Cathena Aurea S. Tho.

Angelici doctoris diui Thome Aquinatis sacrarũ literarum peritissimi Cathena aurea ĩ quatuor Euãgelia/ ex celeberrimis necnõ receptissimis ecclesie scriptoribus miro artificio iussu summi Pontificis Urbani quarti cõcinnata/ opus omni laude dignissimum/ Lamberti Cãpestri solerti examine castigatius nuper redditũ/ ac duplici Regesto decẽter illustratum.

1544

Ueneunt Lugd. apud Jacobũ Giũcti in vico Mercuriali.

Illustri viro ac magnifico comiti domino Rolino de Smemuro in iclyta ede diui Joā. canonico z archipsulis Lugd. vicario F. Lābertus Cāpester theolog⁹ S. D. P.

Quoniā liber (hic quē futurū reor nostri laboris honestamētū) de ienarrabili icarnate deitatis euāgelio disputat in q̄ veterū Theologorū ige-nia mire desudarūt/ qd̄ necdū magnū pietatis sacr̄m intimis occlusum penetralib⁹ palā satis z in lucē ab iputribili arca ꝑductū foret/ facturū me ope-preciū arbitrat⁹ sum si ad opellas hasce mere diuinas te prestātissime vir vocauero presidē. Quippe sicut balbi bal bos itelligūt atq3 amāt: ita z a diuino cultu nō prauitate vlla reuulsus vir orōni iprimis q̄ deū vel exprimit vl' rimat̄ cū ꝑmis affici cōsueuit fronte insigniter expoꝛrecta. Tu ꝟo nobiliū sciētissime ac sciētiū nobilissime sic xpiane reli gionis culiorē te vbiq3 ꝑstas: vt vite cura inocētissime z sa cre fidei reuerentia (quib⁹ ꝑ sacerrimi Joannis edē sacrā ac toto orbe xpiano celebrē inter canonicos comites mili tesq3 enites veluti iter stellas luna minores) vel religiosis-simis esse quoq3 integritatis exēplar singulare possit. Nā ēt si cōspicuos vl' iunior honores gessisti: in q̄b⁹ qd̄ Sme-muronū claritati cōsentaneū fuerat sane eā pretulisti gra-uitatē vt dubiū fuerit comitate ne vel maturitate presta-res. Tu verā arbitrat⁹ felicitatē ab hoīs veri vestigiis non abire longi⁹ ita te itra te ꝯtines vt nec eq̄stris dignitas/ aut qd̄ dicaris z sis comes vt doctrine ciuiliū dogmatū peritie sacrorū canonū theosophie theorematū isignia pre tereā. Nec inq̄ tibi ista aios tollūt q̄n ꝑ hūanū te etiā me diocres sentiāt. Quāobrē habebit liber hic opinor qd̄ si-bi placeat: nācisceť Thomas Aquinas tutorē. Nec id q2 vm-bilicis exeat auro nitescētib⁹/ qd̄ i vestibulis suis preclarū cernat stare velut Mecenatē. Hui⁹ ḡ bone sortis qū te ꝑ-sidē iploro ne q̄cq̄ ificiare tuū āplissime vir presidiū. Op⁹ eñ est ꝑme glie op⁹ sui maiestate colēdū: q̄ nescio si q̄d ec-clīa habeat post viriusq3 legis historiā sancti⁹ atq3 sacra-ti⁹. Euāgelia eñ cū oib⁹ lineis inter oēs sacre scripture li-bros prias sibi vēdicēt: erit/ eorū iterpretatio summa oib⁹ plane āferēda glossematis/ Scholiis/ Cōmētariis/ Anno-

tamētis. At sūma euāgelioꝝ enarratio q̄ tādē fiet nisi/ quā sūmates edidere viri sctitate ꝛ sapia preclari Dionysius/ Origenes/ Cyprian⁹/ Hieronym⁹/ Ambrosi⁹/ Augustin⁹/ Gregori⁹/ ꝛ reliq̄ q̄s i subiecto cathalogo cernere dat̄. Sūptuosū erat ac plenū laboris op⁹ hos oēs vl̄ hr̄e/ vl̄ legere: sꝫ cōsuluit eccl̄ie Thomas Aq̄nas cui⁹ h̄ visa est fūctio/ vt ab āt iq̄tate sq̄ualorē reuelleret: ꝛ neotericis autoramētuꝫ prestaret. Hic ergo orbi refulgēs xp̄iano: viuere parū rat⁹ ē/ nisi ꝛ sctōꝝ operū memoria vixisse ꝓbaret: īter reliq̄ āgelici igenij sui monimēta hos ꝯmētarios fabre ꝯtexuit/ q̄s glossulas cōtinuas aut certe Cathenā appellitāt auream vtroqꝫ haud icōcinno vocabulo. Nū eni glossulas merito voces continuas/ vbi prefati sapīe celestis antistites suis q̄dē glossis/ suis linguis loquūt̄/ suis saliuis sapiūt: vt nulli sua phrasis dispereat: sua lingua balbutiat nulli/ ꝛ tn̄ in vnū euāgelij ꝯtextū ꝑpetuā texere videt̄ homiliā. Nū aureā merito nūcupem⁹ Cathenā q̄ ex anulis eterne v̄itatis ꝛ aureis eloquētie filis miro ornatu ꝯserta vnā velut torquē reddit/ qua sapiēs monet bn̄ nati hoīs collū cingēdū/ q̄ spōse eccl̄ie guttur miro splēdicat ornatu. Hāc tibi ornatissime vir nūcupo dedicoqꝫ Cathenā nuꝑ artifici officina emergētē: q̄ vt auro eēt obrizo simillima oēm rubiginē lima cāpestris abrasit. Si aurū amam⁹/ quare nō Cathenā aureā amauerim⁹: cui⁹ ꝯparatiōe mō mētis acies nō cecutiat/ oē aurū arena ē exigua. Si pulchellis vt assolet reculis oblectamur: quare nō artificib⁹ his circulis ꝛ spheris q̄b⁹ nil est vl̄ capati⁹ vel stricti⁹? Sane ꝗ illustris ꝛ ornatissime vir Cathenā comiter excipe/ ꝛ qn̄ sacris iteres: iteres āt frequēti⁹/ tua viuua itelligētia xp̄i ꝑcurre histoȓiā. Nūc Matheū cū suis acholitis de xp̄i v̄a hūanitate disserētē audi. Nūc Marcū victricis resurrectiōis gl̄iam ꝛ leonis de tribu Juda tropheū inclytū cū assectis suis lege texētē. Nūc Lucā piū passionis sacrificiū iuuantib⁹ ministris peragētē cōtēplare. Nūc Joānē eternā verbi generationē altiuolo recessu afferentē vna cū notarijs suis amplectere. Porro ne quid deesset cōmoditati ꝯcionatoris aut voluptati Theologi cautū est ꝑ nos Registo duplici vt prius innumerato ostendat euangelij capita posteri⁹ snīarum Indicem alphabeticum retexat. Uale semper felix.

Catalogus doctorum in hoc opere citatorum.

Dionysius.
Origenes.
Cyprianus.
Athanasius.
Chrysostomus.
G. Nazanzenus.
G. Nicenus.
Basilius.
Hilarius.
Hieronymus.
Ambrosius.
Augustinus.
Cirillus.
Didymus.
Epiphanius.
Theophilus.
Seuerianus.
Gregorius.
Leo papa.
Grecus. N.
Thytus. N.
Maximus.
Isidorus.
Remigius.
Rabanus.
Alchuinus.
Beda. p.

¶ Ex horum ore nectareo velut limpidissimo fonte clarū diuine sapientie flumen per verbum incarnatum reuelate: perpetuo meatu discurrit omnium secum trahens celestium mercium thesaurum: vt necubi iotha desit aut syllaba: quin remotis doctorum vocabulis Thomam solum credas disserentem.

Regestū Alphabeticum illustriū sententiarum preclarissimi operis Cathene Auree conflati angelico ingenio diui Thome Aquinatis ad commissionē Sanctissimi Urbani quarti summi pontificis.

De litera D.

De litera E.

De litera F.

De litera G.

De litera.O.

De litera P.

Finis tabule Alphabetice prime partis Cathene Auree.

Incipiunt capitula euangelij Matthei p ordinem.

accubitibus cene. De duob⁹ cecis secus viam curatis.
Uigesimumprimũ. De asino et pullo eius. De ficu arefacta. Interrogatus in qua potestate hec faceret: interrogat de ioannis baptismate: subiungens parabolaʒ duorum filiorũ in vineam missorum: parabolã de vinee colonis qui interficiunt ad se missos.
Uigesimumsecundum. Parabolam de his q̃ inuitati ad nuptias venire contemnunt.
De denario cesaris: de muliere que septem viros habuit. Jesus tentatus a phariseis interrogat: cuius filius est christus.
Uigesimumtertium. Increpãs scribas dicit. Ue vobis scribe ⁊ pharisei. Increpatio ciuitatis hierusalem: de occisione prophetaruʒ et lapidatione.
Uigesimumquartum. De signis nouissimorum dierum: de aduentu saluatoris.
Uigesimũquintum. De decem virginibus: de talentis: de ouib⁹ a dextris et hedis a sinistris.
Uigesimũsextum. Judeorum consilium: de cõprehendẽdo iesu: ⁊ cetera que in cena dñi gesta sunt.
Uigesimumseptimum. Petro predicit ꝙ tertio cuʒ abnegaturus esset: oratio iesu ad patrem: ⁊ cetera cũ detraheretur. Passio domini et sepultura.
Uigesimumoctauum. Resurrectio eius. Item mandata ⁊ doctrina eius: de baptismo.

¶ Sequitur tabula euãgeliorũ Matthei q̃ leguntur diebus dñicis ferijs ac festiuitatib⁹ solẽnibus ⁊ sanctorũ atq; sanctaruʒ per anni circulum. Et primo.

¶ Finit tabula euangeliorum sm Mattheum.

Diui Thome aq̄natis continuū in librū euāgelij fm Mattheū.

Sanctissimo ac reuerendissimo patri dn̄o Urbano diuina puidentia pape quarto: frater Thomas de aquino ordinis fratrū predicatorū: cū deuota reuerentia pedum oscula beatorum. Fons sapientie vnigenitū dei verbū presidens in excelsis: per qđ pater sapiēter fecerat ⁊ suauiter disposuerat vniuersa: in fine temporum carnē sumere voluit: vt sub tegumento nature corporee splendorē eius humanus intuit⁹ posset inspicere: quē in celsitudine maiestatis diuine attingere nō valebat. Diffuderat siqdem radios suos sapientie: vcʒ sue indicia sup oīa opa q̄ creauit: quodā v̄o ampliori puilegio imaginē ppriam hominū aīabus impsserat: q̄tū diligētius expsserat in cordibus ipm amātiū fm sui muneris largitatem. Sed quid est hominis aīa in tā immēsa creatura: vt diuine sapientie vestigia possit cōprehēdere ad perfectionē? īmmo ⁊ sapientie lux infusa hoībus per peccati tenebras ⁊ occupationū tēpaliū caligines fuerat obūbrata: ⁊ intātū est quorūdaʒ cor insipiens obscuratū: vt dei gloriā in idola vana conuerterent: et q̄ non cōueniunt facerēt: in sensum reprobū incidentes. Diuina v̄o sapientia que ad sui fruitionē hominē fecerat: eū sui inexpertē esse non sinens: totū se in humanā naturam cōtulit: eā mō sibi assumēdo mirabili: vt errātem hoīem ad se totaliter reuocaret. Huius igitur sapiētie claritatē nube mortalitatis velatam primus apl'orū princeps fide ɔspicere meruit: ⁊ eā constāter absq̄ errore ⁊ plenarie cōfiteri dicēs. Tu es xp̄s fili⁹ dei viui. O beata cōfessio: quā non caro ⁊ sanguis: sʒ pater celestis reuelat. Hec in terris fundat eccl'iam: aditum p̄bet in celū: peccata meret soluere: ⁊ ɔtra eā porte nō p̄ualēt inferorū. Huius igit fidei ac cōfessionis heres legitime sanctissime pater pro studio mens v̄ra inuigilat: vt tante sapientie lux fidelium corda pfundat: ⁊ hereticorū cōfutet insanias. q̄ portis inferorū merito designantur. Sane si fm Platonis sniam beata censet respublica cui⁹ rectores operam sapientie dare cōtigerit: illi si quidem sapientie quam imbecillitas intellectus humani, erroribus plerūq̄ cōmaculat: q̄to magis sub vestro regimine beatus censeri potest populus xp̄ianus: vbi tanta diligentia excellentissime illi sapientie curam impenditis: quam dei sapientia carnalibus membris induta et verbis docuit: ⁊ operibus demonstrauit? Et huius siquidē diligentie studio vestre sanctitati cōplacuit mihi cōmittere matthei euāgeliū exponendum: quod iuxta ppriā facultatem executus sollicite ex diuersis doctorum libris predicti euangelij expositionē cōtinuā compilaui: pauca quidē certorū auctorū v̄bis vt plurimū ex glossis adūciēs: que vt ab eorum dictis possent discerni: sub glosse titulo p̄notaui. Sed ⁊ in sanctorū doctorū dictis hoc adhibui studiū: vt singulorū auctorū nomina: necnō in quibus habeantur libris assumpta testimonia describātur. hoc excepto: q libros expositionū supra loca q̄ exponebāt nō oportebat spāl'r designari. puta sicubi nomen inueniat hieronymi: de libro mētione nō faciā datur intelligi q hoc dicat sup mattheū ⁊ in alijs ratio similis obseruet: nisi i his q̄ de cōmentario chrysostomi super mattheum sumunt oportuit inscribi in titulo super mattheū: vt per hoc ab alijs q̄ sumunt de ipsi⁹ homeliario distinguant. In assumendis autem sanctoꝝ testimonijs plerūq̄ opor-

Ratio inuēti operis

tuit aliq̃ rescindi de medio ad pro-lixitatē vitandā: necnō ad manife-stiorē sensuz vl' f3 ꝯgruētiā expōnis litere ordinē cōmutari. Interdū ēt sensum posui: verba dimisi: pcipue in homeliis chrysostomi: ppt h̃ q̃ est trāslatio vitiosa. Fuit autē mea intentio in hoc ope nō solū sensum psequi literalē: sed ēt mysticū po-nere: interdū etiā errores destruere necnō cōfirmare catholicā verita-tem. Qd quidem necessariū fuisse videt: q2 in euangelio pcipue for-ma fidei catholice tradit: z totius vite regula xpiane. Prolixum igit pñs op9 nō videat alicui: fieri eniz nō potuit: vt hec oīa sine diminutio ne psequerer z tot scrōz snias ex-plicarē oīmoda breuitate seruata. Suscipiat itaq3 vr̃a sanctitas pñs opus vr̃o discutiēdū corrigendūq3 iudicio: vr̃e sollicitudis z obedien-tie mee fructū vt dñ a vobis ema-nauit preceptum: z vobis reseruet finale iudicium. ad locum vnde ex-eunt flumina reuertantur.

Qua-tuor egit in his cō-menta riis.

¶ Testimonia patrum de di-gnitate sacri euangelii.

Euāgelii pro nunciator apert9 esaias propheta: euāgelice do-ctrine sublimitatē nomē z materiā breuiter cōprehēdēs: euā gelicū doctorē ex psona dñi allo-quitur dicēs. Super montē excelsum ascēde tu q̃ euangelizas syon: exal-ta in fortitudine vocē tuā: qui euan gelizas hierusalē. exalta: noli time re: dic ciuitatibus iude: ecce deus vr̃ ecce dñs deus in fortitudine ve niet: et brachium eius dominabit: ecce merces eius cū eo. Ut autē ab ipso euangelii nole sumamus ex-ordium. Augu. ꝯ faustum. Euange-lii nomē latine īterptat bon9 nūci9 vel bona annunciatio. qd q̃dem cuz aliquod bonū annunciat: semp dici pōt. pprie tn̄ h̃ vocabulū obtinuit annunciatio saluatoris. Narrato-res quippe originis factoz dictoz p assionū dñi iesu xpi proprie dicti

sunt euangeliste. Chry. in ho. Quid eñ his bonis nūciatis fiat equale? deus in terra: hō in celo: amicitia dei ad nostrā facta naturā: prolixuz solutum prelium: diabolus confu-sus: mors soluta: paradisus apert9. z hec oīa supra dignitatem nostram z cum facilitate nobis data sunt: nō q2 laborauimus: sed quia dilecti su-mus a deo. Aug. in de vera reli. Cū eñ oībus modis medeatur animis deus: pro temporum opportunitati bus qui mira sapientia eius ordinā tur: nullomodo bñficiētius consu-luit generi humano: q̃ cum vnicus fili9 cōsubstātialis patri z coetern9 totū hominē suscipere dignat9 est: z verbum caro factum est: et habita uit in nobis. ita eñ demonstrauit q̃ excelsum locū inter creaturas ha-beat humana natura: in hoc q̃ hoi-bus in vero hoie apparuit. Aug. in ser. de nati. Factus est deus homo: vt hō fieret deus. Hoc igitur bonū euangelizandū pnūciat propheta di cēs. Ecce deus vester. Beda in epi. ad flauianum. Exinanitio autez illa qua se inuisibilis visibilem prebuit: z creator ac dñs oīum rerum vnus voluit esse mortaliuz inclinatio fuit miserationis: non defectio potesta-tis. Gl. Ne ergo sic deus adesse cre datur vt fieret aliqua diminutio po testatis: subiungit propheta. Ecce domin9 in fortitudine veniet. Aug. de doc. xpiana. Non per locorū spa-tia veniēdo: sed in carne mortali mortalibus apparēdo. Beda in ser. de dñi passi. De ineffabili autez dei potētia factū ēvt dū de9 ver9 est in carne passibili: cōferat hoi gloria p ꝯtumeliā: incorruptio p suppliciuz: vita p mortē. Augu. de bap. paruulo rū. Fuso. n. sanguine sine culpa om-nium culparum chyrographa dele-ta sunt: q̃bus homines a diabolo an tea tenebant. Glo. Q2 ergo per vir-tutem xpi patiētis hoīes a peccato liberati: serui facti dei. Sequit. Et brachiuz eius dñabitur. Leo papa in ser. de passi. Assunt autem nobis in xpo singulare psidiū. vt in natura

passibili mortis conditio nō maneret ꝙ impassibilis essentia recepisset: et per id quod nō poterat mori:posset id quod mortuū fuerat suscitari.Gl.Et sic p christū nobis immortalis glorie adit⁹ aperitur.vnde se quit.Ecce merces ei⁹ cū eo.de q.s. ipse dicit. Merces vestra copiosa est in celis.Aug.ↄtra faustū.Eterne enī vite pmissio regnūqꝫ celoꝝ ad nouū pertinet testamentū:temporaliū vero pmissiones testaméto veteri cōtinent. Glo.Sic ergo quatuor nobis de xp̄o euangelica doctrina tradit:diuinitaté assumenté:humanitaté assumptā:morté p quā a seruitute eripimur:resurrectioné per quā nobis aditus gloriose vite aperit:et propter hoc in ezechiele sub figura quatuor aialiū demōstrant. Grego.sup ezechi.Ip̄e enī vnigenitus dei filius veraciter fact⁹ est hō: ipse in sacrificio nr̄e redéptionis dignatus est mori vt vitulus:ipse per virtuté sue fortitudinis surrexit vt leo:ipse ét ascendés ad celos est eleuat⁹ vt aquila.Glo.In qua ascésione manifeste ondit suā diuinitatē. Matthe⁹ ergo in hoie intelligit:qr circa humanitaté xp̄i pncipalr imorat.Marcus in leone:qr agit de resurrectiōe.Lucas in vitulo:qr agit de sacerdotio.Joannes in aquila: scribés sacra diuinitatis.Ambro. super lucā.Et bn̄ accidit vt qm̄ euāgeliū hui⁹ librū fm mattheū dicim⁹ eē moralé:oplo hui⁹ ptermitteret: mores enī pprie dn̄r hūani.figura aūt leonis ascribit marco:qr a potentie cepit expressione diuine cum dixit.Initiū euangelij iesu xp̄i filij dei.ioāni aūt figura aqle:eo ꝙ diuine miracula resurrectionis exp̄sit.Grego.sup ezechi.Hec auté ipsa vniscuiusqꝫ libri euangelica exordia testant:nā qr ab humana generatiōe cepit recte p hominem matthe⁹:qr p clamoré i deserto.recte p leoné marc⁹:qr a sacrificio exorsus est.bn̄ p vitulū lucas:qr vero a diuinitate verbi cepit.digne p aquilam signat ioannes.Augu.de con.euā. Uel mattheus qui regiā xp̄i psonā maxime ↄmédauit:p hominé significat.Lucas auté p vitulū pter victimā sacerdotis.Marcus auté qui neqꝫ stirpé regiā neqꝫ sacerdotalez narrare voluit:et tn̄ in humanis xp̄s satus ostédit:leonis figura signat. Hec aūt tria aialia leo:hō:vitul⁹:in terra gradiūtur.vn̄ isti tres euāgeliste in istis maxime occupati sunt q̄ xp̄s in carne opatus est.At vero ioannes velut aquila volat:et lucē incommutabilis veritatis acutissimis cordis oculis intuet:ex quo datur intelligi tres euāgelistas circa actiuā vitā fuisse versatos.Joanné vero circa contemplatiuam.Remi. Doctores aūt grecorū p hoiem intelligunt mattheū:qr genealogiam dn̄i fm carné descripsit:p leoné ioanné:qr sicut leo suo rugitu cunctis bestijs timoré incutit:sic et ioānes cūctis hereticis timoré icussit: p vitulū intellexerunt lucā:qr vitulus sacerdotalis est hostia:et ipse semp circa téplū et sacerdotiuz versatus est:et p aquilā Marcū intellexerūt:quia aqla in scripturis diuinis solet significare spm̄sanctū:qui locutus fuit per ora prophetarū:et ipse a pphetico testimonio exorsus est.Hie.Circa numerū vero euangelistarū sciendū est plures fuisse qui euangelia scripserūt:sicut et lucas euāgelista testat dicés.Qm̄ quidem multi conati sunt ordinare et c.Et sicut perseuerantia vsqꝫ ad presens tempus monumenta dederant:que a diuersis autoribus edita diuersarum heresium fuere principia:vt est illud:iuxta egyptios et thomā et matthiam et bartholomeū.xij.quoqꝫ apostoloꝝ.et Basilidis atqꝫ Apellis et reliquorū: quos enumerare lōgissimum est:ecclesia autem que supra petrā dn̄i voce fundata est quatuor flumina paradisi instar cructuās:quatuor ānullos et angulos hꝫ p q̄s q̄si arca testaméti et custos legis dn̄i lignis mobilibus vehit. Augu.de q̄.euang.Uel qm̄ quatuor sunt ptes orbis terre:p cui⁹ vniuer

Qui et eterna in lege signanter mosi: abrahe.

Typ⁹ q̄tuor euāgelistaruz notat.

Euāgelistarū nūer⁹ discutitur.

sitatē xpi eccl'ia dilatat. Alius autē fuit eis ordo cognoscendi atqȝ p̄dicādi: ali⁹ aūt scribēdi. Ad cognoscēdū q̄ppe atqȝ p̄dicādū p̄mi fuerūt: qui secuti sunt dn̄m in carne p̄ntem docētē audierunt: facientēqȝ viderūt: atqȝ ex eius ore ad euangelizādū sunt missi. Sed in scribēdo euāgelio qḋ diuinit⁹ ordinatū esse credendū est ex numero eorū quos añ passionē dn̄s elegit: p̄mū vltimūqȝ locū duo tenuerūt: primū Matthe⁹: vltimū Joānes: vt reliq̄ qui ex illo numero nō erāt: sed tñ xp̄m in illis loquentē secuti erāt: tanq̄ filij amplecrēdi: ac p hoc in loco medio cōstituti: vtroqȝ ab eis latere munirētur. Remi. Matthe⁹ quidē scripsit in iudea sub tēpore Caij Caligule imperatoris. Marc⁹ in italia Rome sub tēpore Neronis vel Claudij f3 Rabanū. Lucas vero in achaie boetieqȝ partib⁹ rogat⁹ a Theophilo. ⁊ Joānes ephesi in asia minori sub tēpore Nerue principis. Beda. S3 tamen cū sint quatuor euangeliste nō tā quatuor euangelia q̄ vnum quatuor librorū veritati cōsonū ediderūt. Sicut. n. duo v̄sus eadē p̄rsus habentes materiam: p diuersitate metri ⁊ verborū duo sunt: ⁊ tñ non nisi vnū ɔtinēt sniam: sic euangelistarum libri cum sint quatuor vnūȝ cōtinent euāgeliū: q2 vnā doctrinā faciunt de fide catholica. Chry. in ho. Sufficiebat aūt ut vn⁹ euangelista oīa diceret: sed cū quatuor ab vno ore oīa loq̄nt: nō f̄m eadē tp̄a neqȝ in eisdem locis cōuenientes ⁊ adinuicē colloquentes maxime fit demōstratio veritatis. Et hoc ipsuȝ qḋ in aliquibus modicis dissonare videntur: maximū signū veritatis est. Si eñ p oīa ɔsonarēt: crederēt inimici q ex placito q̄dā hūano ɔuenientes scripserint q̄ scripserunt. In principalib⁹ q̄dē q̄ ptinēt ad iformationē vite ⁊ p̄dicationē fidei: neq̄ q̄ dissonāt: nec in paruo. Si aūt i miraculis: hic quidē hec: ille vero illa dixit: hoc te nō ɔturbet. si enim vn⁹ omnia dixisset: superfluus esset nu

Veritas euāgelij

merus reliquorū. si omnes diuersa: nequaq̄ consonātie demonstratio appereret. si autē aliquid de tēporibus vel modis differenter annunciant: hoc nihil inpedit eorū q̄ dicta sunt veritatē: vt infra ostendet. Aug. de cō. euā. Quāuis aūt singuli eorū suū quique narrandi ordinē tenuisse videant: non tñ vnusquisqȝ eorū velut alterius p̄cedentis ignarus voluisse scribere reperitur vel ignorata p̄termisisse que scripsisse ali⁹ inuenit: s3 sicut vnicuiqȝ ispiratū est: nō superfluā ɔparationē sui laboris adiunxit. Glo. Sublimitas autē euāgelice doctrine ɔsistit: q̄dē primo in ei⁹ excellentissima autoritate. Aug. de con. euā. Inter oēs eñ diuinas autoritates q̄ sanctis l'ris ɔtinent: euāgeliū merito excellit: cui⁹ p̄mi p̄dicatores ap'li fuerūt qui dn̄m iesum saluatorē nr̄m xp̄m et in carne p̄ntē viderūt: quorū q̄dā hoc est matthe⁹ ⁊ ioānes et scripta de illo q̄ scribenda visa sunt: libris singulis ediderunt. Ac ne putaret qḋ attinet ad percipiēdū ac p̄dicandū euāgeliū interesse aliquid: vtrū illi annunciēt qui eundē dn̄m hic in carne apparentē secuti sunt: an alij q̄ ex illis ɔparata fideliter crediderunt: diuina p̄uidentia p̄curatū est p sp̄m s̄ctm̄: vt quibusdā etiā ex illis q̄ primos ap'los seq̄bātur: non solū annūciādi: verūetiā scribēdi euāgeliū tribueret autoritas. Glo. Et sic patet q sublimitas euangelice autoritatis a xp̄o depēdet: ⁊ hoc designat in verbis p̄phete p̄missis cuȝ dicitur. Sup montē excelsum ascēde tu. Mōs eñ excelsus xp̄s est. de q̄ idē esaias dicit. Erit in nouissimis dieb⁹ preparat⁹ mons domus dn̄i in vertice montiū. i. sup omnes sanctos qui a monte christo montes dicuntur: quia de plenitudine eius omnes accepimus. Recte autem ad mattheum dicitur. Supra montem excelsum ascende tu: q2 sicut predictū est: ipse in propria psona facta xp̄i vidit ⁊ eius doctrinam audiuit. Augu. de con. euang. Illud

Attende qd̄ omnem aūt discentiendū est qd̄ solet nonnullos mouere: cur ipse dn̄s nihil scripserit: vt alijs de ipso scribentibus necesse sit credere. Sed nequaq̄ dicēdū est: q̄ ipse nō scripserit quādōquidē mēbra eius id operata sunt: qd̄ dictāte capite cognouerunt. Quicq̄d em̄ de suis factis ꝛ dictis nos legere voluit: hoc scribendū illis tanq̄ suis manib⁹ imperauit. Glo. Scd̄o etiā hʒ euāgelica doctrina sublimitatē virtutis. vn̄ apl's dicit: q̄ euāgelium virtus dei est in salutē omni credēti. Et hoc ostēdit propheta in premissis verbis cū dicit. Exalta in fortitudine vocē tuā. in quo etiā ꝛ modū euāgelice doctrine designat in exaltatiōe vocis: per quā doctrine claritas datur intelligi. Augu. ad volusianū. Modus em̄ ipse quo sctā scriptura cōtexitur est oīb⁹ accessibilis paucissimis penetrabilis ea que aperte cōtinet quasi amicus familiaris sine phuco ad cor loquitur indoctorū atq̄ doctorū. Ea vero q̄ in mysterijs occultat: nec ipse eloquio superbo erigit quo nō audeat accedere mens tardiuscula et inerudita quasi pauper ad diuitē: sed inuitat oēs hūili sermōe quos nō solū manifesta pascat: sed etiā secreta exerceat veritate: hoc in promptis qd̄ in recōditis habēs. Sed ne apta fastidirent: eadē rursus opta desiderantur: desiderata quodāmō renouātur: renouata suauiter intimantur. his salubriter ꝛ praua corrigūtur: ꝛ parua nutriunt: ꝛ magna oblectātur ingenia. Glo. Sʒ q2 vox exaltata lōgius auditur: potuit in exaltatiōe vocis euāgelice doctrīe publicatio designari: q2 nō ad vnā tātū gentē: sed ad vniuersas nationes predicāda mandatur. Predicate inquit dn̄s euāgeliū oī creature. Greg. potest em̄ oīs creature noīe natio gentiū designari. Glo. Tertio autē habet euāgelica doctrina altitudinē libertatis. Augu. In veteri em̄ testamēto propter tpaliū bonorū pmissionē: malorūq̄ cōminationē: seruos parit tpalis hierusalem; In nouo aūt vbi fides in petra charitatē q̄ lex possit ipleri: nō magis timore pene q̄ dilectiōe iustitie liberos parit hierusalē eterna. Glo. Vn̄ ꝛ hāc sublimitatē doctrine euāgelice ppheta desinat dicēs. Exalta noli timere. Restat aūt videre quibus ꝛ qua de causa hoc euāgeliū sit scriptum. Hiero. Mattheus em̄ euāgelium in iudea hebreo sermone edidit: ob eorū maxime causam qui in hierusalem crediderāt ex iudeis, cum enim primo predicasset euangelium in iudea: volēs trāsire ad gentes primus euāgelium scripsit hebraice: quod fratrib⁹ a quibus ibat in memoria dereliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei euangeliū predicari: sic ꝛ contra hereticos scribi. Chry. Corpus autem sue narrationis ordinauit mattheus. primū ergo natiuitatem: deinde baptismū. Tertio tentationē. Quarto doctrinam. Quinto miracula. Sexto passionē. Septimo resurrectionē et ascensionem ipsius: non solum historiam de christo exponere volēs per hoc verumetiā euangelicę vitę statum docere: quoniam nihil est q̄ ex parentibus nascimur: nisi iterū per aquā ꝛ spiritum renati fuerimus ex deo. Post baptismum autem necesse est contra diabolū stare: post hoc quasi omni superata tentatione factus idoneus ad docendum: si quidem sacerdos est doceat: et doctrinam suam bone vite quasi miraculis fa etis commendet: si laicus est operibus doceat fidē. Deinde necesse est exire nos de hoc stadio mundi: et tunc restat vt tentationum victoria resurrectionis merces sequatur ꝛ gloria. Glo. Patet igitur ex primissis euāgelice doctrinę materia scriptorum euangelij numerus: figure differentia: et ordo; euangelice doctrine sublimitas; et quibus hoc euangelium: sit conscriptum et ordo processus ipsius.

Ratio euāgelij mat thei.

¶ Capitulum. j.

Liber gene rationis Jesu chri- sti filii David fi- lii Abraham.

¶ Quia faciē hominis Matthe⁹ significat: quasi de hoie exorsus est scribere dicens. Liber generatiōis. Raban⁹. Quo exordio satis ostendit generationē christi s̄m carnē suscepisse narrandam. Chrysosto. Judeis em̄ euangeliū scripsit: quibus superfluū erat exponere diuinitatis naturā quam cognoscebant: necessariū autē fuit eius mysteriū incarnationis ostēdere. Joānes autē cū gentibus euangeliū scripsit quę non cognoscebant si deus filiū habet. ideo necessariū fuit primū illis ostēdere: q2 est filius dei deus: deinde quia carnē suscepit. Raba. Cum aūt paruā libri particulā teneat generatio dixit. Liber generationis.

Cōsuetudo vilis ē hebreis.

Cōsuetudo em̄ hebreoꝝ est vt voluminibus ex eorum principiis imponant noīa: vt est genesis. Glo. planior autē sensus esset. Hic est liber generatiōis. sed hic est mos in multis: vt visio esaie subaudis hec est. Generationis aūt singulariter dicitur: q̄uis multe per ordinē replicētur: quia propter christi generationē certe hic inducūtur. Greg. in home. Uel ideo librū hunc generationis nominat: q2 hec est totius dispēsationis summa et radix bonorum omniū: deū hominē factū esse: hoc em̄ facto alia s̄m rationē sequebantur. Remi. Dicit aūt. Liber gene. iesu chri. q2 nouerat scriptum esse. Liber generatiōis ade. & ideo sic exorsus est vt opponeret librum libro. Adā nouum: ade veteri: quia omnia per istum sunt restaurata: que per illum sunt corrupta. Hier. In esaia aūt legimus. Generationē eius quis enarrabit? non ergo putemus euāgelistā prophete esse contrariū: qd ille impossibile dixit esse effatu hic narrare incipiat: q2 ibi de generatione diuinitatis: hec de incarnatione dictū est. Chry. in ho. Nec tū parua estimes te audire hanc audiēs generationē: est em̄ valde ineffabile q̄ deus ex muliere nasci dignatus est: & habere progenitores dauid & abraham. Remi. Si autem aliquis dixerit: q2 propheta de natiuitate hūanitatis dixit: nō est rn̄dendū. Nullus gn̄ationē dn̄i narrauit: sed perrarus: q2 mattheus & lucas. Raba. In hoc autē q̄ dicit. Jesu xp̄i. regalē & sacerdotalē i eo exprimit dignitatē. nā iesus qui no͞ia huius p̄sagium pretulit: prim⁹ post moysen in pp̄lo isrl' ducatū tenuit. Arō vero mystico consecratus vnguēto prim⁹ in lege sacerdos fuit. Aug. de q̄ō. noui & veteris testamē. Quod autem per olei vnctionem prestabat deus illis qui in reges vel sacerdotes vngebantur: hoc prestitit spiritussanct⁹ homini xp̄o addita expiatione. Spūs em̄ sctūs purificauit quod de maria virgine in corpus saluatoris profecit. & hec est vnctio saluatoris quare christus est appellatus.

Jesus quare xp̄s dicatur.

Chry. sup mattheū. Quia vero impia prudētia iudeorū negabat iesum de dauid semine esse natū: subdit. Filiū dauid filii abraham. Quare autem nō sufficebat dicere illum filium abrahe solius? aut dauid solius? quia ad ambos de christo nascituro ex eis promissio fuerit facta. Ad abraham quidē sic. Et in semine tuo benedicentur oēs gētes terre. Ad dauid aūt ita. De fructu vētris tui ponā super sedē tuā. Ideo ergo vtriusq3 filiū dixit: vt vtriusq3 promissiones in xp̄o adimpletas ostēderet: deinde quia xp̄s tres dignitates fuerat habiturus: rex: ppheta: sacerdos. Abrahā ppheta fuit & sacerdos. sacerdos sicut de⁹ ad illū dicit in genesi. Accipe mihi vaccā ruffam: sicut ait dn̄s ad abimelech de illo. Propheta est et orabit pro te. Dauid rex fuit et propheta: sacerdos aūt nō fuit. Jō ergo amborū filius nolatus est vt vtriusq3 patris. Triplex dignitas originali iure recognosceret in xp̄o.

Ambro.sup lucā. Ideo ēt duos generis auctores elegit: vnū q de cognatione pplorū pmissum accepit: alterū q de gnatione xpi oraculum cōsecutus est. Et idō lz sit ordine successionis posterior: prior tñ describitur: qr plus est pmissuz accepisse de xpo ꝙ de ecclesia q est p christū. potior est eñ qui salutat eo qd saluatur. Hiero. Ordo etiā pposterus: sed necessario ꝯmutatus. si enim primū posuisset abraham: z postea dauid: rursus ei repetend⁹ fieret abraham: vt gnationis series texeretur. Chry. sup Mat. Altera aūt rō est: qr regni dignitas maior est ꝙ natura. nā z si abrahā pcedebat in tpe: dauid pcedebat in dignitate. Glo. Qr ẜo ex hoc titulo appet totū hūc librū ꝯscribi de iesu xpo: necessariū ē pcognoscere qd sit sentiendū de ipso: sic eñ meli⁹ exponi poterūt q in hoc libro de eo dicuntur. Augu. de q euan. Error aūt hereticorū de xpo tribus generibus terminatur: aut de diuinitate: aut de humanitate: aut de vtroqꝫ fallunt. Aug. ꝯ here. Cherintus ergo z Ebion iesum christū hominē tantū fuisse dixerūt: hos secutus Paulus samasaten⁹ xpm nō semper fuisse: sed eius initiū ex quo de maria nat⁹ est asseuerat nec eñ aliqd amplius ꝙ hominē putat. et hec heresis postea a photino confirmata ē. Aug. cōtra hereticos. Joannes autē apl's istius insaniam lōge ante spūsctō conspiciēs eū alto ipe ritie sopore demersum sue vocis pconio excitat dicens. In principio erat verbū. Ei ergo qd in principio erat apud deū: non relinquit in nouissimo tēpore originis sue ab hoie pncipiū sumpserit. Itē inqt. Pater glorifica me illa gloria quam habui apud te priusꝙ mūd⁹ fieret. Audiat photinus eū gloriā ante principiuz possidere. August. de here. Nestorij aūt puersitas fuit vt hominem tantūmodo ex beata maria virgine genitū pdicaret: quem verbū dei non vnitatē psone z in societatē sepabilē recepisset: qd catholicorū aures

triplex error hereticorū circa xpm

nequaꝙ ferre potuerunt. Augu. ad monachos egypti. Ait enim apostolus de vnigenito. ꝙ cū in forma dei eēt nō rapinā arbitrat⁹ est esse se eqlē deo. Quis est ergo ille q est in forma dei? aut quō exinanit⁹ ē: z descēdit ad humilitatē fm hominis formā? Et quidē si predicti heretici in duos diuidētes xpm. i. in hominez z ẜbū: hominē dicūt sustinuisse exinanitionem: separantes ab eo dei verbū postendendū est: qr in forma z in equalitate intelligit: z fuit prius sui vt exinanitionis sustinere modū. Sed nihil creaturarū est si fm ppriam intelligatur naturam in patris eqlitate: quō ergo exinanitat⁹ dr z ex qua eminētia vt esset homo descēdit? aut quō intelligit assumpsisse tanꝙ nō habens in principio serui formā? Sed aiūt ꝙ verbū patri equale exñs habitauit in homine nato p mulierē. Et hec est exinanitio. Certe audio filiū dicentē sanctis apostolis. Si quis diligit me; verbū meū custodiet. Audis quomodo in eis qui se diligūt: se et sibi cohabitare dixit deum patrem. Putas ergo ipsum exinanitū z vacuatum: dabimus z serui formam accepisse: qr in diligētium se animab⁹ sanctis facit mansionem. Quid aūt spiritus habitans in nobis putatis z ipse humanationis dispensationem adimplet. Abbas Isidor⁹ ad archipre. Uerū ne vniuersa annuerem⁹: vnuz ad qd vniuersa intendūt dicemus; qr illū qui deus erat humilia loqui et dispensatiuum simul et vtile est: z nihil inuiolabili nature preiudicat. Cum vero q homo est: diuina z supnaturalia qdam loqui summe psumptionis est malū: nā regi quidem lz etiā z humiliter agere: militi vero nō lz ipeiales voces emittere. Si igit de⁹ erat hūatus: ēt humilia locū habēt. Si vero hō tm erat: excelsa non habēt locū. Augusti. de here. Sabellum discipulum Noeti quidam perhibēt: q dicebāt xpm eūdez z patrē z spmsctm. Aug. cōtra here. Huius aūt insanissimi furoris aude

Testimonia scripture ꝯtra errores de xpo.

ciā celestiū testimoniorū auctoritate frenabo: ad demonstrādā proprie substātie filij psonā: non illā q̄ homini suscepto cōgruere cauillatur assumens: sed illa in mediū pferens testimonia q̄ sine vllo ancipitis intelligentie scrupulo diuinitati ei⁹ cōpetere oēs pariter cōfitent. In genesi enim deū dixisse legimus. Faciamus hominē ad imaginē et similitudinē nostrā. Ecce pluraliter dicit. Faciamus: alium vȝ indicans ad quē loquentis factus est sermo. Si vnus est: ad imaginem suam fecisse diceret: nūc aūt alius et alteri⁹ imaginē aperti⁹ fecisse describitur. Glo. Alij vero verā xpi humanitatē negauerūt. Ualentinus eñ dixit xpm a pr̄e missum spiritale vel celeste corpus attulisse nihilq̧ assumpsisse de Maria virgine: sed p illam tanq̄ p riuum: aut fistulā sine assumpta carne trāsisse. Nos aūt nō ideo credimus natum ex Maria virgine q̧ aliter in vera carne existere atq̧ hominibus apparere non posset: sed qr sic scriptum est in ea scriptura cui nisi crediderim⁹ nec christiani nec salui eē poterim⁹. Si āt de celesti vel aerea vel humida creatura corpus assumptū vellet ꝯmutare in humane carnis verissimā qualitatē hoc eū potuisse facere quis negaret? Aug. de here. Manichei vero dixerūt: phantasma esse dn̄m iesum xpm: nec feminco posse nasci ex vtero. Aug. lxxxiij. q. Sed si phantasma fuit corp⁹ xpi fefellit xps: et si fallit ꝟitas nō est. Est aūt ꝟitas xps: non ergo phātasma fuit corp⁹ eius. Gl. Et qr pncipiū hui⁹ euāgelij et euāgelij fm lucā manifeste ostēdit xpm natū ex femina: ex quo apparet ꝟa xpi hūanitas: ergo vtriusq̧ euangelij pricipia negāt. Aug. ꝯtra faustū. Un faustus dicit euangeliū quidem a pdicatiōe xpi et esse cepit et nolari in quo ipse nusq̄ se natū ex hoibus dicit. At ꝟo genealogia adeo nō est euāgeliū: vt nec eius scriptor ausus fuerit eā euāgeliū nominare. Quid eñ scribit? Liber generatiōes iesu xpi filij dauid. non ergo liber euangelij iesu xpi: sed liber generationis. At vero Marc⁹ qr generationē scribere non curauit: sed tm̄ predicationē filij dei qd̄ est euangeliū: vide q̄ cōpetenter sit exorsus. Euangeliū inquit iesu xpi filij dei: vt hic satis appareat genealogiā non esse. euangeliū nanq̧ et in ipso mattheo post inclusum ioānē in carcere tūc legitur iesum cepisse predicare euāgeliū regni. Ergo qcq̄d ah hoc narratur: genealogiā eē cōstat: nō euangeliū. Ad ioannē ergo et marcū me ꝯtuli: quorū mihi pncipia nō immerito placuerūt: qr nec dauid nec mariā inducūt: nec ioseph. cōtra quem Augu. Quid ergo r̄ndebit aplo dicenti Memor esto iesum xpm resurrexisse a mortuis ex semine dauid fm euāgeliū meū. Qd aūt erat apl̄i pauli euāgeliū: hoc ēt ceterorum apostolorū et oim fidelium. hoc eñ alibi dicit. Siue ergo siue illi euangeliū predicauerunt. Augu. de heresi. Ariani aūt patrē et filiū et spm̄sctm̄ volūt esse vni⁹ eiusdēq̧ sube: nature: aut eēntie: sȝ eē filiū creaturā pr̄is spm̄ vero sctm̄ creaturā creature: h̄ est ab ipso filio creatum volūt. Christū etiā sine aia carnē suscepisse arbitrant. Aug. j. de tri. Sed ioannes in eo declarat filiū nō tm̄ deum eē. sȝ ēt eiusdē cū pr̄e sube: qr cū dixisset. Et de⁹ erat ꝟbū. addidit. Oia p ip̄m facta sunt. vn̄ appet ip̄m factum nō eē p quē facta sunt oia: et si fact⁹ nō est: creatus nō est: et sic eiusdē cū pr̄e sube est. ois eñ suba q̄ deus nō ē: creatura est. Aug. ꝯtra felicianum. Nescio eñ quid nobis mediatoris psona cōtulerit: qui medius nostrū nō redimēs carnē q̄ sine aia nec beneficium possit sentire suscepit. Si eñ venit xps saluū facere qd̄ perierat: qr totus homo perijt tot⁹ beneficio saluatoris indiget: et iō xps veniēdo totū saluat corp⁹ et aiam assumēdo. Aug. in li. lxxxiij. q. Quomodo ēt ipsi r̄ndēt tam manifestis obiectionib⁹ ex euāgelica scriptura: in qua contra eos dn̄s tā multa ꝯme

Fausti argumēti in ania.

mortat⁹ vt est illud. Tristis est anima mea vsq; ad morté. z ptātem habeo ponédi aīaz meā. z mlta hmōi. qui si dicāt in parabolis eū locutū esse habemus euangelistarū rōnes qui res gestas narrantes sicut eum corpus habuisse testanť: sic eū indicāt habere animā per affectiões q̄ non possunt esse nisi in aīa. eis enim narrantib⁹ legimus. Et mirat⁹ est iesus: z irat⁹: z multa hmōi. Augu. de heresi. Apollinariste autem sicut arriani xp̄m dixerūt carné solā sine aīa suscepisse. In qua questione testimonijs euāgelicis victi: mentem qua rationalis est aīa hoīs defuisse aīe xp̄i. Sz p hac ip̄m v̄bū i ea fuisse dixerunt. Augu. in lib. lxxxiij. q. Sed si ita est beluā quādā cū figura humani corporis dei v̄bū suscepisse crederet. Augu. de heresibus. De ipsa vero eius carne sic a recta fide dissensisse phibenť: vt dicerent carné illā z verbū vnius einsdéq; sube esse: cōtētiosissime asseuerantes verbū carné factū: hoc est verbi aliquid in carnem fuisse mutatum atq; ɔuersum: nō aūt carné de Marie carne suscepisse: cōuersum atq; mutatū: non aūt in carné de Maria susceptā. Ciril. in epi. ad Joannem antio. Furere aūt arbitramur eos qui suspicati sunt q mutatiōis obūbratio circa diuinā verbi naturam potest ɔtingere: manet enim qđ est semp: z nō mutať: nec conuersionis est capax. Leo ad constantinopoli. Nos aūt nō ita dicim⁹ xp̄m hominé vt aliqđ ei desit qđ ad hūanā certū est ptinere naturā: sine animam: sine mentē rationalem: sine carnem que nō de femina sumpta sit: sed facta de verbo in carnem ɔuerso atq; mutato. Que tria falsa apollinaristarū heresis: tres varias protulit ptes. Leo ad palesti. Eutices quoq; tertiū apollinaris dogma delegit: vt negata humane carnis atq; aīe veritate totū dn̄m nr̄m iesum xp̄m vnius assereret esse nature: tanq̄ verbi diuinitas ipsa se in carné animamq; verteret: z cōcipi nasci aut nutriri zc. hmōi. eius tantū essentie fuerit. s. diuine: que nihil horum in se sine carnis recepit veritate: qm̄ natura est vnigeniti: natura est patris: natura est spiritussancti simul: q impassibilis z sempiterna. Verū si ab apollinaris peruersitate hereticus iste decesserit ne conuinceretur deitatem passibilem sentire atq; mortalem: z tamé verbi incarnati. i. verbi z carnis vnam audet pronunciare naturā: non dubie in manichei z martionis transit insaniā: z dn̄m iesum xp̄m simulatorie omnia credit egisse: nec humanū ipsuz corp⁹: sed phātasticā corporis speciē oculis apparuisse cernentiū. Idem ad Julianum. In eo vero q Entices in episcopali iudicio ausus est dicere ante incarnationé duas fuisse in xp̄o naturas: post incarnationem aūt vnā: necessariuz fuit vt ad reddédā rōnem pfessionis sue sollicitis interrogatiōib⁹ vrgereť. Arbitror eñ eū talia loquété hoc hr̄e psuasum. q aīa quā saluator assumpsit: pri⁹ in celis sit ɔmorata q̄ de Maria v̄gine nasceret. Sz hoc catholice mētes auresq; nō tolerāt: q2 nil secū dn̄s de celo veniés nostre cōditiōis exhibuit. Nec aīam ei⁹ q̄ anterior extitisset: nec carné q̄ non mr̄ni corporis esset: accepit. vñ qđ i Origene merito dānatū est: q̄ aīarū anq̄ corporibus insererenť nō solū miras: sed z diuersas fuisse asseruit actiões: necesse est q in isto plectatur. Re. Has igitur hereses in principio euangelij sui euangeliste destruūt: nam Matth. cū narrat eū duxisse originé per reges iudeoꝝ: verū hominé eū ostédit: z verā carné habuisse. Similiter z lucas qui sacerdotalé stirpé z psonā describit: Marc⁹ aūt cū ait. Initiū euangelij Jesu xp̄i filij dei. z Joannes cū ait. In pn̄cipio erat verbū. manifestant eū ante oīa secula semp fuisse deuz apud deum patrem.

Apollinariste cōfutātur.

Nota da silo.

¶ Abrahā āt genuit isaac. isaac aūt genuit iacob. Ja-

cob autem genuit iudam et fratres eius.

¶ Aug. de con. euã. Mattheus euãgelista ostẽdit gñationẽ xp̄i ſm carnẽ ſe ſuſcepiſſe narrãdam qui a genealogia xp̄i exorſus ẽ. Lucas aũt tanq̃ ſacerdotẽ in expiandis petis magis aſſignãs: non ab initio euangelij ſui: ſʒ a baptiſmo xp̄i generationes enarrat vbi teſtimoniũ Joannes phibuit dicens. Ecce q̃ tollit peccata mũdi. In gñationib⁹ etiaʒ matthei ſignificat noſtrorum ſuſceptio pc̃torum a dño xp̄o. In generatiõib⁹ aũt Luce ſignificat abolitio nr̃oꝝ pctõꝝ ab ipſo: ideo gñatiões xp̄i mattheus deſcendens enarrat. Lucas aũt aſcendẽs. humanã auteʒ xp̄i gñationẽ Matthe⁹ deſcendẽdo deſcribẽs ab abrahã gñatiões ꝯmemorat. Aug. ſuper lucã. Prior enim abrahã meruit fidei teſtimoniuʒ: qr credidit deo: et reputatũ eſt ei ad iuſtitiã: ideo etiã auctor generis debuit ſignificari: qr inſtaurãde eccl'e ſponſionẽ prim⁹ emeruit: cũ dicit. Bñdicent in te oẽs trib⁹ terre. Et iterũ dauid delatũ eſt q̃ ieſus fili⁹ eius diceretur. vñ huic p̄rogatiua ſeruatur: vt ab eo gñationis dñice manaret exordiũ. Chry. Euangeliſta igit mattheꝰ gñationẽ dñice carnis p ſeriẽ parẽtũ volẽs cõmẽdare memorie ordines a patre abrahã dixit. Abrahã genuit Jſaac. Cur nõ dixit iſmael quẽ primit⁹ genuit? Sequitur. Jſaac aũt genuit iacob. cur non dixit eſau q̃ ei⁹ p̄mogenit⁹ fuit? Qr ſcʒ per illos ad dauid peruenire nõ poſſet. Glo. Oẽs tamẽ fratres iude cuʒ ipſo in generatione computat: qđ etiã iõ factũ eſt: qr iſmael et Eſau nõ remãſerũt in cultu vni⁹ dei: fr̃es vero iude in pp'lo ſunt computati. Chry. Uel propterea. xij. patriarcharũ meminit: vt eã q̃ ex pgenitoꝝ nobilitate eſt elationẽ auferret. Etenim multi hoꝝ ex ancillis nati fuerunt: ſʒ oẽs ſimiliter erãt p̄triarche et tribuũ principes. Glo. Jdeo aũt iudaʒ nominatiʒ poſuit: qr de illo tm̃ dñs deſcendit. In ſingulis autẽ patribus nõ ſolũ dʒ notari hiſtoria: ſed allegoria et moralitas. Allegoria quidã in quo vnuſquiſq3 patrũ xp̄m p̄figuret. moralitas in hoc notat q̃ ex ſingulis patrib⁹ i nobis aliqua virtus p ſignificationẽ noĩs vel exẽplũ edificet. Abrahã ergo in multis locis figurã xp̄i portat: et preterea in noĩe. Abrahã eñ pater multarũ gẽtium interpretatur: et xp̄s eſt pater multoꝝ fideliũ. Abrahã etiã de cognatione ſua exijt et in terra aliena demoratus eſt: et xp̄s derelicto iudaico populo ad gẽtes p predicatores ſuos exiuit. Chry. ſuper matth. Jſaac autẽ interpretat riſus: riſus aũt ſctõꝝ eſt: nõ ſtricta cachinatio labioꝝ: ſed rõnabile gaudiũ cordis qđ fuit myſteriũ xp̄i. Sicut eñ ille parentibus in vltima ſenectute donat⁹ eſt letitia ſuis vt cognoſcat: qr non erat filius nature: ſed gr̃e: ſic et xp̄s in nouiſſimo fine pductus eſt a mr̃e iudea gaudiũ cũctis: ſed iſte p virginẽ: ille de anu: ambo ꝯ ſpem nature. Remi. Jacob ſupplãtator interpretat: et de xp̄o dr̃. Supplantaſti inſurgentes in me ſubtus me. Jacob genuit iudam et fratres eius. Chry. ſup matth. Et Jacob genuit xij. apoſtolos in ſpiritu nõ in carne et verbo nõ in ſanguine. Judas auteʒ interpretatur cõfeſſor: qm̃ xp̄i erat imago qui confeſſor patris erat futur⁹ dicẽs. Confiteor tibi pater dñe celi et terre. Gloſ. Moraliter autem abrahã nobis virtutẽ fidei p exẽpla xp̄i ſignificat cũ de eo legat. Abrahã credidit deo et reputatũ eſt ei ad iuſtitiã. Jſaac ſignificat ſpẽ: qr interpretat riſus. fuit eñ gaudiũ parentũ. ſpes vero ſimil'r eſt gaudiũ nr̃m dũ eterna bona ſperare facit. et de eis gaudere. Abrahã ḡ genuit Jſaac: qr fides gñat ſpem. Jacob autẽ ſignificat charitatẽ. Charitas eñ amplectit duas vitas: actiuã p dilectionẽ primi: ꝯtẽplatiuã p dilectionẽ dei. Actiuã p Liã: cõtẽplatiua p rachel ſignificat. Lia eñ laborãs interpretatur: qr actiua in labore eſt. Rachel

Abraham fidei pr̃.

duplex ſenſus notandus.

Tropologica expõ.

visum principij:q: per cōtēplatiuā principiū.i.deus videtur. Nascitur ergo iacob de duob⁹ parētibus:q: charitas nascit̄ de fide ⁊ spe.qd̄ em̄ credimus ⁊ speramus diligimus.

¶ Judas āt genuit phares ⁊ zaraz de thamar. Phares aūt genuit esron. Esron aūt genuit arā. Arā aūt genuit aminadab. Aminadab āt genuit naason. Naason āt genuit salmon. Salmon autez genuit booz de raab. Booz autē genuit obeth ex ruth. Obeth aūt genuit iesse. Jesse aūt genuit dauid regem.

¶ Glo. Pretermissis aliis filiis Jacob euāgelista iude prosequit̄ gnātionē dicēs. Judas aūt genuit phares et zarā de thamar. Augn. de ci. dei. Nec iudas primogenit⁹:nec istoꝝ geminoꝝ aliquis fuit primo genitus iude:sed ante illos iā tres genuerat. Eos itaq̄ tenuit in ordine gnātionuz p quos ad dauid atq̄ inde quo intēderet:pueniret. Hiero. Notationū autē in genealogia saluatoris nullā scīarū assumi mulierū:sed eas quas scriptura reprehēdit:vt qui propter pctōres venerat:de pctōribus nascēs oīm peccata deleret. vñ et in sequētibus ruth moabitis ponit̄. Ambro. sup lucam. Lucas aūt hic declarauit vt īmaculatā sacerdotalis gn̄is seriē declararet:sed sancti matthei conciliū a rōnis iustitia nō abhorret:nā cum euangelizaret fm carnē gn̄atū esse qui oīz pctā susciperet subiectū iniuriis:subditū passiōi.nec hoc q̄dē putauit ex otē asserendū esse pietatis vt maculate quoq̄ originis nō recusaret iniuriā:simul ne puderet ecclesiā de pctōribus cōgregari:cū dn̄s de pctōrib⁹ nasceret̄. postremo vt bn̄ficiū redēptiōis etiā a suis maioribus inchoaret:ne quis putaret originis maculā impedimēto posse

Quare pecca⁊trices ī linea messie assum⁊pte.

esse virtuti:nec se insolēs de sui nobilitate iactaret. Chry. in ho. Post hoc mōstratur oēs obnoxios fuisse pctis. Stat em̄ thamar fornicatiōis iudā accusans:⁊ dauid ex fornicāte muliere genuit Salomonē. Si autē a magnis lex non est impleta:nec a minoribus:et sic oēs peccauerūt:et necessaria facta est xp̄i p̄ntia. Amb. super lucā. Uide autē quia nō ocio se mattheus vtrūq̄ significauit cuz phares tantūmodo cōmemoratiōnū causa deposceret:q: hic in vtroq̄ mysteriū est. per geminos em̄ gemina describitur vita populoꝝ: vna fm legē:altera fm fidem. Chry. super matthēū. Per zarā em̄ signi⁊ficat̄ iudaicus populus:qui prim⁹ apparuit ī luce fidei:quasi de vulua tenebrosa mūdi pcedēs:⁊ ideo signi⁊ficatus est cocco circūcisionis mu⁊tātibus oībus:q: ipse ppl's dei erat futurus:sed posita est aū faciē eius lex:quasi sepes vel maceria. Sic ergo impedit⁹ est ppl's iudaic⁹ per legē:sed tpibus xp̄i rupta est sepes legis que erat inter iudeos ⁊ gentes: sicut ait apl's:mediū parietē maceriē soluēs:sic factū est vt gentilis p phares significat⁹: postq̄ rupta est lex per xp̄i mādata:primus ad fidez procedat:et postea sequit̄ iudaicus ppl's. Sequit̄. Phares autez genuit esron. Glos. Judas genuit phares ⁊ zarā añq̄ intraret egyptū in quaz ambo postea cū patre trāsierūt. Jn egypto vero phares genuit esron. Esron aūt genuit arā. Arā autē genuit aminadab. Aminadab autem genuit naason:⁊ hic moyses eduxit eos ð egypto. Naason aūt fuit dux sub moyse ī tribu iuda p desertū:in quo genuit salmon. Jste salmon fuit pnceps de tribu iuda:qui cū iosue terrā promissionis intrauit. Chry. super Matth. Qm̄ aūt ex aliqua cā fm puidētiā dei posita hoꝝ patruz noīa credim⁹. Sequit̄. Naasō āt genuit salmon. Jste salmō mortuo p̄re fuit pnceps ī tribu iuda q̄ cū iosue terrā promissionis intrauit. Chry. sup Matth. Accepit aūt vxorē noīe

Allegoria pul⁊chra.

raab. hec aũt raab dicit fuisse raab meretrix de hierico: que suscepit exploratores filioꝝ israel: ꝛ abscondit eos ꝛ seruauit icolumes. Cũ aũt salmon nobilis esset iter filios israel: q de tribu erat iuda: ꝛ q filiꝰ principis erat vidit raab sic fidelẽ quasi magnã aliquã ꝯstitutã: meruit accipere in vxorẽ. Forsitã aũt ꝛ ideo interpretat salmõ q̃si per ip̃m nomen inuitaret a ꝓuidẽtia dei: vt acciperet vas electiõis raab. Interpretat eñ salmõ: accipere vas. Sequitur. Salmon autẽ genuit booz de raab. Glo. Iste salmõ in terra promissionis genuit de illa: rabb booz. Booz aũt genuit obeth ex ruth. Chry. super mat. Q̃ñ aũt booz accepit vxorẽ moabitidẽ noie Ruth: exponere ꝯstimaui supfluũ: cũ de his scriptura sit oibus manifesta. Hoc aũt dicimus solũ qm̃ ruth pro merito fidei sue nupsit booz: q deos patrũ suorũ repulit: ꝛ deum viuẽtẽ elegit. Et booz pro merito fidei sue illã accepit vxorẽ vt ex cõiugio tali sanctificato genus nasceret regale. Amb. sup lucã. Q̃ñ aũt ruth cũ esset alienigena iudeo nupsit? et qua rõne in xp̃i generatiõe eius putauerit euãgelista copule cõmemorationẽ esse faciẽdã: que legis serie mechabat? Quia ergo nõ de legitima saluator gñatione manauit: videt esse deforme nisi ad apostolicã snĩam reuertaris: q nõ est lex posita iustis: sed iniustis. Hec eñ cũ esset alienigena ꝛ moabitis p̃sertim cũ lex moysi prohiberet has nuptias moabitis: q excluderet ab ecclesia quo introiuit in ecclesiã: nisi q sancta ꝛ immaculata moribus supra legez facta est. Diffinitionem ergo legis excessit ꝛ meruit iter maiores dñici generis cõputari propter cognationẽ mentis electa: nõ corporis. Magnũ aũt nobis exẽplũ est: q in illa nr̃m omniũ qui ex gẽtibus collecti sumus: ingrediendi in ecclesiam dñi figura precessit. Hiero. in epi. ad paulinũ. Ruth etiã moabitis esaie explet vaticiniũ dicentis. Emitte agnuz dñe

Figura Ruth moabitis.

dñatorem terre de petra deserti ad montẽ filie syon. Sequitur. Obeth autẽ genuit Iesse. Glos. Iesse pater dauid binomius est: quia frequẽtiꝰ vocatus est isai. sed quia propheta vocat eum non isai: sed iesse dicẽs. Egredietur virga de radice iesse. vt ostẽderet illã prophetiã cõpletã in Maria et in christo: euãgelista posuit iesse. Sequitur. Iesse autez genuit dauid regẽ. Remi. Sed querẽdũ est quare sanctus euãgelista solum dauid noiauerit regẽ? qd ideo dixit: vt oñderet cũ p̄mũ fuisse regẽ in tribu iuda. Ipse autẽ christus est phares diuisor: vt est illud. Diuidet agnos ab hedis. est ꝛ zarã oriens: vt est illud. Ecce vir oriẽs nomẽ eius est. Esron sagitta: vt est illud. Posuit me sicut sagittam electã. Raba. Uel alterũ propter abundãtiã gratie et latitudinẽ charitatis. Arã electus fm illud. Ecce puer meus electus: ꝛ vel excelsus fm illud. Excelsus sup oẽs gentes dñs. Ipse est aminadab i. voluntarius: qui dicit. Uoluntarie sacrificabo tibi. Idem est et naason id est augurium: qui nouit preterita presentia et futura: vel serpentinus fm illud. Moyses exaltauit serpentẽ in deserto. Est et salmon. i. sensibilis. qui dicit. Ego sensi de me virtutem exisse. Gl. Ipse accipit raab: id est ecclesiã. de gẽtibus. Raab eñ fames vel latitudo vel impetus: q ecclesia gentium esurit et sitit iustitiã: ꝛ impetu doctrie phos ꝛ reges conuertit. Ruth etiã interpretat vidẽs vl festinãs: ꝛ significat ecclesiã: que puro corde videt deũ ꝛ festinat ad brauiũ superne vocationis. Remi. Est et Booz: in quo robur: vt est illud. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me. Est et Obeth seruiẽs: vt est illud. Filius hois nõ venit ministrari: sed ministrare. Est et Iesse incensum. fm illud. Ignem veni mittere in terram. Ipse est dauid manufortis. scd̃m illud. Dominus fortis et potẽs. Desiderabilis. fm illũ. Ueniet desideratus cũctis gẽtibus. Pulcher aspectu. fm illud.

Allegorie nomẽ i genealogia xp̄i.

Speciosus forma pre filijs hoim. Glo. Interim videamus quas virtutes isti pres in nobis edificet: qz fides: spes: z charitas oiz vtutu sunt fundamentuz. Sequentes virtutes sunt qsi supadditioes. Judas interptat cofessio. Duplex est aut cofessio: est altera fidei: altera peccatoru. Si g post tres supradictas vtutes peccat: necessaria est non solu fidei: sed pctoru cofessio. Post iuda sequitur phares et zara: phares diuisio: zara oriens interpretat: et thamar amaritudo. Confessio eniz generat diuisione a vitijs et ortum virtutu z amaritudine penitetie. Post phares sequit esron qui sagitta interptatur. Postq enim aliquis diuisus est a vitijs z secularibus: dz fieri sagitta vt in alijs vitia pdicado perimat. Sequit. Ara qui interpretatur electus vel excelsus: quia postq aliquis a mundo remotus est et alijs proficit: necesse est vt deo elect9 hominibus celebris: excelsus in virtutibus habeat. Naason interpretat auguriu: hoc aut auguriu no est seculare: sz celeste. De hoc gloriabat ioseph fratrib9 madas. Uos detulistis cyphu dni mei: in quo augurari solebat. Cyphus est diuina scriptura vbi est potus sapietie. in hac auguratur sapies: quia ibi videt futura. i. celestia. Sequitur. Salmon. i. sensibilis. postq em aliquis studet in diuina scriptura: fit sensibilis. i. discernes gustus ronis: quid bonu: quid malu: qd dulce: quid amarum. Sequitur. Booz. i. fortis: instructus em in scripturis fit ad oia aduersa toleräda fortis. Augu. super matth. Iste aut fortis est fili9 raab. i. eccle. Raab em interptatur latitudo vel dilatata: qz em ex oib9 finibus terre vocata est eccla gentium: latitudo appellat. Raba. Obeth. i. seruit9. no em idone9 est ad seruitutem nisi qui fortis est: que seruitus generatur ex ruth. i. festinatia. Opz em promptu esse seruu no pigru. Chry. super matth. Nuc aut qui diuitias z non mores: pulchritudinem z no fide: et quod in meretricibus qri solet: hoc in coniugibus optant: no generant subditos filios vel sibi vel deo: sed contumaces z cotra se z cotra deu: vt filu eoruz sint pena irreligiositatis eoruz. Iste obeth genuit iesse. i. refrigeriu: na quicuq est subditus deo z paretib9 suis tales filios generat deo prestante a quib9 refrigeratur. Glo. Uel iesse. i. incensum. Si enim seruimus ex amore et timore erit deuotio i corde q ex igne z desiderio cordis suauissimu incensum offert deo. postq aut aliqs idoneus est seruus et sacrificium deo fact9. Sequitur vt sit dauid. i. manufortis: qui contra hostes fortiter dimicauit. z idumeos tributarios fecit. Similiter ipse debet carnales i. hoies verbo et exemplo deo subiugare.

Tropologica expositio.

Argui tur mu

¶ Dauid aut rex genuit salomone ex ea q fuit vrie. Salomo aut genuit roboa. Roboa aut genuit abia. Abias autem genuit asa. Asa aute genuit Josaphat.

¶ Glo. Scdi quatriduaru gnatiois serie euangelista decurrit q a regibus cotinet: z ideo a dauid incipit q pmus in tribu iude regnauit dices. Dauid rex genuit salomonem ex ea q fuit vrie. Augu. de co. euan. Qz em in gnatioib9 matthei significat nrox susceptio pctoru. io ipse a dauid per salomone descendit in cui9 matre ille peccauit. Lucas vero ad dauid p natha ascedit: p quez pphiam deus peccatu illius expiauit: qz in gnatioibus luce significatur abolitio pctox. Augu. in lib. retra. Dicedu tn fuit cuius nois propheta: ne putaret ide fuisse ho eum alter fuerit: qmuis et ipse hoc noie vocaret. Remi. Queredu est autem quare euangelista Bersabee pprio noie non noiauit sicut ceteras mulieres. qd io est: qz cetere mulieres qmuis repnensibiles fuissent: tn laudabiles erat vtutib9. Bersabee vo

dauid

nō solū fuit cōscia adulterij: sꝫ etiā homicidij mariti sui: ⁊ ideo proprio noīe eam nō noīauit in genealogia dn̄i. Glo. Tacet etiam nomē Bersabee: vt noīando viā reducat ad memoriā illud maximū scel⁹ qđ ī eā fecit dauid. Ambro. sup lucā. At vero scrūs dauid ī eo est pcellētior ꝙ hominē seipse cognouit: ⁊ cōmissū sup arrepta viie vxore peccatū pnie curauit lachrymis abluendum: ostēdēs nobis neminē ꝓprie virtuti debere ꝯfidere. habem⁹ em̄ aduersariū magnū q̄ vinci a nobis sine dei adiutorio nō possit: et plerūqꝫ in illustribus viris grauia pctā reperies: vt quasi homines tētationi potuisse succūbere cognoscas: ne virtutibus egregijs plusꝙ hoīes crederentur. Chry. sup matth. Salomon aūt interpretat̄ pacificus: qm̄ omnibus in circuitu gentib⁹ pacificatis: ⁊ tributa reddentib⁹: pacificatū habuit regnū. Salomon aūt genuit roboam. Roboam interpretat̄ a multitudine populi. Multitudo em̄ mater est seditionis: q: qđ a plurib⁹ peccatur: plerūqꝫ manet inuindicabile. Paucitas autem magistra est discipline.

¶ Josaphat āt genuit iorā. Jorā āt genuit oziā. Ozias aūt genuit ioathā. Joathaz aūt genuit achaz. Achaz āt genuit ezechiaz. Ezechias aūt genuit manassem. Manasses autem genuit amon. Amō āt genuit iosiā. Josias āt genuit iechoniā ⁊ frēs ei⁹ ī trāsmigratiōe babylonis.

¶ Hiero. In quarto aūt regū volumine legim⁹ de iorā ochoziā fuisse ḡnatū. Quo mortuo iosabeth filia iorā regis soror ochozie tulit ioas filiū fratris sui: et eū internitioni q̄ exercebatur ab athalia subtraxit. Cui successit in regnum filius eius amasias: post quē regnauit fili⁹ ei⁹ azarias: qui appellat̄ ozias: cui successit ioathā fili⁹ eius. Cernis ergo ꝙ ḿm fidē historie tres reges in medio fuerūt quos euāgelista ꝑtermisit. Joram quoqꝫ nō genuit oziā: sed ochoziā ⁊ reliquos quos enumerauimus. verū q: euāgeliste ꝓpositū erat tres tesseredecades et in diuerso tp̄is statu ponere: et q: ioram gn̄eri se miscuerat impijssime iezabelis: iccirco vsqꝫ ad tertiam generationem eius memoria tollitur: ne in sancte natiuitatis ordine poneretur. Hilar. Purgata vero labe familie gentilis iam regalis in quarta generationum cōsequentiū origo numeratur. Chry. super matth. Qđ spiritussanct⁹ p ꝓpham contestatus est dicēs: vt disperget oēm masculū de domo achab et iezabel impleuit iehu filius nansi: accepit ꝓmissionem: vt vsqꝫ ad quartam generationem sedeant filij eius in sede regni super israel. Quanta ergo benedictio facta est sup iehu q̄ vindictā fecerat sup domū achab ⁊ iezabel: ⁊ vsqꝫ ad quartam generationē ꝑcidant filij eius regū numero: ⁊ sic peccatū ei⁹ descendit in filios eius: sicut fuerat scriptū. Reddam peccata patrū in filios vsqꝫ ad tertiā ⁊ quartā ḡnationē. Uidete ergo ꝙ periculosū est inire coniugia ex genere impiorū. Augu. de questionibus noui et veteris testamenti. Uel non immerito sublati sunt de numero ceterorū ochozias ioas ⁊ amasias. Sic enim eorū cōtinuauit impietas vt nullū interuallū hr̄et. Salomon āt merito p̄ris dimissus in regno est. Roboā aūt merito filij: illi aūt tres maligne agētes sublati sunt. Ad perditionē em̄ gn̄is exēplū est qn̄ iugiter malignitas panditur. Sequit̄. Ozias autem genuit ioathā. Joathā autē genuit achaz. Achaz autē genuit ezechiā. cui cū esset sine liberis dictū est. Dispone domui tue q: morieris. Jō fleuit nō ꝓpter longiorē vitā: cū sciret inde Salomonē placuisse deo ꝙ non petisset ampliores annos. Sed q: dubitabat ne ꝓmissio dei impleretur

Doctrina ꝯiugalis.

Nota verba

Vna [illegible] Klica.

eũ se sciret eẽ de dauid p quẽ opor
tebat venire xp̄m: ⁊ ipse erat sine li
beris. Sequitur. Ezechias autẽ ge
nuit manassen. Manasses autẽ ge-
nuit amon. Amon autem genuit io-
siã. Josias autẽ genuit iechoniã et
fratres eius in trãsmigratione ba-
byonis. Chry. sup mat. Sed nõ sic
positum est i libro regum. vbi talis
est ordo. Josias genuit eliachim
postea vocatum ioachim. Joachim
autẽ genuit iechoniã: sed ioachim
sublatus est de numero regum: q2
nõ populus dei cõstituerat eum in
regnum: sed pharao p potẽtatum.
Si eñ iustum fuit vt propter solã
cõmixtionem generis achab: tolle-
rent tres reges de numero regum:
quare non erat iustum vt similiter
tolleret ioachim: quem pharao vi
hostili fecerat regem? Et sic iecho-
nias qui est filius ioachim: nepos
autẽ iosie sublato patre de nume-
ro regum ipse est positus pro eo:
quasi filius iosie. Hiero. Uel aliter.
Sciamus iechoniã priorem ipsum
esse quẽ ioachim: scd̄m aũt filiũ non
patrẽ: quorum primus per. k. et. m.
scd̄us p. ch. ⁊. n. scribit. Q2 scripto-
rũ vitio ⁊ longitudine tẽporũ apud
grecos latinosq3 ɔfusum est. Am-
bro. sup Lucã. Duos eñ fuisse ioa
chim: regno⁊ libri indicãt. Sic eñ
scriptũ est dormiuit ioakim cũ pa-
tribus suis: ⁊ regnauit ioachim fi-
lius eius pro eo. filius autez est cui
hieremias nomen imposuit iecho-
niã. Et bñ sanct⁹ Matthe⁹ a pphā
voluit discrepare vt nõ ioachim ⁊
iechoniã vocaret simul: q2 maiorẽ
fructũ dñice pietatis astruxit. Ge-
neris eñ nobilitatẽ dñs in hoībus
nõ requisiuit: sed de captiuis ⁊ pec
catoribus cõgrue nasci voluit: qui
remissionẽ veniebat p̄dicare capti
uis. Nõ igit suppressit alterũ euã-
gelista: sed vtrumq3 significauit q
vterq3 iechonias dictus sit. Remi.
qđ euã gelica. Sed queri potest quare dicat euã-
gelista eos natos in trãsmigratiõe:
cum nati fuissent anteq̃ transmi-
gratio fuerit facta: Ideo autẽ dicit
hoc quia ad hoc nati sunt vt de re-
gno totius populi pro suis et alio
rum peccatis captiui ducerentur.
Et quia p̄scius erat deus eos esse
ducendos captiuos: iccirco dixit
eos natos in transmigratione. De
his autem quos sanctus euangeli-
sta in genealogia domini simul po-
suit: sciendum quia aut similes fue-
runt fama aut infamia. Judas ⁊ fra
tres eius laudabiles fuerũt [illegible]na:
similiter phares et zaram: iecho-
nias ⁊ fratres eius notabiles fue-
runt infamia. Glo. Mystice autem
dauid est xp̄s: qui goliã: id est dia- Allegoria de christo.
bolũ superauit. Urias aũt. i. luxu-
ria. i. diabol⁹ qui dicit. Similis ero
altissimo. cui ecclesiã ɔiugatã xp̄s
de solario p̄rnc maiestatis adama
uit: et pulchram factam sibi matri-
monio copulauit. Uł vrias. i. iudai-
cus populus: q p legẽ de luce glo-
riat. Sed huic xp̄m legem abstulit:
quam de se loqui docuit. Bersabee
aũt est puteus satietatis. i. abũdã-
tia gr̃e spiritalis. Remi. Uel bersa-
bee interpretat puteus septimus:
siue puteus iuramẽti: per qđ signi-
ficatur fons baptismatis in quo da
tur donũ spiritus septiformis: ⁊ fit
ibi adiuratio ɔ̃ diabolũ. Est et xp̄s
salomon pacific⁹: fm illud aposto-
li. Ipse est pax nostra. Est roboam
latitudo populi: fm illud. Multi ve
nient ab oriẽte ⁊ ab occidente. Ra-
ba. Uel impet⁹ populi: q2 velociter
populos conuertit ad fidẽ. Remi.
Ipse est abia. i. pater dominus: fm
illud. Unus est pater vester qui in
celis est. ⁊ iterum. Uos vocatis me
magister et domine. Est et asa. i.
attollens: fm illud. Qui tollit pctã
mũdi. Est ⁊ iosaphat. i. iudicãs: fm
illud. Omne iudiciũ dedit filio. Est
et iorã. i. excelsus. fm illud. Nemo
ascendit in celum nisi qui de celo
descẽdit. Est ⁊ ozias. i. robust⁹ dñi:
fm illđ. Fortitudo mea ⁊ laus mea
dñs. Est ⁊ ioathã cõsummatus vel
perfectus: fm illud apostoli. Finis
legis xp̄s. Est ⁊ achaz cõuertẽs: fm
illud. Conuertimini ad me. Raba.

Uel cōpꝛehendens:qꝛ nemo nouit patrē nisi filius.Remi.Est et ezechias foꝛtis dominus:vel domin⁹ cōfoꝛtauit:ſm illud.Confidite ego vici mundū.Ipſe est manaſſes obliuionis ſiue oblit⁹:ſm illud.Peccatoꝝ veſtroꝛum nō recoꝛdaboꝛ amplius.Est ꝛ amon fidelis:ſm illud. Fidelis domin⁹ in omnib⁹ verbis ſuis.Est et ioſias:vbi est incenſum dñi:ſm illud.Fact⁹ in agonia prolixius oꝛabat.Raba.Qđ ꝯo incenſuꝫ oꝛationū ſignificat pſal.teſtatur dicēs.Dirigatur oꝛatio mea ſicut incēſum in cōſpectu tuo.Uel domini ſalus:ſm illud.Salus autē mea in ſempiternū erit.Remi.Ipſe est iechonias ꝑparās vel domini prepa ratio:ſm illud.Si abiero ꝛ prepa rauero vobis locum.Glo.Moꝛaliter autem poſt dauid ſequit̄ ſalomon: qui interpꝛetatur pacificus.

Tropologica expoſitio.

Tunc enim aliqs fit pacificus motibus ſedatis ꝛ illicitis:ꝛ quaſi iam in eterna tranquillitate poſitus cū deo ſeruit:ꝛ alios ad eum conuertit.Sequit̄. Roboam:id est populi latitudo:poſtꝙ enim non habet quod in ſe vincat: amplecti alios debet ꝛ late populum dei ad ſuperna trahere ſecum.Sequitur.Abia: id est pater dñs.Hic enim premiſſis pōt ſe ꝓfiteri filium dei:ꝛ tūc eſſe aſa:id est attollens vt de virtute in virtutem ad patrem ſuum aſcendat:ꝛ tunc erit ioſaphat:id est iudicans:vt alios iudicet ꝛ a nemine iudicet̄.Ita fit ioꝛā:id est excelſus:q̄ſi in celeſtibus habitans.Unde efficitur ozias:id est robuſtus domini: quaſi robur ſuum deo attribuens:ꝛ in ſuo propoſito pſeuerans.Et ſequit̄. Joathan:id est perfectus:qꝛ quotidie in maius proficit.Et ſic fit achā:id est cōpꝛehendens:ex operatione enī augmentat̄:agnitio:ſm illud.Annūciauerūt opera dei:ꝛ facta eius intellexerunt. Sequitur. Ezechias:id est foꝛtis dñs:qꝛ deum foꝛtē eē intelligit:ꝛ ideo in amoꝛeꝫ eius conuerſus fit manaſſes:id est obliuioſus:tēpoꝛalia tradēs obliuioni:ꝛ ex hoc fit amō.i.fidelis.qui eñ tēpoꝛalia cōtemnit neminē in re ſua defraudat.Et ſic fit ioſias.i.ſalutem dñi ſecure expectās.Joſias eñ ſalus domini interpꝛetatur.

¶Et poſt trāſmigrationē babylōis iechonias genuit ſalathiel.Salathiel aūt genuit zoꝛobabel. Zoꝛobabel āt genuit abiud.Abiud aūt genuit eliacbiꝫ.Eliacbiꝫ āt genuit azoꝛ.Azoꝛ āt genuit ſadocb.Sadocb āt genuit acbi.Acbiꝫ āt genuit eliud. Eliud aūt genuit eleazar. Eleazar aūt genuit mathā. Mathā autē genuit iacob.

¶Chꝛy.ſup Mat.Poſt tranſmigrationē inter ꝑuatas pſonas p̄mo ponit.Iechoniā q̄ſi ꝑuatū ꝛ ipm̄ Ambꝛo.ſup Lu.de quo hieremias dicit.Scribe virū iſtū abdicatū:quia nō exurget ex ſemine eius ſedēs in thoꝛono dauid.Quō aūt ex ſemine iechonie null⁹ regnatur⁹ dicit̄ per ꝓpham:ſi eñ xp̄s regnauit:ex ſemine aūt iechonie xp̄s eſt:ꝓpha mētit⁹ est.Sed illic futuros ex ſemine iechonie non negat̄:ꝛ iō de ſemine eius chꝛiſtus eſt:ꝛ ꝙ regnauit xp̄s non contra ꝓpham eſt.non eñ ſeculari honoꝛe regnauit.Ipſe enim dixit.Regnū meū nō ē de h̄ mūdo.

Chꝛiſt⁹ quō regnauerit.

Iechonias autē genuit ſalathiel. Chꝛy.ſuper.Matth.De ſalathiel quidē nihil legim⁹ vel boni vel mali:tñ putamus ſctm̄ eū fuiſſe ꝛ in captiuitate aſſidue deū petiſſe ꝑ ipſa calamitate q̄ cōtigerat iſrael:ideo petitionē dei eū appellatum fuiſſe. interpꝛetatur eñ petitio dei.Salathiel aūt genuit zoꝛobabel:q̄ interpꝛetat̄ fluxio poſtpoſita vel ex commixtiōe.Uel hic doctoꝛ babylonie legit̄.Si verū eſt neſcio:qꝛ ſacerdotale ꝛ regale genus mixtū eſt in zorobabel.Reuerſi ſunt filiī iſrael in terrā ꝓpriā:qꝛ cū cōtenderēt tres

pro sua finis dicit zorobabel: et pnũciata ẽ oib⁹ fortior ṽitas eẽ: ppter qđ dari⁹ ꝯcessit eis filios isrl' reducere in sua: et iõ recte fm pvidẽtiã dei noiatus est zorobabel. i. doctor babylonie. Que em̃ maior doctria ꝙ ondere veritatẽ dñatricẽ eẽ oim rerũ. Glo. Sed hoc vr̃ eẽ ꝯtrariũ generationi que ligitur in paralipomenon. Dicitur em̃ ibi Jechonias genuisse salathiel et phadaia. et phadaia zorobabel. et zorobabel mosollã: ananiam et salomith sororem eorum. Sed scimus multa in paralipomenon vitio scriptorum deprauata. Ũn multe et ideterminate genealogiarum veniunt questiones quas iubet apostolus euitari. Uel põt dici. Salathiel et phadaia eũdẽ esse quasi binomiũ. Uel salathiel et phadaia fratres esse: et filios eiusdẽ nominis habuisse et historiographũ secutũ fuisse gñationẽ zorobabel filij salathiel. De abiud vsq̧ ad ioseph nulla historia inuenitur in paralipomenon: sed alij multi annales legunt fuisse apud hebreos q̃ dicebant verba dierũ: de qb⁹ herodes rex alienigena dr multos cõbussisse: vt ordo regie stirpis cõfunderet. Et forsitan ioseph noia parentũ ibi legerat: vel alio quoq̃uo retinuerat: vnde euãgelista series isti⁹ gñatiõis poterat scire. ¶ Notandum tñ ꝙ prior iechonias dñi resurrectio: sequens dñi pparatio dr. Utrũq̧ aũt ꝯuenit dño xp̃o qui dicit. Ego sum resurrectio et vita: et vado parare vobis locũ. Salathiel. i. petitio mea de⁹: illi ꝯuenit qui dicit Pater sancte: serua illos quos dedisti mihi. Remi. est etiam zorobabel. i. magister cõfusionis fm illud Magister vester cum publicanis et peccatoribus manducat. Ipse est abiud. i. pater meus iste: fm illud. Ego et pater vnum sumus. Est et eliachim. i. deus resuscitans: fm illud resuscitabo eum in nouissimo die. Est et azor. i. adiutus. Qui me misit mecum est. Ipse est et sadoch iustus siue iustificatus: fm illud. Traditus est iustus pro iniustis. Est et achim. i. frater meus iste: fm illud. Qui fecerit volũtatẽ pr̃is mei hic me⁹ frater ẽ. Est etiã eliud id est de⁹ me⁹ iste: fm illud. Deus meus et dñs meus. Glo. est et eleazar id est de⁹ me⁹ adiutor. Est et mathã id est donãs vel donatus: fm illud. Dedit dona hoib⁹: et sic de⁹ dilexit mũdũ vt filiũ suũ daret vnigenitũ. Remi. Est et Jacob supplantans: qr nõ solũ ipse supplantauit diabolũ: sz et huius ptãtez suis filialib⁹ dedit: fm illud. Ecce dedi vobis potestatem calcãdi supra serpẽtes. Est et ioseph id est apponẽs: fm illud. Ego veni vt vitam habeant et abundãti⁹ habeant. Raba. Sed videam⁹ quid moraliter isti pr̃es significent: quia post iechoniam qui dicitur preparatio domini sequitur salathiel. i. petitio mea deus: q̃ em̃ preparat⁹ est nõ petit nisi solũ deum. Sed iterum fit zorobabel. i. magister babylonis. s. terrenorum hominum quos facit cognoscere de deoq̧ pater est quod sonat abiud: et tũc ille popul⁹ resurget a vitijs. vnde sequitur. Eliachiz q̃ resurrectio interpretat: et idẽ et bñ operandũ ab intus qđ sonat azor. Fit sadoc. i. iust⁹: et tũc dicit fidelis per dilectionẽ primi. ipse est frater me⁹: qđ sonat achiz. Et per dilectionẽ dei dicit de⁹ me⁹: qđ sonat eliud et sequit eleazar. i. de⁹ me⁹ adiutor qr recognoscit deũ suũ adiutorem. Ad qđ aũt tẽdit ostendit mathan: q̃ dr donũ vel donãs expectat em̃ deũ datorem: sicut luctat⁹ est in pncipio et vitia supplãtauit. sic et in fine vite qđ ad iacob ptinet: et sic peruenit ad ioseph id est ad augmentũ virtutũ.

Parali pomenon liber de prauatus

tropologia huius tessere decadis.

¶ Jacob aũt genuit ioseph virũ marie de qua natus est iesus qui vocatur christus.

¶ Gl. Post oẽs gñationes patrum ponit vltimo generationẽ ioseph viri marie: ppter quã oẽs alie introducũtur dicens. Jacob aũt genuit ioseph. Hiero. Hunc locũ obijcit nobis Julianus Augustus dissonans

proter uia iuliani apostate.

tie euãgelistarũ:cur Matthe⁹ Ioseph filiũ dixit Iacob: ꝛ lucas filiuꝫ eũ appellauerit hely:nõ intelligẽs ꝯsuetudinẽ scripturaꝝ ꝙ alter ẽm naturã:alter ẽm legem ei pater sit. Scimus eñ hoc ꝑ moysen:deo iubente preceptũ:vt si frater aut propinquus absqꝫ liberis mortuus fuerit alius eius accipiat vxorem ad suscitandum semẽ fratris vel ꝓpinqui sui. Sup hoc aphrican⁹ tẽporꝝ scriptor et eusebi⁹ cesariensis plenius disputauerunt. Ex ecclesiastica autem historia. Mathan et melchi diuersis tẽporibus ex vna eademqꝫ vxore Iesca noie singulos filios ꝓcrearũt. qꝛ mathã q̃ ꝑ salomonẽ descendit vxorẽ eam primũ ceperat:ꝛ relicto filio vno iacob noie defunctus est post cuius obitũ qm̃ lex vidua alij viro nõ vitat nubere. Melchi qui per nathan genus ducit:cũ esset ex eadem tribu:sed nõ ex eodẽ genere relictam mathã accepit vxorem:ex qua ipse suscepit filium nomine hely:per quos ex diuerso patrum genere efficiũtur Iacob ꝛ hely. vterini fratres quoꝝ alter.i. iacob fratris hely sine liberis defuncti vxorem ex mandato legis accipiens genuit ioseph:natura quidẽ generis suũ filiũ:propter qđ scribitur. Iacob auteꝫ genuit ioseph. Secundum legis vero preceptum hely efficitur filius iacob: qꝛ frater erat et ad suscitandum fratris semen' eius vxorem acceperat:et per hoc recta inuenit̃ atqꝫ integra generatio:ꝛ ea quam mattheus enumerat:et ea quã lucas:qui legalem successionem que velut adoptione quadam erga defunctos cõstat:competenti satis per hoc designauit indicio: obseruans ne in huiusmodi successionibus genuisse aliqueꝫ nominaret. Aug. de cõ. euan. Commodius enim filius eius dictus est a quo fuerat adoptatus ꝙ̃ si diceretur ab illo genitus cuius carne nõ erat natus. Mattheus autem dicens Abrahã genuit isaac:ꝛ in hoc ꝯseuerãs donec diceret Iacob genuit ioseph. satis expressit eum patrẽ produxisse ẽm ordinem generationum a quo ioseph nõ adoptatus sed genitus erat:q̃ꝙ̃ si etiam lucas genitum diceret ioseph ab hely:nec sic nos hoc verbũ perturbare deberet:neqꝫ enim absurde quisꝙ̃ dr̃ nõ carne:sed charitate genuisse:quem sibi filium adoptauerit. Ex ecclesiastica historia. Hec autẽ non nobis ad subitum reperta. aut absqꝫ illis autoribus cõmentata sunt:sed ipsi saluatoris nostri ẽm carneꝫ propinqui seu studio tanti seminis demonstrandi:seu edocendi que ẽm veritatem gesta sunt:hec tradiderunt. Augu. de con. euan. Merito autem lucas q̃ nõ ab initio euãgelij sui:ꝫ a baptismo xp̃i generationes enarrat tanꝙ̃ sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans:adoptionis originem ipse suscepit:qꝛ per adoptionem efficimur filij dei credendo in filium dei. per carnalem vero generationem quam mattheus prosequitur:filius dei potius ꝓpter nos homo fact⁹ est. Satis autẽ ostẽdit lucas se dixisse Ioseph filium hely:ꝙ illi fuerit adoptatus cum adam filiũ dixerit dei:qui per gratiam quam postea peccãdo amisit. tanꝙ̃ filius in paradiso constitutus sit. Chry. in ho. positis igitur progenitoribus vniuersis et finiẽs in ioseph addit. Uirũ marie:monstrans ꝙ propter illam ꝛ hunc in genealogia posuit. Cũ autẽ virum audieris tibi suspitio nõ subeat nuptiaꝝ:sed recordare ꝯsuetudinis scripturarũ ꝙ sponse vxores ꝛ spõsi viri vocant̃. Genadius de ecclesiasticis dogmatib⁹. Natus est autem dei filius ex homine. i. ex maria: ꝛ per homineꝫ. i. non ex maria. ꝛ non per homineꝫ. i. ex viri coitu. sicut ebion dicit. vnde signanter subdit. De qua natus est iesus. Augusti. de heresibus Qđ est contra valentinum qui dixit christum nihil assumpsisse de virgine:sed per illam tanꝙ̃ per riuum aut fistulam pertransisse. August. contra Faustũ. Cur autem carnẽ ex

Distinguitur duplex filiatio.

vtero femine assumere voluerit: summa consilij penes ipsum est: siue q vtrunq sexum hoc modo honorandum iudicauit: assumendo formam viri z nascendo de femina: siue aliqua alia causa quam non temere dixerim. Augu. de questionibus noui z ve. testamenti. Quod autem per olei vnctionem prestabat deus his qui in reges vngebantur: hoc prestitit spiritussanctus homini Xpo addita expiatione qua natus est. Xps est appellatus. Et hoc est quod dicitur. Qui vocatur xps. Augu. de con. euage. Non tantum erat fas vt eum ob hoc a coniugio marie separandam putaret q non ex eius concubitu: sed virgo peperit xpm. hoc enim exemplo magnifice insinuatur fidelibus coniugatis. z seruata pari consensu continentia: posse parmanere coniugiuz non permixto corporis sexu: sed custodito mentis affectu: presertim: qz nasci eius filius potuit sine illo complexu carnali. Augu. de nup. et cocu. Omne aut nuptiaru bonu impletum est in illis parentibus xpi: fides: ples: et sacramentu. prole: qz cognoscimus xpm dnm: fide: qz nullum adulteriu. sacramentu: qz nullum diuortiu. Hiero. Querat autez diliges lector z dicat: cu ioseph no sit pater dni saluatoris: quid pertinet ad dnm generationis ordo deductus vsq ad ioseph? Cui responde bimus primo non esse consuetudinis scripturaru vt mulieru in generationibus ordo texatur: deinde ex vna tribu fuisse ioseph z maria. vnde ex lege eam accipere cogebatur: vt ppinqua: z qd simul censentur in bethleem vt de vna vez stirpe generati. Augu. de nup. z cocu. Fuit z series generationis vsq ad ioseph perducenda: ne in illo coniugio virili sexui vtiq peccatorum peccatori fieret iniuria: cum veritati nihil deperiret: quia ex semine dauid erat et maria. Augu. contra Faustu. Nos ergo credimus etiam maria fuisse in cognatione dauid:

Matrimoniu veru inter maria z ioseph.

quia eius scripturis credimus que vtrunq dicunt z christum ex semine dauid fm carnem: et eius matrem mariam: non cum viro concumbendo: sed virginem. Argeste conciliu. Cauendus autem est hic Nestorij error qui sic dicit: cum diuina scriptura dictura est: aut natiuitatem christi que ex maria virgine est aut mortem eius videtur pones deus: sed aut christus: aut filius: aut dominus q hic tria naturaru significatiua duarum: aliquando quidem huius: aliquando vero illius: aliqn autem z illius z istius. Accipe autem ad hoc testimonium Jacob genuit ioseph virum marie: de qua natus est iesus qui dicitur christus. Deus enim verbum secunda ex muliere non eguit natiuitate. Augusti. contra Felicianu. Sed non alius dei z alius hominis: sed idem xps dei z hois filius fuit: z sicut in dno homine aliud animus z aliud corpus: sic in mediatore dei z hominum: aliud dei filius: aliud hominis filius fuit: vnus tame ex vtroq christus dominus fuit. Aliud in qua pro discretione substantie: no alius p vnitate persone. Sed obijcit hereticus: nescio quomodo natum doceatis ex tempore que coeternu patri dicitis ia fuisse? nasci em est velut quida motus rei non extantis: antequa nascat id agens beneficio natiuitatis vt sit. Quo colligitur eum q erat nasci no potuisse: si nasci potuit non fuisse. Ad quod. Augu. Fingamus sicut plerique volunt esse in mundo aiam generalem: q sic ineffabili motu semina cuncta viuificet: vt no sit concreta cum genitis: nempe cum hec in vterum passibilem materiam ad vsus suos formatura peruenerit: vnam facit secum esse persona eius rei quam no eadem constat habere substantiam: z fit operate anima et patiete materia ex duabus substantijs vnus ho: cu aia aliud doceatur aliud caro: sicq animam nasci fatemur ex vtero qua ab vtero venientem vita dicimus ptulisse cocepta.

Obiectio feliciani.

Nasci inquã ex matre dicitur qui ex hac sibi corpus aptauit in quo nasci posset:non qꝛ anteq̄ nascere-tur quantum ad se attinet:ipsa pe-nitus non fuisset. Sic ergo immo multo incomprehēsibilius est atqꝫ sublimius natus est susceptione p-fecti hominis de matre filius dei: qui per omnipotentiam singularē omnib⁹ genitis est causa nascendi.

¶ Oēs itaqꝫ gñatiōes ab abrahā vsqꝫ ad dauid gña-tiōes quatuordecim. ꝛ a da uid vsqꝫ ad trāsmigrationē babylonis gñationes qua-tuordecim:et a transmigra-tiōe babylōis vsqꝫ ad xp̄m gñatiōes quatuordecim.

¶ Chry. super Matth. positis ge-nerationibus ab abraham vsqꝫ ad christum:eas in tres partes diui-sit:p generatiōes. xiiij. qꝛ ter cōple-tis. xiiij. gñ ationibus:nūeratus est in iudeis status hoim:ab abraham eīm vsqꝫ ad dauid fuerūt sub iudici bus:a dauid vsqꝫ ad trāsmigratio-nē babylonis sub regibus:a trans-migratiōe vsqꝫ ad xp̄m sub ponti-ficibus. Hoc ergo vult demonstra-re:sicut semp completis. xiiij. gña-tionib⁹ mutat⁹ est hoim status:sic cōpletis. xiiij. gñationib⁹ a trāsmi-gratione ad christum:necesse est a christo mutari similiter hominum statum:quod et factum est:post chri stum enim omnes gentes sub vno christo iudice rege ꝛ pontifice acti sunt. vnde quando iudices:reges: ꝛ pontifices christi dignitatem pre figurabāt:semper principia eorum in figura fuerunt christi. primus iu dicum Jesus naue. primus regnū dauid. primus pontificum iesus. fi lius iosedech. hoc in figura christi fuisse dubitat nemo. Chry. in ho-mel. Uel ideo in tres partes diui-sit omnes generationes: demon-strans ꝙ neqꝫ regimine transmu-tato facti sunt meliores:sed sub iu dicibus regibus: pontificibus: et sacerdotibus: in eisdem perman-serunt malis:propter quod et ca-ptiuitatem babylonis commemo-rat manifestans ꝙ neqꝫ ex hoc sunt correcti. Descensus autem in egy-ptum nō meminit:qꝛ egyptios nō adhuc timebant sicut assyrios vel parthos: ꝛ quia illud erat antiquū: hoc aūt recens: ꝛ quia illuc nō pro pter peccata deducti sunt sicut in babylone. Ambro. super Lucam. Illud autem non pretermittēdum putamus ꝙ a dauid temporibus vsqꝫ ad iechoniam cum. xvij. fue-rint reges iudee. xiiij. generatiōes Mattheus posuit. Oportet autem cognoscere posse plures esse succes siōes:pauciores generatiōes. pos-sunt enim diutius viuere aliqui. et serius generare aut certe penitus exortes existere:itaqꝫ non que re-gum eadem generationum tempo-ra. Glo. Uel potest dici tres reges esse pretermissos:vt superi⁹ dictū est. Ambro. super Lucam. Rursus er-go cum a iechonia vsqꝫ ad ioseph generationes quatuordecim com putentur postea. xiiij. generatiōes descriptas esse cōmemorauit. Sed si diligenter aduertas: hic quoqꝫ quatuordecim generationū pote-ris inuenire rationem. duodecim eīm a ioseph nūerātur tertiusdeci-mus est xp̄s. duos antē ioachim. i. duos iechonias fuisse historia indi cat:patrem filium:non igitur sup-pressit alterum euāgelista sed vtrū-qꝫ significat:ita addito minori ie-chonia generationem. xiiij. compu-tātur. Chry. super Mattheum. Uel vnus iechonias bis numerat in euangelio:semel ante transmigra-tionem:iterum aūt post transmigra tionem. hic eīm iechonias cum esset vnus duas habuit cōditiones:fuit eīm et rex ante transmigrationē q̄si rex factus a populo dei:factus est et priuat⁹ post transmigrationem ideo ante trāsmigrationē numerat inter reges q̄si rex post trāsmigra-tionē aūt inter priuatos. Aug. in li

Expli-cat my-sterium gñatio nis xp̄i.

cautio erro-ris.

bro de cō.euā. Uel ideo vn⁹ in illis pgenitorib⁹ bis numerat.i.iechonias a q̄ facta est q̄dā in extraneas deflexio:qm̄ in babylonia transmigratus est. Ubi aūt ordo a rectitudine flectit vt eat in diuersum tanq̄ angulū facit illud aūt quod in ãgulo ēst bis numerat z hoc iā xp̄m p̄figurat a circuncisione ad p̄putium migraturū z lapidē angularē futurū. Remi. Jō aūt.xiiij.posuit generationes.q2 denarius significat decalogū:quaternari⁹ vero quatuor libros euāgelij.vnde in hoc ostendit ɔcordiā legis z euāgelij. Jdeo etiā quaternariū numerum triplicauit vt ostēderet:q2 pfectio legis pphecie z gr̄e in fide scte trinitatis consistit. Glo. Uel in hoc nūero septiformis gr̄a spūsācti significat.hic enim numerus ex septē ɔficit.qd aūt geminat:significat gratiam spūsancti corpori z aīe esse necessariā ad salutē. Sic ergo hec gn̄atio diuidit in tres tesseredecades. prima est ab abraham vsq3 ad dauid:ita q̄ dauid ibi includit:s3 scda a dauid vsq3 ad trāsmigrationē.ita q̄ dauid ibi nō includit:sed transmigratio sub eo cōtinet.tertia est a trāsmigratione vsq3 ad xp̄m:in qua si dicam⁹ iechoniam bis numeratū transmigratio inclusa est. Jn prima significant homines añ legem qua quosdā hoies naturalis legis inuenies.s.abrahā ysaac z iacob:omnes vsq3 ad salomonem. Jn scda significant hoies sub lege:oēs eñ q̄ in ea inueniunt sub lege fuerunt. Jn tertia hoies gr̄e:q2 terminatur ad xp̄m:q̄ gr̄e dator fuit:in qua etiā liberatio a captiuitate babylonie facta est:significās liberationē a captiuitate per xp̄m factā. Aug. de con.euā. Cū aūt q̄terdenas gn̄ationes tribus distinxisset articulis:non tñ eas dixit in summa vt diceret fiūt oēs quadragintaduo.vnus eñ in illis progenitorib⁹ bis nūerat.s.iechonias:sic g̃ nō q̄dragitaduo quot faciūt ter q̄tuordeci.s3 pp vnū bis nūeratū.xl. z vna gn̄atiōes fiūt. Matthe⁹ igit q̄ regiā in xp̄o constituerat insinuare personam:excepto xp̄o.xl.hoies in gn̄ationū serie numerauit. Numerus eñ iste illud tp̄s significat quo in hoc sclo regi nos op3 a xp̄o fm disciplinam laboriosam quā significat illa virga ferrea. Qd aūt nūer⁹ iste hanc tpalē vitā eternāq3 significet:illa interim cā de primo occurrit:q̄ z tpa annoz q̄dripartitis vicibus currūt:z mūdus ipse quatuor partib⁹ terminatur ab oriēte z occidēte:aquilone z meridie quadraginta aūt q̄ter hn̄t decē. porro ipsa decem ab vno vsq3 ad quatuor progrediēte numero consumant. Glo. Uel denarius ad decalogū refert: quaternari⁹ ad p̄ntem vitā q̄ p quatuor tpa trāsit:vel p decē vetus testm̄:per q̄tuor nouū. Remi. Siquis aūt voluerit dicer q̄ sunt q̄dragintaduo gn̄ationes:q2 nō est vnus iechonias: sed duo.dicendū est q̄ z iste nūer⁹ cōgruit scte ecclie.nascit eñ a septenario z senario.nā sexies septē.xl.z duo ɔfaciūt. Senari⁹ refertur ad laborem. septenarius vero ad requiem.

Alle- gorie septe- narij dupli- cati.

¶ Christi āt gn̄atio sic erat cū esset desponsata mr̄ iesu maria ioseph añq̄ conuenirent inuēta est in vtero habens de spiritusancto.

¶ Chry.sup mat. Qm̄ supi⁹ dixerat iacob āt genuit ioseph cui despōsata maria genuit iesum:ne aliq̄s audiētiū sic estimaret eē natiuitatē q̄ mō p̄cedētiū patrū.ipe ordinē narratiōis sue p̄cedēs d ic. Xp̄i aūt gn̄atio sic erat ac si dicat. Gn̄atio q̄dē eoz quos exposuim⁹ patrū sic fuit: quēadmodū retuli. Xp̄i aūt gn̄atio nō sic:sed ita erat. Cū esset despōsata mr̄. Chry.in ho. Quasi eñ aliq̄d nouū dictur⁹ p̄mittit modū gn̄ationis dicere:ne audiēs virum marie estimes natū eē lege nature. Remi. Pōt aūt ad supiora referri hoc modo. Sic erat xp̄i gn̄atio sicut dixi. idest Abrahā genuit ysaac. Hiero.

Maria q̄re de spōsa-ta.

Sed quare nō de simplici virgine
s3 despōsata cōcipit? primū vt per
gñationē ioseph origo marie mon-
straret. scd'o ne lapidaret a iudeis
vt adultera. tertio vt in egyptū fu-
giens hret solatiū mariti. Martyr
etiā Ignati⁹ quartā addidit cām:
vt partus ingēns ei⁹ celaret a dia-
bolo: dū eū putat nō de vgine: s3 de
vxore generatū. Chry. super Mat-
the. Ideo aūt ⁊ disponsata ⁊ domi
habita: nā quēadmodū in ea q̄ in do
mo viri cōcipit intelligit cōceptio
naturalis: ita in ea qua extra do-
mū cōcepit: est suspecta cōiunctio.

Heluidi⁹ explodit.

Hier. cōtra heluidiū. Sciendū aūt
q heluidius quidā hō turbulētus
accepta materia disputādi blasphe
mare cōtra dei mrēm incepit: cui⁹
prima ppositio fuit. Matthe⁹ loq-
tur sic: cū esset dispōsata. Ecce inqt
habes despōsatā: non cōmendatam
vt dicitis: ⁊ vtiq3 non ob aliud de-
sponsatā: nisi qm nupturam. Orige.
Despōsata fuit quidē ioseph: nō tn̄
in concupiscentia iuncta. Mater
eius inquit mater immaculata: ma
ter incorrupta: mr intacta. Mr ei⁹?
cui⁹ eius? mr est dei vnigeniti dñi
regis oim plasmatoris: ⁊ redēpto-
ris cūctorū. Ciril. Quid em vide-
bit aliquid in sancta virgine preter
alias? si dei mr nō sit s3 xp̄i vel dñi:
vt Nestori⁹ dicit? Nihil em absur-
dū est etiam si voluerit qs matrem
vniuscuiusq3 vnctorū xp̄i nomina-
re genitricē. Sola vo pter illas san
cta vo ⁊ xp̄i genitrix intelligit ac
dr. Genuit em non purum hominē
fm vos: sed incarnatū poti⁹ ⁊ hoiem
factū ex deo patre verbū. Sed for-
sitā illud ais. Dic mihi putasne di-
uinitatis mr facta est virgo. Et ad
hoc quoq3 dicimus: q2 natum est ex
ipsa dei substantia eius verbum: ⁊ si
ne principio tēporis semp existens
genitori: in nouissimis autē tēpori
bus: qm caro factum est: hoc est vni
tum carni animā habēti rationalē
natum etiā dicitur carnaliter per
mulierē. Assimilatur aūt quodam
modo natiuitati q̄ est fm nos hoc
sacramentum: matres etenim ter-
renorum ministrant nature coagula-
tam paulatim carnē perficiendā in
specie humana. Immittit autē ani-
mali spiritum deus. Sed licet sint
iste solummodo terrenorum corpo
rū matres: attamen parientes to-
tum animal et non partē peperisse
dicuntur. Tale autē aliquid gestu3
percipimus in gñatione emanuel.
natum enim est ex patris substātia
dei verbū. Q2 vero carnē assumpsit
propriā eam faciens: necessarium
est confiteri q2 natus est fm carnē
per mulierē. Quia igit ⁊ deus vere
est: quomodo dubitabit quispiam
sanctā virginē dicere genitricem?

Uirgo probat theo-tokos.

Leo papa in sermone de natiuita-
te. Nō aūt te dei conceptus turbet
partus: te nō confundat audit⁹: qñ
virginitas quicquid est humani pu
doris excusat: iaut que hec verecū-
dic lesio vbi iniit deitas cum ami-
ca sibi semper integritate consor-
tium? vbi est interpres angelus fi-
des pronuba: dispensatio castitas:
donatio virtus: iudex conscientia:
causa deus: conceptio integritas:
virginitas partus: virgo mater? Ci
ril. ad Ioānem antiochenum. Sed
si de celo ⁊ non ex ipsa sanctum cor
pus christi factum esse diceremus
vt valentinus: quomodo intellige-
retur dei genitrix Maria? Nomen
autem matris ostendit cum subdit:
Maria. Beda. super Lucam. Inter-
pretatur autem maria stella maris
hebraice: domina syriace: quia ⁊ lu
cem salutis et dominū mundo edi-
dit. Cui autem desponsata fuerit
ostendit subdens: Ioseph. Chry.
super Matth. Ideoq3 fabro ligna-
rio Maria despōsata erat: quoniam
christus ecclesie sponsus omniū sa
lutem hominū operatur⁹ erat per
lignū crucis. Chry. in home. Quod
aūt sequitur. Anteq3 cōuenirēt: nō dr
anteq3 duceret in domū spōsi: etem iā
int⁹ erat. Cōsuetudo em multotiēs
veteribus erat in domo desponsa-
tas habere quod et nunc quoq3 fie
ri videtur: et generi loth intus cū

ipso erant. Glo. Sed dicitur. Anteq̄ conuenirent: ad carnis commixtionem. Chry. sup Matth. Ut nō ex cō passione carnis et sanguinis nasceretur qui ex deo natus est: vt carnis ꝛ sanguinis solueret passionē. Augu. de nupt. ꝛ concu. Nuptialis etiam concubitus ibi nō fuit: quia in carne peccati fieri non poterat sine vlla carnis concupiscentia que accidit ex peccato: sine qua cōcipi voluit qui futurus erat sine peccato: vt hic etiā doceret omnem que de concubitu nascitur carnem esse peccati: quando quidem sola que nō inde nata est: non fuit caro peccati. Augusti. in ser. de nati. Nascitur etiā ab intacta femina christus: quia fas non erat vt virtus per voluptatem: castitas per luxuriam: p corruptionem incorruptio nascere tur: nec poterat nisi nouo ordine aduētare de celo: qui vetustum mortis destruere veniebat imperium. ¶ Regnum igitur tenuit virginitatis: que regem genuit castitatis: ideo etiā dn̄s noster virgineum sibi requisiuit hospitium habitandi vt nobis ostenderet deum in casto corpore portari debere: ergo q̄ scripsit lapideas tabulas sine stilo ferreo: ipse grauidauit mariam spiritusancto: vnde dicitur inuenta est in vtero habens. Hiero. Non ab alio inuēta est nisi a ioseph qui pene licētia maritali omnia nouerat. Chry. super Mat. Nam sicut historia non incredibilis docet: quando gesta sunt q̄ refert Lucas. Joseph absens erat: nec enim conueniens est putare p̄nte ioseph introisse angelū ad mariam: ꝛ dixisse q̄ dixit: et mariā r̄ndisse quecunq̧ r̄ndit. Et si credam⁹ angelū potuisse itrare adeā ꝛ loqui plane: tamē mariā abijsse in montana ꝛ mansisse cum elizabeth mēsib⁹ trib⁹: possibile nō fuit p̄nte ioseph: q2 necesse erat vt absē tatiōis ei⁹ ꝛ mansionis diutine req̄reret cās: post autē redijt peregre post tot menses inuenit eā grandā manifeste: Chry. in ho. Proprie autē

Uis verbor au gustini.

dicit: Inuēta est: qḋ de nō excogitatis dici ꝯsuetū est. Ne aūt molestes euāgelistā interrogādo q̄liter sit natus ex ꝟgine breuiter expediuit se dicens. De spūsctō: q̄si spūssanctus est qui est hoc miraculū operat⁹: neq̧ enim gabriel: neq̧ matthe⁹ amplius dicere potuerūt. Glo. Hoc ergo qḋ dicitur. Est ex spiritusancto: euangelista ex parte sua adduxit: vt cū diceret̄ habere in vtero omnis mala remoueret̄ suspitio a mētib⁹ audiētiū. Hier. in expo. ca. fi. Nō aūt sicut q̄dā sceleratissime opinantur spiritū s̄anctū dicim⁹ fuisse p semine: sed potētia ac ꝟtute creatoris dicimus operatū. Amb. in lib. de spiritusancto. Qḋ em̄ ex aliquo ē: aut ex substātia est: aut ex potestate ei⁹ est: ex substātia sicut filius: q2 a p̄re. ex potestate: sicut ex deo oi̅a. quō ꝛ in vtero habuit maria ex spūsctō. Augus. ad custochium. Profecto autē iste modus quo nat⁹ est xp̄s de spūsancto: insinuat nobis gratiam dei: qua hō nullis p̄cedētib⁹ meritis in ipso ex ordine nature sue quo esse cepit: ꝟbo dei copularet̄ in tātam p sone vnitatē vt idē ip̄e eēt fili⁹ dei. Sed cū illa creatura quā virgo ꝯcepit ꝛ peperit: q̄uis ad solā p sonā filij p̄tinētē tota trinitas fecerit: neq̧ em̄ separabilia sunt opa trinitatis: cur in ea facienda solus spiritussanct⁹ nominatus est? an ꝛ quādo vn⁹ triū in aliquo tp̄e noīatur: vniuersa operari trinitas intelligit̄? Hiero. Sed inquid heluidi⁹. Neq̧ de non ꝯuēturis euāgelista dixisset priusq̄ cōuenirent: q2 nemo de non pransuro dicit anteq̄ pranderet quasi si q̄s diceret. Anteq̄ in portu prāderem ad aphricam nauigaui: nō posset stare sententia nisi ei in portu prandēdum sit quandoq̧: aut non potius sit intelligendum sic: qḋ ante licet sepe ꝛ seq̄ntia indicet: tn̄ nōnunq̄ ea tantū q̄ prius cogitabant̄ ostendit nec necesse sit vt cogitata fiant: cum ideo aliud interuenerit: ne ea que cogitata sunt fierent. Hieronym. Non ergo sequitur vt postea

Regla theologica.

conuenerint: sed scriptura q factum non sit ostendit. Remi. Uel hoc verbū conueniendi: non ipsum cōcubitū: sed tēpus significat nuptiarum id est qñ ea q fuerat sponsa incipit esse vxor. Est em sensus: Anteq conuenirēt. i. anteq rite solennia nuptiarum celebrarēt. Augu. de con. euan. Hoc queadmodū factū sit qd hic ptermisit: lucas exponit post commemoratū cōceptū ioānis ita narrās: In mense autē sexto missus est angelus: et infra. Spūssanctus superueniet in te. hoc ergo ē qd mattheus cōmemorauit dicēs. Inuenta est in vtero habens de spūssancto. nec cōtrariū est: qz lucas exposuit qd mattheus ptermisit. Sicut nō est cōtrariū: qz mattheus deinceps continet qd lucas ptermisit. Sequitur enim Ioseph aūt vir eius cū esset iustus zc. vsq ad eū locū vbi scriptū est de magis: q per aliā viā reuersi sunt in regionē suā. Si quis autem velit vnā narrationem ex oībus q de xpi natiuitate dixr ab alterutro: si hec pretermittuntur ordinare sic pōt. Xpi gñatio sic erat. Fuit in diebus herodis zc. vsq ibi. Mansit autem maria cū illa quasi mēsibus tribus z reuersa est in domū suā. Et tunc addēdū est qd hic dicit. Et inuenta est in vtero habens de spūsancto.

Epilogus pdictor.

Joseph aūt vir ei9 cū eēt iustus: z nollet eā traducere voluit occulte dimittere eā.

Chry. in ho. Cū dixisset euangelista q ex spiritusancto z sine concubitu inuēta est in vtero habens: ne suspectum haberes xpi discipulum quasi grandia de suo magistro fingētē: introduxit ioseph per ea que passus est: ad fidem eorū que dicta sunt cōferentē. vnde dicit. Joseph aūt vir ei9 cum esset iustus. Augu. in sermo. de natiuitate. Intelligens em ioseph marie vterum grauidari turbatur. q mariam quam de templo domini acceperat: z nonduz cognouerat grauidā sciebat: secumq estuabat disputās et dicens. Quid faciā? prodo: aut taceo? Si prodidero: adulterio nō cōsentio: sed vitium crudelitatis incurro: qz fm moysi sulam lapidandā eā esse cognosco. Si tacuero: malo cōsentio: et cum adulteris portionē meā pono: qm ergo tacere malū est: adulteriū prodere peius est: dimittē eā a zugio. Ambro. super Luc. pulchre aūt docuit sanctus mattheus quid facere debeat iustus: qui opprobrium coniugis deprehenderit: vt incruentus ab homicidio: castrum ab adulterio prestare se debeat. z ideo dicit. Cū esset iustus. Ubiq ergo in ioseph iusti gratia z persona seruat vt testis ornetur: lingua em iusti loquit iudiciū veritatis. Sed quō ioseph cū crimē celet vxoris: iust9 describitur? Chry. In lege em pceptum est: nō solū reos: sed cōscios criminis obnoxios eē petō. Hiero. Sed sciendū q iustū hic virtuosum in oībus dicit. Est em iustitia z auaritiā non hēe: z vlis virtus z sic noie iustitie maxime vtit scriptura. Iust9 igitur exñs. i. benignus z mitis: voluit occulte dimittere eā: que nō solū traditiōi: sz ēt pene fm legē obnoxia videbat: sz ioseph vtrūq remisit q̄si supra legē viuēs: sicut em sol anq radios mōstret: mūdū clarificat: sic et xps anq nasceret multa signa pfecte virtutis appere fecit. Augu. de vir. dñi. Uel aliter. Si sol9 nosti qz alids peccauerit in te: z eum vis coram hoib9 arguere: nō es correctoz sed proditoz. vnde vir iustus ioseph tāto flagitio qd de vxore fuerat suspicatus magna benignitate pepercit. Estuabat vtiq certa adulterij suspitio: z tñ qz ip e solus sciebat: noluit eā diuulgare: sed occulte dimittere volēs pdesse peccāti: nō punire peccātē. Hier. Uel hoc testimoniū marie est. q ioseph sciēs illius castitatē et admirans qd euenerat celat silentio cuius mysterium nesciebat. Remi. Uidebat enim grauidam quam nouerat castam: et qz legerat. Egredietur virga de radice iesse. vnde nouit mariam duxisse

Obiectio cōtra euāgelium solnit.

originē: et legerat etiam. Ecce virgo cōcipiet. nō diffidebat hāc prophetiā in ea esse implēdā. Orige. Sed si suspitionē in ea nō habebat: quomō iustus erat vt immaculatā dimitteret. Ideo ergo dimittere volebat: qm̄ magnū sacr̄m in ea esse cognoscebat: cui approximare se indignū estimabat. Glo. Uel cū vellet eā dimittere iust⁹ erat cū occulte: pi⁹ notatur eā ab infamia defendens: et hoc est cū esset iustus voluit dimittere eā. cū nollet eā traducere i publicū. i. diffamare: voluit hoc facere occulte Amb. sup Lucā. Nemo aūt quā nō accepit dimittit: et ideo quā volebat dimittere: fatebat̄ acceptā. Glos. vel cum nollet eam traducere in domū suam ad cohabitationē assiduam: voluit occulte dimittere eā. i. tempus nuptiarū mutare vera eīn virtus est cū nec pietas sine iustitia: nec sine pietate seruatur iustitia: q̄ separate abinuicē dilabuntur. Uel iust⁹ erat per fidem qua credebat xp̄m de virgine nasciturum. vnde voluit se humiliare ante tantam gratiam.

Uere iusticis ratio.

Hec aūt eo cogitāte: ecce angel⁹ domini apparuit in sōnis ioseph dicēs. Joseph fili dauid: noli timere accipe mariā cōiugē tuā. Qđ eniz in ea natū est de spūsctō est.

Remi. Qr sicut dictū est cogitabat ioseph occulte mariā dimittere hoc autē si fecisset: perpauci essent q̄ nō magis suspicarent̄ eā esse meretricē q̄ virginē: iccirco repente consilium ioseph diuino mutatum est consilio. vnde dicitur. Hec autē eo cogitāte. Glo. In quo notat̄ anim⁹ sapientis qui nihil temere vult incipere. Chry. in ho. Notat̄ etiā mansuetudo ioseph: qr nulli enarrauit suā suspitionē: neqz ei que suspectat erat: sed in se cogitabat. August. in ser. de natiui. Sed ioseph ista cogitante non timeat Maria dauid filia: qm̄ sicut dauid veniam contulit sermo propheticus: sic mariā liberat angelus saluatoris. Ecce enim iterum virginis ille paranymphus gabriel aduenit. vnde sequitur. Ecce angel⁹ domini apparuit ioseph. Glo. Hoc igitur verbo apparuit: significatur potestas apparentis: qui quando vult et quomodo exhibet se videndum. Raba. Quomodo autem angelus ioseph apparuerit demonstrat cum dicitur. In somnis. i. quo modo Jacob scalam vidit per imaginationē quandam oculis cordis ostēsam. Chry. in ho. Ideo aūt non apparuit manifeste ioseph sicut pastoribus: quia valde fidelis erat: pastores autē indigebāt quasi rudes. Uirgo aūt indiguit quasi primo de maximis instruenda. Silr̄ etiam zacharias indiguit ante conceptionem prolis mirabili visione. Glos. Apparēs angelus nomē exprimit: gen⁹ cōmemorat: et timorē excludit: dicēs. Joseph fili dauid. ioseph euz ex nomine: quasi notū et familiarez sibi ostendit. Chry. super Matth. Filium dauid eum nominans: voluit eū adducere in memoriā promissionis dei ad dauid: vt de semine ei⁹ xp̄s nasceretur: Chry. in ho. Dicēs autem. Noli timere: monstrat eum iam timere ne offenderet deū quasi adulteram habens: al's non cogitasset eam expellere. Seue. Sponsus etiaz ne timeat admonet̄ quia pius animus dum compatitur plus pauescit. ac si dicat. Hic nō est mortis causa sed vite: quia que vitam parturit: non meretur occidi. Chry. super Matthe. Dicens etiam ne timeas cognitorem se cordis ei⁹ ostēdere voluit: vt per hoc futurorū bonorum que de christo erat dicturus faceret fidem. Ambro. super Lucā. Non autem te moueat: q̄ eam coniugem vocat: non enim virginitatis ereptio: sed coniugii testificatio nuptiarum celebratio declaratur. Hiero. contra Heluidium. Non tamen est putandum q̄ ex eo q̄ vxor est appellata sponsa esse desierit: cū hanc esse consuetudinem scripture

Nōnulli h̄ dissentiūt a chrysosto [illegible]mo.

nouerimus: q sponsos viros et spõsas appellet vxores: sicut deuteronomij testimonio approbatur. Siquis inquit inuenerit virginem desponsatam viro in campo et vim faciens dormierit cũ ea moriatur: q humiliauit vxorẽ pximi sui. Chrys. in ho. Dicit aũt. Noli timere accipere. i. intus retinere: iã enim mẽte dimissa erat. Raba. Uel noli timere accipere eã nuptiali conuentu et assidua cohabitatione. Chrys. super Mat. Propter tres autem causas apparuit angelus ioseph hoc dicẽs ei: primo ne iustus hõ ignorans faceret rem iniustam ex proposito iusto: deinde pter honorẽ ipsius matris: nã si dimissa fuisset: apud infideles turpi suspitione carere non poterat: tertio vt intelligẽs ioseph sanctam conceptionẽ diligẽtius se custodiret ab illa q prius: ideo tamen non ante cõceptionẽ virginis venit ad ioseph: vt nec cogitaret hic que cogitauit: ne pateretur que passus est zacharias culpam infidelitatis incurrens de conceptiõe cõiugis iam longeue: incredibilior em erat res: virginẽ posse concipere q anũ. Chry. in ho. Uel ideo turbato iam ioseph angelus venit vt appareat ioseph sapientia: et vt hoc ipm fieret ei eorum que dicebant demõstratio. Dũ enim audit ab angelo q intra se cogitauerat: indubitabile signum erat q a deo mitteretur. cuius solius est scire cordis secreta. Sermo etiam euangeliste insuspicabilis fit: demõstrans ioseph passum quod probabile est virum pati. Uirgo etiã omnem malam suspitionem effugit ex hoc q vir qui zelotipiam passus est: eam suscepit: et post conceptionẽ seruauit. Ideo autem virgo ioseph hec que angelus nunciarat non dixit: quia non estimabat sibi credi a sponso: et maxime iam in suspitionem adducto. Uirgini autẽ ante conceptionem annunciat angelus ne si post conceptionem deferret: in angustia esset. Oportebat autem extra turbationem esse illam

Tres cause monitionis ioseph.

matrem: que olim conditorem recepit. Chri. in ho. Nõ solum autẽ angelus ab iniqua cõmixtione virginem excusat: sed et supra naturã concepisse demonstrat: nõ solum timorem auferens sed et letitiam addẽs: vnde subdit: Quod enim in ea natum est de spiritusancto est. Glo. Aliud est nasci in ea: et aliud ab ea: nasci ab ea est prodire in lucem: nasci in ea est idẽ quod concipi: vel sm presentiam angeli quam habet ex deo: cui futurum quasi preteritum est natum dicitur. Augu. de que. no. et ve. testa. Sed si de spiritusancto natus est christus: cur dictum est. Sapientia edificauit sibi domum? Domus ista gemina ratione debet intelligi. Primum enim domus christi ecclesia est quam edificauit sibi sanguine suo: deinde potest et corpus eius dici domus eius: sicut dicitur templum eius. Factum autem spiritussancti: factum filij dei est propter nature et volũtatis vnitatem: siue enim pater faciat siue filius siue spiritussanctus. trinitas est que operatur: et quicquid tres fecerint: dei vnius est. Aug. in enchi. Nunquid tamen ideo dicturi sum9 patrem hominis christi esse spiritũ sanctum: vt deus pater verbum genuerit: spiritussanctus hominem? quod ita absurdum est: vt nulle fideles aures id valeant sustinere. Quomodo ergo dicimus christum natum de spiritusancto: si non eum genuit spiritussanctus? an quia fecit eum? inquantum enim homo est: factus est: sicut apostolus dicit. Fact9 ex semine dauid. s. carne: neq enim quia mundum istum fecit deus: dici eum fas est dei filium aut natum ex deo: sed factum vel creatum vel conditum: hic autem confiteamur eum natum de spiritusancto et maria virgine: quomodo non sit filius spiritussancti: et sit filius Marie virginis. Non ergo concedendum est quicquid de aliqua re nascitur: continuo eiusdẽ rei filiũ nũcupandum vt eni omittam alr de homine nasci

Dissonantia scripturarum tollitur.

Q̃onis solutio

filiũ alr capillũ:pediculũ ꝛ lubricũ quoꝛũ nihil est filius:Certe homines qui nascunt̃ ex aqua et spiritu nõ aque filios recte eos dixerit quispiã:sed dei patris et mr̃is ecclesie. Sic ergo de spiritusancto nat⁹ est: ꝛ fili⁹ dei patris est non spũssancti.

¶ Pariet aũt filiũ:ꝛ vocabis nomen eius Jesum:ipse enĩ saluũ faciet populũ suuz a peccatis eoꝛum.

¶ Chry.in ho. Qꝛ hoc qđ angel⁹ ad ioseph dixerat supra humanã cogitationẽ ꝛ legẽ nature erat:nõ solum ex p̃teritoꝝ reuelatione cõfirmat q̃ dixerat:sed etiã ex futuris dicens. Pariet aũt filiũ. Glo. Ut enĩ nõ videretur ioseph ampli⁹ cõiugio nõ esse necessari⁹:cũ conceptio esset facta sine eius auxilio:oñdit ꝙ q̃uis non sit necessari⁹ conceptui:tñ vtilis est procurationi:qꝛ ipsa pariet filium ꝛ tunc matri et filio erit necessarius: matri:vt ab infamia defendat:filio: vt eum nutriat et circuncidat. Que circũcisio notat̃ vbi dicit. Et vocabis no.ei⁹ Jesum. In circũcisione enim solet dari nomẽ. Chry. super Matt. Non aũt dixit pariet tibi filiũ sicut ad zachariam. Ecce elizabeth vxoꝛ tua pariet tibi filiũ:qꝛ mulier q̃ ex viro cõcipit:marito suo filiũ parit: qꝛ magis ex illo est q̃ de ipsa. H aũt q̃ nõ est de viro conceperat:nõ viro filiũ peperit:sed sibi tm̃mõ. Chry. in ho. Uel indeterminate hoc posuit: vt oñdat ꝙ cũ peperit oꝛbi terrarũ vniuerso. Raba. Dicit autez. Uocabis nomẽ:ꝛ nõ impones:qꝛ ab eterno ipositũ est. Chry. in ho. Hinc aũt ostendit admirabilem esse partum qꝛ de⁹ est qui nomen desup angelũ mittit:nec nomen qđcũq̃:sed qđ est infinitoꝛũ bonoꝛũ thesaur⁹. Ideoq̃ interp̃tat̃ illud angel⁹:bonã substituẽs spẽ:ꝛ ex hoc ad credẽdũ qđ dicebat̃ inducit:ad talia enĩ credenda facili⁹ accedere cõsueuim⁹. Hiero. Jesus enĩ hebreo sermone saluatoꝛ dr. Ethimologiã ergo nois signifi-

Joseph dr xp̃m circũcisisse.

cat dicẽs:Ipse enĩ saluũ faciet populũ suũ a pct̃'s eoꝝ. Ostendit enĩ eũdẽ totius mũdi saluatoꝛẽ:ꝛ nr̃e salutis auctoꝛẽ. Saluat ꝗdẽ nõ incredulos:sꝫ populũ suum:hoc est in se credentes:saluat:nõ tam a visibilibus hostibus q̃ potius inuisibilib⁹:hoc est a peccatis saluat:non armis pugnãdo:sꝫ peccata relaxando. Seue. Ueniant et audiant qui requirunt: quis est quem maria genuit? Ipse enim saluum faciet populum suuz: non alterius saluum faciet populũ. Unde a peccatis eoꝛum?esse deum qui peccata donat si christianis nõ credis:crede infidelibus vel iudeis d cẽtibus. Nemo potest peccata dimittere nisi solus deus.

¶ Hoc aũt totũ factũ est vt adipleret̃ qđ dictũ est a dño p̱ pp̄betã dicẽtẽ. Ecce virgo in vtero habebit ꝛ pariet filiũ ꝛ vocabitur nomen eius emanuel:quod est interpretatum nobiscũ deus.

¶ Remi. Mos fuit euangeliste ea que dicit de veteri testamento confirmare propter iudeos qui in christum crediderant; vt agnoscerent ea esse completa in gratia euangelij que predicta fuerant in veteri testamento:et subdit. Hoc autem totum factum est. Querẽdum autem est i hoc loco quare dixerit hoc totum factum esse:cum superius solam conceptionẽ narrauerat? Sed sciendũ ꝙ hoc ideo dixit:vt demostraret ꝙ ante in presentia dei factum fuit q̃ fieret apud homines. Siue quia preteritarum reruz erat narratoꝛ: totum factum esse dixit: quia quando hoc scripsit:iam totuz factum erat. Raba. Uel hoc totum factum esse dicit ꝙ virgo desponsaretur:ꝙ casta seruaretur:ꝙ grauida inueniretur:ꝙ per angelũ reuelaretur:vt adimpleret̃ qđ dictũ est. Nõ enĩ hoc impleret̃ ꝙ virgo cõciperet et pareret:nisi desponsata esset:ne

Qđ plura ex plicat̃.

lapidaretur: et nisi ab angelo secretū
detegeretur: et ita cū ioseph accipe
ret: dimissa p infamiā effluēret: et la
pidatione periret. Si ergo an̄ par-
tū periret: cassaret prophetia q̄ ait.
Pariet filium. Glo. Uel pōt dici: q
vt non ponitur causaliter: nō enim
ideo impletū est: q̄r implendū erat.
ponitur aūt cōsecutiue: sicut et i Ge
nesi: suspendit alteruz in patibulo:
vt cōiectoris veritas pbaretur: q̄r
vno suspenso cōiectoris veritas est
probata: sic et in hoc loco intelligē-
dū est: q hoc facto qđ p̄dictū est: p
phetia impleta est. Chry. in ho. Uel
aliter: Qr vidit angelus abyssuz di-
uine misericordie nature leges so-
lutas: et cū q̄ erat omnib⁹ superior:
ad hoīem q̄ erat oib⁹ inferior descē
disse. Hec et huiusmodi vno verbo
ostēdit dicēs. Hoc aūt totū factū ē.
q. d. ne putes q hec nunc tantū deo
placeāt: olim p ordinata sunt: decen-
ter enī angelus non virgini: sed io-
seph prophetiā inducit: quasi in pro
phetis meditanti et experto. Et pri
mo quidē virginē coniugem appel
lauerat. nunc autem virginē cū p-
pheta inducit: vt hoc etiā a prophe
ta audiret: quasi diu p̄meditatū. vn̄
ad fidē eorum q̄ dicebātur: inducit
esaiā vel magis deū. nō enī dicit. Ut
ipleret qđ dictū est ab esaia: sz qđ di
ctū est a dn̄o p esaiam. Hiero. super
esaiā. Qm̄ aūt p̄mittit in prophetia.
Dabit dn̄s ipse vobis signū nouuz
dz esse atq̄ mirabile. Si aūt iuuēcu
la vel puella vt iudei volunt: et non
virgo pariat: q̄le signū poterat ap-
pellari: cū hoc nomē etatis sit: nō i-
tegritatis. Ex reuera vgo hebraice
bethula appellat q̄ in p̄nti loco nō
scribit in pphetia. Sz p hoc verbo
positū est halma: qđ preter. lxx. oēs
adolescentulā transtulerunt. Porro
halma apđ eos ambiguū est. dr enī
et adolescētula et abscōdita: ergo hal
ma non solum puella vel virgo sed
virgo abscōdita dicitur et secreta q̄
nunq̄ virorum patuerit aspectib⁹:
sz magna parētum diligētia custodi
ta sit. Lingua quoq̄ punica que de

Notat p̄rauitas hebreorū.

hebreorū fontibus ducitur proprie
virgo halma appellatur. In nostra
quoq̄ sermone halma dicit sancta:
omniumq̄ pene linguarum verbis
vtuntur hebrei: et quantum cū mea
pugno memoria nunq̄ me arbitror
halmā de muliere nupta legisse: sz
de ea q̄ est vrgo: vt nō vgo solūmō
sit: sz in annis adolescētie. pōt eniz
fieri vt virgo sit vetula. Ista autem
virgo erat in annis puellarib⁹: vel
certe virgo puella que adhuc viruz
nosse nō posset. Hier. super Matth.
Pro eo autem q euangelista Mat.
dicit. In vtero habebit. in prophe-
ta quia futurum predicit: significat
quod futurum sit: et scripsit. Acci-
piet. Euangelista autem quia nō de
futuro: sz de preterito narrat histo-
riam: mutauit accipiet et posuit. Ha
bebit. qui autē hz nequaq̄ acceptu-
rus est. Dicit autem. Ecce virgo in
vtero habebit et pariet filium. Leo
in epistola ad Flauianum. Conce-
ptus q̄ppe est de spiritusancto in-
tra vterum virginis matris que ita
illum salua virginitate edidit: quē-
admodum salua virginitate conce-
pit. Aug. i sermo. de natiui. Qui enī
dirupta corporū mēbra in aliis po-
terat reintegrare tangēdo: q̄to ma-
gis in sua matre quod inuenit inte
grum non violauit nascēdo: creuit
enim in eius partu corporis inte-
gritas potius q̄ decreuit: et virgini
tas ampliata est potius q̄ fugata.
Theo. in ser. ephe. concilii. Qr vero
photin⁹ purū hoīem dicit q̄ nat⁹ est
dei nō dicēs partū: et q̄ ex vulua p-
cessit hoīem pponit a deo diuisum.
dicat nūc quō natura humana per
vuluam virginalē nata: virginitatez
vulue seruauit incorruptam? nul-
lius enī hoīs mater virgo pmansit.
Sed q̄r natus est carne de⁹ verbū:
custodit virginitatem: seipsum per
verbū esse ostēdēs. neq̄ enī nr̄m v-
bum cū parit corrūpit mētem neq̄
deus verbū partū eligens peremit
vginitatē. Sedr̄. Et vocabūt nomē
ei⁹ emanuel. Chry. in ho. cōsuetudo
q̄dē est scripture res q̄ contingūt p

In maria est dedicata vginitas.

nolb⁹ ponere. Nihil ergo est aliud qđ dicit. Uocabūt nomē eius emanuel: ꝙ videbunt deū cū hominib⁹. vnde nō dicit vocabis: sꝫ vocabunt. Raba. Primo quidē angeli psallentes: scđo apl'i predicantes: adhuc et sancti martyres: deinde cūcti credētes. Hiero. sup Esaiā. Septuaginta aūt reliqui trāstulerūt similiter Uocabis: p quo hic scriptum est. Uocabūt: qđ in hebreo nō habet. verbum em̄ charatim: qđ oēs iterp̄tati sunt vocabis: pōt intelligi et vocabit: ꝙ ipsa. s. virgo q̄ ꝯcipiet ꝛ pariet xp̄m emanuel appellatuꝫ sit nomine: qđ interpretat nobiscū deus. Remi. Querēdū aūt q̄s ē interp̄tatus hoc nomē: pph'a aut euāgelista aut aliq̄s translator? Sꝫ sciēdū ꝙ pph'eta nō est interp̄tat⁹ scđō aūt euangeliste q̄d necesse fuerat interp̄tari: cuꝫ scriberet hebreo s̄mōe: fortassis qꝛ h̄ nomē obscuꝝ erat apud hebreos iccirco dignū erat interp̄tatiōe. Sꝫ magis credēdū est ꝙ aliq̄s translator sit iterp̄tat⁹: ne haberet hoc nomē obscuꝝ apđ latinos: hoc deniqꝫ noīe due substantie: diuinitatis. s. et humanitatis in vna ꝑsona dn̄i nostri iesu xp̄i designant: qꝛ q̄ añ oīa secula ineffabiliter genitus est a deo p̄re: idē ip̄e in fine tēporū factus est emanuel. i. nobiscū deus ex virgine m̄re. Qꝛ aūt dicit nobiscū deus: pōt intelligi hoc mō: nobiscū fact⁹ est. i. passibilis: mortalis: ꝛ per oīa nr̄i similis absqꝫ peccato. siue qꝛ substātiā n̄re fragilitatis quā assumpsit substātie sue diuinitatis in vnitate ꝑsone coniūxit. Hiero. super Esaiam. Sꝫ sciendum ꝙ hebrei hoc de ezechia filio achaꝫ pph'etari arbitrantur: ꝙ ipso regnante capta sit samaria: qđ oīno ꝓbari nō potest. Siq̄dē achaꝫ filius ioathan ragnauit super iudeā et hierl'm annis. xvj. cui successit in regnū filius ei⁹ ezechias annos natus. xxiiij. et regnauit sup iudeā ꝛ hierl'm annis. xxix. quō ḡ ꝙ vidit p̄mo anno achaꝫ pph'iā de ezechie cōceptu dꝛ ꝛ nati. cū eo tp̄e cū regnare ceperat achaꝫ iam nouem

Emanuel q̄ interp̄tatum.

esset ezechias annorū? nisi forte sextū ezechie regni annum quo capta est samaria: infantiā ei⁹ appellari dicāt nō etatis: sed imperij: qđ coactū esse ac violentum etiā stultis patet. Quidā de nostris Esaiā prophetam duos filios habuisse cōtēdit: ioseph ꝛ emanuel: emanuel de prophetissā vxore sua esse gn̄atū in typū dn̄i saluatoris. hoc aūt fabulosum est. Pe. alfonsus. Nō em̄ scit ꝙ aliq̄s hō illius tp̄is emanuel sit vocatus. Sꝫ obijcit hebreus: quō stare poterit: ꝙ hoc propter xp̄m dictū sit ꝛ mariā: cum ab achaꝫ vsqꝫ ad mariam multa centena annorū transierint? Sed licet ad achaꝫ loqueret pph'eta nō solū tn̄ ad eum vel de suo tp̄e dicta est pph'etia. Propter hoc em̄ dictū ē. Audite domus dauid: nō audi tu achaꝫ. Itē Dabit dn̄s ipse vobis signum. addidit ipse. Ac si diceret: nō alius. Ex quo pōt intelligi ip̄m dn̄m signū esse futurū. Qđ etiā pluraliter ait vobis ꝛ nō tibi: innuitur non propter achaꝫ vel ad ipsum solum hoc dictū fuisse. Hiero. super esaiā. Est ergo sic intelligēdū quod dicit ad achaꝫ. Iste puer q̄ nascet ex virgine o dom⁹ dauid: nūc appelletur emanuel. i. nobiscū de⁹: qꝛ rebus ipsis ꝓbabiliter a duobus regib⁹ inimicis liberata patebit deū te habere p̄sentem. Postea autē vocabit Iesus. i. saluator: eo ꝙ vniuersum genus hominū sit saluaturus. Non mireris ergo o domus dđ ad rei nouitatē: si v̄go deū pariat qui tātā habeat ptātē vt multo post tēpore nasciturus te nūc liberet inuocatus. Aug. cōtra faustum. Quis autem demētissimus diceret cum manicheo verius esse fidei de xp̄o sine teste non credere: cū apostol⁹ dicat. Quomodo credent ei quē non audierūt? aut quomodo audient sine predicāte? Ut autē nō contēnerētur neqꝫ fabulosa ducerentur que apostoli nunciabant: demonstratur hec a pph'etis fuisse predicta: qꝛ etsi attestabant miracula: non defuissent qui magice potentie cūcta illa tri

Manichei error confutat.

buerent:nisi talis eorum cogitatio contestatiõe pphetica vinceretur. Magicis em̃ artibus longe anteꝗ̃ nasceretur pphetas sibi cõstituere a quibus premunc:aret:nemo vtiqꝫ diceret. Si etiã dixerimus homini gentili:crede xp̃o q: de⁹ est:ꝛ rn̄de⸗rit. Unde credo?prolataqꝫ auctori⸗tate prophetarum ostenderim⁹ fidé pphetaꝝ ex his q̃ võtura cecinerũt euenisse cernunt. Credo em̃ ꝙ eum nõ lateret:quãtas a regib⁹ hui⁹ se⸗culi psecutiões pri⁹ ptulerit xp̃iana religio:videat nũc ipsos reges ter⸗re xp̃i iperio subiugatos: omnesqꝫ gentes eidem seruientes:q̃ omnia per pphetas fuerũt p̄dicta. Hoc er⸗go audiés de scriptura prophetica et cernés in vniuersa terra cõpleta moneretur ad fidem. Glo. Horum ergo errorem euangelista excludit dicens. Ut adimpleretur quod di⸗ctũ est a dño p pphetã. Prophetia aũt alia est ex p̄destinatiõe dei:quaꝫ necessariũ est euenire oib⁹ modis: vt sine nr̃o impleaꝛ arbitrio:vt illa de qua mõ agim⁹.vñ dicit. Ecce:ad demonstrandũ certitudiné prophe⸗tie:alia est ex prescientia dei cui no strũ admiscetur arbitriũ:ꝛ cooperã te gratia consequimur p̄miũ vel ab ea iuste relicti tormentũ:alia ꝟo ex p̄scientia:sed est quedaꝫ cõminatio more humano facta sicut illud. Ad⸗huc.xl.dies et niniue subuertet:in⸗telligendo nisi niniuite corrigant.

Pro⸗phetia duplex distin⸗guit.

¶ Exurgens autẽ ioseph a somno fecit sicut p̃ceperat ei ãgel⁹ dñi:ꝛ accepit mariã cõiugẽ suã. Et nõ cognosce⸗bat eam donec peperit filiũ suũ primogenitum:et voca⸗uit nomen eius iesum.

¶ Remi. Eo aditu rediit vita q̃ in⸗gressa est mors. Per inobedientiam em̃ ade oés pditi sumus:ꝛ obedien tiã ioseph oés ad pristinum statum incipimus reuocari:nam his ver⸗bis magna nobis virtus obediẽtie cõmendatur:quibus dr̄:Ex.aũt io.a som.fe.sicut.p̃rece.ei ange.dñi. Glos. Non tm̃ qd̓ precepit angelus fecit sed etiã sicut precepit. Quisqꝫ etiã a deo monet soluat moras:surgat a sõno:faciat quod iubetur. Et acce. ma.cõiu.suã. Chry. Nõ in domo ac cepit eã:nec enim adhuc dimiserat eam de domo:sꝫ de animo suo de⸗posuerat eam:ꝛ iterum in animum suum eam recepit. Remi. Uel acce pit celebratis nuptiis vt cõiũx vo⸗caret:non tñ vt concumberet:q: se⸗quitur. Et nõ cognoscebat eã. Hie⸗ro.contra heluidium. Sed heluidi⁹ superfluo labore desudat cognoscẽ di verbum ad coitum magis ꝗ̃ ad scientiam esse referẽdum:quasi hoc quisqꝫ negauerit:ꝛ eas ineptias q̃s redarguit aliquando prudens quis piã potuerit suspicari. Deinde vult docere ꝙ donec siue vsqꝫ aduerbiũ certum tempus significet:quo com pleto fiat aliq̃d quod vsqꝫ ad illud tempus non fiebat:vt hic. Non co⸗gno.eam do.pe.filium. Apparet in⸗quit cognitam esse post partum. cuius cognitionem filii tãtũ gene⸗ratio differebat. Et ad hoc appro⸗bandum congerit de scripturis exẽ pla ꝗ̃ plura. Ad quod redeamus. Et non cognoscebat:vsqꝫ vel donec in scripturis dupliciter intelligẽda. Et de eo q̃dem quod scriptũ est:et non cognoscebat.ad coitũ esse refe rendũ:ipse differuit nullo dubitan te:quin ad scientiam sepe referat: vt ibi:Remãsit puer iesus in hieru salẽ:ꝛ non cognouerunt parentes eius. Sic etiam donec in scriptura sepe certum tempus sicut ipse dis⸗seruit significat:sepe infinitum:vt est illud. Donec consenescatis ego sum:nunquid postꝗ̃ illi senuerint deus desistet? Et saluator in euã⸗gelio. Ecce ego vobiscũ sum vsqꝫ ad cõsummationem seculi:ergo post consummationem seculi a discipu⸗lis abscedet? Et apo. Opꝫ illum re gnare donec ponat inimicos sub pedibus eius nunquid postquam illi sub pedibus erunt:regnare de⸗

Confu⸗tantur helui⸗dii deli⸗ramen⸗ta.

sistat? Intelligat ergo ea de quibus posset ambigi si nō fuissent scripta signari. Cetera p̄o nr̄e intelligētie derelinquit:iux̄ qđ euāgelista illud indicat:de quo scandalum poterat moueri:nō eā cognitam esse a viro vsq̄ ad partū:vt multomagis intelligerem⁹ cognitā nō fuisse post partum. Hiero .super matth. Ut q̄s dicat. Donec ille vixit non est hoc locutus:nūquid per hoc significanit:q2 post mortē ille locut⁹ est:qđ fieri non potest? sicut ꝛ ioseph ante partum credibile fuit vt nō cognosceret eā:q2 nondum cognoscebat mysterij dignitatē:postq̄ vero cognouit:quia est facta vnigenti dei templum:q̄uo poterat hoc vsurpare? Sed sequētes Eunomiū putāt. q2 illi ausi sunt hoc dicere:q̄ ꝛ ioseph hoc facere ausus fuit:sicut insanus neminem reputat esse sanū. Hiero. ꝯtra heluid. Ad summā illđ requiro cur se abstinuerit ioseph vsq̄ ad partus diez:r̄ndebit vtiq̄: q2 angelū audierat dicentē:Quod in ea natū ꝛc. Qui ergo somnio tantum credidit vt vxorem non auderet tāgere:hic postq̄ pastores audierat:magos viderat:miracula tāta cognouera:tēplū dei spūsscti sedē:dn̄i sui matrē audebat attigere? Chry. super matth. potest ēt dici

alia dissolutio

q̄ v̄bū cognoscendi hic accipit̄ p agnitione. vere.eñ nō cognouit eā ante cuius fuerat dignitatis:ꝛ post q̄ peperit tunc cognouit eā:q2 speciosior ꝛ dignior facta fuerat q̄ totus mundus q2 quem totus mundus capere non poterat:in angusto cubiculo vteri sui sola suscepit. Hila.in ho. Uel aliter. Propter sctissime Marie glorificationē a ioseph cognosci non potuit donec peperit. dn̄m eñ gl'ie hn̄s in vtero q̄uo cognosceret̄: si moysi cū deo colloquentis gl̄ificata est facies vt non possent intendere in eū filij israel: quātomagis maria agnosci vel intueri non poterat:que dominum potentie in vtero habebat? Post partū antē a ioseph ꝯgnita inuenit̄ specie faciei:non tactu libidinis. Hiero.sup matth. Ex hoc aūt q̄ dicit: Filiū suū p̄mogenitū:quidā puersissime suspicātur ꝛ alios filios habuisse Maria:dicentes:primogenitum non dicit nisi qui habeat et fratres:cū hic mos scripturaꝝ sit vt primogenitū nō eū vocent:quē fratres sequūt̄ sed eū q̄ prim⁹ nat⁹ sit. Hiero.contra heluidiū. Alioqn si non est primogenit⁹ nisi quē sequunt̄ ꝛ fr̄es:tādiu sacerdotib⁹ primogenita nō debent̄ q̄diu et alia fuerint p̄creata. Glo. Uel primogenit⁹ dicit̄ iter oēs electos p gratiā: proprie aūt vnigenit⁹ dei p̄ris vel Marie v̄z. Sequit̄ Et vocauit nomen ei⁹ iesum. Die.viij.quo fiebat circūcisio ꝛ nomē iponebat̄. Remi. Liquet aūt hoc nomē fuisse notissimū sctis patribus ꝛ dei p̄phetis: maxime illi q̄ dicebat. Defecit in salutari tuo anima mea:ꝛ exultauit cor meum in salutari tuo. Et illi qui dicebat. Exultabo in deo iesu meo.

Ali⁹ error expellit̄.

¶ Capitulū.ij.

Cum natus esset iesus in bethleē iude in dieb⁹ herodis regis ecce magi ab oriente venerunt hierosolymā dicentes. Ubi est qui nat⁹ est rex iudeorū? Uidimus eñ stellam eius in oriente:ꝛ venimus adorare eum.

¶ Augu.in sermo.de epi. Post miraculum virginei partus quo vterus diuino numine plen⁹ saluo pudoris signo deum hominemq̄ profudit inter obscuras cubiculi latebras et presepis angustias:in quibus infinita maiestas membris cōtractioribus stabulabat. dum pendet ad vbera et vilium patitur de⁹ inuolumenta panorum repente nouum de celo sidus terris effulsit: et totius mundi dissipata caligi-

ne noctē conuertit in diem:ne dies celaret in nocte.vñ euangelista dicit.Cū ergo nat⁹ esset ꝛc. Remi. In prin.aūt huius euangelice lectionis tria ponit. Personā cū dicit.Cū na.esset ie. Locū:cū ait.In bethleē iude. Tp̄s:cū addit.In diebus herodis regis. Et hec tria ad ꝯfirmationē narrādē rei ponunt. Hiero.su per mat. Putauim⁹ aūt ab euange lista primū editū sicut in hebraico legim⁹ iude non iudee. Que est em̄ aliarū gētium bethleē:vt ad distinctionē ei⁹ hic iudee poneret? Jude aūt iccirco scribit:q2 ꝛ aliā bethleē in iudea legim⁹ in lib.iesu filij naue. Glo. Due em̄ bethleē sunt:alia que est in terra zabulon:altera que in terra Juda:que prius vocata est effrata. Augu.in lib.de cō.euan. De ciuitate aūt bethleē mattheus lucasq3 ꝯsentiunt. Sed quomō et qua causa ad eā venerint ioseph ꝛ maria lucas exponit matthe⁹ p̄termittit. Econtra de magis ab oriente venientibus lucas tacet matth.dicit Chry.super matth. Sed videamus. q̄d ad vtilitatē respiciat qđ euāgelista tp̄s designat quo xp̄s nascitur dicens. In die.he.regis.qđ dicit vt prophetiam danielis impletam demōstraret:que post.lxx.septimanas annorum xp̄m nasciturū esse predicit. Nam ex illo tempore vsq3 ad regnū herodis.lxx.septimanarum anni sunt consummati.vel iō q̄diu iudaica gens sub iudaicis regibus q̄uis peccatoribus tenebatur ꝓphe mittebant ad remedium eius:nūc autē quando lex dei sub ptāte regis iniqui tenebatur et iustitia dei sub dn̄atione romana p̄mebat nasckt xp̄s:q2 magis desperabilis infirmitas.medicū artificiosiorē querebat. Uel iō regis alienigene mentionē fecit:vt impleret ꝓphetia q̄ dixit. Nō auferet sceptrū de iuda: nec dux de femore ei⁹ donec veniat qui mittēdus est. Ambro.sup luc. Ferī aūt qđ idumei latrones ascalonā ingressi:antipatrū inter alios adduxerūt captiuū. Js igit imbut⁹ mysterijs iudeorū:hircano iudee regi amicitia copulat:quē ꝓ se ad pōpeiū hircanus direxit:ꝛ q2 legationis fructū potit⁹ est:ꝓ eā gratiā partē regni affectauit. Occiso autē antipatro filius eius herodes sub antonio senatuscōsulto iudeis regnare preceptus est:in quo claret herodē nulla affinitate generis iudeorū regnum quesisse. Chry.in ho. Dicit aūt. Herodis regis.dignitatē addēs:q2 ꝛ ali⁹ filius fuit herodes q̄ ioannem interfecit. Chry.su per mat. Dū ergo hoc tp̄e nat⁹ eēt Ecce magi veniūt:hoc est cōfestim vt nat⁹ est:magnū deū ondentes in paruulo homine. Raba. Magi vero sunt q̄ de singulis reb⁹ ph̄ant:sed sermo cōis magos ꝓ maleficis accipit:q̄ aliter tn̄ habent apud gentem suā:eo q̄ sint ph̄i chaldeorū:ꝛ ad huius artis sciam reges quoq3 ꝛ principes eiusdē gētis oīa sapiūt ꝛ ipi primum ortū dn̄i intellexerūt Augu.in ser.de epi. Jsti autē magi qui fuerunt nisi primitie gentium? Jsraelite pastores:magi gentiles:ꝛ illi prope:isti longe: vtriq3 tamen ad angularem lapidem cucurrerunt. Manifestatus est ergo iesus nō doctis nec iustis.preualet nanq3 imperitia in rusticitate pastorū:ꝛ impietas in sacrilegijs magorū:vtrosq3 sibi lapis ille angularis attribuit:q̄ppe q̄ venerit stulta eligere vt confunderet sapientes:ꝛ nō vocare iustos:sꝫ peccatores:vt nullus magnus superbiret:nullus infirmus desperaret. Glo. Hi autē magi reges fuerunt:q̄ et si tria munera obtulisse dicunt:non ideo nō plures q̄ tres fuisse ꝓbantur sed vt per eos gentes q̄ ex trib⁹ filijs Noe nate sunt:vētur ad fidē p̄figurarent. vel tot fuerūt principes:qui plures duxerūt in comitatu suo. Uenerūt aūt nō post annum:q2 tūc inueniretur in egypto:nō in presepio sed tertiadecima die. Ad ostendendū autē vñ venirent dr̄ Ab oriente. Remi. Sciendum est autē q2 varia est de magis opinio.q̄dā em̄ dicūt eos

Tria i ꝟbis.

Opinio varia de magis

erat eos fuisse chaldeos.chaldei eĩ stellã p deo colebãt:ꝛ iccirco dixe-rũt ꝙ nũcupatiuis eoꝝ deus ostẽ-derit deũ verũ natũ.Alij ꝟo dicunt persas eos fuisse. Nonnulli dicunt illos de vltimis finibꝰ terre fuisse. Alij ꝟo dicunt illos fuisse nepotes balaam:qđ magis est credendum. Balaan eñ inter cetera q̃ ꝓphauit dixit.Orief stella ex iacob.Illi ꝟo habẽtes hãc ꝓphetiã mox vt vide-rant stellã nouã intellexerũt regeꝫ natũ ꝛ venerunt.Hiero.Et sic hanc stellã futurã vaticinio balaã noue-rãt: cuius erãt successores.Sed q̃-rẽdũ est si chaldei vel pse aut de vl timis finibꝰ terre fuerũt:quõ in tã breui spacio hierosolymaꝫ venire potuerunt.?Remi.Sed sciendũ est ꝙ aliq̃ solẽt dicere ꝙ puer q̃ tũc na tus est in tã breui spacio tpis de vl timis finibꝰ terre ad se ꝑ ducere po tuit.Glo.Uel non mirandũ est eos in.xiij.diebus venisse in bethleeen: cũ equos arbicos:ꝛ dromedarios haberent:q̃.s.sunt veloces ad iter. Chry.sup mat.Uel per bienniũ añ xp̃i natiuitatẽ profecti sunt:ꝛ stella eos p̃cedebat:ꝛ neq̃ esca neq̃ potꝰ defecit impiis eorum.Remi.Uel si fuerunt successores balaam reges istorũ nõ longe distant a terra pro-missionis:iccirco in tã breui spacio tpo:is hierl'm venire potuerũt.Sed tũc querendũ est quare euãgelista dicat eos ab oriẽte venisse? Qđ iđ est q2 ab illa regione venerũt q̃ in orientali parte iudeis posita est. Pulchre aũt ipsi ab oriente venisse dicũtur:q2 omnes qui ad dñm ve-niũt:ab ipso ꝛ ꝑ ipsum veniunt.Ipse eñ est oriens:scđm illud. Ecce vir oriens nomen eius.Chry .sup mat. Uel ab oriente venerunt vñ:de dies nascit:inde initium fidei processit: q2 fides lumẽ est aiarũ.Ab oriente ergo venerũt:sed hierosolymã.Re-mi.Quãuis dñs ibi natꝰ nõ eẽt:q2 lꝫ agnoscerẽt natiuitatis tp̃s:lo-cum tñ nõ cognouerũt.Hierl'm eñ regia ciuitas est:ꝛ crediderũt ꝙ ta lis puer nõ nisi in vrbe regia nasci

Oriẽs q̃s di-catur:

debuisse.Siue iđ venerunt:vt adim pleret qđ scriptũ ẽ.De syon exibit lex ꝛ ꝟbũ dñi de hierl'm:q2 ibi pri-mo annũciatus est xp̃s.Siue vt stu dio magorũ damnaret pigritia iu-deorũ.Uenerũt ergo hierl'ymam di centes.Ubi est q̃ natꝰ est rex iudeo rum?Aug.in ser.de epi.Cum auteꝫ multi nati atq̃ defuncti essent re-ges iudeoꝝ nunq̃d quẽq̃ eoꝝ ado randũ magi q̃sierunt? q2 nec quẽq̃ eoꝝ de celo loquẽtẽ didicerũt.Nõ itaq̃ regi iudeorũ quales esse illic solebãt:hũc tã magnũ honorẽ lon ginq̃ alienigene ab eodem regno prorsus ab extraneis a se deberi ar bitrabant.Sed talẽ natuꝫ esse didi cerãt:i quo adorãdo se salutem que fm deũ est cõsecuturos minime du bitarẽt.neq̃ eñ etas erat saltẽ:cui adulatio humana seruiret:non de mẽbris purpura:nõ in capite diade ma fulgebat:non põpa famulantiũ: nõ terror exercitus:non gloriosa fa ma preliorũ:hos ad eũ viros ex re motis terris cũ tãto voto supplica tionis attraxerunt.Jacebat in pre sepio puer ortu recẽs:exiguꝰ corpe ꝯtẽptibilis pauptate.Sed magnũ aliqđ latebat in ꝑuo qđ illi hoies primitie gentiũ:nõ terra portante: sed celo narrãte didicerãt:vñ seq̃t. Uidimꝰ ei stel.eius in oriẽte.Annũ ciãt ꝛ iterrogãt:credũt ꝛ q̃rũt:tãq̃ significãtes eos q̃ ambulãt ꝑ fidẽ: ꝛ desiderãt spẽm.Chry.in ho.Sciẽ dum aũt ꝙ priscillianiste heretici q̃ nasci vnũquẽq̃ hoiem ꝯstitutioni bus stellarũ putant:hoc in adiuto rium sui erroris assumũt quod no-ua stella exijt dominus in carne ap paruit:cuiꝰ fuisse fatũ eandẽ q̃ ap paruit stellam putãt.Augu.de con. euã.Et fm faustũ hic stella induci tur:q̃ cõfirmat genesim vt recte ge nesidiũ hoc magis nũcupari possit q̃ euãgeliũ.Grego. in ho. Sed absit a fideliũ cordibꝰ vt esse q̃d fatũ di-cant.Aug. de ciui.dei.Nam hoies qñ fatũ audiũt:vsitata loquẽdi con suetudine non intelligunt nisi vim passionis syderũ:qualis est qñ de

Priscillianistarum error notatur.

nascit̃ sine cõcipit̃ qđ aliqđ alienāt a dei voluntate. Et hi ab auribus oim repellendi sunt: q̄ qualiumcū[que] deorum volūt esse cultores. Aliqui v̄o stellas hāc putāt hr̃e ptātez traditam sibi a summa dei potestate: q̄ magnā celo faciūt iniuriam: in cui⁹ vultu splendidissima curia opinant̃ tur scelera facienda decerni: qualia si aliqua terrena ciuitas decreuisset: gñe humano decernente fuerat euertenda. Chry. super mat. Si ergo aliquis adulter et homicida fiat per stellam: magna est iniquitas illaꝝ stellarum: magis autem illi⁹ q̄ creauit stellas. nam cū sit prescius futuroꝝ deus: ex quo tanta iniquitas futura erat per stellas: si voluit ei dare non est bonus: si voluit ei dare ꝛ non potuit: impotens est. Si etiā stelle est qđ aut malus sumus aut boni. ergo nec bonum nr̃m laudandū est nec malum vituperādū: q2 nec in nobis est volūtarius act⁹: vt q̄d eīm mali mei penā suscipiā: qđ nō volūtate sed necessitate cōmisi? Chry. super Mat. Ipsa deni[que] mandata dei ne peccent homines: aut hortamenta vt faciāt bonum: hanc insipientiam destruunt. Quis eīm iubet aliquem ne faciat malum qđ non pōt declinare? aut faciat bonū: ad qđ nō pōt peruenire? Greg. Insipiētes vero sunt ꝛ orationes oibus fm fatum existētibus. exultat autez ex puidentia dei cum pietate: cum his ꝛ hō organū solū inuenit̃ supni circularis motus. ad hoc eīm moueri ad opationes aiunt nō solū ptes corpis ꝛ anime excogitationes et vlt̃ qui hoc dicūt q̄ in nobis sunt: ꝛ contingentis naturā destruūt ca: ꝛ nihil aliud est hoc q̄ omnia euertere. vbi etiā de reliquo erit liberū arbitriuz. liberꝝ eīm opz esse qđ est in nobis. Augu. in. v. de ciui. dei. Non vsq[ue]qua[que] autem absurde dici pōt: ad solas corporum differentias afflatus quosdam valere sydereos: sicut solaribus accessibus ꝛ decessibus videmus anni tēpora variari: ꝛ lunaribus incremētis at[que] decrementis Luzeri et minui quedā gñā rerum: sicut conchas et mirabiles estus oceani. nō aūt animi voluntates positionib⁹ syderū subdit ꝙ nō dicā stelle significare ista potius q̄ facere: qđ est ꝙ nunq̄ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionibus: in euētibus: professionibus: actibus: honorib⁹: ceteris[que] reb⁹ ad humanā vitā ptinētib⁹: at[que] in ipsa morte plerū[que] sit tanta diuersitas vt similiores sint multi extranei q̄ ipsi inter se gemini: per exiguū tēis interuallum in nascēdo separati: in conceptu aūt p cōcubitum vno etiā momēto seminati. Quid ergo conātur efficere de interuallo exigui tēporis qđ inter se gemini dū nascerent̃ habuerunt. Si tñ valet q̄ta inuenit̃ in geminoꝝ volūtatibus: actibus: moribus: casibus[que] diuersitas. Quidā v̄o nō astroꝝ cōstitutionem: sed oim cōnexionē seriē[que] causaruz quā dei summi tribuūt voluntati et pħri fati noie appellant. Si q̄s ergo res humanas fato tribuit: q2 ipsam dei volūtatem vl' ptātē fati noie appellat: sententiam teneat: linguam corrigat: qm̄ fati nomen solet ad loquentibus poni in syderuz constitutione vñ volūtatem dei fati vocabulo nōn nuncupamus: nisi forte vt fatū a fando. i. a loquendo dictum intelligamus. Scriptum est. Semel locutus est de⁹: duo hec audiui. Unde non est multum cum eis de verbi controuersia laborandum at[que] certandū. Aug. cōtra Faustū. Si aūt sub fato stellarum nullius hois genesim ponim⁹ liberū arbitriū volūtatis ab oi necessitatis vīculo vindicem⁹: q̄to min⁹ illi⁹ tpalē gñatiōez sub astroꝝ cōditiōe credim⁹ factaz: q̄ ē vniuersoꝝ etern⁹ creator ꝛ dñs. Ita[que] illa stella quā viderūt magi. Xp̄o fz carnē nato non ad decretū dñabat̃: sed ad testimonium famulabat̃. Proinde nō ex illis erat stell' q̄ ab initio creature itineꝝ suoꝝ ordinē sub creatoris lege custodiūt: sed nouo virginis partu nouum sydus apparuit: qđ mysterijū officiū sui etiā

Syderalis i[n]fluxio q[ua]ten⁹ valeat.

fati rō explicatur.

ipsis magis gentib⁹ xpianicū ante fa-
ciē piret exhibuit: donec eos vsq
ad ipm locū vbi dñs verbū infans
erat pendo pduceret. Quidam aūt
astrologi ita cōstituerūt nascētium
hoim fata sub stellis vt aliquā stel-
larū hoie aliq̄ nato circuit⁹ sui or-
dinē reliqsse ⁊ ad eū q̄ nat⁹ est pre-
xisse asseuerēt: forte qppe nascētis
astrorū ordini colligari arbitrant:
nō astrorū ordinē ad hois nati diē
posse mutari: q̄propter si stella illa
ex his erat: q̄ in celo peragūt ordi-
nes suos: quō poterat discernere
quod xps acturus erat: q̄ nato xpo
iussa est relinq̄re qđ agebat? Si aūt
vt pbabili⁹ credit ad demōstrandū
xpm q̄ nō erat: exorta est: nō iō xps
natus est: q illa extitit: sed illa exti
tit q xps est. vñ si dici oporteret: nō
stellam xpo sed xpm stelle fatū fuis-
se diceremus: ipe quippe illi: non illa
huic nascendi attulit cām. Chry. in
ho. Nō est hoc etiā astronomie op⁹
a stellis scire eos q̄ nascunt: sed ab
hora natiuitatis futura pdicere: hi
aūt tps natiuitatis nō cognouerūt:
vt hinc sumētes initiū a stellar̄ mo
tu futura cognoscerēt: sꝫ ecōtrario.
Dicūt ergo. Uidim⁹ stellā ei⁹. Glo.
i. ppriā: q hāc creauit ad ostēsionē
sui. Aug. in ser. de epi. Pastorib⁹ an
geli: magis stella xpm demonstrat:
vtrisq loquit lingua celorū q lin-
gua cessauerat pphar̄. Celos ange-
li habitāt: et sydera exornāt: vtrisq:
ergo celi enarrāt gl'iam dei. Greg.
Et rōnabilr iudeis tāq̄ rōne vtēti-
bus rōnale aial. i. angelus pdicare
debuit: gētiles vo q rōne vti nescie
bāt: ad cognoscendū dñm: nō p vo-
cē sed p signa pducunt: q ⁊ illis p
phie tāq̄ fidelib⁹: ⁊ istis signa tāq̄
infidelib⁹ data sunt. Eisdē autē gē-
tib⁹ xpm cū pfecte esset etatis apli
predicāt: eūq nullū ⁊ necdū p hūa
niotis offm loq̄ntē stella gētib⁹ de
nūciat: q nimirū rōnis ordo posce
bat: vt loquētē iā dñm loquētes no
bis pdicatores: ⁊ necdū loq̄ntē ele
mēta muta pdicarēt. Augu. in ser.
de epi. Ipe et xps expectatio gētiū

Astrologorum vanitas eliditur.

Allegoria stelle.

de qb⁹ quōdā btissimo pri Abrahe
innumerabilis fuit pmissa succes-
sio: nō carnis semine: sed fidei fecū
ditate generāda. ⁊ iō stellar̄ multi
tudini cōparata: vt ab oī gētiū pre
nō terrena: sꝫ celestis pgenies spe-
raret. Ad credēdū ergo pmisse po-
steritatis heredes in syderib⁹ desi
gnari: ortu noui syderis excitātur:
vt in q̄ celū est adhibitū in testimo
niū celi famularet obsequiū. Chry.
in ho. Qm̄ aūt non celestiū vna stel
larū hec fuit manifestum. est nulla
em̄ alia stellar̄ hac via pcedit: hec
em̄ ab oriēte in meridiē ferebat: ita
em̄ palestina ad persidē iacet. Se
cūdo aūt a tpe q̄ videbat: nō em̄ in
nocte appuit tm̄ sed in media die:
qđ nō est vtutis stelle: sed nec ēt lu
ne. Tertio ab eo q apparebat: ⁊ oc-
cultabat rursus. cū em̄ intrauerūt
hierosolymā occultauit seipam: de
inde vbi herodē reliquerūt: seipam
mōstrauit: neq etiā pprīū quendā
gressum habebat: sed cū oportebat
ire magos ibat: qñ aūt stare oporte
bat: stabat: sicut ⁊ de colūna nubis
erat in deserto. Neq etiā sursum
manēs ptū virginis ostentabat: sed
deorsum descēdēs hoc faciebat: qđ
nō est stelle mot⁹: sed virtutis cu-
iusdā rōnalis. vñ vr hec stella vir-
tus inuisibilis fuisse in talē apparē
tiā formata. Remi. Nonnulli dicūt
hanc stellā fuisse spm̄sctm̄: vt ipe q̄
postea sup baptizatū dñm descēdit
in spē colūbe: in spē stelle apparuit
magis. Alij dicunt fuisse angelū vt
ipse q̄ apparuit pastorib⁹ apparuit
etiā magis. Glo. Sequit etiam In
oriēte. Utrū stella in oriēte orta sit:
an ipsi ibi positi natā ⁊ occidētē vi
derint: ābiguū est: potuit em̄ nasci
in oriēte ⁊ eos in hierlm̄ pducere.
Aug. in ser. de epi. Sꝫ dicturus es.
A qbus audierūt q talis: scꝫ chri-
stum natum significaret? profecto
ab angelis aliqua monitione reue
lationis. Queris fortassis: ab ange-
lis bonis: an malis? Xpm quidē ⁊
āgeli mali: hoc est demōes filiū dei
esse cōfessi sunt. Sꝫ cur nō ⁊ a bonis

Stelle natalitie ab aliis distinctio.

non audierint:qñ in xp̃o adorando sal⁹ coꝝ iã q̃rebat:nõ iniq̃tas dãnabat. Potuerũt ergo illis ⁊ ãgeli dicere. Stella quã vidistis xp̃s ẽ. Ite adorate illũ vbi nat⁹ est:⁊ simul iudicate q̃lis quãtusq; natus sit. Leo papa in ser. de epi. Uel p̃ter illã stellae spẽm q̃ corporeũ icitauit obtuitũ fulgẽtior ꝟitatis radi⁹ eoꝝ corda ꝓdocuit:⁊ hoc q̃dẽ ad illuminationẽ fidei ptinebat. Aug. in lib. de q̃sti. no. ⁊ ve. testa. vel iudeoꝝ natuꝫ regẽ itellexerũt cũ stella idicet tpalis rex soleat designari. Ibi em̃ magi chaldei nõ maliuolẽtia astrorum cursuꝫ:sꝫ reꝝ curiositate speculabãtur. Sicut em̃ daẗ itelligi:traditionẽ balaã sequebanẗ:q̃ dixit. Orieẗ stella ex iacob:vñ vidẽtes stellã extra ordinẽ mũdi hãc intellexerunt q̃uã balaã futurã indicẽ regis iudeorũ prophetauerat. Leo papa in ser. de epi. Potuerũt aũt illis credita ⁊ intellecta sufficere vt corpali intuitu nõ inq̃rerẽt:q̃d plenissimo visu mẽtis inspexerãt:sed diligẽtia sagacis officij ad vidẽdũ vsq; puerũ ꝑseuerãs:nr̃i tp̃is hoĩb⁹ seruiebat:vt sicut oĩb⁹ nobis ꝓfuit q̃ post resurrectionem dñi vestigia vulnerũ ei⁹ Thome ap̃li explorauit manus:ita ad nostrã vtilitatẽ ꝓficeret: q̃ infantiã ipsi⁹ magorum ꝓbauit aspect⁹. Uñ dicũt. Uenim⁹ adorare eũ. Chry. sup Matth. Sꝫ nũq̃d nesciebãt:q̃ in hierusalem regnabat Herodes:nũq̃d nõ itelligebãt:q̃ q̃cũq; rege viuẽte alterũ regẽ ꝓnũciaẗ aut adorat puniẗ in sanguine? Sꝫ dũ cõsiderabãt regẽ futurũ:nõ timebãt presentẽ:adhuc nõ viderãt xp̃ꝫ:et iã parati erant mori ꝓ eo. O beati magi q̃ añ cõspectũ crudelissimi regis priusq̃ xp̃m cognoscerẽt xp̃i facti sunt confessores.

Chaldeorũ curiosa ingenia.

¶ Audiẽs aũt herodes rex turbat⁹ est ⁊ oĩs hierosolyma cũ illo. Et cõgregãs oẽs principes sacerdotũ ⁊ scribas populi sciscitabaẗ ab eis vbi xp̃s nasceretur. At illi dixerũt ei. In bethleẽ iude. Sic em̃ scriptũ est ꝑ prophetã: Et tu bethleem terra iuda nequaq̃ minima es in principib⁹ iuda. Ex te em̃ exiet dux qui regat populũ meum israel.

¶ Aug. i ser. de epi. Sicut magi desiderant redẽptorẽ ita herodes timet successorẽ. vñ seq̃tur: audiens aũt herodes rex turbatus est. Glo. Rex dr̃ vt ex collatiõe eius q̃ q̃eriẗ hic intelligaẗ extraneus. Chry. super. matth. Et iõ turbaẗ audiens regem natum iudeis ex genere iudeorũ cũ esset ipse gñe ydume⁹:ne regno reuoluto iterum ad iudeos: ipse a iudeis expelleretur:⁊ semẽ ei⁹ post ipsuꝫ ꝓcidereẗ a regno:semper enim grãdis ptãs maiori timori subiecta est. Sicut enim rami arborũ in excelso positarum:etiam si leuis aura flauerit mouentur:sic ⁊ sublimes homines etiã leuis nuncũ fama conturbat: humiles autẽ sicut in conualle plerũq; in tranquillitate consistũt. Augu. in ser. de epi. Quid autẽ erit tribunal iudicantis:qñ superbos reges timere faciebat natiuitas infantis? Pertimeant regẽ ad patris dextram iam sedẽtẽ:que rex impius timuit adhuc matris vbera lãbentem. Leo papa in sermo. de epi. Superfluo tñ herodes timore turbaris:nõ capit christum regio tua:nec mundi dñs potestatis vult esse contentus angustijs. Quem in iudea regnare non vis:vbiq; regnat. Glo. Uel non solum ꝓpter se timuit:sed propter iram romanorũ:decreuerant enim romani:ne quis rex vel deus sine eorum concilio diceretur. Greg. in ho. Celi aũt rege nato:rex terre turbatus est:quia nimirũ terrena altitudo cõfunditur:cum celsitudo celestis aperitur. Leo papa in ser. de epiph. Herodes etiam diaboli a

Herodes genere ydume⁹.

sonam gerit:cuius sicut tūc fuit in tentorita nunc quoqꝫ est indefessus imitator. Cruciatur eniꝫ vocatione gentiū:et quotidiana ptātis sue destructiōe torquetur. Chry.super Matt. Uterqꝫ ergo zelo ꝓprio turbatur:et sui regni successorem timebat. Herodes terrenum:diabolus autem celestem. Ecce autem et iudaicus populus turbatur;q̄ magis de auditu isto gaudere debuerat:q2 rex iudeus surgere dicebatur. Sed turbabant:q2 de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui. Aut certe turbabant: ne forte iratus iudaico regi genus eius vexaret. Unde sequitur. Et omnis hierosolyma cum illo. Glo. volens illi fauere quem timebat. popul⁹ eñ plus iusto eis fauet:q̄s crudeles sustinet. Sequitur. Et cōgregās omnes prin.sacer.et scri.po. Ubi nota diligentiam inquirentis:vt si inuenerit faciat qđ postea se velle ostēdit sinantē accusatus sit Romanis. Remi. Scribe aūt dicti sunt non tñ ab officio scribēdi:sed poti⁹ ab iterp̄tatiōe scripturaꝝ. erant enim legis doctores. Sequit. Sciscitabat ab eis vbi xp̄s nasceret. Hic attendendū est.q2 non dixit vbi xp̄s nat⁹ est: sed vbi nasceret. Callide eniꝫ interrogauit eos vt posset agnoscere si de rege nato letarent. Xp̄m aūt vocat:quia nouerat inungi regem iudeorū. Chry.sup Matt. Ut qđ autē interrogat herodes q̄ nō credebat scripturis:aut si credebat quō sperabat posse iterficere illū quē regē futurum esse dicebāt? Sed diabolus instigabat:qui credebat ꝙ scripture nō mentiunt:sic sunt oēs peccatores q̄ hocipsuꝫ qđ credunt pfecte credere non permittunt:ꝙ eñ credunt:veritati est vertus:que nō potest esse occulta:ꝙ autem nō credunt:excecatio est inimici. Si enim perfecte crederēt:sic viuerēt quasi post modicū trāsituri de hoc mundo:nō quasi in eternū mansuri. Sequitur:At illi dixerunt. In bethleē iude. Leo papa in ser.de epi. Magi

Scriba vñ dict⁹.

q̄dē humano sensu significatū sibi regis ortū extimauerūt in ciuitate regia esse q̄rendū:sꝫ q̄ serui susceperat formā:ꝛ nō iudicare venerat:sꝫ iudicari: Bethleem. preelegit natiuitati: Hierosolymā passiōi. Theo. in ser.cōcilij ephesini. Si eñ maximam Romam elegisset ciuitatē:potentia ciuiū mutationē orbis terrarum factā putarēt:si filius fuisset imperatoris: potestati vtilitatem ascriberēt. Sed qđ fecit?oīa egena ꝛ vilia elegit:vt diuitas cognosceret orbē transformasse terraꝝ. propterea elegit pauperē mrēm:pauperiorē pr̄iam:egen⁹ fit pecunijs:et hoc tibi exponit presepe. Grego.in ho. Uñ etiam in bethleē nascitur: bethleē q̄ppe dom⁹ panis interp̄tatur. Ipse nāqꝫ est q̄ ait. Ego sum panis viu⁹ qui de celo descēdi. Chry. super Matth. Cum aūt debuissent celare mysterium regis prefiniti a deo maxime in cōspectu alienigene regis:facti sunt non predicatores operuꝫ dei:sed proditores mysteriorū eius:et non solum manifestant mysterium:sed etiam propheticū protulerunt exemplū. Uñ subiūgūt. Sic eñ scriptū est per ꝓphetam.s. Micheam. Et tu bethleē terra iuda. Glo. hoc sic ponit:vt ab eis dictum est:qui et si non verba veritatem sensus quodam modo ponunt. Hiero. Unde hic reprehenduntur iudei de ignorantia:quoniā propheta dicit. Tu bethleem effrata:illi dixerunt. Tu bethleem terra iuda. Chry.super matth. Sed adhuc ipsam prophetiam precidentes interficiendorum paruulorū facti sunt cā:sic eñ scriptum erat. Ex te exiet rex qui pascet pplm meū isrl̄: ꝛ dies ei⁹ a diebus scl̄i. Si ergo integram prophetiam protulissent cōsiderans herodes:q2 non erat rex terrenus:cuius dies a diebus seculi erant:in tantū furorē non exarsisset. Hiero.super matth. Est autem sensus ꝓphetie talis. Tu bethleem terra iuda vel effrata. quod ideo dicit:q2 est alia bethleem in galga

Sēsus ꝓphetie.

lis sita: q̄nis sit paru⁹ vicus inter milia ciuitatū iuda: tñ ex te nascet christus qui erit dnator israel: qui ſm carnē de dauid est: de me tñ natus est añ secula: ⁊ iō dicitur. Egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis: q: in principio ꝟbū erat apud deū ſ; hoc vltimū (vt dictū est) iudei tacuerunt talia vero mutauerunt: vel ꝑpter ignorātiā vt dictū est vie ad maiorem manifestationē: vt herodi alienigene intellectū prophie aperirent. vñ ꝓ eo ꝙ ꝑpheta dixit. Effrata: qđ erat nomē antiquū ⁊ forte herodi ignotū dixerunt: terra iuda. Pro eo aūt ꝙ ꝑpheta dixerat. Minima es in milibus iuda. volēs ondere paruitatē eius q̄tū ad ppl'i multitudinē: dixerūt Nequaq̄ minima es in ꝑncipib⁹ iuda volētes ondere magnitudinē dignitatis ꝓuenientē ex dignitate pricipis nascituri: q̄si dicerent. Magna es inter ciuitates ex qb⁹ ꝑncipes ꝓdierūt. Remi. Uel talis est sensus: q̄nis minima videaris inter vrbes pricipatū hñtes: tñ nō es minima: q: ex te exiet dux q̄ regat pplm meum isrl'. dux aūt iste xp̄s est q̄ pplm fidelem regit ⁊ gubernat. Chry. in ho. Intēde aūt certitudinē ꝑpheticā: nō eñ dixit ꝙ in bethleē erit ſ; ꝙ de bethleē exiet ostēdēs ꝙ ibi solū nascere⁊. Quō aūt h; rōnē de zorobabel hec dicta esse vt q̄ iā dicunt? nō eñ exit⁹ ei⁹ fuit a ꝑncipio ex diebus seculi. Neq; etiā ex bethleē exiuit cū nō in iudea sed in babylonia natus sit. Est etiā ad hoc qđ dicit. Nequaq̄ minia es: q: ex te exiet: null⁹ eñ ali⁹ illustrē fecit villā in qua nasceretur q̄ xp̄s. Post natiuitatem enim a finib⁹ orbis terrarū veniūt visuri ꝑsepe ⁊ tugurij locū. nō autē dixit. Ex te exiet fili⁹ dei sed dux q̄ pascet pplm meū israel: oportebat eñ in pricipio cōdescendere vt nō scandalizarent: ⁊ ea q̄ ad salutem hominū pertinebāt ꝑdicare vt magis inducerētur. Qđ aūt dicit. Qui regat populum meū israel. Israel eñ hic dicit eos qui crediderunt ex iudeis: si aūt nō omnes xp̄s rexit eorum est accusatio. De gētibus aūt interim tacuit: ne scandalizaret iudeos. Uide aūt mirabilē dispensationē: iudei enī ⁊ magis sil' seinuicē dicent: iudei a magi audiunt ꝙ xp̄m in oriētis regiōe stella ꝑdicabat ⁊ magi a iudeis: ꝙ ꝑphete antiq̄tus cū nūciauerunt: vt geminato testimonio cōfirmati ardētiori fide expeterēt quē ⁊ stelle claritas: ⁊ ꝓphetie manifestabat autoritas. Augu. in ser. de epi. Poterat enim stella q̄ magos ꝑduxit ad locū vbi erat cum mr̄e virgīe de⁹ infans: ad ipā; eos ꝑducere ciuitatē. Sȝ tñ subtraxit se: nec eis ꝑrsus appruit: donec de ciuitate in qua xp̄s nasceret et ipsi iudei dicerēt: In bethleē iude; sic̄s facti fabris arche noe: q̄ aliis vbi euaderēt ꝑstiterūt: ⁊ ipsi diluuio perierūt sic̄s lapidib⁹ a miliarijs viā ostēderūt: nec ipsi ābulare potuerūt. Audierūt ⁊ abierūt inq̄sitores: dixerūt ⁊ remanserūt doctores. Nunc quoq; iudei simile aliqđ nobis exhibere non desinunt: nonnulli enim paganorum quādo eis de scripturis testimonia clara proferimus: vt nouerint xp̄m ante prophetatum: suspecti ne forte a xp̄ianis ista cōficta sint: malūt credere codicibus iudeorū: ⁊ sicut tūc magi fecerunt: iudeos dimittūt inaniter lectitare: ipsi ꝑgūt fidel'r adorare.

Redargutio pseudographorum.

Copa ratio lapida iu deorū.

¶ Tūc herodes clā vocatis magis diligenter didicit ab eis tp̄s stelle q̄ appuit eis: ⁊ mittēs illos i bethleē dixit. Ite ⁊ interrogate diligēter de puero: ⁊ cū inueneritis renunciate mihi: vt et ego veniēs adorē eū. Qui cum audissent regez abierunt.

¶ Chry. sup Matth. Postq̄ audiuit herodes rñsum duplici mō credibile. ꝑmū: q: sacerdotib⁹ fuerat dictū: deīde q: exēplo ꝑphetico fuerat cōprobatū: nō tamē ad deuotionē flec

stiū nascituri regis:sed ad malitiā
interfectionis ei⁹ per dolum:vidit
enim q: nō poterat magos nec blā
dimētis flectere:nec minis terrere
nec auro corrūpere:vt cōsentirent
in interfectionē regis futuri:ideo
illos decipere cogitauit. vñ dicitur
Tunc hero. clam voca. magis. Oc-
culte autē vocauit eos. vt nō vide
rēt iudei quos habebat suspectos
ne forte quasi regē sue gētis aman
tes proderent consilium eius. Dili
genter didicit ab eis tempus stel-
le. Remi. Idcirco diligenter: q: cal
lidus erat: et timebat ne non reuer
terētur ad eum: vt tunc sciret quid
ageret de puero occidēdo. Aug. in
ser. de epi. Ferme antē biēnio añ vi
sa est stella mirātib⁹ q̄d eēt. Sz tūc
opinio rara de stella natali. intelligit indicatū eis cui⁹ eēt stel-
la: q̄ iā diu videbat q̄ñ nat⁹ est q̄ per
illā significatur. Sz postq̄ xp̄o nato
reuelatum est magis: venerunt ab
oriente. & xiii. die adorauerunt eum
quem antē paucos dies natū fuisse
didicerunt. Chrys. in ho. Uel ante
multum tēpus hec stella apparuit:
quoniā multum tempus in itinere
erant magi consumpturi: vt confe-
stim cum natus esset xp̄o assisterent
eum in fasciis adorantes vt mira-
bilior appareret. Glo. Scdm alios
vero a die natiuitatis xp̄i creditur
stella tm̄ apparuisse: & peracto officio
cū noua eēt desiit esse: ait enim Ful
gentius. Puer nat⁹ nouā stellam fa
bricauit. Cognito autē loco & tēpo
re personam pueri vult nō ignora-
re: vnde dicit. Ite & interrogate dili
genter de puero. illud preceperat
qd absq̄ pcepto erāt facturi: Chry.
in ho. Non autem dicit. Interroga-
te de rege: sed de puero: neq̄ enim
principatus nomine eum vocari su
stinebat. Chry. super Matth. Ergo
vt ad hoc eos induceret. deuotionē
promittebat: et per eam gladium
acuebat: & malitiam cordis sui hu-
militatis colore depingebat. Talis
est cōsuetudo omniū malignorum
q̄ñ aliquem in occulto graui⁹ lede
re volūt humilitatē illi & amicitias
fingunt. Unde dicit. Et cū inueneri
tis renūciate mihi: vt & ego veniēs astutia hero- dis depingit.
adorem eum. Grego. in ho. Adora
re eū se velle simulat: vt quasi hunc
si inuenire possit: extinguat. Sequi
tur. Qui cum audissent regem abie
runt. Remi. Audierunt magi hero-
dē vt quererent dominū: sed nō vt
ad eum reuerterent. Significabant
enim bonos auditores: q̄ bona que
audiunt a malis predicatoribus
faciunt: sed tamen opera illorum
non imitantur.

**¶ Et ecce stella quam vide
rant in oriente antecedebat
eos vsq̄ dum veniēs staret
supra vbi erat puer.**

¶ Chry. sup Mat. Ex hoc loco ostē
dit: q: cum stella deduxisset magos
prope hierl'm abscōdita est ab eis
vt relicti a stella cogerent in hieru
salem interrogare de christo simul et
manifestare ppter duo. primo ad cō
fusionem iudeorum: quia gentiles
stelle tantummodo visione cōfirma
ti christū per alienas prouincias re
quirebāt & iudei ab infantia pphe-
tias legentes de christo: & in suis fi
nibus natum non susceperunt. de-
mum vt interrogati sacerdotes: vn
de nascitur christus: ad piudicium
suum responderent: de bethleē: q:
qui herodem docuerant de christo:
ipsi ignorabant de illo: & ideo post
interrogationem et responsionem
habitā subditur. Et ecce stella quā
viderant in oriente antecedebat
eos: vt cōsiderantes obsequium stelle;
regis itelligerēt dignitatē. Augu. in
ser. d epi. Et vt xp̄o plenū redderet
obsequiū tpauit gradum: donec ma
gos pduceret ad puerū. Obsequiū
prebuit: non imperiū indixit: suppli
ces ostendit: hospitiū radiauit am-
plissimo lumine: & tecta nati perfu
dit: sicq̄ discessit. vñ seq̄t. Usq̄ dum
veniens staret supra vbi erat puer.
Aug. sup Matt. Quid aūt mirum si
sole iustitie orituro: stella ministra-
bat diuinā? Stetit eīn supra caput

pueri: quasi dicens. Hic est: vt quia loquēdo mōstrare non poterat: stan do demōstraret. Glo. Hic aūt appa ret q stella in aere posita erat et do mū in qua puer erat multū vici naliter cū domū nō discreuisset. Ambro. super lucā. Hec autē stella via est: et via xp̄s est: qz fm incarna tiōis mysterium xp̄s est stella: ipse enim est stella splendida et matuti na: vnde vbi herodes est: nō videt. vbi autē christus: rursum videtur et viam ostendit. Remi. Uel stella signi ficat gratiā dei: herodes diabolum. qui autem per peccatum se diabolo subdit: mox gratiā perdit q si per penitentiā recesserit: mox gratiam inuenit: que nō dimittit: donec per ducat ad domū pueri. i. ecclesiam. Glo. Uel stella est illuminatio fidei q ad primū ducit quā dum diuer tunt ad iudeos: magi amittunt: qz dum a malis cōciliū querunt verā illuminationem perdunt.

Stelle typus qd fuerit.

¶ Uidētes aūt stellā gauisi sūt gaudio magno valde. Et itrātes domū iuenerūt pue rū cū maria matre ei9: et pci dētes adorauerūt eū: et aper tis thesauris suis obtulerūt ei mūera aurū th9 et mirrhā.

¶ Gl. Postq̄ p̄misit stelle obsequiū subiungit euāgelista magorum gau diū dicēs. Uidē. aūt stellā gaui. sunt gau. ma. valde. Remi. Et sciendum q non satis fuit dicere euangeliste: Gauisi sunt: sz addidit: Gaudio ma gno: et valde. Chry. sup mat. Gauisi ergo sunt: qz spes eo non erat de cepta: sed ampli9 cōfirmata q tanti itineris nō sine causa susceperūt la borem. Glo. Gaudio gaudet: qui p pter deum gaudet. qui est verū gau diū: Addidit aūt et magno: qz de ma gno gaudebant. Chrysosto. Per mi nisterium enim stelle intelligebant: quoniam dignitas tunc nati regis excedebat mensuram omnium mū dialium regum. Addidit etiā val de. Remi. Quia voluit ostendere q magis gaudent homines de rebus perditis q̄ semper possessis. Subdi tur autem: Et intran. domum inue. puerum. Leo papa in ser. de epiph. Quantitate paruum aliene opis in digum. fandi impotētem: et in nul lo ab humane infantie generalitate discretum: quia sicut fidelia erāt te stimonia: que in eo maiestatem in uisibilis diuinitatis ostēderēt: ita p batissimū debebat esse: sempiternā illam essentiam filiū dei veram su scepisse hominis naturam. Cū Ma ria matre eius. Chry. super Matth. Non diadamate coronata: aut in le cto aureo recumbente: sed vix tuni cam habente vnam: nō ad ornamen tum corporis: sed ad tegumentum nuditatis: qualē habere potuit car pentarij vxor peregre cōstituta. Si ergo regem terrenum querentes venissent: magis fuissent confusi q̄ gauisi: quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent. Nunc autē quia celestē regem querebāt: et si ni hil regale videbant in eo tamen so lius stelle testimonio contenti: gau debant oculi eorum contemptibilē puerum aspicere: quia spirit9 in cor de eo terribilē eū monstrabat: vñ pcidentes adorauerūt eū. vidēt eū hominem: et agnoscunt deū. Rab. Diuino ante nutu factum est: q ab esset ioseph ne aliqua mali suspitio nis occasio daretur gentibus. Glo. Qui licet morē sue gentis in donis offerendis sequantur: arabes enim auro: thure et diuersis generibus a romatum abundant: tamen aliquid mysterij muneribus demōstrare vo lebant: vnde sequitur. Apertis the sauris suis obtulerunt ei munera: aurū: thus: et mirrham. Grego. Aur quippe regi congruit: thus vero in dei sacrificium ponebatur: mirrha autem mortuorum corpora condiū tur. Augu. in sermo. de epi. Aurum igitur soluitur quasi regi magno: thus immolatur vt deo: mirrha pre betur quasi p salute olm morituro. Chry. Hec aūt et si tūc nō intellige

Xp̄i na scentis humili tas.

bāt:sȝ quale mysteriū ista gerebāt: vel quid significaret vnūqđq₃ munus eorū nihil cōtrarijū est. Gratia eñi q̄ illos hec oīa facere hortabat ipsa ordinauerat vniuersa. Remi. Et sciendū q̄ isti nō singuli singula obtulerūt:sȝ singuli tria:⁊ singuli cū suis muneribus regē deuȝ ⁊ hominē predicauerunt. Chry. in ho. Uerecūdēt ergo Martiū ⁊ paulus samosetanus:qui volunt videre:q̄ magi viderūt:qui ecclesie sunt pgenitores:deū in carne adorātes qm̄ enim in carne erat:fascie monstrant e presepe:qm̄ aūt nō vt purū hominē adorāt:sed vt deū:demonstrant dona que deo offerre decens erat. Cōfundantur ⁊ judei videtes se preuentos a magis:⁊ neq₃ post illos venire student. Greg. Potest et in his aliud intelligi. Auro namq₃ sapiētia designatur. Salomone teste:qui ait. Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapiētis. Thure qđ deo incēdit virtus orationis exprimitur ꝑm illud. Dirigat oratio mea sicut incensuȝ in conspectu tuo. Per mirrhā vero carnis mortificatio figurat. Nato ergo regi aurū offerim⁹:si in conspectu eius sapētie lumine splendemus. Thus offerimus si p orationū studia deo redolere valeamus. Mirrham offerim⁹:si carnis vitia per abstinentiā mortificamus. Glo. Tres autē viri qui offerunt:significant gentes de tribus partibus mundi venientes. Thesauros aperiunt dum fidē cordis per confessionē ostendūt. Bene aūt in domo docentes ne thesaurū bone conscientie iactando propalemus. Offerunt tria munera: hoc est fidem sancte trinitatis. vel apertis thesauris scripturarū: historicū:moralē et allegoricū sensum offerūt. vel logicā:phisicā ⁊ ethicam: dū illā fidei seruire faciunt.

Hereses explodūtur.

Enarratio.

¶ Et rñso accepto in sōnis ne redirēt ad herodē:p aliā viā reuersi sūt i regionē suā.

¶ Augu. in sermo. de epi. Herodes impius fact⁹ est timore crudelis voluit desenire. Sed quomō poterat capere eū qui ipsas fraudes venerat amputare? Ut ergo eius fraus eliderer:sequitur. Et rñso accepto. Hiero. Qui eniȝ munera obtulerūt dño. ꝯsequēter rñsum accipiūt. Responsum enim p angelū fieri dicit. Ut meritorū ioseph priuilegiū demōstraretur. Glo. Fit aūt hec responsio p ipsum dñm:q₂ nullus ali⁹ viā reuersionis instituit:nisi ille qui dicit: Ego sum via. nō tñ loquit puer ad eos:ne diuinitas añ tempus reueletur ⁊ vt vera humanitas habeatur. Dicit autem: Et responso accepto. Sicut enim moyses tacit⁹ clamat:sic isti pio affectu iterrogabāt quid diuina iuberet volūtas. Dicit aūt. Per aliā viā reuersi sunt in regionē suā:q₂ infidelitati miscendi nō erāt iudeorum. Chry. in ho. Intuere aūt magorū fidē qualiter nō scādalizati sunt in seipsis dicentes: Si magn⁹ est puer hic q̄ necessitas fuge est et occulte recessionis? Hoc enim est vere fidei nō querere causas eorū q̄ vere ꝑcipiūtur sed suadere. Chry. sup mat. Si aūt solū ab eis. Chry. sup mat. Si autē magi xp̄m quasi terrenū regē q̄sissent:inuenientes eū apud ip̄m mānsissent:nūc aūt adorauerunt ⁊ reuersi sunt. Cū aūt reuersi fuissent mānserūt colētes deū magis q̄ añ ⁊ predicantes multos erudierūt. Et denique cū thomas iuisset ad puinciā illā adiūcti sunt ei:⁊ baptizati facti sunt executores pdicatiōis ipsius. Grego. Magnum vero nobis aliqđ magi innuūt q̄ in regionē suā per aliā viā reuertunt. Regio qppe nr̄a paradisus est ad quam Iesu cognito redire p viā qua venimus prohibemur. A regione etenī nostra superbiendo:inobediendo:visibilia sequendo:cibū vetitum gustando discessimus:sed ad eam necesse est vt flendo:obediendo:visibilia cōtēnendo:atq₃ appetitū carnis refrenādo redeamus. Chry. in p mat. Nec etiā erat possibile:vt quia ab herode ad xp̄m venissent:redirēt ad herodē:

Magi a thoma apostolo baptizati

enim relicto xp̄o ad diabolū trāseunt p pctm̄: frequēter p pniaȝ reuertūt ad xp̄ȝ. Qui eni fuit in innocētia: dū nescit qd sit mal : facile decipit. Sȝ cū expt⁹ fuerit malū qd inuenit: ⁊ recordat⁹ bonū qd pdidit: ɔpūctus redit ad deū. Qui aūt relicto diabolo venit ad xp̄m difficile redit ad diabolū quia dū gaudet in bonis q̄ inuenit: ⁊ recordat mala que inuasit: difficile redit ad malum.

¶ Qui cū recessissent: ecce angel⁹ dn̄i appuit i somnis ioseph dicēs. Surge ⁊ accipe puerū ⁊ matrē ei⁹: ⁊ fuge i egyptū: ⁊ esto ibi vsqȝ dū dicā tibi. Futurū ē enī vt herodes q̄rat puerū ad pdēdum eū. Qui cōsurgēs accepit puerū ⁊ mr̄eȝ ei⁹ nocte ⁊ secessit i egyptū: ⁊ erat ibi vsqȝ ad obitū herodis: vt adimpleret qd dictū est a dn̄o p prophetā dicentem. Ex egypto vocaui filiū meum.

¶ Rab. hic ptermittit mattheus diē purificatiōis in q̄ oportebat primogenitū offerri in tēplo: ⁊ agnū vel par turtur: aut colūbarū. Et q̄uis timerēt herodē: tn̄ nō sunt ausi transgredi legē: qn ad tēplū puer deferrēt. Cū itaqȝ rumor de puero iā incipet dilatari: mittit angel⁹ qui egyptū faciat puer trāsportari. vn̄ dr. Angelus do. ap. in so. ioseph. Remi. Per hoc q semp angel⁹ ioseph in somnis appuisse dr: mystice designatur: q illi q a curis terrenis ⁊ secularib⁹ negociis qescūt pfrui angelica visiōe merēt. Dicit ergo ei. Sur. ⁊ acci. pue. ⁊ mat. ei⁹. Hila. Cū desposatā eā iusto significabat: cōiugē nūcupauit: sȝ post partū mr̄ tm̄ Iesu ostēditur: vt quēadmodū iusto ioseph deputaret marie in virginitate cōiugiū ita venerabilis ei⁹ ostēderet in iesu mr̄is virginitas. Chry. sup per mat. Nō aūt dr accipe mrem ⁊ puer ei⁹: sed ecōtrario. q nō pter matrē puer nat⁹ est sed pter puerū mr̄ pparata est. Sequit. Et fuge in egyptū. Quō aūt fili⁹ dei añ hominē fugit? aut qs liberet de inimicis: si ⁊ ipse inimicos suos timet? Et primū qdē opȝ vt regulā humane nature quā suscepit ɔseruet: ⁊ i hac pte: q ⁊ humane nature puerilitati ɔuenit fugere ptātē minātē: deinde vt ceteri xp̄iani cū necessitas psecutiōis aduenerit fugere non erubescāt. Sed quare in egyptū? Recordat⁹ est eni dn̄s: q nō in finē irascit: quanta mala fecerit sup egyptū: iō mittit filiū suū in eā ⁊ dat illi magne recōciliatiōis signū: vt decem plagas egypti vna medicina sanaret vt populus q añ fuerat persecutor ppl'i primogeniti custos fieret filii vnigeniti: vt q illi violēter dominati sunt: isti cū deuotiōe fuirēt: vt iā nō irēt ad mare rubrū demergēdi: sed vocarent ad aquas baptismatis viuificādi. Aug. in ser. de epi. Audi etiam magni mysterij sacrm. Moyses aliqn̄ i egypto pfidis clauserat diē, illuc xp̄s aduenies sedētib⁹ i tenebris reddidit lucē. fugit vt illuminaret: nō fugit vt lateret. Seqt Et esto ibi vsqȝ dū di. tibi: futur est eni vt hero. q̄rat pue. ad pdēdū eū. Putabat eī ifelix tyrān⁹ saluatoris aduētu regali se solio detrudēdū: sȝ nō ita est. nō ad hoc venerat xp̄s vt alienā gl'iaȝ inuaderet: sȝ vt suā donaret. Seqt. Qui ɔsur. acce. pue. ⁊ ma. ei⁹ noc. ⁊ secessit in egyptū. Hila. s. idolis plenā. Iā eni post iudeor isectatiōnē iudeā relinquēs ignorātē seclo colēd⁹ infert. Hie. Qn igit tollit puer ⁊ mr̄eȝ ei⁹ vt i egyptū trāseat nocte tollit ⁊ i tenebris: qn vero reuertit in iudeā: nec nox nec tenebre ponūt i euāgelio. Chry. sup ma. Ois eni psecutiōis āgustia nox ē refrigeriū āt dies. Ra. vl q luce vera recedēte lucis ipi⁹ errores i tenebris remāserūt: ipa vero rdeūte illumināt. Chry. i ho. Uide aūt stati ipso nato tyrānū isanire: ⁊ qd mr̄ cū puero ad

Secretū notatur in verbis

extraneã effugat regionẽ:vt si tu ici piẽs alieni spũali rei deseruire:videris te tribulari.nõ turberis:sꝫ oĩa viril'r feras hoc hñs exẽplũ.Beda. Qꝛ eñ dñs a parẽtib⁹ sublat⁹ est in egyptũ:sigt electos sepi⁹malorꝫ im ꝑ̄bitate suis effugãdos ex sedib⁹ vel ẽt exilio dãnandos.Siqdẽ ipse q̃ suis erat ꝓceptor⁹:Cũ vos ꝑsecuti fuerint in vnã ciuitatẽ fugite in aliã:prim⁹ fecit qđ ꝓcepit fugiendo hoiem quasi hõ in terra:quẽ stella magis paulo añ adorãdũ mõstrauit ex celo.Remi.Qđ aũt dñs i egyptũ ituꝛ⁹ eẽt ꝓdixerat esaias cũ ait.Ecce dñs ascendit sup nubẽ leuẽ ꝛ ingredief egyptũ:ꝛ disperdet simulacra egypti.Re.Cõsuetudo autẽ fuit isti⁹ euãgeliste oĩa q̃ dixit ꝯfirmare et hoc iõ:qꝛ iudeis scribebat.Jõq₃ subiũgit.Ut adimple.qđ dictũ est a do.p ꝓphe.di.Ex egyp.vo.fi.meum. Hyer.de opt'o gñe interꝓtãdi.Hoc lxx.interꝓtes nõ hñt:sꝫ in Osee.ꝓpha iuxta hebraicã scribit ꝟitatem. Qꝛ puer isrl'ꝛ dilexi eũ.Ex egypto vocauit filiũ meũ:p q̃.lxx.trãstulerũt.Qꝛ puul⁹ est isrl'ꝛ dilexi eũ:ex egypto vocaui fi.iũ meũ.Hie.super osee.Hoc ãt testimonio vtit euãgelista:qꝛ hꝫ typice referũt ad xp̄ꝫ.Notãdũ ei q₃ in hꝫ ꝓpha ꝛ i aliis ita de aduẽtũ xp̄i:ꝛ de vocatiõe gẽtiũ ꝓnũciat vt radix historie nõ penit⁹ deserat.Chry.in ho.Est ẽt ꝓphie lex mlta mltotiẽs dici de aliis:ꝯpleri ãt i aliis:sicut de simeõe ꝛ Leui dictũ ẽ.Diuidã eos i iacob:ꝛ disgã i isrl':qđ nõ i eis:sꝫ i nepotib⁹ ꝯpletũ ẽiqđ ꝛ hic appet.xp̄s eñ natura dei fili⁹ ẽ:ꝛ sic i eo ꝟe ꝓphetia ꝯpletur.Hie.Possum⁹ ãt ꝛ hũc locũ alr' ꝯsolari:ꝛ iducem⁹ testimoniũ ex numeris.Deus ex egypto vocauit eũ: gl'ia ei⁹ sicut vnicornis.Re.Per.ioseph ãt designat ordo ꝓdicatorꝫ:p Mariã sacra scriptura:p puerꝫ notitia saluatoris:p ꝑsecutionẽ herodis ꝑsecutio quã passa est eccl'ia in hierosolymis:p fugã ioseph in egyptũ trãsit⁹ ꝓdicatorꝫ ad gẽtes infideles. Egyptus eñ tenebre interꝓtat.per

Doctrina moralis.

Lex ꝓphetie datur.

tp̄s aũt q̃ fuit i egypto spaciũ tp̄is ab ascẽsione dñi vsq₃ ad aduẽtũ antichristi.p obitũ herodis extinctio inuidie in cordibus iudeorum.

¶ Tũc herodes vidẽs qm̃ illusus esset a magis:irat⁹ est valde:ꝛ mittens occidit oẽs pueros q̃ erãt in bethleẽ ꝛ i oib⁹ finib⁹ ei⁹ a bimatu ꝛ infra sꝫ tp̄s qđ exq̃sierat a magis.

¶ Chry.sup mat.Postq̃ puul⁹ ies⁹ magos suo ĩpio subiugauit:nõ ptãte corpis:sed grã spũs:irascebat ab herode:qꝛ q̃s ip̄e sedẽs i throno regni suadere nõ potuit:his iesus puul⁹ placuit i ꝓsepio iacẽs:deide cõtẽnẽtes eũ magi addiderũt cãs doloris:vñ dr.Tũc hero.vidẽs qm̃ illusus eẽt a mag's ira.est valde.Illa eñ regũ ira magna ꝛ inextinguibilis est:quã regni zel⁹ accẽdit.Sꝫ qđ fecit Mittens occidit oẽs pueros. Sicut eñ bestia vulnerata:quicqđ oculis ei⁹ occurrit:quasi actorẽ sui vulneris dilaniat:sic et ille delusus a magis irã suã sup puulos diffundebat.Dicebat eñ cogitãs in furore.Certe magi puerũ inuenerũt:quẽ regnaturũ dicebãt nã rex regni zelo replet⁹de his oĩa timet:oĩa suspicat.Ideo ergo misit et iterfecit oẽs puulos.vt vnũ inueniret in oĩbus. Aug.in ser.de epi.Et dũ sequit xp̄m regi nr̄o coeuũ:pcurauit exercituꝫ stolis victricibus cãdidatũ.Aug.in ser.de innocẽtib⁹.Ecce ꝓphan⁹ hostis beatis puulis nunq̃ tm̃ ꝓdesse potuisset obseq̃o q̃tũ profuit odio: nã q̃tũ ꝯ eos iniq̃tas abũdauit tantũ grã bñdictiõis effulsit.Idẽ O puuli btĩ:ille de vestra corona dubitabit in passiõe p xp̄o q̃ etiã puulis baptismũ ꝓdesse non existimat xp̄i: nã qui nat⁹ habere potuit ꝓdicatores angelos narratores celos adoratores magos:potuit et illis ne p eo sic morerent prestare si sciret illa morte pituros.et nõ potius maiore felicitate victuros.Absit vt ad liberandos hoies xp̄s veniẽs de il-

Herodes fere comparaꝫ

lorū premio q̄ p̄ filio interficerētur: nihil egerit q̄ pendens in ligno pro eis a quibus interficiebat̄: orauit. Raba. Nō est aūt cōtētus vastatiōe bethleē: sȝ ⁊ adiacentia loca vastauit: nec vllam miam etatis habuit: a filio vnius noctis vsq̄ ad filiū duorū ānorū: qn oēs occideret. vñ subdit. In bethleē ⁊ in oib⁹ finibus ei⁹ a bimatu ⁊ infra. Aug. in ser. de epi. In celo eñ viderāt magi ignotissimā stellā nō añ paucos dies: sed añ finē biēnij sicut inq̄renti herodi patefecerūt: vñ a bimatu ⁊ infra occidit infantes ꝓpt̄ q̄ sequit̄: sȝ tp̄s qđ exquisierat a magis. Augu. in ser. de Ino. Uel q: timebat ne puer cui sydera famulant̄: spēm suā paulo super etatem vel infra trāsformaret: vt etatē sui tēporis occultaret: ideo vr̄ pueros a bimatu: vsq̄ ad pueros vnius diei interfecisse. August. de cō. euā. Uel aliquoꝝ magis ꝓpīquātiū piculoꝝ terroribus agitat⁹ herodes ab illa cura. s. interficiendi pueros mēte abrepta in alijs poti⁹ occupatur: vel potuit credere magos fallacis stelle visiōe deceptos: postea q̄ nō inuenerunt quē natum putauerant erubuisse ad se redire atq̄ ita timore depulso a persequēdo puero quieuit: ⁊ sic cōpletis diebus purgatiōis tute cū illo ascēdere tēplū potuerūt. Quis eñ nō videat vnū illū diē regē multis occupatū latere potuisse deinde vulgatis reb⁹ q̄ in tēplo dicte facteq̄ fuerant: herodes sensit se a magis illusum: ac deinde sicut hic dr̄: multos infantes occidit. Beda i ho. In hac autē morte puerorū: oīm xp̄i martyrū preciosa est mors designata. Qđ paruuli occisi sunt significat per humilitatis meritū ad martyriū perueniēdū glīā: q̄ i bethleē ⁊ i oīb⁹ finibus ei⁹ occisi sunt ōndit i iudea vñ ecclesie cepit origo: et vbiq̄ p orbē persecutionē secuturam. Qui bimi occisi sunt: doctrina ⁊ opatiōe perfectos indicāt. Qui vero infra simplices. Quod illi quidē occisi sunt: ⁊ xp̄s euasit: insinuat corpora martyrū ab impijs posse perimi: sed xp̄m ab eis nō posse auferri.

Hec vr̄ rō visimilior.

Allegoria verborū.

¶ Tunc adimpletum est qđ dictū est per hieremiā ꝓphetā dicētē. Uox in rhama audita ē plorat⁹ ⁊ vlulat⁹ mlt⁹ rachel plorās filios suos et noluit cōsolari: q: nō sunt.

¶ Chry. in ho. Q: euāgelista horrore ipleuit auditorē crudelē occisionē narrans: rursus mitigationē apponit: ostēdens q̄ hec nō facta fuit deo nequeūte prohibere atq̄ ignorante: sed p ꝓphetā p̄dicente: vñ dicit. Tunc impletū est. Hiero. super hiere. Hoc hieremie testimonium mattheus nō scđm hebraicā veritatē: nec iuxta. lxx. ꝓtulit. Ex quo perspicuū est euangelistas ⁊ aplōs non interpretationē alicui⁹ secutos: sed tanq̄ hebreos qđ legebant hebraice suis sermonib⁹ expressisse. Hier. sup mat. Qđ āt dr̄. In rhama: nō putem⁹ loci nomē eē: qđ est iuxta Gabaa: sȝ rhama excelsum interp̄tat̄: vt sit sensus. Uox in excelso audita est i. longe lateq̄ dispersa. Chry. super Matt. Uel quoniā de morte innocētiū mittebatur ideo in excelso audiebat̄: sm illud. vox paupis penetrat nubes. Qđ aūt dicit ploratus: fletū paruulorū ōndit. Qđ aūt dicit Ululatus: matrū significat lamētū. in paruulis aūt mors faciebat finē doloris: in matrib⁹ aūt semp p memoriā reparant̄: et ideo dicit: Ululatus multus rachel plorans filios suos. Hier. De rachel nat⁹ est beniamin: in cuius tribu nō est bethleē. Querit̄ ergo quō rachel filios iude i. filios bethleez quasi suos ploret? Rñdebimus breuiter q: sepulta sit iuxta bethleē in effrata: ⁊ ex corpusculi hospitio matris nomen accepit. Siue qm̄ iudas ⁊ beniamin due tribus iūcte erāt: ⁊ herodes p̄ceperat nō solū in bethleē interfici pueros: sȝ ⁊ in oīb⁹ finib⁹ ei⁹: p occisionē bethleē intelligim⁹ multos ēt de beniamin fuisse cesos. Augu. de q̄.

Rhama excelsum sonat.

no.z ve.te.Uel qz filiū beniamī.q̄ ad rachel ptinēt oliꝫ a reliq̄s tribub⁹ extīcti sūt:z i p̄nti z i futuro erāt. Tūc ḡ rachel cepit filios suos plā gere:qñ filios sororis sue in tali cā vidit occisos vt eterne vite h̄rdes existeret:eni eīn aliq̄d aduersuꝫ eue nerit ex felicitate alterius:infausta sua misere luget.Remi. Assumpsit aūt sctūs euāgelista ad exaggerādā magnitudinē luct⁹:vt diceret ēt ra chelē mortuā plorasse filios suos. z noluit ꝯsolari:qz nō sunt.Hie.Et h̄ fm duplicē itelligētiā:siue q̄ eos in eternū mortuos existimaret:siue q̄ se ꝯsolari nollet de his q̄s sciuit esse victuros:vt sit sensus: Noluit ꝯsolari:qz nō sunt.i.noluit ꝯsolari de hoc q̄ nō essent.Hila. Nō eīn nō erāt hi q̄ mortui putabant:i eterni tatis eīn ꝓfectū p martyriū gloriaꝫ efferebant:cōsolatio aūt rei amisse erat prestanda:nō aucte.Hila.super mat.Rachel eccl̄ie typū ptulit diu sterilis:nūc fecūde.hui⁹ plorat⁹ ex filijs nō icc̄irco:qz peremptos dole bat audit:sꝫ qz ab his pimebat q̄s filios retinere voluisset.Raba.Uel significat eccl̄iaꝫ q̄dē plorare sctōꝝ de hoc sctō ablationē:sꝫ nō ita vel le se cōsolari:vt q̄ seculū mortevice rūt rursus ad sctī certamina secū re deāt tolerāda:qz nō sunt vltra reuo cādi in mūdū.Gl.vel nō vult ꝯsolari i p̄nti:qz nō sūt:sꝫ oēm spē z ꝯsolatio nē ad eternā trāsmittit vitā.Raba. Bn̄ āt rachel:qz ouis vl̄ vidēs d̄r:ec clesiā figurat:cui⁹ tota intentio vt deū ꝯtēplet inuigilat:z ipsa ē ouis cē tesima quā pastor i h̄ūeris reportat.

Expositio pulchra hilarij.

¶ Defuncto āt herode ecce angel⁹ dn̄i apparuit in som nis ioseph i egypto dicens: Surge et accipe puerum et matrē ei⁹ z vade i terrā isra/ el.Defuncti sunt eī qui que rebant animam pueri.

¶ Ex ecclesiastica historia.Cū pro sacrilegio:q̄d herodes in saluatorē cōmiserat:z scelere quod in eque uos eius peregerat:vltimo cū diui na perurgeret in mortē:corpus ei⁹: vt iosephus refert:morbus inuasit diuersus:ita vt diceret a vatib⁹ nō morbo corporis:sed diuinc vltiōis esse supplicia:ipse aūt furore iā ple nus nobiliores et primarios ex oī iudea ad se colligi et recludi iubet in carcere:mādās statim vt spiritū exhalasset oēs interfici:vt ei⁹ obitū oīs iudea defleret inuita.Paulo autē añq̄ nouissimū spm̄ redderet.Anti patrū filiū suū iugulauit:post duos filios quos añ necauerat.s.alexan drū et aristobolū. Talis igit hero dis finis:q̄ digna supplicia scelere: q̄d in bethleē erga puulos gesserat z p insidijs saluatoris exactus est: ab euangelista designatur cū dicit. Defuncto aūt herode.Hier.Multi ppter ignorātiā historie labuntur in errorem putantes eundē esse he rodem:a quo in passiōe dn̄s irride tur:z qui nunc mortuus esse refer tur.Ergo herodes ille qui cum pi lato postea amicitias fecit hui⁹ he rodis filius est:frater archelai:quē Tiberius cesar lugdunū relegauit. fratrēq̄ eius herodē successorē re gni fecit.Primo ergo herode de functo.Ecce apparuit angelus dn̄i in somnis ioseph in egypto dicēs. Surge accipe puerū et matrē eius. Diony.in cel.hierar.Uide qm̄ z ip se iesus supercelestib⁹ essentijs sup existēs:ad id q̄d fm nos est immu tabiliter veniens non refugit ad se ordinata z assumptā humanā ordi natione:sed obediēs subdit dei pa tris p angelos dispositionib⁹:et p angelos ipsos annunciat ioseph a patre disposita filij ad egyptum re cessio:et iterum ad iudeam ex egy pto transductio.Chry.Uides etiam quia ioseph ad ministerium Marie erat electus:eūte enim illa in egy ptum z redeunte:quis ministerium ei tante necessitatis impleret: nisi desponsata fuisset?nam in prima qui dē facie maria puerum nutriebat z ioseph cōseruabat reuera aūt puer

Mors herodis.

Herodes relegat lugdunum.

z matrem nutriebat: z ioseph tuebatur: sequit. Et vade in terrā israel. Quasi medic⁹ em descēdit i egyptū vt visitaret eā lāguētē erroribus: non vt remaneret in ea. Reuersiōis aūt tō assignatur cū subditur. Defuncti sunt em q̄ q̄rebāt animā pueri. Hiero. Ex hoc loco intelligim⁹ nō solū herodē: sz etiā sacerdotes z scribas eo tpe necem dñi fuisse meditatos. Remi. Sz si multi fuerūt quō in tam breui spacio extincti sunt? qz vt dictuz est: herode mortuo occisi sunt oēs maiores q̄ in custodia tenebāt. Chry. sup matt. Qd̄ dr̄ cōcilio factū esse: q̄ ꝯsenserūt herodi: vt inq̄reret puerū z occideret: qz scriptū ē. Turbat⁹ est herodes z oīs hierosolyma cū illo. Re. Aut certe locut⁹ est euāgelista p̄ spēm tropi: qn̄ multi ponūtur p̄ vno. In hoc aūt q̄ dicit. Aiam pueri: destruunt heretici q̄ dixerūt xp̄m nō sumpsisse aīam: sed loco aīe habuisse diuinitatē. Beda. i ho. Qd̄ aūt occisis p̄ dño pueris herodes nō lōge post obiit: z ioseph dñm cū mr̄e ad terrā israel reduxit: significat oēs persecutiōes q̄ cōtra ecclesiam erāt mouēde psecutorū morte vidicādas: z pacē eccl'ie denuo reddēdā: z sanctos q̄ latuerāt ad sua loca reuersuros. vel q̄ defuncto herode: redit ad terrā israel iesus: denūciat q̄ Enoch z Helya predicātibus: iudei sopita moderne inuidie flamma fidem veritatis accipient.

¶ Qui cōsurgens accepit puerū z mr̄em ei⁹: z venit in terrā israel. Audiēs āt q̄ archela⁹ regnaret in iudea pro herode pr̄e suo timuit illo ire: z admonit⁹ in somnis secessit in ptes galilee. Et veniēs habitauit i ciuitate q̄ vocat nazareth: vt adimpleret qd̄ dictū est p̄ pp̄has: qm̄ nazareus vocabitur.

¶ Gl. Angelus admonitiōi ioseph nō inobediēs fuit. vn̄ seq̄t. Qui cōsur. acce. pu. z ma. ei⁹ z ve. in terram isr'l. Nō em determinauerat angel⁹: i q̄ loco terre isr'l: vt dubitāte ioseph iterum reuertat: z frequētiori visitatione angeli certior redderet. vn̄ seq̄t. Audiēs āt q̄ archela⁹ regnaret i iudea pro herode pr̄e suo: timuit illo ire. Ex hist. iosephi. Habuit siq̄dē herodes vxores. x. ex q̄rū. vii. nūero sam suscepit sobolē. pmogenit⁹ ei⁹ antipr̄ ex iosida: alexāder z aristobolus ex mariāne: archela⁹ ex malthaca samaritide: herodes antipas qui postea tetrarcha fuit: z philipp⁹ ex cleopatra hierosolymitide. Tribus igit p̄mis ab herode interfectis: et post mortē ei⁹ occasiōe testi pr̄is: archelao gubernationē regni vsurpāte: z cā d̄ successiōe regni ad cesarē augustū delata: tādē de ꝯsilio senat⁹ oēz herodis mōarchiā distribuit: mediā p̄tē. s. ydumeā z iudeā tradēs archelao sub noīe tetrarchie: pollicit⁹ se factuz eū regē si se dignū p̄buisset. Mediā āo ptē i duas secuit tetrarchias: secessitq̄ galilea i ptē herodis tetrarche. Ituree āo z traconitidis regio philippo. Fctūs ē g̊ post herodē defunctū archela⁹ q̄si dvarch⁹: qd̄ dñū gen⁹ h̄ regnū appellat. Aug. d̄ cō. euā. Sz h̄ alide q̄ret: quō sicut lucas narrat: ibāt parētes ei⁹ p̄ oēs ānos in hierl'm: si archelai timore ibi p̄hibebāt accedere? Hoc dissoluere nō ē difficile: fieri em poterat vt p̄ diē festū iter tā igētē turbā latēter ascēderēt mox reuersuri: cū tn̄ aliis dieb⁹ habitare metuerent: vt nec solēnitate p̄termissa ēēnt irreligiosi: nec i cōtinua māsiōe vspicui. Iste q̄q3 itellect⁹ ptz: vt q̄ lucas dicit p̄ oēs ānos eos ascēdere solitos i hierl'm tūc accipiam⁹ fcm: cū iā nō metueret archela⁹ q̄ scd̄m historiā iosephi solū. ix. annis regnauit. Seq̄t. Et admonit⁹ i somnis secessit i ptes galilee sz forte hic q̄spiā mouear cū matthe⁹ dixerit: iō timuisse ioseph cū puero redeūtē ire i iudeā: qz cū pr̄e suo herode archela⁹ fili⁹ ei⁹ regnabat: quō potuit ire in

Vita herodis historia

galileā:vbi ali⁹ filius ei⁹ herodes tetrarcha erat:vt lucas testat. Quasi ꝟo ipa sunt tpa qb⁹ puero timebatur:q̄ lucas cōmemorauit:q̄ vsq adeo mutata erāt.vt i ipa iudea nō rex eēt archela⁹:sz ꝑses pilat⁹. Glo. Sz tunc q̄rit.q̄re nō timuit ioseph galileā ire cū ꝛ ibi archela⁹ regnaret. Sz meli⁹ potuit latere cum puero i nazareth q̄ in hierl'm vbi erat caput regni archela⁹? Chry. in ho. Et etiā qꝛ villā natiuitatis mutauit hostes obūbrat:impetus.n.ois erat aduersus bethleē ꝛ fines eius. Uenit igit ioseph in nazareth ꝛ piculuz fugiēs ꝛ in patriā rediēs.vn̄ sedt. Et ve.habi.in ci.q̄ voca.naza. Augu. de cō.euā. Forte ꝛ hoc mouet:quō dicat matthe⁹:ppterea cū puero iesu parētes ei⁹ isse in galileā:qꝛ metu archelai in hierl'm ire noluerit cū ppterea magis isse in galileā videātur qꝛ ciuitas eoꝝ erat nazareth galilee:sicut lucas tacuit? Sed itelligendū est:qꝛ vbi angelus in somnis in egypto dixit ad ioseph. Uade in terrā isrl'.sic intellectū primo eē a ioseph vt putaret rectius eē pgere in iudeā ipsa.n.primit⁹ intelligi potuit terra isrl'. Postq̄ vero cōperit ibi regnare archelaū:noluit obiicere se periculo:cū possz terra isrl' ēt galilea intelligi:qꝛ ꝛ ipam ppl's isrl' incolebat. Quāq̄ possit ꝛ alr solui: qꝛ potuit videre parētibus xp̄i nō esse habitādum ibi cum puero nisi in hierl'm vbi erat templū dn̄i:ꝛ illuc iuissent nisi archelai p̄ntia terrerent. Nō aūt diuitus iubebant in iudea vel hierl'm habitare:vt de archelao qd timebāt deberēt ꝯtēnere:sz in terra isrl'.in q̄ ēt vt dictū est poterat intelligi galilea. Hila. Ueꝝ typica rō ꝯseruata est ioseph.n. aplorum tenet spēm qbus xp̄s cōrcūferēd⁹ est creditus. Hic tāq̄ herode mortuo.i.pplo ei⁹ in passiōe dn̄i depdito:iudeis p̄dicare sunt iussi: missi.n.erāt ad oues perditas domus isrl'.sz manēte hereditarie infidelitatis dn̄atu:metuūt ꝛ recedūt ꝑ visuz admoniti spūsancti donū i gētib⁹ cōtēplātes ad eū cōferūt xp̄m.

Que=stio euā=gelica expli=catur.

Raba. Uel hic vltima eccl'ie tempa designat:qn̄ plīmis iudeoꝝ ad p̄redicationē enoch et helye cōuersis ceteri ad instinctū antixp̄i cōtra fidē pugnabūt. Pars igitur iudee in q̄ regnabat archela⁹ antixp̄i sequaces ōndit. Nazareth āt galilee quo trāsierit xp̄s gētē eiusdem gētis q̄ fidē est susceptura designat.vn̄ galilea trāsmigratio:nazareth aūt flos ꝟtutū interp̄tat:qꝛ eccl'ia q̄ ardēti⁹ a terrenis ad celestia trāsmigrat eo magis ꝟtutū flore ꝛ germine abūdat. Glo. Huic aūt pphete testimoniū adiūgit dicēs. Ut iple.qd di.est per pphe.quo naza. voca. Hiero. Si firū de scripturis posuisset exēplū nūq̄ diceret:qd dictū ē p pphetas:sed simplr:qd dictū est p pphetā. Nūc aūt pluralr pphetas vocās:ōndit se nō ꝟba de scripturis sumpsisse sz sensum. Nazare⁹ iterp̄tat scūs:scm̄ aūt dn̄m futuꝝ ois scriptura ꝯmēorat. Possum⁹ ꝛ alr dicere:q̄ ēt eisdē ꝟbis iuxta hebraicā ꝟitatē in Esaia scriptū sit. Exiet virga de radice iesse nazareus de radice ꝯsurget. Chry. in ho. Aut forte legerūt ꝛ aliq̄s pphetas ita dicētes:q̄ nō sunt nobis canonizati:sicut nathā ꝛ esdra. Et quoniā hoc pphetatū erat:manifestat philippus dicens ad nathanaelē. Quē scripsit moyses i lege inuenimus. Jesum a nazareth.vn̄ ēt pri⁹ xp̄iani nazarei vocabāt:sed apd antiochiā mutatū est h nomē:ꝛ dicti sunt xp̄iani. Aug. de cō.euā. Hec aūt oia q̄ sunt a narratiōe magoꝝ:ꝛ deinceps lucas tacet. Hoc ꝑinde cognoscēdum quod deinceps ad cetera valeat sic vnūquēq̄ euāgelistaꝝ ꝯtexere narrationē suā vt tāq̄ nihil p̄termittentis series digesta videatur. tacitis.n.q̄ nō vult dicere sic:ꝛ q̄ vult dicere illis q̄ dicebat adiūgit vt ipsa continuo sequi videatur. Sed cum alter ea dicit que alter tacuit diligenter ordo consideratus indicat loco vbi ea potuerit a quo pretermissa sunt transilire.

Chri=st⁹ quo mō nazare⁹.

¶ Ca.iij.

nunciet nō: nō enī peccōrib⁹ minas in-
tēdebat: sed indulgētiā pmittebat.
Natal' regius celebris.
Solēt reges nato sibi filio indulgē
tiā in regno suo donare: sʒ añ trās-
mittūt acerbissimos exactores. De⁹
aūt nato sibi filio volēs donare in-
dulgētiā pctōꝝ: pmisit quasi exacto
rē exigētē ꝛ dicētē. pniām agite. O
exactio q̄ nō facit paupes: sʒ diuites
reddit. Nā cū qs dbitū iustitie sue
reddiderit: deo nihil pstat: sed sibi
lucrum sue salutis acqrit. pnia em
cor emūdat: sensus illuminat: ꝛ ad
susceptionē xpi ppat hūana pre-
cordia. vñ subiūgit. Et ppropinqua-
uit em regnū celoꝝ. Hiero. Prius
baptista ioānes regnū celoꝝ predi
cat: vt pcursor dñi hoc honoret pri
uilegio. Chry. i ho. Ideoq3 qd nūq
iudei audierāt: neq3 et a pphis: ce
regnū celorū qdruplex.
los ꝛ regnū qd ibi ē pdicāt: ꝛ nihil
decetero d terra dicit. Sic ergo ex
nouitate eorū q̄ dicunt exigit eos
ad querēdū eū q̄ pdicatur. Remi.
Regnū autē celoꝝ quatuor modis
dr xps: fm illud luce. xvij. Regnū dei
intra vos est. Sctā scriptura: scdm
illd mat. xxj. Auferet a vobis regnū
dei: ꝛ dabit genti facieti fructū ei⁹.
Sctā ecclia: fm illd mat. xxv. Simi
le est regnū celorū decē virginibus.
Supnū soliū: fm illd mat. viij. Mul
ti veniēt ab oriēte ꝛ occidēte: ꝛ re-
cumbēt i regno celorū. et hoc totū
hic pōt intelligi. Glo. Dicit autem
Appropinquauit em regnū celoꝝ:
qr nisi appropinquaret nemo redi-
re posset: qr infirmi ꝛ ceci via q̄ est
xps carebāt. Aug. de cō. euan. Hec
aūt verba ioānis alij euangeliste
pretermiserūt. Jam vo qd sequit.
Hic est qui dictus est per Esaiā p-
phetaꝫ di. Uox cla. in deser. rec. fa-
cite semitas eius. ambigue positū
est: nec elucet vtrum ex persona sua
euāgelista cōmemorauit: an ad hec
verba eiusdē ioānis secut⁹ adiūxe-
rit: vt totū hoc ioānes dixisse intel
ligatur: Penitentiam agite: appꝛ. ē.
em reg. celorū. hic est em ꝛc. Neq3
em hoc mouere dicitur: qr non ait:
Ego sum: sed hic est. Nam et mat-
theus dixit. Inuenit hoiem seden-
tem i theloneo: ꝛ nō dixit. Inuenit
me. qd si ita est non est mirū si et in
terrogatus quid diceret de seipso:
sicut narrat ioannes euangelista re
spondit. Ego vox clamātis in deser
to. Grego. in ho. Scitur aūt qr vni-
genitus filius verbū patris vocat:
scdm illud. In principio erat ver-
bum. Ex ipsa autē nostra locutione
cognoscimur: qr vox sonat vt ver-
bum possit audiri. Aduentum itaq3
dñi ioānes precurrens vox dr: quia
per ei⁹ mysteriū pris verbū ab ho
minibus auditur. Chry. super mat.
Uox etiā est sonus ꝯfusus nullū se
cretū cordis ostendēs: sed hoc tm-
modo significans: qr vult aliquid di
cere ille qui clamat. Uerbū aūt est
sermo mysterium cordis aperiens.
Differentia vocis ꝛ verbi.
Adhuc vox inter hoies ꝛ aialia, cō-
munis est: verbū aūt est hoim tm.
Ideo ergo ioannes dictus est vox
nō verbū: qr per eū deus sua cōsilia
nō demōstrauit: sed hoc solū q de⁹
aliqd facere in hoibus meditabat
postea autē per filiū suū plenissime
mysterium sue voluntatis aperuit
Ra. Qui recte vox clamātis ob for
titudinē predicationis dr. Tribus
aūt modis clamor accidit. hoc est si
longe positus est cui loquat: si sur-
dus si per indignationē et hec hu-
mano generi acciderunt. Gloss. Est
igitur ioannes quasi vox verbi cla-
mantis. verbum em clamat in voce
id est xps in ioanne. Beda. Sicut
etiā clamauit in oib⁹ q a principio
aliqd diuinit⁹ dixerūt. ꝛ tm iste sol⁹
est vox: qr p eū pns verbū ondit
qd alij longe nunciauerunt. Greg.
Ipse aūt ioānes est clamans in de-
serto. quia derelicte ac destitute iu
dee solatiū redēptoris annunciat.
Remi. Quantū autē ad historiā at-
tinet: in deserto clamabat: qr remo
tus erat a turbis iudeorum. Quid
autē clamet: insinuat cū subiungit.
Parate viam dñi. Chry. super mat.
Sicut enim magno regi in expedi
tionē venturo preparatores prece-
dunt: qui sordida abluunt: dirupta

cōponunt:sic ꝛ dn̄s nostrū precessit ioannes:qui ab humanis cordibus pn̄ie scopis pctōꝝ:sordes eiiceret: ꝛ q̄ dissipata fuerāt spūaliū preceptoꝝ ordinatiōe cōponeret. Greg. in ho. Oīs autē q̄ fidē rectā ꝛ bona opa p̄dicat:dn̄o ad corda audiētiū viā pat. Rectas dn̄o semitas facit dū mūdas i aīo cogitationes p sermonē bone predicationis format. Glo. Uel fides est via qua verbum ad cor descendit:cum mores in melius mutantur:fiunt semite recte.

¶ Ipse āt ioānes habebat vestimētū de pilis camelorū ꝛ zonā pelliceā circa lumbos suos. Esca aūt ei⁹ erat locuste:ꝛ mel silueſtre.

¶ Chry. in ho. Postq̄ ondit:q2 ipse ē vox clamātis i deserto:prudēter ipe euāgelista subiunxit. Ipe autē ioānes. In q̄ ondit q̄ sit vita ipius nā ipe q̄dē testificabat de xpo:vita aūt ei⁹ de ipo. nemo aūt pōt eē alteri⁹ testis idone⁹:nisi fuerit fidelis. Hila. Fuerat enim p̄dicāti ioanni sicut loc⁹ opportunior:ita ꝛ vestit⁹ vtilior:ꝛ cib⁹ aptior. Hiero. de pilis ei camelor habebat vestimētū nō de lana:aliud austere vestis indiciū est:aliud luxurie mollioris. Chry. sup mat. Seruis āt dei nō cōuenit hr̄e vistimētū ad spēm visionis vel ad carnis delectamētū:sed tm̄ tegumētū nuditatis: hēbat eñi ioānes vestē nō mollē neq3 delicatā sed cilicinā:grauē ꝛ asperā:et cōterentē corp⁹ poti⁹ q̄ fouentē:vt de ꝟtute aīe ei⁹ ipse habit⁹ corpis loqueret. Sequit Et zo. pelli. circa lum. suos. Cōsuetudo eñ erat apd̄ iudeos vt zonis laneis vterentur: ideo iste quasi durius aliqͥd facere volens zona pellicea cingebatur. Hiero. Porro quod sequitur. Esca eius erat locuste ꝛ mel siluestre. Habitatoris solitudinis congruum est:vt non delitias ciborū: sed necessitates humane carnis

zonis laneis vtebantur iudei.

expleret. Rabā. Tenui victu contentus et ex minutis volatilibus et melle inuento in truncis arborum. In dictis autē arnulphi galliarum episcopi reperimus minimum genus locustarū fuisse in deserto iudee:q̄ corpusculis in modū digiti man⁹ exilib⁹ ꝛ breuib⁹ i herbis facile capiunt:coctecq3 in oleo pauperē p̄bent gustum. Silr narrat in eodē deserto eē arbores habentes lata folia ꝛ rotunda lactei coloris ꝛ melliti saporis:q̄. natura fragilia manibus fricantur ꝛ eduntur: Et hoc esum quod mel siluestre dicitur. Remi. Sub hoc autem habitu vestimentorum ꝛ vilitate ciborū ostēdit se peccata toti⁹ gn̄is humani deflere. Raba. Pōt ꝛ hit⁹ ꝛ gust⁹ ei⁹ qualitatez interne cōuersatiōis exprimere. nā austeriorib⁹ vtebat idumētis:q2 vitā peccātiū increpauit. zona q̄dē pellicea q̄ cinct⁹ fuit ꝛ helyas mortificatiōis indiciū est. Raba. Locustas ꝛ mel siluestre edebat:q2 dulci⁹ sapiebat turbis p̄dicatio eius:s3 citi⁹ finē sortita ē. in melle. n. dulcedo: i locustis est alacer volat⁹:s3 cito decidu⁹. Remi. Per ioannē āt q̄ dei grā interp̄tat significat xps q̄ mūdo grām attulit. p vestimētū illi⁹ designat ecclia gētiū. Hila. Cū exuuiis imūdaꝝ pecudū q̄bus gētiles pares existimāt:xp̄i predicator induit:fitq3 scificatū hitu ppheli q̄cq̄d i eis vl' inutile fuerat aū vel sordidū. zone āt p̄cictio:efficax: i oē op⁹ bonū est apparat⁹:vt ad oē mysteriū xp̄i sim⁹ accicti. In esuz ēt eliguntur locuste fugaces hoīmq3:et ad oēz aduētū nr̄i sensim euolantes nos. s. q̄ ab oī s̄mone ꝛ cōgressu ipsis quibusdā corporū saltib⁹ efferebamur volūtate vagi:i opib⁹ inutiles:i ꝟbis q̄ruli:sede pegrini:nunc sum⁹ sctōrum alimonia. ꝛ societas pphetaꝝ electi sil' cū melle siluestri dulcissimū ex nobis cibū non ex aluearijs legis:sed ex truncis siluestrium arborum prebituri.

¶ Tūc exibat ad eū hieroso

lyma et ois iudea ꝛ ois re-gio circa iordanē:ꝛ baptiza banť ab eo in iordane confi tētes peccata sua.

¶ Chry. super Mat. Cōuersatione ioannis exposita: cōuenienter subiungit. Tunc exibat ad eū ꝛc. amplius em̄ resonabat cōuersatio vite eius in eremo q̄ vox clamoris ipsius. Chry. in ho. Erat em̄ mirabile in hūano corpe tātā patientiā videre: qd deniq̄ ꝛ iudeos magis attrahebat: magnū helyā in eo vidētes. Cōferebat aūt ad stuporē q̄ dereliq̄rat eos gr̄a pphaꝝ ꝛ post lōgū tp̄s reuersa videbať ad eos. Predicatiōis ēt modus imutatus ad id pderat. nihil em̄ assuetoꝝ apd alios pphetas audiebant: puta p̄lia ꝛ victorias babylonias ꝛ psas: sed celos: ꝛ q̄dē illic regnū ꝛ supplicium gehēne. Dicit nūc. Tūc exi. ad eū hieroso. ꝛ ois iu. et ois re. cir. iord. ꝛ bapti. ab eo in ior. Glo. Baptismo p̄currente: non pctā dimittente. Remi. Baptismus em̄ ioānis figurā gerebat cathecuminorū. nā sicut mō cathezizantur pueri: vt digni fiāt sacro baptismatis ita ioannes baptizabat vt baptizati ab eo: postea deuote viuēdo digni fierent accedere ad xp̄i baptismū. In iordane aūt baptizabat: vt ibi aperireť ianua regni celestis: vbi natus est aditus filijs israel terrā pmissiōis intrādi. Sequiť ꝯfitētes pctā sua. Chry. sup mat. Ad cōparationē enim scitatis ioānis q̄s poterat arbitrari se iustū? Sicut enim vestis cādida si fuerit posita iuxta niuē ad cōparationē nimis sordida inueniť: sic ad cōparationē ioannis omnis hō videbať immundus: ꝛ iō pctā sua confitebanť. Cōfessio autē peccatoꝝ testimoniū est ꝯscie timētis deum. Perfectus em̄ timor soluit omnē pudorē. Illic aūt turpitudo confessionis aspicitur: vbi futuri iudicij pena non creditur. Et quia ipsum erubescere pena est grauis: ideo iubet nos deus cōfiteri peccata nr̄a: vt verecūdiā patiamur p pena. nā ꝛ hoc ip̄z pars iudicij est. Ra. Vn̄ aūt q̄ baptizādi erāt exire ad pphaꝫ dicūť: q2 nisi q̄s ab īfirmitate recedat pōpe diaboli ac mūdi illecebris abrenūciet baptismū salubre ꝯseq̄ nō poterit. Vn̄ aūt i iordane q̄ descēsio dr baptizabāť: q2 de supbia vita ad hūilitatē vere ꝯfessiōis descenderāt. Exēplū autē iam tūc cōfitendi pctā: ac meliorē vitā pmittendi baptizandis dabatur.

Vñ de ioanne ammiratio.

¶ Vidēs aūt multos pharisEoꝝ ꝛ saduceoꝝ veniētes ad baptismum suum dixit eis. Progenies viperaꝝ q̄s demōstrauit vobis fugere a vētura ira. facite ergo fructuꝫ dignū penitentie. Et ne velitis dicere intra vos patrē habemus abrahā. dico em̄ vobis: qm̄ potēs est deus de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Iam em̄ securis ad radicem arboris posita est. Ois ergo arbor que nō facit fructū bonū excidetur ꝛ in ignem mittetur.

¶ Grego. in past. Pro qualitate audientiū formari debet sermo doctorum: vt ꝛ sua singulis congruant: et tamen a cōmunis edificationis arce nunq̄ recedat. Glo. Vn̄ necesse fuit vt post doctrinā quam ioannes turbis tradiderat: euāgelista etiam illius doctrine faceret mentionem qua instruxit eos qui prouectiores videbantur. ꝛ ideo dicit. Vidēs autē mul. phari. ꝛ saduce. ve. ad baptismū suū ꝛc. ysido. i lib. ethimo. Pharisei ꝛ saducei inter se ꝯtrarij sūt. nā phari. ex hebreo i latinū iterp̄tāť diuisi: eo q̄ traditionū ꝛ obseruationū iustitiā p̄ferunt: vn̄ diuisi vocanť a pplo q̄si p iustitiā. Saducei interp̄tāť: iusti. vēdicāt em̄ sibi qd nō sunt

sermo cōgruat auditoribus.

corpor resurrectionē negāt: z aiam
cū corpore iterire pdicāt. Hi tñ qñ
qz libros legis recipiūt: pphar va
ticinia respuūt. Gl. Hos g q iter iu
deos maiores videbāt: vidēs ioan
nes ad baptismū suū venire: dixit
eis. Progenies viparz: qs vobis de
mōstrauit fugere a vētura ira? Re
mi. Cōsuetudo scripture est ea imi
tatiōe operū noia iponere fm illḋ
Pater tuus amorreus: sic z isti ab
imitatione viperarū pgenies vipe
rarū dicunt. Chry. sup Matt. Sicut
enim artificiosus medicus si viderit
egrotantis colorē: intelligit spēm
passionis: sic ioannes venictiū ad
se phariseorz prauas cogitationes
intellexit. forsitā enim apud se cogi
tauerūt. Imus z cōfitemur pctā no
stra: nullū laborē nobis iponit: ba
ptizamur: z cōsequimur idulgētiā
pctōz. Insipiēs: nūqnid facta dige
stione ipuritatis nō est necessaria
sumptio medicine? sic multa diligē
tia necessaria est hoi post ɔuersionē
z baptismū: vt vlnus pctōz pfecte
sanetur: ideo dicit. Progenies vipe
Uipe rarz natura q sit. rarū. Nā eñ viparz est q statim cū
momorderit hoiez currit ad aquā
quā si nō inuenerit morit: ideo istos
dicebat pgeniē viperarum: qz pctā
mortifera cōmittētes currebāt ad
baptismū: vt sicut vipere per aquā
tm picula mortis euaderent. Itē vi
perarz natura ē rūpere viscera ma
trū suarz: z sic nasci. qm g iudei assi
due psequntes pphas corruperunt
mrem suā synagogā: ideo pgenies
viperarz nūcupant. Itē vipe a foris
speciose sunt z quasi picte. intus aūt
veneno replete: ita z isti pulchritu
dinē sctitatis ōndebāt i vultu. Re
mi. Cū ergo dr. Quis demonstra
uit vobis fugere a vētura ira? sub
auditur nisi deus. Chry. sup Mat.
Uel quis vobis demonstrauit non
esaias ppha? absit. Si eñ ipe vos
docuisset nō spē in aqua poneretis
tm: sz ēt i opibus bōis. ille eñ dicit.
Lauamini z mundi estote: auferte
neqtiā ab aiabus vrīs discite bñfa
cere. Nūqd etiā dauid dicens. La

uabis me z super niuē dealbabor:
absit. ille eñ sic dicit postea. Sacri
ficiū deo spūs cōtribulatus. Si ergo
essetis discipuli dauid: cum gemitu
ad baptismum veniretis. Remi. Si
vero qs demōstrabit: sub futuro le
gat tpe: is est sensus. Quis doctor
quis predicator dabit vobis ɔsiliū
vt possitis euadere irā eterne dāna
tionis. Aug. in libro de ci. dei. Deus
aūt propter qdā operū siltudinē
nō pter affectionū infirmitatē fm
scripturas irascit: nec tñ vlla pas
sione turbat. hoc eñ vbū vindicte
vsurpauit effectus: non ille turbu
lētus affectus. Si ergo vultis effuge
re facite dignū fructū pnie. Grego.
in ho. In quibus verbis notādum
est: q nō solū fructū penitētie: sz di
gnos pnie admonet esse faciēdos.
Sciēdū enim ē: qz qsqs illicita nul
la cōmisit: huic iure cōcedit vt lici
tis vtat. At siqs in culpā lapsus est:
tanto a se dz licita abscindere qto
se meminit et illicita perpetrasse.
Uniuscuiusqz g ɔsciētia ɔuenit: vt
tanto maiora querat bonorz operz — Cōsciētia est penitētie mēsura.
lucra p pniam: qto grauiora sibi in
tulerit dāna p culpā: sed iudei de
gñis nobilitate gliantes icirco se
agnoscere pctōres nolebant: qz de
abrahe stirpe descēderant: z iō eis
recte dicit. Et ne velitis dicere itra
vos patrē habemus abraham. Chry.
in ho. Hec aūt dixit nō prohibēs il
los debere ex illo se ee: sed phibet
in hoc ɔfidere: virtuti aie nō insistē
tes. Chry. sup Mat. Quid ei pdest — Natales nō psūt sine moribus.
ei quē sordidāt mores gñatio clara
aūt qd nocet illi gñatio vilis quē
mores adornāt? Melius est eñ ali
cui vt eo glient parentes: qz talem
filiū habēt: q vt ipse in parentibus
glorieт. Sic z vos nolite gliari di
cētes: qz prēm habemus abrahā: sed
magis erubescite: qz filii estis eius
z sctitatis eius nō estis heredes. De
adulterio eñ natus videtur q non
assimilat patrē. Parētū igitur glo
riā excludit dicēs. Et ne velitis di
cere. Rab. Qz ergo pco veritatis ad
dignū penitētie fructū faciēdū eos

incitare volebat:ad hũilitatem ꝓuocabat:sine qua nullus penitere pōt:subdens. Dico eñ vo.qm̄ po. est de⁹ de lapi.istis susci.fi.abrahe. Remi. Fert ꝙ in eo loco ꝑdicauit ioannes circa iordanē:vbi iubente deo.xij.lapides de medio alueo iordanis sublati positi sunt.potuit ergo fieri vt hos demonstrādo diceret. De lapidibus istis. Hiero. In quo dei indicat potentiam:ꝙ ꝗ de nihilo cūcta fecerat:posset ꝛ de saxis durissimis ꝑp̄lm ꝓcreare. Prima ei sunt rudiméta fidei credere deū posse ꝗcquid voluerit:ex lapidib⁹ autē generari hoīes simile est ei ꝙ ex sara processit isaac.vnde ꝛ ꝓpheta dicit. Aspicite ad petrā de qua excisi estis. Huius igit̄ prophetie eos memores faciēs mōstrat ꝙ possibile est nūc etiā simile fieri. Raba. Uel aliter. Lapidū noīe gentes significate sūt:ꝗ lapides coluerūt. Chry. super matt. Itē lapis durus est ad opus:sed cū factū fuerit op⁹ ex eo deficere nescit:sic ꝛ gentes cū difficultate crediderūt ꝗdē: tñ credentes ꝑmanēt in eternū in fide. Hie. lege Ezechi. Auferā inquit a vobis cor lapideū:et dabo vobis cor carneū:in lapide duritia:in carne mollitudo mōstrat̄. Raba. De lapidib⁹ ergo filij abrahe suscitati sunt:qꝛ dū gētiles i abrahe semine.i.i xp̄o crediderūt eius filij facti sunt:cui⁹ semini sunt vniti. Sequit̄. Jam eñ securis ad radicem arboris posita est. Chry. sup Mat. Securis est acutissima ira ꝯsummatiōis ꝗ totū precisura est mundū. Sed si posita est: quare nō ꝑcidit? qꝛ rōnabiles sunt arbores:ꝛ i ptāte hñt facere bonū aut non facere:vt videntes ad radices suas positam esse securim:timeant ꝛ faciāt fructū. Ergo denunciatio ire quod est securis positio: ꝛ si in malis nihil agat:tñ a malis segregat bonos. Hiero. in ho. Uel securis est ꝑdicatio euangelij iuxta hieremiā qui verbum dn̄i comparat securi cedenti petrā. Grego. in ho. Uel securis est redēptor noster qui vult ex manubrio et ferro ex diuinitate cōstās ꝛ humanitate:tenet ex hūanitate sed incidit ex diuinitate:ꝗ videlꝫ securis ad radicē arboris posita est:qꝛ ꝛ si per patiētiā expectat:vr̄ tñ ꝗd factura est. Oīs ei ar.ꝗ ñ fa. fru.bo.excidet ꝛ i ignē mittet. Qꝛ vnusꝗsꝙ ꝑuers⁹ paratā citi⁹ gehēne cōcremationē inuenit:ꝗ hic fructum boni oꝑis facere ꝯtēnit. Securiꝫ aūt nō iuxta ramos positā:sꝫ ad radicē dicit. cū eñ malorꝫ filij tollūtur:rami infructuose arboris abscindunt̄:cū vo tota siit ꝓgenies cū parēte tollit̄:ifructuosa arbor a radice abscissa est:ne iam remaneant vn̄ praua iterū soboles succrescat. Chry. in ho. Cū autē dicit. Oīs excludit ꝑmatū ꝗ est a nobilitate.q.d. Et si nepos fueris abrahe sustinebis penā sine fructu manens. Rab. Quatuor aūt sunt spēs arborū:quarū vna tota est arida: cui assimilant̄ pagani:altera viridis sed sine fructu:cui assimilētur hypocrite:tertia viridis ꝛ fructuosa sꝫ venenosa:cui assimilant̄ heretici:quarta viridis est:ꝛ fructū bonū gignit:cui assimilant̄ viri catholici. Grego. in ho. Igitur oīs arbor nō faciēs fructū bonū excidet ꝛ in ignē mittet̄:qꝛ paratā gehenne cōcremationem inuenit:qui hic boni operis fructum facere cōtemnit.

Securis varia significatio.

Spēs arborū ꝗtuor.

¶ Ego ꝗdē baptizo vos in aqua in pniaꝫ:qui aūt post me vētur⁹ est fortior me est cui⁹ nō suꝫ dign⁹ calciamēta portare. Ipse vos baptizabit in spū sc̄to ꝛ igni. Cuius vētilabrū in manu sua: ꝛ ꝑmundabit areā suam:et congregabit triticū in horreū suū palcas autē comburet igni inextinguibili.

¶ Glo. Quia in precedentib⁹ verbis ioannes explicauerat quod supra summarie de agēda penitētia

predicauit: restabat vt etiã distin- ctiꝰ p̄dicaret q̄ de regni celoꝝ ap- propinq̄tione iã dixerat: ꝛ ideo di- cit. Ego q̄dẽ bapti. vos i aqua i pe- nitẽtiã. Grego. in ho. Joãnes non in sp̄ũ sed in aqua baptizat: q2 pctã soluere nõ valebat: corpora quidẽ per aquã lauat: sꝫ tñ alas p̄ veniaꝫ non lauat. Chry. in ho. Cũ eñ nõdũ esset oblata hostia: neq3 pctm̃ solu- tũ esset: nec sp̄ũs descẽdisset i aquã qualiter fieret remissio peccatoꝝ? Sꝫ q2 iudei neq̄q̄ ꝓpria sentiebãt pctã: ꝛ hoc erat eis cã maloꝝ ad- uenit ioãnes in cognitionẽ eos du cẽs ꝓprioꝝ peccatoꝝ pniaꝫ memo rando. Grego. in ho. Cur ergo ba- ptizat q̄ pctã nõ relaxat? nisi vt pre cursiõis sue ordinẽ seruãs q̄ nasci- turũ nascẽdo preuenerat: baptiza- tur ũ q̄ꝫ dñm baptizando p̄ueniret.

Ratio multiplex baptismi ioãnis.

Chry. sup̄ Mat. vel missus erat io- annes ad baptizandũ: vt ad baptis- mũ veniẽtibꝰ p̄sentiã filij dei in cor pore p̄dicaret: sicut ip̄e testatur ali- bi dicẽs. vt manifestet in isrl': ideo ego veni in aqua baptizare. Aug. sup̄ Joã. Uel iõ baptizat: q2 oporte bat baptizari xp̄m. Sed q̄re nõ so- lus ipse baptizatus est a ioanne si ad hoc missus erat iõnes per quẽ- baptizaret xp̄s? Q2 si solus dñs ba ptizatus esset baptismate ioãnis nõ deesset q̄ putarẽt baptismũ ioã- nis maiorẽ eẽ q̄ baptismũ xp̄i vsq3 adeo: vt solus xp̄s eo baptizari me ruisset. Ra. Ul' iõ baptizat: vt peni- tẽtes hoc signaculo ab ipenitẽtibꝰ secernẽdo ad baptismũ dirigat xp̄i Chry. sup̄ Mat. ergo ꝓpter xp̄ꝫ ba- ptizabat: iõ ad xp̄m veniẽtibꝰ ip̄m p̄dicat appariturũ: ꝛ eminẽtiã ptã- tis eiꝰ annũciat dicẽs. Qui autem post me vẽturus est: fortior me est. Remi. Sciendũ est autem q̄ quinq3 modis venit xp̄s post ioannem. na scendo: predicãdo: baptizãdo: mo- riẽdo: ꝛ ad inferos descendẽdo. Et pulchre dñs d' fortior ioanne: q2 il le purꝰ hõ h̃ ꝯo deꝰ ꝛ hõ. Ra. Ac si ioãnes dicat. Ego q̄dẽ fortis sum ad pniam inuitãdo: ille pctã remit- tendo: ego regnũ celoꝝ p̄dicãdo: il le donãdo: ego in aqua baptizãdo: ille in sp̄ũ. Chry. i. ho. Cũ aũt audie ris. Q2 fortior me est: ne estimes fꝫ ꝯparationẽ me hoc dicere: neq3 eñ iter seruos illiꝰ ordinari suꝫ dignꝰ vt vilissimã ministerij susciperẽ pti culã. vñ subdit. Cuiꝰ nõ sũ di. calcia mẽ. portare. Hil. Ap̄lis eñ circũfe- rẽdo p̄dicatiõis gl'iam derelinq̄ns quibus speciosis pedibꝰ pacem dei erat debitũ nunciare. Chry. super Mat. Uel per pedes xp̄i itelligere possumus christianos p̄cipue apo- stolos ceterosq3 p̄dicatores inter q̄s erat ioãnes baptista calciamẽta ãt sũt ifirmitates q̄bꝰ operit p̄dicato- res. Hec calciamẽta xp̄i oẽs p̄dica- tores portãt: ꝛ ioannes se portabat sed dignũ nõ eẽ portare ꝓnunciat: vt maiorẽ ostẽderet grãm xp̄i meri tis suis. Hier. in alio euãge. ait. Cu

Calciamentũ christi quale.

ius nõ sum di. sol. corri. calciamẽti. hic hũilitas ibi ministeriũ demon strat. q2 xp̄s sp̄õsus sic ꝛ ioãnes nõ mereat sp̄õsi corrigiam soluere: ne vocet domꝰ eiꝰ iuxta legẽ moysi: et exẽplũ ruth domꝰ discalciati. Chr. sup̄ mat. Q2 vero nemo põt dare di gnius bñficiũ q̄ ipse est nec facere alterũ q̄d ipse non est: recte subdit. Ille vos bapizauit in sp̄ũsancto et igni. Joannes q̄dẽ cũ sit corpalis: sp̄ũalẽ baptismũ dare non põt: sed baptizat i aq̄ q̄ corpꝰ ẽ. ꝛ iõ corpꝰ cũ corpe baptizat. xp̄s ãt sp̄ũs ẽ q2 deꝰ sp̄ũs ẽt sctũs: sp̄ũs est: aĩa q̄q3 sp̄ũs est: ideo sp̄ũs cũ sp̄ũ sp̄m nostrũ ba- ptizat. Baptismꝰ aũt sp̄ũs ꝑficit: q2 ingrediens sp̄ũs circũplectitur anĩ mã ꝛ quasi muro quodam inexpu- gnabili circuit eã: ꝛ non ꝑmittit vt carnales ꝯcupiscẽtie preualeãt con tra eã: nõ quidẽ facit vt caro non cõ cupiscat: sed tenet aĩam vt ei nõ cõ sentiat. Et q̄m christꝰ iudex est: ba- ptizat in igne. i. i tẽtatiõibꝰ. in igne aũt baptizare nõ potest homo pu- rus. Ille eniꝫ tentãdi habet licẽtiã qui remunerandi habet potestatẽ. hic autem baptismus tribulatio- nis. i. ignis cõburit carnem: vt non

geminet cõcupiscẽtias.nã caro spiritales quidem penas nõ timet:sed carnales. Ideo dñs super seruos suos carnales tribulationes mittit:vt timens angustias suas caro nõ ꝯcupiscat malũ. Uidẽs ergo qꝛ spũs repellit cõcupiscẽtias ꝛ pñale re non sinit:ignis autem ipsas concupiscẽtiaꝝ radices cõburit. Hier. Uel in spiritusctõ ꝛ igni:qꝛ ignis ẽ spũssanctus:q̃ descẽdente sedit q̃si ignis supra singulos aplõꝝ.Et impletꝰ est sermo dñi dicẽtis.Ignem veni mittere in terrã:siue qꝛ ĩ pñti spũ baptizamur:et in futuro igni: fm illud apli.Uniuscuiusqꝫ opꝰ q̃le sit ignis ꝓbabit.Chry.in ho.Non aũt dicit.Dabit vobis spm̃sctm̃:sꝫ baptizabit vos ĩ spũsctõ copiã grẽ metaphorice oñdẽs.Per hoc ẽt mõstrat ꝙ sola volũtate ẽt ĩ fide indiget ad iustificãdũ nõ laboribꝰ ꝛ sudoribꝰ:ꝛ sicut facile est baptizari: ita facile est ꝑ eũ trãsmutari ꝛ fieri meliores.Igne ꝟo vehemẽtiã grẽ q̃ vinci nõ possit demõstrat:ꝛ vt ĩtelligat ꝙ fiẽles ãtiq̃s ꝛ magnis ꝓphis repẽte suos faciet.ꝓpter hoc enim ignis meminit:qꝛ pl'es visionũ pro phetaliũ ꝑ ignẽ apparuerũt.Chry. sup mat.Pꝫ ergo ꝙ baptismꝰ xp̄i nõ soluit ioãnis baptismũ:sed in se ĩcludit.q̃ ei baptizat ĩ noĩe xp̄i:vtrꝫ qꝫ baptismũ hꝫ ꝛ aq̃ ꝛ spũs.qꝛ xp̄s ꝛ spũs erat ꝛ corpꝰ suscepit:vt ꝛ corporale ꝛ spũale baptisma daret.Ioannis autẽ baptismꝰ nõ includit in se baptismũ xp̄i:ꝛ qd̃ minꝰ est maiꝰ in se ĩcludere nõ potest.Ideo apostolus cũ inuenisset quosdam ephesios ioãnis baptismate baptizatos. iterum baptizauit eos in noĩe xp̄i: qꝛ in spũ nõ erant baptizati:quoniã et christus iterum baptizauit eos qui a ioanne fuerant baptizati:sicut sermo ioãnis demõstrat dicens Ego vos baptizo in aqua:ille vos baptizabit in spiritu:nec videbatur iterũ baptizare:sed semel:qꝛ enim amplius erat baptisma xp̄i q̃ ioannis nouum dabatur ꝛ nõ iteratuꝫ. Hila.Salutis igitur nostre ꝛ iudicij tp̄s designat in dño dicẽs.Baptizabit vos i.s.ꝛ igne:qꝛ baptizatis in spũsctõ reliquũ sit ꝯsummari igne iudicij.vñ subdit.Cuiꝰ ventilabrũ ĩ manu sua.Ra.ꝑ vẽtilabrũ.i.paleam discretio iusti examinis designat:qd̃ habet dñs ĩ manu.i.ĩ ptãte.qꝛ pr̃ oẽ iudiciũ dedit filio.Seq̃tur.Et permundabit aream suam.Chry.super Mat.Area.i.ecclesia horreum vero regnũ celeste.ager aũt hic mundꝰ. Mittens ergo dñs apostolos ceterosqꝫ doctores quasi messores:p̄cidit oẽs gentes de mũdo:ꝛ in aream ecclĩe cõgregauit.hic ergo triturãdi sumꝰ:hic ventilandi. oẽs enim hoĩes in rebus carnalibus delectãtur sicut grana in palea:sed qui fidelis est et boni cordis habet medullã:mox vt leuiter tribulatꝰ fuerit:negligens carnalia currit ad dominũ:si autem modice fidei fuerit: vix cum grandi tribulatione. Qui autẽ omnino infidelis est ꝛ vacuus q̃tũcũqꝫ cõtritus fuerit:non transit ad deũ.Triticũ aũt cum primum trituratũ fuerit:iacet cũ paleis in vno loco confusum: postea autem ventilatur vt separet:sic et in vna ecclesia fideles cum infidelibꝰ hñt ꝯmixti:ideo mouetur ꝑsecutio quasi ventꝰ vt vẽtilabro xp̄i iactati:qꝛ iam disiuncti fuerant actibus:separentur et locis.Et vide quia non dixit.Mũdabit aream suam:sed permundabit:necesse est enim:vt diuersis modis tẽtet ecclesia:donec permundet.Et primũ quidẽ ventilauerunt illam iudei:deinde gentiles: modo heretici:postmodum perventilabit antichristus.Sicut enim qñ modica est aura nõ ꝑmundat tota tritici massa:sed leuiores palee iactant:grauiores autẽ remanent:sic et modo modico flatu tentationis sufflante pessimi homines recedũt. Si autẽ surrexit maior tempestas etiam illi qui videntur esse stabiles sunt exituri.Ideo necessaria est tentatio maior vt ꝑmundetur ecclesia.Remi.Hanc etiã aream.s.ecclesiam dominꝰ mundat in hac vita cũ

Cõparatio baptismorum.

Uẽtilatio ecclesie multiplex.

vel p iudiciū sacerdotū mali de ec-
clesia tolluntur: vel per morte de hac
vita abscinduntur. Rab. Universaliter
aūt aree purgatio in fine pficietur
qn mittet āgelos suos fili⁹ hoīs: et
colliget de regno suo o'ia scandala.
Greg. xxxiiij. mora. Nō post triturā
vite pntis in qua nūc triticū sub pa
leis gemit: ita illo extremi iudicii
vētilabro triticū paleasq discernit:
vt nec in tritici horreū palea trans
eat nec in paleaꝝ ignē horrei gra-
na dilabantur. ꝛ hoc est qd sequitur. Et
cōgre. tritic. suū in hor. paleas aūt
cōbu. igni. in ex. Hila. Triticū suum
pfectos. s. credētiū fruct⁹ dicit cele
stib⁹ horreis recōdēdū. paleas vero
infructuosoꝝ hoīm inanitatē. Raba.
Verum hoc inter paleas ꝛ zizania
distat: q palee non alio q triticoꝝ
semine pdeūt. zizania vero d diuer
so. Palee ergo sūt q fidei sacramen
tis imbuuntur: sed solidi nō sunt: ziza
nia vero q ꝛ opere ꝛ professiōe se-
cernūtur a bonoꝝ sorte. Remi. Ignis
aūt inextinguibilis dr pena eterne
dānatiōis: siue qr qs semel suscepit
nūq extinguit: sed semp cruciat: siue
ad differētiam ignis purgatorii qui
ad tēpus accenditur et extinguitur.
Aug. de ꝯcor. euā. Si autē queritur
q verba poti⁹ ioānes baptista dixe
rit: verū q mattheus: an q lucas: an
q marc⁹ eū dixisse cōmemorat: nul
lo mō hic laborandū esse indicat: q
prudēter intelligit ipsas sententias
esse necessarias cognoscēde verita-
ti quibuslibet verbis fuerint expli
cate. Et i hoc appet nō debere eos
arbitrari mētiri: q si pluribus re
miniscentib⁹ rem quā audierūt vel
viderūt: nō eodē mō atq eisdē ver-
bis eadē res fuerit idicata. Quisqs
aūt dicit euāgelistis p spūsscti potē
tiā hoc potuisse ꝯcedi. vt nec i gnē
verboꝝ nec i ordīe nec i numero di
screparēt: nō intelligit qnto ampli⁹
euāgelistaꝝ excellit auctoritas: tan
to magis p eos fuisse firmādā cete
roꝝ hoīm verā loquentiū securita
tē. Qd aūt ali⁹ dixit: Cuius nō sum
dign⁹ calciamēta portare: ali⁹ vero

Attēde qōnem cū reso lutiōe.

Calciamēti corrigiā soluere. nō ver
bis tm: sz et re ipsa videtur aliud esse.
Merito ergo qri pt qd hoꝝ ioānes
dixerit? Verū etiā vr narrasse q hoc
potuit narrare qd ille q dixit. q aūt
aliud: ꝛ si nō est mētit⁹ certe vl obli
t⁹ aliqd p alio dixisse putabitur. Oēm
aūt falsitatē abesse ab euangelistis
decet: nō solū eā q mētiēdo pmit: sz
etiā eā q obliuiscendo. Ita si ad rē
pertinet aliqd aliud intelligere: ex
vtroq dcōꝝ recte existimādū ē ioā
nē vtrūq dixisse: siue aliud alio tpe
siue ꝯfesti. Si aūt nihil intēdit ioan
nes cū d calciamētis dñi diceret: ni
si excellētiā ei⁹ ꝛ suā hūilitatē qōli
bet dctōꝝ dixerit: eādē tn sniam te-
nuit qsqs verbis suis p calciamēto
ruꝫ ꝯmemoratiōne eādē significationem
hūilitatis expssit: vn ab eadē volūta
te nō aberrauit. Utilis ḡmod⁹ ꝛ me
morie ꝯmēdād⁹ nō eē mēdaciū cuz
qsq volūtatē ei⁹ explicat d q aliqd
narrat: et dicēs aliqd aliō qd ille nō
dixit volūtatē tn suā explicauit eā-
dē q ꝛ ille cui⁹ vba ꝯmemorat. Ita
eñ salubriter dicim⁹ nihil aliud eē
qrēdū q qd velit ille qui loquitur.

¶ Tūc veīt Jesus a galilea
i iordanē ad Joanē vt bapti
zaretur ab eo. Joānes āt phi-
bebat eū dicēs. Ego a te de
beo baptizari: ꝛ tu venis ad
me? Respōdēs autē iesus di
xit ei. Sine mō. Sic eñ de-
cet nos implere omnem iu-
stitiam. Tunc dimisit eum.

¶ Glos. postq pdicatiōe sui pcurso
ris xps mūdo pnūciat⁹ est tandē q
diu latuerat: hoībus se manifestare
voluit. vn dr. Tūc ve. ie. a ga. in ior.
ad io. vt bap. ab eo. Remi. Est sciens
dum q in his verbis describuntur
psone: loca: ꝛ tps ꝛ officiū. Tps cum
dicit Tunc. Raba. Qn. s. tricenarius
erat: in quo ostēdit nullū vel sacer-
dotē vel pdicatorē debere institui
nisi sit perfecte etatis. Joseph tri-
cenarius regimen egypti suscepit.

Dauid ea etate regnum inchoauit. Ezechiel sub eodē tpe pphetā pro meruit. Chry. in ho. Qr ēt post baptismū hūc legē cessare oportebat hac etate: ad paptismū venit q̄ pōt oīa pctā suscipere: vt lege seruata nullus dicat: qr iō eā soluit qr iplere nō potuit. Chry. sup Mat. Tunc etiā. s. qñ ioānes pdicauerat. Penitentiā agite: vt cōfirmaret predicationē ipsius: z vt testimoniū acciperet a ioāne. Sicut autē cū pcesserit lucifer: lux solis nō expectat occasuz luciferi: sz eo pcedēte egredit: z suo lumine obscurat illius cādorē: sic z xp̄s non expectauit vt cursuz suū ioānes ipleret: sz adhuc eo docēte apparuit. Remi. Persone ponūtur cū dt. Venit iesus ad ioānē. i. de^9 ad hominē: dñs ad seruū: rex ad militē: lux ad lucernā. Loca designant cū dicit. A galilea in iordanē. Galilea em̄ trāsmigratio interptatur. Quicūqz ergo vult baptizari trāsmigret de vitiis ad virtutes: z veniēdo ad baptismuz se humiliet. Jordanis em̄ interpretat descēsus. Aug. Multa aūt mirabilia i hoc flumine sepius facta esse scriptura sancta cōmemorat: inter cetera dicēs. Jordanis cōuersus est retrorsum: aū qdē retrorsuz aq̄ cōuerse fuerāt mō retrorsuz pctā ɔuersa sunt sicut ēt Helyas i iordane diuisionē fecit aquaꝝ: z xp̄s dñs in eodē Jordane separationē operat^9 est pctōꝝ. Re. Offm̄ designat cū sequit. Ut baptizaret ab eo. Chry. sup Matt. Nō vt ipse remissionē pctōꝝ acciperet p baptismū: sed vt sctificatas aquas relinqueret postmodū baptizādis. Aug. Saluator eniz ideo baptizari voluit: nō vt sibi mūdiciā acquireret: sz vt nobis fluenta mūdaret. Ex quo ipse in aquā demergitur: ex eo omniū pctā abluit aqua. Nec mirū q aquā: hoc est substātiā corporalē ad purificandā animā dicim^9 puenire. puenit plane: z penetrat conscientie vniuersa latibula. Quāuis em̄ ipsa sit subtilis z tenuis: benedictione tñ xp̄i facta subtilior: occultas vite causas ad secreta mentis subtiliore rore pertrāsit. Subtilior em̄ est bñdictionū cursus q̄ aquaꝝ meat^9. vñ q̄ de saluatoris baptismate bñdictio fluxit: tanq̄ fluuius spiritalis oīm gurgitū tract^9 vniuersorum fontiū venas impleuit. Chry. sup Mat. Ad hoc a[..]t ad baptismū venit: vt qui humanā suscepit naturā totū humane nature inueniat impleſſe mysteriū. nā q̄uis ipe ñ erat peccator. tñ naturam suscepit peccatricē ppterea z si p se baptismate nō egebat tñ in aliis carnalis natura op^9 habebat. Aug. in sermo. de epi. Item iō baptizari voluit: qr voluit facere qd faciēdū oībus iperabat: vt bon^9 magister doctrinā suā nō tā v̄bis insinuaret q̄ actib^9 exerceret. Aug. sup Jo. Hinc ergo dignatus est a ioāne baptizari: vt cognoscerēt serui q̄ta alacritate debeant currere ad baptisma dñi: qñ ipe nō dedignat^9 ē accipere baptisma sui. Hier. Itē baptizari voluit: vt baptismate suo ioānis baptisma ɔprobaret. Chry. i ho. Qr v̄o baptism^9 pniē erat z i dmōstrationē dlictoꝝ iducebat: ne aliqs estimaret q hac rōne xp̄s ad iordanē venit: iō veniēti dixit. Ego a te debeo baptizari: et tu venis ad me? quasi dicat. Chry. sup mat. Ut tu me baptizes: est idonea rō vt iustus efficiar: z dign^9 celo. vt aūt ego te baptizē q̄ est rō? Oē bonū de celo descēdit in terrā: non de terra ascendit in celū. Hila. Deniqz a ioanne baptizari phibent vt de^9: z ita in se fieri oportere vt hō edocet. Vñ sequit. Rñdēs aūt iesus dixit ei. Sine mō. Pulchre dixit modo: vt ostēderet xp̄m in aqua a ioāne. Joānē a xp̄o in spū baptizandū. Siue alr. Sine mō: vt q̄ formā serui assumpsi: expleā z humilitatē ei^9: alioqn scitote in die iudicij meo eē baptismate baptizādū: vel sine mō: vt dt dñs: habeo z aliud baptisma: quo z baptizād^9 sum. Tu me baptizas in aqua: vt ego te baptizem p me i sanguine tuo. Chry. sup Mat. In quo etiā ostendit qr postea xp̄s

Cōparatio illustris.

Miracula iordanis.

christ^9 quare baptizatus.

Ioānes a xp̄o fuit baptizat⁹ — baptizauit ioānē: q̄uis etiā in apo-
cryphis libris hoc manifeste scri-
ptū sit. Sed modo sine: vt iustitiam
baptismatis non verbis: sed factis
adimpleā: pri⁹ suscipiā: postea p̄di-
cabo. Vñ sequit. Sic eñ decet nos
oēm iplere iustitiā: vbi nō hoc signi
ficat vt si fuerit baptizat⁹ adipleat
oēm iustitiā: sed sic. i. queadmodum
baptismatis iustitiā pri⁹ factis im-
pleuit: postea predicauit: sic ꝛ oēm
aliā iustitiā: fm illō. Cepit iesus fa-
cere et docere. Aut ita: sic oportet
nos implere oēm iustitiā sicut iusti
tiā baptismi. i. fm dispēsationē hu-
mane nature. Sic eñ impleuit iusti
tiā nascendi crescendi ꝛ sitiēdi. Hil.
Erat ꝛ p eū ois implenda iustitia p
quē solū lex poterat ipleri. Hiero.
Nō aūt addidit iustitiā legis siue
nature: vt vtrūq3 intelligamus. Re-
mi. Vel sic. decet nos iplere oēm iu
stitiā. i. ostēdere exemplū ois implē-
de iustitie in baptismo: sine quo nō
aperit adit⁹ regni celestis: vel etiā
discāt supbi exēplū humilitatis: vt
nō dedignent baptizari ab humili-
bus mēbris meis: dū viderit me ba
ptizatū a te ioanne seruo meo. Illa
aūt est vera humilitas quā comes
obediētia sequit: vñ subdit. Tūc di
misit eū. i. ad vltimum assensum pre
buit vt baptizaret eum.

**¶ Baptizat⁹ aūt iesus: cō-
festi3 ascēdit de aqua. Et ec
ce apti sūt ei celi: ꝛ vidit spi-
ritū dei descendētē sicut co-
lumbam ꝛ venētem sup se.**

¶ Aug. in ser. de epi. Q2 vt dēm est
Virtus baptismi xp̄i. — cū saluator noster abluitur: iā tunc
in nr̄m baptismū tota aqua munda
tur vt secuturis postmodū populis
lauacri gratia ministret. Oportuit
etiā xp̄i baptismo ea designari q̄ p
baptismū cōsequunt fideles. vñ dr.
Baptizat⁹ aūt iesus cōfestim ascen
dit de aqua. Chry. sup Mat. Factū
xp̄i ad mysteriū ptinet oim q̄ post-
modū fuerant baptizādi: ꝛ iō dixit
confestim. Et non dixit simpliciter
ascēdit: q2 oēs qui digne baptizant
in xp̄o confestim de aqua ascendūt.
i. pficiunt ad virtutes: ꝛ ad dignita
tem subleuant celestē. Qui enim in
aquā ingressi fuerant carnales ꝛ fi-
lij ade peccatores: cōfestim de aqua
ascendunt spūales filij dei facti: si
autem quidē ex sua culpa nihil pfi
ciunt baptizādi: quid ad baptismū.
Rab. Q2 ergo nobis dñs sui corpo
ris intinctu baptismi lauacrum de
dicauit: nobis quoq3 post acceptu3
baptisma celi aditū patere ꝛ spiri-
tū sctm̄ dari demōstrauit. vñ sequit.
Et aperti sunt ei celi. Hiero. nō re-
seratione electorꝫ: sed spiritalibus
oculis sicut ꝛ ezechiel in principio
voluminis sui apertos esse comme
morat. Chry. super Matth. Si eni3
ipsa creatura rupta fuisset nō dixis
set. Apti sunt ei. q2 qō corporaliter
aperitur oibus est apertū. S3 dicet
aliqs q̄d enim ante oculos filij dei
clausi fuerunt celi: qui etiā in terra
cōstitut⁹ erat in celo? Sed sciēdū q
sicut fm dispensationē humanā ba
ptizatus est: sic fm humanā dispen-
sationē aperti sunt ei celi. fm autē
naturā diuinā erat in celis. Remi.
Sed nunquid tunc primo apti sunt — Celi q̃modo xp̄o apti sint.
ei celi: etiā fm humanā naturam? fi
des eñ ecclesie ꝛ credit ꝛ tenet q
nō minus aperti sunt ei celi anteq
post. Iō ergo dr q apti sunt ei celi
q2 oibus renatis aperitur ianua re
gni celestis. Chry. sup Matth. forte
eñ erant inuisibilia q̄dā obstacula
prius quibus obsistētib⁹ ale defun
ctorꝫ nō poterāt itroire celos. Nul
lā eñ aiam añ xp̄m arbitror ascen-
disse in celū ex quo peccauit adā: ꝛ
clausi sunt celi. Sed ecce baptizato
xp̄o apti sunt tātū. postq̄ vero ty-
rannū vicit per crucē: q2 nō erāt ne
cessarie porte celo nunq̄ claudēde
non dicunt angeli. Aperite portas.
iā eñ erant aperte: sed tollite por-
tas. Vel i baptizatis aperiunt celi
ꝛ vident ea que sunt in celo nō car-
nalibus oculis videndo: sed spiri-
tualibus fidei credendo. Aut ita.
Celi sunt scripture diuine q̄s oēs

legunt:nõ tñ oẽs intelligũt:nisi qui fuerint sic baptizati:vt accipiãt spiritũsanctũ.Uñ ⁊ apl'is pmitus erãt clause scripture pphaꝝ:sꝫ accepto spũsancto reserate sunt eis oẽs scripture.Tñ quocũqꝫ mõ itelligat.celi apti sunt ei.i.oĩb⁹ ppter eũ.sicut si imperator alicui p alio petẽti dicat.Hoc bñficiũ nõ illi do:sꝫ tibi.i. ppter te illi.Glo.Uel tantus splendor circũfulsit xp̃m in baptismo:vt empyreũ videret celũ reseratũ esse. Chry.in ho.Si aũt tu nõ vides nõ olno incredul⁹ sis:etẽm in pncipijs spiritaliũ rerũ semp sensibiles appareñt visiones:ppter illos qui nullã intelligentiã incorporalis nature suscipere pñt.vt si postea nõ fiãt ex his q̃ semel facta sunt recipiant fidẽ.Remi.Sicut aũt oĩbus per baptismũ renatis aperit ianua regni celestis:ita oẽs in baptismate accipiũt dona spiritussancti.Ideo subdit.Et vi.spi.dei descen.sicut colũ. et ve.sup se.Aug.in ser.de epi.Xp̃s

Cõpatio aď et marie virginis.

eñ postq̃ natus est hominib⁹ renasciť sacramẽtis:vt quẽadmodũ tunc eũ miramur incorrupta matre pgenitũ:ita vt nũc suscipiam⁹ illũ pura vnda submersum.filium eñ genuit mr.⁊ casta est.xp̃m lauit vnda ⁊ scta est.Deniqꝫ spũsanctus qui tũc illi in vtero affuit:nõ eũ in gurgite circũfulsit.q̃ tũc Mariam castificauit: nũc fluẽta scificat.Uñ dicit.Et vidit spm̃ dei descẽdentẽ.Chry.sup mat. Iõ aũt spũsanctus spẽm columbe suscepit:qm̃ pre oĩb⁹ aĩalib⁹ hec cultrix ẽ charitatis.oẽs ãt iustitie species q̃s habẽt serui dei in veritate pñt hre serui diaboli in simulatiõe. Solã aũt charitatẽ sctispũs nõ põt immũd⁹ spũs imitari.Iõ ergo hanc priuatã spẽm charitatis sibi seruauit spũsctũs:qr p nulli⁹ testimoniũ sic cognoscit:vbi est spũsctũs sicut p grãm charitatis.Raba. Signant etiã quatuor virtutes in baptizatis per columbam.Columba eñ secus fluẽta habitat:vt viso accipitre mergat se ⁊ euadat.Meliora grana eligit:alienos pullos nutrit:non lacerat rostro:felle caret:⁊ cauernis petre nidificat:gemitũ pro cantu habet:ita et sancti secus diuine scripture fluenta resident:vt incursum diaboli euadant. Sanas sententias quibus pascantur eligunt non hereticas:homines qui diaboli fuerunt pulli.i.imitatores:doctrina nutriunt ⁊ exemplo:bonas sententias lacerando non peruerterũt hereticorum more.Ira irreconciliabili rarent.In plagis mortis xp̃i qui petra firma est nidũ ponunt.i.suũ refugium et spem:sic et alij delectant in cantu:ita ipsi in gemitu pro peccatis.Chry.in ho.Ueteris etiã recordať historie.in diluuio apparuit hoc alal:ramũ ferẽs oliue:⁊ cõmunẽ orbis tranquillitatẽ annũcians q̃ ola typ⁹ erãt futuroꝝ.Etẽm nũc colũba apparet:liberatorem nobis demõstrãs:⁊ p ramo oliue adoptionẽ gñi hũano affert.Augu.in ser.de tri.Est autẽ in promptu intelligere cur spũssanctus missus dicatur:cuꝫ in ip̃m dñm corporali specie velut

Quare spũssãct⁹ missus sup xp̃m.

colũba descẽdit.sctã ẽ eñ q̃dã creature spẽs ex tpe in q̃ visibilr oñderet spũssanctus.Hec autẽ operatio visibilr expssa:⁊ oculis oblata mortalibus:missio spũssancti dicta est: nõ vt appareret inuisibilis ei⁹ substãtia:sꝫ vt corda hoĩm exterioribꝰ visis cõmota ad occultã eternitatẽ cõuerterent.Non aũt sic assumpta est creatura in qua spũsctũs apparuit ivnitate.s.psone:sicut assumpta est humana illa forma ex virgie.Neqꝫ eñ colũbã btificauit spũs:aut sibi in psone sue vnitatẽ in eternũ ꝯiũxit.Proinde quãquã illa colũba spiritus dcã sit:vt oñderet p colũbã spiritũ demõstratũ:nõ tñ ita possum⁹ dicere spiritũsctm̃ ⁊ deũ ⁊ colũbaꝫ: sicut dicim⁹ filiũ ⁊ deũ ⁊ hoĩem:nec sicut dicimus filiũ agnũ dei:nõ solum Ioanne baptista dicente: sed etiam Ioanne euangelista vidente agnum occisum in Apocalypsi:illi quippe visio prophetica non est exhibita oculis corporeis p formas corporeas:sed in spũ per spiritales

Imagines corporum. De illa vero columba nullus vnq̄ dubitauit: qn oculis visa sit: nec sic dicimus filiū petrā. scriptum est enim. Petra erat xp̄s: ita possum⁹ dicere spiritū colū bā. Illa eī petra iā erat in creatu ra: r p actiōis modū nuncupata est nole xp̄i quē significabat. nā aūt sic illa colūba: q̄ ad hec tm̄mō signāda repente extitit. Magis aūt sile hoc mihi vr̄ flamme illi q̄ in rubo appa ruit moysi: r illi quā popul⁹ in he remo seq̄bat: et fulguribus ac toni truis q̄ fiebāt dū lex daret̄ i mōte: Ad hoc enim rex illarū corporalis extitit spēs vt aliq̄d significaret at q̄ preteriret: pp̄t has ergo corpales formas missus ds̄ spūssctūs ille vo spēs corpales ad demonstrandū q̄ op⁹ fuit ad tēpus apparuerūt: r eē postea destiterūt. Hiero. Sedit aūt colūba sup caput iesu: ne qs puta ret vocē pr̄is ad ioānē factā: nō ad dn̄m: vn̄ sedet. Et venientē super se.

Et ecce vox de celis di cēs: Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in quo mihi complacui.

Aug. in ser. de epiph. Nō eī vt añ p moysen aut pphetas: nec per typos aut figuras venturum in car ne pater filiū docuit: sȝ palā venisse mōstrauit dicēs. Hic est filius me⁹. Hila. vel vt ex his que ꝯsummabā tur in xp̄o cognosceremus post aq̄ lauacrū r de celestibus portis san ctum in nos spiritum immolare: et celestis nos glorie vnctiōe persun di: et paterne vocis adoptione fi lios dei fieri. Hierony. Mysterium autem trinitatis in baptismate de monstratur: dominus baptizatur: spirit⁹ descendit in habitu colūbe: patris vox filio testimonium perhi bentis auditur. Augusti. in ser. de epi. Nec mirum si in dominico la uacro mysterium non defuit trini tatis: cum nostrum lauacrum trini tatis compleat sacramentū. voluit enim dominus primo circa se exhi bere: qd̄ erat postea humano generi precepturus. August. de fide ad Pe.

Trinitatis appitio i baptismo.

Quāuis autē pater et filius et spi ritussanctus sint vna natura: firmis sime tamen tene tres esse personas patremq̄ solū esse qui dixit. Hic est filius meus dilectus. Et filium so lum esse super quē illa vox patris insonuit: et spiritumsanctū solū esse q̄ in spē colūbe super xp̄m baptiza tum descendit. Aug. quarto de tri. Hec autem opera sunt totius trini tatis. In sua q̄ppe substantia pater r filius et spiritussanctus vnū sunt sine vllis interuallis temporū vel locorum. In meis autem vocibus separati sunt pater filius r spiritus sctūs nec simul dici poterunt: et in lr̄is visibilibus sua separatim loco rum spacia tenuerunt: q̄r similitudi ne vtrūq̄ cognoscit̄ inseparabilē in seipsa trinitatē per visibilis creatu re spēm separabiliter demonstrari. quod autem solius patris vox sit: ostēditur ex hoc quod dicit. Hic est filius me⁹. Hila. in libro de tri. Nō solum nomine contestatus est eum esse filiū: sed pprietate. Multi enim nos filij dei sumus: sed nō talis est hic filius. hic enim r proprius r ve rus est filius origiñe nō adoptione: veritate nō nūcupatiōe: natiuitate non creatione. Augusti. super Joan. Pater aūt diligit filiū: sed quō pa ter filiū nō quō dn̄s seruū: sed quō vnicū: nō quomodo adoptatum. Et ideo subdit̄. In quo mihi cōplacui. Remi. Uel ad humanitatē xp̄i refe rat̄ si legatur. In quo mihi ꝯplacui talis est sensus in q̄ mihi cōplacui: q̄r istū solū repperi sine pctō. Siue ro legatur. In quo mihi cōplacuit: subaudit̄ placitū meū cōstituere: vt per eū agerē q̄ agēda sunt. i. genus humanū redimerem. Augu. de con. euā. Hec autē verba r alij duo mar cus et lucas similiter narrant: sed de verbis vocis q̄ de celo facta est variant locutionē salua tamē sn̄ia. Quod enim mattheus ait dcm̄. hic est filius meus dilectus: et alij duo dicūt. Tu es filius meus dilectus, ad eandē sententiam explicandam valet. vox enim celestis vnū horum

Cōcordia euāgelior.

dixit:sed euangelista ostendere vo-luit ad id valere qđ dictū est.Hic ē filius meus.vt illis potius q̄ audiē bāt indicaref:q̄ ipse esset filius dei: atq3 ita dictū referre voluit.Tu es filius meus.ac si illi diceref.Hic est filius me⁹.Nō enim xp̄o indicabat qđ sciebat:sed audiebāt qui aderāt ꝓpter quos vox facta est.Iā ꝟo qđ alius dicit.In quo mihi cōplacui. ali⁹.In te cōplacuit mihi.Si q̄ris qđ horū illa voce sonuerit.qđlibet accipe dū intelligas eos q̄ nō eādē locutionē retulerunt:eādē retulisse sniam.q̄ eñ de⁹ i filio sibi ꝯplacuit: admonef aliq̄s ex eo qđ dictū ē.In te cōplacui:q̄ aūt in filio pr̄ placue rit hoīb⁹:admonef ex eo qđ dictuȝ est.In te cōplacui mihi.seu intelli-gat hoc dictū esse ab oībus euāge-listis tanq̄ diceretur.In te cōplaci-tū meū cōstitui:hoc est implere qđ mihi placet. ¶Cap.iiij.

TUnc iesus duct⁹ ē in desertū a spū vt tētaref a diabolo. Et cū ieiunasset.xl. dieb⁹ ⁊ quadraginta nocti-bus postea esuriit.

¶Chry.sup Mat.postq̄ baptizat⁹ est dn̄s a ioāne in aqua ducif a spū i desertū vt baptizāref igne tētatio nis.vñ dr̄.Tūc Iesus duct⁹ est i de sertū a spiritu.Tūc.s.qñ pr̄ clama-uit de celo.Hic est filius me⁹ dile-ctus.Chry.in ho.Quisq̄s ergo post baptismum maiores sustines tenta tiões nō turberis:etenim ꝓpt hoc accepisti arma:vt non vaces:sed vt prelieris.Iō aūt tētationē a te de⁹ nō ꝓhibet.primū q̄dē vt discas:q̄m multo fact⁹ es fortior.scđe vt ma-gnitudine donorū non extollaris: tertio vt diabolus experientia co-gnoscat q̄ perfecte ab eo abscessi-sti:quarto vt per hoc fortior redda-ris:quinto vt crediti tibi thesauri si gnum accipias : neq3 enim diabo-lus superueniret:tibi ad tentādum nisi te in maiori honore effectū vi-

Descrti-na mo-ralis.

deret.Hila.In sanctificatis eñ ma xie diaboli tētamēta grassanf q̄ vi-ctoria ei est magis optata de sctis. Grego.in ho.Dubitari aūt a q̄bus-dā solet:a quo spū sit duct⁹ iesus in desertū : ꝓpter hoc quod subditur. Assumpsit eum dia.in scā ciui.Sed vere et absq3 vlla questiōe cōuenië ter accipif vt a spiritusancto duct⁹ esse credatur vt illuc cū suus spiri-tus duceret vbi hunc ad tentādum spiritus malignus inuenit. Augu. in quarto.de tri.Cur seipȝ quoq3 tē tandum prebuit?vt ad superandas tentatiōes mediator esset nō solū p adiutoriū:verūetiā per exemplum. Chry.super Matt.Est aūt ductus a spiritusctō:nō quasi minor maioris precepto.nō enim solū ductus dici-tur qui alicuius potestate ducitur. sed etiam ille qui alicuius rationa-bili exhortatiōe placatur:sicut scri-ptum est de andrea q̄ inuenit Si-monē fratrem suum ⁊ adduxit eum ad iesum.Hiero.super Matt.ducif autem non inuitus aut captus:sed voluntate pugnandi.Chry.Ad ho-mines enim diabol⁹ vadit:vt tentet eos:quoniam autem aduersus chri stū diabolus ire non poterat:iō cō tra diabolū xp̄s processit.Unde dr̄. Ut tēta.a dia Gre.in ho.Sed scien-dum nobis est:q̄ tribus modis ten tatio agitur.suggestiōe.delectatio-ne ⁊ consensu.⁊ nos cum tentamur plerūq3 in delectatiōe:aut i ꝯsensu labimur:q̄ de carnis peccato ꝓpa-gati in nobisipsis etiā gerimus vñ certamina toleramus . Deus vero qui in vtero virginis incarnatus in mūdo sine peccato venerat:nihil cō tradictiōis in semetipso tolerabat. Tentari ergo per suggestionē po-tuit sed eius mentē peccati delecta tio non momordit:atq3 ideo omnis diabolica illa tentatio foris:nō int⁹ fuit.Chry.i ho.tūc aūt maxime in-stat diabol⁹ ad tētādū:cū viderit so litarios.vñ ēt in pncipio mulierē tē tauit sine viro eā inueniēs:vnde et sic p hoc etiam diabolo daf occasio tentādi q̄ ducitur in desertum.Glo.

Tenta tio agi tur tri b⁹ mo dis.

Hoc desertū est inter hierl'm ⁊ hie-rico vbi morabant latrones: qui lo-cus vocat dorohin. i. sanguis ꝓpter effusionē sanguis quā ibi latrones faciebant: vñ ⁊ hō cum descēdisset a hierl'm i hierico: icidisse dr in latro nes gerens figurā ade q̄ a demoni-bus vict⁹ est. Cōueniēs ḡ fuit: vt ibi xp̄s diabolū superaret: vbi diabolus hoīem sub figura supasse dictus est. Chry. sup Mat. Nō solū aūt xp̄s du ct⁹ ē in desertū a spū: s; oēs filij dei hn̄tes spm̄sctm̄. nō em̄ sunt cōtenti sedere ociosi: s; spūssctūs vrget eos aliq̄d magnū apphendere opus: qd̄ est ire in desertū q̄tū ad diabolū: q̄ non est ibi iniustitia qua diabol⁹ de lectatur. Oē etiā bonū est extra car nē ⁊ mundū: q̄ non est fm volunta-tē carnis ⁊ mūdi. Ad tale ergo de-sertū oēs filij dei exeūt vt tētent: vt puta si nō proposuisti ducere vxorē: duxit te spūssctūs in desertū. i. extra fines carnis et mundi: vt tenteris a cōcupiscentia carnis. Quō em̄ tētat libidine q̄ tota die est cū vxore? Sci re aūt debem⁹ q̄ filij dei nō tētant a diabolo nisi in desertū exierint. fi lij āt diaboli i carne ⁊ mūdo ꝯstitu ti cōfringunt: ⁊ parent sicut bonus hō si vxorē habuerit nō fornicatur: sed sufficit ei vxor sua. Malus āt ēt hn̄s vxorē fornicat: ⁊ nō ē vxore cō-tētus: ⁊ sic in oīb⁹ inuenies. Filij er go diaboli nō exeunt ad diabolū vt tētent. Quid enim op⁹ habet ad cer tamē exire q̄ nō desiderat vincere? Qui aūt gl'iosiores sunt filij dei ex-tra fines carnis exeūt cōtra illū: q̄ victorie gl'iam cōcupiscūt. Propter ea ⁊ in hoc loco xp̄s exijt ad diabo-lū: vt tentaret ab eo. Chry. in ho. Ut aūt discas q̄ magnū bonū ē ieiuniū ⁊ q̄liter scutū est aduersus diabolū. ⁊ q̄m post baptismū nō lasciuie s; ie iunio itēdere op;: ip̄e ieiunauit nō eo indigēs: s; nos instruēs. Chry. su per mat. Et vt q̄dragesime nr̄i ieiu nij poneret mēsurā q̄dragita dieb⁹ et q̄draginta noctib⁹ ieiunauit. Un seq̄t. Et cū ieiunasset q̄dragita die-bus ⁊ q̄draginta noctibus. Chry. in ho. Nō aūt vltra ꝓcessit ieiunando q̄ moyses ⁊ helyas: ne incredibilis videret carnis assūptio. Gre. in ho. Ipse aūt auctor oīm in quadragin-ta dieb⁹ nullum oīno cibū sumpsit. Nos quoq; q̄tū possum⁹ q̄dragesi-me tp̄e carnē nr̄am p abstinētiā af-fligam⁹. Quadragenari⁹ aūt nume-rus custoditur: q̄ virtus decalogi p libros q̄tuor scti euāgelij implet: denari⁹ etenī quater duct⁹ in qua dragenariū surgit. Uel q̄ i hoc mor tali corpe ex q̄tuor elementis subsi stimus. p cui⁹ voluntatē preceptis dn̄icis cōtrahimus q̄ p decalogum sunt accepta. Qui ergo p carnis de sideria decalogi mandata cōtempsi mus: dignū est vt eādē carnē q̄terde cies affligam⁹. Uel sicut in lege of-ferre debem⁹ decimas rex: ita ei of ferre cōtēdim⁹ decimas diex. A p̄-ma enim dn̄ica q̄dragesime vsq; ad paschalis solennitatis gaudia sex hebdomade veniūt: quax dies qua draginta ⁊ duo sunt: ex q̄b⁹ dū sex dies dn̄ici abstinētia subtrahuntur remanēt triginta sex. Dū vero per ccc. ⁊. lxv. dies annus ducitur: nos autē per triginta sex dies affligi-mur quasi anni nostri decimas deo damus. Augu. in libro .lxxxiij. q̄ō. Uel aliter. omnis sapiētie discipli-na est creatorem creaturāq; agno-scere. Creator est trinitas pater et filius spiritussanctus. creatura ve-ro partim est inuisibilis sicut ani-ma cui ternarius numerus tribuit. Diligere em̄ deū tripl'r iubemur: ex toto corde: ex tota aīa: et ex tota mēte. Partim visibilis sicut corpus cui quaternari⁹ debetur: ꝓpter ca-lidum ⁊ frigidum humidum et sic-cum. Denarius ergo numerus qui totā insinuat disciplinā: quater du-ctus. i. numero qui corpori debetur multiplicatus quia per corpus ad ministratio gerit quadragesimū nu merum conficit: cuius partes equa les ad q̄nquagita ꝑueniūt. vnū em̄ ⁊ duo quatuor et quinq; et octo et decem et. xx. que sunt ꝑtes quadra-generij simul iuncta efficiunt quinq;

Tropologica expō.

Tropologica expō.

Deū diligim⁹ tripliciter.

quaginta. Et iõ tps q̃ ingemiscim⁹: & dolemus quadragenario numero celebrat. Status aũt btitudinis in quo erit gaudiũ q̃nquagesime ce= lebratione prefiguratur.i.a pascha vsq3 ad pẽthecostẽ. Augu.l i.de qua dra. Nõ aũt qr xp̃s post acceptũ ba ptismũ ptinuo ieiunauit: regulam obseruatiõis dedisse credẽdũ est: vt post xp̃i baptismũ ptinuo ieiunare necesse sit. Sz qñ acriori certamĩe cum tẽtatore pfligit: ieiunandũ est: vt corp⁹ ipleat de castigatiõe mili= tiã & anim⁹ ipetret de hũiliatione victoriaz. Chry. sup Mat. Sciebat aũt dñs cogitationẽ diaboli: qr vole bat eũ tẽtare. audierat eniz qr xp̃s natus est in hoc mũdo angelis p̃di cãtib⁹ pastorib⁹ referẽtib⁹: magis q̃rẽtib⁹: & ioãne ostẽdẽte. vñ dñs p= cessit ptra eum: non quasi deus sed q̃si hõ: magi autẽ q̃si deus & hõ. Nã p q̃dragita dies nõ esurire: nõ erat hõis aliqñ aũt esurire nõ erat dei. vñ esuriuit: ne manifeste intelligat de⁹: & sic diaboli spẽ tẽtãdi extigue ret. suã aũt victoriã ipediret. vñ seq tur. Postea esuriit. Hila. Nam post q̃draginta dies non in quadragin= ta diebus esuriit. igit cuz dominus esuriit non inedie surrepsit opatio sz nature sue hõiem dereliquit. Nõ eñi erat a deo diabol⁹ sz a carne vi cẽd⁹ q̃ rex rõne idicat post q̃dragin ta diez psũmationẽ q̃b⁹ post passio nẽ in seclo erat cõmoratur⁹ esuri= tiõem se humane salutis habiturũ: quo in tpe expectatũ deo pr̃i mun⁹ hoiem quẽ assũmpserat reportauit.

¶ Et accedẽs tẽtator dixit ei. Si fili⁹ dei es dic vt lapi des isti panes fiãt. Qui rñ= dẽs dixit. Scriptũ ẽ: Nõ in solo pane viuit hõ: sz i oi ver bo qd procedit de ore dei.

¶ Chry. sup Mat. Qr diabolus vi= dẽs p q̃dragita dies xp̃m ieiunãtẽ desperauerat postq̃ esuriẽtẽ sensit itex cepit sperare. vñ sequit. Et ac cedẽs tẽtator. Si ergo ieiunaueris & tenteris: ne dicas qr pdidi fructũ ieiunij mei. Nã & si nõ tibi pfuit ie iuniũ tuũ: vt nõ tenteris: tñ pficiet vt a tẽtationib⁹ nõ vincaris. Gre= go. in ho. Sz si ipm ordinẽ tẽtatio= nis aspicim⁹ pẽsam⁹ q̃ta magnitu dĩe nos a tẽtatiõe liberamur. Anti= quus eñi hostis primũ hõiem ex gu la tẽtauit: cũ cibum ligni vetitũ ad cõmedendũ suasit. Ex vana gl'ia cũ diceret Eritis sicut dij. Ex auari= tia cum diceret. Scientes bonuz & malũ. Auaritia enim nõ solũ pecu= nie est: sed etiã altitudinis. cum su= pra modũ sublimitas ambit. Qui= bus aũt modis p̃mũ hominẽ stra= uit: eisdem modis scd̃o homini tẽ= tato succubuit. Per gulam tentat cuz dicit. Dic vt lapides isti panes fiant. Per vanam gloriã cum dicit. Si filius dei es mitte te deorsum. Per sublimitatis auaritiã cũ regna mundi ostendit dicens. Hec omnia tibi dabo. Augu. super Lucam. In= de autem cepit vnde iaz vicerat sci licet a gula. vnde dixit ei. Si filius dei es: dic vt lapides isti pães fiãt. Quid autem sibi vult talis sermo= nis exorsus: nisi quia cognouerat dei filium esse venturum: sed venis se per infirmitatem corporis non putabat: aliud explorantis: aliud tentantis est: et deo se profitetur credere: & homini conatur illude= re. Hila. Eam ergo in tentando conditionem operis proposuit: per quam in deo ex mutatione la= pidum in panes virtutem potesta= tis agnosceret: & in homine oblecta mento cibi patientiam esurientis illuderet. Hiero. Sed ex duobus cõtrarijs teneris o diabole. Si ad imperium eius possunt lapides panes fieri: ergo frustra tentas eum qui tante potentie est. si au= tem non potest facere: frustra dei filium suspicaris. Chrysosto. super Mattheum. Sicut autem diabo= lus omnes homines excecabat: sic modo inuisibiliter a christo est excecatus. Post quadraginta enim

Cõpa= ratio tenta= tionis christi & ade.

dies esuriēte sensit. et per .xl. non esurientē nō intellexit cū suspicat⁹ est eū non esse filium dei: nō cogitauit qm̄ fortis athleta ad ea que infirma sunt descendere pōt: infirm⁹ aūt ad ea q̄ fortia sunt ascēdere nō pōt. Magis ḡ ex eo qđ per tot dies nō esuriūt itelligere debuit: q꞉ de⁹ est: ꝙ ex eo ꝙ post tot dies esuriūt: q꞉ homo est. Sed dicit. Moyses et helyas quadraginta dies ieiunauerunt: ⁊ hoīes erant: sed illi ieiunantes esuriebāt et sustinebāt: iste quadraginta dieb⁹ non esuriūt: sed postea. Esurire em̄ ⁊ nō manducare patiente est humane. non esurire autē diuine nature. Hiero. Propositū autē xp̄i erat humilitate vincere. vñ aduersariuꝫ vicit testimonijs legis: nō ptāte virtutis: vt hoc ipso ⁊ hoīem plus honoraret: ⁊ aduersariū pl⁹ puniret: cū hostis generis humani non quasi a deo: sed quasi ab hoīe vinceret. Vñ sequit. Cui rñdens dixit ei. Scriptum est non in solo pane viuit hō: sed in oī verbo ꝙ procedit de ore dei. Greg. in hoc. Sic ḡ tētat⁹ a diabolo dñs sacri eloquij precepta rñdit: ⁊ q̄ tētatorē suū mergere in abyssum poterat virtutē sue potentie nō ostēdit: quatenus nobis preberet exēplum vt quotiens a prauis hoīb⁹ aliquid patimur: ad doctrinā excitemur poti⁹ ꝙ ad vindictā. Chry. sup mat. Non aūt dixit: non in solo pane viuo: ne videat de se dictū eē sꝫ inedie nō in solo pane viuit homo vt posset diabolus dicere. Si filius dei est: abscondit se vt nō ostēdatur: qđ pōt. si hō est: astute excusat se: ne ondat nō posse. Raba. Testimoniū autem hoc deuteronomio sumptū est. Ergo si q̄s nō vescit verbo dei: iste nō viuit: q꞉ sicut corpus hūanū non viuit sine terreno cibo: ita ⁊ aīa viuere nō pōt sine dei ꝟbo procedere autē verbū de ore dei dicit: cum voluntatē suā per scripturarum testimonia reuelat.

¶ Tūc assumpsit eū diabolus i sctā̄ꝫ ciuitatē: ⁊ statuit eū sup pinnaculū tēpli: ⁊ dixit ei. Si fili⁹ dei es: mitte te deorsum. Scriptū est eñi: q꞉ āgel' suis mādauit de te: ⁊ i manib⁹ tollēt te: ne forte offendas ad lapidē pedē tuū. Ait illi ies⁹ rursuꝫ. Scriptū ē. Nō tētabis dñꝫ deū tuū.

¶ Chry. sup Mat. Cū ex p̄missō xp̄i rnso nihil certū discere diabolus potuisset vtrū xp̄s deus esset an hō assumpsit eū ad aliā tentationē dicēs apud se. Iste qui fame nō vincitur: ⁊ si fili⁹ dei nō est tñ sanct⁹ est valēt. n. hoīes sancti fame nō vinci sed postꝙ oēꝫ necessitatē carnis vicerūt p vanā gl'iam cadunt: ideo cepit euꝫ tentare in gl'ia vana ꝓpter qđ sequit. Tunc assumpsit euꝫ diabol⁹ i sctā̄ꝫ ciuitatē. Hiero. Assumptio ista nō ex imbecillitate dñi venit sꝫ de inimici supbia q̄ volūtatē saluatoris necessitatē putat. Ra. Sctā āt ciuitas hierl'ꝫ dicebat in q̄ tēplū dei erat: ⁊ sctā̄ sctōꝝ: ⁊ cult⁹ vni⁹ di fm legē moysi. Remi. In quo ondi tur: q꞉ diabol⁹ fidelib⁹ xp̄i ēt i sctis locis isidiat. Greg. i ho. Sꝫ ecce dū dr de⁹ hō in sanctā ciuitatē a diabolo assumpt⁹: hūane aures audire expauescūt: iniquoꝝ tñ oīm diabolus caput est. Quid est aūt mirū si se ab illo pmisit in mōtē duci: q̄ se permisit a mēbr̄ꝭ illi⁹ crucifigi? Glo. Diabol⁹ em̄ sp ad alta ducit eleuādo p iactātiam: vt precipitare possit. Et iō sequit. Et statuit eū supra pinnaculū tēpli. Remi. Pinnaculū sedes erat doctoꝝ. Tēplū ei nō habebat culmē erectū sicut nostre dom⁹ habent: sed planū erat desuper more palestinoꝝ: ⁊ in ipsō tēplo tria tabulata erant. Et sciendū q꞉ in pauimento pinnaculū erat: ⁊ in vnoquoq; tabulato pinnaculum erat. Siue ergo statuerit euꝫ in illo pinnaculo: qđ erat in pauimento: siue

in illis

in illis que erant in primo scdo vel tertio tabulato: intelligendū est q̄ in illo statuisset eū: vñ aliqd precipitiū esse potuit. Glo. Nota q̄ hec oia corporeis sensib⁹ esse cōpleta. qr eñ prima adinuicē conferunt: in specie hois diabolum apparuisse verisimile est. Chry. super mat. Sed forte dicis qūo in corpore cōstitutū vidētibus oibus statuit supra templum? sed forsitan diabolus sic eū assumebat: vt ab oib⁹ videret. ipse aūt nesciente diabolo inuisibiliter sic agebat vt a nemine videretur. Glo. Ideo aūt duxit eū supra pinnaculū cū vellet eū de vana glīa tētare: qr i cathedra doctoꝝ multos deceperat inani glīa: et iō putauit istū positum in sede magisterij inani glīa extolli posse. vñ sequit. Et dixit. Si filius dei es: mitte te deorsum. Hiero. In oibus eñ tētationibus hoc agit diabol⁹: vt intelligat si fili⁹ dei sit. Dicit aūt. Mitte te. qr vox diaboli qua semꝑ hoies cadere deorsum desiderat: ꝑsuadere potest precipitare non pōt. Chry. suꝑ Mat. Per hāc autē ꝑpositionē quō poterat cognoscere si est filius dei an non? Uolare eñ per aerē nō est proprie opus dei: qr nulli vtile est. Si ergo aliqs volauerit ꝓuocatus ꝓpter ostētationē solā hoc facit: et est poti⁹ ex diabolo q̄ ex deo. Si ḡ homini sapienti sufficit esse qd est: r nō est necessariū ei appꝫere qd nō est quāto magis filius dei ostēdere se necessarium nō hꝫ: de quo nemo pōt tm̄ cognoscere q̄tum est apud se? Ambro. super lucam. Sed qr sathanas transfigurat se sicut angelus lucis: r de scripturis ipsis diuinis laqueū fidelibus parat: vtit testimonijs scripturarū: nō vt doceat sed vt fallat. vñ sequit. Scriptū est eñ qr angelis suis mandeuit de te. Hiero. Hoc in. xc. psalmo legimus verum ibi non de christo: sed de viro sancto prophetia est. male ergo diabol⁹ interpretatur scripturas. Chry. super mat. Uere enim filius dei angeloꝝ manibus non portat sed ipse magis angelos portat: et si portatur manibus angeloꝝ non vt offendat ad lapidē pedē suum: quasi infirmus: sed ꝓpter honorem quasi dñs. O diabole qm̄ filius dei manibus portatur legisti: et quia super aspidem r basiliscum calcat: nō legisti. Sed illud quidem exemplum profert quasi superbus. hoc autem tacet quasi astutus. Chry. in ho. Intuere etiam quia testimonia a dño allata sunt conuenienter a diabolo autem indecenter. nō enim quod scriptū est. Angelis suis rc. suadet proijcere seipm̄ r precipitare. Glo. est ergo sic exponendū. Ait eni scriptura de quolibet bono homine: q̄ angelis suis. i. administratoribus spiritibus precepit de ipso: q̄ in manibus suis. i. in auxilijs suis tollent eum: et custodient ne offendat pedem. i. affectum mentis: ad lapidem id est ad veterem legem scriptam in lapideis tabulis. vel per lapidē potest intelligi omnis peccati occasio et ruine. Raba. Notandum est autē q̄ saluator noster licet permisisset se a diabolo supra pinnaculum templi poni: tamen renuit ad imperium eius descendere: nobis exemplum donans: vt quisquis imperauerit viā veritatis arctam nos ascendere: obtemperemus. Si autem vult nos de altitudine veritatis et virtutum ad ima erroris et vitiorum precipitare: non illum audiamus. Hiero. Falsas autem de scripturis diaboli sagittas: veris scripturarū frangit clypeis. Unde sequitur. Ait illi rursum Jesus. scriptum est. Nō tentabis dominū deum tuum. Hila. Diaboli enim conatus contundēs. r deum se protestatur et dominum. Chry. Non autem dixit. Non tentabis me dominū deum tuum: sed ita. Non tentabis dñm deū tuū: qd poterat dicere omnis homo dei tentatus a diabolo: qm̄ r qui hominem dei tentat: deum tentat. Raba. Uel aliter. Suggerebatur ei quasi homini vt aliquo signo exploraret q̄tum apud deum posset. Augusti.

Uafricies demonis detegitur.

Mira expositio verborum psalmi

contra Faustū. Pertinet autem ad sanam doctrinā:quādo habet homo qd faciat:non tentare dn̄m deū suū. Hiero. Et notādū φ necessaria testimonia de deutronomio tm̄ ꝑtulit:vt scōe legis sacra mōstraret.

¶ Iterū assumpsit eum diabol' in montē excelsum valde:⁊ ostēdit ei oīa regna mūdi ⁊ gl'iā eorū:⁊ dixit ei. Hec oīa tibi dabo:si cadēs adoraueris me. Tūc dicit ei ies'. Vade sathana. Scriptū est eī. Dn̄m deū tuū adorabis:⁊ illi soli seruies. Tūc reliq̄t eū diabol':⁊ ecce angeli accesserūt ⁊ ministrabant ei.

¶ Chry. super Mat. Diabolus ex scdo responso incertus transit ad tertiā tentationem. q: cū xp̄s rhetia ventris disruperat:rhetia vane glorie transiuerat:ponit ei rhetia auaritie:propter qd dicitur. Iterū assumpsit eum diabolus in montē excelsum valde. Quem scʒ diabolus circuiens omnē terram excelsiorem ceteris cognoscebat. Quanto eīn excelsior fuerit mons tanto ex eo spaciosior terra vr̄. vn̄ sequit. Et ostendit ei oia regna mundi:et gloriam eoꝝ. Ostendit aūt ita non vt ipsa regna vel ciuitates eorum: vel populos vel argentū vel aurū videret:sed partes terre:in quibus vnūquodq₃ regnum vel ciuitas posita erat:vtputa si ascendens sup excelsum locū digito extenso dicam tibi. Ecce ibi est roma aut alexandria:non sic ostendo tibi:vt ipsas videas ciuitates:sed partes terre in quibus posite sunt:sic ⁊ diabolus poterat xp̄o singula loca demōstrare digito:⁊ vniuscuiusq₃ regni honores ⁊ statū ṽbis exponere. nā ostensum dicit etiā qd exponit ad intelligendum. Orige. super Lucā. Vel aliter non est arbitrandum φ regna ei mūdi ostēdēs ꝓsarū. verbi gr̄a. regnū indeorūq₃ ostenderit:sʒ ostēdit ei regnū suum quo regnaret in mūdo. i. quō alij regant a fornicatiōe:alij ab auaritia. Rem. Gloriā eorum appellat aurum argentum ⁊ lapides preciosos:et tpalia bona. Raba. Ostēdit autē hec diabol' dn̄o: non φ ipse visum eius amplificare potuit:aut aliq̄d ignotū demonstrare:sed vanitatē pōpe mundane quā ipse diligebat:q̄si speciosam ac desiderabilem ṽbis ostēdens in amorē xp̄o suggerēs venire volebat. Glo. Qui nō cōcupiscentie oculo intuet sicut nos:sʒ sicut medici vidēt morbos sine lesiōe. Hier. Sequitur. Et dixit illi. Hec oia tibi dabo. Arrogans ⁊ supbus de iactantia loquit. nō enī pōt oia regna dare:cum sciamus plerosq₃ sctōs viros a deo reges factos. Chry. sup mat. ea q̄ per iniquitatē fiūt in mundo:vtputa p furtum aut per periuria acquisitas diuitias diabolus dat. Nō ergo diabolus qb' vult diuitias dare pōt:sʒ his q̄ volūt ab illo recipere. Remi. Mirāda etiam est diaboli demētia. illi ꝓmittebat dare regna terrena q̄ suis fidelibus dat regna celestia: ⁊ gl'iam mundi ei q̄ est celestis gl'ie dn̄s. Ambro. Habet autem ambitio domesticū piculū:vt enim dominet alijs prius seruit:curuat obsequio:vt honore donetur:⁊ dū vult eē sublimior fit remissior. vn̄ apte subditur. Si cadēs adoraueris me. Glos. Ecce antiqua diaboli superbia. Sicut eīn in principio voluit se similē deo facere:ita nūc volebat diuinum sibi vsurpare cultum dicēs. Si cadens adoraueris me. Ergo q̄ adoraturus est diabolum ante corruit. Sequit: tunc dicit ei iesus. Vade sathana. Chry. super mat. In quo finē tētandi diabolo ponit:ne ꝓgrediat vlterius tentās. Hiero. Nō autē vt plerisq₃ putāt:eadē sathanas ⁊ petrus ꝯdēnantur snīa. Petro eīn dr̄. Vade retro me sathana. i. sequere me qui ꝯtrarius es mee volūtati. huic aūt dicit. Vade sathana. ⁊ nō ei dicitur. Retro vt subaudiat. Vade in ignem

Prioꝛ lr̄alis ē:hʒ moralis expositio

Vl' est ī ṽbis

eternū qui paratus est tibi:z angelis tuis. Remi. Uel fm alia exēpla. Uade retro.i.reminiscere:recordare in q̄ta gl'ia cōdit⁹ fuisti:z in q̄tā miseriā cecidisti. Chry.super mat. Uidēdū q̄ut:qz xp̄s cum passus fuisset tētatiōis iniuriā dicēte sibi diabolo. Si filius dei es mitte te deorsum.nō est turbatus:neqz diabolū increpauit. Nūc autē qn̄ diabolus vsurpauit sibi dei honorē exasperatus est:z repulit eū dicēs. Uade sathana:vt nos illi⁹ discam⁹ exēplo: nr̄as q̄dē iniurias magnanimiter sustinere.dei aūt iniurias nec vsqz ad auditū sufferre:qm̄ in pp̄ijs iniurijs esse quēpiā patientem laudabile est. iniurias aūt dei dissimulare nimis est impiū. Hieroñ. Dicēs aūt diabolus saluatori. Si cadens adoraueris me ecōtrario audit:q̄ ipse magis adorare cum debeat q̄si dn̄m z deū suū. Aug. ɔtra sermo. arrianoꝝ. Uñ sequit. Scriptū est em̄. Dn̄m deū tuū adorabis:et illi soli seruies. Un⁹ dn̄s de⁹ nr̄ est ipsa trinitas cui soli seruitutē pietatis iure debem⁹. Aug.x.de ciui.dei. Nomine aūt seruitutis cultus deo debitus intelligit latriā q̄ppe nostri vbicūqz sanctaꝝ scripturarū positū est interpretati sunt seruitutem:sed ea seruitus q̄ debetur hoibus:fm quam p̄cepit ap̄ls seruos dn̄is suis subditos esse debere:grece nuncupari solet dulia.latria x̄o aut semper aut tam frequēter vt pene semper ea seruitus dicitur:que pertinet ad colendū deū. Chryso.super Matth. Diabolus autē sicut rationabiliter itelligi pōt nō quasi obediens precepto recessit:sed diuinitas christi z spiritussanctus q̄ erat in eo excussit inde diabolū. vnde sequitur. Tunc reliquit eum diabol⁹. Quod ad nostram proficit cōsolationē:qz nō tādiu hoies dei diabolus tentat q̄diu vult:sed q̄diu xp̄s permittit. Et si enim permittit euz paulisper tentare.tamē repellit ppter infirmam naturam. Augu.ix. de ciuitate dei. Post tentationē vero sancti angeli spiritibus immundis metuēdi quomō ministrabāt.et p hoc magis magisqz innotescebat demonib⁹ q̄tus esset. vñ sequit. Et ecce angeli accesserunt z ministrabāt ei. Chry.sup Mat. Nō aūt dixit descendentes angeli:vt ostēdat qz semper ad ministeriū ei⁹ erāt in terris:sed tūc precipiente dn̄o recesserunt ab eo:vt locus diabolo aduersus xp̄z daret:ne forte vidēs āgelos circa eū nō appropinquaret ad eū. In q̄b⁹ aūt reb⁹ illi ministrabāt scire nō possum⁹:vtrū ad sanatiōes infirmitatū:an ad correctiōes aiarū: an ad effugationē demonū:que oia per angelos facit. vñ eis facientib⁹ ipse facere videt:tn̄ manifestū est: q̄ nō propter necessitatē impotētie eius ei ministrabant:sed ppter honorē ptātis ipsi⁹.non em̄ dr̄ q̄ adiuuent eū:sed q̄ ministrēt. Grego.in ho. Ex his aūt vni⁹ psone vtraqz natura ostēdit:qz z hō est quē diabol⁹ tētat:z idē ipse de⁹ est cui ab angelis ministrat. Chry.sup Matt. Tūc breuiter perstringam⁹ q̄d significēt xp̄i tētatiōes. Ieiuniū est abstinētia rei male:esuries est desideriū eius: vsus ei⁹ est panis. Qui ergo pctm̄ sibi ɔuertit ad vsuz lapidē ɔuertit in panē. Rn̄deat ergo diabolo persuadēti:qz nō in solo vsu illi⁹ rei viuit hō:sz in obseruātia mādatorū dei. Qn̄ x̄o q̄s inflat fuerit quasi sctūs: ductus est quasi super templum z quando estimauerit se cōsistere in sanctimonie summitate posit⁹ est supra pinnam templi. Et hic tentatio sequitur primūqz victoria tētatiōis gloriationē operatur z fit cā iactantie.sed vide q̄ xp̄s ieiuniū vltro susceperit. Super templū autē diabolus eum duxit vt tu ad abstinentiam laudabilē sponte p cedas. Extolli aūt ad fastigium sanctitatis non acquiescas:fuge exaltationem cordis:et nō patieris ruinā. Ascensio autem mōtis est processio ad altitudinē diuitiarum et glorie hui⁹ mūdi:q̄ de sup bia cordis descēdit. Cū ergo volueris diues fieri q̄ est

Iniuriā dei dissimulare est ipium.

Latrie ratio.

Tropologia p̄dictorum.

ascēdere in montē:incipis cogitare de diuitijs ꝛ honoꝛib⁹ acqrēdis:ꝛ tūc pnceps mūdi gl̄iaz regni sui tibi oñdit. Tertio loco p̄ouidet tibi cās:vt si volueris illa ꝯseq̄:seruias ei negligēs iustitiā dei. Hila. victo aūt a nobis calcatoq; diaboli capite angeloꝝ ministeria ꝛ virtutū in nos celestiū officia nō defutura oñdit. Aug. de cō euā. Lucas has tētatiōes nō eodē ordīe ꝓsecut⁹ est vñ incertū est qd pri⁹ factū sit:vt vtrū regna terre pri⁹ demōstrata sint et postea i pinna tēpli leuatus sit an ecōuerso nihil tñ ad rē:dū ola factā esse manifestū sit. Glo. Sz qđ dicit lucas magis videt̄ scđm historiā esse. Sz matthe⁹ has refert tentationes ſm hoc q̄ in adā facte sunt.

¶ Cū aūt audisset iesus q̄ ioānes tradit⁹ eēt:secessit in galileā:ꝛ relicta ciuitate nazareth venit ꝛ habitauit i ciuitate capharnaū maritima i finib⁹ zabulō ꝛ neptaliz vt adipleret̄ qđ dictū ē p esaiā prophetam. Terra zabulon terra neptalim via maris trās iordanē galilee gentiū: pplš q̄ ambulabat in tenebris vidit lucē magnā:ꝛ sedētib⁹ in regiōe vmbre mortis lux orta est eis.

¶ Rab. Postq̄ mat. de. xl. dieꝝ ieiunio ꝛ de tētatiōe xpi ꝛ de āgeloꝝ ministerio narrauit:cōtinuo subiecit dicēs. Cū āt audisset ies⁹ q: ioānes tradit⁹ eēt. Chry. sup Mat. Sine dubio a deo q: i viꝝ sctm̄ nemo pōt aliqd:nisi tradiderit eū de⁹. Seqtur. Secessit in galilea. s. de iudea vt passionē suā opotuno tpi reseruaret:deīde vt nobis fugiēdi pīculū daret exēplū. Chry. i ho. Nō eñ accusabile ē nō ꝓijcere seipm̄ i periculū:sz icidētē nō stare viriliter. Recedit ēt de iudea:iudaicā inidiā mitigās:siḿqdē ꝓphetiā ꝯplēs:ꝛ magistros orbis terraꝝ piscari studēs q̄ in galilea morabātur. Attende etiā qualr̄ ad gētes abitur⁹ a iudeis accepit cāz. etenī cū pcursorē i vincula misissent:ꝯpellūt iesūz trāsire ad galileā gētiū. Glo. Ut aūt refert lucas. Uenit nazareth vbi erat nutritus:ꝛ ibi itrauit i synagogā: vbi legit:ꝛ dixit multa. pp q̄ voluerūt eū pcipitare de mōte:ꝛ tūc descēdit capharnaū. vñ mō ait matthe⁹. Et relicta ciui. naza. ve. ꝛ habi. capharnaū. Hier. Nazareth est i galilea vicus iuxta mōtē thaboꝛ. Capharnaū est oppidū i galilea gētiū iuxta stagnū genezareth. ꝛ iō dicit. Maritima. Glo. Addit ēt. In finib⁹ zabulō ꝛ neptalim:vbi pria captiuitas hebreoꝝ fuit ab assyrijs. vbi ḡ pria legis obliuio est:ibi est pria euāgelij pdicatio:vt ꝛ de loco q̄si medio diffueret ad gētes ꝛ iudeos. Re. Reliqt aūt vnā. s. nazareth:vt pdicando ꝛ miracula faciēdo plřes illumiaret in quo facto reliqt pdicatorib⁹ exēplū:vt eo tpe ꝛ illis i locis studeāt pdicare:qñ multis pdesse pñt. Seqtur. Ut adiple. qđ dictū est p esaiā ꝓphetā. Terra zabu. ꝛ ter. nep. In ꝓphetia ita hr̄. Primo tpe alleuiata est terra zabulon ꝛ terra neptalim: ꝛ nouissimo aggrauata est via maris trās iordanem galilee gentiū. Hiero. sup esaiā. Dr̄ aūt primo tpe alleuiata esse ab onere peccatoꝝ: q:in regionibus duarū tribuū primū saluatoꝛ euāgeliū pdicauit. nouissimo ꝟo tpe aggrauata est fides eoꝝ tpe plurimis iudeoꝝ in errore pmanentib⁹. Mare autē hic lacum appellat genezareth:q̄ ioꝛdane influente efficitur. In cui⁹ littore capharnaū ꝛ tyberias ꝛ bethsaida et corozaim site sunt: i q̄ maxie regione xps pdicauit vel ſm hebreos in xpm credētes:he due tribus zabulon ꝛ neptali ab assyrijs capte sunt ꝛ galilea deserta ē:quā ꝓpheta dicit esse alleuiata eo q̄ pctā ppłi sustineret:sed postea relique tribus

Allegorie mysteriū.

que habitabāt trās iordanē: et in samaria ducte sunt in captiuitatē: et hoc inquiunt: scriptura nunc dicit q regiōis ei⁹ ppl's pmū captiuat⁹ est ipsa pmā lucē predicantis viderit xpi: vel fm nazareos aduenien te xpo pmo terra zabulon et neptalim est phariseoꝝ erroib⁹ liberata postea per euāgeliū apostoli pauli ingrauata est.i.multiplicata pdicatio in terminos gētiū Glo. Hic aūt in euāgelio diuersi noiati ad idem verbū reducunt: ita et terra zabulō et terra neptali q est via maris q est trās iordanē.s.ppl's galilee gentiū qui ambulabāt in tenebris &c. Hic ro. Nota autē q due galilee sunt: vna q dr iudeorū: et alia q dr gētiū. Diuisa est enim galilea a tpe salomonis: q dedit.xx.ciuitates in galilea hyram regi tyri: q pars dicta est postea galilea gētiū reliqua iudeorū. Uel legēdū est Trans iordanem galilee gētiū. Ita inqͣ vt ppl's q vel sedebat vel ambulabat in tenebris: lucē viderit nequaqͣ puam vt aliorū pphaꝝ: sz magnā.s.illi⁹ q in euāgelio loquit. Ego sum lux mūdi. Et q habitabāt in regiōe vmbre mortis lux orta est eis. Inter mortem et vmbrā mortis hoc iteresse puto: q mors eoꝝ est q cū operibus mortis ad inferos perrexerūt. Umbra autē mortis eoꝝ est qui dū peccāt nōdū de hac vita egressi sunt. possunt em si voluerit agere pniam. Chry. sup mat. Uel in regiōe vmbre mortis sedebāt gētiles: qr colebāt idola et demones. Iudei aūt qui legis opa faciebant: in tenebris erant: qr dei iustitia nondū erat eis manifesta. Chry. in ho. Ut autem discas: q neqz lumē neqz tenebras sensibiles ait. de lumine dixit: lumē magnū qd alibi dr lumen verū: tenebras autez exponēs nominauit vmbra mortis. Deinde monstrans q non ipsi querētes inuenerūt: sed de⁹ ipsis apparuit. dixit q lumē ortū est et effulsit. non em prius ipsi ad lumen cucurrerunt: etem in vltimis malis homines erant añ xpi pñtiā. neqz eniz ambulabant in tenebris: sed sedebant: quod signū erat: qr non sperabant liberari. Sicut em nescientes quo oporteret pgredi: ita cōprehēsi a tenebris sedebāt iam nō potētes stare. Tenebras aūt vocat hic errorē et ipietatē. Raba. Allegorice aūt ioānes est vox precedēs vbū et aliȷ pphete. postqͣ aūt propheta cessauit et ligat⁹ est: accessit vbū cōplēs qd pdicauerat vox.i.ppheta. Et secessit in galileā.i.de figuris ad vitatē. vel in galileā.i.in ecclesiā. vbi est trāsmigratio de vitiȷs ad virtutes. Nazareth interptat flos. Capharnaū villa pulcherima. Relicto ergo florē figurarū quo fruct⁹ euangeliȷ significabat: et venit in ecclesiā que est xpi vtutib⁹ pulchra. Et maritima est: qr iuxta fluct⁹ seculi posita quotidie tūdit pcellis psecutionū Insup zabulon et neptali sitā est.i. iudeis cōis et gētib⁹. zabulō em habitaculū fortitudinis dr: qr apl'i q de iudea electi sunt: fortes fuerūt. Neptali dilatatio: qr gentiū eccl'ia per orbē dilatata est. Augu. de cō. euā. Ioānes aūt euāgelista priusqͣ iret iesus in galileā dicit de petro et andrea et nathanaele: et de miraculo in chana galilee: q omnia ceteri euāgeliste ptermiserūt: id cōtexentes suis narrationibus: p iesus reuersus sit i galileā. vñ itelligit fuisse iterpositos aliquos dies: quib⁹ illa de discipulis gesta sunt: q iterponunt a ioanne. Remi. Sz illud solerti⁹ attendendū est: quare ioānes dicat dñm esse in galileā añqͣ ioannes missus fuisset in carcerē? Nam post vinū de aqua factū: et descēsum ei⁹ in capharnaū: et post ascensum eius in hierl'm. dr in euāgelio ioannis q redijt in iudeā et baptizabat et nondū erat missus ioānes in carcerem. Hic autē dr q postqͣ tradit⁹ fuit ioānes secessit in galileā. et hoc quidē dicit marcus. Nō autē debet hoc cōtrariū videri: nā ioānes pmū aduentū dñi in galileā descripsit. q s. fuit ante incarnationem ioannis. Sed et de secūdo aduentu alibi fa

Galilea duplex.

Allegorica expositio

Cōcordia euangelioꝝ.

Lux

cit mentionem cū ait.ꝙ iesus reliquit iudeā ⁊ abijt iterꝫ in gelileam. et de hoc tm̄ scđo aduētu in galileā q̄.s.fuit post incarceratiōnē ioānis alij euangeliste dicunt. Ex eccle. historia. Joannem enim tradunt vsq̧ ad vltimū pene vite sue tp̄s absq̧ vllius scripture indicijs euāgeliū p̄dicasse:sed cū trium euangeliorū ad ipsum notitia ꝑuenisset probasse qđem veritatem dictorūꝫ:deesse tñ vidit aliqua:⁊ maxime que prio p̄dicatiōis sue tēpore dñs gesserat. Certū est em̄ ꝙ in alijs trib⁹ euāgelijs hec videnť sola ꝯtineri:q̄ in eo gesta sunt āno q̄ ioānes baptista vl' iclusus ē i carcerē vel punit⁹. Mat. em̄ post tētatiōnē x̄pi ꝯtinuo subiecit. Audiēs āt q: ioānes tradit⁹ esset ⁊c. ⁊ Marc⁹ silr. Lucas ṽo priusꝙ aliqđ de actib⁹ x̄pi referret:dicit ꝙ herodes ꝯclusit ioānē in carcerē. Rogat⁹ est ergo ioānes apl's vt ea q̄ preterierāt priores ante traditionē ioānis saluatoris gesta cōscriberet: ⁊ ideo dicit in euāgelio suo. Hoc fecit initium signorum iesus.

¶ Ex ide cepit iesus p̄dicare ⁊ dicere. Pniaꝫ agite. Appropiquabit eī regnū celoꝝ.

Quis eē debeat euangelij p̄dicator.

¶ Chry. sup matth. Ille debet x̄pi iustitiā p̄dicare:qui ventri suo contradicere pōt:q̄ seculi istius bona cōtemnit:q̄ vanā glīam non desiderat. Et ideo dr. Exinde cepit iesus p̄dicare.i.ex quo tētat⁹ famē vicit ī deserto:auaritiā spreuit in monte: vanā gloriā repercussit in templo. vel. Exinde cepit p̄dicare:ex q̄ traditus est ioānes:nā si p̄dicante ioāne p̄dicare cepisset:vilem reddidisset ioānem: ⁊ inueniret predicatio ioannis esse supflua ꝙtum ad istius doctrinā:sicut si vno tēpore sol cū lucifero oriatur:gratiā luciferi cessat. Chry. in ho. Jdeo etiam nō predicauit donec ioānes ī carcere mitteret:ne ex hoc multitudo scinderetur:propter quod etiā ioānes nullum fecit signum vt per miracula oēs traherenť ad christū. Raba. Jn hoc etiā docet:ne q̄s ab inferiori ꝑsona sermonē cōtēnat. vnde apostolus. Si cui sedenti reuelatum fuerit prior, taceat. Chry. super matt. Sapiēter aūt inde p̄dicationis sue sumpsit initium:non vt conculcet ioannis doctrinā:sed vt magis cōfirmet:et testem eum verum fuisse demonstret. Hier. Jn quo etiā ostēdit se eiusdē esse dei filiū cuius ille fuerat ꝓpheta. ⁊ ideo dicit, pniam agite. Chry. super matt. Nō em̄ statim iustitiam p̄dicauit:quā oēs cognoscebāt:sed pniam qua oēs indigebāt. Quis ergo ausus est dicere. Uolo bonus esse ⁊ nō possum:pnia enim est correctio voluntatis:et si vos mala nō terrēt:vt.s.pniam agatis:saltē bona delectēt. vñ sequiť. Appropinquabit em̄ regnū celorū. i.btitudo regni celestis:ac si dicat. Parate vos ꝑ pniam:q: appropinquauit tp̄s mercedis eterne. Rem. Et notādū q: nō dicit. Appropinquauit regnū chananeoꝝ aut iebuseorū:sed regnū celoꝝ:lex em̄ ꝓmittebat bona tpalia:sꝫ dñs regna celestia. Chry. in ho. Cōsiderādū etiā ꝙ in hac p̄dicatiōe nihil de seip̄o manifeste p̄dicabat:qđ interim conueniens erat:q: nōdū de eo decentem habebant opinionē. Jncipiēs etiā nihil graue ⁊ operosum dixit:sicut ioannes dixerat. Securim ⁊ arborem incisam:⁊ huius:sed in principio benigna ꝓposuit. regnū euangelizans. Hiero. Mystice aūtē ioanne tradito christus incipit predicare:q: desinente lege consequenter oritur euangelium.

Pnie vt⁹ nātatur,

¶ Ambulās āt iesus iuxta mare galilee vidit duos fratres simonē qui vocatur petrus:⁊ andreā fratrē ei⁹ mittentes rhete in mare. Erant ei piscatores. Et ait illis. Uenite post me:⁊ faciā vos fieri piscatores hoīm. At illi cōtinuo relictis rhetib⁹ secuti

sunt eum. Et pcedens inde vidit alios duos fratres: ia/cobū zebedei: ꝛ ioānē fratrē eius in naui cū zebedeo pa/tre eorum: reficiētes rhetia sua ꝛ vocauit eos. Illi autē statim relictis rhetib⁹ ꝛ pa/tre: secuti sunt eum.

¶ Chry. super mat. Antequā xp̄s aliqd dicat vel faciat vocat ap̄los vt nihil illos lateat nec xboꝝ xp̄i nec operū: vt postmodū fiducialiter dicere possint. Non possumus q̄ vidimus ꝛ audiuimus nō loq. Hinc est qd̄ dr̄. Ambulans iesus iuxta mare galilee. Rab. mare galilee idem est qd̄ stagnum genezareth: mare tyberiadis ē lac⁹ salinaꝝ. Glos. Decēter aūt p piscatoria vadit loca piscatores piscatur⁹. vn̄ sequit. Uidit duos fratres: simoné q̄ vocat petr⁹ ꝛ andreā fratrē ei⁹. Remi. Uidit aūt nō tā corpaliter q̄ spūaliter ad corda eoꝝ respiciēs. Chry. i ho. In medijs aūt opationib⁹ existentes eos vocauit: mōstrās q̄ oīb⁹ occupationib⁹ seqlā suā p̄ponere opꝫ. vnde sequit mittētes rhetia i mare: qd̄ qdē eoꝝ officio ꝯgruebat: ppter qd̄ sequit Erāt eīm piscatores. Aug. in ser. de calendis Januarij. Nō enim elegit reges: aut senatores: aut ph̄os: aut oratores: imo elegit plebeios: pauperes: ꝛ idoctos piscatores. Aug. sup ioannem. Si eīm doct⁹ eligeret: fortassis iō se diceret electū: q: doctrina ei⁹ eligi meruit. Dn̄s autē nr̄ iesus volēs supboꝝ frāgere ceruices nō q̄siuit p oratorem piscatoré: sed de piscatore lucrat⁹ ē imperatoré. Magnus cyprianus orator: sꝫ pri⁹ petrus piscator. Chry. super matth. Future etiā dignitatis gr̄am artificij ope prophetabant: nā sicut qui rhetia iactat in aqua: nescit quos pisces comprehensurus est: sic ꝛ doctor qn̄ diuini s̄monis rhetia super populum iactat: nescit qui sunt accessuri ad deū. Sed quoscūq: deus excitauerit: illi adherent ei⁹ doctrine. Remi. De his autem piscatoribus loqtur dn̄s per hieremiam dicens, Mittam in vobis piscatores meos ꝛ piscabunt vos: vnde et hic subditur. Uenite post me. Glo. Non tam pedibus q̄ affectu et imitatione. Et fa. vos fie. piscato. hominum. Chry. super matth. Id est doctores vt cū rhete verbi dei cōprehēdatis hoies de mundo tēpestuoso piculoso vbi hoies non ambulant: sed feruntur: q: diabolus cū delectatiōe compellit eos in malo: vbi hoies alterutrū hoim se comedunt: sicut pisces fortiores deuorāt iuniores vt trāsiati viuāt in terra corpi xp̄i mēbra facti. Greg. i ho. Nulla autē petrus et andreas christum miracula facere viderant: nihil ab eo de premio eterne retributionis audierant: ꝛ tamen ad vnum preceptū hoc quod possidere videbantur obliti sunt. vnde sequitur. At illi con/ti. re. rhe. se. sunt eum. In quo affectū debemus potius pensare q̄ censum. Multum enim reliquit qui sibi nihil retinuit: multum dimisit q̄ cum re possessa et concupiscentijs renunciauit. A sequētibus ergo tāta dimissa sunt q̄ta a non sequentibus concupisci potuerunt. Exterior a eīm nostra dn̄o q̄tumlibet parua sufficiunt: nec perpendit q̄tum in eius sacrificio: sed ex q̄to proferatur. Estimationem quippe precij regnum dei non habet: sed tantum valet q̄tum habes. Chry. sup matth. Non autē predicti discipuli secuti sunt christum doctoris capiētes honorem: sed operis lucrum. sciebant eīm q̄ preciosa est anima hominis q̄ grata est apud deum salus ipsi⁹ ꝛ q̄ta est merces. Chry. in ho. Tante igitur pmissioni crediderunt et per sermones qb⁹ sunt capti crediderūt se alios posse piscari. Chry. sup mat. Hec igitur cupientes secuti sunt omnib⁹ relictis: in q̄ nos docuerunt: q: nemo pōt terrena possidere: ꝛ perfecte ad celestia peruenire. Glossa. In his ergo datum est

Marginalia: Mare galilee q̄tuor vocabula hꝫ. — Nota verbū. — Uerba cōsolatoria.

exeplū illis qui censum deserunt p xpi amore. subdit aūt exeplū eorū q etiā carnales affect⁹ p deo postpo nūt. vñ dicitur. Et pcedēs ide vidit alios duos. Nota qꝛ vocat binos ꝛ binos sicut alibi legit q misit eos binos ꝛ binos ad pdicandū. Greg. i ho. Quaten⁹ h nobis tacit⁹ innuat qꝛ q charitatē erga alterū nō habet predicationis officiū suscipere nul latenus debet Duo enim sunt pce pta charitatis: ꝛ min⁹ q̄ inter duos charitas haberi nō pōt. Chry. super mat. Sup charitatē etiā firmitatis ecclesię rectę posuit fundamēta: vt ex radicibus charitatis exuberans q̄si humor ascendat in ramis: et hoc sup naturalē charitatē: vt nō solū p grām: sed etiā per naturā ipsa chari tas firmior habeat. vñ dt: Fratres sic em̄ fecit de⁹: ꝛ in veteri testamen to sup moysen ꝛ aaron fr̄es: ponēs edificationis initiū. Qm̄ autē abun dātior est gratia noui testamenti q̄ veteris: ideo primū ppl̄z edificauit super vnā firmitatē: hunc aūt super duas. Jacobū iuxt zebedei ꝛ ioannē fratrem eius in naui cum zebedeo pr̄e eorū reficientes rhetia sua: qd est maxime paupertatis indiciū: ve tera em̄ reficiebant q noua vñ eme rent nō habebāt. Et qd ad maiorem pietatē eorū pertinet in tanta pau ptate sic patri suo succurrebant: vt secū eū baiularēt in naui: nō vt ille istos adiuuaret in opere: sed vt isti illū cōsolarent sua p̄sentia. Chrys. i ho. Nō pua aūt est hic demonstra tio v̄tutis inopiā facile ferre: ex iu stis nutriri laborib⁹: colligari inui cē amoris v̄tute patrē habere secū ꝛ curare. Chry. sup matth. Estimare āt primos velociores ad pdicandū: qꝛ rhetia mittebāt: istos aūt quasi pigriores: qꝛ adhuc rhetia cōpone bāt nō sum⁹ ausi: qꝛ differentiā eoꝝ cognoscere solius est xpi. Forte v̄o illi pp̄ter petrū dicti sunt mittētes rhetia: q predicauit euangelium sed nō cōposuit. Isti aūt propter ioānez componentes: qui euangelium com posuit. Sequitur. Et vocauit eos.

Cōpa tio testa mētoꝝ

Secre tū pan ditur.

Erant em̄ habitatione ciues: dile ctiōe cōcordes: artificio pares: fra ternitatis coniuncti pietate. Ideo simul vocauit eos: ne tot bonis con iunctos dissimilis vocatio separa ret. Chry. in homi. Vocando autem nihil eis promisit sicut prioribus: obedientia enim eorum qui preue nerant: viam eis preparauerant. Sz ꝛ multa de ipso audierant: scilicet tanq̄ familiares ꝛ consanguinitate coniuncti. Sequitur. Illi autem re lictis rhetibus et patre secuti sunt eum. Chry. sup Matth. Tria enim sunt que relinquere debet qui venit ad christum: actus carnales qui per rhetia piscationis signantur: substā tiam mundialem q per nauem: ꝛ pa rentes qui per patrē. Relinquerunt ergo nauem vt fierent ecclesiastice nauis gubernatores. Relinquerunt rhetia: vt non pisces afferrent ad ci uitatem terrenam: sed homines ad celestem. Relinquerunt vnum pa trem vt spirituales patres omnium fierent. Hila. Eis igitur artem ꝛ pa triam domum relinquentibus do cemur christum secuturi et secula ris vite sollicitudine: ꝛ paterne do mus cōsuetudine non teneri. Remi. Mystice autē per mare designatur iste mundus propter amaritudinē et fluctuationē. galilea autem inter pretatur volubilis siue rota: et signi ficat mundi volubilitatem. Ambu lauit igitur iesus iuxta mare: dum ad nos per incarnationem venit: qꝛ non carnem peccati: sed similitudi nem carnis peccati suscepit ex vir gine. Per duos fratres duo popu li designant q ab vno deo pr̄e crea ti sunt: quos vidit quando eos mi sericorditer respexit. Per petrum enim qui interpretatur agnoscens ꝛ dicitur simon. i. obediēs designatur iudaicus ppl's qui per legez deum agnouit: ꝛ preceptis eius obediuit. Per andreā q iterpretat virilis siue decorus: intelligit gētilis ppl's qui post agnitionem dei viriliter in fi de permansit. Nos populum voca uit quando pdicatores in mundum

allego ria pul cherri ma.

misit dicens. Uenite post me. i. relin-quite deceptorem et sequimini crea-torē. De vtroqȝ etiā pplo facti sunt hoīum piscatores. i. predicatores. Relictis aūt nauib⁹. i. carnalib⁹ de-sideriis. Et rheti bus. i. mundi cupi ditatibus secuti sunt xp̄m. Per iaco bū etiā intelligit iudaicus ppl's q̄ per cognitionē dei diabolū supplā tauit. Per ioannē gētilis popul⁹ q̄ sola grā saluatus est. zebedeus aūt quē relinquūt: et interpretat fugiti-uus siue labens: significat mūdum qui transit: et diabolū qui de celis lapsus est. Per petrū etiā et andreā mittētes rhetia in mare designant illi q̄ in prima etate dū de naui cor-poris sui mittūt rhetia carnalis cō cupiscētie in mare huius seculi: vo cant a dn̄o. Per iacobū et ioannem reficiētes rhetia designantur illi q̄ post peccata ante aduersitates ve-niūt ad xp̄m recuperātes q̄ perdide runt. Rab. Due naues duas eccle-sias figurant: eā q̄ ex circūcisione: et eā q̄ ex preputio vocata est. Quili-bet etiā fidelis fit symon deo obe-diendo: petr⁹ peccatum suū agno-scendo. Andreas viriliter labores patiendo: iacobus vitia supplantan do. Glo. Et ioānes vt totum gratie dei ascribat. et ideo q̄rta tm̄ vocatio ponit: vt quos p̄dicatores dei a qua tuor mūdi patrib⁹ vocatos signet. Phila. Uel in hoc futuroȝ euangeli-starū numerus figuratur. Remi. Per hoc etiā q̄tuor virtutes p̄ncipales designātur: prudentia eīm refert ad petrū pp̄ter diuinā cognitionē: iu stitia ad andreā pp̄ter operum viri litatē: fortitudo ad iacobum pp̄ter diaboli supplātationē: temperātia ad ioannē propter diuine grē effe-ctum. Augu. de concor. euan. Sane mouere pōt: quō ioannes dicat non in galilea: sed iuxta iordanem an-dreā secutū esse dn̄m cum alio: cui⁹ nomē tacet: deinde petrū ab illo no men accepisse. Ceteri aūt tres euā-geliste de piscatione vocatos eos dicūt satis inter se cōuenienter: maxi me mattheus et marcus: nāȝ lucas

Moralis expositio

andreā non nolat: q̄ tamē intelligit in eadem naui fuisse. hoc etiā videt distare q̄ tm̄ petro a dn̄o dictū esse cōmemorat lucas. Ex hoc iā hoīes eris capiens. qd̄ mattheus et mar-cus ambobus dixisse narrat. sed po tuit pri⁹ petro dici fm̄ lucā: et am-bobus postea fm̄ alios duos. Sed qd̄ de ioanne diximus: diligēter cō siderandū est: cū et locorū plurimū intersit et tēporis et ipsius vocatio nis. Sed intelligendū est petrum et andreaȝ nō sic vidisse dominum iu-xta iordanē: vt ei iam inseparabili-ter inhererent: sed tātuȝ cognouisse quis esset: et eum miratos ad pro-pria remeasse. Forte aūt qd̄ p̄termi serat recapitulat: qȝ sine vlla conse-quētis tēporis differētia dicit. Am-bulās aūt iuxta mare. Queri etiam potest: quō binos et binos seorsum eos vocauerit sicut narrāt matthe⁹ et marcus: cū lucas dicat iacobū et ioannem tanq̄ socios petri ad ad-iuuādū vocatos fuisse: et simul sub ductis ad terrā nauib⁹ xp̄ȝ secutos vñ intelligendū est hoc prio esse fa-ctū qd̄ lucas insinuat: et eos ad ca-pturam piscium ex more remeasse. Non enim erat dictum petro q̄ pi sces nunq̄ esset capturus: cum post resurrectionem h̄ fecerit: sȝ q̄ hoīes esset capturus: postea hoc factū est qd̄ mattheus et marcus narrāt: non enim subductis ad terraȝ nauibus tanq̄ cura redeundi secuti sunt eū: tanq̄ iubentem vt sequerentur.

Concordia euāgelioꝝ

¶ Et circuibat Iesus totā galileā docēs in synagogis eorū: et p̄dicās euāgeli[um] re gni: et sanās oēm lāguoreȝ et oēm infirmitatē in populo. Et abijt opinio ei⁹ i totā sy riā: et obtulerūt ei oēs male hn̄tes varijs lāguoribus et tormētis cōprehēsos: et qui demonia habebāt. et lunati-cos et paralyticos: et curauit

eos. Et secute sunt eũ turbe multe de galilea ⁊ decapoli ⁊ de hierosolymis ⁊ de iudea ⁊ de trãs iordanem.

¶ Chry. sup mat. Oĩs rex pugnaturus ɔtra aduersariũ prius ɔgregat exercitũ: et sic vadit ad pugnam: sic et dominus cõtra diabolũ pugnaturus prius cõgregauit apostolos: ⁊ sic cepit euangeliũ predicare. vnde sequitur. Et circuibat iesus. Remi. In quo doctorum vita instituitur. Ut enĩ nõ sint pigri: docent per hoc quod dicit: circuibat iesus. Chry. super mat. Quia enim illi vt debiles ad medicum venire nõ poterãt ipse sicut studiosus medicus circuibat grauiter egrotãtes: et dñs quidẽ circuibat singulas regiões. Qui autẽ sunt vnius regionis pastores cõsiderando debent circuire ppuli singulas passiões: vt ad remediũ passionis eorũ aliqđ medicamẽtum in ecclesia pferat. Remi. Ut autem nõ sint acceptores personarũ docẽtur p̃dicatores p hoc quod subiũgitur totã galileã. Ut aũt vacui nõ discurrãt: docẽtur p hoc qđ subdit. Docens. vt aũt nõ paucis: sed multis pdesse studeant: mouent p hoc qđ sequitur. In synagogis. Chry. in ho. hinc etiã eos erudiebat: q̃ non est deo ɔtrarius iudeis p̃dicans et errorũ p̃dicator: sed cõsonãs patri aduenit. Remi. Ut aũt non errores neq̃ fabulas sed salutaria p̃dicent: docẽtur p hoc qđ subdit. Predicãs euãgeliũ regni. Distat aũt inter do[illegible] p̃dicãs. docẽs enim refert ad p̃sentia; p̃dicans ad futura. docebat enĩ de p̃ntib᷒ mãdatis: p̃dicabat de futuris pmissis. Chry. sup mat. Uel docebat iustitias naturales: q̃s sc; ratio naturalis docet: vt castitatẽ: humilitatẽ: ⁊ hmõi quos p seipsos oẽs bona esse intelligũt de quibus necessaria est doctrina: nõ tantũ propter manifestationẽ: quantũ pper excitationem cordis. Preualẽtibus enim delectationibus carnalibus scientia iustitie naturalis quasi in obliuionẽ deducta obdormit. Cum ergo cepit doctor reprehẽdere carnalia mala: ei᷒ doctrina nõ nouam sciam introducit: sed oblitã commone facit. Predicabat aũt euangeliũ annũciãdo bona q̃ antiqui manifeste nec audierant: vt btitudinẽ celestẽ: mortuorum resurrectionẽ ⁊ hmõi. Uel docebat interp̃tãdo pphetias de ipso. Euangeliũ p̃dicabat denunciando in se bona futura. Remi. Ut aũt doctores doctrinã suam virtutibus ɔmẽdare studeant: docentur p hoc qđ subdit. Sanãs oẽm languorẽ ⁊ oẽm infirmitatẽ in pplo. Infirmitas q̃dẽ est corporum: lãguor autem animarũ. Chry. sup mat. Uel per lãguorẽ aĩe aliquã passionẽ intelligimus vt auaritiã: libidinem: ⁊ hmõi. Per infirmitatẽ autẽ infidelitatẽ p quã aliq̃s infirmat in fide. Uel per lãguores intelligunt grauiores corporis passiões: p infirmitates autẽ leuiores: sicut aũt passiones corporales diuinitatis virtute sanabat: sic spiritales v̄bo pietatis. Primo aũt docet ⁊ postea sanat pp̃ter duo primo q̃r premittit qđ magis necessariũ est: verba enim pietatis edificant animam non miracula: deinde quia verba per miracula commendantur: et non econuerso. Chrys. in home. Considerandum autem quod vbicunq̃ legis cuiusdam introductio fit: signa facere deus assueuit pignora sue virtutis leges tribuẽs suscepturis: hominem enim facturus mundum creauit: ⁊ tunc illi legem in paradiso proposuit: ⁊ quando noe legem laturus erat: magna signa ostendit. Et similiter iudeis legem laturus prodigia ostendit: ⁊ tunc legem dedit: ita ⁊ hic sublimẽ illam legem introducturus: miraculorum demonstratione certificat que dicuntur. Quoniam enim regnum quod predicabatur non apparebat: ab apparentib᷒ signis ipsum manifestauit. Glo. Sed quia predicatores debent habere bonum testimonium ab his qui foris sunt: ne

Predicatorum mores signantur.

Dñia leter docere et p̃dicare.

Nos diuin[illegible] oñdit.

si vita despicitur: predicatio contē-
natur. subdit. Et abiit opinio eius
in totā syriam. Raba. Syria est om-
nis regio ab euphrate vsq3 ad mare
magnum: a capadocia vsq3 ad egy-
ptum: in qua prouincia palestina in
qua habitāt iudei. Chrys. in ho. In-
tende autem moderationē euange-
liste quia non vnumquemq3 nobis
enarrat curatorum: sed breuib9 ver
bis copiositatem transcurrit signo-
rum. vnde sequitur. Et obtulerunt
ei omnes male habētes. Remi. Per
quos varias vult intelligi infirmi-
tates: sed leniores. Cum vero dicit
Uarijs languoribus et tormentis
cōprehensos: illos vult intelligi de
quibus subinfertur: et qui demonia
habebant etc. Glo. Languor diutur-
nus est tormētum: est et morb9 acu-
tus: vt dolor lateris et hmōi. q autē
demonia habebāt sunt qui a demo-
nibus vexabantur. Remi. Lunatici
enim dicti sunt a luna: que dū men-
struis temporibus crescit et decre-
scit: ipsi vexantur. Hieron. Demo-
nes enim obseruantes lunaria tem
pora creaturarum infamare cupie-
bāt vt in creatorem blasphemie re-
Notu-
da bōa.
dundarent. August. xxi. de ciuitate
dei. Illiciuntur tamen demones ad
inhabitandum per creaturas: quas
non ipsi: sed deus condidit delecta-
bilibus p sua diuersitate diuersis:
non vt animalia cibis: sed vt spiri-
tus signis: que cuiusq3 delectationi
congruunt. Raba. Paralytici autē
sunt corpore dissoluti: paralysis
enim grece latine dicitur dissolutio.
Sequitur. et curauit eos. Chrys. su-
per mat. Cum in quibusdam locis
dicatur. Multos curauit: hic simpli
citer dicitur. Et curauit eos. signās
q omnes curauit. Sicut et noui-
tius medicus intrās ciuitatem: om
nes ad se venientes curat: propter
suam opinionem commendandam.
Chry. in home. A nullo autē eorum
fidem exquisiuit: quoniam nondum
virtutis sue demonstrationem de-
derat: et in adueniendo et ferendo
a longe non paruam ostenderant
fidē. Sequit Et secute sunt eum tur-
be multe. Rabanus. Que quadri-
partite sunt: alij propter celeste ma
gisterium vt discipuli: alij ob cura-
tionem infirmitatum: alij sola fa-
ma et curiositate: volentes experiri
an verum esset quod dicebatur. alij
per inuidiam volentes eum in ali-
quo capere et accusare. Mystice aūt
syria interpretatur elata. galilea vo
lubilis vel rota: id est diabolus et
mundus qui et superbus est: et ad
ima semper rotat: in quo fama chri
sti per predicationem innotuit. De-
moniaci enim sunt idololatre: lunati
ci instabiles: paralytici pigri et dis-
soluti. Glo. Turbe autem que se-
quuntur dominum sunt de ecclesia:
que spiritualiter est galilea transmi
grans ad virtutes. Et decapolis. x.
precepta seruās. et hierosolyma et iu
dea: quam visio pacis et cōfessio il-
lustrat. Et trans iordanem quia ba-
ptismo transito terram promissiōis
intrat. Remi. Uel sequuntur domi-
num de galilea: id est de volubilita-
te mūdi. et decapoli que est regio. x.
vrbium et significat decalogi trans-
gressores. Et de hierosolyma: q3 sci
licet prius innoxia pace detineban
tur. Et de iudea: id est de confessio-
ne diaboli ca. Et de trans iordanē:
q2 prius erant in paganismo consti
tuti: sed transeuntes per aquam ba
ptismi venerunt ad christum.

Sequa-
ces xp̄
sunt q̄-
drupli-
ces.

¶ Capitulum. v.

Videns autem Jesus turbas: ascēdit in mō-tem: et cum se-disset accesse-rūt ad eum di-scipuli eius: et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati paupes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum.

Expiēs tiachry sosto-mi.

¶ Chry. sup mat. Omnis artifex fz professionez suā oportunitatē operis videns gaudet. Carpentarius enim si viderit arborez bonā concupiscit eam pcidere ad opus artificij sui. Et sacerdos cū viderit ecclesiā plenam: gaudet anim⁹ eius: z delectatur vt doceat. Sic z dominus videns magnā cōgregationē ppl'i: excitatus est ad docendū. vñ dicit. Uidens autē turbas Jesus ascendit in montē. Aug. de cōcor. euāg. Uel hic potest videri multas turbas vitare voluisse: et ob hoc ascendisse in mōtem: vt solis discipulis loqueretur. Chry. in ho. Per hoc aūt ꝙ nō in ciuitate z foro: sed in mōte z solitudine sedit: erudiuit nos nihil ad ostentationez facere: z a tumultibus abscedere: z maxime cum de necessarijs disputare oportcat. Remi. Hoc enim sciēdū est ꝙ tria refugia legit dñs habuisse nauiz: mōtē: z desertū ad quorū alterū quotiescūqz a turbis opprimebat cōscēdebat. Hier. Nōnulli aūt simpliciorū fratrū putāt dominū ea q̄ sequunt in oliueti monte docuisse: quod nequaꝙ ita est. Ex precedētib⁹ eñ z sequētibus in galilea mōstrat locus quē putamus esse vel thabor vel quemlibet aliū montem excelsum. Chry. super mattheū. Ascēdit aūt in montē. primo quidem vt impleret pphetiam Esaie dicētis. Super mōtem ascēde tu. deinde vt ostendat quoniā in altitudine spūaliū virtutū ɔsistere debet qui docet dei iustitiā pariter et qui audit: nemo enim pōt in valle stare et de monte loqui. Si in terra stas de terra loq̄re. Si autē de celo loqueris: in celo ɔ̄siste. Uel ascēdit in mōtē vt ostēdat ꝙ o's qui vult discere mysteria veritatis: in mōtem ecclesie debet ascendere: de quo ppheta. Mons dei: mōs pinguis. Hila. Uel ascendit in montem quia in paterne maiestatis celsitudine positus celestia vite pcepta constituit. Augu. de sermone domini in monte. Uel ascendit in montem vt significet quia minora erāt precepta iustitie: que a deo data sunt per prophetas populo iudeorum: quem timore adhuc alligari oportebat. per filium autem suum maiora populo quem charitate iam conuenerat liberari. Sequitur. Et cum sedisset: accesserunt ad eum discipuli eius. Hiero. Ideo autē non stans: sed sedens loquit. q2 non poterant eū intelligere in sua maiestate fulgentē. Aug. de ser. dñi in mōte. Uel qđ sedens docebat: pertinet ad dignitatem magistri. Accesserunt autez ad eum discipuli eius: vt audiēdis verbis illi⁹ hi essent ēt corpore vicinio res: qui preceptis implēdis animo appropinquabant. Raba. Mystice autem sessio domini incarnatio ei⁹ est: q2 nisi domin⁹ incarnatus esset humanum genus ad eum accedere non potuisset. Augu. de cōcor. euan. Mouet autē ꝙ mattheus in monte dicit hunc habitum esse sermonē a domino sedente: lucas autem in loco campestri a domino stante. Hec igitur diuersitas facit videri alium fuisse illū: aliū istū. Quid eñ prohibet christum q̄daz alibi repetere q̄ ante iam dixerat? aut iterū facere: que ante iam fecerat? Quāꝙ etiam possit illud occurrere in aliqua excellētiori parte mōtis primo cū soli a discipulis dominū fuisse: qñ ex eis duodecim elegit: deinde cuz eis descendisse nō de monte: sed de ipsa montis celsitudine in campestrem locum. i. in aliquā equalitatem que in latere montis erat: et multos capere poterat: atqz ibi stetisse donec ad eum turbe congregarentur ac postea cum sedisset accessisse ppinquius discipulos eius: atqz ita illis ceterisqz turbis presentibus vnum habuisse sermonem: quē mattheus lucasqz narrant diuerso narrandi modo: sed eadem veritate rerum. Grego. quarto mora. Sublimia autem precepta domino in monte dicturo premittitur. Et aperiens os suum docebat eos zc. qui dudum aperuerat ora prophetarum. Remi. Ubicunqz autem legitur dominus

Cōcor. diaeuā gelio rum.

apetuisse os:inspiciendum est quia magna sunt que sequuntur. August. de ser. domini in monte. Uel dicit. Aperiens os suum: vt ipsa mora cõmendet aliquanto longiorem futurum esse sermonẽ Chry. in ho. Uel hoc dicit vt discas quoniam nunc quidem docebat os aperiens in loquendo nunc autem vocem que est ab operibus emittens. Aug. in ser. domini in mõte. Siquis autem pie sobrieq́ꝫ considerauerit: inueniet in hoc sermone q̃tũ ad mores optimos pertinet perfectum vite christiane modũ. vnde sic ipse sermo cõcluditur. Oĩs qui audit verba mea hec ꝛ facit ea: similabo eum viro sapienti. Aug. ix. de ciui. dei. Nulla autem est causa philosophandi nisi finis boni. q̄ aũt beatum facit ipsum est finis boni. Et ideo a beatitudine incipit dicens. Beati pauperes spiritu. Augu. in ser. domini in monte. Presumptio q̃dẽ spũs audaciam ꝛ superbiã significat: vulgo etiã magnũ spiritum superbi hr̃e dicuntur ꝛ recte: nam spũs ventus vocatur. Q̇s vero nesciat superbos inflatos dici quasi vento distentos. Quapropter recte hic intelligitur. Pauperes spũ humiles et timẽtes deuꝫ. i. non habentes inflantẽ spm̃. Chry. in ho. Uel spũm hic elationem et animum dicit. Quod eñ sunt multi humiles nolentes reꝝ necessitate coacti: nõ est laus. vnde illos beatificat q̇ se ex electiõe humiliant. Ideo autem hic incipit radicit⁹ euellens superbiam: q̄ꝛ hec fuit radix et fons malitie vniuerse: contra quaꝫ ponit humilitatẽ: velut quoddam stabile fundamentum: qua subiecta cum stabilitate alia superedificantur. hac autem destructa pereunt quecunq́ꝫ congregaueris bona. Chrys. super Matth. Ideo autem dixit manifeste. Beati humiles spiritu. vt sic humiles ostendat: vt semper adiutorium dei sint mẽdicantes. vnde in greco dicitur Beati mendici vel egeni. Sunt eniꝫ multi naturaliter humiles ꝛ non ex fide qui non pulsant adiutorium dei: sed solum qui secundum fidẽ sunt humiles. Chry. in ho. Uel q̄ꝛ pauperes spiritu hic dicit formidantes ꝛ trementes dei iussiones: quomodo dñs per Esaiaꝫ cõmẽdat. Quid aũt amplius q̄ꝫ simpliciter humiles? Humiliũ eniꝫ hic quidem mediocriter est. hic autem superabundanter. August. Superbi ergo appetant regna terrarum: sed humilium est regnũ celorũ. Chry. super Matth. Nã sicut cetera vitia deponunt ad inferos: maxime tamẽ superbia: sic et omnes virtutes inducunt in regnũ celorũ: maxime tñ humilitas q̄ꝛ proprium est: vt qui se humiliat exaltetur. Hiero. Uel beati pauperes spũ: qui. s. propter spiritumsanctum voluntarie sunt pauperes. Ambro. de offi. Inde autem incipit beatitudo iudicio diuino: vbi erũna estimatur humano. Glo. Pauperibus aũt in presenti conuenienter promittuntur diuitie celi.

que humilitas sit laudanda.

¶ Beati mites: quoniã ipsi possidebunt terram.

¶ Ambro. super lucã. Cũ simpliciter contentus fuero inops: superest vt mores meos tẽperẽ. Quid enim mihi prodest carere secularibus: nisi fuero mitis? Cõgrue igitur sequitur. Beati mites. Augusti. Mites sunt qui cedunt improbitatibus et non resistunt in malo: sed vincunt in bono malum. Amb. super lucã. Mitiga ergo affectũ tuũ vt non irascaris: aut certe iratus ne peccaueris preclarũ est enim motum tẽperare cõsilio. nec minoris virtutis dicitur prohibere iracũdiam q̄ꝫ omnino nõ irasci: cum plerũq́ꝫ istud leuius: hoc fortius estimetur. Rixentur igitur immites et dimiscent pro terrenis et temporalibus rebus. Sed beati mites quoniam ipsi hereditabunt terrã de qua euelli non possunt. Illam inquam terram de qua in psalmo dicitur. Portio mea in terra viuentium. Significat enim quandaꝫ stabilitatem hereditatis perpetue vbi anima per bonũ affectum tanq̄ꝫ

loco suo requiescit: sicut corpus in terra. Et inde cibo suo alitur: sicut corpus ex terra: ipsa est redes et vita sctorũ. Chry. super mat. Uel terra hic sicut quidam dicunt: q̃diu est in hoc statu terra mortuorum est: quia vanitati subiecta est: cum autem liberata fuerit ꝺ corruptiõe: fit terra viuorũ vt mortales hereditent immortalẽ. Alterum exponẽtem legi: q̃si celũ in quo habitaturi sunt scti dicatur terra viuorũ quod q̃tũ ad inferiorẽ regionẽ celũ est: quantum autem ad superius celum dicitur terra. Alij dicunt qꝛ corpus nostrum terra est: et q̃diu subiacet morti: terra est mortuorũ. Cum autem fuerit cõforme factũ glorie corporis xp̃i: erit terra viuorum. Hila. Uel hereditatem terre mitibus dominus pollicetur. i. eius corporis quod ipse assumpsit habitaculum: qꝛ per mansuetudinẽ mentis nr̃e habitat xp̃s in nobis nos q̃qꝫ clarificati corporis eius gloria vestiemur. Chry. in ho. Uel aliter. Christus hic spũalibus sensibilia immiscuit: quoniã enim estimat qui mitis est omnia sua perdere contrarium promittit dicens quod cum stabilitate sua possidet: qui non est proteruus: qui autẽ aliter est multotiens animam et hereditatẽ paternã perdit. Quia vero propheta dixerat. Mansueti hereditabũt terram: a consuetis verbis cõtexit sermone. Glos. Mites etiam qui seipsos possederunt: hereditatem patris in futuro possidebunt: plus autem est possidere terram: q̃ habere regnũ celorum: multa enim habemus: que statim amittimus.

Discretio verborum dñi.

Beati qui lugẽt: quoniã ipsi consolabuntur.

Ambro. super lucam. Cum hoc feceris: vt scꝫ sis pauper et mitis memẽto qꝛ peccator es: lugeto peccata tua. vnde sequitur. Beati qui lugent. Et bene tertia bñdictio est peccata deflentis: qꝛ trinitas est: q̃ pctã ꝯdonat. Hila. Lugẽtes eñ hic dicuntur nõ orbitates: aut cõtumelias: aut damna merentes: sed pctã vetera flentes. Chry. super Matt. Et qui sua quidem peccata lugent bti sunt: sed mediocriter: beatiores autẽ sunt q̃ aliena lugẽt peccata: tales conuenit esse omnes doctores. Hiero. Luctus eñ hic non mortuorum ponitur cõi lege nature: sed peccatis et vitijs mortuorũ. Sic fleuit samuel saulẽ: et paulus eos qui post immũdiciã penitẽtiam nõ egerunt. Chry. super matth. Cũ autẽ cõsolatio sit lugẽtiũ: cessatio luctus q̃ sua peccata luget: cõsolabuntur indulgentiã ꝯsecuti. Chry. in ho. Et licet talibus sufficiat venia frui: non terminat retributionẽ in pctõꝝ remissione: sed et multarũ facit pticipes consolationum: et hic et in futuro. Semper enim maiores: laboribus deus dat retributiones. Chry. sup matth. Qui vero aliena peccata lugent consolabunt qui cuꝫ in seculo illo prouidentiã cognouerint deiꝫ et itellexerint: qꝛ q̃ pierũt nõ fuerũt dei: de cuius manu nemo rape potest de eis luctu derelicto in sua beatitudine letabũtur. Uel aliter Augu. in ser. dñi in mõte. Luctus est tristitia de amissione charorũ. Conuersi autẽ ad deuꝫ ea que in hoc mundo chara habebant amittunt. nõ enim gaudẽt in rebus quibus añ gaudebãt et donec fiat in illis amor eternorũ: nõnulla mesticia sauciantur. Cõsolabuntur ergo spũ sancto qui maxime ꝑpterea paraclitus nominatur. i. ꝯsolator: vt tpãleꝫ amittẽtes eterna letitia perfruantur. Et ideo dicit. Qm̃ ipsi consolabuntur. Glo. Uel ꝑ luctũ duo genera ꝯpunctionis intelliguntur. s. pro miserijs huius mũdi et pro desiderio celestium. vnde filia Caleph petiuit irriguum superius et inferius: hmõi autem luctus non habet nisi pauper et mitis: qui cũ mũdũ nõ diligat: q̃d miser est recognoscit: et. iõ celũ ꝯcupiscit. cõuenienter ergo lugentibus ꝓmittitur cõsolatio: vt q̃ tristatus ẽ in pñti: gaudeãt i futuro. Maior ẽ aũt retributio lugẽtis q̃ paupis et mitis. plus ei ẽ gau

Duo gña cõpũctionis.

dere in regno q̄ habere ꝛ posside-re: multa em̄ cū dolore possidem⁹. Chry. in home. Notādū aūt q hāc beatitudinē cū intētione q̄dā pro-posuit: ideo non dixit. Qui tristan-tur: sed qui lugent: in quo etiā per fectionis sapientie magisteriū de-dit. Si enim qui filios vel alios de functos lugēt: fm illud tps nō desi derant pecuniā nec gloriā: nec con nitūs exacuūt: neq̄ aliqua alia pas siōe capiunt: multomagis hec ser-nare debēt: qui lugēt sua peccata.

¶ Beati qui esuriunt et si-tiunt iustitiam: quoniā ipsi saturabuntur.

¶ Amb. sup lucā. Postq̄ delicta de fleui: esurire incipio et sitire iusti-tiā. Eger em̄ cū in graui morbo est nō esurit. vñ sequit. Bti q̄ esuriunt ꝛ sitiūt iustitiā. Hiero. Non nobis sufficit velle iustitiam: nisi iustitie patiamur famē: vt sub hoc exemplo nūq̄ nos satis iustos: s; semꝑ esu-rire iustitie opa intelligamus. Chry. sup mat. Qm̄ omne bonū qd nō ex amore ipsius boni faciūt hoies: in-gratū est añ deum. Esurit aūt iusti-tiā qui fm iustitiā dei desiderat cō-uersari. sitit aūt iustitiā: qui sciam ei⁹ acq̄rere cupit. Chry. in ho. Iu-stitiā aūt dicit vel vlem vel ꝑticula rē auaritie cōtrariā. Quia enim de misericordia dicturus erat: ꝑmon-strat qualiter misereri oporteat: q̄ nō ex rapina neq̄ ex auaritia. vnde etiā qd est auaritie ꝓpriū. s. esuri-re ꝛ sitire: iustitie attribuit. Hil. Si-tientib⁹ aūt ꝛ esuriētib⁹ iustitiam beatitudinē tribuit significās extē sam in dei doctrinā sctōꝝ auidita-tē: ꝑfecta i celo satietate repleri. Et hoc est qd d̄r. Qm̄ ipsi saturabūt. Chry. sup matth. s. largitate remu-nerātis dei qm̄ maiora erūt p̄mia dei q̄ sanctoꝝ desideria. Aug. Uel illo cibo saturabuntur in p̄nti de quo dñs dixit. Meus cib⁹ est vt fa-ciam voluntatē patris mei: quod est iustitia. ꝛ illa aqua de qua quis-quis biberit: fiet ei fons aque sa-lientis in vitam eternam. Chry. in ho. Uel in hoc terrenū premiū de-terminat: q̄ enim estimatur auari-tia abundātes facere: ipse ꝯtrariū dicit. q iustitia hoc operatur. Qui enim iustitiam cupit: omnia cū sta-bilitate habet.

premia iustorū exce-dūt de-sideria eorū.

¶ Bti misericordes: quo-niam ipsi misericordiam cō-sequentur.

¶ Glo. Iustitia ꝛ mia ita coniuncte sunt vt altera ab altera debeat tē-perari. iustitia enim sine mia cru-delitas est: mia sine iustitia dissolu-tio. vñ de mia post iustitiam subdit dicens. Bti misicordes. Re miseri cors d̄r q̄si miserū hñs cor: q̄ alte-ri⁹ miseriā q̄si suā reputat: ꝛ d̄ ma-lō alterius q̄si de suo dolet. Hiero: Mia hic nō solū i eleemosynis in-telligit: sed in oi peccato frīs si al-ter alterius onera portem⁹. Augu: Beatos autem dicit esse qui subue niūt miseris: qm̄ eis ita repēditur: vt de miseria liberent. vñ sequitur. Qm̄ ipsi miam ꝯsequētur. Hila. In tātū enim de⁹ beniuolētie nostre in oēs delectat affectu: vt suā miseri-cordiā sit solis misericordibus ꝑ-statur⁹. Chry. in ho. Uidet aūt esse eq̄lis retributio: s; ē multo maior nō enim est equalis hūana mia ꝛ di nina. Glo. Merito ergo misericor-dibus misericordia impenditur vt plus accipiant q̄ meruissent. et si-cut plus recipit qui vltra saturita-tem habet: q̄ ille qui habet tantum ad saturitatem: sic maior est glīa mi sericordie q̄ precedentium.

¶ Beati mūdo corde: quo niam ipsi deum videbunt.

¶ Ambr. Qui misericordiā defert misericordiam amittit: nisi mundo corde misereatur. Nam si iactan-tiam querit: nullus est fructus. vn-de sequitur. Beati mundo corde. Glo. conuenienter autem sexto lo-co ponitur cordis mundities: quia sexto die hō ꝯditus est ad imaginē dei: q̄ quidē obtenebrata erat i homi-

ne per culpā sed in mūdis corde reformatur per grām. Merito autem post predicta sequit: q2 nisi illa precedāt mundū cor in hoīe nō creat. Chry. in ho. Mūdus aūt hic ait vel eos q̄ vniuersalē virtutē possident z nullus sibi malitie cōsciū sunt: vel eos q̄ in tēperantia zsistūt. q̄ maxime necessaria est ad videndū deū: fm̄ illud pauli. Pacem sequamini cū oīb9 z sanctimoniā: sine qua nemo videbit deum. Quia em̄ multi miserent quidē: sed impudica agūt: monstrans qđ nō sufficit primū: scz misereri. hoc de mūdicia apposuit: Hiero. Mundus autē deus a mundo corde conspicitur. Templū em̄ dei non pōt esse pollutū. Et hoc est qđ dr. Quoniā ipsi deum videbunt. Chry. super mat. Qui em̄ oēm iustitiam facit z cogitat: mente sua deū videt: qm̄ iustitia figura est dei: de9 enim iustitia est. Scđm ergo q̄ aliquis eripuerit se a malis z fecerit bona fm̄ hoc deū videt: aut paruz: aut amplius: aut interdū: aut semper: fm̄ possibilitatē humanā. In seculo aūt illo mundi corde deū videbunt facie ad faciē: non in speculo et in enigmate sicut hic. Augu. in ser. dn̄i in mōte. Stulti autē sunt q̄ deū videre istis exterioib9 oculis querūt: cū corde videat: sicut alibi scriptū est. In simplicitate cordis querite illū. hoc est em̄ simplex cor qđ mūdū cor. Aug. vlti. de ciui. dei. Si autē tātū poterunt in corpe spirituali oculi etiā ipsi spūales q̄tū pūt isti quales nūc habemus: procul dubio per eos deus videri non poterit. Augu. in primo de tri. Hec aūt visio merces est fidei: cui mercedi per fidē corda mūdantur: sicut scriptū est. Mundās fide corda eorum. hoc autē pbatur illa maxime snia. Beati mūdo corde: quoniā ipi deū videbunt. Augu. super geñ. ad lrām. Nemo autē videns deū viuit vita ista: qua mortaliter viuitur in istis sensibus corporis. Sed nisi ab hac vita quisq̄ funditus moriatur siue oīno exiēs de corpore: siue ita alienatus a carnalibus sensibus vt merito nesciat: sicut ait apls. vtrū in corpore an extra corp9 sit: nō in illā subuehitur visionē. Glo. Maiorem aūt remunerationē isti habent q̄ pmi sicut q̄ in curia regis nō solū prādet: sz etiā faciē regis videt.

Mūdo corde q̄ dicant.

Visio ē merces ctōrū.

Beati pacifici: quoniam filii dei vocabuntur.

Ambro. super lucā. Cū interiorā tua vacua feceris ab oī labe peccati: ne dissensiones cōtentionesq̄ ex affectu tuo pdeāt: a te pacē incipe vt sic pacē aliis feras. vñ sequitur. Beati pacifici. August. xix. de ciui. dei. Est aūt pax tranquillitas ordinis. Ordo aūt est pariū dispariūq̄ sua loca tribuēs dispositio. Sicut aūt nemo est qui gaudere noluerit ita nemo est q̄ pacem hr̄e noluerit q̄nquidē z ipi q̄ bella volunt nihil aliud q̄ ad gloriosam pacē cupiunt bellando peruenire. Hiero. Pacifici aūt dicunt beati q̄ primū in corde suo: deinde z inter fratres dissidētes faciūt pacē. Quid ei prodest alios per te pacari: cum in tua aīa sint bella vitiorū? Augu. in ser. dn̄i in mōte. Pacifici aūt in semetipsis sunt: qui oēs animi sui motus componētes z subiicientes rōni carnalesq̄ zcupiscētias habētes edomitas fiunt regnū dei. in quo ita ordinata sunt oīa. vt qđ est in hoīe precipuū z excellēs: imperet ceteris reluctātib9: que sunt nobis bestiisq̄ cōia: atq̄ idipm̄ qđ excellit in hoīe id est mens z rō subiiciat superiori qđ est ipsa veritas filius dei. Neq̄ enim imperare inferioribus potest nisi superioribus subiiciat. Et hec est pax que datur in terra hominibus bone volūtatis. Augu. in li. xe trac. Non tamē cuiq̄ puenire pōt in hac vita vt lex repugnās legi mētis omnino nō sit in membris. Sed hoc nunc pacifici agunt domando concupiscentias carnis: vt ad pacem plenissimā quādoq̄ veniatur. Chry. super mat. Pacifici autez ad alios sunt: non solum qui inimicos in pace

in pace recõcilliãt. sed etiã illi q in memores maloꝝ diligũt pacẽ. Pax em̃ illa btã est q in corde posita est nõ tm̃ in verbis. Qui aũt pacẽ diligunt: filij sunt pacis. Hila. Pacifico rum aũt beatitudo adoptionis est merces. Et ideo dr. Qm̃ filij dei vocabunt: parẽs em̃ oim deus vnus est: neqꝫ aliter trãsire in nunci pationẽ familie ei⁹ licebit: nisi fraterne inuicẽ charitatis pace viuam⁹. Chry. in ho. Uel qꝛ pacifici dicunt qui nec litigãt: nec odiũt adinuicem: sed ꝛ cõgregãt litigãtes: recte filij dei vocant: qꝛ vnigeniti: hoc est opus cõgregare dispersa: ꝛ pacificare cõtra se preliantia. Augu. Uel qꝛ i pace pfectio est vbi nihil repugnat pacifici filij dei dicuntur: qm̃ nihil resistit deo. Et vtiqꝫ filij similitudinẽ pris debent habere. Glo. Maximã ḡ dignitatẽ habẽt pacifici: sicut q fili⁹ regis dr in domo regia summ⁹ est. Septimo autẽ loco beatitudo hic ponit: qꝛ in sabbato vere requiei dabitur vera pax: sex etatibus transactis.

Pacis mun⁹ eximiũ

Beati qui persecutionẽ patiunt ꝑpter iustitiaꝫ: qm̃ ipsoꝝ est regnum celorum.

Chry. i ho. Posita pacificoꝝ beatitudine: nẽ aliquis existimaret ꝙ semꝑ pacẽ sibi querere sit bonum. subdit. Beati q psecutionẽ patiunt ꝑpter iustitiã hoc est ꝑpter virtutem: ꝑpter defensionẽ alioꝝ: ꝑpter pietatẽ. Justitiam em̃ cõsueuit ꝓ oi virtute aic ponere. Aug. in ser. dñi in mõte. Pace ei intrinsecus cõstituta ac firmata: quascũqꝫ psecutiões ille q foras missus est: forinsec⁹ cõcitauerit aut gerit: auget gl'iam q̃ fm deũ est. Hiero. Signanter autẽ addidit. propẽ iustitiã. Multi enim ꝑpter sua pctã psecutionẽ patiunt ꝛ nõ sunt iusti. Simulqꝫ ꝯsidera qd octaua vere circũcisionis beatitudo martyrio terminetur. Chryso. super mat. Non autem dixit. Beati qui a gentilibus persecutionẽ patiuntur: ne putes illũ solũ beatum qui persecutionem patitur propter idola non colanda: ideo ꝛ ab hereticis persecutionem patiẽs ꝑpter veritatẽ non relinquendam beatus est: qꝛ propter iustitiam patit. Sed ꝛ siquis ex potẽtibus qui xpiani videntur: forsitan ꝑpter sua peccata correctus a te fuerit te persecutus beatus es cũ ioãne baptista. Si em̃ verum est qd prophete martyres sunt qui a suis occisi sunt: sine dubio qui ꝑpter cãm dei aliqd patit ꝛ si a suis patitur mercedẽ martyrij hꝫ. Et ideo nõ posuit scripturaꝫ personas persequentiũ: sed solam causam persecutionis: vt non aspicias: qs te persequit: sed ꝑpter qd: Hila. Sic ergo ad postremũ eos in beatitudine numerat: qbus oia pro xpo pati qui iustitia est pronus affectus est. his igit ꝛ regnũ seruat: qꝛ in ꝯtẽptu seculi sunt paupes spiritu. vñ dicit. Qm̃ ipoꝝ est regnum celoꝝ. Aug. Uel octaua beatitudo tanq̃ ad caput redit: qꝛ cõsummatũ perfectũqꝫ ostẽdit ꝛ ꝓbat. Itaqꝫ in prima ꝛ in octaua noiatũ est regnũ celorũ: septẽ em̃ sunt q perficiũt. nã octaua clarificat: ꝛ perfectũ demõstrat: ꝛ per hos gradus ꝑficient et ceteri. tanq̃ accipiat rursus exordiũ. Ambro. sup lucam. Uel aliter. Primũ regnũ celoꝝ sanctis ꝓpositum est in absolutiõe corpis: scdm post resurrectionẽ esse cum christo: Post resurrectionẽ em̃ terrã tuã incipies possidere absolutus a morte: ꝛ in ipsa possessione ꝯsolationeꝫ reperies. Cõsolationẽ sequitur delectatio: delectationẽ diuina miseratio. Cui aũt miseretur dñs ꝛ vocat: ꝛ sic vocat⁹ videt vocantẽ. Qui aũt deũ viderit: in ius diuine generationis assumitur: ꝛ tunc demum quasi dei filius celestis regni diuitũs delectatur. Ille igitur incipit: hic repletur. Chry. in ho. Ne autem mireris si fm vnãquãqꝫ beatitudinẽ regnũ non audis: qꝛ cũ dicit. Cõsolabuntur: misericordiã ꝯsequentur et cetera huiusmodi. Per hec vniuersa nihil aliud q̃ regnũ celo

Martyres qd faciat.

Anagoge verboꝝ.

rum occulte insinuat:vt nihil sensibile expectes. Neqz eñ btūs est q̄ in his coronat:q̄ cū pñti vita discedūt. Aug. diligēter aūt attēdēdꝰ est numerus harū sniarū. his eñ septē gradibꝰ ꝯgruit opatio spūsscti septiformis quā esaias describit:sz ille a sūmo:hic ab imo:qꝛ ibi docet filiꝰ dei ad ima descēsurus:hic hō de imis ad silitudinez dei ascēsurꝰ. In his pmꝰ ē timor q̄ ꝯgruit hoibꝰ humilibꝰ:de qbꝰ dr. Bti paupes spū.i. nō alta sapiētes:sed timētes. Scda est pietas:q̄ cōuenit mitibus q̄ eñ pie q̄rit:honorat:nō rep:ehēdit nō resistit:qđ est mitez fieri. Tertia est scia q̄ cōuenit lugētibꝰ:q̄ didicerūt qbꝰ malis nūc vincti sunt:q̄ q̄si bona petierūt. Quarta q̄ est fortitudo ꝯgruit esuriētibꝰ ꝛ sitiētibꝰ:qꝛ desiderātes gaudiū de veris bonis laborāt:a terrenis cupientes auerti. Quita ꝯsiliū cōuenit misericordibꝰ qꝛ vnicū remediū ē de tātis malis erui:dimittere alijs ꝛ dare. Sexta est itellectꝰ:ꝛ ꝯuenit mūdis corde q̄ purgato oculo pñt videre q̄ oculus nō vidit. Septima est sapiētia q̄ cōuenit pacificis:in qbꝰ nullꝰ motus est rebellis:sz obtēperāt spūi. Unū aūt pmiū qđ est regnū celorū varie noiatum est. In primo sicut oportebat positū est regnū celorū qđ est perfecte sapientie initiū:ac si diceret. Initiū sapiētie timor dñi. Mitibꝰ hereditas:tāq̄ testm̄ pris cū pietate q̄rētibꝰ. Lugētibꝰ ꝯsolatio:tāq̄ sciētibꝰ q̄d amiserīt:ꝛ in qbꝰ mersi sunt. Esuriētibꝰ saturitas tāq̄ refectio laborātibus ad salutē. Misericordibꝰ misericordia tanq̄ optimo cōsilio vtētibꝰ:vt hō eis exhibeat:qđ exhibēt. Mūdis corde facultas vidēdi deū tāq̄ purū oculū ad itelligenda eterna gerētibꝰ. Pacificis dei silitudinē. Et ista quidez in hac vita pñt cōpleri:sicut cōpleta esse in aplis credimus. nam qđ post hanc vitam promittit:nullus verbis exponi potest.

Consonantia donorum et btitudinum.

¶ Beati estis cū maledixerit vos hoies ꝛ psecuti vos fuerint:ꝛ dixerit oē malū aduersū vos mētiētes ppř me. Gaudete ꝛ exultate:qm̄ merces vestra copiosa ē i celis. Sic eñ psecuti sunt pphetas qui fuerunt ante vos.

¶ Raba. Supiores snias gñalr dixerebat. iā icipit loq̄ pñtes ꝯpellās pdicens eis psecutiōes q̄s p noie eiꝰ passuri erāt dicēs. Bti estis cū maledixerit vo. ho. et pse. vos fuerint:ꝛ dix. oē malū aduer. vos. Aug. Queri aūt pōt q̄d intersit qđ ait. Cū vobis maledicēt:ꝛ dicēt oē malū:cū maledicere hoc sit malum dicere. Sz aliter est maledictū iactatū cū ꝯtumelia corā illo q̄ maledicit. alit cū absentis fama ledit. persequi aūt ē vi in ferre vł insidijs appetere. Chry. sup mat. Si aūt verū ē:qm̄ qui calicē aq̄ porrexerit:merces eiꝰ nō perit:ꝯsequēter q̄ vł vniꝰ leuissimi vbi iniuriā fuerit passus vacuꝰ nō erit a mercede. Ut aūt blasphematꝰ sit btūs:duo cōuenire debēt:vt ꝛ mēdaciter blasphemet ꝛ p deū:allioquin si vnum defuerit:non est btitudinis merces. Et iō dt. Mētiētes pp̄ter me. Aug. Qđ ppter illos additū puto qui volunt de psecutionibꝰ ꝛ de fama sue turpitudinis gl'iari:ꝛ iō dicere ad se pertinere xp̄m. q̄ multa de illis dicūtur mala cum ꝛ vere dicant qn̄ ꝛ de errore illorū dñr. et si aliqn̄ falsa iactant:nō tñ pp̄ter xp̄z ista patiunt. Greg. sup ezechielē. Quid autē poterit obesse si hoies vobis derogēt: ꝛ sola vos cōscientia defendat? Sz tñ linguas detrahentium sicut nr̄o studio non debemꝰ excitare ne ipsi pereāt: ita p suā malitiā excitatas debemus equanimiter tolerare:vt nobis meritū crescat:vnde ꝛ hic dicitur. Gaudete ꝛ exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis. Glo. Gaudete mente quidē. ꝛ exultate corpore:qꝛ merces vestra non tātum magna est sicut aliorum:sed co

Nota pulchra.

piosa est in celis. Aug. Non hic celos puto dici supiores partes hui9 visibilis mūdi. nō em̄ merces vestra in rebus visibilibus collocāda est: sed in celis dictū puto i spiritalib9 firmamētꝫ vbi habitat sempiterna iustitia. Sētiūt ergo iam istā mercedē q̄ gaudent spiritalibus: sed ex ol parte pficiet: cū mortale hoc induerit immortalitatē. Hiero. Gaudere igit̄ ⁊ exultare debemus vt merces nobis in celestib9 pparet. hoc q̄ vanam sectatur gloriā īplere nō pōt. Chry. sup mat. Quia q̄rū aliqs letatur de laude hoim: tantū de vituperatione tristatur. q̄ vero gloriam cōcupiscis in celo: opprobria nō timeas in terris. Grego. sup ezechielem. Aliqñ tñ detractores debem9 cōpescere: nedū de nobis mala dissemināt: eoꝝ q̄ audire nos ad bona poterāt corda innocentiū corrūpant. Glo. Nō solū aūt premio: sed etiā exemplo eos ad patientiā prouocat: cū subdit. Sic em̄ psecuti sūt pphas q̄ fuerunt ante vos. Remi. Magnā em̄ cōsolationē accipit hō in tribulatiōe positus: dū recordat passiones aliorū a q̄bus exēplū patientie accipit: ac si diceret. Memētote q2 illius vos estis aplī: cui9 ⁊ illi fuerūt pphe. Chryſ. in ho. Sil'r. etiā insinuat coequalitatē sui honoris ad patrē: ac si dicat. Sicut illi ppter prēm ita et vos ppter me patiemini. Cū etiā dixit pphas qui fuerūt ante vos: monstrat et ipsos pphetas iā factos. Augu. Persecutionē aūt hic generaliter posuit: et in maledictis: ⁊ i laceratiōe fame.

discretio verborū.

Vos estis sal terre. Qd si sal euanuerit: in quo saliet. Ad nihilū valet vltra: nisi vt mittatur foras: et cōculcet ab hominibus.

Chry. i home. Quia excelsa precepta discipulis dederat: vt non dicerēt: qualiter poterimus ea seruare: eos laudib9 mitigat dicens. Vos estis sal terre. In quo mōstrat q2 necessario hec iniungit: non em̄ pro vestra vita aut pro vna gente: sed pro vniuerso mūdo vos mitto. ⁊ si alios mordentes mala audiatis gaudete: hoc em̄ est opus salis mollia mordicare: quare alioꝝ maledictio nihil vobis nocet: sed est testis vestre virtutis. Hila. Est aūt hic proprietas querenda dictorum quā ⁊ apostolorū officiū ⁊ ipsi9 salis natura monstrabit. hoc igit̄ in omnem vsum humani generis effectum: incorruptionē corporib9 q̄b9 fuerit aspersū impartit: ⁊ ad oēm sensum cōditi saporis aptissimū est. Apl'i aūt sunt rerum celestium predicatores: et eternitatis velut satores: merito sal terre nuncupati: q2 per virtutē doctrine quasi saliētes eternitati corpora seruant. Remi. Sal etiā per aquā ⁊ ardorē solis ⁊ per flatū venti in naturam alteram cōmutatur. sic ⁊ apl'ici viri p aquā baptismi ⁊ ardorē dilectionis ⁊ flatum spūssancti in spiritalē regenerationē cōmutati sunt. Sapientia etiā celestis per apostolos predicata exiccat humores carnaliū opeꝝ: aufert fetorē: ⁊ putrediné male conuersationis: et vermē libidinose cogitationis: ⁊ illū de quo dicit pphe ta. Vermis eorū non moritur. Remi. Sunt apostoli sal terre. i. hoim terrenorum qui amando terrā terra vocantur. Hiero. Vel apostoli sal terre appellantur: quia per illos vniuersum hominum conditur genus. Chry. sup Mat. Doctor em̄ cū fuerit oībus p̄dictis virtutibus ornat9: tūc est quasi optimū sal ⁊ totus ppl's de illo ɔdit: vidēdo eum ⁊ audiēdo. Re. Et sciēdū q2 nullū sacrificiū offerebat deo i veteri testō nisi pri9 cōdiretur sale: q2 null9 pōt laudabile sacrificium deo offerre absq̄ sapore celestis sapientie. Hila. Verū q2 conuersioni homo subiacet: ideo apostolos sal terre nuncupatos monet in tradite sibi potestatis ꝟtute persistere: cū subdit. Qd si sal euanuerit: in quo saliet. Hiero. i. si doctor errauerit q̄ alis

Moral' declaratio salis.

Salis mystērium.

doctore emandabitur. Augu. Et si vos per quos condiendi sunt ppli metu persecutionum temporalium amiseritis regna celorũ: qui erunt hoies per quos vobis error auferatur? Alia lra habet. Si sal infatuatũ fuerit. ostendens fatuos esse iudicãdos q̃ tpaliũ bonoꝝ vl copiã sectãtes vel inopiã metuẽtes amittũt eterna: q̃ nec dari pñt ab hoib⁹ nec anferri. Hila. Si aũt doctores infatuati nil sapiãt ꝛ ipsi sensu accepti saporis amisso viuificare non pñt corrupta: reddunt inutiles. vñ sequitur. Ad nihi. va. vltra nisi vt mit. fo. ꝛ concul. ab hominib⁹. Hiero. Exẽplũ de agricultura scriptuꝫ est. Sal enim vt in cõdimentum ciborũ ꝛ ad siccãdas carnes necessariũ est: ita aliũ vsuꝫ nõ hꝫ. Certe legimus in scripturis vrbes quasdã ira victorũ sale semiatas vt germẽ nullũ i ipsis oriret. Gl. Postq̃ g̃ illi qui capita sunt aliorum defecerint nulli vsui apti sunt: nisi ad hoc vt mittant foras ab officio docendi. Hila. Uel etiã de ecclesie prõptuarũs proiecti pedibus incedentium cõterantur. Augu. Non autẽ calcat ab hominib⁹: qui patitur psecutionẽ: sꝫ q̃ psecutionẽ timẽdo ifatuat. Calcari ei nõ pt nisi iferior: iferior ãt nõ ẽ: q̃ q̃uis corpe multa in terra sustineat: corde tñ in celo fix⁹ est.

¶ Uos estis lux mũdi. Nõ põt ciuitas abscondi supra mõtẽ posita: neqꝫ accẽdũt lucernã ꝛ ponũt eã sub modio sed sup cãdelabrũ: vt luceat oib⁹ q̃ i domo sunt. Sic luceat lux vestra corã homini bus vt videãt opera vestra bona: ꝛ glorificẽt patrem vestrũ qui in celis est.

Doctorũ laus i nob⁹ ꝯsistit. ¶ Chry. sup mat. Sicut doctores ꝓpter bonã ꝯuersationẽ sũt sal quo ppls cõdit: ita ꝓpter vbũ doctrine sunt lux qua ignorantes illuminant tur: prius aũt est bene viuere: q̃ bñ docere: et iõ postq̃ aplos dixerat sal ꝯñter vocat eos lucẽ dicẽs. Uos estis lux mundi. Uel q: sal in eo statu tenet rem ne ad deterius mutet lux aũt ad melius perducit illustrãdo: propter qđ apli dicti sunt prius sal ꝑo iudeos: ꝛ ꝑpt pplm xpianũ a q̃b⁹ deus cognoscit: quos seruant in dei scia lux aũt ꝑpter gentes q̃s ad sciẽtie lumẽ ꝑducũt. Aug. Oportet autẽ hic mũdũ nõ celũ ꝛ terrã: sed hoies q̃ sunt in mũdo intelligi vel q̃ diligũt mundũ: q̃b⁹ illuminãdis apli missi sunt. Hila. Nam eĩ luminis est vt lucẽ q̃cũqꝫ circũferatur emittat: illatũqꝫ edib⁹ tenebras iterimat luce dñante. Igit mũdus extra cognitionẽ dei posit⁹ obscur⁹ tenebat ignorãtie tenebris cui per aplos scie lumẽ inuehit: ꝛ cognitio dei claret: ꝛ de puis eoꝝ corpusculꝫ q̃cũqꝫ icesserint: lux tenebris ministrat. Rem. Sicut aũt sol diligit radios suos ita ꝛ dñs q̃ est sol iustitie direxit aplos suos ad effugandas humani generis tenebras. Chry. in ho. Intellige aũt q̃ magna eis promittit: vt q̃ in regiõe ꝑpria cogniti nõ erãt: ad fines orbis terrarum eorũ veniret fama: nec persecutiones q̃s ꝑdixerat eos potuerunt occultare: sed ꝑpt hoc magis ꝑclari reddũtur. Hiero. Ne aũt apli abscõdant ob metũ: sed tota libertate se ꝑdãt: docet eos fiduciã ꝑdicãdi: cũ ꝯñter dicit. Non põt ciui. abscõ. supra montẽ posita. Chry. i ho. Per hoc etiã eos docet eẽ sollicitos de ꝑpria vita q̃si i oculis oim positos: sicut ciuitas q̃ ẽ supra mõtẽ posita vel lucerna supra cãdelabrũ lucẽs. Chry. sup mat. Hec aũt ciuitas ecclesia sctõꝝ est: de q̃ dr. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Ciues ei⁹ sunt oẽs fideles: de q̃b⁹ apls. Uos estis ciues sctõꝝ. Hec ergo ciuitas posita est supra montẽ xpm: de quo daniel. Lapis abscissus sine manibus factus est mons magnus. Augu. Uel posita est supra montem id est supra magnã iustitiam quam

Allegoria verborũ.

significat mōs in quo disputat dominus. Chry. super. Mat. Non pōt ergo ciuitas abscondi posita supra montē etiā si ipsa voluerit. Mons enim qui eam portat facit eā omnibus manifestā: sic ⁊ apl'i ⁊ sacerdotes q̄ fundati sunt i xpo nō possunt esse abscōditi: etiam si voluerint: q: xps eos manifestat. Hila. Uel ciuitatem carnem quā assumpserat nūcupat: quia in eo per naturā suscepti corporis q̄dā humani generis cōgregatio ꝯtinet: et nos per ꝯsortium carnis sue sumus habitatio ciuitatis. Abscōdi ergo non potest quia in altitudine positus celsitudinis dei admiratione operū suoꝝ offertur omnibus contemplandus. Chry. sup matt. Quare aūt sanctos suos christ⁹ manifestet: ⁊ non sinat eos esse absconditos per alterā cōparationē ostendit. cum subditur. Neq; accē. lucer. ⁊ po. eam sub mo. sed supra candelabrū. Chry. in ho. Uel per hoc q̄ dixit. Non potest ciuitas abscon. demonstrauit suā virtutem. In hoc autē q̄ subdit. Neq; accē. lucer. eos inducit ad liberam predicationē: ac si diceret. Ego quidem lucernā accendi: vestri autem erit studiū eā manere ardentē: non solū propter vos sed ꝓpter alios q̄ illuminabunt. sed ⁊ propter gloriā dei. Chry. sup mat. Lucerna est verbum diuinum de quo dictū est. Lucerna pedibus meis verbū tuum. Accēdentes lucernam sunt pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus. August. Quid aūt putamus dictū esse. Et ponunt eā sub modio? vt occultatio tm̄ lucerne accipienda sit: tanq̄ si diceret nemo accēdit lucernā ⁊ occultat eā an aliq̄d ēt modi⁹ significat? vt hoc sit ponere lucernā sub modio supiora facere corpis ꝯmoda q̄ p̄dicationē v̄itatis. Sub modio ḡ lucernam ponit q̄sq̄s lucē doctrine bone ꝯmodis t̄palib⁹ obscurat ⁊ tegit. Et bn̄ modius d̄r res corpalis siue ꝓpter retributionē mēsure: q: ea q̄sq; recipit que gessit in corpore: siuē quia tēporalia bona que corpe peraguntur circa dierū mensurā quā significat modi⁹ ichoant ⁊ trāseūt: eterna v̄o ⁊ spūalia nullo tali fine coercēt. Sup cādelabrū autem lucernā ponit: q̄ corp⁹ suū ministerio v̄bi subijcit: vt superior sit p̄dicatio veritatis: ⁊ īferior fuit⁹ corpis: p ipaꝫ em̄ corpis seruitutē excelsior lucet doctrina: dū p vocē ⁊ ceteros corpis motus bonis operib⁹ insinuat discentibus. Chry. sup mat. Uel modij sunt homines mūdiales: qm̄ sicut modij desup q̄dem vacui sunt subtus autē pleni. sic omnes mundi amatores in rebus spiritalibus insensati sunt: in terrenis autem sapientes: ⁊ ideo quasi modius verbum dei tenet absconditū: q̄n propter aliquā causam terrenam verbum dei non est ausus palam proloq: nec fidei veritatem. Candelabrum est ecclesia que baiulat verbū vite: ⁊ omnis ecclesiasticus vir. Hila. Uel synagogam dn̄s modio ꝯparauit que susceptos fructus intra se tantum receptans certū modiū diuerse obseruantie ꝯtinebat. Ambro. sup lucā. Et ideo nemo fidē suā intra mēsurā legis iclndat: sed ad ecclesiā ꝯferat: in q̄ septiformi spūs relucet gratia. Beda i ho. Uel ipse xps accēdit lucernam: qui testē hūane nature flāma sue diuinitatis impleuit. quā nec credētib⁹ abscōdere: nec modio supponere: h̄ ē sub mēsura legis icludere vel intra vni⁹ gētis termios noluit cohibere. Cādelabrū ecclesiā dicit: cui lucernā supposuit: q: nr̄is in frontibus fidem sue incarnationis affixit. Hila. Uel lucerna xpi ponit in candelabrū: id est in ligno p passionē suspēsa: q̄ lumen eternū est in ecclesia habitātib⁹ p̄bitura. Et ideo dicit. Ut luceat omnibus qui in domo sunt. Augu. Siquis enim domum vult accipere ecclesiam: non est absurdū. Uel dom⁹ est ipse mūdus propter id quod superius ait. Uos estis lux mundi. Hilar. Tali etiam lumine monet fugere apostolos: vt ex admiratiōe operis eo

Tropologica expō.

Xps lucerna

rū deo laus ipartiat: vñ sequit. Sic luceat lux vr̃a corā hoīb⁹ vt videāt opa vr̃a bōa. Chry. sup mat. i. sic illuminate docētes: vt nō vr̃a tm̄ audiāt v̄ba: sʒ vt opa videāt: vt q̄s illuminaueritis p v̄bū q̄si lux: ꝯdiatis p exēplū q̄si sales. Per illos aūt doctores q̄ docēt ꝛ faciūt magnificat de⁹: nā disciplina dn̄i ex moribus familie demōstrat. Et iō sequit. Et glo. pa. ve. q̄ in ce. est. Augu. Si tm̄ modo diceret. Ut videant opa vr̃a bona: fine ꝯstituisse videret in laudibus hoīm: quas q̄rūt hypocrite sʒ addidit. Et glificent patrē vr̃m q̄ in celis est: vt hoc ip̄m q hō p bona opera placet hoibus: nō ibi finē cōstituat: sed referat ad laudem dei ꝛ propterea placet hominibus: vt in illo glificet de⁹. Hi. Nō q ab hoibus oporteat gl̃iā q̄rere: sʒ vt dissiminātibus nobis op⁹ nr̃m his iter q̄s viuimus: in honorē dei eluceat.

Nolite aūt putare: qm̄ veni soluere legē aut prophetas. Nō em̄ veni soluere: sed adīplere. Amē quippe dico vobis: donec transeat celū ꝛ terra iotha vnū aut apex vn⁹ nō preteribit a lege: donec oīa fiāt. Qui ergo soluerit vnū de mādatis istis minimis ꝛ docuerit sic hoīes: minimus vocabit in regno celorū. Qui aūt fecerit ꝛ docuerit: hic magnus vocabit in regno celorum.

Glo. Postq̄ hortat⁹ est audiētes vt se p̄pararent ad oīa sustinenda p iustitia ꝛ nō abscōderēt qd̄ acceptu ri erāt: sed ea beniuolētia discerēt: vt ceteros docerēt: icipit eos informare qd doceant: tāq̄ si quererent. Quid est hoc qd̄ nō vis abscōdi: p quo q̄ iubes oīa tolerari? nūqd aliqd dictur⁹ es extra ea q̄ in lege sunt scripta? Iō inq̄t. Nolite em̄ putare qm̄ veni soluere legem: aut prophetas. Chry. sup mat. Od̄ ppt duas cās dicit. Primū vt discipulos suos his v̄bis ad suū p̄uocaret exēplū: vt sicut ip̄e oēʒ legē adiplebat: sic ꝛ illi studerēt iplere. Deniq̄ futurū erat vt calūniarēt eū iudei: q̄si legē soluētē p̄usq̄ icurrat calūniā calūnie satisfacit: ne āt putaret sic venisse: vt simplr̄ legem p̄dicaret: sicut pphe fecerēt. Remi. Duo dixit: negat venisse se soluere: ꝛ affirmat venisse se implere: ꝛ iō addit. Nō em̄ veni legē soluere sed adimplere. Aug. In hac aūt s̄nia duplex est sensus. Nā adiplere legē aut est addēdo aliq̄d qd̄ min⁹ habet: aut faciendo qd̄ hʒ. Chry. in ho. Impleuit igit xp̄s prophetas ꝯplendo oīa q̄ p eos de ipso fuerāt dicta: legē aūt p̄io q̄dem nihil trāsgrediēdo legaliū: scd̄o iustificādo p fidē: qd̄ lex p literā facere nō valebat. Aug. ꝯtra faustū. Demū ēt: q̄ sub gr̃a positis in hac mortali vita difficile erat iplere: qd̄ i lege scriptū ē. Nō ꝯcupisces. Ille p carnis sue sacrificiū sacerdos effectus ipetrat nobis indulgētiā etiā hinc adimplēs legē: vt qd̄ p nostrā infirmitatē min⁹ possum⁹: p illi⁹ pfectionē curet cui⁹ capitis mēbra effecti sum⁹. Puto ēt sic eē accipiēdū qd̄ dr̄. Nō ei veni legē soluere sʒ adiplere his vcʒ additamētis: q̄ vel ad p̄onē ptinēt antiquarū s̄niarū: vel ad ꝯuersationē in eis. Aperuit em̄ dn̄s etiā in: quū motū ad nocendū fr̄i in homicidiū gn̄e deputari. Maluit etiā nos dn̄s non iurantes non recedere a vero: q̄ verū iurātes appropinquare piurio. Sʒ cur o manichei legē nō accipitis ꝛ pphas: cū xp̄s ad eos se nō venisse soluere dixit: sed adiplere? Ad hoc rn̄det faustus hereti c⁹. Quis hoc testat dixisse iesū? Matthe⁹. Quō ergo ioānes nō id testat: q̄ fuit in mōte. Matthe⁹ hoc scripsit: q̄ postq̄ ies⁹ descēdit de mōte: secut⁹ est eū? Ad hoc Augu. rn̄det. Si nemo de xp̄o vera dixit: nisi q̄ vidit eū vel audiuit: hodie de eo v̄ba dicit null⁹. Cur ergo ex oīe ioā

Lfalio expō.

nis possum⁹ vera loq̃ de eo nos tã-
to tpe post nati:hinc em̄ non solũ
matthei:s3 ét Luce ac marci euãge
liũ ad nõ ipare autoritatẽ receptũ
est.Huc accedit.qꝛ ⁊ ipe dñs potuit
narrare mattheo qđ egerat:anteꝙ
eũ vocasset.Apte aũt dicite nõ vos
credere euãgelio:nã q̃ in euãgelio
nõ nisi qđ vultis creditis:vobis po
ti⁹ ꝙ euãgelio creditis.Jtẽ faust⁹.
Probem⁹ ⁊ matth.hoc nõ scripsisse
sed alium:nescio quẽ sub noĩe eius.
Quid em̄ dicit.Cũ trãsisset iesus vi
dit sedentem hominẽ ad teloneum
mattheũ noĩe.Et q̃s ergo scribens
de seipso dicat:vidit hoiẽ ⁊ non vi
dit me:Ad qđ Aug.Jta mattheus
de se:tãꝙ de alio scripsit:sicut ⁊ io-
annes fecit dicẽs.Cõuersus petrus
vidit aliũ discipulũ quem diligebat
iesus.Manifestũ est em̄ hunc morẽ
fuisse scriptorũ cũ gesta narrarent.
Jtẽ faustus.Quid ꝙ etiã ex ipso ser
mone quod p̃cepit:non putare qꝛ
veniret legem soluere:magis intel
ligi datur qꝛ solueret:neqꝫ enim ni-
hil tale eo faciente iudei suspicari
hoc possent.Ad qđ August.Hodie
quidẽ valde infirmũ est:nõ enim ne
gam iudeis nõ intelligentib⁹ videri
potuisse xp̄m destructorẽ esse legis
⁊ pphetarũ.Jtem faustus.Quid ꝙ
etiã lex et pphete nec adimpletiõe
gaudẽt cũ in deuteronomio dicat.
Hec p̃cepta q̃ mando tibi obserua-
bis:nec addas quicꝙ eis:nec mi-
nuas?Ad qđ Aug. Nõ itelligit fau
stus q̃d sit legẽ iplere:cũ hoc đ ꝟbo
rũ adiectiõe putat accipiendũ.Ple
nitudo em̄ legis charitas est quam
dñs dedit mittẽdo fidelib⁹ spm̄sctm̄
Jmplet ergo lex vł cũ fiũt q̃ ibi p̃ce
pta sunt:vel cũ exhibent q̃ ppheta
ta sunt.Jtẽ faustus.Qđ nouũ testa-
mẽtũ iesum cõdidisse fatemur:quid
aliud a destructiõe fatemur veteris
testamẽti?Ad qđ Aug.Jn veteri te-
stamento figure erãt futurorum q̃s
in reb⁹ p xp̄m p̄ntatis auferri opoꝛ
tebat:vt eo ipso lex et prophete im-
plerentur: in quibus scriptum est
daturum deum nouũ testamentum.

Faust⁹ instat oportu ne.

Jtem faustus.Hoc igit si dixit xp̄s
aut aliud significãs dixit aut(quod
absit)mentiẽs dixit:aut omnino nõ
dixit:sed iesum q̃dẽ mentitum fuis
se nullus dicat:ac per hoc aliter di
ctum est:aut nec oĩno dictũ est:me
q̃dẽ iã aduersus capli hui⁹ necessi
tudinem manichea fides reddit hic
tutum:q̃ principio mihi nõ cunctis
que ex saluatoris nomine leguntur
scripta:passim credere psuasit.Esse
enim multa zizania que in contagiũ
boni seminis:scripturis pene omni
bus noctiuagus quidam seminatoꝛ
insparsit.Ad quod Aug.Maniche⁹
docuit impioꝝ peruersitatem.vt ex
euangelio quod heresim tuam non
impedit hoc accipias:quod autem
impedit non accipias.Nos autem
docuit apostolus piam prouisionem:
vt quisquis nobis annũciauerit pre
ter id quod accipim⁹:anathema sit.
Dñs autem exposuit quid sint zi-
zania nõ aliq̃ falsa veris scripturis
immissa:sicut tu iterp̃taris:s3 hoies
filios maligni.Jtẽ faustus.Cum te
iudeus interpellabat:cur legis et
pphetarũ precepta nõ serues:que
christus dixit:non se venisse solue-
re:sed adiplere recogeris:aut vane
supstitiõi succũbere:aut capitulum
p̄fiteri falsum:aut te xp̄i negare di-
scipulũ.Ad qđ Aug. Nullas ex hoc
capitulo catholici patiuntur angu-
stias:quasi legis ⁊ prophetarũ pre
cepta non seruent:quia charitatem
dei ⁊ proximi habent:in quibus pre
ceptis pendet lex et prophete.Et q̃
cunqꝫ ibi rebus gestis vel sacramẽ
torum celebrationibus vel locutio
num modis figurate prophetata
sunt in christo et ecclesia compleri
cognoscunt.Unde nec vane supersti
tioni succumbimus:nec istud euan
gelij capitulum falsum esse dicim⁹:
nec christi discipulos nos negam⁹.
Qui ergo dicit.Si christus legem
⁊ prophetas non soluisset:illa sacra
menta legis ⁊ prophetarum in chri
stianorũ celebrationibus permane
rent.Potest dicere si christus legem
⁊ prophetas nõ soluisset:adhuc pro

Faust⁹ abutit verbis christi.

Ualida refuta-tio ma nicheo rum.

mitteret nasciturus:passurus:resur-
recturus:cū ideo magis hoc nō sol
uerit:sed adimpleuerit:q2 iā non p
mittit nasciturus:passurus:resurre
cturus:quod illa sacramēta q̄dāmō
psonabāt. Sed annunciat:q2 natus
sit:passus sit:resurrexit:qd hec sacra
mēta q̄ a xpianis agunt:iā psonant.
Ptz ergo q̄to errore delirent:q̄ pu-
tāt signis sacramētisq3 mutatis etiā
res ipsas esse diuersas. q̄s rit9 pro-
phetic9 pnūciant pmissas z euāge
lic9 demōstrat iipletas. Item faust9.
Querēdū ē si hoc xps dixit:cur dixe
rit:vtrū ne cōpalpādi iudeoz furo
ris cā q̄ sctām suā ab eo ɔculcari vi
dētes:nec audiēdū q̄dē eū existima-
bāt:aut vt nos q̄ eis credebam9 ex
gētib9 instrueret legis subire ingū.
Si aūt hec nō ei fuit cā dicendi:illa
debet eē quā dixi:nec hoc ipm men
tit9 est. Sunt eñ tria genera legum.
vnū hebreoz:qd peccati ac mortis
paul9 appellat. aliud gentiū:qd na-
turale vocat dicēs. Gentes autē na-
turaliter q̄ legis sunt faciūt. tertiuz
ē veritatis:de qua dixit lex spūs
vite zc. Itē pphete alij sunt iudeoz
de q̄b9 notū est:alij gentiū de quib9
Paulus dicit:dixit q̄dē pprius eoz
ppha:alij vitatis de q̄b9 ies9 dicit.
Mitto ad vos sapiētes z pphetas.
Et q̄dē si obseruationes hebraicas
adimpletiōis gr̄a ptulisset:dubiuz
nō erat q̄n de iudeorū lege z pphis
dixisset. Ubi vo sola recēset antiq̄o
ra p̄cepta. i. nō occides:non mecha-
beris:q̄ olim pmulgata fuerāt:per
enoch z seth z ceteros iustos:cui n̄
videat hoc eū dixisse d vitatis lege
z pphetis. Ubi vo iudeorū q̄dam vi
sus est noiasse:penit9 eradicauit:p-
cipiēdo ɔtraria:vt ē illud. Oculū p
oculo:dētē p dēte. Ad qd Aug. Ma-
nifestū est quā legē z quos pphetas
xps nō venerit soluere:sed implere.
Ipsa eñ est lex q̄ p moysen data est (refutatio dictorum fausti.)
nō āt sicut faustus opinat:q̄dā dn̄s
adimpleuit:q̄ ab antiq̄s iustis iam di-
cta erāt añ legē moysi:sicut Nō oc-
cides. Quedā vo soluit:q̄ ppria vi-
debant legis hebreoz:nos eñ dici

mus. Et hec p tpe bn̄ fuisse istituta
z nūc a xpo nō soluta s3 adimpleta.
vt patebit p singula. Hoc ēt nō itel-
ligebāt:q̄ in ea pversitate māserunt
vt gētes cogerēt iudaizare heretis
ci. s. q̄ nazarei dn̄r. Chry. super Mat.
Qm̄ vero oia q̄ ab initio mūdi:vsq3
ad finē erāt futura:mystice erant p
phetata in lege ne videat aliq̄d eo
rū q̄ fiunt de9 nō antea cognouisse:
ppterea dicit. Nō pōt fieri vt trans
eat celū z terra:donec oia q̄ in lege
prophetata sunt reb9 ipsis fuerint
adipleta. z hoc est qd dicit. Amē q̄p.
di. vo. do. trāse. ce. z ter. io. vnum aut
vnus apex nō p̄te. a lege. donec om
nia fiant. Remi. amen hebre9 sermo
ē: z latine d2 vere fideliter siue fiat.
Duab9 aūt de causis hoc sermone
vtit dn̄s. siue pter duritiā illoz q̄
tardi erant ad credēdū:siue propter
credētes vt pfundius attēderēt ea
q̄ sequuntur. Hil. Per hoc aūt q2 ait.
Donec trāseat celum z terra:celum
quidem z terram maxima elemēta
nō arbitramur esse absoluenda. Re.
Permanebūt enim essentialiter:sed
transibunt per renouationem. Aug.
Per hoc autem q2 ait. Iotha vnum
aut vnus apex non transibit a lege
nihil potes aliud intelligi nisi ve-
hemens expressio perfectionis:que
per literas singulas demonstrata
est: inter quas literas Iotha mi-
nor est ceteris:quia vno ductu fit.
Apex etiam est ipsius aliqua in sum
mo particula:quibus verbis osten-
dit in lege ad effectum et minima
queq3 perduci. Raba. Aperte quoq3 (Iotha grecuz ioth he breū ē.)
grecum Iotha z non ioth hebreum
posuit:quia iotha in numero. x. signi
ficat:z decalogum legis enumerat
cui9 quidē apex z pfectio est euāge
lium. Chry. super mat. Si autē inge
nuus homo vel in vili mendacio in
uentus fuerit erubescit: et vir sa-
piens verbum quod dixit:non re-
linquit inuacuū:quo verba diuina
sine exitu vacua poterant perma-
nere?vnde concludit. Qui ergo. sol.
vnum de man. istis minimis:et do-
cue. sic ho. mi. vo. in regno celorum.

p uso aūt φ ipe dñs manifeste hoc ondit:q̄ sunt minima mādat a:mōstrās dicēdo.Si qs soluerit vnū de mandatis istis minimis.i.q̄ nō dicturus sū.Chry.in homel.Nō enī p veterib⁹legib⁹ hoc dixit:sꝫ p his q̄ ipe erat pceptur⁹:q̄ q̄dē minima vocat:lꝫ magna sint.Sicut eīm mul totiēs de se humilia locut⁹ est: ita ꝛ de suis pceptis humilr loquit.Uel alit Chry.sup matt.Mandata moysi in actu facilia sunt:non occides. non adulterabis.Ipsa eīm criminis magnitudo volūtatē faciendi repcutit:ꝛ ideo in remuneratiōe modica sunt:in pctō aūt magna. Mādata aūt xpi.i.nō irascaris:non concupiscas:in actu difficilia sunt:ꝛ iō in remuneratiōe magna:i pctō aūt minima.Minima igit dicit ista christi mādata:nō irascaris:nō ꝯcupiscas: g illi q̄ lenia pctā cōmittūt minimi sūt i regno dei.i.q̄ irat⁹ fuerit:ꝛ grāde pctm̄ nō fecerit:a pena quidē securus est.s.dānatiōis eterne:nō tn̄ est in glia.s.quā ꝯsequunt illi q̄ etiā hec minima implent.Aug.Uel ecōtra illa q̄ pcepta sunt in lege dnr minima:q̄ aūt xps dictur⁹ est:sunt maxima.Mādata aūt minima significātur p vnū iotha ꝛ vnū apicē.Qui ergo soluerit ꝛ docuerit sic.i.sꝫ φ soluit minim⁹ vocabit i regno celoꝝ: Et fortasse iō nō erit:q: ibi nisi magni esse nō pn̄t.Gl.Soluere āt ē nō agere:qd recte qs intelligit:vel nō itelligere q̄ deprauauit:aut minuere integritatē superadditionis xpi. Chry.in homel.Uel cum audieris minimū in regno celoꝝ:nihil aliud suspicare φ suppliciū ꝛ gehēnā.Regnū eni ꝯsuenit dicere nō solū regni vtilitatē:sed tps resurrectiōis ꝛ aduentum xpi terribilē.Grego.in ho. Uel p regnū celoꝝ ecclia intelligēda est:in qua doctor qui soluit mandatū:minim⁹ vocat:q: cui⁹ vita despicit:restat vt ei⁹ pdicatio cōtemnatur.Hila.Uel minima dicit dni passionē ꝛ crucē:q̄ si qs tāφ erubescēda nō ꝯfitebit:erit minim⁹.i.nouissim⁹ ac pene nullus.Cōfitēti vo

Mādata q̄ dicāt minima.

magne i celo vocatiōis glia pollicet.vn sequit.Qui aūt fecerit:ꝛ docuerit magn⁹ vocabit in regno celoꝝ.Hier.Sugillat i hoc phariseos q̄ ꝯtēptis mādatis dei statuebāt pprias traditiōes:φ nō eis psit doctrina in pplo:si vel paruū qd in lege est destruāt.Possum⁹ āt ꝛ aliter itelligere φ magistri eruditio etiā si paruo pctō obnoxia sit deducat eū de gradu maximo:nec psit docere iustitiā quam minima culpa destruit beatitudoφ pfecta sit q̄ sermone docueris:ope cōplere.Aug. Uel aliter.Qui soluerit illa mīma scꝫ pcepta legis ꝛ sic docuerit minimus vocabit.Qui autē fecerit illa minima:ꝛ sic docuerit:nō iō magn⁹ habendus est sed tn̄ nō tā minim⁹ φ ille qui soluit:vt aūt sit magn⁹. facere debet ꝛ docere q̄ xps docet.

¶ Dico aūt vobis:quia nisi abūdauerit iustitia vestra plusφ scribaꝝ ꝛ phariseoꝝ: nō intrabitis i regnū celoꝝ. Audistis q: dictū ē antiq̄s: nō occides:q̄ autē occiderit re⁹ erit iudicio.Ego aūt dico vobis:q: oīs qui irascit frī suo:re⁹ erit iudicio.Qui aūt dixerit frī suo racha:re⁹ erit cōcilio.Qui aūt dixerit fatue:re⁹ erit gehēne ignis.

¶ Hila.Pulcherrimo ingressu op⁹ legis cepit excedere:aditū in celū aplis nisi iustitiā phariseoꝝ anteissent:denūcias non futurū:ꝛ hoc est qd dicit.Dico eīm vobis.Chry.super matth.Justitiam aūt hic dicit vniuersalē virtutē:intende aūt gre additametū.Discipłos ei suos adhuc rudes:magistris qui in veteri testō erāt vult eē meliores:scribas aūt ac phariseos nō dixit iniquos: q: nō dixisset eos hre iustitiā.vide etiā quoniā hic vetus testamētum confirmat:comparationem faciens eius ad nouum:plus enim ꝛ minus

Expositio literalis.

eiusdē generis est: scribarū autē et pharisęorum iustitię sunt mandata moysi. ꝑ impletiōes aūt illorū mandatoꝝ sunt mandata christi. hoc est ergo qđ dicit: Nisi q̄s supra legis mandata etiā hec mea p̄cepta que apud illos minima existimabantur impleuerit; nō intrat in regnū celorū: q̄m illa de pena liberāt: que scʒ trāsgressorib⁹ legis debent: nō autē in regnū inducūt: hec aūt ꝛ de pena liberāt: ꝛ in regnū inducūt. Cū aūt sit idē soluere minima mandata et nō custodire: quare supra de soluēte dicit ꝙ minim⁹ vocabit in regno dei. hic aūt de nō ꝯseruāte. nō itroibit i regnū celoꝝ. Sed vide q̄ minimū esse in regno: idē est ꝛ non intrare i regnū. Esse aūt aliquē in regno nō est regnare cuʒ xp̄o: sed esse tm̄ i pp̄lo xp̄i: tāꝙ si dicat de soluēte ꝙ inter xp̄ianos q̄dē erit: tn̄ minimus xp̄ian⁹. Qui aūt intrat in regnū: fit ꝑticeps regni cū xp̄o. Cōsequēter ꝛ iste q̄ nō intrat in regnū celoꝝ: glīā q̄dē nō hēbit cuʒ xp̄o: erit tn̄ i regno celorū. i. in numero coꝝ sup q̄s xp̄s celoꝝ rex regnat. Aug. ix. de ciui. dei. Uel alr̄. Nisi abundauerit iustitia vestra plusꝙ scribarū ꝛ pharisęorū. i. sup eos qui soluunt qđ docēt: q̄ de his alibi dictum est Dicunt em̄ ꝛ non faciūt ac si dicat. Nisi ita abundauerit iustitia vestra vt vos nō soluatis: sʒ faciatis poti⁹ qđ docetis nō itrabit; i regnū celorū. Alio ergo mō intelligēdū est regnū celoꝝ: vbi ambo sunt: ꝛ ille. s. q̄ soluit qđ docet ꝛ ille qui facit: sed ille minim⁹: ille magn⁹: qđ quidē regnū celoꝝ est eccl'ia p̄sens. Alio aūt mō regnū celorū dr̄ quo non intrat nisi ille q̄ facit: ꝛ hoc est eccl'ia: q̄lis i futuro erit. Aug. ꝯ faustū. Hoc aūt nomē regni celoꝝ: qđ tā crebro nominat dn̄s nescio vtrū in libris veteris testamēti q̄sꝙ inueniat. ꝓprie em̄ ꝑtinet ad reuelationem noui testamēti: qđ ori ei⁹ ēt no'andū seruabat quē regē ad regēdū suos suos vet⁹ testm̄ prefigurabat. Hic ergo finis quo precepta referenda sunt: oc

Regnū celoꝝ q̄n ac cipiat.

cult⁹ erat in veteri testō: q̄uis s̄m eū etiā tūc viuerent sancti q̄ futurā ei⁹ reuelationē videbāt. Gl. Uel h̄ qđ dicit nisi abūdauerit: referēdū ē ad intellectū pharisęorū ꝛ scribaꝝ: nō ad cōtinētiā veteris testamenti. Aug. ꝯ faustū. Pene em̄ oīa q̄ monuit vel p̄cepit dn̄s: vbi adiūgebat. Ego āt dico vobis: iueniūt ꝛ i illis veterib⁹ lib. sʒ q̄ nō itelligebāt homicidiū nisi ꝑēptionē corpis humani: aperuit dn̄s oēm iniquū motum ad nocēdū f̄ri in homicidiī gn̄e deputati. vn̄ subdit. Audistis q̄ dictū est antiq̄s: non occides. Chryſ. sup Mat. Uolēs xp̄s ondere: q̄ ip̄se de⁹ q̄ aliq̄n locut⁹ est i lege: ꝛ q̄ nūc mādat in grā: illud mandatū qđ ponit in lege ān oīa. s. prohibitiua q̄ sunt ꝯtra primū: ꝛ nūc ponit in p̄ncipio mandatorū suorū. Augu. s. de ciui. dei. Nō aūt qđ audiuim⁹. Nō occides: virgultū vellere nefas dicim⁹ s̄m manicheorū errorē: nec de irrationabilib⁹ aīalib⁹ dictū itelligim⁹ q̄ iustissima ordinatione creatoris vita ꝛ mors eoꝝ nostris vsib⁹ subdit: vn̄ restat ꝙ de homine intelligamus: qđ dictū est. Nō occides: non alterū: ergo nec te: neqꝫ em̄ q̄ se occidit: aliud ꝙ hoīeʒ occidit: nequaꝙ aūt ꝯ hoc p̄ceptū fecerūt q̄ auctore deo bella gesserūt ac personā gerētes publice p̄tātis iustissime rōnis imperio sceleratos morte punierūt ꝛ abrahā nō solū nō est culpat⁹ crudelitatis crimine: verūetiā laudat⁹ est noīe pietatis. ꝙ voluit filiū obediēter occidere. hi ergo excipiūtur quos de⁹ occidi iubet: siue lege data: siue ad personam ꝓ tp̄e exp̄ssa iussiōe: non aūt ipse occidit: q̄ ministeriū dat iubēti: sicut adminiculuʒ gladi⁹ vtenti: nec Sanson aliter excusatur ꝙ seipsum cum hostib⁹ ruina domus oppressit: nisi ꝙ latenter spiritus hoc iusserat: qui per illum miracula faciebat. Chryso. in hom. Per hoc autem quod dicit. Dictum est antiquis: ostendit multum tempus esse ex quo mandatum hoc acceperant. Hoc ergo dicit vt pro

Discretio verborū.

nocet tardos auditores ad altiora precepta: sicut si magister puerũ pigritantem ad excellẽtiorem doctrinam prouocãs dicat. Multũ tps cõsumpsisti i syllabicãdo: et iõ subdit. Ego aũt dico vobis qm ois qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. In quo cõsidera legislatoris ptãtez nullus eñ antiquorũ ita locut⁹ est: sed sic. Hec dicit dñs: qz illi vt serui ea q̃ sunt dñi annũciabãt. hic aũt vt fili⁹ ea q̃ sunt pris: q̃ etiã sua sunt: et illi cõseruis p̃dicabãt. Hic aũt suis seruis legez ponebat. Aug. ix. de ci. dei. Due q̃dẽ sunt snie philosophorum de animi passionib⁹: stoicis eñ nõ placet hmõi passiones cadere in sapiẽtẽ. peripatetici v̄o has passiones in sapiẽtẽ cadere dicũt: sed moderatas rationiq; subiectas: sicut cũ ita pbek mia vt iustitia cõseruek. In disciplina aũt xpiana non tã q̃rik vtrũ pius animi⁹ irascak aut tristek: sz vñ. Chry. sup mat. Qui eñ sine cã irascik re⁹ erit: q̃ v̄o cũ cã: non erit re⁹: nã si ira nõ fuerit nec doctria pficit nec iudicia stãt: nec crimia cõpescũtur. Itaq; q̃ cũ cã nõ irascik peccat: patiẽtia eñ irrõnabilis vitia seminat: negligẽtia nutrit: et nõ solũ malos: sed et bonos inuitat ad malum. Hier. In quibusdã ergo codicibus addik. Sine cã ceterũ in veris defi nita snia est: et ira penitus tollik. Si eñ iubemur orare p psequentibus ois ire occasio tollik: irascẽdũ ergo nõ est sine cã: qz ira viri iustitiã dei nõ operak. Chrys. super mat. Sz tñ iracũdia q̃ cũ cã est: nõ est iracũdia: sz iudiciũ: iracũdia eñ pprie intelligik cõmotio passionis: q̃ autẽ cũ cã irascik: ira illi⁹ nõ est ex passiõe: ideo iudicare dr nõ irasci. Augu. in li. retracta. Illud etiã dicim⁹ intuẽdum q̃d sit irasci fratri suo: qm non fratri irascik q̃ pctõ fratris irascik. Qui ergo fratri nõ pctõ irascik sine cã irascik. Aug. xiiij. de ciui. dei. Irasci autẽ fratri vt corrigak null⁹ sane mentis reprehẽdit: hmõi eñ motus de amore boni et de sctã charitate veniẽtes vitia dicẽda nõ sunt: cũ rectã

Ira q̃tenus p̃mittik xpiano

rõnẽ sequank. Chry. sup matth. Puto autem non de iracundia carnis loquitur christus: sed de iracundia anime: caro eñ non potest obedire vt non conturbetur. Quando ergo homo irascitur: et nõ vult facere q̃d ira compellit: caro ei⁹ irata est: animus aũt ei⁹ non est iratus. Aug. sic ergo in hoc pmo est vnũ. s. ira sola. in secũdo autez sunt duo. s. ira et vox que irã signat. vnde sequik. Qui autem dixe. fra. suo ra. reus erit consi. Nonnulli de greco trahere voluerũt interptationẽ huius vocis: putantes panniosum dici racha: qm grece dicitur pannus rachos. Probabilius aũt est nõ esse vocẽ significãtem aliq̃d: sed indignantis animi motũ exprimentẽ. Has autẽ voces grãmatici interiectiones vocãt velut cũ dr a dolẽte heu. Chry. in ho. Uel racha est verbũ cõtẽptus et vilipẽsiõis. Sicut eñ nos vel famulis vel iunioribus iniungẽtes dicim⁹. Uade tu: dic illi tu: ita et q̃ syrorum vtuntur lingua racha dicũt pro tu. Dñs eñ et q̃ paruissima sunt euellit et cum honore nobis inuicem vti iubet. Hierony. Uel racha hebreum verbum est: et dicitur inanis aut vacuus quem nos possumus vulgata iniuria absq; cerebro nuncupare. Signanter autem addidit. Qui dixerit fratri suo. Frater eñ nr̃ null⁹ est: nisi qui cũ dẽ nobiscũ hz patrez. Chrysosto. super Matth. Indignuz autẽ dicere hoiem vacuũ qui hz in se spiritum sanctum. Augu. In tertio autez significatur tria: ira: et vox que iram significat: et in voce vituperationis expressio. vnde dicitur. Qui autem dixerit fa. re. erit gehẽ. ignis. Augusti. Gradus itaq; sunt in istis peccatis: primo vt quisquis irascatur: et motũ retineat corde cõceptum. Jam si extorsit vocem non significantem aliquid: sed animi motum ipsa eruptione testantem plus est q̃ si ira surgens silentio premeretur. Sed adhuc plus est si etiam verbum proferatur: quod iã certam vituperationẽ designat. Chryso. sup

Grad⁹ p̃dcõz distinguunk.

matth. Sicut autē nemo est vacuus q̄ habet spm̄sanctū: ita nemo est fatu⁹ q̄ xp̄m cognoscit: sed si racha id est quod vacuus: q̄tum ad sensum verbi vnū est dicere fatue ꝛ racha sed differunt q̄tum ad dicētis ꝓpositum. racha eī verbū vulgare erat apud iudeos: quod non ex ira neq̧ odio sed ex aliquo motu vano dicebant: magis fiducie causa q̄ iracundie: sꝫ si iracundie cā nō dicit quare peccatū est qꝛ cōtentionis causa dicitur: nō edificationis: si eī nec bonū verbū dicere debem⁹ nisi ꝑ edificatiōe quātomagis illō qđ ī se naturaliter malū est. Aug. Uide etiam nunc tres reatus: iudicū: conciliū: et gehēne ignis in q̄bus quosdā gradus factos admonet a leuiorib⁹ ad grauiora: nā in iudicio adhuc defensionis locus datur ad conciliū autē pertinere videt sententie ꝓlatio: qn̄ inter se iudices conferunt quo supplicio damnari oporteat: in gehenna vero ignis certa est dānatio ꝛ pena dānati: vn̄ patet quantū intersit īter iustitiā phariseorū ꝛ xp̄i: ibi eī occidentē reū facit iudicio: hic aūt ira facit reum iudicio quod horum trium est leuissimum. Raba. Gehēnā hic saluator inferni cruciatū nominat quā nomen traxisse putant a valle idolis cōsecrata: q̄ ē iuxta hierusalē repleta olim cadauerib⁹: quā et iosiam cōtaminasse in libro regū legimus. Chry. in ho. Hic autem primū gehēne nomē posuit: postq̄ in regno celorū supradixerat: ostēdēs q̄ illud dare est ex suo amore hoc aūt ex nostra desidia. Multis autē hoc graue videt: si pro solo verbo tantā patiemur penā: propter q̄ q̄dam dicūt hoc hyperbolice dictū esse. Sꝫ timeo ne verbis hic nosmetipsos decipiētes: illic opere vltimū patiamur suppliciū. Nō ergo estimes hoc esse onerosum: plures eī penarū ꝛ peccatorū a verbis hn̄t principiū etenī parua verba multoties homicidiū pepererūt: ꝛ ciuitates itegras euerterūt. Nec enim paruū estimes: fratrem stultū vocare: auferēs ei prudētiā ꝛ intellectū quo homines sumus ꝛ ab irrationabilib⁹ distamus. Chry. super mattheū. Uel reus erit concilio. i. vt sit vn⁹ ex concilio eorū qui aduersus christum fuerint: sicut apostoli in suis canonib⁹ interpretantur. Hila. Uel q̄ spūsancto plenū cōuitio vacuitatis insinuat: fit reus concilio sanctorū contumeliā spiritussancti sanctorū iudiciū animaduersione luiturus. Augu. Quisquis autē dixerit quo grauiori supplicio punitur homicidiū: si gehēna ignis punitur cōuitiū: cogit intelligi esse d̄rias gehēnarum. Chry. in ho. Uel iudicium ꝛ cōciliū sunt pene in presenti: gehēna aūt pena futura. Ideo autē ire iudiciū apposuit: vt ostēdat q̄ nō est possibile hominem totaliter esse sine passionibus: sed refrenare eas possibile est ꝛ ꝓpter ea determinatā penā non apposuit ne videret totalr̄ irā ꝓhibere. Conciliū aūt posuit nūc ꝑ iudicio iudeorū: ne videat semꝑ noua inducere. Aug. In istis autē tribus sententijs subauditio ꝟborū intuēda est. hꝫ eī ꝓma snīa oīa verba necessaria: vt nihil subaudiat. Qui irascitur inquit fratri suo: sine causa s̄m quosdam. In secunda vero cum ait. Qui autē dixerit fratri suo racha: subauditur sine causa. Nā in tertia: vt ait. Qui autem dixerit fatue. duo subaudiūtur: fratri suo et sine causa: ꝛ hoc est vnde defenditur q̄ apostolus galathas vocat stultos: quos etiam fratres nolat: nō enim id facit sine cā.

Gehenne q̄ sit origo.

Expō italia.

Si ergo offers mun⁹ tuū ad altare: ꝛ ibi recordat⁹ fueris: qꝛ frater tu⁹ habet aliq̄d aduersū te: relinq̄ ibi mun⁹ tuū añ altare: ꝛ vade pri⁹ recōciliari fratri tuo: ꝛ tunc veniēs offeres munus tuum.

Augu. Si irasci non est fas fratri aut dicere racha: aut fatue: multominus in animo tenere aliquid vt in odium indignatio conuertatur:

⁊ ideo subdit. Si ergo offers munꝰ tuũ ad altare: et ibi recordatꝰ fueris: qꝛ frater tuꝰ habet aliquid aduersum te. Hie. Non dixit. Si tu habes aliquid aduersus fratrem tuũ sed si frater tuus habet aliquid aduersum te: vt durior tibi recõciliatiõis iponat necessitas. Aug. Tunc enĩ ipse hꝫ aduersus nos si nos eũ in aliquo lesimus: nam nos aduersus illum habemus si ille nos leserit. vbi non est opus pergere ad reconciliationẽ: nõ enim veniã postulabis ab eo qui tibi fecit iniuriam: ſꝫ tãtũ dimittas: sicut tibi a dño dimitti cupis: quod ipse commiseris. Chry. super mattheum. Si aũt ille te leserit: ⁊ priꝰ rogaueris magnam habebis mercedẽ. Chry. in homel. Sed si q̃ aliquis ꝑpter amorẽ proximi: ei recõciliari nõ curat: ad hoc enim inducit: vt saltem eius opꝰ nõ remaneat imperfectum: ⁊ precipue ĩ loco sacro. vnde subdit. Relinque ibi munus tuum ante altare: et vade priꝰ recõciliari fratri tuo. Chry. super matth. Ecce a discordãtibus accipe non vult sacrificiũ. Hinc ergo ꝑpẽdite q̃tum sit malũ discordia propter quod ⁊ illud abiicitur per qđ culpa relaxaꝛ. Uide aũt misericordiã dei: quomõ hoĩm vtilitates amplius aspicit q̃ suos honores. plus enim diligit cõcordiã fideliũ q̃ munera: q̃diu enim fidales homines aliquã dissentionẽ habuerit munꝰ eorũ nõ suscipiꝛ: orõ enim nõ exauditur. Nemo enim inter duos inimicos põt eẽ fidelis amicꝰ ãboꝝ ideo ⁊ deꝰ nõ vult esse amicꝰ fideliũ q̃diu iter se fuerit inimici: Et nos ergo fidẽ deo non seruamꝰ si inimicos eiꝰ diligimus: et amicos eius odimꝰ. Qualis autẽ precessit offensio: talis debet seq̃ recõciliatio: si cogitatu offendisti: cogitatu recõciliare: si verbis offendisti: verbis recõciliare: si opibꝰ offẽdisti: operibꝰ recõciliare. Omne eñ peccatũ quomodo cõmittitur: eo modo de ip̃o penitentia agaꝛ. Hila. Recõciliata autẽ humana pace reuerti in diuina iubet: in dei charitatem de charitate hominũ transituros. Et ideo sequitur. Et tũc veniẽs offeres munus tuũ. Augu. Si aũt qđ hic diciꝛ accipiatur ad literam: fortasse aliquis credit ita fieri oportere si frater sit ꝑsens: nõ eñ diutius differri potest cũ munus tuũ relinquere añ altare iubearis. Si vero absente: et quod fieri potest etiam trans mare cõstituto aliquid tale veniat in mẽtem: absurdum est credere añ altare munus relinquendum quod post terras et maria perexgrata offeras deo: et ideo prorsus intro ad spiritualia refugere cogimur: vt quod dictũ est: sine absurditate possit intelligi. Altare spũalr̃ fidẽ accipere possumꝰ. Munꝰ eñ qđ offerimꝰ deo siue doctrĩa siue orõ: vl̃ q̃cq̃d aliud deo acceptũ esse nõ põt: nisi fide fulciatur. Si ergo fratrẽ in aliquo lesimus ꝑgẽdũ est ad recõciliationem nõ pedibus corporis: sed motibus animi vbi te humili affectu prosternas fratri in ꝯspectu eiꝰ cuiꝰ munꝰ es oblaturus. Ita enim et si pñs sit poteris eũ non simulato animo lenire veniã postulando: atq̃ inde veniẽs. i. intẽtionem reuocãs: ad id qđ agere ceperas offeras munꝰ tuum.

Cõcor die bonũ notatur.

Expõ ꝑ bozũ euãgelij.

¶ Esto ꝯsẽtiẽs aduersario tuo cito dũ es ĩ via cũ eo: ne forte tradat te aduersariꝰ iudici: ⁊ iudex tradat te ministro: ⁊ ĩ carcerẽ mittaris. Amẽ dico tibi: nõ exies inde dõec reddas nouissimũ quadrãtem.

¶ Hila. Qꝛ nullũ tẽpus vacuũ affectuũ placabilitatis dñs esse ꝑmittit: cito in vite nostre via recõciliari nos aduersario precepit: ne ĩ mortis tẽpus nõ inita pace trãseamus: et ideo dicit. Esto consentiẽs aduersario tuo cito dum es cuꝫ eo in via ne forte tradat te aduer. iudi. Hiero. Pro eo q̃ nos habemꝰ in latinis codicibꝰ. Cõsentiẽs: in grecis scriptuꝫ est. Synocon: qđ interp̃taꝛ beniuo-

lus aut benign⁹. Augu. Sed videamus quis sit aduersarius: cui iubemur esse beniuoli: aut em̄ diabolus est: aut hō: aut caro: aut de⁹: aut preceptū eius. Sed diabolo non video qualit iubeamur esse beniuoli: aut consentiētes: vbi enī beniuolentia ibi amicitia: nec q̄sq̄ dixerit amiciciā cū diabolo esse faciēdā: neq̄ concordare cū illo expedit cui semel renūciādo bellū indiximus⁹: neq̄ cōsentire illi debet cui si nunq̄ cōsensissemus nūq̄ in istas incidissem⁹ materias. Hiero. Quidā tn̄ dicūt a saluatore precipi: vt simus beniuoli erga diabolū: nō faciam⁹ eū penā sustinere p nobis quē dicunt p nobis esse torq̄ndū: si ei cōsenserim⁹ vitia suggerenti: quidam cautius disputant in baptismate singulos pactum inire cū diabolo ei abrenunciando. Si ergo seruauerimus pactū beniuoli ꝛ consentientes sumus aduersario ꝛ nequaq̄ in carcerem recludendi. Augu. Non autem video quō accipiā ab homine nos iudici tradi: vbi christū iudicē intelligo: ante cuius tribunal omnes exhiberi oportet. Quomodo ergo iudici traditurus est: qui ante iudicem pariter exhibetur: et etiā si occidendo quis nocuerit homini: non erit iā tēp⁹ quo concordet cum eo in via. i. in hac vita: nec tn̄ ideo non sanabitur penitendo? Carni vero multominus video quō consentientes esse iubeamur: magis em̄ peccātores ei ꝯsentiūt q̄ vero eā seruituti subijciūt: nō ei cōsentiūt: sed eā sibi cōsentire cogūt. Hie. Quō etiā caro mittēda erat in carcerē si anime nō cōsenserit: cū ꝛ aīa et caro pariter recludende sint: nec quicq̄ possit caro facere nisi qd anim⁹ imperauerit? Augu. Fortassis ergo iubemur id ꝯsentire: q2 peccando recessimus: vt aduersari⁹ nr̄ dicere possit dū nobis resistit. De⁹ em̄ supbis resistit. Quisq̄s ergo in hac vita non fuerit recōciliat⁹ deo per mortem filij eius: tradet ab illo iudici. i. filio cui pr̄ iudicium dedit. Quō autem pōt recte dici homo est

in via cū deo: nisi quia deus vbiq̄ est? aut si nō placet dici impios esse cū deo qui vbiq̄ presto est sicut non dicimus cecos esse cū luce que eos circūfundit. Unū reliquū est: vt hic aduersariū p̄ceptū dei intelligam⁹ qd aduersatur peccare volenti: h⁹ ꝛ datum est nobis ad hanc vitā vt sit nobiscū in via cui oportet nos consentire cito legēdo: p̄audiendo: deferēdo et culmē auctoritatis: vt qd aliquis intelligit non oderit pp̄ter hoc q̄ aduersat peccatis suis: sed magis diligat pp̄ter correctionem: Quod vero obscurū est oret vt intelligat. Hiero. sed ex p̄cedentibus manifestus est sensus quod dominus nos ad cōcordiā proximi cohortat: nā supra dictū est. Uade recon. fra. tuo. Chry. sup matth. Festinat enī dominus vt ad amicitiā festinem⁹ inimicorū nostrorū q̄diu viuimus in hac vita: sciēs q̄ periculosum est si vnus ex inimicis pace non facta mortuus fuerit. Si em̄ inimicātes per mortē ineritis ante iudicē tradet xp̄o: conuincens te reū iudicio eius. Tradet aūt te iudici etiā si te prius rogauerit: q̄ enim rogat pri⁹ inimicū reum facit eum ante deū. Hila. Uel aduersarius tradet vos iudici: q2 manēs l cū simultatis vestre ira vos arguit. Aug. Judicem intelligo xp̄m: pater em̄ oē iudiciū dedit filio. Ministrū aūt itelligo angelum. Et angeli inq̄t ministrabant ei: ꝛ cū angelis suis venturū credimus ad iudicandū. vnde sequitur. Et iudex tradat te ministro. Chry. Uel ministro. i. angelo penarū crudeli: et ille mittet te in carcerem gehenne. vnde sequitur. Et in carcerē mittaris. Aug. Carcerē autē intelligo penas videlz tenebrarū: ꝛ ne quis istum carcerē cōtemneret. Sequit. Amē dico tibi nō exies inde donec reddas nouissimū quadrantē. Hier. Quadrās gen⁹ nūmi est qd hz duo minuta: hoc est ergo. Non egredieris de carcere donec ēt minuta peccata psoluas. Aug. Aut enim pro eo positum est: q̄ nihil relinquitur im

Preceptū dei est aduersari⁹ nr̄.

Quadrātis valor.

puniti sient cū volum⁹ exprimere aliqd ita exactū vt nihil relinqueret dicim⁹ vsq ad fecē. Uel significant sub noie quādrātis nouissimi terre na peccata. Quarta em̄ pars elemē torū hui⁹ mūdi z ea nouissima terra inuenitur. In hoc autē q̄ dictuz est. Soluas: significatur pena eterna si cut positum est. Donec: vbi dictum est. Sede a dextris meis donec po naz inimicos tuos sub pedib⁹ tuis: non enim cū fuerint inimici sub pe dibus positi desinit regnare: ita et hic accipi potest Nō exies inde do nec solueris nouissimum quadrātē semper non exiturus: q2 soluet sem per nouissimum quadrātē dum sem piternas penas peccatorum terre norum luit. Chry. sup matth. Uel si quidem in hoc seculo si pacem fecis ses etiam grauissimi operis pote ris accipere indulgentiam: si aūt se mel condemnatus fueris missus in carcerē nō solū de grauibus pecca tis sed etiaz de verbo ocioso: quod potest significari per quadrātē: exi gentur a te supplicia. Hila. Quia enim charitas plurimū peccatorū tegit nouissimum pene quadrātē soluemus nisi precio ipsius culpa criminum redimatur. Chry. super Mattheum. Uel angustie hui⁹ mū di appellātur carcer: i quas plerū q peccātes mittūtur a deo. Chry. in ho. Uel loquitur hic de iudicib⁹ qui sunt in mūdo isto: z de via q̄ est ad hoc iudiciū: z de carcere isto: vt nō solū a futuris sed a presentibus auditorē inducat q̄ sunt an̄ oculos z magis ꝯsueuerūt mouere: sicut z paul⁹ dt. Si male feceris: time po testatē: nō em̄ sine cā gladiū portat.

¶ Audistis q2 dcm̄ ē ātiq̄s nō mechaberis. Ego aūt di co vobis: quia oīs q̄ viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā: iā mechat⁹ ē eā i corde suo.

¶ Chry. in ho. Postq̄ dominus pri mum mandatum adimpleuit. s. Non occides: ordinate procedit ad secū dum. s. Audistis q2 dcm̄ est antiqs. Nō mechaberis. Augu. de x. chor dis. i. nō ibis ad aliquam aliam p̄ ter vxorez tuam: si enim hoc exigis ab vxore: nō vis hoc reddere vxori cū debeas in virtute precedere vxo rem. Turpe aūt est vt vir dicat non posse fieri: quod femia facit vir nō potest? Noli aūt dicere. Uxorem nō habeo: ad meretricē pergo: nec hoc preceptum violo: quod vicit. Non mechaberis: iam enim nosti preciū tuum iaz nosti quod manduces q̄d bibas. Abstine ergo te a fornicatio nibus. Cum enim imaginem dei q̄d es tu corrumpis per fornicationes z defluentias libidinis: ipse etiā do minus q̄ scit: quid tibi vtile sit hoc p̄cepit ne per illicitas voluptates corruat templum eius quod esse ce pisti. Augu. contra faustū. Sed q̄m putabant pharisei tm̄modo corpo ralem cuz femina illicitā cōmixtio nem vocari mechiā demonstrauit dominus talem cōcupiscentiā nihil aliud esse dicens. Ego autem dico vobis: q2 oīs q̄ vi. mulierē ad cōcu pi. eā iā mechatus est eā in cor. suo. Q̄d aūt lex precipit: nō cōcupisces vxorem proximi tui videbat iudeis intelligēdū esse de ablatione. nō de concubitu. Hiero. Inter passionē: z ppassionē h̄ interest: q passio repu tatur p vitio. ppassio vitii culpam habet tn̄ nō tenetur in crimine Er go qui viderit mulierē: z anima ei⁹ fuerit titilata hic ppassiōe percus sus est. Si ergo cōsenserit. de pro passione transiuit ad passionem: et huic non voluntas peccati est: sed occasio. Quicūq igit viderit ad cō cupiscendum. i. si sic aspexerit: vt cō cupiscat: z facere disponat: iste re cte mechatus d2 in corde suo. Aug. Nam tria sunt q̄b⁹ impletur pecca tum. s. suggestio que per memoriam fit siue per corporis sensus. quod si frui delectauerit delectatio illici ta refrenanda est. Si autem consen sio facta fuerit plenum peccatuz est verumtamen delectatio ante cōsen su vel nulla est vl' tenuis cui ꝯsenti

imago h̄ capi tur p si militu dine.

Peccatū tri bus cō summa tur.

re pctm est. Si aut̄ ⁊ in factū pces̄serit: vt̄ satiari ⁊ extingui cupiditas. Sȝ postea cū suggestio repetit̄ maior accendit̄ delectatio: q̄ adhuc minor est q̄ illa que in ꝯsuetudinē vertit̄: quā vincet̄ difficile ē. Greg. in. xxi. mora. Quisquis vero incaute exterius respicit: plerūq̄ in delectatiōe peccati cadit: atq̄ obligatus desideriis incipit velle qd̄ noluit: validū nāq̄ est quo caro deorsum trahit: ⁊ semel spēs forme cordi p oculos alligata: vix magni luctaminis manu soluit̄. Prouidēdū ergo nobis est: q̄ intueri nō dȝ: qd̄ nō lȝ ꝯcupisci. Ut em̄ munda mens in cogitatione seruet̄: a lascivia voluptatis sue deprimēdi sunt oculi quasi quidam raptores ad culpam.

Valida cēsura lasciuarū mulierū.

Chry. in ho. Si ḡ ꝯtinue velis oculos pulchris faciebꝰ īfigere capieris omnino: ⁊ si bis vel ter fortasse possis ꝯtinere: nō em̄ es extra humanā naturā. Qui aūt flammā semel accēdit etiam visa muliere absente format apud se imaginē turpiū actionū a q̄bus multotiēs pcedit ad opus: q̄ si aliqua se ornando oculos hoim ad se attraxerit: etiaȝ si nulli plagā itulerit penam patiet̄ extremā: venenum em̄ confecit: etsi nullus q̄ bibat inuēctus sit. Qd̄ aūt viris dicit: hoc etiā ad feminas loquitur: capiti enim loquens ⁊ corpori persuadet.

Quod si oculus tuꝰ dexter scandalizat te: erue eū ⁊ pꝛoice abs te. Expedit em̄ tibi vt pereat vnū membrorū tuorū: q̄ totū corpꝰ tuū mittat̄ i gehēnā ignis. Et si dextra manꝰ tua scādalizat te: abscide eā: ⁊ pꝛoice abs te. Expedit ei tibi vt peat vnū mēbrorū tuorū: q̄ totū corpus tuum eat in gehennā.

Glo. Q: nō solū pctā vitāda sūt: sed ⁊ occasiones peccatorū tollēde. Postq̄ docuit vitare mechie pctm̄ nō solū in ope: sȝ ēt in corde: ꝯnr̄ docet occasiōes pctōrū abscindere dicēs. Qd̄ si oculꝰ tuꝰ dexter scādalizat te. Chry. sup mat. Sȝ si fȝ pphetā nō ē sanitas i carne nr̄a quot mēbra q̄s hȝ dȝ abscidere vt fm malitiā carnis sufficiat pena mēbrorū. Sȝ videamꝰ si sic pōt est itelligere de oculo corpali vel manu: sicut totꝰ hō ꝯuersus fuerit ad deū: mortꝰ est pctō: sic ⁊ oculꝰ cū desierit male aspicere: eiectꝰ ē pctō: sȝ neq̄ sic ꝯuenit. Si ei dexter oculꝰ scādalizat: sinister q̄d facit: nūq̄d ꝯdicit dextro vt q̄si inocēs reseruet̄: Hier. In dextro ḡ oculo et dextra manu ⁊ fratrū ⁊ vxoris liberorū atq̄ affinium ⁊ ppinquorū innuit̄ affectus: quē si ad ꝯtēplandā verā lucē nobis impedimento cernimꝰ: debemus trūcare hmōi portiōēs. Aug. Quēadmodū aūt in oculo ꝯtēplatio: sic in manu actio recte intelligit̄ p oculum autem intelligimus dilectissimum amicū: solet enim ab eis qui vehemēter volunt exprimere dilectionē suā ita dici. Diligo eū vt oculum meū. Oportet autē intelligi p oculū amicū ꝯsiliariū: q: oculꝰ iter demōstrat. Qd̄ aūt additū ē dexter fortasse ad augendā vim dilectionis valet: dextrū em̄ oculum hōles magis formidāt amittere. Uel quia dexter est: itelligit̄ ꝯsiliaribꝰ i rebꝰ diuinis: sinister aūt oculꝰ ē ꝯsiliarꝰ i rebꝰ terrenis: vt sic ille sit sensus: Quicquid illud est q̄ ita diligis: vt p dextro oculo habeas si scandalizat te. i. si impedimento est tibi ad verā beatitudinē euce eū ⁊ proice abs te. De sinistro aūt scādalizāte supfluū erat dr̄e qn̄ q̄dem nec dextro parcēdum est. Dextra aūt manꝰ accipit̄ dilectus adiutor in diuinis opibus. sinistra aūt in opibus que huic vite ⁊ corpori sūt necia. Chry. sup mat. Uel alr̄ vult xp̄s vt nō solum de piculo nr̄i pcti curemꝰ: sȝ ēt ne ad nos pertinentes turpe aliq̄d agant: vt puta si habes aliquē amicū: q̄ res tuas bn̄ aspicit: q̄si pprius

Tropologica expositio.

oculus

ocul⁹: aut q̄ pcuret res tuas quasi ppria manu: si eū agnoueris aliqd turpiter agere: pijce eū longe abs te: q2 scandalizat te: q2 non solū pro nr̄o pctō: sed etiā primoꝝ q̄s p hibere possum⁹ dabim⁹ rōnem. Hila. Fit ḡ innocētie gradus celsior: carere em̄ nō solet pprijs vitijs: si extrinsec⁹ incidētibus admonemur. Hiero. Uel alr̄. Quia supra de ɔcupiscētia mulieris dixerat: recte nūc cogitationē ⁊ sensum in diuersa volitantē oculū nūcupauit: per dexteraȝ aūt ⁊ ceteras corporis partes volūtatis ad effectū initia demōstrātur. Chry. sup mat. Oculus em̄ iste carnalis speculū est interioris oculi. Habet aūt ⁊ corpus suū sensum: qd̄ est ocul⁹ sinister: et appetitū qd̄ est manus sinistra. partes autē anime dextre vocant: qm̄ in libero arbitrio aīa est creata et sub lege iustitie vt recte videat et agat. pars aūt corpis q̄ nō hȝ liberū arbitriū et est sub lege pcti sinistra dr̄. Non aūt carnis sensuȝ vel appetitū precidere iubet: desideria enim carnis retinere possumus: vt nō faciamus qd̄ desiderat caro: pcidere autem nō possum⁹ vt nō desideret. Qn̄ autem ex pposito volum⁹ malū ⁊ cogitamus: tūc dexter sensus: ⁊ dextera voluntas nos scandalizat: et iō hic precidere iubet. pōt em̄ precidi pp̄ter arbitrij libertatē. Uel alr̄. Oē bonū gn̄aliter qd̄ nos vl̄ alios scandalizat: prescindere debemus a nobis: sicut si visito aliquam mulierē cā religionis: bon⁹ respectus est oculus dexter. sed si assidue visitans decidi in laqueum desiderij ei⁹: vel etiā q̄dē vidētes scādalizātur dexter ocul⁹ scādalizat: qd̄ bonum est scādalizat: ocul⁹ em̄ dexter est bonus respectus. i. intētio: manus dextera bona voluntas. Glo. Uel oculus dexter est vita ɔtēplatiua q̄ scādalizat in desidiā mittendo vel arrogantiā: vel cū ex infirmitate cōtēplari ad purā nō valemus. Dextera autē manus est bōna opatio vel vita actiua q̄ scādalizat: dū per seculi frequētiam ⁊ occupationis tedio illaqueamur. Si q̄s ergo nō pōt frui cōtēplatiua: nō torpeat ocio ab actiua: vel ne dum occupat actibus arescat ab interna dulcedine. Remi. Sed quare eijciendus sit dexter oculus ⁊ dextera manus abscindenda manifestat cum subdit. Expedit em̄. Chry. sup mat. Qm̄ em̄ alter alteri⁹ mēbra sumus melius est vt sine vno tali membro saluemur q̄ vt volentes tales habere ⁊ ipi peream⁹ cū eis. Uel meli⁹ est vt sine vno respectu aut vno bono ope saluemur: q̄ dū oia opa bōa volum⁹ facere cū oibus peream⁹.

Ocul⁹ speculo ɔparatur.

Moralis expositio.

¶ Dictū ē aūt: q̄cūqȝ dimiserit vxorē suā det ei libellū repudij. Ego āt dico vobis: q2 oīs q̄ dimiserit vxorē suaȝ excepta fornicatiōis cā: facit eā mechari: ⁊ q̄ dimissam duxerit adulterat.

¶ Glo. Docuerat supius dn̄s alienam vxorē nō esse cōcupiscendā: cōsequēter hic docet suam non esse dimittēdā dicens. Dictū est autez: quicūqȝ dimiserit vxorē suā: det illi libellum repudij. Hier. In posteriori pte istū locū pleni⁹ dn̄s et saluator exponit q moyses libellū repudij dari iusserit pp̄ duritiā cordis maritoꝝ. nō discidiū cōcedēs: sed auferens homicidium. Chry. super mat. Qn̄ em̄ moyses filios isrl̄ eduxit de egypto: gn̄e quidē erāt israelite: moribus aūt egyptij: propter mores gentiliū ɔtingebat vt vir odiret vxorez ⁊ q2 dimittere illa nō pmittebatur: parat⁹ erat interficere eam: aut assidue affligere: iō iussit dari libellum repudij: nō q2 bonū erat: sed q2 remedium erat mali peioris. Hilar. Sȝ dn̄s eqtatē in oēs ɔciliās manere eā marie l ɔiugioꝝ pace pcepit vn̄ subdit. Ego autez dico vobis: q2 oīs q̄ dimiserit vxorē suam ⁊c. Aug. ɔ faustū. Qd̄ hic pcepit dn̄s de vxore nō dimittenda nō ē ɔtrariū ei qd̄ lex

Occasio diuortij apd̄ hebreos.

precipit: vt maniche⁹ dicebat: neqꝫ eni͂ ait lex. Qui voluerit dimittat vxore͂: cui ee͂t ꝯtrariu͂ no͂ dimittere: ſꝫ vtiqꝫ nolebat dimitti vxore͂ a viro: q̇ ha͂c interpoſuit mora͂ vt in diſcidiu͂ animus p̄ceps libelli ꝯſcriptio͂e refractus abſiſteret: preſertim quia vt perhibet apud hebreos ſcribere literas hebreas nulli fas erat niſi ſcribis ſolis q̇ excellentiore͂ ꝓfitebant ſciam. Ad hos igit̄ lex mittere voluit eu͂: que͂ iuſſit libellu͂ dare repudii: ſi dimiſiſſet vxore͂: qui inter ip̄m ꝛ vxore͂ pacifice age͂do ꝯcordia͂ ſuadere͂t: ꝛ libellu͂ no͂ ſcribere͂t: niſi ia͂ aio nimis pu͂erſo ꝯſiliu͂ ꝯcordie no͂ valeret. Sic ḡ neqꝫ p̄mou͂ hoim lege͂ p vboꝝ additame͂ta impleuit neqꝫ illa͂ q̇ ꝑ moyſe͂ data eſt: q̇ſi ꝯtrariorum oppoſitio͂e deſtruxit: vt manichei⁹ dicebat: ſꝫ poti⁹ oia ex hebreo re͂ lege ꝯmemorata ita co͂me͂dauit vt q̇cq̇d ex ꝑſona ſua inſuper loquere͂t: vel ad expoſitione͂ requirenda͂ valeret: ſi q̇d illa obſcure poſuiſſet vel ad tuti⁹ obſeruandu͂ q̄d illa voluiſſet. Aug. de ſer. do. i mo͂te. Qui ergo dimitte͂di mora͂ ꝯſtituit: ſignificauit quantu͂ potuit duris hoibus ſe nolle diſcidiu͂. Dn̄s ḡ ad illud co͂firmandu͂ vt non facile vxor dimittat̄ ſola͂ ca͂m fornicationis excepit dice͂s. Excepta ca͂ fornicationis: ceteras ꝓo vniuerſas moleſtias ſi q̇ forte extiterint iubet ꝓ fide ꝯiugali fortiter ſuſtineri. Chry. ſup matt. Si eni͂ extraneoꝝ vitia ſupportare debem⁹ dice͂te ap̄lo. Inuice͂ onera vr̄a portate: q̄tomagis vxoru͂. vir au͂t xp̄ianus no͂ ſolum ſe inquinare no͂ dꝫ: ſed nec aliis inquina͂di occaſione͂ dare: alioquin illoꝝ crime͂ ad iſtius redſidat pec͂m: q̇ aliis co͂mitte͂di criminis fact⁹ eſt ca͂. Qui ergo dimittens vxorem occaſione͂ dedit adulterioꝝ committe͂doꝝ vt ꝛ illa adulteret̄ in alteru͂: ꝛ alter i illa͂ ꝓ adulteriis hmo͂i conde͂nat̄: ꝛ io͂ dicit: ꝙ qui dimiſerit vxore͂ ſua͂: facit ea͂ mechari. Augu. de ſer. do. in mo͂. Ulteri⁹ etia͂ mechu͂ dicit viru͂ q̇ ea͂ duxerit: q̇ dimiſſa eſt a viro. ſ. p libellu͂ repudii: ꝛ ideo ſubdit. Et q̇ dimiſſam duxerit: adulterat. Chry. in ho. No͂ eni͂ dicas q̄m vir ſuus eam dimiſit: q: etia͂ poſtq̄ dimiſſa eſt: remanet dimittentis vxor. Aug. de ſer. do. Cui⁹ au͂t rei ap̄ls terminu͂ oſtendit: q̇ tandiu obſeruandu͂ dicit: q̄diu vir eius viuit. Illo au͂t mortuo dat nube͂ti lice͂tia͂. Si au͂t no͂ co͂cedit̄ alteri nubere mulieri viuente viro a quo receſſit: multominus fas eſt illicita cu͂ quibuſlibet ſtupra committere: neqꝫ etia͂ ꝯtra iſtud preceptum quo dn̄s dimitti co͂iuge͂ vetat facit qui cum ea no͂ carnaliter: ſed ſp̄ualiter viuit: cu͂ no͂ ea͂ dimittat. Beatiora na͂qꝫ ſunt co͂iugia eoru͂: qui inter ſe pari ſenſu co͂tinentia͂ ſerua͂t. Oritur au͂t hic queſtio: cu͂ dn̄s cu͂ fornicationis permittat dimitti vxorem qualiter hic intelligenda ſit fornicatio: vtrum vt ea͂ fornicatione͂ credamus dictam que ſtupris co͂mittitur an que͂admodu͂ ſcripture ſolent fornicatione͂ vocare oe͂m illicita͂ corruptione͂: ſicut eſt idololatria vl̄ auaritia ꝛ ois iam tra͂ſgreſſio legis ꝓ illicita͂ concupiſce͂tia͂. Sed ſi licet ſm apoſtolu͂: vt dimittatur ꝯiunx infidelis: q̄uis melius ſit non dimittere ꝛ tn̄ no͂ licet ſm preceptu͂ dn̄i vt dimittat̄ ꝯiunx: niſi ca͂ fornicationis. Fornicatio eſt etia͂ ipſa infidelitas porro ſi infidelitas fornicatio eſt et idololatria infidelitas: et auaritia idololatria: no͂ eſt dubitandu͂ et auaritiam fornicationem eſſe. Quis ergo iam qua͂libet illicita͂ co͂cupiſcentiam po͂t recte a fornicationis ge͂ne ſeparare ſi auaritia fornicatio eſt? Aug. in lib. retrac. Nolo tame͂ putare lectore͂ in re tam difficili iſta͂ ſibi diſputatione͂ noſtram debere ſufficere: non eni͂ omne pec͂m fornicatio eſt ſp̄ualis. Neqꝫ enim oe͂m peccantez deus perdit: qui quotidie ſanctos ſuos exaudit dicentes. Dimitte nobis debita noſtra: cu͂ perdat omne͂ qui fornicat̄ ab eo: vtru͂ etia͂ ꝓpter ha͂c liceat dimittere vxore͂: latebroſiſſima queſtio eſt: licere tn̄ propter iſta͂ q̇ i ſtupris co͂mittit̄ nulla q̄ſtio

Notabile dictum.

Queſtio ve͂tilatur.

est. Aug. l ll. lxxxiiij. qõnũ. Si enĩ aliqs asserat solã illam fornicationem dñm admittere ad cãm relinquẽde ꝯiugis q̃ cõcubitu illicito ꝯpetrat: põt dicere dñz de vtroqꝫ fideli dixisse: vt neutri liceat alterũ relinqre nisi cã fornicatiõis. Aug. de ser. do. Nõ autẽ tm̃ fornicantẽ vxorẽ dimittere ꝯcedit: sꝫ q̃sqs eã q iocꝫ vxorez dimittit: a q̃ t͂pe ipse cogit fornicari fornicatiõis vtiqꝫ dimittit: nõ tñ tũ illius: sed ⁊ sue illius: qꝛ fornicatur sue: ne fornicet. Aug. de fide ⁊ operib⁹. Eodẽ mõ eã rectissime dimittit si viro suo dicat: nõ ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias cõgreges: aut si q̃d aliud vel facinorosum vel flagitiosum in viro monuerit. Tũc enĩ ille cui hoc vxor dicit: si veraciter penitẽs est: mẽbrũ qđ eũ scandalizat amputabit. Augus. de ser. do. in monte. Nihil autẽ est iniquius q̃ fornicationis causa vxorẽ dimittere: si ⁊ ipse cõuincit fornicari: occurrit enĩ illud: in quo alteruꝫ iudicas teipsum condẽnas. De eo autem quod dicit. Et q̃ di. du. adul. põt queri. vtrum sicut mechatur ille q̃ eam ducit: sic ⁊ illa quã ducit: iubetur enĩ ab apostolo ⁊ illa manere innupta: aut viro reconciliari. Sed tamen si discesserit a viro: multũ interest vtrũ dimittat: an dimittatur: si enĩ ipsa virum dimiserit ⁊ alteri nupserit: videtur cupiditate mundi coniugũ virũ priorem reliquisse que adulterina cogitatio est: sed si dimittatur a viro: inueniri non potest: quomodo cũ vir et mulier pari consensu misceãtur vnus eorũ mechatus sit ⁊ nõ alter. Huc accedit: quia si mechatur ille ducẽdo eã q̃ dimissa est a viro: ipsa facit eũ mechari: qđ hic dñs vetat.

Cas⁹ resoluit.

¶ Iterũ audistis qꝛ dictũ ẽ antiqs: nõ piurabis: reddes aũt dño iuramẽta tua. Ego aũt dico vobis: nõ iurare oĩno: neqꝫ ꝑ celũ: qꝛ thronus dei est. Neqꝫ ꝑ terrã qꝛ scabellũ est pedũ eius. Neqꝫ ꝑ hierosolymã: qꝛ ciuitas est magni regis. Neqꝫ ꝑ caput tuũ iuraueris: qꝛ nõ potes vnũ capillũ albũ facere aut nigrũ. Sit aũt s̃mo vester: est est: nõ nõ: qđ autem his abũdantius est: a malo est.

¶ Glo. Docuerat supra dñs nõ esse iniuriã primo inferendã: prohibẽdo irã cũ homicidio: cõcupiscentiã cũ adulterio: ⁊ dimissionẽ vxoris cũ libello repudij: nũc aũt ꝯsequẽter docet ab iniuria dei abstinẽdũ: cum ꝓhibet nõ solũ piuriũ tãq̃ malum sed etiam iuramentũ tãq̃ mali occasionẽ. vñ dicit. Iteruꝫ audistis qꝛ di. est an. nõ periu. Dicit enĩ in Leuiti. Nõ periurabis in noie meo: et ne creaturas facerẽt sibi deos: ꝑcepit reddere deo iuramẽta: ⁊ non iurare ꝑ creaturas: vñ subdit. Red. autẽ do. iura. tua. i. si iurare cõtigerit ꝑ creatorẽ iurabis nõ ꝑ creaturaꝫ. vñ dr̃ in deut. Dñz deũ tuũ timebis ⁊ ꝑ nomẽ ei⁹ iurabis. Hie. Hoc aũt q̃si paruulis fuerat lege cõcessum. vt q̃uo victimas immolabant deo: ne eas idolis imolarẽt: sic ⁊ iurare ꝑmitterent in deũ: nõ q̃ recte hoc facerẽt: sꝫ q̃ meli⁹ eẽt deo hoc exhibere q̃ demonijs. Chry. sup mat. Nemo enĩ freq̃nter iurat q̃ nõ aliq̃n ꝑiuret: sicut q̃ fecit ꝯsuetudinẽ mlta loq̃ aliq̃n loquit iportuna. Aug. cõtra faustũ. Qꝛ vero periurare graue pctm̃ est. lõgi⁹ aũt remot⁹ est a piurio q̃ nec iurare cõsueuit q̃ qui verum iurare ꝓcliuis est: maluit nos dñs nõ iurãtes nõ recedere a vero: q̃ verũ iurãtes appropinquare piurio. vñ subdit. Ego autẽ dico vobis non iurare omnino. Aug. de ser. do. in mõ. In q̃ pharise͡oꝝ iustitiã q̃ est nõ peierare cõfirmat: nõ enĩ potest peierare q̃ nõ iurat: sed qm̃ ille iurat: q̃ adhibet deũ testẽ cõsiderandũ est ne cõtra hoc ꝑceptũ domini apostol⁹ fecisse videatur: quia sepe

Iuramenta aplĩ exponũt.

hoc modo iurauit cum dicit. Que scribo vobis: ecce coram deo q: nõ mentior: et testis est mihi deus cui seruio in spiritu meo: nisi forte qs dicat tunc cauendam esse iurationem cum aliquid dicitur per quod iuratur: vt nõ iurauerit: quia nõ dixit per deum sed dixit testis est mihi deus: ridiculum est hoc putare: sed tñ etiam sciat hoc modo iurasse apostolum dicentem. Quotidie morior propter gloriam vestram fratres. Quod ne quis ita existimet dictum tanq̃ si diceretur. Uestra gloria me fecit q̃tidie mori. Greca exemplaria diiudicant: in quibus qd scriptum est non nisi a iurante dicitur. Augu. contra menda. Sed pleraq; verbis intelligere non valentes in sanctis sanctorum colligim⁹ quẽadmodum oporteat accipi qd facile in aliã partem duceretur nisi exẽplis reuocaret. iurauit apostolus in epistolis suis: et sic ostendit quõ accipiendũ est quod dictũ est. Dico autem vo. non iu. om. ne. s. iurando ad facilitatem iurãdi veniatur: ex facilitate aũt iurãdi ad consuetudinez: a consuetudine in periurium decidatur. Et ideo nõ inuenitur iurasse nisi scribens: vbi consideratio cautionem non habet linguã p̃cipitem: ⁊ tñ dñs oĩno ait: nõ iurare: non enim concessit vt id liceret scribentibus: sed q: precepti violati reũ paulũ p̃sertim in epistolis ɔscriptis nefas est dicere: intelligendũ est illud qd positũ est. Oĩno ad hoc positũ vt q̃tũ in te ẽ nõ affectes vbi q̃si p bono cũ aliqua delectatione appetas iusiurandũ. Augu. cõtra faustũ. In p̃scriptis ergo vbi est ɔsideratio maior: plurib⁹ locis apl's iurasse inueniẽt: ne q̃sq̃ putaret etiã verũ iurãdo peccari. sed poti⁹ itelligeret hũane fragilitatis corda nõ iurando tuti⁹ a piurio cõseruari. Hieroñ. Denicq; cõsidera q̄ hic saluator nõ p deũ iurare prohibuit: sz p celũ ⁊ terrã: ⁊ p hierosolymã: ⁊ p caput tuũ: hãc em̃ p elemẽta iurãdi pessimã ɔsuetudinẽ semp habe iudei noscunẽ: q̃ autẽ iurat: aut venerat: aut diligit eũ p quẽ iurat: iudei aũt p angelos ⁊ vrbẽ hierl'm ⁊ tẽplũ ⁊ elemẽta iurantes: creaturas venerabanẽ dei honore: cũ in lege p̃ceptũ sit: vt nõ iurem⁹ nisi per dñz deũ nr̃m. Aug. de ser. do. in mõ. Uel iõ additũ ẽ. Necq; p ce. ⁊c. q: iudei nõ putabãt se teneri iuramẽto: si p ista iurassent ac si dicat. Cũ iuras p celũ ⁊ terrã non te arbitreris nõ debere dño iusiurãdũ tuũ: q: p eũ iurare ɔuinceris: cui⁹ celũ thron⁹ ẽ: ⁊ cui⁹ terra scabellũ ẽ: qd nõ ẽ sic dictũ q̃si habeat de⁹ collocata mẽbra i celo ⁊ in terra: vt nos cũ sedemus: sz illa sedes dei iudiciũ significat. Et qm̃ i hoc vniuerso mũdi corpore maximã spẽm celũ hz: sedere i celo dr: tanq̃ presentior sit excellẽti pulchritudini vis diuina: terrãq; dr calcare: q̄ minimã spẽm ordinet in extremis. Spiritualiter aũt sanctas animas celi nõie significat et terre pctõrẽ: quoniã spũalis oĩa iudicat. Peccatori aũt dictũ est. Terra es ⁊ in terrã ibis. Et qui in lege manere voluit: sub lege poniẽ: ⁊ iõ cõgruenter dr. Scabellũ pedũ ei⁹. Seq̃tur. Necq; per hierosolymã: q: ciuitas est magni regis: qd melius dr: q̃ diceret mea: cũ tñ hoc dixisse itelligaẽ. Et q: ipe vtrcq; est dñs dño iusiurandũ dz q̃ p hierosolymã iurat. Seqẽ. Necq; p caput tuũ iuraueris. Quid em̃ poterat quisq̃ magis ad se pertinere arbitrari q̃ caput suũ. Sz quõ nr̃z est: vbi ptãtẽ faciendi vnum capillũ albũ: aut nigrum nõ hẽm⁹. propter qd dr. Q: non potes vnũ capillũ album facere aut nigrũ. Ergo deo dz iusiurandũ quisq̃s ẽt p caput suũ iurare voluerit: et hinc ẽt cetera itelligunẽ. Chry. In ho. Attẽdite ãt q̄ elemẽta mũdi extollit: nõ ex ppria natura: sz ex habitudine quã hñt ad deũ: ne idololatrie dareẽ occasio. Raba. Qui autẽ iurare phibuit: quõ loqui oporteat docuit subdẽs. Sit ãt sermo vester ẽ est: nõ non. i. qd est: sufficiat dicere est: qd nõ est: sufficiat dicere nõ ẽ. Sine

Tropologica: xpõ.

Quatenus iurandũ xpiano

ideo d: bis est est:non nō:vt qđ ore affirmas operib⁹ pbes:ꝛ qđ vbis negas:factis nō cōfirmes. Rila. vel aliter. In fidei simplicitate viuentibus iurare op⁹ nō est:cū qb⁹ sēp qđ est est:qđ nō nō:ꝛ p hoc eoꝝ ꝛ op⁹ ꝛ fmo ois in vo est. Hiero. euāgelica igiť vitas nō recipit iuramentū:cū ois fmo fidelis sit iusiurādū. Aug. Quapropť q̄ itelligit nō i bōis:ſꝫ in necessariis iurationē habēdā:refrenet se q̄tū pt:vt nō ea vtať nisi i necessitate:cū videt pigros esse hoies ad credēdū:qđ vtile est credere nisi iuratiōe firmeť:hoc ḡ est bonū ꝛ appetēdū:qđ hic dr. Sit fmo vester ē est:nō nō;qđ aūt his abūdāti⁹ est:a malo est.i.si iurare cogeris:scias de necessitate venire ifirmitatis eorū qb⁹ aliqd suades q̄ vtiq; infirmitas malū:est itaq; nō dicit. Qđ āpli⁹ est malū ē:tu em̄ nō malū facis qui bn̄ vterꝭ ꝛ iuratiōe:vt alteri psuadeas qđ vtiliter psuades:ſꝫ a malo est illi⁹ cui⁹ infirmitate iurare cogeris. Chry. in ho. Uel a malo est.i.ab infirmitate eoꝝ qb⁹ lex iurare pmisit Ita em̄ xp̄s nō monstrat veterē legē diaboli eē:ſꝫ a veteri in pfectione ducit ad abundantē nouitatem.

¶ Audistis q: dictū ē:oculū p oculo:dētē p dente. Ego āt dico vobis nō resistere malo:ſꝫ si qs te pcusserit i dexterā maxillā tuā:pbe illi ꝛ alterā:ꝛ ei q̄ vult tecū in iudicio cōtēdere ꝛ tunicā tuā tollere:dimitte ei ꝛ palliū:ꝛ q̄cūq; te āgariauerit mille pass⁹:vade cū illo ꝛ alia duo. Qui āt petit a te:da ei:ꝛ volēti mutuare a te:ne auertaris.

¶ Glo. Quia superi⁹ docuerat domin⁹ non esse proximo iniuriā inferēdā:nec irreuerentiā dn̄o:ꝯñr hic docet qualr̄ se xp̄ianus hr̄e debeat ad iniuriam sibi inferētes. vn̄ dicit Audi. q: dictū est:ocu. p ocu. ꝛ den. p den. Aug. ꝯtra faustū. Qđ qdē ad reprimēdas flāmas odioꝝ in seuiuicē seuiētiū:ꝛ i moderatos aīos referēdos ita pceptū ē. Quis em̄ faci leꝫ tēt⁹ē tm̄ repēdere vidicte quātū accepit iniurie: Nōne videm⁹ leuiter lesos hoies moliri cedem:sitire sanguinem:virq; inuenire in malis inimici vn̄ satient: Huic igiť immoderate ac iniuste vltioni:lex iustum modū figens penā taliōis instituit: hoc est vt qualē quisq; intulit iniuriā:tale supplicium rependat;quod nō fomes ſꝫ limes furoris est:nō vt id qđ sopitū erat hinc accēdereť:ſꝫ ne id qđ ardebat vltra extendereť. Iposita est em̄ iusta vindicta q̄ iuste debeť ei q̄ passus fuerit iniuriam. Qđ āt debeť:ꝛ si benigne remittiť: nō tamē iniq̄ repetiť. Itaq; cuꝫ peccet q̄ imoderate vult vindicari. non peccet aūt q̄ iuste vult vindicari:remotior est a peccato q̄ nō vult oino vindicari. ꝛ iō subdit. Ego aūt dico vobis nō resistere malo. Poteram aūt ꝛ ego sic ponere. Dictū ē átiqs. Nō iniuste vidicabis. Ego aūt dico vobis:ne vidicetis:qđ adipletio ē. Si p hec verba quod legi defuit a xp̄o additū mihi videreť:ac nō poti⁹ id qđ lex volebat efficere:ne iniuste se q̄sq; vindicaret:ꝯseruari tutius si oino se nō vindicaret. Chry. sup Matth. Sine hoc em̄ mandato legis mandatū stare non pōt:q: si fm legis mādatū oīb⁹ reddere mala p malis ceperimus: oēs efficiemur mali:eo φ pseq̄ntes abundēt. Si aūt fm xp̄i pceptū non resistitur malo:et si mali nō leniunť:tn̄ boni pmanebūt boni. Hiero. Dn̄s ergo noster vicissitudinē tollens trūcat initia peccatoꝝ:in legē nāq; culpa emēdatur:hic petōꝝ auferunť exordia. Gl. Uel potest dici φ dn̄s hoc dixit iustitie veteris legis aliquid addens. Augu. de ser. do. in mon. Phariseorum em̄ iustitia minor est non excedere vindicte modum:et hoc est pacis ichoatio:perfecta autem par est talē penitus nolle vindictam. Intra illud ergo primum

Uindicta quō xp̄iano pmissa

qd pter legē est:vt maius malum p minori malo reddatꝛ. Et hoc quod dñs perficiēdis discipulis dicit:ne pro malo vllū malū reddatur:mediū locū tenet:vt tātū reddatꝛ:q̄tū acceptū est:per qd a summa discordia ad summā cōcordiā transit⁹ factus est. Quisqs enī malū prior infert:maxime a iustitia distat. Quisquis aūt nulli prior malefecit:ſz tñ lesus repēdit grauius:recessit aliquātulū a summa iniqtate. Qui vero tātū reddit:q̄tū accepit:iam aliqd donat. Justū est enī euz qui lesit prior grauius ledi. Hāc ergo ichoatā minime iustitiā ille pficit:q legē venit implere. Duos aūt gradus q intersunt:intelligendos reliqt. Nā est qui nō reddat tantū:sed minus. Et hinc ascendit q oīno nil repēderit:quod parū videtꝛ dño:nisi ⁊ amplius sis parat⁹ suscipere. Quapropter nō ait:nō reddere malū p malo:ſz nō resistere aduersus malū:vt nō solū nō rependas qd tibi fuerat irrogatū:ſz ēt nō resistas qn aliud irrogetꝛ. Hoc enī est quod cōuenienter exponitꝛ. Sed si quis te pcus.in dexte.maxil.tuā:prebe ei ⁊ alterā. Quod ad miam ptinere hi maxime sentiunt:qui eis quos multū diligunt seruiunt:vel prauis vel phreneticis a qb⁹ multa sepe patiuntꝛ:⁊ si eoꝝ sal⁹ id exigat:ōbēt se etiā vt plura patientꝛ. Docet ergo dñs medicus aiarū:vt discipuli sui eorū quorū saluti ꝯsulere vellēt:imbecillitates equo aīo tolerarēt. Oīs nanqꝫ improbitas ex imbecillitate animi venit:qꝛ nihil innocēti⁹ est eo q in virtute perfect⁹ est. Aug.ꝯtra mendaces. Ea vero q in nouo testamento a sanctis facta sunt:valēt ad exēpla intelligendarū scripturarū q in pceptis digesta sunt.velut cū legimus in euangelio. Accepisti alapā exēplū aūt patiētie nullū q̄ ipsius dñi excellētius inuenim⁹:⁊ ipse cū alapa percussus esset:non ait. Ecce alterā maxillā:sed ait. Si male dixi:exprobra de malo. Si autē bene quid me cedis:vbi ostendit illam preparationem alterius maxille in corde faciendam. Augu.de sermo. do.in mō. Parat⁹ enī fuit dñs nō solum in alteram maxillam cedi pro salute omnium in toto corpore cruci figi. Queri autem potest quid sit dextera maxilla. Sed cū facies sit:qua quisqꝫ cognoscitꝛ:in faciez cedi fm aplm:est cōtēni ac despici. Sed qm facies nō pōt dici dextera ⁊ sinistra.⁊ tñ nobilitas est:fm deū ⁊ fecundū seculū ita distribuitur:tanq̄ in dexterā maxillā ⁊ sinistram:vt in quocunqꝫ discipulo xpi contemptū fuerit q xpianus est multomagis in se cōtēni paratus sit:si quos huiusmodi seculi honores habet. Oīa aūt in quibus improbitatē aliquā patimur:in duo genera diuidūtur: quorū vnū est:quod restitui nō pōt alterū quod potest. Sed in illo qd restitui nō pōt:vindicte solatiū q̄ri solet. Quid enī pdest:q pcussus repcutis:nūqd ppterea illō qd in corpore lesuz ē restituitꝛ?ſz tumid⁹ animus talia fomēta desiderat. Chry. sup mat. Nūqd āt si repcusseris eū ꝯpescuisti eū vt te nō pcutiat?ſz magis excitasti eū vt adhuc pcutiat nā iracūdia p iracūdiā nō ꝯpescitꝛ:sed āpli⁹ irritatꝛ. Au.l ser.dñi in mō. Vñ dñs poti⁹ misericorditer pferēdā alteri⁹ infirmitatē iudicat q̄ aliena supplicio suā mitigādā:neqꝫ tñ hic ea vindicta prohibetur que ad correctionem valet. Ipsa enim pertinet ad miam:nec impedit illud ppositū quo quisqꝫ peratus est ab eo quē correctū eē vult plura pferre. Reqritur tñ vt et ille vindicet:cui rerū ordine ptās data est:et ea voluntate vindicet:qua pr̄ in filiū paruulū quē odisse non potest. Sancti aūt viri nōnulla pctā morte punierūt:quo ⁊ viuētib⁹ vtilis met⁹ incuteretꝛ:⁊ illis q morte puniebantꝛ:nō ipsa mors noceret:sed pctm̄ qd augeri posset si viuerent. Inde est q helyas multos morte affecit.de q cum exemplum dedissent discipuli reprehendit in eis domin⁹ non exēplum prophete: sed ignorantiam

Subtilis deductio Abor.

fal Abo rū euāgelii.

Vindicte quo mō hāt a sctis.

gwg

vindicandi:animaduertēs eos non amore correctiōis:sed odio desiderare vindictam.Sed postq̄ eos docuit diligere primū:īfuso etiā spū scto:nō defuerūt tales vīdicte.Nā z verbis petri ananias et vxor ei⁹ exanimes ceciderūt.Et paul⁹ apostol⁹ tradidit quēdam sathane interitū carnis:z iō q̄dā aduersus corporales vindictas q̄ sunt in veteri testamēto:nescio q̄ cecitate seuiant quo animo facta sint nesciētes.Augu.ad boni.comitē.Quis autē mente sobrius regib⁹ dicat:non ad vos pertineat:quis velit esse sine religiosus sine sacrilegus:quibus dici nō pōt.Nō aūt ad vos ptinet in regno vestro:q̄s velit pudic⁹ esse aut impudic⁹.Melius est q̄dē ad deum colendū:doctrina hoīes duci q̄ pena cōpelli.Multis aūt pfuit:quod experimēto pbam⁹:pri⁹ dolore vel timore cogi:vt postea possint doceri:aut qđ iā verbis didicerant ope sectari.Sicut enī meliores sunt quos dirigit amor:ita plures sūt q̄s corrigit timor.Agnoscāt aplm paulū prius cogentē xp̄m:z postea docentē.Aug.in ser.do.in mōte.Tenebitur ergo in hoc iniuriarū gñe qđ p vidictā luit iste mod⁹ a xp̄ianis:vt accepta iniuria non surgat odiū:sed parat⁹ sit anim⁹ plura perpeti:nec correctionē negligat:q̄ vel cōsilio vel auctoritate vti pōt.Hier.Scđm aūt mysticos itellect⁹ percussa dextera nr̄a:non debem⁹ sinistram pbere s3 alterā:hoc ē alterā dexterā:iust⁹ enim sinistram non habet.Si nos heretic⁹ in disputatione percusserit:z dextrum dogma voluerit vulnerare:opponatur ei aliud de scripturis testimoniū.Aug.in ser.do.in mōte.

Iniuriarū due species.

Aliud aūt iniuriarū genus est qđ integrū restitui pōt:cuius due sunt species.Una ad pecuniam:altera ad opera pertinet:vñ de primo horum duorū subdit.Et ei qui vult tecū in iudicio contendere:z tunicā tuam tollere dimitte ei z palliū.Sicut ergo qđ positum est de percussa maxilla oīa significat:que sic ingeruntur ab improbis vt restitui non possint nisi vindicta.ita qđ positum est de vestimēto omnia significat que possunt restitui sine vindicta:z hoc etiā ad pparationem cordis:non ad offensionē operis pceptū recte itelligit.Et qđ de tunica z vestimento dictum est:in omnibus faciendum est:q̄ aliquo iure temporaliter nr̄a esse dicim⁹.Si enim de necessariis hoc imperatum est quantomagis superflua contēnere conuenit? Et hoc ipse signat cum dicit.Qui vult tecum in iudicio contēdere.Omnia ergo intelliguntur de q̄bus in iudicio nobiscum contendi potest.Sed vtrū z de seruis accipiendū sit magna questio est:non enī christianum oportet sic possidere seruū quomodo equū:quāuis fieri possit vt maiori pcio valeat equ⁹:q̄ seru⁹.sed si seruus recti⁹ a te regit q̄ ab illo q̄ eū cupit auferre:nescio vtrum quisq̄ audeat dicere eū vt vestimentū debere cōtēni.Chry.sup mat.

Ammiranda snia.

Indigna autē res est:vt homo fidelis stet in iudicio ante cōspectū iudicis īfidelis.Uel si fidelis certe secularis:et q̄ te venerari debuerat:propter dignitatē fidei iudicat te ppt necessitatē cause:z perdes dignitatē christi pter negociū mundi:deinde omne iudiciū irritatio cordis est z cogitationū malarū:nam si videris q̄ causa tua fraudibus aut pecuniis expugnet:et similiter tu cause tue adesse festinas:et si ab initio hoc cōsilium non habuisti.Augu.in enchiridion.Et ideo prohibuit hic dominus suos de secularibus rebus cū aliis habere iudiciū:tñ cum apostolus sinit in ecclesia talia iudicia finiri inter fratres fratrib⁹ iudicantibus:extra ecclesiam vero terribiliter vetat:manifestum est quis sm veniam concedatur infirmis.Grego.in moralibus.Sed tamen quidā dū temporalia nobis rapiunt solūmodo sunt tolerandi.Quidam vero sunt seruata charitate prohibēdi nō sola cura ne nr̄a subtrahant:sed ne rapiētes nō sua semetipsos pdāt

plus eñi ipsis raptorib⁹ debemus metuere q̄ rebus irrationabilibus inhiare. Cū aūt p terrena re pax a corde cū primo scindit: apparet q plus res q̄ prim⁹ amat. August. in ser. do. Tertiū vero iniuriarū gen⁹ qđ ad operā ptinet ex vtroq₃ cōfectū est: et sine vindicta pōt restitui. nā q angariat hoiem: ꝛ cogit se improbe adiuvari ab inuito: ꝛ penā improbitatis pōt luere ꝛ operā reddere. In hoc ergo gñe iniuriarū dñs docet animū xp̄ianū esse patientissimū: ꝛ ad plura pferēda paratum. vñ subdit. Et q̄cunq₃ te angariauerit mille passus: vade cū illo alia duo. ꝛ hoc vtiq₃ monet nō tā vt pedib⁹ agas q̄ vt aio sis paratus. Chry. in ho. Angariare eñi ē iniuste trahere ꝛ sine rōne vexare. Aug. de ser. do. in mō. Sic ergo dictū putam⁹: Uade cū il. alia duo. s. milia. vt tria compleri voluerit: quo nūero significat pfectio vt meminerit q̄squis hoc facit ɔfectā se iplere iustitiā: ppt qđ ꝛ trib⁹ exēplis hoc p̄ceptū isinuauit ꝛ i hoc tertio exēplo simplo duplū addit: vt triplū cōpleat. Uel p hoc accipit q in p̄cipiēdo tāq̄ tolerabilius incipiēs paulatim creuerit: nā primo p̄beri voluit alterā maxillā cū fuerit dextra pcussa: vt minus pferre parat⁹ sis: q̄ ptulisti. Deinde illi qui tunicam vult tollere iubet ꝛ palliū dimitti: vel vestimentū p̄m aliā lrām: qđ aut tantūdem est: aut nō multo amplius. Tertio de mille passibus quibus addēda dicit duo milia vsq₃ ad duplū perducit. Sed qm pax est nō nocere: nisi ꝛ bñficiū p̄stes: ɔ̄hr adiūgit ꝛ dicit. Qui autē petit a te da ei. Chry. sup matth. Qr diuitie nostre nō sunt: s₃ dei. Deus eñi dispēsatores diuitiaꝝ suarū voluit esse nos nō dominos. Hie. Sed si de elemosynis tm̄ dictū itelligamus: in plurib⁹ pauperibus hoc stare nō pōt: s₃ vt diuites si semꝑ dederint semꝑ dare non poterunt. Aug. in ser. do. Dicit ergo. Omni petenti da: non oia petenti: vt id des qđ dare honeste potes et iuste. Quid eñi si pecuniā petat: q̄ innocētē conet opprimere: qđ si stuprū petat? Dandum est ergo qđ nec tibi nec alteri noceat: q̄tū ab homine credi pōt: et cū negaueris quod petit: iudicanda est iustitia vt nō eū inanē dimittas ꝛ aliqn̄ melı⁹ aliquid dabis cū petentem iniuste correxeris. Augu. ad Uincen. Utilius eñi esurienti panis tollit: si de cibo secur⁹ iustitiam negligat: q̄ esurienti panis frāgitur vt vi iustitie seduct⁹ acq̄escat. Hie. Pōt eñi itelligi de pecunia doctrine q nūq̄ deficit: s₃ q̄to plus dat: tanto amplius duplicatur. Augu. Quod autē ait. Et volenti mutuari a te ne auertaris: ad aīm referendū est: hilarē eñi datorē diligit deus. Mutuatur aūt ois q accipit: etiā si ipse non soluturus sit: q: misericordib⁹ de⁹ plā restituit. aut si nō placet accipe mutuātē nisi eū q accipit redditur⁹ intelligendū est dñm ipsa duo gña p̄stādi esse cōplexū: nā aut donam⁹ aut redditurо commēdamus. Recte ergo ad hoc bñficij gen⁹ hortando dicit. Ne auertaris. i. ne propterea voluntatē alienes; quasi de⁹ nō redditurus sit: cū homo reddiderit. cū eñi ex p̄cepto dei facis: infructuosum esse nō pōt. Chry. super mat. Ergo iubet nos xp̄s mutuum dare: nō tm̄ sub vsuris: quia qui sic dat non sua dat: sed aliena tollit. de vno vinculo soluit: ꝛ multis alligat: et non pper dei iustitiā dat: sed pper proprı̄ū lucrū. Similis est etiā pecunia vsuraria aspidis morsui: nam sicut venenū aspidis latenter oia mēbra corrumpit: sic vsura oēs facultates cōuertit in debitū. Aug. ad marcel. Obijciunt aūt quidā q hec christi doctrina reipublice moribus nulla ex parte conueniat: nā q̄s inquiūt tolli sibi ab hoste aliquid patiatur? vel romane prouincie depredatoribus nō mala velit belli iure rependere. Sunt autem ista precepta patientie semper in cordis preparatione retinenda: ipsaq₃ beniuolentia ne reddatur malum pro malo semꝑ in voluntate complēda est. Agenda

Tria exēpla q̄re sunt exitio minus.

Usure detestatio.

sunt sūt multa etiā cū inuitis beni
gna quadā asperitate plectentis:ac p
hoc si terrena respublica precepta
xpiana custodiat:z ipsa bella sine be
niuolētia nō gerent:vt ad impieta-
tis iustitieq pacatā societatē victis
facili' ɔsulat nā cui licētia iniquita
tis eripit vtiliter vincit:qm nihil
est infelici' facilitate peccātiū:qua
penalis nutrit īpunitas:z mala vo-
lūtas velut hostis īterior roborat.

¶ Audistis q: dictū ē:dili-
ges proximū tuū:z odio ha
bebis inimicum tuum.Ego
autē dico vobis:diligite ini
micos vros:bñfacite his q
oderunt vos:z orate p perse-
quētib' z calūniantib' vos:
vt sitis filij pris vestri q ī ce
lis ē:q solē suū oriri facit su
per bonos z malos:z pluit
sup iustos z iniustos.Si eñi
diligitis eos q vos diligūt:
quā mercedē hēbitis.Nō-
ne z publicani h faciūt?Et
si salutaueritis fres vestros
tm qd ampli' facitis.Nōne
z ethnici hoc faciūt?Estote
ergo vos perfecti:sicut z pr
vester celestis perfectus est.

¶ Glo.Docuit Dñs supra iniuriaz
inferenti non esse resistendū:sed ad
plura pferēda paratū esse;nūc autē
vlteri' docet iniuriā inferētib' im
pēdēdū eē charitatis affectū simul
z effectū.Et cū pmissa ad ɔplemētū
Cōple tio cha ritatis in quo ɔsistit.
iustitie legis ptineāt:cōuenienter h
vltimū ptinet ad ipletionē charita-
tis:q sm apl'm est legis plenitudo.
Dicit ergo.Audistis q: dictū est:di
liges primū tuū.Aug.in primo de
doc.xpiana.Q: aūt nullū hoiem ex
cepit:q pcepit primū diligere:dñs
in parabola semiuiui relicti ostē-
dit dicēs primū qui erga illū exti-
tit misericors:vt eum intelligam'
primū cui exhibendū esset miseri-
cordie offm:si indigeret:qd nulli ne
gandū esse quis nō videat:dño di-
cēte.Bñfacite his q oderūt vos.Au
gu.de ser.do.I mō.Gradū aūt esse I
phariseor iustitia:q ad legē veterē
ptineret.hinc itelligit:q multi etiā
eos a qb' diligunt oderūt.Ascēdi-
te g aliquē gradū:q primū diligit:
q'uis adhuc oderit inimicū.vn ad
hūc designādū subdit.Et odio ha-
bebis inimicū tuū.Que vox nō est
accipiēda vt iubētis iusto:sed pmit
tentis infirmo.Aug.ɔtra Faustum.
Quero autē a manicheis cur pprie
velint esse legis moyse qd dictū est
antiquis:oderis inimicū tuū:an z
paulus nō dixit hoies quosdā deo
odibiles?Querendū est ergo quo-
modo itelligat exēplo dei cui dixit
paulus quosdam odibiles odio ha
bendos inimicos:et rursus exēplo
dei qui facit solē suum oriri sup bo
nos z malos diligēdos inimicos?
Hec itaq regula est qua z oderim'
inimicū pper id qd in eo malū est:
id est iniquitatē:z diligamus inimi
cū pper id qd in eo bonū est.i.rō-
nalē creaturā.Audito igitur z non
intellecto qd antiquis dictū erat.
Oderis inimicū tuum ferebantur
hoies in hoīs odiū:cū nō deberent
odire nisi vitiū.Hos ergo corrigit
dñs cū subdit:ego aūt dico vobis:
diligite inimicos vestros.vt q iam
dixerat.Nō veni soluere legem:sed
implere.Precipiēdo vtiq vt diliga
mus inimicos:cogeret nos intelli-
gere quō possem' vnū eūdēq hoiez
z odisse pper culpā:z diligere p-
pter naturā.Gl.Sz sciēdū est in to-
to corpe legis nō esse scriptū.Odio
hēbis inimicū tuū:sed hoc dr quātuz scribe depra- uant le gem.
ad traditionē scribar qb' visuz est
hoc addendum q: dominus prece-
pit filiis israel persequi inimicos
suos;z delere amalech de sub celo.
Chry.super matth.Sicut autez qd
dictum est.Nō concupisces.non di
ctū est ad carnē:sed ad animā:sic et
in hoc loco:caro quidē inimicū suū

diligere nõ põt:ala aũt põt:qꝛ dilectio vel odiũ carnis ĩ sensu ẽ:aĩc vo in intellectu.Qñ ergo nocemur ab aliquo:ꝛ si sentim⁹ odiũ:nõ tñ ereq̃ volum⁹:cognosce qꝛ caro nr̃a odit inimicum:ala vo diligit.Greg.xxj.mo.Inimici ãt dilectio tũc vaciter custodit:cũ nõ de pfectu deijcimur: nec de ruina illi⁹ letamur.Non eñ amat aliq̃s quẽ nõ vult esse meliorẽ:eũq3 stãtẽ voto psequit:quẽ cecidisse gratulat.Euenire tñ plerunq3 solet:vt nõ amissa charitate ꝛ inimici nos ruina letificet:ꝛ rursũ ei⁹ gloria sine inuidie culpa ꝯtristet:cũ et ruẽte eo q̃sdã bñ erigi credim⁹:ꝛ pficiẽte illõ plerosq3 iniuste oppmi timeam⁹.Sz ad hoc seruãdũ ẽ discretiõis examẽ:ne cũ nr̃a odia exequimur:fallamur sub specie vtilitatis aliene.Opz etiã pẽsare q̃d debem⁹ ruine pctõris ꝛ q̃d iustitie ferientis nã cũ puersũ queq3 oipotẽs pcutit: ꝛ ꝯgaudẽdũ est iustitie iudicis:ꝛ cõdolẽdũ miserie peũtis.Gl.Qui aũt sunt ꝯ ecclĩã trib⁹ modis ei aduersant odio:vbis:cruciatu corpis:eꝫ diligit.vñ dr.Diligite inimicos vestros:bñfacite ꝛc.vñ sequit.Bñfacite his q̃ oderunt vos.vñ sequit.Et orate p psequẽ.ꝛ cal.vos.Hie.Multi pcepta dei imbecillitate sua non sctõꝝ virib⁹ estimãtes:impossibilia putat esse q̃ pcepta sunt:ꝛ dñt sufficere vtutib⁹:nõ odisse inimicos ceterũ diligere pl⁹ pcipi q̃ hũana natura patiat.Sciẽdũ est q̃ xp̃s nõ impossibilia pcipere:sz pfecta q̃ fecit dauid in saul ꝛ absalon.Stephan⁹ quoq3 martyr p lapidãtib⁹ depcat⁹ est.Et paul⁹ anathema cupit esse p psecutorib⁹ suis,hoc aũt ies⁹ ꝛ docuit ꝛ fecit dicẽs:pr̃ ignosce illis. Aug.in enchiridiõ.Sz pfectoꝝ sũt ista filioꝝ dei quo q̃dẽ se dꝫ ois fidelis extẽdere ꝛ humanũ aĩuꝫ ad hũc affectũ orãdo deũ:secũq3 luctãdo pducere.Tñ hꝫ tã magnũ bonũ tante multitudinis nõ est quãtã credim⁹ exaudiri cũ ĩ orõne dr.Dimitte nobis debita nr̃a:sicut ꝛ nos di.debitoris,Aug.de ser.do.ĩ mõte.Orit ãt

Christi pcepta pfecta.

hic qõ q̃ huic pcepto dñi quo nos hortatur orare pro inimicis:multe alie scripture partes videntur aduerse:qꝛ in prophetis inueniuntur multe imprecationes aduersus inimicos:vt est illud.fiant filij eius pupilli.Sed sciendũ q̃ prophete solẽt figura imprecantis futura pdicere. Sz illud magis mouet qõ dicit ioãnes.Est aũt pctm̃ ad mortẽ nõ pro illo dico vt oret q̃s:apte eñ ostẽdit eẽ aliquos fr̃es p q̃b⁹ orare nobis nõ pcipit ꝯ hꝫ qõ pmittit.Si q̃s scit peccare fr̃eꝫ suũ ꝛc.cũ dñs ẽt p psecutorib⁹ nos iubeat orare.Nec ista qõ solui põt nisi fateamur aliq̃ pctã esse in fratrib⁹ q̃ inimicorũ psecutione sunt grauiora.Nã ꝛ stephan⁹ orat p eis a quib⁹ lapidatur:qꝛ nõdũ xp̃o crediderãt.Et apl's paulus nõ orat p alexãdro qꝛ frater erat:ꝛ p inuidẽtiã fraternitatẽ oppugnando peccauerat.Pro quo ãt nõ oras iã nõ ꝯ illũ oras.Sed q̃d agim⁹ de his cõtra quos oratũ a sanctis accipim⁹ nõ vt corrigerent:nã hoc mõ p ipsis poti⁹ oratũ est:sed ad illam vltimã dãnationẽ nõ sicut ꝯtra dñi traditorẽ p pphetã:nã illa pdictio futurorũ nõ optatio supplicij fuit. sꝫ sicut in apocalypsi legim⁹ martyres orare vt vindicẽt:sꝫ hinc nõ opꝫ moueri.Quis eñ audeat affirmare vtrum ꝯ ipsos hoĩes:an contra regnum peccati petierint?Nã ipsa ꝛ iustitie ꝛ misericordie vĩdicta martyrũ vt euertat regnũ peccati:quo regnãte tãta ppessi sunt:destruitur aũt partim correctione hoim:partiꝫ dãnatione pseuerantiũ in pctõ. Nõne tibi videt paul⁹ in seipso stephanũ vindicasse cuꝫ dicit.Castigo corpus meũ:ꝛ in seruitutẽ redigo? Aug.de que.no.ꝛ ve.te.Uel aĩe occisoꝝ clamant vindicari se postulantes:sicut sanguis abel clamauit de terra nõ voce:sꝫ rõne.Nã ꝛ op⁹ opificẽ laudare dr p hoc ipsum q̃ vidẽtẽ se oblectat.nõ eñ tã impatiẽtes sunt sancti vt vrgeãt fieri qõ sciunt tpe prefinito futurum.Chry.in ho. Uide autẽ quot gradus ascendit:ꝛ

Grad⁹ charitatis cõsum mate.

quasi nos in ipsam virtutis verticẽ statuit. Primus gradus est: nõ incidere in iniuriã. scd̃s equalẽ nõ vindicari. tertius nõ facere verãti que ds passus est. quart⁹ exponere seipsum ad patiẽdũ mala. quintus amplius se tribuere q̃ ille vult q̃ fecit mala. sext⁹ nõ odio hr̃e eũ q̃ h̃ opatur. septimus diligere. octauus benefacere. non⁹ pro ipso orare. Et q2 magnũ erat p̄ceptũ. p̄clarũ premiuz subdit. s. fieri similes deo. vñ dicit. Ut sitis filij patris vestri qui est in celis. Aug. Si qs em̃ precepta dei custodiat: filius dei efficit: ergo non in natura fili⁹ est: hic. s. de quo loquit: sed arbitrio suo. Augu. de ser. do. in mõte. Ex illa autẽ regula intelligẽdum est qd̃ hic dicit: quia et ioannes dicit. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri. Unus em̃ naturaliter filius est nos aũt ptãte accepta efficimur filij inquãtũ illa q̃ ab eo precipiũtur implemus. Itaq3 nõ ait. Facite ista: q2 estis filij: sed facite ista vt sitis filij. Cũ autẽ ad hoc nos vocat: ad similitudinẽ suaz vocat. vñ sequitur. Qui solẽ suuz facit oriri sup bonos et malos: et pluit sup iustos et iniustos. Põt aũt p solẽ intelligi nõ iste visibilis: sed ille de quo dr̃. Uobis q̃ timetis nomẽ dñi orief sol iustitie: et per pluuiaz irrigatio doctrine veritatis: quia et bonis et malis apparuit et euangelizatus est xp̄s. Hila. Uel in baptismi et sp̃us sacramento tribuit solẽ et pluuiã. Augu. Uel põt accipi sol iste visibilis et pluuia qua fructus gignũtur: q2 iniqui in libro sapientie plangunt. Sol non ortus est nobis. Et de pluuia sp̃uali dicitur. Mãdabo nubib⁹ meis ne pluãt super eam. Sed siue hoc siue illud magna dei bonitate fit q̃ nobis imitanda precipit: nõ aũt solũ ait. Qui facit solẽ oriri: s3 addidit. Suum. i. quẽ ipe fecit: vt hinc admoneremur quãta liberalitate ex p̄cepto ei⁹ p̄stare debem⁹: qd̃ non credam⁹: s3 ex muneribus ei⁹ accipimus. Aug. ɔtra vincentiũ. Sed sicut ista dona eius laudamus: ita etiaz flagella in eos qs diligit cogitem⁹: vñ nõ ois q̃ parcit amic⁹ ẽ nec ois q̃ v̄berat inimic⁹. Meli⁹ est em̃ cũ seueritate diligere q̃ cuz lenitate decipere. Chrys. sup mattheum. Caute autem dixit. Super iustos et iniustos: quia omnia bona deus: non propter homines dat: sed propter sanctos: sicut et flagella propter peccatores: sed in bonis non separat peccatores a iustis: ne desperent: nec in malis iustos a peccatoribus ne glorientur. Maxime cum malis bona nõ prosint qui male viuentes ad preiudicium suũ percipiunt nec bonis mala noceant sed magis prosint ad iustitie lucruz. Augu. in lib. j. de ciuitate dei. Nam bonus tẽporalibus bonis nõ extollitur: nec malis frãgitur. Mal⁹ autẽ ideo huiusmodi infelicitate punitur: quia felicitate corrũpitur. Uel ideo ista temporalia bona et mala vtrisq3 voluit esse cõia: vt nec bona cupidius appetant: q̃ mali habere cernunt: nec mala turpiter euitẽtur quibus et boni afficiunt. Glo. Amare aũt amantẽ nature est: inimicum vero amare est charitatis: et ideo sequit. Si em̃ diligitis eos q̃ vos diligũt: quã mercedẽ hẽbitis. s. in celo? nullã. de his em̃ dicitur. Recepistis mer. vestrã. Sed tñ hec op3 facere: et illa non omittere. Raba. Si ergo petõres erga dilectores suos volũt eẽ bñfici: multomagis vos maioris dilectiõis signũ ãplecti debetis: etiã nõ amãtes. vñ sequitur. Nõne et publicani hoc faciũt. i. q̃ publica vectigalia exigũt: vl' q̃ publica negocia secl'i vl' lucra sectant? Glo. Si vero p his tm̃ oraueritis: q̃ aliqua affinitate vobis cõiũcti sunt qd̃ ampli⁹ habet bñficiũ vr̃m q̃ infidelium? vnde sequitur. Et si salutatis fratres ve. tãtũ qd̃ ampli⁹ facietis? Salutatio enim est quedã species orationis. Nonne ethnici hoc faciunt? Raba. id est gentiles. nam ethnos grece latine gẽs dicitur: q̃ tales sunt vt fuerũt geniti scilicet sub petõ. Remi. Q2 vero perfectio dilectiõis vltra dilectionẽ inimici

Quare iustis flagella dãt.

co₂ nō pōt pducere:ideo postq̄ do
min⁹ pcepit diligere inimicos:sub/
iunxit. Estote ergo et vos pfecti:si/
cut et pater vester celestis perfect⁹
est. Ipse quidē pfectus est vt omni/
potens:homo autē vt ab oipotente
adiut⁹:nā sicut quādoq₃ in scriptu/
ris p veritate et equalitate accipit
vt ibi. Sicut fui cum moyse ita ero
et tecum.aliquando autem pro si/
militudine vt hic. Chrysost. super
mat. Sicut enim filij carnales simi
lant pr̄es in aliquo corporis signo
ita filij spūales deum in sanctitate.

¶ Attendite ne iustitiā vestrā faciatis corā hominib⁹ vt videamini ab eis:alioqui mercedē nō habebitis apud patrē vestrū qui in celis est.

¶ Glo. Postq̄ xp̄s legē quātum ad
pcepta iplevit:incipit nūc eā adim/
plere quātū ad promissa vt p celesti
mercede pcepta dei faciam⁹:non p
Distinctio bonorum terrenorum
terrenis q̄ lex pmittebat. Oia autē
terrena ad duo potissima reducun/
tur:sc₃ a l humanā gl'iam:₇ ad terre
norum affluētiā:quorum vtrunq₃ in
lege promissum esse videtur. De glo
ria eñ d' in deute. Faciet te domi/
nus excelsiorem cunctis gentibus
que versantur in terra. De affluen/
tia vero tpalium ibidem subditur.
Abūdare te faciet dn̄s in oibus bo
nis.₇ ideo domin⁹ hec duo ab intē/
tione fideliū excludit.s.gloriā ₇ ter/
renorū affluētiā. Sed sciendū q̄ ap
petitus glorie ppinqu⁹ est virtuti.
Chry.sup Mat. Ubi eñ res agitur
gloriosa:ibi facilius invenit locum
gloriatiōis occasio:₇ ideo intentio
nem glorie primo dn̄s excludit. Pre
omnib⁹ eñ vitijs carnalib⁹ pericu/
losius hoc eē in hominib⁹ intelle/
xit cū eñ oia mala suos diaboli ve/
xent:cōcupiscentia vane glorie ma/
gis vexat servos dei q̄ servos dia/
De glie appetitu doctrina.
boli. Augu.in li.de sen.p spe. Quas
ēt vires nocēdi habeat hūane glo/
rie amor:nō sentit nisi qui ei belluz
indixerit:q₂ ₇ si cuiq̄ facile est lau/
dē non cupere dū negat:difficile tñ
est ea nō delectari cū offert. Chry.
sup mat. Intuere aūt q̄liter incepit
velut de fera aliq̄ difficile cognita
disputās:₇ apta furari eum qui non
valde vigilat. Occulte eñ ingredit
et oia q̄ intus sunt insensibiliter au/
fert. Chry.in ho. Et iō hoc cautius
cavēdū mādat dicens. Attendite ne
iustitiā vestrā faciatis corā hoib⁹.
Cor aūt nr̄m attēdere debem⁹:inui
sibilis eñ est serpēs quē observare
iubemur:₇ latēter ingredit ₇ sedu/
cit:sed in corde mundo si surreptio
inimici successerit:mox hō iust⁹ dis/
cernit:q₂ spū alieno invadit. Si au/
tē cor fuerit iniq̄tatibus plenū:sug/
gestionē diaboli nō facile intelligit.
et ideo premisit. Ne irascaris. Ne
cōcupiscas ₇c. quia qui malis istis
subiect⁹ est:cor suum nō pōt attēde
re. Sz quō pōt fieri vt nō corā homi
nib⁹ eleemosynā faciam⁹:aut si fiat
quō nō sentiem⁹? Si eñ psente ali/
quo occurrerit paup:quō dabit ei
abscōse:sed educendo eū in secreto
videtur:q₂ datur. Sz cōsidera q₂ nō
dixit. Ne tñ coraz hoibus faciatis
sed addidit. Ut videamini ab eis.
Qui ergo non ideo facit vt ab oib⁹
videat:₇ si corā hominibus fecerit
nō tñ corā hoibus fecisse vr̄. q̄ enim
aliq̄d facit propter deū:neminē vi/
dit in corde suo nisi deū:pp̄ter quē
facit:sicut artifex enim semp habet
pre oculis:qui sibi opus faciendū
cōmisit. Grego. Si ergo dantis glo/
riā querimus:et publicata nr̄a opa
in cōspectu illius occulta servam⁹.
si vero per hoc nostrā laudē cōspici
mus foras:ab eius cōspectu iā fusa
sunt. etiā si a multis ignoret:sz val/
de pfectorū est:sic ostso ope actoris
gloriam querere:vt de illata laude
suata nesciāt exultatione gaudere
q̄ infirmi:q₂ perfecte contemnēdo
nō superāt:necesse est vt bonum qđ
operantur abscōdant. Augu.de ser.
do.in mōte. In hoc vero q̄ dicit. Ut Que sit
videamini ab eis:nihil addēs:appa bonorū
ret hoc eū prohibuisse vt ibi finem opū in
nr̄i ppositi collocemus.nā ₇ ap̄ls q̄ tentio.

dicit. Ego omnibꝰ p oia placeo. Qd nō ideo facit vt placeret hominibꝰ sed deo: ad cuiꝰ amorē corda hoim volebat cōuertere ex eo qd eis placebat. Sicut non absurde loqueret q diceret. In hoc ope quo nauem q ro: nō nauē qro sed patriā. Augu. de ser. do. Dicit autē. Ut videamini ab eis: qr sunt qdā q sic faciūt iustitiaz corā hoibus vt nō videātur ab eis: sed vt ipsa opa videant: et glorificet pater q in celis est: nō em suā iustitiā deputāt: sꝫ eiꝰ cuiꝰ fide viuūt. Augu. de ser. do. in mēte. In hoc etiam qd addit. Alioqn mercedē non habebitis apud patrē vestrū qui in celis ē: nihil aliud demōstrat: nisi illud nos cauere opportere ne humanam laudē pro nostrorū operū mercede qramꝰ. Chry. sup mat. Quid autē a deo recipies: qui deo nihil dedisti? Nā qd ppt deū fit: deo dat et ab eo recipit. qd āt ppt hoies fit: in vētos effundit. Que ē aūt sapiētia res dare et vba vacua pparare: et mercedē dei cōtēnere? Uel illū aspice a q laudē expectas: q te ppter deuꝫ facere putat: alioqn vituperaret te magis. Ille aūt q plena qdē voluntate ppt hoies facit: ille propter hoies fecisse videt. Si aūt p alicuiꝰ cor cogitatio vana ascēdit desiderans hoibus appere: aīa aūt intelligēs ptradicit: ille nō ppter hoiem fecisse videtur quia qd cogitauit passio carnis est: quod eligit iudicium anime.

¶ Cū ergo facis eleemosynā: noli tuba canere aū te sicut hypocrite faciūt i synagogis et vicis vt honorificent ab hominibꝰ. Amē dico vobis receperūt mercedē suā. Te aūt faciente eleemosynā: nesciat sinistra tua qd faciat dextera tua vt sit eleemosyna tua i abscōdito: et pr tuꝰ q videt in abscondito reddet tibi.

¶ Augu. de ser. do. in mō. Qualiter supra dñs iustitiā nolauit cuꝫ dixit. Attēdite ne iustitiā vraꝫ et c. nūc aūt p ptes exequit. Chry. super matth. Ponit āt tria fortia bona. s. eleemosynā: oronē: et ieiuniū cōtra tria mala aduersus q dñs tētatiōis bellum suscepit. pugnauit em p nobis ꝯ gulā i heremo. ꝯ auaritiā supra mōtē. ꝯ vanā gloriā supra téplū. Est ergo eleemosyna q dissgit ꝯ auaritiā q pgregat ieiuniū ꝯ gulā: qr est ei cōtrariū. orō vo cōtra vanā gliam: qr cū oē malū ex malo nascat: sola vana glia d bono pcedit: iō nō dstruit p bonū: sꝫ magis nutrit: nullū ergo remediū pōt esse ꝯ vanā gloriaꝫ nisi oro sola. Ambro. Ois aūt sñia disciplinē xpiane i mia et pietate est: et iō ab eleemosyna icipit dicēs. Cū g facis eleemosynā noli tuba canere aū te. Gl. Tuba aūt est ois actꝰ vel sermo p quē opis iactātia demōstrat: puta q facit eleemosynā qn aliqueꝫ videt pñtē: vel intercedēte aliq aut honestiori psone q pōt retribuere: als aūt nō facit. Sꝫ et si i loco secreto fecerit: eo pposito vt laudabilis videat: tuba ē. Aug. Sic g qd dicit. Noli tuba canere aū te: ad hoc respicit qd supiꝰ ait. Attēdite ne iustitiā vram faciatis co. ho. Hiero. Qui āt tuba canit eleemosynā faciēs hypocrita ē. Et iō subdit. Sicut hypocrite faciūt. Ysido. Nomē hypocrite tractū ē a spē corꝫ q i spectaculis ptecta facie incedūt distiguētes vultū vario colore: vt ad psone quā simulāt colorē pueniāt: mō i spē viri mō i femie vt fallāt ppꝫ dū i ludis agūt. Aug. de ser. do. in mōte. Sicut g hypocrite. i. simulatores tāq imitatores psonaꝫ aliaꝫ agūt ptes illiꝰ qd nō sunt: nō em q agit ptes agamenonis vere ipse ē: sꝫ simulat eū: sic et in ecclesiis i oi vita humana qsqs se vult videri qd non est: hypocrita est. Simulat em se iustū et nō exhibet: qui totū fructuꝫ in laude hoim ponit. Gl. et ideo subdit loca publica cum dicit. In synagogis et vicis. Et finem intentum cum subdit. Ut honorificentur ab hominibus. Sxes

tria bona tribꝰ malis opponuntur.

Falsi xpiani notāt. go.xxxvi.mora. Sciendum vero est q̄ sunt nonnulli: qui et sanctitatis habitum tenent ꝛ perfectiōis meritū exequi non valēt: quos nequaq̄ credēdum est inter hypocritarū numerū currere: q꞉ aliud est infirmitate: aliud callida simulatiōe peccare. Augustī.de ser.do.in mō. Tales autē qui simulatione peccāt: ab inspectore cordis deo mercedē nō capiūt nisi fallacie suppliciū: et iō subdit. Amē dico vobis receperūt mercedē suā. Hier. Nō dei mercedem: sed suā. Laudati eni sunt ab hoīb⁹. q̄rū causa exercuere virtutes. Augu.de ser.do.in mōte. Hoc aūt respicit ad illud quod supra posuit. Alioquin mercedē nō habebitis apud patrē vestrum. Sic ergo non quō illi eleemosynā facias: sed quomodo faciēda sit iubet conuenienter cū dicit. Te autem faciente ele.ne.sini.tua q̄d fa.dex.tua. Chry.in ho. Hoc autē per superabūdantiā d꞉r: ac si dicat. Si possibile est teipm ignorare: et ipsas man⁹ latere possibile eēt studiosissimū est tibi. Chry.sup matth. Apl̄i aūt interp̄tant in lib.canonū sic. Dextera est pp̄ls xpianus: q̄ est ad dexterā xpi. Sinistra aūt est oīs populus qui est ad sinistram. Hoc ergo dicit ne christiano eleemosynā faciēte q̄ est dextera ifidelis aspiciat qui est sinistra. Augusti.de ser.do.in mōte. Sed ſm hoc videbitur nulla esse culpa velle placere fidelibus: cū tamē in quorūlibet hominū laudē finem boni operis cōstituere p̄hibeamur. Ut autem te imitētur quibus facta tua placuerint nō tm̄ fidelibus: sed etiā infidelibus exhibendū est. Si autē (vt alii dicunt) sinistra inimicū putaueris: vt nesciat inimicus tuus cū eleemosynā facis: cur ipse dominus inimicis iudeis circūstantibus misericorditer sanauit homines? Deinde quomodo cum ipso inimico faciemus: vt illud impleam⁹ preceptū. Si esurierit inimicus tuus ciba illum. Tertia opinio est ridēda eorū qui dicūt sinistre nomine vxorem significari:

Erroneus ītellect⁹ repellit.

vt qm̄ in re familiari tenaciores pecuniarum solent esse femine: lateāt eas cū aliq̄d viri alienis impēdunt propter domesticas lites. Non aūt solis viris hoc p̄ceptū datū est: sed etiā feminis. cui ergo sinistre iubet femina occultare op⁹ misericordie sue? an etiā vir sinistra erit femine quod quispiam putat cū p̄ceptū sit talibus vt inuicem bonis morib⁹ lucrifaciant: nō sibi debent occultare bona opera sua: nec furta facienda sunt vt p̄mereatur deus. q̄ si occultandū est aliquid q̄diu alterius infirmitas id equo animo non pōt sustinere: q̄uis non illicite fiat: non tm̄ femina p̄ sinistram significari facile apparet toti⁹ capituli significatione. Et ēt quā sinistrā vocet: q̄ enim in hypocritis culpatum est: quod.s. laudes hominum querunt: hoc tu facere vetaris. quapropter sinistra vr̄ significare delectatiōnē laudis: dextera autē significat intentionē implēdi p̄cepta diuina. Cū ergo cōsciētie faciētis eleemosynā miscet se appetitio laudis hūane: fit sinistra ꝯscia dextre. Nesciat ḡ sinistra .i. nō se misceat cōscie tue laudis humane appetitio. Dn̄s autē nr̄ multomagis p̄hibet solā sinistrā in nobis opari: q̄ ea misceri operib⁹ dextre. Quo autē fine hoc dixerit: ostēdit cū subdit. Ut sit eleemosyna vestra in abscōdito .i. in ip̄a bona conscietia: q̄ humanis oculis demōstrari nō pōt: nec verbis aperiri q̄n q̄dē multi multa mētiunt. Sufficit aūt tibi ad p̄merēdū p̄miū ip̄a ꝯscia. si ab eo expectas p̄mīū: q̄ sol⁹ ꝯsciētie īspector est. Et hoc ē q̄ subdit. Et pater tuus qui vi.in abscon.reddet tibi. Multa latina exēplaria habēt. Reddet tibi palam. Chrys.sup mat. Impossibile est enim vt opus bonum hominis in abscondito dimittat deus: sed in hoc seculo manifestat ꝛ illo glorificat: q꞉ gloria dei est sicut ꝛ diabolus manifestat malū in quo malitie ei⁹ virt⁹ ōndit. Propterea aūt publicat deus omne bonū in seculo illo: cui⁹ bona sunt cōia bonis

⁊ malis. Jō cuicunq̄ illic bñfecerit de⁹ manifestū ē:q2 ꝓ mercede iusticie sue meruit illud. Merces āt iusticie i h̄ seclo manifesta nō est:q2 h̄ nō solū boni:s3 ēt mali sūt diuites. Augu.de ser.do.in mōte. S3 in grecis exēplarib⁹ q̄ ꝓpria sunt nō inuenim⁹ palā. Chry.i ho. Si ergo vis habere inspectores eoꝝ q̄ facis:ecce hēs non solū angelos aut archāgelos:s3 deū vniuersoꝝ. ¶Ca.vj.

Cum oratis nō eritis sicut hypocrite q̄ amāt i synagogis ⁊ i āgulis plateaꝝ stātes orar̄ vt videāt̄ ab hoībus:amē dico vobis recepe rūt mercedē suā:tu aūt cū oraueris itra i cubiculū tuū ⁊ clauso ostio tuo ora patrē tuū i abscōdito:⁊ pr̄ tu⁹ q̄ videt i abscōdito reddet tibi.

¶Chry.sup mat. Salomō dicit añ oratione ꝑpara aiam tuā. Qd q̄dem facit qui faciens elemosynā venit ad orōnem:bona.n.opa excitant fidē cordis ⁊ dāt ꝯfidētiā aīe apud deū orādi. Ergo elemosyna ꝑparatio ē orōnis:⁊ idē dñs post elemosynā ꝯtīr de orōne nos instruit. Aug.de ser.do.in mō. nō aūt hoc monet nūc vt oremus:s3 quō orem⁹ sic nec supi⁹ vt faciam⁹ elemosynā:sed quo aīo faciamus. Chry.sup matth. Est aūt orō quasi quoddā spiritale tributū qd aīa offert deo de viscerib⁹ suis. Quanto ergo gl'iosior est tāto cautior est seruanda ne ꝑpt hoīes facta vilescat:et iō dicit. Cū oratis nō eritis sicut hypocrite. Chry.in ho. Hypocritas vocat:q̄ deū se fingentes orare hoīes circūspiciunt. ⁊ iō subdit. Qui amāt in synagogis orare. Chry.sup mat. Puto autem nō ad locum hoc referri q̄ ait dñs: sed ad ꝓpositū orātis:in conuentu eñ fideliū orare laudabile est sicut dictum est. In ecclesijs benedicite

Anima ē tributū spirituale.

deum. Qui ergo sic orat vt ab hoīb⁹ videat̄:nō deū aspicit:sed homines. ⁊ iō quantū ad ꝓpositū suum in synagoga orat cuius aūt orantis mēs solū aspicit deū:quāuis in synagoga oret:tñ apud se in secreto videt̄ orare. Sequit̄. Et in angulis plateārū:vt videant̄ abscōse orare. Et sic dupl'r laudant̄:⁊ q2 orāt:⁊ q2 abscōse orant. Glo. Uel anguli platearum sunt vbi via ꝑ transuersum vie ducit:⁊ quadriuiū reddit. Chry.super mat. Eo ergo ꝓposito in ꝯuentu vetat orare vt a cōuētu videat̄. vñ subdit̄. Ut videant̄ ab hoīb⁹. Orās ergo nihil nouū faciat qd aspiciāt homines:vel clamādo vel pect⁹ ꝑcutiēdo vel man⁹ extēdēdo. Augu.de ser.do. Nō āt videri ab hoibus nefas ē:s3 iō hoc agere vt ab hoibus videaris. Chry.in ho. A vana enim gl'ia vbiq̄ erui bonū ē:maxīe aūt in orōne. si eñ in hoc cogitatiōib⁹ circūferimur. si ad orādū ingressi fuerim⁹:ꝗ̄c hn̄tes egritudinē : qualr̄ intelligem⁹ ea q̄ a nobis dñr? Aug.de ser.do. Sic ēt fugiēdū est hoīum sciam si h̄ aīo aliqd fiat vt fruct⁹ expectet̄ placēdi hoīb⁹. vnde subdit̄. Amē dico vobis recepūt mercedē suā. Chry.sup mat. Unusq̄sq̄ enim vbi seminat:ibi metit. Uñ q̄ propter hoīes orāt nō ꝓpter deū:ab hoīb⁹ nō a deo laudant̄. Chry.i ho. Dicit aūt receperūt:q2 de⁹ retributionē q̄ est ab ipso tribuere vellet:illi aūt eā que est ab hoīb⁹ vsurpāt. Quō autē orandū sit subiūgit dicēs. Tu autē cū ora.intra in cubicu.tuum:⁊ clau.ostio ora pa.tuum in absconditō. Hierony. Hoc simpliciter intellectū erudit auditorem vt vanā orandi gloriam fugiat. Chrysosto.super matth. Ut nemo sit ibi nisi ille qui orat:et illum quem orat. Testis eñ orantem grauat:nō adiuuat. Chryso.de oratione dominica. In abditis etiam locis orare magis conuenit fidei : vt sciamus dominum vbiq̄ esse presentem:et maiestatis sue plenitudine occulta penetrāre. Possumus etiam intelligere:et

Secretū orōnis cōmendatur.

ostiũ dom⁹ os corpis:vt nõ clamosa voce orem⁹ deũ:sed tacito corde ꝑpter tria. Primo q: de⁹ non voce clamosa pulsand⁹ est:ꝫ ꝯscia recta placandus qui est cordis auditor. Scdo q: secretas orones tuas non opꝫ alterũ scire:nisi te ꝛ deũ. Tertio q: clamose orans alterum iuxta te nõ ꝑmittis orare. Ex colla. Cum summo etiã est orandum silentio:vt ipsos quoqꝫ inimicos nostros:qui orantibus nobis maxime insidiantur:lateat nostre petitionis intentio. Augu. de ser. do. in mõte. Vel ꝑ cubicula nr̃a sunt intelligenda corda nr̃a:de q̃b⁹ dr̃. Que dicitis i cordib⁹ vr̃is ꝛ in cubilib⁹ vr̃is cõpungimini. Ostium est carnalis sensus foris sunt oia tẽpalia:que per sensum cogitationes nr̃as penetrant ꝛ turba vanorũ phantasmatũ orãtibus obstrepant. Cypri. de orne dñica. Que aũt segnitia ẽ alienari ꝛ capi ineptis cogitationibus ꝛ ꝓphanis cũ dñm dep̃caris:quasi sit aliud ꝙ magis debeas cogitare ꝙ̃ cũ deo loquaris. Q̃uo te audiri a deo postulas:cum teipsum nõ audias: hoc est ab hoste non cauere hoc est deũ negligẽtia oronis offendere. Augu. de ser. do. Claudendũ est ergo ostiũ .i. carnali sensui resistendum:vt oro spũalis dirigat̃ ad patrẽ que sit in intimis cordis vbi oratur pater in abscõdito. vñ sequit̃. Et pater tuus q̃ videt in abscondito reddet tibi. Remi. Et est sensus. Sufficiat tibi vt ille sol⁹ nouerit tuã orationẽ q̃ olm cordiũ nouit occulta:q: ipẽ q̃ est inspector erit exauditor. Chry. in ho. Nõ autẽ dixit. Gratis dabit. sed Redet tibi. Etenim debitorem se ipsum tibi constituit.

¶ Orãtes ãt nolite multũ loq̃:sicut ethnici faciũt. Putãt eĩ ꝙ i multiloq̃o suo exaudiãt̃. Nolite ergo assimilari eis. Scit eĩ pr̃ vr̃ q̃d op⁹ sit vobis añꝙ̃ petatis eum.

¶ Augu. de ser. do. in mõte. Sicut hypocritaꝝ est prebere se spectandos in orne quoꝝ fructus est placere hoĩb⁹:ita est ethnicoꝝ .i. gentiliũ in multoquio se ꝑutare exaudiri. ꝛ ideo subditur. Orãtes autem nolite multũ loqui. Ex colla. Frequẽter enĩ sed breuiter est orandũ ne immorãtib⁹ nobis inferere aliquid nostro cordi insidiator possit inimicus. Augu. ad probã. Non tñ mẽ vt quidam putant:hoc est orare in multiloq̃o si diutius oretur. Aliud est sermo multus aliud diuturnus affectus. Nam ꝛ de ipõ dño scriptũ est:ꝙ pernoctauerit in orãdo:et prolixius orauerit:vt nobis preberet exemplum. Dicuntur fratres i egypto crebras q̃dẽ hr̃e orationes:ꝫ eas tñ breuissimas:ꝛ raptũ quodãmõ iaculatas: ne illa vigilãter erepta q̃ oranti plurimũ est necessaria ꝑ ꝓductiores moras hebetet̃ intentio:ac per hoc ipi satis ondũt hãc intentionẽ sic esse obtuendã si perdurare nõ põt:ita si ꝑdurauerit:non cito esse rũpendam. Absit autẽ ab orone multa locutio sed non desit multa precatio si feruens ꝑseuerat intẽtio:naꝫ multum loqui ẽst in orãdo rẽ necessariã superfluis agere verbis. Multũ aũt precari est eũ quẽ precamur diuturna cordis excitatione pulsare:nã plerũqꝫ hoc negociũ plus gemitib⁹ ꝙ̃ sermonib⁹ agitur:plus fletu ꝙ̃ affatu. Chry. in ho. Dissuadet igitur per hoc inanẽ locutionẽ in orãdo: puta cũ non petim⁹ decẽtia a deo sed potentatus ꝛ glorias inimicos superare:ꝛ pecuniaꝝ abũdantiam. Iubet ḡ hic nõ lõgas orones facere. Lõgas aũt dico nõ tp̃e:sed multitudie eorũ q̃ dñr:ꝑmanere tñ opꝫ eos q̃ petunt. Orationi enĩ ait aplũs instãtes nõ tñ iubet decẽ miliũ versuum orõnẽ cõponere ꝛ cordetenus enũciare:q̃d occulte insinuat cũ dixit. Nolite multũ loqui. Glo. Damnat aũt multiloquiũ oronis veniẽs de infidelitate. vnde sequit̃. Sicut ethnici faciũt. Gẽtilib⁹ enĩ erat necessaria verboꝝ multiplicitas:pro

Declaratio orationis.

pter demones q̃ nescirẽt q̃d illi pe terẽt: nisi i lo verbis instructi. vñ sequitur. Putant em̃ q̃ in multilo quio suo exaudiant. Augu. de ser. do. in monte. Et reuera oẽ multilo quiũ a gentilib⁹ venit: qui exercen de lingue potius q̃ mundãdo aio dãt operã: ⁊ hoc studij genus etiam ad deũ prece flectenduz transferre conãtur. Grego. xxxiij. mora. Sed veraciter orare est amaros in com punctione gemitus ⁊ non cõposita verba resonare. Et iõ subdit. Nolite ergo assimilari eis. Augu. de ser. do. in monte. Si em̃ verba multa ad id pferunt vt instruat ignarus: quid eis opus est ad rerũ oĩm cõditorẽ? vñ sequit. Scit em̃ pater vester q̃d opus sit vobis anteq̃ petatis eũ. Hiero. Consurgit aũt in h loco q̃dã heresis pho: quorũdam dogma peruersum dicentiũ. Si nouit deus q̃d oremus: ⁊ anteq̃ petamus scit quo indigeamus frustra scienti loquimur. Quib⁹ rñdenduz est nõ narratores esse: sed rogatores. Aliud est em̃ narrare ignoranti: aliud petere sciẽti. Chry. in ho. Non ergo oras vt doceas: sed flectas: vt familiaris efficiaris conti nuitate interpellationis. et humilieris: vt rememoreris peccatoruz tuorum. Augu. de ser. do. in monte. Nec etiam verbis nos agere debemus apud deũ: vt impetremus q̃d volumus: sed rebus quas aio gerimus ⁊ intentione cogitationis cuz dilectione pura ⁊ supplici affectu. August. ad pbã. Sed ideo per certa interualla temporũ etiã verbis rogamus deum: vt illis rerũ signis nosipsos ammoneamus: quantumcũq̃ in hoc desiderio pfecerimus nobisipsis innotescamus: ⁊ ad hoc augendum nosipsos acrius excitem⁹ ne varijs curis q̃d tepescere ceperat oĩno frigescat: et penitus extinguat: nisi crebrius inflãmetur. Nobis ergo necessaria sunt verba quibus commoueamur: ⁊ inspiciamus quid petamus: non q̃b⁹ dñm seu docendũ seu flectendũ esse credamus. Augu. de ser. do. in monte. Sed rursus queri potest siue reb⁹ siue verbis orandum sit: q̃d opus sit ipsa orõne si deus iam nouit q̃d nobis necessarium sit. nisi q: ipsa orationis intentio cor nostrũ serenat ⁊ purgat: capaciusq̃ efficit ad excipiẽda diuina munera que spiritualiter nobis infunduntur. Non enim ambitione precum exaudit deus: q̃ sem per paratus est dare suã lucem. sed nos non semp parati sumus accipere cũ inclinamur in alia. Fit ergo in oratione cõuersio corporis ad deũ: ⁊ purgatio interioris oculi cũ ea q̃ cupiebant: tpaliter excluduntur: vt acies cordis simplicis ferre possit simplicem lucẽ: ⁊ in ea manere cum gaudio quo beata vita perficitur.

Multi loquiũ a gẽtib⁹ ortũ est.

Q̃õ pponit.

¶ Sic ergo vos orabitis. Pater noster qui es i celis.

¶ Glo. Inter salutaria monita ⁊ diuĩa q̃b⁹ cõsulit credẽtib⁹ formã orãdi pposuit: ⁊ orões cõposuit breuibus verbis: vt sit fiducia cito annuẽdi: q̃d breuiter vult rogari. vnde dicit. Pater noster qui es in celis. Cypri. de orõne dñica. Qui fecit viuere: docuit ⁊ orare: vt dum oratiõe quã fili⁹ docuit apud patrem loquimur: facilius audiamur. Amica ⁊ familiaris oratio est dñm de suo rogare: agnoscat pater filij sui verba cuz precẽ facim⁹: et cũ ipsum habeam⁹ aduocatũ apud patrem p pctis nostris q̃ñ pctõres p delictis nostris petimus: aduocati nostri verba promamus. Glo. Non tñ his solis verbis orat: sz ⁊ alijs sub eodem sensu cõceptis q̃b⁹ cor nostrũ accenditur. Augu. de ser. do. in mõ. Cũ autẽ in oĩ deprecatione beniuolẽtia cõciliãda sit eius quẽ deprecamur: deinde discẽdum q̃d deprecemur p laudẽ illi⁹ ad quẽ orõ dirigit: solet beniuolentia cõciliari: ⁊ hoc i oratiõis pncipio poni solet. In q̃ dñs nr̃ nihil aliud nos dicere iussit nisi pater noster q̃ es in celis. Multa quidẽ dicta sunt in laudem dei: nusq̃ tamen inuenit preceptũ populo israel vt dicerent

laus pncipua orõis dñice.

Pater noster:sꝫ est eis insinuat⁹ vt dn̄s tanꝗ̄ seruis:sꝫ de pplo xp̄iano apl's dicit:acce spm̄ adoptionis accepit:in q̄ clamam⁹ Abba pr̄:qđ non est meritoꝝ nr̄oꝝ:sꝫ gr̄e quā in oratione ponim⁹:cū dicim⁹. pr̄:q̄ nole z charitas excitat̄. Quid ēm chari⁹ dꝫ esse filijs ꝗ̄ pr̄? z supplex affect⁹ cū hoies dicūt deo. pr̄ nr̄. z q̄dā im petrādi presuppositio. Quid iā non det filijs petētib⁹:cū hocipm̄ añ dederit vt filij essent? Postremo ꝗ̄ta cura animū tāgit vt q̄ dicit. pr̄ nr̄: tāto pr̄e nō sit indign⁹ Admonent̄ etiam hinc diuites:vel ghe nobiles cū facti fuerint xp̄iani:non supbire aduersus pauperes vel ignobiles: qm̄ simul dicunt deo. pr̄ nr̄:qđ non pn̄t pie ac vere dr̄e nisi se frēs esse cognoscāt. Chry. in ho. Qđ ēm nocumētum est ex inferiori cognatiōe cū ſm supiorē oēs sim⁹ copulati:q̄ etiā pr̄em dixit z petōꝝ remissionē z adoptionē z hereditatē z fraternitatē q̄ ē ad vnigenitū:z sp̄ūs largitionē p vnā hāc ꝯfessus est nūcupationē. Nō ēm pot̄e est vocare deū patrē nisi cū q̄ ē oīb⁹ istis bonis potitus. Duplr̄ orātiū igit̄ erigit sensum:z dignitate ei⁹ q̄ innocat̄:z magnitudine bn̄ficioꝝ q̄b⁹ orās potit⁹ est. Cypri. de orōne dn̄ica. Nō autē dicim⁹. pr̄ me⁹:sꝫ pr̄ nr̄:q: pacis z vnitatis magr̄ noluit sigillatim et priuatim precē fieri:vt q̄s cū precat̄ p se tm̄ precet̄. Publica ēm ē nobis z cōis orō:z qñ oram⁹:nō p vno tm̄ sed p pplo toto oram⁹:q: tot⁹ ppl's vnū sum⁹. Sic ēm vnū orare p oīb⁹ voluit:quō i vno oēs ip̄e portauit. Chry. sup mat. Pro se ēm orare necessitas cogit:pro altero aūt charitas fraternitatis hortat̄. Dulcior aūt est añ deū oratio nō quā necessitas trāsmittit:sꝫ quā charitas fraternitatis cōmendat. Glo. Dicit ēt Pater nr̄:qđ cōe est oīb⁹:nō pr̄ me⁹ qđ soli xp̄o cōuenit:q̄ est fili⁹ p naturam. Chry. sup mat. Addit autē. Qui es in celis. vt sciamus nos habere patrē celestē:et erubescant se terrenis reb⁹ substernere qui pa

Vnitas populi xp̄iani.

trem hn̄t in celis. Ex colla. Et vt ad illā regionē in q̄ patrē nostrū commorari fatemur: summo desiderio pperemus. Chry. in ho. In celis ꝗ̄ cū dr̄:nō illic deū ꝯcludēs hoc ait: sed a terra abducens orantem:z excelsis regionib⁹ affigens. Augu. de ser. dn̄i in monte. Uel dr̄ esse in celis. i. in sanctis z iustis:nō enim spacio locoꝝ continet̄ deus. Sunt q̄dē celi excellētia mūdi corpa:z si in eis locus dei esse credat̄:melioris meriti sunt aues quaꝝ vita est deo viciniot. Nō autē est scriptū. Prope ē dn̄s excelsis hoīb⁹:aut eis q̄ in mōtib⁹ habitāt:sed ꝯtritis corde. Sed sicut terra appellatur peccator:cui dictū est. Terra es:z in terram ibis. sic celū iustus econtrario dici pōt. Recte ergo dr̄. Qui es in celis. tantū ēm sp̄ualr̄ interesse videt̄ iter iustos z peccatores:ꝗ̄tum corpalr̄ inter celū z terrā. Cuius rei significāde gratia orātes ad oriētē conuertimur:vñ celum surgit:nō tanꝗ̄ deus ibi sit ceteras mūdi deserens partes:sꝫ vt admoneatur aīmus ad naturam excellentiorē se cōuertere. i. ad deū cū corpus eius qđ terrenū est:ad corp⁹ excellētius. i. ad corp⁹ celeste cōuertit̄. Conuenit etiam vt oīm sensib⁹ z paruuloꝝ z magnoꝝ bn̄ sentiat̄ de deo. z iō q̄ nondū pn̄t aliq̄d incorporeum cogitare:tolerabilior est illorū opinio si deū in celo potius esse credāt ꝗ̄ in terra.

Quō deus i celis.

¶ Sanctificet̄ nomē tuū.

¶ Augu. Dictū est q̄s sit q̄ petit̄:et vbi habitet. Jam videamus q̄ sint petenda. Primū aūt oīm que petuntur:hoc est. Sanctificet̄ nomē tuū. qđ nō sic petitur:q̄si nō sit sctm̄ dei nomē:sed vt sanctū habeatur ab hominib⁹. i. ita innotescat deus vt nō estimet̄ aliq̄d sanctius. Chry. in ho. Uel rogare iubet orantē p nostram glorificari vitam:ac si dicat. Ita fac nos viuere vt per nos vniuersa te glorificent:sanctificetur ēm idē est qđ glorificet̄. Digna est autem deū deprecantis orō nihil petere ante

Prie petitiōis expositio.

patris gloriam:sed oia eius laudi postponere. Chry. Uel aliter. Non optamus deo vt sanctificet oronibus nostris:sed vt nomē eius sanctificet in nobis. Qr em̄ ipse dixit. Sancti estote:qr ego sanctus sum. id petim⁹ r rogamus:vt in baptismo scificati sum⁹:in eo qd esse cepim⁹ perseueremus. Aug.de perseuerātia. Cur aūt pseuerantia ista poscit a deo:si vt pelagiani dn̄t:nō datur a deo? An r ista irrisoria petitio est:cum id ab eo petitur:qd scit nō ipm dare:sed ipo nō dāte esse in hois ptāte? Cypri. Et hoc ēt vt sanctificemur: quotidie deprecamur. Opus em̄ est nobis cōtinua sctificatione:vt qui quotidie delinquimus:delicta nostra sanctificatione assidua purgemus.

Secūde petitionis intellectus.

Adueniat regnum tuum.

Glo. Cōgrue sequit̄ vt post adoptionē filiorū regnū petamus:qd filijs debet. Unde sequit. Adueniat regnū tuū. Augu.de ser.do.in monte. Qd non ita dictū est quasi deus nūc nō regnet etiā in terra:semp̄qꝫ in ea regnauerit. Adueniat ḡ recipiendū est:vt manifestet hoib⁹.nulli aūt licebit ignorare regnum dei. Cū eius vnigenitus non solū intelligibiliter:sed ēt visibilr venerit iudicare viuos r mortuos:tūc aūt eē futurū iudicū dié dn̄s docet:cū euāgeliū p̄dicatum fuerit in oibus gētibus:q̄ res pertinet ad sanctificationē nois dei. Hiero. Uel gn̄aliter pro totius mūdi petit regno vt diabol⁹ in mūdo regnare desistat:vel vt in vnoquoqꝫ regnet deus:r non regnet pctm̄ i mortali hoim corpe. Cypri. vel nostrū regnū petim⁹ aduenire a deo nobis repromissum r xp̄i sanguine acquisitū:vt qui seculo ante seruiuimus:postmodū xp̄o domināte regnem⁹. Augu.ad pbā. Regnū nāqꝫ dei veniet siue velim⁹ siue nolimus. Sed desideriū nr̄m ad illud regnū excitam⁹:vt nobis veniat:atqꝫ in eo regnem⁹. Ex colla. Uel qr nouit sanctus testimonio ɔscie sue cū apparuerit regnuꝫ dei ei⁹ se futurū eē ɔsortē. Hiero. Attēdendum autem est q̄ grādis audacie sit r pure cōsciētie postulare regnū dei:iudiciū nō timere. Cypri. Pōt etiā r ipse xp̄s esse regnū dei: quē venire quotidie cupim⁹:cuius aduētus vt cito nobis represētet optam⁹:nā cū resurrectio ipē sit qr in ipo resurgim⁹:sic r regnū dei pt itelligi:qr i illo regnaturi sum⁹. Bn̄ d̄t regnū dei petim⁹.i.celeste:qr ē r terrestre regnū:sed q̄ renūciauit iā sc'lo:maior ē ēt honorib⁹ ei⁹ r regno Et iō q̄ se deo r xp̄o dedicat:nō terrena:sed celestia regna desiderat. Aug.de pseuerātia. Cū autē petit. Adueniat regnū:q̄d orāt q̄ iā scti sunt:nisi vt in ea scitate q̄ iā illis data ē pseuerēt. Neqꝫ em̄ aliter veniet dei regnū:qd his q̄ perseuerāt vsqꝫ in finē:certū est esse venturuꝫ.

Fiat voluntas tua sicut in celo r in terra.

Augusti. In illo beatitudinis regno vita btā perficiet in sctis:sicut nunc in celestibus angelis. Et ideo post illam petitionē qua dicimus. Adueniat regnū tuuꝫ: sequit. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra.i.sicut in angelis qui sunt in celo volūtas tua fit:vt te pfruantur: nullo errore obnubilante eoruꝫ sapientiā: nulla miseria impediente eoꝝ btitudinē:ita fiat in sctis tuis q̄ in terra sunt:et de terra quātum ad corpus attinet:facti sunt. Item fiat voluntas tua.recte intelligit: obediatur p̄ceptis tuis sicut in celo r in terra.i.sicut ab angelis ita ab hoibus:nō q̄ ipsi faciāt vt velit deus:sed qr faciūt qd ille vult.i.faciunt fm volūtatē ei⁹. Chry.in ho. Uide aūt ɔnam optimā:qr em̄ concupiscere docuit celestia per hoc q̄ dictū est. Adueniat regnū tuū.anq̄ ad celū puenia:ipam terrā iussit fieri celū p hoc q̄ dicit. Fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. Hiero. Erubescāt aūt ex hac sentētia q̄ q̄tidie ruinas in celo fieri mētiunt.

Tertia petitio

Terra fit celū

Augu.de ser.do.in mō.Uel sicut in celo ꝛ in terra.i.sicut in iustis ita in pctōꝛib⁹:tāq̄ si diceret:sicut faciūt voluntatē tuā iusti:ita etiā pctōꝛes vt ad te cōuertātur:siue ita vt sua cuiq̃ tribuant q̄d fiet extremo iu- dicio.Uel ꝑ celū ꝛ terrā accipiam⁹ spm̄ ꝛ carnē.Et q̄d dicit apl's.Mēte seruio legi dei.Uideam⁹ factaꝫ dei volūtatē in spū.In illa arte imitā tiōe q̄ ꝓmittit iustis. Fiat volūtas tua sicut i celo ꝛ i terra.i.sicut spiri tus non resistit deo ita ꝛ corp⁹ non resistat spūi.Uel sicut in celo et in terra.i.sicut in ipso iesu xp̄o:ita ꝛ in ecclesia tāq̄ in viro q̄ patris volūta tē ipleuit:ita ꝛ in femina q̄ illi de- spōsata ē.Celū em̄ ꝛ terra ꝯueniēt intelligit q̄si vir ꝛ femina:qm̄ terra celo fecūdatā fructifera est.Cypꝛi. Nō ergo petim⁹ vt deus faciat q̄d vult:sꝫ vt nos facere possimus q̄d de⁹ vult:q̄d vt fiat in nobis op⁹ est dei volūtate.i.opa ei⁹ ꝛ ꝓtectiōe:qꝛ nemo suis virib⁹ fortis est:sed dei mia tut⁹.Chꝛy.in ho.Uirtus enim nō ē nr̄i studū solū:sꝫ supioris grē. rursuꝫ āt hic orōnē ꝓ orbe terrarū cuilibet nr̄ꝫ iniūxit.Neq̃ em̄ dixit. Fiat volūtas tua in me vel i nobis sed vbiq̃ terrarū:vt soluat erroꝛ: ꝛ plantet ṽitas:ꝛ expellat malitia ꝛ reuertat virtus:ꝛ sic iā nō differt celū a terra.Augu.de bono pseue- rātie.Ex hoc aūt euidenter ondītur

Pelagiani notāt.

cōtra pelagianos initiū fidei eē do nū dei.qn̄ ꝓ infidelib⁹ vt habere fi dē incipiāt:ictā oꝛat eccl'ia.Cū etiā in sctis iā sit facta dei volūtas:cur vt fiat adhuc petūt?nisi vt perseue rent in eo q̄d eē ceperūt?Chꝛy.sup Mat.Cōiter āt accipi dꝫ q̄d ait.Si cut in celo ꝛ in terra.i.sanctificetur nomē tuū sicut i celo ꝛ in terra.Ad ueniat regnū tuū sicut i celo ꝛ i ter ra.Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ i terra.Et vide q̄ caute locut⁹ est: non dixit.pr̄ sanctifica nomen tuū in nobis.Adueniat regnū suū nos. Fac volūtatē tuā in nobis.Nec ite rū dicit.Sctificem⁹ nomē tuū.Su scipiamus regnū tuū.Faciam⁹ vo- luntatē tuā:ne hoc aut dei tm̄:aut hois tm̄ esse videat:sꝫ medie dixit ꝛ impsonaliter.nā sicut homo non pōt facere bonū nisi habuerit adiu toꝛium dei:sic nec deus bonū ope- ratur in hoīe:nisi homo voluerit.

¶ Panē nr̄m supsubstan- tialem da nobis hodie.

¶ Aug.Hec ḡ tria q̄ in p̄missis peti tionib⁹ petunt hic inchoant:ꝛ quā tūcunq̃ proficimus augētur in no bis.perfecte ṽo q̄d in alia vita spe randū est semp possidebunt:reliq̃ ṽo q̄tuoꝛ q̄ sequunt petunt tpalia q̄ ꝓpter eterna cōsequēda sunt ne- cessaria.panis em̄ q̄ cōueniēter pe tit:hic est necessarius.Seq̄tur em̄ panē nr̄m supsubstātialē da nobis hodie.Hie.Q̄d nos supsubstātialeꝫ exprimim⁹:in greco habetur Epyu sion.q̄d verbū.lxx.iterp̄tes pyusiō freq̄ntissime trāsferūt.Cōsiderauī- mus ḡ in hebreo ꝛ vbicūq̃ illi pyu sion exp̄sserūt nos inuenim⁹ sogol la q̄d symachus exeriton.i.p̄cipuū vel egregiū trāstulit:licet in q̄dam loco peculiarē interp̄tat⁹ sit.Qn̄ er go petim⁹ vt peculiarē vel p̄cipuū nobis d̄ns tribuat panē:illum peti mus q̄ dicit in euangelio.Ego sum panis viu⁹:q̄ de celo descendi.Cy- pꝛi.Nā panis vite christ⁹ est:et pa nis hic oīm nō est:sed nr̄ est.Hunc autē panē dari nobis quotidie po- stulamus:ne qui in xp̄o sumus:et eucharistiam quotidie accipimus: intercedente aliquo grauioꝛi deli- cto a celesti pane pꝛohibeamur:ꝛ a xp̄i coꝛpe sepemur.Petim⁹ ḡ vt q̄ i xp̄o manem⁹ a sctificatiōe ei⁹ ꝛ coꝛ poꝛe nō recedam⁹.Aug.de bono p seuerātie.Perseuerātiā ḡ a d̄no sā- cti poscūt qn̄ petūt ne a xp̄i coꝛpe sepent:sꝫ i ea sctitate ꝑmaneant vt nullū crimē admittāt.Chꝛy.Ut pa nē supsubstātialē posuit h̄ ē q̄tidia nū.Ex colla.Cū ēt dicit.Hodie:on- dit eū q̄tidie eē sumēdū:oīq̃ tpe h̄ orō dꝫ ꝓfundi:qꝛ nō ē dies q̄ nō op⁹ sit nob̄ hui⁹ pceptiōe coꝛ iteriois hois cōfirmare.Aug.de ser.d̄ni in

Ritus orientalis ecclesie.

monte. Sed cōtra hoc illi mouēt q̄stionem q̄ in orientalib⁹ partib⁹ nō q̄tidie cene dn̄i cōicant: qui de hac re suā sententiā defendunt vel ipsa autoritate ecclesiastica q̄ sine scā dalo ista faciūt: neq̄ ab eis q̄ ecclesijs p̄sunt facere p̄hibent. Sed vt de istis nil in aliquā p̄tē deferam⁹ illud certe dz occurrere cogitantibus regulā nos orandi: a dn̄o accepisse quam trāsgredi non oportet. Quis ḡ audeat dicere semel tātum nos orare debere orationē dn̄icam: aut si iterū et tertio vsq̄ ad eā tm̄ horā qua corpi dn̄i cōmunicamus nō em̄ postea dicere poterim⁹. Da nobis hodie: qd̄ iam accepim⁹. Aut poterit q̄sq̄ cogere vt vltima parte diei sacramētū illud celebrem⁹. Ex colla. Licet istud qd̄ dicit̄ hodie ad p̄sentē vitā possit intelligi. i. dū in hoc sc̄lo cōmoramur: p̄sta nobis hunc panem. Hiero. possum⁹ super substātialē panē ꝛ aliter intelligere: q̄ sup oēs substātias sit: ꝛ vniuersas superet creaturas. s. dn̄i corp⁹. Augu. de ser. dn̄i. Uel quotidianum panē accipiamus spiritualē: p̄cepta s. diuina q̄ quotidie oportet meditari ꝛ operari. Grego. xiiij. mora. Nostrum aūt hūc panem dicimus: ꝛ tn̄ vt detur oramus: q: dei est ex munere: ꝛ noster sit per acceptionē. Hier. Alij simpl'r putant s̄m apostoli sermonē dicētis. Habētes victū ꝛ vestitū his contēti sim⁹: de p̄senti tm̄ cibo sc̄tōs curā gerere. vn̄ in posterioribus p̄ceptū est: nolite cogitare de crastino. Aug. ad probam. Sic ergo hic sufficientiā petim⁹ a parte q̄ expedit. i. noīe panis totū signantes. Chry. super mat. Non solū aūt oramus: ideo. panē nr̄m da nobis hodie. vt habeamus q̄d māducemus. qd̄ cōe est inter iustos ꝛ peccatores ſ vt qd̄ mādueem⁹: de manu dei accipiamus: qd̄ est tm̄ sc̄tōꝝ. Nā illi de⁹ dat panē q̄ cū iustitia preparat: diabolus aūt ei qui p̄parat cū peccato. Uel ita vt dū a deo dat̄: sanctificat⁹ accipiat̄: ꝛ ideo addidit. Nr̄m i. quē nos habem⁹ paratū: illum da nobis: vt a te sctificetur: sicut sacerdos panem accipiēs a laico sanctificat ꝛ porrigit ei. panis em̄ offerētis est: ſ qd̄ sanctificatū est b̄n̄ficiū est sacerdotis. Dicit autē nr̄m: p̄pt duo. primo q: oīa q̄ nobis de⁹ dat: p nos alijs dat: vt de eo quod accipim⁹: partē impotētib⁹ faciamus. Qui ergo dē laborib⁹ suis indigētibus p̄stat: nō tm̄ panē suū māducat sed etiā alienum. Deinde q̄ de iustitia acq̄sitū panē māducat suum panem manducat: qui aūt cū peccato alienū. Augu. de ser. do. in monte. Forte aūt aliq̄s moueatur: cur oremus p his adipiscēdis q̄ huic vite sunt necessaria sicut est victus et tegumentum: cum dn̄s dicat. Nolite solliciti esse q̄d edatis: aut quid induamini: nō p̄ōt aūt q̄sq̄ de ea rē p q̄ adipiscēda orat nō ēē sollicit⁹. Aug. ad p̄bā. Sed sufficientiā vite nō indecēter vult quisq̄s vult ꝛ nō amplius. hec aūt sufficiētia non appetit̄ p̄pter seipsam: sed propter salutē corpis ꝛ congruentē habitū p̄sone hoīs: q̄ habitu nō sit incomiemens eis cū q̄bus honeste viuēdū est. Ista ḡ cū hn̄t vt teneant̄: cū non hn̄t vt habeant̄ orandū est. Chry. in ho. Cōsiderādū est aūt q̄ postq̄ dixit. Fiat voluntas tua sicut in ce. et in ter. Et q: hoīb⁹ loq̄bat̄ in terra carne idutis ꝛ nō potētib⁹ hr̄e candē impassibilitatē cū angelis cōdescendit iam infirmitati nr̄e: q̄ necessario indiget cibo. Et ideo p pane iussit orationē facere nō p pecunijs neq̄ p lasciuia: ſ solū p pane q̄tidiano: ꝛ neq̄ h̄ sufficit: ſ apposuit. Da nobis hodie. vt nō cōteramus nosipsos sollicitudine superuenientis diei. Chry. super matth. Et sic prima facie videt̄ hec verba sonare: vt qui hoc dicunt: nō habeant in crastinū aut post x̄pm p̄paratū: q̄ si ita est oratio ista: aut paucis p̄ōt cōuenire sicut apostolis: qui docēdi gratia omni tempore vagabant̄: aut forsitan nulli. Doctrinā at. tem x̄pi ita debemus aptare: vt oēs in ea p̄ficiant. Cypri. Diuinum ergo cibū

Panis nr̄ p̄pt duo.

discipul⁹ xpi debet petere: ne in lõgum desideriũ petitiõis extendat: q: cõtrariũ sibi fit ꝛ repugnãns: vt queramus in seculo diu manere q̃ petim⁹ regnum celoꝝ velociter aduenire. vel addit. Quotidianum. vt tm̃ q̃s mãducet: q̃tũ ratio naturalis exigit: non q̃tũ lascivia carnis impellit. Si em̃ in vno cõuiuio tantum expẽdas q̃tũ sufficere tibi potest cẽtũ dieb⁹: iã nõ quotidianũ cibũ mãducas: sed multoꝝ dierum. Hiero. In euãgelio autẽ quod appellat̃ s̃m hebreos pro supersubstãtiali pane inveni reperit̃: qd dicitur crastinũ: vt sit sensus. Panẽ nostrũ crastinũ .i. futurũ da nobis hodie.

Euãgeliũ hebreoꝝ citat̃.

Et dimitte nobis debita nostra sicut ꝛ nos dimittimus debitoribus nostris.

Chry. Post subsidiũ cibi petit̃ et venia delicti: vt q̃ a deo pascit̃ i deo viuat: nec tm̃ p̃nti vite: sed eterne consulatur: ad quã venire potest si peccata donent̃: que debita dñs appellauit: sicut alibi dicit. Dimisi tibi oẽ debitũ: q: rogasti me. vñ seq̃tur. Dimitte no. de. nr̃a. Quare necessarie ꝛ salubriter admonemur q̃ pctõres sum⁹ qui pro pctis rogare cõpellimur: ꝛ ne q̃s sibi q̃si innocẽs placeat: ꝛ se extollendo pl⁹ pereat instruitur se peccare quotidie dum p pctis quotidie iubet̃ orare. Augu. de bono p̃seuerãtie. Hoc aũt telo pelegiani cõfodiũtur heretici: q̃ audẽt dicere hoiem iustũ i hac vita h̃re nullũ oĩo pctm̃: ꝛ in talib⁹ hoibus esse iã in p̃nti tp̃e ecclesiã non habentẽ maculã aut rugã. Chry. in ho. Qm̃ vero fidelib⁹ hec oratio cõuenit: ꝛ leges ecclesie docẽt ꝛ orõnis p̃ncipiũ: qd docet deũ patrẽ vocare. Qui ergo fidelibus iubet remissionẽ pctõꝝ petere demonstrat q̃ post baptismũ ꝯtingit peccata dimitti ꝯtra nouatianos. Chrys. Qui ergo p peccatis nos orare docuit paternã miam promisit: sed plane addidit legem certa ꝯditione nos constringens: vt sic nobis debitum dimitti postulemus: s̃m q̃ ꝛ ipsi debitoribus nr̃is dimittim⁹: ꝛ hoc est qd dicit. Sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Grego. x. mora. Ut p̄fecto bonũ qd a deo cõpũcti petim⁹: hoc p̃mũ p̄rimo cõuersi faciamus. Grego. Hoc nõ de pecunia dicit̃: sed de oib⁹ q̃ in nos q̃sq̃ peccat: ac p hoc ẽt de pecunia: peccat nãq̃ in te q̃ pecuniã tibi debitã cũ h̃eat vñ reddere: nõ reddit: qd peccatũ si nõ dimiseris nõ poteris dicere. Dimit. no. de. no. si. ꝛ nos di. de. no. Chry. sup mat. Cũ q̃ g̃ spe orat q̃ inimicitiã seruat aduersus alterũ a quo forsitã lesus est. Sicut em̃ ipse orans mentit̃. Dicit em̃ remitto: ꝛ nõ remittit: sic ꝛ a deo petit indulgẽtiã: ꝛ nõ illi indulget̃. Sz multi nolẽtes dare veniã peccantib⁹ in se fugiũt istã orõnẽ orare. stulti primo: q: q̃ non sic orat vt docuit xp̃s: nõ xp̃i discipul⁹: scd̃o q: nec p̃r libẽter exaudit orõnẽ quã fili⁹ nõ dictauerit: cognoscit em̃ p̃r filiũ sui sens⁹ ꝛ v̄ba: neq̃ suscipit q̃ vsurpatio humana excogitauit: s; q̃ sapia xp̃i exposuit. Aug. i enchi. Tñ q: hoc tam magnũ bonũ .s. dimittere debita et diligere inimicos tãte multitudinis nõ est quãtã credim⁹ exaudiri cũ in orõne d̃:. Dimitte no. de. no. sicut ꝛ nos. di. de. no. Proculdubio verba spõsiõis hui⁹ iplent̃: si h̃o nõdũ ita p̄ficit vt diligat inimicũ: tñ q̃n rogat̃ ab hoie q̃ peccauit in eũ vt ei dimittat dimittit ex corde q̃ ẽt sibi rogãti vtiq̃ vult dimitti. Jã vero q̃ eũ in quẽ peccauit: si pctõ suo mouet̃ vt roget: nõ adhuc ẽ reputãd⁹ inimic⁹ vt eũ diligere sit difficile: sicut difficile erat q̃n inimicitias exercebat.

Nõtãt oratores p̄posteri

Et ne nos inducas in tẽtationem.

Chry. sup mat. Q: multa magnifica supra mandauit hominibus: vt deũ patrem suum dicãt: vt regnum dei petãt venire: ideo nũc adducit humilitatis doctrina cũ dicitur ne nos indu. in tenta. Aug. de ser. do. in mõ. Nõnulli codices habent. Et

ne nos infe.in tenta.qd tantundem valere arbitror.nã ex vno greco v̄bũ vtrũq̃ est translatũ.Multi autẽ interp̄tando ita dicunt.Ne nos patiaris induci in tentationem:exponentes quomodo dictum sit inducas.Non eñ p̄ seip̄m inducit deus sed induci patitur eũ quem suo auxilio deseruerit.Cypri.Qua in p̄te ostẽdit̃ ɔtra nos nihil aduersarium posse nisi deus añ premiserit:vt oĩs timor noster ⁊ deuotio conuertatur ad deũ.Aug.de ser.do.in mõ.Aliud est aũt induci in tentationẽ:aliud tẽtari.nã sine tẽtatiõe p̄batus esse nemo potest.siue sibiip̄si:siue aliĩ.Deo aũt añ oẽs tentatiões quisq̃ notissimus est.Nõ ergo hic oratur vt non tẽtemur.s; vt non inferamur in tentationẽ tãq̄ si q̄spiam cui necesse est igne examinari nõ orat vt igne non contingat̃:sed vt nõ exurat̃.Inducimur eñ si tales inciderint quas ferre nõ possum⁹.Aug.ad p̄bã.Cũ ergo dicim⁹.Ne nos idu.in tẽta.nos admonemur hoc petere ne deserti eius adiutorio alicui tentationi vel consentiamus decepti:vel cedam⁹ afflicti.Cypria.In quo admonemur infirmitatis ⁊ imbecillitatis nr̃e ne quis se insolẽter extollat:vt dũ procedit hũilis ⁊ submissa confessio:et dat̃ totũ deo:q̄cq̄d suppl'r petit̃:ip̄sius pietate prestet̃.Aug.de bo.perseuerãtie.Cũ aũt sc̄ti petũt ne nos inferas in tẽtationẽ:q̄d aliud q̄ vt in sc̄titate p̄seuerent orant?Si autẽ hoc sibi ɔcesso q̄dẽ esse de dei dono cũ ab illo poscit̃ demonstrat̃:nemo sc̄tõꝝ tenet vsq̃ i finẽ p̄seuerãtiã sc̄titatis neq̃ eñ q̄sq̄ i p̄posito xp̄iano p̄seuerare desistit:nisi in tẽtatione p̄rimit⁹ inferatur.Ideo ergo petimus ne inferamur in tẽtationẽ vt hoc nõ fiat:⁊ si nõ fit deus nõ p̄mittit vt fiat.Nihil eñ fit nisi qd aut ipse facit aut fieri p̄mittit.Potens est ergo a malo in bonũ flectere voluntates ⁊ lapsum cõuertere ac dirigere i sibi placitũ gressum.Cui nõ frustra dr̃.Ne nos inferas in tẽtationẽ nã q̄ in tentationẽ sue male volũtatis non infertur:in nullã p̄rsus infertur.vnusq̄sq̃ eñ tẽtat̃ a concupiscẽtia sua.Uoluit ergo de⁹ a se posci ne inferamur i tẽtationẽ qd poterat nobis ⁊ nõ orãtib⁹ dare q: voluit nos admoneri:a q̄ bñficia accipiam⁹.Attendat ḡ eccl'ia q̄tidianas orationes suas orat vt i credulitꝰ dãt.De⁹ ergo cõuertit ad fidẽ:orat vt credẽtes perseuerẽt.Deus ergo dat perseuerantiam vsq̃ in finem.

Quid sit in tẽtationẽ induci.

¶ Sed libera nos a malo. Amen.

¶ Augu.de ser.do.Orãdũ est nõ solum vt non inducamur in malũ quo carem⁹:sed ab illo ẽt liberemur:in quod iã inducti sumus:⁊ ideo sequitur.Sed libera nos a malo.Chry.in ho.Uel malũ hic diabolũ vocat propter excellẽtiã malitie:non que ex natura est:sed: q̄ ex electione.Et q: ad nos implacabile bellũ h; propter hoc dixit.Libera nos a malo Cypri.Post oĩa quidem supradicta i cõsũmatiõe orõnis venit clausula vniuersas p̄ces nr̃as collecta breuitate ɔcludẽs.Nihil eñ remanet qd vltra adhuc debeat postulari cũ; semel protectionem dei aduersus malũ petam⁹ qua impetrata:cõtra oĩa q̄ diabolus ⁊ mũdus opatur securi sum⁹.Quis eñ de seculo metus est cuius in seculo de⁹ tutor est?Aug.ad p̄bã.Et hoc vltimũ qd in oratione dñica positũ est tam late patet: vt hõ christianus in qualibet tribulatione consti'utus:in hoc gemit⁹ edat ⁊ in hoc lachrymas fundat:hic exordiatur:in hoc terminet orationem.vnde sequitur.Amen.quo desiderium orantis exprimitur.Hier.Amen enim quod in fine cõstat scriptũ:signaculum est dñice orõnis qd aquila interpretatus est fideliter: quod ⁊ nos vere possumus dicere. Cypri.Quid mirũ si talis oratio est quã deus docuit:q̄ magisterio suo oẽm precẽ nostrã salutari sermone breuiauit?Hinc per esaiam fuerat ante p̄dictũ.Sermonem breuiatum facit deus super terram.Nam cum

Cõpendiũ orõnis dominice

dñs iesus xps oibus venerit vt colligeret: doctos pariter τ idoctos oi sexui atq3 etati pcepta salutis ediderit: preceptorꝝ suorꝝ fecit grande cōpendiū: vt in disciplina celesti discentiū memoria nō laboraret: s3 qđ eēt simplici fidei necessariū velociter disceret. Augu. ad probā. Que l3 aūt alia verba dicam⁹ que affectus orātis vel pcedendo format vt clareat: vl' cōseqndo attēdit vt crescat: nil aliud dicim⁹ q̄ q̄ in ista oratiōe dñica positū est: si recte τ congruenter oramus. Qui eñ dicit. clarificare in oibus gentibus: sicut clarificatus es in nobis: qđ aliud dicit q̄ sanctificet' nomē tuū? q̄ dicit. Gress⁹ meos dirige fm eloqⁱū3 tuū. qđ aliđ dicit q̄ Fiat volun. tua? Qui dicit. Ostende faciē tuā τ salui erim⁹: quid aliđ dicit: q̄ Adueniat volūtas tua. Qui dicit paupertatē τ diuitias ne dederis mihi. qđ aliđ dicit q̄ panē no. quo. da. no. ho. Qui dicit. Memēto dñe dauid: τ oīs māsuetudis ei⁹. τ si red. retri. mihi mala. quid aliud dicit: q̄ Dimitte no. de. no. si. τ nos di. debi. no. Qui dicit. Aufer a me cōcupiscētias vētris. qđ aliud dicit q̄ Ne nos indu. in tenta. Qui đt. Erue me ab inimicis meis deus meus. qđ aliud dicit: q̄ Libe. nos a malo. Et si p oīa pdicationū sctārū verba discurras nihil inuenies: qđ in ista orone dñica nō cōtineat'. Quisquis aūt id dicit: qđ ad euangelicam istā pcēe ptinere nō possit carnal'r orat qđ nescio quō nō dicat' illicite: qñ renatos dñs non nisi spūaliter docet orare. Qui aūt dicit in orone: Dñe multiplica diuitias meas: et honores meos auge: τ hoc dicit eorum hñs ɔcupiscētiā: nō id attēdēs vt ex his fm deū psit hoībus: puto eū nō inuenire in orone dñica quo possit hec vota aptare q̄obrē pudeat salte petere: quod non pudet cupere: Aut si τ hoc pudet: τ cupiditas vincit: meli⁹ hoc petet' vt ēt ab isto cupiditatis malo liberet cui dicimus. Libera nos a malo. August. de ver. dñi. videt' etiā iste numerus petitionū septenario btītudinū cōgruere. Si eñ timor dei est quo beati sunt pauperes spū: qm ipsorū est regnu3 celorum: petam⁹ vt sanctificetur in hoibus nomē dei: timore casto permanēte in scl'a seculoru3. Si pietas est qua beati sunt mites: petam⁹ vt veniat regnū ei⁹ vt mitescam⁹ nec ei resistamus. Si scientia est qua btī sunt qui lugent: oremus vt fiat voluntas ei⁹ sicut in celo τ in terra: qr cū corp⁹ tanq̄ terra spiritui tāq̄ celo ɔsenserit nō lugebim⁹. Si fortitudo est qua beati sunt qui esuriunt oremus vt panis nr̄ quotidian⁹ detur nobis hodie: q̄ ad plenissimam saturitatē venire possimus. Si consiliū est quo btī sunt misericordes: qm ipsorꝝ miserebit': dimittam⁹ debita vt nobis nr̄a debita dimittant'. Si itellect⁹ est: quo btī sunt mundo corde oremus nō induci in tentationem ne habeam⁹ duplex cor: tpalia τ terrena sectādo: de quibus tētationes fiūt in nobis. Si sapīa est q̄ beati sunt pacifici: qm filij dei vocabuntur: oremus vt liberemur a malo. ipsa enim liberatio liberos nos faciet filios dei. Chrysosto. in home. Q: vero sollicitos nos fecerat inimici memoria: in hoc q̄ dixerat: Libera nos a malo. rursus audaciam prebet per hoc q̄ in quibusdam libris subdit'. Quoniam tuum est regnū τ virtus et gloria: quia si eius est regnum nullum formidare oportet: cum τ qui preliatur contra nos sit ei subiectus. Cum autem virtus eius et gloria sit infinita non solum a malis eruere potest: sed etiam facere gloriosum. Chr. super matth. Hec etiam ad precedētia pertinent. q̄ enim dicit. Tuū est regnū. respondet ad illud quod dixerat. Adueniat regnum tuu3. ne aliquis dicat ergo de⁹ nō habet regnū in terra. q̄ autē dicit: Et vt⁹. rndet ad id qđ dixerat Fiat volun. tua sicut in celo τ in terra. ne aliquis dicat q̄ deus non pōt facere qđ vult. quod vero dicit: Et gloria. respondet ad omnia que sequunt': in quibus glīa dei apparet.

Mira visio orationis dominice

Cōcordia donorum τ petitionū.

Si eñ dimiseritis hoib⁹ pctã eorum: dimittet ꝛ vobis pr̃ vr̃ celestis delicta vestra. Si ãt nõ dimiseritis hoib⁹: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

Raba. Per hoc ꝙ dñs dixerat. Amē: significat indubitãter illis a dño ↄferri oĩa q̃rite postulãt: q̃ conditionis addite fuare pactũ nõ negligũt. vñ subdit. Si eñ dimi. ho. pec. eorum dimit. ꝛ vobis pr̃ ve. ce. de. ve. Aug. de s. do. Ubi nõ est pterceũdũ ꝙ ex oib⁹ his sentẽtijs q̃b⁹ nos dñs orare pcepit: eã potissimũ commẽdãdã eẽ iudicauit q̃ ptinet ad remissionẽ pctõrum: i q̃ nos mĩsericordes eẽ voluit qd̃ ẽ vnũ ↄsiliũ miseriãs euadẽdi. Chry. sup mat. Nõ ãt dixit: vt pri⁹ nobꝫ de⁹ dimittat: ꝛ postea nos d̃bitorib⁹ nr̃is: scit eñ dñs hoĩes eẽ mẽdaces: qm̃ ꝛ si accepint remissionẽ pcti sui: ipsi suis debitorib⁹ non dimittũt: iõ dicit vt pri⁹ dimittam⁹ post petam⁹ dimissionẽ. Aug. in enchi. q̃sq̃s aũt rogãti ꝛ pcti sui penitẽti ex corde nõ dimittit: nullo mõ estimet a dño suo pctã dimitti. ꝛ iõ subdit. Si ãt nõ dimiseritis hoib⁹: nec pr̃ ve. di. pec. ve. Cypri. Excusatio eñ tibi nulla ẽ i die iudicũ: cũ sꝫ suã sniaꝫ iudiceris: ꝛ q̃d feceris hoc ipse patiaris. Hiero. Si aũt hoc qd̃ scriptũ ẽ. Ego dixi dij estis vos aũt sicut hoĩes moriemini. ad eos d̃r q̃ ppter pctã hoĩes ex dijs eẽ meruerũt. Recte ergo ꝛ hi q̃b⁹ pctã dimittunt hoĩes appellati sunt. Chrys. in ho. Iõ aũt celorum ꝛ pr̃is meminit vt ex hoc puocet auditorẽ: nihil enim ita te deo assimilat sicut iniuriã tibi faciẽtib⁹ ignoscere. Incõueniẽs ẽ ãt si talis pr̃is fili⁹ existẽs carnalis efficit ꝛ ad celũ vocat⁹ terrenũ quẽdã ꝛ vite hui⁹ ppriũ hẽat sensũ.

Nota ordinẽ.

Quo deo maxime assimilamur.

Cũ aũt ieiunatis: nolite fieri sicut hypocrite tristes. Exterminãt eñ facies suas vt pariant hoib⁹ ieiunãtes. Amẽ dico vobis q2 receperunt mercedem suam.

Chry. Q2 orõ illa iã fortis ẽ: q̃ fit in spũ humili ꝛ corde cõtrito. q̃ aũt delitijs fruit spm̃ humilẽ ꝛ cor ↄtritũ hr̃e nõ põt. manifestũ est qm̃ orõ sine ieiunio gracilis ẽ ꝛ ifirma. ꝛ iõ q̃cũq̃ p aliq̃ necẽitate voluerũt orare ieiuniũ cũ orõne iũxerũt: q2 ieiuniũ adiutoriũ ẽ orõnis. vñ ↄñr dñs post doctrinã d̃ orõne subiũgit doctrinã de ieiunio dicẽs. Cũ ãt ieiu. no. fie. si. hypo. tri. Sciebat eñ dñs glĩam vanã ex oĩ bono pcedere. iõ spinã vane glĩe q̃ nascit i terra bõa iubet pcidere ne suffocet ieiunij fructũ. Nõ aũt pt̃ fieri vt ñ sentiat q̃ ieiunat: sꝫ meli⁹ ẽ vt ieiuniũ te ostdat q̃ tu ieiuniũ. Nõ ãt pt̃ fieri vt sit hilarꝫ q̃ ieiunat. Iõ nõ dixit. Nolite eẽ tristes: sꝫ nolite fieri tristes. Qui eñ p iposturas aliq̃s fallẽtes apparẽt illi nõ sunt tristes sꝫ fiũt. Qui ãt naturalr̃ ppt̃ assiduũ ieiuniũ tristis ẽ: nõ fit tristis: sꝫ vere ẽ. vñ subdit. Exter. enim faci. su. vt pa. ho. ie. Hiero. Uerbũ exterminãt qd̃ i eccl̃iasticis scripturis vitio iterptatũ tritũ est: aliud multo significat q̃ vulgo itelligit. Exterminant q̃ppe exules q̃ mittunt ex terminos: p q̃ ergo sermone demoliũt semp accipe debemus. Demolit aũt hypocrita faciẽ suã vt tristitiã simlet: ꝛ aĩo forte letãte luctũ gestat i vultu. Greg. viij. mor. Nã ora pallescũt: corp⁹ debilitate q̃tit: pect⁹ interrũpẽtib⁹ suspirijs vrget: nihilq̃ tãto labore aliud nisi estimatio humana cogitat. Leo pa. i s. de epy. Nõ sunt ãt casta ieiunia q̃ nõ de rõne veniũt ↄtinẽtie sꝫ de arte fallacie. Chry. sup mat. Si g̃ q̃ ieiunat ꝛ tristẽ se facit hypocrita est: q̃to magis iniq̃or est q̃ nõ ieiunat: sꝫ argumẽtis q̃busdã i facie sua pingit venalẽ pallorẽ q̃si ieiunij signũ. Aug. d̃ ser. do. i mõ. i h ãt caplo. maxime aduertẽdũ est: nõ i solo rerum corporearum nitore atq̃ põpa: sꝫ ẽt in ipsis sordib⁹ luctuosis esse posse ia

Exterminare qd sit.

Notanda doctrina.

Notanda doctrina.

etiã ꝛ eo periculosiorẽ ꝙ sub noīe seruitutis dei decipit. Qui ergo im moderato cultu corpis atq̃ vestit⁹ vel ceterarũ rerũ nitore fulget: facile ꝯuincit reb⁹ ipsis põparum seculi esse sectator: nec quẽq̃ fallit dolose imagine sctitatis. Qui aũt in professiõe xpianitatis inusitato squallore ac sordib⁹ infectos in se hoium oculos facit cũ id volũtate faciat: nõ necessitate patiat. ceteris ei⁹ opib⁹ põt cognosci vtrũ hoc ꝯtemptu superflui cult⁹ an ambitione aliq̃ faciat. Remi. Fructus aũt ieiunij hypocritarum manifestat: cũ subinfert: vt pareãt hoibus ieiunãtes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam, id est quam desiderauerunt.

Tu aũt cũ ieiunas: vnge caput tuũ: ꝛ faciem tuã laua: ne videaris hoib⁹ ieiunãs: sed patri tuo ꝙ est in abscõdito: ꝛ pater tu⁹ ꝙ videt in abscõdito reddet tibi.

Glo. Docuit dñs quid non est faciendũ: modo docet quid est faciendũ dicẽs. Tu aũt cũ ieiu. vn. ca. t. et fa. tu. la. Aug. de ser. domi. in mõte. Queri aũt solet qd sit quod hic dr. Nõ em qspiã recte pceperit. ꝙnis faciem quotidiana cõsuetudine lauem⁹: vnctisq̃ capitibus cũ ieiunamus nos esse debere: qz turpissimũ oẽs fateñ. Chry. sup mat. Item si iõ iubet nos nõ fieri tristes: ne p tristitiã appareamus hoibus ieiunare. Si vnctio capitis et lauatio faciei ꝛ ieiunantib⁹ semp referuent: nihilominus erũt signa ieiunij. Hiero. Sz loquit iuxta ritũ puĩcie palestine vbi dieb⁹ festis solẽt vngere capita. Precipit ꝙ vt qñ ieiunam⁹ letos ꝛ festiuos nos esse mõstremus. Chry. sup mat. Siplex ꝙ iterptatio huius est: qm p aggregatiõe intelligẽda sunt ista: sicut cetera ãdicta tãq̃ si dicat. Sic lõge te facere debes ab oñtatiõe ieiunij tui vt si posset fieri qḋ tñ nõ decet: ea et facias ꝙ ex diuerso luxurie ꝛ epulatiõis videtur esse indicia: vñ sequit. Ne vi. ho. ieiu. Chry. in ho. In eleemosyna quidẽ nõ simplr hoc posuit: sz dixit eleemosynã nõ esse faciendã corã hoibus: apponẽs vt videremur ab eis. In ieiunio aũt ꝛ orone nihil tale addidit: qm eleemosynã qdã impossibile est oino latere: orõnẽ aũt ꝛ ieiuniũ posse est. Nõ paru⁹ ãt fruct⁹ est humani gl'iam ꝯtẽnere. p hoc em aliqs a graui hoium seruitute liberat: ꝛ pprius virtutis opator efficit eã amãs nõ ppter alios sed ppter seipsam. Sicut em nos contumeliã estimam⁹: cũ nõ ppter nos sz ppter alios diligimur: ita nec virtutẽ opz ppter alios seq̃: nec deo ppter homines obedire: sed ppter seipsum. Iõ sequit. Sz patri tuo celesti ꝙ est in abscondito. Glo. Id est patri tuo celesti ꝙ est inuisibilis: vel qui habitat in corde p fidẽ. deo autẽ ieiunat ꝙ p ei⁹ amore se macerat: ꝛ qḋ sibi subtrahit: alteri largit. Et pr tuus qui vi. in abscõ. red. tibi. Remi. Sufficit em tibi vt ꝙ est inspector cõsciẽtie: sit ꝛ remunerator. Chrys. super mat. Spũaliter aũt facies aie: conscĩẽtia intelligit. Sicut em in cõspectu hominũ gratiosa est facies pulchra: sic in oculis dei speciosa ẽ mũda ꝯscia. Hãc faciẽ hypocrite ꝙ ppter hoĩes ieiunãt exterminãt: fallere volẽtes deũ ꝛ hoĩes: nam semp vulnerata est ꝯsciẽtia ei⁹ ꝙ peccat. Si ergo abstuleris nequitiã ab aĩa tua lauasti ꝯsciẽtiã tuã ꝛ bene ieiunas. Leo pa. in ser. de ieiu. Impleri em dz ieiuniũ nõ ciborum tm̃mõ parcitate: sz maxie priuatiõe vitiorum. Nã cũ ob hoc castigatio ista sumat: vt carnaliũ desideriorũ fomites subtrahant. nullũ magis sectãdũ est cõtinẽtie gen⁹: ꝙ vt semp simus ab iniusta volũtate sobrij: ꝛ ab inhonesta actiõe ieiuni ꝙ deuotio nõ secernit inualidos qz etiã in lãguido corpe põt anime integritas repiri. Chrysosto. super Matth. Spiritualiter autem caput tuũ christ⁹ est: sitientẽ pota: esuriẽtẽ ciba: ꝛ sic oleo misericordie vnxisti caput tuũ. i. xpm qui

Moralis intelligẽtia.

Rit⁹ prouincie palestine.

clamat in euangelio: qd vni ex minimis meis fecistis: mihi fecistis. Grego. in ho. Illud enim ieiunium de⁹ approbat: qd an oculos ei⁹ man⁹ eleemosynarum lauat. Hoc aut qd tibi subtrahis alteri largire: vt vn tua caro affligit: inde egentis primi caro reparet. Aug. de ser. dñi. Uel caput recte accipim⁹ rõnẽ: q in ala preeminet: & cetera hoīs mẽbra regit. Ungere ergo caput ad letitiã pertinet. Interi⁹ q gaudeat de ieiunio suo: q ieiunãdo se auertit a volũtate seculi vt sit subdit⁹ xp̃o. Gl. Ecce nõ oĩa in nouo testõ ad lrãm accipiunt. Ridiculũ em̃ est in ieiunio oleo p fundi: sz spũ amoris ei⁹ cui⁹ passionib⁹ debemus pticipare nos macerãdo mẽs dz inũgi. Chry. sup mat. Prope aũt dz faciẽ qdẽ lauare: caput aũt nõ lauare: sz vngere. Quãdiu em̃ sum⁹ i corpe 9scia nr̃a sordida est in pctis. Caput aũt nr̃m xp̃s: pctm̃ nõ fecit.

¶ Nolite thesaurizare vob thesauros i tra vbi erugo & tinea demolit: & vbi fures effodiũt & furant. Thesaurizate aũt vobis thesauros i celo vbi nec erugo: nec tinea demolit: & vbi fures nõ effodiũt nec furãt. Ubi ẽ em̃ thesaurus tu⁹: ibi est & cor tuũ.

¶ Chry. in ho. Postq̃ vane glie expulit egritudinẽ: optime iã fmonẽ de 9tẽptu diuitiarum iducit. Nihil eni ita pecunias concupiscere facit: vt glie cupido: pp̃ter h̃ nãq3 famulorum greges & auro optos equos: & argẽteas mẽsas expetũt hoies: nõ vt vtilitatẽ aut voluptatẽ impleãt: sed vt mltis ostẽdant. & h̃ ẽ qd dicit. Nolite thesa. vo. the. i terrã. Aug. de ser. do. Si em̃ eo corde q̃sq3 operet aliqd vt terrenũ 9modũ adipiscat: nõ erit cor mũdũ: qd in terra volutat. Sordescit eni aliqs cũ iferiori misceat nature: q̃uis in suo gñe non sordidet: q2 ẽt de puro argẽto sordidat aurũ si misceat: ita aius nr̃ terreno: q cu piditate sordescit: q̃uis terra i suo ordine mũda sit. Chry. sup mat. Uel aliter. Q2 supra dñs nihil d eleemosyna vel orone vl ieiunio docuerat: sz simulationẽ eorum 9pescuit tm̃: nũc fm tria pdicta tres 9nas itroducit doctrie q̃rũ pma ptinet ad eleemosynã q est hec. Nolite thesau. vo. th. in terra. vbi pmo dat 9siliũ vt eleemosyna fiat: vt sit ordo narratiõis talis. Cũ facis eleemosynã: noli tu[illegible] canere ante te. & postea subseq̃t. [illegible] lite thesaurizare vobis thesauro[illegible] terra. vbi pmo dat 9siliũ vt eleemosyna fiat. scdo oñdit q sit vtilitas in eleemosyna facienda. tertio vt neq3 timor inopie accidẽtis ipediat volũtatẽ elẽyne faciẽde. Chry. i ho. Dicẽs aũt. Nolite vo. the. in terra. subdit. Ubi erugo & tinea demolitur: vt demonstret thesauri q est hic nocumẽtũ: et ei⁹ q ẽ in celo vtilitatẽ: et a loco & ab his q nocẽt. q̃si di. qd formidas ne pecunie 9sumant: si eleemosynã dederis. Itaq3 da eleemosynã & additionẽ accipiẽt. etem̃ q in celis sunt apponent: q si non dederis perẽũt: & nõ dixit aliis derelinquis: qm̃ in hoc delectabile est hoĩbus. Rab. Tria autẽ ponit fm tres diuersitates diuitiarũ: metalla erugine: vestes tinea demoliunt. Sunt aũt alia q neq3 eruginẽ neq3 tineas timẽt: sicut lapides preciosi: et ideo ponit generale detrimentũ. s. fures qui oẽs diuitias rapere pñt. Chry. sup mat. Alia lrã habet: vbi tenea & comestura exterminãt. Oĩa em̃ bona mũdi tripliciter tollit interitus. Aut em̃ a semetipsis veterascũt & tineãt sicut vestimẽta aut ipsis dñis luxuriose viuẽtibus comedunt aut ab extraneis vel dolo vel vi calumnĩs vel alio iniquo mõ diripiunt: q oẽs fures dicunt q2 p iniq̃tatẽ festinãt aliena facere sua. Sz dices. Nũ qd oẽs q hec hñt pdũt ea. Interim qdẽ dicã q2 & nõ oẽs pdũt: h̃ multi pdũt. Uere aũt & male seruatas diuitias etsi non corpaliter spũalr tñ pdidisti: q2 nõ pficiũt tibi ad vsum salutis. Ra. allegorice aũt erugo si

Doctrina de eleemosyna.

Mũdi bõa pduntur tripli̇r.

gnificat superbiam que decorē virtutum offuscat. Tinea que vestes latenter rodit inuidia est: que bonum studium lacerat: et per cōpactionem vnitatis dissipat. Fures sunt heretici et demones qui semper ad hoc sunt intenti vt spiritualibus spolient. Hila. Ceterum laus celestis eterna est: nec furto surrepēti subtrahēda nec tinea et rubigine inuidie excidēda. Et ideo sequitur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo: vbi neque erugo neque tinea demolitur: et vbi fures non effodiunt: neque furantur. Aug. de ser. do. in mō. Celū autem hoc loco nō corporeū acceperint: quia omne corpus pro terra habēdum est. Totū enim mūdū debet cōtēnere qui sibi thesaurizat in illo celo de quo dictum est. Celum celi domino. i. in firmamento spirituali. Celū enim et terra trāsibūt. Non aūt in eo quod trāsit collocare debemus thesaurū nostrum: sed in eo quod semper manet. Chrys. super Mat. Quid ergo melius est: an sub terrā reponere vbi incertus est conseruationis euētus an in celo vbi ē certa custodia? Que autē stultitia est illic relinquere vnde exiturus es: et illic nō pmittere quo iturus es? Illic ergo substantiam tuam colloca: vbi patriam habes. Chry. in ho. Quia tamen non pis terrenus thesaurus erugine aut tinea destruitur: aut per fures aufertur: et ideo aliud inducit dicēs. Ubi est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum: ac si dicat. et si nihil priorum eueniat non paruā sustinebis iacturā inferioribus affixus: et eorum seruus factus et a celestibus cadens et nihil excelsorum cogitare potens. Hier. Hoc autem nō solum de pecunia: sed de cunctis possessionibus sentiendū est. Gulosi enim deus vēter est. Lasciuū thesaurus sunt lubrica amatoris libido huic seruit vnusquisque a quo vincitur. Ibi ergo habet cor: vbi et thesaurus. Chry. super mat. Uel aliter ponit nūc que sit vtilitas in eleemosyna faciēda. Qui enim collocat thesauros in terra nō habet quid speret in celo. Ut quid ergo aspiciat in celū. vbi nihil repositum habet? Unde dupliciter peccat. primo quia mala congregat. secundo quia cor habet in terra: et ex contrariis causis dupliciter benefacit qui thesaurizat in celo.

Lucerna corporis tui ē oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuū lucidū erit. Si autem oculus tuus fuerit nequā: totū corpus tuū tenebrosum erit. Si ergo lumē quod in te ē: tenebre sūt: ipse tenebre quāte erūt?

Chry. in ho. Postquam fecit mentionē de itellectu in seruitutem redacto et captiuato: quia hoc nō multis facile cognoscibile erat: ad exteriorem doctrinā trāsponit dicens. Lu. cor. tui est oculus tuus. ac si di. Si non nosti quid est iactura intellectus a corporalibus hoc disce. Quod enim est oculus corpori: hoc est intellectus aie. Sicut ergo oculis orbatis multum operationis reliquorum mēbrorū amittitur lumine ex eis extincto: ita et mente corrupta multis malis vita tua implet. Hier. Hoc ergo totū transfert ad sensum: quō enim corpus totū est in tenebris: si oculus nō fuerit simplex: ita si aia pncipalē fulgorē suū pdiderit: vniuersus sensus: vel sensualis pars aie in caligine cōmorabitur: vnde dicit. Si ergo lu. quod in te ē: tenebre sūt: ipse tenebre quāte sunt. i. si sensus qui lumē ē aie vitio caligat: ipa putas caligo quibus tenebris obuoluetur? Chry. sup mat. Uidetur aūt quod nō de corpali oculo hic loquatur: nec de hoc corpe quod vr a foris: alioquin dixisset. Si oculus tuus sanus fuerit aut infirmus. nunc aūt subdit: simplex et nequā: si autē benignū oculū habet et infirmū: nunquid corpus eius in lumine est? Aut si malignū et sanū: nunquid corpus eius in tenebris est. Hiero. Sed solēt lipientes lucernas videre numerosas: simplex autē oculus et purus simplicia intuetur et pura. Chry. super Mat. intellectus oculo cōparatur.

Uel dr oculus nõ a foris:sz ab int⁹. Lucerna eñi est mēs per quam aīa videt deum. Qui ergo cor habet ad deū:illius oculus lucidus est.i.illi⁹ mens munda est:non terrenis concupiscētiis sordidata. Tenebre aūt in nobis sunt sensus carnales qui semper desiderāt q̄ sunt tenebrarū. Qui ergo habet oculum mundū.i. mentē spiritualē:corpus suum seruat lucidū.i.sine peccato. Et si eniz caro desiderat mala:virtute tñ diuini timoris repercutit eā. Qui autez habet oculū.i.mētem aut malignitate tenebrosam aut concupiscentiā turbulentā:tenebrosum possidet corp⁹ nō eñi resistit carni qñ cōcupiscit gue[r]sa:qz non habet spem in celo q̄ p̄stat nobis virtutem vt nobis concupiscentiis resistamus. Hila. Uel aliter. De officio luminis oculi lumen cordis expressit:quod si simplex z lucidū manebit claritatē eterni luminis corpi tribuit z splēdorē originis sue corruptiōi carnis isfundet.s.in resurrectiōe. Si aūt obscurū pctis z volūtate erit necq̄:vitiis mentis natura corporis subiacebit. Aug. de ser. do. Uel aliter. Oculum hic accipe debemus intētionē nrāz q̄ si munda fuerit z recta:oia opera nrā que secūdū eā operamur bona sunt:que quidē oia totū corpus appellauit:qz z apl's mēbra nostra dicit quedā opera vbi ait. Mortificate mēbra vrā fornicationē z immūdiciā zc. nō ergo quid quisq̄ faciat sed quo animo faciat considerandū est. Hoc est eñi lumē i nobis:qz hoc nobis manifestuz est bono aīo nos facere qd faciam⁹. Oē eñi qd manifestatur lumen est. Ipsa x̄o facta q̄ ad hoīm societatē p̄cedunt incertū nobis habēt exitū:et ideo tenebras eas vocauit. nō eñi noui cū pecuniā porrigo indigenti quid sit inde facetur⁹. Si ergo ipsa cordis intentio q̄ tibi nota est:sordidatur appetitu t̄palīū rerū magis ip̄m factum cuius incertus est exitus sordidū erit qz et si bene alicui proueniat:quod tu nō recta intentione facis:quō tu

intētio nis bone vtilitas.

feceris imputabitur tibi nō qūo illi p̄uenerit. Si aūt simplici intētione.i.fine charitatis opa nrā fiāt:tūc mūda sunt z placēt in cōspectu dei. Aug. cōtra menda. Sed ea que constat esse pctā:nulla velut bona intētione faciēda sunt:ea quippe opera hoīm si cās habuerit bonas vel malas:nūc sunt bona nūc mala. que nō sunt p seipsa pctā:sicut victū p̄bere pauperib⁹ bonū est si fiat mie causa:malū aūt si fiat cā iactātie. Cū vero opera ipsa pctā sunt vt furta:stupra:z hmōi qs dicat causis bōis esse faciēda. vel peccata nō esse? qs dicat furemur diuitibus vt habeam⁹ qd dem⁹ paupib⁹? Grego. 33. mora. Uel aliter. Si lumen qd in te est.i.si hoc qd nos bñ agere cepim⁹:ex mala intētiōe offuscam⁹ ip̄a q̄ mala esse nō ignoram⁹ et cū facim⁹:quāte tenebre erūt. Re. Uel al'r. Fides lucerne assimilat:qz p eā gressus interioris ho'is.i.actio illuminat ne offendat sz il'd. Lucerna pedib⁹ meis x̄bū tuū q̄ si fuerit mūda z simplex totū corp⁹ lucidū erit. Si vero sordida:totū corp⁹ erit tenebrosuz. Ul' aliter. Per lucernā intelligitur rector ecclesie:qui bene ocul⁹ dicitur qz salutaria plebi subiecte p̄uidere debet q̄ p corp⁹ intelligit. Si ergo rector ecclesie errauerit:q̄tomagis errabit populus ei subiectus.

Fides cōparat lucerne.

Nemo pt duob⁹ dñis fuire. Aut eñi vnū odio hēbit:z alterū diliget:aut vnū sustinebit z alterū cōtēnet. Nō potestis deo seruire z māmone.

Chry. sup matt. Superi⁹ dixerat dñs q qui habet mentē spiritalem: ille potest corpus suuz seruare sine peccato. qui autem non habet:non potest. cuius rōne subiūgit dicens. Nemo potest duobus dñis seruire. Gl. Uel aliter. Qd dictū est supra q propter intentionem temporalium bona mala fiūt. vnde posset aliquis dicere. Ego faciam bona:z propter temporalia z propter celestia. Contra

tra qd dns ait. Nõ potestis duobus dñis fuire. Chry. i ho. Ul' alr. In añ riorib' auaritia ꝯpressit tyrãnidẽ ꝑ multa ꝛ magna: ſꝫ adhuc alia appo= nit ãpliora. Nõ eñ in h ſolũ nob no cẽt diuitie ꝙ latrões aduerſus nos armãt: ꝛ ꝙ itellectũ obtenebrãt: ſed ẽt a fuitute dei nos expellũt: ꝛ h ꝓ= bat a cõib' ꝯceptiõib' di. Nemo po. duo. do. ſer. Duos ãt dicit: q̃ ꝯria ĩ= iũgũt. Cõcordia eĩ mltos vnũ facit: qd oñdit ꝑ h qd ſubdit. Aut eĩ vnũ odio hẽbit. iõ aũt duo ponit vt mõ= ſtret facilẽ eẽ trãſmutationẽ ad me li'. Si eñ dicas. Seru' fact' ſuz pe cuniarũ: amando. ſ. eas: monſtrat ꝙ poſſe eſt ad aliud venire. ſ. nõ ſuſtinẽ do fuitutẽ: ſꝫ ꝯtẽnẽdo. Gl. Uel duo tãgere vr ſeruĩctiũ gña: qdã eñ ſer uiũt liberalr ex amore: qdã ſeruilir ex timore. Si g aliqs ex amore ſer= uiat vni ꝯrioꝝ dñoꝝ: neceſſe ẽ vt al terũ odio hẽat. Si ꝟo ex timore ſer uiat neceſſe ẽ vt dũ vnũ ſuſtinet: al= teꝝ ꝯtẽnat: res ãt terrena vl' de' ſi ĩ corde hois dñer ad ꝯria ex vtroqꝫ trahir hõ. naz de' trahit ad ſupiora ſibi ſeruiẽtẽ: res ꝟo terrena ad infe riora: ꝛ iõ quaſi ꝯcludẽs ſubdit. Nõ po. deo f. ꝛ mã. Hier. Mãmõa fmõe ſyriaco diuitie nũcupant. Audiat g h auar' q̃ cẽſer vocabulo xp̃iano: nõ poſſe ſe ſil' diuitijs xp̃oqꝫ fuire: ꝛ tñ nõ dixit. Qui hꝫ diuitias ſꝫ q̃ fuit di uitijs. q̃ eĩ diuitiaꝝ fu' eſt diuitias cuſtodit vt feru'. q̃ ãt fuitut' excuſ ſit iugũ: diſtribuit eas vt dñs. Glo. Per mãmona ẽt itelligit diabol' q̃ preeſt diuitijs: nõ ꝙ poſſit eas dare niſi qñ de' ꝑmittit: ſꝫ qꝛ ꝑ eas hoies fallit. Aug. d f. do. ĩ mõ. Qui eñ ſer= uit mãmone. i. diuitijs illi vtiqꝫ ſer= uit: q̃ reb' iſtis terrenis merito ſue ꝑuerſitatis ꝑpoſit' ꝑnceps hui' ſcli a dño dr. Ul' alr. q̃ ſint duo dñi oñdit cũ dr nõ po. do f. ꝛ mã. ſ. deo ꝛ diab. aut g hũc odio ha. hõ: ꝛ al. di. i. deũ. Aut v. ſu. ꝛ al. ꝯtẽ. patir eĩ durũ dñz qſqs fuit mãmone. ſua. n. cupidita= te iplicat' ſubdir diabolo: ꝛ nõ cũ di ligit. Sicut q̃ ancille aliene cõiũct' eſt ꝑꝑ ꝯcupiſcẽtiã durã patir fuitu tẽ ꝛ ſi nõ diligat eũ: cui' ancillã di= ligit. Dixit autẽ alterũ cõtẽnet: nõ odio hẽbit. null' eñ vera ꝯſcia deũ põt odiſſe. Cõtẽnit autẽ. i. nõ timet eũ: cũ q̃ſi de ei' bonitate ſecur' eſt.

Marginal notes (left): duo ſer uiẽtiuz gña. — diuitia rũ tur= pe ſer= uitiuz.

¶ Iõ dico vobis ne ſolliciti ſitis aie vr̃e qd manducetis neqꝫ corpi vr̃o qd induami ni. Nõne aia pl' eſt ꝙ eſca: ꝛ corpus pluſꝙ veſtimẽtum.

¶ Aug. de f. do. ĩ mõ. Qꝛ ſuperi' do cuerat dñs ꝙ quiſqs vult diligere deũ et cauere ne offendat: nõ ſe ar= bitret duob' dñis poſſe fuire: ne for te ꝙuis iã ſupflua nõ q̃rant: ꝑpter ipſa tñ neceſſaria cor duplicet: ꝛ ad ea deflectãda torqueat intẽtio. ſub iũgit dicẽs. ideo di. vo. ne. ſo. ſi. ani. ve. qd man. neqꝫ cor. ve. quid indua. Chry. in ho. Nõ hoc dicit ꝙ aĩa ci= bo idigeat. ĩcorporea ẽ eñ ſꝫ fm cõ= munẽ locut' ẽ ꝯſuetudinẽ. alr eĩ nõ põt morari in corpe niſi eo cibato. Aug. Uel aĩam ĩ hoc loco ꝑ aĩali vi ta poſitã nouerim'. Hie. In nonnul lis codicibus additũ eſt: neqꝫ quid bibatis. Ergo ꝙ oibus natura tri= buit ꝛ iumentis ꝛ beſtijs hoibuſqꝫ cõe eſt hui' cura penit' liberamur. Qd aũt hic dr de carnali cibo ꝛ ve= ſtimento accipiam'. Ceterũ de ſpiri tualib' cibis ꝛ veſtimẽtis ſemꝑ de= bem' eſſe ſolliciti. Aug. de here. Di cũtur aũt euchite qdã heretici opi nãtes mona. nõ licere ſuſtẽtãde vi= te ſue cã aliqd operari: atqꝫ ita ſeip ſos ꝓfiteri vt oĩno ab opib' vacẽt. Aug. de operib' monachorum. In= quiũt eñ nõ de hoc ope corpali ĩ q̃ vel agricole vel opifices laborant ꝑ cepit apl's cũ dixit. Qui nõ vult opa ri ñ mãducet. neqꝫ euan. poſſet oĩno eſſe cõtrari' vbi ait dñs. Iõ dico vo bis ne ſolliciti ſitis. In verbo ergo apoſtoli ꝑdicto ſpũalia opa debem' accipere: de quib' alibi dr. Ego plã taui apollo rigauit: et ita ſe arbitrã tur apoſtolice ꝛ euangelice obtem= perare ſententie: cum euangelium credunt de non curando corporali

Marginal note (right): Error euchi= tarũ ex plodit.

huius vite indigentia precepisse: et apostolū de opere et cibo spūali dixisse. Qui nō vult operari: nō manducet. Prius ergo demonstrem⁹ aplz opa corporalia seruos dei operari voluisse. ꝓ remiserat em̄ dicēs. Ipsi scitis quō oporteat vos imitari: quia nō inquieti fuim⁹ inter vos: neqꝫ panē ab aliquo gratis mādūcauim⁹: sꝫ in labore et fatigatiōe die ac nocte laborātes: ne quē vr̄m grauaremus: nō qꝛ nō habuim⁹ ptātē: sꝫ vt nosipsos formā darem⁹ vobis qua nos imitaremini. Nā et cū essemus apd̄ vos: hoc denūciabam⁹ vobis: qm̄ si qs nō vult opari nō māducet. Quid ad hoc dici pōt qn̄ exemplo suos docuit: qd p̄ceperit. s. corpalr̄ opando? Nā q corpalr̄ oparet̄ ostēdit in actib⁹ vbi dr̄: q māsit cū aqla et vxore ei⁹ p̄scilla op⁹ faciēdo apd̄ illos. erāt em̄ tabernaculoꝝ artifices et tn̄ aplo tāq̄ p̄dicatori euāgelij militi xp̄i plātatori vinee pastori gregis cōstituerat dn̄s vt de euāgelio viueret q tn̄ stipēdiū sibi debitū nō exegit: vt se formam daret eis q exigere idebita cupiebāt. Audiāt ḡ q nō habēt hāc ptātē: quā ille hēbat vt tm̄mō spūalr̄ operātes māducēt panē a corpali labore gratuitū. Si aūt euāgeliste sunt: si ministri altaris: dispēsatores sacr̄orū habēt hāc ptātē: si saltē hēbant aliqd in seculo quo facile sine opificio sustētarēt hāc vitā qd̄ conuersi ad deū indigētib⁹ dispartiti sunt et credēda est coꝝ īfirmitas et ferēda. Nec attēdendū in quo loco hoc qd̄ hēbāt ipēderint: cū oīm xp̄ianorum sit vna respublica. Sꝫ q veniūt ad p̄fessionē seruitutis dei ex vita rusticana: et ex opificū exercitio: et plebeio labore si quominus operētur excusari non pn̄t. Nullo em̄ mō decet vt in ea vita vbi senatores fiunt laboriosi: ibi fiant opifices ociosi: et q veniūt relictis delitijs suis q fuerūt p̄diorū dn̄i ibi sint rustici delicati. At cū dn̄s ait. Nolite solliciti eē. nō hoc dicit: vt ista nō pcurēt: q̄ tū necessitatis est vn̄ honeste possunt

Doctrina claustralis.

rūt: sed vt ista intuant̄: et ꝓpter ista faciāt qcq̄d in euāgeliū p̄dicatione facere iubentur: eam nāqꝫ intentionem paulo supius oculum vocauerat. Chry. i ho. Uel pōt alr̄ ꝯtinuari. Cū em̄ docuisset dn̄s pecuniā despicere: ne aliq diceret q̄liter poterimus viuere: si oīa proicerimus subiūgit dicēs. Ideoqꝫ dico vobis. Glo. Id est cura tpali ne retrahamini ab eternis. Hiero. Precipit ḡ nobis ne solliciti simus qd comedamus. qꝛ in sudore vultus p̄param⁹ nobis panē. Ergo labor exercēdus est: sollicitudo tollēda. Chry. super Mat. Nō em̄ sollicitudinib⁹ spūalibus: sed laborib⁹ corpalib⁹ acqrendus est panis: qui laborātibus pro premio diligētie deo p̄stante abundat: et negligentib⁹ ꝓ pena deo faciente subducit. Cōfirmat aūt spem nostram dn̄s. et primo de maiori ad minus descendit dicēs. Nonne aia pl⁹ est q̄ esca: et corpus plusq̄ vestimentum. Hiero. Qui maiora p̄stitit vtiqꝫ et minora p̄stabit. Chry. super Mat. Nisi em̄ voluisset ꝯseruari qd̄ erat nō crearet: qd̄ āt sic creauit: vt ꝑ escā seruet̄ nece est vt det ei escā: q̄diu vult eē qd̄ fecit. Hila. Uel alr̄. Qꝛ corrupt⁹ circa futuroꝝ curā infidelium sensus est calumniantiū que in resurrectione corporū spēs sit futura: que in substantia eternitatis alimonia. Ideo subseqūēter dr̄. Nonne anima plus est q̄ esca? Non em̄ patitur spem nostram futuri in resurrectione cibi et potus et vestitus sollicitudine demorari: ne redēpti in corpus atqꝫ animam cōtumelia in non efficiēdis leuioribus inferatur.

¶ Respicite volatilia celi q̄ nō serunt: neqꝫ metūt: neqꝫ cōgregāt i horrea: et pr̄ vr̄ celestis pascit illa. Nōne vos magis plur̄ est̄ illis? Quis āt vr̄z cogitās pōt adijcere ad staturā suā cubitū vnū.

¶ Chry. sup mat. Postq̄ ꝯfirmauit spem nostram de maiori ad minus descendēs: deinde cōfirmat de minori ad maius ascendens cū dicit. Res. vo. ce. q2 non se. neq3 metunt. Augu. de operibus monachorum. Quidā se dicunt ꝑpterea operari nō debere: q2 nec volucres celi semināt nec metunt. Cum ergo non attendūt qđ sequitur. Neq3 congregant in horrea. Cum ergo isti manus ociosas ꝛ plena repositoria volunt habere: cur deniq3 molunt et coquūt? hec eñ aues nō faciūt: aut si reperiūt quib9 hoc persuadeant vt eis per singulos dies escas afferant preparatas saltē sibi de fontibus aquā afferūt ꝛ reponūt: qđ volatilia non faciūt. Sed si nec aqua sibi vasa cogunt implere: ꝛ iam illos qui tunc erāt hierosolyme nouo gradu iustitie supergressi sunt qui demisso sibi ex gratia frumēto panem fecerunt aut facere curauerunt: qđ aues non faciūt. Non pñt autē ista seruare: vt scʒ nihil in crastinū reponant: qui se per multos dies a cōspectu hoim separatos et nulli ad se prebentes accessum includunt seipsos: viuētes in magna intentione orationū. An forte quo sunt sanctiores: eo sunt volucribus dissimiliores? Qđ ergo dicit de volatilib9 celi ad hoc dicit: neq3 quisq̄ putet deū seruorū suoꝝ necessaria non curare: cum eius ꝓuidētia vsq3 ad ista gubernanda ꝑueniat. Neq3 eñ nō ipse pascit eos qui manibus operant: neq3 etiam q2 deus dixit. Inuoca me in die tribulationis et eruam te. non debuit fugere apostolus: sed expectare vt comprehenderetur: ꝛ cum deus sicut tres pueros de medijs ignibus liberaret. Sicut eñ qui fugientibus sanctis hmōi questionē obijceret: responderēt non se oportuisset tētare deum: sed tunc talia deum si vellet esse facturū: vt eos liberaret: sicut danielē a leonib9 ꝛ petrum a vinculis: cū ipsi quid facerent non haberēt. Cum vero eis fugā in ꝑtātem

Taxantur supstitiosi monachi.

dedisset etiā si liberarent per illum nō nisi ab ipso liberarent: sicut seruus dei valētibus manibus suis victū trāsigere si ex euangelio mouerit questionē de volatilibus celi q̄ nō semināt neq3 metūt: facile respōdebunt. Si nos per aliquā infirmitatem vel occupationē nō possumus operari: ille nos pascet sicut aues q̄ nihil operant. Cum aūt possumus non debemus tētare deum: q2 hec que possumus eius munere possumus. Et cū hic viuim9: illo largiēte viuim9: qui largit9 est vt possimus: et ille nos pascit a quo aues pascunt sicut dr. Et pater vester celestis pascit illa: nonne vos magis plu. estis illis? Augu. de ser. do. in monte. i. carius vos valetis: q2 rationale aial sicut est hō sublimius ordinat in rerum natura q̄ irrationalia: sicut sunt aues. Augu. xi. de ciuitate dei. Plerūq3 tñ carius cōparat equus q̄ seruus: ꝛ gemma q̄ famula: non rōne cōsiderantis: sed necessitate indigētis: seu voluptate cupiētis. Chry. sup mat. Omnia eñ aialia deus ꝑpter hoiem fecit hoiem aūt ꝑpter se. quāto ergo preciosior est hois creatio: tāto maior est dei sollicitudo de ipso. Si ergo aues nō laborātes inueniūt escas: homo non inueniet cui deus dedit ꝛ operandi scientiā ꝛ fructificandi spem? Hiero. Sunt aūt quidam qui dum volunt terminos patrū excedere ꝛ ad alta volitare: i ima mergūtur. Uolatilia celi angelos esse volunt ceterasq3 in dei ministerio fortitudines que absq3 cura dei sui alantur prouidētia. Si hoc ita est vt intelligi volūt: quommodo sequitur dictū ad hoies. Nōne vos ma. plu. estis illis? Simpliciter ergo accipitur: qđ si volatilia absq3 cura ꝛ erūnis: dei alunt ꝑuidentia: que hodie sunt et cras non erunt: q̄to magis hoies quibus eternitas repromittit? Hila. Potest autem dici q̄ sub noie volucrū exēplo nos immundoꝝ spirituum hortat: qb9 sine aliquo negocio querēdi ꝛ cōgregādi

di: viuēdi

di:viuēdi th̄ tribuit de eterni ↄsi lij ptāte subdat:atq; vt ad immūdos istud spūs referat oportune adiecit. Nonne vos magis pluris estis illis? De cōpationis p̄stantia dn̄iaȝ neq̄tie ⁊ sctitatis ondēs. Glo. Non solū aūt exēplo auiū:sed experimēto docet q̄ ad hoc q̄ sum⁹ ⁊ viuim⁹ nostra cura non sufficit:sed diuina puidētia operat dicēs. Quis autē vestrū cogi. pōt adijce. ad staturam suā cubi. vnū. Chry. sup mat. Deus em̄ est qui per singulos dies incrementa corpis tui facit:te nō intelligente. Si ḡ in teipsos quotidie dei puidētia operat:quō in necessariis tuis cessabit? Si aūt vos cogitādo modicā partē corpi vr̄o addere nō potestis: quō cogitando saluandi estis in toto? Aug. de ser. do. in mō. Uel pōt referri ad sequentia:ac si diceret. Nō esse cura nostra factum vt ad hanc staturā veniret corpus nostrum:ex q̄ intelligi pōt q̄ si veletis adijcere vnū cubitū nō posse tis. Illi ḡ tegēdi corpis curā relinquite cui⁹ cura factū est vt esset tāte stature. Hila. Uel alr̄. Sicut fidē vitalis sube nostre de documento spirituū seruauit:ita opinionē futuri habitus iudicio cōis intelligentie dereliquit. Cum em̄ vniuersorū corporū q̄ vitā hauserūt:diuersitatē in vnū pfectū virū sit excitatur⁹ solus q̄ potens sit ad vniuscuiusq; pceritatē cubitū vnū ⁊ alterū tertiūve prestare: de vestitu. i. de specie corporū cū eius cōtumelia ambigim⁹:qui vt equalē oēm hoiem efficiat:tantū mensure est humanis corporib⁹ additurus. Aug. vlti. de ciui. dei. Sed si xp̄s in ea mensura corporis in qua mortuus est resurrexit:nefas est dicere cum resurrectionis oīm tp̄s venerit:accessuraȝ corpori eius eā magnitudinē quam non habuit:qn̄ in ea discipulis in q̄ not⁹ erat appuit:vt lōgissimis fieri possit equalis. Si aūt diximus ad dn̄ici corpis modū etiā minorū maiorūq; corpa redigenda peribit de multorū corporib⁹ plurimū;cuȝ ipse nec capillū periturū esse pmiserit. Restat ḡ vt q̄sq; recipiat suam mensurā quam vel habuit in iuuentute si senex ē mortu⁹:vel fuerat habitur⁹ si ē añ defunct⁹. Et iō nō ē dictū ab ap̄lo i mēsurā stature s; i mēsurā etat⁹ plenitudis xp̄i:q: resurgēt corpa mortuorū i iuuenili etate ⁊ robor ad quā xp̄ȝ puenisse cognouim⁹.

¶ Et d̄ vestimētis q̄d sollici ti estis? Cōsiderate lilia agri quō crescūt. Nō laborāt neq; nēt. Dico aūt vob:qm̄ nec salomon in oī glorja sua coopert⁹ est sicut vnū ex istis. Si em̄ fenuȝ agri qd̄ hodie est ⁊ cras in clybanuȝ mittit de⁹ sic vestit:q̄to magis vos modice fidei?

¶ Chryso. in ho. Postq̄ monstrauit q̄ nō opȝ nos p cibo eē sollicitos: ad id quod leuius est ptransit:neq; em̄ ita necessarium est indumētum sicut cibus. vn̄ dicit. Et de vesti. q̄d solli. estis? Non aūt hic vtit exēplo volucrū vt induceret pauonē ⁊ cygnū:a qb⁹ erat siīa exēpla accipe: sed vtit exēplo liliorū dicens. Considerate lilia agri. Uult ex duob⁹ mōstrare superabundantiam. s. a munificentia pulchritudinis:et a vilitate pticipantiū tali decore. Aug. de ser. do. in mōte. Ipsa autē documēta nō sic allegorice discutiēda sunt:vt queramus quid significēt aues celi aut lilia agri:posita sunt em̄ vt de reb⁹ minoribus maiora persuadeantur. Chry. super mat. Lilia enim statuto tpe formant in frondibus:vestiunt cādore:implentur odoribus. Et q̄ terra radici nō dederat:deus inuisibili operatione largit. In oībus aūt eadē plenitudo seruatur:vt non ab euētu facta putent:sed dei puidentia intelligant esse disposita. Dicendo aūt. Nō laborāt:viros cōfortat. Dicēdo vero. Neq; nēt:mulieres. Chry. in ho. Hec aūt dicēs non op⁹ Moral' exposi tio.

prohibuit: sed sollicitudinē: sicut et supra cū de seminatione loqueret. Chry. Et vt magis dei prudentiam in ipis cōmēdet: que omnē superat hūanā industriā: subdit. Dico autē vobis qm neqꝫ salo. in om. glia sua coop. est sicut vnum ex istis. Hiero. Reuera eni qd sericum: q regū purpura: q pictura textricum pōt floribus comparari? Quid ita rubet vt rosa? Quid ita cādet vt liliū? Uiole vo purpurā nullo superari murice: oculorū magis q sermonis indicīū est. Chry. in ho. Quātū eni veritatis ad mēdaciū tm̄ vestimentorū et florū dr̄ia est. Si g salomō a floribus supat⁹ est: q oib⁹ regib⁹ fuit p̄clarior: qn tu vestimētis poteris vincere florū decorē? Est aūt salomon supat⁹ a florū decore non semel tm̄ neqꝫ bis: sed p totū tp̄us sui regni. Et h est qd dicit In oi glia sua: qui nec in vno die ita decorat⁹ est vt flores. Chry. sup mat. Uel hoc dicit: qz salomon et si nō laborabat qd vestiret: tn̄ iubebat. Ubi autem iussio: illic et ministrātiū offensa: et iubentis ira frequenter inueniť: hic autē qn nesciunt sic ornanť. Hila. Uel lilia intelligēda sunt angelorū celestium claritates: qb⁹ a deo glie cādor indult⁹ ē. Nō laborāt aūt neqꝫ nent: qz virtutes angelorum ex ea quam adepte sunt originis sue sorte vt sint semp accipiūt: et cum in resurrectione similes hoies angelis erūt sperare celestis glie voluit opimentū exemplo angelice claritatis. Chry. sup mat. Si aūt florib⁹ terrenis sic occurrit deus: q nati sunt: vt tm̄mō videanť et pereāt: hoies negliget: qs sic creauit vt nō p tpe videanť: sz vt ppetuo sint? Et h est qd dicit. Si autē fenum agri qd hodie est et cras i clybanū mittiť de⁹ sic vestit: q̄tomagis vos modice fidei. Hiero. Cras aūt in scripturis futurum tp̄s intelligiť dicēte iacob. Exaudiat me cras iustitia mea. Glo. Alii libri habēt in ignē vel in aceruū q hz spēm clybani. Chry. in ho. Non aūt lilia iā ea vocat: sed fenū agri: vt eorū vilitatē ondat. Sed et aliā vilitatē apponit dicēs: q hodie sunt et non dixit. Cras nō erūt: sed qd est multo deficienti⁹: qz in clybanū mittiť. Qd aūt dicit. Quātomagis vos. occulte insinuať hūani gn̄is honor ac si diceret. Nos qbus aiam dedit corpus plasmauit: prophas misit: et vnigenitū filiū tradidit. Dicit autē. Modice fidei: qz modica fides est q nec de minimis certa est. Hila. Uel sub feni noie gētes nuncupanť. Si igitur gentib⁹ iccirco tm̄ indulgeť eternitas corporalis vt mox igni iudicū destinētur: q pphanum est sanctos de glia eternitatis ambigere cū iniqs eternitatis op⁹ prestet ad penā? Remi. Spūalr aūt p volatilia sancti viri designanť q ex aqua sacri baptismatis renascuntur: et deuotione terrena despiciunt: et celestia petunt. qb⁹ plures dicunť esse aplī: qz principes sunt oim sctōꝝ. Per lilia et sancti viri intelligūtur: q absqꝫ labore legaliū cerimonialiū sola fide deo placuerūt: de qbus dr. Dilect⁹ me⁹ mihi pascit iter lilia. Sctā etiā ecclia p liliū itelligiť: ppť candorē fidei: et odorē bone cōuersationis. de qua dr. Sicut liliū inter spinas. Per fenū designātur infideles: d qb⁹ dr Aruit fenū et flos eius cecidit. Per clybanū eterna dānatio: vt sit sens⁹ Si de⁹ infidelib⁹ tribuit bona tpalia: q̄tomagis tribuet nobis eterna.

Natura prestat arti. (margin)

tropologica expositio. (margin)

¶ Nolite ergo solliciti eē dicētes qd manducabim⁹: aut qd bibem⁹ aut q opiemur. Hec eni oia gētes inquirūt. Scit ei pr̄ vr̄ qz his oib⁹ idigetis. Querite ergo pmū regnū dei et iustitiā eius: et hec oia adijcientur vobis.

¶ Glo. Postq̄ sigillatim de victu et vestitu sollicitudinem excluserat argumēto ab inferiorib⁹ sumpto: hic gnāter vtrūqꝫ excludit dicens. Nolite g solliciti eē dicētes: qd mānducabimus: aut qd bibem⁹: aut quo opie

mur. Remi. Ideo aut hoc dñs repetiuit: vt ostéderet hanc rem esse pnecessariã: et vt artius eã in cordibus nr̃is inculcaret. Raba. Notandũ vero q nõ ait. Nolite qrere aut solliciti esse de cibo: aut potu: aut indumento: sed Quid manducetis: aut qd bibatis: aut quid vestiamini. vbi mihi vr̃ argui qui sumpto victu vel vestimento cõi lautiora cibi vel austeriora his cũ qb⁹ vitã ducunt alimẽta vel indumẽta requirunt. Glo. Est etiã alia sollicitudo supflua ex vitio hoĩs qñ fruct⁹ et pecuniã plus q̃ necesse est reseruãt: et dimissis spũalib⁹ illis intẽti sunt quasi de bonitate dei desperãtes: et hoc phibetur. vñ subdit. hec eñ oĩa gentes requirunt. Chry. sup mat. Qr in reb⁹ humanis fortunã credũt esse non puidentiã neq iudicio dei vitas suas gubernari estimãt: sed incerto duci euẽtu. Et iõ merito timẽt et desperãt q̃si q nemiñe hñt gubernãtem. Qui autem credit se dei iudicio gubernari: escam quidẽ suam in manu dei cõmittit. vñ sequit. Scit eñ pr̃ vester qr his oĩb⁹ indigetis. Chry. in ho. Non autẽ dixit. Scit de⁹: sed Scit pr̃ vester: vt eos in maiorem spem ducat. si eñ pr̃ est: non poterit despicere filios. cum nec hoĩes patres hoc sustineãt. Dicit autẽ. Qm his oĩbus indigetis vt magis sollicitudinem abijciatis: qr necessaria sunt. Qualr̃ eñ est pr̃ q sustinet etiã necessaria filijs nõ dare. Si aũt eẽnt supflua: non ita oporteret cõfidere. Aug. xv. de trini. Nõ autem ista ex aliquo tpe cognouit deus sed futura oĩa tpalia: atq in eis etiã quid et qñ ab illo petituri eramus: sine initio ante prescivit. Aug. xij. de ciui. dei. Qd aũt dicunt qdã hec dei sciã nõ posse cõprehẽdi: qr infinita sunt restat eis dicere q non oẽs numeros deus nouerit: quos infinitos esse certissimum est. Infinitas autẽ numeri non est incõprehẽsibilis ei: cuius intelligẽtie nõ est numerus. Quapropter si qcqd sciã cõprehenditur sciẽtia cõprehẽsione finit: profecto oĩs infinitas quodã ineffabili mõ deo finita est: qr eius sciẽ incõprehensibilis nõ est. Grego. nissenus in lib. de hoĩe. Qm aũt eius puidentia per hmõi signa demõstratur. pmanẽtia eñ vniuersoꝝ: et maxime eoꝝ q sunt in gñatione et corruptione. et positio et ordo eoꝝ que sunt: semp custodit fm eũdem modũ: qualr̃ vtiq pficeret nullo prouidẽte. Sed quidã dicũt deo curã esse existentiũ pmanentie in vl̃i: et hui⁹ solius puidentiã hr̃e. Singularia vo fieri vt cõtingit. Tres autẽ causas solas vtiq qs dicet non fiẽdi puidentiã singularium. Aut eñ hoc qd est ignorare deũ: qm bonum est particulariũ diligẽtiã hr̃e: aut non velle: aut nõ posse. Sz ignorãtia oĩno aliena ẽ a btã suba. Qualr̃ ei latebit deũ q nec hõ sapiens ignorabit: q singularibus destructis vniuersalia destruent? Nihil aũt phibet oĩa indiuidua perire: nulla procurante potẽtia. Si aũt nõ vult: pter duas fit causas: aut pter pigritiã: aut pter indecẽtiã. pigritia aũt a duobus generat: aut enim voluptate aliqua attracti pigritamur: aut ppter timorẽ desistimus quoꝝ neutrũ fas ẽ cogitare de deo. Si aũt dicãt non decere deum: indignũ eñ esse tãte btitudini paruis cõdescẽdere: qualr̃ nõ incõueniens est artificẽ qdẽ procurãte vniuersalia: nihil particulariũ neq paruissimũ derelinquere sine pcuratione sciẽtẽ q ad totũ pficit pars: cõditorẽ vo deũ artificib⁹ enunciare in doctiorẽ? Si aũt nõ põt: imbecillis est deus et impotens benefacere. Si vo incõprehẽsibilis nobis ẽ singulariũ puidẽtie rõ: non pptera opz dicere qr nõ est puidentia. ita enim dicerent: qr numerũ hoĩm ignoramus: neq hoĩes esse. Chryſ. super Matth. Sic ergo qui credit se dei iudicio gubernari: escam suam in manu dei committat. cogitet autem de bono et malo: de quo nisi sollicitus fuerit neq maluz fugiet neq bonum apprehendet. Et ideo

Margin notes: Modus querend⁹ hũano conuictui. — Infinita sunt deo finita. — Ratiocinatio igenio sa.

subdit. Querite aũt pmũ regnũ dei et iustitiã ei⁹. Regnũ dei est retributio bonoꝝ opeꝝ. Iustitia aũt eius: via pietatis p quã itur ad regnum. Si g cogites q̃lis erit gl'ia sctõꝝ: necesse ẽ aut ppt timorẽ pene recedas a malo: aut ppt desideriũ gl'ie festines ad bonũ. Et si cogitaueris q̃ sit dei iustitia: qd. s. odit de⁹ et qd amat: iustitia ipsa ostẽdit tibi vias suas q̃ amãtes se sequit. Non autẽ daturi sumus rõnẽ si paupes sum⁹ aut diuites: sed si bñ vel male egerimus: qd est in nr̃o arbitrio. Gl. Uel dicit iustitiã ei⁹. q. d. vt p eũ nõ per vos iusti sitis. Chry. sup mat. Terra etiã ppter pctã hoim maledicit: vt nõ germinet fm illd. Maledicta terra i ope tuo. bñdicit aũt cũ bona fecerim⁹. Quere g iustitiã et nõ deerit tibi panis. Uñ seqt. Et hec oia adiicient vobis. Augu. de ser. do. in mõ. s. tpalia q̃ manifeste hic ostẽdit nõ eẽ talia bona nr̃a ppter q̃ bñfacere debeam⁹: sed tñ necessaria eẽ. Regnũ vero dei et iustitia ei⁹ bonũ nr̃m est. vbi finis cõstituendus est. Sed quia in hac vita militamus: vt ad illud regnũ puenire possimus: que vita sine his necessariis agi nõ põt: apponent indt hec vobis. Cuꝫ autẽ dixit illud. Primũ significauit qꝛ hoc posteri⁹ querendũ est nõ tpe sꝫ dignitate: illud tanq̃ bonũ nr̃m: hoc tanq̃ necessariũ est. Neqꝫ enim verbi gratia debemus euangelizare vt manducem⁹: qꝛ sic vili⁹ haberem⁹ euãgeliũ q̃ cibũ: sed ideo mãducare: vt euãgelizemus. Querẽtibus aũt primũ regnũ dei et iustitiã eius. i. hoc preponentibus ceteris reb⁹: vt hoc ppter cetera queram⁹: nõ debet subesse sollicitudo ne necessaria desint: et iõ ait. Hec oia adiicientur vobis. i. consequentur sine vllo vr̃o impedimẽto: nec cũ ista q̃ritis: illic auertamini: aut duos fines cõstituatis. Chry. in ho. Et non dixit dabunt: sꝫ apponent: vt dicas qꝛ pñtia nihil sunt ad magnitudinem futuroꝝ. August. de ser. do. in mõte. Cũ aũt legim⁹ in fame et siti

tpalia q̃liter q̃rẽda:

aplm laborasse: non existimemus hic dñi pmissa titubasse: qñ quidẽ ista sunt adiutoria. Medic⁹ iste cui nos totos cõmisimus: nouit quãdo apponat et qñ detrahat sicut nobis iudicat expedire. Si eñ nobꝫ aliqñ defuerit: qd plerũqꝫ propter nostrã excitationẽ de⁹ sinit: non debilitat ppositũ nr̃m: sed aĩatũ confirmat.

¶ Nolite ergo solliciti eẽ i crastinũ: crastin⁹ eñ dies sollicitus erit sibĳpsi. Sufficit eñ diei malitia sua.

¶ Glo. prohibuerat sollicitudinẽ pñtiũ reꝝ: mõ phibet sollicitudinẽ futuroꝝ vanã ex vitiis hoim prouenientẽ cũ dicit. Noli ergo sol. eẽ in cra. Hier. Cras i scripturis futurũ tps intelligit: dicẽte iacob. Exaudiet me cras iustitia mea. et i samnelis phantasmate phitonissa loquitur ad saulem. Cras eris mecũ. de pñtib⁹ g cõcessit debere eẽ sollicitos q̃ futura phibet cogitare. Sufficit eñ nobis pñtis tpis cogitatio. Futura q̃ incerta sunt deo relinquamus. Et hoc est qd dꝛ. Crastin⁹ eñ dies sollicit⁹ erit sibĳpsi. i. afferet sollicitudinẽ suã secũ. Sufficit eñ diei malitia sua. Hic malitiã nõ cõtrariã virtuti posuit: sed laborem et afflictionẽ et angustiã scl'i. Chry. in ho. Nihil enim ita dolorẽ infert aie vt sollicitudo et cura. Cũ aũt dicat q crastina dies erit sollicita de seipsa volẽs manifesti⁹ facere qd dꝛ. Prosopopeiam facit tpis fm multorũ cõsuetudinẽ loquens ad plebẽ ipfectã. vt eñ eos magis moueat: ipsos dies conquerẽtes inducit p superflua cura. Nũquid eñ dies non sufficiens habet onus. i. curam sLã. quid igitur eum aggrauas magis: curam que pertinet ad aliũ diẽ apponendo? Chry. super Mattheum. vel aliter. Per hodie hec solũ significantur: que habem⁹ in vita pñsenti necessaria. Qd autem dicit. Cras quod superfluum est ostendit: dicit ergo. Nolite solliciti esse in cra

Cras futurũ notat.

ssimum:id est nihil curetis super id hre qd necessariu est vobis ad vita quotidiana. Quod em supfluu fuerit qd est cras curabit se. Et hoc est qd dicit. Crastin9 em dies sollicit9 erit sibiipsi:ac si dicat. Superflua cu cogregaueris:ipse se curabunt te qd eis no fruente inueniet dnos multos q ea procurent. Quid ergo curas de illis quoz ptatem es alijs dimissurus? Sufficit em diei malitia sua.q.d. Sufficit tibi labor que pateris ppt necessaria noli de supfluis laborare. Uel alr. Aug. de ser. do.in mo. No dr crastin9 dies nisi in tpe vbi pterito succedit futur. Ergo cu aliqd boi opamur no tpalia: sz eterna cogitem9. crastin9 em dies sollicit9 erit sibiipsi.i.cu oportuerit sumas cibu z hmoi.s.cu necessitas vrgere cepit. Sufficit em diei malitia sua.i.sufficit q ista sumere vrgebit necessitas:qua malitia nolat qr penalis est nobis.ptinet ei ad mortalitate qua peccando meruimus. huic ergo pene tpalis necessitatis noli addere aliqd graui9 vt non solu ea patiaris:sed et ppter hac explenda milites deo. Hic est caueđu ne cu viderim9 aliqe seruu dei pui dere:ne ista necessaria desint:vel sibi:vel eis quorum cura sibi comissa est iudicemus eu contra dni pcepta facere:z de crastino esse sollicitum. na z ipse dns cui ministrabat angeli.ppter exeplu loculos hre dignatus est Et in actib9 aplorum scriptu est ea q ad victum sunt necessaria: pcurata esse in futuru propter imminente famem.non ergo hoc dns increpat:si quis humano more ista pcuret:sed si qs propter ista no militet deo. Hila. Hoc etia totu sub dicti celestis significantia cotinetur. Iubemur igitur no ambigere de futuris. Satis enim vite nostre malitia dieru qbus viuimus.s.peccata sufficiunt:vt circa hec purgada omnis vite nostre meditatio: laborqz versetur. Cessante autem cura nostra ipsa futura sollicita sunt dum nobis eterne claritatis profectus deo procurante pro po.

Discretio verborz.

¶ Cap.vij.

Nolite iudicare z no iudicabimini: nolite codenare z non codenabimini. In quo em iudicio iudicaueritis iudicabimini:z in qua mesura mesi fueritis remetiet vobis. Augu. de ser. do. in monte. Qr cum ista tpalia pcurantur in futuru: icertu est q alo fiat:cum possit simplici corde fieri z duplici opportune hoc locu subiecit. Nolite iudicare. Uel alr. Chry. i ho. Hucusqz exposuit cosequetia ad eleemosyna ptinetem. nuc aut icipit expoere ?sequetia ad orone respiciete. Et e doctrina hec qdamo pars oronis:vt sit ordo narratiois talis. Dimitte nobis debita nra.z sequit. Nolite iudicare:vt no iudicemini. Chrys. sup Mat. Sz si iudicare phibet:q ?sequetia paulus corinthu iudicat fornicate:z petrus anania z saphira medacij arguit? Sed qda hunc locu fm hmoi sensum exponut:qr dns hoc madato no prohibet xpianos ex beniuolentia alios corripe:sed ne per iactatia iustitie sue xpiani xpianos despiciat:ex solis plerumqz suspitionibus odietes ceteros z ?denantes. Et sub spe pietatis ppriu odiu exeqntes. Chry. i ho. Un no dixit:ne desistere facias peccate:sz ne iudicaueris:hoc est ne amar9 fias iudex.corripe quippe non vt hostis expetes vindicta sed vt medicus instituens medicina. Chrys. sup matt. Sed vt no sic qde corriperent xpiani xpianos conuenit sermo q dicit. Nolite iudicare. Sz si no sic corripuerint: nunqd ppter hoc cosequent idulgetia pctoru:qr dictu est. Non iudicabimini. Quis enim consequitur indulgetia mali poris:qr no addidit alteru malum. Hoc autem diximus volentes ostedere:qr hic sermo no

est positus de primis non iudicandis: qui peccant in deū: sed q̄ in nos peccant. Qui eñ nō iudicat primū propter pctm̄ in se ɔmissuz: illū nec deus iudicat propter pctm̄: sed dimittit ei debitū: sicut ⁊ ipse dimisit: Chry. in ho. Uel alr̄. Nō simplr̄ vniuersa pctā iubet nō iudicare: sʒ his qui multis malis sunt pleni: ⁊ alios p̄ minimis iudicant: hanc prohibitionem facit. Sicut et paulus non simplr̄ p̄hibet iudicare eos q̄ peccant: sed discipulos iudicantes de magistris redarguit: docēs vt eos q̄ supra nos sunt nō iudicemus. Hi. Uel alr̄. Iudicari de spōsiōib⁹ suis deū vetat: q̄ vt iudicia ex icertis rebus iter hoīes sumunt: ita ⁊ hoc iudiciū aduers⁹ deū ex ābiguitate suscipit: qd penit⁹ repellit a nobis: vt ɔstans poti⁹ fides retineat: q̄ nō sicut i certis reb⁹ pctm̄ sit pperā iudicasse: sʒ si i his reb⁹ dedero iudiciū: initiū sit criminis. Aug. de cō. euā. Uel alr̄. Hoc loco nihil aliud p̄cipi existimo nisi vt ea facta q̄ dubiū ē q̄ aīo fiant in meliorē partē interpretemur. De⁹ aūt q̄ nō p̄nt bono aīo fieri: sicut sunt stupra blasphemie et hmōi nobis iudicare pmittit. De factis aūt mediis q̄ p̄nt bono ⁊ malo aīo fieri: temerariū est iudicare maxime vt cōdēnemus. Duo autē sunt in quibus temerarium iudiciū cauere debemus: cū incertū est quo aīo q̄cq̄ factū sit vel cū incertū est q̄lis q̄sq̄ futur⁹ est q̄ nūc vel bon⁹ vel malus appet. Nō ergo rep̄hendamus ea q̄ nec scim⁹ quo aīo fiāt. neq̄ ita rep̄hendamus q̄ manifesta sunt vt desperem⁹ sanitatē. Pōt autē monere qd ait. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Nunqd si nos temerario iudicio iudicauerim⁹ temere ēt de nobis de⁹ iudicabit? aut nūqd si mēsura iniq̄ mensi fuerim⁹: ⁊ apud deū ē iniq̄ mensura vn̄ nobis remetiat? Nam mensure nomine ipsum iudiciū significatuʒ arbitror. Sed hoc dictum est quoniam temeritas qua punis aliū: ipsa te puniat necesse est. Iniquitas enim sepe nihil nocet ei q̄ patit iniuriam: ei vero q̄ facit necesse est vt noceat. Augu. xxi. de ciuita. dei. Dicūt aliq̄ quō verū est qd ait xp̄s: vt i qua mensura mensi fueritis remetietur vobis: si tpale pctm̄ supplicio puniat eterno? Nec attēdūt nō pp̄ter equale tpis spatiū: sʒ pp̄ter vicissitudinē mali. i. q̄ mala fecerit mala patiat: ⁊ eandē dictā mensuram fuisse q̄uis in ea re hoc pp̄rie possit accipi: de q̄ dn̄s cuʒ hoc diceret: loq̄bat. i. de iudiciis ⁊ ɔdēnationibus. Proinde q̄ iudicat ⁊ ɔdēnat iniuste: si iudicatur et condemnatur: iuste in eadē mensura recipit: q̄uis non hoc qd dedit. Iudicio eñ fecit qd iniquū ē: iudicio patit qd iustū ē.

Quadr̄ nus licitū sit iudicare.

¶ Quid āt vides festucā i oc̄lo fr̄is tui: ⁊ trabē in oc̄lo tuo nō vides? Aut quō dicis fr̄i tuo. Frat̄ sine eijciā festucā de oc̄lo tuo: ⁊ ecce trabs ē in oc̄lo tuo? Hypocrita eijce p̄mū trabē de oc̄lo tuo: ⁊ tunc videbis eijcere festucā de oculo fratris tui.

¶ August. de ser. do. Qz temeraria ⁊ iniquo iudicio dn̄s nos āmonuerat maxime aūt hi temere iudicant q̄ de incertis ⁊ facile reprehendunt q̄ magis amāt vituparе et dānare q̄ emēdare atq̄ corrigere: qd vitiū vel superbia est vel inuidētia. ɔ̄hter subūcit ⁊ dicit. Quid aūt vides festucam in oculo fr̄is tui: ⁊ trabē in ocu. tuo nō vides? Hier. De his loquitur q̄ cum mortali crimine detineantur obnoxii minora pctā fratribus nō concedūt: vt si forte ita ille peccauerit: tu odio reprehendas. Quantū aūt inter festucam ⁊ trabē: tm̄ inter irā distat ⁊ odiū. odiū eñ ira inueterata est. Fieri aūt pōt vt si irascaris hoī: velis eū corrigi. non aūt si eū oderis. Chrys. i ho. Multi ēt hoc faciūt q̄ si viderint monachū superfluū vestimētū hn̄tē: aut copiosiori cibo potitum: amari fiunt acs

In duobus cauendū iudicium temerarium.

curatores quotidie ipsi rapiētes et crapulā patientes. Chry. super mat. Uel aliter. Hoc qd hic dr doctorib⁹ cō uenit. Oē eñ pctm̄ diiudicat modi cū aut magnū sm peccantis psonā. Laici eñ pctm̄ modicū est: et festu ca cōtū ad pctm̄ sacerdotis: qd tra bi cōparat. Hila. vel alr. Pctm̄ i spm̄ sctm̄ ē diuine virtutis ptātē negare: z xpo subām abnuere eternitatis: per quē qz i hoiez venit de⁹ hō rurs⁹ ve niret i deū. Ergo quātū iter festucā z trabē dfia ē: tm̄ ostendit pctm̄ in spi ritūsctm̄ cetera crimia excedere vt cū infideles delicta corpis aliis ex probrāt: onus pcti quo de pmissis dei ābigūt in se añ nō videāt in ocu lo: trabe tāq̄ in mētis acie icidēte. Sequit. Aut quō dices fratri tuo: si ne eijciam festucam de oculo tuo: z ecce in oculo tuo trabs est? Chrys. sup Matth. Id est cū q facie arguis pctm̄ fratris tui. ipse autē in eodem pctō vel in maiori existens. Aug. de ser. do. Primū ergo cogitem⁹ cū ali quē reprehendere nos necessitas coe gerit: vtrum tale sit vitium qd nūq̄ habuimus. Et tunc cogitem⁹ z nos hoies eē: z hre potuisse: vel tale qd habuim⁹ z iā nō habem⁹: z tunc tan gat memoriam cōis fragilitas: vt il lā correctionē nō odiū sed mia pce dat. Si aūt inuenerim⁹ nos in eodez vitio eē nō obiurgem⁹: sed cōgemi scam⁹: z ad pariter conādū inuitem⁹. Raro autē et ex magna necessitate obiurgatiōes adhibēde sunt: in qui bus nō nobis sed vt dño fuiat inste mus. Chry. sup mat. Ul aliter. Quō dicis fratri tuo. i. q pposito putas ex charitate vt salues primū tuum: nō qz teipm̄ añ saluares? Uis q nō alios sanare: sz per bonā doctrinam malos actus celare: z scie laudē ab hoib⁹ qrere: nō edificationē merce dis a deo: z es hypocrita. vñ sequit. Hypocrita: eiice pmū trabē de ocu lo tuo. Aug. de ser. do. Accusare eñ vitia offm̄ est bonorū. qd cū mali fa ciunt: alienas ptes agunt: sicut hy pocrite q tegunt sub psona qd sunt: z ostēdūt in psona qd nō sunt. Chrys. in ho. Et notādū q vbicūq vult mō strare magnū aliquod peccatū a cō tumelia incipit sicut ibi. Serue ne quā oē debitū dimisi tibi. z ideo hic dicit. Hypocrita eiice primū. Et eñ q suspsi⁹ sunt magis aliqs nouit: q̄ q sūt aliorz: z q maiora sunt magis videt q̄ q minora: et seipsuz magis diligit q̄ primū. Et ideo iubet cū q obnoxi⁹ ē multis pctis nō amarz eē iudicē delictorū alteri⁹: et maxie cū fuerint parua qdē ab arguendo aut a corrigēdo auertēs: sz prohibet pro pria cōtēnere z alienis insistere. Opz eñ vt prio cū diligētia inuestiges q tua sunt: z tūc q primi sūt discuties z iō sequit. Et tūc videbis eiicere fe stucam de oculo fratris tui. Aug. de ser. do. in mō. Auferētes eniz de ocu lo nostro trabem inuidētie vel mali tie vel simulationis: videbimus eii cere festucam de oculo fratris.

¶ Nolite sctm̄ dare canib⁹: neqz mittatis margaritas ve stras añ porcos: ne forte cō culcēt eas pedib⁹ suis: et ca nes conuersi dirrūpent vos.

¶ Augu. de ser. do. in mōte. Qz pōt aliquos per nomē simplicitatis ad quā p superiora induxerat decipe: vt sic putetur vitiosum eē aliqñ veruz occultare: quō vitiosum ē falsū dice re: recte subiūgit. Nolite sctm̄ dare canibus: neq̄ mittatis margaritas vestras añ porcos. Chry. super mat. Uel alr. Jusserat superi⁹ dñs dilige re inimicos z bñfacere his q peccāt in nos: ne ergo cogitarent sacerdo tes ēt q dei sunt eis cōicare: talē co gitationē cōpescuit dicēs. Nolite sā ctū dare canibus: ac si diceret: man dani vobis diligere inimicos et be nefacere eis de vestris corporalib⁹ bonis: non tamē de meis spirituali bus passim: qm̄ in natura vobiscum cōes sunt nō in fide: z deus carnalia beneficia dignis z idignis similiter pstat: nō autē gratias spūales. Aug. de ser. do. in mon. Querendum autē est qd sit sanctum: quid canes: quid

Prauitas qrū dam re talliat.

notula ghalis in euāgelijs.

Distinctio spiritualiū donorz et corporaliū.

margarite:qđ porci.Sanctū est qđ corrūpere nefas est:cuius sceleris volūtas rea tenet:q̄uis illđ incorruptibile maneat.Margarite aūt sunt q̄cūq3 spūalia magni estimāda sunt. Licet itaq3 vna eadēq3 res z sanctū z margarita dici possit.S3 sctm̄ dr ex eo q̄ nō d3 corrumpi margarita vero ex eo q̄ nō pōt cōtēni.Chry.sup mat.Uel aliter.Sanctū est sicut baptism⁹ grā corpis xp̄i:z hmōi.Mysteria aūt veritatis margarite sunt: q2 sicut margarite incluse conchis posite sunt in p̄fundū maris:sic mysteria diuina verbis inclusa posita sunt in altitudine sensus sacre scripture.Chry.in ho.Que quidem his q̄ bone mētis sūt:z itellectū habēt: reuelata honesta apparēt.his autē q̄ insensibiles sunt magis vident re uerēda:cū ignorantur.Aug.de ser. do.Canes aūt pro impugnatoribus veritatis:porcos p̄ cōtēptorib⁹ positos non incōgrue accipim⁹.Quapropter q2 canes exiliunt ad dilacerādū:qđ aūt dilacerāt integrū esse nō sinūt dixit.Nolite sanctū dare canib⁹:q2 q̄tū i ipsis est si fieri posset conant perimere vitatē.porci autē q̄uis non ita vt canes morsu appetant:passim tn̄ calcādo inquinant. Et ideo dicit.Neq3 mittatis margarit.ante porcos.Ra.Uel canes sunt ad vomitū reuersi:porci nondū conuersi:sed in luto vitiorum versati. Chryso.Uel aliter.Canis z porcus immunda animalia sunt:sed canis ex oī pte:q2 nec rumiat:nec vngulā findit.porc⁹ aūt ex parte:nā vngulā h3 fissam:sed non ruminat:propter qđ canes puto intelligendos gentiles oīno imūdos:z p̄pter act⁹ z p̄p fidē.porcos āt hereticos:q2 nomen dn̄i inuocare vident.Nō est ḡ sctm̄ dare canib⁹:q2 baptismus z alia sacramēta non sunt dāda nisi fidē habētibus.Item mysteria veritatis.i. margarite:nō sunt dāde:nisi desiderantibus veritatē:z cū rōne hūana viuentibus.Si enim porcis eas miseris.i.cenose vite delectatiōe gratatis:nō itelligerēt p̄ciositatē earū

allegoria pulchra.

sed estimant eas similes ceteris fabulis mundialib⁹:z eas actib⁹ suis carnalibus cōculcāt.Augu.de ser. do.Calcari eñ dr q̄cq̄d contēnit.Et ideo dr.Ne forte cōculcēt eas pedibus suis.Glo.Dicit aūt:ne forte q2 resipiscere pn̄t ab imundicia.Aug. Quod aūt sequit.Et conuersi dirrūpāt vos.Nō ait ipsas margaritas: illas eñ ꝯculcant.z cū ꝯuertunt vt adhuc aliqđ audiāt:dirumpat eum a quo missas margaritas cōculcant non eñ facile inueneris qđ ei gratum esse possit:qui magno labore inuenta contēnat.Qui ergo tales docent qūo nō dirrūpant indignādo z stomacādo h video.Chry.sup mat. Uel porci nō solū carnalib⁹ actib⁹ margaritas cōculcāt.sed etiam post modicū cōuersi p̄ inobedientiā rūpūt p̄bitores earū.Freqūēter aūt z scandalizati calūniant eos quasi dogmatū nouorū seminatores.Canes etiam cōculcantes sancta sordidis actibus:disputationib⁹ suis rūpūt p̄dicatorem veritatis.Chrys.in ho. z bene dixit.Cōuersi.Fingunt enim mansuetudinem vt adiscant:deinde cū didicerent detrahant.Chry.sup mat. Rōnabiliter autē margaritas dari porcis p̄hibuit:q2 si porcis minus immūdis mitti vetant q̄tomagis canib⁹ plus immūdis.De sctō aūt dādo idē estimare non possum⁹ q2 freq̄nter etiā b̄ndictionem dam⁹ peccatorē moreviuētib⁹ xp̄ianis:nō q2 merent accipere:sed ne forte plenius scandalizati dispereant.Augu. de ser.do.Cauendum est ergo ne qđ aperiat ei:qui nō capit.melius eñ querit id qđ clausum est q̄ id quod apertum est.aut infestat per odium vt canis:aut negligit p̄ cōtēptū:vt porcus.Non est autē consequēs:vt si verum occultatur:etiam falsum dicatur:quia dominus q̄uis nihil mētitus sit vera tamē aliqua occultauit:fm̄ illđ.Adhuc habeo vobis multa dicere que nō potestis portare modo.Sed si aliquis non capit p̄pter sordes mūdandus est vel verbo vel opere q̄tū fieri pōt a nobis.

doctrina xpi discretissima.

Qd ante dn̄s quedā dixisse inuenit que multi qui aderant vel resistēdo vel cōtēnēdo nō receperūt: nō putādus ē sctm̄ dedisse canib⁹: aut margaritas ante porcos misisse. Dedit em̄ eis qui capere poterāt: ⁊ simul aderāt quos ꝓpter aliorū immūdiciā negligi nō oportebat: ⁊ quāuis tētantes eū in ipsis que eis respondebat. cōtabescerent: alij tn̄ qui poterāt capere ex illorū occasiōe multa vtiliter audiebant. Qui ergo nouit qd respōdeat: debet r̄ndere saltē propter illos quib⁹ desperatio suborit: si ꝓpositā questionē solui nō posse crediderint: ⁊ hoc de reb⁹ ad instructionē salutis ptinentib⁹. De superuacuis aūt ⁊ noxijs nihil dicēdū est sꝫ hoc ipꝫ explicādū: cur inquirenti talia nō oporteat r̄ndere.

¶ Petite ⁊ dabit̄ vobis: q̄rite ⁊ inuenietis: pulsate et aperiet̄ vobis. Omis em̄ q̄ petit accipit: ⁊ q̄ querit inuenit ⁊ pulsanti aperietur.

¶ Hier. Quia carnalia supra vetuerat postulari: qd petere debeamus ostendit dicens. Petite ⁊ dabit̄ vobis. Augu. de sermo. do. Uel aliter. Cū preceptū esset ne sctm̄ daret̄ canibus: ⁊ ne margarite ante porcos mittantur potuit auditor sue ignorantie cōscius dicere: quid sanctuꝫ me dare canibus vetas: cum adhuc me habere nō videā? ⁊ ideo opportune subiecit dicēs. Petite ⁊ accipietis. Chry. sup mat. Ul' aliter. Qm̄ ad significandā orationē quedaꝫ dederat eis mandata dicens. Nolite iudicare: competenter adiūgit: Petite ⁊ dabit̄ vobis. Quasi dicat. Si hanc clemētiā seruaueritis ad inimicos: quicquid clausum vobis videtur: pulsate ⁊ aperiet̄ vobis. Petite ergo p̄cibus die ac nocte orantes: querite studio ⁊ labore. nec em̄ laborantes circa scripturas acquirim⁹ sciētiā sine gratia dei: nec gratiā acq̄rimus nisi studuerimus: ne donū dei negligentib⁹ det̄. Pulsate aūt oroīe ⁊ ieiunijs ⁊ elemosynis Sicut em̄ q̄ pulsat ostiū nō tm̄ voce clamat: sꝫ manu. sic ⁊ q̄ bona opa facit pulsat op ib⁹ bonis. Sꝫ dices? Hoc ipsum peto: vt sciam ⁊ faciam: quō ergo possum facere priusq̄ accipiam? Sed qd potes fac: vt amplius possis: ⁊ qd scis serua: vt amplius scias: Uel aliter. Cum dixisset supra oīb⁹ vt indulgerēt inimicis: ⁊ postea ꝓhibuerit ne sub obtentu dilectiōis sancta canib⁹ darēt: nūc dat eis bonū cōsiliū: vt petāt deū ꝓ illis: ⁊ dabit̄ eis: querāt eos q̄ pierāt in pctis ⁊ inueniēt. Pulsent eos q̄ in erroib⁹ sunt cōclusi: ⁊ aperiet eos de⁹ vt habeat sermo eorum ad animas eoꝝ ingressum. Uel aliter. Qm̄ maiora erāt mādata superius posita q̄ virt⁹ hūana: trāsmittit eū ad deū cui⁹ grē nihil impossibile ē dicens. Petite ⁊ dabitur vobis: vt qd ex hoībus cōsummari nō potest per gratiam dei adimpleatur. Cum enim alia animalia deus munierit veloci pedum cursu: aut velocibus pennis: aut vnguibus: aut dentibus: aut cornibus: hominē solum sic disposuit: vt virtus illius sit ipse: vt infirmitatis sue necessitate coactus semper necessariū habeat dominum suum. Glo. Petimus auteꝫ fide: querimus spe: pulsamus charitate. Primum petere debes vt habeas: post querere vt inuenias: inuēta obseruare vt introeas. Remigius. Uel aliter. Petimus orando: querimus recte viuendo: pulsamus perseuerādo. Aug. de ser. do. in mōte. Petitio aūt ptinet ad impetrandā sanitatē animi vt ea que p̄cipiūt implere possumus: inquisitio autē ad inueniendā veritatem. Sed cum quisq̄ veram viam inuenerit: perueniet ad ipsam possessionē que tm̄ pulsanti aperiet̄. Aug. in li. retracta. Operose quidem ista tria qd inter se differāt. sic exponēdū putaui: sed lōge meli⁹ ad instantissimā petitionē oia referunt̄: vnde postea concludit dicēs. Dabit bona petentibus se. Chry. in ho. Per h̄ ergo q̄ addi

Cōsiliū christi.

dit. Querite et pulsate. cum instātia multa et robore peti iussit. Qui enim querit: oia alia ꝓicit a mente: et ad illud solū afficit qđ q̄rit. q̄ aūt pulsat: cū vehemētia et feruida mente venit. Chry. sup matth. Quia vero dixerat. Petite et accipietis: ne forte petores audiētes dicerēt. Ad hoc dñs dignos hortat: nos aūt idigni sum⁹: ideo repetit vt tā iustis q̄ peccatorib⁹ misericordiā dei cōmēdet. Et iō dicit. Ōis qui petit accipit. i. siue iustus sit siue peccator: tm̄ petere nō dubitet: vt cōstet neminē sperni nisi q̄ petere dubitauit a deo. nō em̄ credibile est vt op⁹ pietatis qđ exhibetur bñfaciēdo inimicis de⁹ iniungat hoībus. ipse aūt nō faciat cū sit bonus. Aug. sup Joānē. Unde petores exaudit deus. Si enim peccatores nō audiret: frustra publicanus dixisset. Dñe ꝓpitius esto mihi petōri. et ex ista ꝯfessione meruit iustificationē. Aug. in lib. sniarum. pro spe. Fideliter aūt supplicās deo ꝓ necessitatibus huius vite et misericorditer audit et misericorditer nō audit. Quid ei ifirmo sit vtile magis nouit medic⁹ q̄ egrotus. Si aūt id postulat qđ de⁹ et p̄cipit et promittit fiet oīno qđ poscit: q2 accipiet charitas qđ petit ꝟitas. Aug. ad paulinū et hierasiā. Bon⁹ āt dñs q̄ nō tribuit sepe qđ volum⁹: vt qđ mallem⁹ attribuat. Aug. de ver. do. Perseuerātia ēt op⁹ ē: vt accipiam⁹ qđ petimus. Aug. de ser. dñi. Cū em̄ de⁹ aliqñ tardi⁹ dat: ꝯmēdat dona; non negat: diu desiderata dulci⁹ obtinent: cito aūt data vilescūt. Pete ergo et q̄re iusta. Petēdo em̄ et q̄rendo crescit appetit⁹ vt capias. Seruat tibi deus qđ non vult cito dare: vt tu discas magna magne desiderare: iō oportet semꝑ orare: et non deficere.

Duplex dei mia

¶ Aut q̄s est ex vobis homo quē si petierit fili⁹ panē: nūquid lapidē porriget ei. Aut si piscē petierit: nunq̄d serpētē porriget ei. Si ergo vos cū sitis mali: nostis bona data dare filijs vr̄is: quātomagis pater vester q̄ ī celis ē dabit bona petētib⁹ se.

¶ Aug. de ser. do. Sicut i supiorib⁹ egit đ volatilib⁹ celi et de lilijs agri: vt spes de miorib⁹ ad maiora cōsurgeret: ita et in hoc loco cū đt. Aut q̄s ex vobis hō. Chry. sup mat. Ne forte aliq̄s ꝯsiderās quāta ē dr̄ia inter deū et hoīem: et pōderās petā sua dū desperat ipetrare: nec icipiat petere patrū et filiorū siītudinē itroduxit: vt si ꝓpter petā nr̄a desperam⁹: propter paternā bonitatē desperem⁹. Chry. i ho. Duo āt opꝫ adesse orāti et petere vehemēter: et q̄ opꝫ petere. Hec āt sunt spūalia. etem̄ salomon: q2 petiit qđ petere oportebat: velociter accepit. Chry. sup matt. Que aūt petere opꝫ sub siītudine panis et piscis ostēdit. Panis em̄ est ꝟbum de notitia dei pris. Lapis ē oē mēdaciū qđ hꝫ scandalū offensiōis ad animā. Remi. Piscē autē possumus intelligere ꝟbū de xp̄o: serpētē autē ip̄m diabolū. vel per panē intelligitur doctrina spūalis: per lapidem ignorantia: ꝑ piscē vnda baptismatis sacri: ꝑ serpentē astutia diaboli siue infidelitas. Raba. Uel panis q̄ est cōmunis cibus: charitatē significat: sine qua alie virtutes nihil valent. Piscis significat fidē q̄ ex aqua baptismatis orta est: et in mediis fluctibus hui⁹ vite pulsat et tm̄ viuit. Lucas aūt addidit tertiū. s. ouū qđ est spes alalis: vnde spē significat. Contra charitatē ponit lapidem. i. odij duritiā: ꝯtra fidē serpētē. i. pfidie venenū: ꝯtra spē scorpionē. i. desperationē q̄ retro pūgit sicut scorpio. Remi. Est ergo sensus. Non est timendū q̄ si petamus a deo patre panē: doctrinā vel charitatē q̄ porrigat lapidem. i. q̄ ꝑmittat cor nr̄m constringi aut frigore odiorum aut duritia mētis. vel q̄ si petierim⁹ fidem ipse nos permittat perire veneno infidelitatis: vnde sequit. Si

Duo oranti necessaria.

ergo vos cum sitis mali. Chrys. in ho. Hec aūt dixit nō detrahēs hūane nature: neq̧ malū cōfitens oē genus humanū: sʒ ad differentiā bonitatis sue dilectionē paternam malitiam vocans: tanta est superabundantia amoris ipsius ad homines. Quia quanto ad comparationē dei qui solus singulariter bon⁹ est omnes mali videnī: sicut ad cōparationē solis omne lucidū vr̄ obscurum. Hier. Uel supra apostolorū positiōe omne hominū genus dānatur cui⁹ ab infantia cor ad malū appositum est: vt in genesi legitur. nec mirum homines huius seculi dici malos cum ꝛ apostolus memoret: quoniaʒ dies mali sunt. Augu. de ser. do. Uel malos appellauit huius seculi dilectores. vnde et bona que dāt: scdm eorum sensum bona dicenda sunt: quia hoc pro bonis habent: quāq̄ ꝛ in rerum natura ista bona sint. s. temporalia. Et ad istā vitā infirmā pertinentia. Aug. de ser. do. Bonū enim qđ facit bonos: de⁹ est. Aurū autē ꝛ argentū bonū est: nō ꝙ te faciat bonū: sed vñ facias bonum. Mali ergo cū sim⁹: ꝛ bonū patrē habeamus nō semꝑ mali remaneamus. Augu. de ser. do. Si ergo cū simus mali: nouimus id dare qđ petim⁹: q̄to magis sperādū est daturū deū nobis bona petentib⁹? Chrys. sup mat. Qm̄ autēʒ nō oia petentibus prestat: sed bona tantummō: ideo cōueniēter addidit bona. Glo. A deo enim non nisi bona percipimus qualiacunq̧ nobis videantur: omnia enim dilectis in bonum cooperantur. Remi. Et sciēdum ꝙ vbi mattheus sic dicit. Dabit bona. Lucas dicit. Dabit spiritū bonū: sed debet videri contrariū q: cuncta bona que homo a deo accipit: ꝑ gratiā spiritussancti dātur.

omnia dei dōna sunt optia.

¶ Omnia ergo q̄cūq̧ vultis vt faciāt vobis hoīes: et vos facite illis. Hec est enim lex ꝛ prophete.

¶ Augu. de ser. do. Firmitas quedā et valentia ambulandi per sapiētie viā in bonis moribus constituta est quibus ꝑducunī hoīes vsq̧ ad mūdationē et simplicitatem cordis: de qua iam diu loquens ita concludit. Oia quecūq̧ vultis. Nemo eniʒ est q̄ velit queq̄ duplici corde secū agere. Chrys. sup matth. Uel aliter. Supra ꝑpter sanctificandā orōnē mādauit: vt nō iudicēt hoīes eos q̄ peccant in ipos. Et q: ab ordine narrationis sue recedēs introduxit aliqđā nunc ad mādatū qđ ceperat rediēs ait. Oia q̄cūq̧ vultis. i. nō solū mādo nolite iudicare: sʒ et oia quecūq̧ vultis vt faciāt vobis hoīes: ꝛ vos facite eis: ꝛ tūc impetrabiliter poteritis orare. Gl. Uel aliter. Omniū bonoꝝ spūalium distributor est spūssanctus vt opera charitatis impleantur. vnde subdit. Oia ergo ꝛc. Chrys. in ho. vel aliter. vult dñs demōstrare: qm̄ oportet hoīes ꝛ superi⁹ inq̄rere auxiliū: ꝛ q̄ a seipsis sunt simul inferre. vñ cū dixisset. Petite: q̄rite: et pulsate: docet aperte ipsos hoīes studiosos esse. et ideo subdit. Oia q̄cūq̧. Aug. de ver. do. Uel aliter. Promiserat se domin⁹ petentibus bona largiturum. Ut autem ille agnoscat mēdicos suos agnoscamus et nos nostros. Excepta enim substantia facultatū tales sunt qui petūt quales a quibus petūt. Quā frontem habes petendi ad deū tuū qui non agnoscis patreʒ tuū? Hinc est quod in prouerbio dicitur. Qui obturat aurē suā ad clamorem pauperis: et ipse clamabit: ꝛ non exaudietur. Quid autē petenti proximo debeamus impendere: vt ꝛ ipsi audiamur a deo. ex hoc ꝯsiderare possumus quod ab alijs volum⁹ nobis impēdi. Et ideo dixit. Omnia ergo quecunq̧ vultis ꝛc. Chrys. in home. Nō simpliciter dicit omnia: sed addidit. Ergo: quasi dicat. Si vultis audiri cum illis que dixi ꝛ hec facite. Non autem dixit. Quecunq̧ vis effici tibi a deo hec fac ad proximū: vt nō discas qualiter hoc est possibile: sʒ ait. Quecunq̧ volueris effi

Moralis doctrina

ci tibi a cōseruo: hec ꝛ circa ꝓximū ostende. Augu. de ser. do. Quidā latini codices habent additum bona: quod additū puto ad manifestatione sñie. Occurrebat eñ ꝙ si qsꝙ flagitiose aliquid erga se fieri velit: et ad hoc referat istā sententiā: vt hoc ꝓ illi faciat a quo sibi fieri cupit: ridiculū est hūc putare istā impleſſe sententiā: intelligendum est autē perfectā eē sñiam ēt si hoc nō addatur. Qđ eñ dictū est. Oia quecunqꝫ vultis: nō vsitate ac passim: sꝫ ꝓprie dictū accipi opꝫ. Voluntas nāꝙ nō est nisi i bōis nā i malis cupiditas proprie dr: nō volūtas: nō qꝛ sic semper loquētur scripture: sed vbi opꝫ ibi omnino ꝓpriū verbum tenent vt non aliud intelligatur. Cypri. de oratione dñica. Cū autē dei verbū dñs iesus christus omnibꝰ venerit: preceptorū suorū fecit grande compendium cū dixit. Quecūqꝫ vultis vt faciant vobis homines ꝛ vos ita cite eis. vñ subdit. Hec est eñ lex et prophete. Chry. sup matt. Nā quecunqꝫ lex ꝛ prophete sparsim in omnibus preceperūt scripturis in hoc cōpendiose cōtinentur mādato: ꝗsi innumerabiles arborū rami in vna radice. Grego. x. mora. Qui eñ cogitat vt ea alteri faciat: q̄ ipse sibi ab altero fieri expectat: pēsat nimirū vt malis bona: ꝛ bonis meliora reddat. Chryſ. in ho. vnde manifestum est etiā quoniam ex nobis que deceant omnes scimus: ꝛ non est possibile ad ignorantiam refugere. Augu. de ser. do. Videtur aūt hoc preceptum ad dilectionē proximi pertinere: non autē ad dei cū in alio loco duo esse ꝑcepta dicat: in qbꝰ lex pendet ꝛ prophete. cū aūt hic nō addit tota lex qđ ibi addidit seruauit locū alteri ꝑcepto qđ est de dilectione dei. Aug. octauo de tri. Vel aliter. iō scriptura tm̄ dilectionē ꝓximi ꝯmemorat cū dicit. Oia quecūqꝫ vultis. qꝛ q̄ ꝓximū diligit. cōsequēs est: vt ꝛ ipsam ꝑcipue dilectionē diligat. deus autē dilectio est. Consequēs ē ergo vt ꝑcipue diligat deū.

Cōpendiū euāgelij.

¶ Intrate per angustā portam: qꝛ lata porta ꝛ spatiosa via est que ducit ad ꝑditionē: ꝛ multi sunt q̄ intrāt per eā. Quā angusta porta ꝛ arta via est que ducit ad vitā: et pauci sunt q̄ inueniūt eā.

¶ Aug. de ſ. do. i mō. Admonuerat superiꝰ dñs ad hñdū cor simplex et mūdū: in q̄ q̄rit deꝰ: sꝫ qꝛ hoc paucorū est: iā icipit de inuestigāda sapiētia loq: cui inuestigāde ꝛ cōtēplāde talis oculus ꝑ oia supiora ꝑductus est quo videri iā possit arta via ꝛ angusta porta: vñ subdit. Intrate ꝑ angustā portā. Gl. Vel alr. Et si difficile sit vt aliis facias qđ tibi vis fieri: tñ sic faciēdū est vt intremꝰ ꝑ angustā portā. Chry. sup mat. Vł alr. Tertia hec ꝯueniētia ad iustitiā ieiunii ꝑtinet vt sit ordo narrationis talis. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū: ꝛ postea sequatr. Intrate ꝑ angustam portā. Precipue eñ tres sunt naturales passiōes ꝛ itime carnis: prio esca ꝛ potꝰ: deide amor viri ad mulierē: tertio loco somnꝰ: ꝛ iō grauiꝰ ē eas a natura carnali ꝑcidere ꝙ ceteras passiōes. Et iō nulliꝰ passiōis abstinētia sic scificat corpꝰ: sicut ꝙ hō sit castꝰ ieiunꝰ ꝛ i vigiliis ꝑseuerās. ꝗ pp oēs has iustitias: ꝛ ꝑcipue pp laboriosissimū ieiunium dr. Intrate ꝑ āgustā portā. Porta ꝑditiōis ē diabolꝰ: ꝑ quē itroitr i gehēnā. Porta vite xp̄s: ꝑ quē itroitr in regna celestia. Lata āt porta dr eē diabolꝰ nō magnitudie ꝑtātis extē sus: sꝫ effrenate suꝑbie lnia dilatatꝰ. Porta āt āgusta dr xp̄s nō ꝑ nitate potestatis exiguꝰ: sꝫ hūilitatis rōne collectꝰ: qꝛ quē totꝰ nō capit mūdꝰ seipm̄ itra āgustias vteri ꝟginalis iclusit. Via aūt ꝑditiōis ē ois iniqtas. Dr aūt spatiosa qꝛ nō est intra regulam discipline inclusa: et ambulantes in ea quicquid eos delectauerit hoc sequuntur. Via autem vite dicitur esse omnis iustitia: et

Tres sūt passiōes ꝑcipue.

propter ɔtrarias cās esse arta. Cōsiderandū aūt q̄ nisi q̄s ambulauerit p viā nō pōt puenire ad portaȝ. Qui eñ non ambulāt p viā iustitie īpossibile est vt v̄e xp̄m cognoscāt. Silr̄ nec incurrit in manus diaboli nisi q̄ in via ambulat pctōꝝ. Gre. sup ezechielem. Quāuis autē charitas sit lata: tñ per angusta et ardua hoīes ducit a terra. Satis angustuȝ est oīa pretermittere: vnū solū diligere: prospera non ambire: aduersa nō timere. Chry. in ho. Sȝ cū postea dicat. Jugū meuȝ suaue ēst et onus meū leue: q̄lr̄ hic angustā esse viam ait ⁊ artā: sed ⁊ hic mōstrat eā leueȝ esse ⁊ suauē: qm̄ via est ⁊ porta est sicut et altera q̄ lata ⁊ spatiosa dicit: ipsa via ⁊ porta est: horū autē nihil māsurū est: sed oīa ptrāseūt. Trāsire aūt labores ⁊ sudores ⁊ in bonū finē deuenire. s. in vitā sufficiens est mitigare eos q̄ agones patiuntur. Si eñ tēpestates nautis: ⁊ vulnera militib⁹ leuia sunt ꝑpter spē p̄mioꝝ percēptiū: multomagis cū celum p̄iacēs fuerit et immortalia p̄mia: nullū aliq̄s sentiet iminētiū piculorū. Sȝ ⁊ hoc. i. āgustā vocare: maxie ad faciēdū eā leuē ɔferebat. Uigilare eñ eos p̄parebat: hoc eñ dn̄s dicit erigēs nr̄m desideriū. Qui eñ i agone certat cū viderit p̄ncipē admirāteȝ labores agonū animosior fit. Ne igr̄ mesti sim⁹ cū multa nobis hic ɔtigerint tristia: q̄ arta est via: sed nō ciuitas. Jō neq̧ hic q̄etē opȝ expectare neq̧ ibi triste aliq̄d p̄stolari. Dicēs aūt: qm̄ pauci sunt q̄ inueniūt eā: rursus hic multorū desidiā significauit: ⁊ audientes erudiuit nō multoꝝ ꝓsperitatib⁹ attēdere: sed paucorū laboribus. Hier. Significāter igr̄ de vtraq̧ via locut⁹ dixit: q̄ p latā ml'ti ābulāt: angustā pauci ineniūt latā eñ nō q̄rim⁹: nec inētiōe op⁹ est. spōte se offert: et errātiū via est. angustā v̄o nec oēs iueniūt: nec q̄ iuenerit: statim ingrediunt p eā. Siquidē multi inuenta veritatis via: capti voluptatibus seculi de medio itinere reuertuntur.

¶ Attēdite a falsis ꝓphetis q̄ veniūt ad vos in vestimētis ouiū: itrisec⁹ āt sunt lupi rapaces. A fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. Nūq̄d colligūt d̄ spinis vuas: aut de tribulis fic⁹? Sic oīs arbor bōa fruct⁹ bonos facit mala āt arbor malos fruct⁹ facit. Non pt āt arbor mala bonos fruct⁹ facere neq̧ arbor bōa malos fruct⁹ facere. Oīs arbor q̄ nō facit fructū bonū ecciděť ⁊ in ignē mitteť. Igiť ex fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos.

¶ Chry. sup matth. Supra mādauerat aplis dn̄s: ne eleemosynas orōnes ⁊ iejunia corā hoīb⁹ sicut hy. faciant: ⁊ iō ad cognoscēdū: q̄ hec oīa in hypocrisi fieri pñt loquiť dicēs. Attēdite a falsis ꝓphis. Aug. de s. do. Uel alr̄. Cū dixisset dn̄s paucos esse q̄ inueniūt angustā portā et artā viā: ne heretici qui plerūq̧ se sub noīe paucitatis cōmendāt: se nobis supponāt: statiȝ subiicit dicēs. Attēdite a falsis prophetis. Chry. in ho. Uel aliter. Q̄ dictū est q̄ angusta est porta: sed ⁊ multi sunt qui puertūt eam q̄ illuc fert viā: ideoq̧ induxit. Attēdite a falsis prophetis. In quo vt maiorē sollicitudinē habeāt mōmuit eorū q̄ in patribus eorū facta sunt: falsos ꝓphas vocans: etenim tūc talia contigerūt. Chry. sup mat. Q̄d aūt scriptū est infra. Q̄ lex ⁊ ꝓphete vsq̧ ad ioannē d̄r. q̄ prophetia de xp̄o nō erat futura post eum. Prophete aūt ⁊ fuerūt ⁊ sunt: sȝ nō qui ꝓphetarēt de xp̄o: sȝ qui interpretarentur ea que de xp̄o ab antiquis fuerāt prophetata. i. doctores ecclesiarum. nec eñ pōt quis ꝓphēticos interpretari sensus: nisi p sp̄m prophetic. Sciēs ergo domin⁹ futuros esse falsos doctores heresuȝ diuersarū admonet dicēs. Attēdite

Cōcordia euāgelij.

a falsis pphetis. Quia eñ nō erant futuri manifesti gētiles: sꝫ abscōditi sub nomine xp̄iano nō dixit. Aspicite: sed attendite. vbi eñ res certa est aspicit. i. simpl'r vr. vbi aūt incerta: attēditur. i. caute cōsiderat. Itē dicit attendite. qꝛ firma tutela salutis est scire quē fugias. Non autem sic admonet. Attēdite. quasi inuito deo diabolus hereses introducat: sꝫ eo pmittēte: qꝛ eñ nō sine iudicio vult seruos suos hr̄e: iō misit tētationē: qꝛ ꝯo nō vult eos p ignorātiā perire. ideo p̄monet. Ne aūt aliquis hereticus doctor dicat qꝛ non dixit vos falsos pphas: sed gētiliū ⁊ iudeorū doctores. ideo addidit dicēs. Qui ve. ad vos in vesti. ouium. Oues eñ xp̄iani dr̄. vestimētū aūt ouile est spēs xp̄ianitatis ⁊ simulate religiōis. nulla aūt res sic exterminat bonū sicut simulatio. Nam malū sub specie boni celatū: dū nō cognoscit nō cauetur. Et ne instās dicat hereticꝰ: qꝛ de veris doctoribus loquit: q̄ tñ pctōres sunt: ideo addit. Intrinsecus aūt sunt lupi rapaces. Catholici aūt doctores et si fuerint peccatores: serui quidē carnis dicūt: nō tñ lupi rapaces: qꝛ nō habent propositū perdere christianos. Manifeste ergo de hereticis doctoribꝰ dicit: qꝛ eo pposito spēm xp̄ianorū suscipiunt: vt christianos iniquo seductiōis morsu dilanient: de quibus dixit apostolus. Scio qꝛ post discessum meū intrabūt in vos lupi graues: non parcentes gregi. Chry. in ho. Sed tamē videtur falsos pphetas hic non hereticos insinuare: sed eos quidē qui vite sunt corrupte: sed facie quidem virtutis induuntur: quia induxit. A fructibus eorum cognoscetis eos. Apud hereticos enim est multotiēs ⁊ vitā inuenire: apud hos autem quos dixi nequaq̄. Augu. de ser. do. Unde rectissime queritur: quos fructus nos attendere voluerit: multi enim quedam in fructibus deputant: que ad vestitum ouium pertinēt: et hoc modo de lupis decipiuntur: secuti enim sunt vel ieiunia: vel eleemosynas: vel orationes que pretendunt hoībus placere cupientes eis quibus ista difficilia videntur. Hi ergo non sunt fructus de quibus cognosci istos monet. Ista enim que cum bono animo fiūt: sunt proprie ouibus vestes. cū autē malo in errore non aliud q̄ lupos tegunt: sed nō ideo debēt oues odisse vestimentum suū quod plerūq₃ illo se occultant lupi. Qui sunt ergo fructꝰ q̄bꝰ cognoscamus arborē malam? dicit apostolus. Manifesta sunt opa carnis que sunt fornicatio: immūditie. Qui vero sunt fructus quibꝰ cognoscamus arborem bonā: idē apostolus ostendit dicens. Fructus autē spiritus sunt charitas: gaudiū: pax. Chryso. super mat. Fructus etiam eius ouis est confessio eius fidei. q̄ enim fm deū vocem humilitatis et vere confessionis emittit ouis est: q̄ aūt ꝯtra veritatē blasphemijs vlulat contra deū: lupus est. Hiero. Et sic ergo pōt de ouibus intelligi qđ hic de falsis pphetis d̄: qui aliud habitu ac sermone pmittūt: aliud opere demōstrāt: spāliter de hereticis intelligendū videt: qui vident ꝯtinentia ac ieiunio quasi q̄dā pietatis veste se circundare. intrinsecꝰ autem habentes animū venenatū simpliciorū fratrū corda decipiunt. Aug. de s. do. in mō. sꝫ ex opibꝰ ꝯiici pt vtrū exteriorē cultū ābitiōe aliq̄ faciāt. cū ei cepint aliq̄bꝰ tētatiōibꝰ ea ip̄a vl' subtrahi vel negari q̄ isto velamine vl' ꝯsecuti sunt vl' ꝯseq̄ cupierūt: tūc necesse ē vt appeat vtrū lupꝰ i ouina pelle sit an ouis in sua. Greg. xxxi. mora. hypocrita ēt sctē ecclie pace pmit: iccirco añ oculos nr̄os religiōe vestit: si q̄ ꝯo fidei tētatio erūpat stati lupi mēs rabida habitu se ouine pellis expoliat: q̄ tūq₃ cōtra bonos seuiat: persequēs demōstrat. Chry. in ho. facile etiā hypocrite capiūtur: via enim quam iussi sunt ambulare laboriosa est. hypocrita autem laborare non vtiq̄ eliget. Deinde vt non dicas: q̄ñ

Opera prou rū discretio.

possibile é cognoscere tales: rursuz rõ nẽ ab hũano exẽplo põit dicẽs. Nũ qd colligent de spinis vuas: aut de tribul; fic⁹. Chry. sup mat. Uua ĩ se
Allegorice⁹ intellectus. mysteriũ xpi hz: sicut. n. botr⁹ multa in se grana ligno mediãte suspẽditsic ꝛ xp̃s multos sibi fideles p lignũ crucis tz adfictos. Fic⁹ aũt ẽ eccl'ia: q̃ mltos fideles tz dulci quodã charitatis ãplexu: sicut fic⁹ multa grana vno tegmĩe tz iclusa. Sũt ğ fic⁹ signa hec charitatis qdẽ i dulcedine: vnitatis aũt in cõiunctione granorũ. In vua aũt patiẽte qdem signũ ẽ: qꝛ in torcular mittit. gaudij aũt: qꝛ vinũ letificat cor hois. synceritat; : qꝛ nõ ẽ aq̃ ꝯmixtũ: suauitatis aũt in delectatiõẽ. Spine ãt ꝛ tribuli sunt heretici. sicut ğ spia vl' tribul⁹ ex q̃cũqꝫ pte hz aculeos: sic ꝛ seruos diaboli ex q̃cũqꝫ pte ꝯsideraueris: iniq̃tatis pleni sunt. Nõ psit ğ hmõi spie ꝛ tribuli eccl'iasticos fruct⁹ pferre. Qꝛ ãt ꝯticul'r sub silẽtũdie fic⁹ ꝛ vitis spie ꝛ tribulis dixerat oñdit gñr vl'r eẽ verũ cũ dicit. Sic ois arbor bona fruct⁹ bonos facit: mala autẽ arbor fruct⁹ malos facit. Augu. de ser. do. In hoc aũt loco illorũ error cauend⁹ est qui de duab⁹ arborib⁹ duas naturas opinant esse: quarũ vna sit dei altera vero nõ. Non autem eos adiuuare duas istas arbores dicẽdũ est: qꝛ de hominib⁹ eũ dicere planũ est: si q̃s precedentia ꝛ cõsequentia legerit. Augu. xij. de ciui. dei. Nominib⁹ autẽ predictis ipse nature displicent non eas cõsiderãtibus fm vtilitatẽ suã: nõ aũt ex cõmodo vl' incommõ ꝯrõ: sed p seipsam ꝯsiderata natura dat artifici suo gl'iam. Nature igit oẽs qm̃ sunt ꝛ ideo hñt modũ suũ: spẽm suã: ꝛ q̃dã secũ pacẽ suã profecto bone sunt Chry. in ho. Ut aũt null⁹ dicat qm̃ mala arbor fert qdẽ fruct⁹ malos fert aũt ꝛ bonos: ꝛ sic difficilis sit cognitio duplici pbatione exñteriõ subiũgit. Nõ potest arbor bona fructus malos facere: neqꝫ arbor mala fructus bonos facere. Aug. de ser. do. Ex hoc vbo pu

tãt manichei neqꝫ aiam malã fieri posse: vt i meli⁹ ꝯmutet: neqꝫ bonã in deteri⁹ q̃si dictũ sit. Non põt arbor bona mala fieri neqꝫ mala bona fieri: sz ita dictũ est. Nõ põt arbor bona fruct⁹ malos facere nec econuerso. Arbor q̃pe est ipsa aia. i. ipse hõ fruct⁹ vo opa hois. Nõ ergo potest mal⁹ hõ bona opari: neqꝫ bon⁹ mala. Ergo si vult mal⁹ bona opari p̃us bonus fiat. Quãdiu autẽ q̃sqꝫ mal⁹ est nõ põt facere fruct⁹ bonos. Sicut. n. p̃t fieri vt qd fuit nix nõ sit: nõ aũt vt nix sit calida: sic põt fieri vt q̃ mal⁹ fuit: nõ sit malus: nõ tñ fieri põt vt mal⁹ bñ faciat: qꝛ et si aliqñ vtilis est: non hoc ipse facit sed fit de illo diuina prouidentia procurante. Raba. Homo autem ipse arbor bona vel mala dr ppter volũtatem bonam vel malam. Fructus autem sunt opera que nec bona male volũtatis esse possunt: nec mala bone voluntatis. Augusti. contra Julia. Sicut autem manifestum est ex voluntate mala tanq̃ ex arbore mala fructus eius fieri omnia opera mala: sic ipsam voluntatem malam. vnde dices esse exortam nisi quia voluntas mala angeli ex angelo: ex homine homines orta est. Quid autem erant hec duo anteq̃ in eis ista mala orirentur: nisi bonum opus dei et bona atqꝫ laudanda natura. Ecce ergo ex bono oritur malum nec fuit omnino vnde oriri possit nisi ex bono ipsam dico voluntatem malam: quoniam nullum malum precessit non opera mala: que non sunt nisi ex voluntate: tanq̃ ex arbore mala: nec ideo tanq̃ ex bono potuit oriri voluntas mala quia bonum factum est a bono deo. sed quia de nihilo factũ est nõ de deo. Hiero. queramus autem ab hereticis qui duas in se cõtrarias dicunt esse naturas: si iuxta intelligentiam eorum arbor bona malos fructus facere non potest quomodo moyses arbor bona peccauerit ad aquam contradictionis: petrus quoqꝫ in passione dñm ne

Manicheorũ error retũditur.

ganerit dicēs. Nescio hoiem? Aut qua ꝯnia socer moysi arbor mala q̄ in deū isrł nō credebat: dedit cōsiliū bonum? Chry. in home. Qr vero punire nō infferat falsos ꝓphetas iō terret eos ſm penam q̄ est a deo dicēs. Ois arbor q̄ nō facit fructū bonū excidet et in ignē mittet. qb⁹ verbis et iudeos insinuare vr: iōq̄ verborū ioānis baptiste meminit: p eadē verba penā eis subscribēs. Etem̄ ⁊ ille hoc dixit ad iudeos: securim ⁊ arborē incisam: et ignē inextinguibilē cōmemorās. Siqs autē diligenter inuestigabit due pene sunt: ⁊ excidit: ⁊ cōburi. q̄ em̄ cōburitur et a regno excidit oino: q̄ pena difficilior est multi aūt gehennam. solum abhorrent. Ego autem casum illius glorie multo amariorem penaꝫ gehenna esse dico. Quod em̄ paruum vel magnum malū non susciperet pater: vt videat ⁊ potiatur dulcissimo filio? hoc itaq̄ in glia illa putemus. nō em̄ aliqs filius ita suauis est patri: vt illoꝝ bonoꝝ requies dissolui ⁊ esse cū xp̄o. intolerabilis quidē pena est gehenna. sed siquis decē mille ponat gehennas: nihil tale dicet quale est a btā glia illa excidere ⁊ odio hr̄i a xp̄o. Glo. Ex premissa aūt silitudine cōcludit qd̄ supra iam dixerat quasi manifestum dicens. Igitur ex fructib⁹ eorum cognoscetis eos.

Nota: opinio nō chrysosto mi.

¶ Nō ois q̄ dicit mihi: dn̄e dn̄e itrabit i regnū celoꝝ: sꝫ q̄ facit volūtatē pr̄is mei q̄ i celis ē: ipē itrabit i regnū celoꝝ. Multi dicēt mihi in illa die: dn̄e nōne i noie tuo ꝓphetauim⁹: ⁊ in noie tuo demonia eiecim⁹: ⁊ in noie tuo virtutes multas fecim⁹? et tūc cōfitebor illis: qr nunq̄ noui vos. Discedite a me oēs qui opamini iniqtatē.

¶ Hiero. Sicut .ſ. dixerat eos qui hn̄t vestē bone vite nō recipiēdos ꝓpř dogmatū nequitiā: ita nūc ecōtrario asserit: nec his qdē accōmodandā fidē: q̄ cū polleāt integritate doctrie malis opib⁹ destruūt. vtrūq̄ ei dei seruis necessariū ē: vt ⁊ opus sermone: ⁊ sermo opib⁹ ꝯprobet: et iō dt. Nō ois q̄ dt mihi: dn̄e dn̄e intrabit in regnū celoꝝ. Chry. in ho. Ubi iudeos maxie tāg̃re vr̄ i dogmatibus oia ponētes: vn̄ ⁊ paulus eos icusat dicēs. Si āt tu iude⁹ cognominaris et requiescis in lege ⁊c. Chry. sup mat. Uel alr̄. qm̄ falsos ꝓphetas ⁊ veros ex fructib⁹ eorum docuit discernēdos: hic iā manifestī⁹ docet q̄ sunt fruct⁹ qb⁹ discernunt ꝓbi doctores ⁊ reprobi. Aug. de ser. do. Cauēdū em̄ est in ipo xp̄i noie ab hereticis vł qbuslibet male intelligētib⁹: ⁊ seculi hui⁹ amatorib⁹ ne decipiamur: ⁊ ideo dicit. Nō ois q̄ dicit mihi dn̄e dn̄e ⁊c. Sꝫ merito pōt mouere qūo huic snie cōueniat illud apł. Nemo pōt dicere dn̄m iesuꝫ nisi in spūsctō. Non em̄ possumus dicere illos q̄ non intrant in regnū celoꝝ hr̄e spm̄sctm̄. Sed apłs ꝓprie posuit hoc verbū. Dicit: vt significet voluntatem atq̄ intellectum dicentis. Ille em̄ ꝓprie dicit: qui volūtatē ac mentē suā sono vocis enunciat. dn̄s autē gnalr̄ hic posuit verbū dicēdi. vr̄ em̄ etiā ille dicere: qui nec vult nec intelligit qd̄ dicit. Hiero. Moris est enim scripturarum dicta ꝓ factis accipe: ſm quē sensum dicit apłs. Confitētur se scire deum: factis aūt negāt. Ambro. Oē etiā verū a quocūq̄ dicat: a spūsctō est. Augu. de ser. do. Non ḡ putem⁹ ad illos fruct⁹ de qbus supra dixerat ꝑtinere: siqs domino nr̄o dicat. Dn̄e dn̄e. ⁊ ex eo nobis arbor bona videat: sed illi sunt fructus: facere voluntatem dei. vn̄ sequit. Sed q̄ fa. vo. pa. mei q̄ in celis est: ipē intra. in re. ce. Hila. Celestis em̄ regni iter obedientia volūtatis dei: nō nuncupatio reptura est. Chry. sup mat. Que autē est volūtas dei ipē dn̄s docet. Hec est inquit

Questio euāgelica tractatur.

quit volũtas ei⁹ q̃ misit me: vt ois q̃ videt filiũ: ⁊ credit in eũ: habeat vitã eternã. Credulitatis aũt ꝟbuz ⁊ ad ꝯfessionē respicit: ⁊ ad actum qui ḡ nõ cõfitet̃ aut nõ cõuersat̃ ẜ3 verbũ xp̃i: nõ intrabit in regnũ celorum. Chry. in ho. Non autē dixit Qui facit volũtatem meã: sed pr̃is qm̃ interim cõueniēs erat pri⁹ hoc suscipi ad imbecillitatē eoꝝ: sed et ꝑ hoc illud oculte isinuauit. non est eñ alia voluntas filij q̃ q̃ est pr̃is. Augu. de ser. do. Illud aũt ad rē pertinet: ne decipiamur: non solũ noĩe xp̃i per eos q̃ nomē hñt: ⁊ facta nõ agunt: sed etiã q̃busdam factis atq̃ miraculis: qualia ꝓpter infideles cuz fecerit dñs monuit tñ ne talib⁹ decipiamur: arbitrantes ibi esse inuisibilē sapientiã: vbi miraculũ visibile videmus: vñ adiũgit ⁊ dicit. Multi dicēt mihi in illa die. Chry. in ho. Uides qualr̃ latēter iã seip̃m introducit. Quia eñ oēm cõpleuit sermonē: mõstrat seip̃m iudicē esse. Que eñ pena expectat eos q̃ peccãt: iã añ mõstrauit. Quis autē est q̃ punit: hoc iã reuelat dicēs. Multi dicent mihi in illa die. Chry. sup mat. Qñ. s. venerit in maiestate patris sui: qñ iã nemo ausus est garrula ꝯtentione sermonũ: aut mendaciũ defendere: aut ꝯdicere veritati: qñ opa singl'oꝝ loquent̃: ⁊ ora tacebũt nec alter ꝑ alterõ interuenit: sed singuli ibi timebũt. In illo eñ iudicio nõ erũt testes adulatores hoies: sed angeli veraces: iudex aũt dñs iustus: vñ ꝓprie timentiũ hoim ⁊ angustia patientiũ vocē expressit dicēs. Dñe dñe. Nõ eñ semel sufficit illi dicere dñe: quem necessitas timoris astringit. Hila. Gloriã aũt sibi ex verbi intentione presumunt in doctrine prophetia ⁊ demonioꝝ fuga ⁊ operũ virtutib⁹ atq̃ hic sibi regnũ celoꝝ pollicent̃ dicētes. Nõne in noie tuo ꝓphetauimus? Chry. in ho. Sed sunt q̃dã q̃ dicũt qm̃ mētiētes hi hoc dixerũt iõ saluati nõ sunt: s3 nõ auderēt iudice p̃nte ad ip̃m hoc dicere. Sed ⁊ ip̃a rñsio ⁊ interrogatio ostēdit eos talia fecisse. Q: ei hij mirabiles erãt apud oēs miracula facientes: illic aũt vidēt seip̃os punitos admirantes dicũt. Dñe nõne in noie tuo ⁊c. Quidã ãt dicũt qm̃ nõ in tp̃e in quo hic miracula faciebant iniqua agebãt: s3 postea. Sed si hoc erit rursus q̃d domin⁹ volebat mõstrare: nõ cõstat q̄. s. neq̃ fides: neq̃ miracula valēt: bona vita nõ existēte: q̃d et paulus dicit. Si habuero fidē vt montes trãsferã: charitatem autē nõ habuero: nihil sum. Chrys. super mat. Sed ꝯsidera: q: in noie dicũt: non in spũ. ꝓphetãt eñ in noie xp̃i: sed in spiritu diaboli: quales sũt diuinatores. Sed sic discernuntur qm̃ diabolus interdũ falsa dicit: spũssctũs nũq̃: ꝯcessum est autē et diabolo interdũ vera dicere: vt mendaciũ suuz rara veritate ꝯmēdet̃. Demonia autez eijciũt in noie xp̃i hñtes sp̃m inimici: magis aũt non eijciũt: sed eijcere videnẗ colludentib⁹ sibi demonib⁹. faciunt et virtutes. i. miracula: non vtilia ⁊ necessaria: sed inutilia ⁊ vacua. Aug. de ser. do. Legãt eñ quanta fecerint resistentes moysi magi egyptioꝝ. Hiero. Uel aliter prophetare vel virtutes facere ⁊ demonia eijcere ēt diuina ꝟtute interdũ non est ei⁹ meriti q̃ operat̃: sed vel inuocatio nois xp̃i hoc agit: vel ob condēnationē eoꝝ q̃ inuocant: aut vtilitatē eoꝝ q̃ vident ⁊ audiũt cõcedit̃: vt l3 homines despiciãt signa faciētes: tñ deũ honorēt: ad cui⁹ inuocationē fiũt tanta miracula. naz ⁊ saul et balaã et cayphas ꝓphetauerunt ⁊ in actib⁹ apl'oꝝ filij sene videbantur eijcere demonia. ⁊ iudas apostolus cũ alo ꝓditoris multa signa inter ceteros apostolos fecisse narratur. Chry. in ho. Quia enim non oēs ad ola apte se habebãt: sed hi quidem erãt vite pure: fidē aũt nõ tantã habebãt: hi aũt ꝯtrium: ideo de⁹ illos ꝑ hos ꝯuertebat: vt multã ostenderēt fidē: hos aũt ꝑ hoc ieffabile signoꝝ donũ vt fierent meliores euocabat. vñ ⁊ cũ multa copia hanc grãm eis

Uera xp̃ianitas oñditur.

Notula d̃ miraculis.

dabat. Dicēt em. Uirtutes multas fecimus. Sed qꝛ circa cuȝ q̄ eos ita honorauit: ingrati facti sunt: recte sequit. Tūc ꝯfitebor illis: qꝛ nunq̄ noui vos. Hiero. Signanter dicit: tūc ꝯfitebor qꝛ mult° tpe an̄ dicere dissimulauerat. Chry. sup mat. Grā dē em̄ irā grandis dilatio p̄cedere dꝫ: q̄ iustius facit dei esse iudicium: ꝛ digniorē interitū pctōꝝ. Sciendū aūt ꝙ pctōres nescit de°: qꝛ non digni sunt vt cognoscant a deo: non qꝛ oino ipsos nō cognoscat: sed qꝛ suos illos esse nō cognoscit. Sed vt eos nō cognoscere: qꝛ non eos diligit: sicut etiā nō vident deū cognoscere q̄ nō colūt euȝ digne. Chry. in ho. Dicit autē eis. Nūq̄ noui vos. q̄si nō solum in tpe iudicij: sed neqꝫ tūc cū miracula faciebatis. multos em̄ ꝛ hic iā odio hꝫ: ꝛ ante punitionē auertit. Hiero. Obserua ēt h̄ qđ dicit. Nunq̄ noui vos: esse ꝯ q̄sdam dicētes: ꝙ oēs hoīes sp conuersati sūt iter rōnabiles creaturas. Greg. xx. mora. Hac aūt sn̄ia dat intelligi ꝙ in hoīb° charitas: hūilitas: non aūt debeāt virtutū signa venerari. vn̄ nūc sctā eccl'ia ēt sī q̄ sunt hereticoꝝ miracula despicit: qꝛ hec sctitatis spēm nō eē cognoscit. Probatio quidē sctitatis nō est signa facere: sed primū vt se diligere. de deo vera. de p̄rio meliora q̄ᵭ de seipso sentire. Augu. ꝯtra aduersariū legis ꝛ pph̄ ꝛ. Absit aūt vt f̄m manicheos ista de pphetis sctis dn̄s dixerit: sed dictū est de his q̄ posterius euāgeliū predicatū in ei° noīe sibi loq̄ vident: nesciētes q̄d loquātur. Hila. Sic aūt hypocrite gl'iati sunt: quasi aliq̄d p̄prium sit q̄ loqnunt aut faciūt. et non oīa virtus dei inuocata p̄ficiat: cui° doctrine sciam lectio afferat: demonioꝝ fugā xp̄i nomē exagitet. De nr̄o igit est btā illa eternitas p̄merēda: prestandūqꝫ est aliq̄d ex p̄prio. bonum velim° malum oē vitem°: agamusqꝫ poti° qđ vult q̄ᵭ qđ p̄t gl'iemur. Repudiās igit eos ac expellēs p̄pter opa iniq̄tatis dt. Discedite a me q̄ opamini iniq̄tatē. Hiero. Nō dixit q̄ opati estis iniq̄tatē: ne videretur tollere pniam: s; q̄ opamini. i. q̄ vsqꝫ in p̄ntē horā cū iudicij tp̄s aduenerit l; nō habeatis facultatē peccādi: tn̄ adhuc habetis affectū. Chry. in ho. Nā mors q̄dē aīam a carne separat: anime autem p̄positū nō immutat.

Falsa mira cula respuūt.

¶ Dis ergo q̄ audit verba mea hec: ꝛ facit ea: assimilabit viro sapiēti q̄ edificauit domū supra petrā: ꝛ descēdit pluuia ꝛ venert flumina: ꝛ flauerūt vēti: ꝛ irruert i domū illā: ꝛ nō cecidit. Fūdata em̄ erat supra petrā. Et oīs q̄ audit v̄ba mea h̄: ꝛ nō facit ea silis erit viro stulto q̄ edificauit domū suam sup arenā: ꝛ descēdit pluuia ꝛ venert flumina ꝛ flauerūt vēti: ꝛ irruerunt in domū illaȝ ꝛ cecidit: ꝛ fuit ruina eius magna.

¶ Chry. in ho. Qm̄ q̄dā futuri erant q̄ dicta sunt a dn̄o admirātes: ostensionē aūt q̄ est p opa nō tribuentes: p̄ueniēs eos terret dicēs. Oīs ḡ qui audit v̄ba mea hec: et facit ea: assimilabit viro sapiēti. Chry. sup mat. Nō aūt dixit. Estimabo euȝ qui audit ꝛ facit virum sapientē: sed assimilabit viro sapiēti. ḡ q̄ simulat hō est. Cui aūt assimilat? xp̄o. Xp̄s autem est sapiēs vir q̄ edificauit domū suam. i. eccl'iam supra petram. i. supra fortitudinem fidei. Uir aūt stultus. i. diabol°: q̄ edificauit domum suā. i. oēs impios super arenam. i. inconstantiam infidelitatis: aut sup carnales hoīes q̄ dicunt arena p̄pter sterilitatē. Et qꝛ nō coherēt sibi: sed sunt per diuersas opiniones dispersi: et qꝛ sunt innumerabiles. Pluuia autē est doctrina q̄ irrigat hoīem: nubes aūt sunt a q̄b° pluuia fluit: q̄dam a spūscō excitant sicut apl'i et pphete. Et q̄dam a spū diaboli: sicut here

Allegoria.

tici. Uēti aūt boni sunt spūs diuersarum virtutū: vel angeli q inuisibilr in sensib⁹ hoim operant: et adducunt ad bona. Uenti aūt mali sunt spūs immundi. Flumina autē bona sunt euāgeliste z doctores ppli. flumina mala sunt hoies in mūdo spū pleni z verbositate instructi: sicut phi et ceteri sclaris sciētie pfessores: de q rū vētre exeūt flumina aq mortue. Ecclesiā ergo quā christ⁹ fundauit nō pluuia mēdacis doctrine corrūpit: neq diabolic⁹ flat⁹ ipellit: neq violētorum fluminū impetus mouet. Nec ē Zriū q qdā de eccl'ia cadunt. non eñ oēs q xpiani dicūr xpi sunt. Sed nouit dñs q sunt ei⁹. Sz 9 domū quā edificauit diabolus descen dit pluuia vere doctrine. venti. i. spūales gr͞e aut angeli. flumina qtuor euāgeliste z ceteri sapiētes. Et sic cecidit dom⁹. i. gentilitas: vt surgeret christus: z facta est ei⁹ ruina magna. solutis erroribus cōuictis mēdacijs z idolis in toto mūdo destructis. xpo ḡ filis est qui audit verba xpi z facit ea: ipe eñ edificat supra petrā. i. xpm: q est oē bonum: vt in quacūq spē boni aliquis edificauerit supra xpm edificasse videat: sicut aūt eccl'ia edificata a christo diruī nō pōt: sic talē christianū: qui se edificauit supra xpm: nulla aduersitas deūcere potest: sm illud. Quis nos sepabit a charitate xpi? Diabolo aūt est silis q audit verba xpi et nō facit. Uerba eñ q audiunt: z nō fiūt: separata sunt z disperso. z ideo assimilantur arene. Arena etiam est oīs malitia: vel etiā mundialia bona. Sicut aūt dom⁹ diaboli destructa est: ita tales supra arenam fundati destruūt et cadūt. Et est ruina magna si de fundamento fidei aliquid ruine fuerit passus. Non autē si fornicat⁹ fuerit: aut homicidium fecerit: qz hz vñ per pniam surgat: sicut z dauid. Raba. Uel ruina magna intelligēda est. qua dictur⁹ est dñs audiētib⁹ z nō faciētibus. Ite in ignē eternū. Hier. Uel aliter. Super arenā que fluida est z in vnam

Arena quid significet.

copulā nō pōt redigi oīs hereticorū sermo edificatur: vt corruat. Hila. Uel alr. In pluuijs blandarum z sensim illabētiū voluptatū illecebras significat: qbus primum fides remis patētib⁹ immadescit: postq fluuiorū pcursus. i. grauiorū cupiditatū mot⁹ incurrit: vt exinde tota vētorū vis circūstantiū deseuiat id est vniuersus diabolice ptātis spūs inferatur. Aug. de ser. do. Uel aliter. Pluuia cū in mali alicui⁹ significatiōe ponit: caliginosa supstitio intelligit. Rumores aūt hoim vētis cōparant: fluuius autē carnalib⁹ 9cupiscētijs tāq fluctib⁹ super trā: z q psperitatib⁹ iducit: aduersitatib⁹ frāgit. quorū nihil metuit: q fundatā hz domū supra petraz. i. q nō solū audit pceptū dñi sed etiā facit. Et i his oīb⁹ piculose subūcit q audit z non facit. Nō eñ quis firmat in se q dñs precipit: vel ipse audit: nisi faciēdo. Considerādū autez est qz cū dixit. Qui audit verba mea hec. satis significat istum sermonez oībus pceptis qbus christiana vita formatur esse perfectum: vt merito qui sm eam viuere voluerint: cōparentur edificanti supra petram.

¶ Et factū ē cū cōsummasset iesus verba hec: admirabātur turbe sup doctrina ei⁹. Erat enim docēs eos sicut ptātem habens: z non sicut scribe eorum z pharisei.

¶ Glo. posita doctrina xpi effectū doctrie ipi⁹l turbis ondit dicēs. Et factū ē cū 9su. iesus verba hec admira. sup doc. ei⁹. Raba. Cōsummat io hec ad pfectionē verbōrum z integritatē dogmatis ptinet. Qd aūt dr turbas admirari aut infideles in turba significat: qui ob hoc stupebant qz nō credebant verbis saluatoris aut omnes generaliter demōstrat: qui excellentiam tante sapientie in eo venerabantur. Chryso. super matth. Placat⁹ rationabiliter hominis intellectus laudē generat: vi

eius aũt admiratione. Quicquid enim digne laudare non possumus admiramur. Admiratio tñ eorum magis ad gloriã christi ptinebat q̃ ad fidẽ ipsorũ: si eñ crederẽt i xp̃m non mirarẽtur. Illud eñ mouet ad mirationẽ qđ superat facientis aut dicentis personã: ꝛ ideo qđ a deo factum aut dictũ est: non admiramur qꝛ oĩa minora sunt q̃ dei potentia. Turbe aũt erant que mirabantur .i. pplĩs vulgaris: nõ pꝛincipes pplĩ: q non discẽdi studio audire solebant. Populus aũt simplex simplr̃ audiebat: sed eorũ silẽtiũ si illi interfuissent suis ꝯditiõib⁹ ꝯturbassent: vbi eñ ẽ maioꝛ scia illic foꝛtioꝛ malitia q enim festinat esse pꝛioꝛ non est cõtent⁹ esse secũdus. Aug. de cõ. euã. Ex eo aũt qđ hic dꝛ potest videri discipuloꝝ turbã deseruisse: ex q̃b⁹ illos .xii. elegerat in mõte ex plurib⁹ q̃s aplĩos nominauit: qđ mattheus hic ꝑtermisit. Solis eñ discipulis in monte vr̃ iesus hũc habuisse sermonẽ: quẽ mattheus interposuit: ꝛ lucas tacet. Et deinde cũ descendisset in loco cãpestri habuisse alterũ silẽm: de quo matthe⁹ tacet: lucas nõ tacet. Quãq̃ ẽt illđ possit occurrere: q sicut supꝛa dictũ ẽ aplĩs: ceterisq̃ turbis p̃sentib⁹ vnũ habuisse s̃monẽ: quẽ matthe⁹ lucasq̃ narrarũt diuerso narrãdi mõ: sed eadẽ ṽitate sñiaꝝ: ꝛ sic planũ ẽ qđ h̃ dꝛ de admiratiõe turbe. Chꝛy. i ho. Cãm aũt admiratiõis subdit dicẽs. Erat ei do. eo. sicut po. ha. ꝛ nõ sicut scri. eoꝝ ꝛ pha. Si autẽ hãc potestatẽ vidẽtes ꝑ opa scribe eũ a se abigebãt vbi solũ verba erãt ptãtem manifestãtia. qual̃r scãdalizati nõ fuissent sed turbe hoc nõ passe sunt. Cũ eñ aĩa beniuola fuerit: facile ꝑsuadet a sermonib⁹ veritatis. Erat autem ptãs docẽtis vt multos eorũ caperet et in admirationẽ mitteret: ita q ꝑpter delectationẽ eorũ q dicta erãt: neq̃ tacẽtẽ dimittebãt. vñ ꝛ secuti sunt eũ descẽdẽtẽ de mõte. Stupebãt aũt eius maxime potestatẽ: qꝛ nõ ad aliũ referens vt prophete ꝛ moyses dixerũt: que dixit: sꝫ vbiq̃ ostẽdit se eũ eẽ: qui hꝫ dñiũ. etenim legem ferens cõtinue apponebat. Ego autẽ dico vobis. Hie. Qꝛ quasi deus ꝛ dñs ipsius moysi ꝑ libertate volũtatis sue vel ea q min⁹ videbant addebat in lege. vel cõmutãs ꝑdicabat in pplõ: vt supꝛa legim⁹. Dictũ est antiquis: ego aũt dico vobis. Scribe ãt ea tñ docebãt q scripta sunt in moyse ꝛ pphetis. Greg. xxiiij. moral. Vel singulariter xp̃s ex bona ptãte locut⁹ est: qꝛ ex infirmitate malã nulla cõmisit. Nos autẽ qꝛ infirmi sum⁹ ex ꝑpria infirmitate pẽsemus quo docẽdi oꝛdine infirmis fratribus ꝯsulamus. Hila. Vel in ṽboꝝ virtutib⁹ effectũ ptãtis metiebant. Aug. de ser. do. Hoc est eñ qđ in psalmo significat: fiducialiter agã in ea. Eloq̃a dñi: eloquia casta: argentum igne examinatum: terre ꝓbatũ: purgatũ septupl̃ũ: propter quẽ numerũ admonit⁹ sum oĩa ista ꝑcepta ad septẽ illas referre sn̄ias q̃s i pꝛincipio s̃mõis hui⁹ posuit. s. de beatitudinibus. Qđ eñ aliq̃s fratri irascatur sine causa vel racha dicat. vel fatuũ eũ appellet: supbissime admittit: cõtra qđ est vnũ remediũ vt supplici aĩo veniã dep̃cet: q nõ iactãtie spũ inflet. Bti q paupes spũ: qm̃ ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. Cõsentit aũt aduersario .i. ṽbo dei reuerẽtiã exhibendo: q̃sq̃s ad testamẽtũ p̃ris opiẽdũ: nõ litib⁹ acerb⁹ sꝫ pietate mitis accesserit. Bti q mites: qm̃ ipsi hereditate possidebunt terrã. Quisq̃s ẽt carnalẽ delectationẽ ꝯ rectã volũtatẽ suam rebellare senfit exclamat. Infelix ego hõ q̃s me liberabit de morte coꝛpis hui⁹ ꝛ ita lugẽdo iploꝛet cõsolatoꝛis auxiliũ. vñ beati q lugẽt: qm̃ ipsi cõsolabunt. Quid aũt laboꝛiosius cogitari põt q̃ vt otiosa consuetudine superãda pꝛecidant intra se mẽbꝛa ipediẽtia regnũ celoꝛũ: nec doloꝛe frangatur: tolleret in cõiugali fide oĩa q q̃uis sint molestissima crimẽ tñ foꝛnicatiõis nõ hñt. verũ loquat q nõ l rõnib⁹ crebris: sꝫ in moꝝ pe

Admiratio q rũ sit.

Cõcordantia de sermone dñi in mõte.

Reducit sermo dñi ad septẽ btitudines.

bilitate cōmēdet. Sꝫ qs tantos labo res inire audeat. nisi flagraret amo re iustitie? quasi fame ac siti vehe mēti accensus? Bti ergo q̄ esuriūt ꝛ sitiunt: qm̄ ipsi saturabunt. Quis aūt pōt parat⁹ esse ab infirmis iniu rias sustinere: peccāti a se tribuere: diligere inimicos benefacere his q̄ se oderūt: orare p̄ psequētibus: nisi pfecte misericors? Bti ergo misericor des: qm̄ ipsi miaꝫ ꝯsequētur. Mūdū aūt cordis oculū hꝫ: q̄ finē bonoꝝ opeꝝ suoꝝ: nō i eo ꝯstituit: vt hoībus pla ceat; neq̄ vt cōparet ea q̄ huic vite sunt necessaria: neq̄ temere animū hois condēnat; ꝛ qcq̄d exhibet hoi hac intētiōe exhibet: q̄ sibi vult exhi beri? Bti ergo mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbūt. Opꝫ etiā vt p̄ mūdum cor inueniat arta via sapientie cui peruersoꝝ hoim deceptiōes obstre pūt quas euadere est venire ad pa cē sapiētie. Beati ergo pacifici: qm̄ filij dei vocabunt; sed siue iste ordo considerandus sit siue ali⁹: faciēda sunt q̄ audiuimus a dño: si volum⁹ edificare supra petram.

¶ Cap. viij.

Cum aūt descēdis set iesus de mō te secute sunt eū turbe multe: ꝛ ec ce lepros⁹ veniēs adorabat eū dicens Dñe: si vis potes me mūdare. Et ex tēdēs iesus manū: tetigit eū dicēs. Volo mūdare. Et con festim mūdata est lepra ei⁹. Et ait illi ies⁹. Vide nemini dixeris: sed vade ostēde te sa cerdoti: ꝛ offer munus tuū quod precepit moyses in te stimonium illis.

¶ Hiero. Post p̄dicationē atq̄ do ctrinā signoꝝ offert occasio vt p virtutū miracula p̄terit⁹ apud audien tes s̄mo firmet. Chry. Qꝛ eū quasi ptātē hñs docebat vt nō estimaret ostētatio eē hic doctrie mod⁹: opi bus h̄ idē facit q̄si ptātē hñs curare Et iō dicit. Cū aūt descē. de mon. se cu. sunt eū tur. mul. Orige. Docēte eīm dño i mōte: discipli erāt cū ipso qb⁹ erat datū celestis doctrie nosse secreta. Nūc aūt descendēte eo de mōte: turbe secute sunt eū: q̄ in mō tē ascēdere neq̄q̄ poterāt: qꝛ q̄s de lictoꝝ sarcina deprimit: ad myste rioꝝ sublimia scandere non valēt. Descēdēte aūt dño hoc est iclināte se ad ifirmitatē ꝛ ipotētiā ceteroꝝ: miser⁹ est iperfectioni eoꝝ vel ifir mitati: secute sunt eū turbe multe: q̄dā pp̄ter claritatē: plerīq̄ pp̄ter doctrinā: nōnulli pp̄ curatiōnē et administrationem. Hymo. Vel aliter. Per mōtē in q̄ dñs sedet celū intelli git: de quo scriptū est. Celū mihi se des ē. Sꝫ cū dñs i mōte sedet: soli di scipuli ad eū accedūt: qꝛ anq̄ fragi litatis nr̄e hūanitatē assumeret no tus erat tm̄ i iudea de⁹. At vo post q̄ de mōte sue diuinitatis descēdit: ꝛ hūanitatis nr̄e fragilitatē assumi psit: magna turba natiōnū secuta ē eū. Demōstrat aūt doctorib⁹: vt in p̄dicatiōe sua sermonē habeāt tēpe ratū; ꝛ sicut viderit vnūquēq̄ cape posse: ita ꝛ verbū dei ānūciēt. Ascē dūt eīm i mōtē doctores; cū pfectio rib⁹ excellētia p̄cepta ondūt: descē dūt vo cū ifirmiorib⁹ leuiora demō strēt. Chry. sup mat. Inter ceteros āt q̄ mōtē nō ascēderūt: ꝛ leprosus sur sum ascēdere nō valebat: q̄si pctōꝝ baiulans pondus. Lepra enim est pctm̄ aīarū nostraꝝ. Ideo ergo dñs de altitudine celi: q̄si de excelso mō te descendit: vt leprā pctōꝝ nroꝝ mūdaret. Et ideo q̄si iā p̄parat⁹ de scēdēti occurrit pp̄ter qd̄ dr̄. Et ec ce leprosus veniēs. Orige. Deorsū currit ꝛ in monte nihil dicit: qꝛ tps est oi rei sub celo: tps doctrie ꝛ tps curationis. In monte docuit: ani mas curauit: corda sanauit: quibus cōpletis sicut de celestibus monti bus ad saluandos carnales descen derat venit ad eū leprosus ꝛ adora

Descē sus dñi mysti cus.

bat eum. anteꝗ̄ peteret adorare ce
pit: cultū ostēdēs. Chrys. sup matt.
Nō eñ illū petebat quasi hoīem ar
tificē: sꝫ adorabat eū q̄si deum. Ora-
tio aūt ꝑfecta est fides ⁊ ꝯfessio: vñ
leprosus fidei opus adorās imple-
uit: sed opus confessionis impleuit
in verbis: vnde adorabat eū dicēs.
Orige. Dñe per te oia facta sunt. tu
ergo si vis potes me mundare. Uo
luntas tua opus est: ⁊ opa tue volū
tati obediūt. Tu priꝰ naamā syruꝫ
per heliseum a lepra mūdasti: ⁊ mō
si vis potes me mundare. Chry. su
per matt. Non dixit. Si rogaueris
deū: neqꝫ si adoraueris: sed si volue
ris potes me mundare. Neqꝫ dixit
dñe mūda: sed ei totū ꝯcedit ⁊ dñm
eū facit: et potestatē vniuersorū ei
attribuit. Chry. sup mat. Et ita spi-
rituali medico spiritualem offere-
bat mercedē. nam sicut medici pe-
cunijs: iste oratione placat̃. Nihil
enim dignius offerimus deo ꝙ̄ ora
tionem fidelē. In hoc autē ꝙ dicit.
Si vis: non dubitat christi volunta
tem ad omne opus bonum paratā:
sed qꝛ non omnibus expedit corpo
ralis integritas: nesciebat vtruꝫ ei
expediret curatio illa. Dicit̃ ergo.
Si vis: acsi diceret. Credo: qꝛ qđ bo
num est vis: ignoro autē si est mihi
Tactꝰ xpi mysteriū. qđ desidero bonū. Chry. in ho. Cū
aūt voluntate ac sermone purgare
posset: manus apposuit ⁊ tactū. vñ
sequit̃. Et extendens manū tetigit
eū: vt ostdat: qm̄ nō subiacet legi: ⁊
qm̄ mūdo iā nihil est immundum.
Heliseꝰ aūt obseruans legis diligē
tiā nō exiuit ⁊ tetigit naamā: sꝫ mit
tit eū ad iordanē lauādū. Dñs antē
mōstrat: qm̄ nō vt seruꝰ: sed vt dñs
curat et tāgit. Nō eñ manꝰ a lepra
facta est immūda: sꝫ corpꝰ leprosum
a manu sancta cōstitutū est mundū.
Nō eñ corpora solū curaturus ad-
uenit: sꝫ ⁊ aīam in verā sapiam du-
cturꝰ. Sicut igitur manibꝰ nō lotis
iā nō māducare ꝓhibebat: ita ⁊ hic
erudit: qm̄ oportet aie leprā formi
dare solā qđ est pctm̄: leprā aūt cor
poris nullū īpedimētū eē ad ꝟtutē

Chry. sup mat. Quāuis aūt lrām le
gis soluerit: ꝓpositū tñ eiꝰ non sol-
uit. Iđ tñ lex iussit nō tāgere leprā
qꝛ nō poterat facere vt lepra nō so-
ordidaret tāgentē: ꝗ vetuit tāgere le-
prā nō vt leprosi nō sanarent̃: sed vt
tāgētes nō inq̄narent̃. Iste aūt tan-
gens nō inq̄natus est a lepra sed ip
sam leprā mūdauit tangendo. Da-
ma. Nō eñ deꝰ solū erat: sed hō. vñ
per tactū ⁊ ꝑ sermonē diuina signa
opabat̃: vt eñ per organū: ita ꝑ cor
pus diuine perficiebant̃ actiones.
Chry. in ho. Cū autē leprosum tan
git nullus eū incusat: qꝛ nōdum in-
uidia detēti erāt auditores. Chry.
sup mat. Si na/ūt tacite eū curasset
quis scire poterat cuius virtute sa
natus esset? igitur volūtas mundā
di facta est ꝓpter leprosum. Uerbū
aūt propter spectātes. Ideo dixit.
Uolo: mūdare. Hiero. Nō auteꝫ vt
pleriqꝫ latinoꝝ putāt iunctim legē
dū est. Uolo mūdare: sed separatim:
vt priꝰ dicat̃. Uolo: deīde imperās
dicat. Mūdare. Ille eñ dixerat. Si
vis: dñs respōdit. Mundare. Chry.
in ho. Nusꝗ̄ aūt vr̃ dicere hoc ꝓbūs
ꝙ̄uis magna signa faciens: sed hic
ꝓpterea apposuit. Uolo: vt opinio
nem plebis ⁊ leprosi de eiꝰ potesta
te ꝯfirmaret. Chry. in ho. Cessit aūt
mandanti natura cū decenti veloci
tate. Et ideo sequit̃. Et cōfe. mū. est
le. eius, sed hoc qđ dicit. Confestim
multū est tardius velocitate q̄ fm
opus est facta. Orige. Qꝛ eñ nō du
bitauit credere: nō tardat̃ sanatio
qꝛ nō distulit ꝯfessionē: nō differtur
mundatio. Augu. de cō. euā. Huius
aūt leprosi mūdati: quem lucas me
minit: nō sane hoc ordine: sed vt so
lēt ꝑtermissa recordari: posteriꝰ fa-
cta ꝑoccupari sicut diuinitꝰ sugge-
rebant̃: vt antea cognita postea re-
cordando referiberēt. Chry. in ho.
Curās āt eiꝰ corpꝰ iubet nulli dice
re. vñ sequit̃. Et ait illi iesus: vide
nemini dixeris. Quidam igit̃ aiunt
qm̄ ideo iussit hoc vt non malignē
tur circa eius purgationē qđ insi-
pienter dr̃. Non eñ ita mundauit

Cócor-dantur xpi dicta.

vt dubitabilis eét mūdatio: sed nulli dicere iubet: docens non diligere ostentationé ꝛ honoré. Qualr igitur alij sanato iubet: dicere? Sed i hoc erudiuit nos bone mētis esse. Non eñ illuc diuulgari se iussit: sed dari gl'iam deo: ꝑ leprosuz ꝙ hūc instruit nos nō eé vaneglo:iosos. ꝑ illū aūt nō eé igratos: sed oīa ad laudé dei referre. Hiero. Et reuera quid erat necesse ꝙ sermone iactaret: qḋ corpore pferebat. Hila. Uel vt salꝰ hec non offerretur potiꝰ ꝙ q̄reret silentiū iperat. Sequit. Sed vade ostēde te sacerdo. Hiero. Mittit aūt eū ad sacerdotes: primū ꝑpter hūilitatez vt sacerdotibꝰ deferre videat: deinde vidētes leprosum mūdatū si crederét saluatori: saluarentur: si vero nō crederét: inexcusabiles fierent: ꝛ simul ne qḋ in eo sepissime criminabantur. legez infringere videretur. Chry. l ho. Neq3 eñ vbiq3 eā dissoluebat: neq3 vbiq3 custodiebat: sed qñq3 quidem hoc quādoq3 illud faciebat: in vno quidé future sapiētie pparās vitā in altero aūt inuerecūdā iudeorum cohibés linguā: ꝛ condescendēs imbecillitati eorū. Unde apl'i apparent qñq3 qdem obseruantes legé: qñq3 āt eā pretermittētes. Orige. Uel mittit ad sacerdotes vt cognoscant: qꝛ nō ꝑ legis ꝯsuetudinem mundatus est: sed per gratie operationem. Hier. Erat auté in lege preceptum: vt qui mandatí fuerant a lepra: offerrent munera sacerdotibꝰ. vñ sequit. Et offer munꝰ tuū qḋ pcepit moyses in testi. illis. Chry. sup mat. Non sic intellige: qꝛ hoc moyses pcepit in testimonium illis. Chry. l ho. puidés eñ xp̄s eos ex hoc nihil profecturos: non dixit. In emendationem eorum: sed in testimonium. i. in accusationem ꝛ attestationé. qm̄ q̄ a me erant fienda oīa fcā sunt. Et lz eos pūiderit nō emendari: non tñ dimisit q̄ facere oportebat. Illi autem in propria manserūt malitia. Non autem dixit munus quod ego iubeo: sed quod moyses iussit: vt interim transmittit ad legē; et iniquorum obstruat ora: vt enim non dicant: quoniam sacerdotum gloriam rapuit: opus quidem ipse impleuit probationem aūt illis concessit. Orige. Uel offer munus tuum vt oés qui vident te portare miraculo credant. Chry. sup mat. Uel iḋ iubet offerri munera. vt si postmodū eū expellere vellent diceret eis: munera quasi a mūdato accepistis: et qūo me q̄si leprosum expellitis? Hila. Uel legendum est quod moyses pcepit in testimoniū illis: qꝛ qḋ moyses i lege pcepit testimoniū est nō effectꝰ. Beda in ho. Si qué auté moueat? quō dñs cum videat moysi sacrificium approbare: qre id eccl'ia non recipiat? meminerit ꝙ nondum xp̄s corpus suū obtulerat ꝑ passioné in holocaustū. Non autez oportebat auferri significantia sacrificia prius ꝙ illud quod significabatur confirmatū esset testimonio apostolorū predicantiū: ꝛ fide credentium populorū. Uir aūt iste genus humanū designat: qui non solum leprosus verūetiam iuxta euāgeliū luce plenus lepra fuisse describitur. Omés eñ peccauerunt: ꝛ egent gl'ia dei illa. s. vt extensa manu saluatoris hoc est incarnato dei verbo humanāq3 contingentem naturam: ab erroris prisci vanitate mundentur ꝛ q̄ diutius abhominabiles et a castris populi dei eiecti. iam aliquando templo redditi ꝛ sacerdoti: queant offerre corpora sua hostiam viuentem: illi. s. cui dicit. tu es sacerdos ineternum. Remi. Moraliter autem per leprosum designatur peccator: nā peccatū immundam ꝛ variam animam facit qui ante xp̄m procidit. quando de pristinis peccatis confunditur. ꝛ tamé debet confiteri ꝛ remediuz penitentie postulare. Nam leprosus vulnus ostendit: et remedium postulauit. Extendit autem dominus manum quādo auxiliū diuine miserationis impendit: et statim consequitur remissionez delictorum: nec debet ecclesie eidem reconciliari nisi iudicio sacerdotis.

Allegorica ex- [illegible]

¶ Cū aūt introiſſet caphar
naū: acceſſit ad euȝ cēturio:
rogans eū ꝛ dicēs. Domine
puer me⁹ iacet in domo pa/
ralyticus: ꝛ male torquetur.
Et ait illi ieſus. Ego veniaȝ
ꝛ curabo eum. Et reſpōdēs
cēturio ait illis. Domine nō
ſum dignus vt intres ſub te
ctū meū: ſȝ tm̄ dic verbo ꝛ ſa
nabitur puer me⁹. Nā ꝛ ego
hō ſum ſub poteſtate conſti
tutus habēs ſub me milites
et dico huic vade et vadit: et
alio veni ꝛ venit: ꝛ ſeruo meo
fac hoc et facit.

¶ Chꝛy. ſup mat. Poſtq̄ dñs diſci/
pulos docuit in mōte leproſum aūt
ſanauit ſub mōte: venit capharnaū
i myſterio: qꝛ poſt iudeorū mūdatio
nē vēit ad gētes ꝛc. Aymo. Caphar
naū eñ q̄ villa pinguedis iterp̄tat:
ſiue ager ꝯſolatiōis eccl'ia q̄ ex gēti
bus eſt collecta ſignificat: q̄ ſpūali
pinguedine eſt repleta: ſ'm illud. Si
cut adipe ꝛ pīguedine repleat aīa
mea. Et inter p̄ſſuras ſeculi de cele
ſtibus conſolatur: ſ'm illud. Conſo/
latiōes tue letificauerūt aīam meā.
vn̄ dꝛ. Cū aūt introiſſet capharnaū:
acceſſit ad eū centurio. Aug. de ver.
do. Iſte centurio de gentibus erat.
Iā enim iudea gens habebat mili/
tē romani imperij. Chꝛy. ſup matt.
Cēturio āt iſte prim⁹ fruct⁹ ex gēti
bus: ad cui⁹ fidei cōpationē olim iu
deorū fides īfidelitas eſt iuēta: q̄ ne
qꝫ chꝛiſtum audiuit docentem: neqꝫ
leproſum cū mūdaretur aſpexit: ſed
audita tm̄mō ſanitate leproſi: plus
credidit q̄ audiuit. erat eñ i myſte/
rio gētiū futurarū: q̄ neqꝫ legē aut p
phetas legerāt de xp̄o neqꝫ ipſȝ xp̄ȝ
mirabilia faciētē viderūt. Acceſſit ḡ
rogās eū ꝛ dicēs. Dñe puer me⁹ ia
cet in do. para. ꝛ male torquet. Vide

Centurio primitie gētiū.

aūt bonitatē cēturionis q̄ p ſalute
ſui ſic ſollicite feſtinabat q̄ſi nō dā/
nū pecunie: ſȝ ſalutis paſſur⁹ i mor/
te illi⁹. Nullā eñ drīam eſtimabat
iter ſuū ꝛ dñm: qꝛ ꝛ ſi dignitas i hoc
ſcl'o diuerſa eſt iter illos: vna tn̄ eſt
illis natura. Fidē aūt cēturionis vi
de: qꝛ nō dixit veni ꝛ ſalua eū: qꝛ ille
ꝯſtitut⁹ in oī loco erat p̄ns. ſapiam
autē: qꝛ nō dixit: hic cōſtitut⁹ ſalua
eū: ſciebat enim qꝛ potens eſt ad fa
ciendū: ſapiēs ad intelligendū: miſe
ricors ad exaudiēdū: iō infirmitatē
tm̄ expoſuit. Remediū aūt ſanitatis
in p̄tāte mīe eius dimiſit dicēs. Et
male torquet. In q̄ appet qꝛ dilige/
bat eū. Nā vnuſqꝫ quē diligit ꝛ ſi
modice fuerit tediat⁹ ḡui⁹ eū putat
h̄re q̄ hȝ. Ra. Oīa iſta cū dolore co/
gnominauit ꝛ iacētē ꝛ paralyticū et
male detētū: iō vt aīe ſue anguſtias
demōſtraret ꝛ dñm ꝯmoueret: ſic de
bēt oēs ꝯdolere ſuis: ꝛ eoꝝ curā ha
bere. Chꝛy. in ho. Quidā aūt dicunt
q̄m excuſans ſe in hāc cām dixit p/
pter quā nō ip̄m adduxit. Neqꝫ eñ
poſſibile erat diſſolutū cū torq̄ret:
ꝛ ad vltimas cēt expiratiōes portā
ri. Ego aūt ſignū hoc eſſe magne fi
dei dico: qꝛ eñ ſciebat qꝙ ſola iniun
ctio ſufficeret ad reſtaurationem ia
cētis ſupfluū eſtimabat euȝ ducere.
Hila. Iacentes aūt in ſeculo: ꝛ pec/
catorum morbis diſſolute ſpūaliter
gentes eſtimāde ſunt omnibus vn/
dīqꝫ mēbꝛis fluidis ꝛ ad conſiſtendi
officiū gradiēdiqꝫ corruptis: quarū
ſalutis ſacramētum in puero centu
rionis explet: qꝛ ſatis dictū ſit p̄nci
pē eſſe gētiū crediturarū. Quis aūt
ſit hic princeps: cāticū moyſi i deu/
teronomio docet: vbi. ſ. dꝛ. Cōſtituit
terminos gentiū iuxta numeruȝ an
gelorū dei. Remi. Vel p centurionē
deſignant q̄ p̄mi ex gētib⁹ credide/
rūt: ꝛ perfecti in virtutibus fuerūt.
Cēturio eñ dꝛ qui centum militib⁹
p̄eeſt. centenarius aūt numer⁹ p̄fe
ctus eſt. Recte ergo centurio p pue
ro ſuo rogat: qꝛ primitie gentiū pꝛo
ſalute totius gentilitatis deo ſup/
plicauerūt. Hiero. videns autē dñs

Centurionis magna laus.

cẽturionis fidẽ: humilitatẽ ꝛ ꝓuidẽ tiã: statim se iturũ ꝛ sanaturũ ꝓmittit. vñ sequit. Et ait illi iesus. Ego veniã ꝛ curabo eũ. Chry. in home. Qđ nũq̃ fecit hic fecit iesus. vbiq; eñ sequitur voluntatẽ supplicãtiũ: hic aũt ꝓsilit. ꝛ nõ solũ curare ꝓmittit: sʒ ire ad domũ: facit autẽ hoc vt discam⁹ cẽturiõis ꝟtutẽ. Chry. sup mat. Nisi eĩ ille dixisset. Ueniã ꝛ curabo eũ. nũq̃ iste rñderet. Non sum dign⁹. deĩde qm̃ ꝓ seruo petebat: nõ ire ꝓmisit: vt nos doceat nõ colere magnos ꝛ ꝯtẽnere modicos: sʒ paupere s ꝛ diuites similiter honorare. Hiero. Sicut aũt in cẽturiõe cõmẽdam⁹ fidẽ: eo φ credidit paralyticũ a saluatore posse sanari: ita pʒ humilitas in hoc φ se iudicauit indignũ: cui⁹ tectũ dñs itraret. vñ sequit. Et rñdẽs cẽturio ait illi. Dñe nõ suʒ dign⁹ vt intres sub tectũ meũ. Raba. Propter ꝯsciam eĩ vite gẽtilis: grauari se magis dignatiõe putauit q̃ iuuari: cui⁹ ꝛ ſi fide ꝓdit⁹ erat: nõdũ tñ erat sacramẽtis imbut⁹. Aug. de ver. do. Dicẽdo aũt se indignũ ꝓstitit dignũ. nõ in cui⁹ svietes: sʒ i cui⁹ cor ꝟbi dei xp̃s itraret. Neq; hoc diceret cũ tãta fide ꝛ hũilitate: nisi illũ quẽ timebat intrare domũ suam corde gustaret. nã non erat magna felicitas si iesus intraret i parietes ei⁹: ꝛ nõ esset i pectore ei⁹. Seueria.

Tropologia pulchra

Mystice aũt hoc tectũ corp⁹ est qđ regit aĩam: qđ libertatẽ mẽtis celesti visiõe in se cõcludit: sʒ deus neq; habitare carnem: neq; tectũ nr̃i corporis dedignat itrare. Orige. Nũc ẽt qñ scti ꝛ deo acceptabiles ecclesiarũ antistites sub tectũ tuum intrãt: tũc ibidẽ ꝑ eos dñs ingredit: ꝛ tu sic estimes q̃si dñʒ suscipiens. Et qñ corp⁹ ꝛ sanguinẽ dñi manducas ꝛ bibis: tũc dñs sub tectũ tuũ ingredit: ꝛ tu ꝯ hũilians teipʒ dicas. Dñe nõ sum dignus ꝛc. Ubi eñ indigne ingreditur ibi ad iudicium ingreditur accipiẽti. Hiero. Prudẽtia autẽ cẽturionis apparet in hoc φ vltra corpis tegimẽ latẽtẽ vidit dignitatẽ: vnde subiũgit. Sed tãtũ dic verbo ꝛ sanabitur puer me⁹. Chry. sup mat. Sciebat enim quoniam astabãt illi inuisibiliter angeli ministrãtes: qui omne verbuʒ eius vertunt in opus: φ ꝛ si angeli cessent: tñ infirmitates p̄ceptis eius viuacibus expellunt. Hila. Dicit etiã cẽturio puerũ ꝟbo posse sanari: q: sal⁹ gentiũ ois ex fide est: ꝛ p̄ceptis dñi vita est vniuersorũ: ꝛ ideo subiungit dicens. Nã ꝛ ego homo sum sub potestate ꝯstitutus: habẽs sub me milites. Et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: ꝛ seruo meo fac hoc ꝛ facit. Chry. sup matt. Patris ꝛ filij mysteriũ spũscõ suggerente depinxit: ac si diceret. Et si ego sum sub potestate alteri⁹: tñ habeo potestatẽ iubendi eis qui sub me sunt. sic et tu q̃uis sis sub ptãte pr̃is. i. inq̃tũ hõ: habes tñ ptãtem iubendi angelis. Sed forte dicit sabellius volẽs ostẽdere eũdẽ esse pr̃em q̃ ꝛ filius est: sic hic esse intelligendũ. Si ego sub ptãte cõstitut⁹ possuʒ iubere: q̃tomagis tu qui sub nulli⁹ ptãte? Sʒ hãc expositionẽ non recipit textus. Non enim dixit. Si ego hõ sub ptãte: sʒ dixit. Nã ꝛ ego hõ sub ptãte. In quo patet φ inter se ꝛ xp̃ʒ cõparatiõis dr̃iam fecit: sed rõnem similitudinis introduxit. Augu. de ver. do. Si ego q̃ sum sub ptãte iubendi hẽo ptãtem: q̃d tu potes: cui omniũ seruiũt ptãtes? Glo. Potes per angelorũ ministeria sine corporis p̃ntia dicere infirmati vt recedat ꝛ recedet: ꝛ sanitati vt veniat ꝛ veniet. Aymo. Pñt aũt ꝑ subiectos cẽturiõis ꝟtutes naturales intelligi: in quib⁹ plurimi gentiliũ pollebant vel etiã cogitatiões bone aut male. malis aũt dicam⁹ vt recedãt ꝛ recedẽt: sed bonas vocemus ꝛ venient: seruo quoq; nr̃o hoc est corpori: vt subijciat voluntati diuine. Augu. de con. euan. Hic autem qđ hic dicitur: videtur repugnare qđ ait lucas: cum audisset centurio de iesu: misit ad eum seniores iudeorum rogans eum vt veniret ꝛ saluaret seruum eius: ꝛ iterũ φ cum lon

Sabellij ex plodit⁹

ge esset a domo misit ad eum centu rio amicos dicēs. Dñe noli vexari: nō enim sum dignus vt sub tectum meū intres. Chry. in ho. Quidā aūt dicūt. qm̄ nō ē idē ille z hic: qd mul tas coniecturas hȝ. De isto em̄ ait: qm̄ synagogā nostrā cōstruxit: z gen tem diligit. De isto autē ipse iesus ait. Neqȝ in isrl' tātā fidē inueni: vñ videt iudeū illū esse: mihi aūt videt idē hic z ille esse. Sed quādo lucas dicit: q misit vt veniat: blāditias iu deoꝝ insinuauit. Cōueniens em̄ est credere cēturionē volentē abire ꝓ hibitū esse a iudeis blandientibus z dicentibus: qm̄ nos abimus z edu cimus eū. Sed qm̄ ab eoꝝ imminē tia erutus est: tūc misit dicens. Ne estimes q ꝓpter desidiā nō veni: sȝ qz me indignū estimaui: vt te in do mū meā susciperē. Qd aūt matthe⁹ ait nō p amicos: sed per seipm̄ hoc eū dixisse: nihil cōtrariū est: vterqȝ em̄ desiderium viri representauit. Et qm̄ de xp̄o decentē opinionē ha bebat. Conueniēs aūt est opinari z ip̄m postq̄ misit amicos aduenien tē p se hoc dicere. Si aūt nō hoc di xit lucas: neqȝ illud mattheus non sibi ꝯtradicūt: sȝ cōplēt q̄ abinuicez derelinquebantur. Aug. de cō. euā. Matthe⁹ ḡ accessum cēturionis ad dn̄m p alios factū cōpendio dicere voluit: qz fidē ei⁹ q̄ vere ad deū ac cedit: laudauit vt diceret. Nō inueni tantā fidē in isrl'. Lucas aūt ideo to tū qz gestū est aperuit: vt ex hoc in telligere cogeremur: qualr eū acce pisse dixerit matthe⁹: q̄ mentiri nō potuit. Chry. in ho. Neqȝ em̄ est cō trariū q fabricauit synagogam fm̄ lucā: z q hic ostēditur nō esse israe lita. possibile em̄ ē iudeū nō exntē z synagogā fabricasse z gētē diligere.

Cōcor dantia euāge lioꝝ.

¶ Audiēs aūt iesus mirat⁹ est z sequētib⁹ se dixit. Amē dico vobis: nō inueni tantā fidē i israel. Dico aūt vobis q multi ab oriēte z occidēte veniēt z recūbēt cū abraham z isaac z iacob in regno celo rum: filij autem regni eijciē tur in tenebras exteriores. Ibi erit flet⁹ z stridor dētiū. Et dixit iesus cēturioni. Ua de: z sicut credidisti fiat tibi: z sanat⁹ ē puer ex illa hora.

¶ Chry. in ho. Sicut q leprosus di xerat de xp̄i ptāte: si vis potes me mūdare: xp̄i voce cōfirmat dicētis. Uolo: mūdare: ita z hic cēturionem de xp̄i potestate testantē non solum non accusauit: sed etiam commen dauit. Sed z amplius aliquid fecit: intentionem enim laudis euangeli sta significans dicit. Audiēs aūt ie sus miratus est. Orig. Attēde q̄tū sit aut quale quod deus vnigenit⁹ miratur aurum: diuitie: regna: prin cipatus in conspectu eius sunt tan q̄ vmbra vel flos decidēs. Nihil er go horum in cōspectu dei mirabile est: quasi magnū vel preciosum: sed tātū fides hāc miratur honorificās hāc acceptabilē sibi estimat. Augu. super genesim contra manicheos. Quis aūt in illo fecerat illam fidez nisi ipse qui admirabat q si z aliug eam fecisset: vt quid miraretur qui prescius erat? Qd ergo mirat dn̄s nobis mirandū esse significat: qui bus adhuc opus est sic moueri. oēs em̄ tales motus eius non pturbati animi signa sunt: sed docētis magi sterium. Chryso. in ho. Unde plebe omni presente admiratus esse dr̄ alijs exemplū dedit: vt cum miren tur. Sequitur em̄. Et sequentibus se dixit. Amē dico vobis: non inue ni tantam fidem in israel. Aug. con tra faustum. Fidem laudat illius: nō autem desertionem militie impera uit. Hierony. Hoc autem de presen tibus loquitur: non de omnibus re tro patriarchis z prophetis. Chry. super matt. Credidit enim andreas sed ioanne dicēte. Ecce agnus dei. Credidit petrus: sed euangelizante sibi Andrea, Credidit philippus:

militia licita.

sed legendo scripturas. Nathanael et prius signum diuinitatis accepit: et sic fidei cōfessionē obtulit. Orige. Jairus israelis princeps pro filia sua petēs: nō dixit. Dic verbo: sz veni velociter. Nicodem⁹ de fidei sacramento audiens ait. Quō potest hoc fieri? Maria et Martha dicunt. Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus: quasi dubitantes q̄ vbiq̄ posset adesse dei potentia. Chry. super mat. Aut si volum⁹ fideliorez putare istū q̄ apostolos: ita testimoniū christi intelligendum est q̄ vnumquodq̄ bonū hominis fm quantitatem persone illius laudatur. rusticū enim dicere aliqd sapiēter magnū est: qd de philosopho non est mirū: sic de cēturione dictū est: in nullo tantā fidē inueni in isrl. Chry. in ho. Non enim erat equale iudeum credere et gentilem. Hier.

Allegoria.

Uel forte in centurione fides gētiū preponitur israeli. vnde subdit. Dico autem vobis q̄ multi ab oriente et occidente venient. Augu. de ver. do. Nō oēs ait: sed multi: tamē ipse ab oriente et occidente. istis duab⁹ partibus totus orbis designat. Remo. Uel ab oriente veniūt q̄ statim illuminati transeunt: ab occidente: hi q̄ persecutionē vsq̄ ad mortē tolerauerunt p̄ fide: vel ab oriente q̄s venit cū ab infantia deo seruire incipit. ab occidente: q̄ in ipsa decrepita etate ad deū conuertitur. Origе. Sz quō alibi dicit q̄ pauci sunt electi? p̄ diuersas eni generationes pauci electi sunt simul vero cōgregati in tp̄e visitationis multi inuenient. Seqtur. Et recūbent: nō carnaliter iacētes: sz spūaliter requiescētes: nō tēporaliter potātes: sz eternaliter epulātes cū abrahā isaac et iacob in regno celorū: vbi lux: exultatio: gloria et longeuitas vite eterne. Hiero. Qr autē deus abrahā celi conditor: pr̄ xp̄i est iccirco in regno celorū est: et abrahā cū quo accubiture sunt natiōes que crediderunt in christū filium creatoris. Augu. de ver. do. Sicut autem videm⁹ xp̄ianos vocatos ad celeste conuiuiū vbi est panis iustitia: pot⁹ sapiētia: ita videm⁹ et iudeos reprobatos. vñ sequit. Filij aūt regni eijcientur in tenebras exteriores. Judei. s. qui legē acceperūt: qui celebrant figuras olim futurorū: q̄ tñ p̄sentia nō agnouerunt. Hiero. Uel filios regni dicit iudeos: quia in eis deus ante regnauit. Chrysosto. in homel. Uel filios regni eos dicit quibus regnū erat preparatum: quod et magis eos mordebat. Augusti. contra faustum. Si ergo non commendauit moyses populo israel deum: nisi deum abraham isaac et iacob: eumq̄ ipsum christus commendat: non est conatus illum populum auertere a deo suo: sed ideo minatus est eos ituros in tenebras exteriores q̄ auersos videret eos a deo suo: in cuius regno gentes vocatas ex toto orbe terrarum recubituras dicit cum abraham isaac et iacob. non ob aliud q̄ q̄ fidem tenuissent dei abraham isaac et iacob. Quibus nō quasi in morte correctis: vel post passionem suam iustificatis testimonium dominus perhibeat. Hiero. Tenebre autem exteriores dicuntur: quoniam qui a domino expellitur foras: relinquit lumen. Remo. Quid autem ibi passuri sint: manifestat cum subdit ibi erit fletus et stridor dentium. Per metaphoram enim membrorum penas describit tormentorum. Solent eni oculi fumo tacti lachrymas producere: dētes vero a nimio frigore stridere. ostēditur ergo q̄ reprobi in inferno et calorem intolerabilem et frigus sustinebūt fm illud iob. Trāsient ab aqs niuiū ad calorē nimiū. Hiero. Si autē fletus oculorū est et stridor dentium ossa demonstrat: vera est corporum et eorundem membrorum que ceciderāt resurrectio. Raba. Uel stridor dentium prodit indignantis affectum: eo quod sero vnumquemq̄ peniteat sero sibi irascatur: q̄ tam pertinaci improbitate deliquit. Remi. Uel aliter.

Tenebre exteriores q̄ sint.

Tenebras exteriores appellat ex=
teras natiões. q̄tū em̄ ad historiā
attinet: p̄dicit dn̄s his verbis inte=
ritū iudeorū: quoniā propter infide
litaté ducēdi erant captiuj z disper
gendi per diuersa regna terrarum.
Fletus em̄ ab igne solet fieri: stridor
dentiū a frigore. Illis ergo ascribit
fletus: qui in calidioribus locis ha
bitāt: sicut in india z ethiopia. stri=
dor vero dētiū illis ascribitur q̄ in
frigidioribus locis cōmorant: sicut
est Hircania et Scythia. Chrys. sup
matth. Ne quis autē existimet blā=
ditiarū esse hec verba: q2 dictū erat
credere facit signa. vnde sequitur.
Et dixit iesus centurioni. Uade et
sicut credidisti fiat tibi. Rab. quasi
dicat fm mensuram fidei metietur
tibi et ista gratia. potest autē meri=
tū dn̄i etiā famulis suffragari: non
solum merito fidei: sed etiā studio
discipline. vn̄ sequitur. Et sanatus est
puer ex illa hora. Chryso. in ho. Ubi
velocitatē admirare: neq3 em̄ solū
curare: sed inopinate z in momēto
tp̄is hoc facere; virtutē xp̄i ostende
bat. Augu. de ver. do. Sicut em̄ dn̄s
domū cēturionis corporaliter intra=
uit: s3 absens corpore p̄ns maiesta=
te puer. ip̄m sanauit: sic z in solo iu
deico pp̄lo corpe fuit: apd̄ alias gē
tes nec de v̄gine nat9 est: nec passus
ē nec hūana ptulit: nec diuīa mira=
bilia fecit: z tn̄ ipletū ē qd̄ dcm̄ erat
Populus quē nō cognouit seruiuit
mihi: i auditu auris obediuit mihi.
Judea ei gēs cognouit z crucifixit
orbis terrarum audiuit z credidit.

Allegoria pulcherrima.

¶ Et cū venisset iesus ī do=
mū petri vidit socrū ei9 iacē
tē z febricitātē: z tetigit ma=
nū eius z dimisit eā febris: z
surrexit z ministrabat eis.

¶ Raba. postq̄ ondit mattheus p
leprosum totū gen9 hūanū sanatū
z in seruo cēturiōis gētilis pp̄li sa=
nationē cōsequēter per socrū petri
designat curationē synagoge: cum
dicit. Et cū venisset iesus in domū
petri. Prius aūt narrat de seruo: q2
maius miraculum fuit z maior gra
in gentili conuersio: vel quia in fine
seculi synagoga est plenarie cōuer=
tēda: cū plenitudo gentiū subintra=
uerit. Dom9 aūt petri in bethsaida
erat. Chry. in ho. S3 cur intrauit in
domū petri? mihi vr̄ cibū assumptu
rus vn̄ sequit. Et sur. z mi. eis. apud
discipulos em̄ diuertebat honorās
eos z auidiores ex hoc faciens. At=
tende autem petri ad xp̄m reuerē=
tiā: hn̄s em̄ socrū domi febricitātē:
nō traxit eum in domū sed expecta
uit doctrinā compleri z alios cura=
ri. Ab exordio em̄ erudiebatur: que
aliorū erant sibi ip̄si p̄ponere. Quo=
circa neq3 ipse eum inducit: sed xp̄s
sponte adiuit: postq̄ dixit centurio.
Non sum dignus vt intres sub te=
ctū meum. monstrans q̄tum largie
batur discipulo. Non est autē dedi=
gnatus sub vilia tuguria piscatorū
intrare: erudiens per omnia huma
nū cōculcare tumorē. Et quandoq3
quidem solū verbis curat: quādoq3
autem etiā manum extendit. vnde
et hic d2. Et teti. ma. ei9: z di. eam fe.
Nō em̄ volebat semp cū superabū
dantia miracula facere: oportebat
enim interim latere. Tangens autē
nō febrem extinxit solum: sed et pu
rā tribuit sanitatē. Q2 em̄ egritudo
curabilis erat: modo curatiōis suā
virtutem ostēdebat: faciendo q̄ ars
medicinalis non opatur: vt. s. sil' pfe
ctam restitnat sanitatem: vnde euan
gelista hoc intuens dicit q̄ surrexit:
z ministrabat eis. Hier. Natura em̄
hoim̄ istiusmodi est: vt post febrem
magis lassescant corpa: z incipiente
sanitate egrotatiōis mala sentiant.
Uerū sanitas q̄ confert a dn̄o: totā
simul redit. Chry. i ho. In hoc ergo
qd̄ d2 q̄ surrexit et ministrabat eis
z xp̄i virtutis signū ē z dispōnis mu
lieris quā erga christū ostendebat.
Beda. in ho. Mystice aūt domus pe
tri lex vel circūcisio est. Socrus est
synagoga: q̄ q̄dāmō est mater ecclie
petro cōmisse. hec febricitat: q2 inui
die estibus laborabat persequens

Allegorica expo.

ecclesiam cuius manum dñs tāgit quando carnalia ei⁹ opa in spūalez vsum conuertit. Remi. Uel per socrum petri pōt intelligi lex que fm apl'm infirmabat per carnē.i.carnalem intelligētiam. Sed cū dñs per mysteriū incarnationis visibilis in synagoga apparuit et opere legem impleuit:et spiritualiter intelligendam docuit mox ipsa sociata gratia euangelij tantū robur accepit:vt q̄ fuerat ministra mortis et pene post modū fieret vite et glorie. Rab. Uel vnaqueq3 aīa q̄ carnis cōcupiscentijs militat quasi febrib⁹ estuat:sed manu mie diuine tacta cōualescit:⁊ p cōtinētie frena carnis lasciuiā cōstringit ⁊ mēbris qb⁹ seruierat inmunditie: seruit iustitie. Hila. Uel in socru petri vitiosa infidelitatis estimatur affectio cui adiacet libertas volūtatis:q̄ nos sibi quadā ꝯiugū societate cōiūgit. Ergo ingressu domini in petri domū.i.in corpore curatur infidelitas peccatorū calore estuās:et saluata officiū famulatu ministrat. Aug.de cō.euang. Hoc aūt quando factum sit.i.post qd vel ante quid non expressit matth.non enim post quid narrat:post hoc etiā factū necesse est intelligat. Nimirū tñ iste hic recoluisse intelligitur:qd prius omiserat. Naz id marcus hic narrat añq̄ illud de mūdato leproso commemoret ꝙ post sermonē in monte habitū de quo ipse tacuit vr īterposuisse. Itaq3 et lucas hoc post factum narrat de socru petri.post qd et marcus añ sermonē etiā quez plixū interposuit q̄ pōt idez videri: quē dicit habitū in mōte matthe⁹: qd aūt ītereſt qs q̄ loco ponat:siue qd ex ordine inserit:siue qd omissuz recolit:siue qd postea factū añ pocupat dū tñ non aduerset eadē alia narrāti nec sibi nec alteri:qꝛ em̄ nulli⁹ ī ptāte ē res oportune cognitas q̄ qsq3 ordine recordet:satis pbabile est ꝙ vnusqsq3 euāgelistarū eo se ordine credidit debuisse narrare:q̄ voluisset de⁹ea q̄ narrabat ei⁹recordationem suggerere. Quapropter vbi ordo tēporū non apparet nihil nostra interesse debet:quē narrandi ordinem quilibet eorū tenuerit.

Concordia euāgeliorum.

¶ Uespere āt facto:obtulerūt ei mltos demōia hñtes: ⁊ eījciebat spiritus verbo:et oēs male habētes curauit: vt adimpleret qd dictū est per esaiā pphetā dicētē. Ipse ifirmitates nr̄as accepit:⁊ egrotationes nostras portauit.

¶ Chry.in ho. Qꝛ multitudo credētiū erat iā aucta neq3 tpe impellēte a xpō abscedere patiebant vespere ei infirmos adducūt.vñ dr. Uespere aūt facto obtulerūt ei mltos demonia hñtes. Aug.de cō.euā. Per hoc āt ꝙ dicit. Uespe āt facto:ad eiusdē diei tps hoc ptinere satis indicat: q̄uis necesse nō sit vbi dr. Uespe fcō eiusdē diei vesperum accipe. Remi. Xps aūt dei fili⁹ auctor hūane salutis fons ⁊ origo totius pietatis celestē medicinam tribuebat.vñ sedt. Et eījciebat spūs vbo:et oēs male hñtes curauit. Demones em̄ ⁊ morbos solo vbo repellebat:vt his signis ⁊ vtutib⁹ oñderet se ad salutē toti⁹ gñis hūani venisse. Chryso.in ho. Intēde āt quātā mltitudinē curatā trāscurrūt euāgeliste:non vnūquēq3 curatū enarrātes:s3 vno vbo pelag⁹ ineffabile miraculoꝝ inducētes. Ne āt magnitudo miraculi credulitatē immittat si tātā plebē ⁊ varias egritudines vno tpis momēto curauit:īducit pphām attestātē his q̄ fiebāt.vñ subdit. Ut adim.qd dcm̄ est p esaiā pphe.di. Ipse infirmi.no. acce. Rab. Nō vt sibi hrēt:s3 vt nobis auferret:et egrotationes nr̄as portauit:vt qd p imbecillitate viriū ferre nō poteram⁹:ille p nobis portaret. Re. Qꝛ hūane nature īfirmitatē ad h̄ suscepit:vt nos īfirmos faceret fortes atq3 robustos. Hi. Et passiōe corpis sui s3 pphārū dicta īfirmitates hūane ībecillitatis absorbuit. Chry.in ho. Hoc aūt de petis

Multi a xpō curati.

Pctā sūt cāe infirmitatum.

mag⁹ a pp̄ha dcm̄ eē vř. Qualr̄ igit euāgelista de egritudinib⁹ h̄ expo- nit? Sz sciēdū q̄ vel historie h̄ testi- moniū adaptauit: vel respondit q̄m plres egritudinū ex pctis sunt animab⁹: z ipsa mors a pctis hz radicē. Hie. Attendēdū aūt q̄ oēs nō mane: non meridie: sed ad vesperā curant: q̄n sol occubitur⁹ est: z q̄n granū triti- ci in terra morit: vt multos afferat fruct⁹. Rab. Solis em̄ occubit⁹ pas sionē z mortē designat illi⁹ q̄ dixit: q̄diu sū i mūdo lux sū mūdi q̄ tpa iit viuēs i carne paucos iudeoꝝ do cuit. calcato aūt regno mortis oīb⁹ p orbē gentilib⁹ fidei dona pmisit.

¶ Uidēs aūt iesus turbas mltas circū se iussit discipu los ire trās fretum. Et acce- dēs vn⁹ scriba ait illi. Magr̄ sequar te q̄cūq3 ieris. Et dr illi ies⁹. Uulpes foueas hn̄t: et volucres celi nidos. Fili⁹ autē hoīs nō hz vbi caput suū reclinet. Alius aūt de di scipl'is ei⁹: ait illi. Dn̄e pmit te me pmū ire z sepelire prē3 meū. Jesus aūt ait illi. Seq̄- re me: z dimitte mortuos se- pelire mortuos suos.

¶ Chry. in ho. Q: xp̄s nō solū cor- pora curabat: sz aīam emendabat: et verā sapiētiā mōstrare voluit nō so lū egritudines soluēdo: sz etiā nihil ad ostentationē faciēdo: z iō dr̄. Ui. aūt ie. tur. mul. circū se ius. disc. ire trās fretū. Faciebat aūt hoc z simul mo- derata nos capere docēs: z inuidiā iudaicā mitigās: z docēs nos nihil ad ostentationē facere. Remi. Uel hoc fecit quasi hō volēs turbarū impor tunitatem declinare. Erant autē ei affixi admirantes eū: et videre ipm volētes. quis eni discederet a talia miracula operante: q̄s nō in faciē eius simplicem vellet videre: z hos talia loquēs? Si em̄ moyses glori- ficatam faciē habebat: z stephanus sicut angeli: intellige cōmune domi natorē q̄lē decēs est tūc apparuisse. vn̄ pp̄ha dicit. Speciosus forma p̄ filiis hominū. Hila. Discipulorum aūt nomē nō. xii. tm̄ apostolis cōue- nire estimādū est. nā p̄ter ap̄los plu res fuisse discipulos legim⁹. Aug. de cō. euā. Manifestū est aūt aliū eē diē que iussit ire trās fretū: nō eum qui sequitur illū: in quo socr⁹ petri sanata est: quo die marc⁹ lucasq3 eū in desertū exisse affirmāt. Chryso. in ho. Uide aūt qualr̄ turbas non sim- pliciter abiicit: vt nō offendat. Nō enim dixit. recedite: sed vltro disci- pulos iussit abire: spem dans turbe eūdi etiā illuc. Remi. Sed q̄d inter iussionem dei z trāsfretationem ge stum sit euangelista studuit manife- stare cum ait. Et ecce vn⁹ scri. ait il li. Ma. se. te quocū. ieris. Hier. Iste scriba q̄ tm̄ literā nouerat occiden tem si dixisset. Dn̄e sequar te quocū q̄ ieris: nō fuisset repulsus a dn̄o: sz q: magistrū vnū de plurib⁹ estimo z literatoꝛ erat z nō spiritualis au ditor ideo nō habet locū i quo pos- sit iesus reclinare caput suū. Ostēdi tur aūt nobis et ob hoc scribam re pudiatum: q̄ signorum videns ma- gnitudinem sequi voluerit saluato rem: vt lucra ex operum miraculis quereret: hoc idē desiderās quod z simon mag⁹ a petro emere volue- rat. Chry. in ho. Uide etiā quātus est tumor. Ita enim aduenit: z locu tus eo sicut dedignans cum turba annumerari: sed ostendens q̄m sup mltos ē ip̄e. Hila. Uel alr̄. Iste scri- ba qui est vn⁹ ex doctorib⁹ legis an sit secuturus interrogāt: quasi lege nō cōtineretur hūc eē xp̄m quē vti liter seq̄tur. Igr̄ infidelitatis affectū sub diffidētia interrogatiōis exp̄ssit q: fidei assumptio non interrogan- da est sed seq̄nda. Chry. in ho. Rn̄- det aūt ei xp̄s nō ad interrogatio- nē verboꝝ: sz ad consilium obuiās mētis. vn̄ seq̄tur. Et dicit ei iesus. Uulpes foueas hn̄t: z volucres celi nidos. Filius aūt hoīs nō hz vbi ca

Scriba q̄re repulsus.

put suū reclinet. Ac si dicat. Hiero. Quid me ppt̄ diuitias ⁊ scl̄i lucra cupis sequi: cū tante sim paupertatis vt nec hospitiolum quidē habeā: et tecto vtar nō meo? Chry. i ho. Hoc autē nō erat aduertētis: s₃ arguētis quidē malum ↄsiliū: cōcedētis aūt si vellet cū paupertatis expectatione seq̄ xp̄m. Et vt discas ei⁹ malitiā audiēs hoc et correct⁹ nō dixit: paratus sum sequi. Augu. de ver. do. Uel alr̄. Fili⁹ hoīs nō habet vbi caput reclinet .s. i fide tua. Uulpes eñ hñt foueas i corde tuo: q₂ dolosus es. volatilia celi hñt nidos in corde tuo: q₂ elat⁹ es. Dolosus ⁊ elatus nō me sequeris: quō .n. dolosus sequit̄ simplicem? Grego. xix. mora. Uel alr̄. Uulpes valde fraudulenta sunt aīalia: que in fossis vl' specub⁹ abscōdūtur: cūq₃ apparuerint nūq̄ rectis itinerib⁹: sed tortuosis anfractibus currūt: volucres ꝓ alto volatu se subleuāt. Nomine ḡ vulpiū dolosa atq₃ fraudulenta: noīe autē₃ volucrū hec eadē supba demonia designantur: ac si dicat. Fraudulenta ⁊ elata demonia in corde tuo inueniūt hītationē suā: hūilitas autē mea requiē i supba mēte nō iuenit. Augu. de que. euā. Intelligit̄ .n. miraculis mot⁹ ꝓpter inanē iactantiā enm seq̄ voluisse: quā signāt aues. finxisse aūt discipuli obsequiū: q̄ fictio vulpiū noīe significata est. Raba. Heretici aūt in sua versutia ↄfidētes significātur p vulpes: ⁊ maligni spūs p volucres celi: q̄ in corde iudaici ppl'i foueas et nidos .i. domicilia hēbāt. Seq̄tur. Ali⁹ aūt de di. illius ait illi. Dñe pmitte me ire ꝑmū ⁊ sepelire p̄rem meū. Hier. q̄d ille est inter scribas ⁊ disciplm̄? ille magr̄₃ vocat: h̄ dñ₃ ↄfitet̄. Iste pietat₃ occasiōe ad sepeliēdū p̄re₃ ire desiderat: ille secuturū se quolibet eē pmittit nō magr̄₃ q̄rēs: s₃ ex magistro lucrū. Iste ēt discipul⁹ nō int̄rogat an sequat̄: iā .n. seq̄ se oportere credidit: s₃ pmitti sibi orat sepelire patrem. Augu. de ver. do. Dñs aūt quādo parat homines euāgelio: nullā excusationē vult iterponi carnalis hui⁹ tpalisq₃ pietatis: ⁊ iō sequitur. Jesus autem di. ei. sequere me ⁊ di. mor. sepe. mor. suos. Chry. in ho. Hoc aūt dixit nō iubēs ↄtēnere amorē q̄ est ad parētes: sed monstrās quoniā nihil celestibus negocūs nobis magis necessarium esse op₃. Et q̄m cū toto studio his iūgi debemus: ⁊ neq₃ parū tardare ēt si valde ineuitabilia et incitantia fuerint que attrahūt. Quid eñ magis necessarium erat q̄ sepelire p̄rem? Quid ēt facili⁹? neq₃ .n. tp̄s multū₃ cōsumendū erat. p hoc etiam eū dominus a multis malis eripuit puta luctibus et merorib⁹ ⁊ ab his que hinc expectantur. Post sepulturam eñ necesse iā erat ⁊ testamēta scrutari: et hereditatis diuisionē ⁊ alia hmōi: ⁊ ita fluctuationes ex fluctuationibus ei succedentes a lōge eū a veritatis abducere potuerūt. Si autem adhuc tumultuaris: excogita q̄m multi infirmos nō permittat scire: nec ad monumētū seq̄: ēt si p̄r aut mater aut fili⁹ sit qui defunct⁹ est: nec ex hoc icusant̄ crudelitatis sed contrariū crudelitatis esset. Et multomaius malū ē abducere hominē a spūalibus sermonib⁹: ⁊ maxime cū fuerint q̄ hoc ↄpleāt. Erāt eñ q̄ completuri erāt hui⁹ funeris sepulturam: vnde d̄t. Dimitte mor. sepe. mor. suos. Augu. d̄ v̄. do. Quasi .d. P̄r tu⁹ mortu⁹ est. Sūt aūt alii mortui qui sepeliāt mortuos suos q₂ ifideles sūt. Chry. i ho. In q̄ mōstrat q̄m h̄ mortu⁹ nō erat ei⁹. etenī qui defunct⁹ erat sicut estimo d̄ numero infidelium erat. Si admiraris iuuenem quoniam pro negocio ita necessario interrogauit iesum ⁊ non spontanee abūt: multomagis admirare quoniā et prohibitus ꝑmansit: q̄d non erat ingratitudinis cum nō propter desidiā fecerit sed vt nō intercideret negociū magis necessarium. Hila. Item quia accepimus in dominice orationis exordio ita primum precandum. Pater nr̄ q̄ es in celis. ⁊ i discipulo credēs

Moralitas vul. et vola.

Cura mundi reūcie.

tis populi psona est admonet q pt sibi viuus in celis est. Deide inter fidelē filiū patrēq infidelē ius paterni nois relinqui admonuit: etiā nō admisceri memorijs sctōꝝ mortuos infideles: & etiā eos esse mortuos q ext deū viuūt: & iccirco mortui sepeliant a mortuis: qꝛ per dei fidē viuos viuo oportcat adherere. Si aūt mortuū sepelit mortuus non debem⁹ curā habere mortuoꝝ sed viuentiū: ne dū solliciti sumus de mortuis: nos quoq mortui appellemur. Greg. iiij. moral. Mortui etiā mortuū sepeliūt: cum peccatores pctōribus fauēt. Qui eīm peccātē laudibus pmequnt: extinctū sub verboꝝ suoꝝ aggere abscondunt. Raba. Notādū est etiam in hac snia qꝛ aliqn minora bona pretermittēda sunt pro vtilitate maioꝝ. Aug. de cō. euan. Qd aūt Mat. dicit tunc istud gestum esse qn iussit vt irent trās fretū. Lucas vo ambulātibus illis in via non est ꝯtriā: qꝛ viā vtiq ambulabāt: vt venirent ad fretum.

Nō mortu⁹ sepelit mortuum.

¶ Et ascēdēte eo in nauiculā secuti sunt eum discipuli ei⁹: & ecce mot⁹ magn⁹ fact⁹ est in mari: ita vt nauicula opiret fluctib⁹. Ipse vo dormiebat. Et accesserūt ad eū discipuli ei⁹: & suscitauerūt eū dicētes. Dñe: salua nos perim⁹. Et dixit eis iesus. Quid timidi estis modice fidei? Tūc surgēs impetrauit vētis & mari: & fcā ē trāqllitas magna. Porro hoies mirati sūt dicētes. Qualis ē hic qꝛ vēti & mare obediunt ei?

¶ Orige. Cū multa magna & miranda ondisset xp̄s in terra transit ad mare: vt ibidē excellentiora opa demōstraret quatenus terre marisq dn̄m cunctis se eē ōnderet. vn̄ dr. Et ascendēte eo in nauiculā secuti sunt cū discipuli ei⁹. Nō imbecilles sꝫ firmi & stabiles in fide. Hi g secuti sunt eū: nō tm̄ gressus ei⁹ sequentes: sꝫ magis scītatē cōcomitātes. Chr. Accepit aūt discipulos secū & in naui vt ad vtraq eos erigeret: & ad hoc q in picūlis nō stupescerēt: & ad hoc qd i honorib⁹ modesta de se autumēt: vt ei nō magna de se saperēt: ppt hoc q alijs dimissis eos retinuerat: permittit eos fluctuari. Ubi eīm miraculoꝝ ostēsio erat plebē pmittit adesse. vbi autē tētatiōnū & timoꝝ arreptio: athletas orbis terrarū q̄s excitatur⁹ erat hos solos assumit. Orige. Ingressus g nauiculā fecit turbari mari. vn̄ seqnit. Et ecce mot⁹ magn⁹ fact⁹ est in mari: ita vt nauicula opiret fluctib⁹. Hec tēpestas nō ex se orta est sꝫ ptāti paruit īperātis q educit vētos de thesauris suis. Facta est aūt tēpestas magna vt magnū op⁹ ondderet: qꝛ quāto magis fluct⁹ nauiscule irruebāt: tāto magis discipulos timor ꝯturbabat: vt pl⁹ desiderarēt se liberari per mirabilia saluatoris. Chry. Quia enim viderant alios xp̄i bñficia accepisse: nō autē sibi aliqs estimat q in alienis corporib⁹ fiūt: & q in seipso oportuit per familiarem sensum eos potiri bñficijs xp̄i: & iō voluit hanc fieri tēpestatē: vt p liberationē manifestiorē accipiant bñficiū sensum. Erat autē hec turbatio typus futurarum tēptationum: de quibus Paulus dicit. nolo vos ignorare fratres: quoniā grauati sumus supra virtutem. vt ergo daret tēpus formidini sequitur. Ipse vero dormiebat. Si eīm vigilante eo facta fuisset tēpestas: vel nō timuissent: vel nō rogassent: vel neq posse ipm tale aliquid facere crederēt. Orige. Est autē res mirabilis et stupēda: is q nunq dormit neq dormitat dormire dr. Dormiebat quidē corpe. sed vigilabat deitate: demōstrans qꝛ verū humanuꝫ portabat corpus: qd corruptibile induerat. Corpore itaq dormiebat vt aplos faceret vigilare: & ne omnes

Dormitionis christi ratio.

nos

nos vnq̃ alo dormiam⁹. Tāto autē metu discipuli fuerāt ꝯterriti ꝛ pene alo alienati: vt irruerēt in eū: et nō modeste ac leuiter suggererent: sed turbulēter suscitarēt eū. vñ sequit. Et acces. ad eū di. eius ꝛ susci. eū di. Dñe: salua nos perim⁹. Hiero. Hui⁹ signi typū in iona legim⁹: qñ ceteris piclitātib⁹ ip̄e secur⁹ est ꝛ dormit ꝛ suscitat. Orige. O veraces discipuli saluatorē vobiscū habetis: ꝛ de piculo timetis? Uita vobiscū est: ꝛ de morte solliciti estis? Sed rñdeant: paruuli sum⁹ adhuc infirmi: iōq̃ timem⁹. vñ sequit. Et dicit eis ies⁹. Quid timidi estis modice fidei? Quasi diceret: si potentem me super terram cognouistis: quare nō creditis ꝙ et in mari potens sim? Et si mors irrueret: nonne debuistis eā ꝯstantissime sustinere? Qui modicū credit arguetur: q̄ nihil credit contemnetur. Chry. in ho. Si aūt aliquis dixerit: qm̄ non fuit modice fidei accedētes excitare iesum: hoc signū fuit: ꝙ non decentē de ipso opinionē habebant. Nouerāt em̄ qd̄ excitatus poterat mare increpare: nondū aūt ꝙ dormiēs. Propter hoc etiā neq̧ p̄ntibus turbis hoc signum fecit: vt nō accusent modice fidei: sed discipulos solū accipiens corrigit ꝛ prius soluit turbationē aquaꝝ. vñ sequitur. Tunc surgēs imperauit vētis ꝛ mari: ꝛ facta est tranquillitas magna. Hiero. Ex h̄ aūt loco intelligimus ꝙ oēs creature sentiant creatorē. qb⁹ em̄ impat: sentiūt īperantē: nō errore hereticoꝝ: q̄ oia putāt aiantia sensibilia eē: sed maiestate cōditoris: q̄ apud nos insensibilia sunt: illi sensibilia sunt. Orige. Imperauit ergo vētis ꝛ mari: ꝛ de magno vēto facta est trāquillitas magna. Decet enim magnum magna facere: ꝛ iō q̄ prius magnifice cōturbauit ꝓfundū maris: nūc iteꝝ tranquillitatē magnā fieri iussit: vt discipuli nimiū cōturbati: magnifice letarent. Chry. in ho. In h̄ ēt ostendit ꝙ ois confestim soluta est tem

Oñis creatura capax iussiōis diuine.

pestas: et neq̧ semita turbationis remansit: qd̄ quidē extraneū erat. Cum em̄ naturalr̄ fluctuatio terminatur vsq̧ ad multū tp̄s aq̄ cōcutiūtur: sed hic simul oia soluebātur. vñ qd̄ de p̄re dictum est. Dixit et stetit sp̄ūs ꝓcelle. hoc xp̄s ope ip̄leuit. solo em̄ v̄bo ꝛ p̄cepto mare sedauit ꝛ refrenauit. A visu aūt ꝛ a somno et ex vsu nauigij q̄ aderāt eum hoīem estimabant: ꝓp̄t hoc i admirationeȝ ceciderunt. vñ sequit. Porro hoies mirati sunt dicētes: qualis est hic: qꝛ venti et mare obediunt ei. Glos. Chrysostom⁹ ponit hāc lr̄am. Qualis est hic hō: somn⁹ em̄ ꝛ qd̄ apparebat hoiem demonstrabat: sed mare ꝛ trāquillitas deū ondebat. Orig. Sed q̄ hoies mirati sunt. Non putes hic apl'os significatos. nusq̄ em̄ inuenimus preter honorem cognominari domini discipulos: ſ; semp aut apl'i aut discipuli noiantur. Mirabātur ḡ hi hoies qui cū eo nauigabant quoꝝ erat nauicula. Hiero. Si aūt qs cōtentiose voluerit eos q̄ mirabant fuisse discipulos: rñdebim⁹ recte hoies appellatos: quia necdū nouerāt potētiā saluatoris. Orige. Nō autē interrogātes dñm: qualis est iste: sed asserentes: qꝛ iste talis est: cui venti ꝛ mare obediunt. Qualis ḡ est iste. i. xp̄us: q̄ fortis: q̄ magn⁹. Iubet oī creature: ꝛ non supgredit iussionem ei⁹: soli hoies resistūt: ꝛ iō in iudicio damnabunt. Mystice aūt oēs in scīs eccl'ie nauicula cum dño p̄ hūc vndosuȝ supnatam⁹ mūdū. Ipse autē dñs pio obdormit somno: patiētiā nr̄am ꝛ impioꝝ pniam expectans. Hila. Uel dormit: eo ꝙ sōno nr̄o ꝯsopiat̄ ī nobis. Marie autē id accidit vt a deo auxiliū i piculi metu sperem⁹: atq̧ vtinā vel sp̄es sera ꝯfidat se piculū posse euadere: xp̄i intra se vigilante virtute. Orige. Alacriter ergo accedam⁹ ad eū cū ꝓpheta dicentes. Exurge q̄re obdormis dñe. ꝛ ipse imperauit vētis. i. demonib⁹: qui concitant fluctus. i. principes hui⁹ mūdi ad persecutiōes sanctis immit

tendas: faciteq tranquillitaté magnã circa corp⁹ ꝛ spm̃ pacé eccl'ie: ꝛ serenitaté mũdo. Rab. Uel aliter. Mare est est⁹ secuĩi. Nauicula quã xp̃s ascẽdit: intelligit arbor crucis: cui⁹ auxilio fideles trãsfactis mũdi fluctib⁹ pueniũt ad celesté patriam q̃si ad litt⁹ securũ: in q̃ xp̃s vna cũ suis ascendit. vñ post ait. Qui vult venire post me: abneget semetipm̃ ꝛ tollat crucé suã ꝛ sequat me. Cũ ergo xp̃s i cruce posit⁹ fuisset: mot⁹ magnus factus est: q: cõmote sunt mẽtes discipuloꝝ ꝛ c ei⁹ passione: ꝛ nauicula opta est fluctibus: q: tota vis psecutiõis circa crucé xp̃i fuit vbi scꝫ morte occubuit. vñ dictũ est Ipse vero dormiebat. Sonũ dormire mori est. Excitant auté discipuli dñm: dum turbati morte: maximis votis resurrectioné querunt dicentes. Salua resurgẽdo: q: perimus turbatiõe tue mort̃. Ipse vo resurgẽs icrepat duritiã cordis eoꝝ vt alibi legit. Imparauit ãt vẽt̃: q: diaboli supbiã strauit. Impauit mari: quia vesaniã iudeoꝝ disiecit ꝛ fctã est trãqllitas magna: q: sedate sunt mẽtes discipuloꝝ visa resurrectiõe. Glo. Uel nauicula est eccl'ia pñs in qua xp̃s cũ suis mare seculi trãsit: aquas persecutorũ cõpescit: vñ miremur ꝛ gratias agamus.

Allegoria pulchra.

Passio christi.

¶ Et tunc cũ venisset iesus trãs fretũ i regioné gerasenorũ occurrerũt ei duo hñtes demoia de monumẽtis exeũtes seui nimis: ita vt nemo trãsire posset p viã illã. Et ecce clamauerũt dicẽtes. Quid nobis ꝛ tibi fili dei? Uenisti huc añ tp̃s torq̃re nos. Erat ãt nõ lõge ab illis grex multoꝝ porcoꝝ pascẽs. Demões ãt rogabãt eũ dicẽtes. Si eijcis nos hinc mitte nos i gregé porcoꝝ.

Et ait illis Ite. At illi exeuntes abierũt i porcos. Et ecce magno ipetu abijt tot⁹ grex p pceps i mare: ꝛ mortui sũt i aq̃s. Pastores ãt fugerũt: ꝛ veniẽtes i ciuitaté nunciauerũt hec oĩa: ꝛ de his q̃ demonia habuerãt. Et ecce tota ciuitas exijt obuiã iesu: ꝛ viso eo rogabãt eũ vt transiret a finibus eorũ.

¶ Chry. in ho. Quidam hoies xp̃m hoiem ee dicebãt venerũt demones diuinitatem eius diuulgantes: vt q̃ mare pcellosum ꝛ rurs⁹ qetũ nõ audierãt demones audirẽt clamantes. vñ dr̃. Et cũ venisset trãs fretũ in regioné gerasenoꝝ: occurrerunt ei duo hoies hñtes demõia. Raba. Gerasa vrbs est arabie trans iordané iuncta mõti galaad quã tenuit trib⁹ manasse: nõ longe a stagno tyberiadis in q̃ porci pcipitati sunt. Aug. d cõ. euã. Qd ãt matthe⁹ duos dt fuisse q̃ demonia patiebant: marcus ãt ꝛ lucas vnũ cõmemorãt: intelligas vnũ eoꝝ fuisse psone alicui⁹ clarioris ꝛ formosioris: quem regio illa maxie dolebat: ꝛ p cuius salute plĩm satagebat: d q̃ facti hui⁹ famã pclarius fragrauit. Chry. in ho. Uel lucas ꝛ marc⁹ vnũ eoꝝ seuioré elegerũt: vñ ꝛ ei⁹ calamitaté exprimũt. Lucas ei dt q ruptis vinculis agebat in deserto. Marc⁹ ãt q ꝛ lapidib⁹ seipm̃ itercidebat: nec tñ dicunt: qm̃ vn⁹ solus erat ne mattheo cõtria dicere viderentur. per hoc aũt qd subdit. De monumẽtis exeũtes. p niciosum dogma iponere volebãt. s. q aie moriẽtiũ demões fiãt: vnde multi aruspicũ occidũt pueros vt aiam eoꝝ coopanté habeãt. propter qd ꝛ demoniaci clamãt: qm̃ aia illi⁹ ego sum. Non est auté aia defuncti q̃ clamat: sꝫ demõ hoc fingit vt decipiat audiẽtes. Si eñi in alteri⁹ corpus aiam mortui possibile esset ins

Historia.

Cõcordia euãgelioꝝ.

mitte:multomagis in corpus suũ: sed neq̧ habet ratione͂ iniq̃ passam aiam cooperari:iniqua sibi facienti:vel hoie͂m posse virtute͂ incorporeã in aliã trãsmutare substantiam scʒ aiam in substantiã demonis:neq̧ eni͂ in corporibus hoc machinari q̃s pt:vt.s.hois corp⁹ faciat asini corp⁹:neq̧ eni͂ rõnabile est aiam a corpore separatã hic iam oberrare. Iustoꝝ eni͂ aie in manu dei sunt.vñ ꝛ q̃ pueroꝝ:neq̧ eni͂ male sunt. Sʒ ꝛ q̃ pctõꝝ sunt:ꝯfestim hinc abducũtur.ꝛ hoc manifestũ est ex lazaro et diuite. Qꝛ vero null⁹ afferre audebat ad xp̄m ꝓpter seuitiam hos demoniacos:xp̄s ad eos vadit. Que quide͂ eoꝝ seuitia designat̃ cũ subdit. Seui nimis:ita vt nemo possit transire p viã illã. Sed qꝛ alios pro hibebant ptransire:obstruente͂ igit̃ viã inuenerũt. Etei͂ flagellabãtur inuisibilr̃:intolerabilia patie͂tes ex xp̄i p̄sentia.vñ sequit̃. Et ecce clamauerũt dice͂tes. Quid nobis et tibi iesu fili dei? Hiero. Non est ante͂ volũtaria ista ꝯfessio quã premium sequit̃ ꝯfitentiũ:sed ne͂cessitatis extorsio q̃ cogit inuitos velut si serui fugitiui post multũ tp̄is dñm suum videant nihil aliud nisi de verberibus deprecãtur:sic ꝛ demones cernentes dñm in terris repete versari:ad eos iudicandos se venisse credebãt. Ridiculũ aũt putãt quidam demonia scire filiũ dei ꝛ diabolum ignorare:eo ꝙ minoris malitie sint isti q̃ ille cuius satellites sunt.cum ois scia discipuloꝝ ad magistrũ referẽda sit. Aug.ix.de ciui.dei. Tantum aũt innotuit eis de⁹ quãtũ voluit:tñ aũt voluit q̃tum oportuit. Innotuit ergo eis non p id qđ vita eterna est ꝛ lume͂ qđ illuminat pios sed p quedã tp̄alia sue virtutis effecta:ꝛ occultissime p̄ñtie signa q̃ angelicis spiritib⁹ e͂t malignis poti⁹ q̃ infirmitati hoĩm p̄nt esse perspicua. Hie. Sed tñ tã demones q̃ diabolus suspicari magis filium dei q̃ nosse intellige͂di sunt. Augu.in lib. de.q.no.ꝛ ve.testa. Qđ aũt demões clamãt. Quid nobis ꝛ tibi iesu fili dei?:magis ex suspitiõe q̃ ex cognitione dixisse crede͂di sunt. Si enim cognouissent:nũq̃ dñm glie crucifigi p̄misissent. Remi. Sed q̃tienscũq̧ ei⁹ virtute torquebant̃:et signa ꝛ miracula facie͂te͂ videbant:estimabãt eũ esse filiũ dei.postq̃ videbãt eũ esurire sitire ꝛ his silia pati:dubitabãt ꝛ credebãt hoie͂ʒ purũ. Cõsiderãdũ est ꝙ etiã iudei increduli dicentes xp̄m in beelzebub eiecisse demonia:ꝛ arriani dicentes eũ esse creaturã:nõ solũ iudicio dei:sed e͂t demonũ cõfessione dãnari mere͂tur q̃ xp̄m filiũ dei dicũt. Recte aute͂ dicũt. Quid nobis ꝛc.ħ est nihil cõe e͂ nr̃e malitie ꝛ tue grẽ:qꝛ f̃m apl'm: nulla societas e͂ lucis ad tenebras. Chry.in ho. Ut aũt nõ videret̃ adulationis hoc ee͂:ab experie͂tia clamabãt dice͂tes. Uenisti ante tp̄s torquere nos. Aug.viij.de ci.dei. Siue qꝛ subitũ illis fuit qđ futurũ quidem:sed tardi⁹ opinabant̃:siue qꝛ perditione͂ suã hanc ipsaʒ dicebãt qꝛ fiebat vt eoꝝ cognitio spnerct̃:ꝛ hoc erat añ tp̄s iudicij q̃ eterna damnatiõe puniẽdi sunt. Hiero. Presentia e͂t saluatoris tormẽta sũt demonũ. Chry.in ho. Nõ aũt poterant dicere se nõ peccasse:qꝛ eos xp̄s inuene͂rat mala operãtes ꝛ facturã dei punie͂tes.vñ estimabãt ꝓpter supabũdãtiã maloꝝ q̃ fecerant ꝙ nõ expectaret̃ in eis tp̄s extreme punitiõis q̃ erit in die iudicij. Aug.de cõ.euã. Quod aute͂ verba demonũ diuersimode ab euãgelistis sunt dicta nõ habet aliq̃d scrupuli:cũ vel in vnã redigi sniam:vel oia dicta possint intelligi:nec qꝛ pl'aliter apud matheũ apud illos aũt singl'ariter loq̃tur:cũ ꝛ ipsi narre͂t ꝙ interrogat⁹ q̃d vocaret̃:legione͂ se esse rñdit:eo ꝙ mlt'a ee͂nt demõia. Seq̃t̃. Erat aute͂ non longe ab eis gre x por.mul.pasce͂s demones aũt ro.eũ di.si eijcis nos hinc mitte nos in por. Greg.ij. mora. Scit eni͂ diabol⁹ qꝛ qđ lʒ agere ex semetipso non sufficit:qꝛ nec p semetipm in eo ꝙ est ipũs existit.

Error aliq̃rũ.

Cõcordia euangeliorũ.

Remi. Sed ideo nō petierunt vt in hoīes mitterent: q2 illū cuius virtute torq̄bātur: hūanā speciē gestare videbāt. Nec etiā petierūt: vt in pecora mitterent: q2 pecora dei precepto mūda sunt aialia: z tūc in tēplo dei offerebāt. Pre aliis aūt immūdis in porcos mitti petierūt: q2 nullū aial ē imūdius porco. vn̄ z porcus dr q̄si spurcus: eo q2 i spurcitiis delectetur: sic z demones spurcitiis pctōr delectāt. Nō aūt petierūt vt i aere mitterent pp̄ter nimiā cupiditatē nocēdi hoīb9. Seq̄t. Et ait illis. Ite. Chry. i ho. Nō aūt h̄ fecit iesus q̄si a demonib9 p̄suasus: s3 mlta hic dispēsans: vnū q̄dē vt instruat magnitudinē nocumēti demonum: q̄ illis hoīb9 isidiabant: aliū vt discāt oēs: q̄m neq3 aduersus porcos audent: nisi ipse cōcesserit. Tertiū vt ondēret q2 grauiora in illos hoīes opati essent: q̄3 in porcos: nisi eēnt hoīes illi īter calamitates diuina p̄uidētia adiuti. magis em̄ odio habent hoīes q̄3 irrōnalia. Per h̄ aūt manifestū est q̄m null9 est q̄ nō potiat diuina p̄uidentia. Si aūt nō oēs sint neq3 ſm vnū modū: et hec ēt p̄uidētie maxia spēs est. ad id em̄ qd̄ vnicuiq3 expedit p̄uidētia ondītur. Cū p̄dictis aūt z aliū ex h̄ discim9: q̄m nō cōiter oī p̄uidet solū: sed singulariter vnicuiq3: qd̄ in demoniacis his aliq̄s aspiciet manifeste: q̄ olim suffocati essent: nisi diuina p̄curatiōe potiti eēnt: pp̄terea ēt cōcessit abire in gregē porcoꝝ: vt q̄ regiōes habitabāt illas: discāt ei9 vertutē. Ubi em̄ nullus eū cognouerat fulgere faciebat miracula vt eos in sue diuinitatis cognitionez trahat. Hiero. Nō ergo vt p̄cederet saluator demonibus qd̄ petebant dixit. Ite: s3 vt p interfectionē porcoꝝ hoībus salutis occasio p̄berēt. Sequitur. At illi exeūtes. s. ab hoīb9 abierunt in porcos: z ecce magno ipetu abiit tot9 grex p preceps in mare: z mortui sunt in aquis. Erubescat manichę9 si de eadem substantia z ex eadem origine hominum bestia

Demonib9 p̄uidet.

rūq3 sunt aie: quō ob vni9 hoīs vel duoꝝ salutē: duo milia porcoꝝ suffocant. Chry. i ho. Jō aūt porcos demones occiderunt: q2 vbiq3 hoīes in mestitiā mittere studēt: z de pditione letant. Dāni ēt magnitudo augebat ei9 qd̄ factum erat famā. a multis em̄ diuulgabatur. s. ab his q̄ curati erāt: a porcorū dn̄is z a pastorib9. vn̄ seq̄tur. Pastores aūt fugerūt z veniētes in ciuitatē nūciauerūt oia: z de his q̄ demonia habuerant: z ecce tota ciuitas exiit obuiā iesu. Si cū deceret eos adorare et admirari v̄tutē: emittebāt eū a se. vn̄ sequit. Et viso eo rogabāt eū vt trāsiret a finib9 eorū. Intuere aūt z xp̄i māsuetudinē post v̄tutē: q2 eū bn̄ficia adepti abigebant eū: nō restitit sed recessit: z eos q̄ indignos se nunciauerūt ei9 doctrina dereliquit: dans eis doctores liberatos a demonib9 z porcorū pastores. Hie. Uel q2 rogās vt trāseat fines eorū: non de superbia hoc faciūt: sed de humilitate qua se indignos dn̄i presentia indicabāt: sicut z petrus ait. Exi a me dn̄e: q2 vir peccator sum. Rab. Interp̄tat autē gerasa colonū eiciēs: vel aduena p̄pinquās hoc est gētilitas q̄ diabolū a se eiecit. Et q̄ pri9 lōge mō facta est p̄pe post resurrectionē visitata a xp̄o p p̄dicatores. Amb. sup lucā. Duo quoq3 demoniaci figurā ppl'i gentilis accipiūt: q̄m cū tres filios noe ḡnauerit: sem: chā: z iaphet: sem tm̄mō familia in possessiōe accita est dei: ex duob9 aūt aliis nationū ppl'i pullularūt. Hila. Un̄ ex vrbē. i. extra legis z p̄phetarū synagogā duos hoīes i monumētis demones detinebāt: duarū. s. gentiū origines: intra defunctorū sedes z mortuorū reliq̄as obsederāt efficiētes p̄tereūtib9 viā vite phitis infestā. Raba. vel nō immerito in monumentis illos habitasse significauit: quid enim aliud sunt corpora perfidorū nisi quedam defunctorū sepulchra: in quib9 non dei sermo: sed anima peccātis morte recludit. Dicit aūt. Ita vt nemo

Allegorica exp̄ō.

possit transire p viā illa3:qz añ adventum saluatoris in via gētilitas fuit. Uel per duos iudeos z gentes accipe q non habitabāt in domo.i. in cōscientia sua non requiescebāt. In monumentis manebāt.i.in operib⁹ mortuis delectabant:nec sinūt per viam fidei:quā viā iudei impugnant aliquē transire. Hila. Occursus aūt eoꝝ cōcurrentiū ad salutē volūtas iudicat. vidētes aūt demones nō sibi iā locū in gentib⁹ derelinq:vt patiatur habitare se in hereticis depcant:qb⁹ occupatis in mare.i.cupiditatē secularē demonum pcipitant instinctu:cū reliquaꝝ gētiū infidelitate moriunt. Uel porci sunt q lutulētis delectant actib⁹ nā nisi qs porci more vixerit:nō in eū diaboli accipiūt ptātē:aut ad pbādū tm non ad pdendū accipiēt. Qd aūt in stagnū pcipitati sunt porci significat etiam q liberato pplo gentiū a dñatione demonu3 in abditis agunt sacrilegos rit⁹ suos qui xpo credere noluerunt cecati z pfunda curiositate submersi. Qd aūt pastores porcoꝝ fugiētes ista nunciant: significat quosdā etiā primates impiorum qq xpianam legē fugiant: potentiam tñ xpi stupendo pdicare non cessant. Qd aūt magno timore pcussi:rogāt vt ab eis discedat:significat multitudinē vetusta sua vita delectatam:honorare quidem se nolle xpianā legē dū dicūt:q eā implere non pñt. Hila. Uel vrbis illa iudaici ppli habuit spēm:q xpi opibus auditis dño suo obuiā pergit: phibēs ne fines suos vrbēq cōtingeret. neq eñ euangelia recepit.

Cap.ix.

Et ascēdens iesus in nauiculā transfretauit z venit in ciuitatē suam. Et ecce offerebant ei paralyticū iacentem in lecto. Uidēs autē iesus fidē illoꝝ:dixit paralytico. Cōfide fili. Remittunt tibi pctā tua. Et ecce qdā de scribis dixert itra se. Hic blasphemat. Et cū vidisset iesus cogitatiōes eorū dixit. Ut qd cogitatis mala in cordib⁹ vestris? Quid est facili⁹ dicere:dimittūt tibi pctā tua:an dicere:surge z ābula. Ut aūt sciatis qz fili⁹ hois hz ptātē in terra dimittēdi pctā:tūc ait palytico. Surge:tolle lectū tuū z vade in domū tuā: Et surrexit z abiit in domū suā. Uidētes aūt turbe timuerūt z glorificauerunt deū qui dedit potestarē tale3 hoibus.

¶ Chry. in ho. Mōstrauit superius xps suā vtutē p doctrinā qn docuit eos vt ptātē hñs:p leprosum qn dixit. Uolo:mūdare.p cēturionē q dixit. Dic vbo z sanabitur puer me⁹. per mare qd verbo refrenauit.per demones q cū cōfitebant. Hic autē rursus alio maiori modo inimicos eius cogit cfiteri eqlitatē honoris ad prem. vñ ad hoc oñdēdū subdit. Et ascē.ie.i na.trāsfr.z ve.in ci.suā. Nauigiū aūt intrās ptrāsit:q pede mare poterat ptrāsire.nō eñ semp mirabilia volebat facere;ne incarnationis noceat rōni. Io.episcop⁹. Creator aūt rerum orbis terre dñs posteaq se ppter nos nrā angustauit in carne cepit hre humanā patriam: cepit ciuitatis iudaice esse ciuis:parentes hre cepit parente3 omniū ipse parens : vt attraheret charitas quos disperserat metus. Chry. in ho. Ciuitatē aūt suā hic capharnaū dicit. alia eñ eū susceperat nascētem.s.bethlee:alia eum nutriuit.s. nazareth:alia autem habuit continue habitantē.s.capharnaum. Aug. de cō.euā. Uel aliter. Qd mat

Duplicis nature in xpo testimonia.

the⁹ hic scribit de ciuitate dñi mar cus autē de capharnaū: difficili⁹ sol ueret si mattheus nazareth nomi naret: nunc vero cū potuerit ipa ga lilea dici ciuitas xpi: quia in galilea erat nazareth: sicut vniuersum re gnū romanū in tot ciuitatib⁹ cōsti tutum dicitur mō romana ciuitas. Quis dubitauerit vt veniēs in gali leā dñs recte diceret venisse in ci uitatē suā i qcūq; esset oppido gali lee: pñertī; qz z ipsa capharnaum ex tollebat i galilea vt tanq̄ metropo lis haberet? Ric. Ul ciuitatē ei⁹ nō aliā intelligam⁹ q̄ nazareth. vnde z nazaren⁹ appellat⁹ est. Aug. de cō. euan. Et fm hoc dicim⁹ mattheū p termisisse que gesta sunt posteaq̄ ie sus venit i ciuitatē suā donec veni ret capharnaū: z hic adiunxisse de sanato paralytico: sicut in multis fa ciunt ptermittētes media tāq̄ hoc ɔtinuo sequat: qđ sine vlla ptermis sione significatiōe subiungūt: et h̄ mō hic subdit. Et ecce offerebāt ei paralyticū iacētē i lecto. Chry. in ho. Paralytic⁹ āt hic alter ē pter eū q i ioanne ponit. Ille qdē i natatorijs iacebat: h aūt in capharnaū. ille fa mulis carebat: hic aūt hēbat eos q sui curā habebāt: q z portātes eū at tulerūt. Hic Obtulerūt āt ei iacētē in lecto: qz ipse ingredi nō valebat: Chry. in ho. Nō aūt vbiq; ab egris solū q̄rit fidē: puta cū insaniūt: vel aliter ab egritudine in excessu fue rint mētis. vnde subdit. Uidēs aūt iesus fidē illoꝝ. Hiero. Nō ei⁹ qui offerebat: sed eorū qui offerebant. Chry. in ho. Qz igit tātā oñdūt fidē mōstrat z ipe suā ptātē: cū oī ptāte soluēs peccata. vñ sequitur. Dixit paralytico. Confide fili remittun tur tibi peccata. Joan. eps. Quātū valet apud deū fides propria apud quem sic valuit aliena: vt int⁹ z ex tra sanaret hoīem. Audit veniam z tacet paralytic⁹: nec vllā respondet gratiam: qz plus corpis q̄ aie tēde bat ad curā. Merito ergo xp̄s offe rentiū recipit fidē: nō vecordiam ia cētis. Chrys. Uel erat magna fides etiam huius infirmi: nō em pmisis set se submitti: vt alius euangelista dicit p tectū non credēs. Hiero. O mira humilitas: despectū z debilē totis mēbroꝝ cōpagib⁹ dissolutū fi liū vocat: quē sacerdotes nō digna bant attingere: aut certe ideo filiū: qz dimittunt ei pctā sua: vbi datur nobis intelligentia pp̄ter pctā ple rasq; euenire corporū debilitates. Et iccirco forsitā pri⁹ dimittuntur pctā: vt causis debilitatis ablatis sanitas restituat. Chry. in ho. Scri be aūt diffamare volētes: etiā nolē tes fecerunt clarere quod factū est. eorū em emulatiōe ad signi ostēsio nē vsus est xp̄s: hoc em est supabū dātia ei⁹ sapiētie q sua p inimicos manifestat. vñ seqtur. Ecce quidam de scribis dixerūt intra se. Hic blas phemat. Hier. Legim⁹ in pphetia. Ego sum q deleo oēs iniquitates tuas. Cōseqnēter g scribe: qz hoīez putabāt z vba dei nō intelligebāt: arguūt eum vitio blasphemie. Ui dēs aūt cogitationes eoꝝ oñdit se deū q pōt cordis occulta cognosce re: z qdāmō tacēs loqtur. Eadē po tētia qua cogitatiōes vras intueor: possum et hoīb⁹ delicta dimittere: Ex nobis itelligite qđ paralyticus consequat. vñ seqt. Et cū vi. ie. cog. eoꝝ dixit. Ut qđ co. ma. in coꝝ. vr̄is. Chry. in ho. Nō qdē eorū destruxit suspitionē qua. s. cogitabāt eū pdi cta dixisse vt deū. Si em nō esset eq lis deo pr̄i opōrtebat eū dicere: lō ge sum ab hac ptāte. s. dimittendi pctā: nūc aūt ɔtrarium firmauit sua voce z miracula ostēsione: vñ sub dit. qđ est facili⁹ dicere: dimittūtur tibi pctā tua: aut dicere: surge z am bula? Quāto qdē aīa corpe potior est tāto peccatū dimittere mai⁹ est q̄ corpus sanare. Sed qz illud qdē non manifestum hoc autem mani festum: facit minus quod est mani festius: vt demōstret maius et non manifestum. Hierony. Utrum enim sint paralytico peccata dimissa: so lus nouerat q dimittebat. Surge autem et ambula. tam ille qui sure

Filia a tio spi ritalis.

Uerbū xp̄i ipe rato rium.

gebat:q͂ hi q͂ surgentē videbāt poterāt approbare:q͂ q͂ eiusdē virtutis sit ꝛ corporis ꝛ aīe vitia dimittere. Inter dicere sit ꝛ facere mlta distantia est. fit ergo carnale signū vt probetur spirituale. vñ sequitur. Ut autem sciatis quoniā filius ho. habet potestatem in terra dimittendi peccata. Chry. in ho. Supra quidem paralytico non dixit. Dimitto tibi peccata: sed dimittunt tibi pctā: q͂ vero scr. be resistebāt: altiorem suā potētiā demōstrat dicēs: q͂ fili⁹ hominis hȝ ptātē dimittendi pctā. Et vt ostēdat se patri equalē non dixit q͂ filius hominis indiget aliquo ad dimittendū pctā: sȝ qm̄ habet. Glo. Hec aūt verba vt sciatis possunt eē xp̄i vel euāgeliste: quasi euangelista diceret. Ipsi dubitabant cū peccata dimittere: sed vt sciatis: qm̄ filius hois habet potestatem ait paralytico. Si aūt xp̄s dicatur pronunciasse hec verba sic intelligetur. Uos dubitatis me posse peccata dimittere sed vt sciatis qm̄ filius hominis ꝛc. q͂ quidē orō imperfecta est: sed subditur actus loco cōsequentis. vñ dr. Ait paralytico. Surge ꝛ tolle lectū tuum. Joan. cp̄s. Ut quod fuit testimoniū infirmitatis: sit ꝓbatio sanitatis. Et vade in do. tuā. ne xp̄iana fide curat⁹ moreris in perfidia iudeorum. Chry. in ho. Hoc aūt p̄cipit vt nō ēstimet fantasia esse qđ factū ē st. vñ ad veritatē facti ostendendaȝ subdit. Et surrexit ꝛ abijt in domuȝ suā. Sed tñ astantes hoīes adhuc deorsum trahunt. vñ sequit. Uidentes aūt tur. ti. ꝛ glo. deū qui de. talē pot. hoībus. Si enim bene cogitassent apud se agnouissent: quia filius dei erat. Interim cū nō paruū erat estimare omnibus hominib⁹ maiorem ꝛ a deo venire. Hila. Mystice

Allegoria.

autem a iudea repudiatus in ciuitatem suam reuertitur. Dei ciuitas fideliū plebs est. in hanc ergo introiuit per nauim: id est ecclesiam vect⁹. Joan. cp̄s. Nō aūt xp̄s indiget nauis: sȝ nauis christo: quia sine celesti gubernatione nauis ecclesie p mundanum pelagus ad celestem portum non valet peruenire. Hilari⁹. In paralytico autem gentium vniuersitas offertur medēda: hic itaq͂ angelis ministrādus offertur: hic filius nuncupatur: quia dei opus est huic remittuntur anime peccata que lex laxare non poterat: fides enim sola iustificat. Deinde virtutem resurrectionis ostendit: cum sublatione lectuli infirmitatem corporibus docuit defuturam. Hieronymus. Iuxta tropologiam autem interdum anima iacens in corpore suo virtutibus dissolutis: a perfecto doctore domino offertur curanda. vnusquisq͂ enim eger petende salutis debet adhibere; per quos actuum nostrorum clauda vestigia: verbi celestis remedio reformentur. Sunt igitur monitores mentis qui animum auditoris ad superiora erigunt: q͂uis exterioris corporis debilitate torpentem. Joan. episcopus. Dominus autem in hoc seculo insipientium voluntates non querit: sed respicit ad alterius fidem: nec medicus languentium respicit voluntatem: cum contraria requirat infirmus. Raba. Surgere autem est animam a carnalibus desiderijs abstrahere. Lectum tollere est carnem a terrenis desiderijs ad voluntatem spiritus attollere. Domum ire est ad paradisum redire: vel ad internam sui custodiam: ne iterum peccet. Gregorius. xxiiij. mora. Uel per lectum voluptas corporis designatur. iubetur itaq͂ vt hoc sanus portet vbi infirmus iacuerat: quia omnis qui adhuc vitijs delectatur; infirmus iacet in voluptatibus carnis: sed sanatus hoc portat: q͂ eiusdē carnis contumelias postmoduȝ tolerat: quod intus prius desiderijs requiescebat. Hila. Uidentes autem turbe timuerunt. Magni enim timoris res est: non dimissis a christo peccatis in mortem reuolui: quia nullus est in domum eternam reditus si cui indulta non fue

Tropologia.

rit venia delictorum. Cessante autē timore honor deo redditur q ptās hoibus hac via data sit per verbum ei⁹ z peccator remissiōis z corpor resurrectionis z reuersiōis in celū.

¶ Et cū trāsiret inde ies⁹: vidit hoiez sedētē i telōeo: mattheū noie. Et ait illi. Sequere me. Et surgens secut⁹ est eū. Et factū est discūbēte eo i domo: ecce mlti publicani z peccatores veniētes discūbebāt cū iesu z discipłis ei⁹. Et vidētes pharisei dicebāt discipulis ei⁹. Quare cū publicanis z peccatorib⁹ manducat magister vester? At iesus audiēs ait. Nō est opus valentibus medicus: sed male habētibus. Eūtes aūt discite quid est misericordiam volo z nō sacrificiū. Nō ei veni vocare iustos sz pctōres.

¶ Chry. in ho. Cū xp̄s fecisset miraculū nō pmansit in codē loco: ne in deor celū accēderet ampliorē. Hoc z nos faciam⁹ non obstinate obsistētes eis q isidiant: vn̄ dr. Et cū transiret inde iesus. s. a loco vbi miraculū fecerat. Uidit hoiem se. in telo. mat. noie. Hie. Ceteri euāgeliste propter verecūdiā z honorē matthei noluerūt eū noie appellare vulgato: sz dixerunt Leui. Duplici eīn vocabulo fuit: ipe aūt matthe⁹ fm illud salomonis. Iust⁹ accusator est sui: mattheū se z publicanū noiat: vt ondat legentib⁹ nullū debere salutē desperare si ad meliora ɔuersus sit: cū ipse de publicano in apłm sit repente mutat⁹. Glo. Dicit autē. Sedentem in teloneo. i. i domo vbi vectigalia cōgregant. Erat eīn telonearius dictus: a teolō grece qd est vectigal. Chry. in ho. Per hoc etiā g mōstrat vocantis virtutē: qm̄ nō desistentē a piculoso offō ex mediis ipm emisit malis: sicut z paulū adhuc insanientem. Et ideo sequit. Et ait illi. Seqre me. Sicut vidisti vocātis virtutē: ita adisce vocati obediētiā: neq eīn restitit: neq domū abire rogauit z suis hoc cōicare. Re. Humana ēt picula q ei a principib⁹ accidere poterāt paruipēdit: dū officij sui rōnes iperfectas reliqt: vn̄ sequit. Et surgēs secut⁹ est eū: z qz terrena lucra deseruit: iō iure fact⁹ est dhicor talentor dispēsator. Hier. Arguit aūt in hoc loco porphyrius et Julian⁹ august⁹: vel iperitiā historici mētientis: vel stultitiā eor q statim secuti sunt saluatorē: qsi irrationabiliter quēlibet vocātē hoiez sint secuti cū tāte virtutes tātaq signa pcesserint q apłos anteq crederēt vidisse non dubiū est. Certe fulgur ipe z maiestas diuinitatis occulte. q ēt in facie refulgebat hūana vidētes ad se trahere poterat in primo aspectu. Si eīn ex magnete lapide hec esse vis dr vt ferrū trahat: qto magis dn̄s oim creaturar ad se trahere poterat quos volebat. Chry. i ho. Sed cur nō cū petro z ioanne z aliis eū vocauit: qm̄ durius adhuc dispositus erat: sed post multa miracula et multā xp̄i famā: qn̄ aptiorem eū ad obedientiā sciuit: q intima cordis nouit. Aug. de con. euan. Uel pbabilius vr̄ q hic ptermissa recordando mattheus cōmemorat: qz aū sermonē habitū in monte credēdū ē vocatū eē matth. i eo quippe mōte tūc lucas cōmemorat oēs. xii. electos qs z apostolos nomiat. Gl. Mattheus eīn vocationē suā refert inter miracula. magnū eniz miraculum fuit q publican⁹ fact⁹ est apłs. Chry. in ho. Quid est aūt q de aliis apłis nobis nō dr: qualr et qn̄ sunt vocati nisi de petro et andrea et iacobo ioāne z mattheo. hi eīn maxie erāt in incōueniētibus z humilib⁹ studiis. Neq eīn telonei officio est aliquid deteri⁹: neq piscatione vilius. Glo. Congruā aūt celestis beneficij vicem impendēs mattheus

Mat/the⁹ binomi⁹.

Cōcordia euāgeliorū

xpo magnum cõuiuiũ in domo sua parauit: vt illi cõmodaret sua tpa lia a quo expectabat ppetua bona. vñ sequit. Et fa. est discũ. eo. in do. Augu. de con. euã. Hic matt. nõ expressit in cui⁹ domo discũbebat iesus: vñ posset videri nõ hoc ex ordine subiũxisse: sʒ qd alio tpe fctm̃ est recordat⁹ interposuisse nisi marc⁹ z lucas q̃ hoc oĩno silr narrãt: manifestarent in domo leui: hoc est matthei: discubuisse iesum. Chry. in ho. Honorat⁹ aũt mathe⁹ ingressu xpi in domũ eius oẽs publicanos: qui erant eiusdẽ artis cõuocauit: vñ sequitur. Ecce multi pu. z pec. ve. discum. cum iesu z discipulis ei⁹. Gl. Publicani enim vocantur qui publicis negocijs implicantur q̃ sine pctõ aut vix aut nũq̃ põt tractari: z pulchrũ fuit presagiũ: qz q̃ aplš z doctor gẽtium erat futurus in presagia sua cõuersione peccantiũ gregem post se trahit ad salutem: vt iã pficeret exẽplo qd pficere debebat: z vbo. Hier. Tertulianus hoc dicit fuisse ethnicos dicente scriptura. Nõ erit vectigal pendẽs ex israel: q̃si matthe⁹ nõ fuerit iude⁹. dñs aũt nõ cõuiuat cũ ethnicis: cũ id maxie caueret ne legẽ soluere videret. q̃ z discipulis precepit. In viã gentium ne abieritis. Uiderãt autẽ publicanũ a pctis ad meliora cõuersum: locũ inuenisse pnie: z ob id ẽt ipsi nõ desperãt salutẽ. Chry. in ho. Uñ accesserũt ad redẽptorẽ nr̃m: z non solũ ad colloquẽdũ: sed etiã ad conuescẽdũ recepti sũt: nõ solũ deputãs: aut curãs: aut arguẽs inimicos: sed etiam cõuescens emẽdabat multoties eos q̃ male dispositi erant: per hoc docens nos: qm̃ omne tps z oẽ opus põt nobis tribuere vtilitatẽ; hoc aũt videntes pharisei indignati sunt de qb⁹ subdit. Et vi. phari. di. disci. eius. Quare cum pu. z pec. mandu. magister vr̃? Notandum q̃ cum discipuli visi sunt peccare xpʒ alloquunt dicentes. Ecce discipuli tui faciunt qd nõ licet facere in sabbato. hic apud discipulos xpo detrahunt: que oĩa malignantiũ erãt z volẽtiũ separare a doctore corda discipulorũ. Raba. Duplici autẽ errore tenebantur: qz z se iustos arbitrabant: qui superbie fastu a iustitia longe discesserant: z eos criminabãtur iniustos qui resipiscendo a peccatis iustitie appropiquabãt. Aug. de cõ. euan. Lucas autem aliquãto differentius hoc videtur cõmemorasse: sm quẽ pharisei dicunt discipuli. Quare cũ publicanis z peccatoribus manducatis z bibitis? xpo z discipl'is ei⁹ hoc obiectũ isinuãs. Sed cũ discipulis dicebat: magis magistro obijcit quẽ sectando imitabant. Una est ergo sententia z tanto melius insinuata: q̃to quibusdã verbis manente veritate mutata. Hiero. Neq; vo in pristinis permanentes veniunt ad iesum vt pharisei z scribe murmurãt: sed penitentiã agentes: qd z p̃ns sermo dñi significat. vñ sequit. At iesus au. ait. non est opus valen. me. sed ma. habentibus. Raba. Seipsum medicũ dicit: qui miro medicandi genere p pter iniquitates nostras vulnerat⁹ est: vt vulnus peccatoꝝ nostrorum sanaret. Sanos q̃dẽ eos appellat q̃ suã volentes statuere iustitiã vere dei institie subiecti non sunt. Male habentes eos vocat qui sue fragilitatis: consciẽtia deuicti nec p legeʒ videntes se iustificari penitẽdo se submittũt gr̃e dei. Chry. in ho. Post q̃ a cõmunibus opinionib⁹ eos allocutus est: alloquitur eos ex scripturis cum dicit. Eũtes aũt discite quid est mĩam volo: z nõ sacrificiũ. Hiero. De ppheta. s. Osee sumens testimoniũ sugillat scribas z phariseos qui se iustos estimãtes peccatorũ z publicanorũ consortia declinabãt. Chry. in ho. Ac si dicat. Cur accusatis me: qm̃ peccatores corrigo? ergo z deũ patrẽ ex hoc incusate. Sicut eñ ille vult pctõrũ emendationeʒ: ita z ego. z sic ostẽdit non solũ nõ esse prohibitũ qd incusabãt sed z sm legẽ maius esse sacrificio. nõ eñ dixit. Misericordiam volo z

Christ⁹ medicus.

Mia p̄fert sacrificio

non sacrificiũ:sed hoc iniũxit:aliud aũt eiecit. Gl. Nõ tñ despicit de⁹ sacrificiũ:sed sacrificiũ sine mia. faciebãt aũt pharisei sepe sacrificia i templo:vt iusti apperent corã pp̄lo:sed nõ exercebãt mie opa i quib⁹ pbatur vera iustitia. Rab. Admonet itaq; eos vt p opa mie sibimetipsis superne mie premia ꝯquirãt:ⁿ nõ cõtemptis pauperũ necessitatib⁹ per oblationẽ sacrificioꝝ se deo placere cõfidãt. vñ dicit. Euntes .s. a temeritate stulte vituperatiõis ad diligẽtiorem scripture scẽ meditationẽ:q̃ miam maxie ꝯmendat. vñ ⁊ suũ de mia exẽplũ eis ppontit dicẽs. Nõ ei ve. vo. iu. sed pctõres. Aug. de cõ. euã. Lucas addidit in pniam. qđ ad explanandã sniam valet:ne quisq̃ pctõres ob hoc ipm̃ q̃ peccatores sunt diligi arbitret a xp̄o: cũ ⁊ illa similitudo de egrotis bene intimet qđ velit deus vocãdo pctõres tanq̃ medicus egros:vtiq; vt ab iniquitate tanq̃ ab egritudine salui fiant:qđ fit p pniam. Hila. Oib⁹ aũt xp̄s venerat:quõ ergo nõ se iustis venisse dicit? Erant ergo quib⁹ necesse nõ erat vt veniret:sed nemo iustus ex lege est:ostẽdit ergo inanem iustitie iactantiã:q: sacrificijs infirmis ad salutẽ:mia erat vniuersis i lege positis necessaria. Chry. i ho. vnde ironice videt ad eos loquẽs:sicut cum dr. Ecce iã adã factus est quasi vn⁹ ex nobis. Qm̃ eñ null⁹ iust⁹ erat in terra paulus significat dicẽs. Oẽs peccauerũt ⁊ egẽt glr̃ia dei. In hoc aũt ⁊ illos mitigauit q̃ vocati erãt q.d. Tm̃ renuo abominari pctõres q̃ pp̄ter eos solos adueni. Ra. Uel q: q̃ iusti erãt sicut nathanael ⁊ ioãnes baptista:nõ erãt ad pniam inuitãdi. Uel nõ veni vocare iustos falsos:qui de iustitia sua gloriãtur vt phariseos:sed illos q̃ se pctõres recognoscũt. Per mat. autẽ ⁊ publicanorum vocationẽ fides gentium exprimitur qua prius mundi lucris inhiabant. ⁊ nunc sp̄ualiter cum domino reficiũtur per superbiã phariseorũ inuidia iudeorum de salute

Quõ non venerit p iustis.

gẽtium. vel mattheus significat hominẽ terrenis lucris inhiantem:quẽ videt iesus dum oculo misericordie respicit. Mattheus enim interpretatur donatus:leuita assumpt⁹. penitens autẽ a massa perditorũ assumitur:⁊ gratia dei ecclesie donat. Et ait illi iesus. Sequere me. vel p p̄dicationẽ:vel per scripture admonitionẽ:vel p iternã ĩspirationẽ.

¶ Tũc accesserunt ad eũ discipli ioãnis dicẽtes. Quare nos ⁊ pharisei ieiunam⁹ frequẽter:discipli ãt tui nõ ieiunãt? Et ait illis ies⁹. Nũ q̃d possunt filij spõsi lugere q̃diu cũ illis est spõsus? Uenĩẽt autẽ dies cũ auferet ab eis spõsus:⁊ tũc ieiunabũt. Nemo aũt imittit cõmissurã pãni rudis ĩvestimẽtũ vetus. Tollit eniz plenitudinẽ ei⁹ a vestimẽto:⁊ peior scissura fit. Neq; mittũt vinuz nouũ i vtres veteres. Alioquĩ rũpũt vtres ⁊ vinũ effundit ⁊ vtres peũt. Sz vinum nouum in vtres nouos mittunt ⁊ ambo conseruantur.

¶ Glo. Cum de cõuiuio peccatorũ ⁊ de participatiõe respondisset eis: de comestione eum aggrediuntur. vñ dr. Tunc accesserunt ad eũ discipuli ioannis dicentes:quare nos ⁊ pha. ieiu. fre. disci. autem tui non ieiunant? Hier. Superba interrogatio ⁊ ieiunij reprehendenda iactantia:nec poterant discipuli ioannis non esse sub vitio qui iungebantur phariseis:quos a ioanne nouerant condemnatos: et calumniabantur eum quem sciebant magistri vocibus predicatum. Chry. in hom. Quod autem dicunt tale est. Esto tu vt medicus hec facis:sed cur discipuli tui dimittẽtes ieiuniuz talis

Acuta sugillatio discipulorũ ioannis.

bus mēsis attēdūt? vel de incusatio-
nē ex cōparatione augere volētes:
pmo seipsos ponūt: ⁊ deinde phari-
seos. ieiunabāt illi q̄dē a lege discē-
tes: sicut ⁊ phariseus dixit. Jeiuno
bis in sabbato. ipsi autem a ioāne.
Raba. Joannes eñi vinū ⁊ siterā nō
bibit: q̄d absti ētie meritū non au-
get: cui nulla est potētia nature. Do-
minus aūt qui peccata pōt condōna-
re cur a peccātib⁹ mādicātib⁹ declina-
ret q̄s abstinētib⁹ poterat facere iu-
stiores. Jeiunat aūt xp̄s ne p̄ceptū
declines: manducat aūt cū petōrib⁹
vt grām ⁊ ptātē intelligas. Aug. de
cō. eu. i. Sꝫ cū matth. tm̄ discipulos
ioānis hoc dixisse perhibeat: v̄ba q̄
apud marcū leguntur magis indicāt
alios hoc dixisse de aliis. i. cōuiuas
de discipulis ioānis ⁊ phariseis: q̄d
Lucas euidenti⁹ expssit: q̄ alios de
aliis dixisse narrauit. vn̄ & matt. d̄r
cit. Tūc accesserūt ad eū di. io. nisi q̄ et
ipsi aderant: et oēs certatim vt q̄sq̄
poterat: hoc obiecerūt. Chry. in ho.
Uel lucas dicit q̄ pharisei hoc dixe-
runt. hic autē d̄r q̄ discipuli ioannis:
q̄ pharisei illos secū acceperūt ad
dicendum: quod postea in herodia-
nis fecerūt. Sꝫ cōsiderādū q̄d qn̄ p̄
extraneis sicut p̄ publicanis p̄mo
erat vt eoꝝ turbatā mitiget animaꝫ
vehemēti⁹ exprobrātes incusauit..
vbi aūt discipulos cōuitiabātur cū
mansuetudine r̄ndet. vn̄ sequitur. Et
ait illis iesus. Nunqd pn̄t fi. spō. lu.
q̄diu cū illis est spōsus? Primo q̄dē
seipm̄ medicū vocauerat: h̄ aūt spō-
sum: in memoriā reducēs verba io-
annis q̄ dixit. Qui h̄ꝫ spōsam spon-
sus est. Hier. Spōsus xp̄s est: sponsa
autē ecclesia. de hoc spūali cōnubio
apl̄i sunt creati: q̄ lugere non pn̄t q̄
diu spōsuꝫ in thalamo vidēt: ⁊ sciūt
spōsum esse cū spōsa. Qn̄ vero trāsi-
erūt nuptie ⁊ passionis ac resurre-
ctiōis tp̄s aduenit tunc spōsi filii ie-
iunabunt. Et hoc est q̄d subdit. Ue-
niēt autē di. qn̄ auf. ab eis spon. et
tūc iei. Chry. in ho. Q̄d āt dicit ta-
le est: gaudii est p̄ns tp̄s ⁊ letitie. nō
ergo introducēda sunt tristia: et eñi

Xp̄s medi-cus et spōsus

ieiuniū triste est nō naturalr̄: sed il-
lis q̄ ībecilli⁹ adhuc dispositi sunt.
his eñi q̄ sapiētiā cōtēplari deside-
rāt delectabile est. vn̄ s̄m opinioneꝫ
illoꝝ hoc dixit: p̄ hoc aūt monstrat
q̄ nō gule erat q̄d fiebat: sꝫ dispēsa-
tiōis cuiusdā. Hiero. Nōnulli auteꝫ
putāt iccirco dies xl. passionis ieiu-
nia debere ꝯmitti: sꝫ stati dies pēte-
costes ⁊ spūsctūs veniēs inducat no-
bis festiuitatē. Ex huiusmōi occasiōe te-
stimonii mōtanus prisca ⁊ maximil-
la: ēt post pētecostē faciūt quadrage-
simā. q̄ ablato spōso filii sponsi de-
beāt ieiunare: ecclesie aūt cōsuetu-
do ad passionē dn̄i et resurrectionē
p̄ humilitatē carnis venit: vt spūa-
lis sagine ieiunio corporis prepare-
mur. Chry. in ho. Rursus aūt a cōi-
bus exēplis cōfirmat hūc sermonē
cū subdit. Nemo aūt mittit cōmis-
surā pāni rudis in vestimētū vetus
tollit eñi plenitudinē ei⁹ a vestimē-
to: ⁊ peior scissura fit: q̄si diceret: nō-
dū effecti sunt fortes mei discipuli:
sꝫ adhuc multa indigēt cōdescēsiōe:
nōdū sunt p̄ spm̄ renouati. Sic autē
dispositis nō opꝫ grauedinē impo-
nere p̄ceptoꝝ. hoc autē dixit regu-
lam dans suis discipulis: vt disci-
pulos ex vniuerso orbe terrarum
cū mansuetudine suscipiant. Remi.
Uestimentū vetus discipulos suos
vult intelligi: q̄ nondum erant per
omnia innouati: pānum rudem id
est nouuꝫ appellat nouam gratiam
id est euāgelicam doctrinam: cuius
q̄dā particula est ieiunium: et ideo
nō cōueniebat vt seueriora p̄cepta
ieiunii illis ꝯmitterent ne forte au-
steritate ieiunii frangerent: ⁊ fidem
perderēt quā habebāt. ideo subdit.
Tollit eñi plenitudinē eius a vesti-
mēto: et peior scissura fit. Glo. quasi
d. Ideo rudis pannus. i. nouus non
debet poni in vestimento veteri: q̄
tollit sepe a vestimento plenitudinē
eius. id est perfectionē: ⁊ tunc fit pe-
ior scissura. Graue enim onus rudi
ininnerum: illud boni quod prius
inerat sepe destruit. Remi. Duabus
aūt similitudinib⁹ positis. s. nuptiaꝝ

Allegoria subtil.

rum z de pāno rudi z de vestiméto veteri: nunc tertiā addit silitudinez de vtribus et de vino. Neq̃ mittūt vinū nouū in vtres veteres. Utres veteres appellat suos discipulos q̃ nondum perfecte erant innouati: Uinū nouū appellat plenitudinem spūssancti: et profunda celestiū mysteriorū: que tunc discipuli ferre nō poterāt: sz post resurrectioné vtres noui facti fuerunt: z vinum nouū receperunt qñ spiritussanct⁹ repleuit corda eorū. Uñ qdā dixerunt. Oēs isti musto pleni sunt. Chrys. in ho. Hinc z nos causam docuit humiliū verboꝝ q̃ z cōtinuo ad eos dicebat ꝑpter imbecillitaté ipsorum. Hie. Uel alr. Per vestimétū vet⁹ z vtres veteres debem⁹ intelligere scribas z phariseos. ꝑticula vestimenti noui z vinū nouū sunt precepta euangelica sentiéda: q̃ non possunt sustinere iudei: ne maior scissura fiat tale qd et galathe facere cupiebāt: vt cū euāgelio legis ꝓcepta miscerét: z in vtribus veteribus mitterét vinū nouū. Sermo igit̃ euangelicus aplis potius q̃ scribis z phariseis est infundendus: qui maiorū traditionibus deprauati: synceritaté preceptoꝝ xp̄i non poterant custodire. Glo. Per hoc ergo significat q̄ apostoli nō erant in veterib⁹ obseruantijs detinendi quos oportebat grē nouitate perfundi. Aug. in ser. de quadragesima. Uel aliter. Ois q̃ recte ieiunat aut animam suā in gemitu orōnis et castigatione corporis humiliat: aut illecebras carnales spūalis sapiētie delectatiōe suspendit. de vtroq̃ auté ieiunij genere dominus hic rñdet. Nam de primo q̃ habet anime humiliationé dicit. Non possunt filij sponsi lugere. De illo qui hz epulū mentis: consequēter locut⁹ est dicés. Nemo mittit ꝯmissuram pāni rudis ꝛc. Deinde q: sponsus ablatus vtiq̃ nobis est: lugendū est. Et recte lugemus: si flagramus desiderio eius. beati q̃bus licuit cum ante passioné tūc habere p̄ñté: interrogare sicut vellét: audire sicut deberét: illos dies concupierunt videre patres añ aduentum eius: neq̃ viderūt: quia in alia dispensatiōe sunt ordinati: per quos venturus annūciaretur: nō a quib⁹ veniens audiretur. in nobis autez illud impletum est quod ipse dicit. Ueniét dies quādo desiderabitis videre vnū de diebus istis z non poteritis. Quis ergo hic nō lugebit qui non dicat: facte sunt mihi lachryme mee panes die ac nocte dum dr̄ mihi quotidie: vbi est deus tuus? Merito ergo apostol⁹ cupiebat dissolui z esse cū christo. Augu. de cō. euan. Qd ergo dixit matthe⁹. Lugere: vbi marcus et lucas dicūt Jeiunare: significauit d̄ tali ieiunio dominum locutum: quod pertinet ad humilitatem tribulationis: vt illud alterum quod pertinet ad gaudiū métis in spiritualia suspense: z ob hoc alienate a corporalibus cibis posteriorib⁹ similitudinibus significasse intelligat̃. ostendés q̄ circa corpus occupatis: z ob hoc veteré sensum habētib⁹ hoc genus ieiunij non congruat. Hila. Mystice vero q̄ p̄sente spōso ieiunādi necessitaté discipulis nō esse rñdet presentie sue gaudiū: z sacramentū sancti cibi edocet q̃ nemo se p̄nte. i. in cōspectu métis xp̄z habituri cōtinés indigebit: q̄si eo carés: ablato autez ieiunaturos eē dicit: q: oēs nō credétes resurrexisse xp̄m habituri nō essent cibū vite. In fide eīn resurrectiōis sacramētū panis celestis accipitur. Hiero. Uel cū ꝑpter pctā a nobis recesserint: tūc indicēdū ē ieiuniū: tūc luct⁹ est recipiendus. Hila. Ponit etiā exépla: quibus ostendit infirmitates vetustate peccatoꝝ rum et animas z corpora noue gratie sacramenta non capere. Raba. Cum autem date sint diuerse similitudines ad idem: differunt tamé. vestis enim qua foris tegimur opera bona significat que foris agim⁹. vinum quo intus reficimur feruor est fidei et charitatis quo intus reformamur. Tropologia.

Hec illo loqūte ad eos:ec ce pnceps vn⁹ accessit ⁊ ado rabat eum dicēs.Dn̄e:filia mea mō defuncta est:ſꝫ veni ipone manū tuā ſup eā:⁊ vi uet.Et ſurgēs ieſus ſeq̄bat eū:⁊ diſcipli ei⁹.Et ecce mu lier q̄ ſanguinis fluxū patie bat duodeciꝫ annis:acceſſit retro:⁊ tetigit fimbꝛiā veſti/ mēti ei⁹.Dicebat eñ itra ſe. Si tetigero tm̄ veſtimētum eius:ſalua ero.At ieſus cō/ uerſus ⁊ vidēs eā dixit.Cō/ fide filia.Fides tua te ſaluā fecit.Et ſalua facta eſt mu/ lier ex illa hoꝛa.

Chꝛy.in ho. Poſt ſmones op⁹ ad ſūxit:i q̄ āpli⁹ pharisei obſtruerent eo ꝙ q̄ aduenit ad miraculū peten dum archiſynagog⁹ erat ⁊ luct⁹ ma gn⁹:qꝛ puella vnigenita erat et.xij. ānoꝝ:qn̄ icipit eē flos etatꝭ:⁊ iō dꝛ. Hec illo loq̄nte ad eos:ecce pnceps vn⁹ acceſſit.Aug.ꝺ cō.euā.Dicūt āt h̄ ⁊ marc⁹ ⁊ lucas:ſꝫ ab iſto oꝛdie iā recedūt.eo ei loco hoc iſerūt:vbi poſt expulſa demonia ⁊ in poꝛcos miſſa trāſfretādo redit a regiōe geraſeno ruꝫ.Et p hoc qꝺ marc⁹ dixit.intelli gēdū ē hoc.ſcm̄ eē:poſtq̄ venit rur/ ſus ieſus trās fretū:ſꝫ q̄tū poſt:nō appet.niſi aūt fuiſſet aliqꝺ interual lū:nō eē qn̄ fieret ꝙ narrat matthe⁹ in ꝯuiuio dom⁹ ſue.poſt hoc factuꝫ ꝯtinuo ſeq̄r de archiſynagogi filia. Si eñ loq̄nte eo de pāno nouo ⁊ vi no nouo acceſſit pꝛinceps.nihil aliꝺ factoꝝ dictoꝛūq; ei⁹ iterpoſitū eſt.I narratiōe aūt marci pꝫ loc⁹ vbi alia iterponi poterūt.Silr̄ aūt lucas nō remittit mattheo.qꝺ ei adiūxit.Et ecce vir cui nomē erat iairus:nō cō tinuo accipiendū eſt factū.ſed poſt illud de cōuiuio publicanoꝝ vt nar rat matthe⁹ dicēs.Hec illo loq̄nte ad eos ecce pꝛinceps vn⁹.ſ.iair⁹ ar chiſynagog⁹ acceſſit ⁊ adoꝛabat eū dicēs.Dn̄e filia mea mō defuncta ē.Cōſiderādū eſt aūt:ne repugnare videat qꝺ alij duo euāgeliſte moꝛ/ ti iā pꝛoximā:nō tn̄ moꝛtuā eam di cāt vſq; adeo vt dicāt veniſſe poſt/ ea q̄ moꝛtuā nūciarēt:et ob hoc non debere vexari magiſtrū intelligēdū eſt eñ bꝛeuitatis cā mattheum hoc poti⁹ dicere voluiſſe rogatū dn̄ꝫ eē vt faceret:qꝺ ipm̄ feciſſe manifeſtū eſt:vt.ſ.moꝛtuā ſuſcitaret.Attendit eñ nō v̄ba pr̄is de filia ſua:ſꝫ quod potiſſimū ē volūtatē.Ita ei deſpera uerat:vt poti⁹ eā vellet reuiuiſcere nō credens viuā poſſe inueniri:quā moꝛientē deliquerat.Duo itaq; po ſuerūt q̄d dixerit iair⁹:matthe⁹ aūt q̄d voluerit atq; cogitauerit.Sane ſi q̄ſq̄ illoꝝ duoꝝ pr̄em ipm̄ cōme/ moꝛaſſet dixiſſe.vt nō vexaretur ieſ/ ſus:ꝙ puella moꝛtua fuiſſet:repu/ gnarent ei⁹ cogitatiōi v̄ba q̄ poſuit matthe⁹:nunc vero nō legit ꝙ ſuis nūciantib⁹ ille ꝯſenſerit.Hinc autē rē per neceſſariā dicimus:nihil in cuiuſq; verbis debere iſpicere niſi volūtatē.cui debēt v̄ba ſeruire nec mētiri quemq̄ ſi alijs v̄bis dixerit qꝺ ille voluerit:cui⁹ v̄ba non dicit. Chꝛy.in ho.Uel hoc qꝺ pnceps di/ xit de moꝛte puelle:eſt augere cala/ mitatē.Etem̄ cōſuetudo eſt roganti bus extollere ſmone ꝓpꝛia mala:et ampli⁹ aliq̄d eo qꝺ eſt dicere:vt ma gis attrahāt eos q̄bus ſupplicant. vñ ſubiūgit.Sꝫ veni ipone manū ſu p eā:⁊ viuet.Uide aūt ei⁹ groſſiciē. Duo eñ expetit a xp̄o.et accedere ipm̄ ⁊ manū iponere.Hoc etiā ſyr⁹ ille naaman ⁊ a ꝓpheta expetebat. Etem̄ ⁊ viſu indiget:⁊ ſenſibilib⁹ re bus q̄ groſſius diſpoſiti erant.Re mi.Miranda eſt autem pariter atq; imitāda dn̄i humilitas et māſuetu do.nam mox vt rogatus eſt rogan/ tem cepit ſeq̄.vñ ſubdit.Et ſurgens ieſus ſequebatur eum. Hic ſubdi/ tos et p̄latos pariter inſtruxit:ſub/ ditis exemplum obedientie reliq̄t: pꝛelatis vero inſtantiam ⁊ ſollicitu

Cōcor dia eu. gelioꝝ

Exēpl xpi p ponit

dinē docendi demonstrauit:vt quotiescunqȝ audierint aliquem mortuum in aīa:statim adesse studeant. Et cum eo ibāt discipuli ei⁹. Chry. in ho. Et marcus quidem ⁊ lucas dicunt:qm̄ tres accepit discipulos.s. petrum iacobum ⁊ ioānē. mattheuȝ aūt nō assumpsit amplio:ē ei cōcupiscētiā imittēs. Et qȝ im pfecti⁹ adhuc dispositꝰ erat ꝓpt hoc eūi illos honorat vt alij similes illis efficiantur. Sufficiebat eīn interī mattheo videre ea q̄ facta sunt circa sanguinis fluxū patientē:de qua subditur. Et ecce mul. q̄ sa.flu.patie.xij.anno. ac.re.⁊ teti.fim.vestimē.eius. Hier. Hec aūt mulier sanguine fluens:nō in domo non in vrbe accedit ad dn̄ȝ qȝ iuxta legeȝ vrbibus excludebat: sed in itinere ambulante dn̄o:vt dū pergit ad aliam:alia curaret. Chry. Jō aūt nō libera ꝓpalatiōe ad christum venit:qȝ verecundabat ꝓpter passionē imūdā se existimās. Etenī apud legē multa immūditia estimabat esse hec passio ꝓpter hoc latet ⁊ occultat. Remi. Jn quo laudanda est eius humilitas:qȝ nō ad faciē accessit sed retro:⁊ indignā se iudicauit pedes domini tangere:et non plenitudinē vestimēti tetigit sȝ tm̄modō fimbriā. Habuit eīn dn̄s fimbriā iuxta legis pceptū. Pharisei ēt fimbrias habebāt quas magnificabāt: in quibus etiā spinas appēdebāt:sȝ fimbrie dn̄i nō habebāt vulnerare: sȝ potius sanare. et ideo sequit. Dicebat eīn intra se:qȝ si tetigero tātū vestimentū eius:salua ero. Jn quo fides ei⁹ admiranda est quia desperans de salute medicorū in quo sua erogauerat:vt marc⁹ dicit intellexit celestē adesse medicū:⁊ in eo totā suā intentionē collocauit:et ideo saluari ꝓmeruit. vnde sequitur. Et iesus cōuersus ⁊ videns eam dixit. Confide filia:fides tua te saluam fecit. Raba. Quid est ꝙ eam confidere iussit:que si fidem non haberet: salutem ab eo non quereret sed robur et perseuerantiam fidei ab ea expostulauit:vt ad certam et veram

Dn̄s habuit fimbrias.

perueniat salutem. Chry. in ho. Uel qȝ formidolosa erat hec mulier:ꝓpter hoc ait. Confide. Et filiam eam vocat:quia fides eam filiaȝ fecerat. Hierony. Nō autem dixit. Qȝ fides tua te saluam factura est:sed saluaȝ fecit. in eo eniȝ ꝙ credidisti:iā salua facta es. Chry. in ho. Nōdum tamē perfectam de christo opinionem habebat:quia nequaqȝ estimasset eum latere:sed xp̄s non dimisit eam latere:non quasi gloriam concupiscēs: sed multorum causa. Primo eīn soluit timorē mulieris:ne a conscientia pūgatur:quasi donum furatura. Secundo eam emendat de hoc ꝙ estimauit se latere. Tertio omnib⁹ fidem eius ostendit:vt eam emulentur. Quarto dedit in hoc signum ꝙ monstrauit se nosse omnia:non minus eo ꝙ fonteȝ sanguinis siccauit: de quo sequitur. Et sal. fa. est mu. ex illa hora. Glo. Intelligendum est ex illa hora ex qua tetigit fimbriam: non ex illa hora ex qua iesus conuersus est ad eam. iam enim salua facta erat vt alij euangeliste manifeste ostendunt:et ex verbis domini perpēdi potest. Hila. Jn quo magna virtutis dominice admiratio est:cum potestas intra corpus manēs rebus caducis efficaciā adderet sanitatis:et vsqȝ in vestium fimbrias operatio diuina procederet: non enim cōprehensibilis erat de⁹ vt corpore clauderetur. Assumptio nāqȝ corporis non naturā virtutis inclusit:sed ad redemptionem nostram fragilitatē corporis virtus assumpsit. Mystice autem princeps hic lex esse intelligit:que dominū orat vt plebi quā ipsa xp̄o eius aduent⁹ expectatiōe pdicata nutrierat vitā mortue reddat. Raba. Uel archisynagog⁹ signat moysen.⁊ dicitur iairus.i.illuminans siue illuminatus: quia accepit verba vite dare nobis:⁊ per hoc cunctos illuminat. Ipse a spiritusancto illuminatus. Filia igitur archisynagogi i. ipsa synagoga velut duodecimo etatis anno:id est tēpore puberta

Secreta reuelantur.

tis: postq̃ spiritalē sobolē deo generare debebat: errorū lāguore cōsternata est. Ad hāc ꝗ pn̄cipis filiā dū ꝓperat dei verbū vt saluos faceret filios israel: sancta ecclesia ex gētibus ꝯgregata: que interiorꝝ lapsu criminū deperibat paratā aliis fide ꝑcepit sanitatē. Notādū autē ꝙ dū archisynagogi filia sit duodēnis: ⁊ mulier hec ab annis.xii. sanguine fluxit: eo tp̄e quo hec nata est illa cepit infirmari: vna enim pene seculi etate ⁊ synagoga ex patriarchis cepit nasci: ⁊ gentiū exterarū natio idololatrie sanie fedari. Nā fluxus sanguinis bifariā pōt intelligi hoc est sup idolatrie pollutione et sup his q̃ carnis et sanguinis delectatione gerunt̄. ⁊ sic q̄diu synagoga viguit: laborauit ecclesia: sed illorum delicto sal⁹ gētib⁹ f̄cta est. Accedit aūt ⁊ tāgit dn̄m eccl̄ia: cū ei per fidem appropinquat. Glo. Credidit: dixit: tetigit: q: his trib⁹ fide: v̄bo ⁊ ope oīs sal⁹ acq̄rit̄. Ra. Accedit aūt retro siue iuxta. hoc est qđ ipse ait. Si quis mihi ministrat me sequat̄. siue q: p̄ntē dn̄m in carne nō vidēs: pactis iā sacr̄is icarnatiōis illi⁹ ad agnitiōis ei⁹ grām ꝑuenit. vnde ⁊ fimbriā vestimēti tangit: q: cū xp̄m in carne gētilis populus non vidisset v̄ba incarnationis recipit. Uestimētū enim xp̄i d̄r mysteriū incarnatiōis ei⁹: quo diuinitas inducta est: fimbrie vestimēti v̄ba de icarnatiōe ei⁹ depēdētia. Nō aūt vestē: sed fimbriā tāgit: q: nō vidit in carne dn̄m: sȝ suscepit ꝑ ap̄los icarnatiōis v̄bū. Beat⁹ q̃ vel extremā partē v̄bi fide tāgit. Non aūt in vrbe sȝ in itinere ꝑgēte dn̄o sanat̄. vn̄ ap̄li. Q: idignos vos iudicatis vita eterna: ecce ꝯuertimur ad gētes. gētilitas āt ex hora domini ci aduentus cepit habere salutem.

¶ Et cū venisset iesus i domū pn̄cipis: ⁊ vidisset tibicines ⁊ turbā tumultuātē dicebat. Recedite: nō ē ei mortua puella: sȝ dormit. Et deridebāt eū. Et cū eiecta esset turba itrauit: ⁊ tenuit manū ei⁹ ⁊ dixit. Puella surge. Et surrexit puella: ⁊ exijt fama hec in vniuersam terrā illā.

¶ Glo. Post mulier̄s emorroisse curationē sequit̄ d̄ mortue suscitatione cū d̄r. Et cū venisset iesus in domum principis ⁊c. Chry. in ho. Cōsiderādū ē aūt q ꝓpter hoc tardi⁹ vadit ⁊ plura loquit̄ mulieri curate. vt pmittat mori puellā. ⁊ sic manifesta fiat resurrectiōis demōstratio. Et sil'r de lazaro vsq ad tertiā diē māsit. Seq̄t̄. Et cū vidisset tibicines ⁊ turbā tumultuātē qđ ē mortis demōstratio. Ambro. sup lucā. More eīn veteri tibicines ad excitādos luct⁹ in mortuis ferebātur adhiberi. Chry. Sȝ xp̄s tibias vniuersa ꝑiecit: parētes aūt puelle introduxit ne posset dici q alter curauit: sed ⁊ ante resuscitationē puelle sermone spem erigit. vn̄ sequit̄. Dicebat recedite: nō est enim mortua puella sed dormit. Ra. q. d. Uobis mortua ē: deo āt q̃ suscitare p̄t dormit tā in aīa q̄ in corpe. Chry. Per hoc aūt ⁊ tumultū mētis remouet corꝝ q̃ aderāt. ⁊ ostēdit q̄m facile est ei mortuos suscitare: qđ vtiq in lazaro fecit dicēs. lazarus amicus n̄r. dormit. Et simul docuit: nō formidare mortē: q: eīn ⁊ ipse erat moritur⁹ in aliorꝝ corpib⁹ istruxit discipulos ꝯfidere ⁊ viril'iter ferre mortē. Etem̄ eo accedēte iā mors somnus erat. Hoc aūt domino dicente deridebat̄. vnde seq̄tur. Et deridebāt eū. Chry. in home. Nō aūt icrepauit derisionē: vt ⁊ ipsa derisio et tibie ⁊ alia vniuersa demonstratio fiāt mortis. q: eīn multotiēs postq̄ facta sūt miracula nō credūt hoīes antea eos conuincit proprijs respōsionibus: quod in lazaro fecit cum dixit. Ubi posuistis eum: vt qui dixerūt: veni ⁊ vide: ⁊ quoniam fetet: quatriduanus eniȝ est. nō amplius

possit nō credere:qm̄ mortuū susci tauit. Hiero. Nō aūt erāt digni vt viderēt mysteriuȝ resurgētis:q̄ re⸗ suscitantē indignis ꝯtumelijs irri debāt. Et iō sequit. Et cum eiecta esset turba intrauit ⁊ tenuit manuȝ eius et surrexit puella. Chry. Non q̄dē aliā supinducēs aiam eā susci⸗ tauit:sed eā q̄ exierat reinducēs:et velut ex somno erigens vt antea: viā faciat p visum fidei resurrectio nis:⁊ nō solū puellā resuscitat:sed ⁊ cibū ei iubet dari vt alij euāgeli⸗ ste dicunt:vt nō videat phantasma esse qđ factū est. Sequit. Et exijt fa ma hec in vni.ter.illā. Glo. Qđ ad magnitudinē et nouitatē miraculi pertinet ⁊ ad manifestā veritatem

Allego ria. ipsius ne ꝯfictū putet. Hila. Mysti⸗ ce aūt dn̄s domū principis.s.syna⸗ gogā ingredit:cui in cāticis legis hymnus luctuuȝ psonabat. Hiero. Usq̄ em̄ hodie iacet in domo pncī⸗ pis mortua ⁊ q̄ vident magr̄i tibi⸗ cines sunt:carmē lugubre canētes. Turba quoq̄ iudeorū nō est turba credentiū sed tumultuātiū.sed cuȝ intrauerit plenitudo gētiū tūc ois isrl' salu⁹ fiet. Hila. Ut autem rarus ex lege credētiū electionis nūerus posset intelligi turba ois expulsa est:quam vtiq̄ saluari dn̄s optasset: sed irridēdo dicta gestaq̄ ei⁹ resur rectionis nō fuit digna consortio. Hiero. Tenuit aūt manū ei⁹:⁊ sur⸗ rexit puella:q: nisi prius mundate fuerint manus iudeorū q̄ sanguine plene sunt: synagoga eoꝝ mortua nō ꝯsurget. Hila. Exeunte autē fa⸗ ma in vniuersaȝ terram illā electio nis saluus donū xp̄i atq̄ opa predi cant. Raba. Moraliter autē puella in domo mortua:est aia mortua in cogitatiōe. Dicit aūt ꝙ puella dor⸗ mit.q: q̄ peccant in pn̄ti adhuc per pniam resuscitari pn̄t. Tibicines sunt adulatores q̄ fouent mortuā. Grego.xvij.mo. Foras autē turba eijcitur:vt puella suscitetur.q: nisi pri⁹ a secretiorib⁹ cordis expellat secularium multitudo curarum: aia que intrinsecus iacet mortua non

resurgit. Rab. In domo aūt puel⸗ la paucis arbitrijs surgit:iuuenis extra portā. Et lazar⁹ corā mltis:q: publica noxa publico eget reme⸗ dio leuis leuiori:⁊ secreta potest de leri penitentia. Nota la pnia is.

¶ Et trāseūte īde iesu:secu ti sūt eū duo ceci clamātes ⁊ dicētes. Miserere nr̄i fili dauid. Cū āt venisset domū accesserūt ad eū ceci:⁊ dīt eis ies⁹. Creditis q: hoc possuȝ facer̄ vobis? Dicūt ei. Utiq̄ dn̄e. Tūc tetigit oculos eorū dicēs. Scđm fidē vestrā fiat vobis:⁊ aperti sunt oculi eo rū:⁊ cōminat⁹ est illis iesus dicēs. Uidete ne q̄s sciat. Il li aūt exeuntes diffamaue⸗ runt eum in tota terra illa.

¶ Hiero. Priori signo de principis filia ⁊ morbosa muliere:ꝯnr̄ signū de duob⁹ cecis adiungit:vt qđ ibi mors ⁊ debilitas:hic cecitas demō straret.et iō dr̄. Et transeunte ii:de iesu.s.a domo pncipis. Secuti sunt eū duo ceci clamātes ⁊ dicētes. Mi serere nostri fili dauid. Chry. Non aūt parua hic iudeoꝝ accusatio est cū hi q̄dē oculis carentes:ex audi⸗ tu solo fidē suscipiāt. Non autē illi habētes visum attestantur:miracu lis q̄ fiebāt. Uide aūt ⁊ eoꝝ deside⸗ riū:neq̄ em̄ simplr̄ accesserunt:sed cū clamore:⁊ nihil aliud ꝙ̄ miseri⸗ cordiā postulātes. Filiū aūt dauid vocabāt:q: nomē honoris eē vide batur. Remi. Recte ḡ filium dauid vocāt:q: virgo maria de stirpe da⸗ uid originē duxit. Hiero. Audiant marchion ⁊ manicheus ⁊ ceteri he retici:q̄ vetus laniāt testm̄:⁊ discāt saluatorē appellari filium dauid. Si em̄ non est natus in carne quō vo⸗ catur filius dauid? Chry. Conside⸗ randū autē ꝙ multotiens dn̄s vo⸗ luit rogatus sanare:vt nō aliquis

existimet

estimet eũ ꝓpter captandam honoris magnificẽtiam ad miracula insilire. Hiero. Et tamẽ rogãtes non curant ĩ itinere: nõ trãsitorie vt putabãt: sed postꝙ venit in domũ suã accedũt ad eũ vt introeãt: ⁊ p̃mum eorũ discutit̃ fides vt sic vere fidei lumẽ accipiãt. vnde sequit̃. Cũ aũt ve. do. acces. ad eum ceci: ⁊ dixit eis iesus. Creditis quia hec pos. fa. vo. Chry. Rursuȝ ãt h̃ erudit nos gloriã multitudinis expellere: q̃ ei ꝓpe erat dom⁹: ducit eos illud singularit̃ curatur⁹. Remi. Qui autẽ cecis reddere poterat visum: nõ ignorabat si crederẽt: sed iõ interrogauit: vt fides eorũ q̃ gestabat̃ corde dum ꝯfiterent̃ ore: digna fieret ampliori mercede: fm illud ap̃li. Ore ꝯfessio fit ad salutẽ. Chry. Et nõ ꝓpter hoc solũ: ſȝ vt ostẽderet qm̃ digni erãt curatione: ⁊ vt nõ aliq̃s dicat: qm̃ si misericordia solum saluabat: omnes saluari oportebat. Ideo etiam fidem ab eis expetit: vt ex hoc ad excelsius eos reducat quia enim dixerant eum filium dauid: erudit ꝙ opȝ de eo maiora sentire. vnde nõ dixit. Credit s qm̃ nõ possum rogare p̃rẽ: ſȝ creditis qm̃ possum h̃ facere. de quoꝝ r̃nsiõe sequit̃ Dicũt ei. vtiq̃ dñe. Non vltra filiũ dauid eũ vocãt: sed alti⁹ eleuant̃: ⁊ dñationẽ ꝯfitent̃. Et tũc iã ip̃e imponit eis manũ. vnde seq̃t̃. Tũc tetigit oculos eorũ dicẽs. Scd̃m fidẽ vr̃am fiat vobis. Dicit aũt h̃ fidem eorũ affirmãs ⁊ ꝯtestãs: qm̃ nõ adulatiõis erãt verba q̃ dixerãt. Postea curationẽ subiũgit dicẽs. Et apti sunt oculi eorũ. Deide post sanationẽ iubet nulli dicere. ⁊ non simpliciter iubet: sed cũ multa vehẽmẽtia. vñ seq̃tur. Et cõminat⁹ ẽ eis iesus dicẽs. Uidete ne quis sciat. Illi aũt exeũtes diffamauerũt eũ in tota terra. Hier. Dominꝰ q̃dẽ ppt̃ humilitatẽ fugiẽs iactãtie gl'iam h̃ p̃cepat: ⁊ illi ꝓpter memoriã g̃re nõ pñt tacere bñficiũ. Chry. Qđ autem alteri dicit. Uade ⁊ annũcia gl'iam dei: nõ est ꝯ̃riũ: erudit eñ nos ꝓhibere eos qui volũt nos ꝓpter nos laudare. Si aũt ad ⁊ omni gl'iam refert̃ nõ debem⁹ ꝓhibere: sed magis imũgere vt hoc fiat. Hila. Uel silentiũ cecis dñs imperat: q̃ ap̃lo: ũ ꝓprium erat predicare. Greg. xix. mo. Querẽdũ aũt nobis est: quid sit hoc ꝙ ipse oipotens cui hoc est velle qđ posse: ⁊ taceri virtutes suas voluit ⁊ tñ ab eis q̃ illuminati sunt q̃si inuitus indicat̃: nisi ꝙ seruis suis sequẽtib⁹ exẽplũ dedit: vt ipi q̃dẽ ꝟtutes suas occultari desiderent: ⁊ tamẽ vt alijs eoꝝ exẽplo ꝓficiãt: ꝓdantur inuiti occultent̃ g̃ studio: necessitatẽ publicentur: ⁊ eorũ occultatio sit custodia ꝓpria: eorũ publicatio sit vtilitas aliena. Remi. Allegorice autem p hos duos cecos duo pp̃li designãtur. i. iudaic⁹ ⁊ gẽtilis. vel duo pp̃li iudaice gẽtis. nam tpe Roboam: regnũ ei⁹ diuisum est ĩ duas ptes. De vtroq̃ aũt pp̃lo in se credẽte xp̃s illuminauit ĩ domo p quã itelligitur eccl'ia: q̃ absq̃ vnitate eccl'e null⁹ saluari põt. Illi autẽ q̃ ex iudeis crediderũt aduẽtũ dñi: p vniuersum orbẽ diffamauerũt. Raba. Dom⁹ autẽ p̃ncipis synagoga est subdita moysi dom⁹ iesu celestis est hierl'm. Dño g̃ p h̃ seculũ trãseũte: ⁊ ĩ domũ suaȝ reuertẽte. Duo ceci secuti sunt euȝ. q̃ p̃dicato euãgelio p ap̃los multi ex iudeis ⁊ gẽtib⁹ cepert̃ eũ seq̃. Sȝ postꝙ ĩ celũ ꝯscẽderat itrauit in domũ. i. ĩ eccl'iam: ⁊ ibi illuminati sunt.

Fides ꝗre ex petit̃.

Exemplũ humilitatis in xp̄o.

¶ Egressis aũt illis: ecce obtulert̃ ei hoiem mutũ demoniũ hñtem: ⁊ eiecto demonio locut⁹ est mut⁹: ⁊ mirate sũt turbe dicẽtes. Nũꝙ appuit sic in israel. Pharisei aũt dicebant: in p̃cipe demonioꝝ eijcit demones.

¶ Remi. Pulchre illuminatis cecis muto loquela reddidit: ⁊ obsessum a demone curauit. in quo facto ostẽdit se dñm virtutũ ⁊ celestis medicĩe auctorẽ. nã p Esaiã dictũ est. Tunc

aperient oculi cecoꝝ:et aures sur/
doꝝ patebūt:ꝛ apta erit ligua mu/
toꝝ.vñ dr̄.Egressis aūt illis:ecce
obtulerūt ei hoīem mutū demoniū
habētē.Hiero.Qđ aūt dr̄ grece co/
phos:magis tritū est sermoni cōi:
vt surdus ꝙ mut⁹ intelligat:sꝫ mo
ris ē scripturarū cophon indifferē/
ter vel surdum vel mutum dicere.
Chry.Nō aūt nature erat hec paſ/
sio:sed ex demonis insidijs:ideoꝗ et
alijs indiguit q̄ eū adducerent:ne/
ꝗ eñ per seipm̄ rogare poterat si/
ne voce ex̄ns:neꝗ alijs supplicare
demone aiam cū lingua colligāte.
ꝑpter h̄ neꝗ expetit fidē ab eo:sed
ꝯfestim egritudinē sanat.vñ sequitur.
Et eiec.demo.lo.est mutus.Hila.
In quo rerū ordo seruat⁹ est.nā de/
mon ꝑus eijcit:ꝛ tūc reliqua corpo
ris officia succedūt.Sequitur.Et mi.
sunt tur.di.Nunꝗ̄ appa.sic in isrl̄.
Chry.Preponebāt q̄dē ceteris eū:
nō qꝛ curabat solū:sed qm̄ facile et
velociter:ꝛ infinitas egritudies et
insanabiles sanabat.Hoc autē ma/
xime phariseos cōtristabat:qm̄ oi/
bus eum preponebant:non solum
his qui tunc erant:sed et his qui
vnꝗ̄ geniti fuerant in isrl̄.vñ pha/
risei ꝯcitati ecōtrario detrahebāt.
ꝓpt qđ seq̄r.Pharisei aūt dicebāt.
In prin.demo.eijcit demo.Remi.
Scribe nāꝗ ꝛ pharisei fctā dñi ne/
gabāt q̄ poterāt:ꝛ q̄ nō poterāt ne/
gare:in sinistram partē interpreta/
bant:fm̄ illud psalmi.In multitu/
dine virtutis tue mētient tibi ini/
mici tui.Chry.Eoꝝ āt dicto quid
ē dementi⁹?Nō eñ ꝯfingi pōt demo
nē ꝓijcere alterū demonē.suis eñ
applaudere ꝯsueuit:nō q̄ dissolue/
re sua.Xp̄s aūt non solū demones
eijciebat:sed ꝛ leprosos mūdabat:
ꝛ mortuos suscitabat:ꝛ pctā solue/
bat:ꝛ regnū dei p̄dicabat:ꝛ ad pa/
trē hoies adducebat:q̄ demō neꝗ
posset facere neꝗ vellet.Raba.My
stice autem sicut in duobus cecis si
gnatus est vterꝗ ppl̄s iudeorum ꝛ
gentiū:ita i hoīe muto ꝛ demonia/
co gn̄aliter signatū est oē gen⁹ hu/

Phariseoꝝ liuor vnde ortus sit.

manū.Hila.Uel in muto ꝛ surdo et
demoniaco gentium plebs indigna
totius salutis inierit:oib⁹ enī vndi
ꝗ malis circūsessa totius corporis vi
tijs implicabat.Remi.Gentilis eñ
ppl̄s mut⁹ erat:qꝛ in cōfessione ve/
re fidei ꝛ in laude sui creatoris os
aperire non poterat:siue qꝛ mutis
idolis cultū impēdebat similis illis
factus.Demoniacus erat:quia per
mortem infidelitatis diaboli impe
rijs subditus erat.Hila.Dei autem
cognitiōe supstitionū oim vesania
effugata:ꝛ visus:ꝛ auditus:ꝛ sermo
salutis inuehit.Hier.Sicut enim ce
ci lumen recipiunt:sic ꝛ muti ad lo/
quēdū ligua laxatur:vt ꝯfiteat eum
quem antea denegabat.In turba au
tem admirāte cōfessio nationuꝫ est.
Pharisei aūt p suā calūniā vsꝗ ho/
die iudeoꝝ īfidelitatē demōstrant.
Hila.Admirationē autem turbe ta/
lis cōfessio subsecuta est.Nunꝗ̄ ap/
paruit sic in israel.qꝛ is cui per legē
nihil operis afferri potuit verbi vir
tute saluatur.Remi.Illi vo qui mu
tū sanādū dño obtulerūt:intelligun
tur apl̄i ꝛ predicatores q̄ aspectib⁹
diuine pietatis gētilē ppl̄m saluan/
dū obtulerūt.Aug.de cō.euā.Quod
āt hic dr̄ de duob⁹ cecis ꝛ demonio
muto:solus mattheus posuit.Illi
duo ceci de q̄b⁹ alij narrant nō sunt
isti:sed tñ sil'e factū est:ita vt si ipse
matthe⁹ nō ēt illi⁹ facti meminisset
posset putari hoc qđ nunc narrat di
ctū fuisse etiam ab alijs duob⁹.Qđ
cōmendare memorie diligenter de
bemus esse q̄dā facta siliā:qđ ꝓbat
nō eē idē.Cum ipse euāgelista vtrū
ꝗ cōmemorat:vt si qñ talia singula
apud singulos inueniremus:atꝗ in
eis ꝯtriū qđ solui non possit occur
rat nobis:nō eē factū idē:sed aliud
simile vel similiter factum.

Allegoria.

Concordia euāgelioꝝ.

¶Et circuibat ies⁹ oēs ciui
tates ꝛ castella docēs i syna
gogis eoꝝ:ꝛ p̄dicās euāge/
liū regni:ꝛ curās oēm lāguo
rē ꝛ oēm ifirmitatē.Uidēs

aūt turbas misertus est eis: q2 erāt vexati ⁊ iacētes sicut oues nō habētes pastorem. Tunc dīt discipl'is suis. Messis quidē multa: opariȷ aūt pauci. Rogate ergo dñz messis: vt mittat operarios in messem suam.

¶ Chry. Noluit dñs ipso facto redarguere accusationē phariseorū dicētiū. In pncipe demonioꝝ eiicit demonia. demō em̄ cōuitiū passus nō bñfacit: sed nocet eis q̄ eū inhonorāt. Dñs aūt ↄtrariū facit: q: post cōuitia ⁊ cōtumelias nō solū nō punit ſ3 nec etiā increpauit: q̄nimmo beneficia prestitit. vñ sequit. Et circui. Iesus oēs ciui. ⁊ castel. In q̄ erudit nos accusatorib⁹ nostris retribuere nō accusationes: sed beneficia. Qui em̄ post accusationem desistit a bñficio mōstrat qm̄ ꝑpter hominū laudē bñfacit. Si vero ꝑpter deū bñfacis ↄseruis: q̄cq̄d illi fecerint nō desistis bñfaciens: vt maior sit merces. Hie. Uides aūt ꝙ equaliter ⁊ vicis ⁊ vrbib⁹ ⁊ castellis. i. ⁊ magnis ⁊ paruis euāgeliū p̄dicauerit: vt nō ↄsideraret nobiliū potentiā: ſ3 salutē credētiū. Sequit. Do. i syna. eoꝝ. hoc. s. habēs op⁹ qd mādauerat pr̄ ⁊ hāc esuriē vt in doctrinā saluos faceret īfideles. Docebat aūt in syna. euā. regni. vñ sequit. Et p̄di. euā. regni. Remi. Intelligendū est dei. Quāuis em̄ annūcient bona tēporalia: tñ nō dr̄ euangeliū. Hinc est ꝙ lex nō nominat euāgelium. q2 suis obseruatorib⁹ nō promittebat bona celestia: sed terrena. Post predicatonē aūt et doctrinā curabat: oēm languorē ⁊ omnē infirmitatē: vt qb⁹ sermo nō suaserat: opa persuaderēt. vñ sequit. Curās oēm lāguorē ⁊ oēm infirmitatē. qd de ipso ꝓprie dr̄ nihil q̄ppe ei īpossibile ē. Glo. Lāguorē vocat diuturnā infirmitatē: infirmitatē autē leues morbos. Remi. Sciēdū est aūt: q2 illos q̄s corpe sanabat forisec⁹: ⁊ mēte sanabat intrinsec⁹. Aliȷ ꝟo hoc facere nō pñt sua ptāte: sed per dei grām. Chry. Nō aūt i hoc stat xp̄i bōitas sed ⁊ aliā ꝓuidentiā circa eos ostēdit: viscera misericordie circa eos expandēs. vnde sequit. Uidens aūt turbas: misertus est eis. Remi. Per qd officium boni pastoris magis ꝙ̄ mercenariȷ in se xp̄s ostēdit. Quare aūt misert⁹ sit subiūgit. Q2 erāt vexati ⁊ iacē. sicut oues nō ha. pa. Uexati q̄dez a demonibus: siue quia a diuersis infirmitatib⁹ ⁊ lāguorib⁹ erant attriti. Raba. Uel vexati p diuersos errores: ⁊ iacētes. i. torpentes nō valētes surgere: ⁊ cum haberēt pastores erant quasi non haberēt pastorē. Chry. Hec principū iudeorū erat accusatio: qm̄ pastores existētes: ea que luporū erāt ostendebāt. non solū em̄ nō emandabant multitudinē: sed ⁊ nocebant eoꝝ ꝓfectui. Illis em̄ admirātibus et dicentibus. Nunq̄ apparuit ita in israel. econtrario dicebant. Quoniā i pncipe demonioꝝ eiicit demonia. Remi. Postq̄ aūt dei filius de celo ꝓspexit in terra: vt audiret gemit⁹ compeditorum: mox multa messis cepit augeri. turbe namq3 humani generis fidei nō appropiquassent: nisi q2 auctor humane salutis de celis prospexit in terrā. et ideo sequitur. Tūc dixit discipulis suis. Messis quidē multa opariȷ autē pauci. Glo. Messis ergo dicunt hoīes qui possunt meti a predicatoribus ⁊ de collectiōe pditorū separari: vt grana excussa a paleis postea i horreis reponantur. Hier. Messis multa populorū signat multitudinē: operarū pauci: penuriā magistrorū. Re. Paruus em̄ erat numer⁹ aplorꝝ ad cōparationē tātarū segetū. Hortat aūt dñs suos p̄dicatores. i. apostolos ⁊ eorum sequaces: vt quotidie sui numeri augmentationem exposcāt. vñ subdit. Rogate ergo dominum mes. vt mit. opera. in mes. suā. Chry. Latenter seipsum dominum ostendit. Ipse enim est q̄ messis est

Christi duplex sanatio.

dñs. Si eñi metere misit q̃ apostoli nõ seminauerũt: manifestũ ẽ qm̃ nõ aliena metere misit: sꝫ ea q̃ ipe per pphas seminauit. Sꝫ cũ .xij. apostoli sint opariȷ: dixit. Depcamini dñm messis vt mittat operarios in messem suã. ⁊ tñ nullũ eis adiecit. q2. s. eos iã .xij. existẽtes multiplicauit nõ nũero adijciẽs: sed virtutẽ largiẽs. Re. Uel tũc augmentat⁹ est qñ designauit ⁊ alios .lxxij. ⁊ qñ sũt facti multi pdicatores spũsctõ descendẽte sup credentes. Chry. Oñdit aũt q̃ magnũ donũ sit hoc. s. vt aliqs habeat virtutẽ decẽter pdicãdi: ꝑ hoc q̃ dicit hoc esse orãdũ. Cõmemorat aũt in hoc loco verboꝝ ioãnis de area ⁊ vẽtilabro ⁊ palea ⁊ frumẽto. Hil. Mystice aũt salute gentib⁹ data: ciuitates oẽs ⁊ castella ola virtute et igressu xpi illuminanť: ⁊ oẽm infirmitatẽ veterẽ lãguoris euadũt. Im mũdi aũt spũs dñante violẽtia: vexatã ⁊ sub legis onere egrotã plebẽ dñs miseraľ: q2 null⁹ adhuc eis pastor erat custodiã sctispũs redditur⁹. Erat aũt doni istius copiosissimus fruct⁹: cuius copia hauriẽtiũ multitudinẽ vicit: nã q̃tũlꝫ assumatur a cũctis ad largiẽdũ tñ semper exuberat: ⁊ q2 plures eẽ vtile est per quos ministreť: rogari dñm messis iubet: vt ad capessendũ qđ pparabatur donũ spũsscti: messorꝫ copiã de⁹ prestet. per orationem eñi hoc munus a deo nobis effunditur.

Cap. x.

Et cõuocatis duodecim discipulis suis: dedit illis potestatẽ spũuꝫ immũdorũ vt eijcerẽt eos: ⁊ curarẽt oẽꝫ lãguorẽ ⁊ oẽꝫ ĩfirmitatẽ. Duodeciꝫ aũt aplorũ noĩa sunt hec. Primus simon q̃ dr̃ petr⁹ ⁊ andreas frĩ ei⁹: iacob⁹ zebedei ⁊ ioãnes frĩ ei⁹: philipp⁹ ⁊ bartholomeus: thomas ⁊ matthe⁹ publican⁹. Jacobus alphei ⁊ thadeus simõ chananeus ⁊ iudas yscarioth: qui ⁊ tradidit eum.

Glo. A curatiõe socr⁹ petri vsq̃ huc cõtinuationẽ habuerũt relata miracula. Et fuerũt añ sermonẽ i mõte habitũ facta: qđ ex electiõe matthei q̃ inter ipa referť: indubitãter habem⁹. Fuit eñi vn⁹ de .xij. elect⁹ in mõte ad aplatũ. hic aũt redit ad ordinẽ rei sicut gesta est post curatũ cẽturiõis seruũ dicẽs. Et cõuocatis .xij. discipľis. Re. Narrauerat eñi superi⁹ euãgelista q2 cohortat⁹ ẽ dñs discipľos rogare dñꝫ messis: vt mitteret operarios in messem suã: ⁊ qđ hortat⁹ est h̃ nũc iplere videť. Duodenari⁹ eñi nũer⁹ pfect⁹ est. Nascit̃ eñi a senario: q̃ pfectionẽ hꝫ: eo q̃ ex suis ptib⁹ q̃ sunt vnũ duo ⁊ tria in seipm formaľ. Senari⁹ aũt nũerus duplicat⁹ duodenariũ gignit. Glo. Que qdẽ duplicatio ad duo pcepta charitatis: vel ad duo testamẽta ptinere videtur. Raba. Duodenari⁹ etiã nũer⁹ q̃ ꝯficit ex ternario ⁊ quaternario designat eos p q̃tuor mũdi clymata fidẽ sctẽ trinitatis pdicaturos. Hic ẽt nũerus p multas figuras in veteri testõ pfigratus est. Per .xij. filios Jacob. p. .xij. pricipes filioꝝ isreal. p. .xij. fontes viuentes in Helim. per .xij. lapides in rõnali Aaron. p. .xij. panes ppõis. per .xij. exploratores a moyse missos. per .xij. lapides vñ factũ est altare. per .xij. lapides sublatos de iordane. p .xij. boues q̃ sustinebãt mare eneũ. in nouo ẽt testamẽto per .xij. stellas in corona sponse. p. .xij. fundamenta hierlm̃ q̃ vidit ioannes. ⁊ p. .xij. portas. Chry. Nõ solũ aũt eos cõfidere fecit eorũ ministeriũ vocãdo missionem in messem: sꝫ ⁊ faciẽdo eos potẽtes ad ministeriũ. vñ seqtur. Dedit illis ptãtẽ spirituũ imũdorũ vt eijcerẽt eos ⁊ curarẽt oẽm lãguorẽ ⁊ oẽm ĩfirmitatẽ. Remi. In q̃ aperte

Duodenarij nũeri mysteria.

demōstrat̃:q2 vexatio turbarū non fuit tm̄ vna aut simplex sed varia.⁊ hoc est misereri turbis:dare disci- pulis ptātem curādi ⁊ sanādi eas. Hiero.Benign⁹ em̄ ⁊ clemens dn̄s ac magr̄ nō inuidet seruis atq3 disci- pulis ℣tutes suas;⁊ sicut ipse cura uerat oēm languorē ⁊ infirmitatē apl̄is quoq3 suis tribuit ptātem vt curēt oēm languorē ⁊ oēm īfirmita tē.Sed multa dr̄ia est iter h̄re ⁊ tri buere;donare ⁊ accipe.Jste qd̄cūq3 agit potestate dn̄i agit:illi siqd fa- ciunt imbecillitatē suā ⁊ ℣tutē dn̄i cōfitent̃ dicētes.Jn noīe iesu surge ⁊ ambula.Catalogus aūt apl̄orum ponitur vt extra hos q̄ pseudo apl̄i sunt excludant̃.vn̄ seq̄t̃.Duodecim aūt apl̄oꝝ noīa sunt hec.Prim⁹ si- mon q̄ vocat̃ petrus ⁊ andreas fra ter ei⁹.Ordinē q̄dē apl̄orū ⁊ meritū vniuscuiusq3 illius fuit distribuere q̄ cordis archana rimat̃.Prim⁹ scri bitur simō cognomine petr⁹ ad di- stinctionē alterius simōis q̄ appel- latur chanane⁹ de vico galilee cha na:vbi dn̄s aquas ꝯuertit in vinū. Rab.Jdē est autē grece siue latine petr⁹;qd̄ syriace cephas:⁊ in vtraq3 lingua nomē a petra deriuatū est. Nec dubiū quin illa de qua Paul⁹ ait.Petra aūt erat x̄ps.Remi.Fue- rūt aūt nōnulli q̄ in hoc noīe greco s.atq3 latino;qd̄ est petrus queren- tes hebraice lingue interp̄tationē dixerūt;ꝙ iterp̄tat̃ discalcians siue dissoluēs:vel agnoscens.Sed illi q̄ hoc dn̄t:duabus tenent̃ ꝯrietatib⁹. Pria ē ex ꝓprietate hebraice ligue ī q̄.p.nō exp̄mit̃:s3 loco ei⁹.f.ponit̃. Vn̄ pilatū dn̄t filatū.scd̄a ex interp tatione euāgeliste q̄ narrat dn̄m di xisse.Tu vocaberis cephas:⁊ ipse de suo addit:qd̄ iterp̄tat̃ petr⁹.Si- mō aūt iterp̄tat̃ obediēs.Obediuit em̄ ℣bis andree ⁊ cum eo venit ad x̄pm:siue q2 obediuit p̄ceptis diui- nis.Et q2 ad vni⁹ iussiōis vocē secu tus est dn̄ū.Siue vt q̄busdā placet: interpretatur deponēs merorem:⁊ audiēs tristitiā.Dn̄o em̄ surgente deposuit merorē dn̄ice passionis ⁊

Inter- pratio- nes no minuꝫ apl̄oꝝ.

tristitiā audiuit:dicēte ei dn̄o.Alt⁹ te cinget:⁊ ducet quo tu nō vis.Se q̄tur.Et andreas fr̄ ei⁹.Chry.Non pua āt ⁊ hec laus est.Petrū em̄ de noiauit a virtute.Andreā ℣o a no bilitate q̄ est fm̄ morē:in hoc ꝙ cū fratrē petri dixit.Marc⁹ autē post duos ꝟtices.s.petrū ⁊ ioannem an dreā nūerat:hic aūt nō ita.Marc⁹ enim fm̄ dignitatē eos ordinauit. Remi.Andreas aūt interp̄tat̃ viri lis.Sicut enim apud latinos a vi- ro deriuat̃ virilis:ita apud grecos ab anir deriuat̃ andreas.Bene aūt virilis d̄r:q2 relictis oib⁹ secut⁹ est x̄pm:⁊ viril̄r in mandatis ei⁹ pseue rauit.Hiero. Euangelista autē pa- ria juga apl̄orū queq3 cōsociat.Jū- git enim petrū et andream fratres non tā carne q̄ spū.Jacobū ⁊ ioan- nem q̄ patrē corporis relinquētes vez patrē secuti sunt.vn̄ sequit̃.Ja cob⁹ zebedei ⁊ Joānes frater ei⁹. Jacobū quoq3 appellat zebedei:q2 ⁊ alius sequit̃ iacob⁹ alphei.Chry. Vide aūt q2 non fm̄ dignitatē ordi nat.Mihi ei videt̃ Joānes nō aliū q3 solū:s3 etiā fratre maior eē.Remi. Jnterp̄tat̃ autē Jacobus supplan- tans siue supplantator:q2 non solū vitia carnis supplātauit:s3 etiā eā- dē carnē herode trucidāte ꝯtēpsit. Joānes iterp̄tat̃ dei gr̄a:q2 pre oī- bus diligi a dn̄o meruit.vn̄ ob p̄ci- pui amoris gr̄am supra pectus dn̄i in cena recubuit.Seq̄tur. Philip- pus ⁊ bartholome⁹.Philipp⁹ inter p̄tat̃ os lāpadis siue lāpadarum:q2 lumē quo illuminat⁹ est a domino mox inuento fratri per officiū oris studuit propinare.Bartholomeus syrum nomen est nō hebreum:⁊ in terp̄tat̃ filius suspēdentis aquas.i. x̄pi qui corda suorū predicatoꝝ de terrenis ad celestia subleuat et su- spendit:vt quo magis celestia pe- netrāt;eo corda suorum auditorum gutta sctē predicationis magis in- ebrient ⁊ infundāt.Sequitur.Tho mas ⁊ mattheus publicanus.Hie ro.Ceteri euangeliste in cōiunctio ne nominū primū ponunt mattheū

Aut bartho lome⁹ filius tholo- mei.

postea thomam. Nec publicani no
men ascribūt:ne antique conuersa
tionis recordentes sugillare euan
gelistam viderent. Iste vero et post
thomā se ponit et publicanū appel
lat:vt vbi abundauit pctm̄:sup
abūdet et gra. Remi. Thomas autē
interpretat abyssus siue gemin⁹ q̄
grece dicitur dydim⁹. Bene aūt dy
dimus et abyssus interptat:qr quo
diuti⁹ dubitauit:eo pfundi⁹ effectū
dn̄ice passiōis credidit et mysteriū
diuinitatis agnouit. vn̄ dixit. Dn̄s
me⁹ et deus me⁹. Mattheus autē in
terptat donatus:qr dei munere de
publicano euāgelista fact⁹ est. Seq
tur. Et iacobus alphei et thadeus.
Raba. Iste iacobus est q̄ in euange
liis frater dn̄i noiat:et ēt in epl'a ad
galathas:qr maria vxor alphei so
ror fuit Marie mr̄is dn̄i:quā Joan
nes euangelista mariā cleophe no
minauit:fortasse qr idem cleophas
et alphe⁹ est dictus. Vel ipsa maria
defuncto alpheo post iacobū natū:
nupsit cleophe. Remi. Et bn̄ dicit fi
lius alphei.i.iusti siue docti:qr non
solū vitia carnis supplātauit:sz ēt
curam carnis contēpsit. nā cui⁹ me
riti fuerit:testes sunt apl'i q̄ eū epm
hierosolymitane ecclesie ordinaue
runt. vn̄ et ecclesiastica historia in
ter cetera de eo dicit. Qr carnē nūq̄
comedit:et vinū et sicerā non bibit:
balneis et lineis vestib⁹ nō est vsus:
die noctuq flexis genibus orabat.
Adeo etiā magni meriti fuit vt ab
oībus iustus vocaret. Thade⁹ aūt
ipse est quē lucas iudam iacobi.i.
fratrē iacobi appellat:cui⁹ epl'a in
ecclesia legit:in qua se fratrem ia
cobi noiat. Aug. de cō. euā. Nōnul
li aūt codices habēt Lebbeū. quis
aūt vnq̄ phibuit duob⁹ vel tribus
noibus vnū hoiem vocari? Remi.
Judas aūt iterptat ɔfessus:eo q̄ fi
liū dei cōfessus sit. Raba. Thadeus
aūt siue lebbeus interptat corcul⁹
i. cordis cultor. Sequitur. Simon
chananeus et iudas iscarioth qui
tradidit eū. Hiero. Simon chana
neus ipse est q̄ ab alio euangelista

Tha de⁹ ali bi dict⁹ lebbe⁹

scribitur zelotes:chana quippe ze
lus interpretatur. Judas aūt isca
rioth vel a vico in quo ort⁹ est:vel
ex tribu isachar vocabulū sumpsit
vt quodā vaticinio in cōdēnationē
sui nat⁹ sit. Isachar enim interpta
tus est merces vt significetur pciū
pditoris. Remi. Interpretat autē
iscarioth memoria dn̄i:quia secut⁹
est dn̄m siue memoriale mortis q̄
diu meditatus est in corde suo:vt
dn̄z traderet i mortē:seu suffocatio
qr seipm strāgulauit. Et sciendū q̄
duo discipuli hoc noie sunt vocati:
p q̄s oēs xp̄iani designant:p iudam
iacobi illi q̄ in cōfessiōe fidei pseue
rant:p iudā scarioth ē:illi q̄ relicta
fide retro ɔuertunt. Gl. Duo et duo
noiatim exprimunt:vt iugalis so
cietas approbet. Aug. xviii. de ciui.
dei. Elegit ergo hos i discipl'os q̄s
et apl'os noiauit hūiliter natos:iho
noratos:illuminatos:vt q̄cq̄d ma
gnū essent et facerēt:ipse in eis eēt et
faceret. Habuit inter eos vnū quo
malo vtēs bene:et sue passionis im
plere dispositū:et eccl'ie sue toleran
dorū malorū preberet exemplum.
Rab. Qui etiā nō p imprudentiā in
ter apl'os eligitur:magna est enim
veritas quam nec aduersarius mi
nister infirmat. Voluit etiā a disci
pulo prodi:vt tu a socio proditus
modeste feras tuū errasse iudiciū
perisse beneficium.

¶ Hos duodecī misit iesus
precipiēs eis et dicēs. In viā
gētiū ne abieritis:et in ciui
tates samaritanoꝝ ne intra
ueritis:sz poti⁹ ire ad oues
q̄ perierunt dom⁹ israel. Eū
tes aūt predicate dicentes:
qr appropiquabit regnū ce
lorū. Infirmos curate:mor
tuos suscitate:leprosos mū
date:demones eijcite. Gra
tis accepistis gratis date.
¶ Glo. Quia manifestatio spūs vt

aplīs dicit ad vtilitatem ecclesie da-
tur: post datam aplīs ptātem mittit
eos vt ptātē ad alioꝝ vtilitatē exe
quant. vñ dr. Hos duodecī misit ie
sus. Chry. Attēdite āt opportunita
tē missiōis. Postq̄ eñi viderunt mor
tuū suscitātē: mare increpātē: ꝛ cete
ra hmōi. ꝛ sufficiēter virtutis ei⁹ de
monstrationē susceperant per vba
ꝛ per opa: sic eos mittit. Glo. Mit-
tens autē docet eos quo cant: quid
predicent: ꝛ quid faciant. Prio qdē
quo cant. vñ dicitur. Precipiēs eis
ꝛ dicēs. In viā gentiū ne abieritis:
ꝛ in ciuita. samari. ne intraue. sꝫ po-
tius ite ad oues q̄ perierunt dom⁹
israel. Hie. Nō est aūt ꝯtrari⁹ locus
iste ei p̄cepto q̄ postea dicit. Eūtes
docete oēs gentes: qꝛ hoc añ resur-
rectionem: illud post resurrectionē
p̄ceptū est. Et oportebat primum ad
uentū xp̄i nūciare iudeis: ne iustam
haberēt excusationē dicētes: nō a se
dñm reiecisse: qꝛ ad gentes ꝛ sama-
ritanos aplōs miserit. Chry. Jō ēt
primo ad iudeos mittit: vt quasi in
quadā palestra in iudea exercitati:
ad agones orbis terrarum intrarēt
et velut quosdam pullos debiles ad
volandū eos inducēs. Grego. in ho.
Uel qꝛ pri⁹ soli iudee voluit ꝛ post-
modū gētib⁹ p̄dicari: q̄tenus redē-
ptoris nr̄i p̄dicatio a ꝓpriis repul-
sa: gentiles pplōs quasi extraneos
q̄reret. Erāt ēt tūc q̄dam q̄ de iudea
vocādi essent: ꝛ de gētib⁹ vocādi nō
essent: q̄ nec ad vitā reparari mere-
rent: nec tñ grauī⁹ de ꝯtēpta p̄dica-
tione iudicari. Hila. Legis etiam le
ctio obtinere priuilegiū euāgelii de
bebat. hoc minus israel sceleris sui
excusationē habitur⁹: ꝙ plus sedu-
litatis i admonitiōe sensisset. Chry.
Jtē ne existimarēt qꝛ xp̄o cōuitiabā
tur ꝛ demoniacū eū vocabāt. ꝙ pro
pter hoc eos odio hr̄et: primū eos
emēdare studuit: ꝛ ab omnib⁹ aliis
discipulos adducēs eis medicos et
doctores mittit. ꝛ nō solū prohibuit
aliis annunciare anteq̄ iudeis: sed
neq̄ viā q̄ ad gentes fert ꝯtingere
concedebat: qđ signat cum dicit. In
viā gentiū ne abieritis. Et qꝛ sama-
ritani ꝯtrarii erāt iudeis q̄uis faci
liores essent vt cōuerterent ad fidē:
tñ neq̄ samaritanis priusq̄ iudeis
p̄dicari permisit. vñ dicit. Et in ciui
ta. sama. ne intraueri. Glo. Samari-
tani q̄dem fuerūt gētiles dimissi in
terra isrl' a rege assyrioꝝ post capti
uitatē ab eo factā: ꝛ multis piculis
coacti ad iudaismum sunt conuersi
circuncisionē ꝛ quinq̄ libros moy
si recipientes: cetera vero oīo ab-
horrentes. vnde iudei samaritanis
non coutebant. Chrys. Ab his ergo
discipulos auertēs ad filios israel:
mittit quos oues pereuntes vocat
non abscondentes: vndiq̄ veniam
eis excogitās ꝛ attrahens eoꝝ men
tem. Hila. Qui tñ lꝫ oues vocent: in
xp̄m luporū ac viperarū linguis et
faucibus seuierēt. Hiero. Juxta tro
pologiā vo p̄cipit nobis q̄ xp̄i cen-
semur noīe ne in viam gentiū et he
reticorū ambulem⁹ errorē: vt quoꝝ
religio separata ē: separet ꝛ vita.
Glo. Postq̄ autē docuit eos q̄ eant:
insinuat quid p̄dicēt. vnde subditur.
Euntes autē p̄dicate dicentes: quia
appropinquabit regnum celorū. Ra
ba. Hic appropinquare dr regnū ce
lorū per collatā nobis fidē inuisibi-
lis creatoris: non aliqua motione
electoꝝ. Recte aūt celi vocant scti
qui deū fide retinēt ꝛ diligunt cha-
ritate. Chrys. in ho. Uides mysterii
magnitudinem: vides apostolorum
dignitatem: nihil sensibile precipiū-
tur dicere: vt moyses ꝛ prophete: sꝫ
noua quedam et inopinata. Illi eñi
terrena bona predicauerunt: hi aūt
regnum celorum ꝛ omnia que illic
sunt bona. Greg. in ho. Adiuncta sūt
autem predicatoribus sanctis mira
cula vt fidē vbis daret virt⁹ ostēsa:
ꝛ noua facerent q̄ noua predicarent
vñ sequitur. Infirmos curate: mor-
tuos suscitate: leprosos mūdate: de-
mones eiicite. Hier. Ne eniꝫ hoīb⁹
rusticanis et absq̄ eloquii venusta-
te indoctis et illiteratis nemo cre-
deret pollicentibus regna celorū:
dat potestatem predicta faciendi:

Allegorie mysteriū.

Tropologica expō.

vt magnitudinē ꝑmissorū ꝓbet magnitudo signorū. Hila. Tota autem virtutis dñice ptās in apl'is refert: et q̄ in adā imagine ꝛ silitudine dei erāt figurati: nunc perfectā xp̄i imaginē sortiunt: ꝛ quicqd malorū ade corpori sathane istinct⁹ intulerat: hoc rursum ipsi de cōione dñice ptātis emēdēt. Greg. in ho. Hec autē signa in exordio ecclesie necessaria fuerūt: vt em̄ fides cresceret credentiū miraculis erat nutrienda. Chrysost. Postea aūt steterūt reuerētia fidei vbiq̄ plātata. Si aūt ꝛ postea facta sunt: pauca ꝛ rara fuerūt. consuetudo em̄ est deo talia facere: cū aucta fuerint mala: tūc em̄ suā demonstrat potentiam. Grego. in ho. Sctā tñ ecclesia q̄tidie spūalr facit qđ tūc per apl'os corpaliter faciebat. q̄ nimirū tanto maiora sunt: q̄to per hec non corpa. sed aīe suscitant. Re. Infirmi q̄ppe sūt ignari q̄ nō hñt vires bñ viuēdi. Leprosi sūt imūdi ope vel delectatione carnali. Mortui sunt q̄ opera mortis agunt. demoniaci sunt q̄ in ptāte diaboli sunt redacti. Hier. Et q: semp dona spūalia si merces media sit viliora fiunt: adiūgit auaritie cōdēnatio cū subdit. Gratis accepistis gratis date. q. d. Ego magister ꝛ dñs absq̄ p̄cio vobis hoc tribui: ergo ꝛ vos sine p̄cio date. Glos. Hoc āt dicit ne iudas q̄ loculos habebat de p̄dicta ptāte pecuniā congregare vellet: dānās ēt hic ꝑfidiam symoniace hereseos. Grego. in ho. Presciebat nāq̄ nōnullos donū accepti spūs in vsuz negociatiōis flectere: ꝛ miraculorum signa ad auaritie obsequiū declinare. Chry. Uide aūt q̄liter morū diligentiā nō min⁹ hz q̄ signorū: mōstrās q̄m signa sine his nihil fiunt. Etenim superbiā eorum cōprimit dicens. Gratis accepistis: et ab amore pecuniarū mūdos esse precipit dicēs. Gratis date. Uel vt nō videat eorū esse beneficiū ait. Gratis accepistis. q. d. nihil vos de vestro largimini suscipientib⁹. neq̄ enim mercede hoc accepistis: neq̄ laborantes in ea gratia. gratis em̄ accepistis. ita igitur aliis date: neq̄ em̄ est cōdignū p̄ciū eorꝫ inuenire.

¶ Nolite possidere aurꝫ neq̄ argētū: neq̄ pecuniā i zonis vr̄is: nō perā i via: neq̄ duas tunicas: neq̄ calciamēta: neq̄ virgā. Dign⁹ est em̄ operarius cibo suo.

¶ Chry. Q: spiritaliū mercationez supra dominus prohibuerat ꝯñter radicē oīm malorū euellēs ait. Nolite possidere aurū neq̄ argentum. Hie. Si em̄ sic p̄dicāt vt p̄cium non accipiāt superflua est auri ꝛ argenti nūmorūq̄ possessio. Nam si hec habuissent videbant nō cā salutis hominū: sed cā lucri p̄dicare. Chryso. Per hoc ergo p̄ceptū p̄rio q̄dem discipulos facit nō esse suspectos. Secundo ab oī eos liberat sollicitudine: vt vacationē oēm tribuāt verbo dei. Tertio docet eos suā virtutem. Hoc nēpe eis postea dixit. Nūquid aliq̄d defuit vobis qñ misi vos sine sacculo ꝛ pera. Hie. Qui autē diuitias detrūcauerat q̄ p aurū ꝛ argentū ꝛ es signant: ꝑpemodū ꝛ vite necessaria āputat: vt apl'i doctores vere religiōis q̄ instituebāt omnia dei ꝓuidētia gubernari: seipsos ostēderēt nihil cogitare de crastino. Glo. Uñ addit. Neq̄ pecuniā in zonis vestris. Duo em̄ sunt gñā necessarioꝝ. vnū quo emunt necessaria: qđ intelligitur per pecuniā in zonis: aliud ipa necessaria quod intelligitur per peram. Hiero. Per hoc aūt q̄ dicit. Neq̄ peram in via. arguit ph'os q̄ vulgo appellant bacthe operite q̄ cōtemptores seculi et omnia pro nihilo ducentes: cellariū secū vehant. Sequitur. Neq̄ duas tunicas. In duabus tunicis duplex mihi videt induere vestimētum: nō q̄ in locis sythie ꝛ g'atiali niue regētib⁹ vna q̄s tunica dēat eē ꝯtēt⁹: ſꝫ q̄ i tunica vestimētū intelligamus: ne alio vestiti aliō nobis futuroꝝ timore reseruemus. Sequit. Neq̄ calciamēta. Et plato ēt p̄cipit duas corpis summi

Notanda snia de miraculis.

Duo gña necessariorū.

tales non esse velandas:nec assue-fieri debere molitie capitis ꝛpedū. cū enim hec habuerint firmitatem cetera robustiora sunt. Seqꝫ.neqꝫ virgā.Qui enim dn̄i habem⁹ auxi-liū:baculi presidiū cur queramus. Remi.Ostēdit etiā dn̄s his v̄bis:q̄ sc̄ti predicatores reuocati sunt ad primi hoīs dignitatē:qui q̄diu cele stes possedit thesauros ista non cō-cupiuit:sed mox peccando illa ami sit:ista desiderare cepit.Chry.in ho. Felix autem est ista cōmutatio:naz p auro ꝛ argēto ꝛ h̄mōi acceperunt ptātē curādi ifirmos:suscitādi mor-tuos:ꝛ alia huiusmodi.vnde non a principio dixit eis.Nō possideatis aurū vel argētū:sed q̄n dixerat.Le-prosos mūdate:demōes eijcite.Ex quo ptꝫ q̄ angelos eos ex hoīb⁹:vt ita dicā:ꝯstituit:ab oī soluens vite huius sollicitudine:vt vna sola de-tineant cura q̄ est doctrine.A qua ꝛ eos soluit dicens.Ne solliciti sitis q̄d loquamini.Q̄re:q̄d v̄r esse valde onerosum ꝛ graue:hoc maxime le-ne eis ōndit ꝛ facile.Nihil ei est ita iocūdū vt a cura ꝛ sollicitudine eru tū esse:ꝛ maxime cum possibile fue rit ab hac erutos in nullo minorari deo p̄sente ꝛ pro oībus nobis effe-cto.Hiero.Et q̄ nudos quodāmō ꝛ expeditos ad predicandū aposto-los miserat:ꝛ dura videbat̄ esse con ditio magistroꝝ:seueritatem prece-pti:sequēti sn̄ia temperauit dicens. Dign⁹ ē ei opari⁹ cibo suo.q.d.Tā tum accipite q̄tū in vestitu ꝛ victu vobis necessariū ē.vn̄ apl's.H̄ntes victū ꝛvestitū his ꝯtēti sim⁹.ꝛalibi. Cōicet his q̄ cathetizat̄ ei qui se ca thetizat in oībus bonis:vt quorum discipuli metūt spiritalia:cōsortes faciāt eos carnaliū suorū nō in aua ritiā:sꝫ in necessitatē.Chry.A disci-pulis aūt apl'os cibari oportebat: vt neqꝫ ipsi magna saperent aduer-sus eos qui docebant̄:sicut oīa pre-bētes ꝛ nihil accipientes:neqꝫ rur-sus illi abscedāt quasi ab his despe cti.Deinde vt nō dicāt apl'i.Mendi cantes ergo nos iubet viuere:vt in

Lega-tio apo stolica.

hoc verecūdarent̄:mōstrat hoc eis debitū esse operarios eos vocans: ꝛ q̄d dat̄ mercedē appellās.non em̄ q̄ apl'oꝝ in sermonib⁹ opatio erat estimare debebāt verum esse bene-ficiū:q̄d p̄stabāt.ꝛ iō dicit.Dignus est operari⁹ cibo suo.Hoc aūt dixit Nō quidē ostēdēs tāto p̄cio aposto licos dignos esse labores:sꝫ apl'is legē inducēs ꝛ tribuētib⁹ suadens: q̄ q̄d ab ipsis dat̄:debitū est.Chry. Nō ergo est venale euangelium vt pro t̄palibus predicet̄.Si enim sic vendūt:magnā rē vilipendūt.Acci-piant ergo predicatores sustenta-tionē necessitatis a populo:merce-dē dispēsationis a deo.Non enim a populo reddit̄ quasi merces illis q̄ sibi in charitate euangelij seruiunt sed tanq̄ stipendiū dant̄ quo vt pos sint laborare pascant̄.Augu.de con. euan.Uel aliter.Cū dixerat domi-nus apostolis.Nolite possidere au-rū:cōtinuo subiecit.Dign⁹ est enim operari⁹ cibo suo.vnde satis osten-dit:cur eos possidere ac ferre nolue rit:non quo necessaria nō sint susten tationi huius vite:sed quia sic eos mittebat vt eis hoc deberi demon straret ab illis q̄bus euangeliū cre-dētib⁹ annūciarēt:tāq̄ stipēdia mi-litātib⁹.Appet aūt hic nō precepis-se dn̄m:ita tanq̄ euangelice viuere aliūde nō debeāt q̄uis prebentib⁹ quib⁹ annūciant euangeliū.Alioq̄n ꝯtra hoc p̄ceptū fecit paul⁹ q̄ victū de manuū suoꝝ laboribus transige bat.sed appet potestatē dedisse apo stolis domū in qua starēt sibi ista de bere.Cū aūt a dn̄o aliq̄d imperat̄: nisi fiat:in obedientie culpa est.Cū autē a dn̄o potestas datur:lꝫ cuiqꝫ nō vti ꝛ tanq̄ de suo iure recedere. Hoc ergo ordinās dominus q̄ qui euangeliū annunciāt de euangelio viuant:illa apostolis loquebatur:vt securi non possiderent neqꝫ porta-rēt huic vite necessaria nec magna nec minima.iō posuit.Nec virgam: ostēdēs a fidelibus suis oīa deberi ministris suis nulla superflua req̄-rentibus.Hanc ergo potestatē vir-

ge nomine signauit cum dixit sm Marcū. Ne quid tollerēt in via nisi virgā tm̄. Sz et calciamēta cum di- cit Matthe⁹ in via nō esse portāda: curā phibuit q̄ iō portāda cogitan- tur ne desint. hoc de duab⁹ tunicis itelligēdū est ne q̄sq̄ eoꝝ p̄ter eā q̄ esset indut⁹ aliā portandā putaret: sollicit⁹ ne op⁹ esset cū ex pt ite illa possit accipere. Proinde marc⁹ dicē do calciari eos sandaliis vel soleis aliq̄d hoc calciamētū mystice signi- ficatiōis hr̄e admonet: vt pes neq̄ tect⁹ sit desuper neq̄ nudus ad ter rā. i. nō occultet euāgeliū. nec terre nis cōmodis innitant. Et q̄ nō por tari duas tunicas: sed expressius in dicit prohibet: monet non duplici- ter: sed simplr̄ ambulare: ita dn̄m ola dixisse nullo mō dubitandū est ptim ppriē: partim figurate. Sz euā gelistas alia istū: alia illū inseruisse scriptis suis. Quisq̄s aūt putat non potuisse dn̄z in vno sermone q̄dā si gurate: q̄dā ppriē ponere eloq̄a: ce- tera ei⁹ inspiciat: et videbit q̄ tene- bre atq̄ inerudite arbitret. Qr eniz dn̄s monet vt nesciat sinistra q̄d fa- cit dextra ipas eleemosynas: et q̄cq̄d hic aliud p̄cipit figurate accipiēdū putabit. Hier. Hec historice dixeri- mus cetera sm anagogē: nō lz ma- gistris auri et argētū et pecuniā q̄ in zonis est possidere. Aurū sepe legi- mus p sensu: argētum p sermone: es p voce. hec non lz vobis ab aliis accipe: sed data a dn̄o possidere: ne- q̄ hoc hereticoꝝ et phoꝝ puersoq̄ doctrine suscipere disciplinas. Hi- la. Qr ho zona ministerii apparat⁹ est: et ad efficaciā opis p̄cinctio per hoc q̄ eris in zona inhibet posses- sio. ne quid in ministerio venale sit admonemur. Admonemur etiā nec perā hr̄e in via: curā. s. sclr̄aris sub- stātie relinq̄ndā: qr ois thesaur⁹ i terra pniciosus ē cordi illic futuro vbi condat thesaur⁹. Dicit aūt. Nō duas tunicas. sufficit eniz nobis se mel xp̄s indut⁹: neve post intelligē tiā verā: altera deinceps vl̄ heresis vel legis veste induamur. Nō calcia

Calcia menta aplo꞉.

Anago ge hie- rony- mi.

mēta: qr in scīā terra pctōꝝ spinis atq̄ aculeis nō obsessa: vt moysi di ctū ē. nudis pedib⁹ statuti: admone mur nō aliū gressus nr̄i hr̄e: q̄ quez accepim⁹ a xp̄o apparatū. Hier. Vel docet dn̄s pedes nr̄os mortiferis vinclis nō alligari: sz scīāz terrā in- gredīētes eē nudos: neq̄ hr̄e virgā q̄ vertat in colubrū: neq̄ in aliq̄ p̄si- dio carnis inniti: quia hmōi virga et baculus arūdineus est quē si paulu lū presseris frangitur: et manū trans forat incumbentis. Hila. Potestatis aūt hesterne iure non sumus indi- gni habētes virgam de radice iesse.

¶ In quācūq̄z aūt ciuitatē aut castellū ītraueritis īter rogate quis i ea dign⁹ sit: et ibi manete dōec exeatis. In trātes aūt i domū: salutate eā dicētes. pax huic domui. Et siquidē fuerit dom⁹ illa digna veniet pax vr̄a: super eā: si āt nō fuerit digna: pax vr̄a reuertet ad vos. Et q̄cū q̄z nō receperit vos: neq̄z au dierit s̄mones vr̄os exeūtes foras de domo vl̄ ciuitate ex cutite puluerē d̄ pedib⁹ vr̄is Amē dico vobis: tolerabili⁹ erit t̄re sodomoꝝ et gomorre ōpi die iudicij q̄ illi ciuitati

¶ Chry. in ho. Qr dixerat superius dn̄s. Dign⁹ est operarius cibo suo: ne crederet ppter hoc oim eis ianuaz apire multā diligētiam hic iubet fa cere de hospite eligendo. vn̄ dr. In quācūq̄ ciuitatē aut castellū intra- ueritis: interrogate q̄s in ea dign⁹ sit. Hie. Apl̄i nouā introeūtes vrbē scire nō poterāt q̄s talis esset: ergo fama hospes eligēd⁹ est ppl̄i et iudi cio vicinoꝝ: ne predicatoris digni tas suscipiētis infamia deturpetur. Chry. in ho. Qualiter ergo ipe xp̄s apud publicanum manebat? qr. s. di

Oppō cu āgelica solvitur.

gnˀ effectˀ erat ex ꝯuersione. hoc ēt nō solū in gl'iam eis ꝓderat sȝ in ei bationē. Si ei dignˀ ē olno dabit ei bū: ⁊ maxie cū nihil ampliˀ necessarijs peteret. Intēde āt q̄lr oibˀ eos denudās: noia eis dedit: ꝑmittētes in domibˀ eorū q̄ docebant manere. Ita eīn ⁊ ipsi a sollicitudibˀ eruebant: ⁊ alijs suadebāt: qm̄ ꝑpt eorū advenerant salutē solā: in hoc ꝙ nihil deferebāt: ⁊ nihil ampliˀ necessarijs expetebāt. Et nō ad oēs simplr introibāt: nō eīn signis solū volebat eos claros appere: sȝ magis v̄tute. Nihil āt ita v̄tutē designat: sicut n̄ superfluis vti. Hila. Hospes vnˀ etiā eligit nō tribuēs bn̄ficiū ei q̄ apud se mānsurˀ est: sed accipiēs. hic eīn dr q̄s in ea dignˀ sit: vt magis se nouerit accipere grām q̄ dare. Hiero. in ho. Intēde aūt q̄ nōdū oīa eis tribuit neq̄ eīn eis largit vt sciant q̄s sit dignˀ: sȝ iubet scrutari. non solū autē dignos iubet q̄rere: sȝ neq̄ de domo in domū trāsmutari cū subdit. Et ibi ma. donec exea. vt neq̄ suscipiētē cōtristēt: neq̄ ipsi opinionē accipiāt leuitatis aut gule. Ambro. sup lucā. Nō ergo ociose domˀ quā ingrediant apl'i eligēda discernit: vt mutādi hospitiū cā nō suppetat: nō tn̄ eadē cautio receptori mādat: ne dū hospes eligit hospitalitas minuat. Sequit. Intrātes autē in domū salutate eā dicentes. Pax huic domui. Glo. Quasi dice. pacē hospiti ꝑcamini vt sopiat ois repugnantia cōtra veritatē. Hier. in hoc etiā occulte salutationē hebrei ac syri sermonis expssit. Qd̄ eīn grece dr Chere. ⁊ latine Aue. hoc hebraico syroq̄ sermone appellat Salem lach siue Samalach. i. pax tecū. Qd̄ aūt ꝑcipit tale ē. Introeūtes aūt pacē imp̄ecamini hospiti: ⁊ q̄tū i vobis ē discordie bella sedate. Si naūt orta fuerit ꝯdictio vos mercedē habebitis de illata pace: illi q̄ hr̄e noluerūt: bellū possidebūt. vn̄ seq̄tur.

Pax triplici lingua expressa.

Et siq̄dē fu. do. il. di. ve. pax v̄a sup eā: si naūt non fu. di. pax v̄a ad vos reuertet. Remi. Q. d. aut erit quisq̄ ꝑdestinatus ad vitā: ⁊ celeste verbū sequit qd̄ audit. aut si nullˀ audire voluerit ipse predicator sine fructu nō erit: q̄ ad eū pax reuertit quando ei a dn̄o ꝓ labore sui operis recōpensat. Chryso. in ho. Instruit ergo eos dominus ꝙ non ꝓpter hoc expectent ab alijs presalutari: quia docebāt sed antecedere salutatione alios honorādo. Deinde monstrat ꝙ non sola salutatio: sed bn̄dictio p hoc qd̄ dicit. Si fue. do. il. di. ve. sup eā. Remi. Docuit ergo dominus discipulos suos offerre pacē in introitu domˀ vt salutatiōe pacis eligeretur domus digna vel hospes: ac si pateter diceret. Oibˀ offerte pacē: q̄ aut accipiēdo dignos aut nō accipiēdo indignos se manifestabunt. Q̄uis eīn fama prius dignˀ electˀ sit hospes: tn̄ salutandus est vt magis sua dignitate ꝑdicatores vocent q̄ vltro se ingerere videantur hec autē pax paucorū verbor̄ ad totā explorationē digne domus vel hospitis potest referri. Rab. Salutāt ergo apostoli domū cū pacis affectu: sed ita vt potiˀ pacis dicta sit q̄ data. Porro aūt pacē propriā: q̄ viscera miserationis sunt: non oportere in eā venire nisi sit digna: q̄ si digna reperta nō fuerit: sacramentum pacis celestis intra propriam apostolorum conscientiam est continēdū. in eos autē qui celestis regni precepta respuerint: egressu apostolorū et signo pulueris a pedibˀ excussi eterna maledictio relinquatur. vn̄ sequitur. Et quicūq̄ non rece. vos neq̄ au. s. ve. ex fo. de do. vel de ciuitate. excutite puluerē de pedibus vestris. Existenti enim in loco cum loco videtur esse communio. Totū ergo qd̄ illiˀ domus excusso puluere pedū relinquit nihilq̄ sanitatis insistentium apostolorum vestigijs mutuatur. Hierony. Puluis etiam excutitur de pedibus in testimonium laboris sui: qd̄ ingressi sint ciuitatem: et predicatio apostolica ad illos vsq̄ peruenerit. Siue excutitur puluis: vt si tolerabiliˀ erit

terre sodomorũ q̃ illi ciuitati:q̃ nõ recipit euangeliũ nihil ab eis accipiant:nec ad victũ quidẽ necessaria qui euangeliũ spreuerint. Rab. Uel aũt.pedes discipulorũ ipm opus incessumq; p̃dicatiõis signãt. Puluis vero quo asperguntur:terrene leuitas est cogitatiõis:a qua ẽt summi doctores imunes esse nequeũt:cũ pro auditoribus sollicite salubrib⁹ curis intendunt τ quasi per itinera mundi:vno calcaneo terre puluerẽ legunt. Qui ergo spreuerint doctrinã docentium:sibi labores τ picula tediũq; sollicitudinũ ad testimoniũ sue dãnationis inflectũt. Qui vero receprint v̄bũ:afflictiões curasq; doctorũ q̃s p se tolerabũt in argumẽtũ sibi v̄tũt humilitatis:et ne leuis culpa videat̃ esse apl'os nõ recipere subdit. Amẽ di.vo.tole.erit ter.sodomorum τ go.in die iu.q̃ illi ciui. Hiero. Qz sodomitis et gomorreis nõ fuit p̃dicatũ:huic aũt cũ predicatũ sit non recepit euangeliũ. Remi. Uel qz sodomite et gomorrei inter vitia carnis et hospitales fuisse leguntur:q̃uis nõ tales hospites receperint sicut apostoli. Hier. Si autẽ tolerabilius erit terre sodomorũ q̃ illi ciuitati que nõ recipit euãgeliũ:ergo inter petõres supplicia diuersa sunt. Remi. Spiritaliter tñ sodomorum τ gomorreorũ mentionem facit:vt per hoc demonstretqz illa pctã sunt deo magis odibilia q̃ sũt contra naturã:p quib⁹ deletus est mũdus aquis diluuij:quatuor ciuitates subuerse et mundus quotidie diuersis malis affligitur. Hila. Mystice autẽ instruit nos dominus non immisceri eorũ domibus aut familiaritatibus:qui xp̃m aut inflectantur:aut nesciunt τ in quacunq; ciuitate interrogare ds eorũ habitatiõe sit dignus.i.sicubi ecclia sit: τ xp̃s habitator:neq; q̃q̃ alibi transire:qz hec est domus digna τ iustus hospes. Judeorum aũt plures erãt futuri quorum tantus in fauorem legis affectus esset:vt q̃uis per admirationem operum in christũ crediderent:tñ in legis operibus morarent̃. Alij vero explorãde libertatis que in xp̃o est curiosi:transire se ad euãgelia ex lege essent simulaturi. Multi etiã in heresim p intelligentie peruersitatẽ traducerent̃. Et qz istiusmodi oẽs penes se esse veritatem catholicam mẽtiũtur domo ipsa.i.ecclesia caute vtendum est.

(Margin: Tropologia v̄borũ.)

(Margin: Allegoria.)

¶ Ecce ego mitto vos:sicut oues ĩ medio lupoꝝ. Estote ergo prudẽtes sicut s̄pẽtes: τ simplices sicut colũbe. Cauete aũt ab hoĩbus. Tradẽt eñ vos ĩ cõcilijs:τ ĩ synagogis suis flagellabunt vos:τ ad presides τ ad reges ducemini propter me:in testimonium illis τ gentibus.

¶ Chry.i ho. Qz superi⁹ aplõrũ remouit sollicitudinem τ signorũ eos oñsiõe armauit:ɔñter p̃dixit eis mala q̃ debebãt eis ɔtingere. Primo quidẽ vt discerẽt p̃sciẽtie ei⁹ v̄tutẽ. scdo vt null⁹ suspicaret̃:qm̃ pp̄ter imbecillitatẽ magr̃i hec eis supuenirent mala. tertio vt ipsi sustinẽtes nõ obstupescerẽt dũ inopinabiliter τ preter spem euenirẽt. quarto vt hoc audientes nõ turbentur in tp̃e crucis. deinde vt discant qm̃ noua hec p̃lij lex est. Nudos eñ mittit:a suscipientib⁹ iubet cibari. Neq; in hoc sistit: sed vlteri⁹ suã virtutẽ ostẽdit dicẽs. Ecce ego mit.vos sicut oues ĩ me. luporũ. Ubi cõsiderãdũ q̃ nõ simpliciter ad lupos s; in medio luporum mittit vt hic suã v̄tutẽ magis demõstrent cũ oues lupos supauerint:ẽt ĩ medio luporũ exñtes:τ plurimos mors⁹ accipiẽtes ab eis nõ solũ non ɔsumũt:s; τ illos ɔuertũt. Multo ãt mirabili⁹ est τ mai⁹ trãsmutare mẽtes eorũ q̃ iterficere eos. Inter lupos ãt oiuũ mãsuetudinẽ eos docet oñdere. Greg.i ho. Qui eñ locũ p̃dicatoris suscipit mala iferre ñ d;:s; tolerare:vt ex ipsa sua mãsuetudie irã

(Margin: De⁹ q̃re mala p̃dixit apostolis.)

fomentiū mitiget: ꝛ peccatorū vulnera ipse in aliis afflictionibus vulneratus sanet. Qm̄ etsi qn̄ zelus rectitudinis exigit vt erga subditos seuiat: furor ipse de amore sit: non de crudelitate: quaten⁹ ꝛ iura discipline foris exhibeat: ꝛ int⁹ paterna pietate diligat quos foris castigat. Multi aūt cū regiminis iura suscipiunt ad lacerādos subditos inardescūt: terrorē potestatis exhibent: domini videri appetunt: patres se esse minime recognoscūt: humilitatis locū in elatiōe dn̄atiōis immutāt etsi qn̄ extrinsecus blādiunt: intrinsecus seuiūt. de quib⁹ dicit. Ueniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autē sunt lupi rapaces. Cōtra q̄ nobis ꝯsiderādū ē: qꝛ sicut oues inter lupos mittimur sensum seruantes innocētie morsum malitie non habeamus. Hieron. Lupos autē scribas ꝛ phariseos vocat: qui sunt clerici iudeorum. Hila. Lupos etiā significat oēs hos qui vesano furore i apostolos desceuituri erāt. Chry. in ho. Malorū autem erat eis ꝯsolatio mittētis ꝟtus. Et iō an̄ oia posuit dicens. Ecce ego mitto vos. q. d. Ne turbemini quoniam in medio luporū mittimini. possum em̄ facere vt nihil mali sustineatis: nō solum lupis non suppositi: sed leonibus terribiliores effecti: sꝫ ita expedit fieri. hoc em̄ vos clariores facit ꝛ meā ꝟtutē magis diuulgat: deinde vt aliqd ēt a seipsis iferāt: ꝛ nō sine cā coronari estimentur: subdit. Estote ergo pru. sicut ser. ꝛ sim. sicut columbe. Hie. Ut p prudētiā deuitēt insidias: p simplicitatē nō faciant malū. Et serpētis astutia ponit in exēplū: qꝛ toto corpore occultet caput vt illud in q̄ vita est ꝓtegat. Ita nos toto periculo corporis caput nr̄m qui xp̄s est custodiam⁹. i. fidē integram ꝛ incorruptā seruare studeamus. Raba. Solet etiam serpēs eligere strictas rimas per quas trāsiens veterē pellē exuat. similiter predicator trāsiēs p angustā viā veterē hoiem oino deponat. Remi. Pulchre etiam dominus predicatores serpētis prudentiā monet hr̄e: qꝛ prim⁹ hō p serpētē decept⁹ est: ac si diceret: qꝛ hostis callid⁹ fuit ad decipiendū: vos prudentes sitis ad liberandum: ille laudauit lignum: vos laudate crucis virtutem. Hila. Ille animū p̄mo mollioris sex⁹ aggressus ē ꝛ cōionē mortalitatis spopondit: pari ḡ opportunitate itrospecta vniuscuiusq; natura ꝛ volūtate verboꝝ adhibenda prudētia est: spes futurorum bonorum reuelanda: et quod ille mentit⁹ est: nos p̄dicemus ex ꝟbo sꝫ spōsionē dei angelis siles futuros esse q̄ credāt. Chry. in ho. Sicut āt prudētiā serpētis opꝫ hēre vt in principalib⁹ nō laudemur: sic ꝛ simplicitatē colūbe in nō vindicando cū iniusta patimur: nō p insidias alicui nocēdo. Remi. Iō aūt dn̄s hec duo sociauit: qꝛ simplicitas absq; prudentia facile decipi potest: ꝛ prudentia piculosa ē: nisi simplicitate tēperet alicui nocēdo. Hie. Simplicitas āt colūbarū ex sp̄ūsancti spē demōstrat. vn̄ dicit ap̄ls. Malitia puuli estote. Chry. in ho. Quid autē durius his fiet insidiis? nō em̄ sufficiēs est pati mala sꝫ neq; turbari ꝯcedit qḋ ē colūbe. ira em̄ nō p irā: sꝫ p māsuetudinē extinguit. Rab. Qḋ aūt lupi de qb⁹ supra dixerat sint hoies ostēdit cū subdit. Cauete aūt ab hoib⁹. Gl. Iō āt necessariū ē vt sitis sicut ꝟpētes. i. astuti: nā ꝟm suā ꝯsuetudinē tradēt vos: primū in cōciliis ꝓhibēdo ne p̄dicetis i noīe meo. deinde incorrectos flagellabūt vos tandē ad reges ꝛ p̄sides ducemini. Hila. Qui extorquere silentiū vestrū aut cōniuētiā tētāt. Chry. in ho. Mirādū est āt q̄lr h̄ audiētes nō statim abscessérāt hoīes q̄ stagnū illud nūq; egressi fuerāt circa qḋ piscabant: qḋ non ꝟtutis eoꝝ erat solū: sꝫ sapie doctoris. Unicuiq; em̄ maloꝝ mitigationem adiūgit. vnde et hoc dicit: propter me. nō em̄ parua consolatio est propter xp̄m pati: qm̄ non vt perniciosi ꝛ nocui hec patiebāt. Et item addidit: in testimonium illis. Greg.

Ap̄loꝝ prudētia ꝛ simplicitas.

quil.s.psequêdo mortê itulerût vel q videdo nô sunt mutati. Mors qp pe sctoꝝ bõis ê i adiutoꝝiû: malis i testimoniû. vt inde puersi sine excu satiõe pereât? vñ electi exemplû ca piût ꝛ viuût. Chry.i ho. hoc ât eos ꝯsolabat: nõ qꝛ alioꝝû cupiebant pe nâs: sꝫ vt ꝯfidêtiâ hêant: qm̃ vbiqꝫ cû habêt pñtê ꝛ pñcientê. Hila. Nõ solû aût hoc testimonio excusatio igno râte diuinitatis adimêda ê psequê tibꝰ: sꝫ etiâ gêtibꝰ via pãdêda credê di xp̃m ptinaciter: inter sementium penas cõfessoꝝ vocibus predicatû: ꝛ hoc est qđ subiûgit. Gentibus.

Cû ât tradêt vos nolite cogitare quõ aut qđ loquamini. Dabit eñi vobis in illa hora qđ loquamini. Non eñi vos estis q loquimini: sꝫ spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Chry. in ho. Cû pmissis ꝯsolationibꝰ nõ paruâ ꝛ aliâ apponit: vt eñi nõ dicerêt: qualiter suadere poterimꝰ hoibꝰ talibꝰ psequẽtibꝰ plecutiõibꝰ existêtibꝰ iubet eos de rñsiõe ꝯfidere di. Cum aût tra. vos: no. co. q. aut qđ loqmini. Re. Duo aût dicit. Quõ aut qđ. qrû vnû refert ad sapientiâ: alteꝝ ad oris offm̃. Qꝛ eñi ꝛ ipe sub ministrabat vba q loqrent: ꝛ sapiêtiâ q ea pferrent: nõ fuerat necesse sctis pdicatoribus qđ loqrêtur: aut quõ. Hiero. Cû enim pꝑter christuꝫ ducamur ad iudices volûtatê tâtû naturâ p xp̃o debemꝰ offerre. Cetere rû ipe xp̃s q i nobis hitat loqt p se ꝛ spûscti i rñdêdo grâ ministrabit. Hila. Fides eñi nr̃a oibus pceptis diuine volûtatis intêta ad rñsionꝫ sciêtie struet: in exêplo hñs abrahâ cui postulâti ad hostiâ isaac nõ defuit aries ad victimâ. ꝛ iõ sedt. nõ eñ vos estis q lo. sꝫ spûs pa. ve. q lo. in vo. Re. Et est sensus. Uos acceditis ad certamen: sed ego sum q prelior. Uos vba editis: sꝫ ego sum qui loquor. Hinc paulus ait. An expiêtiâ qritis eiꝰ q in me loquit xp̃s? Hie. Per hoc aût ad pphaꝝ eos dignitatem reduxit: q. s. dei spû sunt locuti. Cû aût hec di. Ne solli. sitis qđ loqmini: alibi dr. Parati semp ad satisfactionê oi poscenti vos rationem de ea q in vobis ê spe. Cû eñi in medio amicoꝝû certamê erit: iubemur esse solliciti: cû ât est iudiciû terribile ꝛ plebes insaniêtes ꝛ timor vndiqꝫ auxiliû a xp̃o pbetur vt confidêter loquantur et non obstupescant.

Tradet aût frater fratrê i mortê ꝛ pr̃ filiû: ꝛ insurgêt filij in parêtes: ꝛ morte eos afficiêt: et eritis odio oibus hoibꝰ pꝑter nomen meum. Qui aût pseuerauerit vsqꝫ in finem: hic saluus erit.

Gl. premissa ꝯsolatõe subdit grauiora picula. vñ dr. Tradet ât frater fr̃eꝫ i mortê ꝛ pr̃ filiû ꝛ isurgêt fi. in pa. ꝛ mor. eos affi. Greg. i ho. Minorê eñi dolorê ingerût mala q ab extꝰneis: maioreꝫ q ab illis patimur de qrû mêtibꝰ psumebamꝰ: qꝛ cû dãno corpis mala nos cruciât charitatis amisse. Hie. Hoc ât i psecutiõibꝰ fieri crebro videmꝰ: nec vllꝰ ê iter eos fidꝰ affectꝰ quoꝝû diuersa est fides. Chry. Deide: qđ est multû horribilius: apposuit di. Et eritis odio oibꝰ hoibus: vt eñi cõcs orbis terraruꝫ hostes ita eos expellere tentabant. Hinc êt rursus apponit ꝯsolatio cû dicit. Propter nomen meû. Et cum hoc rursus aliud cõsolatoꝝium ponit cû subdit. Qui aût perseuerauerit vsqꝫ in finê: hic saluus erit. Qm̃ eñi ꝯsueuerût multi in pncipio qdê ee vehemêtes postea vo dissolui: pꝑter hoc ait. qm̃ finê reqro. Que eñi vtilitas est seminû in principio qdê floresceñtiû? postmodû aût tabescêtiû? Propter hoc autê sufficientem pseuerantiâ expetit ab ipsis. Hiere. Nõ eñi cepisse: sed pfecisse virtutis est. Remi. Nec inchoãtibus. sꝫ perseuerantibus premium tribuitur.

Perseuerantia expetit

Chry. Ne aūt aliq̄s dicat: q2 oīa xp̄s in apostolis fecit nihil mirabile est tales illos esse effectos nihil patiētes onerosum: ꝓpter hoc ait: ꝙ ꝑseuerantia eis ē op9. Et si eñ ex p̄mis eruti fuerit piculis aliis difficilioribus ꝯseruant: ꝛ post illa rurs9 alia succedēt: et nō stabūt quin insidias patianṫ donec viuūt. ꝛ hoc occulte isinuat dicēs. Qui ꝑseuerauerit vsq̄ i finē hic salu9 erit. Remi. i. q̄ p̄cepta fidei nō deseruerit: ꝛ in persecutionib9 nō defecerit: salu9 erit: q2 ꝓ ꝑsecutionib9 terrenis ꝑcipiet premia regni celestis. Et nōtādū. Q2 finis nō semꝑ signat cōsumptionē: sȝ aliq̄ñ perfectionē: iuxta illud. finis legis xp̄s est. vñ etiā potest esse sensus. Qui ꝑseuerauerit vsq̄ i finē. i. i xp̄o. Augu. xxi. de ci. dei. In xp̄o nāq̄ perseuerare est in fide eius ꝑmanere que per dilectionē operatur.

Cū āt ꝑsequēṫ vos i ciuitate ista: fugite i aliā. Amē dico vobis nō cōsūmabitis ciuitates israel donec veniat filius hominis.

Chry. i ho. postq̄ p̄dixit terribilia illa que post crucē et resurrectionē ꝛ ascensionē eis erāt vētura: rursus ducit eos ad māsuetiora. Non eñ iussit eos ad persecutionē audaciter ire sed fugere: vñ dicit. Cū āt ꝑse. vos i ci. ista: fu. in aliā. Q2. n. interi p̄ncipiū erat ꝯuersiōis eorū: cōdecente vtitur sermōe. Hiero. Hoc eñ ad illud tp̄s referēdū est cū ad predicationē apostoli mittebanṫ q̄bus ꝛ ꝓprie dictū est. In viam gentiū ne abieritis. ꝙ persecutionē timere nō debeāt sed declinare. Qd̄ q̄dē videm9 i p̄ncipio fecisse credētes q̄ñ orta hierosolymis ꝑsecutiōe dispersi sunt i vniuersam iudeā: vt tribulatiōis occasio fieret euāgelij seminariū. Augu. ꝯ faustū. Neq̄ tñ saluator quia non poterat tueri discipulos suos ideo fugere precipit ꝛ huius rei prior exemplū prebuit: sȝ instruebat hominis infirmitatē: ne deū tētare audeat quādo habet quid faciat: vt quod cauere opȝ cauedat. Aug. p̄mo de ci. dei. Potuit aūt eos āmonere vt sibi man9 inferrēt: vt non in man9 persequētiū deuenirent. Porro si hoc ille nō iussit aut monuit vt ħ mō sui ex hac vita emigrarent: quibus migrātib9 se mansionem eternā preparaturū esse ꝓmisit: q̄lȝ exēpla apponāt gentes q̄ ignorāt deum manifestū est hoc nō licere credētib9 vnū verū deū. Chry. in ho. Ne aūt dicāt: quid igr̄ si ꝑsecutionē passi fugerimus et rursus hinc nos abiecerint: hūc destruēs timorē ait. Amē di. vo. nō cōsū. i. nō p̄ueniet3 me circūeūtes palestinā: donec vos assumā. Raba. Uel p̄dicit qd̄ nō ante p̄dicationib9 suis ad fidem perducent oēs ciuitates isrl' q̄ resurrectio domini fuerit perpetrata ꝛ in toto orbe terrarū p̄dicandi euāgeliū potestas cōcessa. Hila. Uel aliṫ. Ex vna in aliā fugam suadet: quia p̄dicatio eius primū a iudea effugata trāsit ad greciā. Deinde diuersis intra grecie vrbes apostolorū passionib9 fatigata. Tertio in vniuersis gētib9 demoratur: sed vt ostēderet gētes quidē aplorū p̄dicatiōi credituras: verū vt reliquum israel crederēt eē aduētui suo debitū ait. Nō ꝯsū. ci. isrl'. i. post plenitudinē gētiū ꝙ erit reliquū isrl' adimplēdū numerū sctōrū: futuro claritatis xp̄i aduētu est i eccl'ia ꝯuocādū. Augu. in ep̄la ad honosri. Faciēt ḡ serui xp̄i qd̄ p̄cepit vl' ꝑmisit: sicē ipe fugit i egyptū: fugiāt oīno de ci. in ciuitatē: q̄ñ eorū q̄sq̄ spiritaliter a ꝑsecutorib9 q̄riṫ: vt ab aliis q̄ ñ ita req̄rūṫ nō d̄serāṫ eccl'ia: sȝ p̄beāt cibaria cōserr. q̄s aliṫ viuere non posse nouerūt. Cū aūt oīuȝ. i. ep̄orū cle. ꝛ laicorū est cōe piculū: hi q̄ aliis idigēt nō d̄serāṫ ab his q̄b9 idigēt: aut igr̄ ad loca munita oēs trāsēāt: aut q̄ hūt necītatē r̄manēdi nō relinquāt ab eis: p q̄s illorū eccl'iastica est supplēda necītas: vt vl' ꝑiter viuāt vel ꝑiter sufferant quod eos paterfamilias volet pati. Remigius. Pre-

Uerbū dn̄i mūdo vulgatū.

doctrina euāgelica.

terea sciēdū est q̄ sicut ⁊ preceptū ꝑseuerādi in ꝑsecutionib⁹ spāliter ad apl̄os ꝑtinet: ⁊ ad eoꝝ successores viros fortes: sic lʒ lnia fugiendi satis cōuenit infirmis in fide q̄bus cōdescēdit pius magister: ne si se vltro ad martyrium obtulissent fortassis positi in tormentis negarent: leui⁹ em̄ erat fugere q̄ negare. Sed q̄nuis fugiēdo ꝑfecte fidei ꝯstantiā in se non ostēderēt: tñ magni meriti erāt. qm̄ oia pro xp̄o parati erāt deserere. s. fugiendo. Nisi aūt illis lniam fugiēdi dedisset: dicerent eos alīq̄ alienos esse a gl̄ia regni celestis. Hiero. Spūal'r autē possum⁹ dicere. Cū persecuti vos fuerit i vna ciuitate: h̄ ē in scripturaꝝ libro vel testimonio: nos fugiam⁹ ad alias ciuitates. i. ad alia volumina. q̄uis em̄ ꝯtentiosus fuerit ꝑsecutor ante p̄sidiū saluatoris aduenietq̄ aduersarijs victoria concedatur.

¶ Nō ē discipul⁹ sup̄ magistrū: nec seru⁹ sup̄ dn̄ʒ suū. Sufficit discipl'o vt sit sicut mag'r ei⁹: et seruo sicut dn̄s ei⁹. Si patrēfamilias beelzebub vocauerunt: q̄ptomagis domesticos eius?

¶ Chry. in ho. Qꝛ futurū erat vt discipuli cū ꝓmissis ꝑsecutiōib⁹ etiā diffamati: malā opinionē paterentur: qđ multis onerosi⁹ eē videbat' hic eos ꝯsolat' a seipo ⁊ ab his que de ip̄o sunt dicta cui ꝯsolationi nulla poterat eē eq̄lis. Hir'. Dn̄s ei lumē eternū: dux credētiū: ⁊ imortalitatis parēs discipulis suis in futurarū passionū solatiū an̄ ꝓmisit: vt gl'ie loco amplectamur si dn̄o nr̄o vel passionib⁹ adequemur. vn̄ dicit Nō est disci. sup̄ ma. nec seru⁹ super do. suū. Chry. in ho. Intelligendum donec fuerit discipul⁹ et seru⁹: non est inq̄ sup̄ magistrū ⁊ dn̄m: s'm honoris rōnez. Nec nihil ca q̄ raro cōtingūt hic obijcias: sed ab his que sunt in plurib⁹ suscipe hūc sermonem. Remi. Mag'rm aūt et dn̄m semetip̄m appellat: ꝓ seruū ⁊ discipulum suos vult intelligi apostolos. Glo. q. d. Ne indignemini tolerare q̄ tolero: qꝛ dn̄s suʒ faciēs qđ volo ⁊ mag'r docēs qđ vtile scio. Remi. Et qꝛ hec snia min⁹ videbat' fugiorib⁹ vbis ꝯgrua: q̄ tedāt verba manifestat cū subdit'. Si p'rem beel. voca. quāto ma. dome. eius? Chry. in ho. Nō dixit seruos: sʒ domesticos vt multā ad eos familiaritatē ostēderet': sicut et alibi dixit. Nō dicam vos seruos: sed amicos meos. Remi. quasi. d. Uos ḡ tp̄ales honores ⁊ hūanā gl'iam nō q̄ratis: dū me videtis ꝑ irrisiōes ⁊ opprobria gen⁹ hūanū redimere. Chry. i ho. Nō solū āt dixit: si dom⁹ dn̄ʒ ꝯuitiati sunt sʒ ip̄am spēm ꝯuitijs qm̄ beelzebub eū vocauerūt. Hier'. Beelzebub idolū est acharō qđ vocat' i regū volumie idolū musce. Beel ip̄e ē beel vl' sine baal. zebub āt musca d'r. p'ricipē ḡ demonioꝝ ex spurcissimi idoli appellabāt vocabulo: qui musca dicitur propter immūditiā que exterminat suauitatem olei.

¶ Ne ergo timueritis eos. Nihil em̄ ē optū q̄ nō reuelet': ⁊ occultū q̄ nō sciat'. Qđ dico vobis i tenebris: dicite i lumie: ⁊ qđ i aure auditis: p̄dicate sup̄ tecta. Et nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹: aīaʒ aūt nō p̄nt occidere: sed poti⁹ timete eū q̄ pōt ⁊ aīaʒ ⁊ corpus ꝑdere in gehennā.

¶ Remi. Post p̄missam cōsolationē aliā nō minorē subiūgit di. Ne ḡ timue. eos. s. ꝑsecutores. Quare autē nō eēt timēdū manifestat cū subiūgit. Nihil ei ē optū qđ ñ re. ⁊ occul. qđ nō sciat'. Hiero. Q̄uo ḡ in p̄nti seculo multoꝝ vitia nesciunt': sed de futuro tp̄e scribitur. Qñ iudicabit de⁹ occulta hoim ⁊ illuminabit las

tebras

tebras tenebrarū ⁊ manifesta faciet consilia cordiū. ⁊ est sensus. Nolite timere psecutorū seuitiā: ⁊ blasphemantium rabiē: q: veniet dies iudicij in q̄ ⁊ vr̄a virt⁹ ⁊ illorū nequitia demōstrabit. Hila. Igit̄ nō minas: nō cōuitia: nō ptātes insectantium monet eē metuēdas: q: dies iudicij nulla hec fuisse atq̧ inania reuelabit. Chry. in ho. Uel alr̄. Figura quidem eorū q̄ dicunt̄ vniuersalem vr̄ enunciationē hr̄e: verū nō de oibus: s3 de pmissis solū dictū est. q. d. si doletis audiētes ɔuitia: hoc cogitate: q: ⁊ ab hac suspitiōe post paruū eruemini. Uocāt q̄dē vos ariolos ⁊ magos ⁊ seductores: sed expectate parū et saluatores vos orbis terrarū vniuersi dicēt: cū p ipās apparueritis bn̄factores: nec illorū attendēt sermonib⁹ hoies: s3 rerū veritati. Remi. Quidam aūt dicūt q his verbis pmiserit dn̄s discipl'is suis q p eos eēnt reuelāda oia occulta mysteria: q̄ sub velamine lr̄e legis latebāt. vn̄ apl's dicit. Cū conuersi fuerint ad xp̄m: tunc auferet̄ velamen. ⁊ est sensus. Quare debetis timere vr̄os psecutores: cū tāte sitis dignitatis vt p vos occl'ta mysteria legis ⁊ pphārū sint manifesta? Chry. in ho. Deinde q̄s eos ab oi timore liberauerat: et altiores opprobrijs fecerat: nūc opportūo tpe eis loq̄t̄ de libera ppalatiōe q̄ est in pdicatiōe dicēs. Qd̄ di. vo. in te. di. in lu. et qd̄ in au. audi. p̄di. sup tec. Hila. Non legimus dn̄m solitū fuisse noctib⁹ sermocinari: ⁊ doctrinā i tenebris tradidisse: sed h̄ dicit q: ois sermo ei⁹ carnalib⁹ tenebre sūt: ⁊ v̄bū ei⁹ infidelib⁹ nox ē. Itaq̧ ab eo qd̄ dictū ē cū libertate fidei ⁊ ɔfessione ē loquēdū. Remi. Est ḡ sēsus. Qd̄ di. vo. i tene. i. iter iudeos incredulos. Uos dicite i lu. i. fidelibus p̄dicate. Et qd̄ i au. au. i. qd̄ dico vobis secrete: p̄dicate sup tecta i. palā corā oib⁹. Solem⁹ ei dicere. In aurē loq̄t̄ illi. i. secrete. Raba. Sane q ait. Predicate super tecta. iuxta morē puincie palestine loq̄t̄. vbi solēt in tectis residere: quia non sunt cacuminata: sed equalia. Ergo predicabitur in tectis: quod cūctis audiētibus palā dicet̄. Glo. Uel alr̄. Quod di. vo. in tene. i. dū adhuc in timore carnali estis. Dicite in lu. i. in fiducia veritatis: cū a spū sctō eritis illuminati. Et qd̄ in au. auditis. i. solo auditu percipitis. Predicate: ope cōplēdo. Sup tecta. i. qd̄ vos erudiui in puulo iudee loco vniuersis vrbibus in toto mundo audacter edicite. Chry. in ho. Sicut aūt qn̄ dicebat. Qui credit in me opa q̄ ego facio. ⁊ ille faciet: ⁊ maiora his faciet ita ⁊ h̄ mōstrat: qm̄ oia p eos opat̄: ēt plusq̧ p seipm. q. d. principiū ego dedi: s3 q pl⁹ ē p vos explere volo: h̄ aūt nō iniūgētis ē solū: sed ⁊ futurū p̄dicētis ⁊ ohdentis: qm̄ oia supabūt. Hila. Cōstanter ḡ igerēda ē dei cognitio. ⁊ pfundū doctrine euāgelice secret̄ i lumine p̄dicatiōis reuelandū: nō timēdo eos quib⁹ cū sit licētia in corpa tm̄: in aiam ius nullū est. Et iō subdit̄. Et no. ti. eos qui oc. cor. aiam aūt nō pn̄t oc. Chry. in ho. Uide q̄lr̄ oib⁹ eos statuit supiores nō sollicitudinē solū et maledictionē: neq̧ picula: sed ⁊ ipsam q̄ oibus vr̄ terribilior mortē suadens pp̄ter dei timorē cōtēnere. vn̄ subdit. Sed po. cū ti. q̄ pōt ⁊ aiam et cor. p. in ge. Hie. Nomē gehēne in veteribus libris nō inuenit̄: s3 pmo a saluatore ponit̄: q̄ram⁹ ḡ q̄ sit hui⁹ sermonis occasio: idolum baal fuisse iuxta hierusalē ad radices mōtis moria in q̄ b⁹ syloe fluit. Non semel l egimus. Hec vallis et parua cāpi planicies irrigua erat et nemorosa: plenaq̧ delitijs: ⁊ lucus i ea idolo ɔsecrat⁹. In tātā aūt ppl's isrl' demētiā venerat: vt deserta templi vicina ibi hostias immolaret ⁊ rigorē religionis delitie vincerent filiosq̧ suos incenderent demoni. et appellabatur locus ipse gehennon. i. vallis filiorum ennon. Hoc regum volumen ⁊ paralypomenō ⁊ hieremias scribūt plenissime: ⁊ cōminat̄ deus se locū ipm impleturū cadaueribus mortuorū.

Honor oplic⁹.

Tecta palesti

ne c lia.

Gehenna vn de di.

vt nequaꝙ vocet̃ tophet ꝛ baal:sed vocet̃ poliãdriũ .i.tumul⁹ mortuorum. Futura ḡ supplicia ꝛ pene ꝑpetue q̃bus pctõres cruciandi sunt hui⁹ loci vocabulo denotant̃. Aug. xiij. de ciui.dei. Hoc autẽ non antea fiet ꝙ aia corpi fuerit copulata:vt nulla direptione separent̃:ꝛ tñ tũc recta mors aie dr̃:quia nõ viuit ex deo:mors aũt corpis qꝛ in dãnatione nouissima:ꝙuis hõ sentire non desinat:tñ qꝛ sensus ipe:nec voluntate suauis nec quiete salubris:sed dolore penalis:est mors poti⁹ appellata ꝙ vita. Chry.in ho. Uide autẽ rursus:qꝛ nõ promittit eis liberationẽ a morte:sed suadet ꝯtemnere mortẽ:qd̃ multo mai⁹ est ꝙ erui a morte:ꝛ qd̃ hoc sermõe ea q̃ de imortalitate sũt dogmata ei⁹ isigit.

Nõne duo passeres asse veneũt? Et vn⁹ ex illis nõ cadit sup terrã sine patre vr̃o: vr̃i aũt ꝛ capilli capitis oẽs numerati sunt. Nolite ergo timere multis passerib⁹ meliores estis vos.

Chry.in ho. Postꝙ timorẽ mortis excluserat ne estimarẽt apl̃i ꝙ si interficerent̃:essent derelicti a deo: rursus sermonẽ de ꝓuidẽtia dei inducit dicẽs. Nõne duo passeres asse veneũt? ꝛ vn⁹ ex illis nõ cadet super terrã sine pr̃e vr̃o. Hiero. Et est sensus. Si pua aialia absqꝫ deo nõ decidũt auctore:ꝛ in oib⁹ est ꝓuidẽtia:ꝛ q̃ i his pitura sunt sine volũtate dei nõ pereunt:vos qui eterni estis nõ debetis timere ꝙ absqꝫ dei viuatis ꝓuidentia. Hila. Mystice aũt ꝙ vẽdit̃ corp⁹ atqꝫ aia est:ꝛ cui vendit̃ pctm̃ est. Qui ḡ duo passeres asse veneũt seipsos pctõ minimo vẽdũt:natos ad volãdũ ꝛ ad celũ pẽnis spũalib⁹ efferẽdos:sed capti p̃cij p̃ntiũ voluptatũ ꝛ ad luxũ secl̃i venales:totos se talib⁹ actionib⁹ nũdinant̃:dei aũt volũtatis est vt vn⁹ ex illis magis euolet:sꝫ lex ꝯstitutione dei ꝑfecta decernit vnũ ex eis potius decidere. Quẽadmodũ el si euolarẽt:vnum eẽnt fieretqꝫ corp⁹ spũale:ita pctõrũ p̃cio vẽditꝫ aia terrenã ꝯhit ex vitiorum sorde materiã:fitqꝫ vnum ex illis qd̃ tradat̃ i terrã. Hiero. Qd̃ aũt ait. Uestri aũt ꝛ capil.ca.oẽs nu.sunt. Immensem dei erga hoies oñdit ꝓuidentiam ꝛ ineffabilem signat affectum ꝙ nihil nostrorum deum lateat. Hila. In numerũ em̃ aliq̃d colligi diligẽtie est. Chry. Uñ h̃ dicit nõ ꝙ pilos de⁹ numeret:sed vt diligẽtẽ cognitionẽ ꝛ multã circa eos ꝓuidentiaꝫ oñdat. Hiero. Deridẽt autem intelligẽtiã eccl̃iasticã in h̃ loco:q̃ carnis resurrectionẽ negãt:q̃si nos ꝛ capillos q̃ nũerati sunt ꝛ a tonsore decisi oẽs dicam⁹ resurgere:cum saluator nõ dixerit. Uestri autẽ ꝛ capilli oẽs saluãdi sunt:sed numerati sunt. Ubi numer⁹ est scia numeri demonstrat̃ non eiusdẽ numeri ꝯseruatio. Aug. vlti.de ciui.dei. Quãuis et de ipsis capillis possit inquiri:vtrũ redeat q̃cq̃d tondẽtib⁹ decidit:qd̃ si reditu rũ ẽ:q̃s nõ exhorreat illam deformitatẽ? Semel aũt intellecto ita nihil piturũ esse de corpe:ita vt deforme nihil sit in corpe:sil̃ intelligit̃ ea q̃ deformẽ factura fuerant enormitatẽ masse ipsi accessura esse:nõ locis q̃b⁹ mẽbroꝝ forma turpet̃: velut si de limo vas fieret qd̃ rursus in eũdẽ limũ redactũ totũ de toto iterũ fieret:nõ eẽt necesse vt illa ps limi q̃ in ansa fuerat ad ansam rediret: aut q̃ fundũ fecerat ipsa rursus faceret fundũ:duꝫ tñ totũ reuerteret̃ in totũ.i.tot⁹ ille lim⁹ in totum vas nulla sui parte perdita remaneret. Quapropter si capilli totiens tonsi ad sua loca deformiter redeũt non redibũt.qꝛ in eãdẽ carnẽ vt quẽcunqꝫ locũ ibi corporis teneãt:seruata ptiũ ꝯgruẽtia materie in vtilitatem vertent̃. Quãuis qd̃ dicit. Capillus capitis vr̃i nõ peribit:non de longitudine:sꝫ de numero capillorũ posset intelligi. vnde ꝛ hic dr̃. Capilli capitis vestri numerati sunt. Hila.

Glorio soꝝ corpoꝝ integritas.

Neqꝫ eñ dignũ negociũ est pitura nũerare. Ut igit̃ nihil ex nobis periturũ esse cognoscerem⁹ ipo capillorꝫ nostrorũ supputatorꝫ nũero iudicat̃. Nullus igit̃ corporꝫ nostrorꝫ casus est ptimescẽdus. Et iõ subditur. Nolite ẽ timere: multis passerib⁹ meliores estis vos. Hie. In q̃ manifesti⁹ supior expõnis sensus exp̃ssus ẽ: q̃ timere nõ debeãt eos q̃ põt corp⁹ occidere: qm̃ si sine dei scia parua quoqꝫ aialia nõ decidũt: q̃tomagis hõ q̃ ap̃lica fultus sit dignitate? Hil. Uel cũ dicit plurimis eos añ stare passerib⁹: ostẽdit multitudini infidelium electionẽ fideliũ p̃ferre: qꝛ his casus in terra est: illis volat⁹ in celũ. Remi. Mystice ãt xp̃s caput est: apl̃i capilli: qui pulchre numerati dicũtur: qꝛ nomina sanctorum scripta sunt in celis.

Anagogic⁹ intellectus.

¶ Ois ergo q̃ cõfitebit̃ me corã hoib⁹: ꝯfitebor ꝛ ego eũ corã patre meo q̃ ĩ celis est. Qui aũt negauerit me corã hoib⁹: negabo ꝛ ego eũ corã patre meo q̃ in celis est.

¶ Chry. Eijciẽs dñs timorẽ q̃ discipulorꝫ ꝯcutiebat aĩam per ea q̃ consequunt̃ rursus eos ꝯfortat: non solum timorẽ eijciẽs: sed ꝛ spe p̃miorum maiorũ eos erigẽs in liberam p̱palationẽ ṽitatis dicẽs. Ois ergo q̃ ꝯfitebit̃ me corã hoib⁹: ꝯfitebor ꝛ ego eũ corã p̃re meo q̃ est in celis. Hila. Hoc ꝯcludẽdo dicit: qꝛ doctrinis talib⁹ cõfirmatos opꝫ liberã de deo ꝯfitendi habere cõstantiã. Remi. Cõfessio aũt hic illa intelligenda est: de qua dicit apl̃s. Corde creditur ad iustitiã: ore fit cõfessio ad salutẽ. Ne ẽ aliqs putaret se absqꝫ oris cõfessione posse saluari: nõ solũ ait. Qui me confessus fuerit: sed addit. Corã hoibus. ꝛ iterũ addit. Qui aũt negauerit me corã hoib⁹ negabo ꝛ ego eũ corã patre meo q̃ est in celis. Hila. In q̃ ostẽdit quales nos nois sui testes hoib⁹ fuerimus: tales apud deũ patrẽ testimonio ei⁹ vsuros. Chry. in ho. Ubi cõsiderandum est: qꝛ in pena amplius est suppliciũ: et in bonis maior retributio. Quasi. d. Superabũdasti prius me hic ꝯfitẽdo aut negãdo: supabũdabo ꝛ ego ineffabiliter tibi maiora dãdo. Illic eñ ego te cõfitebor aut negabo. Propter hoc si feceris aliqđ bonũ: ꝛ nõ susceperis retributionẽ: ne turberis: cũ additamento eñ in futuro tpe retributio te expectat. Et si feceris aliqđ malũ ꝛ nõ exolueris vindictam nõ contẽnas: illic eñ te excipiet pena: nisi trãsmuteris ꝛ melior fias. Ra. Et sciendũ q̃ negare q̃ deus nõ sit: nec pagani possunt: sed q̃ nõ sit de⁹ filius ꝛ pater negari ab infidelib⁹ põt. Confitebit̃ ergo aliquẽ filius apud patrẽ q̃ p̱ filiũ habebit accessũ ad p̃rem. Et qꝛ fili⁹ dicet. Uẽite bñdicti p̃ris mei. Re. Negabit aũt negantẽ se: qꝛ p̱ ipm nõ h̃ebit accessum ad patrẽ: ꝛ a ꝯspectu sue diuinitatis ꝛ p̃ris repellet̃. Chry̅. Ideo aũt nõ solũ fidẽ q̃ est ẽm mentẽ: sꝫ ꝛ ꝯfessionẽ exigit oris: vt erigat nos in liberã p̱palationẽ ꝛ ampliorem amorẽ excelsos nos faciẽs. Hec aũt ṽba ad vniuersos loquitur: et neqꝫ p̱sona apl̃orꝫ vtit̃ solũ. Nõ eñ solos apl̃os: sed ꝛ discipulos eorꝫ facit viriles. Qui nũc hoc seruat: non solũ cũ libera p̱palatione docebit: sed ꝛ oĩbus facile suadebit: huius enim verbi obseruatio multos ad apostolos adduxit. Raba. Uel confitetur quis iesum ea fide que per dilectionem operatur: mandata eius fideliter implendo: negat qui preceptis non obedit.

Deũ eẽ negari nõ põt.

¶ Nolite arbitrari: qꝛ venerĩ pacẽ mittere ĩ t̃rã. Nõ veni pacẽ mittere: sed gladiũ. Ueni eñ separe hoiem aduersus p̃rẽ suũ: ꝛ filiã aduersus matrẽ suã: ꝛ nurũ aduersus socrum suam: ꝛ inimici hominis domestici eius.

Pacis mãdatum a dño.

¶ Hieron. Supra dixerat: Qd dico vobis in tenebris dicite in lumine. nũc infert quid post predicationẽ sequatur dicẽs. Nolite arbi. q; ve. pa. mit. i ter. Nõ ve. pa. mit. sed gla. Glo. Uel aliter ꝯtinua. Sicut timor mortis nõ dꝫ attrahere: sic nec carnalis affectus. Chry. Qualr ergo eis iniũxit vt in vnãquãq3 domũ ingredientes pacẽ indicerẽt: Qualr etiã ⁊ ãgeli dixerũt. Gl'ia i excelsis deo: ⁊ in terra pax hoĩbus. qm hic maxime ẽ pax cũ id qd egrotat icidit: cũ id qd litẽ infert separat: ita em̃ possibile erit celũ terre copulari. Nã ⁊ medic⁹ ita reliquũ ꝯseruat corp⁹ cũ id qd insanabiliter se hꝫ absciderit. Ita qdẽ ⁊ in turri babel gestũ est: malã em̃ pacẽ bona dissonantia soluit. Ita et paulus eos q aduersus eũ ꝯsonabãt diuisit. Nõ enim vbiq3 ꝯcordia bonũ est: nã ⁊ latrones ꝯsonant. Hoc aũt pliũ nõ est sui ꝓpositi: sꝫ illorũ cõsilij. Hiero. Ad fidẽ em̃ xpi totus orbis ꝯtra se diuisus est. Unaqueq3 dom⁹ ⁊ infideles habuit ⁊ credentes: ⁊ ꝓpterea bellum missum est bonũ: vt rumperet pax mala. Chry. Hoc ãt dixit quasi discipulos cõsolãs: ac si diceret. Ne turbemini: quasi pter spẽ his cõtingentibus: ꝓpt hoc ei veni vt pliũ mittã. Et nõ dixit pliũ: sed qd difficili⁹ est gladiũ. Uoluit em̃ aspitate ṽborꝫ eorũ excitare auditũ: vt nõ in difficultate rerũ deficiãt: ne aliqs dicat q blãda suasit: sꝫ difficilia occultauit. Meli⁹ ẽ em̃ i reb⁹ mãsuetudinẽ videre q in ṽbis: ⁊ ꝓpt hoc in his nõ stetit: sꝫ exponẽs plij speciẽ ostẽdit hoc esse ciuili bello difficili⁹ dicẽs. Ueni em̃ separe hoiem aduersus patrẽ suum: ⁊ filiam aduer. ma. suã: ⁊ nurũ aduer. socrũ suã. In quo ondit q nõ solũ in familiarib⁹ erit hoc pliũ: sed in amantissimis ⁊ valde necessarijs: qd maxie xpi ṽtutẽ ostẽdit: q; discipuli hec audientes ⁊ ipsi susceperunt: ⁊ alijs suaserũt. Quamuis autem non ipse xps hãc separationem fecerit: sed illorum malitia: tñ dicit se facere s'm scripture ꝯsuetudinẽ. Scriptũ est em̃. Dedit eis deus oculos vt nõ videant. Hoc aũt maxime ostẽdit vet⁹ testamẽtũ nouo esse cognatũ. Etenim in iudeis vnusqsq3 primũ interficiebat: qñ vitulũ fecerũt: ⁊ qñ beelphegor imolauerunt: vñ vt monstraret eundẽ esse cui hec et illa placuerũt pphetie meminit dicens. Et inimici hois domestici eius. Et in iudeis tale aliquid ꝯtigit: erant em̃ pphete ⁊ psuedo pphe ⁊ plebs scidebat ⁊ domus diuidebant: ⁊ hi qdez his credebant: alij aũt illis. Hiero. Hic autẽ locus prope ijsdẽ verbis in michea ppheta describit. Et notãduꝫ vbicũq3 de veteri testamẽto testimoniũ ponitur vtrũ sensus tm̃ an ⁊ ṽba consentiant. Hila. Mystice autẽ gladius telorũ olm acutissimũ est in quo est ius ptãtis et iudicij seueritas ⁊ aiaduersio pctõrum. Dei igit verbũ nuncupatũ meminerim⁹ in gladio: q gladi⁹ missus est i terrã. i. pdicatio eius hoim cordibus infusa. Hic igit qnq3 habitantes in vna domo diuidit: tres in duo: et duo in tres: ⁊ tria ad hominẽ referimus. i. corpus ⁊ aiam ⁊ voluntatẽ: nam vt corpori ala data est: ita ⁊ ptãs homini vtẽdi vtroq3 vt vellet idultã est. Atq3 ob id lex est ꝓposita voluntati: sed hoc tm̃ in illis dephendit: q primi a deo figurati sũt. Sꝫ ex peccato atq3 infidelitate primi parẽtis seqntibus gñationib⁹ cepit esse corporis nostri pr pctm̃: mr aie ifidelitas. Uolũtas aũt sua vnicuiq3 adiacet: ergo iã vnius dom⁹ qnq3 sunt. Cũ ergo innouamur baptismi lauacro p virtutẽ verbi ab originis nrẽ peccatis separamur: recisiq3 quadã obsectione gladij dei a pris ⁊ mris affectionibus dissidemus: fitq3 grauis in domo vna dissensio et domestica nouo hoi erunt inimica: q; ille manere in spũs nouitate gaudebit. ea ṽo q a pstapie antiqtate deducta sunt: cõsistere in his qbus oblectantur concupiscunt. Augu. de qſ. euã. Uel aliter. Ueni separare homi. aduer. pa. suum: quia renunciat quis

Uerbũ dei gladi⁹ est.

diabolo q̄ fuit filius eius. Et filiam aduersus matrem: nam plebs dei aduersus mundanā ciuitatē hoc est pniciosam societatē gn̄is humani: quā nunc babylonia: nunc egypto: nūc sodoma: nūc aliis atq3 aliis nominib⁹ scriptura signat. Nurū aduersus socrū suā: ecclesiā aduersus synagogā: q̄ fm carnē xp̄m peperit spōsum ecclesie. Diuidunt autē in gladio sp̄ūs: qḋ est verbū dei. Et inimici hoīs domestici ei⁹: cū q̄bus ante ꝯsuetudinē implicat⁹ erat. Rab. Nulla apud eos iura custodiri p̄nt: inter q̄s fidei bellū est. Gl. Uel alr. Hec dicit. q. d. Nō ad h̄ inter hoīes veni vt carnales affectus cōfirmē: sed sp̄uāli gladio dissecē. vn̄ recte dr. Et inimici hoīs domestici eius. Greg. iij. mo. Callid⁹ nāq3 aduersarius cū a bonoꝝ cordib⁹ repelli se cōspicit: eos qui ab illis valde diligunt exquirit. Et p eoꝝ v̄ba blandiens loquit q̄ plus ceteris amant: vt dū vis amoris cor pforat: facile psuasionis eius gladius ad intime rectitudinis munimē irrumpat.

¶ Qui amat patrē aut matrem plusq̄ me: nō est me dignus. Et q̄ amat filiū aut filiā sup me: nō ē me dign⁹. Et q̄ nō accipit crucē suā ꝛ seq̄tur me: nō ē me dign⁹. Qui inuenit aīam suā pdet illam: ꝛ qui perdiderit animā suā propter me: inueniet eam.

¶ Hiero. Qr an̄ p̄miserat: non veni pacē mittere: sed gladiū: ꝛ diuidere hoīem aduersus p̄rem ꝛ matrem ꝛ socrū: ne quis pietatem religioni anferret subiecit dicēs. Qui amat pa. aut ma. plusq̄ me nō est me dignus. Et in cantico legimus canticorum. Ordinauit in me charitatē. Hic em̄ ordo in oī affectu necessari⁹ est. Ama post deum patrem aut matrem aut filios. Si autem necessitas venerit vt amor parentum aut filioꝝ dei amori cōparet: ꝛ non pos sit vtrūq3 saluari: odiū in suos: pietas in deū est. Non ergo prohibuit amari patrē aut matrē: s3 signāter addidit. plusq̄ me. Hila. Illi enim q̄ domesticas hoīm charitates dilectioni eius p̄tulerit: futuroꝝ bonorū idignerūt hereditate. Chry. Si aūt paulus iubet p oīa parentibus obedire nō mireris: in illis em̄ solu3 dicit obediendū q̄ nō nocēt pietati: etenim sctm̄ est oēm eis alium reddere honorē. Cū autem ampli⁹ debito exegerint: nō oportet assentire. Sūt autē hec veteri testamēto ꝯsonātia: etem̄ illic eos q̄ idola colebāt: nō odio h̄re solū: sed ꝛ lapidare dn̄s iubet. ꝛ in deuteronomio dr. Qui dixerit p̄ri suo ꝛ matri sue: nescio vos: ꝛ f̄ribus suis ignoro illos hi custodierūt eloquiū tuū. Gl. Uf āt id in plurib⁹ accidere: vt parentes plus diligāt filios q̄ filij diligāt eos: ꝛ iō gradatim postq̄ suū amorē amori parentū esse preponēdū docuit: docet ꝯñr p̄ferendū eē filioꝝ amori dicēs. Et q̄ amat fi. aut fi. sup me: nō est me dignus. Raba. Per qḋ signat illū diuino consortio eē indignū q̄ ꝯsanguinitatis carnalē amorem proponit sp̄uāli amori dei. Chry. Deinde vt nō moleste ferāt illi. s. q̄bus amor dei prefert: ad altiorē adducit sermonē: aīa em̄ nihil ē familiari⁹ alicui: s3 tn̄ ꝛ hāc nō simplr eā haberi odio iussit: sed vt eā q̄s tradat in occisiones ꝛ sanguines: ostendēs q̄ nō solum ad mortē op3 esse paratū: sed ad mortem violentā ꝛ reprobatissimā. s. mortem crucis: vn̄ seq̄tur. Et q̄ non accipit crucē suā ꝛ seq̄tur me nō est me dignus. Nihil aūt adhuc eis de propria dixerat passiōe: sed interim in his eos erudit vt s̄monē de passione ei⁹ magis suscipiant. Hil. Uel q̄ xp̄i sunt crucifixerūt corp⁹ suū cū vitiis ꝛ cōcupiscētiis: ꝛ indign⁹ est xp̄o q̄ nō crucē suā in q̄ cōpatimur: ꝯmorimur: cōsepelimur: ꝯsurgim⁹: accipiēs dn̄3 sit secut⁹: in h̄ sacro fi dei sp̄ūs nouitate victur⁹. Greg. in ho. Crux q̄ppe a cruciatu dicitur: ꝛ

Ordo charitatis.

duobus modis crucē dñi baiulam⁹ tū aut per abſtinētiā carnē affligi: mus aut p ꝯpaſſionē ꝓximi neceſſi tatē illi⁹ nr̄am putam⁹. Sciēdū ꝟo eſt ꝙ ſunt nōnulli q̄ carnis abſtinē tiā nō p deo: ſed ꝓ inani gl'ia exhi: bēt: ⁊ ſunt nōnulli q̄ ꝯpaſſionē ꝓxi: mo: nō ſpūaliter ſ; carnal'r īpēdūt: vt ei nō ad ꝟtutē: ſ; quaſi miſerādo ad culpas foueāt. Hi itaq; crucē vi dent ferre: ſ; dñm nō ſequūt. Et iō ait. Et ſeq̄tur me. Chry. Q: ꝟo p̄ce: pta hec q̄ iniūgunt oneroſa videbā tur: ponit ⁊ vtilitatē eoꝝ maximā exiſtentē dicēs. Qui inuenit animā ſuā perdet eam. Quaſi dicat. Nō ſo lū hec que p̄miſit non nocēt ſed ma xime ꝓderunt: cōtraria ꝟo nocebūt ⁊ hoc vbiq; facit. Ab his eni; q̄ ho mines concupiſcunt inducit: ſicut ſi dicat. Propter q̄d nō vis contem nere aiam tuā? q: diligis eā. Quo: circa ꝓpter hoc ꝯtēne: ⁊ tunc ei ma xime ꝓderis. Re. Ala aūt in hoc lo: co nō ſuba eſt itelligē da: ſed hec vi ta pñs: ⁊ ē ſenſus. Qui iuenit aiam ſuā. ſ. hāc p̄ntē vitā. i. q̄ hanc lucē et ei⁹ dilectionē ⁊ voluptates ad hoc deſiderat vt ſemꝑ inuenire poſſit: iſtā quā ſemꝑ ſeruare cupit ꝑdet: ⁊ aiam ſuā eterne dānatiōi preparat. Raba. Uel al'r. Qui ſalutem aie ſue q̄rit eternā ꝑdere: hoc eſt in morte dare non dubitat: vtriq; aūt ſenſui congruit apte q̄d ſequit. Et q̄ ꝑdi: derit aiam ſuā ꝓpter me: inueniet eā. Remi. Ideſt q̄ hanc tpalē lucem ⁊ eius dilectionis ⁊ voluptates tpe ꝑſecutionis ꝓpter cōfeſſionē nois mei cōtēpſerit: aie ſue iueniet eter nā ſalutē. Hi. Sic ergo ꝑficit lucrū aic in mortē ⁊ dānum in ſalutē: de: trimento eīm breuis vite ſenus im mortalitatis acquiritur.

Nota: bilis di uiſio.

Qui recipit vos: me reci pit. Et q̄ me recipit: recipit eū q̄ me miſit. Qui recipit ꝓ pħam i noie ꝓphe: mercedē ꝓphe accipiet. Et q̄ recipit iuſtū i noie iuſti: mercedē iu ſti accipiet. Et q̄cūq; potū dederit vni ex minimis iſtis calicē aq̄ frigide tm̄ in noie diſcipuli: amen dico vobis non perdet mercedem ſuā.

Hiero. Dñs ad p̄dicationē diſci pulos mittens: docet pericula non timēda: affectū ſubiūcit religiōi: au rū ſupra tulerat: es de zona excuſſe rat: dura euāgeliſtarū cōditio. Un de ergo ſumpt⁹? vñ vict⁹? vñ neceſ: ſaria? ⁊ cetera. Et iō auſteritatē pre ceptoꝝ ſpe tēperat ꝓmiſſoꝝ inq̄ēs. Qui recipit vos me recipit: vt in ſu ſcipiēdis apoſtolis vnuſq̄ſq; credē tiū xp̄; ſe ſuſcepiſſe arbitret. Chry. Sufficientia ſiq̄de; erant premiſſa ad ꝑſuadendū eis q̄ erāt apoſtolos ſuſcepturi. Quis eīm eos q̄ ita erāt fortes ⁊ oēs contēnebāt: vt alii ſal: uarent: non ſuſciperet cū oī deſide rio? Et ſuperi⁹ q̄dē penā cōminat⁹ eſt his q̄ nō reciperent. hic aūt retri butionem promittit recipiētibus. Et primo quidē repromittit hono: rē ſuſcipientibus ap'los vt xp̄m ſu ſcipiant ⁊ etiā patrē: vñ ſubdit. Et q̄ me recipit: recipit eū q̄ me miſit. Quid aūt huic honori fiet eq̄le: vt q̄s patrē ⁊ filium recipiat? Hila. In q̄bus ꝟbis docet ēt in ſe mediato: ris officiū q̄ cum ſit receptus a no bis atq; ipſe ꝑfectus ex deo ſit: de⁹ ꝑ illū trāſfuſus in nobis ſit: ⁊ ꝑ hūc ordinē gr̄arū non aliud ap'los rece piſſe q̄ deū: q: ⁊ in illis xp̄s: ⁊ i xp̄o deus habitat. Chry. Promittit aūt poſt hec ⁊ aliā retributionē dicēs. Qui reci. ꝓphetā in noie prophete: mer. ꝓphete accipiet: ⁊ q̄ re. iuſtum in no. iuſti mer. iuſti. accipiet. Non autē ſimpl'r dixit. Qui ſuſcipit pro: phetā: aut q̄ ſuſcipit iuſtum: ſed ad dit. In noie ꝓphe: ⁊ in noie iuſti: hoc eſt ſi nō ꝑꝑ vite hui⁹ eminētiā: neq; ꝓpter aliā tpaliū ſuſcepit: ſ; q: vel ꝓpha eſt: vl' iuſt⁹. Hier. Uel al'r. Q: ad ſuſceptionē mag'roꝝ diſcip'los puocauerat: poterat credentiū oc: culta eſſe reſponſio: ergo ⁊ pſeudo

Chri: ſt⁹ me: diator.

pphas ⁊ iudā pditorē debemus suscipere:vñ dñs dicit non psonas suscipiēdas esse ꝫ noīa:⁊ mercedē nō pire suscipiētis:lꝫ indign⁹ fuerit ꝗ suscept⁹ sit.Chry.Dicit aūt.Mercedē prophete et mercedem iusti accipiet.i.q̄lē decens est accipe eū ꝗ suscipit pphetā vel iustū:vel qualem ppheta aut iustus est accepturus. Chry.in ho.Nō em̄ ait mercedē de ppha vel iusto:ꝫ mercedē pphete vel iusti.Iste em̄ fortasse iustus est ⁊ q̄to i hoc mūdo nihil possidet tanto loq̄ndi p iustitia fiduciā maiorez habet:hūc cū ille sustētat ꝗ i h̄ mundo aliq̄d possidet illi⁹ iustitie libertatē sibi pticipē facit:et cum eo pariter iustitie p̄mia recipiet quem sustētando adiuuit.Ille pphetie spiritu plenus est:sed tm̄ corporeo eget alimēto.Et si corpus nō reficit:certū est ꝙ vox ipsa subtrahat.Qui igr̄ pphete alimēta tribuit:vires illi ad loquendū dedit.Cū ppheta ḡ mercedē pphe accipiat:ꝗ hoc ante dei oculos exhibuit qd̄ audiuit.Hiero. Mystice aūt ꝗ prophetā recipit vt prophetā:⁊ intelligit eum de futuris loquentē:hic pphete mercedem accipiet.Igitur iudei carnal'r intelligentes pphetas: mercedem non accipient pphetarū.Remi.Nonnulli ꝟo pphetā itelligunt dñm iesum xp̄m:de quo moyses dicit.Prophetam vobis suscitabit deus.quē silr̄ p iustū intelligunt: q: incōparabil'r iustus est.Qui ergo in noīe iusti et prophete.s.christi:prophetam vel iustum suscipit ab eo recipiet remunerationem pro cuius amore recipit. Hie.Poterat autē aliq̄s causari et dicere.Paupertate phibeor vt hospitalis esse nō possim:⁊ hanc excusatiōnē leuissimo exēplo diluit:vt calicem aque frigide toto aīo porrigamus dicens.Et quicūq̄ potum dederit vni ex minimis istis aque frigide calicem tantū i noīe discipuli: amē dico vobis non perdet mercedem suā.Frigide inquit non calide: ne ⁊ i calida paupertatis ⁊ penurie lignorū occasio quereretur.Re.Dicit aūt minimis.i.nō ppheta:non iusto: ꝫ alicui ex mīmis.Gl.Ubi nota deū magis ad piū affectū dātis respicere:ꝙ ad q̄titatē rei exhibite.Ul'minimi sunt ꝗ nihil penit⁹ hn̄t in hoc mūdo:⁊ iudices erūt cū xp̄o.Hila. Uel preuidens plures futuros tm̄ apostolatus noīe gloriosos:omni vero vite sue opere iprobabiles obsequium quod ipsis sub religiōis opiniōe delatū est mercede nō fraudat nā lꝫ ⁊ ipsi minimi essent.i.pctōrum oīm vltimi:nō inania tamen in eos ēt leuia sub frigide aque noīe designata officia esse decernit.Non em̄ peccatis hoīs sed discipuli nomini honor prestitus est.

Allegoria.

Christus ppheta ⁊ iust⁹ anthonomastice.

Cap.xj.

Et factū est cū consūmasset iesus pcipiens duodeciz discipl'is suis:trāsijt inde vt doceret ⁊ p̄dicaret in ciuitatib⁹ eoꝝ.

Rab.Postq̄ discipulos suos dñs ad p̄dicandū mittens:premissis verbis suos istruxit.Ipse ēt qd̄ docuerat ꝟbis:factis ipleuit:offerēs primā p̄dicationē iudeis:⁊ hoc ēq̄d d̄r. Et factū est cum ꝯsummasset iesus. Chry.i ho.Dicit aūt.Transijt inde. Q: em̄ eos misit:subtraxit seipsum: dans locū eis ⁊ tempus facere que iniunxerat:eo em̄ presente ⁊ curāte nullus ad discipulos vellet accedere.Re.Pulchre aūt de spūali doctrina:qua.s.apostolos istruxerat ad generalē transit in ciuitatibus predicando:q: i hoc de celis ad terras descendit vt oēs illuminarent:in quo facto monentur etiam sctī predicatores vt oībus prodesse studeant.

Ioānes aūt cū audisset i vīculis opa xp̄i:mittēs duos de discipulis suis ait illi.Tu es ꝗ vētur⁹ es:an aliū expectam⁹:Et respondens iesus ait ill'.Eūtes renūciate ioā

ní que audistis ꝛ vidistis. Ceci vidēt: claudi ambulant: leprosi mūdant: surdi audiūt: mortui resurgūt: pauperes euāgelizant: ꝛ beatus est ꝗ nō fuerit scādalizatus i me.

¶ Glo. Posuerat supra euangelista quō p miracula ꝛ doctrinā xp̄i tam discipuli ꝙ turbe instruebant: nūc ostendit: quō hec instructio vsqꝫ ad discipulos ioannis peruenerit: qui ad xp̄m emulationē habere videbātur: vn̄ dicit. Joānes aūt cū audisset in vinculis opera christi: mittens duos ex discipulis suis ait illi. Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Grego. Querendū autem nobis est. Joānes propheta ꝛ plusꝙ propheta: qui veniētē ad baptismuꝫ dominū ostendit dicēs. Ecce agnus dei: ecce ꝗ tollit peccata mundi: cur in carcere positus mittens discipulos requirit. Tu es qui ventur⁹ es: an aliū expectamus? tanꝙ si ignoraret quem ostenderat: ꝛ an ipse sit nesciat: quē ipse ꝓphetizando: baptizando: ostendendo ipsum esse clamauerat. Ambr. Nonnulli autē hoc sic intelligunt. Magnū quidem ita prophetam esse ioannem: vt xp̄m agnosceret annunciaret remissioneꝫ peccatorū futurā: sed tn̄ tanꝙ piū vatē quē vēturū crediderat non credidisse moriturū. Nō igitur fide sed pietate dubitauit. Dubitauit etiam et petrus dicens. Propitius tibi esto domine: non fiet hoc. Chryſ. in ho. Sed nō vtiqꝫ hoc hꝫ rationē. Joannes eñ neqꝫ hoc ignorabat: sed hoc primū testatus est dicēs. Ecce agn⁹ dei ꝗ tol. pec. mundi. Agnū enim vocans crucē diuulgat: nec aliter ꝙ p crucē pctm̄ abstulit mūdi. Qualiter autē maior ꝓpha est hic: si neqꝫ que ꝓpharū sunt noscit? Etenim Esaias dicit. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est. Greg. in ho. Sed aliter hic questio soluitur: si geste rei tp̄s pensat. Ad iordanis eñ fluenta positus: qꝛ ipse redemptor mūdi esset asseruit: missus vo in carcere an ipse veniat requirit: non quia ipsum esse mundi redemptorem dubitat: sed querit vt sciat: si is qui per se in mundū venerat: p se ēt ad inferni claustra descēdat. Hiero. Unde nō ait. Tu es qui venisti: sed tu es qui venturus es. Et est sensus. Manda mihi: quia ad inferna descensurus sum: vtrum te etiā inferis debeā nūciare: an aliuꝫ ad hec sacra missurus es? Chry. in ho. Sed qualiter ꝛ hoc habet rōnē? Cuius enim gratia nō dixit. Tu es qui vēturus es in infernum: sed simpliciter. Qui venturus es. Quis et derisibili⁹ videat̄ ꝙ ꝓpt hoc ei dixerit: vt ꝛ illuc abiens p̄dicaret: p̄sens eñ vita gr̄e tempus est: post obituꝫ autē iudiciū est ꝛ pena: qꝛ nare in nullo opus erat p̄cursore illic. Sed alr. Si infideles post mortē credētes essent saluādi: null⁹ peribit aliqñ: omnes enim penitebūt tūc ꝛ adorabūt. Oē eñ genu flectet̄: celestium terrestriū ꝛ infernorū. Glo. Cōsiderandū aūt est ꝙ non ideo Hieronymus et Greg. dixerunt ꝙ ioannes aduentū xp̄i in infernū p̄nūciatur⁹ esset: quia eius predicatione aliqui nō credentes cōuerterent̄ ad fidē: sed vt iustis in expectatiōe xp̄i manētibus ex vicino aduentu cōsolationē afferret. Hila. Certū est tn̄ ꝙ ꝗ vēturū vt p̄cursor nūciauit: ꝯsistentē vt propha agnouit: adeūtē vt cōfessor veneratus est: eius abūdanti scientie error non obrepsit. Nec sane credi potest spūssancti gratiam in carcere posito defuisse: cū aplīs virtutis sue lumē eēt in carcere positis ministratur⁹. Hie. Nō ergo q̄si ignorans interrogat: sꝫ quō saluator interrogat: vbi sit lazarus positus: vt ꝗ locū sepulchri indicabant: saltē sic pararentur ad fidē: vt viderēt mortuū resurgentem. Sic ꝛ ioānes interficiēdus ab herode discipulos suos mittit ad xp̄m: vt per hāc occasionē videntes signa atqꝫ virtutes crederēt in eū: ꝛ magro iterrogāte sibi discerent. Qꝛ aūt haberēt discipuli ioannis aliqd mordacitatis ex inuidia aduersus

Qōenā gelica.

Qōenā gelica soluit.

dhm: superior quoqz interrogatio demõstrauit cum dixerunt. Quare nos ꝛ pharisei ieiunam⁹ frequẽter discipuli aũt tui nõ ieiunãt? Chry. in ho. Donec igit ioães erat cum ipsis suadebat eis cõtinue de xp̄o: qꝛ aũt iã erat obiturus: ampli⁹ stu⸗ diũ facit. Etem̃ formidabat: ne relin quat in discipulis suis pnicioſi do⸗ gmatis ↄditionẽ: ꝛ maneãt abiecti a xp̄o: cui ꝛ a principio oẽs suos af ferre studuit. Si autem dixiſſet eis. Abite ad ip̄m: qꝛ melior me eſt: non vtiqꝫ ꝑsuasiſſet: sed estimarent humi lia de se sentiẽs hoc dicere: ꝛ sic ma gis eſſent ei affixi. Quid igit facit? Expectat ab eis audire ꝙ xp̄s mira cula facit: necqꝫ oẽs mittit sed duos quosdã quos nouerat fortaſſis alijs ꝑsuasibiliores exiſtẽtes: vt insuspi⸗ cabilis interrogatio fieret ꝛ ex re⸗ bus ipsis discerent distantiaꝫ inter eũ ꝛ iesum. Hila. Joãnes igitur non

Joan⸗ nes di⸗ scipulo rũ curã gerit.

sue: sed discipulorũ ignorantie con sulit: vt enim scirẽt nõ aliũ a se pre⸗ dicatũ: ad opera eius intuẽda, disci pulos suos misit vt auctoritatẽ di⸗ ctis suis illius opera cõferrẽt: nec xp̄s alius expectaret ꝙ̃ cui testimo niũ opa p̄stitiſſent. Chry. i ho. Xp̄s autẽ mentẽ noscẽs ioãnis: nõ dixit. Qm̃ ego suꝫ: qꝛ per hoc rursus ob⸗ sisteret hoc audiẽtib⁹: excogitaſſent em̃ ꝛ si nõ dixiſſent qđ iudei ad ip̄m dixerũt. Tu de teipso testimonium phibes: ꝛ ppter hoc a miraculis fe cit eos discere insuspicabilẽ doctri nã faciẽs ꝛ manifestiorẽ. Testimo⸗ niũ em̃ qđ eſt a reb⁹ credibilius eſt testimonio quod eſt a verbis: vnde ↄfestim curauit cecos ꝛ claudos et alios multos. nõ vt doceret ioannẽ scientẽ: sed hos qui dubitabãt. ꝛ iđ sequitur. Et respondens iesus ait illis. Euntes renũciate ioãni q̃ au⸗ distis ꝛ vidistis. Ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: paupe⸗ res euangelizantur. Hiero. Quod premiſſis nõ minus eſt, pauperes aũt euãgelizatos intellige: vel pau peres sp̄ũ: vel certe opib⁹ paupes.

Ut nulla inter nobiles ꝛ ignobiles inter diuites ꝛ egenos in p̄dicatio ne distantia sit: hec magistri rigoreꝫ hec preceptoris cõprobãt veritateꝫ qñ ois apud eũ q̃ saluari põt eq̃lis eſt. Chry. Qđ aũt ait. Et btũs eſt q̃ nõ fuerit scãdalizat⁹ in me inter nũ cios pcutit: qꝛ em̃ scãdalizabant in ip̄o: dubitationẽ eoꝝ nõ diuulgans: ꝛ soli eoꝝ ↄscie derelinquẽs: redar gutionẽ eoꝝ latẽter induxit. Hila. Itaqꝫ cui rei ioãnes cauiſſet osten⸗ dit dicẽs beatos eos in q̃b⁹ aliqđ i se scãdali nõ fuiſſet: qꝛ metu eius. s. ne scandalizarent: discipulos suos ioãnes vt xp̄m audirẽt misit. Greg. Uel aliť. infideliũ mẽs graue in xp̄o scãdalũ ptulit: cũ eũ etiã post tot mi racula moriẽtẽ vidit. vñ paul⁹ di cit. Nos p̄dicam⁹ xp̄m crucifixũ: iu deis q̃dẽ scandalũ. Quid ergo eſt di cere. Beatus qui nõ fuerit scanda lizatus in me: nisi aperta voce abie ctionem mortis se humilitatẽqꝫ si⸗ gnaret: ac si patẽter dicat. Mira qui dẽ facio: sed abiecta ppeti non dedi gnor: quia ergo moriendo te subse⸗ quor: cauendũ valde eſt hominibus ne in me mortẽ despiciãt: qui signa venerant. Hila. Prebet etiã mysti⸗ ce in his q̃ in ioãne gesta sunt intel ligẽtia amplior: vt ppheta ipso con ditionis sue gñe pphetizaret: qꝛ in eo forma legis lata eſt. Xp̄m em̃ lex annũciauit: ꝛ remiſſionẽ pctoꝝ pre⸗ dicauit: ꝛ regnũ celoꝝ spopondit: ꝛ ioãnes totũ hoc op⁹ legis expleuit igitur ceſſante iã lege que peccatis plebis inclusa: ne xp̄s poſſet intelli gi quasi vinculis ꝛ quasi carcere cõ tinebatur ad euangelia contuenda lex mittit: vt infidelitas fidẽ dictoꝝ cõtemplet in factis. Ambro. super lucã. Et fortaſſe isti discipuli quos misit: sunt duo populi: vnus qui ex iudeis credidit: alter q̃ ex gentib⁹.

Allego rica ex positio

¶ Illis aũt abeũtib⁹: cepit ies⁹ dicere ad turbas de ioã ne. Quid existis i desertũ vi dere? Arũdinẽ vẽto agitatã?

Sed qd existis videre? Hominē mollib⁹ vestitū. Ecce q mollib⁹ vestiūt: ī domib⁹ regū sūt. Sz qd existis videre? Prophetā. Etiā dico vobis ꝛ plus ꝗ pphetā. Hic ē ei de q scriptū est. Ecce ego mitto angelū meū an faciē tuā. q preparabit viā tuā an te.

¶ Chry. Quantū ad discipulos ioānis satis actū erat: certificati enim de xpo p signa que viderant recesserūt. Sz oportebat etiā turbas sanari: q ex interrogatione discipuloꝝ ioannis multa incōueniētia subintellexerint ignorātes mittētis consiliū. poterāt vtiqz dicere: qui tanta testatus est de xpo: aliter persuasus est nūc ꝛ dubitat vtrū sit ipse. Nunquid ergo alterās ad iesum hoc dicit? nūqd timidior a carcere fact⁹? nunqd vane ꝛ inaniter priora dixit? Nila. Ac ne illud qd imediate pmiserat referri posset ad ioanné tanꝗ scādalizatus esset in xpo subditur. Illis aūt abeūtibus cepit iesus dicere ad turbas de ioanne. Chrys. in ho. Propter hoc autē abeūtib⁹ eis vt non videatur hoi adulari. Corrigens aūt ꝛ plebē: nō ducit in mediū suspitionē eoꝝ: sz solutionē cogitationū eoꝝ inducit: q eos in dubitatione mittebat demōstrans se nosse occulta. Neqz eñ dixit sicut iudeis qd cogitatis mala? etenim si mala cogitauerint: nō tñ ex malitia: sz ex ignorātia: vñ nō loquitur eis dure: sed rñdet p ioāne ostēdēs ꝙ nō excidit a priori opiniōe. Hoc āt docet: nō solū pprio vbo: sz coꝝ testimonio. nō tm p ea q dixerūt: sed p ea q egerūt. Jōqz ait. Quid existis ī desertū videre? ac si diceret. Propter qd ciuitates dimittētes ꝯuenistis ī desertū? Nō eñ plebs tāta cū tāto desiderio ī heremū venisset: nisi magnū quēdā ꝛ mirabilē ꝛ petra solidiorē se videre existimās. Glo. Non aūt tūc exierāt in desertū ad hoc vt viderēt ioānē: nec eñ erat tūc in deserto sed in carcere: sed pteritū refert. qꝛ freqnter exierat ppls in deserto videre ioānē cū adhuc esset in deserto. Chry. in ho. Et vide qꝛ oēz aliā malitiā ptermittēs remouet a ioanne leuitatē de qua turbe dubitabāt: dicens. Arūdinē vento agitatē. Gre. in ho. Qd videlicet nō asserendo: sed negando intulit. Arundinem qppe mox vt aura contingit in partē flectit: per quam carnalis animus designatur: q mox vt fauore ꝛ detractiōe tangit in partē quālibet declinat. Arundo ergo vēto agitata ioannes nō erat: quē a status sui rectitudine nulla rerū varietas inflectebat: ac si dñs diceret. Hieron. Nunqd ob hoc existis in desertū: vt videretis hoiem calamo silēm qui oī vento circūfertur: ꝛ leuitate mētis de eo ambigeret: quē antea pdicaret. An forsitan stimulus inuidie cōtra me cogitur: ꝛ pdicatio ei⁹ vanā sectatur gloriā: vt ex ea ꝗrat lucra. Cur diuitias cupiat: vt affluat dapibus? locustis vescit ꝛ melle silueſtri: an vt mollibus vestiatur. pili camelorū sunt tegmen eius: ꝛ ideo subdit. Sz qd existis videre? hoiem mollib⁹ vestitum? Chry. in ho. Uel aliter: ꝙ nō sit Joānes silis calamo mobili per vestrum studiū significastis. s. in desertum exeuntes. Nō tñ potest aliqs dicere ꝙ ioānes quidē cōstans erat: sed postea lasciuie seruiens factus est mobilis: sicut eniz aliqs est iracūd⁹ natura: ali⁹ p infirmitatē longā: ita aliq sunt mobiles p naturā: aliū vo lasciuie seruiendo mobiles fiūt. Joānes aūt neqz natura mobilis erat: ppter qd dixerat. Nō existis videre arundinem vēto agitatā. Neqz lasciuie dās seipsum pdidit quā habebat excellentiaz: ꝙ ei nō seruierit lasciuie mōstrat sola solitudo ꝛ carcer. Si eñ vellet mollibus vestiri: nō heremū inhabitasset: sed regū palatia. vñ sequitur. Ecce q mollibus vestiūtur in domib⁹ regū sunt. Hier. Ex hoc ostenditur rigidā vitā ꝛ austerā predicationē Joānis ꝯstātia.

vitare debere aulas regũ et molliũ hominũ palatia declinare. Greg. in ho. Nemo aũt existimet i fluxu atq studio pciosarũ vestiũ pctã deesse: qr si hoc culpa nõ esset: nullo modo ioannẽ dñs de vestimenti sui asperitate laudasset. Et nequaq̃ petrus feminas a preciosarum vestiũ appetitu cõpesceret dicẽs. Nõ in veste preciosa. August. iiij. de doc. xpia. Cũ in oibus talibus nõ vsus rerum: sed libido vtentis in culpa est. Quisquis em̃ reb⁹ restrictius vtitur q̃ se hñt mores eoꝝ cũ quibus viuit: aut intẽperãs: aut supstitiosus est. Quisq̃s vero sic vtit̃ vt metas cõsuetudinis bonoꝝ inter q̃s versat̃ excedat aut aliqd significat: aut flagitiosus est. Chry. i ho. A loco aũt ꝛ vestimẽtis ꝛ a cõcursu hominũ: ei⁹ morib⁹ designatis iducit iã ꝛ pphetã ẽt eũ esse dicẽs. Sed qd existis videre pphetã? dico vobis ẽt plusq̃ pphaꝫ. Grego. Prophete em̃ ministeriũ est vẽtura predicere: nõ etiã demõstrare. Joãnes ergo plusq̃ ppheta est: qr eũ quẽ precurrẽdo pphetauerat etiam ostẽdendo nũciabat. Hier. In quo etiã ceteris pphis maior ẽ. Et qr ad priuilegiũ prophetale etiam baptismi accessit premium: vt suum dñm baptizaret. Chry. in ho. Deinde mõstrat ꝯm qd est maior dicens. Hic est enim de quo scriptũ est. Ecce mitto angelũ meũ añ faciẽ tuaꝫ. Hiero. Ut em̃ meritoꝝ ioãnis augmentũ faceret de malachia testimoniũ infert: in quo etiaꝫ angelus pdicat̃. Angelũ aũt hic dici ioanneꝫ non putemus nature societate: sed officij dignitate: id est nunciũ q̃ vẽturum dñm nunciauit. Grego. Qui enim grece angelus: hic latine nuncius dr̃. Recte ergo q̃ nunciare supnũ nũciũ venerat angel⁹ vocatur: vt dignitatẽ seruet in noie quã explet in operatiõe. Chry. in ho. Mon-

Dignitas ioãnis.

strat igitur ꝯm quid est maior ioannes prophetis: ꝯm id scꝫ q̃ est ppe christum. Et ideo dicit. Mitto ante faciẽ tuã. hoc est prope te: sicut eniꝫ qui prope currum regis incedunt aliis sunt clariores: ita ꝛ ioãnes ppe xpi presentiam. Glo. Deinde aliũ prophete missi sunt vt aduentũ xpi annunciarent. Iste autẽ vt prepararet viã ipsius: vnde sequit̃. Qui preparabit viã tuã añ te. i. peruia reddet tibi corda auditoꝝ pniam pdicando et baptizando. Hila. Mystice aũt desertũ spũsancto vacuũ est sentiendum in quo habitatio dei nulla sit. In arundine hõ talis ostendit̃ de gloria seculi vite sue inanitate speciosus: in se autem fructu veritatis cauus: exterior placẽs ꝛ nullus interior ad omnem ventorum motũ: id est immundorum spirituum flatu mouendus: neq ad consistendi firmitatem valẽs: et anime medullis inanis: veste autem corpus quo induitur anima sig[illegible]ur: qd luxu ac lasciuijs mollescit: [illegible] regibus transgressorum angelorum nuncupatio est: hi em̃ seculi sunt potentes: mũdiq dominãtes. Ergo vestiti mollibus in domibus regum sunt: id est illorum quibus per luxum fluida ꝛ dissoluta sunt corpora: patet esse demonum habitationem. Grego. Joannes etiam mollibus vestitus nõ fuit: qr vitam peccantium non blandimẽtis fouit: sed rigore aspere inuectionis increpauit dicens. Genimina viperarum ꝛc.

¶ Amẽ dico vobis: nõ surrexit inter natos mulierum maior ioãne baptista. Qui autẽ minor est in regno celorum: maior est illo.

¶ Chryſ. Premissa cõmendatione ioannis ex pphete testimonio non hic stetit: sed iã sententiã propriam de ipso inducit dicẽs. Amẽ dico vobis: non surre. ma. inter natos mu. io. bapti. Raba. Ac si diceret. Quid dicerem per singula de cõmẽdatione ioãnis? Amen dico vobis: inter natos mulieruꝫ: inter natos inquit mulierũ nõ virginũ: mulieres enim pprie corrupte vocant̃. Si aũt Maria aliqñ mulier in euangelib nun-

Jesu d ioannis digna laus.

cupat: sciendum est interpreté mulieré pro femina posuisse: sicut ibi. mulier ecce filius tuus. Hiero. His ergo pfertur hominibus q̄ de mulieribus nati sunt ⁊ de cōcubitu viri: ⁊ non ei q̄ nat⁹ est ex ꝟgine ex spiritu sctō: ꝗuis i eo ꝙ dicit. Nō sur. inter na.mu.ma.io.bap.nō ceteris pphis ⁊ patriarchis cunctisq̧ hominibus ioanné ptulit: ꝫ ioāni ceteros exequauit. Nō em̄ statim sequr. Ut si alij maiores eo non sunt: ille maior alioꝝ sit. Chry. sup mat. Sed tanta cū sit iustitie altitudo vt in illa nemo possit esse perfect⁹ nisi solus deus puto ꝙ oēs scti q̄ntū ad subtilitatem diuini iudicij inuicem sibi inferiores sunt aut pores. ex q̄ intelligimus: qm̄ q̄ maioré se nō hꝫ maior omnibus est. Chry. i ho. Ne autem rursus superabūdantia laudis pariat aliqd incōueniés iudeis ioanné preferentibus christo cōueniéter hoc remouet dicēs. Qui aūt minor ē in regno celoꝝ: hꝫ maior est illo. Augu. contra aduersarium legis ⁊ prophetarum. Argumentatur auté ex hoc heretic⁹: ita velut rōcinando tanq̄ ioannes nō pertineat ad regnum celoꝝ: et ob hoc multo minus ceteri pphete illius populi quibus maior est ioānes. Hec auté verba domini duobus modis pnt intelligi. Aut em̄ regnū celoꝝ appellauit hoc qđ nondū accepimus: de q̄ in fine dictur⁹ est. Uenite bn̄dicti pr̄is mei percipite regnū: et qꝛ ibi sunt angeli: quib⁹ in eis minor maior est quolibet iusto portāte corpus qđ corrūpitur. Aut si regnū celoꝝ intelligi voluit ecclesiā: cuius filij sunt ab institutiōe generis humani vsq̧ nūc oēs iusti: dn̄s seipꝫ significauit q̄ nascēdi tpe minor erat ioāne: maior aūt diuinitatis eternitate: ⁊ dn̄ica ptāte. Proinde secūdū prioré expositioné ita distinguitur. Qui minor est in regno celorum: ac deinde subinfertur. Maior est illo. Scd̄m hāc aūt posterioré ita. q̄ aūt minor est: ac deinde subinfertur. In regno celorum maior est illo. Chry.

Here sis refellit.

Dicit autem in regno celorum. i. in spiritualib⁹ ⁊ vniuersis q̄ sunt secūdum celum: quidam autem dicunt qm̄ de aplis hoc dixit xp̄s. Hieroñ. Nos aūt simplr̄ intelligam⁹: ꝙ ois sanctus qui iam cuꝫ domino est sit maior illo: q̄ adhuc consistit in plio: aliud est em̄ victorie coronā possidere: aliud adhuc in acie dimicare.

¶ A dieb⁹ aūt ioānis baptiste vsq̧ nūc regnū celoꝝ vi patit: ⁊ violēti rapiūt illud. Oēs ei pphete ⁊ lex vsq̧ ad ioānē pphetauerūt: et si vultis recipere: ipse est helias q̄ venturus est. Qui habet aures audiendi audiat.

¶ Glo. Qꝛ dixerat superi⁹. Qui minor est i regno celoꝝ est maior ioanne: ne videret ioānes a regno celoꝝ esse alienus hoc remouet subdens. A die. aūt io. ba. vsq̧ nūc regnuꝫ ce. vim pa. ⁊ vi. ra. illud. Grego. Per regnum celoꝝ supnū soliū designat. cū quo pctōres q̄libet facinore polluti ad pniam redeūt ⁊ semetipsos corrigūt: quasi pctōres in locū alienū intrāt: ⁊ violēter regnū celoꝝ rapiunt. Hie. Si aūt prim⁹ ioānes baptista pniam pplis nūciauit dicens. Pniam agite: appropinquauit enim regnū celoꝝ: ꝯueniēter a dieb⁹ illi⁹ regnū celoꝝ vim patit ⁊ violēti rapiūt illđ. Grādis ē em̄ violētia i terra nos esse generatos: ⁊ celoꝝ sedē q̄rere et possidere per virtutem que non tenuimus per naturam. Hila. Uel aliter. Dn̄s aplos ire ad oues perditas israel iusserat: sed ois hec predicatio profectum publicanis ⁊ peccatoribus afferebat: itaq̧ viꝫ regnum patitur: ⁊ violenti diripiunt: quia gloria israel a patribus debita: a prophetis nūciata: a xp̄o oblata fide gentium occupatur et rapitur. Chry. Uel rapiunt regnum dei per fidem christi omnes qui cum festinatione veniūt. vnde dicit. A diebus aūt ioānis vsq̧ nūc. Et ita ipsi

Uim inferre celo quid sit.

tit z festinare facit ad fidē suā: simul aūt z his q̄ antea dicta sunt a ioāne opitulat. Si em̄ vsq3 ad ioannē oīa cōpleta sunt: ipe est q̄ vētur⁹ est. vñ subdit. Oēs em̄ pphete z lex vsq3 ad ioānē pphetizauerūt. Hiero. Nō q3 post ioānē excludat pphetas. Legimus em̄ i actib⁹ aplōꝝ z Agabū pphetizasse z q̄tuor v̄gines filias phi lippi. Sz vt lex z pphete quos scriptos legim⁹ q̄cq̄d pphetizauerūt d̄ dn̄o vaticinati sunt. Qđ ḡ d̄r. Usq3 ad ioannē pphetizauerunt. xp̄i tp̄s ōndit: z quē illi dixerūt esse vēturꝫ: ioānes venisse ōndit. Chry. Deinde aliā cōiecturā sui aduētus ponit dicēs. Et si vultis recipere ipe est helias q̄ venturus est. Dicit dn̄s in malachia. Mittā vobis heliā thesbitē. z de isto dicit. Ecce ego mitto angelū meū ante faciē tuā. Hier. Helias ergo ioānes d̄r: nō f3 stultos ph̄os z quosdā hereticos q̄ reuersionem alarū introducūt: sed q3 iuxta aliud testimoniū euangelij venerit in sp̄ū et virtute helie. z eādem sp̄ūssancti vel grām habuerit vel mēsurā. Sz z vite austeritas rigorq3 mētis helie z ioānis pares sunt: vterq3 in heremo: vterq3 zona pellicea cigebat. Ille qm̄ regē achab z iezabel ipietatis arguit fugere cōpulsus est: iste q2 herodis z herodiađ illicitas arguit nuptias capite truncat. Chry. z bn̄ dixit. Si vultis recipere libertatem ostendens z voluntaria expetēs mētē. Est em̄ ille hic z hic ille: q2 p̄cursores facti sunt vtriq3. Hieron. Hoc aūt qđ dc̄m est. Ipe est helias: mysticū esse z egere intelligētia sequens dn̄i sermo demōstrat dicēs. Qui habet aures audiendi audiat. Remig. Ac si diceret. Qui h3 aures cordis audiēdi. i. intelligēdi intelligat: q2 non dixit ioannem heliā esse in persona: sed in spiritu.

Sirus alaꝝ retundit.

¶ Cui āt silē3 estiabo gn̄ationē istā? Silis est pueris sedēcib⁹ in foro q̄ clamātes coeq̄lib⁹ dicūt. Cecinim⁹ vobis z nō saltastis: lamētauimus z nō planxistis. Uenit ei ioānes neq3 mādučās neq3 bibēs et dicūt: demoniū h3. Uēit fili⁹ hoīs mādučās z bibēs z dicūt: ecce hō vorax et potator vini: publicanoꝝ et pctōꝝ amic⁹ est. Et iustificata est sapientia a filijs suis.

¶ Hila. Tot⁹ hic sermo infidelitatis opprobriū est: z de affectu supioris querimonie descēdit: q2 insolēs plebs p diuersa fmonū gn̄a docta nō fuerit. Chry. Un̄ z interrogatiōē vtitur mōstrās qm̄ nihil qđ deberet fieri ad salutē eoꝝ: derelictū est dicēs. Cui aūt silem estimabo gn̄ationē istā. Glo. q. d. Tātus est ioannes: sed vos nec sibi nec mihi voluistis credere: z iō cui vos siles estiabo. p gn̄ationē accipit cōiter z iudeos et se cū ioāne. Remi. Mox aūt sibiipsi r̄ndet subiūgēs. Silis ē pueris sedētib⁹ in foro q̄ clamātes coeq̄lib⁹ dicūt: Cecinim⁹ vobis z nō saltastis: lamētauim⁹ z nō planxistis. Hila. In pueris pphe signant: q̄ in simplicitate sensus vt pueri p̄dicauerūt: z i medio synagoge tāq3 in publico fori cōuentu coarguūt: q3 cātantibus sibi officio corpis nō obsecundauerint: et q3 dictis suis nō pnerint: ad cātātiū em̄ modū saltātiū mot⁹ aptatur. Prophe em̄ ad cōfessionē psallēdi deo puocauerūt vt cātico moysi tenet: vt esaie: vt dauid. Hie. Dicūt ergo. Cecinim⁹ vobis et non saltastis. i. puocauim⁹ vos vt ad v̄rm cāticū bona opera faceretis: z noluistis. Lamētati sum⁹ z vos ad p̄niā3 puocauim⁹: z nec hoc quidē facere voluistis: sp̄nētes vtrāq3 p̄dicationem tā exhortatiōis ad virtutes q3 p̄nie post peccata. Remi. Quid est aūt q3 dicit coequalib⁹? Nunq̄d infideles iudei coequales erāt sanctis pphetis? Sz hoc dicit. Qm̄ de vna stirpe orti fuerūt. Hiero. Pueri etiā sunt de quibus esaias loq̄tur. Ecce

Allegoria.

ego et pueri mei quos dedit mihi dominus. isti ergo pueri sedent in foro vbi multa venalia sunt: et dicũt. Chry. Cecinimus vobis et non saltastis: hoc est remissam vitã ostẽdi ꝛ nõ persuasi estis. Lamẽtauim⁹ ꝛ non planxistis. hoc est ioãnes durã sustinuit vitã et non attendistis: non aũt dicit ille illud ꝛ ego hoc: sꝫ cõiter: qꝛ vna intẽtio vtriusqꝫ erat. vñ sequitur. Uenit eñi ioãnes neqꝫ mãducãs neqꝫ bibẽs ꝛ dicũt demoniũ habet. Uenit filius hominis ꝛc.

Manicheorum redargutio.

Augu. contra faustũ. Uellẽ autem vt mihi manichei dicerent: quid manducabat ꝛ qd bibebat xp̃s: q in comparatione ioannis nõ mãducantis neqꝫ bibentis: hic se dixit mãducãtẽ ac bibẽtẽ. Nõ eñi dictũ est ꝙ ioãnes oĩno nõ biberet: sꝫ ꝙ vinũ ꝛ siceram nõ biberet: bibebat ergo aquam. cib⁹ aũt eius non oĩno nullus erat: sꝫ locusta ꝛ mel silucstre. vñ ꝙ̃ dict⁹ est non mãducãs neqꝫ bibẽs: nisi qꝛ illo victu quo iudei vtebanꝉ nõ vtebaꝉ. hoc ergo domin⁹ nisi vtereꝉ: nõ in ei⁹ cõparatiõe mãducãs bibẽsqꝫ docereꝉ. Mirũ aũt si non manducãs dr̃ q locustas ꝛ mel comedit: ꝛ manducãs dr̃ qui pane ꝛ olere cõtentus est. Chry. Dicit ergo. Uenit iesus. ac si dicat p cõtrariã viã venimus ego ꝛ ioãnes: ꝛ idẽ fecim⁹: sicut si venatores per duas ꝯrias vias aliquod animal insequãtur: vt in alterũ incidat. vniuersum aũt hominũ genus ieiuniũ et duram vitã admiratur: et propter hoc dispensatũ est a prima etate ita nutriri ioãnẽ vt p hoc digna fide essent: q dicerenꝉ ab ipso. Incessit siquidẽ dñs per hanc viam quãdo. xl. dieb⁹ ieiunauit. sed tamẽ et aliter docuit ꝙ sibi esset credendum. multo eñi maius erat ꝙ testaretur pro eo ioãnes q per hanc viã incesserat: ꝙ̃ ꝙ ip̃e p hãc viã incederet. alr̃ ioãnes nihil pl⁹ ostẽdit preter vitã ꝛ iustitiam: christus aũt ꝛ a miraculis testimonium habebat: dimittẽs ergo ioãnẽ ieiunio fulgere ip̃e contrariã incessit viam: ad mensam intrans publicanorum et manducans ꝛ bibens. Hie. Si ergo ieiuniũ vobis placet cur ioãnes displicuit? si saturitas: cur fili⁹ hoĩs? q̃rũ alterũ demoniũ habẽtẽ: alterũ voracẽ ꝛ ebriũ nũcupastis. Chry. Qualẽ igiꝉ iã excusationẽ accipient? ꝓpter hoc subdit. Et iustificata est sapientia a filiis suis: hoc est. Et si vos ꝑsuasi non estis. sed me iam incusare non habetis: qꝺ et de patre ait propheta. Ut iustificeris in sermonib⁹ tuis. etsi eniꝫ nihil in vobis expleatur a procuratione dei: que est circa nos: omnia que sunt ex parte sua complet: vt in verecundis neqꝫ vmbrã relinquat ingrate dubitatiõis.

Notanda exẽpõ.

Hiero. Iustificata est ergo sapientia a filiis suis. i. dei dispẽsatio atqꝫ doctrina: vel ipse christus: qui est dei virtus et dei sapientia iuste fecisse ab apostolis suis filiis cõprobatus est. Hila. Est autem ipse sapiẽtia nõ ex effectu: sed ex natura. Plures eñi dictum apostolicum ꝙ ait christum dei sapientiam et dei virtutem his modis solẽt eludere: ꝙ in eo ex virgine creãdo efficax dei sapientia: ꝛ virtus extiterit: sꝫ ne tale posset intelligi ipsum se sapientiã nuncupauit eam in se: que nõ sunt eius ostẽdens. Nõ eniꝫ idẽ opus virtutis et virtus: ꝛ efficiẽs discernitur ab effectu. Augu. de. q. Uel iustificata est sapiẽtia a filiis suis: qꝛ sc̃ti apostoli intellexerunt regnum dei nõ esse in esca ꝛ potu. sꝫ i equanimitate tolerandi: quos nec copia subleuat: nec deprimit egestas: vnde et Pau. dicebat. Scio abundare ꝛ penuriã pati. Hieroñ. In quibusdam libris legitur. Iustificata est sapientia ab operibus suis. sapientia nãqꝫ non querit vocis testimonium: sed operum. Chry. Si autem exempla vilia sunt de pueris non mireris: ad imbecillitatem enim audientiũ loquebatur: sicut ezechiel multa exẽpla dicit iudeis cõueniẽtia dei magnitudine indigna. Hila. Mystice autem iudeos nec ioãnis predicatio inflexit: quibus ꝛ lex grauis visa est potib⁹ cibisqꝫ ꝓscriptis ꝛ dif-

Allegoria verbor.

ficilis et molesta pctm̄ in se q̄ demoniū nūcupauit dn̄s: q2 per obseruantie difficultaté necesse eis eēt in lege peccare rursusq3 i xp̄o euāgeliū p̄dicatio vite libertate nō placuit: p quā difficultates legis et onera la xata sunt. Et ad eā publicāi pctōres qui crediderūt: atq3 ita tot et tātis ad monitionū gn̄ib9 frustra habitis: nec p grām iustificāt: et lege sunt abdicati: et iustificata est sapia a filijs suis: ab his.s.q̄ regnū celorū fide iustificatione diripiūt cōfitētes iustū sapiētie op9: q̄ mun9 suū ad fideles a contumacibus transtulerit.

¶ Tūc cepit exprobrare ciuitatib9 i q̄b9 facte sunt plurie v̄tutes ei9: q2 nō egissent penitentiā. Ve tibi corozaiz: ve tibi bethsaida: q2 si i tyro et sidone facte eēnt v̄tutes q̄ facte sunt i vobis: oliz i cilicio et cinere pniam egissent. Verūtn̄ dico vobis: tyro et sidoni remissi9 erit i die iudicij q̄ vobis. Et tu capharnaū: nūqd vsq3 i celū exaltaberis: vsq3 i ifernū descēdes: Q2 si i sodomis fcē fuisset v̄tutes q̄ fcē sūt i te: forte mā sisset vsq3 in hāc diē. verūtn̄ dico vob: q2 t̄re sodomoꝝ remissi9 erit i die iudicij q̄ tibi.

¶ Glo. Hucusq3 iudeos cōiter icre pauerat: nūc aūt q̄si nolati q̄sdam ciuitates icrepat q̄b9 sp̄alr p̄dicauerat: nec tn̄ ꝯuerti volebāt. vn̄ dr̄. Tūc cepit exprobrare ciuitatib9 in q̄b9 fcte sūt plīme v̄tutes ei9: q2 nō egissent pniaz. Hiero. Exprobratio eñ ciuitatū corozaim et bethsaide et capharnaū: capl'i hui9 titulo pādit q̄ id exprobrauerat eis: q2 post factas v̄tutes et signa q̄plurima non egerint pniaz. Vn̄ subdit. Ve tibi corozaim: ve tibi bethsaida. Chryso. Ut aūt nō dicas a natura ip̄os esse malos ponit nomē ciuitatꝫ.s. bethsaida: a qua q̄nq3 processerūt apostoli: et em philipp9 et duo binarū p̄ncipaliū apl'orū hinc fuerūt.s. petr9 et andreas: iacō. et ioā. Hiero. Sed p hoc qd̄ dicit. Ve: he vrbes galilee a saluatore plāguntur: qd̄ post tanta signa atq3 v̄tutes nō egerint pniaz. Rab. Corozaim autē q̄ interpretat mysterium meum: et bethsaida que domus fructuū vel domus venatorū dr̄: ciuitates sunt galilee site in littore maris galilee. Plāgit ergo dn̄s ciuitates q̄ quōdā mysterium dei tenuerūt: et v̄tutū iā fructum gignere debuerūt: et in quas sp̄uales venatores sunt missi. Hiero. Et p̄ferūt eis tyrus et sidō vrbes idolatrie et vitijs dedite. et iō sequit. Q2 si in tyro et sidone facte essent v̄tutes q̄ fcte sunt in vobis: oli in cilicio et cinere pniam egissent. Gre. xxxv. mo. In cilicio q̄dē aspitas q̄ pūctio peccatoꝝ: i cinere āt puluis oñdit mortuorū. et iccirco vtrūq3 hoc adhiberi ad pniaz solet: vt in pūctione cilicij cognoscamus quid per culpam fecimus: et in fauilla cineris perpēdamus quid per iudicium facti sumus. Raba. Tyrus autem et sidon sunt vrbes phenicis. interpretatur autem tyrus angustia: et sidon venatio: et significat gentes quas venator diabolus in angustia peccatorum comprehendit: sed saluator iesus per euangelium absoluit. Hiero. Querimus autem vbi scriptum sit: quod in corozaim et bethsaida dominus signa fecerit. Supra legimus. Et circuibat ciuitates omnes et vicos curās oēm infirmitatem: et reliqua. Inter ceteras ergo vrbes et viculos estimādū est in corozaim et i bethsaida dominū signa fecisse. Aug. de p̄seuerātia. Nō ergo verū est q̄ his temporibus: et his locis euangeliū eius predicatū nō est in quibus tales omnes futuros esse presciebat: quales multi in ei9 corporali p̄ntia fuerūt: q̄ in cū nec suscitatis ab eo mortuis credere volue

Beth saida apl'orū patria.

rant. Ecce enī dn̄s attestat̄ q̄ tyrū ꝛ sidonū acturi essent magne humilitatis pn̄iam: si i eis facta essent diuinaꝝ signa ꝟtutū. Porro si ēt fm̄ facta que facturi essent si viuerent: morti iudicant̄: profecto q̄ꝛ fideles futuri erāt isti si eis cū tātis miraculis euangeliuꝫ fuisset p̄dicatū: nō sunt vtiq̄ puniēdi: ꝛ tn̄ in die iudicij punient̄. Sequit̄ enīꝫ. Uerūtn̄ dico vobis. Seueri⁹ ẜ punient̄ illi isti remissius. Hiero. Qđ iō est: quia tyrus ꝛ sidon naturalē tm̄ legē calcauerāt: iste ꝟo ciuitates post transgressionē naturalis legis ꝛ scripte etiam signa q̄ apud eos facta sunt paruiduxerūt. Raba. Impletū aūt hodie videm⁹ dictū saluatoris: q̄ꝛ scꝫ corozaim ꝛ bethsaida p̄n̄te dn̄o credere noluerūt. Tyrus autē ꝛ sidon postea euangelizātib⁹ discipulis crediderunt. Remi. Capharnaū aūt metropolis erat galilee: ꝛ insignis ciuitas illi⁹ p̄uincie: ꝛ iō dn̄s spālit̄er mētionē illi⁹ facit: dicens. Et tu capharnaū: nunqd vsq̄ in celū exaltaberis: vsq̄ ad infernū descēdēs? Hiero. in altero exemplari reperimus. Et tu capharnaum q̄ vsq̄ ad celū exaltata es: vsq̄ ad inferna descendes. Et est duplex intelligentia. vel iō ad inferna descēdes: qꝛ ẜ p̄dicationem meam supbissime restitisti. Uel iō q̄ꝛ exaltata vsq̄ in celū meo hospitio ꝛ meis signis atq̄ ꝟtutib⁹ tantū habēs priuilegiū maioribus plecteris supplicijs qđ his quoq̄ credere noluisti. Remi. Non solū aūt tyri ꝛ sidonis: sed ipa sodomoꝝ ꝛ gomorreoꝝ fuerūt leuia pctā p̄ ꝯparationē: et iō sequit̄. Qꝛ si in sodomis facte eēnt ꝟtutes que facte sunt in te: forte māsissent vsq̄ in hunc diē. Chry. In q̄ auget̄ eoꝝ accusatio: etenī maxima malitie demonstratio est: cū nō solū his q̄ tūc erant: sed his q̄ nunq̄ fuerant mali apparēt deteriores. Hierō. In capharnaum aūt q̄ interp̄tat̄ villa pulcherrima ꝯdēnat̄ hierl̄m: cui d̄r p̄ ezechielē. Iustificata est sodoma ex te. Remi. Ideo aūt dn̄s q̄ oīa nouit: in hoc loco ꝟbum dubitatiuū posuit. s. forte: vt demōstraret: q̄ꝛ liberū arbitriū concessum est hoīb⁹. Seqt̄ur. Uerūtn̄ dico vobis: q̄ꝛ terre sodomoꝝ remissius erit i die iudicij q̄ tibi. Et sciēdū est q̄ noīe ciuitatis vel terre: nō edificia vel domoꝝ parietes dn̄s increpat: sed homines in eis cōmorantes fm̄ spēm tropi: que est metonomia. In qua p̄ hoc q̄ continet: id qđ continetur ostenditur p̄ hoc autē qđ dicit. Remissus erit in die iudicij: apte demonstrat: q̄ꝛ diuersa sunt supplicia in inferno: sicut ꝛ diuerse sunt mansiones in regno celoꝝ. Hiero. Querat autē prudens lector ꝛ dicat. Si tyrus ꝛ sydon et sodoma potuerūt agere pn̄iam ad p̄dicationē saluatoris signorūq̄ miracula: nō sūt in culpa q̄ nō crediderūt: sed vitiū silentium in eo est q̄ acturis pn̄iam noluit p̄dicare? Ad qđ facilis et aperta est r̄nsio: ignorare nos iudicia dei: ꝛ singulariū eius dispensationū sacra nesciri: p̄positū fuerat deum iudee fines nō excederet ne iustā pharisei ꝛ sacerdotib⁹ occasionē persecutionis daret. vnde ꝛ ap̄ls p̄cepit. In viam gentiū ne abieritis. Corozaim ꝛ bethsaida dānant̄: q̄ p̄n̄te dn̄o credere noluerunt. Tyrus ꝛ sydon iustificantur q̄ ap̄lis illi⁹ crediderūt. Non queras tp̄a cū credentiū intuearis salutē. Remi. Soluit̄ aūt ꝛ aliter. Fortassis erāt plurimi i corozaim ꝛ bethsaida qui credituri erāt: ꝛ erāt multi in tyro ꝛ sydone qui nō erāt credituri. Et iō nō erāt digni euangelio. Dn̄s ergo ideo habitatoribus corozaiꝫ ꝛ bethsaide p̄dicauit vt illi q̄ credituri erāt: crederēt. ꝛ habitatorib⁹ tyri ꝛ sydonis p̄dicare noluit: ne forte illi q̄ non erant credituri: ꝯtēptu euāgelij deteriores facti atrocius punirentur. Augu. de perseuerantia. Quidam autem disputator catholicus non ignobilis: hunc euangelij locum sic exposuit: vt diceret p̄sciisse dn̄m tyrios et sydonios a fide: fuisse postea recessuros:

Imple tio verborum dn̄i.

Questio explicat̄.

cessuros: et cū factis apud se miraculis credidissent: et misericordia potius nō eū illic ista fecisse: quoniaꝫ grauiori pene obnoxii fierēt si fidē quā tenuerāt reliquissent: q̄ꝫ si eam nullo tpe tenuissent. Uel alit. Presciuit pfecto de⁹ bñficia sua: quib⁹ nos liberare dignat. hec aūt est predestinatio sanctoꝝ prescia. s. et preparatio bñficioꝝ dei: qb⁹ certissime liberant qcūqꝫ liberant. Ceteri aūt nō nisi in massa perditionis iusto diuino iudicio relinquantur: vbi tyrii relicti sunt et sydonii: qui ēt credere poterant si multa xpi signa vidissent: sed qm̄ vt crederent nō eis erat datū: et vñ crederēt ē negatū. Ex q̄ apparet hre q̄sdā in ipo ingenio diuinum naturalr munus intelligētie quo moueant ad fidem si ꝯgrua suis mētib⁹ vel audiāt vba vel signa ꝯspiciāt: et tñ si dei altiore iudicio a pditionis massa non sunt gre predestinatione discreti. nec ipsa eis adhibent vel dicta diuina vel facta: p que possent credere: si audirēt vtiqꝫ talia vl viderēt. In eadē perditionis massa relicti sunt etiā iudei q̄ nō potuerunt credere factis in cōspectu suo tā magnis clarisqꝫ virtutib⁹. Cū em̄ non poterāt credere: nō tacuit euāgeliū dicēs. Cū aūt tāta signa fecisset coram eis. nō poterāt credere: quia dixit esaias. Excecauit oculos illorum et indurauit cor eoꝝ. Nō erant ergo sic excecati oculi: nec sic induratum cor tyrioꝝ et sydonioꝝ quin credidissent: si qualia viderunt isti signa vidissent. Sꝫ nec illis profuit q̄ꝫ poterāt credere: qr predestinati nō erant: nec istis obfuisset: qd non poterāt credere: si ita predestinati eēnt vt eos cecos dñs illuminaret et induratis cor lapideū vellet auferre. Aug. de con. euā. Hoc aūt qd hic dr: etiā lucas cōmemorat continuatim cuidā sermoni dñi etiā hic ex ipsi⁹ ore cōiungēs. vñ magis vr ipse hoc ordine illa cōmemorari q̄ a dño dicta sunt: mattheus aūt sue recordationis ordinē tenuisse. aut illud qd mattheus ait. Tunc cepit exprobrare ciuitatib⁹. sic accipiendum putāt: vt punctū ipm tpis voluisse credat exprimere i hoc q̄ est. Tūc nō autem ipsum tps aliquāto latius quo hic multa gerebātur et dicebāt. Quisqꝫ g̃ credit: credat hoc esse bis dictū. Cum em̄ et apud vnū euangelistā inueniātur quedā que bis dixerat dñs: sicut apud lucā de nō tollēda pera in via: quid miruꝫ si aliquid aliud bis dictū sigillatim a singulis dr eodē ordie quo dictū est? Et iō diuersus ordo apparet in singulis: qr et tūc qn̄ ille et tunc qn̄ iste cōmemorat dictū est.

Intelligentia diuina aliqb⁹ iest naturalr.

Rñdens iesus dixit. Cōfiteor tibi pr̄ dñe celi et terre: qr abscōdisti hec a sapiētib⁹ et prudētib⁹ et reuelasti ea paruulis. Ita pater quoniā sic fuit placituꝫ ante te.

Chry. Qr sciebat dñs multos de superiori qōne dubitaturos. s. q̄ꝫ in dei xpm nō receperūt quē gentilitas tā pna suscepit rñdet hic cogitationib⁹ eoꝝ. Et iō dixit. Rñdens iesus dixit. Con. ti. pa. do. ce. et ter. Glo. Id est q̄ facis celos et relinqs in terrenitate q̄s vis. Uel ad literā. Augu. de ver. do. Si xps dixit confiteor. a quo longe est omne pctm̄ cōfessio nō est solius pctōris sed aliqn̄ etiā laudatoris. Confitemur g̃ siue laudātes deū: siue accusantes nosmetipsos. Dicit g̃. Cōfiteor te. i. laudo te: nō accuso me. Hier. Audiant ergo q̄ saluatorē non natū: sed creatū calumniant: q̄ꝫ patrē suū vocet celi et terre dñm. Si enim et ipse creatura est: et creatura cōditorem suū prem appellare pōt: stultū fuit nō et sui et celi et terre dñm vel patrē sibi appellare. Gras autem agit q̄ꝫ aplis aduent⁹ sui apparuerit sacra que ignorauerūt scribe et pharisei q̄ sibi sapiētes vident: et in cōspectu suo prudētes. Et iō sequit. Qr abscū. hec a sapiē. et pru. et reue. ea. par. Augu. de ver. do. Noie sapiētum et

Confessio xpi qualis fuerit.

prudentum supbos intelligi posse ipse exposuit cum ait. Reuelasti ea par. qd em̄ est puulis nisi hūilib⁹? Grego. xxvij. mo. Qd em̄ non subiū-xit. Reuelasti ea stultis: sed paruu-lis tumorē se dānasse innotuit: nō acumē. Chry. Uel dicens sapiētes: nō verā sapiam dicit: sed eam quaz videbātur scribe ꝛ pharisei ab elo-quētia hr̄e. Propter hoc neq; dixit. Reuelasti ea stultis: sed paruulis. i. informib⁹ aut rusticis: in quo eru-dit nos p oia ab elatione erui: hu-militatē aūt zelare. Hila. Celestiū ḡ verboꝝ archana atq; ꝟtutes sa-piētib⁹ abscōdunt: ꝛ puulis reue-lant: puulis malitia non sensu: sa-piētib⁹ ꝟo stultitie sue p̄sumptio-ne: nō prudētie eā. Chry. Reuelatū aūt esse his dignū est letitia: occul-tari aūt his non letitia: sed lachry-mis dignū est. Nō ḡ pp̄ter h̄ letat: sed qm̄ q̄ sapiētes nō cognouerunt cognouert hi. Hila. Facti aūt hui⁹ equitatē dn̄s pr̄ne voluntatis iudi-cio ꝯfirmat: vt q̄ indignant puuli in deo fieri stulti deinceps i sapia sua fiant. Et iō subdit. Ita pr̄: quoniam sic placitū fuit ante te. Grego. xxv. mo. Quib⁹ verbis exēpla humilita tis accipimus: ne temere discutere supna ꝯsilia de aliorum vocatione: alioꝝ ꝟo repulsione presumamus ōndens ꝙ iniustum esse non pōt qd placuit iusto. Hiero. In his ēt ver-bis blādiē'is affectu loquit ad pa-trē vt ceptū in ap̄lis cōpleat bene-ficiū. Chry. Hec aūt q̄ dn̄s discipu-lis dixit studiosiores eos fecerunt: qꝛ em̄ ꝯn̄s erat eos de se magna sa pere: q̄ demones abigebāt: iō hinc eos reprimit: reuelatio em̄ erat qd eis factum est nō illoꝝ studiū: iōq; scribe sapiētes ꝛ prudētes extimā-tes se esse exciderūt pp̄ter pp̄rium tumorē. vn̄ si pp̄ter hoc ab eis abs-condita sunt de mysteria: timete dicit ꝛ vos ꝛ manete puuli: hoc em̄ fecit vos reuelatione potiri. Sicut aūt cū paul⁹ dicat. Tradidit illos de⁹ in reprobū sensuz. nō h̄ dicit in ducēs deū hoc agentē: sed illos qui

Antidotum apostolorum.

cām tribuerūt: ita ꝛ hic. Abscondisti hec a sapiētibus ꝛ prudentibus. Et pp̄ter quid abscōdita sunt ab illis? audi paulū dicētem: qm̄ querentes propriam iustitiam statuere: iustitie dei non sunt subiecti.

¶ Omnia mihi tradita sūt a pr̄e meo. Et nemo nouit filiū nisi pater: neq; patrē q̄s nouit nisi filius: ꝛ cui voluerit filius reuelare.

¶ Chry. Qꝛ dixerat. Confiteor tibi pr̄ qm̄ abscōdisti hec a sapiētib⁹. vt nō estimes: qm̄ ita gr̄as agit pr̄i: si-cut si ipse sit hac ꝟtute p̄uat⁹. cōse-quēter adiungit. Oia mihi tradita sunt a pr̄e meo. Cū āt audieris qm̄ tradita sunt: nihil hūanū suspiceris vt em̄ nō duos deos ingenitos esse estimes: hāc ponit dictionē. Simul em̄ cū genit⁹ ē: oīm dn̄ator fuit. Hie ro. Alioqn si iuxta nostrā fragilita-tē sentire volum⁹: cū ceperit hr̄e qd accipit: incipiet nō hr̄e qd dedit. Ut tradita sibi oia: nō celum ꝛ terra et elemēta intelligēda sunt ꝛ cetera q̄ ip̄e fecit ꝛ ꝯdidit: sed hi q̄ p filiū ac cessum hn̄t ad patrē. Hila. Uel hoc dicit: ne qd in illo min⁹ ꝙ qd in deo est estimaret. Aug. ꝯtra maximum. Nā si minus hꝫ i ptāte aliqd ꝙ pr̄: nō sunt ei⁹ oia q̄ hꝫ pr̄: giguēdo em̄ dedit pr̄ potētiā filio: sicut oia q̄ hꝫ in substantia sua gignendo dedit ei quē genuit de sub̄a sua. Hila. Dein-de in mutua cognitione pr̄is et filiū dat intelligere non aliud in filio ꝙ qd in pr̄e extitisse. Sequit enim. Et nemo nouit filiū nisi pr̄: neq; patrez q̄s nouit nisi fili⁹. Chry. Ex eo enim ꝙ sol⁹ pr̄em nouit: latēter ostendit eiusdē se eē substantie: ac si diceret. Quid mirum est: si oīm sum dn̄ator cū aliqd aliud maius habeam. s. sci re pr̄em: ꝛ eiusdem esse sub̄e. Hila. Eandē em̄ vtriusq; in mutua cogni tione docet esse sub̄am: cū qui filiū cognosceret: pr̄em quoq; cognitu-rus esset in filio: quia oia ei a patre sunt tradita. Chry. Cū autem dicat:

Pr̄is ꝛ filiū consubstantialitas

neqꝫ patrē aliquis cognoscit nisi fi
lius:non hoc ait:qm̄ eum oēs oīno
ignorēt:sed qm̄ cognitione qua ip-
se eū nouit:nullus eū scit:qđ ⁊ de fi
lio dicendū est. Neqꝫ etiā de ignoto
quodā deo hoc dixit:sicut martion
ait. Aug. primo de tri. Deniqꝫ pro-
pter subē inseparabilitatē sufficiē-
ter aliqñ noiatur vel sol⁹ pater vel
sol⁹ fili⁹:nec inde separat̃ vtriusqꝫ
spūs qui proprie dr̄ spūs veritatis
Hie. Erubescat ergo eunomius he
reticus tāꝗ̄ sibi notitiā patris ⁊ fi-
lij:quantam alterutrū inter se ha-
bēt vendicans:qđ si inde cōtendit:
⁊ suā consolat̃ insaniā:qꝛ sequitur.
Et cui voluerit fili⁹ reuelare. Aliud
est nature equalitate nosse qđ noue
ris:aliud reuelātis dignatiōe. Au-
gu. vij. de ciui. dei: Reuelatur autē
pater p filiū.i.p verbū suum. Si em̄
hoc verbū qđ nos proferimus tem
porale ⁊ transitoriū ⁊ seipm̄ ondit
⁊ illud de quo loquimur:quātoma
gis ꝟbum dei:per qđ facta sunt oīa
qđ ita ondit patrem:sicuti est pater
qꝛ ⁊ ipm̄ ita est. ⁊ hoc est qđ pater.
Aug. de que. euā. Cum aūt diceret.
Nemo nouit filiū nisi pater:non di
xit:⁊ cui voluerit pater filium reue
lare:sed cum diceret. Nemo no. pa.
nisi fi. addidit:et cui vo. fi. reue. qđ
nō ita intelligendū est quasi filius
a nullo possit agnosci nisi a p̄re so-
lo. pater aūt nō solū a filio:sed etiā
ab eis qb⁹ reuelauerit filius:sic em̄
potius dictū est:vt intelligam⁹ pa
trē ⁊ ipm̄ filiū per filiū reuelari:qꝛ
ipse est menti nostre lumē:vt quod
postea intulit. Et cui voluerit fili⁹
reuelare. non tm̄ patrē:sed etiam fi
lium accipiamus:ad totū em̄ qđ di
xit illatū est:verbo em̄ suo se pater
declarat. Uerbū autē:nō solū id qđ
per verbū declarat̃:sed etiā seipm̄
declarat. Chry. Si ergo patrem re
uelat. Sed hoc quidē vt manifestū
dimisit:illud aūt posuit:qꝛ scilicet
poterat esse dubium. per hoc etiaꝫ
instruit ꝙ adeo concordat patri:
ꝙ non est possibile aliquem veni-
re ad patreꝫ nisi per filium:hoc em̄
maxime scandalizabāt:ꝙ videbat̃
deo contrarius. Et ideo per omnia
hoc destruere studuit.

Filius declarat patrem.

¶ Uenite ad me omnes q̄
laboratis ⁊ onerati estis:et
ego reficiam vos. Tollite iu
gum meum super vos:⁊ di-
scite a me:quia mitis sum ⁊
humilis corde:et īuenietis
requiem animabus vestris.
Jugum enim meum suaue
est:⁊ onus meum leue.

¶ Chry. per ea q̄ dicta sunt in desi
deriū sui discipłos ꝯstituerat:osten
dens ineffabilē suam virtutē:nunc
aūt eos ad se vocat dicens. Uenite
ad me oēs qui laboratis et onerati
estis. Augu. de ver. do. Quare enim
oēs laboram⁹? nisi qꝛ sum̄⁹ hoies
mortales lutea vasa portentes:que
faciūt inuicē angustias:sed si angu
stent̃ vasa carnis:dilatentur spatia
charitatis:ad quid ergo dicit. Ue-
nite ad me omnes qui laboratis:ni
sit vt non laboretis? Hi. Legis etiā
difficultatibus laborantes ⁊ pctis
seculi oneratos ad se vocat. Hiero.
Grauia em̄ esse onera peccati ⁊ za-
charias propheta testat̃:iniqtatem
dicēs sedere sup talētū plumbi. Et
psalmista cōpleuit. Iniqtates mee
aggrauate sunt super me. Grego.
xxx. mo. Asperū etiā iugū ⁊ durum
seruitutis pōdus est subesse tēpora
libus:ambire terrena: retinere la-
bētia:velle stare in nō stātib⁹:appa-
rere qđem trāseūtia:sed cū trāseun
tibus nolle transire. Dū em̄ contra
votū cūcta fugiūt:que prius mētē
ex desiderio adeptionis afflixerant
post ex pauore amissionis premūt.
Chry. Non autem dicit. Uenite ille
⁊ ille sed omnes qui in sollicitudi-
nibus:qui in tristitijs:qui in pecca
tis estis:non vt expetam noxas sed
vt soluaꝫ peccata. Uenite:nō qm̄ in
digeo vestra gloria:sed qꝛ volo ve-
strā salutē:vñ dicit Et ego reficiam
vos. nō dixit:saluabo solū:sꝫ quod

multo ampli⁹ erat. Reficiã vos.i.in oĩ quiete constituam. Raba. Nõ solũ exonerabo: sed interna refectione saturabo. Remi. Uenite dicit nõ pedib⁹: sꝫ morib⁹: nõ corpore: sed fide. Iste nãqꝫ est spũalis accessus: q̃ qs deo appropiquat: ꝛ ideo seq̃tur. Tollite iugũ meũ super vos. Rab. Iugum xp̃i est euãgelium xp̃i qḋ iudeos ꝛ gentes in vnitate coniungit ꝛ sociat. Hoc aũt sup nos iubemur sumere.i.in honore habere: ne forte subtus ponẽtes.i.illud praue cõtẽnẽtes lutulẽtis pedibus vitiorũ cõculcemus: vnde subdit. Discite a me. Augu. de ver. do. Nõ mundum fabricare: nõ in ipso mundo miracula facere: sed q꞉ mitis sum et humilis corde. Magnus esse vis? a minimo incipe. Cogitas magnam fabricã cõstituere celsitudinis? de fundamẽto prius cogita humilitatis: ꝛ quanto q̃sqꝫ vult superimponere maius edificiũ: tãto alti⁹ fodiat fundamentũ: quo aũt pueturũ est cacumen nr̃i edificij? vsqꝫ ad cõspectum dei. Raba. Discendũ ergo nobis est a saluatore nostro: vt simus mites moribus: ꝛ humiles mentibus: neminẽ ledamus: neminẽ ꝯtemnam⁹: et virtutes quas foris ostendimus in opere: intus teneamus in corde. Chry. Et iõ icipiẽs diuinas leges ab humilitate incipit: ꝛ maximũ p̃mium ponit dicẽs. Et inuenietis requiem aĩabus vr̃is. Hoc maximuꝫ est p̃miũ. non eñ alteri efficeris vtilis solũ: sed teipsum requiescere facis: et añ futurã hãc tibi dat retributionẽ in futuro aũt ppetua gaudebis requie. Chry. Et ne formidarẽt: q꞉ dixerat. Onus ꝛ iugũ: subdit. Iugum eñ meũ suaue est: et on⁹ meũ leue. Hila. Iugi aũt suauis ꝛ leuis oneris blandimenta proponit vt credẽtibus eius boni scientiam prestet: quod ipẽ solus nouit in patre. Grego. iiij. mor. Quid graue mẽtis nostre ceruicib⁹ imponit q̃ vitare omne desiderium quod perturbat precipit: q̃ declinare laboriosa mundi huius itinera monent? Hila. Et q̃d iugo ipso suauius: q̃d onere leui⁹? probatiorem fieri: scelere abstinere bonum velle: malum nolle: amare omnes: odisse nullum: eterna cõseq̃: p̃sentibus nõ capi: nolle inferre alteri qḋ sibi perpeti sit molestum. Raba. sed quõ iugum xp̃i suaue cuꝫ supra dicat. Arta est via que ducit ad vitaꝫ? Sed qḋ angusto initio incipitur: processu t̃pis ineffabili dilectionis dulcedine dilatatur. Aug. de ver. do. Item q̃ iugum dñi intrepida ceruice subierũt: tam difficilia pericula patiuntur: vt non a laboribus ad q̃etem: sed a q̃ete ad laborem vocari videantur. Sed p̱fecto adest spũssanctus: qui in exterioris hois corruptione interiorem renouaret de die in diem: ꝛ gustata requie spũali in affluentia delitiarũ dei: in spe future btitudinis: oĩa p̃ntia deliniret aspera ꝛ oĩa grauia releuaret. Secari ꝛ vri se homines patiũtur vt dolores nõ eterni: sed aliquãto diuturniores vlceris acriorꝫ dolorũ p̃cio redimãtur. Quibus tempestatibus vel penis iportuni sunt mercatores: vt diuitias vẽturas acq̃rant. Sed q̃ has non amãt: eadem grauia pati untur. Qui vero amant eadẽ q̃dem: sed nõ grauia patiunt. Oĩa eñ seua ꝛ imania prorsus facilia ꝛ prope nulla efficit amor: quanto ergo facili⁹ ad verã btitudinem charitas facit: qḋ ad miseriã quãtũ potuit cupiditas fecit? Hiero. Quõ etiam leuius est lege euãgeliũ: cuꝫ in lege homicidiũ ꝛ adulteriũ: i euãgelio ira ꝯcupiscentiaqꝫ puniatur. In lege eñ multa precepta sunt: q̃ apostolus nõ posse cõpleri plenissime docet. In lege opera req̃rũtur: in euãgelio voluntas querit: q̃ ꝛ si effectum non habuerit: tamen premium non amittit. Euãgeliũ ea precipit que possumus: ne.s.cõcupiscamus: hoc in nostro arbitrio est lex cũ volũtatẽ non puniat: punit effectum: ne adulterium facias. Finge in persecutione aliquam virginem prostitutam: hec apud euangelium q꞉ voluntate nõ peccat virgo susci

Euãgeliũ est iugum christi.

Discipliña xp̃i suauis.

Dr̃ia legis ꝛ euangelij.

pitur: in lege quasi corrupta repudiatur. ¶ Cap. xij.

In illo tpe. Abijt iesus p sata sabbato: discipuli āt ei⁹ esuriētes ceperūt vellere spicas ⁊ māducare. Pharisei aūt vidētes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qđ nō lꝫ eis facere sabbatis. At ille dixit eis. Nō legistis qđ fecerit dauid qñ esurijt ⁊ q̄ cū eo erāt: quō intrauit in domū dei: ⁊ panes ꝓpositiōis comedit: qs non licebat ei edere: neqꝫ his q̄ cū eo erāt: nisi solis sacerdotib⁹? Aut nō legistis i lege: q: sabbatis sacerdotes i tēplo sabbatuꝫ violant: ⁊ sine crīe sunt. Dico aūt vobis: q: tēplo maior est hic. Si aūt sciretis qđ est: misericordiā volo ⁊ nō sacrificiū: nunq̄ condēnassetis innocentes. Dñs em̄ est filius hominis etiam sabbati.

¶ Glo. Narrata predicatione cum miraculis vnius anni ante questionem ioannis factis: transit ad ea q̄ facta sunt in alio anno. s. post mortem ioannis: qñ iā in oībus xp̄o cōtradicit̄. vnde dicit. In illo tēpore: abijt iesus sabbato per sata. Aug. de con. euā. Hoc aūt qđ hic seqtur: sine vlla repugnantie qōne commemorat̄ a marco ⁊ a luca. sed illi non dicunt. In illo tpe. vñ fortassis matthe⁹ rei geste hic ordinē tenuit: illi aūt recordatiōis sue: nisi lati⁹ accipiat̄ qđ dcm̄ est. In illo tpe. i. quo hec multa ⁊ diuersa gerebātur. vñ ꝯcipit̄ ista oia post mortē ioānis cōpleta eē. Cū em̄ ioānes discipulos suos ad xp̄m misisset: creditur post paululū decollat⁹ fuisse. vñ cū đr. In illo tpe iterminatū tp̄s ponere vr̄. Chry. Quare āt p sata sabbato eos ducebat: q: oia p̄sciuit: nisi q: volebat soluere sabbatū? volebat qdē: sꝫ nō simplr̄: iōqꝫ nō sine cā id soluit: sꝫ dās occasionē rōnabilē vt ⁊ legē cessare faciat ⁊ legē nō offendat: ⁊ iō h̄ vt iudeos mitiget nature necessitatē ꝑmittit. ⁊ h̄ ē qđ đr. Discipli āt ei⁹ esuriētes ceperūt vellere spicas ⁊ manducare. Quāuis in pctis q̄ manifesta sūt: nulla sit excusatio: neqꝫ em̄ occidēs ad sui excusationē pōt furorē p̄tēdere: neqꝫ q̄ adulterat ꝯcupiscētiā: sꝫ nec vllam aliā cāz: hic tñ famē idūcēs discipulos ab oī accusatiōe liberat. Hier. Ut aūt in alio euāgelista legim⁹: pp nimiā iportunitatē nec vescēdi qdē habebāt locū: ⁊ iō q̄si hoies esuriebāt. Qđ aūt spicas segetū manib⁹ ꝯfricāt: ⁊ in eisdē ꝯsolant̄: vite austerioris indiciū est: nō p̄paratas epulas: sed simplicem cibum querētiū. Chry. Tu aūt admirare discipulos q̄ ita erāt oppressi: ⁊ nullā corporaliū habebāt curā: sꝫ ⁊ cōtemnebant carnalē mensam: ⁊ fame oppugnabantur. nec tñ desistebāt a xp̄o: nisi em̄ eos cogeret vehemēter esuries nequaq̄ hoc fecissent. qđ aūt pharisei ad hoc dicerēt subdit̄. Pharisei aūt vidētes dixerūt ei. Ecce discipuli tui faciūt qđ nō lꝫ facere sabbatis. Aug. de operib⁹ monachoꝝ. De sabbato aūt poti⁹ q̄ de furto discipulos dñi iudei calumniati sunt: q: populo israel p legem p̄ceptum est: vt in agris suis furem nullum tenerent: nisi qui secum aliqd vellet auferre. nam q̄ nihil aliud attigisset q̄ id qđ comedisset liberum ipunitūqꝫ abire sinerēt. Hiero. Nota vero q primi apostoli saluatoris literā sabbati destruūt aduersus ebionitas: q̄ cū ceteros recipiāt apostolos: paulū tanq̄ transgressorē legis repudiāt. deinde ad excusationem eorum subditur. At ille dixit eis:

Cōcordantia euāgēlistaꝝ.

Ebiōitaꝝ error notatur.

Non legistis quid fecerit dauid qñ esuriit? Ad cõfutandã siđdẽ calũniã pharisеorũ veteris recordatur histořie. qñ dauid fugiens saulem inuenit nobbam: ꝛ ab achimelech sacerdote suscept⁹ postulauit cibos. qui cũ panes laicos non haberet: dedit eis consecratos panes: q̃bus nõ licebat vesci nisi solis sacerdotibus ꝛ leuitis. melius arbitrat⁹ de famis piculo hoĩes liberare: q̃ deo sacrificiũ offerre: hostia enim deo placabilis est hominũ salus. Opponit ergo domin⁹ ꝛ dicit. Si ꝛ dauid sanctus est: ꝛ achimelech põtifex a vobis nõ rep̃hendit: ꝛ legis vtriq̃ mãdatũ ꝓbabili excusatione transgressi sunt: ꝛ fames in causa est: cur eandẽ famẽ non ꝓbatis in apostolis: quã ꝓbatis in ceteris? Quanq̃ ꝛ in hoc multa distantia sit. Isti spicas in sabbato manu cõfricant: illi panes cõederũt leuiticos: ꝛ ad sabbati solẽnitatẽ accedebant neomeniarũ dies q̃bus req̃sit⁹ in cõuiuio fugit ex aula regia. Chryso. Excusans aũt discipulos dauid i mediũ adducit: etem̃ multa ꝓphete huius erat gl'ia apud iudeos. Nec potest r̃nderi q dauid ꝓpheta erat: q: nec ꝓpter hoc ei licebat: s; sacerdotib⁹ solis: tanto autẽ magis discipulos ab accusatione liberat: quanto maior inuenit q̃ hoc fecit. s; ꝛ si dauid propheta erat: non tamẽ q̃ cum ipso erant. Hiero. Obserua tñ q panes ꝓpositiõis nec dauid nec pueri ei⁹ acceperunt anteq̃ mũdos se a mulierib⁹ esse respõderint. Chry. Sed dicit aliq̃s. Quid est exemplu; hoc ad id qđ q̃rit? Non enĩ dauid sabbatũ trãsgressus est: sed in hoc ostẽditur christi sapientia q aliud exemplũ fert sabbato maius. Neq; eni; est equale trãsgredi sabbati diẽ qđ multotiens factum est: ꝛ sacram illam tangere mensam: qđ nulli fas erat. Deinde rursus ꝛ aliter soluit principaliorem inducens solutionẽ cum dicit. Aut non legistis in lege: quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant et sine crimine sunt? Hiero. Ac si diceret: calumniamini discipulos meos: cur sabbato spicas triuerint: famis necessitate cogente: cũ ipsi sabbatum violetis in templo immolantes victimas cedẽtes tauros: holocausta super lignorum struem incendio concremantes: et iuxta alterius euangelij fidẽ circũciditis ꝑuulos i sabbato: vt dũ aliam legem seruare cupitis sabbatum destruatis. Nunq̃ autem leges dei sibi cõtrarie sunt ꝛ prudenter vbi discipuli sui argui poterant trãsgressionis: ꝛ achimelech ꝛ dauid dicit exempla sectantes: veram aũt ꝛ absq̃ necessitatis obtentu sabbati p̃uaricationẽ in ipsos refert: qui calumniam fecerãt. Chry. Ne aũt mihi dicas: qm̃ afferre in mediũ aliũ peccãtẽ nõ est eruĩ ab accusatione: cũ enĩ nõ accusatur qui fecit: excusatio fit circa id quod factum est. Uerum hoc his non suffecit: sed qđ maius est dixit: q sine crimine sunt. Uide aũt quanta posuit. Locũ vbi dicit. In templo. Tẽpus cũ dicit. Sabbatis. Legis remissionẽ cũ dicit. Uiolant ꝛ nõ solũ soluũt. Et q non solum liberantur a pena: s; a culpa liberati sunt. vñ dicit. Sine crimine sunt. Neq; autẽ hoc secũdum simile est priori qđ dixerat de dauid. Illud enĩ ꝛ semel factum est: ꝛ a dauid nõ sacerdote: et necessitatis cã fuit. Hoc autẽ scđm singulo sabbato et a sacerdotibus ꝛ fm̃ legẽ. Et iõ nõ fm̃ veniã: vt in p'io exẽplo: s; fm̃ legẽ sunt discipl'i ab accusatione liberati. Sed nũq̃d discipuli sunt sacerdotes: imo sunt sacerdotibus maiores. ipse enim aderat qui templi est dominus: qui veritas est ꝛ non typus. ꝛ ideo subditur. Dico autem vobis: quia templo maior est hic. Hier. Hic nõ ꝓnomen: sed aduerbium loci legendum est: q maior templo sit locus q̃ dominũ templi teneat. Augu. de que. euan. Notandũ autẽ vnum exemplum datum esse regie potestatis de dauid: alterum sacerdotalis de his qui propter ministerium tẽ-

Oppõ xpi cõprobat.

pli sabbata violant: vt multominus ad ipsum euulsarũ sabbato spicarũ crimen pertineat: qui verus rex et verus sacerdos est. Chrys. Deinde quia graue audientibus videbatur esse: quod dixerat: rursus conuolat ad miam sermonẽ cũ quadam vehementia inducẽs: cũ dicit. Si autem sciretis qd est. Misericordiã volo ꝛ non sacrificium: nunq̃ condemnassetis inocentes. Hiero. Quid aũt est. Misericordiã volo ꝛ nõ sacrificiũ: supra diximus. Qd autẽ dicit. Nunq̃ condemnassetis innocentes. de apostolis intelligendum est. Et est sensus. Si miam cõprobastis achimelech: eo q periclitãtem fame dauid refocillauit: quare meos discipulos ꝯdemnatis? Chry. Uide autẽ rursus q̃liter ad veniam ducens sermonẽ discipulos rursus venia superiores ostendit: in hoc quod dicit eos innocentes: quod q̃dem supra ꝛ de sacerdotibus dixerat. Deinde ꝛ aliã causam dicit quare sunt innocentes dicens. Dñs eñ est fili⁹ hominis etiam sabbati. Remi. Filium autem hois seipsum appellat: ꝛ est sensus. Ille quem vos purũ hoiem putatis: deus est oim creaturarum dñs et etiã sabbati: ꝛ ideo põt legẽ mutare pro sua voluntate: qꝛ fecit eam. Aug. contra faustum. Discipulos autẽ suos vellere spicas sabbato non prohibuit: vt inde conuinceret ꝛ p̃ntes iudeos ꝛ futuros manicheos qui herbam non euellũt: ne homicidium perpetrent. Hila. Mistice autem in principio est contuendũ sermonem hũc ita ceptum esse. In illo tpe: quo. s. deo patri gratiam data gentibus salute confessus est. Ager aũt mund⁹ est. sabbatum ociũ est. seges crediturorꝝ ꝑfect⁹ in messem. Est ergo sabbato in agrum profectus in legis ocio dñi ꝓgressus I hunc mundũ est. Esuries fames est salutis humane: Raba. Spicas vellunt dum singulos homines a terrena intentione retrahũt. Fricant dum a cõcupiscentia carnis mẽtes exuunt. Grana comedũt: dũ emẽdatos in corpus ecclĩe traiiciunt. Augu. de qõ. euã. Nullus autem trãsit in corp⁹ xp̃i nisi carnalib⁹ spoliat⁹ fuerit indumẽtis: ẜm illud apostoli. Exuite vos veterẽ hoiem. sabbato hoc agũt. s. spe q̃etis eterne ad quez alios inuitant. Rab. Itẽ ambulãt per sata cũ dño q̃ I scripturarũ meditatione delectant. Esuriũt: dũ panem vite. i. dei amorẽ in eis euenire desiderãt. Uellũt spicas ꝛ terũt: dũ testimonia discutiũt donec inueniãt qd latebat in lr̃a: ꝛ hoc sabbato dum a turbidis cogitationib⁹ vacãt. Hil. Pharisei q̃ penes se clauẽ celorꝝ eẽ existimabant: illicita agere discipulos arguũt: q̃s dñs factorũ in quib⁹ sub rerũ argumẽto ꝓphetie rõ cõtinetur admonuit: atq; vt ostenderet oim rerũ efficatiã spẽm futuri opis ꝯtinere adiecit. Si autẽ sciretis q̃d est: Miam volo ꝛc. op⁹ eñ salutꝭ nr̃e nõ I sacrificio legis: sed in mia est: ꝛ lege cessante in dei bonitate saluamur. Cui⁹ rei donũ si itellexissent: nũq̃ cõdẽnassent innocentes. i. apostolos suos quos insimulaturi erãt trãsgresse legis inuidia cũ sacrificiorum vetustate cessante: vniuersis per eos mie nouitas subueniret.

Manicheorũ error.

¶ Et cũ inde trãsisset: venit I synagogam eorꝝ. Et ecce hõ manũ hñs aridã: ꝛ iterrogabant eũ dicẽtes. Si lꝫ sabbatis curare: vt accusarent eũ. Ipe ãt dixit illis. Quis erit ex vobis hõ q̃ hẽat ouẽ vnã: ꝛ si ceciderit h̃ sabbatis I foueã: nõne tenebit ꝛ leuabit? Quãtomagis melior est hõ oue? Itaqꝫ lꝫ sabbatis bñfacere. Tũc ait homini. Extẽde manũ tuã. Et extẽdit: ꝛ restituta est sanitati sicut altera.

¶ Hierõn. Qꝛ destructionẽ sabbati q̃ discipulos arguebãt: ꝓbabili exẽplo excusauerat: ipꝫ caluniari volũt

vñ dr. Et cum inde transisset venit in synagogã eorum. Hila. Hec enim que premissa sunt in cãpo dicta gestaqꝫ sunt post hec synagogã ingreditur. Aug. de cõ. euan. Posset autẽ putari eodẽ die factũ et de spicis ꝛ de isto sanato: qm̃ ꝛ sabbatũ hic conmemorat: nisi lucas aperuisset alio sabbato factũ fuisse. Proinde qđ dicit mattheus. Et cum inde trãsisset venit in synagogã eorum. Non quidem venit nisi cũ inde trãsisset: sed post quot dies in synagogã eorum venerit posteaq̃ a segete illa transijt an recte ꝯtinueqꝫ illuc ierit: nõ expressũ est: ac per hoc locus dat narrationi luce: qui dicit alio sabbato hmõi manũ fuisse sanatã. Hila. Ingresso aũt synagogã hoiem aride manus offerũt interrogãtes an curare sabbatis liceret: occasionẽ arguendi eum ex respõsione querẽtes. vñ sequitur. Ecce hõ ma. ha. ari. ꝛ inter. eũ dicentes. Si licet sabbato curare? Chry. Nõ aũt interrogãt vt adiscant: sed vt accusent eũ: vñ seqtur. Ut accusarent eũ: q̃uis ꝛ ipsũ op⁹ sufficeret si accusare volebãt: sed ꝛ per verba volebant captionẽ inuenire maiorẽ copiã argutionũ sibi pparantes. Hiero. Et interrogãt vtrũ liceat curare sabbatis: vt si non curauerit: crudelitatis aut imbecillitatis: si curauerit transgressionis vitio eũ accusent. Augu. de cõ. euan. Sed põt mouere quõ matthe⁹ dixerit ꝙ ipsi interrogauerũt dñm si licet sabbato curare? cũ marcus et lucas illos poti⁹ a dño interrogatos esse perhibeant. Licet sabbato bñfacere: an male? Itaqꝫ itelligendũ ꝙ illi prius interrogauerunt dñm. Si licet sabbato curare? deinde intelligens cogitationes eorũ aditũ accusandi q̃rentiũ cõstituit in medio illũ quem erat sanaturus: ꝛ interrogauit: que marcus ꝛ lucas eũ interrogasse cõmemorant: ꝛ tunc illis tacentib⁹ pposuit similitudinẽ de oue: ꝛ cõclusit ꝙ licet sabbato bñfacere. vnde seqtur. Ipse autem dixit illis. Quis erit ex vo. homo qui ha. ouẽ vnã ꝛc.

Cõcordia euãgelior.

Hiero. Ubi sic soluit ppositã qõnẽ vt interrogantes auaritie cõdemnaret. Si vos inquit in sabbato ouem ꝛ aliud quodlibet aial in foueam decidẽs eripere festinatis: non animali sed vestre auaritie cõsulẽtes: q̃to magis ego hoiẽ qui multo melior est oue: debeo liberare? Rab. Competẽti ergo exẽplo soluit qõnẽ eorũ vt eos ostendat sabbatũ violare in opere cupiditatis: qui eum violare arguunt in opere charitatis legem male interpretantes q̃ dicũt in sabbato a bonis feriandũ in quo a malis tm̃ feriandũ est. Unde opus seruile nõ facietis in eis: hoc est pctm̃: sic in eterna requie a malis tm̃ feriabitur: non a bonis. Augu. de cõ. euan. Proposita autem similitudine de oue concludit ꝙ liceat sabbato benefacere dicens. Itaqꝫ li. sab. benefacere. Chry. Intende aũt qualiter vane excusationis de solutiõe sabbati inducit: sed qr iã insanabilit egrotabat ad opus processit. vnde seqtur. Tũc ait homini. Extem. ma. tuã: ꝛ exten. ꝛ resti. est sa. sicut altera. Hiero. in euangelio quo vtũtur nazarei ꝛ ebionite: qđ vocatur apostoliqꝫ matthei auctẽticum. Homo iste qui aridam habet manũ: cementarius scribitur istiusmodi vocibus auxiliũ p̃cans. Cementarius eram manibus victũ queritãs: p̃cor te iesu vt mihi restituas sanitatẽ ne turpiter mendicẽ cibos. Raba. Sabbatis aũt p̃cipue docet ꝛ operat iesus nõ solũ propter spũale sabbatum: sed etiam propter celebriorẽ populi conuentũ querens salutẽ omnũ. Hila. Mystice autem post redditũ de segete ex qua iam apostoli fructus sationis acceperant ad synagogam venit iam illic messis sue opus paraturus: quia plures postmodum vna cum apostolis extiterunt qui curabantur. Hieron. Usqꝫ autem ad aduentum domini saluatoris arida manus in synagoga iudeorũ fuit: et dei opera non fiebant in ea. Postq̃ aũt ille venit in terras reddita est in aplis credẽtib⁹ dexte

Uerba euangelij nazareorũ.

ta ꝛ operi pristino restituta. Hila. Curatio aũt ois in verbo est ꝛ manus sicut altera redditur.i.filiis ministerio aplo℞ in officiũ dande salutis efficitur docetq; phariseos egre ferre non oportere opationẽ hũane salutꝫ i apl'is:cũ ipsis ad officiũ eiusdẽ ministeriũ manus sit reformãda si credãt. Raba. Uel alr. hõ q̃ habebat manũ aridã humanũ gen⁹ indicat sterilitate boni opis arefactũ p manũ ad pomũ extẽsam:quam sanauit man⁹ inocẽs in cruce extensa. et bñ man⁹ in synagoga erat arida:q2 vbi mai⁹ donũ sciẽ:ibi graui⁹ est inexcusabilis noxe periculũ. Sanãda aũt man⁹ arida iubeť extẽdi:q2 ifructuosa debilitas aĩe nullo meli⁹ ordine q̃ eleemosynaꝝ largitate curatur. habebat aũt hõ dexterã manuꝫ lãguidam:q2 ab eleemosynis torpebat:sinistrã sanã:q2 sue vtilitati intẽdebat. Sꝫ veniẽte dño dextra sanať:vt sinistra:q2 qđ congregauerat auide mõ distribuit charitatiue.

¶ Exeũtes ãt pharisei cõsiliũ faciebãt aduers⁹ eũ quõ pderẽt eũ. Jes⁹ ãt sciẽs secessit ide:ꝛ secuti sũt eũ mlti:ꝛ curauit eos oẽs. Et p̄cepit eis ne mãifestũ eũ facerẽt:vt adĩpleret qđ dcm̃ est p esaiã pphetã dicentẽ. Ecce puer me⁹ quẽ ego elegi:dilectus me⁹ in quo bñ cõplacuit aie mee:ponã spm̃ meũ sup eũ: ꝛ iudiciũ gẽtib⁹ nunciabit. Nõ cõtẽdet neqꝫ clamabit: neqꝫ audiet aliq̃s i plateis vocẽ ei⁹. Arũdinẽ quassataꝫ nõ cõfringet:ꝛ lignũ fumigãs nõ extiguet:donec eiiciat ad victoriã iudiciũ:ꝛ in noie eius gentes sperabũt.

¶ Hil. Inuidia aũt facti phariseos cõmonet:q2 cõtuẽtes hoiem in corpore:deũ in operib⁹ nõ itelligebãt. vnde dr. Exeũtes aũt phari. cõsi. fa. aduer. eũ:quõ eũ perderent. Raba. Exeũtes dicit:q2 eorũ mẽs a domino auersa fuit:consiliũ fecerũt quõ vitã pderent:nõ quõ ipsi vitã inuenirent. Hila. Sciẽsq; eorũ cõsil ia secessit:vt a cõsiliis malignãtiũ pcul abesset. vnde seqtur. Jesus ãt sciẽs secessit inde. hiero. Sciens inquam eorũ isidias secessit vt phariseoꝛuꝫ contra se occasionẽ ipietatis auferret. Remi. Siue secessit inde quasi homo fugiens insidias suorũ persequentiũ:siue q2 non erat tẽpus neq; locus patiendi. non eñi capit perire prophetam extra hierusalem: sicut ipse dicit. Declinauit etiã dominus odio se persequentes:et peruenit illuc vbi inuenit plurimos se per amorem diligentes. vnde sequiť. Et secuti sunt eum multi. Quẽ pharisei vnanimi cõsilio pdere querũt:turba indocta vnai imi dilectione sequiť:vñ mox sui desiderii cõsequunť effectũ. Nam sequiť. Et curauit eos oẽs. Hila. His aũt quos curauit silẽtiũ imperauit. vñ sequitur. Et p̄cepit eis ne manifestũ eũ facerent. nã salus vnicuiq; reddita erat sibi ipsa testis. Sed iubẽdo silẽtium teneri ꝛ gloriãdi de se iactãtiã declinat:ꝛ nihilomin⁹ cognitionẽ sui p̄stat:i eoipso cũ admonet de se taceri:q2 obseruatio silẽtii ex re q̃ sit silẽda pficiscit. Rab. In hoc etiã nos istruit ne cũ aliq̃d magni fecerim⁹: laudẽ foris queram⁹. Remi. Jõ etiã p̄cipit vt nõ manifestarẽt eũ:ne psequẽtes ipsum deteriores fierent. Chrys. in homel. Deinde vt nõ turberis in his q̃ sũt in insania opinabili phariseoꝝ:iducit pphetã hoc p̄dicentẽ:tãta erat eñi prophetaruꝫ diligẽtia:vt neq; h̃ derelinquant:sꝫ ꝛ vias ei⁹ ꝛ transitus pphetizarẽt ꝛ intẽtionẽ cum qua hoc faciebat:vt discas quoniam oĩa a spũsancto loquebanť:si enim cogitationes hominum impossibile est scire:multomagis christi intẽtionẽ nisi spiritus

Jesus q̃re dif fugerit

sanctus reuelaret. Sequit͂ ergo. Ut im pleret͂ qd̄ dictū est p̄ Esaiā pphetā dicentē. Ecce puer meus quē elegi. Remi. Dñs q̄dē iesus xp̄s puer omnipotentis dei dictus est: nō s̄m diuinitatē: s₃ s̄m assumpte carnis dispēsationem: q₂ cooperāte sp̄ūsctō carnē suscepit ex v̄gine absq₃ macula pcti. Quidā libri h̄nt. Elect⁹ quē elegi. Elect⁹ eñ fuit a deo patre. i. p̄destinat⁹: vt esset filius dei pp̄rius nō adoptiuus. Raba. Quem elegi dicit ad opus qd̄ nemo alius fecit: vt redimeret gen⁹ hūanū: ₇ pacificaret mūdū cū deo. Sequit͂. Dilect⁹ me⁹ in quo bene complacuit aie mee. q₂ ipse sol⁹ est agnus sine macula pcti de quo pater dicit. Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ complacui. Remi. Qd̄ aūt dicit. Aie mee. nō ita intelligendū est q̄ deus pr̄ aiam habeat: sed trāslatiue aia in deū ascribit͂: vt p̄ eā demōstraret͂ dei affect⁹. Nec mirū si aia translatiue in deo d₂: cū etiā cetera corporis mēbra ei ascribant͂. Chry. Hoc aūt i p̄ncipio pph̄a ponit vt discas: q₂ hoc qd̄ hic d₂: fuit s̄m cōsiliū patris. dilect⁹ eñ s̄m cōsiliū eius q̄ diligit facit. Sed iterū elect⁹ nō vt aduersari⁹ soluit legē: neq₃ vt inimic⁹ existēs legislatori: sed ei ₇cordās. q₂ ergo dilect⁹ est: ponā sp̄m meū sup̄ eū. Re. Tunc etiā de⁹ pr̄ posuit sp̄m suū sup̄ eu₃: cū operāte sp̄ūsctō suscepit carnem ex v̄gine: ₇ mox vt hō fact⁹ est plenitudinē sp̄ūsancti suscepit. Hie. Ponit͂ aūt sp̄ūsanctus nō sup̄ dei verbū: sed sup̄ vnigenitū q̄ de sinu p̄ris processit. s. super eū de quo dctm̄ est Ecce puer meus. Quid autē p̄ ip̄m factur⁹ sit subdit͂. Et iudiciū gētib⁹ nūciabit. Aug. xx. de ciui. dei. Q₂. s. iudiciū p̄nunciauit futurū quod gētibus erat occultū. Chrys. Deinde humilitatē eius manifestans dixit. Nō ₇tendet. Quia sicut illi placuit oblat⁹ est: ₇ manib⁹ p̄ſeq̄ntiū se vltro obtulit. Neq₃ clamauit. Q₂ sicut agn⁹ corā tōdēte se obmutuit. Neq₃ audiet aliquis in plateis vocem eius. Hiero. Lata enim est ₇ spatiosa via que ducit ad perditionem: ₇ multi ingrediunt͂ p̄ eā: q̄ multi non audiunt vocē saluatoris: q₂ nō sunt in arta via: sed in spatiosa. Re. Platea nanq₃ grece: latine latitudo dicitur: in plateis ergo vocē eius nemo audiuit: q₂ suis dilectorib⁹ non delectabilia in hoc mūdo promisit: sed aspera. Chry. Uolebat aūt dñs p̄ hmōi mansuetudinem curare iudeos: sed licet isti renuerent: non t̄n eis restitit eos destruendo. vñ ₇ ei⁹ virtutē: ₇ illo₄ imbecillitatē pph̄a oñdens dicit. Arūdinē quassatā nō cōfringet: ₇ lignū fumigans nō extinguet. Hiero. Qui peccatori non porrigit manū: nec portat onus fratris sui: iste q̄ssatū calamū ₇fringit. ₇ q̄ modicā scintillā fidei cōtēnit in puulis: hic lignū extiguit fumigās. August. xx. de ciui. dei. Uñ psecutores iudeos q̄ calamo q̄ssato p̄dita integritate: ₇ ligno fumanti amisso lumine ₇parati sunt nō ₇triuit: non extinxit: q₂ pepcit eis q̄ nōdū venerat eos iudicare: s₃ iudicari ab eis. Aug. de q̄. euā. In ligno etiā fumigante notandū est: q₂ deserto lumine facit putorē. Hila. Uel in hoc q̄ dicit. Arundinē quassatā nō cōfringet: oñdit q̄ ita facile erat ei omēs eos frangere sicut arundinē: ₇ non simpliciter arundinē: sed iam cōtritam. In hoc autem q̄ dicit. Lignu₃ fumigās non extinguet: demōstrat ₇ illorū furorē accensum: ₇ virtutē christi potentem ad extinguendum hmōi furorem cum omni facultate. vnde in hoc multa mā suetudo christi ostenditur. Rabanus. Uel p̄ hoc q̄ dicit. Arundinem que quassata est non esse confractam: ostendit caduca et quassata gentium corpora nō fuisse ₇trita: sed in salutē potius reseruata. per hoc aūt q̄ dicit. Lig. fumigans non extin. ostēdit exiguitatem ignis iam tantum fumigantis in ligno non extinctam: id est israel ex reliquijs veteris gratie sp̄m non ablatum: quia resumēdi totius luminis in tempore pnie sit facultas. Rabanus. Uel econuerso arun

Iesus quomō puer d₂

Mā suetudo xp̄i erga iudeos.

dinẽ quassatã vocat iudeos quos a vento agitatos: ⁊ q̃si abinuicẽ dissipatos: nõ statim dñs condemnauit: sed patienter supportauit. Lignum aũt fumigãs vocat pplm de gentibus congregatũ: q̃ extincto naturalis legis ardore fumi amarissimi et oculis noxij: tenebroseq̃ caliginis inoluebat erroribus: quẽ nõ solũ nõ extinxit ⁊ redegit in cinerẽ: sed ecõtrario de parua scintilla ⁊ pene moriente maxima suscitauit incendia. Chry. Sꝫ posset aliq̃s dicere. Quid igit: semp hec erũt? et feret vsq̃ in finẽ eos q̃ sic insidiant ⁊ insaniunt? Absit. sꝫ cũ sua oĩa facta erunt: tunc ⁊ illa opabit. Et hoc signauit dicẽs. Donec eijciat ad victoriã iudiciuꝫ. Ac si dicat. Cũ ea q̃ ex se sunt oĩa cõpleuerit: tũc perfectã vltionẽ inducet: tũc em̃ punient cũ clarã fecerit suã victoriã: vt nõ relinquat eis inuerecunda ɔ̃dictiõis occasio. Hila. Uel donec eijciat ad victoriam iudiciũ: sublata. s. mortis potestate. iudiciũ claritatis sue reditum introducat. Raba. Uel donec illud iudiciuꝫ qd̕ in eo agebat ad victoriã perueniret: q: postq̃ mortẽ resurgẽdo superauit expulso principe huius mũdi victor ad regnũ redijt: in patris dextera sedens donec ponat sub pedibus omnes inimicos suos. Chrys. Sed nõ in hoc stabunt ea q̃ sunt dispensationis vt solũ puniant qui nõ crediderũt: sed ⁊ orbẽ terrarũ ad se trahet. vñ sequit. Et in nomine eius gẽtes sperabũt. Augu. xx. de ciuita. dei. Hoc aũt vltimũ iam videmus impletũ. ⁊ si per hoc qd̕ negari nõ põt credit: ⁊ illud qd̕ imprudẽter a quibusdã negat: nouissimum iudiciũ qd̕ ponet in terra cũ venerit ip̃e de celo: q̃s em̃ speraret gẽtes in christi noĩe speraturas: qñ tenebat: ligabatur: cedebat: illudebatur: ⁊ crucifigebat: qñ ⁊ ipsi discipuli spẽ perdiderãt: quã in illo hr̃e iam ceperant: q̃ tũc vix vnus latro sperauit in cruce nũc sperãt gẽtes lõge lateq̃ diffuse. Et ne in eternũ moriant ip̃a in qua ille mortuus est cruce signant.

Nullus igitur dubitet p iesum christum nouissimum futurum esse iudiciũ. Remi. Sciendũ est aũt quia non solũ istius loci sensus: sed ⁊ multoruꝫ aliorũ hoc testimonio confirmat: nã q̃ dicit. Ecce puer meus. ad illũ locũ refert vbi dixerat pr̃. Hic est filius meus. Qd̕ vero ait: ponã ip̃m meuꝫ sup eũ. ad hoc refert q̃ sp̃ũssctũs descẽdit super dñm baptizatũ. Qd̕ aũt subiũgit. Judiciũ gentibus nũciabit. refert ad id quod infra dicit. Cum sederit filius hoĩs in sede maiestatis sue. Quod aũt subdit. Nõ cõtendet neq̃ clamabit. ad hoc refertur q̃ dñs pauca respondet principi sacerdotũ ⁊ pilato: herodi vero nulla. Quod vero d̕r. Arundinẽ quassataꝫ nõ cõfringet. ad hoc pertinet q̃ dñs suos psecutores declinauit: ne fierent deteriores. Qd̕ vero dicit. In noĩe eius sperabũt. ad hoc qd̕ ip̃e dixit. Euntes docete omnes gentes.

¶ Tũc oblatus est ei demoniũ habẽs cecus ⁊ mutus: ⁊ curauit eũ ita vt loqueretur ⁊ videret. Et stupebant oẽs turbe ⁊ dicebant. Nunquid hic est filius dauid? Pharisei auteꝫ audiẽtes dixerũt. Hic nõ eijcit demões: nisi in beelzebub pncipe demoniorum.

¶ Glo. Cõfortauerat superius dominus phariseos christi miracula calumniantes: ex hoc q̃ sabbatũ soluere videbantur: sed quia maiori nequitia ip̃a christi miracula diuina virtute facta peruertebant: attribuentes ea immundo spiritui: ideo euangelista pretermittit miraculuꝫ ex quo blasphemandi occasionem sumpserunt dicens. Tunc oblatus est ei demoniũ habens cecus et mutus. Remi. Quod auteꝫ dicit. Tunc: ad superiora refertur quando sanato homine qui habebat manum aridam: exiuit de synagoga. Siue q̃ dicit. Tunc: põt referri ad totius atq̃ prolixius tempus: vt sit sensus.

Allegorica expositio

Expõ oraculi

¶Tunc: qñ hec vel illa dicebātur vel gerebantur. Chry. Miranda est autem nequitia demonis: vtrunqꝫ ingressuz opilauit: per quem ille erat crediturus. s. et auditum et visum. Sed xp̄s vtrūqꝫ aperuit. Unde seqᷓtur. Et curauit eū ita vt loqueretur et videret. Beda. Tria aūt signa simul in vno hoīe ppetrata sunt. Cecus videt: mut⁹ loquitur: possessus a demone liberatur. Quod ꝛ tunc q̄dem carnalr̄ factū est: sed quotidie complet in conuersione credentiuz vt expulso demone p̄mū fidei lumē aspiciant: deinde in laudes dei tacētia prius ora laxentur. Hila. Nō autē sine rōne cū turbas oēs curatas in cōi dixisset: nunc seorsum demonium habens cecus ꝛ mutus offertur. Oportebat em̄ vt postq̄ manus aride homo oblatus est: q̄ in synagoga curabat̄ in vnius hmōi hominis forma gentium salus fieret: vt qui erat habitatio demonū: et cecus et mutus deo capax pararet̄: et deum contineret in xp̄o: et xp̄i opa dei cō fessione laudaret. Aug. de qō. euan. Demonium em̄ habēs cecus ꝛ mutus est q̄ non credit: et subditus est diabolo q̄ non intelligit ꝛ non confitetur ipsam fidem: vel qui nō dat laudem deo Aug. de cō. euan. Hoc autem non isto ordine: sed post multa alia lucas cōmemorat ꝛ mutū dicit tm̄ ꝛ nō cecū. Sed ēt ex eo ꝙ aliquid tacet: de alio dicere putand⁹ est. ea em̄ sequētia ꝛ ip̄e ꝯtexit que mattheus. Hila. Stupuerunt facti istius oēs turbe sed phariseorū ingrauescit inuidia. vñ seqᷓtur. Et stupebant oēs turbe et dicebant. Numqd iste est fili⁹ dauid? Glo. Ob miraꝫ ꝛ beneficia filiū dauid p̄dicat. Bed. Turbe aūt q̄ min⁹ erudite videbantur dñi sempᷣ facta mirātes illi ꝯtra vel negare hoc vel q̄ negare nequerāt sinistra interpretatione peruertere laborabant: quasi hec non diuinitatis: sed immundi spiritus opa fuissent. i. beelzebub qui deus erat accaron. vnde seqᷓtur: Pharisei aūt audientes dixerunt. Hic non eijcit demones. nisi in beel. p̄n. demoniorum. Re. Beelzebub aūt ipse est beel et baal ꝛ beelphegor. Beel fuit pr̄ Nini regis assyriorū. Baal dictus est: qꝛ in excelso colebat̄. Beelphegor a loco id est a monte phega. zebub seruus fuit abimelech filij gedeonis q̄ occisis. lxx. fratribus edificauit templum baal: et constituit eum sacerdotē in ipso ad abigendas muscas que ibi congregabantur ꝓpter nimiū cruorē victimarꝫ. zebub nanqꝫ musca dr̄. Beelzebub ergo vir muscarū interp̄tat̄. vnde ꝓpter spurcissimū ritū colendi dicebāt eum esse p̄ncipē demoniorū: nihil ergo sordidi⁹ inuenientes qd̄ dño obijcerēt: dicebant eum in beelzebub eijcere demonia. Et sciendū ꝙ non est legēdū p. d. vel. t. in fine vt quedam mēdosa exemplaria habēt. sed per. b.

¶Jesus autē sciēs cogitationes eorū dixit eis. Omē regnū ꝯ se diuisum desolabit̄: ꝛ oīs ciuitas vel domus diuisa cōtra se nō stabit. Et si sathanas sathanā eijcit: aduersus se diuisus est: quō ergo stabit regnum eius?

¶Hiero. Pharisei opa dei principi demoniorum deputabāt: quibus dominus non ad dicta: sed ad cogitata respōdit: vt vel sic compellerentur credere potētie eius: qui cordis videbat occulta. vñ dr̄. Jesus autem sciēs cogi. eorū di. eis. Chry. Supi⁹ quidez ꝛ de hoc christum accusauerant: qꝛ in beelzebub eijceret demonia: sꝫ tūc q̄dē eos nō increpauit cōcedēs eis: ꝛ a plurib⁹ signis cognoscere eius virtutē: et a doctrina discere eius magnitudinē: sed qꝛ permanebant eadē dicētes iā increpat eos: q̄nis eorū accusatio valde irrōnabilis esset. Inuidia aūt nō q̄rit quid dicat: sed solū vt dicat. neqꝫ tm̄ xp̄s eos cōtēpsit: sed rñdet cū decēti māsuetudine: docēs nos mites esse inimicis: ꝛ nō turbari: etiā si talia

dicāt q̄ nos in nobis non recogno-scimus: neq̄ habent aliquā rōnem. In quo etiam ondit mēdacia esse q̄ ab ipsis sunt dicta. neq̄ em̄ est demoniū habētis tātā ondere māsuetudinem et cogitatiōes scire. Et q2 valde irrōnabilis erat eorum suspitio: et multitudine timebāt non audebāt publicare xp̄i accusationem sed in mente voluebāt. Propter qđ dicit. Sciens cogitationes eorum. Ipse autē accusationē quidē in respondendo nō ponit neq̄ diuulgat eorū nequitiam: solutionē aūt inducit: studiū em̄ eius erat ꝓdesse peccātibus: nō publicare. Non aūt rn̄det eis a scripturis q2 nō attenderent aliter exponētes: sed a cōibus opinionibus. Non em̄ ita exteriora prelia corrūpunt: sicut ea que sunt contribuliū. hoc em̄ fit in corporibus ꝛ in oībus rebus: sed interim a magis cognitis exempla ducit dicēs. Oē regnū ꝯtra se diuisum desolabit. Nihil em̄ est i terra regno potentius: sed tn̄ p altercationem perit. Quid aūt dicēdū est de ciuitate: vel de domo? siue magnū siue paruū fuerit contra seipm̄ pugnās perit. Hi. Un̄ dom⁹ ꝛ ciuitatis eadē est hic rō q̄ est regni. ꝑpter qđ sequit. Et ois ciui. vel do. di. cōtra se nō stabit. Her. Quō em̄ cōcordia pue res crescūt: sic discordia maxime dilabūtur. Hi. Sermo aūt dei diues est et vel simplr̄ intellect⁹ vel inspectus interius ad oēm ꝑfectū est necessarius. Relictis ergo his q̄ ad cōem intelligētiā patēt: causis īterioribꝰ immoremur. Rn̄sur⁹ em̄ dn̄s ad id qđ de beelzebub dictū erat: in ip̄os qb⁹ rn̄debat rn̄sionis cōditionē retorsit. lex em̄ a deo est: ꝛ regni israel pollicitatio ex lege ē. si regnū legis cōtra se diuiditur dissoluatur necesse est: et sic israel amisit legē qn̄ impletionem legis in xp̄o plebs legis impugnat. Sed ciuitas hic hierusalē indicat: q̄ postq̄ in dn̄m suū furore plebis exarsit: et apostolos eius cū credentiū turbis fugauit post diuisionē non stabit atq̄ ita quod per

Discordie malum notatur.

hanc diuisionē mox cōsecutum est: ciuitatis illius denunciat excidiū. Deinde assumit: ꝛ si satha. satha. eiicit: aduer. se di. est: quō ergo sta. re. eius? Hiero. Ac si diceret: si sathanas pugnat ꝯtra se ꝛ demō inimic⁹ est demoni: deberet iā mūdi venire ꝯsummatio. nec habēt i eo locū aduersarie potestates quarum inter se bellū pax hoim est. Glo. Necessaria ergo cōplexione eos arguit: vel em̄ xp̄s in ꝟtute dei demones eijcit vel in p̄ncipe demonioꝝ: si in ꝟtute dei frustra calūniant: si in p̄ncipe demoniorū regnū ei⁹ diuisū ē nec stabit: ꝛ ideo a regno eius recedāt: qđ innuit sibi eos elegisse: dū i se nō credūt. Chry. Uel sic. Si diuisus est imbecillior fact⁹ ē ꝛ perit. si aūt perit: qualr̄ potest aliū p̄icere? Hil. Uel alr̄. Si ad diuisionē suā coact⁹ ē demon vt demones pturbaret: hic q̄q̄ estimādū est pl⁹ in eo q̄ diuiserit q̄ i his q̄ diuisi sunt inesse ꝟtutis: q̄ regnū diaboli diuisiōe facta a christo est dissolutū. Hiero. Si aūt putatis o scribe ꝛ pharisei q̄ recessio demonū obediētia sit i p̄ncipē suū: vt homines ignorātes frauduléta simulatiōe ꝯludāt: q̄d potestꝭ dicere de corporū sanitatib⁹ q̄s dn̄s ppetrauit? aliđ si mēbroꝝ q̄3 ꝯbilitates ꝛ spūaliū ꝟtutū īsignia ꝯmōib⁹ assignetis.

¶ Et si ego i beelzebub eijcio demones: filij vr̄i in quo eijciunt? Jō ipsi iudices vestri erūt. Si aūt ego in spiritu dei eijcio demones: igit peruenit in vos regnū dei.

¶ Chry. Post p̄mā solutionē venit ad scdaꝫ primā manifestiorē dicēs. Et si ego in beel. eii. demo. filij ve. in quo eiiciūt? Jō ip. iu. ve. erunt. Hiero. Filios iudeoꝝ vl̄ exorcistas legꝭ gētis illius ex more signat: vel apostolos ex eorum stirpe generatos. Si exorcistas: q2 ad inuocationē dei eiiciebant demones: coartat phariseos interrogatione prudēti: vt cōfiteantur spūssancti esse opus eorū.

Scda rō xp̄o ꝯ aduersarios.

Si expulsio inquit demonū in filijs
vr̄is:deo nō demonib⁹ deputat̄:q̄re
in me idē opus nō eādem habeat ꝛ
cām?ergo ipsi vestri iudices erunt:
nō ptāte:sed ꝯparatiōe:dum illi ex
pulsionē demonū deo assignāt vos
principi demonioꝝ.Sinantem ꝛ de
apostolis dictū est:quod ꝛ magis in
telligere debemus:ipsi erunt iudi-
ces eoꝝ q̄ sedebūt in.xij.sedijs iu
dicantes.xij.tribus israel.Hila.Id-
circo aūt digne iudices sunt in eos
cōstituti quibus id dedisse xp̄s ad-
uersus demones ptātis reperit̄ qđ
ipse est negatus habuisse.Rab.Uel
quia apostoli bene sibi cōscij erant
nihil male artis se ab eo didicisse.
Chry.Non aūt dicit.Discipuli mei
neqꝫ apostoli:sed filij vr̄i.Ut siqdē
voluerint reuerti ad illorum digni-
tatem multā hinc accipiāt occasio-
nem:si aūt ingrati fuerint neqꝫ inue
recūdam habēt excusationē.Eijcie
bant aūt ap̄li demōes:q̄ acceperāt
ptātē ab ipso:ꝛ tñ nihil eos incusa-
bāt:nō eñ reb⁹ sed psone xp̄i aduer
sabant̄.volēs igit̄ mōstrare qm̄ inui
die erāt q̄ dicebant̄ de ip̄o:ap̄los in
mediū ducit.rursus āt ad sui cogni
tionē inducit eos demōstrās qm̄ ꝑ
p̄ijs aduersant̄ bonis ꝛ cōtrariant̄
sue saluti:cum deceret eos letari ꝙ
magna bona illis aduenerat dona-
turus.vñ sequitur.Si autē ego in
spiritu dei eij.demo.igitur perue.in
vos reg.dei.Per hoc aūt demōstrat
ꝙ magne virtutis op⁹ est demones
eijcere:ꝛ nō cuiuslibet grā.Et ob h̄
q̄dē syllogizat dicēs.Ergo perue.in
vos regnum dei.acsi dicat.Si hoc
est profecto filius dei aduenit.hoc
aut obūbrate dicit vt nō illis sit gra
ue deinde vt illos alliciat non dicit
simpliciter perue.regnū sed in vos.
q.d.Uobis veniūt bona:propter qđ
vestrā impugnatis salutem.hoc eñ
est signū a ꝓphetis traditū presen-
tie filij dei tanta fieri potestate diui
na.Hier.Regnū eñ dei seipsum si-
gnat:de quo in alio loco scriptum
est.Regnū dei intra vos est:ꝛ medi⁹
stat intra vos quē nescitis.Uel cer-

magne v̄tutis est eij-cere d-monia.

te illđ regnū qđ ꝛ ioānes et ip̄e dn̄s
p̄dicauerūt.pniam agite:appropin
quabit eñ regnū celorū.Est et ter-
tiū regnū scripture sancte:qđ aufer
tur a iudeis:ꝛ tradit̄ genti facienti
fructus eius.Hila.Si ergo discipu
li operant̄ per xp̄m ꝛ ex spū dei xp̄s
operat̄:adest regnū dei iā in ap̄los
mediatoris officio transfusum.Di-
minutio etiā regni diaboli:est aug-
mētatio regni dei.Augu.de cō.euā.
Uñ pōt ēt hic esse sensus.Si ego in
beelzebub eijcio demones:etiā se
cūdū vestrā sniam peruenit in vos
regnū dei:q̄ regnū diaboli stare nō
potest quē aduersum se diuisi fate-
mini.regnū eñ dei nūc dixit q̄ dānā
tur impij:et a fidelib⁹ de pctis suis
pniam agētibus nunc secernūtur.

¶Aut quō pōt quisq̄ intrare in domū fortis:et vasa eius diripere:nisi pri⁹ alligauerit fortem?Et tūc domū illius diripiet.

¶Chry.posita secūda solutiōe in
ducit ꝛ tertiā dicēs.Aut quō potest
quisq̄ intra.in do.fortis?Qđ enim
nō pōt sathanas sathanam eijcere
manifestū ex dictis est.Sed quoniā
neqꝫ ali⁹ potest eū eijcere nisi pri⁹
eū superauerit:oīb⁹ est manifestū.
constituitur ergo quod et antea cū
manifestiori abūdātia:dicit enim.
Tm̄ absisto ab hoc ꝙ vtar diabolo
coadiutore ꝙ plior eū eo ꝛ ligo eū:
ꝛ hui⁹ coniectura est ꝙ vasa ei⁹ diri
pio.Et sic contrariū eius quod illi
tētabant dicere demōstrat.Illi eñ
volebant ostendere ꝙ non propria
virtute eijcit demones.Ipse autem
ostendit:ꝙ non solū demones sed ꝛ
eorum principem ligauit:quod ma
nifestum est ab his que facta sunt.
Qualr̄ eñ principe nō victo hi qui
subiacēt demōes direpti sunt?Hoc
autem mihi prophetia videtur esse
quod dicitur.Non enim solum de-
mones eijcit:sed et errorem vniuer
si orbis terrarum abiget et machi-
nationē diaboli dissoluet:ꝛ non di-

Allegoric⁹ in telle-ctuo.

xit rapiet:sed diripiet:ostendēs q̄ hoc cū potestate fiat. Hier. Dom⁹ illius mundus est:qui in maligno positus nō creatoris dignitate:sed magnitudine delinquētis alligatus est fortis et religatus in tartarum et domini pede contritus. Non autem debemus eē securi aduersari⁹ noster fortis victoris q̄z vocib⁹ cōprobat. Chry. Fortē autē eū vocat antiquā ei⁹ ostendens tyrānidez q̄ ex nostra desidia orta est. Augu. de que. euan. Quos. s. ipse tenebat:ne possent virib⁹ suis ab illo se homines eruere:sed per gratiā dei. vasa eius dicit omnes infideles. Alligauit autē fortē:quia potestatem illi ademit impediendi voluntatē fidelium a sequēdo christum ꝛ obtinēdo regno dei. Raba. Domū ḡ eius diripuit:q̄ ereptos a diaboli laq̄is eos quos suos eē p̄uidit ecclie adunauit:vel quia omnes mūdi p̄tes apostolis ꝛ eorum successorib⁹ conuertendum distribuit. ostendit igitur per manifestā parabolaz dicens q̄ non cōcordat in fallaci operatione cū demonibus vt. calūniabant:sed virtute diuinitatis homines a demonibus liberauit.

Qui non est mecum cōtra me est:ꝛ qui non cōgregat mecum spargit.

Chry. Posita tertia solutiōe:hic ponit quartā dicēs. Qui non est mecū contra me est. Hila. In quo ostēdit lōge a se eē; vt aliquid a diabolo mutuatū sit ptātis:ꝛ ex hoc ingētis piculi res intelligitur:male de eo opinari:cum quo non esse idipm est quod contra esse. Hiero. Nō tn̄ putet hoc q̄sq̄ de hereticis dictum et scismaticis:quāq̄ et ita ex super fluo posset intelligi:sed ex ꝯsequētibus tertuq̄ s̄monis ad diabolū refertur:eo q̄ nō possint opa saluatoris beelzebub operib⁹ ꝯparari. Ille cupit aīas hominū tenere captiuas:dominus liberare. Ille p̄dicat idola:hic vni⁹ dei notitiā. Ille trahit ad vitia:hic reuocat ad virtutes. Quomodo ergo p̄nt inter se habere cōcordiā:quoꝝ opera sunt diuersa? Chry. Qui ḡ nō mecū congregat neq̄ mecū est:nō erit mihi cōparand⁹ vt mecū demōes eiiciat sed magis desiderat que mea sunt spargere. Sz dic mihi. Si oporteret cū aliquo preliari q̄ nō vult tibi auxiliari:hocipso nō est aduersum te. Ipse ēt dn̄s alio loco dixit. Qui nō est aduersum vos p̄ vobis ē. Sz nō est ꝯtrā hoc qd̄ hic dr̄. Hic eni loquit̄ de diabolo aduersario cristētē:ibi autē de hoīe qui in parte erat cū eis:de quo dictū erat. Uidimus quēdā in nōie tuo eiicientem demonia. Uidet̄ aūt iudeos hic occulte insinuare cū diabolo statuēs eos. ipsi. n. aduersus eū erāt:ꝛ spargebāt que ipse ꝯgregabat. Sed et decēs est credere hoc de seipso dixisse q̄ aduersus diabolum erat:ꝛ que illius sunt dispergebat.

Contrarietas dei ꝛ demonis

Jō dico vobis oē pctm̄ ꝛ blasphēia remittet̄ hoīb⁹: spūs aūt blasphemie nō remittet̄. Et q̄cūq̄z dixerit verbū cōtra filiū hōis remittit̄ ei:qui aūt dixerit ꝯ spiritū sanctū nō remittet̄ ei:neq̄z ī hoc seculo:neq̄z in futuro.

Chry. Q̄ dominus phariseis excusando r̄nderat:iā eos terret. Est eni h̄ correctiōis nō p̄ua pars:non solū excusando respōdere sed ꝛ ꝯminari. Hila. Phariseoꝝ. n. sniam ꝛ eorū q̄ ita cum his sentiunt p̄uersitatem:seuerissima diffinitiōe cōdēnat pctōꝝ oim veniam p̄mittēs:ꝛ blasphemie spūs indulgētiā abnegās. iō dico vobis oē pctm̄ ꝛ blas. ꝛc. hominib⁹. Remi. Sciēdū est tn̄ q̄ non passim q̄buscūq̄ dimittūt̄:sz illis q̄ p̄ suis reatib⁹ dignā penitētiā egerint. destruit̄ autē his verbis error nouatiani q̄ dicebat q̄ fideles post lapsum per penitētiam non p̄nt surgere neq̄ pctōꝝ suoꝝ veniam promereri maxime illi qui in persecu

tióe positi negabāt. Seqtur. Spūs aūt blas. nō remittet. Aug. de ver. do. Quid eñ interest ad rē vtrū dicat. Spūs blasphemie non remittetur: an dicat. Qui blasphemauerit in spm̄sctm̄ non ei remittetur: vt lucas dicit: nisi forte q eadē snia apertius isto mō q̄ illo dr. aliū euāgelistā non destruit alias: sed exponit. Spūs eñ blasphemie clause dictū est: qr nō est expressum cuius spūs. et iō ad hmōi expositionē subdit. Et quicūq dix. verbū ɔtra fi. homi nis remit. ei. Ideo post vniuersalē cōmemorationē oīs blasphemie eminentius voluit exprimere blasphemiā que dr cōtra filiū hominis quā in euangelio fm ioannē valde graue endit hoc esse pctm̄: vbi ait de spū sctō. Ille arguet mūdum de pctō de iustitia: ꝛ de iudicio. de peccato quidē: qr nō credūt in me. Sequit. Qui aūt di. cōtra spi. san. verbum: non remit. ei neq in hoc se. neq in futuro. Non ergo hoc dicitur ppterea: qr in trinitate maior est filio spūssctūs: qd nullus vnq̄ vel hereticꝰ dicit. Hil. Quid aūt tā extra veniā est q̄ in xpō negare qd dei est ꝛ ɔsistētez in eo pr̄ni spūs subaz adimere: cū in spū dei oē opꝰ ɔsumet: ꝛ in eo deus sit mūdū recōciliās sibi. Hiero. Uel ita locꝰ iste est intelligēdus. Qui verbū dixerit contra filiū hois scādalizatus carne mea: ꝛ me hoiem tm̄ arbitrās talis opinio atq blasphemia quāq̄ culpa non careat erroris: tñ hz veniā pter corporis vtilitatē. Qui autē manifesta intelligēs opa dei cū dei virtutē negare nō possit eadē calūniat stimulatꝰ inuidia: ꝛ xpm dei vbū ꝛ opa spūsscti dicit esse beelzebub: isti nō remittet neq in hoc seculo: neq in futuro. Aug. de ver. do. Sed si hoc ppterea dictum esset pfecto de oī blasphemia taceret: et hec sola remissibilis videret: que contra filiū hois dr quasi cū hō solū putat. Cū vo pmissum sit. Oē pctm̄ ꝛ blasphemia remittet hoībꝰ proculdubio et illa blasphemia q̄ ɔtra patrē dr ista ghalitate ɔcludit: ꝛ tñ hec sola irremissibilis diffinit: que dr ɔtra spiritūsctm̄. Nūqd nā ꝛ pater formā serui accepit: qsi sit maior spūssctūs? Quis ēt nō ɔuincit dixisse vbū cōtra spm̄sctm̄ anteq̄ xpianus vel catholicꝰ fieret? pzio ipsi pagāi cū dicūt xpm magicis artibꝰ fecisse miracla: nōne sīles sunt his q̄ dixerūt eū in pricipe demonioz eiecisse demonia? Judei ēt ꝛ quicūq heretici q̄ spm̄sctm̄ ɔfitent: sed negāt eū esse in corpe xpi qd ē eccl'ia catholica: sīles sunt pharisceis q̄ negabāt spm̄ sctm̄ esse in xpo. Quidā etiā heretici ipm spm̄sctm̄ vel creaturā esse cōtendunt sicut arriani: eunomiani: ꝛ macedoniani: vel eū prorsus ita negāt vt deū negēt esse trinitatē: sed solū patrē esse deū asseuerāt: ꝛ ipm aliqn̄ vocari filiū: aliqn̄ spm̄sctm̄: sicut sebelliani. Photiniāi quoq patrē filiū esse dicētes deū: filiū vo nō nisi homiez: negāt oīno tertiā esse personā spm̄sctm̄. Manifestū est igitur a pagāis iudeis ꝛ hereticis blasphemari spm̄sctm̄. Nūqd ergo deserēdi sunt ꝛ sine vlla spe deputādi? quibꝰ si nō est dimissum vbū qd dixerūt ɔtra spm̄sctm̄ maniter eis pmittit q in baptismo siue in eccl'ia remissionē accipiāt pctōꝝ. Non eñ dictū est: non remittet ei in baptismo: sed Neq in hoc seculo neq in futuro: ꝛ sic illi soli estimādi sunt ab hmōi grauissimi pcti reatu liberi: qui ab infantia sunt catholici. Nōnullis aūt vr̄ eos tantūmō peccare in spm̄sctm̄ qui lauacro regenerationis abluti in eccl'ia: ꝛ accepto spū sctō velut tāto postea dono saluatoris ingrati mortifero aliq̄ pctō se imerserūt: qualia sunt vel adulteria vl homicidia vel ipsa discessio a nomine xpiano siue catholica eccl'ia. Sed iste sensus vnde probari possit ignoro cū ꝛ pnie quorūcūq crimi nū locus in eccl'ia nō neget: ꝛ ipsos hereticos ad hoc vtiq corripiēdos dicat apl's. Ne forte det illis deꝰ penitētiā ad cognoscēdā veritatē. Postremo non ait dñs: qui fidelis catholicus

Cōcordantia euāgelioꝝ.

Blasphe miepec catum q̄uo.

quicunque dixerit verbū ꝯtra spiritū sctm̄:sed q̄ dixerit:h est quicūq dixerit:nō remittet ei:neq in h seculo neq in futuro.Augu.de ser.do. in mōte.Uel aliter dicit Joannes apls.Est pctm̄ ad mortē:nō pro eo dico vt roget qs.pctm̄ aūt fratris ad mortē dico esse:cū post dei agnitionē per grām dn̄i nostri iesu xp̄i quisq oppugnat fraternitatem aut aduersus ipam gratiā qua recōciliatus est deo inuidētie facib⁹ agitatur.Hui⁹ pcti tanta labes est:vt deprecādi hūilitatē subire nō possit:etiam si pctm̄ suum mala ꝯscia ⁊ agnoscere et annunciare cogatur. Quis mentis affectionē ꝑpter pcti magnitudinē iam de dānatione aliquos habere credendus est?et hoc fortasse est peccare in spm̄sctm̄.i.ꝑ malitiā ⁊ inuidiam fraternā impugnare charitatē:post acceptā gratiam spūscti:qd pctm̄ dn̄s neq hic neq in futuro seculo dimitti dicit. Un̄ queri pōt vtrum in spm̄sctm̄ iudei peccauerint qn̄ dixerūt q i beelzebub pricipe demonorū domin⁹ demonia expellebat.vtrū em̄ h in ipm̄ dn̄m dictū accipiam⁹:qr de se dicit alio loco.Si patremfamilias beelzebub vocauerūt quātomagis domesticos eius?an qm̄ de magna inuidētia dixerāt ingrati tā pñtib⁹ bn̄ficijs q̄uis nōdū xp̄iani fuerint:tn̄ ꝑpter ipam inuidētie magnitudinē in spm̄sctm̄ peccasse credendi sunt?Non em̄ hoc colligit de ꝟbis dn̄i:videri tn̄ potest adhuc eos monuisse vt accedant ad grām:⁊ post acceptā gratiā nō ita peccēt vt nūc peccauerūt.Nunc em̄ in filiuz hoīs dixerūt ꝟbū neq̄:⁊ pōt eis dimitti si cōuersi fuerint et ei crediderint. Si aūt postq̄ spm̄sctm̄ acceperint:fraternitati inuidere ⁊ gratiā quaz acceperunt oppugnare voluerint:non eis dimitti:neq in hoc seculo neq in futuro.Nam si eos sic haberet ꝯdēnatos:vt nulla spes illis reliqua eēt:nō adhuc monēdo iudicaret cū addidit dicens.Aut facite arborē bonā ⁊c.Aug.in lib.retrac.

Hoc aūt nō cōfirmauit:qr hoc putare me dixi:sed tn̄ addendū fuit si in hac tā scelerata mētis peruersitate definierit hanc vitaz:quoniā de quocūq pessimo in hac vita constituto nō est vtiq desperandū:nec pro illo imprudēter orat:de q̄ non desperatur.Aug.de ver.do.Est autem magnū secretū hui⁹ q̄ōnis.Lumē ḡ expositionis a dn̄o queraf.Dico autē charitati vestre forte in oībus scripturis sanctis nulla maior questio:nulla difficilior inuenit.Prius ḡ vt aduertatis admoneo non dixisse dominū.Oīs blasphemia spūs non remittet:neq dixisse.q̄ dixerit quodcūq verbū ꝯ spm̄sctm̄:sed q̄ dixerit verbum. Quapropter non est necesse vt oēm blasphemiā ⁊ oē ꝟbū:qd dr ꝯ spm̄sctm̄:remissionē quisq existimet nō habere:sed necesse est plane vt sit aliquod verbum qd si dicatur ꝯ spm̄sctm̄:nullā remissionē mereat.solēt em̄ scripture ita loqui vt qn̄ alidd sic dr vt neq ex toto neq ex parte dictū sit:non sit necesse vt ex toto fieri possit:vt ex parte non intelligatur:sicut cum dn̄s dixit iudeis.Si nō venissem et locutus eis nō fuissem pctm̄ nō haberent.Non em̄ ita dictum est:vt sine vllo oino pctō vellet intelligi futuros fuisse iudeos.sed esse aliqd pctm̄ quod nō haberēt nisi xp̄s venisset.Quis autem sit iste modus ꝯ spm̄sctm̄ ordo postulat vt dicam⁹.Insinuat siquidē nobis in pr̄e auctoritas:i filio natiuitas:in spūsctō pr̄is filijq communitas.Qd ergo cōe est patri ⁊ filio.⁊ per hoc nos voluerunt habere cōionem ⁊ inter nos ⁊ secum.Charitas em̄ dei diffusa est in cordib⁹ nostris per spm̄sctm̄ q̄ dat⁹ est nobis. ⁊ qr pctis alienabamur a possessione bonorum verorum:charitas operit multitudinē pctōrum.Quod em̄ xp̄us in spūsctō pctā dimittat huic intelligi pōt q cum dixisset discipulis.Accipite spm̄sctm̄.continuo subiecit.Si cui dimiseritis pctā:dimittentur illi.Primū itaq credentium beneficiū est in spiritusctō remissio

Questio pulchra.

Secretū agit

pctõꝝ:ↄtra hoc donũ gratuitũ loquitur cor impenitẽs.ipsa ergo impenitentia est ipsa blasphemie que non remittetur neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro.Cõtra eñ spiritũsctm̃ quo peccata dimittuntur verbũ valde maluꝫ siue cogitatione siue lingua sua dicit:qui fm duritiã cordis sui et cor impenitens thesaurizat sibi irã in dei ire:hec oino impenitẽtia nõ hꝫ remissionẽ neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro:qꝛ pnia impetrat remissionẽ in hoc seculo que valeat in futuro:sed ista impnia q̃diu quisqꝫ in hac carne viuit:non potest iudicari.de nullo eñ desperãdũ est q̃diu patientia dei ad penitẽtiã adducit. Quid eñ si isti quos in quocũqꝫ genere erroris notas:ꝛ tãq̃ desperatissimos dãnas anteq̃ istam vitã finiãt:agãt pniam:ꝛ inueniãt veram vitam in futuro?Hec aũt blasphemia q̃uis prolixa ꝛ pluribus verbis contexta sit:solet tñ scriptura etiã multa verba verbũ appellare. neqꝫ eñ vnũ verbũ locutus est dñs cum ppheta:ꝛ tñ legitur.Uerbum qđ factũ est ad illũ vel ad illũ prophetam.Hic aũt fortassis aliqs querat vtrum tm̃mõ spũsctũs pctã dimittat:an ꝛ pater ꝛ filius.rñdemus ꝙ ꝛ pater ꝛ filius.ipse eñ filius de patre dicit.Dimittet vobis pr vester pctã vestra.ꝛ de se ait.Filius hoĩs ptãtem hꝫ in terra dimittẽdi pctã. Cur ergo illa impnia que nũq̃ dimittitur solũ ad spũsctĩ blasphemiã dr pertinere:tãq̃ ille q̃ in hoc impnie pctõ fuerit obligatus: dono spũsctĩ resistere videat:ꝙ eo dono fiat remissio pctõꝝ:sed peccata:qꝛ preter ecclesiã nõ dimittuntur in eo spũ dimitti oportebat quo in vnum ecclesia congregatur. Remissio ergo pctõꝝ quã tota trinitas facit pprie ad spm̃sctm̃ dr pertinere.ipse enim spũs adoptionis filiorũ in quo clamamus abba pr:vt ei possimus dicere.Dimitte nobis debita nr̃a:et in hoc cognoscimus sicut dicit ioãnes. Qm̃ xp̃s manet in nobis de spũsctõ que dedit nobis.Ad ipsum etiã ptinet societas qua efficimur vnũ corpus vnici filij dei:qꝛ quodammodo societas patris ꝛ filij est ipse spiritussctus.quisquis ergo reus fuerit impenitentia cõtra spm̃sctm̃:in quo vnitas ꝛ societas cõionis congregatur ecclesie:nũq̃ illi remittitur.Chry. Uel aliter fm primam expositionez. Judei quidẽ ignorabant christũ qs esset:spiritus aũt sancti sufficiẽs acceperant experimentũ:etenim pphete per eũ locuti sunt.Quod ergo dicit hoc est.Esto ꝙ me offenditis propter carnẽ circũpositam:nunquid ꝛ de spũsctõ habetis dicere:qm̃ ignoramus eũ?ppter hoc non ignoscibilis est vobis hec blasphemia:et hic ꝛ illic dabitis vindictam:qꝛ eniz demones eijcere ꝛ sanitates perficere spũssancti est.Nõ ergo mihi contumelias infertis solum:sed spiritui sancto.ideoqꝫ vobis ineuitabilis erit condemnatio et hic et illic.Etenim hoim hi quidem hic solũ puniuntur: sicut qui indigni participauerunt mysterijs apud corinthios.hi autez illic solum sicut diues in inferno:hi autẽ hic ꝛ illic:sicut ꝛ ipsi iudei qui ꝛ hic itolerabilia passi sunt hierusalem capta ꝛ ibi difficillimũ sustinẽt penã.Raba.In hac autem auctoritate extinguitur heresis Origenis:q̃ asserit post multa secula oẽs peccatores veniam consecuturos:que refellitur per hoc qđ dicitur:ꝙ non remittetur neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro.Grego.in dialogo.Datur etiaꝫ intelligi quasdam culpas in hoc seculo:quasdam vero in futuro relaxari:qđ enim de vno negatur de quibusdam cõceditur:sed tamẽ hoc de paruis minimisqꝫ pctis fieri posse credendũ est:sicut est assiduus ociosus sermo immoderatus risus vel pctm̃ cure rei familiaris:q̃ vix sine culpa vel ab ipsis agitur q̃ culpã qualiter debeãt declinare sciunt:aut in nõ grauibus culpis error ignorãtie que etiã post mortẽ grauant:si non in hac vita adhuc positis minime fuerint relaxata.Hoc tñ sciendũ est quia illic saltez de minimis nil q̃sqꝫ

Remissio peccatorũ est opus trinitatis.

Triplex expõitio peccatorum.

purgatiõis obtinebit: nisi qui hoc bonis actibus in hac vita posit⁹ vt obtineat promeretur.

¶ Aut facite arborẽ bonã et fructũ eius bonũ: aut facite arborem malã ꝛ fructuꝫ ei⁹ malũ. Siquidem ex fructu arbor agnoscit. Progenies viperarũ: quõ potestis bona loqui cũ sitis mali? Ex abũdãtia enĩ cordis os loquitur. Bon⁹ hõ de bono thesauro ꝓfert bõa: ꝛ mal⁹ hõ de malo thesauro profert mala.

¶ Chry. Post priores redargutiões rursus eos aliter ↄfundit. Hoc aũt facit: nõ vt seipm̃ accusatiõe liberet. ad hoc enĩ sufficiebãt priora: sꝫ eos corrigere volẽs. vñ dr̃. Aut facite arborẽ bonã ꝛ fructũ ei⁹ bonũ: aut facite arborẽ malã ꝛ fructũ eius malũ. Ac si dicat. Null⁹ vr̃m dixit ꝙ malũ est aliquẽ a demõe liberare: sed qꝛ opib⁹ nõ maledicebãt: sꝫ diabolũ dicebãt hoc operãtẽ: demõstrat ꝙ hec accusatio ẽ pter ↄñaꝫ rerũ ꝛ pter cões ↄceptiões. talia aũt ↄfingere ẽ imẽse verecũdie. Hiero. Cõstrigit ergo eos syllogismo quẽ greci vocãt aficton: nos ieuitabilẽ possum⁹ appellare: q̃ iterrogatos hicinde ↄcludit: ꝛ i vtroque cornu pmit. Si inquit diabol⁹ mal⁹ ẽ: bõa opa facere nõ pt̃. si aũt bõa sũt que facta cernitis: sequit vt nõ sit diabolus q̃ illa fecit: neqꝫ enĩ fieri pt̃ vt ex malo bonũ: aut ex bono oriat malũ. Chry. Etenĩ arboris dijudicatio a fructu appet: nõ fructus ab arbore. vñ sequit. Siquidẽ ex fructu arbor cognoscit. Et si ei arbor fruct⁹ ẽ cã: sꝫ tñ fruct⁹ arboris est demõstratiu⁹. vos autẽ ↄriũ facitis. In opib⁹ enĩ nihil accusare habẽtes ↄriã de arbore fertis sniam: me demoniacum appellãtes. Hi. Sic ergo in pñs iudeos refellit: q̃ cũ intelligerent xp̃i opa vltra hũanã eẽ ṽtutẽ: noluerũt tñ ea q̃ dei sunt ↄfiteri: futurã vero oẽm fidei puersitatẽ coarguit: eorũ scꝫ q̃ diuinitatẽ ꝛ cõionẽ pr̃ne sube dño detrahẽtes in diuersa heresuꝫ studia efferbuerũt: neutrum facientes: nec inter gẽtes sub venia ignorãtiõis habitãtes: nec in ṽitatis cognitiõe versantes. Arborẽ se in corpore positũ signat: qꝛ p iteriorẽ virtutis sue fecũditatẽ exeat vbertas hois in fruct⁹. igit arbor bõa faciẽda cũ fructib⁹ bõis est: aut mala cõstituẽda cũ malis fructib⁹: nõ ꝙ arbor mala possit cõstitui q̃ bona est: nec ecõtrario. Sꝫ vt per hãc significãtiã itelligerem⁹ xp̃ꝫ tãꝙ vtilẽ relinquẽdũ: aut tãꝙ bonorũ fructuuꝫ vtilitate retinẽdũ. Ceterũ mediũ se agere ꝛ in xp̃m aliquid deferre: negare q̃ maxima sunt venerari tãꝙ deũ dei cõione spoliare blasphemia spirit⁹ est: vt cũ p admirationẽ tantorũ operũ dei nomẽ detrahere nõ audeas p maliuolẽtiã mẽtis gñositatẽ ei⁹ abnegata pr̃ne sube cõione deturpas. Aug. de ṽ. do. Uel in hoc admonuit nos dñs vt bõe arbores sim⁹: vt bonos fruct⁹ ꝓducere possim⁹. vbi enĩ ait. Facite enĩ arboreꝫ bonã ꝛ fructũ ei⁹ bonũ: est pceptuꝫ salubre: cui obedientia est necessaria. Qd̃ aũt dicit. Facite arborẽ malã ꝛ fructũ ei⁹ malũ. nõ pceptũ ẽ vt faciatis: sed monitio vt caueatis. Cõtra hos enĩ dixit: q̃ putabãt se cum mali essent: bona loqui posse vel bõa opera habere: hec dñs dicit esse nõ posse. Pri⁹ enĩ est mutãd⁹ hõ vt opa mutent. si enĩ manet hõ i eo ꝙ mal⁹ est bõa opa hr̃e nõ põt. si manet in eo qd̃ bonũ ẽ: mala opa hr̃e nõ põt. Oẽs ergo malas arbores xp̃s inuenit: sꝫ dedit ptãtẽ filios dei fieri credẽtib⁹ in noie ei⁹. Chry. Qꝛ ṽo nõ ꝑ se ipõ: sꝫ ꝑ spũsctõ facit sermonẽ: eos cõuenienter icrepat dicẽs. Progenies viperarũ: quõ potestis bõa loqui cũ sitis mali? Hoc aũt dixit ꝛ eos incusans: ꝛ eorũ q̃ dicta sũt demõstrationẽ ex ipsis pbẽs. q. d. Ecce vos cũ sitis arbores male: nõ potestis portare fructũ bonũ: nõ ergo miror ꝙ hec loquimini. etenim male nutriti

Consequẽtia christi.

estis a malis pgenitoribus z mentē malā hētis. Et vide ꝙ non dixit. Qualr potestis bona loqui cū sitis pgenies viperarū? Nihil eniȝ hoc ad illud pertinet: sȝ qualr potestis bona loq̄ cū sitis mali? Progenies aūt viperarū eos dixit: q̄ in pgenitorib⁹ gloriabanť: vt ergo excluderet eoꝝ supbiā: separauit eos a cognatiōe abrahā attribuēs eis pgenitores similiū morū. Rab. Uel progenies viperarū .i. filios et imitatores diaboli eos appellat: quia sciēter bonis operib⁹ detrahūt qd̄ diabolicū est. vñ seq̄tur. Ex abundātia em̄ cordis os loquiť. Ille hō ex abūdantia cordis loquiť: qui non ignorat ex qua intētiōe verba pmātur: qd̄ aperti⁹ ostēdere volēs subiūgit. Bon⁹ hō de bono thesauro profert bona: z malus hō de malo thesauro profert mala. Thesaur⁹ cordis intentio est cogitationis ex qua interius arbiter iudicat pvētū opis vt aliqn̄ maiora minorē hēant mercedē: aliqn̄ ob icuriā cordis tepidi maiorū virtutū opa ostētantes minora a dño premia sortiunť. Chry. Ex his etiā demōstrat suā deitateȝ scientē cordis occulta: qm̄ non verborū solū: sȝ et malarū cogitationū exoluent vindictā. Est autē nature ɔtinētia supemanētis iter nequitie ꝟba per os extra effundi: q̄re cū audieris hoīem male loquētē: multo ampliorē extimes neq̄tiā ꝙ verba demonstrāt. Qd̄ em̄ exteri⁹ dr̄ est superfluētia ei⁹ quod intus est: in quo eos vehementer tetigit. Si eniȝ qd̄ dictū est ab eis ita est malum: excogitata radix verboꝝ ꝙ magna est? Cōtigit aūt hoc decēter. lingua em̄ cōfusa multotiens nō repēte effundit neq̄tiā: cor aūt nullum hominū habēs testē: sine timore q̄cunq; vult pertulit mala. dei enim non multa cura est ei: sed cū augeť multitudo malorum que intus sunt: q̄ interim occultabanť: extra p ꝟba pueniūt. Et ideo dicit. ex abundantia cordis os loquitur. Et ꝙ hō de thesauris cordis loq̄tur. Chry. In hoc aūt qd̄ dicit. Bonus hō de bono thesauro zc. Uel ipsos iudeos deū blasphemātes ondit de q̄li thesauro blasphemiā pferāt. Uel cū superiori q̄one heret sñia: ꝙ quomodo non possit bonus homo pferre mala nec malus bona: sic nō possit xp̄s mala: nec diabolus bona opera facere.

Intentio est thesaurus cordis.

Dico aūt vobis: qm̄ oē ꝟbū ociosuȝ qd̄ locuti fuerit hoīes: reddēt rōnē de eo in die iudicij. Ex ꝟbis em̄ tuis iustificaberis: et ex verbis tuis condemnaberis.

Chry. Post p̄missa eis dñs multū timorē incutit: ostendens ꝙ vltimā dabūt vindictā q̄ talia deliquerūt. vñ dicit. Dico aūt vobis qm̄ omne ꝟbū ociosuȝ qd̄ locuti fuerit homines: reddēt rōnē de eo i die iudicij. Hiero. Et est sensus. Si ociosuȝ ꝟbū qd̄ nequaꝙ edificat audiētes: nō est absq; periculo ei⁹ qui loquiť z i die iudicij reddet vnusq̄sq; rōnē ꝟmonū suoꝝ: q̄tomagis vos q̄ opa scti spūs calūniamini: et dicitis me in beelzebub eijcere demonia: redituri estis rationē calūnie vestre? Chry. Nō aūt dixit. Qd̄ locuti estis vos simul quidē oē hoīm erudiens gen⁹: silr aūt min⁹ onerosuȝ faciens suū sermonē. Ociosum autē verbū est qd̄ mēdax ē: qd̄ calūniā hȝ. Quidā aūt dicunt: qm̄ z vanū q̄le est qd̄ risuȝ monet inordinatū: vel turpe: vel inuerecundū. Grego. in ho. Uel ociosuȝ ꝟbū ē: qd̄ aut vtilitate rectitudinis: aut rōne iuste necessitatis caret: qd̄ .s. sine vtilitate z loquētis dr̄ z audiētis: si omissis serijs de rebus friuolis loquamur: et fabulas narremus antiq̄s. Ceterū q̄ scurrilia replicat: z cachinnis ora dissoluit: z aliq̄d pfert turpitudinis: hic nō ociosi ꝟbi sed criminosi tenebiť reus. Re. Ex superiorib⁹ aūt ꝟbis adhuc seq̄ns dependet sñia cū dr̄. Ex ꝟbis em̄ tuis iustificaberis z ex verbis tuis ɔdēnaberis. Nō est dubiū q̄ vnusq̄sq; de ꝟbis suis malis

Uerbū ociosum qd̄ dicat.

que loquitur condēnabit. Uerūtamen qz ex bonis ꝟbis nō iustificatur q̄s: nisi ex intimo corde ꝛ deuota intentione ea ꝓferat. Chry. Uide aūt qz nō ē onerosum hoc iudiciū: non ex q̄b⁹ alius dixit de te: sed ex q̄bus ipse locut⁹ es s̄nias iudex feret. Nō igitur accusatos timere oportet: sʒ accusantes: nō enim illi cogunt accusare se ꝓ his malis q̄ audierunt: sed hi pro his que male dixerunt.

¶ Tūc rn̄derūt ei q̄dā de scribis et phariseis dicentes. Magr̄ volum⁹ a te signum videre. Qui rn̄dēs ait illis. Gn̄atio mala ꝛ adultera signū q̄rit: ꝛ signū nō dabit ei nisi signū ione ꝓphete. Sicut em̄ fuit ionas in ventre ceti tribus dieb⁹ ꝛ trib⁹ noctib⁹: sic erit fili⁹ hominis in corde terre trib⁹ dieb⁹ et tribus noctibus.

¶ Chry. Qz dn̄s supi⁹ multotiēs ꝟbis inuerecūdā phariseoꝝ obstruxerat linguā: rursus ad opa veniunt. q̄d admirās euāgelista dicit. Tunc rn̄derūt ei q̄dā de scribis et phariseis dicētes. Magr̄ volumus a te signū videre. Tūc .s. cū flecti oportebat: cū admirari: cū obstupescere: sʒ tūc a malitia nō desistūt. Dicūt em̄ volumus a te signū videre: vt eū capiant. Hie. Sic signa postulāt: quasi q̄ viderāt: signa nō fuerint: sed in alio euāgelista q̄d petant pleni⁹ explicat. Uolum⁹ a te signū videre de celo: vel in more helie ignē de sublimi venire cupiebant: vel sil̄itudinē samuelis tp̄e estiuo ꝯtra naturā loci mugire tonitrua: coruscare fulgura: imbres ruere: quasi non possint ꝛ illa calumniari ꝛ dicere ex occultis ꝛ varijs aeris passiōib⁹ accidisse, nā q̄ calūniaris ea q̄ oculis vides manu tenes: vtilitate sentis q̄d factur⁹ esses in his q̄ de celo veniūt? vtiqꝫ respōdebis ꝛ magos in egypto multa signa fecisse de celo. Chry. Uerba āt eoꝝ adulatiōe ꝛ ironia sunt plena ꝛ pri⁹ q̄dē ꝯuitiabāt demoniacū dicētes. nūc aūt adulantur: vocantes eū magistrū: propter hoc ꝛ dn̄s eos vehementer arguit. vn̄ seq̄tur. Qui rn̄dens ait illis. Generatio mala ꝛ adultera signū querit. Et q̄dē cū ei ꝯuitiabant: māsuete eis rn̄debat. cū autē adulabātur: ꝯuitiose: demōstrās q̄ vtraqꝫ passione erat supior: ꝛ neqꝫ ꝯuitijs in irā deducit: neqꝫ ab adulatiōe mollit. Q̄d āt dicit tale ē. Quid miꝝ si hoc in me facitis: q̄ ignotus sū vobis: cū in patrē cuius tantā accepistis experientiā hoc idē fecistis: derelicto eo ad demones currētes? ꝓropter hoc aūt eos dicit generationē malā: qz igrati semꝑ facti sunt circa benefactores ꝛ bn̄ficijs deteriores fiunt: q̄d est vltime malitie. Hieron. Egregie aūt dixit: ꝛ adultera: qz dimiserat virū: ꝛ iuxta ezechielē multis se amatorib⁹ copulauit. Chrys. Vn̄ ꝛ monstrat se patri equalē si ei nō credere generationē adulteram facit. Raba. Deinde rn̄dere incipit nō eis signū de celo q̄d idigni erāt videre: sʒ de ꝓfundo īferni tribuēs. Discipl'is aūt suis signū de celo dedit q̄bus eternā btitudinis gl'iā: et pri⁹ in mōte figuralr': ꝛ postꝟaciter in celū supleuat⁹ ōndit. vn̄ seq̄t. Et signū nō dabit ei nisi signū ione ꝓphete. Chry. Qz nō vt eos iduceret signa faciebat. sciebat em̄ eos lapideos eē: sʒ vt alios emēdet: aut q̄m nō acciperēt signū: q̄le est illud q̄d petebāt. Signū em̄ eis factū est: q̄n per ꝓpriā penā cognouerūt ei⁹ ꝟtutē. hoc igit occulte insinuans dicit. Signū non dabitur ei. ac si diceret. Multa bn̄ficia demōstraui: nihil horū vos allexit ad venerandū meam virtutem: quā cognoscetis per penā q̄n ciuitatē vestrā in terram proiectam videbitis. Interim aūt s̄mone de resurrectione iterponit: quē cognituri erāt per ea q̄ postea erāt passuri dicens. Nisi signū ione prophete. Crux em̄ ꝑfecto credita non

Signa referūtur.

vñ credita est mũdo. esset:nisi signa testantia habuisset. Hac aũt non credita et resurrectio vtiq; credita nõ esset:ꝓpter hoc ⁊ signũ hoc vocat:⁊ figurã in medium fert vt ṽitas credat.vñ seqtur. Sicut fuit ionas in ventre ceti tribus dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹ ⁊c. Rab. Ostẽdit iudeos ad instar niniuitarum criminosos:⁊ nisi peniterẽt subuersioni proximos:sed sicut illis denũciatur supplicium et demonstratur remediũ:ita iudei non debẽt desperare veniã:si saltẽ post xp̄i resurrectionẽ egerint penitentiam. Jonas enim.i.columba vel dolẽs:signum est eius sup quẽ descendit spũssanctus in specie columbe:et qui dolores nostros portauit. Piscis qui ionam deuorauit in pelago significat mortem quam xp̄s passus est in mũdo. Trib⁹ diebus ⁊ noctib⁹ fuit ille in ventre ceti:⁊ iste in sepulchro. ille eiectus est in aridam:iste resurrexit in gloriã. Augu. de con. euan. Quidã aũt modũ locutiõis scripture nesciẽtes:noctẽ voluerũt aduertere tres illas horas a sexta vsq; ad nonam quibus sol obscuratus est: et diẽ tres horas alias quibus iterũ terris est redditus.i.a nona vsq; ad eius occasum. Sequit enim nox futura sabbati:qua cũ suo die computata erunt iam due noctes ⁊ duo dies. Porro autẽ post sabbatũ seqtur nox prime sabbati.i.illucescentis diei dñici:in qua tũc domin⁹ resurrexit. Erunt ergo due noctes et duo dies:et vna nox etiã si tota posset intelligi:nec ostenderemus ꝙ illud diluculũ pars eius extrema sit. quapropter nec annumeratis illis sex horis:quarum tribus tenebratus est ⁊ trib⁹ illuxit cõstabit ratio triũ dierũ ⁊ triũ noctiũ. restat ergo vt hoc inueniat illo scripturarũ vsitato loquẽdi modo quo a parte totũ intellige. Hiero. Non ꝙ oẽs tres dies ⁊ tres noctes in inferuz fecerit:sed ꝙ in parte parasceues ⁊ dominice:⁊ tota die sabbati tres dies

triduũ ergo. ⁊ tres noctes intelligant. Aug. iiij. de tri. Ipz enĩ triduũ nõ plenũ ⁊ totum fuisse scriptura testis est:sz primus dies a parte extrema tot⁹ annumerat⁹ est:dies ṽo terti⁹ a parte pria ⁊ ipse tot⁹:medi⁹ aũt īter eos i.secund⁹ dies absolute tot⁹.xxiiij. horis suis .xij.nocturnis. xij.diurnis:nox enĩ vsq; ad diluculũ q̃ dñi resurrectio declarata est:ad tertiũ ptinet diẽ. Sicut enĩ primi dies ꝓpter futuz hois lapsuz a luce in noctẽ:ita isti ꝓpter hois reparationẽ a tenebris in lucẽ cõputant. Chry. Nõ aũt manifeste dixit:ꝙ resurgeret q2 eũ derisissent:sed occulte insinuat:vt ⁊ illi crederẽt qđ prescíuit. Nõ aũt dixit in terra:sz in corde terre:vt ⁊ sepulchrũ ondẽderet:⁊ ꝙ nullus solã mortis apparẽtiã suspicetur Et tres dies ꝓpter hoc posuit: vt credat ꝙ mortu⁹ est. Sz ip̄a figura veritatẽ demõstrat:nõ enĩ fuit ionas in vẽtre ceti in phãtasia:sed in ṽitate:neq; figura fuit in veritate: ⁊ ṽitas in imaginatiõe: propter qđ manifestum est ꝙ filij sunt diaboli marchionẽ sequẽtes:q̃ xp̄i passionẽ phãtasticã esse asseruit:⁊ ꝙ pro eis esset passur⁹ lz eis non ꝓficeret ostendit:p hoc innuit ꝙ illi gñationi signum daretur Jone prophete.

¶ Uiri niniuite surgẽt ĩ iudicio cũ gñatiõe ista ⁊ cõdẽnabũt eã:q2 pniaz egerũt in p̄dicatiõe ione. Et ecce plus ꝙ̄ ionas hic. Regina austri surget in iudicio cũ gñatiõe ista ⁊ condẽnabit eam:q2 venit a finib⁹ terre audire sapiẽtiam salomonis. Et ecce plus ꝙ̄ salomon hic.

¶ Chry. Ne aliqs existimaret ꝙ talia deinceps futura eẽnt in iudeis qualia niniuitis cõtigerãt:vt sicut Jonas illos cõuertit ⁊ ciuitas fuit a periculo liberata:ita isti post resurrectionẽ ꝯuerterent:dñs nũc totũ ꝯtrũ ostẽdit:qm̃.s.ex bñficio passionis nullũ fructũ ꝯceperũt:sed ⁊

grauia patient̃:vt infra oñdit p exē plū demonis. Interim aūt ostēdit q iuste patient̃ dicens. Uiri niniuite surgent in iudicio cū gñatione ista. Re. Ostēdit aūt dñs his ṽbis vnam eē maloꝛū z bonoꝝ resurrectionem futurā:ɔ̃ quosdā hereticos:q̄ dixerunt vnā esse resurrectionem bonorū z alterā maloꝛū. Destruit̃ ēt his ṽbis fabula iudeoꝛū:qui solēt dicere q añ iudiciū mille ānis celebret̃ resurrectio:apte his ṽbis ostēdēs: q₂ mox vt celebrabit̃ resurrectio celebrabit̃ z iudiciū. Et condēnabunt eam. Hie. Non snie ptāte:sed cōparationis exemplo. vnde subdit. Q₂ pniam egerūt in predicatione ione: z ecce plus q̄ ionas h̃. Hic aduerbiū loci:nō pnomē itelligas. Jonas ẞm septuagita interp̃tes triduo p̄dicauit:ego tāto tpe:ille assyrijs gēti incredule: ego iudeis pplo dei. Ille voce locut⁹ ē simplici:nihil signoꝛū faciēs:ego tāta faciens beelzebub calūniā sustineo. Chry. Nō aūt hic stat dñs:sed z aliā annunciationem adiūgit dicēs. Re.au.sur.i iu.cū ge. ista z condē.eā:q₂ ve.a fi.ter.au.sap. salo. Jstud plus fuit q̄ prius. Jonas em̄ ad illos abijt:regina aūt austri non expectauit salomonē ad ipsam ire:sed ipsa ad eū accessit:et mulier z barbara:z tantū remota:non mortē formidās sola cupidine verboꝛū sapientū. Ibi ergo mulier aduenit: hic ego veni. Et ipsa quidē a finib⁹ terre surrexit:ego autem ciuitates et castra circumeo. Et illa q̄dem de arboꝛibus z lignis disputauit:ego aūt de ineffabilib⁹ mysterijs. Hier. Eodē ergo mō cōdēnabit regina austri pplm̄ iudeoꝛū:quo condēnabūt viri niniuitę israelē icredulū. Jsta est regina saba:de qua i regū volumine z in Paralipomenon legim⁹: q̄ p tātas difficultates gente sua et iperio derelictis:venit in iudeā sapiētiā audire salomonis:et ei multa munera obtulit. Jn niniue autem z in regina saba occulte fides natio nū p̄fert̃ israeli. Raba. Niniuite significant eos q̄ peccare desistunt:regina vero eos qui peccare nesciunt. pnia enim pctm̄ abolet:sapia cauet. Re. Pulchre aūt ecclia dogētib⁹ cōgregata regina d̃r:q₂ mores suos regere nouit. De q̄ psalmista. Astitit regina a dextris tuis. Austri aūt regina est:q₂ ardoꝛe spūsscti supabundat. Auster em̄ vēt⁹ calid⁹ significat spm̄sctm̄. Salomō aūt qui interp̃tatur pacific⁹ significat ipsum de quo dictū est. Ipse est pax nostra.

Ghalis resurrectio asseritur.

allegorie significatio.

¶ Cū autē imūd⁹ spūs exierit ab hoie:ābulat p loca arida q̄rens requiē z nō iuenit. Tūc dicit. Reuertar i domū meā vn̄ exiui. Et veniēs iuenit eā vacātē:scopismūdatā z oꝛnatā. Tunc vadit z assumit septē alios spūs secū nequioꝛes se:z intrantes habitāt ibi z fiūt nouissima hoīs illi⁹ peioꝛa prioꝛib⁹. Sic erit generationi huic pessime.

¶ Chry. Q₂ dñs dixerat iudeis. Uiri niniuite surgēt in iudicio z cōdēnabūt gñationē istā:ne ppter tpis tardationē cōtēnerēt z fierēt pigriores:ostēdit q nō solū i futuro sclo: ẞ z h̃ grauissima patiēt̃:futurā i eis penā sub quodā enigmate subdēs. vnde dicit. Cū autē immun.spi.exi. ab hoie. Hie. Quidā istū locū de hereticis dictum putant:q immund⁹ spūs q̄ in eis ante habitauerat:quādo gentiles erant:ad confessionem vere fidei eijciat̃. postea ṽo cum se ad heresim trāstulerint:z simulatis virtutib⁹ oꝛnauerint domū suā:tūc alijs septē neq̄ spiritib⁹ adiunctis reuertat̃ ad eos diabol⁹ et habitet in illis:fiātq₃ nouissima coꝝ peioꝛa prioꝛib⁹. mlt̃o q̄dē peioꝛi ɔ̃ditiōe sūt heretici q̄ gētiles:q₂ in illis spes fidei:in istis est pugna discoꝛdie:cum hec intelligētia plausum quēdam et colorē doctrīe p̄ferat:nescio an habeāt ṽitatē. ex eo em̄ q finita v'l pabola vl' exēplo:seq̄t̃:sic erit gñatiōi

Hereticoꝝ coargutio.

huic pessime. cōpellimur non ad he reticos ⁊ quosq; hoies: sed ad iudeorū pplm referre parabolam: vt contextus loci non passiuus ⁊ vagus in diuersum fluctuet: atq; insipientiū more turpet: sed herēs sibi vel priora vel ad posteriora vñ respōdeat. Immundus spiritus exijt a iudeis: qñ acceperūt legem. Expulsus autem a iudeis ambulauit per gentium solitudines. vñ sequitur. Ambulat per lo. ari. que. sibi requiem. Re. Loca arida appellat corda gentiū ab oī hūore salutariū aquarū: hoc est sanctarum scripturarum spiritaliū donorum: ⁊ ab influsione sctī spūs aliena. Rab. Uel loca arida sūt corda fideliū: q̄ a mollitie fluxe cogitatiōis expurgata callid⁹ insidiator explorat: si quos gressus ibi figere possit: sed castas mentes effugiens diabolus in solo corde prauorū gratā sibi pōt inuenire quiētē. vnde sequtur. Et non inuenit. Remi. Putabat autem diabolus se perpetuā qetem posse hēre in gentili pplo: sed subdit. Et nō inue. q: apparente dei filio per mysteriū incarnatiōis sue gentilitas credidit. Hie. Que cū deo credidisset: ille nō inuēto loco in nationibus dixit. Reuer. in do. me. vñ exiui. Habeo iudeos quos ante dimiserā. Et veni. inue. va. scopis mū. ⁊ orna. Uocabat enim templū iudeorū: ⁊ xp̄m hospitē non habebat dicentem. Surgite et abeamus hinc. Q: igit ⁊ dei ⁊ angelorum psidia nō habebāt: ⁊ ornati erant superfluis obseruationib⁹ legis ⁊ traditionib⁹ phariseorū: reuertit diabolus ad sedē suā pristinā: et septenario numero sibi addito demonū habitant pristinam domum: ⁊ fiunt nouissima illi⁹ pplī peiora priorib⁹. multo eñ nunc maiore demonū numero possident: blasphemātes l synagogis suis xp̄m iesum: q̄ in egypto possessi fuerant ante legis notitiā; q: aliud est vēturū non credere. aliud nō suscepisse q̄ venerit. Septenariū autē numerū adiunctū diabolo vel pp̄ter sabbatū itellige: vel pp̄ter numerū spūsscti: vt quomō in esaia sup florem q̄ de radice iesse descendit septē spūs virtutum descendisse narrant: ita ecōtrario vitiorum numer in diabolo consecratus sit. Pulchre ergo septē spūs assumi dicunt: vel propter violationē sabbati: vel pp̄ter criminalia pctā q̄ contraria sunt septem donis spūssancti. Chry. Uel hic penā eorum demōstrat: dicit enim q cū demoniaci liberati fuerint ab infirmitate: si desidiores efficiantur grauiorem attrahunt aduersus se phantasiā: ita et in vobis fiet. Et eñ ante detinebamini a demone quando idola adorabatis: ⁊ filios vestros demonib⁹ occidebatis sed tñ non dereliqui vos: sed expulsi demonē illum per pphetas: ⁊ per memetipsum. rursus veni: amplius expurgare vos volens. Q: igit non vultis attendere: sed in maiorem excidistis nequitiā. graui⁹ enim est occidere christum q̄ prophetas: propter hoc difficiliora patiemini. Que enim sub vespasiano et tyto contigerūt eis multo grauiora fuerunt his que passi sunt in egypto: ⁊ in babylone: ⁊ sub antiocho: nec hoc solum ostendit: sed quoniam ab omni virtute erunt desolati: ⁊ demonum actib⁹ occupabiles magis q̄ ante. Hoc autem non solū ad illos: sed ad nos etiā dicta esse rōnē habet: si illuminati: et a priorib⁹ eruti malis rursus ab eadē possideamur nequitia. Etenim difficilior iam erit pena posteriorū peccatorū pp̄ter qd paralytico Christus dixit. Ecce sanus factus es: noli peccare: ne deterius tibi aliquid cōtingat. Rab. Homo eñ qlibet ad fidem conuersus est a quo diabolus p baptismū eijcitur: q̄ electus inde loca arida peragrat: id est corda fideliū. Greg. xxxiij. mora. Loca enim arentia atq; inaquosa sunt corda iustorū. que per discipline fortitudinē ab oī carnalis concupiscentie hūore siccant. Loca vero humētia sunt terrenorū hoim mentes: quas humor carnalis cōcupiscentie: q: replet fluidas facit: in quibus diabolus iniqtatis sue vestigia tāto altius

Presserre inde orum recitāt

impzimit:quanto in eisdem mentibus pes trāsitꝰ illiꝰ quasi influxa terra descēdit. Ra. Rediēs aūt ad domum suā vñ exiuerat:inuenit eā vacantē a bonis actibus per negligētiā:sco pis mūdatā.s.a vitijs pzistinis p ba ptismū. Oznatā simulatis virtutibꝰ per hypocrisim. Aug.de que.euan. Uñ per hec ꝟba signat dñs quosdā ita credituros:vt non possint ferre laboꝛē ꝯtinētie ꝛ ad seculū redituri sunt. Qd dicit. Assumit secū alios se ptē:intelligit:qꝛ cū qs ceciderit de iustitia ēt simulationē habebit. Cupiditas eñ carnis expulsa p penitētiā cōsuetis operibꝰ cū non inuenerit in quibꝰ delectationibꝰ ꝯquiescat auidiꝰ redit:ꝛ rursus occupat mentē hoīs si negligentia subsecuta est:vt nō introduceret tāq̄ habitatoꝛ mūdate domui sermo dei per sanā doctrinā:ꝛ qm̄ non solū habebit illa septē vitia q̄ septē ꝟtutibus sunt cōtraria spiritalibꝰ:sȝ etiā per hypocrisiȝ seipsas habere virtutes simulabit:ꝓpterea assumptis secuȝ septē alijs nequioꝛibꝰ:hoc est ipsa septenaria simulatiōe redit ipa cōcupiscentia:vt sint nouissima hoīs illiꝰ peioꝛa pzioꝛibꝰ. Greg.vij.moꝛa. Plerūq̧ etiā fit vt cū mēs ex ipo exoꝛdio sui ꝑfectꝰ extollit:cūq̧ se iaȝ quasi de virtutibꝰ erigit seuiēti cōtra se aduersario aditum pādat:tanto q̧ se vehemētius in eiꝰ ꝯfractiōe exhibet quanto ꝛ grauius:quia vel ad modicū fuerat pꝛoiectus dolet.

Recidiuatio periculosa.

¶ Adhuc eo loquente ad turbas:ecce mater eius ꝛ fr̄es stabant foꝛis:querētes loqui ei. Dixit aūt ei quidā. Ecce mater tua et fr̄es tui foꝛis stāt q̄rentes te. At ipe respōdens dicēti sibi ait. Que est mater mea:ꝛ q̄ sunt fratres mei? Et extēdēs manū in discipulos suos dixit. Ecce mater mea ꝛ fr̄es mei. Quicūq̧ eñ fecerit volūtatē p̄ris mei q̄ in celis est:ipse meꝰ frater soꝛoꝛ ꝛ mater est.

¶ Phila. Quia predicta omnia i paterne maiestatis virtute loquebat:nūciāti sibi q̄ foꝛis a m̄re atq̧ fr̄ibꝰ expectaret quid r̄nderit:euāgelista demōstrat subdēs. Adhuc eo lo.ad tur.ec. ma. eius ꝛ fra.fo.sta.q̄.lo.ei. Aug.de cō.euā. Hoc sine dubio ꝯuenienter gestū itelligere debemꝰ.ꝑmisit eñ cū ad hoc narrandū transferis Adhuc eo loquēte ad turbas. Quid est aūt Adhuc:nisi qn̄ illud loq̄bat. Nā ꝛ marcꝰ post illud quod de blasphemia sp̄ūsscti retulerat dixit. Et veniūt m̄r eiꝰ ꝛ fratres. Lucas aūt nō huius rei geste oꝛdinē tenuit:sȝ ꝑoccupauit hoc ꝛ recoꝛdatū qn̄ narrauit. Hiero.contra heluidiū. Hinc heluidiū vna pꝛepositio sumitur:ex hoc q̄ fratres dñi i euāgelio noiantur. Uñ(inq̄t)fr̄es dñi dei sunt:q̄ nō erāt fr̄es. Sȝ iā nūc sciēdū est q̄tuoꝛ modis in scripturis diuinis fr̄es dici:natura:gente: cognatione:ꝛ affectu. Natura:vt esau ꝛ iacob. Gente: vt oēs iudei fratres inter se vocāt: vt in deuteronomio. Nō poteris cōstituere super te hoīem alienuȝ qui non est frater tuꝰ. Poꝛro cognatiōe fr̄es vocant q̄ sunt de vna familia: sicut in genesi. Dixit aūt abꝛahā ad loth. Non sit rixa inter te ꝛ me:qm̄ fr̄es sumꝰ. Affectu etiā fratres dicuntur:q̄ in duo diuidit:in speciale et cōe.in spāle:qꝛ oēs xp̄iani fratres dicūt:vt saluatoꝛ dicit. Uade dic fratribꝰ meis. Poꝛro in cōe:qꝛ oēs homines ex vno patre nati:pari inter nos germanitate ꝯiungimur:sicut ibi. Dicite his q̄ oderūt vos fratres n̄ri vos estis. Interrogo ergo iuxta quē modum fratres dñi in euangelio appellentur. Iuxta naturaȝ? sed scriptura nō dicit:nec Marie eos vocās filios nec ioseph. Iuxta genteȝ? Sed absurdū est vt pauci ex iudeis vocati sint fratres cū oēs q̄ ibi fuerant iudei:fratres potuerint appellari. Iuxta affectū humani iuris et

Heluidiū erroꝛ ꝯfutatur.

spūs verū sit:ꝙ magis erāt fratres ꝙ aplī:ꝙs dñs docebat intrinsec⁹. Aut si oēs q̄ hoīes sunt frēs stultū fuit nūciare ꝗsi ꝓpriū. Ecce fratres tui q̄rūt te. Restat igit̄ vt frēs eos ītelligas appellatos cognatiōe:non affectu:nō gētis ꝓuilegio:nō natura. Hie. sup mat. Quidā ꝟo frēs dñi de alia vxore ioseph filios suspicantur:seq̄ntes deliramēta apocriphorū:⁊ quādā mechā vel escham mulierculā ꝯfingētes:nos āt frēs dñi: nō filios ioseph:sꝫ ꝯsobrinos saluatoris sorores marie matertere dñi filios ītelligim⁹:ꝗ esse dr̄ mr̄ iacobi minoris ⁊ ioseph ⁊ iude:ꝗs in alio euāgelii loco frēs dñi legim⁹ appellatos:frēs aūt ꝯsobrinos dici oīs scriptura demōstrat. Chry. Uide aūt ⁊ fratrū ei⁹ elationē. cū eñ deceret eos ingredi ⁊ audire cū turba:vel si hoc nō vellēt expectare finē s̄mōis ⁊ tūc eū adire:hi extra eū vocāt ⁊ corā oīb⁹ hoc faciūt:⁊ supfluū honoꝝ amorē ondētes:⁊ mōstrare volētes ꝙ cū oī ptāte xp̄o aliqd iniūgūt:qđ ⁊ euāgelista ondit hoc ipꝫ obscure īsinuās cū dr̄. Adhuc eo loquēte:ac si diceret, Nūqd nō erat tp̄s aliud? Quid āt ⁊ loq volebāt? si ꝓ ꝟitatis dogmatib⁹ cōiter hoc ꝓpōere oportebat vt alios lucrarent̄. si autēꝫ de aliis sibiipsis ptinētib⁹ nō oportebat ita festināter vocare. vñ manifestuꝫ est qm̄ solū ex vana glīa hoc faciebāt. Aug. de natura et grā. Sed quicquid dicat̄ de fratrib⁹ de sancta ꝟgine Maria ꝓpter honorē xp̄i nullā prorsus cū de pctis agit̄ hēre volo qōnē. Inde eñ scim⁹ ꝙ ei plus grē collatū fuerit ad vincēdū oi ex parte pctm̄:ꝙ ꝯcipere ⁊ parere meruit eū quē constat nulluꝫ habuisse pctm̄. Sequit̄. Dixit ei quidā. Ecce mr̄ tua ⁊ fratres tui foris stant q̄rētes te. Hiero. Uidet̄ mihi iste ꝗ nunciat non fortuitu ⁊ simplr̄ nūciare: sed insidias tēdere vtrū spūali operi carnē ⁊ sanguineꝫ preferat. vnde ⁊ dñs nō ꝙ matrē negaret ⁊ fratres exire ꝯtēpsit:sꝫ quo rñderet insidiāti. Chrys. Neq̄ autē dixit. Uade dic ei qm̄ nō est mater mea:sed ad eū ꝗ nūciauerat extēdit sermonē. Seq̄t eñ. At ipse rñdens dicenti sibi ait. Que ē mater mea:⁊ ꝗ sunt fratres mei. Hil. Nō aūt fastidiose de mr̄e sua sensisse existimandus est cui in passione posit⁹ maxime sollicitudinis tribuit affectū. Chrys. Qđ si negarē vellet matrē:tūc vtiq̄ negasset qñ iudei exprobrabāt ei de matre. Hiero. Non ergo iuxta marchionē ⁊ manicheū matrē negauit:vt nat⁹ de phantasmate putaret̄:sed aplōs cognationi ꝓtulit:vt ⁊ nos ī ꝯparatione dilectionis carni spm̄ preferamus:nec mr̄e refutat obsequiumꝫ pietatis cuius preceptū est. Honora pr̄ tuū ⁊ matrē tuaꝫ. Sed paternis se mysteriis vel affectib⁹ āpli⁹ ꝙ mr̄nis debere demōstrat. vñ seq̄t̄ Et ex. ma. in disci. di. Ecce mr̄ mea ⁊ fra. mei. Gre. in ho. Fideles quidē discipl'os fratres noiare dignat⁹ est dñs dicens. Ite nunciate fratribus meis. ꝗ ergo frater dñi fieri ad fidē veniendo potuit:querendū est quō ēt possit esse mr̄? Sed sciēdū nobis est:quia qui xp̄i frater vel soror est ī credēdo:mr̄ efficit̄ ꝓdicādo:quasi eñ parit dñm quē cordi audientis infundit:⁊ mr̄ eius efficit̄:si per ei⁹ vocē amor dñi in ꝓximi mēte gnat̄. Chry. Cū his aūt ꝗ dicta sūt ⁊ aliud nos docuit:videlicet ī nulla cognatione cōfidētes ꝟtutē negligere. Si eñ matri nihil ꝓdest matrē esse nisi virtus adesset:quis vtiq̄ ali⁹ ꝑ cognationē saluabit̄? Una eñ nobilitas sola est:dei facere volūtatē. ⁊ iđ sequitur. Quicunq̄ eñ fecerit volūtateꝫ patris mei qui in celis est ⁊c. Multe mulieres btificauerūt sctāꝫ ꝟginē illā ⁊ ei⁹ vteꝝ:⁊ optauerūt tales fieri mr̄es. Quid est igit̄ qđ ꝓhibeat? Ecce latā vobis ꝯstituit viā. ⁊ licet nō mulierib⁹ solū:sed ⁊ viris fieri matrē dei. Hiero. Dicam⁹ autē ⁊ alr̄. Saluator loquit̄ ad turbas:intrinsecus erudit nationes. mater ei⁹ ⁊ fratres:hoc est synagoga ⁊ popul⁹ iudeoꝝ foris stāt. Hi. Cū itaq̄ ingrediēdi ad eū hēret vt ceteri po

Delira menta explo duntur.

Mr̄ xp̄i spūalis que sit.

testatē:sed qꝛ in sua venit ꝛ sui eum nō receperūt:ingressu eiꝰ atq aditu abstinēt.Greg.in ho.Ubi ꝛ mr̃ eiꝰ cū f̃ſi non agnoscit foris stare phibet: qꝛ vez synagoga icc irco ab auctore suo nō recognoscit:qꝛ leg̃ obseruationē tenēs spūalē intellectū perdidit:ꝛ se ad custodiā litere foris fixit. Hie.Cūq rogauerint et quesierint ꝛ nūciū miserint rīsum accipiēt:liberos eos eē arbitriū:intrare posse si velint ꝛ ipsi credere. ¶Ca.xiij.

In illo die exiēs iesꝰ de domo sedebat secus mare.Et cōgregate sunt ad eū turbe mlte:ita vt nauiculā ascēdēs sederet ꝛ oīs turba stabat i littore:ꝛ locutꝰ ē eis mlta i pabolꝭ dicēs.Ecce exijt q̄ seminat seminare semē suū.Et dū seminat q̄dā ceciderūt secꝰ viā:ꝛ venerūt volucres celi ꝛ cōmederūt ea.Alia āt ceciderūt i petrosa vbi nō hēbāt terrā mltā ꝛ cōtinuo exorta sunt:qꝛ nō hēbāt altitudinē terre.Sole āt orto estuauerūt:et qꝛ nō habebāt radicē aruerūt.Alia āt ceciderūt in spinas:ꝛ creuerūt spine ꝛ suffocauerūt ea.Alia āt ceciderūt i terrā bonā:ꝛ dabāt fructū:aliud cētesimū:aliō sexagesimū:aliō trigesimū.Qui hꝫ aures audiendi audiat.

¶Chry.Postq̄ increpauerat eū q̄ mrīs ꝛ frm̄ pn̄tiā nūciauit:dehic fecit qđ illi cupiebāt.exijt.s.domū primo sanās egritudinē vane glīe fratrū.scđo decētē honorē exhibēs matri.vn̄ dꝛ.In illo die exiēs iesꝰ đ do. se.se.ma.Aug.de cō.euā.Cū dicit in illo die sa is idicat:aut hoc cōſr gessisse post pmissa:aut nō mlta iterpōi potuisse:nisi forte dies more scripturarꝫ tp̄s significet.Ra.Nō solū āt vba ꝛ fctā dn̄i:verūēt itinera ac loca i q̄bꝰ vtutes opaꝭ ꝛ pdicat:celestibꝰ sūt plena sacris.Post smonē q̄ppe i domo habitū:vbi nephāda blasphemia demoniū hr̄e dictꝰ est egrediēs docebat ad mare:vt ōnderet se relicta ob culpā pfidie iudea ad gētes saluādas eē trāsiturꝫ.gētiliū eīn corda diu supba ꝛ incredula merito tumidis amarisq fluctibꝰ marꝭ assimilāt:domū vo dn̄i p fidē fuisse iudeā q̄s nesciat?Hiero.Cōsiderādū ēt q ppl's domū iesu nō poterat itrare:nec esse ibi vbi apl'i audiebāt mysteria.Iccirco misator dn̄s egredit de domo ꝛ sedet iux huiꝰ scl'i mare:vt cōgregēt ad eū mlte turbe ꝛ audiāt in littore q̄ intꝰ nō merebāt audire.vn̄ sedet.Et cō.sūt ad eū tur.ml'.ita vt in naui.ascē.sederet:ꝛ oīs turba stabat i littore.Chry.Hoc āt nō simplr euāgelista posuit:sꝫ vt mōstraret q dn̄s h̄ fecerit:volēs cū diligētia h̄ spectaculū statuere:vt nullū dimittat post dorsum:sed oēs corā facie habebat.Hil.Sedisse āt dn̄m i naui ꝛ turbas foris stetisse ex subiectis rebꝰ ē rō.In pabolis eīn erat locuturꝰ:ꝛ facti istꝰ gne sigt eos q̄ ex ecclīam positi sunt nullā diuini sermonis posse cape intelligentiā.Nauis eīn eccl'ie typū pferꝛ:itra quā vbū vite positū ē ꝛ pdicatū his q̄ extra sunt:ꝛ arene mō steriles intelligere nō pn̄t.Hie.Jesus ēt i medijs fluctibꝰ ē:hicinde mari tūdit:et i sua maiestate securꝰ appropinq̄re fac terre nauiculā suā:vt ppl's neq̄ piculū sustinēs:nō tētatioibꝰ circūdatꝰ q̄s ferre nō poterat:stat in littore firmo gdu vt audiat q̄ dr̄.Ra.Uel q ascēdēs nauē sedebat i mari.sigt q xp̄s p fidē ascēsurꝰ erat in mētes gētiliū:ꝛ ecclīā collecturꝰ i mari.i.i medio nationū cōtradicētiū.Turba vo q̄ stabat i littore q̄ neq i naui neq i mari erat:gerit figurā recipiētiū verbū dei:ꝛ iaꝫ fide a mari:id est a reprobis separatorum:sed nec dū mysterijs celestis

Allego rica q pō.

bus imbutorū.sequitur.Et locutus est eis multa in parabolis.Chry.Quā uis in mōte ita nō fecerit:non enim per parabolas sermonem contexit. Tunc em̄ turbe sole erant et plebs incomposita:hic aūt et scribe ⁊ phe risei.Nō propter hoc autē solum in parabolis loquit̄:sed vt manifestio rem sermonem faciat ⁊ ampliorem memoriā imponat:⁊ sub visu res re ducat.Hiero.Et notandum ꝙ non oīa locutus sit eis in parabolis:sed multa:si enim dixisset cuncta in parabolis:absqȝ emolumento ppl'i recessissent. ꝑspicua miscet obscuris vt per ea que intelligūt:prouocent̄ ad eorum notitiā q̄ nō intelligunt. Turba etiā nō vnius snie est:sed diuersarum in singulis voluntatum. vnde loq̄tur ad eā in multis parabolis:vt iuxta varias volūtates diuersas reciperēt disciplinas.Chry. Primā aūt parabolā ponit eā q̄ faciebat auditorē attentiorē:q̄ enim sub enigmate erat tractaturus:erigit mētes audiētiū ꝑ primam parabolā dicens.Ecce exijt qui semi.semi.semē suū.Hiero.Significat̄ aūt sator iste qui seminat esse filius dei ⁊ p̄ris in ppl'is seminare sermonē.Chry.Unde aūt exijt q̄ vbiqȝ p̄sens est:vel qualiter exijt?non loco: sed incarnatiōe propinq̄or fact⁹ nobis ꝑ habitū carnis:q̄ em̄ nos intrare non poteramus ad eū pctis nostris prohibentib⁹ nobis ingressum:ipse ad nos egreditur. Raba.Uel exijt cum relicta iudea per apl'os ad gētes trāsiuit.Hier.Uel int⁹ erat duȝ domi versabat̄:loquebat̄ discipl'is sacramēta.Exijt ergo de domo sua vt seminaret ī turbis.Chry.Cū autē audieris:q̄m exijt qui seminat vt seminet.nō estimes esse idētitatem sermonis.Egreditur em̄ multoties q̄ seminat ⁊ ad aliā rem:vel vt scindat terrā:vel vt malas incidat herbas:vel vt spinas euellat:vl' vt aliā quādā talē diligētiam exhibeat.hic aūt ad seminādum exiuit:q̄d igitur fit de semine isto?tres depeūt ptes: ⁊ vna saluat̄:⁊ hoc nō equaliter sed cū differētia quadā.vn̄ sequitur.Et dū seminat q̄dam ceci.se.viā.Hier. Hāc parabolā ad ꝓbādam heresim suam Ualētinus assumit tres introducens esse naturas:spiritualē:naturalem:vel animalē atqȝ terrenā: cū hec quatuor sint.vna iuxta viā: alia petrosa:tertia plena spinis:q̄rta terra bona.Chry.Sed secundum hoc qualiter haberet rōnē inter spinas seminare ⁊ sup petrā et in via? In seminibus quidē et terra materialib⁹ nō haberet vtiqȝ rōnē:nō em̄ est ī ptāte petre fieri terrā:neqȝ vie non esse viā:neqȝ spine non esse spinam.In animabus aūt et doctrinis multā habet hoc laudem:possibile em̄ est petrā fieri terrā pinguem:et viā nō vltra cōculcari:⁊ spinas destrui.q̄d igit̄ plus seminis perijt:nō est ab eo qui seminat:sed a suscipiēte terra.i.ab aīa.Ipse em̄ qui seminat nō diuitē:nō pauperē discernit: nō sapiētē neqȝ insipientē:sed oīb⁹ loquebat̄ q̄ a seipso erant cōplens: preuidēs t̄n̄ q̄ futura erant vt liceat ei dicere quid me oportuit facere ⁊ nō feci?Jō aūt non dicit manifeste: q̄m hec susceperūt desides ⁊ ꝑdiderūt:hec aūt diuites ⁊ suffocauerūt: hec aūt molles ⁊ ꝑdiderūt:non voluit eos vehemēter tangere:vt non in differentiā mittat.ꝑ hanc etiā parabolā discipulos erudit:⁊ si pl'es audientiū eos fuerint q̄ pereunt:vt non propter hoc desides sint:q̄ nec propter hoc dn̄s q̄ omnia p̄uidit destitit a seminando.Hiero.Obserua aūt hāc esse primā parabolā q̄ cum interp̄tatione sua posita est.⁊ cauendū est vbicunqȝ domin⁹ exponit sermones suos ne vel aliud vel quid plus vel min⁹ p̄sumas itelligere q̄ ab eo expositū est.Rab.Que vero tacita nr̄e intelligētie dereliq̄t:pstringēda sunt breuiter.Uia ē mēs:sedulo malaruȝ cogitationū meatu trita atqȝ arefacta.Petrā duritiā ꝓpterue mētis:terrā leuitatē aīe obedientis:solē dicit feruorē ꝑsecutionis seuientis:altitudo t̄re ē ꝓbitas:aīe disciplinis celestib⁹ īstitute:ī q̄ expōne

Nō sermonuȝ dn̄i.

Error valentini.

dixim⁹:q₂ neq₃ ipe res via eadēq₃
significatiōe sēp allegorice ponant.
Hiero. Prouocamur aūt ad dictorū
intelligētiā:quoties his sermonib⁹
commonemur q̄ sequuntur. Qui ha
bet aures audiendi audiat. Re. Au
res audiēdi sunt aures mētis.s.in
telligendi ꝛ faciēdi que iussa sunt.

¶ Et accedētes discipuli di
xerūt ei:q̄re in pabolis loq̄
ris eis? Qui r̄ndēs ait illis.
Q₂ vobis datū est nosse my
steria regni celoꝝ:illis autē
nō est datū. Qui eñ h₃ da
bit ei:ꝛ abūdabit:q̄ aūt non
h₃ ꝛ qđ h₃ auferet ab eo. Jđ
in parabolis loquor eis:q₂
vidētes nō vidēt:ꝛ audiētes
nō audiūt neq₃ itelligūt:vt
adipleat i eis ꝓphetia esaie
dicētis. Auditu audietis et
nō intelligetis:ꝛ vidētes vi
debitis et nō videbitis. In
crassatū ē eñ cor ppl'i hui⁹ ꝛ
aurib⁹ grauiter audierūt:et
oculos suos clauserūt:neq̄n
videāt oculis ꝛ auribus au
diāt:ꝛ corde itelligāt ꝛ ɔuer
tant:ꝛ sanē eos. V̄ri aūt bt̄i
oculi q₂ vidēt:ꝛ aures v̄re q₂
audiūt. Amē q̄ppe dico vo
bis:q₂ multi ꝓphete et iusti
cupierūt videre q̄ videtis:et
nō viderunt:ꝛ audire q̄ audi
tis:ꝛ non audierūt.

¶ Gl. Intelligētes discipuli esse ob
scura q̄ a dño ppl'o dicebant:volue
rūt dño intimare ne parabolice loq̄
ret. vñ đr. Et acce.disci.dixe.ei:q̄re i
parabo.lo.eis? Chry. Ubi dignū est
admirari discipl'os:q̄re discere cu
piētes sciunt qñ interrogare opor
teat:nō eñ corā oib⁹ hoc faciūt.ꝛ ħ

ōndit matthe⁹ cū dicit. Et acceden
tes. Marc⁹ aūt manifesti⁹ demōstrat
dicens ꝙ singulariter accesserunt.
Hie. Querendū est aūt quō accedāt
tūc ad eū:cū iesus in naui sedebat? Qđ euāgelica.
nisi forte intelligat ꝙ dudū cū ipso
nauē cōscēderint:ꝛ ibi stātes super
interp̄tatiōe parabole sciscitati sunt.
Re. Dicit ergo euāgelista. Acceden
tes:vt ōnderet q̄ sollicitati sunt:si
ue poterāt accedere corpore:q̄uis
esset aliqđ vel breue spatiū int̄ eos.
Chry. Considerāda est aūt ꝛ eorum
rectitudo q̄lr multā ꝑ aliis habent
curā:ꝛ prius q̄ aliorū sunt querunt:
ꝛ tunc q̄ sunt ipsorū:nō eñ dixerūt.
In parabolis loq̄ris nobis. sed In
parabolis loq̄ris illis. Qui r̄ndens
ait illis. Q₂ vobis datū est nosse my
steriū regni celoru₃. Re. Vobis inq̄
q̄ mihi adheretis:ꝛ in me creditis.
Mysteria aūt regni celoꝝ appellat
euāgelicā doctrinā. Illis aūt.s.q̄ fo
ris sunt ꝛ i cū credere nolūt scribis
s.phariseis ꝛ ceteris i īfidelitate p
seuerātib⁹ nō est datū. Accedam⁹ ꝰ
cum discipulis ad dñm corde:vt no
bis euangelicā doctrinā interp̄tari
dignet:iuxta illud. Qui appropin
quāt pedib⁹ ei⁹ accipiūt de doctrīa
ei⁹. Chry. Hoc āt dixit nō necessita
tē inducēs:neq₃ fatū:s₃ mōstrās:qm̄
illi q̄b⁹ nō est datū:cā sibi sūt vniuer
sorū malorū:ꝛ ōndere volēs:qm̄ co
gnoscere diuina mysteria donū dei
est et gr̄a desup data:nō t̄n ꝓpt̄ hoc
liberū arbitrium destruit:et hoc ex
his q̄ sequunt manifestū est. vt enim
neq₃ isti desperent:neq₃ illi pigritē
tur:audiētes qm̄ eis datū est demō
strat a nobis p̄ncipiū hoꝝ eē cū sub
dit. Qui eñ h₃ dabit ei:ꝛ abūdabit.
q̄ aūt non h₃:ꝛ qđ h₃ auferet ab eo.
acsi diceret. Cū aliq̄s desideriū ha
buerit ꝛ studiū dabunt ei ꝛ vniuer
sa q̄ a deo sunt. Cū aūt his vacuus
fuerit:ꝛ q̄ ad se pertinēt nō inferat:
neq₃ q̄ a deo sunt ei dant:s₃ ꝛ qđ h₃
auferet ab eo:nō deo auferente:sed
se indignū faciēte his q̄ habet. vñ ꝛ
nos si viderim⁹ aliquē desidiose au
dientē:ꝛ exhortātes ꝙ attendat nō

ei persuaserimus sileamus:qz si magis imorati fuerim⁹:intēdet ei desidia. Studētē autē discere allicim⁹ ⁊ mlta effundim⁹:⁊ bn̄ dixit s3 euāgelistā. Qđ vr̄ hr̄e:neqz em̄ hz ipm qđ hz. Re.q̄ etiā hz studiū legēdi dabit ei ⁊ facultas intelligēdi:et q̄ nō hz legēdi studiū hoc qđ per nature bonuz vr̄ hr̄e auferetur ab eo.vel q̄ hz charitatē dabunt ei cetere virtutes:et q̄ non habet auferet ab eo:qz absqz charitate nullū bonū eē pōt. Hiero.Uel aplūs in xp̄o credētibus cōcedit. Judeis vo qui nō crediderūt i filiū dei:etiā siqđ p nature bonū possidēt tollit:neqz em̄ pñt aliqđ sapiēter intelligere:qz sapie nō hñt caput. Hila. Fidē ēt iudei nō hñtes: legē quoqz quā habuerūt pdiderūt: ⁊ iō pfectā fides euangelica hz donū:qz suscepta nouis fructib⁹ ditat: repudiata vo ēt veteris sube opes detrahit. Chry. Ut autē manifesti⁹ qđ dixerat fiat:subdit. Ideo in parabolis lo.eis:qz vi.non vi.⁊ au.non au.neqz intel. Et siquidem nature hec excecatio eēt aperire eorū oculos oportebat:qz vo volūtaria est h̄ excecatio.ppt̄ hoc nō dixit simplr̄. Nō vidēt:s3 vidētes nō vidēt:viderūt ei demōes exeūtes ⁊ dixerūt. In beelzebub eiicit demōia. Audiebāt qp ad deū oēs attrahebat:et dicunt. Nō est h̄ hō a deo. Qz ḡ Iudas his q̄ videbāt et audiebāt enūciabāt.ppt̄ hocipm videre ⁊ audire eis aufert. nihil em̄ hinc pficiūt:sed in iudiciū magis icidūt.vñ ⁊ a pncipio nō eis pabolice loqbat:s3 cū multa certitudine. Qz autē audita et visa peruertunt iā in parabolis loqtur. Remi. Et notandū est qz nō solū q̄ loqbat: verū etia3 q̄ faciebat parabole fuerunt.i.signa spiritaliū re2:quod liqdo ostēdit cū dicit. Ut vidētes non videant. Uerba nāqz videri non poterāt:sed audiri. Hie. Hec de his loquit q̄ stant in littore:et diuidunt a Iesu ⁊ sonitu fluctuū pstrepēte n̄ audiūt ad liqdū q̄ dñt. Chry. Deīde vt nō dicerēt:qm̄ vt inimic⁹ nr̄ nob[is] detrahit:pphetā inducit eadē senten-

Distinctio loci tpis concordat scripturā.

tiantē.vñ sequit. Ut ipleat in eis pphetia esaie dicētis. Auditu audietis ⁊ non intelligetis:⁊ videntes videbitis:⁊ non videbitis.i.auditu audictis vba:sed nō intelligetis verbo2 archana. Uidentes videbitis carnē.s. Et nō videbitis:hoc est non intelligetis diuinitatem. Chry. Hoc aūt dixit:qz sibiipsis abstulerunt videre et audire aures et oculos sibi claudētes ⁊ co2 icrassantes. Nō em̄ solūmō audiebāt:s3 ⁊ grauit audiebant.vñ sequit. Incras.est corpo.huius:et auri.gra.audi. Raba. Incrassatū est em̄ co2 iudeorum crassitudine malitie:⁊ abundantia peccato2ū grauiter verba domini audierunt: qz ingrati susceperūt. Hie. Ac ne forte arbitremur crassitudinē cordis ⁊ grauitatē auriū nature esse nō volūtatis:subiungit culpā arbitrij et dicit. Et oculos suos clauserūt. Chry. In h̄ aūt itēsam eo2 neqtiā ondit:⁊ auersionē cū studio.vt autē attrahat eos subdit. Et ↄuertant:⁊ sanē eos. In q̄ demōstrat:qz si ↄuerterēt sanarent:sicut si aliqs diceret. Si rogatus essem:ↄfestī donatur⁹ erā.ondit q̄lr aliqs sibi recōcilieť:ita⁊ hic cū dicit. Neqñ ↄuertāt ⁊ sanē eos.demōstrat qm̄ ⁊ ↄuerti possibile est et pniam agentes saluari. August. de ↄ.euan. Uel alr̄. Oculos suos clauserūt:neqñ ocl̄i videāt.i.ipsi cā fuerūt vt de⁹ eis oculos clauderet.ali⁹ et euāgelista dicit. Excecauit oclos eorū. S3 vtrū vt nūqp videāt:an vo ne vel sic aliquando videant:cecitate sua sibi displicētes ⁊ se dolētes: ⁊ ex hoc humiliati atqz ↄmoti ad cōfitēdū pctā sua ⁊ pie qrēdū deū.sic et marc⁹ hoc dicit.neqñ ↄuertant:⁊ dimittāt eis pctā. Ubi itelligūt peccatis suis meruisse.vt non intelligerent:⁊ tamen hocipsum misericorditer eis factum:vt peccata sua cognoscerent:⁊ conuersi veniam mererentur. qp autem ioannes hunc locum dicit:propterea non poterant. credere:qz iterū dixit esaias. Excecauit oclos eo2 ⁊ idu.co2.eo.vt nō videāt oculis ⁊ nō itelligāt corde ⁊

Obstinatio iudeorū notatur.

cõuertant ꝛ sanē eos. Aduersari videt huic snie et oino cogere vt qđ hic dictū est. Neq̄ oculis videant. non accipiat ne vel sic aliq̄n oculis videāt: sed prorsus vt nō videant. q̄hquidē apte dicit. Ita vt ocl'is nō videāt. Et qđ ait. Propterea nō poterāt credere. satis ostēdit nō ideo factā excecationem: vt ea cōmoti ꝛ dolētes se nō intelligere cõuerterētur aliquādo per pniam. non enim possent hoc facere nisi prius crederēt: vt credēdo cõuerterēt: ꝛ cõuersione sanarent: ꝛ sanitate itelligerent: sȝ iō poti' excecatos vt non crederent: dicit em̄ aptissime. Propterea nō poterāt credere: qđ si ita est q̄s nō exurgat in defensionē iudeorum vt eos extra culpaȝ fuisse ꝓclamet: q nō crediderūt. ꝓpterea em̄ nō poterāt credere: qꝛ excecauit oculos eoꝝ. Sed q̄m poti' deus extra culpam debet intelligi: cogimur fateri aliis q̄busdā peccatis ita eos excecari meruisse: q̄ tñ excecatione nō poterant credere. Vba em̄ Joannis ista sunt. Nō poterant credere: quia iterū dixit. Esaias. Excecauit oculos eoꝝ. Frustra itaq̄ conamur intelligere ideo fuisse cecatos vt conuerterent: cū cõuerti nō poterāt: qꝛ nō credebāt: ꝛ iō credere nō poterāt: quia excecati erāt. An forte nō absurde dicimus quosdā iudeoruȝ fuisse sanabiles: sed tāto tñ tumore superbie periclitatos: vt eis expedierit primo nō credere vt non intelligerent dominū loquentē parabolas: quib' non intellectis non in eū crederent. Non credētes autem cuȝ ceteris desperatis crucifigerēt eum atq̄ ita post eius resurrectionē: conuerterent: quando iā de reatu mortis domini ampli' humiliati diligerent: a quo sibi tantum scelus dimissum esse gauderēt: q̄m tāta eoꝝ supbia tali humiliatiōe esse deiiciēda: qđ in congrue dictuȝ esse quilibet arbitret: si nō ita cõtigisse in actibus apostoloꝝ manifeste legerit. Nō ergo abhorret quod ait Joānes: ꝓpterea nō poterāt credere: qꝛ excecauit oculos eoꝝ, vt nō videāt. Ab ea snia q̄ itelligim' iō excecatos vt cõuerterēt: hoc est iō eis ꝑ obscuritates pabolarū occultatas sentētias dñi: vt post eius resurrectionē salubriori penitentia resipiscerēt: qꝛ per obscuritatē sermonis excecati: dicta domini nō intellexerunt: ꝛ ea non intelligendo non in eum crediderunt: non credendo eum crucifixerunt: atq̄ ita post resurrectionē miraculis que in eius nomine fiebant exterriti: maioris criminis reatu cõpuncti sunt ꝛ prostrati ad pniam: deinde accepta indulgētia ad obedientiā flagrātissima dilectione cõuersi: quibusdā autē nō profuit illa cecitas ad cõuersionē. Remi. Et q̄tum ad hoc potest hec snia sic intelligi vt in omnibus subaudiatur nō hoc modo nequādo oculis videāt: ꝛ nequando auribus audiant: ꝛ nequādo corde intelligant: ꝛ nequādo conuertātur ꝛ sanē eos. Glo. Sic ergo oculi eoꝝ qui vidēt: ꝛ nolūt credere sunt miseri: vestri aūt btī. vñ sequit. Uestri autem oculi qꝛ vident: ꝛ aures vestre. qꝛ audiunt. Hiero. Nisi autem supra legissemus auditores ad intelligētiā ꝓuocatos: saluatore dicēte. Qui hȝ aures audiēdi audiat: putaremus nunc oculos ꝛ aures q̄ beatitudinē accipiunt corporales intelligi. Sed mihi videntur oculi illi beati: qui xp̄i possunt agnoscere sacramēta: ꝛ ille beate aures de quibus esaias loquitur. Dominus apposuit mihi aurem. Glo. Mens enim est oculis: quia naturali vigore ad intelligēdum aliquid dirigitur: auris quia alio docente dicit. Hila. Uel apostolici tpis beatitudinē docet: quoꝝ oculis atq̄ auribus cõtigit dei salutare visere ꝛ audire ꝓphetis atq̄ iustis cupiētib' videre ꝛ audire in plenitudine temporis destinatū. vñ sequit. Amē dppe dico vobis: qꝛ multi ꝓphete et iusti cupierūt videre q̄ vos videtis ꝛ nō viderūt: ꝛ audire que vos audistis: ꝛ nō audierūt. Hiero. Uidet

Nonnullis profuit cecitas ad conuersionem.

Secūdū Hieronymū. (margin: Locoꝝ diuersitas... hard)

aūt hunc loco illud esse ꝯtrariū qd alibi dr. Abraham cupiuit videre diē meum: vidit et gauisus est. Raba. Esaias quoq; et Micheas et multi alij pphete viderūt gloriā dñi: qui etiā propterea videntes appellati sunt. Hiero. Non aūt dixit pphete ꝛ iusti: sed multi. Inter multos eñ pōt fieri vt alij viderint: alij nō viderint: sꝫ ꝛ in hoc periculosa sit interpretatio: vt inter sanctoꝝ merita discretionē qualibet facere videamur. s. quātū ad fidē de xp̄o habitā: ergo abrahā vidit i enigmate nō vidit in spē: vos aūt i. p̄ntiaꝝ tenetis: ꝛ hētis dñz vobm: ꝛ ad voluntatē interrogatis: ꝛ ꝯuescimi ei. Chry. hec ergo q̄ apl'i viderūt ꝛ audierūt: p̄ntiā suā dicit: miracl'a: vocē: ꝛ doctrinā. In hoc aūt nō solū malis: sꝫ his q̄ boni fuerāt eos preponit. Et eñ antiq̄s iustis btiores eos dicit: qm̄ nō solū que iudei nō viderāt hi vidēt: sꝫ ꝛ q̄ iusti ꝛ prophete cupierūt videre: ꝛ nō viderūt. Illi eñ fide solū ꝯsiderauerūt: hi autē visu ꝛ multo manifesti⁹. Uides aūt qualiter vet⁹ testamētū copulat nouo. nō eñ si pphe alieni cuiusdā ꝛ ꝯtrarij dei serui fuissent: xp̄m cupiuissent.

¶ Uos ergo audite parabolā seminātis. Ois q̄ audit verbū regni ꝛ nō intelligit venit malus ꝛ rapit qd seminatū est in corde eius: hic est q̄ secus viā seminatus est. Qui autē supra petrosa semiatus est: hic est q̄ vbū audit: ꝛ ꝯtinuo cū gaudio accipit illd. Nō hꝫ autē in se radicē: sꝫ est tpalis. Facta aūt tribulatiōe ꝛ psecutiōe propter verbū: cōtinuo scādalizat. Qui aūt seminatus est i spinis: hic est q̄ verbū dei audit: ꝛ sollicitudo seculi isti⁹ ꝛ fallacia diuitiaꝝ suffocat vbuꝫ: ꝛ sine fructu efficit. Qui vo in terrā bonā semiat⁹ est: hic est q̄ audit vbū ꝛ intelligit ꝛ fructū affert: ꝛ facit aliud quidē cētesimū: aliud aūt sexagesimū: aliud vero trigesimum.

¶ Glo. Dixerat superius q: iudeis nō est datū nosse regnū dei: sꝫ apostolis. ꝛ id ꝯcludit dicēs. Uos ḡ audite parabolā seminātis qb⁹. s. cōmittūt celi. Mysteria. Aug. sup Genesim ad lrāꝫ. viij. Qd narrauit euāgelista factū est: dñm. s. talia locutū fuisse: ipsius aūt dñi narratio parabola fuit: de qua nūq̄ exigit vt etiā ad literā facta mōstrarent: q̄ sermone pferunt. Gl. Uñ parabolā expōnēs subdit. Ois q̄ audit verbū regni ꝛ nō intelligit: sic ꝯstruendū est. Ois q̄ audit vbū regni. i. p̄dicationē meā q̄ ad regnū celoꝝ adipiscēdū valet. Et nō intelligit. Quō aūt nō intelligat subiūgit. venit eñ malus: id est diabol⁹. Et rapit qd seminatū est in corde eius. Ois inq̄ qui talis est: hic est qui secus viā seminatus est. Notādū est aūt q: seminatū diuersis modis accipit. Dicitur eñ ꝛ semē seminatū: ꝛ ager seminat⁹: qd vtrūq; hic iuenit: Ubi eñ ait. Rapit qd seminatū est. de semie intelligēdū est. vbi aūt sequit. Secus viā seminat⁹ est: nō de semine sꝫ de loco seminis intelligēdū est. i. hoie: q̄ est quasi ager diuini verbi semine seminat⁹. Remi. His aūt vbis exponit dñs qd sit semē: vbū. s. regni. i. euāgelice doctrine. Sunt eñ nōnulli q̄ vbū dei nulla cordis deuotione suscipiūt: ꝛ ideo semen verbi dei qd in eoꝝ cordibus seminat: demones quasi semē vie trite subito auferūt. Sequit. Qui aūt est seminatus supra petram: hic vbum audit ꝛc. Semē est verbū dei qd in petra. i. corde duro ꝛ indomito seminat fructificare nō pōt: q: multa est

Ius parabolarum.

eius

eius duritia: et paruum celeste desiderium. vñ ppter nimiã duritiã nõ habẽt in se radicẽ. Hiero. Attende aũt qd dictũ sit. Cõtinuo scandalizatur. Est ergo aliqua distãtia inter eũ qui multis tribulationibus penisq; cõpellit xpm negare: et eũ qui ad primã psecutionẽ statim scãdalizat et corruit: de qua hic loquit. Sequit. Qui aũt semi. est in spi. Mihi vr et illud qd iuxta lrãm ad adã dr Inter spinas et tribulos panẽ tuuz mãducabis. hic significare mystice q quicũq; seculi se dederit voluptatibus curisq; istius mundi: panẽ celestem et cibum verum inter spinas comedit. Raba. Recte aũt spine vocant: q cogitationũ suarũ pũctionib' mentẽ lacerãt: et quasi strãgulãdo spũales virtutuz: fructus gignere nõ pmittũt. Hiero. Et elegãter adiunxit. Fallacia diuitiarum suffocat verbũ. Blande eñ sunt diuitie: aliud agẽtes: aliud pollicentes. Lubrica est illarũ possessio duz huc illucq; circũferunt: et instabili gradu vel habẽtes deserũt vel non habẽtes reficiunt. vñ et dñs diuites asserit difficulter intrare in regnuz celorũ suffocãtibus diuitijs verbũ dei: et vigorẽ virtutũ emolliẽtibus. Remi. Et sciendũ q his tribus generibus terre neq; cõprehendũtur oẽs qui verbũ dei audire possunt: sed tñ ad salutẽ perducere non valent. Excipiunt gẽtiles: qui nec audire meruerũt. Sequit. Qui vo in terrã bonã seminat' est. et c. Terra bona est fidelis cõscia electorũ siue mens sanctorũ: qui verbum dei cũ gaudio et desiderio et cordis deuotione suscipit: et inter pspera et aduersa viriliter õseruat: et ad futura pducit. vñ sequit. Et facit fructum aliud centesimũ: aliud sexagesimũ: aliud vo tricesimũ. Hiero. Et notãdum q sicut in terra mala tres fuere diuersitates. s. secus viam: et petrosa: et spinosa loca: sic in terra bona trina diuersitas est centesimi: sexagesimi: et fructus tricesimi. Et in illa: aut etiam in ista non mutatur

Tria genera terre.

suba: sed volũtas: et tam incredulorum q credentiũ corda sunt: qui semen recipiũt. vñ primo dixit. Venit malus et rapit quod seminatũ est in corde eius. et scdo et tertio ait. Hic est qui verbũ audit. In expositione quoq; terre bone: iste est qui audit verbũ. Primũ ergo debem' audire: deinde intelligere: post intelligentias fructus reddere doctrinaruz: et facere vel centesimũ fructum vl sexagesimũ atq; tricesimũ. Augu. xxj. de ciui. dei. Quidã putãt hoc sic eẽ intelligendũ: q sci pro suorũ diuersitate meritorũ: alij tricenos hoies liberẽt: alij sexagenos: alij centenos qd in die iudicij futurum suspicari solent: nõ post iudicium: qua opinione quidã cũ videret hoies impunitatem puersissime pollicentes: eo q oẽs isto mõ ad liberationez ptinere posse videant: rñdit bñ poti' esse viuendũ vt inter eos q̃sq; repiat: qui p aliis intercessuri sunt liberandis ne tã pauci sint vt cito ad numerum suũ puenientes multi remaneant: q erui iã de penis illorũ intercessione non possint: et in eis inueniat quisq; sibi spem fructus alieni temeritate vanissima pollicet. Rem. Tricesimũ ergo fructũ facit q fidẽ sancte trinitatis docet. sexagesimũ vo qui pfectionẽ bonoz operũ cõmẽdat. senario eñ numero ois mundi ornatus cõplet' est. Cẽtesimũ autẽ fructũ facit q vitã eternã pmittit: cẽtenarius eñ de leua trãsit ad dexterã: p leuã aũt vita pñs designat: p dexteraz futura. Aliter semẽ vbi dei tricesimũ fructũ facit qñ bonã cogitationem gignit: sexagesimũ qñ bonam locutionẽ: cẽtesimũ qñ ad fructum boni opis pducit. August. de q̃ euan. Vel alr. Cẽtesim' fruct' est martyrũ propter scitatẽ vite vl cõtẽptũ mortis. Sexagenarius vginũ ppter ocium interius: q nõ pugnãt cõtra consuetudinẽ carnis. solet eñ ociũ cõcedi sexagenarijs post militiam: vel post actiones publicas. tricesimus vero cõiugatorũ: q hec est etas preliantiuz: ipsi hñt acriorẽ cõflictũ: ne libi

Ordo verbi dei.

Etas tranqlla.

dinib⁹ supent. Uel alr 2fligēdū est:
cū amore tpaliū bonoꝝ vt rō vicati
aut etiā edomit⁹ subditusq̧ esse: vt
cū surgere ceperit facile reprimat:
aut ita extinct⁹ vt se oio nulla ex p
te 2moueat. Ex q̄ fit vt ipam ēt mor
tē pp v̄itatē aliū fortiter subeāt: alij
eq̄nimiter: alij libenter: q̄ tria gña
fruct⁹ sunt terre: tricesimi: z sexage
simi: z cētesimi. In hoꝝ aliq̄ gñe in
ueniēd⁹ est tpe mortis sue si qs de
hac vita recte cogitat emigrare.
Hiero. Uel cētesim⁹ fruct⁹ v̄ginib⁹:
sexagesim⁹ viduis z 2tinētib⁹: trice
sim⁹ sctō mrimonio deputat. Nam
ipsa digitoꝝ 2iūctio: z q̄si molli se
osculo cōplectēs z federās maritū
pingit z 2ingē: sexagita ad viduas
eo q in angustia z tribulatiōe sint
posite: vñ z inferiori digito depri
mit q̄to maior ē difficultas ex p
te quōdā voluptatꝭ illecebris absti
nere: tāto mai⁹ z p̄miū. Porro cēte
sim⁹ nūer⁹ a sinistra trāsit ad dextrā
z ijsdē q̄dē digitꝭ h ea de mān circu
lū faciēs exp̄mit v̄ginitatꝭ coronā.

**¶ Aliā pabolā pposuit il
lis dicēs. Sile factū ē regnū
celoꝝ hoī q̄ seminauit bonū
semē i agro suo. Cū āt dor
mirēt hoies venit iimic⁹ ei⁹
z supseminauit zizania i me
dio tritici: z abijt. Cū āt cre
uisset herba z fructū fecisset:
tūc apparuerunt z zizania.
Accedētes āt serui p̄rīsfami
lias: dixerūt ei. Dñe nonne
bonū semen semiasti i agro
tuo? Uñ ergo hꝫ zizania? Et
ait illis. Inimic⁹ hō h̄ fecit.
Serui āt dixerūt ei. Uis im⁹
z colligim⁹ ea? Et ait. Non.
Ne forte colligētes zizania
eradicetis simul cū eis z tri
ticū. Sinete vtraqꝫ crescere
vsqꝫ ad messē: z i tpe messis
dicā messorib⁹. Colligite pri
mū zizania z alligate ea i fa
sciculos ad 2burēdū: triticū
āt cōgregate i horreū meū.**

¶ Chry. In p̄cedenti parabola locu
tus ē dñs de his q̄ v̄bū dei nō susci
piūt: hic aūt de his q̄ suscipiunt cor
ruptiuū sermonē: etem̄ hoc est dia
bolice machinatiōis: veritati semp
errorē inserere. vñ dr. Aliā parabo
lā pposuit illis dicens. Hiero. Pro
posuit aūt aliā parabolam: quasi di
ues paterfamilias inuitatos diuer
sis reficiēs cibis: vt vnusq̄sq̧ sm na
turā sui stomachi varia alimenta su
scipet. Nō autem dixit alteram: sed
aliā. Si em̄ pposuisset alteram expe
ctare tertiā non poteram⁹: premisit
aliā: vt plures sequant. Que autē sit
parabola ostēdit cū subdit. Sile fa
ctū est regnū celorū. Remi. Regnūꝫ
celorū appellat ipm filiū dei: qd re
gnū sile dr esse hoī q̄ seminauit bo
nū semē in agro suo. Chry. Deinde
modū insidiarū diaboli ostendit di
cēs. Cū autē dormirent hoies venit
inimic⁹ ei⁹: et supseminauit zizania
in medio tritici z abijt. Demonstrat
hic q error post v̄itatē existit: qd et
rerū exit⁹ testat. Etem̄ post prophe
tas fuerunt pseudo pphete: et post
aplos pseudo aplī: z post xp̄m anti
xp̄s. Nisi em̄ diabolus viderit quid
imitet: vel qb⁹ insidiet: non tētat: q
igit vidit q hic reddit i fructu cētū
ille. lx. ali⁹. xxx. z nō poterat rapere
neq̧ suffocare qd radicatum erat: p
aliā deceptionē insidiat interserēs
sua: multis ea silitudinib⁹ colorans
vt facile surripiat his qui habiles
sunt ad deceptionē: ppter hoc non
dicit: q seminet aliqd aliud semen:
sed zizania que sm visum assimila
tur quoddammodo frumento. Hinc
etiam apparet diaboli malignitas
tūc em̄ seminauit qn vniuersa erant
cōpleta vt magis noceret agricole
studio. Aug. de que. euā. Dicit autē
cum dormirent hoies: quia cum ne

Differunt alter et alius.

Allegorica expō.

gligentius agerēt prepositi ecclie: aut dormitionē mortis acciperent apli venit diabolus: et supsemina-uit eos quos malos filios dñs iter ptatur. Sed recte querit vtrū here tici sint: aut male viuentes catholi ci. Sed qꝫ dicit eos in medio tritici seminatos: quasi vident illi signifi-cari q̄ vnius cōionis sunt. Verumta men qm̄ agrū ipm̄ nō ecclesiam: sed hunc mundū interptatus est: bene intelligunt heretici: q̄ in hoc mūdo pmiscent bonis: vt illi q̄ in eadē fi-de mali sunt: palea poti⁹ q̄ zizania deputent: qꝛ palea ēt fundamentū habet cū frumēto radicēqꝫ ꝯmunē. Scismatici autem vident spicis cor ruptis ēt similiores vel paleis ari-starū fractis vel scissis et de segete abiectis: nec tñ ꝯñs est vt ois hereti cus vel scismaticus ab ecclesia cor-poraliter separet. multos em̄ por-tat ecclia: qꝛ nō ita defendunt falsi tatē snie sue: vt intentā multitudi-nē faciāt: qđ si fecerit tūc pellūtur. Cū ergo diabolus aspersis prauis errorib⁹ falsisqꝫ opinionib⁹ superse minasset: hoc est precedēte noīe xp̄i hereses supiecisset: magis ipse la-tuit: atqꝫ occultissimus factus est. Hoc est em̄ qđ dicit. Et abijt. quāqꝫ in hac parabola dñs sicut in exposi tione conclusit: non quedā: sed oīa scandala. ꝛ eos q̄ faciūt iniquitatez zizanioꝝ noīe significasse itelligit. Chry. Et posterioribus aūt diligē-ter hereticoꝝ formam describit di cens. Cū aūt creuisset herba et fru ctū fecisset: tunc apparuerūt ꝛ ziza-nia. In principio em̄ heretici obum brant seipsos: cū aūt multā accepe rint libertatē ꝛ sermone aliqs cum eis participauerit: tunc venenū ef-fundūt. Aug. de que. euan. Uel ali-ter. Cū hō spūalis esse ceperit dīju dicans oīa tunc ei errores incipiūt apparere. discernit em̄ quicqd au-dierit: aut legerit abhorrere a re-gula veritatis: sed donec in eisdem perficiat spūalib⁹ pōt euz mouere. quare sub noīe xp̄iano tā multe he reticoꝝ extitere falsitates. vñ seqt.

Hereseos praui tas.

Accedentes aūt serui prisfamilias dixerūt ei. Dñe nōne bonū semē se minasti i agro tuo? vñ ergo hꝫ ziza-nia? Utrum aūt ipsi sint serui quos postea messores appellat: an qꝛ in expositione pabole messores dicit esse angelos? nec quisqꝫ dicere fa-cile ausus fuerit angelos nescisse: qs zizania supseminauerit: magis oportet intelligi homines ipsos fi deles seruoꝝ noie hoc loco signifi catos: nec mirū si ꝛ bonū semen ipsi dicunt. ex diuersis em̄ significatio nib⁹ vna res diuersas siītudines recipit: sicut ꝛ de se ait. qꝫ ipse sit ia nua: qꝫ ipse sit pastor. Remi. Acce-dunt aūt ad deuz sine corpore: sed corde ꝛ mētis desiderio. quo docē-te itelligūt diaboli calliditate hōc esse factū. vnde seqtur. Et ait illis. Inimic⁹ homo hoc fecit. Hie. Dia-bolus ppterea inimicus hō appel-lat: q̄ deus esse desijt. et in. ix. psal. scriptū est de eo. Exurge dñe: nō cō fortet hō. Quāobrē non dormiat q̄ ecclesie ppositus est: ne per illi⁹ ne-gligentiā inimicus hō supseminet zizania: hoc est hereticorū dogma-ta. Chrys. Inimicus autem vocat propter iacturam quam infert ho-minib⁹. vexatio em̄ diaboli aduer-sus nos est. primum autē vexatiōis factum est nō ab inimicitia que est ad nos: sed que est ad deum. Aug. de quest. euange. Cum autem serui dei cognouerint hanc excogitasse diabolum fraudem: cum contra tā-ti nominis autorem nihil se vale-re sentiret: vt fallacias suas eodem nomine obtegeret: potest sibi sub-oriri volūtas: vt tales homines de rebus humanis auferant si aliquā temporis habeant facultatem: sed vtrū facere debeant iustitiā dei cō sulunt. vnde sequitur. Serui autem dixerunt ei: vis imus ꝛ colligimus ea? Chry. Ubi intuenda est seruoꝝ diligentia et dilectio. etenim festi-nant zizania euellere: quod modo monstrat eorum de semine sollicitu dinem. Ad hoc em̄: solum respiciūt non vt aliquis puniat: sed vt semi-

Qđ dif ficilis.

nata non pereāt. Quid aūt dñs respo-
ponderit subdit. et ait: nō. Hieron.
Doctrina pia. Datur em̄ locus penitētie: et mone
mur ne cito amputemus fratrē: quia
fieri potest vt ille qui hodie noxio
deprauatus est dogmate: cras resi-
piscat: et defendere incipiat verita
tem. vnde subdit. Ne forte colligen
tes zizania: eradicetis simul et triti
cū. Augu. de que. euan. In quo eos
patientissimos et tranquillissimos
reddit. hoc enim dicitur: quia boni
dū adhuc infirmi sunt opus habēt
in quibusdam malorum cōmixtio-
ne: siue vt per eos exerceātur: siue
vt eorū cōparatione magna illis ex
hortatio fiat et inuitentur ad melius
aut forte simul eradicatur triticum
cum auferūtur zizania: quia multi
primo zizania sunt: et postea triti-
cum fiunt qui nisi patienter cum ma
li sunt tolerantur: ad laudabilē mu
tationē non perueniūt: itaque si euul
si fuerint: simul eradicatur et triti-
cū: qd futuri essent si eis parceret.
Ideo dicit tales non esse auferen-
dos de hac vita: ne cū malos conat
interficere: bonos interfici at quod
forte futuri sunt aut bonis obsit: q
bus et inuitis vtiles sūt. Sz tūc opor
tune hoc fiet cū iā de fine nō restat
vel tps cōmutande vite vel proficiē
di ad veritatem ex occasione atque
Cōcordia scripturarum. cōparatione alieni erroris: et iō sub-
dit. Sinite vtraque crescere vsque ad
messē. i. vsque ad iudiciū. Hier. Uide
tur aūt hoc esse cōtrariū illi pcepto.
Auferte malū de medio vestrū. Si
enim phibet eradicatio: et vsque ad
messem tenenda est patientia: quō
eiiciēdi sunt qd ī de medio nostrū?
Sed inter triticū et zizania qd nos
appellamus loliū: qdiu herba est: et
necdū calamus venit ad spicā gran
dis similitudo est: et in discernendo
aut nulla: aut difficilis apparentia
primo. monet ergo dñs ne verbi qd
ambiguū est cito sniam proferamus:
sed deo iudici reseruemus: vt cum
dies iudicii venerit: ille non suspi-
tionem criminis: sed manifestū rea
tum de sanctorū cetu eiiciat. Augu.
contra epistolam permeniani. Cum
enim quisque xpianorum intus in ec
clesia constitutorum in aliquo tali
peccato fuerit deprehēsus: vt ana-
themate dignus habeatur: fiat hoc
vbi periculum: scismatis non timet
cum dilectione: nō ad eradicandū:
sed ad corrigēdum. quod si se nō agno-
uerit: neque penitendo correxerit: ip
se foris exiet: et p ppriā volūtatē ab
ecclesie cōione dirimet. vñ dñs cū
dixisset. Sinite vtraque crescere vsque
ad messem. subiūxit causam dicēs.
Ne forte cū vultis colligere zizania
eradicetis simul et triticum. Ubi sa-
tis ostēdit cū metus iste nō subest: sed
omnino de frumentorū stabilitate
certa securitas manet. i. qñ ita cu-
iusque crimen notū est: et oibus exe-
crabile apparet: vt vel nullos pro-
sus vel nō tales habeat defensores
p quos possit scisma cōtingere: non
dormiat seueritas discipline: in qua
tāto ē efficatior emēdatio prauita
tis: quāto diligētior fuerit obserua
tio charitatis. Cū vero idē morbus
plurimos occupauerit: nihil aliud
boni restat qz dolor et gemitus: sic igi
tur misericorditer corripiat hō qd
pōt: qd aūt nō pōt: patiēter ferat: et
ex dilectiōe gnat atque lugeat donec
ille desup emēdet et corrigat atque vs
que ad messez differat eradicare ziza
nia et paleā vētilare. Turba aūt ini
quorum cū facultas est i pplis pmēdi
smonē gnali obiurgatiōe ferienda
est: et maxime si occasionē atque op-
portunitatē prebuerit aliqd dñi de-
sup flagellū: quo eos appareat pro
suis meritis vapulare. tūc ei aures
humiles pbet emēdari sermone ca
lamitatis auditorū: et facilius in ge
mitum confitendi qz in murmura
resistendi afflicta corda compellit
qz qz et si nulla calamitas tribula-
tionis premat: cum facultas detur
vtiliter corripitur in multitudine
multitudo. nam sicut separata se-
uire: sic in ipsa congregatione ob-
iurgata gemere consueuit. Chrys.
Hoc autem dixit dominus prohibēs
occisiones fieri. neque enim oportet

Modus correctiōis fraterne.

interficere hereticū:q̄ preliū inexpiabile in orbē terrarū induceret. ⁊ ideo dicit. Ne eradicetis simul cū eis frumentū.i.si moueritis arma ⁊ occideritis hereticos necesse ē multos sanctorū simul submitti.nō ergo detinere hereticos:⁊ abscindere liberā eorū ꝓpalationē et synodos ⁊ studia dissoluere prohibet:sꝫ interficere ⁊ occidere.Aug.ad vincentium.Hec autem primitus mea sententia erat:neminē ad vnitatem xp̄i esse cogendū.verbo enim agendū disputatione pugnādū:rōne vincendum:ne fictos catholicos haberemus:quos apertos hereticos noueramus.Sed hec opinio mea non cōtradicentiū verbis:sed demōstrātiū superabat̄ exemplis.harū enim legum terror q̄bus ꝓmulgandis reges seruiūt dn̄o in timore:ita ꝓfuit vt nūc alij dicant.Jam hoc volebamus:sed deo grās q̄ nobis occasionē p̄buit ⁊ dilationū mortalas amputauit.Alij dicant:hoc esse verum iam sciebamus:sed nescio qua consuetudine tenebamur: gratias deo qui vincula nostra dirupit. Alij dicant.Nesciebamus hoc esse veritatem:nec eā discere volebamus:sed ad eam cognoscendam metus fecit intentos:gratias domino q̄ negligentiaꝫ nostrā stimulo terroris excussit.Alij dicant.Nos falsis rumoribus terrebamur intrare;quos falsos esse nesciremus nisi intrarem⁹; nec intrarem⁹ nisi cogeremur:gratias deo qui trepidationem nostrā flagello abstulit: expertos docuit: ꝙ vana ⁊ inania de ecclesia sua mēdax fama iactauerit.Alij dicāt.Putabam⁹ quidē nihil interesse vbi fidē xp̄i teneremus.sed grās dn̄o q̄ nos a diuisione collegit et hoc vni deo cōgrue vt in vnitate colat̄ ostēdit.Seruiant ergo reges terre xp̄o leges edendo pro xp̄o.Aug.ad bonifaciū comitem.Quis autē vestrū velit non solum aliquem hereticorum perire:verumetiā aliquid perdere?sed aliter non meruit habere pacem domus dauid:nisi absalon

Corrigit se augu.

filius eius in bello qđ cōtra p̄rem gerebat fuisset extinctus:q̄uis magna cura mandauerit suis vt eum q̄tum possent viuum saluūq̄ seruarent:⁊ esset cui penitenti paternus affectus ignosceret.Quid autem ei restitit nisi perditū flere:⁊ sui regni pace acquisita suam mestitiam consolari? Sic ergo catholica mater ecclīa:si aliquorū pditione tā multos ceteros colligit dolorēꝫ materni cordis linit:⁊ sanat tantorū liberatione ppl'orū:vbi est aūt quod isti clamare ꝯsueuerūt liberū est credere:vel nō credere?cui vim xp̄s intulit?quem coegit?ecce habent apl'm paulū:agnoscāt in eo prius cogentem xp̄m:⁊ postea docentem:prius ferientem:⁊ postea consolātam.Mirum autē est quō ille qui pena corporis ad euangeliū coactus intrauit plus illis omnibus qui solo verbo vocati sunt in euāgelio laborauit:cur ergo non cogeret ecclesia pditos filios vt redirēt:si pditi filij coegerūt alios vt perirent?Sequitur.Et i t̄pe messis dicā messorib⁹. Colligete primū zizania:⁊ alligate ea in fasciculos ad cōburendū.Remi.Messis aūt appellatur t̄ps metendi:per messem ꝓo designat̄ dies iudicij:in quo separādi sunt boni a malis.Chry.Sed propter q̄d dicit colligite p̄mū zizania:vt nō timeāt boni:q̄si simul cū zizanijs tollatur frumētū.Hier.Qđ aūt dicit zizaniorū fasciculos igni tradi:⁊ triticum ꝯgregari in horrea manifestū ē hereticos q̄sq̄ ⁊ hypocritas gehenne ignib⁹ cōcremādos:sc̄tōs ꝓo q̄ appellant̄ triticū:horreis.i.celestibus mansionibus recipi.Augu.de que. euan.Queri aūt potest cur non vnū fascem:aut vnum aceruū zizaniorū fieri dixerit:nisi forte propter varietatem hereticorum:nō solum a tritico:sed etiā a seipsis discrepātiuꝫ. Ipsa vniuscuiusq̄ hereseos:in quibus sigillatim sua cōione disiuncti sunt: nomine fasciculorū designauit:vt etiā tūc incipiāt alligari ad comburendū cū a catholica cōione

Necessitas parit ꝟtutē.

Qđ soluitur.

segregati: suas proprias quasi ecclesias hec ceperint: vt cōbustio earū sit in fine seculi: non alligatio fasciculorū. Sed si ita eēt: nō tam multi resipiscēdo: z ī catholicā ecclesiā remeādo ab errore discederēt. Quapropter alligatio fasciculorū in fine ꝑfutura est: vt nō confuse: sed p mō ꝑuersitatis sue vniuscuiusqꝫ erroris ꝑtinacia puniat. Ra. Et notandū ꝙ vbi dicit. Seminauit bonū semē: notat bonā volūtatē q̄ in electis ē. vbi vero dicit: inimic⁹ venit zc. cautelā habēdā itimare voluit: de qua crescentibus zizaniis quasi patienter ferēs ait. Inimic⁹ hō hoc fecit. Patientiā nobis ꝯmendauit. vbi vero ait. Ne forte colligētes zizania. donauit nobis discretionis exemplū. Quando aūt subiūgit. Sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem. cōmēdauit longanimitatem. Ad vltimā iusticiā cū dixit. Alligate ea in fasciculos ad comburendum z cetera.

¶ Aliā parabolā ꝓposuit eis dicēs. Simile est regnū celorū grano sinapis: quod accipiēs hō semiauit ī agro suo: quod minimū quidē est omnib⁹ seminibus. Cū aūt creuerit: maius est omnib⁹ olerib⁹: z fit arbor ita vt volucres celi veniant et habitant in ramis eius.

¶ Chry. Qr dn̄s dixerat ꝙ de semine tres partes pereunt et saluatur vna: et in ipsa rursus que saluatur multa efficitur iactura propter zizania que superseminatur: ne dicerent. Qui ergo erunt z quanti fideles? ꝯnter hūc timorem aufert p parabolā sinapis. z ideo dicitur. Aliā parabolaꝫ proposuit eis dicēs. Simile est regnū celorum grano sinapis. Hiero. Regnū celorū ꝑdicatio euāgelii est z notitia scripturarū q̄ ducit ad vitā: de q̄ dr ad iudeos. Auferet a vobis regnū dei. hmōi ergo

Allegorica expō.

regnū celorū est sile grano sinapis. Augu. de q̄. euan. Granū nāqꝫ sinapis ad feruorem fidei ꝑtinet vel eo ꝙ dicat venena expellere. Seqtur. Qd accipiens hō seminauit in agro suo. Hie. Hō q̄ seminat in agro suo a plerisqꝫ saluator itelligit: q̄ in animis credētiū seminat. Ab aliis: ipse hō seminās in agro suo. i. in corde suo. Quis aūt est iste q̄ seminat: nisi sensus nr̄ z anim⁹ q̄ suscipiēs granū ꝑdicatiōis: z fouens semētē humore fidei facit ī agro sui pectoris pullulare? Seqtur. Qd minimū qdē est omnibus seminibus. Predicatio euangelii minima est oībus disciplinis ad primā qdē doctrinā fideꝫ nō habet veritatis. hominē deum: deū mortuum: z scandalum crucis ꝑdicās: cōfert hmōi doctrinā dogmatibus philosophorum et libris eorū z splēdori eloquētie: ꝯpositioniqꝫ sermonū z videbis quanto minus sit ceteris seminib⁹ semen euāgelii. Chrys. Uel minimū est semen euangelii: quia discipuli vniuersis erāt imbecilliores: sed tn̄ qr magna erat virtus in eis: expansa est eorū ꝑdicatio vbiqꝫ terrarū: z iō seqtur. Cū aūt creuerit: maius est omnib⁹ oleribus. i. dogmatib⁹. Augu. de q̄. euā. Dogmata aūt sunt placita sectarū. i. vt placuit sectis. Hie. Phariseorū eni dogmata cū creuerint nihil mordax: nihil vitale demōstrant: totū flaccidū marcidūqꝫ ebullit ī olera z in herbas q̄ cito arescūt z corruūt. Predicatio aūt euāgelica q̄ parua videbat in ꝑncipio: cū vel in animā credētis: vel in totū mundū sata fuerit: nō exurgit in olera: ꝫ crescit ī arborē: ita vt volucres celi q̄s vel aīas credētiū: vel fortitudines dei seruitio mācipatas sentire debemus: veniāt z habitent in ramis ei⁹. vn̄ seqtur. Et fit arbor ita vt volucres celi veniant z hitent ī ramis eius. Ramos puto euangelice arboris qui de grano sinapis creuerint: dogmatum esse diuersitates in quibus supradictarum volucrum: vnaqueqꝫ requiescit. Assumamus

Euangeliū laus.

& nos pennas collibe vt ad altiora volitātes possimus habitare in ramis huius arboris: & nidos nobis facere doctrinarū: & terrenaqꝫ fugiētes ad celestia festinare. Hila. Uel grano sinapis seipm dñs cōparauit acri semini & oīum seminū minimo cui⁹ virtus pssuris accēdit. Grego. xix. moral. Ipse ꝗdē est granū sinapis ꝗ in horto sepulture plantatus: arbor magna surrexit. Granū nanqꝫ fuit cū moreretur: arbor cum resurgeret: granum per humilitatem carnis: arbor per potentiā maiestatis. Hila. Granum igitur hoc postꝗ̄ in agro seminatū fuit. i. vbi a pplo cōprehensus & tradit⁹ morti tanꝗ̄ in agro fuit satiōe ꝗdā corpis cōsepultus: vltra mensurā oim olerum excreuit: & vniuersum pphärū gloriam excedit. Oleris em̄ vite tanꝗ̄ egroto isrl data est pdicatio pphetarū: sed iam in ramis arboris celi volucres inhabitant apostolos. s. ex xpi virtute ptensos: & mūdū inumbrantes in ramis intelligimus: in quos gentes in spem vite aduolabunt: et aurarum turbine. i. diaboli spū flatuqꝫ vexate: tanꝗ̄ in ramis arboris conquiescent. Grego. xix. moral. In istis etiā ramis volucres requiescūt: qr sancte aie ꝗ ꝗbusdā virtutū pennis a terrena cogitatione se subleuant: i corū dictis atqꝫ cōsolatiōib⁹ ab hmōi fatigatione vite respirant.

Allegoria pulchra.

¶ Aliā parabolā locut⁹ est eis. Simile est regnū celorū fermēto: quod acceptuꝫ mulier abscōdit i fariē satis tribus dōec fermētatū ē totū.

¶ Chry. Ad idem ostendendū dñs apponit parabolā de fermēto. vnde dr. Aliā parabolā locut⁹ est eis. Simile est regnū celorū fermento. q. d. Sicut fermentum multam farinam trāsmittat in suā virtutē: ita et vos totū mundū transmutatis. Et vide christi prudentiā: ea enim que sunt nature inducit: demonstrans quoniam sicut illa possibile est fieri: ita et hoc. Non autem dixit ꝙ posuit simpliciter: sed abscondit: ac si diceret. Ita & vos cum subiecti fueritis impugnatoribus vestris: tunc eos superabitis. Et sicut fermētū suffoditur quidem: nō autem destruitur: sed paulatim ad suum habitum ola transmutat: sic & in predicatione vestra continget: non itaqꝫ qr multas dixi superuenturas vobis vexationes timeatis: ita enim fulgebitis: et oēs superabitis. tria autem sata hic pro multis posuit. hunc em̄ numerum determinatū p multitudine indeterminata accepit. Hiero. Satum aūt est gen⁹ mēsure iuxta morē prouincie palestine vnū modiū et dimidiū accipiens. Augu. de que. euan. Uel fermentū dicit dilectionē: eo ꝙ feruescere facit & excitat. Mulierēꝫ: sapientiā dicit. In farine autē satis tribus itelligunt vel tria illa in hōie ex toto corde: ex tota anima: et tota mēte. vel tria illa fructifera: centesimū: sexagesimū: & tricesimū. vl tria illa genera hoim noe: daniel: et iacob. Ra. dicit aūt donec fermētatuꝫ est totū: qr charitas in nostra mente recondita eo vsqꝫ crescere debet vt totam mentem in sui perfectionem commutet quod hic quidem inchoatur: in futuro vero perficitur. Hier. Uel aliter. Mulier ista que fermentum accipit & abscondit predicatio mihi videtur apostolica: vel ecclesia de diuersis gentibus congregata. hec tollit fermentum intelligentiam. s. scripturarum et abscondit illud in farine satis tribus: vt spūs: anima: et corpus in vnum redacta non discrepent inter se. Uel aliter. Legimus in platone tria esse in anima. rationale: irascibile et concupiscibile: et nos ergo si acceperimus fermentem euangelicum sacrarum scripturarum: in rōne possideamus prudentiam: in ira odium contra vitia. in desiderio cupiditatem virtutum: & hoc totum fiet per euangelicam doctrinam quam nobis mater ecclesia prestitit: dicam et quorūdam intelligentiam: mulierē istam

Cōparatio pulchra.

Tria in anima.

ꝛ ipsi ecclesiã interp̄tantur:q̄ fidem hois farine satis trib⁹ cōmiscuit.s. credulitati patris ꝛ filii ꝛ spūssctī: cū in vnū fuerit fermētata:non nos ad triplicē deum:sed ad vnius diuinitatis perducit notitiā.pius q̄dem sensus:sed nunq̄ parabole et dubia enigmatū intelligētia p̄nt ad auctoritatem dogmatū p̄ficere.Hila.Uel alr̄.Fermēto se dn̄s cōparauit.fermētū em̄ de farina est:qd̄ virtutē acceptam aceruo sui gn̄is reddit.hoc aūt fermētū acceptū mulier synagoga.s.per iudicium mortis abscondit hoc:aut in farine mensuris tribus i.legis:pphar:euāgeliorum equalitate cooptū:oia vnū fecit:vt qd̄ lex cōstituit:pp̄hete nūciauerūt:idip̄m euāgeliorū p̄fectibus explcat:Quāq̄ ad triū gentium vocationē:ex sem: cham:ꝛ iaphet:tres mensuras farine esse referendas sensisse multos memini.Sed nescio an hoc ita opinari ratio permittat:cum ꝛ si oium gentiū vocatio sit:in his tn̄ xp̄s nō abscōsus sit:sꝫ ostēsus:ꝛ i tāta iādeliū m̄ltitudie nō fermētatū est totū.

¶ Hec oia locut⁹ ē iesus in pabolis ad turbas:ꝛ sine pabolis nō loq̄bat̄ eis:vt impleret quod dictū erat p̄ ppbetā dicētē.Aperiā in parabolis os meū:eructuabo abscōdita a constitutione mundi.

¶ Chry.Postq̄ p̄missas pabolas ne aliq̄s opinaret̄ q xp̄s noua induceret idurit euāgelista pp̄ham ēt hūc p̄dicētē doctrine modū.Et iō dicit. Hec oia locu.est ie.in pa.ad turbas. Marc⁹ āt ait.Qm̄ sicut poterāt audire:loq̄bat̄ eis s̄monē in pabol̄.vn̄ nō mireris si d̄ regno disputās grani ꝛ fermēti meminit:hoīb⁹ em̄ loq̄bat̄ idiotis ꝛ indigentib⁹ ab his iduci.Re.Parabola grece:latie d̄r silitudo:p̄ quā v̄itas demonstrat̄.Ostēdit q̄ppe i ipsa silitudine q̄sdā figuras v̄boꝝ ꝛ imagines v̄itatis.Hie.Non autē discipulis:sed turbis parabolas loq̄bat̄ ꝛ vsq̄ hodie turbe i parabolis audiūt.ꝛ iō d̄r.Et sine parabolis non loq̄batur eis.Chry.Quamuis enim multa sine parabolis non turbis dixerit:sed tn̄ tunc nihil.Augu.de cō.euā.Uel hoc d̄r:non q̄r nihil proprie locutus est:sed quia nullum fere sermonem explicauit:vbi non per parabolam aliq̄d significauerit:q̄uis in eo aliqua et proprie dixerit.ita vt sepe inueniatur totus sermo eius parabolis explicatus: totus aūt p̄prie dict⁹ null⁹ inueniatur.Explicatos aūt sermones dico q̄n ex aliqua occasione reruꝫ incipit loqui quousq̄ terminet quicq̄d ad ipsam rē p̄tinet ꝛ trāseat ad aliud. Nōnunq̄ sane alius euangelista cōtexit:qd̄ alius diuersis t̄pib⁹ dictuꝫ indicat.nō em̄ oīno s̄m reꝝ gestarū ordinē:sꝫ s̄m sue q̄sq̄ recordationis facultatē.narrationē quam exorsus est ordinauit.Quare aūt in parabolis loq̄ret̄:manifestat euangelista cū subdit.Ut adimpleret̄ quod di.est p̄ pp̄he.di.Aperiā i para.os meum. eruc.abscon.a consti.mundi.Hiero. Hoc testimonium.de.lxxvii.psalmo sumptū est.Legi in nonnullis codicib⁹ eo loco vbi nos posuim⁹ ꝛ vulgata editio habet.Ut adipleret̄ qd̄ dcm̄ est p̄ pp̄hetā dicentem:ibi scriptū est p̄ esaiā pp̄hetā dicenteꝫ.Re. Un̄ porphyri⁹ obiecit fidelib⁹.Euāgelista vester tante insipiētie fuit vt quod reperit̄ in psalmis:ipse deputauerit esaie.Hie.Qr ergo minime inueniebat̄ in esaia arbitror postea a prudentibus viris esse sublatum. Sed mihi videtur in principio ita editū.Quod scriptum est per asaph prophetam dicentes.Septuagesimus enim septim⁹ psalmus de quo sumptū est hoc testimonium Asaph prophete inscribitur:ꝛ primum scriptorem non intellexisse asaph:ꝛ putasse scriptoris vitium:atq̄ emendasse nomen esaie:cuius vocabulum manifestius erat.Sciendum est itaq̄ q non solū dauid:sed etiam ceteri:quorū in psalmis ꝛ hymnis ꝛ canticis dei prescripta sunt nomina

Mod⁹ euāgelistarū.

Insultat porphyri⁹.

prophete sunt appellãdi asaph vel & idithum emã esraytes: & reliqui quod scriptura cõmemorat quõqz in persona dñi dr. aperiã in parabolis os meũ &c. Cõsiderãdũ attenti⁹ & luce: mẽdũ describi egressuz israelis ex egypto & oia signa narrari q̃ i exodi cõtinẽt historia. Ex quo intelligim⁹ vniuersa illa q̃ ibi scripta sunt parabolice sentiẽda & manifestare abscõdita sacra. Hoc em̃ saluator edictu rñ se eẽ pmittit dicẽs. Aperiam in parabolis os meũ Glo. q.d. Qui pri⁹ locut⁹ sum p pphetas: mõ in ppria psona aperiã os meũ in parabolis: et eructuabo de thesauro mei secreti emittam mysteria que abscondita erant a constitutione mundi.

Autoritas psalmi.

Tũc dimissis turbis vẽit ĩ domũ: & accesserũt ad eũ discipli ei⁹ dicẽtes. Edissere nobis pabolã zizanioꝝ agri. Qui rñdẽs ait. Qui seminat bonũ semẽ ẽ fili⁹ hoĩs. Ager ãt ẽ mũd⁹. Bonũ vo semẽ: hi sũt filij regni: zizania aũt filij sũt nequã. Inimic⁹ ãt q̃ seminauit ea ẽ diabol⁹. Messis vo cõsũmatio sclĩ ẽ. Messores ãt ãgeli sunt. Sicut ẽ colligũtur zizania & igni cõburũtur: sic erit i cõsũmatiõe sclĩ. Mittet fili⁹ hoĩs angelos suos & colligẽt de regno ei⁹ oĩa scãdala: & eos q̃ faciũt iniq̃tatẽ: & mittẽt eos ĩ caminũ ignis. Ibi erit flet⁹ & stridor dẽtiũ. Tũc iusti fulgebũt sic sol in regno pr̃is eoꝝ. Qui hz aures audiẽdi audiat.

Chry. Locut⁹ fuerat dñs turbis ĩ pabolis: vt eos ad iterrogãdũ induceret: & q̃uis multa i pabolis dixisset null⁹ tñ eũ iterrogauit: & ideo eos dimisit. vñ sequit. Tũc dimissis turbis venit in domũ. Null⁹ aũt eũ scribaꝝ seq̃t. vñ manifestũ est q̃ propter nihil aliud pri⁹ seq̃bantur: q̃ vt eũ caperẽt i sermone. Hiero. Dimittit aũt turbas Jesus & domũ reuertitur: vt accedãt ad eũ discipuli: et secreto iterrogẽt q̃ ppls nec merebatur audire: nec poterat. Rab. Mystice aũt dimissa turba tumultuãtium iudeoꝝ igredit ecclesiã gẽtiũ: & ibi fidelib⁹ exponit sacramẽta celestia. vñ seq̃tur. Et accesserũt ad eũ disc. ei⁹. d. Edis. no. para. ziza. agri. Chr. Cũ aliq̃ volentes discere formidauerit iterrogaret nũc libere iterrogãt & cõfisi sunt: qm̃ audierant. Uobis datũ est nosse mysterium regni dei: ideoqz singulariter interrogãt: nõ multitudinẽ emulãtes quib⁹ nõ erat datũ. Dimittũt ãt pabolã fermẽti & sinapis vt manifestiores. Interrogãt ãt de pabola zizanioꝝ: q2 hz cõueniẽtiã ad p̃missaz pabolã de semie: & aliq̃d ãpli⁹ oñdit. dñs aũt q̃ cẽt pabola exponit. vñ sequit. Qui rñdens ait eis. Qui se. bo. se. ẽ fili⁹ hoĩs. Re. Ideo aũt dñs se filiũ hoĩs appellauit: vt hoc iudicio nobis exẽplũ hũilitatis relinqueret: siue q2 futuꝝ erat: vt heretici negarent cum verũ hoĩem esse: siue vt p humanitatis fidẽ possim⁹ cõscẽdere ad diuinitatis cognitionẽ. Sequit. Ager aũt est mũdus. Glo. Cũ aũt ipse sit q̃ seminat agrũ suũ: manifestũ estq̃ pr̃is mũdus est ei⁹. Sequit. Bonũ vo semẽ hi sunt fi. regni. Re. i. sancti & electi viri q̃ inter filios regni cõputãtur. Aug. cõtra Faustũ. zizania aũt exponit dñs nõ aliq̃ falsa veris scripturis immissa. sicut manichei iterp̃tant: sz omnes filios maligni. i. imitatores diabolice falsitatis. vnde sequitur. zizania autẽ sunt fi. neq̃. per quos oẽs impios & malignos vult intelligi. Aug. de que. euan. Oĩs autẽ immũditia in segete zizania dicuntur. Sequitur. Inimicus autem qui se. ea est diabol⁹. Chry. Etem̃ hoc diabolice est machinationis veritati semper inserere errorem. Sequit.

Allegoria.

Messis vero cõsummatio est seculi. Alio aũt loco ait: de samaritanis loquẽs. Leuate oculos vestros ⁊ considerate regiones: quia iaz albe sunt ad messem. Et rursus. Messis quidem multa operarij autem pauci. in quibus verbis messem dicit iã adesse. Qualiter ergo hic eã dicit esse futuraz? Sz sciẽdũ q̃ i alia significatiõe messez dicit: vñ ⁊ ibi dicit q̃ alius est q̃ seminat ⁊ alius q̃ metit. hic aũt eũdẽ dicit eẽ q̃ seminat ⁊ q̃ metit. qm̃ ibi nõ ad sui differentiã: sed apostolorum ꝓphetas induxit. Etenim ipse xp̃s p ꝓphetas seminauit in iudeis ⁊ samaritanis. Idẽ ergo nolat semen ⁊ messem sm aliud ⁊ aliud. Cũ eñ de obedientia loquat: ⁊ persuasione ad fidẽ hic vocat messem: sicut in q̃ totuz perficit. Sed cũ inquirit de fructu auditionis verbi dei: tũc ꝯsummationẽ dicit messem sicut hic: Re. Per messem eñ designat dies iudicij: in quo separãdi sunt boni a malis: qđ fiet ministerio angelorũ. vñ infra dr̃ q̃ veniet filius hominis cũ angelis suis iudicare. ꝓpter qđ sequitur. Messores autẽ angeli sunt. Sequit. Sicut ergo ziza. colli. ⁊ igni cõbu. sic erit in consum. seculi. Mit. fi. ho. ange. su. ⁊ colli. de reg. eius oia scan. ⁊ eos qui fa. iniquitatẽ. Augu. xx. de ciuita. dei. Nunquid de regno illo vbi nulla sunt scandala? de regno ergo isto eius qđ est hic. s. ecclesia colligent. Aug. de que. euan. Quod autẽ primo separant zizania hoc est q: tribulatiõe p̃cedẽte separabunt impij a pijs: quod p bonos angelos itelligit fieri: q: officia vidicte pñt implere boni bono animo: quõ lex: quõ index: officia vo misericordie mali implere nõ possunt. Chry. Uel põt itelligi de regno celestis ecclie ⁊ tũc oñdit hic duplex pena: videlicet q̃ excidũt a gloria: in hoc qđ dicit. Et colligẽt de regno eius oia scãdala. s. ne scandala in regnum eius intrent. et hoc q̃ comburunt in hoc qđ subdit. Et mittẽt eos in caminũ ignis. Hiero. Oia autẽ scandala referunt ad zizania: hoc aũt qđ dicit. Et colligent de reg. eius oia scan. ⁊ eos qui fa. iniquitatẽ. inter hereticos ⁊ scismaticos qui faciũt iniquitatem voluit distinguere: vt per eos qui faciũt scandala intelligant hereticí: per eos vero qui faciunt iniquitates intelligantur scismatici. Glo. Uel aliter. Per scãdala pñt intelligi illi que prebent primo occasionẽ offensionis aut ruine: p facientes iniq̃tatem quoscunq; peccãtes. Rab. Obserua qđ dicit. Et eos qui faciũt iniquitatẽ: nõ q̃ fecerũt: q: nõ qui cõuersi sunt ad pniam: sed solaz qui permanẽt in pctis eternis cruciatibus mancipãdi sunt. Chry. Uide autẽ ineffabilẽ dei amorem ad homines. Est eniz ad bñficia ꝓ́ptus ⁊ ad penã tardus. cũ eñ seminat p seipm̃ seminat: cum autẽ punit: per alios. mittit eñ ad h̃ ãgelos suos. Sequit. Ibi erit fle. ⁊ stri. dentium. Re. His verbis demõstrat vera corporũ resurrectio: nihilominus ostendit p hoc duplex pena iferni. s. nimiũ caloris ⁊ nimij frigoris: sicut ãt scãdala referunt ad zizania: ita iusti reputant i filios regni: de quibus sequit. Tũc iusti fulgebũt sicut sol i regno patris eorũ. in p̃senti eñ seculo fulget lux sanctorũ corã hoibus: post cõsummationẽ aũt mundi ipsi iusti fulgebũt: sicut sol i regno pr̃is sui. Chry. Nõ q: ita solũ sicut sol: sz q: hoc sidere aliud magis luculentum nõ noscimus: cognitis nobis vtitur exẽplis. Re. Qđ autẽ dicit. Tũc fulgebunt: intelligendum est; q: ⁊ nunc fulgent in exemplũ aliorũ: sed tunc fulgebunt sicut sol ad laudandum deum. Sequitur. Qui habet aures audiendi audiat. Raba. i. qui habet intellectũ intelligat: quia mystice hec omnia intelligẽda sunt.

Euãgeliorum cõcordia.

anagogica expõ.

¶ Simile est regnũ celorũ thesauro abscõdito i agro: quẽ q̃ inuenit homo abscõdit: ⁊ pre gaudio illius vadit ⁊ vẽdit vniuersa que habet: ⁊ emit agrum illum.

¶ Chry. parabole quas supra dns posuerat de fermēto z sinapi ad virtutē euāgelice predicationis referūtur: quā supabit orbē terrarū. nunc aūt vt pciositatē et magnificentiam eiusdē ostēderet: pponit pabolā de thesauro z margarita dicens. Sile est reg.ce.the. abscon. in agro tuo. Predicatio em̄ euangelij occultata est in mūdo. et si nō vendideris oia: non emes eā: z cū gaudio hoc oportet facere. vñ sequit. Quē qui inuenit homo abscondit. Hila. Hic quidē thesaurus gratis inuenit. Euangeliorū em̄ predicatio in absoluto est. Sz vtēdi et possidēdi hmōi thesauri cū agro ptās non pōt esse sine pcio: q2 celestes diuitie nō sine dāno seculi possidentur. Hier. Quod aūt abscōdit nō de inuidia facit: sed more seruātis z nolentis pdere abscōdit in corde: quē pstinis pretulit facultatibus. Grego. in home. Uel aliter. Thesaurus in agro abscōditus est celeste desideriū. Ager vo i quo thesaur9 absconditur est disciplina studij celestis: quē. s. thesaurū cū inuenit homo abscondit. s. vt seruet: q2 studiū celestis desiderij a malignis spiritib9 custodiri nō sufficit ei q̄ hoc ab humanis laudib9 nō abscōdit. In pñti etem vita quasi in via sum9: qua ad patriā pgimus. xc. aligui aūt spūs iter nostrū q̄si qdā latrūculi obsidēt. Depdari ergo desiderāt: q̄ thesaurū publice portāt in via. Hoc aūt dico: nō vt proximi nri opa nra nō videant: sed vt p hoc qd agim9: laudes exteri9 nō queram9. Celorū aūt regnū icci rco terrenis reb9 sile dr: vt ex his que anim9 nouit surgat ad incognita vt per hoc q scit notū diligere: discat ignotū amare. Sequitur. Et pre gau. illius va. z vē. vniuersa q̄ hz: z emit agrū illū. Agrū pfecto vēditis oibus cōparat: q̄ voluptatib9 carnis renunciane: cuncta sua terrena desideria per discipline celestis custodiā calcat. Hiero. Uel thesaur9 iste in quo sunt oēs thesauri sapiētie z scie absconditi: aut deus vbū est q̄ in carne xpi vr abscōdit9: aut sancte scripture in qb9 reposita est notitia saluatoris. Aug. de. qō. euā. Hūc aūt thesaurū dixit in agro abscōditū. s. duo testamēta i eccl'a: q̄ cū qs ex parte intellectus attigerit: sentit illic magna latere: z vadit z vēdit oia sua z emit illū. i. cōtēptu tpaliū comparat sibi ociū: vt sit diues cognitiōe dei.

Tropologia pschra.

¶ Iterū sile ē regnū celorū hoi negociatori q̄rēti bōas margaritas. Inuēta āt vna pciosa margarita abijt z vēdit oia q̄ habuit: z emit eā.

¶ Chry. Euangelica predicatio nō solum lucrum multiplex prebet: vt thesaurus: sed z preciosa est vt margarita. Unde post parabolā de thesauro: ponit parabolā de margarita dicens. Iterum simile est re.ce. homini negociatori zc. In predicatione enim duo oportet adesse. s. ab huius vite negocijs separari: et vigilantem esse: quod negociatio desi gnat: vna autem est veritas et non partita: et propter hoc vna margarita dr inuenta. Et sicut qui margaritam habet: ipse quidem nouit q diues est. alijs vero nō est cognitus multotiens eam manu detinēs propter eius paruitatem: ita est in predicatione euangelij: qui enim eam detinent sciunt se diuites esse. infideles autem hunc thesaurum nescientes diuitias nostras ignorant. Hiero. Bone autem margarite possunt intelligi lex et prophete: audi ergo marchion et manichee: q bone margarite sunt lex et prophete. Una ergo preciosissima margarita est scientia saluatoris et sacramentum passionis z resurrectionis illi9 qd cū inuenerit hō negociator s[illegible]is pauli apostoli omnia legis prophetarumqz mysteria et obseruationes pristinas: in quibus inculpate vixerat: quasi purgamenta contemnit vt christum lucrifaceret: nō quo inuentio bone margarite condemnatio sit veterū margaritarū: sed quo

Allegorica expō.

Anagogica expō.

cōparatiōe eius oīa alia gemma sit vilior. Glo. Uel per margaritā ꝓciosam intelligitur celestis vite dulcedo: quā inuētā oīa vendens emit: qꝛ qui celestis vite dulcedinē inquātū possibilitas admittit ꝑfecte cognouerit ea q̄ in terris amauerat: libēter cuncta derelinquit: deforme cōspicitur qcq̄d de terrene rei placebat specie: qꝛ sola preciose margarite claritas fulget in mente. August. de que. euā. Uel hō cuꝫ q̄rat bonas margaritas: inuenit vnam ꝓciosaꝫ: qꝛ q̄rens hoīes bonos: cū quibꝰ vtiliter viuat: inuenit vnū sine peccato iesum xp̄m: aut ꝓcepta q̄rēs quibus seruatis cum hoībus recte cōuersetur: inuenit dilectioneꝫ ꝓximi in quo vno dicit apl̄s oīa cōtineri: aut bonos intellectus querēs inuenit illū vnū quo cūcta cōtinētur: in ꝓncipio erat ᵱbū: qđ ē lucidū cādore ᵱitatis: ꝛ solidū firmitate eternitatis: ꝛ vndiqꝫ sibi sil̄e pulchꝛitudie ᵱitatis: q̄ deꝰ penetrata testudine itelligēdꝰ ē. Qđlibꝫ ᵱo illoꝝ triū sit vel si aliud occurrere potuerit: qđ margarite vniꝰ ꝓciose noīe significet: ꝓcīū eiꝰ ē nosipsū: q̄ ad eā possidēdā nō sumꝰ liberi nisi oībꝰ ꝓ nr̄a libatiōe ꝯtēptis q̄ tpal̄r possident. Uēditis eī rebꝰ nr̄is: nullū aliđ precīū maiꝰ accipimꝰ q̄ nosipsos: qꝛ talibꝰ iplicati nr̄i nō eramꝰ: vt rursus nos pro illa margarita demꝰ: nō qꝛ tm̄ valet: sꝫ qꝛ plꝰ dare nō possumꝰ.

¶ Iteꝝ sil̄e est regnū celoꝝ sagene misse in mare: ꝛ ex oī gn̄e piscīū ꝯgregāti: quā cū impleta eēt educētes: et secꝰ littꝰ sedētes elegerūt bonos i vasa sua: malos aūt foꝛas miserūt. Sic erit i cōsummatiōe scl̄i. Exibūt āgeli: ꝛ sepabūt malos de medio iustoꝝ et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridoꝛ dentium.

¶ Chꝛy. postq̄ ꝑ ꝑdictas pabolas euangelicā predicationē cōmendauerat: vt non cōfidamus in predicatione solū: neqꝫ q̄dem nobis estimemus sufficere ad salutē: aliā pabolā terribilē subdit dicēs. Iterū sil̄e est reg. ce. sage. mis. in marc. Hiero. Impleto cū hieremie vaticinio dicentis. Ecce ego mittam ad vos piscatores multos. postq̄ aūt audierunt petrus et andreas: iacobus et ioannes: sequimini me faciam vos piscatores hoīm: conteruerūt sibi ex veteri ꝛ ex nouo testō sagenā euangelicoꝝ dogmatum: et miserunt eā in mare huius seculi: que vsqꝫ hodie i mediis fluctibus tenditur: capiens de salsis amaris gurgitibus qcq̄d inciderit. i. bonos hoīes et malos: ꝛ hoc est qđ subdit. Ex oī ge. pis. cōgreganti. Grego. Uel al̄r. scā eccl̄ia sagene cōparat: qꝛ et piscatoribus est cōmissa et per eā quisqꝫ ad eternū regnū a ꝑsentis seculi fluctibus trahitur: ne eterne mortis ꝓfunda mergatur: que ex oī genere piscium congregat: qꝛ ad peccatorum veniā sapientes ꝛ fatuos: liberos et seruos: diuites ꝛ pauperes: fortes ꝛ infirmos vocat. Que sagena. s. tunc perfecte implet: cum in fine suo humani generis summa concluditur vnde seq̄tur. Quā cū iple. esset edu. ꝛ sec. lit. seden. ele. bo. i va. sua: ma. autē fo. misc. Sicut eñ mare scl̄m. ita scl̄i finē significat littꝰ maris: in quo. s. fine boni pisces in vasis eligunt: mali ꝓiciūtur foꝛas: qꝛ et electꝰ q̄sqꝫ i tabernacula eterna recipitur: ꝛ i eterni regni luce ꝑdita ad exterioꝛes tenebꝛas repꝛobi ꝓtrahūt. Nūc eī malos bonosqꝫ cōiter q̄si ꝑmixtos pisces fidei sagena ꝯtinet: sꝫ littꝰ indicat sagena eccl̄ie qđ trahebat. Hie. Dū eī sagena. extrahet ad littꝰ tūc veꝝ secernēdoꝝ piscīū iudiciū demōstrabit. Chꝛy. Quid āt distat hec pabola a pabola zizanioꝝ? Etem illic hi q̄deꝫ saluant: hi aūt pereūt: sicut ꝛ hic: sed illic q̄dē ꝓpter pꝛauoꝝ dogmatuꝫ heresim. In anterioꝛi aūt parabola de semi

Euāgelij ꝛ ꝓphetie cōsonātia.

q2 nõ attẽdebãt q̃ dicebant: hic aũt propter vite neqtiam: propter quaz ꝯuis et piscatiõe capti.i.cognitione dei fruẽtes: non possunt saluari. Nõ aũt audiẽs qm̃ malos foras miserunt estimes hãc penã nõ esse periculosam. p expositionẽ ei⁹ grauitatẽ oñdit dicẽs. Sic erit i ꝯsummatione seculi: exibũt angeli ₰c. ꝯuis alibi dicat: qd ipse segregabit eos sicut separat pastor oues: hic angelos hoc facere dicit: sicut ₰ i pabola zizaniorũ. Grego. in ho. Timendũ est aũt hoc poti⁹ q̃ exponendũ. aperta em̃ voce tormẽta peccãtium dicta sunt: ne q̃s ad ignorãtie sue excusationez recurreret: si q̃d de eterno supplicio obscure diceret. Rab. Cuz enim venerit finis mundi: tunc verum secernendorũ piscium iudiciũ demõstrabit: ₰ quasi in quodam q̃etissimo portu boni mittentur in vasa celestiũ mansionũ: malos autẽ torrendos et exiccandos gehenne flamma suscipiet.

Cantio salubris.

¶ Intellexistis hec oia? Dicũt ei. Etiã. Ait illis. Jõ ois scriba doct⁹ in regno celorũ similis est homini patrifamilias: qui pfert de thesauro suo noua ₰ vetera.

¶ Chrys. Recedẽtibus turbis: dñs discipulis in parabolis loquitur ex quibus sapientiores sunt facti: ita q intelligunt que dñr. Quocirca dicit eis. Intellexistis hec oia? dñt ei. Etiam. Hie. Ad apostolos em̃ proprie sermo est: quos nõ vult audire tm̃ vt pplz: sz ẽt intelligere vt magistros futuros. Chry. Deide q2 itellexerunt: rursus eos laudat. vñ seq̃tur. Ait illis. Ideo ois scriba do. in re. ce. si. est homini prĩfa. qui profert de thesau. suo. no. et vetera. Augu. xx. de ci. dei Non dixit. Vetera et noua. quod vtiq3 dixisset nisi maluisset meritorũ ordinẽ seruare q̃ tẽporuz. Manichei ẽt dũ sola dei pmissa noua tenere se arbitrãt: remanẽt in vetustate carnis: ₰ nouitatẽ inducunt errorís. Aug. de q̃. euã. Utrũ aũt ista ꝯclusiõe expõere voluit quẽ dixerit thesaurũ in agro abscõditũ: qm̃ sctẽ scripture itelligunt: q̃ noie duorũ testamẽtorũ noui ₰ veteris ꝯcludunt. an oñdere voluit eũ doctũ habẽdũ i eccl'ia: q̃ ẽt scripturas veteres pabolis explicatas itellexerit: ab istis nouis accipiẽs regl'as: q2 ₰ ista dñs p pabolas enũciauit: vt si ipẽ in q̃ illa cõplent ₰ manifestant: p pabolas adhuc loq̃tur donec passio ei⁹ velũ discindat: vt nihil sit occultũ qd nõ reuelaret: multomagis illa q̃ tã lõge de illo scripta sunt pabolis opta esse nouerim⁹: q̃ cũ iudei ad l'ram accipiãt: noluerũt esse docti i regno celorũ. Chry. Sz si p nouũ ₰ vet⁹: qd dr vtrũq3 testm̃ accipimus. Abrahã doctũ fuisse denegam⁹: q̃ noui ₰ veteris testamẽti et si facta nouit: minime ṽba nũciauit. Moysen q̃q3 docto prĩfamilias ꝯpare nõ possum⁹: q2 ₰ si testm̃ edocuit vet⁹: noui tñ dicta non ptulit. Sed in eo qd hic dr: intelligi valet: q2 nõ de his qui fuerant: sed de his q̃ eẽ in ecclesia poterãt loquebat: q̃ tunc noua et vetera proferunt: cũ vtriusq3 testamẽti predicamẽta vocibus ₰ morib⁹ loquũtur. Hila. Discipulis em̃ est locut⁹: quos scribas ppt sciẽtiã nuncupat: eo q intellexerint ea q̃ illa noua et vetera. i. euangeliũ ₰ in lege ptulerit: q̃ sunt ₰ eiusdem prĩfamilias: et vni⁹ vtraq3 thesauri: ipsos etiã sub prĩfamilias noie sibi cõparat eo q doctrinam de spũsctĩ thesauro suo nouorũ ac veterũ sunt adepti. Hier. Ul' apl'i istructi scribe: dñr: q̃si notarij saluatoris: q̃ verba illius et precepta signabãt i tabulis cordis carnalibus regnorum celestium sacramẽtis: ₰ pollebãt opibus prĩfamilie: eũciẽtes de thesauro doctrinarũ suarũ noua ₰ vetera: vt q̃cq̃d in euãgelio p̃dicabãt legis ₰ prophetaruz vocib⁹ cõprobarẽt. Un ₰ spõsa dicit in cãtico cãticorũ. Noua cuz veteribus dilecte mi seruaui tibi. Grego. Uel aliter. vet⁹ est: vt p culpa hũanũ genus in eterna pena intereat: ₰

Aplorũ excellentia.

nouũ vt ɔuersus i regnũ viuat. Pri⁹ aũt de regni similitudie thesauꝝ inuẽtũ ac margaritã bonã ꝓtulit postmodũ inferni penas de maloꝝ ɔbustiõe narrauit: atq; in ɔstõne subiũgit. Jõ doctus scriba ꝛc. Ac si dicat. Jlle i sancta ecclesia doct⁹ ꝑdicator est: qui ꝛ noua scit proferre de suauitate regni: ꝛ vetusta dicere de terrore supplicij: vt vel plene terreant: quos premia non inuitant.

¶ Et factũ ẽ cũ cõsũmasset ieſ⁹ pabolas istas: trãsijt inde. Et veniẽs i p̃riã suã docebat eos i synagogis eoꝝ: ita vt mirarẽtur ꝛ dicerent. Vñ huic sapiẽtia h̃ et virtutes? Nõne hic ẽ fabri fili⁹? Nõne mr̃ ei⁹ d̃r maria: ꝛ f̃res ei⁹ iacob⁹ et ioseph ꝛ simon ꝛ iudas: et sorores ei⁹ nõne oẽs apd̃ nos sunt? Vñ ergo huic oia ista? Et scãdalizabant̃ i eo. Jesus aũt dixit eis. Non est ꝓpheta sine honore: nisi i p̃ria sua ꝛ i domo sua. Et nõ fecit ibi virtutes multas ꝓpter incredulitatez illorum.

¶ Hie. Post pabolas q̃s dñs ad populũ est locut⁹: ꝛ q̃s soli ap̃li itelligũt: trãsijt i patriã suã: vt ibi aperti⁹ doceat. Et hoc est qđ d̃r. Et factũ est cũ cõsum. iesus para. istas trãsijt inde ꝛ ve. in pa. suã docebat eos i synagogis coꝝ. Aug. de cõ. euã. A superiori sermone parabolaꝝ istarũ sic trãsit: vt non ostẽdat cõsequentis ordinis necessitatẽ: presertim qꝛ marcus ab istis parabolis nõ in qđ mattheus: sed in aliud intendens in quod ꝛ lucas. ita ɔtexuit narrationẽ: vt credibili⁹ oñdatur hoc esse potius ɔñter gestum qđ ipsi duo ɔñter adiũgunt: de naui. s. in qua dormiebat iesus: ꝛ de miraculo expulsoꝝ demonioꝝ: q̃ matthe⁹ supi⁹ recolẽs iterposuit.

Cõcordia euãgelistarum.

Chry. Patriã aũt ei⁹ hic nazareth vocat. non eñ fecit ibi ꝟtutes multas vt infra d̃r: sꝫ i capharnaũ fecit multa signa: sed doctrinã eis oñdit non minorẽ admirationẽ h̃ntẽ q̃ signa. Re. Jn synagogis autẽ docebat vbi plurimi cõueniebãt: qꝛ ꝓpter multoꝝ salutẽ de celis descẽdit ad terras. Sequit̃. Jta vt mirarent̃ ꝛ dicerẽt: vñ huic sa. hec ꝛ ꝟtutes? Sapia refert̃ ad doctrinã: ꝟtutes vero ad miraculoꝝ operationẽ. Hier. Mira stultitia nazarenoꝝ. Mirant̃ vñ habeat sapiam sapia: et ꝟtutes virt⁹: sed error in ꝓmptu est: qꝛ fabri filiũ suspicant̃. vñ ꝛ dicũt. Nonne hic est fabri fili⁹? Chry. Per oia ergo erãt insensati vilipendẽtes eũ ab eo qui estimabat esse pr̃: q̃uis multa hoꝝ exẽpla habẽtes in antiq̃s tpib⁹ ꝛ patrũ ignobiliũ nobiles videntes filios. etenĩ dauid cuiusdã agri. yesse fuit filius: ꝛ amos cuiusdã pastoris et ipse pastor. Oportebat eñ ꝓpter hoc maxime ipm honorare: qm̃ a talib⁹ existens talia loquebat̃. Ex hoc eñ erat manifestũ qm̃ non ex humana diligentia erat: sed ex diuina gratia. Augustin. ser. de nati. Est autẽ pr̃ x̃pi faber deus. qui toti⁹ mundi opera fabricat⁹ est: arcã noe disposuit: moysi tabernaculũ ordinauit: arcaꝫ testi instituit. Fabrũ dixerit qui mentẽ rigidã explanat: ac cogitationes supbas excidit. Hila. Fabri etiaꝫ hic erat fili⁹: ferrũ ignea vincẽtis rõne secl̃i virtutẽ iudicio decoquẽtis: massamq; formãtis in oẽ op⁹ vtilitatis hũane: formã. s. corporũ nr̃oꝝ in diuersa mẽbroꝝ ministeria: et ad oia eterne vite opera fingẽtis. Hie. Cũ aũt errãt i p̃re: nõ ẽ mirãdũ si errãt in fratrib⁹. vñ subdit̃. Nõne ei⁹ mater dicit̃ maria: ꝛ fratres ei⁹ iacob⁹ ꝛ ioseph ꝛ simon ꝛ iudas: et sorores ei⁹ nonne apud nos oẽs sunt? Hie. Jñ heluidiũ. F̃res dñi hic appellant̃ filij mr̃tere ei⁹ marie: ꝛ h̃ ẽ mr̃ iacobi et ioseph. i. maria cleophe vxor alphei: ꝛ hec dicta est maria mater iacobi minoris. August. de que. euan. Nõ ergo mirum est dictos esse fra

De⁹ faber.

fres dñi ex materno gñe quoscūq̧ cognatos:cū etiā ex cognatiōe ioseph dici potuerint fratres ei⁹ ab illis q̄ eū patrē dñi esse arbitrabātur. Hilar. Inhonoratur ergo dñs a suis:et quāq̄ docēdi prudentia et operādi virtus admirationē commoueret:nō tñ credunt hec in noīe dñi agere:⁊ paterne artis quodam opprobrio lacescūt. Inter tot ergo magnifica q̄ gerebat:corpis ei⁹ cōtemplatione cōmonebant:⁊ iō dicūt. Vñ huic oīa ista? Sequit. Et sic scādalizabant in eo. Hiero. Error iudeoꝝ salus nostra est ⁊ hereticoꝝ ꝯdēnatio:intātū.n.cernebāt hoiem iesum xp̄m vt putarēt filium fabri. Chry. Intuere.n.xp̄i māsuetudinē cōuitiat⁹ est:sꝫ cū multa mansuetudine rn̄dit.vñ sequit. Iesus aūt dixit eis. Nō est ꝓpheta sine honore: nisi in patria sua ⁊ in domo sua. Remi. Prophetā seipsum appellat qd ⁊ moyses manifestat cū dicit. Prophetā suscitabit de⁹ de fratrib⁹ vestris vobis. Et hoc sciēdū:qꝛ nō solū xp̄s q̄ ē caput oim ꝓphetaꝝ:sꝫ ēt hieremias ⁊ daniel ⁊ ceteri minores ꝓphete maioris honoris et dignitatis fuerūt apd exteros q̄ apd suos. Hiero. Prope modū eīn naturale ē ciues sp ciuib⁹ inuidere.nō.n. ꝯsiderāt pn̄tia viri opa:sꝫ fragilis recordāt infantie:quasi nō ⁊ ipsi p eosdē etatū grad⁹ ad maturā etatē venerint. Hila. Inhonorabilē ēt ꝓphetā i pr̄ia sua eē rn̄dit:qꝛ i iudea eēt vsq̧ ad crucis sniaꝫ ꝯdēnād⁹:et qꝛ penes solos fideles dei virt⁹ est: ⁊ ꝓpter eoꝝ icredulitatē opib⁹ diuine virtutꝫ abstinuit.vñ sequit. Et nō fecit ibi virtutes multas ꝓpter icredulitatē eoꝝ. Hiero. Nō ꝙ etiā incredulis illis facere nō potuerit ꝟtutes mltas.sꝫ ꝙ ne mltas faciēs ꝟtutes ciues icredulos ꝯdēnaret.

Ciues ciuib⁹ inuidēt.

Chry. Si āt admiratio ei adueniebat ex miraculis q̄re non multa fecit? qꝛ nō ad ostētationē suā inspiciebat:sꝫ ad ea q̄ aliis erant vtilia? hoc igitur nō ꝓueniēte despexit ꝙ erat sup̄psi⁹ vt nō penā eis augeat. Cur igitur vel pauca fecit signa? vt non dicant. Si vtiq̧ facta essent signa nos credidissemus. Hiero. Pōt etiā alr̄ itelligi ꝙ iesus despiciat in domo ⁊ in patria sua:hoc est i pplo iudeoꝝ:⁊ iō ibi pauca signa fecerit ne penitus inexcusabiles fierent: maiora autē signa quotidie in gentibus per apl̄os facit:non tam in sanatione corporum q̄ in animarū salute.

¶ Cap.xiiij.

In illo tp̄e Audiuit herodes tetrarcha famam iesu:et ait pueris suis. Hic ē ioānes baptista:ipse surrexit a mortuis:et iō virtutes operantur in eo. Herodes eīn tenuit ioānē ⁊ alligauit eū:et posuit in carcerē propter herodiadē vxorem fratris sui. Dicebat eīn illi ioānes. Non licet tibi habere eam. Et volēs illū occidere timuit populū:qꝛ sicut prophetam eū habebant.

¶ Glo. Qꝛ supra euangelista ostēderat quō pharisei xp̄i miracula calūniabant:cōciues aūt ei⁹ hoc admirantes xp̄m tñ ꝯtēnebāt.refert nūc quā opinionē exauditis miraculis herodes de xp̄o conceperat vnde dr. In illo tp̄e:audiuit herodes tetrarcha famaꝫ iesu. Chry. Nō absq̧ causa hic tp̄s euangelista designat: sed vt discas tyrāni supbiā ⁊ negligentiam.neq̧ eīn a principio didicit ea q̄ erant de xp̄o:sꝫ post plurimum tp̄s:sic etiam multi q̄ in ptātibus sunt multa elatione circūdati hmōi tarde adiscūt qꝛ nō multi horū faciūt curā. Aug. de cō.euā. Dixit autē Matthe⁹. In illo tēpore nō in illo die:vel ipsa hora. Nā ⁊ Marcus ꝗdē hoc eodē mō dicit:sed non eodē ordine:sed postq̄ discipulos ad predicandum misit:nulla tamen

Herodis tarditas.

facta necessitate:qua hoc ꝯħr gestū esse intelligeret. Lucas etiā narrandi eū ordinē tenet:quem ⁊ marcus: nec ipse tħ rerū gestarum ordinem fuisse eūdē credi cogit. Chry. Uide ergo ꝙ magnum qd est virtus.nam ⁊ defunctū ioannē herodes formidauit:⁊ de resurrectione philosophat:⁊ iō sedꝫ. Et ait pueris suis: hic est ioānes baptista:ipse surrexit a mortuis:⁊ iō virtutes operantur in eo. Raba. Sed quanta est inuidia iudeorum ex isto loco docemur. Joannē eñ a mortuis potuisse resurgere nullo attestante herodes alienigena pnūciauit. Judei vo xp̄m quē pphete pdixerant non resurrexisse:sed furtim ablatuꝫ esse credere maluerunt:in quo insinuat ꝙ prōptior est anim⁹ gentiū ad credulitatē ꝙ iudeoꝝ. Hiero. Quidam aūt eccl'iasticorū interpretū querit quare herodes ista sit suspicatus: vt putet ioannē a mortuis surrexisse:qualis alieni erroris nobis reddēda sit rō:aut ex his ṽbis habeat occasionē heresis metemischoseos que post multos annoꝝ circulos in diuersa corpora dicit aīas īsinuari cum eo tpe:quo ioānes decollatus est dñs triginta annorum esset. Raba. Bene aūt de resurrectionis virtute oēs senserūt ꝙ maiores potētie sunt sancti futuri cum a mortuis resurrexerint:ꝙ fuere dū adhuc carnis infirmitate grauarenꝫ. Propterea dicit. Et iō virtutes operanꝫ in eo. Augu. de cō. euā. Lucas aūt dicit. Et ait herodes. Joannem ego decollaui:qs est iste de quo audio talia ego? Qr ergo hesitātē lucas cōmemorauit herodē:intelligēdum est aut post hāc hesitationem cōfirmasse in aīo suo qđ ab aliis dicebaꝫ:cū dixit pueris suis:sicut hic Mattheus narrat. Hic est. Joānes bap. ⁊c. aut ita pnūcianda sunt hec verba:vt hesiantē adhuc indicent. vtroqꝫ eñ mō pnūciari pōt:vt aut cōfirmatū eū ex alioꝝ ṽbis accipiamus:aut adhuc eū hesitantē vt lucas cōmemorat. Remi. Forte auteꝫ querit aliquis:quare dicat Mattheus in illo tempore:audiuit herodes ⁊c. cū lōge superi⁹ dicat ꝙ mortuo herode reuersus est dominus ex egypto? Sed hec questio soluiꝫ si intelligaꝫ duos fuisse Herodes. mortuo nāqꝫ priore herode successit ei archelaus filius ei⁹:q̄ post .x. annos relegatus est exilio apđ viēnā vrbē gallie. deinde. Cesar. Augustus iussit diuidi illud regnū in tetrarchias:⁊ tres partes dedit filiis herodis. Jste ergo herodes q̄ ioannē decollauit est filius maioris herodis sub quo dñs nat⁹ est.⁊ vt hoc ōnderet euāgelista addidit tetrarcha. Glo. Qr ṽo dixerat de opiniōe resurrectionis ioannis:cū nihil de morte dixisset:iō reuertiꝫ et narrat qualiter obierit. Chry. Et hanc historiā nobis euangelista nō principaliter inducit:qr totū studium fuit ei dicere de xp̄o et nihil aliud:nisi ad hoc ꝯferre deberet. Dicit ergo. Herodes tenuit ioannē ⁊ alligauit eū. Aug. de cō. euā. Lucas quidem nō eodē ordine id recordaꝫ:sed circa baptismū quo dñs baptizat⁹ est. vñ hoc preoccupasse intelligitur:vt narret ꝙ multo post factū est. Cum eñ commemorasset ioānes ṽba de dño ꝙ vētilabrū in manu ei⁹ sit:cōtinuo hoc subiecit:quod non continuo factum esse ioannes euangelista exponit cū cōmemoret postea ꝙ baptizatus est iesus isse eū in galileā:⁊ post redisse in iudeā:⁊ ibi baptizasse circa iordaneꝫ anteꝙ ioannes in carcerē missus esset. Sꝫ nec Mattheus nec Marc⁹ eo ordīe de Joanne in carcerē misso in sua narratione posuerunt:quo factū appareт in eorū scriptis:nā ⁊ ipsi dixerꝫ tradito ioāne dñm isse in galileam ⁊ post multa q̄ fecit ibi ex occasiōe fame venićtis ad Herodē de christo narrant omnia que de Joanne fuerūt incluso ⁊ occiso. Causam antē quare positus sit in carcerē ostēdit cū dicit. Propter herodiadem vxorem fratris sui. dicebat eñ iste Joannes:nō licet tibi habere eam. Hiero.

questio vtilis

Herodes diuiditur:ne exulat.

Intellectus litere.

Vetus historia.

Hiero. Vetus narrat historiam: philippū herodis maioris filiū fratrez huius heredis duxisse vxoré herodiadem filiā arethe regis arabum. postea vo socer eius exortis qbusdā ɔtra generū simultatibus tulisse filiā suā: ꝛ in dolorē prioris mariti herodis inimici ei⁹ nuptijs copulasse: ergo ioannes baptista q̄ venerat in spū ꝛ vtute helie: eadē auctē qua ille achab corripuerat ꝛ iezabel: arguit herodē ꝛ herodiadem ꝙ illicitas nuptias fecerint: ꝛ non liceat fratre viuēte germano vxorem eius ducere: mallēs periclitari apd̄ regē ꝙ ꝑpter adulationē esse immemor ꝑceptoꝝ dei. Chry. Nō tñ vxori loquit̃: sed viro ei⁹: qm̄ principalior erat hic. forsan eñ legē iudeorū tenebat: ꝛ iō ioānes eū ab adulterio ꝓhibuit. Sequit̃. Et volēs eū occidere timuit populum. Hiero. Seditionem quidem populi verebatur propter ioannem: a quo sciebat turba in iordane plurimas baptizatas: sed amore vincebat̃ vxoris: ob cuius ardorem etiā dei precepta neglexerat. Glo. Timore eñ dei corrigit: timor hominū differt: sed volūtatē nō aufert: vñ ꝛ auidiores reddit ad crimen: quos aliquādo suspendit a crimine.

¶ Die āt natalis herodis: saltauit filia herodiad' i medio: ꝛ placuit herodi. Vñ cū iuramēto pollicit⁹ ē ei dare qdcūqz postulasset ab eo. At illa ꝑmonita a mr̄e sua. Da mihi: iqt: hic i disco caput ioānis baptiste. Et ɔtristat⁹ ē rex. Propter iusiurādū āt ꝛ eos q̄ parit̃ recūbebāt iussit dari. Misitqz ꝛ decollauit ioānē i carcere: ꝛ allatū est caput ei⁹ in disco: ꝛ datū est puelle: ꝛ illa attulit mr̄i sue. Et accedētes discipuli eius tulerūt corpus ei⁹ et sepelierunt illud: ꝛ venientes nunciauerūt iesu.

¶ Glo. Postq̄ enarrauit euangelista incarcerationem ioānis: ꝑsequit̃ de occisione ipsi⁹ dicēs. Die aūt natalis herodis saltauit filia herodiadis in medio. Hiero. Nullum inuenim⁹ aliū obseruasse diem natalis sui nisi herodem ꝛ pharaonē: vt quorū erat par impietas eēt vna solennitas. Remi. Et sciēdū ꝙ cōsuetudo ē: nō solū diuitū: sed etiā pauperū mulierū: ita pudice filias suas nutrire vt vix ab extraneis videant̃. Hec autē impudica mulier impudice filiā suaz nutriuit: quam nō docuit pudorem: sed saltationē. Nec min⁹ reprehendēdus est herodes qui oblitus est domū suā esse aulā regiā quā predicta mulier fecerat theatrū: vñ sequitur. Et placuit herodi. vñ cū iuramento pollicit⁹ est ei dare quodcūqz postulasset ab eo. Hiero. Ego aūt non excuso herodē ꝙ inuitus ꝛ nolēs propter iuramētū homicidiū fecerit: q̄ ad hoc forte iurauit vt future occisionis machinas ꝑpararet: alioquin si ob iusiurādū fecisse se dicit si matris: si patris postulasset interitum facturus fuerat: an nō? tulit qd̄ i se ergo repudiaturus fuit ɔtēnere debuit in ꝓpheta. Isido. In malis ergo ꝓmissio rescinde fidē: impia est promissio que scelere adimpletur. Illud non est obseruandum sacr̄m: quo malū incaute ꝓmittit̃. Sequit̃. At illa premonita a matre sua. Da mihi (inqt) hic in disco caput Joannis baptiste. Hiero. Herodias enim timens ne herodes aliqñ resipisceret vel philippo fratri amic⁹ fieret: atqz illicite nuptie repudio soluerētur: monet filiā vt in ipso statim cōuiuio Joānis caput postulet: digno op'i saltationis: dignum sanguinis premiū. Chry. Duplex est autez hic puelle accusatio: et qm̄ saltauit: et quoniam ita ei placuit: vt occasionē expeteret i mercedē. Vide autez qualiter crudelis ꝛ qual'r mollis est

Duoꝝ tyrāni celebrauere natalem.

Notula pulchra.

herodes: seipsum em̄ obnoxiū iu-ramēto facit: illā aūt d̄nam petitionis ꝯstituit: q̄ꝛ ꝗ sciuit qđ ex ei⁹ petitiōe malū eueniebat: tristatus est. vn̄ sequit̄. Et cōtristat⁹ est rex. virt⁹ em̄ etiā apud malos admiratiōe: et laudib⁹ digna est. Hiero. Uel al'r. Cōsuetudinis scripturarum est: vt opinionē multoꝝ sic narret histo-ric⁹: quō eo tp̄e ab hoīb⁹ credebat̄: sicut ioseph ab ipa q̄z maria appel-labat̄ p̄r iesuita ꝛ nunc herodes d̄r ꝯtristatus: q̄ꝛ hic discūbētes puta-bāt. dissimulator em̄ mētis sue ꝛ artifex homicidij tristitiā preferebat in facie: cū letitiā haberet in mēte. Sequit̄. Propter iusiurādū: aut ꝓpter eos q̄ pariter recūbebāt iussit dari. Scel⁹ excusat iuramēto: vt sub occasiōe pietatis impi⁹ fieret. Qđ aūt subijcit. Et ꝓpter eos q̄ pariter discūbebāt. vult oēs sceleris sui eē ꝯsortes: vt i luxurioso cōuiuio cruētē epule deferrent̄. Chry. Si aūt testes habere piuratiōis formidauit: quanto magis timuisse oportebat tā inique occisiōis tātos testes habere? Remi. Sed in eo min⁹ pctm̄ factū est cā maioris pcti: nā q̄ꝛ libidinosam voluntatē non extinxit ic-circo ad luxuriā vsq̄ peruenit. ꝛ q̄ꝛ luxuriā nō coercuit: iō ad reatū homicidij descēdit. vn̄ sequit̄. Misitq̄ et decollauit Joānē in carcere: ꝛ allatū est caput eius in disco. Hiero. Legim⁹ in Romana historia flaminium ducē Romanoꝝ q̄ accubāti iuxta meretricule que nūq̄ vidisse se diceret hoīem decollatū: accensus sit: vt reus quidā capitalis criminis in cōuiuio trūcaret̄: a censoribus pulsum curia q̄ epulas sanguini ꝯmiscuerit: ꝛ mortē q̄uis noxij hoīs i alterius delitias prestiterit: vt libido ꝛ homicidiū pariter miscerentur: q̄to sceleratior herodes ꝛ herodias ac puella q̄ saltauit in precium sanguinis petijt caput prophete: vt haberent in ptāte linguam q̄ illicitas nuptias arguebat. Sequitur. Et datū est puelle ꝛ tulit matri sue. Glo. Ut habeat in ptāte linguā que illicitas nuptias arguebat. Greg. iij. mora. Sed non sine admiratiōe grauissima perpendo: q̄ ille ꝓpheticꝰ spū intra matris vterū implet⁹: quo iter natos mulierū nemo maior surrexit: ab iniq̄s in carcere mittit̄: ꝛ pro puelle saltu capite trūcat̄: et vir tāte seueritatis pro risu turpiū morit̄. Nunq̄d nā credimus aliq̄d fuisse qđ in eius vita illa sic despecta mors tergeret? Sed ic-circo de⁹ suos sic premit i infimis: q̄ꝛ videt qūo muneret in summis. Hinc ergo vnusq̄sq̄ colligat q̄d illi sint passuri: q̄s reprobat si sic cruciat q̄s amat. Greg. xxix. mora. Neq̄ autem Joānes de cōfessiōe xp̄i: sed de iustitie veritate req̄sit⁹ occubuit Sed q̄ꝛ xp̄s est veritas: vsq̄ ad mortē ꝓ xp̄o q̄si ꝓ veritate ꝑuenit. Sequit̄. Et accedētes discip. eius tule. corp. eius ꝛ sepeli. illud. Hierony. In quo ipsius Joannis ꝛ saluatoris discipl'os itelligere possumus. Raba. Narrat aūt ioseph⁹ vinctū ioānē in castellū macheronta adductū: ibiq̄ trūcatū. Eccl'iastica vero narrat historia sepultū eum in sebastia vrbe palestinoꝝ: que quondā samaria dicta est. Chry. Intēde autē qual'r discipuli ioānis iā magis familiares facti sunt Jesu: ipsi em̄ sunt q̄ annūciauerūt ei qđ factū est de ioāne. vn̄ sequit̄. Et veni. nuncia. iesu. Etem̄ vniuersos dimittētes ad ip̄m confugiūt: ꝛ ita paulati post calamitatem ꝛ r̄nsionē a xp̄o datā directi sunt. Hila. Mystice aūt ioānes ꝑtulit formā legis: q̄ꝛ lex xp̄m p̄dicauit: ꝛ ioānes ꝑfect⁹ ex lege est: xp̄m ex lege ꝓnūciās. Herodes v̄o p̄nceps est ppl'i: ꝛ ppl'i p̄nceps subiecte sibi vniuersitatis nomē cāmq̄ ꝯplectit̄. ioānes ergo herodē monebat: ne fr̄is sui vxorē sibi iūgeret. Sūt ei atq̄ erāt duo ppl'i circūcisiōis ꝛ gentiū. hi igitur fr̄es ex codē: sūt hūani gn̄is parēte: s; israelē lex admonebat ne opa gētiū ꝛ infidelitatē sibi iungeret: que ipsis tāq̄ vinculo ꝯiugalis amoris annexa est. Die aūt natalis. i. rerum corporalium gaudijs herodiadis ꝑ

Mos scripture.

Historia rara.

Allegorica expositio

lis saltauit. voluptas eni tanq ex infidelitate orta. per oia israel gaudia totis illecebre sue cursib° offerebat: cui se etiā sacramēto venalē ppls addixit. sub pctis eni et seculi voluptatibus israelite vite eterne munera vēdiderūt. Hec matris sue i. infidelitatis instinctu orauit deferri sibi caput ioannis. i. glo. ain legis: sed ppls boni ei° quod in lege erat cōscius: voluptatis conditioibus nō sine periculi sui dolore concedit: scitq se talē pceptoz gloriaz nō oportuisse cōcedere: sz pctis tāq sacro coactus et principū adiacētiū metu atq exēplo deprauatus: z victus illecebris voluptatis mestu obtēperat. Igit inter reliq dissoluti ppli gaudia: in disco ioannis caput offert: dāno. s. legis voluptas corporū z secularis luxus augetur. Igitur p puellā ad matrē defertur: ac sic pbrosus israel etiā voluptati z infidelitati sue gloriā legis adduxit. Finitis igit legis tpib° z cū ioāne sepultis: z discipuli ei° res gestas dño annūciant: ad euāgelia. s. ex lege veniētes. Hierony. Uel aliter. Nos vsq hodie cernim° in capite ioannis pphete iudeos xpm q caput pphetaz est perdidisse. Raba. Sed z linguā z vocē apud eos pdidit propheta. Re. Uel alr. Decollatio ioānis signat minorationē fame illius q estimatur a pplo xps: sicut exaltatio dñi in cruce signat pfectū fidei. vñ ioānes dixerat. Illum oportet crescere: me autem minui.

Qd cū audisset iesus secessit inde in nauicula in locū desertum seorsum. Et cū audissent turbe secute sunt eū pedestres de ciuitatib°. Et exiēs vidit turbam multam: z misertus est eis: z curauit languidos eoz.

Gl. Saluator audita nece sui baptiste secessit i locū destū. vñ sedr. Qd cū audisset iesus: secessit inde i nauicula in locū desertū seorsum. Aug. de cō. euā. Hoc aūt continuo post ioānis passionē euāgelista factū eē cōmemorat. vñ post hec facta sunt illa q prio narrata sunt qbus mot° herodes dixit. Hic est ioānes. Illa eni posteriora debēt itelligi: q ad herodē ptulit fama vt moueret z hesitaret: q nā iste eē posset de q audiret talia cū ioannē ipe occidisset. Hie. Nō aūt recedit i locū desertū: vt qdā arbitrant timore mortis. Sz parcēs inimicis suis ne homicidiū homicidio iūgerēt: vel i diē pasche suū interitū differēs: in q ppter sacrm imolādus est agn° et postea credentium sanguine respergendi. Siue iō recessit vt nobis pberet exemplū temeritatis vltro se tradentiū vitādē: qz nō oēs eadē cōstantia pseuerant in tormētis q se torquēdos offerūt. Ob hāc cām in alio loco pcipit. Cū psecuti vos fuerint in ista ciuitate fugite in aliā. vnde eleganter quoq euāgelista non dicit. Fugit in locū desertū: sed Secessit: vt persecutores vitauerit magis q timuerit. Pōt etiā aliā ob cām audito ioannis interitu secessisse in desertū locū: vt credentiū probaret fidē. Chry. Uel ideo hoc fecit: qz plura humanius vult dispēsare: nondū tpe existēte denudādi suam manifeste deitatē: ppter qd z discipulis dixit: vt nulli dicerēt q ipe esset xps. Post resurrectionē autem volebat hoc fieri manifestum. Ideo autē q nis per se nouerit qd factū est: tamē anteq nunciaret ei: non secessit vt demonstraret per oia incarnatiōis veritatē. nō enim solo visu: sed operibus hoc credi volebat. Recedens vero non abijt in ciuitatem: sed in desertū: in nauigio: vt nullus sequeretur. Turbe aūt neq ita desistunt: sed sequunt. et neq qd gestū est de ioāne eos terruit. vñ sedtur. Et cū audissent turbe: secute sunt eum pedest. de ciui. Hier. Secute sunt autē cum pedestres: nō in iumētis: nō in vehiculis: sed proprio labore pedū: vt ardorem mentis ostenderēt.

Ordo historie.

Chry. Et pter hoc statim retributione acceperũt. vnde sequitur. Et exiens vidit turbã multã et misertus est ei⁹: et curauit languidos eorũ: et si em̃ multa erat affectio eorũ q̃ ciuitates dimittebant: et diligenter eũ q̃rebãt: sʒ tñ q̃ ab ipso fiebãt o[m]is studij super excedũt retributionẽ. Jdeoq[ue] cãm talis curationis mi[sericordi]aʒ ponit. Est aũt magna mi[sericordi]a q[uod] oẽs curat: et fidẽ nõ expetit. Hi. Mystice ãt dei v̄bũ lege finita: nauẽ cõscendẽs eccl[es]iã adiũt: i desertũ descẽdit. Relicta q̃ppe ɔuersatiõe isr[ae]l ivacua diuine cognitiõis pectora trãsit. Turba ãt hoc audiẽs dñʒ de ciuitate se quit̃ i desertũ: de synagoga vʒ ad ecclesiã tẽdẽs: quã vidẽs misert⁹: est et oẽm lãguorẽ ifirmitatẽq[ue] curat: ob sessas. s. mẽtes et corda ifidelitatis vitio ad intelligẽtiã noue p̄dicationis emũdat. Raba. Illud quoq[ue] notãdũ q[uod] postq̃ dñs i desertũ venerit secute sunt eũ turbe multe. Nã an[te]q̃ veniret in solitudine gentiuʒ ab vno tñ pp[u]lo colebatur. Hie. Relinquũt aũt ciuitates suas: hoc est pristinas conuersationes et varietates dogmatũ. Egressus autem iesus significat q[uod] turbe quidẽ habebãt eundi voluntatem: sed perueniendi vires nõ habuerũt: iõ saluator egreditur de loco et obuiam pergit.

Allegorice intellect⁹.

¶ Vespere aũt facto accesserũt ad eũ discip[u]li ei⁹ dicẽtes Desert⁹ est loc⁹ et hora iã p[re]terĳt: dimitte turbas vt eũtes i castella emãt sibi escas. Jesus aũt dixit eis. Nõ habẽt necesse ire: date illis vos manducare. R[espo]ñderunt ei. Nõ habemus hic nisi q̃nq[ue] pães et duos pisces. Qui ait eis. Afferte mihi illos huc. Et cũ iussisset turbã discũbere sup[er] fenũ: acceptis q̃nq[ue] panib⁹ et duob⁹ piscib⁹: aspiciẽs i celũ bñdixit et fregit: et dedit discipulis panes: discipuli aũt turbis. Et manducauerũt oẽs: et saturati sũt. Et tulerũt reliq̃as duodecĩ cophinos fragmẽtorũ plenos. Mãducãtiũ ãt fuit numer⁹ q̃nq[ue] milia virorũ: exceptis mulierib⁹ et paruulis.

¶ Chry. Turbarũ fidẽ oñdit: q[uod] dñʒ etiã famẽ patientes expectabãt vsq[ue] ad vesperã. et ideo seq̃tur. Vespe aũt facto accesse. ad eum disci. eius dicentes. Desertus est locus. Cibaturus quidem eos dñs expectat rogari: quasi vbiq[ue] non insiliens prior ad miracula: sʒ vocat⁹. Jõ aũt null⁹ de turba accedit: venerabant̃ em̃ eũ abũdãter: et neq[ue] famis sensum accipiebãt amore istãtie. Sʒ neq[ue] discipuli accedẽtes dicũt. Ciba eos. Adhuc em̃ iperfecti⁹ erant discipuli dispositi: sʒ dicũt. Desert⁹ est loc⁹. q[uo]d eniʒ videbat̃ iudeis in heremo esse miraculũ: cũ dicerent. Nũq[ui]d põt parare mẽsam in deserto: hoc et p[er] opera oñdit. Propter hoc aũt et in desertũ eos ducit vt sine oĩ suspitione sit hoc miraculuʒ: et null⁹ estimet ex castello aliq̃ p[ro]pe existẽti inferri aliquid ad mẽsam. Sed q̃uis desert⁹ sit loc⁹: tñ q̃ nutrit orbẽ terrarum adest: et si hora iam p̄terũt vt dicũt: tñ q̃ nõ erat hore supposit⁹ loq̃bat̃. Et q̃uis p̄ueniẽs discipulos dominus multos infirmos curauerit: tñ interiʒ ita iperfecti erãt: q[uod] neq[ue] q[uo]d de panib⁹ factur⁹ erat poterãt estimare. vñ subdũt. Dimitte turbas vt eũtes in castella emãt sibi escas. Vide aũt magistri sapientiã. non enim statim dixit eis. Ego cibabo eos: neq[ue] em̃ hoc facile suscepissent. sʒ subdit̃. Jes⁹ ãt dixit eis. Nõ hñt necesse ire: date illis vos mãducare. Hie. In q̃ p[ro]uocat ap[osto]l[o]s ad fractionẽ panis: vt illis se non hr̃e testãtib⁹ magnitudo miraculi notior fieret. Augu. de con. euan. Põt aũt mouere: si

Honor ppl[ar]is erga xp̃ʒ.

Cōcordia euangeliorum

dñs fm narrationē ioannis prospectis turbis quesiuit a philippo. vñ illis esce dari possent: quão sit veruz qđ mattheus hic narrat pri⁹ dixisse dño discipulos vt dimitteret turbas q̄ possent alimēta emere de proximis locis. Intelligitur ergo post hec verba dñm inspexisse multitudinē ꝛ dixisse philippo qđ ioannes cōmemorat. Mattheus autē et alij ꝑtermiserūt: ꝛ oino in talibus questionib⁹ neminē moueri oportet: cū ab aliquo euāgelistarum dr qđ ab alio ꝑtermittit. Chry. Discipuli ꝟo neqꝫ per ꝑmissa ꝟba directi sunt: sz adhuc vt hoi loquunt. vnde seqtur. Rñderūt ei. Non habemus hic nisi quinqꝫ pa. ꝛ duos pisces. Addiscim⁹ aūt in hoc discipulorū sapiam q̄lr cōtempserūt escā. xij. em̄ existentes qnqꝫ panes hēbant ꝛ duos pisces: cōtēptibilia em̄ illis erant corporalia ꝛ a spiritalibus possidebantur. Qr igit discipuli adhuc ad terram trahebant: iā dñs inducere icipit q̄ ab ipso erāt. vñ sequit. Qui ait eis. afferte illos mihi huc. Propter qđ aūt nō facit panes ex nihilo quib⁹ turbam pascat. vt. s. obstruat marchionis ꝛ manichei os: qui creaturas alienāt a deo: ꝛ ꝑ opera doceat qm̄ oia q̄ vident ei⁹ opa ꝛ creatiōes sunt: ꝛ vt ostēdāt qm̄ ipse est q̄ fructus tradidit: qui dixit a principio. Terra germinet herbā virētē. neqꝫ em̄ hoc minus illo est. Nō em̄ min⁹ est de quinqꝫ panibus facere panes tātos: ꝛ de piscib⁹ silr: q̄ de t̄ra educere fructū: ꝛ ab aqs reptilia ꝛ alia aiata: qđ demonstrabat eū esse dñm terre ꝛ maris. Oportet aūt erudiri discipulorum exēplo: qm̄ ꝛ si pauca habuerim⁹: opꝫ ea retribuere indigentib⁹. Jussi nāqꝫ discipuli afferre quiqꝫ panes nō dicūt. vñ mitigabimus famē nr̄am? sz obediūt cōfestim. vñ seqtur. Et cū iussisset turbā discūbere super fenū: acceptis quinqꝫ panibus ꝛ duobus piscibus: aspiciēs in celū bñdixit ac fregit. Quare āt aspexit i celū ꝛ bñdixit? Oportebat nāqꝫ credi de eo qm̄ a pr̄e ē: ꝛ qm̄ ei equalis est eq̄litatē demōstrabat cū ptāte oia faceret. A pr̄e autē esse se monstrabat ꝑ hoc qđ ad ipm omnia referens faciebat: inuocās eū ad ea q̄ fiebāt. ꝛ idõ vt vtrūqꝫ ostēdat: nūc q̄dē potestate: nūc aūt orās miracula facit. Deinde ꝯsiderandū q̄ in minoribus q̄dem respicit i celū: in maiorib⁹ aūt ptāte oia facit. Qm̄ em̄ pctā dimisit: mortuos suscitauit: mare refrenauit: occlta cordiū redarguit: oculos condidit ceci nati: q̄ soli⁹ dei sunt nequaq̄ vr̄ orās. Qm̄ aūt panes multiplicari fecit: qđ his oib⁹ min⁹ est: tūc respexit i celū vt discas qm̄ ꝛ in minorib⁹ nō aliū de ꝟtutē hꝫ q̄ a patre. Simul autē erudit nos nō prius tangere mēsaz donec gratias egerimus ei qui cibum dat nobis. Propter hoc ēt ꝛ in celū respicit: aliorū em̄ signoꝝ multorū exēpla hēbāt discipuli: huius aūt nullū. Hier. Frāgente autē dño seminariū fit ciborū. si em̄ fuit. cēnt īterim: ꝛ nō in frusta discerptiꝛ nō diuisi in multiplicē segetem: tātam multitudinē alere nō poterāt. Turbe autē a dño ꝑ apostolos alimēta suscipiūt. vnde seqtur. Et dedit discipulis panes: discipli aūt turbis.

Tropologica expō.

Chry. In quo quidem non solum eos honorauit: sed voluit vt hoc miraculo facto nō increduli fiant: neqꝫ obliuiscātur eius cū preterierit manibus ipsis testantibus. Ideoqꝫ turbas dimittit prius famis sensuz accipere ꝛ discipulos accedere ꝛ interrogare: ꝛ ab ipsis accepit panes vt multa essent testimonia eius qđ fiebat: et multa rememorationes haberent miraculi. ex hoc autem q̄ nihil ampli⁹ q̄ panes ꝛ pisces eis dedit: ꝛ ex hoc q̄ omnibus ꝯmuniter ea apposuit: humilitatem parsimoniam ꝛ charitatem qua oia estimarēt cōia eos erudiuit qđ ꝛ a loco docuit: cū sup fenū eos discumbere fecit. nō em̄ nutrire solum corpora volebat: sed ꝛ animam erudire. Panes autē ꝛ pisces in discipulorū manibus augebantur. vnde sequitur. Et manducauerunt omnes et

Imitatio apostoloꝝ.

saturati sunt. Sed neq; vsq; ad hoc stetit miraculũ: sed ꝛ superabũdare fecit: nõ panes integros: sꝫ fragmenta: vt ostendat qm̃ illi panes neq; q̃rũ reliq̃e erãt: ꝛ vt absentes discãt qđ factũ est: ꝛ ne vll⁹ qđ factuꝫ est estimet esse phãtasiã. vñ seq̃tur. Et tulerũt reliquias .xij. cophinos plenos fragmentorũ. Hiero. Unusq̃sq; em̃ aplorũ de reliquijs saluatoris iplet cophinũ suũ: vt ex reliq̃js doceat veros fuisse panes q̃ multiplicati sunt. Chrys. Propter hoc em̃ ꝛ .xij. cophinos supabũdare fecit vt ꝛ iudas suũ cophinum portaret. Accipiẽs aũt fragmẽta dedit discipulis ꝛ nõ turbis q̃ adhuc impfectius disposite erant q̃ discipuli. Iuxta numerũ quinq; panũ ꝛ comedentiũ virorũ quinq; miliũ multitudo est. vñ seq̃tur. Mãducãtiũ aũt fuit nũerus q̃nq; milia viroꝝ: exceptis mulierib⁹ ꝛ paruulis. Chryso. Hoc em̃ erat plebis maxia laus: q̃m mulieres ꝛ viri astabãt q̃n he reliq̃e facte sunt. Hila. Nõ aũt q̃nq; panes multiplicant̃ i plures: sꝫ fragmẽtis fragmẽta succedũt. Crescit deinde materies: nescio vtrũ in mensaꝝ loco: aut in sumentiũ manib⁹. Raba. Hoc aũt miraculũ scripturus ioannes pmisit q꜖ primũ esset pascha: Matthe⁹ vero ꝛ marc⁹ hoc iterfecto ioãne cõtinuo factũ eẽ ꝯmemorãt: vñ colligitur inminẽte paschali festiuitate fuisse decollatum: et anno post sequente cũ paschale tp̃s rediret mysteriũ dominice passiõis eẽ cõpletũ. Hie. Omnia aũt hec plena mysterijs sunt. hoc enim facit dñs nõ mane: non meridie: sꝫ vespere q̃n sol iustitie occubuit. Remi. Per vesperam em̃ mors dñi designatur: q꜖ postq̃ ille ver⁹ sol in ara crucis occubuit: famelicos satiauit. Uel per vesperum vltima etas seculi designatur: in qua filius dei veniẽs: turbas in se credẽtium refecit. Raba. Qꝫ aũt discipuli rogant dñm vt dimittat turbas vt emant sibi cibos per castella: signat fastidium iudeorum contra turbas gentium: quos

Allegorica expõ.

iudicabant magis apłos: vt quererẽt sibi cibũ in cõuenticulis pharisеoꝝ: q̃ diuinoꝝ librorũ vterentur pastu. Hila. Sed dñs respõdit. Nõ habẽt necesse ire. ostendẽs eos quibus medetur: venalis doctrine cibo non egere: neq; necessitatem habere regredi ad iudeã ciboq; mercari: iubetq; apostolis vt escam darent. Nunquid autẽ ignorabat nõ esse quod dari posset: sed erat oĩs typica rõ explicanda: nondum em̃ ꝯcessum apostolis erat ad vite eterne cibum celestem panem perficere ac ministrare: quorũ respõsio ad spiritualis intelligentie ordinẽ tẽdit: q꜖ adhuc sub quinq; panib⁹. i. quinq; libris legis continebant̃: et pisciũ duorũ. i. pphetarũ ꝛ ioannis pdicationibus alebantur. Ra. Uel per duos pisces ꝛ pphetias ꝛ psalmos habemus: totũ em̃ vetus testamentũ in his tribus cõpletur. lege: prophetis: ꝛ psalmis. Hila. Hec igitur primũ: q꜖ in his adhuc apostoli obtulerunt: sed ex his euangeliorũ predicatio in maiorem sue virtutis abundantiã crescit. Accũbere post hoc supra fenuꝫ popul⁹ iubetur nõ iam in terra iacens: sed lege suffultus: ꝛ tanq̃ terre feno fructib⁹ operis sui vnusq̃sq; substernitur. Hie. Uel discũbere iubent̃ super fenum ꝛ sm̃ aliũ euãgelistã per q̃nquagenos ꝛ cẽtenos vt postq̃ calcauerint carnẽ suã: ꝛ seculi voluptates: quasi arẽs fenũ sibi subiecerint: tũc per q̃nquagenarij numeri p̃sentiam ad perfectũ centesimi numeri culmen ascendant. Aspicit autẽ ad celũ: vt illuc dirigẽdos oculos doceat. Frãgitur autem lex cum prophetis et in eius medio proferuntur mysteria: vt quod integrum nõ alebat diuisum per partes alat gentiũ multitudinem. Hila. Dantur autẽ apostolis panes: q꜖ per eos erant diuine gratie dona reddenda. Idẽ autẽ edentiũ numerus inuenitur: q̃ futurus fuerat crediturorũ: nã sicut in libro actuũ ꝯtinet̃ ex israel ppl'i i finitate virorum q̃nq; milia credide

sunt. Hie. Comederūt aūt quinqꝫ milia virorū qui in perfectū virū creuerant. mulieres autē ꝛ paruuli: sexus fragilis: ꝛ etas minor numero indigni sunt. Unde ꝛ in numerorū libro. serui mulieres ꝛ paruuli: ꝛ vulgus ignobile absqꝫ nūero ꝑtermittitur. Rab. Turbis aūt esurientibꝰ nō noua creat cibaria: sed acceptis eis q̄ habebāt discipuli bn̄dixit: qꝛ veniens in carne nō alia ꝙ̄ q̄ p̄dicta sunt predicabat: sed legis ꝛ prophetarū scripta mysteriis grauida esse demonstrat. Quod aūt superest turbis: a discipulis tollitur: quia sacratiora mysteria: q̄ a rudibus capi nequeūt: nō sunt negligēter habenda: sꝫ a. xii. apl'is q̄ p. xii. cophinos signātur: ꝛ ab eorū successoribꝰ diligēter inqrēda. Cophinis eñ seruilia opa aguntur: ꝛ deꝰ ifirma mūdi elegit: vt ꝯfūdat fortia. Quīqꝫ āt milia ꝑ quinqꝫ sensibꝰ corpis: hi sūt q̄ i seclari habitu exteriorībꝰ recte vti nouerūt.

Doctrina moralis.

¶ Et statīꝫ cōpulit discipulos ascēdere in nauiculaꝫ: et precedere eum trās fretū donec dimitteret turbas. Et dimissa turba ascēdit in mōtē solus orare. Uespere autē facto: solus erat ibi. Nauicula aūt in medio mari iactabatur fluctibus. Erat eniꝫ cōtrariꝰ vētus. Quarta autē vigilia noctis venit ad eos āmbulās supra mare. Et vidētes eū supra mare ābulētē: turbati sūt dicētes: qꝛ phātasma est. Et pre timore clamauerūt. Statimqꝫ iesus locutus ē eis dicens. Habete fiduciā: ego sūꝫ: nolite timere. Rn̄dēs aūt petrꝰ dixit. Dn̄e si tu es: iube me vēire ad te sꝑ aquas. At ipe ait. Ueni. Et descēdēs petrꝰ d̄ nauicula āmbulabat sup aquas vt veniret ad iesū. Uidens vero vētū validū veniētē timuit. Et cū cepisset mergi clamauit dicens. Dn̄e saluū me fac. Et cōtinuo iesꝰ extēdēs manū apphēdit eū: et ait illi. Modice fidei q̄re dubitasti? Et cū ascēdisset ī nauiculā cessauit vētꝰ. q̄ āt ī nauicula erāt venerūt ꝛ adorauerūt eū dicētes. Ue filiꝰ dei es.

¶ Chry. Diligētē examinationē eorꝫ q̄ scā erāt tradere volēs: eos q̄ ꝑmisisū signū viderāt iussit a se separi: qꝛ ꝛ si pn̄s visꝰ fuisset phātastice ꝛ nō ī vitate: fecisse miraculū diceret: ñ th̄ vt absēs. Et iō d̄r. Et stati ꝯpulit iesus discipl'os ascēdere ī nauiculā: ꝛ ꝑcedere eū trās fretū donec dimitteret turbas. Hie. Quo fmōe oñdit inuitos eos a dn̄o recessisse: dū amore ꝑceptoris ne ad pūctū q̄dē tp̄is ab eo volūt separi. Chry. Cōsiderandū āt ꝙ cū dn̄s magna opat dimittit turbas docēs nos nusꝙ̄ gl'iā mltitudinis ꝓsequi: neqꝫ attrahere mltitudinē. Et iteꝫ docet nō debere turbis nos ꝯmiscere ꝯtinue: neqꝫ fugere mltitudinē sēp: sꝫ alterutrū vicissim facere. vn̄ sequit. Et dimissa turba ascēdit in mōtē solꝰ orare. In q̄ nos docet: qꝛ solitudo bōa ē: cū nos deū iterpellare oporteat. ꝓpt̄ h̄ ēt ad desertum vadit ꝛ ibi ꝑnoctat dū orat: erudiēs nos ī orōne trāq̄llitatē q̄rere ꝛ a tp̄e ꝛ a loco. Hie. Qꝛ aūt ascendit solꝰ orare: nō ad eū referas q̄dē q̄ quinqꝫ panibꝰ quinqꝫ milia hoīꝫ satiauitꝫ: sꝫ ad eū q̄ audita morte ioannis secessit ī solitudinē: nō q̄ ꝑsonaꝫ dn̄i separemꝰ: sꝫ q̄ opa eiꝰ inter deū hominēqꝫ diuisa sūt. Aug. de con. euā. Pōt aūt h̄ videri ꝯtrariū ꝙ mat. dimissis turbis eū dicit ascēdere ī mōtē: vt illic solꝰ oraret. Io. āt ī mōte fuisse cū easdē turbas pauit: sꝫ cū ꝛ ipse ioā. dicat post illd̄ miraculū fugisse

Expōsi literalis

Cōcordia euāgelioꝝ

cū in mōtē ne a turbis teneretur q̄ cū volebant facere regem: vtiqȝ manifestum est q̄ de mōte in planiora descēderat qn̄ illi panes ministrati sunt: nec illd̄ repugnat qd̄ matthe⁹ dixit. Ascēdit in montē solus orare. Joannes aūt cum cognouisset: inqt q̄ venturi essent vt facerent eum regem fugit iterū in mōtē ipse solus. necqȝ em̄ cā orandi ꝯtraria est cause fugiendi. qn̄ quidē ⁊ hinc dn̄s docet hāc esse nobis magnam causam orādi: qn̄ est causa fugiendi. Nec illud ꝯtrariū est q̄ matthe⁹ pri⁹ dixit euȝ iussisse ascendere discipulos in nauiculam. ac deinde dimissis turbis ascēdisse in mōtē solus orare. Joannes vero pri⁹ eū fugisse ꝯmemorat solū in mōtē: ac deinde. Ut auteȝ sero fcm̄ est (inqt) descēderūt discipuli ei⁹ ad mare: ⁊ cū ascendissent nauim ⁊c. q̄s em̄ nō videat hoc recapitulādo ioannē postea dixisse factū a discipulis qd̄ iā iesus iusserat anq̄ fugisset in montē. Hier. Recte auteȝ q̄si inuiti ⁊ retractantes apl'i a dn̄o recesserant: ne illo absente naufragia sustinerent. Seqtur em̄. Uespere aūt facto: solus erat ibi. i. in monte. Nauicula aūt: in medio mari iactabat fluctibus: erat em̄ vētus ꝯtrius. Chry. Rursus aūt discipuli tēpestatē sustinent sicut ⁊ pri⁹: sed tūc qdeȝ habētes eū i nauigio hoc passi sunt: nūc aūt soli existētes. Paulatim em̄ ad maiora eos ducit ⁊ ad ferendum oīa viriliter instruit. Hieron. Domine qdē in mōtis cacumine ꝯmorāte statim vētus ꝯtrarius orit ⁊ turbat mare: ⁊ piclitant apl'i: ⁊ tādiu imminēs naufragiū pseuerat q̄diu iesus veniat. Chry. Tota autem nocte dimittit eos fluctuari: erigens eorum cor post timorē i mai⁹ sui desideriū imittēs eos ⁊ i memoriā continuaȝ: ppter hoc nō cōfestim eis astitit. vn̄ seqtur. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulās supra mare. Hie. Statiōes enim ⁊ vigilie militares i trina horarū spatia diuidūtur. Qn̄ ergo dicit. Quarta vigilia noctis venisse ad eos dn̄m: ondit tota

triplex vigilia militaris.

nocte periclitatos. Chry. Erudiens eos nō cito solutionē inqrere aduenietiū malorū: sȝ ferre ea q̄ cōtingūt viriliter: qn̄ aūt putauerūt erui: tūc intēsus est timor. vn̄ seqtur. Et vidētes eū supra mare ambulantē turbati sunt dicētes: q: phantasma est: et pre timore clamauerūt. Semp enim hoc dn̄s facit cū soluturus sit mala aliq̄ difficilia ⁊ terribilia iducit. Qz em̄ nō est lōgo tpe tentari cū finiēdi sunt agones iustorū: volens ampli⁹ eos lucrari auget eos certamina: qd̄ ⁊ i abrahā fecit: vltimū certamen tētationē filij ponēs. Hie. Confusus aūt clamor ⁊ incerta vox magni clamoris indiciū est. Si aūt iuxta marchionē ⁊ manicheū dn̄s noster non est natus ex virgine: sed visus i phātasmate: quō nūc apl'i timēt ne phātasmata videāt? Chry. Xp̄s ergo nō prius se reuelauit discipulis donec clamauerunt: q̄to em̄ magis intendebat timor: tātomagis letati sunt in eius p̄ntia. vn̄ sequit. Statimqȝ iesus locutus est eis dicēs. Habete fiduciā: ego sum: nolite timere. hoc aūt verbū et timorē soluit: ⁊ fiduciā preparauit. Hiero. Qz aūt dicit. Ego sum. nec subiūgit quis sit: vel ex voce sibi nota poterāt intelligere eū q̄ per obscure noctis tenebras loquebat: vel ipsum eē scire poterāt: queȝ lo[illegible]tū ad moysen nouerant: hec dices filijs israel. Qui est misit me ad vos. Jn oīb⁹ aūt locis ardentissime fide inuenit petr⁹. Eodem igit fidei ardore quo semper nūc quoqȝ tacentibus ceteris credit se posse facere p volūtatem magistri: quod nō poterat p naturā. vn̄ sequit. Respondens aūt petrus dixit. Dn̄e: si tu es iube me venire ad te sup aquas. q. d. Tu precipe ⁊ ilico solidabuntur. vnde ⁊ leue fiet corp⁹ quod p se graue est. Augu. de ver. do. Nō em̄ possuȝ hoc in me: sed in te. Agnouit petrus qd̄ sibi esset a se: quid ab illo cuius volūtate se credidit posse: qd̄ nulla humana infirmitas posset. Chry. Uide aūt quātus est feruor: quanta fides: non dixit. Ora ⁊ deprecare: sed iube.

Ego sū mysterium.

nõ eñ solũ credidit qm̃ põt xp̃s am bulare super mare: sed qm̃ potest ⁊ alios inducere: ⁊ concupiscit velociter ad eũ ire. Hoc eñ tã magnũ q̃ fuit ꝑpt̃ amorẽ solũ: nõ ꝑpter ostẽtationẽ. Nõ.n.dixit. Jube me ire sup aq̃s: sꝫ Jube me venire ad te. Patet autẽ ꝙ cũ in miraculo supra posito ostẽderit ꝙ dñat̃ mari: nũc ad mirabili⁹ signũ eos inducit: vñ seq̃t̃. At ille ait. Ueni. Et descẽdẽs petr⁹ ꝗsi molle ⁊ aereũ icesserit: rñdeant quõ ambulauerit petrus: quẽ vtiqꝫ verbolem nõ negabunt. Raba. Deniqꝫ theodorus scripsit corpale pondus nõ habuisse dñm sꝫ carnẽ: sed absqꝫ pondere sup mare ambulasse: sed ꝯ iſtũ fides catholica p̃dicat. Nã dionysius dicit: ꝙ nõ infusis pedibus corpale pondus habẽtibus ⁊ materiale onus deambulabat super vndã. Hiero. Petrus aũt qđ maius est superans.s. vndas maris a minori turbat̃.s.a vẽti impulsu. vñ sequit̃. Uidẽs aũt ven. validũ ⁊c. Talis est eñ natura humana vt multotiẽs in magnis recte se habẽs: i minorib⁹ reprehẽdat̃. hic aũt qđ petr⁹ timuit differentiã demõstrabat magistri ⁊ discipuli: sed alios discipulos mitigabat. Si eñ in duob⁹ fratrib⁹ sessuris ad dexterã molestati sunt: multomagis hic molestati fuissent: nõdũ eñ erãt spũ pleni. postea ṽo spirituales effecti vbiqꝫ petro p̃matũ ꝯcedũt ⁊ in ꝯcionib⁹ eũ premittũt. Hiero. Paululũ etiã relinquit̃ tẽtationi: vt augeat̃ fides: ⁊ intelligat se nõ facultate postulationis: sed potẽtia dñi cõseruatũ. Ardebat enim in animo ei⁹ fides: sed humana fragilitas in ꝓfundũ trahebat. Augu. de ver. do. Presumpsit ergo petrus de domino: titubauit vt hõ: sꝫ rediuit ad dominũ. vñ sequit̃. Et cuꝫ cepis. mer. cla. di. Do. sal. me fac. Nunq̃d aũt dñs desereret titubantẽ: quem audierat inuocãtẽ? vñ seq̃t̃. Et cõti. Je. extẽ. ma. apprehendit eũ. Chry. Ideo aũt non iniunxit ventis quiescere: sed extẽdẽs manũ apprehendit eũ: quoniã illius fide opus erat.

Error theodori.

Cum eñ q̃ a nobis sunt defecerint: tñ ea que a deo sunt: stant. Ut igitur mõstraret: qꝛ nõ venti immissio: sed illius modica credulitas periculuꝫ opabatur. subditur. Et ait illi. Modice fi. quare du. Jn quo manifestat: qꝛ neqꝫ vẽtus nocere potuisset si fides firma fuisset. Sicut aũt pullum ante tempus ex nido exeũtẽ ⁊ casurũ mater alis portãs rursus ad nidũ reducit: ita ⁊ xp̃s fecit. vñ sequitur. Et cum ascen. in naui. ces. ven. q̃ aũt erant in naui. vene. ⁊ adora. euꝫ dicen. Uere filius dei es. Raba. Qđ quidẽ de nautis intelligẽdũ est siue de apostolis. Chry. Uide autẽ qualiter paulatim ad id qđ est excelsius vniuersos ducebat. Supra eñ īcrepauit mare: nũc aũt magis virtuteꝫ suã demonstrat super mare ambulãdo: ⁊ alij hoc idem facere iubendo ⁊ periclitantem saluãdo. ideoqꝫ dicebãt ei. Uere fi. dei es. qđ supra nõ dixerant. Hiero. Si ergo ad vnuꝫ signũ tranquillitate maris reddita q̃ post nimias procellas interdum et casu fieri solet: nautꝫ atqꝫ rectores vere filiũ dei ꝯfitentur: cur Arrius ipsum in ecclesia p̃dicat creaturaꝫ? Aug. de ver. do. Mystice autẽ mons altitudo est. Quid autẽ altius celo in hoc mũdo? Quis ṽo in celũ ascẽdit: nouit fides nr̃a? Cur autẽ solus ascẽdit in celũ? qꝛ nemo ascendit in celũ: nisi qui de celo descẽdit: q̃uis ⁊ cũ in fine venerit ⁊ nos in celũ leuauerit: etiã tũc solus ascẽdet: quia caput cum corpe suo vnus est xp̃s: nunc autem solum caput ascendit. Ascendit autẽ orare: qꝛ ascendit ad patrẽ pro nobis interpellare. Hila. Uel ꝙ vespere solus est: solitudinẽ suam in tempore passionis ostẽdit: ceteris trepidatione dilapsis. Hie. Ascendit etiã in montẽ solus: quia turba ad sublimia sequi non potest nisi docuerit eam iuxta mare in litore. Augu. de ver. do. Uerumtamẽ dum xp̃s orat in excelso: nauicula turbatur magnis fluctibus in profundo: ⁊ qꝛ insurgunt fluctus potest ista nauicula turbari: sed qꝛ christ⁹

Arrius taxat̃.
Anagoge.

Allegoria. orat nō pōt mergi. Naviculā q̄ppe istam ecclesiam cogitate: turbulentū mare hoc seculū. Hila. Quod autē navē cōscēdere discipulos iubet: et ire trāsfretū: dū turbas ipse dimittit: et dimissis turbis ascendit in mōtē orare: esse intra ecclesiam iubet: et periculum fieri vsq; in id tempus quo revertens in claritatis aduētu populo omni qui ex israel erit reliquus salutē reddat: eiusq; peccata dimittat: dimissoq; eo vel in celeste regnum potius admisso agens deo patri gratias in gloria eius et maiestate consistat. Sed inter hec discipuli vento ac mari deferuntur: et totius seculi motibus immundo spiritu adversante iactantur. Augu. de ver. do. Quando eīm aliquis impie volūtatis, maxime ptātis psecutionem indicit ecclesie: sup naviculam xp̄i grandis vnda consurgit. Raba. Unde bn̄ dicit: q: navis erat in medio mari: et ipse sol⁹ in terra: q: nōnū q̄ eccl̄ia tantis pressuris est afflicta vt eam dn̄s deseruisse videretur ad tēpus. Augu. de ver. do. Uenit autē dominus ad visitandos discipulos suos q̄ turbabant in mari quarta vigilia noctis. i. extrema pte noctis. Vigilia eīm vna tres horas habet: ac p hoc nox quatuor vigilias hz. Hila. Prima igitur vigilia fuit legis. scd̄a pphetarū. tertia corpalis aduentus. quarta in reditu claritatis. Augu. de ver. do. Quarta igitur vigilia noctis: hic est pene iā nocte finita veniet in fine seculi: iniquitatis nocte transacta ad iudicandum vivos et mortuos: venit aūt mirabiliter. Surgebant eīm fluctus: sed calcabant. q̄tūlibet enim ptātes seculi ɔsurgāt: p̄mit eaꝝ caput nr̄m caput. Hila. Veniens autē xp̄s in fine inveniet eccl̄iaꝫ fessam et antixp̄i spū et totius seculi motib⁹ inveniet circūactā. Et q: de antixp̄i ɔsuetudine ad oēm tētationū novitatē: novitatē solliciti erūt: etiam ad dn̄i aduentum expanescent falsas rerum imagines metuentes. Sed bon⁹ dominus timorē depellet dicēs. Ego sum et aduentus sui fide metū naufragii imminētis repellet. August. de queuan. Vel q dixerūt discipuli phantasma esse signat: q: quidē qui cesserit diabolo de xp̄i aduentu dubitabunt. Q: aūt petrus implorat auxiliū a dn̄o ne mergat: signat q̄busdā tribulationib⁹ etiā post vltimā psecutionē pyrgatum in ecclesia: qd̄ et paulus signat dicens. Salvus erit. sic tn̄ quasi per ignē. Hila. Vel q petrus ex omni cōsistentiū in navi numero respōdere audet: et iuberi sibi vt supra aquas ad dn̄m veniat p̄cat passionis tēpore voluntatis sue designat affectum: dum vestigiis dn̄i inherens ad contēnēdam mortē conatus est. Sed infirmitatem future tentationis timiditas eius ostēdit. Per metuꝫ enim mortis vsq; ad negādi necessitatem coactus est. Clamor aūt eius pnie sue gemitus est. Raba. Respexit dn̄s: et ad pniam cōvertit: manū extēdit: et indulgentiaꝫ tribuit: et sic discipulus salutē invenit: q: nō est volētis neq; currētis: sed miserentis dei. Hila. Q: autem trepidante petro v̄tutē pveniendi ad se dn̄s nō induicit: sed manu apprehensum sustinuit. hec est ratio. solus eīm passurus pro oībus: oīum peccata soluebat: nec sociū admittit q̄cq̄d vniversitati p̄stat ab vno. Augu. de ver. do. In vno etiā aplo. i. petro i ordine aplorū primo et p̄cipuo i quo figurabat ecclesia: vtrūq; genus significādum fuit. i. firmi in hoc q sup aquas ambulavit: et infirmi in hoc q dubitavit. nam et vnicuiq; sua cupiditas tempestas est. amas deum: ambulas supra mare. Sub pedibus tuis est seculi timor: amas seculū: absorbet te. Sed cum fluctuat cupiditas cor tuū vt vicas cupiditatē: invoca xp̄i divinitatem. Raba. Aderit aūt dn̄s si sopitis tentationū periculis ptectionis sue fiduciā retribuat. et hoc diluculo appropinquāte. cū eīm humana fragilitas pressuris obsita: suarū virium parvitatē ɔsiderat erga se tenebras cernit. Cū aūt mentē ad supernum

Tropologica expō.

presidiū exexerit:repente exortū lu
ciferi cōspicit q̄ totam vigiliā matu
tinam illuminat. Nec narrandum ꝙ
ascendente in nauiculam dn̄o ven-
tus cessauit:in quocūq3 enim corde
dominꝰ ꝑ gratiā adest:mox vniuer-
Anagoge. sa bella quiescunt. Hila. Ascēsu etiā
xp̄i in nauim:ventū ⁊ mare esse seda-
tum post claritatis sue reditū eter-
na ecclesie pax et tranquillitas indi
catur:et quia tūc manifestius adue
niet:recte admirantes vniuersi lo-
cuti sunt. Uere filiꝰ dei es. Cōfessio
enim vniuersorum tunc absoluta ⁊
publica erit:dei filium non iā in hu
militate corporea:s3 in glīa celesti pa
cē ecclīe reddidisse. Aug. de q̄.euan.
Signatur enim claritatē eius tunc
manifestā futurā per speciē iam vi-
dētibus qui per fidē nūc ambulāt.

¶ Et cū trāsfretasset vene-
rūt in trā genezareth. Et cū
cognouissent eū viri loci il-
liꝰ:miserūt i vniuersa3 regio
nē illā ⁊ obtulerūt ei oēs ma
le habētes:et rogabāt eū:vt
vel fimbriā vestimēti eiꝰ tan
gerēt. Et quicūq3 tetigerūt
salui facti sunt.

¶ Remi. Narrauerat superius euā
gelista dominum iussisse discipulos
suos ascendere in nauiculam:⁊ p̄ce
dere eū trās fretum:nūc autē in in-
cepta intentione perseuerans dicit
quo trāsfretando ꝑuenerint dicēs.
Et cum transfre.vene.in ter.gene.
Rab. Terra genezar iuxta stagnum
genezareth a loci ipsiꝰ natura nomē
trahēs qua crispātibꝰ aquis de se-
ipso sibi excitare auram perhibet.
Greco eñ vocabulo quasi generans
sibi aurā dr̄. Chry. Monstrat autem
euāgelista ꝙ post multū tp̄s ad par
tes illas xp̄s venerat. Et iō sequit.
Et cum cogno.eū viri lo.il.mise.in
vni.regi.illā. Hie. Cognouerūt autē
eū rumore:non facie:vel certe ꝓ si-
gnorū magnitudine q̄ ꝑpetrabat in
populis:vultu plurimis notꝰ erat.

Et vide q̄ta fides sit hominū terre
genezareth:vt non p̄sentiū tm̄ salu-
te ↄtēti sint:s3 mittāt ad alias ꝑ cir-
cuitū ciuitates. Chry. Neq3 eñ simi
liter vt prius ad domos trahebāt ⁊
tactū manus inq̄rebāt:s3 cū maiori
fide eū alliciebāt. vñ sequitur. Et ob-
tu.ei oēs ma.ha.⁊ roga.eū:vt fim.
vesti.eius tan. Mulier eñ que fluxū
sanguinis patiebat:vniuersos hanc
sapiētiā edocuit:vt.s.tangendo fim-
briā vestimēti xp̄i saluarentur. Pz
etiā ꝙ tēpus quo xp̄s absens fuit:
nō solū fidē eorū dissoluit:sed ⁊ ma
iorē reddidit:cuius virtute oēs sal-
uati sunt.et ideo sequit. Et quicūq3
tetigerunt:salui facti sunt. Hier. Si
Anagogica expō. aūt sciremus quid in nostra lingua
resonat genezareth intelligeremus
quō iesus per typū apostolorꝫ ⁊ na-
uis ecclesiā de persecutiōis naufra
gio liberatam transducat ad littus:
et in trāquillissimo portu faciat re-
quiescere. Raba. Genezar eñ inter-
pretatur ortus principium.tūc aūt
plena nobis tribuet tranquillitas:
qñ paradisi per christū nobis resti-
tuetur hereditas:ac prime stole io-
cūditas. Hila. Uel aliter. ↄ̄finitis le-
gis temporibus:et ex israel quinq3
milibus virorū intra ecclesiā collo-
catis iam credentiū populꝰ occur-
rit:iam ipse ex lege per fidem sal-
uus:reliquos ex suis infirmos egro-
tosq3 offerūt domino:oblatiq3 fim-
brias vestimentorū cōtingere opta
bant salui per fidē futuri:sed vt ex
veste tota fimbriculta ex domino no
stro iesu christo sancti spiritus gra-
tia virtus exiit que apostolis data:
ipsis quoq3 tanq̄ ex eodē corpore
exeuntibus salutē his qui cōtinge-
re cupiūt subministrant. Hiero. Uel
fimbriā vestimēti eius minimū mā
datū intellige:quod q̄ transgressus
fuerit:minimus vocabit in regno
celorum:vel assumptionem corpo-
ris per quam venimus ad verbum
dei. Chrysosto. Nos autem non so-
lum fimbriam aut vestimētum xp̄i
habemus:sed etiā corpꝰ eius vt co-
medamus. Si ergo q̄ fimbriā vesti-

menti eius tetigerūt: tantā acceperunt virtutē: multomagis qui totuz ipsum sument. ¶ Cap. xv.

Tunc accesserunt ab hierosolymis scribe et pharisei dicētes. Quare discipli tui trāsgrediunt traditiōes seniorū? Nō enī lauāt man⁹ suas cū panē mādu cāt. Ipse aūt rñdēs ait illis. Quare ꝛ vos trāsgredimini mādatuz dei ꝑpter traditionē vestrā? Nā de⁹ dixit. Honora patrē ꝛ matrē: et q̄ maledixerit pr̄i vel matri: morte moriatur. Vos autē dicitis. Quicūqꝫ dixerit pr̄i vel matri munus qdcūqꝫ est ex me tibi proderit: ꝛ nō honorificabit patrē suū aut matrē suā: ꝛ irritum fecistis mandatū dei ꝑpter traditionem vestram.

¶ Rab. hoīes genezareth ꝛ minus docti credūt: sed q̄ sapiētes vident ad pugnā veniūt: iuxta illud. Abscōdisti a sapientibus ꝛ prudētib⁹ ꝛ reuelasti ea paruulis. vñ dr̄. Tunc accesserūt ad eū ab hiero. scri. et pha. Aug. de cō. euā. Ita aūt cōserit euangelista narrationis sue ordinez dicens. Tūc accesserūt: vt ꝙtū ip̄e trāsitus indicat rex ēt cōsequētiū ordo seruet. Chrys. ꝑpter hoc aūt euangelista hic tp̄s designat: vt ostēdat ineffabilē illorū neqtiā nulli cedentem: tūc enī venerūt qn̄ pluria signa opatus est: qn̄ ifirmos ex tactu fimbrie curauerat. Qd aūt ab hierosolymis venisse dr̄ scribe ꝛ pharisei: sciēdū est ꝙ ꝑ oēs trib⁹ erāt disseminati: sed q̄ in metropoli habitabāt: peiores aliis erāt: velut ampliori fruentes honore: et maiorē sup̄biā possidētes. Re. Duab⁹ aūt de causis repꝛehendunt: ꝛ q̄ ab hierosolymis venerant. i. ex loco scīō descenderant: et q̄ seniores populi: et legis doctores erāt: ꝛ nō ad discendū: sed ad reprehendēdū dn̄m venerāt. Subdit enī. Dicētes: q̄re disci. tui transgre. tra. senio. Hiero. Mira phariseorum scribarūqꝫ stultitia: dei filiū arguūt quare traditiones hominū ꝛ precepta non seruet. Chry. Uide autē q̄r ꝛ a sua interrogatione capiunt. Nō enim dicūt. Quare trāsgrediunt legē moysi: sed Traditionē seniorꝫ. vñ manifestuz est ꝙ multa noua inducebant sacerdotes: ꝙuis moyses dixerit. Non adücietis ad verbum quod ego propono vobis hodie: et non auferetis ab eo. et quando oportebat eos ab obseruationibus liberari: tunc amplioribus obseruationib⁹ se alligabant: timētes ne aliquis eorū principatū auferret terribiliores esse volentes: q̄ ꝛ ipsi essent legislatores. Re. Que autem fuerint traditiōes manifestat marcus cū ait. Pharisei ꝛ oēs iudei nisi crebro lauēt manus suas: nō māducant panē. vnde ꝛ hic discipulos reprehendunt dicentes. Non eniz la. ma. su. cū pa. mā. Beda super Mat. Uerba enī ꝑphetarū carnaliter accipientes qd dictū erat. Lauamini et mūdi estote. de corpore solum lauando curabāt: et ideo statuerāt nō nisi lotis manibus manducandum esse. Hier. Manus autē: id est opera non corporis: sꝫ anime lauāde sunt vt fiat in illis ꝟbū dei. Chrys. Ideo aūt discipuli nō lotis manibus māducabant: q̄ iaz superflua despiciebant: ea solum que sunt necessaria attendentes: et neqꝫ non lauari pro lege habentes: sed vt contingebat alterutrū facientes. Qui enim ꝛ ip̄ꝫ necessariū cibū cōtemnebant qualiter circa hoc studiū haberent? Remi. Uel reprehendebāt pharisei discipl'os dn̄i: nō de ista lauatiōe q̄ cōsueto more cōgruis ꝛ necessariis tēporib⁹ agit: sꝫ de illa sup̄flua que de superstitiosa traditione seniorum fuerat reperta. Chrysosto. Christus

Cōcordia euāgelistaruꝫ.

Sup̄stitio sacerdotum.

aũt non excusauit:sed confestim re accusauit:demõstrans qm̃ eum qui magna peccat ꝑ puis pctis alioꝝ sollicitũ esse nõ opꝫ.vñ sequit̃.Ipse aũt rñdẽs ait ill'.Quare ꝛ vos trãsgredimini mãdatũ dei ꝓpter traditionẽ vr̃am? Nõ aũt dicit ꝙ bene faciũt trãsgrediẽtes:vt nõ det eis occasionẽ calũnie:neq̃ tñ vitupat qđ ab aplis factuꝫ est:ne approbet eorum traditiões. Neq̃ rursus accusat seniores:ne tanq̃ iniuriatorẽ eũ repulissent:sꝫ increpat eos q̃ aduenerãt:tãgẽs etiã seniores q̃ talẽ traditionẽ statuerãt dicẽs.Hier.Cum vos propter traditionẽ hoim precepta dei negligatis:quare discipl'os meos arguẽdos creditis:ꝙ senioꝝ iussa ꝑuipẽdãt:vt dei precepta custodiãt?nã deus dixit:ho.pa.et ma.

Honor q̃d iscriptura. Honor in scripturis nõ tm̃ in salutationib⁹ et officiis deferẽdis q̃tũ in eleemosynis ac munerũ oblatione sentit̃. Honora inq̃t apl's viduas q̃ ve vidue sunt.h̃ em̃ honor donũ intelligit̃.Precepat g̃ dñs vl' ibecillitates vl' etates vl' penurias parẽtũ cõmemorãs vt filij honorarẽt etiã i vite necessariis ministrãdis parentes suos.Chry.Voluit autẽ mõstrare ꝙ parẽtes eẽnt valde honorãdi:p hoc ꝙ adiũxit ꝛ p̃miũ ꝛ penã:sꝫ dñs hic p̃miũ p̃termittẽs ꝙ honorãtib⁹ repromittit̃.s.eẽ lõgeuũ sup terrã:ponit qđ terribili⁹ ẽ.s.penã:vt ꝛ ipsos stupefaceret:et alios attraheret.vñ addit.Et q̃ maledixerit p̃ri vel m̃ri morte moriat̃.i quo demõstrat eos morte dignos eẽ.Si em̃ q̃ v̾bo dehonorat parẽtẽ morte punit̃:multo magis vos q̃ opere ꝛ nõ solũ dehonoratis parentes:sꝫ ꝛ alios hoc docetis.Qui igit̃ neq̃ viuere debetis: q̃lr meos discipulos icusatis.Quõ aũt dei mãdatũ trãsgrediant̃.manifestat cum subdit.Vos autẽ dicitis. Quicũq̃ dix.pa.vl' ma.mun⁹quod cũq̃ est ex me:tibi prode.ꝛc.Hiero. Premissam em̃ ꝓuidẽtissimam dei legẽ volẽtes scribe phariseiq̃ subuertere:vt impietatem sub nomine pietatis inducerent:docuerunt pessimos filios:vt si q̃s ea q̃ parentib⁹ offerẽda sunt:deo voluerit soluere q̃ ver⁹ est pr̃:oblatio dñi p̄ponat̃ parẽtũ munerib⁹.Gl.vt sit sensus.Qđ ego offero deo ꝛ mihi ꝛ tibi proderit:ꝛ iõ nõ d̾bes sumere.s.res meas in tuos vsus:sed pati vt deo offerã. Hie.Vel certe ipsi parẽtes q̃ deo cõsecrata cernebant:ne sacrilegij crimẽ incurrerent:declinãtes egestate ꝯficiebant̃:atq̃ ita fiebat vt oblatio liberoꝝ sub occasione tẽpli ꝛ dei in lucra cederent sacerdotum.Glo.vt sit sensus. Quicunq̃.i.q̃sq̃s vestrũ o iuuenes. Dixerit.i. dicere poterit. vel dicet patri vel matri.O pater: munus quod est deo ex me iam deuotũ ꝓderit tibi admirando quasi diceret.non debes sumere:ne sis reus sacrilegij.Vel potest legi per defectũ hoc mõ.Quicũq̃ dixerit patri ꝛc.subaudi faciet dei mandatuꝫ vel cõplebit legẽ vel erit dignus vita eterna.Hiero.Potest autẽ ꝛ hũc breuiter habere sensum.Cõpellitis inq̃t filios:vt dicant parẽtib⁹ suis. Quodcũq̃ donũ oblatur⁹ erã deo in tuos cõsumo cibos:tibiq̃ ꝓdest o pater ꝛ mater:quasi diceret non. Glo. Et sic ꝓpter istas persuasiões auaritie vestre ille iuuenis non honorificabit patrẽ ꝛ matrem.vñ seq̃t̃. Et nõ honorificabit p̃rem ꝛ matrẽ. q̃si diceret.Vos filiis ista pessima suasistis:ꝛ ꝓpter hoc filius postea patrẽ ꝛ matrẽ non honorificabit:et ita mãdatũ dei de sustẽtandis parẽtib⁹ fecistis irritũ:ꝓpter traditiõeꝫ vestram:scilicet auaritie vestre seruientes. Aug. contra aduersarium legis et prophetarum. Euidenter autem hic christus ostendit ꝛ illam esse dei legem quã hereticus blasphemat:ꝛ iudeos habere suas traditiones a libris propheticis et legitimis alienas:quas apostolus appellat prophanas fabulas et viles. Augu.contra Faustũ.Multa etiam nos hic dominus docet:ꝛ iudeos a deo suo se nõ auertere ꝛ ei⁹ mãdata nõ tãtũ se nõ infringere:verumetiam illos a quibus infringerẽtur

Sẽsus v̾borũ.

arguere: et non nisi per moysen ista mandasse. August. de que. euange. Uel aliter. Munus quodcunqꝫ est ex me: tibi proderit: id est munus quod offers causa mei: ad te iā pertinebit: q̄bus verbis significant filiū iam sibi nō necesse esse parentū pro se oblationē ꝙ ad eam etatem peruenissent: vt possent iam ipsi offerre pro se. In hac ergo etate cōstitutos vt possent parentib⁹ suis hoc dicere: cum hoc dixissent negabant pharisei reos esse si parentibus nō prestarent honorem.

¶ Hypocrite: bn̄ pphetauit d vobis esaias dicēs. Populus h labijs me honorat: cor aūt eorū lōge ē a me. Sine cā aūt colūt me docētes doctrinas et mādata hoim. Et ɔuocatis ad se turbis dixit eis. Audite ꝛ intelligite. Nō qd intrat in os coinquinat hoiem: sꝫ qd procedit ex ore hoc coinquinat hominem.

¶ Chry. Monstrauerat dn̄s ꝙ pharisei non erant digni accusare transgredientes mādata seniorū cū dei legē destruerēt. Rursus aūt demonstrat hocipm̄ ꝛ a ppha. vn̄ dicit. Hypocrite bene prophetauit de vobis esaias dicēs. popul⁹ hic labijs me honorat: cor aūt eorū lōge est a me. Re. Hypocrita dicit simulator: quia aliud ope simulat: ꝛ aliud corde gestat. Isti ergo bn̄ hypocrite dicuntur: q̄ sub honore dei terrena sibi lucra accumulare cupiebāt. Raba. preuidit aūt esaias simulatiōes iudeorū ꝙ in dolo pugnarēt ꝯtra euāgeliū. Et ideo dixit ex persona dn̄i. Popul⁹ hic labijs eum honorat ꝛc. Remi. Judeorū nāqꝫ ppl's labijs et ore deo appropinquare ꝛ honorare eum videbatur: q̄ vnius dei cultū se habere gloriabatur: sed corde lōge a deo recessit: q̄ visis signis atqꝫ miraculis nec diuinitatem eius cognoscere: nec eū suscipe voluerūt. Raba. Item labijs eū honorabant: q̄n dicebant. Magister: scim⁹ quia verax es: sed cor eorum lōge ab eo fuit quando miserunt insidiatores vt eum caperēt in sermone. Gl. Uel commendando exteriorē munditiā eum honorabant: sed dum interiori que vera est carebant: cor eorum longe erat a deo: ꝛ illis talis honor inutilis erat. vnde sequit. Sine cā aūt colunt me: docentes doctrinas ꝛ mandata hominū. Raba. Nō enim habebunt mercedē cū veris cultoribus docentes doctrinas ꝛ mandata hoim cōtemptis preceptis diuinis. Chry. Augmētata ergo accusatione phariseorū a testimonio prophete: et illis non emendatis iam eis non loquitur: sed turbis. vn̄ dicit. Et cōuocatis ad se turbis dixit eis. Audite ꝛ intelligite. Qr turbis dogma excelsum ꝛ multa philosophia plenū prepositur⁹ erat: nō simpliciter hoc enūciat: sꝫ susceptibilē facit sermonē: primo quidem ꝛ ore ꝛ sollicitudine exhibita circa turbas. qd ostendit euangelista dicens. Et cōuocatis ad se turbis. Deinde et susceptibilē facit sermonē ex tempore: quia post mortuos suscitatos: post victoriā cōtra phariseos habitā: tunc legē proponit: vt facilius suscipiatur. Et non solum simpliciter turbas aduocauit: sed etiam eos attentiores fecit in hoc ꝙ dixit. Audite et intelligite. i. attendite et erigamini mente ad hoc audiendum. Non autem dixit eis. Nihil est obseruatio escarum: neqꝫ ꝙ moyses male iniunxerat: sed per modum admonitionis et consilij a rerum ipsarum natura testimonium accipiens ait. Non quod intrat in os coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore: hoc coinquinat hominē. Hieronymus habet cōmunicat. Hiero. Uerbum cōmunicat proprie scripturarum est: ꝛ proprio sermone non teritur. populus autem iudeorū cū partem dei se esse iactans cōmunes cibos vocat q̄b⁹ oēs vtā

Hypocrisis ratio.

Obseruatio escarū.

tur hoies.verbi gra.Suillã carnẽ: ostreas: lepores: et istiusmodi animãtia que vngulã non findunt:nec ruminãt:nec squamosa in piscibus sunt.Unde et in actibus apostolorũ scriptũ est.Qd de⁹ sanctificauit.tu ne cõe dixeris.Cõe ergo qd ceteris hoibus patet quasi nõ de parte dei pro immũdo appellatur.Augu.cõtra Faustũ.Testamento aũt veteri nõ est cõtraria ista snia:q dñs dicit. Nõ qd intrat in os etc.et q apl's dicit.Omnia mũda mũdis:et ois creatura dei bona est.Si possunt hoc apostolum de ipsis dixisse naturis intelligãt manichei:illas aũt literas propter quasdã prefiguratiões tẽpori cõgruẽtes:animalia quedam nõ natura:sed significatione immũda dixisse.Itaq verbi gratia.Si de porco et agno requiratur vtrũq natura mundũ est:quia omnis creatura dei bona est.quadã vero significatione agnus mundus:porcus immũdus est tãq si stultũ et sapiẽtẽ diceres: vtrũq hoc verbum natura vocis et literarum et syllabarũ quibus cõstat vtiq mundũ est.significatione autẽ vnũ horum verbũ qd dicitur stult⁹:immũdũ dici pot:nõ natura sui:sed qm quoddã immundũ significat.Et fortasse qd est in rerũ figuris porcus:hoc est in hoim genere stultus.et tã illud aial q iste due syllabe qd dicit stult⁹ quoddaz vnũ idẽq significãt.Immundũ qppe illuc aial in lege positũ est:eo q nõ ruminet:nõ aũt hoc ei⁹ vitiũ:sed natura est.Sunt aũt hoies qui per hoc aial significant inmũdi pprio vitio nõ natura:qui cũ libenter audiãt verba sapientie:postea de his oino nõ cogitãt.Qd enim vtile audieris velut ab intestino memorie: tanq ad os cogitatiõis recordãdi dulcedine reuocare:quid aliud est q spiritaliter ruminare:qd qui nõ faciũt:illorum animaliũ genere figurantur.He aũt similitudines rerũ in locutionibus vel obseruationibus figuratis rõnales mẽtes vtiliter et suauiter mouent;sed priori populo multa talia nõ tm audiẽda verũetiã obseruãda precepta sunt. Tẽpus eni erat quo nõ tm dictis sed etiã factis pphetizari oportebat ea que posteriore tpe fuerãt reuelãda:qbus p xpm atq in xpo reuelatis fidei gẽtiũ onera obseruationũ nõ sunt imposita pphetie tm est auctoritas cõmendata.Requiro aũt a manicheis vtrũ ista dñi snia q dixit nõ inqnari his hoiem q in os eius intrãt:vera aut falsa sit.Si falsam dicũt:cur eorũ doctor Adimãtus a christo prolatã dicẽs ad expugnãdũ vetus testamẽtũ obiecit?Si aũt vera est cur aduersus eã credũt se coinqnari?Hiero.Opponat aũt prudẽs lector et dicat.Si qd intrat in os non coinquinat hoiem:quare idolotitis non vescimur?Sciẽdum igitur q ipsi quidez cibi et ois dei creatura per se munda sit:sed idolorũ et demonum inuocatio ea facit immũda apud eos scilicet qui cum conscientia idoli idolotitũ manducant:et conscientias eorum cum sit infirma polluit:vt apostolus dicit. Remi.Quicũq aũt tãte fidei est vt intelligat creaturã dei nullo modo inquinari posse:sanctificet cib⁹ per verbũ dei et orõnẽ:et comedat qcqd vult:ita tm q hec snia offendiculũ nõ fiat infirmis:vt apostolus dicit.

Notula pulchra.

doctor manicheorũ.

¶ Tũc accedẽtes discipuli eius dixerũt ei.Scis qr pharisei audito hoc vbo scãdalizati sunt?At ille respõdẽs ait. Ois plãtatio quã non plantauit pater meus celestis eradicabit.Sinite illos: ceci sunt et duces cecorũ. Cecus aũt si ceco ducatũ prestet ambo in foueam cadũt.

¶ Hie.Ex vno smõe dñi ois supstitio obsuationũ iudeicaꝝ fuerat elisa:q i cibis sumẽdis abominãdisq religiõez suã sitã arbitrabãt.Chry. Premissa itaq cũ audissent pharisei nihil cõdixerũt illi:qr vehemẽter

eos ꝯuicerat:nō redarguēdo solū: sed ꝛ dolū illoꝝ ꝑpalādo:ſ3 scandalizati sunt:pharisei.s.nō aūt turbe. vñ dr. Tūc accedētes discipuli ei⁹ dixerūt ei. Scis qꝛ pharisei audito hoc ṽbo scandalizati sunt? Hiero.

Scādalizatio.

Qꝛ crebro terit in ecclīasticis scripturis scādalū:breuiter dicēdū qd significat scādalū:nos offendiculū vel ruinā ꝛ impactionē pedis possum⁹ dicere. Qñ ergo legim⁹. Quicūq3 scādalizauerit. hoc itelligim⁹. q̄ dicto vl' facto occasionē ruine dederit. Chry. Christus aūt nō soluit phariseoꝝ scādalū:ſ3 magis eos increpauit. vñ sequit. At ille rñdens ait. Ois plātatio quā nō plantauit pater me⁹ celestis eradicabit. Hoc aūt manichei de lege dictū esse dicūt:ſ3 ꝯfutāt eos q̄ antea dicta sūt. Si em̄ de lege dixisset:qualr supi⁹ ꝑ lege pugnasset dicēs. Quare trāſgredimini mādatū dei ꝑpter traditionē vr̄am? Qualiter etiā ꝑphetā induxisset in mediū. Si etiā de⁹ dixit. Honora patrē ꝛ matrē:qualiter hoc qd̄ in lege dictum est nō est dei plantatio? Hila. Dicēs ergo omnē plātationē q̄ nō a pr̄e sit:docet traditionē hoim eradicandā:cuius fauore legis ꝑcepta transgressi sunt. Remi. Ois etiā falsa doctrina ꝛ supstitiosa obseruatio cū suis actoribus pmauere nō pōt:ꝛ qꝛ a deo pr̄e nō ē cū eisdē eradicabit. Illa ergo sola pmanebit:q̄ a deo pr̄e est. Hiero. Nūqd ergo eradicabitur et illa plātatio:de q̄ apl's ait. Ego plantaui:apollo rigauit. Sed soluit qd̄ ex eo qd̄ sequit. De⁹ aūt incremētū dedit. Dicit et ipse. Dei agricultura: dei edificatio estis. ꝛ alibi. Cooperatores dei sumus. Si autē cooperatores:igit plātāte. paulo ꝛ rigāte apollo: deus cū coopatorib⁹ suis plātat ꝛ rigat. Abutunt aūt hoc loco q̄diuersas naturas itroducūt dicētes. Si plātatio quā nō plātauit pr̄ eradicabit:ḡ quā ille plantauit nō pōt eradicari. Sed audiāt illud hieremie. Ego vos plātaui vineam verā:quō versi estis in amaritudinē vitis aliene. plātauit q̄dē de⁹:ꝛ nemo pōt eradicare plantationē ei⁹. Sed qm̄ ista plātatio in voluntate ꝓprij arbitrij est:nullus alius eam eredicare poterit nisi ipsa tribuerit assensū3.

Libe- rū arbitrium.

Glo. Uel plantatio ista doctores legis significat cū sequacib⁹ suis q̄ xp̄m nō habebāt fundamētum. Quare aūt sunt eradicandi subdit. Sini. il. Ceci sunt ꝛ du. cecorū. Raba. Ceci q̄dē sunt. i. luce mādatoꝝ dei priuati:ꝛ sūt duces cecorū:qꝛ alios i p̄cipitiū trahūt errantes ꝛ in errorē mittētes. vñ subdit. Cecus aūt si ceco ducatum prestet: ambo in foueā cadunt. Hiero. Hoc etiā ē qd̄ apl's p̄ceperat. Hereticū hoiem post p̄mā ꝛ alterā correctionem deuita:sciens ꝙ peruersus sit hmōi. In hūc sensum ꝛ saluator precipit doctores pessimos dimittendos arbitrio suo sciēs eos difficulter ad veritatē posse retrahi.

¶ Rñdēs āt petr⁹ dixit ei. Edissere nobis pabolā istā. At ille dixit. Adhuc ꝛ vos sine intellectu estis? Nō itelligitis qꝛ oē qd̄ in os intrat: in vētrē vadit:ꝛ in secessum emittit. Que āt ꝑcedūt de ore:de corde exeūt:ꝛ ea coinquināt hoiem. De corde em̄ exeūt cogitatiōes male:homicidia:adulteria: fornicationes: furta:falsa testimonia:blasphemie. Hec sunt q̄ coinq̄nāt hoiem. Non lotis autē manibus manducare: non coinquinat hominem.

¶ Remi. Cōsueuerat dñs parabolice loqui:ꝛ iō petrus cū audisset:qd̄ intrat i os nō coinq̄nat hoiem:putauit illū parabolice fuisse locutū: ꝛ iō interrogauit:vt subdit. Rñdēs aūt petrus dixit ei. Edisse. no. para. istā. Et qꝛ ex ꝑsona ceterorum ho-

dixerat

dixerat: iccirco simul cũ aliis a do mino reprehẽsus est. vñ sequit. At ille dixit. Adhuc et vos si itel. estis? Hier. Corripit aũt a dño q̃re para bolice dictũ putet: qđ pspicue locu tus ẽ. Ex q̃ aiaduertim⁹ vitiosũ eẽ auditorem q̃ obscura maniseste aut maniseste dicta obscure velit itelli gere. Chry. Uel iõ dñs increpat eũ qz nõ erat ex icertitudie qđ q̃sierat: sed ex scãdalo q̃ scãdalizatus erat. Turbe eñi nõ intellexerãt qđ dictũ erat. Discipuli aũt scãdalizati fue rãt. vñ a principio q̃si p phariseis i terrogare volebãt: sed qz audierant eũ magna dicentẽ: oĩs plantatio ⁊c. repressi fuerũt. Sz petr⁹ q̃ vbiq̃ fer uens erat: nec ita silet: quẽ dñs in crepat: ⁊ increpationi rõnẽ addidit dicẽs. Non intelligitis qz oẽ qđ in os intrat in ven. va. et in secess. emit titur. Hiero. Ex hac sñia quidẽ calũ niant q̃ dñs physice disputationis ignarus: putet oẽs cibos in ventrẽ ire ⁊ in secessum digeri: cũ statim in fuse esce per artus et venas ac me dullas: neruosq̃ fundãtur. Sz sciẽ dũ q̃ tenuis humor et liquens esca cũ in venis ⁊ artubus cõcocta fue rit ⁊ digesta: p ocultos meat⁹ cor poris: quos greci poros vocãt: ad iferiora dilabit: ⁊ in secessum vadit. Aug. de vera rel. Alimenta carnis corrupta. i. amittẽtia formã suã in mẽbroꝝ fabricã migrãt: ⁊ corrupta reficiũt in aliã formã p cõueniẽtiaz trãseũtia: ⁊ per vitalẽ motũ diiudi cãtur quodãmodo: vt ex eis in stru cturã hu i⁹ pulchri visibilis q̃ apta sunt assumant: nõ apta vero per cõ gruos meat⁹ abiiciant: quoꝝ aliud feculẽtissimũ reddit terre ad alias formas assumẽdas: aliud per totuz corp⁹ exhalat: aliud toti⁹ aĩalis la tentes neruos accipit: ⁊ inchoat in plẽ. Chry. Cũ aũt hoc dñs dicit ad huc discipulis fm iudaicã infirmi tatẽ rñdet. dicit eñi qm cib⁹ nõ ma net: sed egredit: q̃uis ⁊ si maneret nõ faceret immũdũ: sed nondũ hec audire poterãt. ppter hoc aũt moy ses tm̃ tp̃s dicit esse immũdos: q̃tũ cibus intus manet. In vespere eñi iubet lauari ⁊ mũ lũ esse: quasi tp̃s digestionis ⁊ egestionis dimetiens. Aug. xv. de trini. Duo aũt q̃dam ho minis ora dñs cõplexus est: vnũ cor poris: aliud cordis: nã cũ dixit. Oẽ qđ in os intrat ⁊c. apertissime demõ strauit os corporis. At i eo quod se quitur: os cordis: ostendit dicens. Que aũt procedũt de ore: de corde ex. ⁊ ea coinqui. hoiem. Chrys. Que enim cordis sunt: intus in hoie ma nent: ⁊ exeũtia inquinãt non manen tia solũ: imo tunc magis cũ exierit. vñ subiũgit. De corde eñi exeũt co gitationes male: quas primo ponit: qz hoc erat iudaicũ vitium: qui. s. ei insidiabãtur. Hiero. Principale igi tur aie non fm platonez in cerebro est: sed iuxta xp̃m in corde: ⁊ arguen di sunt ex hac sñia: qui cogitatiões a diabolo imitti putant: ⁊ nõ ex pro pria nasci volũtate. Diabolus adiu tor esse ⁊ incentor malarum cogita tionũ põt: auctor esse nõ põt. Si au tem semper in insidiis positus leuẽ cogitationũ nostrarũ scintillaz suis fomitibus inflãmauerit: non debe mus opinari cũ queq̃ occulta cor dis rimari: sed ex corporis habitu et gestib⁹ estimare q̃d versemus in trinsecus. verbi gratia. Si pulchraz mulierẽ nos crebro viderit inspice re: intelligit cor ab oculis vulnera tũ. Glo. Ex cogitationibus autẽ ma lis proueniũt ⁊ mala facta et mala verba: q̃ lege phibentur. vñ subdit. Homicidia: q̃ prohibent illo legis precepto. Non occides. Adulteria fornicationes: que intelligunt phi beri illo p̃cepto. Non mechaberis. Furta: q̃ phibent illo p̃cepto. Non furtum facies. Falsa testimonia: con tra illud preceptũ. Nõ dices aduer sus primũ tuũ falsum testimoniũ. Blasphemie: cõtra illud preceptuz. Nõ assumes nomẽ dei in vanũ. Re mi. Notatis aũt vitiis q̃ diuina le ge phibent pulchre dñs subiungit. Hec sunt q̃ coinquinãt hoiem. i. im mundũ ⁊ impurũ reddunt. Gloss. Et qz hmõi verba dñi ex phariseorum

Doctrina moralis.

Nota illa pulchra.

Duplex os hominis.

nequitia occaſionē ſumpſerant: qui traditiões ſuas diuinis preceptis preferebāt. ꝯſequēter ꝯcludit incōueniētiā traditiōis premiſſe dicēs. Nō lo. āt mani. mād. nō coin. hoīez. Chry. Nō āt dixit eſcas ī lege phibitas mādūcare nō coinqͥnat hoīez vt nō poſſent illi ꝯdicere: ſed cōcludit de illo de quo diſputatio erat.

cautio Ador.

¶ Et egreſſus īde ieſus ſeceſſit ī ptes tyri ꝛ ſydōis. Et ecce mulier chananea a finibꝰ illi egreſſa clamauit dicēs ei. Miſerere mei dn̄e fili dd: filia mea male a demonio vexatur. Qui nō rn̄dit ei ꝟbū. Et accedētes diſcipli eiꝰ: rogabāt eū dicentes. Dimitte eā: qꝛ clamat poſt nos. Ipſe āt rn̄dēs ait. Nō ſuz miſſꝰ niſi ad oues q̄ pierāt domus iſrl. At illa venit ꝛ adorauit eū dicēs. Dn̄e adiuua me. Qui rn̄dēs ait. Nō ē bonū ſumere panē filioꝝ ꝛ mittere canibꝰ. At illa dixit. Etiā dn̄e. Nā ꝛ catelli edūt de micis q̄ cadūt de menſa dn̄oꝝ ſuoꝝ. Tūc rn̄dēs ieſus: ait illi. O mulier magna ē fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eiꝰ ex illa hora.

Fili

¶ hiero. Scribis ꝛ phariſeis ꝛ calūniatoribꝰ derelictis trāſgredit̄ in partes tyri ꝛ ſydonis: vt tyrios ſydonioſq̄ curet. et ideo dr̄. Et egreſſus inde ieſus ſeceſſit ī partes tyri ꝛ ſydonis. Remi. Tyrus ꝛ ſydon ciuitates fuere gentiliū. nā tyrus metropolis fuerat chananeoꝝ: ſydon terminꝰ chananeoꝝ reſpiciens ad aqlonē. Chry. Cōſiderādum autē ꝙ qn̄ ab eſcaꝝ obſeruatiōe iudeos eripuit: tūc ꝛ gentibꝰ ianuā aperuit ſicut ꝛ petrꝰ prius in viſiōe iuſſus eſt hanc legem ſoluere: ꝛ poſt ad corneliū mittit̄. Si qs autē querat: cū diſcipulis ſuis dixerit. In viam gētiū ne abieritis. qualiter hāc ambulat viam? Primū quidē illud dicemꝰ: qꝛ nō erat obnoxius precepto qd̄ diſcipulis dederat. Scd̄o autē qꝛ neq̄ vt pdicaturꝰ abijt. vn̄ et marcus dicit. Quō occultauit ſeipſum. Remi. Iuit aūt vt tyrios ſydonioſq̄ curaret ſiue vt huiꝰ mulieris filiā liberaret a demonio: quatenꝰ per eius fidē ſcribarū ꝛ phariſeoꝝ neqͥtiaz condēnaret: de qua quidem muliere ſubdit̄. Ecce mulier chananea a finibꝰ illis egreſſa ꝛc. Chry. Dicit aūt euangeliſta eſſe chananeam: vt oſtēdat virtutem pn̄tie xp̄i. Chananei eñ qui expulſi fuerant vt nō peruerterent iudeos: hi iudeis apparuerūt prudentiores: vt exirēt a termis ſuis ꝛ accederēt ad xp̄m. Cum aūt hec mulier acceſſiſſet: nihil aliud ꝙ miām popoſcit. vn̄ ſequitur. Clamauit dicēs ei. Miſerere mei dn̄e filij dauid. Gloſa. Magna fides chananee hic notatur deū credit vbi dn̄m vocat: hoīez vbi dicit filiū dauid. Nihil ex merito poſtulat: ſed ſolā miam dei efflagitat dicēs. Miſerere. Nec dicit. Miſerere filie: ſed Miſerere mei: qꝛ dolor filie dolor eſt matris: vt magis eum ad cōpaſſionē moueat: totū ei dolorē enarrat. vn̄ ſequit̄. Filia mea male a demo. vexatur. In quo vulnera medico detegit: et magnitudinem ꝛ qualitatē morbi. magnitudinē cum dicit. Male vexat̄. qualitatē cum dr̄. A demonio. Grego. in ho. Uide autē prudētiā femie: nō iuit ad homines ſeductores: nō queſiuit inanes ligaturas: ſed oēs relinquēs diaboli cultus venit ad dn̄m. Non petiuit Iacobū: nō rogauit Ioānem: non acceſſit ad Petrū: ſed ſuſcipit in ſe penitentie patrociniū: et ſola cucurrit ad dn̄m. Sed vide inexpertū negociū petit: ꝛ lamētuz ſuū producit in clamorē: ꝛ amator hoīm deus nō rn̄det verbū. vn̄ ſequit̄. Qui non rn̄dit ei verbū. Hiero. Non aūt de ſupbia

plācet chananee.

Reuelat myſterinz.

pharisaicam: nec de scribarū superci lio: sed ne ipse snie sue dānus videret: per quā iusserat. In viā gentiū ne abieritis. nolebat eñ occasionē calūniātibus dare: perfectāq; salutem gentiū passionis ꝛ resurrectio nis tpē reseruabat. Glo. Differendo etiā ꝛ nō rñdendo patientiā mu lieris ꝛ ꝑseuerantiā nobis ostēdit. Ideo etiā nō rñdit vt discipuli p̄ ea rogarēt. ostēdēs ꝑ hoc necessarias esse p̄ces sctōꝝ ad aliq̄d impetrādū. vñ seq̄t. Et acce. discipuli ei⁹: roga. eū dicen. Dimitte eam: q: cla. post nos. Hiero. Discipuli adhuc il lo tempore mysteria dñi nesciētes vel misericordia moti: rogabant p̄ chananea muliere: vel importuni tate eius carere cupiētes. Aug. de cō. euā. Affert aūt aliquā repugnātie q̄stionem: q̄ marcus in domo di cit fuisse dñm cū ad illū venit mu lier pro filia sua rogās. Mattheus. aūt posset intelligi de domo tacuis se: eandem tñ rē cōmemorasse. Sed qm̄ dicit discipulos dño ita suggessisse. Dimitte illam: qm̄ clamat post nos. nihil videt̄ aliud significare q̄ post ambulantē dñm mulierē istam deprecatoriā vocē misisse. Intelligē dū est ergo dixisse q̄dez marcū q̄ in trauerit vbi erat iesus cū eum p̄di xit fuisse in domo. Sed q: matthe⁹ ait. Non rñdit verbū. dedit ei agno scere q̄ tacuerūt ambo: ꝛ in eo silen tio egressum fuisse iesum de domo illa: atq; ita cetera cōtexunt̄ que iā in nullo discordent. Chryſ. Estimo autē et discipulos ad calamitatem mulieris esse tristatos: sed tamē nō sunt ausi dicere. Da ei hanc gratiā: sed dimitte eā: sicut ꝛ nos cū volue rim⁹ alicui persuadere multotiens cōtraria dicim⁹. Ipse aūt respōdēs ait. Non sum mis. nisi ad oues que perie. domus israel. Hierony. Non autē hoc dicit: quin ad gentes non missus sit: sed q̄ primum ad israel missus est: vt illis non recipiētibus euangelium iusta fieret ad gentes transmigratio. Remi. Specialiter etiā missus est ad salutē iudeorum

Concordantia euangeliorū.

vt etiā corpali p̄ntia eos doceret. Hiero. Signanter autem dixit. Ad oues perditas dom⁹ israel: vt etiaz ex hoc loco nūc erroneā ouē de alia parabola intelligamus. Chryſo. in ho. Sed q: mulier vidit nihil posse apl'os: inuerecunda effecta est: bona inuerecundia. antea eñ neq; in ꝯspectum venire audebat. vñ dictū est. Clamat post nos. Qñ autē videbatur vt angustiata recederet: tunc propius venit. vñ sequit̄. At il. ve. ꝛ adorauit eum. Hieron. Nota q̄ ista cananitidis ꝑseueranter primum filium dauid: deinde dñm vocat: ꝛ ad extremū deū adorauit. Chryſ. Iōq; non dixit. Roga. vel deprecare deū: sed domine adiuua me. Quanto ergo magis mulier multiplicabat supplicationem: tanto et ipse multiplicabat negationem. et non adhuc iudeos oues vocat: sed filios: illam autem canē. vnde sequitur. Qui respon. ait. Non est bo. sumere panē fili. ꝛ da. canibus. Glo. Filij sunt iudei gñati ꝛ nutriti sub cultu vnius dei per legē. Panis est euangelium miracula et alia que ad salutem nostram pertinent. non est ergo conueniens vt a filijs auferātur ꝛ dentur gentibus qui sunt canes: donec iudei repudiēt. Raba. Canes autez gentiles propter idololatriā dicuntur: qui esui sanguinis dediti ꝛ cadaueribus mortuorum: vertuntur in rabiē. Chry. Uide autē mulieris prudentiā: qualiter neq; cōtradicere ausa est: neq; tristata in aliorum laudibus: neq; molestata in ꝓprio conuitio. vnde seq̄tur. At illa dixit. Etiā do. nā ꝛ catel. edūt de mi. q̄ ca. de men. do. suo. Ille dixerat. Non est bonum: hec autem dixit. Utiq; domine. Ipse iudeos filios vocat: hec autē dominos. ipse canē eā nominauit: hec autē et opus canis adiecit: ac si dicat. Si canis sum: non sum aliena. canē me dicis: ergo nutri me vt canē: nō possum relinquere mensam dñi mei. Hierony. Mira aūt huius mulieris fides patientia ꝛ humilitas p̄dicatur: fides qua cre

debat sanari posse filiam suã:patiẽtia qua totiẽs ɔtẽpta in p̄cib⁹ perseuerat:humilitas ꝙ se nõ canibus: sed catulis ɔparat.Scio me inq̃t filiorũ panẽ nõ mereri:nec integros cape nõ posse cibos:nec sedere ad mẽsam posse cũ p̄re:sꝫ ɔtẽta sũꝫ reliquiis catulorũ:vt p hũilitatẽ micarũ ad panis itegri veniã magnitudinẽ.Chry. Prop̄ hoc ãt xp̄s tardabat:p̄sciebat eñ eã hoc dicturã:nec occultari volebat tãtã mulieris virtutẽ.vñ seq̃tur. Tunc rñdens iesus ait illi. O mulier magna est fides tua:fiat tibi sicut vis.Ac si dicat.Fides tua maiora his audire põt:verũ interim fiat tibi sicut vis.Uide ãt q̃liter nõ paꝝ ꝛ hec mulier ɔtulit in filie medicinã.propter hoc eñ neqꝫ xp̄s dixit.Sana sit filia tua:sed magna est fides tua:fiat tibi sicut vis. vt discas q̃m simpl'r loquebat̃ ꝛ nõ adulatiõis:sed multe fidei erãt verba ipsius.Hec aũt xp̄i vox similis est illi voci que dixit.Fiat firmamentũ. ꝛ factũ est.vñ seq̃t̃.Et sana.est fi.ei⁹ ex illa hora.Intẽde aũt q̃liter ap̄lis nõ impetrãtib⁹:ipetrat ipsa:tã magnũ q̃dã instãtia orõnis.Etẽm pro nr̃is noxis a nobis vult magis rogari ꝙ̃ ab aliis p nobis.Rimi.His etiã v̄bis dat̃ nobis exemplũ cathetizandi ꝛ baptizãdi pueros:q̃m hec mulier nõ ait.Salua filiã meã:aut adiuua eã:sed miserere mei:ꝛ adiuua me.Hinc etẽm descendit ɔsuetudo in eccl'ia vt fideles p suis paruulis fidẽ deo p̄mittẽt:q̃n ipsi nõ sunt tãte etatis ꝛ rõnis:vt p se fidẽ deo p̄mittere valeãt:quaten⁹ sicut fide isti⁹ mulieris sanata est filia ei⁹:ita ꝛ fide virorũ catholicorum peccata puulis relaxent̃.Allegorice aũt hec mulier sctãm ecclesiã significat de gẽtib⁹ congregatã.Per hoc eñ ꝙ dñs relictis scribis et phariseis venit in ptes tyri ꝛ sydonis p̄figurabat̃ q̄ relictur⁹ erat iudeos:ꝛ trãsiturus ad gẽtes.Est aũt hec mulier egressa a finibus suis:quoniã ecclesia sctã recessit a p̄stinis errorib⁹ et vitiis.Hie.Filiã aũt chananee puto

Tropologica expõ.

Allegoria Pulchra.

aias esse credentiũ:que male a demonio vexabantur ignorãtes creatorẽ:ꝛ adorantes lapidẽ.Remi.Filios aũt dñs appellat p̄riarchas et p̄phetas illi⁹ t̄pis.Per mẽsam designat̃ sacra scriptura:p micas vero minima p̄cepta vel interna mysteria q̃bus sctã eccl'ia pascit̃:per crustas v̄o carnalia p̄cepta q̃ iudei obs̄uãt. Mice ãt sub mẽsa comedi dñr:q̄ ecclesia hũil'r se submittit ad iplenda diuina p̄cepta.Raba.Nõ autẽ crustas sꝫ micas de pane pueroꝝ edũt catelli:q̄ ɔuersi ad fidẽ q̃ erant despecti in gentib⁹:non l're sup̄ficiẽ in scripturis:sed sp̄ũalẽ sensuꝫ quo in bonis actibus proficere valeant inq̃runt.Hier.Mira aũt rerũ conuersio:israel quõdã filius nos canes:p diuersitate fidei ordo noim cõmutatur.De illis postea dr̄:circundederunt me canes multi:nos audiuimus cũ muliere.Fides tua te saluã fecit.Rab. Que merito magna dicitur:q̄ cũ gentes nec lege fuerint imbute:nec vocib⁹ p̄phetaꝝ instructe ad p̄dicationẽ mox ap̄loꝝ in auditu auris obedierũt:iõqꝫ salutẽ ipetrare meruerũt.Uerũ si ad primas ecclesie rogantis lachrymas dñs salutem aie differt dare nõ est desperandũ vel a petẽdo cessandũ:sꝫ magis precibus insistendũ.Aug.de q̃. euan.Qđ ꝛ puerũ cẽturiõis:et filiã chananee mulieris non veniẽs ad domos eorum sanat:significat gentes ad q̃s nõ venit saluas fore p v̄bũ suũ.Qđ rogãtib⁹ filiũ sanãt:ꝛ itell igẽda est p̄sona ecclesie q̃ sibi est ꝛ mr̃ ꝛ filiũ:nã sil' oẽs q̃bus constat ecclesia mr̃ dr̄:singuli aũt idẽ ipsi filiũ appellantur.Hila.Uel hec mulier p̄selitorũ formã prefert:fines suos egreditur:ꝛ ex gentib⁹.s.i ppl'i alteri⁹ nomẽ excedens:q̃ p filia videlꝫ gentiũ plebe dñatu imũdoꝝ sp̄ũuꝫ occupata orat:et q̄ dñm cognouit ex lege dauid filiũ nũcupat.Raba. Itẽ si q̃s ɔscientiã habet alicui⁹ vitũ sorde pollutã:filiã habet male a demonio vexataꝫ.Itẽ si quis bona que gessit peccatorũ peste fedauit:

filiam habet immundi spūs furijs agitatā: ideoq̃ necesse est vt ad preces lachrymasq̃ confugiat sanctorūq̃ intercessiones et auxilia q̄rat.

¶ Et cū trāsisset inde iesus: venit sec⁹ mare galilee: ⁊ ascēdēs in mōtē sedebat ibi. Et accesserūt ad eū turbe multe habētes secū mutos: cecos: claudos: debiles: ⁊ alios multos: ⁊ piecerūt eos ad pedes ei⁹: ⁊ curauit eos: ita vt turbe mirarent̄ vidētes mutos loquētes: claudos ambulātes: cecos vidētes: ⁊ magnificabant deum israel.

¶ Hie. Sanata chananee filia reuertit dn̄s ad iudeā. vñ dr. Et cū trā. inde iesus: venit sec⁹ ma. gali. Remi. Hoc mare diuersis vocabulis appellat̄. Dr̄ eñ mare galilee: ꝓpter galileā adiacētē: mare tyberiadis: ꝓpt tyberiadē ciuitatē. Seq̄tur. Et ascēdēs in mōtē sedebat ibi. Chry. Considerādū aūt ꝙ aliq̄n dn̄s circuit vt sanet īfirmos: aliq̄n aūt sedet expectās eos: ⁊ iō ꝯueniēter hic sic subdit̄. Et accesserūt ad eū turbe multe hn̄tes secū mutos: claudos: cecos: debiles: ⁊ alios multos. Hie. In eo loco vbi latinus interpres transtulit debiles: i greco scriptū ē kulloys. qḋ non debilitatis gn̄ale: sed vnius īfirmitatis nomē est: vt quō claud⁹ dr̄ q̄ pede claudicat vno: sic kulloys appellet̄ q̄ vnā manū debilē habet. Chry. Hi aūt in duobus fidem suā demonstranbāt: ⁊ in ascendēdo mōtē. Et in hoc q̄ existimabāt se nullo alio indigere: nisi vt ꝓiicerētur ad pedes iesu: neq̃ etiā adhuc tangūt ad fimbriā vestimēti: s; ⁊ ad altiorē fidē ascēdūt. vñ dr. Et proie. eos ad pedes ei⁹. Et mulieris q̄dē filiā cu; multa tarditate curauit: vt eius virtutē ostēderet. His aūt nō q̄ meliores erāt: s; vt infideliū iudeorū ora obstrueret: cōfestim sanationē prebet. vñ seq̄tur. Et curauit oēs. Multitudo aūt eoꝝ q̄ curabant̄ ⁊ facilitas sanationis eos in stuporē mittebat: vñ seq̄it̄. Ita vt tur. mira. vi. mutos loq̄ntes. Hie. De debilib⁹ tacuit: q̄ q̄d de ꝯ̄rio diceret vno ꝟbo nō hēbat. Rab. Mystice aūt cū filia chananee ꝑfigurasset salutē gentiū: venit in iudeā: q̄ cū plenitudo gentiū intrauerit: tūc oīs israel saluus erit. Glo. Mare aūt iuxta quod venit iesus turbida hui⁹ scl'i volumīa significat: qḋ est galilee: cū hoīes a vitijs ad ꝟtutes trāsmigrāt. Hier. Ascēdit aūt in montē: vt quasi auis teneros fet⁹ ꝓuocet ad volandum. Raba. Ut. s. auditores suos erigat ad supna ⁊ celestia meditāda. Sedebatq̃ ibi: vt demōstraret non nisi in celestib⁹ requiē eē q̄rendā. Eo autē sedēte in monte. i. in celoꝝ arce accedunt turbe fideliū deuota mente illi appropinquātes: ducētes secū mutos et cecos ⁊c. eosq̃ ad pedes iesu ꝓiiciūnt: q̄ pctā ꝯfitentes ipsi soli curādos subiiciūt: quos ita curat vt turbe mirent̄ ⁊ magnificēt deū isrl'. q̄ fideles q̄n viderit eos q̄ spūalr̄ egrotauerāt diuersis opib⁹ ꝟtutū ditatos laudē deo decantāt. Gl. Muti aūt sunt q̄ nō laudāt deū: ceci q̄ nō intelligūt viā vite: surdi q̄ non obtēperāt: claudi ꝑ deuia boni opīsnō recte eūtes: debiles sunt q̄ infirmi sunt in bonis operibus.

Expō allegorica.

¶ Iesus āt cōuocatis discipulis suis dixit. Misereor turbe: q̄ triduo iā ꝑseuerāt mecū: ⁊ nō hn̄t qḋ mādu cēt. Et dimittere eos ieiunos nolo: ne deficiāt i via. Et dicūt ei discipli. Uñ ergo nobis in deserto panes tātos: vt saturem⁹ turbā tantā? Et ait illis iesus. Quot panes habetis: At illi dixerūt: septem: ⁊ paucos pisciculos. Et pce

pit turbe vt discūberēt sup terrā. Et accipiēs septē pa/nes ꝛ pisces: ꝛ grās agens fregit ꝛ dedit discipłis: ꝛ di/scipłi dederūt pplo: ꝛ comederūt oēs ꝛ saturati sūt. Et qđ superfuit de fragmētis tulerūt septē sportas plenas Erant aūt q̇ māducauerāt quatuor milia hominū: ex/tra paruulos ꝛ mulieres.

¶ Hier. Pri⁹ xp̄s infirmorū debilitates abstulerat: postea ꝯo sanatis offert cibos. Cōuocat quoq; discipłos suos: ꝛ qđ facturus est loqˀt. vñ dr. Je. āt ꝯuo. dis. suis di. Misereor turbe. Hoc autē facit vt magistris exēplū tribuat: cū minorib⁹ atq; discipulis cōicādi cōsilia: vel ex cōfabulatiōe itelligāt signi magnitudinē. Chry. Turbe enī cū ad sanationē venissent: nō audebāt petere panes vñ ipse amator hoīm: ꝛ olm curā gerēs etiā nō petētibus dat. ppter qđ dicit. Misereor turbe. Ne aūt dicat qm venietes viaticū portauerāt dicit. Qꝛ triduo iā perse. mecū: ꝛ non habēt qđ māducent. Et si enī qñ venerūt cibos habuerūt: th cōsumpti iā erāt: ꝛ ppter hoc nō in prima aut secūda die hoc fecit: sed in tertia qñ iā oīa erāt ꝯsumpta: vt pri⁹ ipsi i necessitate ꝯstituti cū ampliori desiderio susciperēt qđ fiebat. Mōstrat āt ꝛ ꝙ de lōge venerāt: ꝛ nihil eis reliquū fuerat: ꝛ hoc ꝙ dicit. Et dimit. eos ieiu. no. ne def. i via. Cū aūt nolit eos ieiunos dimittere: iō tñ nō statim signū facit: vt ex hac interrogatione ꝛ rñsione attentiores discipulos faciat: ꝛ fidē suā ostendāt dicētes. Hac panes. Et q̄uis xp̄s plurima fecerit vt miraculi prius facti recordarēt: qꝛ fecit eos ministros: ꝛ partiti sunt cophinos: adhuc th imꝑfecti⁹ dispositi erāt: qđ pꝫ ꝑ hoc qđ seqˀt. Et di. ei di. Vñ ergo no. i deserto pa. tā. vt satu. tur. tan. Ipsi q̇dē infirma cogitatiōe hoc dixerūt: per hoc tñ miraculū futurū insuspicabile facientes: ne aliqs enī suspicaret ꝙ ab aliq̇ ꝑpinquo castello accepti sunt cibi ppter hoc miraculū istud in solitudine fit multū a castellis distāte. Ipse autem xp̄s vt discipulorū erigat mentem: eos interrogat: vt ex mō interrogatiōis eos cōmemoret illorū que pri⁹ facta sunt. vñ seqˀtur. Et ait illis iesus. Quot pa. habetis? At illi dixerunt: sep. et pis. paucos. Non autem addūt. Sꝫ hec quid sunt inter tantos? sicut antea dixerāt. iā enī paulatim proficerant: ꝫ nō totū apphēdatur ab eis. Admirare autem in apostolis veritatis amorē: qualˀr ipsi scribentes nō occultant suos etiā magnos defectus. non enī est quantalibet accusatio: parum ante tali signo facto cōfestim obliuisci. Admirare aūt et aliā sapiam eoꝝ qualiter ventrē superabant: non multā mense curam facientes. Jn heremo enī existētes: ꝛ per tres dies ibi morantes: solūꝫ septē panes ibi habebāt. Alia vero silˀr ꝓorib⁹ fecit: etenī recūbere eos fecit in terra ꝛ in manib⁹ discipulorū crescere panes. vñ seqˀtur. Et prece. tur. vt discū. super terram. Hier. De hoc aūt supra diximus: ꝛ cadēꝫ repetere ociosū est tm̄ in his que discripāt imoremur. Chry. Finis autē vtriusq; miraculi non similis est. Sequitˀ enī. Et qđ superfu. de frag. m. sep. spor. ple. Erāt aūt q̇ mādu. q̇tu. mi. ho. ex. paruu. et mulieres. Quare aūt minores fuerint relique in hoc miraculo q̄ in primo: ꝛ si nō tot fuerint q̇ comederūt? Aut igitˀ hoc est qꝛ sporte cophinis maiores erant aut ex diuersitate rememorētur ꝛ illius ꝛ hui⁹ miraculi: ꝛ ppter hoc tunc quidem fecit cophinos reliquiarūꝫ numero equales discipulis: nunc autē sportas panib⁹ equales. Remi. Jn hac aūt euāgelica lectione cōsideranda est in xp̄o operatio diuinitatis et hūanitatis: ꝑ hoc enim ꝙ turbis miseretur: ostendit se humane fragilitatis affectionem

doctrina moralis.

Rō interrogationis xp̄i

habere. In eo vero q panes multiplicauit et turbas pascit: ostenditur diuinitatis operatio. Destruit ergo hoc error Eutycetis qui in xpo dicebat vnam naturam. Aug. de con. euan. Sane non ab re est admonere in hoc miraculo q si aliquis euangelistarum hoc dixisset: quod de quinque panibus non dixisset: ceteris putaretur. Sed quia illi quod miraculum de septem panibus narrauerunt: nec illud de quinque tacuerunt: neminem mouet et vtrumque factum homines intelligunt. Hoc ideo diximus: vt sicubi simile reperitur factum a domino: quod in aliquo alter alteri euangeliste ita repugnare videatur: vt omnino solui non possit: nihil aliud intelligatur quam vtrumque factum esse et aliud ab alio commemoratum. Glo. Notandum autem q prius dominus aufert debilitates et postea cibat: quia prius sunt remouenda peccata: et postea anima verbis dei nutrienda. Hila. Sicut autem illa turba quam prius pauit iudaice credentium conuenit plebi: ita hec populo gentium comparatur. q vero quatuor milia virorum congregantur: multitudo innumerabilium ex quatuor orbis partibus intelligitur. Hie. Isti etiam non sunt quinque milia: sed quatuor milia: qui numerus semper in laudibus ponitur: et quadrangulus lapis non fluctuat: non est instabilis. et ob hanc causam etiam euangelia in hoc numero consecrata sunt. In superiori ergo signo quia propinqui erant et vicini quinque sensuum: non ipse dominus eorum recordatur: sed discipuli. Hic autem ipse dominus misereri se dicit eorum quia triduo iam perseuerant cum eo: quia scilicet patri: filio: spirituique sancto credebant. Hila. Uel quia omne passionis dominice tempus cum domino agunt: siue quia venturi ad baptismum confitentur se credere in passione ac resurrectione eius: siue quia toto passionis dominice tempore ieiunium domino quadam compassionis societate iungunt. Raba. Uel hoc dicit quia in toto seculo tertium tempus est quo gratia datur. primum ante legem. secundum sub lege. tertium sub gratia. quartum est in celo: ad quod tendens reficitur in via. Re. Uel quia peccata commissa per penitentiam corrigentes: cogitatione: locutione: et opere conuertunt ad dominum. Has turbas noluit dominus dimittere ieiunas ne deficerent in via: quia peccatores per penitentiam conuersi in cursu labentis seculi pereunt si absque sacre doctrine pabulo dimittantur. Gl. Septem panes sunt scriptura noui testamenti: in quo gratia spiritussancti et reuelatur et datur. neque sunt ordeacei: vt supra: quia non hic vt in lege vitale alimentum figuris quasi tenacissima palea tegitur. hic non duo pisces vt in lege duo vngebantur. scilicet rex et sacerdos: sed pauci. i. sancti noui testamenti: qui de fluctibus seculi erepti et sustinent turbulentum mare: et exemplo suo nos reficiunt: ne in via deficiamus. Hila. Turbe autem in terram recumbunt: nullius enim legis operibus fuerant ante substrate: sed peccatorum et corporum suorum inherebant. Glo. Uel ibi super fenum: vt desideria carnis comprimantur. hic super terram: vbi et ipse mundus relinqui precipitur. Uel mons in quo dominus reficit est altitudo xpi: ibi ergo fenum super terram: quia ibi est celsitudo xpi propter carnales carnali spe et desiderio tegitur: hic remota omni cupiditate carnali conuiuas noui testamenti spe permanentes solidatasque continet. ibi quinque milia qui carnales quinque sensibus subditi: hic quatuor propter quatuor virtutes quibus spiritaliter muniuntur temperantiam: prudentiam: fortitudinem: et iustitiam: quarum prima est cognitio rerum appetendarum et vitandarum. secunda refrenatio cupiditatis ab his que temporaliter delectant. tertia firmitas contra molesta seculi. quarta que per omnes diffunditur: dilectio dei et proximi. et ibi et hic mulieres et paruuli excepti sunt: quia in veteri et nouo testamento non admittuntur ad dominum qui non perdurant occurrere in virum perfectum vel infirmitate virium vel leuitate mentis. Utraque refectio in monte celebrata est: quia vtriusque testamenti scriptura et altitudinem celestium preceptorum mandat et premium. Utraque altitudinem xpi

Concordia euangeliorum

Allegoria pulchra

Anagogica expositio

predicat altiora mysteria q̄ non capit cōis turba: apostoli sufferunt et implent. s. pfectorū corda septiformis spūs grā ad itelligēdū illustrata. Sporte iūco ꝛ folijs palmarū solent contexi: ꝛ significant sanctos q̄ radicē cordis in ipso fonte vite collocāt: nē arescāt: vt iuncus in aqua: et palmam eterne retributionis in corde retinent. ¶ Ca. xvj.

Et dimissa turba ascēdit in nauiculā: ꝛ venit in fines magedā. Et accesserunt ad eū pharisei ꝛ saducei tentātes ꝛ rogātes eū: vt signū de celo ostēderet eis. At ille rn̄dens ait ill'. Facto vespere dicitis: serenū erit: rubicūdū ē eñ celū. Et mane: hodie tēpestas: rutilat eñ triste celū. Faciē ergo celi dijudicar' nostis: signa āt tēpoꝝ nō potestis. Generatio mala ꝛ adultera signū q̄rit: ꝛ signū non dabit ei: nisi signum ione prophete. Et relictis illis abijt.

¶ Chry. Sicut post miraculū q̄nq₃ panū dn̄s turbas dimisit: ꝛ nūc: nec aūt pede recedit: s₃ nauigio: ne turba eū sequat'. vn̄ dr̄. Et dimissa turba ascēdit i nauiculā: ꝛ venit i fines magedā. Aug. de cō. euā. Marc⁹ aūt dicit ꝙ i dalmanutha. nec est dubitādū eūdē locū eē sub vtroq₃ noīe. Nā plerīq₃ codices nō hn̄t ēt s₃ marcū nisi magedā. Ra. Est āt magedam regio ꝯ gerasam: ꝛ iterp̄tat' poma vel nuncia: ꝛ significat ortū. de quo dr̄. Ort⁹ ꝯclusus: fons signat⁹: vbi crescūt poma ꝟtutū: ꝛ vbi nūciat' nomē dn̄i. Docet aūt ꝙ p̄dicatores ministrato ꝟbo turbe: ipsi itra cubiculū cordis ꝟtutū pomis debent refici. Sequit'. Et accesserūt ad eū pharisei ꝛ saducei tētātes: et rogauerunt eū vt signū de celo ostēderet eis. Re. Admirāda quippe est cecitas pharisCorū ꝛ saduceoꝝ: sic eñ postulabāt signū de celo: q̄si ea non essent signa q̄ facere videbat'. Qd̄ autē signū postularent: ioannes manifestat. refert eñ post refectionē de q̄nq₃ panib⁹ turbā accessisse ad dn̄m ꝛ dixisse: qd̄ signū facis vt videam⁹ ꝛ credam⁹ tibi? p̄res nr̄i māna i deserto comederūt: sicut scriptū est. panē de celo dedit eis māducare. Ideoq₃ ꝛ hi dicūt. Vn̄de nobis signū de celo. i. fac vt vno vl' duob⁹ dieb⁹ māna pluat: vt tot⁹ pp̄ls pascat': sicut multo tp̄e fcm̄ est i deserto. Ipse ꝟo inspiciēs cogitatiōes eoꝝ vt de⁹: ꝛ sciēs ꝙ si ēt signū de celo eis ostēderet nō crederēt: noluit eis dare signum qd̄ postulabāt. vn̄ sequitur. At ille respondēs ait illis. Facto vespe dicitis serenū erit. Hie. Hoc apud grecos in plerisq₃ codicib⁹ nō habet'. Sensus aūt manifest⁹ est: ꝙ ex elementoꝝ ordine ꝛ ꝯsonātia: p̄nt ꝛ sereni ꝛ pluuiosi dies ꝑnosci. Scribe autem et pharisei q̄ videbant' legis eē doctores ex ꝓphetarū vaticinio nō poterāt cognoscere saluatoris aduentū. Aug. de que. euan. pōt ēt intelligi qd̄ dixit dn̄s. Facto vespere dicitis serenum erit: etē rubicūdū est celū. i. sanguine passionis xp̄i. primo aduētu indulgentia pctōꝝ dat'. Et mane: hodie tēpestas. rubet eñ cū tristitia celū: illud est qd̄ scd̄o aduentu igne p̄cedēte vētur⁹ est. Glo. Vel aliter. Rutilat triste celū. i. patiunt' apostoli post resurrectionem: post quos me iudicare in futuro scire potestis: quia cum non parco meis bonis quin patiantur: non parcam alijs in futuro. Faciē ergo celi iudicare nostis: signa autē tempoꝝ nō potestis: signa tempoꝝ dixit de aduētu suo: vel passione: cui silr̄ est roseū celū vespere: ꝛ idē de tribulatione ante aduentū suū futura: cui simile est mane roseū cū tristitia celum. Chry. Sicut ergo in celo aliud q̄dē est signū serenitatis: aliud pluuie

Allegorica expositio

ita z in me putare oportet:nunc eni scz in prio aduētu his signis q̄ i terra sunt opꝰ est:q̄ aūt in celo sunt cō seruanť tpi secūdi aduētꝰ. Nūc eni sicut medicꝰ vēi:tūc sicut iudex adero.ꝑpter hoc nūc occultꝰ veni:tūc āt cū multa diuulgatiōe qñ ꝟtutes celoꝝ monebunť. Sz nō est nūc tps hoꝝ signoꝝ:q2 veni mori:z que abiecta sunt pati.z ideo sequitur. Gñatio mala z adultera signum querit: z signū nō dabiť ei:nisi signum ione ꝓphete. Aug.de con.euā. Hoc autē z alibi iam dixit mattheus.vñ retinēdū est eadē dñm sepe dixisse:vt ꝙ existēte contrario solui nō poterit: bis dictū intelligať. Glo. Dicit aūt gnātio mala z adultera.i.incredula pro spirituali carneū habens intellectū. Raba. Non ergo generationi illi tētātiū dñm signū celeste datur: quale querebant:quibus multa signa dedit in terra. Sed generationi querentiū dñm.i.apostolis:quibus cernētibꝰ ascēdit in celū z spm̄ sanctū misit. Hiero. Quid autē sibi velit signū ione:iaz supra dictū est. Chry. Cū autem hoc secūdo pharisei audissent:oportebat interrogare z dicere. Quid est quod dicitur? Sz ipsi nō desiderio discendi hoc a domino quesierūt:z ideo dñs eos reliquit.vñ sequiť. Et relictis illis abijt Raba.id est relicta generatione mala iudeoꝝ:abijt trans fretum:z gentium secutus est populus. Nota ꝙ non sicut in alijs legitur locis:dimissis turbis abijt:sed q2 infidelitatis error insolentium animos obtinebat:dicitur ꝙ eos reliquit.

Signa duplicia.

¶ Et cū venissēt discipli eiꝰ trās fretū:obliti sūt panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini z cauete a fermēto phariseoꝝ z saduceoꝝ. At illi cogitabāt inť se dicentes. Q2 pāes ñ accepimꝰ. Sciēs āt iesꝰ dixit eis. Quid cogitatis inť vos modice fidei: q2 panes nō hētis? Nōdū intelligitis neqz recordamini q̄nqz panū z q̄nqz miliū hominū:z q̄t cophinos sumpsistis? Neqz septē panū:z q̄tuor milia hoiz:z q̄t sportas sumpsistis? Quare nō itelligitis:q2 nō de pane dixi vobis cauete a fermēto phariseoꝝ z saduceoꝝ? Tūc itellexerūt q2 nō dixerit cauendū a fermēto panū:sz a doctrina phariseoꝝ z saduceoruz.

¶ Glo. sicut dñs phariseos reliquerat ꝓpter coꝝ infidelitatē:ita ꝯñter z doctrinā coꝝ a discipulis cauēdā esse docet.vñ sequiť. Et cū ve.disci. eiꝰ trās fre.ob.sunt panes acci. Re. Tāto eni amore magrī detinebantur:vt nec ēt ad punctū vellēt ab eo recedere. Aiaduertēdū est ꝙ quātū alieni eēnt ab appetitu delitiarū cū tā paruā hrēnt de necessarijs curā: vt ēt obliti sint panes accipe:sine q̄bus hūana fragilitas sustinere non pōt. Sequiť. Qui dixit illis. Intuemini z ca.a fer.pha.z saduceoꝝ. Hila. In q̄ monenť apl'i non admiscceri iudeoꝝ doctrine:q2 legis opa i effectū fidei z p̄figuratione reꝝ cōsequētiū ꝯstituta sunt:z in quoꝝ tpa atqz etatē ꝟitas ꝯtigisse nihil vltra i ꝟitatis similitudinē positū arbitrarenť ne doctrina phariseoꝝ xpz nesciēs:effectū euāgelice ꝟitatꝪ. Hie. Qui eni cauet a fermēto phariseoꝝ z saduceoꝝ legis ac lr̄e p̄cepta non seruat:traditiones hominum negligit vt faciat dei mādata. Hoc est fermentū de quo apl's ait. Modicū fermentum totam massam corrumpit. Istiusmodi fermentū etiā omni ratione vitandum est:qd habuit marchion z valētinꝰ z oēs heretici. Fermentū enim hāc habet vim:vt si farine mixtū fuerit:quod paruz videbatur:crescat in maius:z ad sapore

Aploꝝ ꝑfectio

suū vniuersam cōspersionez trahat: et ita doctrina heretica si vel modicā scintillā iecerit in tuū pectus in breui ingēs flāma cōcrescit: et totaz hois passionē ad se trahit. Chrysō. Sed quare nō dixit. Attendite a doctrina phariseoꝝ manifeste: q vult cōmemorare ea que facta sunt. s. de multiplicatione panū: etenim nouerat eos esse oblitos. simplr autē de hoc eos incusare non videtur rōnē habere: occasione autē ab eis receptā eos increpare susceptibilem faciebat incusationē. et iō que cogitabant discipuli euāgelista in mediuz introducit dicēs. At illi cogitabāt itra se dicētes. Qz pāes n accepim⁹. Hie. Quō aūt pāes nō hēbāt: q stati ipletis septē sportis: ascēderūt i nauiculā et venerūt i fines mageda. Ibi audiūt nauigātes q cauere debeāt a fermēto phariseoꝝ et saduceoꝝ: sz scriptura testat q obliti sūt eos secū tollere. Chrys. Qz vero discipuli circa obseruatiōes iudaicas adhuc reperiebāt: iō dñs vehementer eos increpat ad vtilitatē oim. vnde sequitur. Sciēs aūt iesus dixit eis. Quid cogitatis inter vos modice fidei: qz panes non habetis? Glo. q. d. Quid cogitatis me dixisse de terrenis panibus de quib⁹ non est vobis dubitandū: cū de tam paucis tātas feci abundare reliqas? Chrys. Hoc autē facit vt sollicitudinē escarū ab eis abijciat. Sed quare nō arguit eos: cū dixerūt. Unde nobis in solitudine panes tanti? etem opportunius videbat hoc dici. Sed ideo tūc non reprhendit eos ne videret se ingerere ad signa facienda: et nolebat ante turbas eos icrepare. Tūc ēt rōnabilior hec accusatio fuit: qn iam duplici miraculo de panib⁹ facto tales erant: vt adhuc de escis dubitarēt. Unde aūt et increpationē cū māsuetudine: velut enim excusando respondet p his quos icrepauerat dicens. Nōdū intelligitis: neqz recordamini qnqz panum? Glo. q. d. Neqz mysteriū intelligitis: neqz virtutē i memoria habetis. Chrys. Per qd in memoriā eos reducit ad ea q preterierunt: et ad futura attentiores facit. Hie. Per hoc aūt q dicit. Quare nō intelligitis et c. Ecce p occasionē docet eos qd significēt qnqz panes et septē: qnqz milia hoim et qtuor milia: q pasta sunt i heremo. Si em sermētū phariseoꝝ et saduceoꝝ nō corporalē panē: sed traditiones peruersas et heretica significant dogmata: qre cibi qb⁹ nutrit⁹ est ppls dei nō verā doctrinā integrāqz significēt? Chry. Ut aūt discas qtū in discipulis potuit iterptatio xpi: et qualr eorū mētē erexerit dormiētē: audi qd euangelista dicat. Tūc intellexerūt q nō dixit cauendū a fermento panū: sz a doctria phariseoꝝ et saduceorū: qmuis eo hoc nō iterptāte. Interptatio ergo dñi eos a iudaicis obseruatiōib⁹ abduxit: desides existentes attētiores fecit: et pua fide eos eripuit: vt nō timeāt si qn paucos panes hre videāt: neqz p pane sollicitī sint: sed hec despiciant vniuersa.

Mansuetudo xpi.

Fermētū mali tiecauēdum.

¶ Uenit autē iesus in ptes cesaree philippi: et interrogabat discipulos suos dicens. Quē dicūt hoies esse filiuz hois? At illi dixerunt. Alij ioānē baptistā: alij āt heliā: alij vo hieremiā: aut vnū ex pphis. Dicit illis ies⁹. Uos āt quē me eē dicitis? Rñdēs simō petr⁹ dixit. Tu es christus fili⁹ dei viui. Rñdēs āt ies⁹ dixit ei. Beat⁹ es simon bariona: qz caro et sanguis nō reuelauit tibi: sed pr me⁹ q i celis est. Et ego dico tibi qz tu es petr⁹ et sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā: et porte iferī pualebūt aduersus eā. Et tibi dabo claues regni celoꝝ. Et qdcūqz liga

ueris sup terrã:erit ligatũ et i celis. Et quodcũq; solueris su p terrã:erit solutũ et i celis.

¶ Gl. postq̃ discipulos a phariseorũ doctrina remouerat dñs:conueniēter euãgelice doctrine altitudinem in eis fundat. Et vt maior solēnitas designet loc⁹ describit cũ dr. Uenit autē iesus in partes cesaree philippi. Chry. Jõ autē nõ simpliciter cesareã nominat:sed cesaream philippi:q: est alia cesarea que est stratonis:nõ autem in illa:sed in hac discipulos interrogauit: longe eos a iudeis abducēs:vt ab omni timore eruti libere dicãt q̃ habebãt in mēte. Philippus autem iste frater fuit herodis thetrarche ithuree et traconitidis regionis:q̃ in honorē tyberij cesaris cesareã philippi:que nunc paneas dicit appellauit. Glo. Confirmaturus aũt in fide discipulos:prius opiniones ⁊ errores aliorũ a mētib⁹ eorũ voluit remouere. vnde sequit. Et inter disci. suos di. Quē dicunt hoies esse filium hois? Origenes. Interrogat christus discipulos:vt ex apostolorũ responsionibus nos discamus diuersas opiniones fuisse tunc apud iudeos de christo:⁊ vt nos semper scrutemur: qualis opinio sit apud homines de nobis:vt si quid male dicitur de nobis:occasiones illius precidamus: si quid autem boni:eius occasiones augeam⁹. Sed ⁊ discipuli episcoporum apostolorũ instruunt exemplo: vt qualescũq; opiniones audierint foris de episcopis suis referãt eis. Hie. Pulchre aũt interrogat. Quē dicũt hoies esse filiũ hois? Q: q̃ de filio hois loquunt hoies sunt:q̃ vo diuinitatē eius intelligũt:nõ homines:s; dij appellant. Chry. Nõ aũt dicit. Quē me dicũt scribe et pharisei esse:sed quē me dicũt hoies esse: plebis mentē q̃ ad malũ prona non erat inuestigãs. Et si enĩ multo humilior q̃ oportebat eorũ erat de xp̃o opinio:sed tñ a nequitia libera erat:phariseorũ aũt opinio de xp̃o erat plena multa malitia. Hila. Dicendo ergo. Quem dicũt homines esse filiũ hominis? significauit pter id qđ in se videbatur esse aliud sentiēdũ:erat enĩ hois fili⁹. Qđ igr de se opinãdi iudiciũ desiderabat non illud arbitramur q̃ se ipse con fessus est:sed occultũ erat de quo q̃rebat:in quod se credentium fides debeat extēdere. Est autē hec cõfessionis tenenda ratio vt sicut dei filium ita et filium hominis meminerimus:q: alterum sine altero nihil spei tribuit ad salutem. ⁊ ideo signãter dixit quē dicũt homines esse filium hois? Hier. Nõ enĩ dixit. Quē me esse dicũt hoies:s; quē dicũt eē filiũ hois?ne iactanter de se querere videret. Et nota q̃ vbicũq; in veteri testamēto scriptũ est. Filius hominis.in hebreo positũ est. Filius adam. Orig. Diuersas autē iudeorũ opiniones de xp̃o discipli referũt. vñ dr. At illi dixerũt. Alij ioannem baptistã. estimationem scilicet seculi herodis. Alij autem heliam. videlicet estimantes q̃ aut secundã natiuitatem susceperit helias:aut ex eo tempore in corpore viuens in tēpore apparuit illo. Alij vero hieremiam. quem dominus in gentibus prophetam constituit:nõ intelligētes quoniam hieremias typus fuerat xp̃i. Aut vnũ ex pphetis. ratiõe simili ppter illa q̃ deus ad ipsos locutus est p pphetas:nõ tñ in ipsis: s; in christo sunt impleta. Hie. Sed tamē turbe sic errare potuerũt ⁊ in helia et in hieremia:quõ herodes errauit in ioãne. vñ miror quosdam interpretes causas errorũ inq̃rere singulorũ. Chry. Q: vo discipli opinionē turbe recitauerãt euocat eos p secũdã interrogationē ad opinandum aliquid maius de ipso. et ideo sequitur. Dicit illis iesus. Uos aũt quem me esse dicitis? Uos inquam qui simul mecũ estis semper:quia maiora signa vidistis q̃ turbe:non oportet vos in opinione conueníre cum turbis:et propter hoc non a principio predicationis eos de hoc

Cesarea duplex.

Notula vtilis.

interrogauit:sed postq̄ multa signa fecit ꝛ multa locutus est eis de sua deitate. Hier. Attende aūt ꝙ ex hoc textu sermonis apostoli nequaq̄ homines:sed dij appellant. Cum eniz dixisset. Quē dicūt hoīes esse filium hominis? subiecit. Uos aūt quē me eē dicitis: Ac si dicat illis qꝛ homines sunt humana opinantibus vos q̄ dij estis:quē me esse existimatis? Raba. Nō aūt q̄si nesciēs de se sententiam discipulorū:vel extraneorū inquirit:sꝫ ideo discipulos quid de se sentiant interrogat:vt confessionē recte fidei digna mercede remuneret. Ideo qd alij de se sentiant inquirit:vt expositis primo sentētijs errantiū discipuli ꝓbarent veritatē sue ꝯfessionis nō de opiniōe vulgata:sed de ipso ꝑcepisse dominice reuelationis archano. Chryso. Quando vero dominus de plebis opinione interrogat:oēs respondent. sꝫ oībus discipulis interrogatis petrꝰ tanq̄ os apostolorum et caput pro omnibꝰ respōdet. vñ seqtur. Respōdens symon petrus dixit:tu es xp̄s filiꝰ dei viui. Orige. Denegauit quidem petrus aliq̄d eorꝫ esse iesum que arbitrabātur iudei:cōfessus est autem. Tu es christꝰ. qđ nesciebant iudei:sed ꝛ quod maiꝰ est:filius dei viui:qui et per prophetas dixerat. Uiuo ego dicit dominꝰ:ꝛ ideo dicebatur viuus:sed ſm supereminētiā qꝛ supereminet omnibꝰ habentibꝰ vitam quoniā solus habet immortalitatem:ꝛ est fons vite:quod proprie dr̄ deus pr̄:vita aūt est quasi de fonte procedens. qui dixit. Ego sum vita. Hiero. Deū etiam viuū appellat ad comparationē eoꝝ deoꝝ qui putantur dij:sed mortui sunt. Saturnum dico iouem:venerē:et herculē:et cetera idolorū portenta. Hila. Est autē vera et inuiolabilis fides ex deo deū filiū ꝑfectum esse cui sit ex eternitate patris eternitas. Hūc igitur assumpsisse corpus et hominē factum esse perfecta cōfessio est. Cōplexus est itaqꝫ oīa q̄ ꝛ naturā ꝛ nomē expressit:in quo summa virtutum est. Ra. Mira autē distinctione factū est vt dominꝰ ipse humilitatē assumpte humanitatis profiteatur discipulus excellētiam diuine eternitatis ostendat. Hila. Dignū autē cōfessio petri premiū cōsecuta est: qꝛ dei filiū in homine vidisset. vnde sequit. R̄ndēs aūt iesus di. ei. Beatus es simon bar. qꝛ caro ꝛ san. non reue. tibi:sed pater meus qui est in celis. Hiero. Reddit em̄ xp̄s apostolo vicem pro testimonio quod de se petrus dixerat. Tu es christus filiꝰ dei viui. dominus aūt dixit ei. Beatus est simon bariona:quare? qꝛ non reuelauit tibi caro et sanguis sed reuelauit pater. quod caro et sanguis reuelare nō potuit spūssancti gratia reuelatum est. Ergo ex cōfessione sortitur vocabulum ꝙ reuelationē ex spūsctō habeat:cuiꝰ ꝛ filiꝰ appellādus sit. siqdē bariona in lingua nr̄a sonat filiꝰ columbe. Hiero. Alij simpl'r accipiunt:ꝙ simon. s. petrus filius sit ioannis:iuxta alteriꝰ loci interrogationē. Simon ioānis diligis me? ꝛ volunt scriptorū vitio deprauatum:vt probat ioanna. i. filius ioānis bariona scriptū sit vna detracta syllaba. Joanna ƀo interp̄tat dei gratia. vtrunqꝫ aūt nomen mystice intelligi pōt:ꝙ ꝛ colūba spiritūsctm̄:ꝛ gr̄a dei donū significet spirituale. Chry. Uanū autē esset dicere. Tu es filius ione vel ioanna: nisi vt ostendat qm̄ ita naturaliter est xp̄s filius dei:sicut petrus filius ione eiusdē substantie cū eo qui genuit. Hiero. Illud aūt ꝙ ait. Qꝛ caro ꝛ sanguis nō reuelauit tibi. apostolice narratiōi cōparat:i qua ait. Cōtinuo nō acquieui carni ꝛ sanguini. carnē ibi et sanguinē iudeos significās:vt hic quoqꝫ sub alio sensu demonstret ꝙ ei nō per doctrinā phariseorum sed per dei gratiā xp̄s dei filius reuelatus sit. Hila. Uel aliter: Beatus hic: quia vltra humanos oculos ꝛ intendisse et vidisse laudatus est:non id quod ex carne et sanguine est cōtuēs:sed dei filium celestis patris reuelatione conspiciens.

Cōfessio petri.

Petrꝰ bariōa.

dignusq; iudicat⁹ est vt prim⁹ agno sceret q diuinitas eēt i xp̄o. Orige. Est aūt in hoc loco querendū: vtrū cum prius mitterentur iam cognoscebant discipuli quoniam ip̄e erat christus. Hic em̄ sermo demōstrat: quoniam tunc primū cōfessus fuerit eum petrus xp̄m filiuz dei viui. et vide si potes: quoniā credere iesum esse xp̄m min⁹ est q̄ cognoscere vt dicamus q quādo mittebantur ad predicandum credebant quidez iesum esse xp̄m. postea aūt pficiētes etiā cognouerūt. Aut ita est rn̄dendum: vt dicamus quoniā tunc quidē apostoli initia cognitionis habebant xp̄i: z exigua cognoscebant de illo: postea aūt profecerunt in agnitionē ipsius: vt possent capere sententiā xp̄i reuelatā a patre: sicut et petrus qui beatificatur: non solum in eo quod dicit. Tu es xp̄s: sed in eo magis q addidit filius dei viui. Chry. Nimirū aūt si non confessus esset petrus xp̄m pprie ex patre natū nō esset hic reuelatione op⁹: neq; extimare christū vnuz ex multis filijs adoptiuis beatitudine dignū esset: nā z an̄ hoc illi q erāt in naui dixerunt. Uere filius dei est hic. Sed z nathanael dixit. Rabi tu es filius dei. nō tamen beati dicti sunt: q2 nō talē confessi sunt filiationē qualem petrus: sed vnum ex multis eū estimabant: non vere filiū. vel et si precipuū qdez pre multis: non autē ex substātia p̄ris. vides aūt qualiter et filium reuelat pater: et patrē filius. Non em̄ ab alio est discere filium q̄ a p̄re: nec ab alio patrem q̄ a filio. quare et hinc manifestum est q fili⁹ est consubstantialis z coadorandus patri. Ostēdit autē xp̄s ex hinc iam multos crediturus: quod fuerat petrus confessus. vnde subdit. Et ego dico tibi: quia tu es petrus. Hiero. Ac si dicat. q2 tu mihi dixisti. Tu es xp̄s filius dei viui: et ego dico tibi: nō sermone casso et nullū op⁹ habēte: sed dico tibi: q2 meum dixisse fecisse est. Q2 tu es petrus. sicut enim ipse lumē apostolis donauit: vt lumen mundi appellentur: z cetera q a domino sortiti vocabula sunt: ita z simoni q credebat in petram xp̄m petri largitus est nomē. Aug. de cō. euā. Nullus tamē arbitret q hic petr⁹ nomē accepit. nō em̄ accepit hoc nomē nisi vbi ioānes ꝯmemorat ei dictum esse. Tu vocaberis cephas: quod interpretatur petrus. Hiero. Secundū aūt metaphorā petre recte dr̄ ei. Edificabo ecclesiaz meam super te. et hoc est qd̄ sequit. Et sup hāc petrā edificabo ecclesiam meā. Chry. i. in hac fide z confessione edificabo ecclesiā meam. Hinc ostendit multos iam crediturus qd̄ petrus confessus fuerat: et erigit eius sensum z pastorē ip̄m facit. Augu. in li. retrac. Dixi in quodā loco de apostolo petro: q in illo tanq̄ in petra edificata est eccl'ia: sed scio me post ea sepissime sic exposuisse qd̄ a dn̄o dictū est. Tu es petr⁹ z sup hāc pe. edifi. ec. meā. vt super hunc intelligeret: quē cōfessus est petr⁹ dicēs. Tu es xp̄s fili⁹ dei viui. ac si petr⁹ ab hac petra appellat⁹ personā ecclesie figuraret q sup hāc petrā edificatur. nō enim dictum est illi. Tu es petra: sed tu es petr⁹: petra autē erat christus: quem confessus simō sicut ei tota ecclesia cōfitet: dictus est petr⁹. Harū aūt duaꝝ sentētiaꝝ q sit probabilior eligat lector. Hila. Est aūt in nuncupatione noui noīs felix eccl'ie fundamētū: dignaq; edificatione illius petra q infernas leges z tartari portas et oīa mortis claustra dissolueret. vn̄ ad ostēdendā firmitatem ecclesie supra petraz fundate subditur. Et porte inferi nō p̄ua. aduer. eā. Gl. i. non separabunt eam a charitate mea z fide. Hiero. Ego portas iferi vitia reor atq; peccata: vel certe hereticoꝝ doctrinas p quas illecti hoies ducunt ad tartarū. Orige. Sed z singule spirituales neqtie i celestib⁹ porte sunt inferoꝝ: qb⁹ cōtrariant porte iustitie. Raba. Porte quoq; inferi z tormēta z blādimenta sunt persecutorū: sz z praua ifideliū opa inepraq; colloq

Margin notes: Qōpulchra. Notula vtilis. Tropologica expō.

porte sunt inferi:q̄ iter perditiõis ostēdunt. Chry. Nō aūt exp̄mit vtrū petre nō preualebunt:in qua edificat xp̄s ecclesiā:aut ecclesie quā edificat super petrā:tñ manifestū est:q̄ nec aduersus petram nec aduersus ecclesiā porte p̄ualēt iferorū. Chry. in li. thesau. Scḋm autē hāc dñi p̄missionē eccl'ia apostolica petri ab oī seductiōe hereticaq̄ circūuētiōe manet immaculata:super oēs p̄positos ꝛ ep̄os:et super omnes primates ecclesiarum ꝛ populorū in suis pontificibus in fide plenissima ꝛ auctoritate petri:et cum alie ecclesie quorundam errore sint verecunda te:stabilita inquassabiliter ipsa sola regnat:silentiū imponens et oim obturās ora hereticorū:et nos necessario salutis non decepti supbia neq̄ vino supbie debriati typū veritatis et sctē apostolice traditiōis vna cum ipsa cōfitemur ꝛ predicamus. Hie. Nemo aūt putet hoc de morte dici q̄ ap'li ꝯditiōi mortis subiti nō fuerint quorū martyria videat coruscare. Orige. Si ergo et nos p̄re nobis reuelāte:q̄ui est in celis quādo scꝫ ꝯuersatio n̄ra in celis est confessi fuerimus iesum xp̄m esse filiū dei viui:ꝛ nobis dicet. Tu es petr⁹ ꝛc. petra eīn est omnis qui imitator est xp̄i:aduersus quē aūt porte preualēt iferorū:ille neq̄ petra dicēd⁹ est:supra quā edificat xp̄s ecclesiam neq̄ eccl'ia:neq̄ ps eccl'ie:quā xp̄s edificat supra petrā. Chry. Deinde ꝛ aliū petri dicit honorem cū subdi tur. Et tibi dabo claues regni celorum. q.d. Sicut p̄r dedit me cognoscere:ita et ego aliquid dabo. s. claues regni celorum. Raba. Qui enim regē celorum maiori pre ceteris deuotione cōfessus est:merito pre ceteris ipse collatis clauib⁹ regni celestis donat⁹ est:vt constaret omnibus q̄ absq̄ ea cōfessione ac fide regnū celorū null⁹ posset intrare. Claues aūt regni celoꝝ ipam discretionē ꝛ potētiā nolat:potentiā qua liget et soluat:discretionē q̄ dignos vel indignos discernat. Glo. Vn̄ sequit. Et quodcūq̄ ligaueris. i. quēcunq̄ indignum remissione iudicaueris:dū viuit:indignus apud deū iudicabitur. Et quodcūq̄ solueris. i. quēcunq̄ soluendum iudicaueris dū viuit:remissionē pctōrum consequitur a deo. Ori. Vide aūt q̄ntā potestatē habet petra super quā edificatur ecclesia eius:vt ēt iudicia maneant firma quasi deo iudicāte per eā. Chry. Vide aūt qual'r xp̄s reducit petrū ad excelsam de ipso itelligētiā. Hec eīn ei se promittit daturū q̄ sunt p̄pria dei soli⁹. s. peccata soluere:ꝛ ecclesiā imutabilē facere inter tot persecutionū ꝛ tētationū p̄cellas. Raba. Hec autē ligandi atq̄ soluendi potestas q̄uis soli petro data videat a dño:tñ ꝛ ceterꝭ apostolis datur:necnō ēt nūc in ep̄is ac p̄sbyteris oī ecclesie. Sed ideo petr⁹ specialiter claues regni celoꝝ ꝛ p̄ncipatū iudiciarie potestatis accepit vt oēs per orbē credētes intelligāt q̄ q̄cūq̄ ab vnitate fidei vel societatis illi⁹ quolibet mō semetipsos segregāt:tales nec vinculis peccatorū absolui:nec ianuam p̄nt regni celestis igredi. Glo. Specialiter etiā cū petro concessit vt ad vnitatē nos inuitaret. Ideo enim eum principē apostoloꝝ cōstituit:vt ecclesia vnū principalē xp̄i haberet vicarium:ad quē diuersa mēbra ecclesie recurrerēt:si forte inter se dissentirēt. Qḋ si diuersa capita cēnt i ecclesia vnitatis vinculū rūperetur. Quidā autē dicunt q̄ ideo dicit. Super terram. Nō eīn data est potestas hoībus ligandi vel soluendi mortuos:sed viuos. Qui aūt mortuos solueret vel ligaret:nō super terrā sꝫ post terrā hoc faceret. Ex sentē. ꝯstantinopolis conciliū. Quomō autē presumūt quidā dicere de viuis tm̄modo hec dicta esse:an ignorant:q̄ iudicium anathematis nihil est aliud q̄ separatio? Euitādi sunt aūt illi q̄ a pessimis culpis detinēt:siue i viuis sint siue nō. A nocēte eīn semp resurgere necessarium est. Sed ꝛ augustini religiose memorie qui inter apl'ꝫ

Claues eccl'ie q̄ sunt.

Apl'ica auctoritas sup viuos ꝛ mortuos.

canos epos splenduit diuerse epistole recitate sunt significantes qd oporteret hereticos et post mortem anathematizare. Talē aūt ecclesia afficam traditionem: et alii aphricani epi seruauerūt. Sed et sctā romana ecclia quosdā epos post mortē anathematizauit lz p fide i vita sua nō eēnt accusati. Hiero. Istū locū epi et psbyteri nō intelligentes aliqd sibi de phariseorum assumunt supcilio: vt vel dānēt innocentes: vel soluere se noxios arbitrent cū apud dnm nō sntia sacerdotū sz reorum vita querat. Legimus in leuitico de leprosis vbi iubet ostēdere se sacerdotibus: et si lepram habuerint tūc a sacerdote imūdi fiant. nō qd sacerdotes leprosos faciant et imūdos: sz qd habeāt notitiā leprosi et nō leprosi: et pnt discernere qui mūdus: qve immūdus sit. Qūo g ibi leprosum sacerdos imūdum facit: sic et hic alligat vel soluit eps vel psbyter nō eos q insontes sunt vel innoxii: sed p officio suo cū peccatorum audierit varietates: scit q ligādus sit: q soluēdus. Orige. Sit g irreprehensibilis q alterū ligat vel soluit vt inueniat dignus ligare vel soluere i celo. Sz et ei q potuerit virtutibus portas obstruere inferorum: qsi pmiū dātur claues regni celorum. oēs eīn species virtutū cū qs eā ceperit operari: qsi ipē se adaprit ante eū: dno videlicet aperiēte eā p gratiā suā vt inueniat eadē virtus: et porta esse: et clauis porte. Forsitan autē et vnaqueqz virtus est regnū celorum.

Nota stabilis sententia.

¶ Tūc pcipit discipulis suis vt nemini dicerēt: qr ipē eēt iesus xps. Exinde cepit iesus ostēdere discipulis suis qr oporteret eū ire hierosolymā et multa pati a senioribus et scribis et pncipibus sacerdotū et occidi et tertia die resurgere.

¶ Orige. Postq petrus cōfessus ē xpz filiū dei viui: qr noluit h eos interim pdicare subdit. Tūc pcepit discipulis suis vt nemini dicerēt: qr ipē eēt iesus xps. Hiero. Sed cū supra mittēs discipulos ad pdicādū miserit eis: vt annunciarēt aduentū suū: videt esse cōtrariū qd hic pcipit: ne se dicant esse iesum xpm. mihi vr aliud eē xpz pdicare: aliud iesum xpz. Et xps cōe dignitatis ē nomē: iesus ppriū vocabulū saluatoris. Or. Ul tūc leniter qdē de eo ānūciabāt: qsi de magno et mirabili viro: xpm āt esse eū nōdū annūciabāt. Qui aūt vult etiā christū eū pdicatū pus ab aplis: dicet qm leuiter pmittere voluit eos mentionē nois sui vt interim facto silētio pdicatiōis huius hocipsum qd leuiter de christo auditū fuerat digerat in sensibus auditorum. Aut ita est soluenda questio: vt videantur ea que superius de annunciādo christo sunt dicta: nō ad tēpus pertinere quod fuit ante christi resurrectionem: sed ad tempora post futura. hic aūt que mandat vt nemini dicant: tunc apostolis cōuenire: inutile enim est ipsum quidem predicari: crucem autez eius tacere. Propterea precipit eis vt nemini dicerent: qr ipse est christus: et preparabat eos vt postmoduz dicant. Quoniam ipse est christus qui crucifixus est: et resurrexit a mortuis. Hiero. Quod ne quis putet nostre tantum esse intelligentie: sequitur: causas tunc prohibite predicatiōis exponit. Sequitur enim. Exinde cepit iesus osten. disci. suis. quia opor. eum ire hiero. et mul. pati a seni. et scri. et prin. sacerdo. et occide. et ter. die resur. Est autem sensus. Tūc me pdicate cum ista passus fuero: qr non prodest christum publice predicari et eius vulgare in populis maiestatē quem post paululū flagellatum visuri sunt et crucifixum. Chry. Qd eīn semel radicatū est et postea emittitur: si iterum plātet difficile retinebit apud multos: quod aūt infixuz semel est: et māsit postea immobile facile pducitur ad augmētum. ppter hoc aūt imorat tristibus pdicendis. et smonē multiplicat: vt aperiat dis

Questio soluitur.

scipulorũ mẽtes. Orige. Et vide qz nõ dixit. Cepit dicere vel docere sz ostẽdere: qm̃ sicut corꝑalia ostendi dñr: sic oñdi dñr a xp̃o ea q̃ loq̃bat. Nõ aũt sic puto eis q̃ corꝑaliter eũ multas patientẽ viderũt: ostẽsa fuisse ea que videbant: qũo discipulis ostẽsus est rõnabilis sermo de mysterio passionis z resurrectiõis xp̃i: z tũc quidẽ cepit ostẽdere. ꝯñr aũt postea capacioribus factis plenius demonstrauit: qz oẽ qd̃ cepit Jesus hoc perfecit. Oportebat aũt eũ ire in hierl̃m: vt occidatur q̃dẽ in hierosolymis q̃ sunt deorsum: regnet aũt resurgẽs in hierusalem celesti. postq̃ em̃ resurrexerit xp̃s: et aliis cõsurrexerunt ei: iã nõ deorsũ que erit hierl̃z vel domus orõnis in ea: sed sursum: patitur aũt multa a senioribꝰ hierl̃z terrene: vt glorificetur ab his q̃ capiũt beneficia eiꝰ celestibus senioribus. Tertia aũt die resurrexit a mortuis: vt eripiens a maligno acq̃rat eis q̃ liberati fuerãt hoc donũ vt baptizent spũ z aĩa z corpe i noĩe p̃ris z filij z spũsscti. q̃ sunt tres dies sil' ꝑpetuo instãtes eis q̃ p eos facti fuerunt filij lucis.

¶ Et assumẽs eũ petrꝰ: cepit increpare illũ dicẽs. Absit a te dñe: nõ erit tibi hoc. Qui ꝯuersꝰ dixit petro. Uade post me sathanas: scãdalũ es mihi: qz nõ sapis ea q̃ dei sunt: sed ea q̃ hominuz.

¶ Orige. Adhuc initia eoꝝ q̃ ostendebãt dicẽs xp̃s petrꝰ idigna hec filio dei viui arbitrabatur: et quasi oblitꝰ qm̃ filiꝰ dei viui: nihil dignũ increpatiõe facit aut agit: cepit increpare: z hoc est qd̃ dr̃. Et assumẽs eũ petrus cepit increpare illũ. Hiero. Sepe diximus nimij ardoris: amorisq̃z q̃ maximi fuisse petrũ in dñm saluatorẽ. Qui ergo post confessionẽ suã z premiũ saluatoris qd̃ audierat: nõ vult destrui cõfessionẽ suã: nec putat posse fieri vt dei filiꝰ occidat: assumit eũ in affectũ suum: vel separatim ducit: ne p̃ñtibus ceteris condiscipulis videat magr̃m arguere: et cepit illum increpare amantis affectu: et obstans dicere. Absit a te dñe. Uel vt melius habetur in greco. Propitiꝰ sis tibi dñe: nõ erit hoc. quasi necessariã haberet ꝓpitiatiõnẽ: cuiꝰ affectũ q̃dem suscipiẽs xp̃s ignorãtiã exprobrat. vñ sequit. Qui conuer. dixit pe. Uade post me satha. scanda. mihi es. Hila. Sciens em̃ dñs diabolice artis instinctũ: petro ait. Uade retro post me. i. vt exẽplo sue passiõis sequat. In eũ ꝟo per quẽ opinio hec suggerebat cõuersus adiecit. Satha. scãda. mihi es. Non em̃ conuenit existimare petro sathane nomẽ et offensionẽ scãdali deputari post indulta illa beatitudinis z potestatis tãta preconia. Hiero. Sed mihi error apostolicus de pietatis affectu veniẽs: nunq̃ incentiuũ videbitur diaboli. ꝑudẽs ergo lector ꝯsideret petro illã beatitudinẽ ac potestatẽ in futuro ꝓmissam nõ in presenti dataz: quã si statim dedisset et nunq̃ in eo praue confessiõis error inuenisset locũ. Chry. Quid etiam mirabile est hec pati petrũ q̃ de his reuelationẽ nõ suscepit. Ut em̃ discas q̃ neq̃ illa que de xp̃o ꝯfessus fuerat ex se locutus est: vide qualr̃ in his q̃ nõ reuelata sunt ei turbationẽ patiat. humana em̃ z terrestri cogitatione q̃ sunt xp̃i considerãs estimabat turpe z indignum esse ei q̃ pateret. Et iõ dñs subiecit. Quia nõ sapis ea que dei sunt: sed ea que hoim. Hiero. q. d. Mee volũtatis est et p̃ris: vt pro hoim salute moriar: tu tuã tm̃ cõsiderãs voluntatẽ non vis granũ tritici cadere in terram: vt multos afferat fructꝰ. z iõ qz cõtraria loqueris voluntati mee debes aduersarius appellari. sathanas em̃ interpretatur aduersarius siue cõtrariꝰ nõ tñ vt pleriq̃ putãt eadẽ sathanas et petrus snĩa cõdẽnãtur petro em̃ dr̃. Uade retro me satha. i. seq̃re qui cõtrarius es voluntati

Zelus petri.

imitati mee. Iste audit vade satha/na. et nō ei dr retro: vt subaudiatur. vade in ignem eternū. Orige. Dixit ergo petro. Uade post me. quasi de sistēti per ignorātiam ire post xpm. Sathana aūt dixit ei: qsi per igno/rantiā aliquid habēti ɔtrariū deo. Btūs autē ad quē cōuertit xp̄s etiā si corripiendi causa ɔuertitur. Sed quare dixit ad petrū. Scādalū mihi es: cum in psalmo dicat. Pax multa diligētibus legez tuā: et nō est illis scandalū. Sed respōdēdum est: qm̄ nō solū iesus nō scādalizat: sed nec ōis hō qui in dilectiōe dei perfect⁹ est: sed quātum ad se qui tale aliqd vel agit vel loqtur: scādalū est alte/ri: licz ille inscādalizabilis sit. Aut certe oēm discipl'm peccātez: scāda lū sibi appellat: sicut et paulus dice bat: quis scādalizat et ego nō vror.

Petr⁹ nō sa/thanas

Tūc iesus dixit discipl'is suis. Si qs vult post me ve/nire abneget semetipz: et tol lat crucē suā: et sequat me. Qui eñi voluerit aiam suaz saluā facere: pdet eam. Qui autē perdiderit animā suaz propter me: inueniet eam.

Chry. Postq̄ petr⁹ dixerat. Pro pitius esto tibi: neqq̄ erit tibi hoc. et audiuit. Uade retro me sathana. nō fuit dñs hac solū increpatiōe cō tentus: sed ex supabundātia voluit ondere incōuenientiam dictorū a pe tro et fructū sue passiōis. vñ subdit. Tūc iesus dixit discipl'is suis: si qs vult post me venire abneget semet ipsnz et tollat crucē suā et seqtur me. q. d. tu dicis mihi propiti⁹ esto tibi. Ego aūt dico tibi: qm̄ non solū me prohibere a passiōe nociuū tibi est: sed neqz saluari poteris nisi patia/ris et moriaris et vite abrenūcies sem per. et vide q̄ nō coactiuū facit ser/monē: nō eñ dixit. si volueritis opz vos hec pati: sed si qs vult: hoc aūt dicēs magis attrahebat. qui eñ li/bertati auditorē dimittit: magis at/

Conti/nuatio textus.

trahit. qui vo violētiam infert: mul totiēs ipedit. nō autē solis discipu/lis suis: sed et cōe hoc dogma orbi terrarū pponit dicēs. Si qs vult: id est si mulier: si vir: si rex: si liber: si seru⁹. Chry. Tria aūt sunt que dñr. Abneget semetipsum: et tollat crucē suā: et sequat me. Greg. in ho. Qr ni si qs a semetipso deficiat: ad eū qui sup ipsum est nō appropinqt. Sed si nosipsos relinqumus: quo ibim⁹ ex tra nos: vel qs est qui vadit: si se de/seruit? sed aliud sum⁹ p pctm̄ lapsi aliud per naturā cōditi. tūc ergo nos metipsos relinqm⁹ et abnegam⁹ cū vitamus qd̄ p vetustatē fuim⁹: et ad hoc nitimur ad qd̄ per nouitatē vo camur. Greg. sup ezech. Semetipsū ēt abnegat quicūqz mutat ad melio ra: et incipit esse qd̄ nō erat: et desinit esse qd̄ erat. Gre. xxiij. mora. Semet/ipsum ēt abnegat qui calcato typo supbie añ dei oculos se esse a se alie nū demōstrat. Orig. Quāuis aūt vi/deat aliqs a pctō abstinere: tñ nisi in crucē xp̄i crediderit nō pōt dici xp̄o cōfixus siue cruci. vñ sequit. Et tol lat crucē suā. Chry. Uel alr. Qui ne/gat aliū vel frēm vel famulū vł quē cūqz: et si flagellatū viderit: et qd̄cūqz patiētem nō assistit: non adiuuat: ita vult corpi nro nos nō ignoscere: vt si flagellauerit vel qd̄cūqz aliō fece rint: corpi non parcamus: hoc ei est parcere: sicut prēs tūc ignoscunt fi/liis: cū magris eos tradentes iusse rint: vt nō parcāt. Ne aūt estimes q̄ vsqz ad vba tm̄ et ɔtumelias opz ab negare seipm: ondit vsqz ad quantū abnegare seipsum oporteat: qr vsqz ad mortē etiā turpissimam. s. crucis: qd̄ significat in hoc qd̄ dicit. Et tol/lat crucē suā et sequat me. Hila. Se/quēdus eñ est dñs cruce assumpta passiōis sue: et si nō forte tñ volunta te comitādus est. Chry. Qr etiam la trones multa grauia patiunt: vt nō estimes q̄ passio malorum sufficiat: adiūgit causaz patiēdi cum dicit. Et sequat me: vt propter eum oia susti neas: et alias ei⁹ virtutes adiscas hoc est eñ seq christū vt opz: diligē

Abne/gatio suipi⁹.

tē esse circa virtutes: ⁊ pati oīa propter ipsum. Greg. Duobus etiā modis crux tollit: cū aut per abstinentiā affligit corpus: aut per cōpassionē proximi affligit animus. Sed q2 ipsius virtutibꝰ quedā vitia mixta sunt: dicēdū nobis est q abstinētiaꝫ carnis nōnunq̄ vana gl'ia obsidet: q2 dum tenuitas in corpe: dū pallor in vultu respicit: virtus patefacta laudat: cōpassionē vero animi plerūqꝫ latēter obsidet pietas falsa: vt hāc nōnūq̄ vsqꝫ ad condescēdēdum vitiis pertrahat. vñ ad hec excludēda subdit. Et sequatur me. Hiero. Uel aliť. Tollit crucē suam qui mūdo crucifigit: cui aūt mūdus crucifixus est seq̄tur dñm crucifixū. Chry. Deinde q2 graue videbať quod dictū est: per ea que cōsequūtur: id mitigat premia ponens supereminentia laboribus ⁊ malitie penas. vñ sequitur. Qui eñ voluerit aīam suā saluā facere perdet eam. Orige. Quod dupliť pōt itelligi. Primū sic. Si qs amator vite p̄ntis parcit aie sue timēs mori: ⁊ putās aīam suā p hanc mortē perire: iste volēs hoc modo saluare animā suam perdet eā: alienā illā faciēs a vita eterna. Si quis cōtēnens vitā presentē vsqꝫ ad mortem pro veritate certauerit: perdet quidē animā suā quātū ad vitā presentē: sed qm̄ pp̄ter christū perdet eā: magis eam saluā faciet in vitā eternaꝫ. Alio modo sic. Si quis intelligit que est vera salus: ⁊ acq̄rere vult eam ad salutē anime sue: iste abnegās semetipsum perdit quātū ad voluptates carnales animā suā propter christū: ⁊ perdēs aīam suaꝫ hoc modo: saluat eā per opera pietatis: dicēdo eñ. Qui voluerit: precedētem ⁊ sequētē vnū sensum eundē ostēdit. Si ergo qđ superius dixit. Abneget semetipsum: de morte corporali dixit: consequēter hoc de sola morte intelligere debemus dictū esse. Si autē abnegare seipsum est carnalē conuersationē reiicere: et perdere animaꝫ est deponere voluptates carnales.

¶ Quid eñ pdest homini si vniuersuꝫ mūdū lucretur: aīe vero sue detrimētum patiať? Aut quā dabit hō commutationem pro aīa sua? Filius eñ hoīs venturꝰ est in gl'ia p̄ris sui cū āgelis suis. ⁊ tūc reddet vnicuiqꝫ ſꝫ opa eiꝰ. Amē dico vobis: sūt quidā de hic stātibus q̄ non gustabūt mortē donec videāt filiū hoīs venietē ī regno suo.

¶ Chry. Q2 dixerat qui vult saluare perdet: ⁊ q̄ perdet saluabit: vtrobiqꝫ salutē ⁊ perditionē ponens: ne aliqs estimet equalē esse hincinde perditionē ⁊ salutē: subiungit. Quid enim prodest hoi si mū. vni. lu. aīe vero sue detri. pa. q. d. Ne dicas q qui pericula que propť xp̄m iminēt effugit: saluet aiaꝫ suā. i. vitā tēporalem. Sed pone etiā cum aīa. i. vita tp̄ali totū orbem terraꝝ: quid ex his hoi erit amplius aīa in perpetuū pereūte? Si eñ famulos tuos videres in letitia: te autē in malis vltis cōstitutꝰ: qđ lucrareris ex eoꝝ dñio? Hoc ēt in aīa tua reputa: cum carne lasciuiēte ipsa futurā perditionem expectat. Orig. Puto ēt q mundū lucrať qui nō abnegat semetipsum: nec perdit aīam suā quantū ad voluptates carnales: et ipse facit aīe sue detrimētum. Ideo duobꝰ nobis propositis magis est eligēdum vt mūdū pdamꝰ: ⁊ lucremur aīas n̄ras. Chry. Sed si regnaueris sup vniuersuꝫ orbē terraꝝ nō poteris aīam tuā emere. vñ sequiť. Aut quam dabit homo cōmutationē pro aīa sua? Ac si dicat. Diuitias si perdideris: poteris dare diuitias alias adeas redimēdas aīam aūt perdēs: nō poteris aiaꝫ aliquā dare: sed neqꝫ aliqđ aliđ. Quid aūt mirabile est: si in aīa hoc cōtigit etenī in corpe hoc vř cōtigere. Etsi ei x. milia diademata corpi insanabiliť egroto circūposueris: non curatur.

Nota la salus bus.

Orige. Et prima quidem facie cōmutatio aie est subā: vt det subām suā hō pauꝑib⁹: et saluet aīam suā. Sꝫ puto φ nō hꝫ aliqd hō: qd dans q̄si cōmutationē anime sue liberet eā de morte: de⁹ aūt pro aiabus hominū dedit ꝯmutationē preciosū sanguinē filij sui. Greg. Uel aliter pōt ꝯtinuari: qꝛ sctā eccl'ia aliud hꝫ tp̄s ꝑsecutiōis: ꝛ aliud pacis: redēptor noster ipsa ei⁹ tpa distinguit in p̄ce ptis: nā ꝑsecutiōis tpe ponenda est aīa: pacis aūt tpe ea q̄ ampli⁹ dñari p̄nt frāgenda sunt desideria terrena. vn̄ dr̄. Quid eīn pdest hoi? Hie. Prouocatis autē discipulis vt abnegarēt se ꝛ tollerēt crucē suā: grādis fit terror audiētiū. Idcirco tristib⁹ leta succedūt: ꝛ dicit. Fili⁹ eīn ho. vē. est in gl'ia patris sui cū ange. suis. Times mortem? audit gloriā triūphātis. Uereris crucē? ausculta angelorū ministeria. Orige. q. d. Nūc q̄dē fili⁹ hois venit: sꝫ nō i gloria. nō enim decebat eum in gloria constitutū pctā nostra portare: sed tunc veniet in gloria: cū ante preparauerit discipulos suos fact⁹ sicut illi: vt illos faceret sicut est ipse cōformes gl'ie sue. Chry. Non autē dixit in tali gl'ia i quali est pr̄: ne altitatē gl'ie suspiceris: sed ait. Gl'ia pris: vt eadē gl'ia ondat. Si āt gloria vna est: manifestū φ ꝛ subā vna ē. Quid ergo times petre mortē audiens? tunc me videbis in gl'ia. Si aūt ego in gl'ia: ꝛ vos: sed tn̄ dicens gloriā: terribilia imiscuit in mediū iudiciū introducens. vn̄ sequitur. Et tunc reddet vnicuiqꝫ ꝑm opera ei⁹. Hiero. Nō est eīn distinctio iudei ꝛ gentilis: viri ꝛ mulieris: pauperū ꝛ diuitū: vbi nō ꝑsone: sed opa ꝯsiderant. Chry. Hoc autē dixit nō solū pctōrib⁹ penas ꝯmemorans: sed iustis brauia ꝛ coronas. Hiero. Poterat aūt apostolorū tacita cogitatio istiusmodi scandalū sustinere. Occisionē ꝛ mortē nūc dicis esse futurā: φ aūt pmittis te affuturū i gl'ia in tpa lōga differt. Preuidēs ḡ occultorū cognitor qd possent obijcere: p̄sēte timorē p̄nti cōpensat p̄mio dicēs. Amē dico vobis: sunt qdā de hic stā. q̄ nō gu. mortē do. vi. fi. ho. ve. in re. suo. Chry. Uolēs ergo mōstrare qd est illa gl'ia in q̄ postea venturus est: eis in p̄nti vita reuelauit sicut possibile erat eos discere: vt neqꝫ i dn̄i morte iā doleant. Remi. Quod ergo hic dr̄: impletū est in trib⁹ discipulis: qb⁹ dn̄s trāffigurat⁹ in mōte gaudia eterne repromissiōis ondit: qui viderunt eum in regno suo venientem. i. in ea claritate fulgentē in q̄ peracto iudicio videbit ab oībus sctis. Chry. Propt̄ hoc aūt nō p̄dicit noia eorū q̄ ascensuri erant in montē: qꝛ reliq̄ valde concupiscerēt seq: exēplū illi⁹ glorie visuri: et grauiter tulissent velut despecti. Greg. Uel regnū dei p̄ns ecclesia vocat: et qꝛ nōnulli ex discipulis eius vsqꝫ adeo in corpe victuri erant vt eccl'iā dei ꝯstructā ꝯspicerēt: ꝛ ꝯtra hui⁹ mundi gloriā erectā: cōsolatoria pmissione: nūc dr̄. Sunt qdā de hic stantibus. Orig. Moraliter aūt verbū dei his q̄ nouiter inducūtur ad fidem: formam habet serui: perfectis autem venit in gloria patris sui. Angeli autē illius sunt prophetarū sermones: quos non est possibile ante spiritualiter intelligere: nisi cum sp̄ualiter intellectum fuerit verbū xp̄i: vt videātur simul apparere in maiestate. Tunc autem dabit vnicuiqꝫ de gl'ia sua ꝑm actū eius: qꝛ quanto quis melior fuerit in actibus suis: tanto spiritualius intelligit xp̄m vel pphetas ipsius. Stantes autem vbi stat iesus: sunt q̄ fundatas habent apud iesum ale bases. Ex quibus qui melius stant dr̄ nō gustare mortē donec videāt verbū dei: qd venit in regno suo vidēs eminētiā dei: quum videre non p̄nt q̄ diuersis inuoluti sunt pctis: qd est mortē gustare: q̄ peccans aīa morit. Sicut eīn vita ē ꝛ panis viu⁹ q̄ de celo descendit: sic ꝛ inimica ei⁹ mors panis est mortu⁹. Ex istis aūt panibus quidā modicū māducant tantum gustantes: quidā aūt abun

Margin notes: Gl'ia xp̄i q̄ sit. — Predictio transfigurationis. — Uita panis est.

dātius.q̄ eñ raro ꝛ modicū peccāt
tm̄mō gustāt mortē:q̄ aūt perfectiꝰ
susceperint spūalē ꝟtutē:nō gustāt
eā3:sed viuo pane semꝑ vescunt.qꝫ
autē dicit:donec videāt:nō diffinit
tp̄s vt postq̄ꝫ transierit illud donec
fiat qn̄ ante nō fuerat factū:sed rē q̄
necessaria est exponit.q̄ ei semel vi-
deret eū i glīa eiꝰ iā nequaq̄ꝫ gustabit
mortē. Ra. Sctōs aūt morte gusta-
re testat:a q̄bus mors corporis qua
si libādo gustatur:vita vero anime
possidendo tenetur. ¶ Cap. xvij.

**Et post dies sex as-
sumpsit iesus pe-
trū ꝛ iacobū ꝛ io-
hānē fratrē eiꝰ ꝛ du
xit illos i mōtē ex
celsum seorsu3:ꝛ trāsfigura
tus ē an̄ eos. Et resplēduit
facies eiꝰ sicut sol. Vestimen
ta autē eiꝰ facta sunt alba si
cut nix. Et ecce apparuerūt
illis moyses ꝛ helias cū eo
loquentes. Rn̄dēs aūt pe-
trus:dixit ad iesu3. Dn̄e:bo
nū est nos hic esse:si vis fa-
ciamus hic tria tabernacu-
la:tibi vnum:moysi vnum:ꝛ
helie vnum.**

¶ Remi. Claritatē sue visiōis qua3
ꝓmiserat dn̄s discipulis suis i hac
trāsfiguratiōe habita in mōte post
sex dies compleuit.vnde d̄r. Et post
Cōcor sex dies assumpsit pe.ꝛ iac.ꝛ io.fra.
dia e- eius. Hiero. Queritur aūt quō post
uange- sex dies assūpsit eos:cū lucas euā-
liorum gelista octonariū nūerū ponat:sed
facilis est rn̄sio:qꝛ hic mediū ponun
tur dies:ibi pmꝰ addit ꝛ extremꝰ.
Chry. Ideo autem nō confestim fa
cta promissiōe eos sursum ducit:s3
post sex dies:vt reliq̄ discipli nihil
patiāt hūanū.i.aliquē inuidie mo-
tū.vel vt hoꝝ dierū spatio vehemē
tiori ꝯcupiscētia repleti:q̄ assumen

di erāt sollicitamēte accederēt. Ra.
ba. Merito aūt post sex dies glīam Anagō
illā ōndit:qꝛ post sex etates futura gica ex
ē resurrectio. Orig. Vl' qꝛ in sex die pō.
bus totꝰ pfecti nūeri factꝰ ē visibi
lis mundꝰ:q̄ trāscēdit oēs res mun
di:pōt ascēdere sup mōtē excelsu3:
ꝛ gloriā aspicere ꝟbi dei. Chry. Iō
autem hos tres assumpsit:qm̄ alius
potiores erāt. Intēde aūt q̄r mat-
theus nō occultat eos q̄ sibi ꝓposi-
ti sunt.hoc eñ ꝛ ioānes facit preci
puas petri laudes cōmemorās. Ab
emulatione eñ ꝛ vana gloria mun-
dus fuit apostoloꝝ chorꝰ. Hila. In
tribus aūt assumptis de trium ori-
gine:Sem:Cham:ꝛ Japhet:futura
electio xp̄i ostenditur. Raba. Vel
tres solūmō discipulos secū ducit
qꝛ multi sunt vocati:pauci vero ele
cti. Vel qꝛ q̄ nūc fidē sctē trinitatis
incorrupta mēte seruāt:tūc eterna
eiꝰ visiōe letant. Re. Ostēsurꝰ aute3
dn̄s gloriā sue claritatis discipulis:
duxit eos in mōtē.vn̄ sequit.ꝛ duxit
illos in montē excelsum seorsu3. In
quo docet:qꝛ necesse est oibꝰ q̄ deū
ꝯtēplari desiderāt:vt nō in infimis
voluptatibꝰ iaceāt:s3 amore super-
norū semꝑ ad celestia erigant:et vt
ōndat discipulis ꝙtenꝰ gloriam di
uine claritatis non in huius seculi
ꝓfundo q̄rant:sed in celestis beati
tudinis regno. Ducunt āt seorsu3:
qꝛ scti viri toto aio ꝛ fidei intētiōe
separati sunt a malis funditusqꝫ se
parabunt in futuro:vl' qꝛ multi vo-
cati pauci vero electi. Sequitur. Et
trāsfiguratꝰ est an̄ eos. Hie. Qualis
enim futurꝰ est tp̄e iudicij talis apo
stolis appuit. Nemo aūt putet pri-
stinā eū formā ꝛ faciē perdidisse vel
amisisse corpis ꝟitatē ꝛ assumpsisse
corpꝰ spiritale vel aereū. Sed quō
transfiguratꝰ sit euangelista demō-
strās dicit:resplenduit facies eius
sicut sol:vestimenta aūt eius facta
sunt alba sicut nix. Ubi splendor fa
ciei ostenditur:ꝛ cādor describitur
vestiū:nō substātia tollitur:sed glīa
cōmutat. Certe transformatus est
dn̄s in eam gloria3 qua venturꝰ est

postea in regno suo. Transformatio splendorem addidit: faciem nõ subtraxit: et si eorpus spiritale fuerit. vñ et vestimenta mutata sunt: q̃ in tantũ fuere cãdida vt alius euãgelista dixerit: qualia fullo super terram non posset facere. hmõi aũt corporale ẽ et tactui subiacet: nõ spiritale et aereũ: qḋ illudat oculos: et tm̃ in phãtasmate aspiciat. Chrys. Si autẽ facies dñi resplẽduit sicut sol: et scti sicut sol fulgebũt: nũquid erit equalis claritas dñi et seruorũ? nequaq̃. Sed qr nihil lucidius inuenitur sole: iccirco ad manifestandũ exẽplũ future resurrectionis: et facies dñi resplendere: et iusti fulgere dicũtur sicut sol. Orige. Mystice autem cum aliquis transcenderit sex dies sm q dixi mus: videt transfiguratũ iesum ante oculos cordis sui. Diuersas enim habet verbũ dei formas apparens vnicuiq sm q videnti expedire cognouerit: et nemini supra quod capit semetipsum ostendit. vnde nõ dixit simplr. Trãsfiguratus est: sz Corã eis. In euãgeliis enim iesus simpliciter intelligitur ab eis qui non ascendũt per exercitationẽ verborũ spiritalium super excelsum sapientie montẽ. Eis aũt qui ascendũt: iam non sm carnem cognoscitur: sed deus verbũ intelligitur. Coram his ergo transfiguratur iesus: et nõ corã illis q̃ sunt deorsum in conuersatione terrena viuentes. Hi autẽ corã quibus transfiguratur: facti sunt filij dei et ostẽditur eis sol esse iustitie: et vestimẽta ipsius fiunt candida sicut lumen que sunt sermones et litere euangeliorum quibus iesus est indutus secundũ illa que ab apostolis dicunt de eo. Glo. Uel vestimẽta christi sanctos significant de quibus esaias. omnibus his velut vestimento vestieris: et viui operantur: qr candidi erunt virtutibus: et omnis vitiorũ estus ab eis remotus erit. Sequitur. Et appa. illis moy. et heli. cum eo loquentes. Chry. Hoc autem multas habet rõnes. Et prima quidem

Tropologia plchra.

est hec. Quia enim turbe dicebant eum esse heliam vel hieremiam aut vnum ex prophetis: capita prophetarum secũ ducit: vt saltem hinc videatur differentia seruorũ et domini. Alia rõ est. Qr enim continue iesum accusabant iudei tanq̃ transgressorẽ legis et blasphemum: patris sibi gloriã vsurpantẽ: vt ostendatur ab vtraq accusatione innoxius: eos qui in vtroq fulserunt in mediũ ducit: etenim moyses legem dedit: et helias pro gloria dei emulator fuit. Alia rõ est: vt discant qm̃ mortis et vite potestatẽ hz: propter hoc et moysen q̃ morte defecerat: et heliã qui nondũ mortẽ passus fuerat in mediũ ducit. Aliã causam et ipse euangelista reuelat. s. monstrare crucis gloriam et mitigare. Petrum et alios discipulos passionem timentes. Loqbantur enim: vt alius euãgelista dicit: de excessu quẽ completurus erat in hierusalem: vnde eos in medium ducit q̃ se morti exposuerunt pro his que deo placebant: et pro plebe credentiũ. Etenim tyrãnis vterq se libere p̃sentauit Moyses quidem pharaoni: helias autem achab. Ducit autẽ et propter hoc eos in mediũ: volebat enim q discipuli illorũ priuilegia zelarẽt: vt scz fierẽt mansueti sicut moyses: et zelantes sicut helias. Hila. Qḋ etiã moyses et helias ex omni sanctorũ numero assistunt medius inter legez et prophetas xps in regno est. Cum his enim israelem quibus testibus predicatus est iudicabit. Origeñ. Si quis etiam intelligit spiritalem legem conuenientẽ sermonibus iesu: et in prophetis absconditã xpi sapientiã ille vidit moysen et heliam in gloria vna cum iesu. Hiero. Considerandum est etiam q scribis et phariseis de celo signa poscentibus dare noluit: hic vero vt apostolorũ augeat fidem dat signũ de celo: helia inde descendente quo cõscenderat: et moyse ab inferis resurgente q et achaz p esaiam precipitur: vt petat sibi signum de inferno vel de

Moyses et helias q̃re p̃sentes.

excelso. Orig. Quid aūt feruid⁹ pe tr⁹ dixerit subdit. Rūdit aūt petr⁹ di. ad iesu3: dn̄e bonū est nos hic es se, Q2 em̄ audiuit ꝙ op3 cū hierosolymā ire: adhuc timet ꝓ x̄po: s3 post increpationē3 nō audet dicere-fur sus. ꝓpiti⁹ esto tibi: sed idem occulte ꝑ alia signa isinuat. Q2 em̄ videbat multā quietā ꝛ solitudinē cogitauit cōuementē ibi stationē esse ex loci dispositione: qđ significat dicens. Bonū est nos hic eē. vult etiā ibi semper esse: ideo tabernaculoꝝ meminit dicēs. Si vis faciam⁹ hic tria tabernacula. Cogitauit eni3 ꝙ si hoc fieret nō ascenderet hierosolymam: ꝛ si non ascenderet christus non moreref. Ibi enim sciebat scribas insidiari ei. Cogitabat etiam ꝙ helias aderat: qui in montē ignē descēdere fecit: ꝛ moyses qui intrauit nebulam ꝛ deo locutus est: vnde occultari poterant vt nullus persecutorum sciret vbi esset. Re. Uel aliter. Uisa dn̄i maiestate ꝛ duorum seruorū: petr⁹ adeo delectat⁹ est: vt cuncta tēporalia obliuioni traderet: ꝛ ibi in ꝑpetuū vellet manere. Si aūt petr⁹ sic accēsus est quanta erit suauitas ꝛ dulcedo videre regē i decore suo: ꝛ īteresse choris angeloꝝ ꝛ oim̄ sanctoꝝ? In eo sane qđ ait petrus. Dn̄e si vis: deuotionem subditi ꝛ obediētie serui ostendit. Hie. Erras tn̄ petre: ꝛ sicut ali⁹ euāgelista testat: nescis qđ dicas. Noli tria tabernacula q̄rere: cū vnū sit tabernaculū euāgelij in q̄ lex ꝛ ꝓphe recapitulāda sunt. Si aūt q̄ris tria tabernacula nequaq̄ suos cū dn̄o cōferas: s3 fac tria tabernacula: immo vnū pr̄i ꝛ filio ꝛ sp̄ūctō: vt quoꝝ est vna diuinitas vnū sit ꝛ i pectore tuo tabernaculū. Remi. Errauit etiā: q2 voluit vt regnum electorum constitueref in terra: quod dn̄s promiserat dare in celis. Errauit etiam: q2 oblit⁹ est se ꝛ socios suos eē mortales ꝛ absq3 gustu mortis voluit subire eternam felicitatem. Raba. Et in eo ꝙ celesti conuersationi tabernacula facienda putauit: in qua domus necessaria nō erat: cū scriptū sit, Templum non vidi in ea.

Anagogica expō.

¶ Adhuc eo loq̄nte: ecce nubes lucida obūbrauit eos. Et ecce vox de nube dicēs. Hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacuit: ip̄m audite. Et audiētes discipli ceciderūt in faciem suā ꝛ timuerūt valde: ꝛ accessit ies⁹ ꝛ tetigit eos: dixitq3 eis. Surgite ꝛ nolite timere. Leuātes āt oculos suos neminē viderūt: nisi solū iesu3. Et descēdētibus illis de mōte precepit ies⁹ dicēs. Nemini dixeritis visionē hāc: donec fili⁹ hois a mortuis resurgat.

¶ Hie. Qui carnale ex frōdib⁹ aut tentorijs q̄rebant tabernaculū nubis lucide operiunt vmbraculo. vn̄ dr̄. Adhuc eo loq̄nte: ecce nubes lu. obū. eos. Chry. Cū dn̄s cōminat nubē tenebrosam ondit sicut in syna. hic aūt q2 nō terrere volebat: s3 docere nubes apparuit lucida. Orige. Lucida aūt nubes obūbrās sctōs ē virt⁹ paterna vel forte sp̄ūsctūs. dicā ēt saluatorē nr̄m esse lucidā nubē q̄ obūbrat euāgeliū ꝛ legē ꝛ prophetas: sicut itelligūt q̄ pn̄r aspicere lumē ipsi⁹ in p̄missis. Hie. Q2 vo imprudēter īterrogauerat petr⁹: ꝓpterea dn̄i r̄nsionē nō meret: sed pr̄ rn̄det ꝓ filio. vt verbū dn̄i cōpleref. Qui me misit ipe de me testimoniū ꝑhibet. Chry. Neq3 aūt moyses loq̄tur neq3 helias: s3 pr̄ oib⁹ maior vocē emittit ex nube: vt discipuli crederēt: ꝙ a deo hec vox erat. Sēp em̄ appere solet de⁹ in nube: sicut scriptū ē. Nubes ꝛ caligo i circuitu ei⁹. ꝛ hoc est qđ dicit. Et ecce vox de nube. Hier. Uox quidem patris de celo loquentis auditur que testimonium perhibeat filio: ꝛ petrum er-

Nubes q̄ itelligatur.

tote fublato doceat veritatem:immo p petrum ceteros apostolos. vñ subdit dicés. Hic est filius meus dilectus: huic est faciendum tabernaculum: huic obtemperandũ. Hic est fili⁹: illi serui sunt: debét ꝛ ipsi nobiscum in penetralibus cordis sui domino tabernaculũ pparare. Cryſ. Ne igit timeas petre. Si em potés est deus: manifestum qꝛ et filius similiter potés est. si em diligit ne timeas. nulł⁹ em eũ qué diligit ꝑdit. nec tn equaliter eũ diligis genitori. Neqꝫ aũt solũ diligit eum qꝛ genuit: sꝫ ꝛ qꝛ vni⁹ est voluntatis cum ipso. Sequit em. In quo mihi complacui: ac si diceret. In quo requiesco qué accepto: qꝛ oĩa q̃ sũt p̃ris cũ diligétia exequitur: ꝛ est volũtas vna ipsius ꝛ p̃ris: q̃re et si crucifigi vult non contradicas. Hila. Hunc ergo esse filiũ: hunc dilectũ: hunc cõplacitũ: sed ꝛ hũc audientiũ vox de nube significat dicens. Ipm audite: vt. s. idoneus ipse ꝓceptorũ taliũ auctor eét: qui seculi dãnũ: crucis volũtaté obitũ corporis: et post hec regni celestis gl̃iam facti confirmasset exéplo. Remi. Dicit ergo. Ipsum audite: ac si aliis verbis diceretur. Recedant vmbre legales ꝛ typi ꝓphetarum: ꝛ solum coruscũ lumen euãgelij sequamini. siue iõ ait. ipsum audite: vt illum esse ostéderet qué moyses predixerat dicens. Prophetam suscitabit vobis deus de fratribus vestris tanq̃ me audietis ipm. Sic ergo domin⁹ vndiqꝫ habuit testes: ex celo vocé patris: ex paradiso heliã: ex inferis moysen: ex hominib⁹ apl'os: vt i nomine iesu oé genu flectatur: celestium: terrestrium: et infernorum. Orige. Vox autem de nube aut ad moysen ꝛ heliam loquit: qui desiderabant videre filium dei ꝛ audire eum: aut discipulos docet. Glo. Notandum aũt q bene conuenit mysterium secũde regeneratio- nis: que. s. erit in resurrectione: vbi caro resuscitabitur cum mysterio prime: que est in baptismate: vbi anima resuscitatur. In baptismate eniꝫ

Cõparatio baptismi ꝛ resurrectionis.

christi operatio toti⁹ trinitatis oñsa est. Fuit enim ibi filius incarnatus: apparuit in columbe specie spiritussanctus: et pater fuit ibi in voce declaratus. Et similiter in transfiguratione que est sacramentuꝫ secunde regenerationis tota trinitas apparuit: pater in voce: filius in homine: spiritussanct⁹ in nube. Queritur autem quare spiritussanctus ibi in columba: hic in nube declaratus est. Dona si quidem sua per species declarare solet. Innocentiam autem in baptismate donat: que per auem simplcitatis designatur. Daturus est autem claritatem et refrigerium in resurrectione: ideo in nube refrigerium: in fulgore nubis claritas resurgentium corporum designatur. Sequitur. Et audi. discip. ccci. in fa. suam et timue. valde. Hieron. Triplicem autem ob causam pauore terrentur: vel quia se errasse cognouerant: vel quia nubes lucida operuerat eos: aut quia dei patris vocem loquentis audierant. Humana enim fragilitas conspectum maioris glorię ferre non sustinet: ac toto animo et corpore et cõtremiscens ad terram cadit: quãto enim quis ampliora quesierit: tãtomagis ad inferiora collabitur si ignorauerit mensuram suam. Remi. In eo vero q sancti apostoli in faciem ceciderunt fuit iudicium sanctitatis: quia sancti in faciem cadere dicuntur: impij vero retrorsum. Chry. Sed cum ante in christi baptismo quando talis etiam vox de celo delata est nullus ex turba qui aderat tale aliquid passus est: quomodo discipuli in monte ceciderunt? quia. s. solitudo: altitudo: et silétium erat multum ꝛ transfiguratio stupore plena: ꝛ lumen purum: ꝛ nubes extensa: ex quibus omnib⁹ stupor in eis cõgregabatur. Hiero. Qꝛ vero illi iacebant: ꝛ surgere non poterant: ipse clementer accedit: ꝛ tangit eos: vt tactu fuget timoré et debilitata mébra solidentur: ꝛ hoc est quod dicit. Et accessit iesus et tetié

Iudiciũ sctitatis.

[illegible] os. quos autē manu sanauerat [...]iā sanauit imperio. vñ sequit. Dixitq̧ eis: surgite et nolite timere. Primū timor expellit vt postea doctrina tribuat. Sequit. Le. aūt ocu. suos ne. vi. nisi so. iesum. qđ rōnabiliter factū est: ne si moyses ꝛ helias perseuerassent cū dño patris vox videret incerta: cui potissimum daret testimoniū. Vidēt etiā Jesum stātē ablata nube ꝛ moysen ꝛ heliam eua nuisse: qꝛ postq̄ legis ꝛ pphetarum vmbra discesserat: vtrūq̧ in euangelio reperit. Sequit. Et descēdētib⁹ illis de monte precepit eis iesus dicens. Nemini dixe. visi. hanc: do. fi. ho. a mor. resur. Non vult ergo in pplos pdicari: ne ꝛ icredibile esset p rei magnitudine: ꝛ post tantā gloriā apud rudes aios sequens crux scādalū faceret. Remi. Siue qꝛ si maiestas illi⁹ diuulgaret in pplo: ppli ipedirēt dispēsationē passiōis ei⁹: resistēdo principibus sacerdotū: et sic redēptio humani gñis retardaret. Hila. Silentiū etiā reruꝫ gestarum quas viderāt imperat: vt cum essent spiritusancto repleti: tunc gestoruꝫ spiritalium testes essent.

¶ Et iterrogauert eū discipuli ei⁹ dicētes. Quid ergo scribe dnt q̧ heliā oporteat primo venire? At ille rñdēs ait eis. Helias q̄dē ventur⁹ est: ꝛ restituet oia. Dico aūt vobis: qꝛ helias iā venit ꝛ nō cognouerūt eū: sꝫ fecerūt in eo quecūqꝫ volueȓt. Sic ꝛ filius hominis passurus ē ab eis. Tunc intellexerunt discipuli: quia de ioāne baptista dixisset eis.

¶ Hiero. Traditio phariseorum est iuxta malachiā pphetam: q̧ helias veniat añ saluatoris aduētū: ꝛ reducat cor patrum ad filios ꝛ filioꝝ ad pres: ꝛ restituat oia in antiquum statū. Estimant ergo discipuli transformationē glie hāc eē: quā in mōte viderāt. Et iō dr. Et iterro. eū discip. eius di. qđ ergo scri. di. q̧ heli. oportet primū ve. Ac si diceret. Si iaꝫ venisti in gloriā quō pcursor tu⁹ non apparet? maxime aūt hoc dicunt: qꝛ heliā nouerāt recessisse. Chry. Non aūt aduētum helie discipuli de scripturis sciebāt: sꝫ scribe eis manifestabant: ꝛ ferebant hic sermo in plebe idocta: sicut et de xpo. Nō aūt vt oportebat aduēt⁹ xpi ꝛ helie: ꝛa scribis iterptabat. Scripture eīn duos dant xpi aduent⁹: xū. s. q̄ factus est: ꝛ eū qui futur⁹ est. Sed scribe plebē euertētes scđm aduētum solū commemorabant plebi: ꝛ dicebant. Qm̄ si hic est xps oportebat heliā pueniре. Est igitur solutio quā christus induxit. Sequitur. At ille respondēs ait heli. quidē ven. est: ꝛ resti. omnia. Dico aūt vobis qꝛ helias iā ve. Ne autē estimes eū in sermone errasse. si qñq̧ dicit heliam venturū: ꝛ qñq̧ venisse. cū eīn dicit q̧ helias venturus est: ꝛ restaurabit oia: de ipso helia in propria persona loquit: qui qđē restaurabit oia: dū corriget infidelitatē iudeorū: q̄ tunc inuenient: quod est conuertere corda patrum ad filios. i. iudeorum ad apostolos. Aug. de que. euā. Vel restituet oia. id est eos quos antichristi psecutio perturbauerit: vel vt ipse restituat moriendo que debet. Chry. Si autē tot bona erūt ex helie pñtia: quare tūc nō eū misit? Dicem⁹ qꝛ ꝛ tūc xpꝫ estimantes heliā non crediderūt ei. Tūc aūt helie credent: qꝛ cum post tātā expectationē venerit annūciās iesum: facili⁹ suscipiēt q̄ ab eodē dicentur. Cū vero dicit q̧ helias iam venit. Joannē heliam vocāt: pp̄ter mysteriū modū. sicut eīn helias scđi aduent⁹ precursor erit: ita ioannes precursor fact⁹ est primi. pp̄ter hoc aūt ioannē heliā nolat: vt ostendat primū suum aduētum veteri testō ꝛ prophetie conuenire. Hier. Ipse ergo q̄ vētur⁹ est in scđo saluatoris aduētu iuxta corpis fidē: nūc p ioānē ve[...]

Duo aduēt⁹ christi.

nit in virtute z spũ. Seqtur. Et non cognouerũt eũ: sed fecerũt in eo q̃cunq̃ voluerunt: hoc est sp̃reuerũt: z decollauerũt eũ. Hila. Ut dñi aduentũ p̄nũciãs passionẽ quoq̃ precurreret: z iniurie z vexationis exẽplo. vñ sequit̃. Sic et fi. ho. paſ. est ab eis. Chry. In q̃ opportune suã passionẽ cõmemorat ex passiõe ioãnis multã eis p̃bẽs cõsolationẽ. Hie.

Qõeuã sciũa. Querit̃ ergo cum herodes z herodias ioannẽ interfecerint: qũo ipsi quoq̃ iesum crucifixisse dicant̃: cũ legam⁹ eũ a scribis et pharisceis interfectũ? Et breuiter r̃ndendũ q̃ in ioãnis nece phariscoꝝ factio ꝯsenserit: z in occisione dñi herodes iũxerit voluntatẽ suã: q̃ illusum atq̃ despectũ remisit ad pilatũ vt eũ crucifigeret. Raba. Ex indicio aũt passiõis sue quã dñs eis sepi⁹ p̄dixit z precursoris sui quã iã completã cernebãt discipuli cognoscebãt ioãnẽ sibi in helie vocabulo demonstratũ esse. vñ sequit̃. Tunc intel. discip. q: de io. bap. dixiſ. eis. Orige. Qđ autẽ dixit ꝑpter ioannẽ helias iã venit: nõ aĩa helie est intelligenda: ne incidam⁹ in dogma trãscorporationis qđ alienũ est ab ecclesiastica veritate: sed sicut angelus predixit. Uenit in spiritu z virtute helie.

Et cũ venisset ad turbaz accessit ad eũ hõ genib⁹ prouolut⁹ añ eũ dicẽs. Dñe miserere filio meo: q: lunatic⁹ est z male patit̃. Nã sepe cadit ĩ ignẽ: z crebro in aquaz. Et obtuli eũ discip̃lis tuis: z ñ potuerũt curare eũ. R̃ñdẽs aũt iesus ait. O gñatio icredula z p̃uersa: quousq̃ ero vobiscum? Usq̃quo patiar vos? Afferte huc illũ ad me: z increpauit illũ iesus: z exijt ab eo demonium: z curatus est puer ex illa hora.

Orige. Cõcupiscens petrus spectabilẽ illã vitã: z p̄ponẽs vtilitatez suã vtilitatibus plurimoꝝ dicebat. Bonũ est nos hic esse. Sed qm̃ charitas nõ q̃rit q̃ sua sunt: hoc qđ videbat̃ bonũ petro: nõ fecit iesus: s; quasi de monte excelso diuinitatis descẽdit ad turbã: vt qui non poterãt ascẽdere sursũ ꝑpter infirmitatẽ aiarũ suarũ illis proficiat. Uñ dr̃. Et cũ venisset ad turbã. Nisi eñ cũ discipulis suis electis venisset ad turbã: nõ accessisset ad eũ ille de q̃ subdit̃. Accessit ad eũ hõ genib⁹ ꝑuolut⁹ añ eũ dicẽs. Dñe miserere filio meo. Ubi ꝯsiderandũ est q̃ q̃cq̃ q̃ patiant̃: credunt z deprecant̃ pro sua salute: q̃cq̃ aũt ꝑ eis alij faciũt sicut nũc q̃ genib⁹ voluit̃: ꝑ filio rogat: q̃cq̃ vero a semetipo saluator ẽt a nullo rogat⁹ sanat. Primo ãt q̃ram⁹ q̃d est qđ sequitur. Q: lunaticus est z male patit̃. Medici ergo loquunt̃ q̃ volũt: q̃ nec imundũ sp̃m arbitrant̃: s; corporalẽ aliquã passionẽ: z dicũt humida moueri in capite ẽm aliquã cõpassiõnẽ ad lumẽ lunare: qđ humidã h; naturã: nos autẽ q̃ euãgelio credim⁹: dicem⁹ hanc passiõez imũdũ sp̃m in hoib⁹ opari. Obseruat eñ quedã scismata lune: z sic operat̃: vt ab obseruatiõe lune pati holes mentiantur: z ꝑ hoc culpabilẽ dei creaturã oñdat: sic z aliĩ demones ẽm aliqua stellaꝝ scismata insidiant̃ hoib::s: vt iniquitatem cũ in excelso loquit̃: quasdã stellas dicentes maleficas: quasdã beneficas: cum nulla stella a deo sit facta vt male faciat. In hoc autem quod subditur. Nam se. ca. in ig. z cre. in aquã. Chry. Cõsiderãdum est q̃ nisi ꝓuidentia hic hõ esset poti⁹ oĩ dũ; perisset. Demõ eñ q̃ ipsum in ignez z in aquã mittebat interfecisset eũ oĩno: nisi deus eũ refrenasset. Hier. Qđ aũt dt̃. Et ob. eũ dis. tu. z nõ po. cu. eũ. Latenter accusat ap̃los cum impossibilitas curãdi interdũ non ad imbecillitatẽ curantium: sed ad eorum q̃ curandi sunt fidem referatur. Chry. Inspice aũt z aliunde ex

Lunatic⁹ dicitur

insipiētiā: qualiter corā turba inter pellat ad iesum aduersus discipulos: sed ipse eos liberat ab accusatiōe defectū curatiōis īputans illi. Ex multis eñ mōstrat eū īfirmū in fide fuisse: nō tñ tm in ei⁹ psonā lue hitur: ne ipm ɔturbaret: sȝ in oēs iudeos. Probabile est eñ multos pñtiū de discipulis incōueniētia cogitasse: et iō sequit. Rñ. ie. ait. o ge. incre. et puer. vsqȝquo ero vo. vsqȝquo pa. vos? Per hoc aūt qd ðt. Usqȝquo ero vo. ostēdit desideratā ab eo esse mortē et cōcupiscibilē recessuz. Re. Sciēdū quoqȝ qr dñs nō tm tūc ceperat pati improbitatē iudeorū: sȝ a lōgo pri⁹ tpe: et iō hic dicit. Usqȝquo patiar vos. ac si dicat. qr longo tpē cepi pati vestras iprobitates: ideo indigni estis mea pñtia. Orig. Uel qm non potuerāt eū sanari discipuli qsi adhuc modice fidei ɔstituti: ppterea dixit. O gñatio incredula. et qd ait. Peruersa. ondit qm ex puersitate malitia ē introducta extra naturā: puto aūt qȝ ppter puersitatem toti⁹ humani gñis qsi grauat⁹ malitia eorū dixit. Usqȝ q̄ era vobiscū? Hie. Non aūt credendū est qȝ tedio supat⁹ sit et māsuet⁹ ac mitis in verba furoris erupit: sȝ qȝ in silitudinē medici si egrotū videat cōtra sua pcepta se gerere dicat. Usqȝquo accedā in domū tuā? vsqȝquo artis perdā industriā: me aliud iubēte et te aliō ppetrāte: qd āt nō sit irat⁹ hoi: sed vitio ac p vnū hoiem iudeos arguat ifidelitat: ptȝ ex hoc qd ifert. Affer. huc il. ad me. Chry. Postqȝ eñ discipulos excusauerat: ducit patrē pueri ad spem benignā credendi: qȝ ab hoc malo eripiet: et vt īducat prī ad fidē futuri miraculi vidēs demonem tumultū pati ex hoc solū qȝ vocabat icrepauit eū. vñ sequit. Et increpauit eum iesus. Non ille q̄ patiebat: sȝ demon increpat. Re. In q̄ facto reliquit exēplū pdicatorib⁹ vt vitia psequant: hoīes vo subleuēt. Hier. Siue increpauit puerū: qr ppter pctā sua a demone fuerat oppressus. Sequit. Et exijt ab eo demon: et cu. est pu. ex illa hora. Rab. Quia nulla remanet ibi infirmitas vbi oipotēs salutē pstat. Hie. Mihi aūt vr iuxta tropologiā lunatic⁹ eē q̄ p horarū momēta mutat ad vitia: et nūc qdē i ignē ferk: q̄ adulterātiū corda succensa sunt: nūc in aquas. s. voluptatū vel cupiditatū: q̄ non valēt extinguere charitatē. Aug. de q̄. euan. Uel ignis ad irā ptinet. eo qȝ alta pctat: aqua ad voluptates carnis. Orig. De incōstātia aūt pctōris ðr. Stultus vt luna mutat. Et est videre i talib⁹ ipet⁹ quosdā qsi operū bonorū subrepere: aliqñ aūt qsi qdā abreptione spūs a passionib⁹ cōprehendunt: et cadūt a statu bono in q̄ stare putabant. Forsitā ergo angelus q̄ sortit⁹ est hui⁹ lunatici custodiam: pater hui⁹ appellat: depcans qsi p filio medicum aiarū: vt liberet eū q̄ nō pōt sanari a passione p verbū humile discipulorū xpi: qr nō recipit eorū admonitionem veluti surdus. Et ideo opus est ei xpi sermo vt iā deceteto sine rōne non agat.

¶ Tūc accesserūt discipuli ei⁹ ad iesū secreto et dixerūt. Quare nos nō potuim⁹ eijcere illum? Dixit illis iesus. Propter incredulitatē vestrā. Amē qppe dico vobis: si habueritis fidē sicut granum sinapis dicetis monti huic: transi hinc et trāsibit: et nihil impossibile erit vobis. Hoc aūt gen⁹ nō eijcit nisi p oratione et ieiunium.

¶ Chry. Acceperāt discipuli a dño ptātē spirituū imūdorū: et qr oblatū demoniacum curare nō potuerant: videt qȝ in dubitationē deuenerint: ne forte gratiam q̄ erat eis tradita pdidissent. et ideo dicit. Tūc acces. ad ie. discipu. eius secre. et dixerūt: q̄re nos non po. eij. illum? Interrogāt quidē singulariter non propter verecundiam: sed qr de ineffabili et

Tropologica expō.

Christ⁹ medic⁹

magna re erant eum interrogaturi: Sequit. Dixit illis ic. ppter incre. vestram. Hila. Crediderant quidem apostoli: nondū tñ erant perfecte fidei: nam dño in mōte demorante: et ipsis cū turbis residentib⁹ quidam tepor eoꝝ fidē retardauerat. Chry. Unde manifestū est: qm̄ et discipuli in fide infirmati sunt: sꝫ nō oēs. colūne eñ ille non aderant. s. petr⁹ iacobus ꝛ ioānes. Hier. Hoc est aūt qḋ i alio loco domin⁹ dicit. Quecūqꝫ in noīe meo petieritis: credentes accipietis. Ergo quoties non accipimus: non prestantis est impossibilitas: sed poscētiū culpa. Chry. Sciēdum tamē ꝙ sicut multoties accedētis fides accipere sufficit effectū miraculi: ita multoties facientium miracula sufficit virt⁹: et nō credentib⁹ illis q̄ expetierit miracula operari. Etenim qui circa corneliū ex ppria fide allexerunt grām spiritussancti. Ille aūt mortuus q̄ proiectus est in sepulchrū helisei: sola ṽtute corporis scti resuscitat⁹ est. cōtingit aūt ꝛ tūc discipulos infirmari in fide. pfectiue eñ dispositi erāt aū crucem: ꝛ ideo fidē dicit hic esse cām signoꝝ. Unde subdit. Amen quippe di. vo. Si ha. fi. sicut gra. sina. di. mō. huic: trā hinc et trāsibit. Hier. Putāt aliq̄ fidē grano sinapis cōparatā paruā dici: cum apl's dicat. Et si habuero tantā fidē ita vt montes transferā. magna est ergo fides q̄ grano sinapis comparatur. Grego. x. mora. Granum quippe sinapis nisi teratur nequaꝙ̄ virtus ei⁹ agnoscitur: sic si virū sanctū tritura persecutionis opprimat: mox in feruorē virtutis ṽtit quicquid in illo antea despicabile infirmūqꝫ videbatur. Orige. Uel ideo oīs fides grano sinapis cōparatur: qm̄ cōtemnitur quidem fides ab hoībus: ꝛ modicū aliquid et vile apparet. Cū vero cōsecutū fuerit hmōi semē bonā aīam q̄si terrā: fit arbor magna: sic autē magna est p̄dicta lunatici infirmitas et fortis ad curandū inter oīa mala vt mōti assimiletur: nec expellatur: nisi per omnē fidem eius qui passiones huiusmodi sanare voluerit. Chry. Uñ et de translatione montiū mētionē facit: ꝛ vltra pcedit dicens. et nihil impossibile erit vobis. Raba. Sic eñ fides mentē nostrā capacē donis celestibus facit: vt quecūqꝫ volumus facillime a fideli domino impetrare possim⁹. Chry. Si aūt dixeris vbi apostoli montē transtulerint. Illud dicā: q: multa maiora fecerunt mortuos plurimos suscitātes. Dicūtur aūt post apl'os sancti quidam apl'is minores: mōtes necessitate imminēte trāstulisse. Si aūt apostoloꝝ tpe mōtes nō sunt trāslati: hoc non fuit, q: nō potuerunt: sed quia noluerūt vtilitate nō imminēte. Nec dñs dixit ꝙ hoc essent facturi: sed ꝙ hoc facere possent: probabile tñ est factuꝫ esse: sed scriptā nō esse: neqꝫ eñ oīa miracula q̄ fecerūt scripta sunt. Hiero. Uel mōtis trāslatio nō ei⁹ significat quem oculis carnis aspicim⁹: sed illi⁹ q̄ a dño trāslatus fuerat ex lunatico: q̄ per pphetā corrūpere dr̄ oēm terrā. Glo. vt sit sensus. Dicetis monti huic. i. superbo diabolo. Transi hinc. i. ab obsesso corpore in altū maris. i. in profundū inferni: et transibit: ꝛ nihil impossibile erit vobis. i. nulla incōmoditas īsanabilis. Aug. de cō. euā. Uel aliter. Ne discipuli in miraculis faciēdis extollerētur in supbiā: admoniti sunt potius p humilitatē fidei: q̄si p sinapis granū elationē terrenā q̄ montis noīe significata est curare transferre. Raba. Dū aūt docet apl'os quō demon debeat expelli oēs instituit ad vitā: vt scꝫ nouerim⁹ grauiora quecꝫ vel immundorū spirituū vel hominum tētamenta ieiuniis ꝛ orōnibus esse superanda: irā quoqꝫ dñi hoc remedio singulari posse placari. vñ subdit. Hoc antē gē. nō eij. nisi per ora, ꝛ ieiuniū. Chry. Quod dicit nō solū de genere lunaticoꝝ: sed ꝛ vniuerso genere demonum. Ieiunium enim multā sapiētiā īponit: ꝛ hoīem quasi angelū de celo cōstituit: ꝛ incorporeas ptātes ipugnat: sꝫ ꝛ orōne op⁹ ē q̄si

Notula de grā miraculorum.

Sancti mōtes transtulerunt.

Orōnis laus ꝙ ieiunii.

[p]incipaliori. Qui enim orat vt opz: et ieiunat: non multis indiget: z ita nõ fit auarus: sed ad elecmosynam promptus est. Qui etiam ieiunat le uis est z vigilanter orat: z concupiscentias perniciosas extinguit z propitiũ deũ facit: z animã superbã humiliat. Qui ergo orat cũ ieiunio duplices habet alas: etiã ipsis vẽtis leuiores. Neqʒ enim oscitat et torpet orans: quod et multi patiuntur: sed est igne vehementior z terra firmior: ideoqʒ talis maxime demoniis aduersat: nihil enim est hoie decenter orãte poteñt'. Si aũt ĩfirmũ est tibi corpus ad continue ieiunandũ: non tñ ad orandũ: et si ieiunare non potes: potes tamẽ nõ lasciuire: non paruũ aũt est hoc: neqʒ multum a ieiunio distans. Orige. Si ergo aliqñ oportuerit nos circa curationẽ tale aliqd patientiũ permanere: non adiuremus: neqʒ interrogemur: neqʒ loquamur quasi audiẽti spũi imũdo: sed abigam' ieiuniis z oronib' nostris spũs malignos. Gl. Uel hoc genus demonii. i. ista carnalium voluptatũ mutabilitas nõ vincit: nisi spirit' orone ɔfirmet: z caro p ieiuniũ marceret. Re. Uel ieiuniũ hic intelligit ghale q̃ nõ solũ abstinem' a cibis: sed ab oib' illecebris carnalib' z peccatorũ passionib'. Silr oro intelligẽda est gñalis: q̃ ĩ piis et bonis operibus consistit. De qua dicit apl's. Sine intermissione orate.

Notate exorciste.

Conuersantibus aũt eis ĩ galilea: dixit illis iesus. Fili' hoĩs tradendus est in man' hominũ: z occident eũ: z tertia die resurget. Et cõtristati sunt vehementer.

Re. Sepe dñs mysteria sue passiõis discipulis pdixit: vt qñ accide rẽt: tãto leui' ea ferrẽt: q̃to pcognita hrent. Et iõ hic dr. Cõuersantib' aũt eis in ga. di. il. ie. Fili' ho. tra. est in ma. hoim: et occidẽt eũ. Orig. Uident qdẽ hec illis q̃ supra dixerat similia esse: vt facile qs dicat dñz eadẽ ipsa repetere: qd nõ ẽ ita: tradẽdũ eĩ supi' nõ ẽ dcm: hic ãt nõ solũ tradẽdũ: sz ẽt i man' hoim tradẽdũ audiuim'. Traditũ igit apl's filiũ narrat a deo prẽ: sz ẽt ɔrie ptãtes eũ in man' hoiz tradiderũt. Hie. Sẽp aũt psperis miscet tristia. Si em contristat eos q: occidẽd' est dz letificare. qd subditur. Et die tertia resurget. Chry. Neqʒ em multũ tps dixit q̃ in morte maneret: sz tertia die se dixit resurrecturũ. Orige. predicẽte aũt hec dño tristati sunt discipuli. vñ sequit. Et ɔtristati sunt vehemẽter nõ attẽdẽtes ad illũ qd dixerat. Et tertia die resurget: nec cõsiderãtes qs esset cui ad destruendã mortẽ trium dierum tps sufficeret. Hie. Porro q cõtristabant vehementer: nõ de infidelitate venit: verum pro dilectiõe magistri: nihil de eo sinistrum z humile patiuntur audire.

Et cũ vẽisset capharnaũ: accesserũt q̃ didrachma accipiebãt ad petrũ: z dixerũt ei. Magr vr nõ soluit didrachma? Ait. Etiã. Et cũ itrasset i domũ puenit eũ ies' dicẽs. Quid tibi vr symon? reges terre a qb' accipiũt tributũ vel cẽsum: a filijs suis: an ab alienis? Et ille dixit. Ab alienis. Dixit illi ies'. Ergo liberi sũt filij. Ut ãt nõ scãdalizemus eos: vade ad mare et mitte hamũ: z eũ piscẽ q̃ primo ascenderit tolle. Et apto ore ei' inuenies staterẽ: illũ sumẽs da eis p me z te.

Gl. Q: discipl'i audita dñi passiõe cõtristati erãt ne aliqs passionẽ xpi necessitati ascriberet: non hũilitati: subiũgit factũ i q̃ xpi libertas z humilitas demõstrat. vñ dr. Et cũ ve. ca. acces. qui didrachma acci. ad pe. et di. ei. Magister vester non sol. di

Nō di- drachmatis.

drachma? Glo. Dñs didrachma sol uere postulatur: id est denarios: hoc em̄ omni israel lex pro redemptiōe corporis et aie constituerat in ministerio templi seruiētium. Chry. Cum em̄ pmogenita egyptiorum interfecit de⁹: tūc tribū leui p eis accepit. Deinde q: pmogenitis q̄ erant apud iudeos minor huiꝰ trib⁹ nūerꝰ erat p deficiētib⁹ i numerū siclū iussit i ferri: et extūc tenuit ꝯsuetudo vt primogenita vectigal h̄ iferrēt. Q: igr̄ pmogenitꝰ erat xp̄s: videbat āt discipłoꝝ pmꝰ eē petrꝰ ad eū accedūt. Et vt mihi vr̄: nō in vnaq̄q ciuitate hoc expetebāt. Jōq in caphar naū adeūt xp̄m: q: eiꝰ p̄ria existimabat. Hie. Uel aliter. post augustum cesarem iudea facta est tributaria: oēs cēsi capite ferebant: vñ et ioseph cū maria cognata sua professus est in bethleem. Rursus qm̄ dñs nutritus erat in nazareth: qd̄ est oppidū galilee subiacēs capharnaum vrbi ibi deposcit tributū: et pro signorū magnitudine hi q̄ exigebant nō audebāt ipm repetere: sz discipulū cōueniūt. Chry. Et neq hūc cū multa vehemētia: sed māsuetius: neq em̄ incusantes: sed interrogātes dixerūt. Magr̄ vester nō soluit didrachma. Hiero. Siue malitiose interrogant vtrū reddat tributa an ꝯdicat cesaris voluntati. Chry. Quid igit petrus? Ait. Etiam. Et his quidē dixit qm̄ soluit Christo aūt nō dixit: erubescēs fortassis pro his ei loq̄. Glo. Uel al̄r. Et petrꝰ r̄ndit. Etiam. i. ita est q nō soluit. Uoluit autē petrus dño intimare q herodiani peterēt cēsum: sed dñs puenit eū. vñ sequit. Et cū intras. do. pre. eum ie. di. Reges terre a q̄bꝰ acci. tri. vel cēsum: id est redditū de capite: a filiis suis an ab alienis? Hiero. An q̄dē q petrꝰ suggerat dñs interrogat: ne scandalizent discipuli ad postulationem tributi: cū videāt eum nosse que absente se gesta sunt. Sequitur. At ille di. Ab alie. Dixit illi iesus. Ergo liberi sunt filii. Orig. Sermo iste duplicē habet sensum. Scd̄m vnū enim filii regū terre liberi sunt apud reges terre: extranei autem extra terrā liberi nō sunt pp̄ter eos q̄ deprimunt eos: sicut egyptii filios israel serui. Scd̄m alterū autem pp̄ter hoc ipsum q aliq̄ sunt alieni a filiis regum terre: sed sunt filii dei liberi sunt qui manent in verbis iesu et cognouerunt veritatem: et veritas liberauit eos a seruitute peccati. Filii aūt regū terre liberi nō sunt: qm̄ oīs q̄ facit pctm̄: seruus est peccati. Hie. Dñs āt nr̄ et sz carnē et sm spm̄ filius erat regis: vel ex dauid stirpe gñatꝰ: vel oipotētis p̄ris v̄bū: ergo tributa q̄si filiꝰ regis non debebat. Aug. de cō. euan. Dicit em̄ in oi regno liberos eē filios. i. nō esse vectigabiles. Multo ergo magis liberi eē debēt in quolibet regno terreno filii regni ipsius: sub quo sunt oia regna terrena. Chry. Si autē non erat filiꝰ: inaniter hoc exēplū idunxit. Sz dicet aliqs. Filiꝰ est sed nō ppꝛiꝰ: est ergo alienꝰ: et sic hoc exemplum nō hz veritatē. Ipse em̄ de ppriis filiis disputat ad quoꝝ differētiā alienos vocat: q̄ nō ex parentib⁹ substātialr̄ nati sunt. Intende aūt qualr̄ et hinc xp̄s certificat eā cognitionē que petro reuelata est de eo: per quam dixit. Tu es xp̄s filius dei viui. Hier. Quamuis ergo liber esset: q: tm̄ humilitatē carnis assumpserat: debuit oēm p iustitia adimplere. vñ sequitur. Ut aūt non scan. eos va. ad mare. Orige. Cōsequēs quoq est intelligere: qm̄ quotiēs exurgunt quidā qui per iustitiā tollant nr̄a terrena: reges huius terre eos transmittūt vt exigāt a nobis que sunt ipsorum et suo exēplo prohibet dñs aliqd̄ scādalū fieri etiā hmōi hominibꝰ: siue ne ampliꝰ peccēt: siue vt saluentur. Filius em̄ dei qui nullū opus fecit seruile: quasi habēs formā serui quā pp̄ter hominē suscepit: tributum et censum dedit. Hiero. Quid primum in hoc loco mirer nescio: vtrum prescientiā an magnitudinē saluatoris. Prescientiā q nouerat habere piscē in ore staterē: et q primus ipse capiē

Christꝰ rex.

doctrina pa[...] cha.

dns esset: magnitudinē atq̧ virtutē si ad ei⁹ ꝟbū stater i ore piscis creatus est: ⁊ qđ futurꝫ erat: ipe loquēdo fecerit. Jpe ergo xp̄s ꝑpter eximiā charitatē ⁊ crucē sustinuit ⁊ tributa reddidit: nos infelices q̄ xp̄i censemur noīe: et nihil tāta dignū facim⁹ maiestate: ꝑ illius honore ⁊ tributa nō reddim⁹: et quasi filij regis a vectigalib⁹ immunes sum⁹. Hoc etiaꝫ simplr̄ intellectū edificat auditorē: dū audit dnm tāte fuisse pauptatis vt vñ tributa ꝑ se et aplo redderet: nō habuerit. Qđ si quis obijcere voluerit: qr̄o iudas in loculis portabat pecuniā: respōdebim⁹: rem pauperū in vsus suos ꝯuertere nephas putauit: nobisq̧ idē tribuit exēplū. Chry. Uel ideo non ex repositis iubet dare: vt ostendat q̄ maris et piscium dominet. Orige. Uel qm̄ iesus nō habuit imaginē cesaris: ꝑnceps eni huius seculi nihil habebat i eo. ꝑpterea non ex proprio: sed ex mari imaginē cesaris accepit: non autē suscepit ipe staterē neq̧ fecit eū sibi possessionē: ne sit aliqn̄ imago cesaris apud imaginē inuisibilis dei. Uide ēt xp̄i prudētiā: qualr̄ nec renuit tributum: nec simplr̄ iubet dari: sed prius oñdit se nō esse obnoxiū: et tūc dat: quorū vnū fecit. s. dare tributū: vt illi. s. exactores nō scandalizētur: hoc aūt. s. q̄ oñdit se liberum vt non scandalizent discipuli. alio ꝟo loco ꝯtēnit phariseorꝫ scādalū: qn̄ đ escis disputabat: docēs nos scire tēpora sꝫ q̄ opꝫ nō ꝯtēnere eos q̄ scādalizātur: ⁊ sm̄ q̄ opꝫ ꝯtēnere. Ex. c. sup ezechielē. Cōsiderādū ei ē qr̄ inq̄tū sine pctō possum⁹ vitare ꝓximorꝫ scādalū debem⁹. Si āt de ꝟitate scādalū sumitr̄: vtili⁹ pmittitr̄ nasci scādalū q̄ ꝟitas relinquat. Chry. Sicut āt stupescis đ xp̄i ꝟtute: ita admirare petri fidē: qm̄ rei tā difficili obediuit. idcq̧ đ fidē eū remunerās: copulauit eū sibi in tributi datiōe qđ fuit abūdātis honoris. Et h̄ est qđ đr. Jnue. sta. il. su. da eis ꝑ me ⁊ te. Gl. Cōsuetudo eni erat vt vnusq̄sq̧ ꝑ se didrachma redderet. Stater ꝟo est pōd⁹

duorꝫ didrachmatū. Orige. Mystice aūt i agro ꝯsolatiōis: sic eni interp̄tatr̄ capharnaū: cōsolatr̄ oēm discipulū ⁊ liberū filiū esse pronūciat: ⁊ dat ei virtutē piscādi p̄mū piscē: vt ascēdēte eo cōsolationē accipiat petrus sup eū quē piscat⁹ est. Hi. Cū āt p̄imū piscē admonetr̄ petr⁹ iqrere: ascēsuri oñdūt ⁊ plures. Btūs ille p̄m⁹ marty: stephan⁹: p̄m⁹ ascēdit: ⁊ staterē in ore ꝯtinuit. Jn quo didrachma noue p̄dicatiōis tāq̄ duo denariū hēbant: dei eni gl̄iam ⁊ dn̄m xp̄ꝫ in passiōe cōtuēs p̄dicabat. Hie. Uel iste piscis q̄ prim⁹ captus est prim⁹ adā: q̄ ꝑ scd̄m adā liberatr̄: ⁊ id qđ in ore ei⁹ hoc ē in ꝯfessiōe fuit iuētū: ꝑ petro et dn̄o reddit. Orig. Cū ēt videris auarū hoīꝫ ab aliq̄ petro correctū q̄ abstulit de ore eius verbuꝫ pecunie dices eū ascendisse de mari. i. de fluctibus sollicitudinū auaritie ad hamū rōnabilē ⁊ cōprehensum atq̧ saluatū ab aliquo petro q̄ eū docuit veritatē: vt ꝑ statere hēat imaginē dei. i. eloquia ei⁹. Hiero. Et pulchre illud ipsum quidē datr̄ preciū: sed diuisum est: qr̄ ꝑ petro quasi pro peccatore precium reddebatr̄. Dominus aūt noster peccatum nō fecit. Ostēditur aūt similitudo carnis dum eodem ⁊ domin⁹ et seruus precio liberantur.

Expō moralr̄.

Scādalizatio.

¶ Cap. xviij.

IN illa hora accesserūt discipli ad iesuꝫ: dicētes. Quis putas maior est in regno celorum? Et aduocās iesus paruulꝫ: statuit eū in medio eorum ⁊ dixit. Amen dico vobis: nisi cōuersi fueritis ⁊ efficiamini sicut paruuli: non intrabitis in regnum celorum. Quicūq̧ ergo humiliauerit se sicut paruulus iste: hic ē maior i regno celo

rū. Et ꝙ susceperit vnū puulū
talē i noīe meo: me suscipit.
Qui aūt scādalizauerit vnū
de pusillis istis ꝗ in me cre-
dūt: expedit ei vt suspendat
mola asinaria in collo ei⁹ et
demergat i ꝓfundū maris.

¶ Hiero. Qꝛ discipuli viderāt pro petro ꝛ dn̄o idē tributū redditū: ex equalitate p̄cij arbitrati sunt oībus aplīs petrū eē p̄latū. Chꝛy. Vn̄ passi sunt aliqđ hūanū. qđ euangelista designat dicēs. In illa hoꝛa accesserūt discipli ad iesum dicētes. Quis putas maioꝛ est regno celoꝛum. Verecūdati sūt q̄dē passionē ꝯfiteri quā passi sunt: non dicūt manifeste. Petrū cū p̄honoꝛasti nobis. sed inde terminate interrogant. Quis maioꝛ est? Qn̄ aūt tres p̄honoꝛatos viderūt. s. petrū iacobū ꝛ ioannem in transfiguratione: nihil tale passi sunt: qn̄ vo in vnū solum cōtulit honoꝛem: tunc doluerunt. Tu autem cōsidera p̄mū q̄dem ꝙ nihil eoꝝ ꝗ sunt in terris q̄runt: deinde ꝙ postea hāc passionē deposuerunt. Nos aūt neq̄ ad defect⁹ eoꝝ contingere possum⁹: neq̄. n. q̄rim⁹. Quis maioꝛ est i regno celoꝝ? sed q̄s maioꝛ est in regno terre? Orige. In his āt imitatoꝛes discipuloꝝ esse debem⁹ sꝫ qn̄ aliq̄d in nobis dubiū q̄ritur et nō inuenit vt cū omni cōsensu accedamus ad iesum qui potēs est illuminare coꝛda hoīum ad intelligendam solutionem oīum q̄stionū. Interrogem⁹ ēt aliquē doctoꝛū. Qui p̄positi hn̄tur in ecclesijs. Sciebant aūt discipli hoc interrogantes: qꝛ nō est eq̄litas sanctoꝛū in regno celesti. sed q̄o maioꝛ ꝛ q̄lr viuēs minim⁹ hoc discere cupiebāt. Vel sciebant q̄s eēt minim⁹ ꝛ q̄s magn⁹: ex eo qđ supꝛa dn̄s dixerat: sꝫ ex multis magnis q̄s eēt maioꝛ: h̄ eis nō erat manifestū. Hiero. Vidēs aūt iesus cogitationes eoꝝ voluit desiderio glie hūilitatis ꝯtētionē sanare. vñ sequitur. Et aduo. ie. puu. sta. cū in me. coꝝ. Chꝛ. Mihi vr̄ valde puulū in medio statuere oībus passionib⁹ exutū. Hiero. Ut in eo et etatē q̄reret ꝛ sīlitudinē inocētie demōstraret: vel certe puulū statuit i medio eoꝝ seipsuꝫ ꝗ nō venerat ministrari sꝫ ministrare: vt eis hūilitatis tribueret exēplū. Alij puulū interp̄tantur sp̄m sctm̄ quē posuerit i coꝛdib⁹ discipuloꝝ: vt supbiā in hūilitatē mutaret. sequit. Et dixit. Amē dico vo. nisi ꝯuer. fue. ꝛ efficia. sicut puuli: nō itra. i re. ce. Nō p̄cipit aplīs vt etatē hēant puuloꝝ: sꝫ inocētiā: ꝛ ꝙ illi p ānos possidēt: hic possideāt p indūstriā: vt malitia nō sapia puuli sint. Ac si dicat. Sicut iste puul⁹ cui⁹ vobis exēplū tribuo nō ꝑseuerat i iracūdia: lesus nō meminit: vidēs pulchrā mulierē nō delectat: nō aliđ cogitat: ꝛ aliđ loquit: sic ꝛ vos nisi talē habueritꝭ inocētiā: ꝛ animi puritatē regnū celoꝝ nō poteritꝭ itrare. Hila. Pueros ēt credētes oēs p audientie fidē nūcupauit: hi ei patrē sequūtur: matrē amāt: velle malū nesciūt: curā operū negligūt: nō isolescūt: nō oderūt: nō mentiunt: dictis credūt: ꝛ qđ audiunt verū hn̄t. lr̄a ḡ sic legit. Gl. Nisi cōuersi fueritis ab hac elatiōe ꝛ idignatiōe in qua mō estꝭ ꝛ efficiamini oēs ita inocētes ꝛ hūiles p v̄tutē sic̄ puuli sūt p etatē nō itrabitis i regnū celoꝝ: ꝛ qn̄ q̄dē alr nō itrat. Quicūq̄ ḡ hūiliauerit se sicut puul⁹ iste: h̄ maioꝛ est in regno celoꝝ. Quāto em̄ q̄s fuerit hūilioꝛ: tāto maioꝛ efficit in reg. celo. Remi. i. i cognitiōe gr̄e vł ecclīstica dignitate: vł certe i eterna btitudine. Hie. Vel aliter. Quicūq̄ hūiliauerit se sicut puul⁹ iste: id est ꝗ se in exēplū mei hūiliauerit: hic intrabit in regnuꝫ celoꝛū. Sequit. Et qui susceperit vnum paruu. ta. in nomine meo: me suscipit. Chꝛy. ac si. d. Non solum si tales efficiamini: mercedē accipietis: sed ꝛ si alios tales p̄pter me honoꝛabitis: et honoꝛis ꝗ est ad illos retributionem vobis determino regnum. Magis autem

Cōditiones paruuloꝛum.

q̄d multo mai⁹ est ponit dicēs. Me suscipit. Hiero. Qui enim talis fuerit: vt xp̄i imitet̄ hūilitatē ꝛ innocētiā: in eo xp̄s suscipit̄ ꝛ prudēter: ne cū delatū fuerit ap̄lis: se putēt honoratos: adiecit non suo illos merito: sed magr̄i honore suscipiendos. Chry. Deide facile susceptibilē hūc sermonē facit: penā inducēs. vn̄ sequit̄. Qui āt scādalizat vnū de pusillis istis ꝛc. Ac si diceret. Sicut q̄ hos honorant ꝑpter me: mercedē hn̄t: ita ꝛ q̄ hos dehonorāt: vltimā sustinebūt vindictā. Si aūt ꝯuitiū scādalū vocat: ne mireris: mlt̄i em̄ pusillanimes ex eo q̄ despiciunt̄ scādalizati sunt. Hiero. Nota q̄ q̄ scādalizat̄ paruul⁹ ē: maiores em̄ scandala nō recipiūt. Et quāq̄ ḡnalis possit eē snīa aduersus oēs q̄ aliquē scandalizāt: tn̄ iuxta ꝯnam sermōis ēt ꝯ ap̄los dictū intelligi pōt q̄ interrogādo q̄s maior eēt in regno celoꝝ: videbant̄ inter se de dignitate ꝯtendere. ꝛ si in h̄ vitio ꝑmāsissent: poterant eos q̄s ad fidē vocabāt ꝑ suum scandalū ꝑdere: dū ap̄los viderent inter se de honore pugnare. Orige. Qūo aūt q̄ cōuersus est ꝛ fact⁹ q̄si puer: ꝛ minim⁹ est ꝛ potēs scādalizari. h̄ sic possum⁹ explanare. Ois q̄ filio dei credit ꝛ ꝯuersat̄ ſm euāgelicos act⁹: cōuersus ambulat q̄si puer. q̄ aūt nō cōuertit̄ vt fiat sicut puer. hūc impossibile est intrare in regnū celo. In omni aūt credētiū multitudine sunt q̄dā nup cōuersi: vt fiāt sicut paruuli: nōdū autē sunt facti: hic pusilli hn̄tur in xp̄o et sunt scādali receptores. Hiero. Q̄d autē dr̄. Expedit ei vt suspendat̄ ꝛc. ſm ritū ꝓuincie loquit̄: q̄ maioꝝ criminum ista apud veteres iudeos pena fuerit: vt in ꝓfundū ligato saxo demergeret̄. Expedit aūt ei: q̄ multomelius est pro culpa breuē recipere penam: q̄ eternis seruari cruciatibus. Chry. Consequēs aūt erat prioribus dicere. Me non suscipit. q̄d erat oi pena amari⁹: s; q̄ grossi erāt ꝛ predicta pena eos nō mouebat ꝯparatione exēpli cogniti manifestat preparatā penā: ꝑpter hoc em̄ dicit q̄ expedit ei hoc sustinere quoniā eos alia grauior pena expectat. Hila. Mystice autē mole opus labor est cecitatis: nam clausis iumentorū oculis agunt̄ in gyrum et sub asini q̄dē noie freq̄nter gētes cognoiatas repim⁹: q̄ ceci laboris ignorātia cōtineut̄. Judeis aūt sciēter i lege prestitū est: q̄ si xp̄i ap̄los scādalizauerint: recti⁹ alligata collo mola asinaria demersi in mare fuissent. i. gētiū labore ꝺp̄ssi ignorantia seculi demōstrarent̄: q̄ illis tolerabilius fuerat nescisse xp̄m q̄ ꝓphetaꝝ dn̄m non recepisse. Greg. vij. mora. Uel aliter. Quid per mare nisi seculū? q̄d ꝑ molā asinariā nisi actio terrena signat̄? q̄ cū colla mētis ꝑ stulta desideria stringit: hanc in laboris circuitū mittit. Sunt vti q̄ nōnulli qui dū terrenas actiōes deserunt: ꝛ ad cōtēplationis studia hūilitate postposita vltra intelligētie vires surgūt: nō solū se in errorē deiciūt: sed infirmos quosq; de gremio ṽitatis diuidūt. Qui ḡ vnū de minimis meis scādalizat meli⁹ ei fuerat: ligata collo mola asinaria in mari ꝓijci: q̄ nimirum puerse mēti expediēti⁹ eē potuisset: vt occupata mūdo terrena negocia ageret: q̄ ꝑ ꝯtēplatiōis studia ad multorū ꝑniciem vacaret. Aug. de q̄. euā. Uel ali̇̄. Qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis. i. ex hūilibus: q̄les vult eē discip̄los suos: nō obtēperādo vl̄ ēt ꝯdicēdo: sicut de alexādro ap̄ls dicit: expedit ei vt mola asinaria suspendatur collo eius ꝛ ꝓcipitet̄ in ꝓfundū maris. i. congruit ei vt cupiditas rerū tp̄aliū: cui stulti ꝛ ceci alligantur eū deuictum pondere suo deducat ad interitum.

Scādalū ē minorꝫ.

Mos ꝑuincie.

Allegorica expositio

¶ Ue mūdo a scādalis. Necesse est em̄ vt veniāt scādala. Uerūtamē ve homini illi per quem scandalum venit. Si autē manus tua vel pes tuus scādalizat te: abscinde

eum

eũ ⁊ ꝓijce abs te. Bonũ tibi ē ad vitã ingredi debilez vel claudũ: ꝙ duas man⁹ vł duos pedes habẽtẽ mitti i ignez eternũ. Et si oculus tuus scandalizat te erue eũ ⁊ ꝓijce abs te. Bonũ est tibi vnũ oculũ habẽtẽ i vitã i trare: ꝙ duos oculos habẽtem mitti in gehẽnã ignis.

¶ Glo. Dixerat dñs ꝙ expedit ei q̃ scãdalizat: vt suspẽdat mola asinaria in collo ei⁹. Cuius rationẽ assignãs subdit. Ue mundo a scãdalis i. ꝓpter scandala. Orige. Hoc nõ de elemẽtis mũdi intelligam⁹: sed hic hoies q̃ sunt in mũdo dñr mũdus. Nõ sunt aũt discipli xp̃i de hoc mũdo vñ nõ põt eis esse a scãdalis ve. nã ⁊ si multa sunt scãdala: nõ tãgũt eũ q̃ nõ est de hoc mũdo. Si aũt ad huc est de hoc mũdo ꝓpterea ꝙ diligit mũdũ ⁊ que sunt in eo: tãta scãdala cõprehẽdẽt eũ: quãtis fuerat obligat⁹ in mũdo. Seqtur. Necesse est eñ vt veniãt scãdala. Chry. Cũ aũt dicit. Necesse est: nõ destruit libertatẽ arbitrij: neq3 necessitati aliquarũ rerum supponit: sed qđ oĩno futurũ est predicit: scandala q̃dem sunt ꝓhibitiones recte vie: non aũt ꝑdicatio xp̃i scandala inducit: neq3 eñ q2 predixit: ꝓpter hoc fit: sed q2 oĩno futurũ erat ꝓpter hoc ꝑdixerit. Sed dicet aliquis. Si oẽs corrigant: ⁊ nullus sit q̃ scandala afferat nonne mendaciũ arguet hic sermo? Nequaq̃: q2 eñ preuidit inemendatos futuros hoies esse: ꝓpter h̃ dixit. Necesse est vt veniãt scandala. i. oĩno venient: si aũt corrigendi essent: nõ dixisset. Glo. Uel necesse est vt veniant scandala: q2 sunt necessaria. i. vtilia: vt qui per hoc probati sunt manifesti fiãt. Chry. Scandala eñ erigũt hoies et acutiores eos faciũt: ⁊ eũ qui cadit velociter erigũt inꝙtũ. s. ingerũt sollicitudinem. Hila. Uel humilitas passionis scãdalũ mundo est: ꝙ sub deformitate crucis eterne gl̃ie dñm voluit accipe. Et qđ in mũdo tã piculosũ ꝙ nõ recepisse xp̃m? Jõ ꝑo necesse ait venire scãdala: q2 ad sacr̃m reddende nobis eternitatis: oĩs in eo passionis humilitas eẽ cõplenda. Orig. Uel veniẽtia scandala sunt angeli sathane: nec tñ putes ƒm naturam vel substãtiã esse hmõi scandala: sed libertas arbitrij in q̃busdam genuit scãdalũ: volẽs suscipe pro virtute laborẽ. Nõ põt aũt esse verũ bonũ nisi habeat impugnationẽ mali. Sic ẽ necesse est venire scandala: sicut necesse est sustinere malitiã celestium qua magis irritant: quanto magis ꝟbũ xp̃i in hoib⁹ inualescens: expellit ab eis malignas virtutes. Que runt aũt organa p q̃ scãdala operentur: q̃bus est magis ve. nã multo peius erit ei q̃ scandalizat: ꝙ ei q̃ scandalizat. vñ sequitur. Uerũtñ ve hoi illi per quẽ scan. venit. Hiero. Ac si d. Ue hoi illi q̃ vitio suo facit vt p se fiat. qđ necesse est vt in mũdo fiat. Simulq3 per gñalem sententiam p cutitur iudas q̃ proditioni animum ꝑparauerat. Hila. Uel sub hominis nuncupatione actorẽ scandali hui⁹ qđ est cẽ passionẽ xp̃i iudaicũ populũ designat: per quem oẽ huic mundo periculũ cõparat: vt xp̃m in passione abnegẽt quẽ lex et prophete passibilem predicauerunt. Chry. Ut autẽ discas ꝙ non sunt absolute necessitatis scandala. audi q̃ sequunt. Si autem manus tua vel pes tuus ⁊c. Non aũt hoc de mẽbris corporalibus dicit: sed de amicis: quos in ordine necessariorũ mẽbrorũ habemus: nihil est eñ ita nociuũ vt conuersatio mala. Raba. Scandalum quippe sermo grec⁹ est: qđ nos offendiculũ vel ruinã ⁊ impactionem pedis dicere possum⁹. Ille ergo scãdalizat fratrẽ qui ei dicto factove minus recto occasionẽ ruine dederit. Hiero. Igit oĩs truncat affect⁹ ⁊ vniuersa ꝓpinquitas amputatur ne p occasionẽ pietatis vnusquisq3

Scãdala qũo necessaria.

Allegoria.

credentiũ scãdalis patiat. Si (inqt) ita est tibi ꝯiūct⁹ vt man⁹: pes: oculus: ꝛ est vtilis atq; sollicit⁹ ꝛ acutus ad ꝓspiciẽdū scãdalū autẽ tibi facit: ꝛ ꝓpter moꝝ dissonātiā te ꝓtrahat in gehennā: meli⁹ est vt ꝓpinqtate ei⁹ careas ꝛ emolumẽtis carnalib⁹: q̄ dū vis lucrifacere cognatos ꝛ necios: cāȝ habeas ruinarū. Nouit eñ vnusquisq; credẽtiū qd sibi noceat: vel in quo sollicitet aius: ac sepe tẽtet: meli⁹ est eñ vitā solitariā ducere: q̄ ob vite pñtis necia vitā eternā ꝑdere. Orige. Ꝟl sacerdotes rōnabł'r pñt dici ecclīe ocul⁹: qm̄ speculatores habentur. Diaconi aūt ceteriq; man⁹: qꝛ per eos opa spūalia gerunt: ppl's autẽ sunt pedes corpis ecclīe qb⁹ oīb⁹ parcere nō opȝ si scãdalū ecclīe facti fuerint: vel act⁹ aīe peccãs manus intelligit: ꝛ icessus aīe peccans pes: ꝛ visus aie peccãs ocul⁹: quos opȝ precidere si scãdalū prebẽt: frequẽter eñ ipsa opa membroꝝ pro membris in scriptura ponuntur.

Tropologia.

¶ Uidete ne ꝯtẽnat' vnū ex his pusillis. Dico eñ vobis: qꝛ āgeli eoꝝ ī celis sp̄ vidẽt faciẽ pr̄is mei q̄ i celis ẽ. Uenit eñ fili⁹ hoīs saluare qđ pierat. Quid vobis vr̄? Si fuerit alicui cẽtū oues: ꝛ errauerit vna ex eis: nōne relīquet nōagītanouẽ ī mōtib⁹ ꝛ vadit q̄rere eā q̄ errauit? Et si cōtigerit q̄ īueniat eā. Amẽ dico vob̄: qꝛ gaudebit sup̄ eā magis q̄ sup̄ nonagintanouẽ q̄ nō errauerūt. Sic nō est volūtas añ p̄rem vestrū q̄ in celis est: vt peat vnus de pusillis istis.

¶ Hiero. Supra dixerat dñs p̄ manum ꝛ pedẽ ꝛ oculū: oẽs ꝓpinqtates ꝛ necessitudines q̄ scandalū facere poterāt amputandas: austeritatẽ itaq; snīe subiecto precepto temperauit dicẽs: videte ne ꝯtemnatis vnū ex his pusillis. Ac si. d. Quantū in vobis est nolite ꝯtẽnere: sed post vr̄aȝ salutẽ ẽt illoꝝ q̄rite sanitatem. Si maūt ꝑseuerantes in peccatis videritis: melius est vos saluos fieri q̄ perire cum multis. Chꝛy. Uel aliter. Sicut fugere malos: ita honorare bonos magnū hȝ lucrū. Supra ḡ docuit scãdalizantium abscindere amicitias: hic autẽ docet exhibere sanctis honorẽ ꝛ ꝓcurationẽ. Gloss. Uel aliter. Qꝛ tm̄ malū prouenit ex scãdalizatis fr̄ib⁹: videte ne cōtẽnatis vnuȝ ex his pusillis. Orig. Pusilli autẽ sunt q̄ nup̄ in xp̄o sunt nati: aut tales q̄ ꝑmanẽt sine ꝓfectu q̄si nup̄ nati. Nō aūt habuit necesse mãdare xp̄s de ꝑfectioꝛib⁹ fidelib⁹ nō ꝯtẽnẽdis: sȝ de pusillis sicut ꝛ supra dixerat. Si q̄s scãdalizauerit vnum ex pusillis istis. Ali⁹ aūt forte dicit pusillū: hic dicit ꝑfectū: f̄m q̄ alibi ait. Qui minim⁹ fuerit ī vobis: hic erit maioꝛ Chꝛy. Uel qꝛ ꝑfecti pusilli apđ multos estimant. s. pauperes ꝛ cōtẽptibiles. Orige. Sȝ huic expositiōi nō vr̄ cōuenire qđ đr: si q̄s scã dalizauerit vnū de pusillis istis ꝛc. ꝑfect⁹ eñ nō scandalizat nec perit. Sed q̄ hāc expōnẽ estimat verā dicit q̄ iusti hoīs aīa ꝯ̄tibilis est ꝛ scãdalizatur aliqñ et si non facile. Glo. Jđ aūt nō sūt cōtẽnẽdi: qꝛ adeo chari sunt deo: q̄ angeli sunt eis ad custodiā deputati. vñ sequit. Dico eñ vobis: qꝛ angeli eoꝝ in celis sēp̄ vident faciẽ p̄ris mei qui in celis est. Ori. Quidā volūt ex eo dari hoīb⁹ angelum adiutoꝛẽ ex quo p̄ lauacrū regeneratiōis nati sunt infantes in xp̄o: dicẽtes nō esse credibile incredulis ꝛ errãtib⁹ p̄esse angelū scīm: sed tp̄e infidelitatis ꝛ pctōꝝ ẽ hō sub angelis sathane: aliī aūt volunt mox cū q̄s fuerit natus: coꝛuȝ q̄ precogniti sunt a deo accipere sibi prepositum angeluȝ. Hiero. Magna eñ dignitas animarum vt vnaqueq; habeat ab ortu natiuitatis in custo-

Angelus custos hominis.

dià sui angelū delegatū. Chry. Hic aūt nō de qbuscunqꝫ angelis loqt: sed de supueniētib⁹. Cū enim dicat. Uidēt faciē pris mei: nihil aliō ostē dit φ magis liberā psentiā z maio rē eoꝝ apud deū. Grego. in ho. Dio nysius aūt dicit φ ex minorib⁹ an gelorū agminib⁹ ad explendū mini steriū vel visibilr vel inuisibilr mit tūtur: nā supiora illa agmina vsum exterioris ministerij nequaφ hnt. Greg. ij. mor. Et faciē ergo pris an geli semp vidēt: z tñ ad nos veniūt: qz z ad nos spāli pñtia foras exeūt: z tñ ibi se vñ recesserāt p iternā cō tēplationē seruāt. Necꝫ eīn sic a di uina visione foras exeunt: vt inter ne cōtēplationis gaudijs priuētur. Hiero. Salnandoꝝ igit p xpm oēs angeli deo qtidie offerūt: ergo periculose ille ɔtēnit: cui⁹ desideria ac postulatiōes ad eternū z inuisibilē deū angelorū famulatu ac ministerio peruehunt. Aug. vlti. de ciui. dei. Uel angeli nri dicūtur qui sunt angeli dei. Dei sunt: qz deū nō reliquerunt. nostri sunt: qz suos ciues nos habere ceperunt. Sicut er go nūc illi vidēt deum: ita z nos su mus visuri facie ad faciē: de qua vi sione dicit ioānes. Uidebimus eū si cuti est. facies eīn dei manifestatio eius intelligenda est: non aliquod tale membrū quale nos habemus in corpe: atqꝫ isto noīe nuncupam⁹. Chry. Rursus aliā rōnē ponit: quare pusilli nō sint ɔtēnēdi priore ma iorē dicens. Uenit eīn fi. ho. sal. qd perierat. Remi. q. d. Non cōtēnatis pusillos: qz ego p hoīb⁹ hō fieri di gnat⁹ sū. Cū eīn dicit: qd perierat: subintelligēdū est gen⁹ hūanū. oīa eīn elemēta suū ordinē seruāt: sz hō errauit: qz suum ordinem perdidit. Chry. Deīde ad hāc rōnē parabolā copulat: per quā z patrē inducit sa lutē hoīm volentē dicens. Quid vo bis videtur si fuerint alicui centū oues zc. Greg. in ho. Hoc ad ipsum autorē hominū pertinet: qz eīn cen tenari⁹ pfect⁹ est nūerus: ipse centū oues habuit: cum angelorū z hoīm

Anago ge.

substantiā creauit. Hila. Ouis autē vna hō intelligendus est: z sub hoīe vno vniuersitas sentiēda est in vni⁹ eīn adē errore oē hoīm genus aberrauit. Igitur et querens hominem christus est: et nonagintanouem re licte celestis glorie multitudo est. Grego. Dicit aūt euāgelista eas re lictas in mōtib⁹: vt significet in ex celsis: qz nimirum oues q nō perierāt in sublimib⁹ stabāt. Bed. Ouē ergo dns inuenit qñ hoīem restau rauit. Et super eā inuentam maius gaudium est in celo φ super nonagintanouem: qz maior materia di uine laudis est in restauratione ho minū φ in creatiōe angelorum. Mi rabiliter enim angelos creauit: sed mirabili⁹ hoīem restaurauit. Raba. Non φ vnū deest a nouē vt. x. sint: z a nonagintanouem vt centū sint. Uariari ergo per breuitatem z ma gnitudinē nūeri pñt quib⁹ vnū de est: z vt pficiant: ipm vero vnum si ne varietate in se manēs cū accesse rit: ceteros pficit. Et vt pfecta summa oiū integraretur in celo: hō p ditus qrebatur in terra. Hiero. Aliij ho nonagintanouē oībus iustorū putāt numerū intelligi: z in vna oui cula pctōꝝ. sz φ i alio loco dixerat. Non veni vocare iustos: sed pecca tores. Gregorius in ho. Considerā dum autem nobis est cur dominus plus de conuersis peccatoribus φ de stantibus iustis gaudium es se fateatur: quia scilicet plerumqꝫ pigri remanent ad exercenda bona precipua qui valde sibi securi sunt qd nulla commiserint mala grauio ra. At contra nonnunφ hi qui se aliquid egisse illicite meminerunt: ex ipso suo dolore compuncti inar descunt in amorem dei. Et quia se errasse a deo considerant: damna precedentia lucris subsequentibus recompensat: sic et dux in pre lio plus eum militem diligit qui post fugam conuersus hostem for titer premit: φ illum qui nunφ terga prebuit et nunφ aliquid fortiter fecit. Sed z sunt qdā iusti de

Qd pul chra.

dns tm̃ est gaudium: vt eis nullus penitēs ꝑponi possit: q̄ et si non sint sibi maloꝝ cōscij: tm̃ licita respuūt: z in oībus se humiliāt. Quātū ergo gaudiū est si hūiliter plāgat iusti. s cū gaudiū sit: si q̄d male gessit damnat iniustus. Beda. Uel per nonagi tanouē oues q̄s in mōtib⁹ reliqt: supbos significat: qb⁹ ad pfectionē vnitas deest. Cū ergo inuenerit peccatorē magis sup eū gaudet. i. suos gaudere facit: q̄ sup iustos falsos. Hie. Q̄d aūt subdit. Sic nō est volūtas zc. refert ad superi⁹ ppositum: de quo dixerat. Uidete ne contēnatis vnum de pusillis istis: z docet iccirco parabolā positā: vt pusilli non contemnantur. In eo autē q̄ dicit. Non est volūtas añ patrē zc. ostendit q̄ quotienscūq̄ perierit aliquis ex pusillis non volūtate pr̃is perit.

¶ Si āt peccauerit ī te frater tu⁹: vade z corripe eū inter te z ip̄z solū. Si te audierit: lucrat⁹ eris frem tuū. Si āt te nō audierit: adhibe tecū adhuc vnū vł duos: vt in ore duorū vel triū testiū stet omne v̄bū. Quod si non audierit eos: dic ecclie. Si aūt ecclesiā non audierit: sit tibi sicut ethnicus z publican⁹.

¶ Chry. Q: supius vehemētē s̄monē aduersus scādelizantes ꝑposuit vndiq̄ eos terrēs: ne rursus hi qb⁹ scādala inferunt: sic fiāt resupini: vt totū ꝯtēnētes ī aliud vitiū īcidāt. s negligētie: z scādalizātes ꝑ oīa sibi parci volētes in elationē īcidāt: hic dn̄s eos ꝯprimit: z redargutionem fieri iubet dicēs. Si āt pec. ī te fra. tu⁹: va. z cor. eū inter te z ip. solum. Aug. de v̄. do. Admonet nos qdem dn̄s nr̄ nō negligere inuicē pctā nr̄a: nō q̄rēdo q̄d reprehendas: sed vidēdo q̄d corrigas. Debemus eīm amādo corripe: nō nocēdi auiditate: sed studio corrigendi: si neglexeris: peior

Mod⁹ correctiōis frat'ne.

eo fact⁹ es. Ille iniuriā fecit: z iniuriā faciēdo graui seip̄m vulnere ꝑcussit: tu vuln⁹ fratris ꝯtēnis peior es tacēdo q̄ ille ꝯuitiādo. Augu. i. de ci. dei. Plerūq̄ eīm a malis docēdis: admonēdis: aliqñ etiā obiurgādis z corripiēdis male dissimulat: vel cū laboris piget: vel cū eoz inimicitias deuitam⁹ ne ipediāt z noceāt ī istis tpalib⁹ reb⁹: siue q̄s adipisci adhuc nr̄a cupiditas appetit: siue q̄s adhuc amittere formidat infirmitas. Si autē ꝓpterea q̄sq̄ obiurgādis z corripiendis male agentib⁹ pcit: q: opportuni⁹ tp̄s inq̄rit: vł eisdē ip̄is metuit ne deteriores ex hoc efficiant: vel ad bonā vitā z piā erudiēdos impediāt alios īfirmos: aut p̄māt atq̄ auertāt a fide: nō vr̄ eē cupiditatis occasio. sed ꝯsiliū charitatis. Lōge āt grauiorē habet cām ecclīarū ꝑpositi q̄ in ecclesijs ꝯstituti sunt vt nō pcāt obiurgādo pctā. nec iō tm̃ ob huiuscemodi culpā penit⁹ alien⁹ est q̄ lz ꝑposit⁹ nō sit ī eis tm̃ qb⁹ vite hui⁹ necessitate ꝯiungit: multa monēda vł arguēda nouit z negligit: deuitās eoz offensiōes ꝓpt̄ illa qb⁹ ī hac vita nō idebite vtit: sz pl⁹ q̄ debuit delectatur. Chry. Cōsiderandū aūt q̄ qñq̄ dn̄s eū q̄ ꝯtristauit ad eū q̄ ꝯtristat⁹ ē ducit: sicut cū dicit. si recordatus fueris q̄ fr̄ tu⁹ hz aliq̄d aduersū te: vade recōciliari fratri tuo. Qñq̄ āt eū q̄ iniusta passus ē iubet dimittere primo: sicut ibi. Dimitte nobis debita nr̄a: sicut z nos di. de. nr̄is. Hic āt aliū excogitat modū: cū eīm q̄ cōtristat⁹ ē ducit ad eū q̄ ꝯtristauit: z ideo dicit. Si peccauerit ī te frater tuus. Quia eīm ille qui iniusta fecit nō facile veniret ad excusationem: verecūdat⁹ hūc q̄ passus est ad illū trahit: z non simpliciter: sz vt corrigat q̄d factū ē. vñ dicit. Uade z corripe eum. Raba. Non passim iubet peccāti dimittere: sz audiēti. i. obedienti z pniam agenti: ne vel difficilis sit venia vel remissa indulgētia. Chry. Nō aūt dicit. accusa: neq̄ increpas: neq̄ vindictas expete: sz ar

Inju- rie re- mitten de.

gue.i.rememora sibi peccatum:dic ei que ab eo passus es.Ipse enim ira z verecundia detinet ebrius factus quasi graui somno.Un oportet te qui sanus es ad illu qui egrotat abire.Hiero.Sciendum tn q si peccauerit in vos frater vester:z in qualibet causa vos leserit:dimitte di habetis ptate imo necessitate:qz pcipitur:vt debitorib9 nris debita dimittam9.propter qd et hic dicit. Si peccauerit in te frater tuus.Si aut in deu qs peccauerit:no est nri arbitrij.Nos ecotrario in dei iniuria benigni sum9:in nris ztumelijs exercemus odia.Chry.Io aut precepit arguere ei q passus est iniuria z no alij:qz ille q fecit:iniuriam ab eo mansueti9 sustinet:z maxime cu solus eu corripiat.Cu em qui vindictam expetere debebat hic salutis videt diligentia habere:maxie hoc eu pot ppitiu facere.Aug.de vb.do. Quando ergo in nos aliqs peccat: habeamus magna curam non pro nobis:na gloriosuz est iniuria obliuisci:sed obliuiscere iniuriam tuaz non vulnus fratris tui:ergo corripe eu inter te z ipsum solu:studens correctioni: parces pudori. Forte em pre verecudia incipit defedere peccatu suum.z que vis facere correctionem facis peiorem.Hie.Corripiendus est em seorsum frater ne si semel pudore atq verecudia amiserit pmaneat in pctо.Aug.de vb. dni.Apls aut dicit.Peccantem cora oibus argue:vt z ceteri timorez habeant.Aliqn ergo scias corripiedu esse fratre solu:aliqn aut coram oibus.Quid aut ante facere debeamus intendite et videte.Si peccauerit(inqt)in te frater tu9:corripe eum inter te z ipsuz solum.Qre? qz i te peccauit:tu scis qz peccauit. Quid est in te peccauit?Qz em secretum fuit quando in te peccauit secretu quere cu corrigis que peccauit:na si solus nosti : qz peccauit in te:et eu vis cora oibus arguere: no es corrector:sz pditor.Peccauit ergo in te frater tu9:sed si tu solus

Forma corre- ctiõis fraterne.

nosti:tuc vere i te solu peccauit.Na si multis audientibus tibi fecit iniuriam:z in illos peccauit quos testes sue iniquitatis effecit:ergo ipsa corripienda sunt coram omnib9 q peccant cora omnibus:ipsa corripienda sunt secretius q peccantur secreti9.Distribuite tpa:z cocordate scripturas. Quare aut proximu corripis:qz tu doles q peccauerit i te?absit.si aut amore tui id facis: nil facis:si amore illi9 facis:optime facis.Deniqz i ipsis vbis attede cuius amore id facere debeas:vtrum tui:an illi9?Seqt ei. Si te audierit lucreris fra.tuu.Ergo pper illu fac vt lucreris illu.Agnosce qz i hoiem peccando peristi:na si no perieras quo te lucrat9 est?Nemo g cotenat qn peccat in fratre.Chry.In q etia demonstrat q inimicitia danum est coe:z pp hoc no dixit q ille lucratus est seipm:sz q tu lucrat9 es eu: ex quo ostedit:quonia z tu z ille danum passi eratis ex discordia.Hie. Per salute em alteri9 nobis quoq acqritur salus.Chry.Quid aut facere debeas si no psuadeat:subdit. Si autem te non audierit : adhibe tecu vnu vel duos.Quato enim inuerecudior fuerit z pertinacior:ta tomagis nos ad medicinam studere oportet:non ad ira z odiu.Etem medic9 cu viderit morbu no remitti no desistit:sed tunc magis pparat ad curandum.Uide autem qualiter no vindicte gra hec correctio fit:sz emadatiõis:z pper hoc no zfestim iubet duos accipere:sz qn ipse corrigi no voluerit:neq tunc ad eum mittit multitudinem:sed vnum vel duos:z ad hoc legis testimoniu inducit dicens.Ut in ore duoz testiu vel triu stet oe verbum.q.d.Habes ia testimoniu q totu fecisti qd tuuz erat.Hiero. Uel intelligendum est hoc mo.Si te audire noluerit:adhibeatur vnus frater tatu:q si nec illu audierit:adhibeatur et tertius vel corrigendi studio: vt.s.vel admonitione:aut pudore corrigatur vel conueniendi sub testibus.Glo.

Uel si dixerit:non esse pctm:vt pro- bét illud esse peccatū. Hier. Porro si nec illos audire voluerit:tūc mul tis dicendū est vt detestatiōi eū ha beant:vtqui nō potuit pudore sal- uari:saluet opprobrijs. vñ sequit. Qd si nō audierit eos:dic ecclesie. Chry.i.his qui ecclesie presidént. Glo. Uel dic toti ecclesie:vt maiorē erubescētiā patiat. Post hec omnia sequat excōicatio q̄ fieri debet p os ecclesie.i.per sacerdotē:quo excōi- cante tota ecclesia cū eo opat.vnde sequit. Si aūt ecclesiā nō audierit: sit tibi sicut ethnic⁹ z publican⁹. Au gu.de ver.do.i.noli illū iā deputa- re in numero fratrū tuorū:nec sic tñ salus ei⁹ negligēda est;nā z ipos ethnicos.i.gentiles et paganos in numero quidem fratrū nō deputa- mus:sed tñ eoꝝ salutē semp inqui- rimus. Chry. Nihil tñ tale precipit dñs obseruandum in his q̄ extra ec clesiā sunt:quale p̄cipit hic de fra- trib⁹ corripiēdis. Sed de exteriori bus dicit. Si qs pcusserit te in vna maxilla:prebe ei z aliā.qd z paulus dicit. Quid mihi est de his q̄ foris sunt iudicare? Hie. Fratres autē et arguere z auertere iubet. Quod au tem dicit. Sicut ethnicus z publi- canus:ostenditur maioris esse dete stationis qui sub noie fidelis agit opera infideliū:q̄ hi qui aperte gē- tiles sunt. Publicani eñ vocātur q̄ seculi sectantur lucra:z exigunt ve ctigalia per negociationes et frau- des ac furta scelerata atq̄ periu- ria. Orige. Uideamus autē ne for te snia hec nō de quocūq̄ pctō posi ta sit:quid enim si aliqs peccauerit aliquod peccatoꝝ que sunt ad mor tē:puta masculoꝝ cōcubitor fact⁹: adulter:homicida:aut mollis:nun- qd talē rōnis est arguere solus ad solū:z si audierit statim eum dicere lucrifactū:et nō prius expulerit eū de ecclesia:nisi postq̄ corā testibus argutus z ab ecclesia:perstiterit in actu priori. Alius autem respiciēs ad immensam misericordiā xp̄i:di- cet:qm̄ cū ṽba xp̄i nullā faciāt dr̄iā

Ethni- ci nō di cuntur fres no stri.

pctōꝝ:ↄtra xp̄i miam faciūt q̄ hec ad minima tm̄ pctā ptinere distin- guūt. Ali⁹ ↄtra caute ipa ṽba ↄside rās:nō de oī pctō h̄ dicta defendet: qm̄ q̄ grādia illa pctā facit:non est frater:sed nominatur frater:cum q̄ s̄m apl̄m nō oportet nec cibū sume re:sicut aūt negligentib⁹ peccandi occasionē dāt:q̄ ad oē pcm̄ hoc pti nere exponūt:sic econtra q̄ docet in minimis z nō mortiferis pctis pec cantē post argutionē testiū vl' eccle sie fieri oportere:sicut ethnicū z pu blicanū:aliqd crudelitatis vr̄ indu cere. Utrū eñ oīno peat pnunciare nō possumus. primū:qz q̄ ter argu- tus nō obediuit:pōt in q̄rto obedi re:deinde qz aliqñ nō s̄m opa hois reddit ei:sed amplius q̄ peccauit: qd expedit in hoc mūdo.demum qz nō dixit solū. Sicut ethnic⁹ z publi can⁹:sed sit tibi. Qui ergo i pctō le ui correct⁹ ter nō se emēdat:nos q̄ dē debem⁹ eū hr̄e sicut ethnicū et publicanū:abstinētes ab eo vt ↄfun dat:an aūt etiā a deo quasi publica nus z ethnicus iudicet:nō est nr̄m pronūciare:sed est in iudicio dei.

Notan da ex- pō.

¶ Amen dico vobis:q̄cūq̄ alligaueritis sup terrā erūt ligata z i celo:z q̄cūq̄ solue ritis sup terrā erūt soluta z in celo. Iterū dico vobis:qz si duo ex vobis cōsenserint sup terraꝫ de oī re quācūq̄ petierit:fiet illis a pr̄e meo q̄ i celis ē. Ubi eñ sunt duo vel tres congregati in noie meo:ibi sum in medio eoꝝ.

¶ Hiero. Quia dixerat.si ecclesiam nō audierit:sit tibi sicut ethnicus z publican⁹:z poterit ↄtēpti fr̄is hec eē r̄nsio vel tacita cogitatio. Si me despicis:z ergo te despicio:si me cō dēnas:z tu mea snia cōdēnaberis: ptātē tribuit aplis vt sciant q̄ qui talib⁹ ↄdēnant hūanā sniam diuina snia corroborari.vñ d̄r. Amen dico

vobis:quecunque alli.sup terrã erũt li.et in celo:et quecunque sol.sup ter.erũt so.et in celo. Orige. Nõ dixit. In celis sicut petro:sed in celo vno:quia nõ sunt tãte pfectionis sicut petr⁹. Hil. Per hoc tñ ad terrorẽ maximi met⁹ quo ad pñs oẽs ↄtinet:imobile severitatis aplice iudiciũ demonstrauit:vt quos i terris ligauerint.i.pctõꝝ nodis inuexos reliquerint:et quos soluerint confessionẽ.s.venie acceperint:in salutez:hi in celis ligati sunt vel soluti. Chry. Et notandũ q nõ dixit pmati eccl'ie. Liga talẽ:sed Si ligaueris i dissolubilia erũt ligamĩa:quasi h eius iudicio dimittẽs. Vide aũt qualr incorrigibilẽ duplicib⁹ colligauit necessitatib⁹.s.et pena q est hic.s.proiectione ab ecclesia:quã supra posuit dicẽs. Sit tibi sicut ethnic⁹ rc.et supplicio futuro:qd est ligarũ ee i celo vt multitudine iudiciorũ dissoluat fratris iram. Aug.de v.do. Vel aliter. Cepisti hre fratrẽ tuũ tanq publicanũ ligãs eũ in terra:sed vt iuste alliges vide. Nã iniusta vincula disrũpit iustitia. Cũ autẽ correxeris et cõcordaueris cũ fratre tuo:soluisti illũ in terra:cũ solueris in terra solut⁹ erit et in celo. Multũ pstans nõ tibi:sed illi:quia multũ nocuit non tibi: sed sibi. Glo. Nõ solũ autẽ de excõicatiõe:sed et de oi petitiõe q fit a cõsentiẽtib⁹ i vnitate eccl'ie dat confirmationẽ cũ subdit. Iterũ dico vobis:quia si duo ex vobis ↄsenserit sup terrã: vel penitẽtẽ recipiẽdo:vel superbũ abiiciẽdo:vel de alia re quam petierint q nõ est ↄtria eccl'ie vnitati. Fiet illis a pre meo q in celis e. Per hoc aũt qd dicit. Qui i celis est:eũ super oia ee ostẽdit:et p hoc ↄplere eũ posse qd petit. Vel i celis e.i.i sctis:qd valet ad pbãdũ q fiet illis quicquid petierint qd dignũ sit:quia illuz apud se hnt a q petũt. Vñ rata est sñia cõsentiẽtiũ:quia deus cũ eis habitat et id sedt. Ubi eñ sũt duo vel tres congre.i no.meo:ibi sum i medio eorũ. Chry. Vl quia dixerat. Fiet illis a pre meo:vt ostdat se et esse datorẽ sil cũ prez.subdit. Ubi sũt eñ duo vl tres.

Deus i celis.

Orige. Nõ aũt dixit. In medio eorũ ero:sed sum. Mox eñ vt aliqd consenserint xps inuenit in eis. Hila. Ipse eñ q pax atque charitas e:sedez atque habitationẽ in bonis atque pacificis volũtatibus collocabit. Hiero. Vel alr. Ois supior sermo ad concordiã nos puocauerat:igit et pmiũ pollicet:vt solliciti⁹ festinem⁹ ad pacem cũ se dicat iter duos vl tres mediũ fore. Chry.i ho. Nõ aũt dixit simpliciter. Ubi cõgregati fuerint:sed addit. In noie meo.q.d. Si qs pp̃ter me pncipalẽ cãm amicitie ad proximũ habuerit:cũ eo ero si et i aliis vtuos⁹ erit. Quõ g nõ ibi ↄsentiẽtes ↄsequũt id qd petũt? Prio qdẽ:quia nõ expediẽtia petunt. Scdo:quia indigni sũt q petũt:et ea q sũt a seipis nõ iferũt.vñ dicit. Si duo ex vobis:q euãgelicã ostẽditis cõuersationẽ. Tertio:quia aduersus eos q cõtristauerũt orãt vindictã qrẽtes. Quarto:quia petũt miam peccãtibus q nõ penituerũt. Orig. Et ista est et cã ppt quam nõ exaudimur orãtes:quia nõ cõsentimus nobis p oia sup terrã:neque dogmate:neque ↄuersatiõe. Sicut eñ i musicis nisi fuerit ↄueniẽtia vocum nõ delectat audientẽ:sic in eccl'ia nisi ↄsensuz habuerit nõ delectat de⁹ i ea:nec audit voces eoꝝ. Hier. Pñt autẽ et hoc spũalr intelligere:q vbi spũs et anima corpusque cõsenserint et non intra se bellũ diuersarum habuerint volũtatũ de omni re quam petierint ipetrẽt a pre:nulli eñ dubiũ est quin bonarum reruz postulatio sit vbi corp⁹ vult hre ea q spũs. Orige. Vel in quo duo testamenta consentiunt sibi:eius inuenitur oratio de omni re acceptabilis deo.

Tropologica expõ.

¶ Tunc accedẽs petrus ad eũ dixit. Dñe quotiẽs peccauerit in me fr me⁹:et dimittã ei? Usque septies? Dicit illi iesus. Nõ dico tibi vsque septies. sed vsque septuagies septies.

¶ Hierony. Supra dixerat dominus. Videte ne contemnatis vnum

de pusillis istis. et adiecerat. Si pec cauerit in te frater tuus &c. et primum repromiserat dicens. Si duo ex vobis &c. unde prouocatus apostolus petrus interrogat. et hoc est quod dicitur. Tunc accedens ad eum petrus dixit. Domine quotiens pec. in me frater meus et di. ei? et cum interrogatione profert sententiam dicens. Usque septies? Chry. Putauit quidem petrus aliquid se magnum dicere. Sed quid amator hominum christus responderit subditur. Dicit illi ie. Non tibi di. usque sep. sed usque sep. septies. August. de ver. do. Audeo dicere et si septuagies octies peccauerit ignoscas: et si centies: et omnino quotiens peccauerit ignosce. Si enim christus milia peccatorum inuenit: et tamen omnia donauit: noli subducere misericordiam. Ait enim apostolus. Donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut deus in christo donauit nobis. Chry. Cum ergo dicit. Usque septuagies septies. non numerum determinatum ponit vt numero concludat remissionem: sed quod continue et semper est significauit. Aug. de ver. do. Non tamen sine causa dominus septuagies septies dixit: nam lex in decem preceptis commendatur. lex enim per decem: peccatum per xj. significatur: quia transgressio denarii est. Septem autem solet pro toto computari. quia septem diebus voluitur tempus. Duo autem septies. xj. fiunt septuagies septies. Omnia ergo peccata dimitti voluit: quia ea septuagesimo septimo numero consignauit. Ori. Uel quia numerus sex videtur esse operis et laboris: septimus autem requiei: Mysterium numeri. pausationis: dicit remissionem fieri oportere fratribus in hoc mundo degentibus: secundum res huius mundi peccantibus. Si autem aliquis vltra ea peccata peccauerit: iam non habebit remissionem. Hier. Uel intelligendum est septuagies septies. i. quadringentis nonaginta vicibus: vt totiens peccanti fratri dimitteret quotiens ille peccare posset. Rab. Aliter tamen datur venia petenti fratri: vt nobis. s. socia charitate communicet sicut ioseph fratribus: aliter inimico persequenti: vt bonum ei velimus: et si licet faciamus: vt dauid lugens Saul.

¶ Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi: qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Et cum cepisset rationem ponere oblatus est ei vnus qui debebat ei decem milia talenta. Cum autem non haberet vnde redderet: iussit eum dominus eius venundari et vxorem eius et filios et omnia que habebat: et reddi. Procidens autem seruus ille orabat eum dicens. Patientiam habe in me: et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus serui illius dimisit eum: et debitum dimisit ei. Egressus autem seruus ille inuenit vnum de conseruis suis: qui debebat ei centum denarios: et tenens suffocabat eum dicens. Redde quod debes. Et procidens conseruus eius: rogabat eum dicens. Patientiam habe in me: et omnia reddam tibi. Ille autem noluit sed abiit et misit eum in carcerem: donec redderet vniuersum debitum. Uidentes autem conserui eius que fiebant: contristati sunt valde: et venerunt et narrauerunt domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus suus: et ait illi. Serue nequam omne debitum dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri conserui tui: sicut et ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoad vsque redderet vniuersum debitum. Sic et pater meus celestis faciet vobis: si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Chry. Ne aliqs existimaret magnū qd ⁊ graue dn̄m iniūriasse: cū dicit dimittēdū vsq3 septuagies septies: adiecit pabolā. Hier. Familiare eni ē syris ⁊ marie palestinis ad oēz smonē suū pabolā iungere: vt qd p simplex pceptū ab auditorib⁹ teneri nō pōt p silitudinē exemplorq3 teneat. vn̄ dr. Ideo assi. est re. ce. ho. re. q̄ vo. rōnē pone. cum ser. suis. Orige. Fili⁹ dei sicut est sapiētia iustitia et vitas: ita ipse est regnū. nō autē alicui⁹ eorū q̄ sunt deorsum: sed oim q̄ sunt sursū: in quor sensib⁹ iustitia ⁊ cetere vtutes regnāt: q̄ facti sunt celi p hoc q̄ portāt celestis imaginē. Hoc ergo regnū celor. i. fili⁹ dei qn̄ factus est in similitudinem carnis peti: tūc filis factus est homini regi vniens ho:em sibi. Re. Uel regnū celor zgrue scta eccl'ia intelligit: i qua dns operat hoc qd in ista parabola loqui. Noie aūt hois ali qn̄ designat pr: sicut ibi. Sile est regnū celorū hoi regi: q̄ fecit nuptias filio suo ⁊c. aliqn̄ ẋo designat fili⁹. hic aūt vtrūq3 itelligi pōt ⁊ pater ⁊ fili⁹: q̄ sunt vn⁹ de⁹. De⁹ aūt rex dr: cūcta q̄ creauit regnādo ⁊ gubernādo. Orig. Serui aūt hi soli sunt q̄tū ad istas parabolas: q̄ dispensatores vbi habent: ⁊ quib⁹ hoc est zmissuz vt negocient. Re. Uel p seruos hui⁹ hois regis designantur oēs hoies quos ad laudandū se creauit q̄busq3 legē nature dedit: cū quibus rationē ponit: qn̄ vita ⁊ mores ⁊ act⁹ singulor discutit: vt vnicuiq3 fm q̄ gessit tribuat. vnde sequit. Et cū cepisset rōnem po. obla. est ei vn⁹ qui debebat decē milia talenta. Orige. Ois aūt vite nr̄e rō ponēda est a re ge: qn̄ oēs nos p̄sentari oportuerit an tribunal xp̄i. Nec hoc dicim⁹ vt suspitio sit: ne forte res ip̄a necessariū hēat lōgū tp̄s. Uolēs eni de⁹ vētilare oiz mētes cito oia ab oib⁹ ol tpe gesta singulis q̄buscq3 faciet in mētē venire ineffabili q̄dā virtute. Dicit aūt. Et cū cepisset rōnē ponere: q: initiū iudicij ē vt icipiat a domo dei. In p̄ncipio ḡ ponēde rōnis oblat⁹ est debitor talētor multor q̄. s. multa fecerat dāna ⁊ magna ei erāt inflicta: ⁊ nullū attulit lucrū: q̄ forsitan tot talēta pdidit quātos pdidit hoies. ⁊ iō talētor multor est fact⁹ debitor: qm̄ fact⁹ est mulierē sup talētū plūbi sedētē cui⁹ nomen iniq̄tas. Hiero. Scio quosdā istū q̄ debebat. x. milia talenta diabolū interp̄tari: cui⁹ vxorē ⁊ filios venūdādos perseuerāte illo in malitia insipientiā ⁊ malas cogitatiōes intelligi volunt. Sicut eni vxor iusti dicit sapientia: sic vxor iniusti ⁊ peccatoris appellat stultitia. Sz quomodo ei dimittat dns. x. milia talēta: ⁊ ille nobis cōseruis suis. x. denarios nō dimiserit: nec ecclesiastice interp̄tationis est: nec a prudētibus viris recipiēda. Aug. de ver. do. Iō dicēdū ē q̄ q: lex in decē p̄ceptis cōmendat: ille debebat. x. milia talentor: p qd oia pctā significat: q̄ fm legē fiunt. Remi. Hō aūt sua volūtate ⁊ sponte peccās suo conatu nullomō surgere valet: ⁊ nō hz vn̄ reddat: q: nihil in se inuenit: p qd se a pctis soluat. vn̄ sequit. Cū āt nō ha. vn̄ reddere. iussit eū dns venūdari: ⁊ vxor ei⁹ ⁊ fi. ⁊ oia q̄ habebat: ⁊ reddi. Uxor q̄dē stulti est stultitia: ⁊ carnis voluptas seu cupiditas. Augu. de que. euan. Per hoc ergo significat trāsgressorē decalogi pro cupiditate ⁊ prauis operib⁹: tanq̄ vxore ⁊ filiis penas soluere debuisse: qd est preciū eius. P̄ciū eni vēditi est suppliciū dānati. Chryso. Hoc aūt non ex crudelitate iussit: sed ex ineffabili affectione. Uult eni eū terrere per has minas: vt supplicet ⁊ nō vendat: qd ⁊ factū ostenditur cum subditur. Procidēs aūt ser. ille: ro. eum di. Patientiam habe in me: ⁊ oia reddā tibi. Remi. His autē vbis humiliatio et satisfactio pctōris demōstrat dū dicit. Procidēs: In hoc vero qd dicit. Patiētiam habe in me: vox exprimitur peccatoris poscentis tempus viuēdi ⁊ spatium corrigendi. Est autem larga dei benignitas et clementia erga peccatores cōuersos: quoniā

Palestinis parabole sunt familiares.

Regl'a sacre scripture.

Interpratio vana reijcit.

Multa largitas cōmēdat.

ipse semꝑ paratus est ꝑ baptismū: aut pniam pctā dimittere. vnde seq̄tur. Misꝛ. aūt do. ser. il. dimisit eum: ꝛ debitū dimisit ei. i. a peccatis eū absoluit. Chꝛy. Uide autem diuini amoris supabūdātiā: petijt seru⁹ solius tpis dilationē: ipse autē maius eo qđ petijt dedit: ꝛ dimissionē ꝛ cōcessionē totius mutui. volebat autē et a principio dare: sed nolebat solū suū esse donū: sꝫ ꝛ supplicationis illi⁹ vt nō incoꝛonat⁹ abscedat. Ideo aūt anteq̄ rōnē poneret: debitū nō dimisit: q2 docere voluit a quantis debitis eū liberat: vt saltē ita ad cōseruos mansuetioꝛ fieret. Et quidē vsq3 ad hec que pmissa sunt acceptabilis fuit: etem̄ ꝯfessus est: ꝛ pmisit se reddere debitum: ꝛ pꝛocidens rogauit: ꝛ debiti magnitudinem cognouit. Sed q̄ postea fecit indigna fuere pꝛioꝛib⁹. Seq̄t em̄. Egressus aūt ser. il. inue. vnū de cōseruis suis: qui debe. ei centum denarios. Augu. de ver. do. Quod autē dicitur q᷑ qui debe. ei centū denarios: ab eodem numero. s. decem sumitur: qui est numerus legis. nā ꝛ centum centies fiunt decem milia: ꝛ decies deni sunt centum: ꝛ illa decē milia talentoꝛum: ꝛ illi decies deni: a legitimo numero non recedunt: in quo vtroq3 inuenies pctā. vterq3 est ergo debitoꝛ. vterq3 venie depcatoꝛ. Oīs em̄ hō ꝛ debitoꝛ ē dei: ꝛ debitoꝛē hꝫ fratrē suū. Chꝛy. Tanta aūt differētia est peccatoꝛū q̄ cōmittunt in hominē: ꝛ q̄ cōmittūtur in deū: q̄ta est differentia. x. miliū talentoꝛū ꝛ centum denarioꝛū: magis autē ꝛ multo pl⁹ patet ex differētia ꝑsonarū ꝛ a paucitate peccantium. hoīe enī vidēte ꝛ desistim⁹ ꝛ pigritamur peccare: deo aūt vidente ſm vnūquēq3 diem nō obsistimus: sed agimus in formidabiliter oīa ꝛ loquimur. Nō hinc aūt solū grauioꝛa patēt peccata in deū: sꝫ etiā a bñficio: quo sum⁹ potiti ab ipso. Fecit em̄ nos esse: et oīa ꝑpter nos operat⁹ est. Animā rationalem nobis inspirauit: filium suū misit: celū nobis aperuit: ꝛ nos

Notula salubris.

filios suos fecit. Nunquid ergo si vnaquaq3 die moꝛeremur pꝛo illo retribueremus ei aliqđ dignū: neq̄q̄. Sed hoc rursus ad vtilitatē nostrā pertineret. Nos aūt ecōtrario in legibus eius offendim⁹. Remi. Sic ergo per debitoꝛē decē miliū talentoꝛū signantur illi q̄ maioꝛa crimina cōmittunt: per debitoꝛē aūt centū denarioꝛū q̄ minoꝛa ꝯmittit. Hu ꝑ. Qđ vt manifesti⁹ fiat dicamus sub exēplo. Si q̄s vestrū ꝯmiserit adulteriū: homicidiū: sacrilegiū: maioꝛa crimina decē milia talētoꝝ rogāti dimittunt: si ꝛ ipse dimittat minoꝛa peccantib⁹. Aug. de ver. do. Sed ille seru⁹ ingrat⁹: iniquus: noluit pstare qđ illi indigno pꝛestitū fuit. Sequit em̄. Et tenens suffocabat eū dicēs. Redde qđ debes. Remi. i. acriter insistebat vt vindictam ab eo exigeret. Oꝛige. Ideo vt arbitroꝛ suffocabat: quoniā a rege exierat: nō enim suffocaret conseruum suum si nō exisset a rege. Chꝛy. per hoc etiā q᷑ dꝛ egressus: ostendit q᷑ nō post multum tempus: sed confestim adhuc quasi in aurib⁹ habens beneficiū in malitiā abusus est liberatiōe a ꝑpꝛio dn̄o sibi data. Quid igit ille fecerit subdit. Et pꝛoci. cōser. ei⁹: rogabat eū dicēs. Patientiā habe in me: et oīa reddā tibi. Oꝛig. Cōsidera subtilitatē scripture: qm̄ seru⁹ multoꝛum debitoꝛ talentoꝛū pꝛocidens adoꝛauit regē: qui autē cētū debebat denarios: pcidēs nō adoꝛabat: sed rogabat conseruū dicens. Patiētiā habe. Chꝛy. Sꝫ neq3 hec verba ingrat⁹ seruus reueritus est: quibus saluatus est. Sequit em̄. Ille aūt noluit. Augu. de que. euan. i. tenuit contra eum hunc animum vt supplicium illi vellet. sed abijt. Remi. i. magis ira exarsit vt ab eo vindictam exigeret: et misit eum in carcerem donec redderet debitum i. appꝛehenso fratre vindictam ab eo exegit. Chꝛys. Uide domini charitatem ꝛ serui crudelitatem. hic ꝑ x. milibus talentis: hic autem pꝛo cētū denarijs: hic ꝯseruū: hꝭ aūt dn̄m

rogabat. et hic quidem totalem absolutionem accepit: ille autem solam dilationem petebat: nec tamen hoc dedit. Condoluerunt quod non debebant. unde sequitur. Videntes autem conservi eius que fiebant contristati sunt valde. Augu. de que. euan. Per conservos intelligitur ecclesia: que illum solvit et ligat. Re. Vel conservi forte angeli sunt intelligendi: aut predicatores sancte ecclesie: sive quicunque fideles qui videntes aliquem fratrem remissionem peccatorum adeptum: non velle misereri conservi sui: contristantur de eius perditione. Sequitur. Et venerunt et narraverunt domino que facta fuerant. Veniunt quidem non corpore: sed corde. Domino autem narrare est dolores et contristationes cordis in suo affectu demonstrare. Sequitur. Tunc vocavit eum dominus suus. vocavit quidem per sententiam mortis: et ab hoc seculo migrare iussit: et dixit ei. Serue nequam: omne debitum dimisi tibi: quoniam rogasti me. Chry. Et quando quidem decem milia talenta debebat: non vocavit eum nequam: neque est conviciatus: sed misertus. Quando autem contra servum ingratus est effectus: tunc dicit. Serue nequam. et hoc est quod dicit. Nonne ergo oportuit et te etc. Remi. Et sciendum quia servus ille nullum responsum legitur domino dedisse: in quo demonstratur quod in die iudicii et statim post hanc vitam omne argumentum excusationis cessabit. Chry. Quia vero beneficio non est factus melior relinquitur ut pena corrigatur. unde sequitur. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque redderet universum debitum. Non autem simpliciter dixit. Tradidit eum: sed iratus: quod non posuit: quando iussit eum vendi. non enim hoc erat ire: sed magis amoris ad correptionem: nunc autem hec sententia est supplicium et pene. Remi. Tunc enim dicitur deus irasci: quando adversus peccatores vindicat. Tortores autem dicuntur demones: qui semper ad hoc parati sunt: ut perditas animas suscipiant: et in pena eterne damnationis eas torqueant. Numquid autem postquam aliquis demersus fuerit in eternam damnationem: poterit invenire spatium corrigendi: aut aditum exeundi? Non: sed Quousque ponitur pro infinito. et est sensus: semper solvet: sed nunquam persolvet: et semper penam luet. Chry. Per hoc ergo ostenditur quod continue. i. eternaliter punietur: neque reddet aliquando. Quamvis autem irrevocabilia sint charismata et dei vocationes: tamen tantum valuit malitia: ut et hanc legem solvere videatur. Aug. de ver. do. Dicit enim deus. Dimittite et dimittetur vobis: sed ego prior dimisi: dimitte vel postea. nam si non dimiseris: revocabo te. et quicquid tibi dimiseram: replicabo tibi. non enim fallit: aut fallitur christus: qui subiecit dicens. Sic et pater meus celestis faciet vobis: si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Melius est enim ut clames ore et dimittas in corde: quam sis blandus ore et crudelis in corde. Ideo enim dominus subdit. De cordibus vestris. ut si per charitatem imponitis disciplinam: de corde lenitas non recedat. Quid enim tam pium quam medicus ferens ferramentum? seuit in vulnus: ut homo sanetur: quia si vulnus palpatur homo perditur. Hiero. Ideo et dominus addidit. De cordibus vestris. ut omnem simulationem ficte pacis averteret. Precipit ergo dominus petro sub comparatione regis domini et servi qui debitor x. milium talentorum a domino rogans veniam impetraverat: ut ipse quoque dimittat conservis suis minora peccantibus. Orig. Vult etiam docere faciles non esse ad indulgendum eis qui nocuerunt nobis: maxime si satisfaciant et deprecentur sibi veniam dari. Raba. Allegorice autem servus hic: qui x. milia talentorum debuit: iudaicus est populus decalogo legis astrictus: cui dominus sepius dimisit debita: quando in angustiis constituti illius misericordiam deprecabantur: sed liberati omnes debitores atrociter repetebant: et a gentili populo: quasi sibi obnoxio circuncisionem et cerimonias legis expetunt: et prophetas et apostolos crudeliter trucidant. unde tradidit eos dominus in manus romanorum vel malignorum spi

Reatus pene eterne.

Allegorica expo.

rituuz qui eternis cruciatibus eos punirent. ¶ Cap. xix.

Et factum est cũ cõsummasset iesꝰ sermones istos: migrauit a galilea: ⁊ venit in fines iudee trãs iordanẽ: ⁊ secute sunt eũ turbe mlte: ⁊ curauit eos ibi. Et accesserũt ad eũ pharisei tentãtes eũ ⁊ dicẽtes. Si licz hoi dimittere vxorẽ suam quacũqz ex cã? Qui rñdẽs ait eis. Non legistis: qꝛ q̇ fecit hoiem ab initio: masculũ et feminã fecit eos? Et dixit. Propter hẽ dimittet hõ pr̃em ⁊ matrẽ: ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo i carne vna. Itaq; iã nõ sunt duo: sz vna caro. Qð ergo deꝰ piũxit: hõ nõ separet. Dicũt illi. Quid ergo moyses mãdauit dari libellũ repudij et dimittere? Ait illis. Qm̃ moyses ad duritiã cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vr̃as: ab initio autem non fuit sic.

¶ Chry. in ho. Dñs priꝰ iudeã relĩquẽs ꝑpter illoꝝ emulationẽ: nunc ibidẽ iã immorat: q: passio i ꝑximo futura erat: nõ tñ ad iudeã interim ascẽdit: sed in terminos iudee. vnde dr. Et factũ est cũ cõsum. Jesus ser. istos: mi. a galilea. Rab. Hic ergo incipit narrare q̃ i iudea fecit. docuit: siue passus est. ⁊ pmo qdẽ trans iordanẽ ad oriẽtẽ: deide etiã cis iordanẽ qñ venit hierico ⁊ bethphage et hierlm̃. vñ sequit. Et ve. in fines iudee trãs iordanẽ. Chry. Quasi iustꝰ dñs oĩm q̇ sic diligit alios seruos: vt alios nõ contẽnat. Re. Sciendũ est aũt ꝙ ois illa israelitaꝝ ꝓuincia gñaliter iudea dicebat ad ꝯparationẽ aliaꝝ gentiũ. Uerũtñ meridiana eiꝰ plaga. in qua habitabat tribꝰ iuda ⁊ tribus beniamin: specialiter dicebat iudea ad distinctionẽ aliarũ regionũ: que in ipsa ꝓuincia cõtinebantur. i. samaria: galilea: decapolis: et relique alie. Sequitur. Et secute sunt euz turbe multe. Chryso. super Mat. perducebãt eũ quasi paruuli filij patrẽ peregre longe ꝓficiscẽtẽ. Ipse autẽ tanq̃ pater proficiscens: pignora charitatis filijs reliquit remedia sanitatum. vndẽ dicitur. Et curauit eos. Chry. in ho. Cõsiderãdum etiã ꝙ neqꝫ doctrine verboꝝ continue dñs insistit: nec signorum operationi: sed nũc qdẽ hoc: nũc aũt illud facit: vt a signis credibilis appareret i his que dicebat. Ex sermonũ aũt doctrina vtilitas q̃ erat insignis ostenderetur. Orig. Sanabat autẽ dominus turbas trans iordanem vbi baptismus dabat. Uere eñi oẽs a spiritualibus infirmitatibus saluant ẽt in baptismo. et multi qdẽ sequunt xp̃z sicut turbe: tñ nõ surgẽtes: vt Matthẽꝰ q̇ surgẽs secutꝰ est dñm. Raba. Curat etiaz galileos in iudee finibus: vt peccata gẽtium in eã veniã que iudee parabat admitteret. Chry. in ho. Curabat siquidẽ xp̃s hoies: ⁊ illis benefaciens: ⁊ per eos multis alijs. Horuz eñi sanatio alijs erat occasio diuine cognitiõis: sed non phariseis: qui ex signis duriores fiebãt. vnde sequit. Et acces. ad eum phari. tẽtãtes eum ⁊ dicentes. Si licet homini dimittere vxorẽ suã quacunqꝫ ex cã? Hie. Ut quasi cornuto eũ teneant syllogismo: et qðcũqꝫ rñdeat pateat captiõi. Si dixerit dimittẽdã vxorẽ qualibet ex cã et ducẽdã aliã: pudicitie predicator sibi videtur dicere cõtraria. Sin aũt responderit: nõ oẽm ob cãm debere dimitti quasi sacrilegij reus tenebitur: et aduersus doctrinam moysi ⁊ dei facere. Chry. in ho. Intuere aũt ex modo etiam interrogatiõis malitiam. Dominus enim supra de lege

Judee nomen vnde.

Syllogismꝰ cornutus.

hac disputauerat: ipsi aũt quasi iam nullo dicto interrogant.s. opinantes q oblitus esset eorũ q̃ dixerat. Chry.super mat. Sicut autem si videas hominẽ assidue amicitias medicorũ colentẽ: intelligis q infirm⁹ est: sic & cum videas virum siue mulierem de dimittẽdis vxoribus: aut viris interrogantes: cognosce: quia vir ille lasciuus est: mulier illa meretrix est: nam in matrimonio castitas delectatur: libido autem quasi vinculo cõiugij alligata torquetur. Sciebãt aũt quoniã nullam causaz idoneã hẽbat circa dimittẽdas vxores: p̃ter solã turpitudinem: & alias atq alias sibi iungebant. Timuerunt aũt interrogare ex q̃b⁹ causis: ne seipsos infra angustias certarũ causarũ astringerẽt: sz interrogauerunt si ex omnibus causis licet: sciẽtes q modũ nescit: nec infra terminos vnius cõiugij capit libido: sed quãtomagis exercetur: magis accẽditur. Orige. Tentato aũt dño: nullus discipulorũ eius q̃ posit⁹ est ad docendũ grauiter ferat: si tentatus fuerit a q̃busdam: tñ & tentatoribus rñdet dogmata pietatis. Hier. Sic aũt rñsionẽ tẽperat: vt disciplinam trãseat: scripturam sanctã adducẽs in testimoniũ & naturalẽ legem: primãq dei sententiam: secundo opponens. vnde sequitur. Qui respõdẽs ait eis. Nõ legistis: q q̃ fecit hoĩem ab initio masculũ & feminã fecit eos? Hoc in exordio genesis scriptũ est. Dicendo aũt masculum & feminaz: ostendit secunda vitanda coniugia. non eñ ait. Masculum et feminas: quod ex priorũ repudio querebat: sed masculum & feminam: vt vnius coniugij consortia necterentur. Raba. Salubri autẽ cõsilio dei factum est vt sui corporis portionẽ vir amplecteretur in femina: nec a se putaret esse diuersum: quod de se cognosceret fabricatũ. Chryso. super mat. Si ergo ad hoc deus marẽ & feminaz ex vno creauit vt sint vnũ: quare ergo decetero vir et mulier non ex vno vtero nascũtur: sicut volatilia q̃dã? q deus masculũ q̃ iẽ creauit & feminam: propter necessitatem filiorũ generãdorũ: tñ semper fuit castitatis amator: et continentie auctor. Jdeo illum typum non seruauit in oĩbus: vt siquidem vult homo nubere s'm primã dispositionez creationis humane intelligat quid est vir et vxor. Si autem noluerit nubere: nõ habebit necessitatem nubendi propter coniunctionem natiuitatis: ne forte videatur per suam cõtinẽtiã in alterũ perdere q̃ nolebat esse cõtinens: sicut domin⁹ post coniunctũ matrimoniũ iubet: ne alter altero nolẽte se separet. Chryso. in ho. Non solũ aũt ex mõ creationis: sed etiã ex mõ legislationis monstrauit: qm̃ vnũ oportet vni cõiungi: & nũq̃ rescindi. vnde sequitur. Et dixit. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit vxori sue. Hierony. Similiter ait: vxori: non vxorib⁹. Et expresse subditur. Et erũt duo in carne vna. Premiũ eñ est nuptiarũ ex duob⁹. vnã carnẽ .s. prolis fieri. Glo. Uel in carne vna. i. carnali copula. Chry. sup mat. Si ergo quia ex viro est vxor: & ex vna carne sunt ambo relinquet homo patrem suum & matrem: maior nũc charitas debet esse inter fratres & sorores: q hi quidẽ ex eisdẽ parentibus exeunt: illi autem ex diuersis. Sz hoc magnũ est nimis: q fortior est dei cõstitutio q̃ virt⁹ nature. Non enim p̃cepta dei nature subiecta sunt: sed natura dei preceptis obtemperat. Deinde. fratres ex vno nascunt: vt diuersas vias petãt: vir aũt & vxor ex diuersis nascũtur. vt in vnũ conueniant. Ordo etiam nature dei ordinationẽ sequit. Qđ eñ est in arboribus humor: hoc est in hominibus amor. humor autem de radicibus ascẽdit in herbam: et rursum trãsmittitur in semẽ. Jdeo parentes quidẽ diligũt: sed nõ sic diliguntur a filiis: hõ eñ non ad parẽtes: sed ad procreandos filios transmittit affectũ: & hoc est quod dicit. Propter hoc relinquet hõ patrez &

Coniugij rõ.

Amor cõparatur humori.

matrē et adherebit vxori sue. Chry. in ho. Uide et sapientiam doctoris. Interrogatus em̄ si licet? non cōfestim dixit. Non licet: vt non turbarentur: sed per probationē hoc constituit. Deus em̄ a principio masculum et feminā fecit: et nō simpliciter eos cōiunxit: sed matrē iussit dimittere et patrē: et non simpliciter virū mulieri dixit advenire: sed coniugi: ex ipso modo locutionis indiuisibilitatem ostendens. Sed et maiorem copulam adiunxit cū dixit. Et erūt duo in carne vna. Augu. ix. sup gen. ad lit. Hec tamē verba cū primi hominis fuisse scriptura testetur: dominus tamē hic deum hoc dixisse declarat: vt hinc intelligeremus propter extasim que precesserat in adā hoc diuinitus tanq̄ pphetā dicere potuisse. Remi. Mysterium em̄ hoc esse apostolus dicit in xp̄o et ecclesia: dominus em̄ iesus christus quasi patrem deseruit: cū de celis ad terram descendit: et matrē deseruit. i. synagogam propter infidelitatem. et adhesit vxori sue sancte. s. ecclesie: et sunt duo in carne vna. i. christus et ecclesia in vno corpore. Chry. in ho. Postq̄ vero veteris legis et verba et facta induxit cū potestate: iā ipse interpretatur et legē induxit dicēs. Itaq̄ iam non sunt duo: sed vna caro. Sicut enim q̄ spiritualiter se diligunt: vna anima esse dicuntur dicente scriptura. Omniū credentium erat cor vnum et anima vna: sic vir et vxor qui carnaliter se diligunt vna caro esse dicunt. Quēadmodū igit carnē incidere est sordidū: ita et mulierem diuidere est iniquum. Augu. xiij. de ciui. dei. Unū etiā dr: vel ppter coniunctionē: vel ppter originē femine: q̄ de masculi latere creata est. Chrys. in ho. Ulterius autem et deus induxit dicens. Quod ergo deus cōiunxit hō nō separet. demōstrans q̄ et preter naturam et preter legem est vxorem dimittere. preter naturam quidem: q2 vna caro diuiditur. preter legē autē: qm̄ deo copulāte et iubente nō diuidi vxor dimittitur. Hier. Deus enim coniunxit vnā faciēdo carnem viri et femine. hanc ergo homo non potest separare: sed solus deus. Homo separat quando propter desiderium secunde vxoris prima dimittit. Deus separat qui et coniunxerat: quando ex cōsensu propter seruitutē dei sic habemus vxorem quasi non habentes. Augu. contra faustum. Ecce iudei ex libris moysi cōuincuntur nō esse vxorem dimittēdam: qui fm voluntatē legis moysi arbitrabantur se facere: cum dimitterent. Simul et illud hoc ipso xp̄o attestante cognoscimus deum fecisse et coniunxisse masculū et feminā: quod manichei negādo damnant xp̄i euangelio resistētes. Chry. super mat. Grauis est autē fornicarīs interptatio castitatis: sed contra rōnē respōdere non possunt: veritati tamē credere non acquiescūt. Conferūt ergo se ad patrociniū moysi: sicut homines malā cām habentes confugiunt ad potētes viros: et si p iustitiā nō pñt vincant per personā. vnde sequitur. Dicūt illi. Quid ergo moyses mandauit dari libel. repu. et dimittere? Hiero. Aperiunt calūniā quā parauerāt: licet dn̄s nō ppriā sententiam protulerit: sz veteris historie et mādator dei fuerit recordatus. Chry. in ho. Si aūt dn̄s alienus esset a veteri testō: non decertasset p moyse: neq̄ q̄ sua sunt mōstrasset veterib9 cōuenire. Sed ineffabilis xp̄i sapia: et pro his excusando respondit. Uñ sequitur. Et ait illis. Quoniā moyses ad duritiam cordis vr̄i pmi. vo. dimit. vxo. ve. In quo liberat moysen ab accusatione: et totā in illorum caput cōuertit. Aug. cōtra faustū. Quāta em̄ erat duritia: que nec libelli interpositionē vbi dissuadendi locus iustis et prudentibus tribuebat: solui et flecti posset ad recipiēdā vel reuocādā cōiugij charitatē. Porro q̄ calliditate reprehendunt manichei moysen tanq̄ cōiugia dirimētē per libellū repudij: et laudāt xp̄m tanq̄ eius in oībus vinculū cōfirmantē

Uinculū cōiugale.

enī ſm ſuā ſacrilegā ſniam moyſen laudare debuerūt ſeparantē: qd̄ ꝯiūxerat diabolꝰ: ⁊ xp̄m vituperare diaboli ligamēta ſolidātē. Chry.in hom. Deniqꝫ q꞉ graue erat qd̄ dictū erat: ſtatim reducit ſermonē ad antiquā legē dicēs. Ab initio aūt nō fuit ſic. Hiero. Quod dicit hmōi eſt. Nūqd pōt deꝰ ſibi eſſe ꝯtrariꝰ: vt aliud añ inſerit: ⁊ ſniam ſuam nouo frangat imperio? Non ita ſentiendū eſt: ſed moyſes cum videret propter deſiderium cōiugū ſcḋarū: q̄ illis ditiores vl' iuniores vl' pulchriores eſſēt primas vxores interfici: aut malā vitam ducere: maluit indulgere diſcidiū: q̄ odia et homicidia perſeuerare. Simulqꝫ conſidera qd̄ non dixit. Propter duritiā cordis veſtri permiſit vobis deus: ſed moyſes: vt iuxta apoſtolum conſilium eſſet ho'is nō imperium dei. Chry. ſuper matth. Propterea bene dixit. Qd̄ moyſes hoc permiſit: nō precepit. Quod eñ precipimus ſemper volumus: qd̄ autē permittimꝰ nolentes indulgemus: q꞉ malam voluntatem hominum ad plenū prohibere non poſſumus. Permiſit ergo vobis facere mala ne faceretis peiora ergo hoc vobis ꝑmittēdo nō vobis dei iuſtitiam demōſtrauit: ſed a peccato abſtulit culpā peccandi: vt q̄ſi ſm legem agētibus vobis: peccatum veſtrum non videatur eſſe peccatum.

Causa repudii.

¶ Dico aūt vobis: q꞉ quicūqꝫ dimiſerit vxorē ſuā niſi ob fornicationē: ⁊ aliā duxerit: mechatur. Et qui dimiſſam duxerit: mechatur.

¶ Chry. i hom. Q꞉ os illorū opilauerit: iam cum auctoritate legē inducit dicens. Dico autē vobis: quia quicūqꝫ dimi. vxo. ſuam niſi ob for. ⁊ aliā duxerit: mechaꝉ. Orige. Forte aūt dicet aliquis: qm̄ ieſus dicens. Quicunqꝫ dimiſerit vxorē ſuam: niſi ob fornicationem: permiſit vxorē dimittere: quēadmodum moyſes quē retulit propter duritiā cordis iudeorū hoc precepiſſe. Sed ad hoc reſpondendū: quoniam ſi ſm legem adultera lapidatur non ſm hoc intelligitur res turpis propter quam moyſes permittit libellū repudij. nec enim in cauſa adulterij oportebat libellum dare repudij. Sed forſitan moyſes omnē culpā mulieris turpem rē appellauit: que ſi inuēta fuerit in vxore ſcribitur ei libellus repudij. Querendū eſt autem ſi propter ſolam cauſam fornicatiōis dimittere iubet vxorē: quid eſt ſi mulier non fuerit fornicata: ſed aliud quid grauius fecerit: puta veneficā inueniatur: aut interfectrix filiorum? Sed dominus exponens rem alibi dixit. Qui dimiſerit: excepta cauſa fornicationis: facit eam mechari: dans ei occaſionē ſecundarū nuptiarū. Hiero. Sola ḡ fornicatio eſt que vxoris vincit affectum: imo cum illa vnā carnē in aliā diuiſerit et ſe fornicatiōe ſeparauerit a marito non debet teneri: ne virum q̄ꝫ ſub maledictiōe faciat: dicente ſcriptura. Qui adulteram tenet ſtultus et impius eſt. Chry. ſup mat. Sicut enim crudelis eſt ⁊ iniquus q̄ caſtā dimittit: ſic fatuꝰ eſt et iniquus qui retinet meretricē. Nam patronus turpitudinis eſt q̄ crimē celat vxoris. Augu. De adulterinis ꝯiugijs. Nō tamē erit turpis: nec difficilis etiā poſt patrata et purgata adulteria reconciliatio coniugij: vbi per claues regni celorū non dubitatur fieri remiſſio peccatorū: nō vt poſt viri diuortiū adultera reuoceꝉ: ſꝫ vt poſt xp̄i ꝯſortiū adultera nō voceꝉ. Chry. ſup mat. Oīs āt res p̄ q̄s cās naſciꝉ p̄ ipās ſolniꝉ. Mr̄imoniū aūt nō facit coitꝰ: ſꝫ volūtas. ⁊ iō nō ſoluit illd̄ ſeꝑatio corꝑis: ſꝫ ſeꝑatio volūtatis. Jō q̄ dimittit coniugē ſuā ⁊ aliam non accipit: adhuc maritꝰ eſt: nam ⁊ ſi corpe iam ſeparatus eſt: tñ adhuc volūtate ꝯiūctꝰ eſt. cū ḡ aliā accepit: tūc plene dimittit. Et iō dominꝰ nō d̄t. Qui dimittit mechaꝉ: ſed qui alteram ducit. Raba. Vna ḡ ſolūmō carnalis eſt cauſa. i. fornica

Queſtio ſoluitur.

tio: vna spūalis: hec est timor dei vt vxor dimittatur. nulla aūt cā est vt viuente ea q̄ relicta est: alia ducat. Hiero. Poterat aūt accidere vt aliqs calūniā faceret innocenti vxori: ⁊ ob scdam copulā nuptiarū veteri crimē impingeret. Ideo sic priorez dimittere iubet vxorē: vt scdam prima viuēte nō habeat. Necnō q̄ꝛ poterat euenire: vt iuxta eādē legem vxor quoq; marito daret repudiū: eadē cautela precipit ne scdm accipiat virū. ⁊ q̄ꝛ meretrix: ⁊ q̄ꝛ semel fuerat adultera opprobriū non timebat. scdo nō nubere precipit viro: q̄ si talem duxerit: sub adulterii crimie sit. vñ sequit. Et q̄ dimissam duxerit mechat. Glo. accipientē tertē: q̄ꝛ adulta nō timet opprobriuz.

Dicūt ei discipli ei⁹. Si ita ē cā hois cū vxore: nō expedit nubere. Qui dixit illis. Nō oēs capiūt verbum istud: sꝫ q̄b⁹ datū est. Sunt eñ eunuchi q̄ de matris vtero sic nati sunt: ⁊ sunt eunuchi q̄ facti sunt ab hoib⁹: et sunt eunuchi q̄ seipsos castrauerūt ꝓpter regnum celoꝝ. Qui pt capere capiat.

Hiero. Graue pōd⁹ vxor est: si excepta cā fornicatiōis eā dimittere nō licꝫ. Quid eñ si temulēta fuerit: si iracūda: si malis moribus tenēda erit? Uidētes ḡ apli ḡue vxoꝝ iugū pferūt motū animi sui. vñ dr. Dicūt ei discipli ei⁹. Si ita ē cā ho. cū vxore nō expedit nubeꝛ. Chry. i ho. Leui⁹ eñ est ꝯ ꝯcupiscētiā ꝑliari ⁊ ꝯ seipꝫ q̄ ad mulierē malā. Chry. super mat. Nō aūt dixit: q̄ꝛ expedit: sꝫ magis cōsensit q̄ nō expedit: Infirmitatē carnis ꝯsiderauit. vñ seq̄t. Qui dixit eis. Nō oēs capiūt ꝟbū istō: s. non oēs hoc possunt. Hiero. Nemo aūt putet sub h̄ ꝟbo q̄d addit. Sed q̄b⁹ datū ē: vł factū: vł fortuna introduci: q̄ hi sunt ꝟgines: q̄s ad hoc casus adduxit. Sꝫ his datū est a deo q̄ petierūt: q̄ voluerūt: q̄ vt acciperēt laborauerūt. Chry. sup mat. Ideo nō oēs capere pñt: q̄ꝛ nō oēs volūt. palma ꝓposita ē: q̄ ꝯcupiscit gloriā: nō cogitet de labore. Nemo vinceret: si oēs piculū timerēt. Et oo ḡ q̄ q̄dā a ꝓposito ꝯtinētie cadunt: nō debem⁹ circa virtutez castitatis fieri pigriores: sicut ⁊ qui in pugna cadūt non exanimāt ceteros. Q̄d ḡ dicit. Quibus datū est: illud ondit: q̄ꝛ nisi auxiliū grē acciperemus: nihil nobis valeret. Hoc aūt auxiliū grē volentibus nō denegat. Dicit eñ dñs petite et inuenietis. Chry. in ho. Deinde possibile hoc eē ostēdēs ait. Sunt eñ eunuchi. q. d. Excogita si ab aliis excisus esses: quid vtiq; faceres? voluptate quidē priuatus: mercedem aūt nō haberes. Chry. sup mat. Sicut eñ pctm op⁹ sine volūtate nō facit: ita ⁊ iustitia ex ope nō ꝯsumatur: nisi et volūtas affuerit. Illa est ergo gloriosa cōtinentia: nō illa quā transgredi non pōt necessitas debilitatis corporis: sed quā cōplectit volūtas sancti ꝓpositi. Hiero. Triplex ergo genus eunuchoꝝ posuit: quorum duo sunt carnales: ⁊ tertiū spūales. Aliī enim sunt q̄ de vtero matris sic nascunt: aliī quos vel captiuitas facit: vł delitie matronales. tertii sunt qui seipsos castrauerūt propter regnum celoꝝ: ⁊ q̄ cū possint esse viri: ꝓpter xp̄m eunuchi fiunt. Istis ꝓmittitur premiū: superiorib⁹ aūt q̄b⁹ necessitas castimonia est: nō volūtas: nihil oino debet. Hila. In vno eñ eoꝝ posuit naturā. s. in eo q̄ nascitur. in altero necessitatem. s. in eo q̄ factus est in tertio voluntatē: qui. s. spe regni celestis talis eē decreuit. Chry. sup mat. Q̄d aūt aliqui sic nascunt hac rōne fit: sicut ⁊ nascunt sex digitos habentes aut q̄tuor. Si eñ de⁹ sicut ab initio ꝯstituit vnāquāq; naturā: sic dimitteret illam immutabiliter semp in suo ordine permanere: in obliuionē deduceret coꝛ hoībus operatio dei. Ideo ergo interdum

Error cadit. (margin, left)

Triplex genus eunuchoꝝ. (margin, right)

terdum

terdū natura rerū cōuertitur cōtra suā naturā: vt semp deus nature opifex in memoriā reducat. Hier. Possumus et aliter dicere. Eunuchi sunt ex matris vtero qui frigidioris nature sunt: nec libidinē appetētes: et alii qui ab hoīb⁹ fiūt quos aut phariseī faciūt: aut ꝑpter idoloꝝ cultū emolliunt i feminas: vel ꝑsuasione heretica simulant castitatē: vt mētiant religiōis veritatē. Sed nullus eorū cōsequit regnū celoꝝ: nisi qui se ꝑpter xp̄m castrauerit. vn̄ sequit. Qui pōt ca. ca. vt vnusquisq̄ ꝯsideret vires suas vtrū possit ṽginalia et pudicitie implere ꝑcepta: per se eñ castitas blanda est: et quemlibet ad se alliciēs. Sed cōsiderāde sunt vires: vt q̄ pōt capere capiat. Que hortātis domini vox est: et milites suos ad pudicitie premiū concitātis: quasi qui pōt pugnare pugnet et superet: ac triūphet. Chry. in ho. cum aūt dicit. Qui se castrauerunt. nō mēbrorū dicit abscisionē: sed malarū cogitationū interemptionem. maledictioni eñ est obnoxius qui mēbrū abscidit: etem̄ q̄ homicidarum sunt talis presumit. Et manicheis q̄ detrahūt creaturis tribuit occasionē: et eadē cū gentib⁹ mēbra detrūcantib⁹ iniqua agit. Abscidere eñ mēbra demoniace tētationis est. Cū his autē que dicta sunt neq̄ cōcupiscentia māsuetior ita fit: sed molestior. aliūde ei hꝫ fontes sperma qd in nobis est: et ꝑcipue a ꝑpo sito i cōtinēti et mēte negligēte. et si ip̄a sobria fuerit naturaliū motuū nullū est nocumētū. nec ita abscisio mēbri ꝯprimit tētatiōes et trāquillitatē facit vt cogitationis frenū. Manicheorū error.

Tūc oblati sunt ei puuli: vt man⁹ eis īponeret et orarēt. Discipli aūt īcrepabāt eos. Jesus ṽo ait eis. Sinite puulos et nolite eos ꝓhibere ad me venire: taliū est eñ regnū celorū. Et cū iposuisset eis man⁹ abiit inde.

Chry. sup mat. Dn̄s de castitate sermonē fecerat: audiētes aūt q̄dam obtulerūt ei infantes castitate mundissimos: putabāt ei q2 dn̄s corpore mūdos tm̄ laudaret. et hoc est qd dr. Tūc ob. sūt ei p. vt man⁹ eis impo. et ora. Orige. Jā eñ ex ꝑcedētib⁹ virtutib⁹ ei⁹ experti erāt: qm̄ p impositionē manuū ei⁹ et orōnē repellunt mala. Offerūt g̃ ei pueros: cōsiderātes qm̄ impossibile ē vt postq̄ p tactū dn̄s dederit in eis diuinā virtutē: vt ruina aut demoniū aliqd tāgere eos possit. Remi. Cōsuetudo etiā fuit apud veteres vt paruuli offerrent seniorib⁹: q̄ten⁹ eorū manu vel ore bn̄dicerent: et iuxta hāc cōsuetudinē puuli oblati sunt dn̄o. Chry. super mat. Caro aūt q2 nō delectat in bonū: facile obliuiscit bonū: malum autē qd audierit retinet semp. Ante modicū āt xp̄s xp̄s accipiēs puerū dixit. Nisi facti fueritis sicut paruulus iste nō intrabitis in regnū celorum. et ecce statim obliti discipuli pueris innocētie: vetabant pueros ad xp̄m quasi indignos accedere. vn̄ de sequit. Discipuli aūt increpabāt eos. Hiero. Non q2 nollēt eis saluatoris et manu et voce benedici: sed q2 nondū hn̄tes plenissimā fidem putarēt eum in silitudinē aliorū hoīm offerētiū importunitate lassari. Chry. in ho. Uel discipuli expellebāt pueros cā dignitatis xp̄i. Dn̄s autē docens eos moderata sape: et timorē cōculcare mūdanū: accepit puulos et i vlnis tenuit eos: et talib⁹ regnū celoꝝ ꝓmittit. vn̄ sequit. Jesus aūt ait eis. Sini par. et noli. prohi. eos veni. ad me: taliū est eñ re. ce. Chry. sup mat. Quis ei mereat appropinquare xp̄o si repellit ab eo simplex infantia? Jō dixit. Noli. prohi. eos. Nā si sancti futuri sunt: qd vetatis filios ad patrē venire? Si autē peccatores futuri sunt: vt qd sententiā cōdēnationis profertis anteq̄ culpam videatis? Hiero. Signanter autē dixit. Taliū est reg. ce. non istorū: Mos āntiqu⁹.

vt ostenderet nō etatē: regnare sȝ mores: ⁊ his q̄ silēm haberēt inocētiā ⁊ simplicitatē p̄miū repromittit. Sequit. Et cū iposuisset eis ma. abijt inde. Chry. sup mat. Hic locus instruit oēs parētes: vt filios suos sacerdotib⁹ offerāt. nō enī sacerdos man⁹ iponit: sȝ xp̄s i cui⁹ noīe man⁹ iponit. Si eī q̄ escas suas p orōnē offert deo: sanctificatas eas māducat. Sctificat enī p v̄bū dei ⁊ orōnē: vt apl's dicit: q̄to magis pueros offerri deo ⁊ sctificari neċe est. Causa aūt sctificādaꝝ escaꝝ hec ē q̄m totus mūd⁹ in maligno posit⁹ est: vñ ⁊ res copales q̄ sunt magna ps mūdi in maligno posite sunt. Cōsequēter infantes q̄n nascūtur ⁊ ipi q̄tū ad carnē in maligno positi sunt. Orige. Pueros aūt mystice dicim⁹: q̄ in xp̄o adhuc carnales sunt: et lacte op⁹ hn̄tes. Qui āt p̄fitēt v̄bi doctrinā simpliciores q̄dē ⁊ q̄si puerilē sermonē habētes q̄ nutriūt: adhuc nouitij sunt q̄ offerūt saluatori pueros ⁊ infantes. Qui aūt vident eē p̄fectiores: ⁊ iō sunt discipuli iesu priusq̄ discāt rōnē iustitie de pueris: reprehēdūt eos q̄ p simplicē doctrinā pueros ⁊ infantes .i. minus adhuc eruditos offerunt xp̄o. Dn̄s aūt hortās discipl'os suos iā viros ꝯstitutos cōdescendere vtilitatib⁹ pueroꝝ: vt fiant pueris quasi pueri vt pueros lucrentur: eijcit. Ta. est reg. ce. Nā ⁊ ipse cū i forma dei eēt: factus est puer. Hec ḡ debem⁹ attēdere ne estimatione sapie excellentioris ⁊ p̄fect⁹ spūalioris ꝯtēnam⁹: quasi magni pusillos eccl'ie prohibentes pueros venire ad iesum.

Benedictiōis vtilitas.

Q̄m aūt pueri non oia que dicūtur sequi possunt imposuit eis manus iesus: et virtutē relinquēs i eis per tactū: abijt ab eis quasi non potentibus sequi ip̄m sicut ceteri discipuli eius perfecti. Remigi. Manibus etiā impositis benedixit pueris: signans q̄ hūiles spū sunt digni ei⁹ gratia ⁊ benedictione. Glo. Imposuit ēt eis man⁹: viris ꝯtinētib⁹ vt grām sui auxilij ꝯferēdā significaret. Hila. Infantes etiā gētiū forma sunt: qb⁹ per fidē ⁊ auditū salus reddit. Verū ex affectu primo saluandi isrl'a discipl'is inhibēt accedere: q̄s dn̄s ait non oportere p̄hiberi. Mun⁹ enī spūsancti ⁊ p ipositionē manus ⁊ precationē: cessante legis opere erat gentibus largiendum.

Allegorica expositio

¶ Et ecce vn⁹ accedēs ait illi. Magr̄ bone: quid boni faciā vt habeā vitā etnā? Qui dixit ei. Quid me iterrogas de bono? Vn⁹ est bon⁹ de⁹. Si āt vis ad vitā igredi: serua mādata. Dixit illi. Que? Jesus aūt dixit. Nō homicidiū facies: nō adulterab: nō facies furtū: nō falsū testimoniū dices: hono: a patrē tuū ⁊ matrē tuā: ⁊ diliges primū tuū sicut teip̄ȝ. dicit illi adolescēs. Oia hec custodiui a iuuētute mea: q̄d adhuc mihi deest? Ait illi ies⁹. Si vis p̄fect⁹ esse vade ⁊ vende oia que habes ⁊ da pauperib⁹: ⁊ habebis thesaurū i celo: ⁊ veni sequere me. Cuȝ audisset auteȝ adolescēs verbū: abijt tristis. Erat eniȝ habēs multas possessiones.

¶ Raba. Audierat forsan hō iste a dn̄o tantū ꝯos q̄ volunt paruulis similes esse dignos introitu regni celestis: ⁊ iō certior cupiens esse: nō p parabolas: sed apte postulat exponi: qb⁹ meritis vitā eternā cōsequi possit. Et ideo d̄r. Et ecce vnus acce. ait il. Magister bo. quid bo. fa. vt ha. vitam eternam? Hiero. Iste qui interrogat ⁊ adolescēs ⁊ diues erat ⁊ supbus: ⁊ nō voto discentis: sed tētantis interrogat: qd̄ ex eo probare possumus: q̄ dicente sibi dn̄o: si vis

ad vitam ingredi:serua mandata. Rursum fraudulenter interrogat: q̄ sunt illa mādata:q̄si nō ⁊ ipse le-gere:aut dn̄s posset eidē hec iube-re Iria.Chry.in ho.Ego autē auarū quidē eū ⁊ pecuniarū amatorē nequaq̄ recuso dicere:q2 ⁊ xp̄s ta-lē eū eē redarguit:simulatorē autē nequaq̄:q2 nō est securum de incertis iudicare:⁊ maxime accusando. Marc⁹ aūt hāc suspitionē destruit. dicit em̄ q̄ occurrēs ⁊ genu flectēs rogabat eū:⁊ q̄m inspiciēs eum ie-sus amauit eū:si ēt tentās accessis-set:demōstrasset nobis h̄ euangeli-sta:sicut in aliis facit.Si aūt ⁊ ipse siluisset xp̄s eū nō pmisisset latere: sed redarguisset manifeste:aut oc-culte insinuasset. Hoc aūt nō facit. Sequit̄ em̄.Qui dicit ei.Quid me inter.de bono? Aug.de cō.euā. Po-test aūt videre distare aliq̄d qd hic fm mat.dr Quid me iterro.de bo. Scd̄m alios āt.Quid me dicis bo-num? Nā q̄d me interrogas de bo-no ad aliud magis referri pōt:qd ait ille querens:q̄d boni faciā? Ibi em̄ ⁊ bonū noiauit ⁊ iterrogatio ē. Magr̄ āt bone nōdū ē iterrogatio. Cōmodissime ḡ intelligit̄ vtrūq3 dictū.Quid me dicis bonum.⁊ inter. me de bo. Hiero.Q2 h̄o magr̄m vocauerat bonū ⁊ nō deū:vel dei filiū ɔfessus erat:dixit quēuis sctm̄ ho-minē ɔparatione dei non esse bonū de q̄ dr:ɔfitemini dn̄o q̄m bon⁹:Et iō dicit.Unus est bo.de⁹. Ne q̄s āt putet in eo q̄ bon⁹ de⁹ dr̄ excludi a bonitate filiū dei.legim⁹ in alio lo-co.Pastor bonus ponit aiam suā p ouib⁹ suis.Augu.p̄uo de ciui.dei. Uel q2 ille vitā eternā q̄rebat.Ui-ta aūt eterna est in illa ɔtēplatiōe: qua nō ad penā vr̄ de⁹:sed ad gau-diū sempiternū:⁊ non intelligebat cū q̄ loq̄bat̄:q̄m tm̄mō eū filiū hois arbitrabatur.iō dicit.Quid me in-terro.de bo.⁊ vocas me fm q̄ vi-des magr̄m bonū? Hec forma filij hois apparebit in iudicio: non tm̄ iustis:sed ⁊ impiis.⁊ ipsa visio malū eis erit:q2 penalis erit.Est autē vi-sio forme mee:in qua equalis sum deo.Ille ergo vn⁹ de⁹ pr̄ fili⁹ ⁊ sp̄ūs sctūs:ipse est sol⁹ bon⁹:q2 nemo videt eū ad luctū ⁊ planctū:sed tm̄ ad salutē ⁊ letitiā verā. Hiero. Saluator: ēt nostre bonitatis testimoniū non renuit:sed magr̄i absq3 deo exclusit errorē. Que aūt vtilitas est vt ita r̄nderet? Reducit em̄ eū paulatim ⁊ erudit liberari ab oī adulatione:⁊ ab his q̄ sunt super terrā eū adducens:deo adherere suadet:et futura q̄rere:⁊ nosse eū q̄ v̄e est bonus ⁊ radix ⁊ fons vniuersorū bonorū. Orige. R̄ndet ēt sic xp̄s pp̄ter eū q̄ dixit. Quid bo.fa.q̄n enim declinamus a malo ⁊ facimus bonū:q̄tum ad ɔparationē ceterorū holm dr̄ bonū qd facim⁹:q̄tū aūt ad veritatē f3 q̄ hic dr.Un⁹ est bon⁹:bonū nr̄m nō est bonū. Dicere aūt pōt q̄s:q̄m sciēs dn̄s ppositū interrogātis nō esse faciat:vt vel hūanū bonū dixit. Quid me interrogas de bono? Ac si.d.Cū sis iparat⁹ ad ea q̄ dn̄r:cur me interrogas de bono? Post hoc autem dicit.Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Ubi considera q̄m adhuc quasi extra vitā constituto respōdit.Si vis ad vitam ingre. fm enim vnū modū homo est extra vitā:qui est extra eū qui dixit.Ego sum vita.al's autē omnis q̄ sup terram est: q̄uis iustissimus:potest q̄dam in vmbra esse vite:non autē in ipsa vita cum sit corpore mortis circundatus.Introibit autem quis in vitā abstinens se ab operibus mortuis:appetens autem opera viua. Sunt aūt ⁊ verba mortua:et verba viua:⁊ cogitationes mortue:⁊ cogitatiōes viue.et ideo dicit.Si vis ad vi.ingre.serua mā. Aug.de ver. do. Nec etiam dixit.Si vis venire ad vitam eternam:sed Si vis venire ad vitam eam diffiniens vitam que fuerit eterna vita. Hic ergo cōsiderandū est quemadmodū amanda sit eterna vita:quando sic amatur misera ista:et quandoq3 finienda vita. Remi. Demonstratur autē his h̄bis:q2 lex suis impletoribus

Cōtraria sententia doctorum.

Uita vera q̄ sit.

non solum bona tpalia dabat:sed ꝛ
vitā eternā. Et qꝛ hec audierat sol-
licit⁹ fact⁹ interrogauit. vñ sequit.
Dicit illi. Que. Chry. in ho. Hoc au
tem nõ tentās dixit:ſʒ estimans alia
quedā precepta esse ꝑter legalia q̄
vite cau se ficrēt ei. Remi. Jesus ve
ro quasi infirmo cōdescendens:cle-
mentissime legis ꝓcepta exposuit.
vñ sequit. Jesus aūt dixit. Non ho
mici. fa. ꝛc. quoꝝ preceptorū exposi
tio est seq̄ns snīa:q̄ dꝛ. Et diliges ꝓ
ximū tuū sicut teipsuʒ. Etem aplꝯs
dicit. Qui diligit ꝓximū legē imple
uit. Querēdū est aūt:q̄re dñs tantū
scđe tabule precepta ꝯmemorauit?
Jccirco. s. qꝛ forte iste studios⁹ erat
in dilectione dei:siue qꝛ dilectio ꝓ-
ximi gradus est ascendendi ad dile
ctionem dei. Orig. Forsitan aūt ista
ꝓcepta sufficiunt vt in principio:vt
ita dicā: vite ingrediatur quis:nõ
autem sufficiūt hec vel alia similia
istis ad interiora vite introducere
queq̄. Qui aūt ꝑterierit vnū istorū
mādatoꝝ nec in ꝓncipiū vite intra
uit. Chry. in ho. Qꝛ ergo dñs ea ꝓce
pta cōmemorauerat q̄ erāt in lege:
iō sequit. Dicit illi adolescens. Hec
oīa ſuaui a iuuētute mea. Et neq3 h̄
stetit:ſʒ rursus interrogat. Quid ad
huc mihi deest? Qđ et ipm signū est
vehementis desiderij. Remi. Jllis
aūt q̄ in gratia ꝑfecti esse volūt ostē
dit q̄liter ad ꝑfectionē venire pñt.
vñ sequit. Ait illi iesus. Si vis per
fect⁹ esse:vade ꝛ vende oīa que ha-
bes:ꝛ da pau̾ib⁹. Notāda sunt ista
ꝟba:nõ ait. Uade ꝛ manduca oīa q̄
habes. ſʒ Uade ꝛ vende. Et non ait.
Aliqua sicut ananias ꝛ saphira:sed
Oīa. Et pulchre subiungit. Que ha
bes. Jlla em̄ habem⁹ q̄ iuste possi-
demus. Jlla ergo que iuste possi-
dent:vendēda sunt. Que ꝟo iniuste
sunt eroganda illis:quibus fuerāt
ablata:nec ait. Da ꝓximis aut diui
tibus:a quib⁹ accipies similia. Sed
da pauperib⁹. Aug. de in opib⁹ mo
nachorū. Nec attendendū q̄b⁹ mo
nasterijs:vel in quo loco indigenti
bus fratribus hoc quod habebat
aliquis impenderit. Omniū enim
xp̄ianoꝝ vna respublica est. Et ideo
q̄sq̄s xp̄ian⁹ necessaria vbilibet ero
gauit:vbicūq3 etiā ipse quod neces
sariū est sibi accipit:de eo qđ est xp̄i
accipit. Raba. Ecce duas vitas hoi
bus propositas audim⁹:actiuā:ad
quā pertinet. Non occides ꝛ cetera
legis mādata:ꝛ contēplatiuam ad
quā pertinet. Si vis perfect⁹ eē ꝛc.
Actiua ad legē ꝑtinet:cōtēplatiua
ad euāgelium:qꝛ sicut vetus nouuʒ
precessit testamentū:ita bona actio
ꝓcedit cōtēplationē. Augu. contra
Faustū. Nec tñ illi soli q̄ vt sint per
fecti vendūt vel dimittūt oīa sua:ꝑ
tinent ad regnū celorū:sed huic mi
litie xp̄iane ꝓpter quoddā commer
ciū charitatis subiūgit ēt q̄dā stipē
diaria multitudo:cui dicetur in fi-
ne. Esuriui ꝛ dedistis mihi mandu-
care absit vt istos a mādatis euan-
gelicis alienos a vita eterna sepa-
randos iudicemus. Hic. cōtra vigi-
lantium. Qđ aūt vigilātius asserit
eos meli⁹ facere q̄ vtātur reb⁹ suis
et paulatim fruct⁹ possessionū pau
perib⁹ diuidant:q̄ illos q̄ possessio
nibus venundatis semel oīa largiā
tur:non a me ei:sed a deo rñdebit.
Si vis eē ꝑfect⁹:vade ꝛ vende. Jste
quē tu laudas:scđs aut tertius gra
dus est:quē ꝛ nos recipimus dum-
modo sciam⁹ pria secūdis ꝛ tertijs
preferenda. Genadius de eccle. do.
Bonū est em̄ facultates cū dispensa
tiōe pauperib⁹ erogare. melius est
ꝓ intentione sequēdi dñm insimul
donare ꝛ absolutū sollicitudīe ege-
re cū xp̄o. Chry. i ho. Et qꝛ de pecu
nijs erat sermo:a quibus denuda-
ri admonuit. ostendit q̄ ampliora
his retribuet:quāto terra maius ē
celū. et iō dixit. Et ha. thesau. in ce.
Jn thesauro em̄ copiā ꝛ permanen
tiā retributionis ostēdit. Orig. Si
aūt oē mādatū in hoc ꝟbo implet.
Diliges ꝓxi. tuum:si. teipm. ꝑfect⁹
autē est qui impleuerit omne man
datum:quō dñs dicenti adolescēti.
Hec oīa seruaui a iuuentute mea.
quasi nondū perfecto dicit. Si vis

Error vigilā-tij.

perfectus esse. forte autē quod ait. Dili. pxi. tuum: nō a dño positū est: sed ab aliquo additum: q2 nec marcus nec lucas hūc locum exponentes hoc addiderunt. Uel al'r. Scriptū est i euāgelio ßm hebreos ꝙ cū dñs dixisset ei. Uade ⁊ vēde ⁊ oia q̄ ha. cepit diues scalpere caput suū: ⁊ nō placuit ei. Et di. ad eū do. Quomō dicis: feci legē ⁊ prophetas: qm̄ scriptū est in lege. Diliges pximū tuum sicut teipm. Et ecce multi fratres tui filij abrahe amicti sunt stercore morientes pre fame: ⁊ domus tua plena est multis bonis: et non egreditur oino aliqd ex ea ad eos. Uolens ergo dñs arguere diuitē illū dicit. Si vis pfect⁹ eē: vade ⁊ vende oia q̄ habes ⁊ da pauperib⁹. Sic em̄ apparebit si diligis pximū tuū sicut teipm. Sed si pfectus est q̄ habet oēs virtutes quō fit pfect⁹ qui vendit oia sua ⁊ pauperibus dat? Ponam⁹ em̄ aliquē hoc fecisse: quō statim erit siue ira: siue concupiscētia: suscipiens oēs virtutes ⁊ deponens malitiam vniuersam? Sapienti ergo videbitur forsan dicere: qm̄ q̄ pauperibus tradidit bona sua ipsorū orōnib⁹ adiuuat: accipiens ad suā spūalem inopiā illorū spūalem abūdantiā. ⁊ fit hoc modo pefect⁹ ꝙuis aliquas hūanas habuerit passiones: aut ita iste qui mutauit pro diuitijs paupertatē: vt fiat perfect⁹ credēs sermonib⁹ xpi: adiuuabitur vt sapiens fiat in xpo iustus ⁊ cast⁹ ⁊ absq̧ oi passiōe: nō tñ sic vt in ipo tpe: quo tradiderit bona sua pauperibus: fiat oino pfect⁹: sed ex illo die incipiet speculatio dei adducere eū ad oēs virtutes. Aliter autem ad expositionē moralem trāsibit dicēs substātiā esse vniuscuiusq̧ act⁹ aīe eius. Imperat ergo xps vendere oēm substantiā malā: ⁊ quasi tradere eam virtutibus operantibus eam que ab oī bono paupere sunt. Sicut em̄ pax apostolorū reuertit̄ ad ipsos: nisi fuerit filius pacis: sic vniuersa peccata reuertuntur ad actores eorum cum non fuerit q̄s

Subā anime q̄ est.

vtens malis eorum: ⁊ sic neq̧ dubitatio erit q̄n statim erit perfect⁹: q̄ sic vēdidit omnes proprias facultates. Manifestum est autem ꝙ q̄ talia agit habet thesaurū in celo: ⁊ ipse factus celestis. In suo em̄ celo habebit thesaurū glorie dei ⁊ diuitias in oi sapientia dei. Talis aūt poterit seq̄ xpm: q2 nō distrahit̄ ab aliq̄ mala possessiōe: quo minus xpm sequant̄. Hie. Multi ēt diuitias relinquētes dñm nō sequunt̄: nec hoc ad pfectionē sufficit: nisi post contemptas diuitias saluatorē sequant̄. i. relictis malis faciāt bona. Facili⁹ em̄ sacculus cōtēnitur ꝙ volūtas. Et ideo sequit̄. Et veni sequere me. Seq̄tur em̄ dñm q̄ imitator est ei⁹: ⁊ per vestigia illius graditur. Seq̄tur. Cū audisset aūt adolescēs verba hec: abijt tristis. Hec est tristitia q̄ ducit ad mortem. Causaq̧ tristitie redditur. Erat enim habēs multas possessiones. i. spinas et tribulos q̄ sementē dominicaz suffocauerunt. Chry. Non em̄ sil'r detinent̄ q̄ pauca habent: ⁊ q̄ multis abundāt: qm̄ abiecto diuitiarū maiorē accendit flammā: ⁊ violentior fit cupido. Augu. in ep'la ad paulū et thesariam. Nescio aūt quō cuz supflua terrena diligunt̄: arti⁹ adepta ꝙ concupita ꝯstringunt. nam vñ iuuenis iste tristis discessit: nisi q2 magnas hēbat diuitias? Aliud est em̄ iā nolle icorporare q̄ desunt: aliud iā incorporata diuellere. Illa em̄ velut extrenea repudiant̄: ista velut mēbra pscidūtur. Scdm historiam aūt iste adolescēs laudabilis q̄dē est: q2 non occidit: nō adulterat⁹ est. vituperabilis aūt: q2 ꝯtristatus est in v'bis xpi vocantib⁹ eū ad pfectionē. Adolescēs quippe erat ßm animā: et ppterea relinquens christum abijt.

Conditio adolescentis.

¶ Jesus āt dixit discipulis suis. Amē dico vob: q2 diues difficile itrabit i regnū celorū. Et iteȝ dico vob. Facili⁹ est camelū p foramen acus

trāsire: q̄ diuitē intrare i regnū celorū. Auditis aūt his discipli mirabātur valde dicētes. Quis ergo poterit saluus esse? Aspiciēs aūt iesus dixit illis. Apd hoīes hoc impossibile est: apud deū autē omnia possibilia sunt.

¶ Gl. Occasiōe huiꝰ auari de q̄ predictū est: habuit sermonem dñs de auaro. vñ d̄r: Jesus autē dixit discipl'is suis. Amē dico vobis ⁊c. Chry. Qd̄ qdem dixit non pecunijs quidē detrahens: sed eis qui detinent ab ipsis. Et discipulos pauperes existentes non verecūdari ob inopiā. Hila. Habere enim diuitias criminis non est: sed modus in habendo retinendus est. Nā quomodo cōicādū est necessitatibus sctōx: si cōicādi materia nō relinquit? Rab. Sed inter pecunias habere ⁊ pecunais amare nōnulla distantia est. tutius autē est: nec habere nec amare diuitias. Remi. Unde dñs in marco exponens huius loci sensū dixit. difficile est cōfidentibus in diuitijs intrare in regnū celorum. illi enim in diuitijs cōfidūt: q̄ oēm suā spem in diuitijs collocant. Hiero. Qr q̄d diuitie habite difficile contemnūtur: non dixit: q̄ impossibile est diuitem intrare in regnū celorū: s3 difficile. vbi difficile ponit: nō ipossibilitas ptendit: sed raritas demonstratur. Hil. Periculosa enim cura est velle ditescere. ⁊ graue onus innocentia subit incremētis opum occupata. Rem eñ seculi famulatus dei non sine seculi vitijs assequet: hinc difficile est diuitem regnū celorum adire. Chry. in ho. Qr vero dixerat difficile diuitē intrare in regnū: procedit ad ostendendū q̄ est ipossibile. vñ sequit. Et iter3 dico vob: faciliꝰ est camelū p foramen acus trāsire: q̄ diuitē intrare in regnū celorum. Hiero. Scd3 hoc nullus diuitū saluus erit. S3 si legamꝰ Esaiam: quō

cameli madian et epha veniant ad hier3 cū donis atq3 muneribꝰ: ⁊ q̄ quondā curui erant: ⁊ vitiox grauitate distorti: igrediant portas hierusalē: videbimus quomodo et isti cameli q̄bus diuites cōparātur cū deposuerint graué sarcinā pctōx: ⁊ totius corporis prauitatē: itrare pūt p angustā ⁊ artā viā q̄ ducit ad vitā. (allegorica expō.) Chry. sup Mat. Gentiū ēt aie assimilate sunt tortuosis camelis: i qbꝰ erat gibbꝰ idololatrie: qm̄ cognitio dei erectio est aiarum. Acus aūt est filiꝰ dei: cuiꝰ prīa pars subtilis est sm diuinitaté: alia vero grossior sm icarnationé eius. Tota aūt recta est: ⁊ nullā habet deflexione3: per cuiꝰ vulnꝰ passionis gētes ingresse sunt in vitam eternā. hac acu cōsuta est imortalitatis tunica: ipsa est acus que spūi consuit carné. hec acus iudaicū populū iunxit ⁊ gentium. hec acus amicitiam angelorū ⁊ hoīm copulauit. Faciliꝰ est ergo gentiles trāsire p foramen acus: q̄ diuites iudeos intrare in regnū celorū. Si eñ gentes cum tanto labore diuelluntur ab irrōnabilibꝰ idolorum culturis: quanto magis iudei diuelluntur a rōnalibus dei culturis. Glo. Aliter dicitur. Qr hierosolymis quedā porta erat que foramen acus dicebatur: per quā camelus nisi deposito onere: et flexis genibꝰ transire non poterat: p qd̄ significat diuites nō posse trāsire viā artā q̄ ducit ad viā: nisi sordibꝰ peccatox et diuitijs depositis: saltē nō amādo. Greg. xxxv. mor. Uel noīe diuitis quēlibet elatū: cameli appellatiōe ppriā ꝯdescēsioné significat. Camelus aūt p foramé acus trāsiit cū redemptor noster vsq3 ad susceptioné mortis per āgustias passionis itrauit: q̄ passio velut acus extitit: q2 dolore corpus pupugit. Facilius aūt camelꝰ foramé acꝰ q̄ diues regnū celox igredit: q2 nisi ipe priꝰ p passioné suā formā nobis humilitatis ostenderet: nequaq3 se ad humilitaté ipsius supba nr̄a rigiditas inclinaret. Chryso. in ho. Discipuli

(Camelu3 aliȷ funem nauticū interptant.)

aũt inopes existẽtes turbant̃ pro sa lute alioꝝ dolẽtes: ꝛ doctoꝝ iam vi scera assumẽtes. vnde sequitur. Au diẽtes aũt discipuli: mirabant̃ dicẽ tes. Quis ergo poterit saluus esse? Aug. de q̃. euã. Cũ aũt pauci sint di uites in ꝯparatiõe multitudĩs pau perũ itelligendũ est ꝙ oẽs qui diui tias cupiũt in diuitũ numero habe ri discipuli aíaduerterunt. Chry. in ho. Dei aũt opus hoc esse ꝯseq̃nter ostendit: q̃m multa opus est gratia: vt hõ in diuitijs dirigatur. vñ sequi tur. Aspiciens autẽ iesus dixit eis. Apud hoies hoc ipossibile est: apud deũ aũt oĩa possibilia sunt. Per hoc quod dicit. Aspiciẽs: significat euan gelista ꝙ mansueto oculo timidam eoꝛũ mẽtem mitigauit. Remi. Non aũt hoc sic intelligẽdũ est ꝙ possibi le sit apud deum ꝙ diues cupidus auarꝰ ꝛ superbus ĩtret ĩ regnũ celo rum: sed vt cõuertatur et sic intret. Chry. in ho. Neq̄ etiã hoc ideo di citur vt resupinus iaceas: ꝛ sicut ab impossibilibus abstineas: sed magni tudinem iustitie considerans insi lias deum rogans.

Tunc respondẽs petrus dixit ei. Ecce nos reliquimꝰ oĩa: ꝛ secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Jesus autẽ dixit illis. Amẽ dico vobis: ꝙ vos q̃ secuti estis me ĩ re gñatiõe cũ sederit filiꝰ hoĩs ĩ sede maiestatis sue: sedebi tis ꝛ vos suꝑ sedes duodecĩ iudicantes duodecim tribꝰ israel Et oĩs qui reliq̃rit do mũ: vel fr̃es: aut sororꝛes: aut patrẽ: aut matrẽ: aut vxoꝛe: aut filios: aut agros ꝑpter nomẽ meũ: cẽtuplũ accipiet: ꝛ vitam eternam possidebit. Multi autẽ erunt primi no uissimi: ꝛ nouissimi primi.

Orige. Audierat petrꝰ verbũ dñi dicẽtis. Si vis perfectꝰ esse: vade et vẽde oĩa q̃ habes. Deinde conside rauit adolescentẽ cũ tristitia abeun tẽ: ꝛ difficultatẽ diuitũ ingrediẽdi ĩ regnũ celoꝛũ: ideo q̃si q̃ nõ facilẽ rẽ ꝯsummauerat fiducialr̃ q̃rit. Et si eñ minima cũ fratre reliq̃t: sed non minima estimata sunt apd̃ deũ cõsi derantẽ. q̃m ex tanta plenitudine di lectionis illa minima reliquerũt: vt etiã si multas habuissent possessio nes omnia reliquissent. Et puto ꝙ magis petrus confidens de affectu suo q̃ de ipsa q̃titate rerũ relictaꝝ fiducialiter interrogauit. vnde dici tur. Tũc r̃ndens petrꝰ dixit ei. Ecce nos reliq̃mꝰ oĩa. Chry. in ho. Qua lia oĩa o btẽ petre? arũdinẽ: rhete: nauigiũ. Oĩa quidẽ hec dicis: non ꝑ pter munificentiã: sꝫ vt ꝑ interroga tionẽ hanc inopẽ inducat plebẽ. qꝛ eñ dñs dixerat. Si vis ꝑfectus esse ꝛc. ne dicat aliq̃s inopũ. Quid igit̃? si nõ habuero: nõ possũ eẽ ꝑfectus? Jnterrogat petrꝰ vt tu inops discas q̃m ĩ nullo hic diminutꝰ es. Qui eñ claues regni celoꝛũ acceperat: pro his q̃ ibi sunt iã ꝯfidit: ꝛ ꝑ oꝛbe ter raꝝ vniuersa iterrogat. Jntuere aũt ꝛ quõ respõdet diligenter sicut xp̄s inquisiuit: etenĩ christus duo a diui te expetijt: dare pauperibus que ha bebat: ꝛ seq̃ se. ꝑpter hoc ipse addit. Et secuti sumꝰ te. Orige. Potest dici ſm oĩa q̃ pater reuelauit petro esse filium suum. secuti sumꝰ te iustitiã: sctificationẽ: et hmõi. Propter hoc quasi victoꝛ athleta interrogat que sint premia certaminis. Hier. Quia ergo non sufficit tantum relinque re iungit quod perfectũ est. Et secu ti sumus te. fecimus q̃deꝫ quod ius sisti: quid ergo nobis dabis p̄miũ? et hoc est quod dꝛ. Quid ergo erit no bis? Sequit̃. Je. aũt di. il. Amen di. vo. ꝙ vos q̃ secuti estis me ꝛc. Hier. Nõ dixit. Qui reliq̃stis omnia. Hoc enim ꝛ socrates phs fecit. et multi aliĩ diuitias cõtempserũt. Sed q̃ se cuti estis me: quod ꝑprie apłoꝛum est atq̄ credentium. Hila. Secuti

Notan da sen tentia.

sunt q̄ de discipuli xp̄m in regeneratione.i.in lauacro baptismi:in fidei sanctificatione.hec enim illa regeneratio est quā ap̄li sunt secuti:quam lex idulgere nō potuit.Hie.Uel al'r debet ꝯstrui.Uos q̄ secuti estis me sedebitis in regeneratiōe.i.qñ mortui ex corruptiōe resurgent incorrupti:sedebitis ꝛ vos in soliis iudicātiū condēnātes.xij.tribus israel:q2 vobis credentib⁹ illi credere noluerunt.Aug.xx.de ci.dei.Sic eñ caro vestra regenerabit̄ p icorruptionez: quéadmodū aīa nr̄a regenerabit̄ p fidē.Chry.sup mat.Futurū eñ erat vt i die iudicij rñderent iudei.Dñe nō te cognouim⁹ filiū dei in corpore ꝯstituti.qs hoīm videre poterat thesaurū in terra absconditū:solem nube celatū?Rñdebunt ergo discipuli.Et nos hoies fuim⁹ rustici et obscuri in plebe:vos sacerdotes et scribe:sed in nobis bona voluntas facta est quasi lucerna rusticitatis nostre.i vobis autē malitia facta est q̄si caligo scie vr̄e.Chry.in ho.Propter aūt hoc nō dixit.Et gētes ꝛ orbē terrarū:sed tribus israel:q2 i eisdem erant educati ꝛ legibus et consuetudinibus ap̄li ꝛ iudei.Cum ergo dixerint iudei:qm̄ propter hoc nō potuim⁹ credere xp̄o:q2 lex ꝓhibuit:discipuli i mediū inducentur q̄ eādē susceperūt legē.Sed dicet aliq̄s.Quid magnū promisit eis:si id qd̄ niniuite habent ꝛ regina austri hoc ꝛ ipsi habebūt?Maxima quidē alia p̄mia añ ꝛ post eis ꝓmittit:sed ꝛ hic occulte isinuat aliqd pl⁹ illis. De illis eñ simpl'r dixit:q surgent ꝛ ꝯdēnabūt generationem hanc.de his aūt.Cū sederit filius hoīs:sedebitis ꝛ vos.Manifestū ē ergo q cō regnabūt ꝛ cōicabūt in g'lia illa.honorē eñ ꝛ g'liam ineffabilē significauit p thronos.Qual'r aūt hec ꝓmissio ꝯpleta est:nūq̄d eñ ꝛ iudas sedebit?neq̄q̄.Lex eñ a dño posita est p hieremiā ꝓphetā.Loquar sup gētem ꝛ regnū vt edificē ꝛ platē illud. sed si fecerit malū in cōspectu meo: penitebo ꝛ ego de bonis q̄ locutus sum vt facerē eis.q.d.Si indignos seipsos ꝓmissione faciāt nō adhuc faciā qd̄ ꝓmisi.Indignū aūt seipsuz ꝑncipatu iudas ostdit:ꝛ ꝓpter hoc tunc loquēs discipulis non simpl'r eis ꝓmisit.neq3 eñ dixit.Uos sedebitis.sed adiunxit.Qui secuti estis me.vt ꝛ hinc iudā excludat et eos q̄ postea futuri erāt attraheret:non eñ ad illos solos dictum est:neq3 ad iudā iā indignū effectum.Hila. Seq̄la ergo xp̄i ap̄los sup.xij.thronos iudicandis.xij.tribubus israel: i.xij.patriarcharum gloriaz copulauit.Aug.xx.de ciui.dei.Ex hoc eniz loco discimus cū suis discipulis iudicaturū iesum.vnde ꝛ alibi iudeis dicit.Jō iudices vestri erūt.nec qm̄ super.xij.sedes sessuros esse ait.xij. solos hoies cum ipso iudicaturos putare debem⁹.Duodenario q̄ppe numero vniuersa quedam significata est iudicantiū multitudo:propter duas partes nūeri septenarij quo significat̄ plerūq3 vniuersitas:q̄ due ptes.i.tres ꝛ quatuor altera p alterā multiplicate.xij.faciunt:alioquin qm̄ in locum iude traditoris apostolū matthiā legimus ordinatū.Ap̄ls paulus q̄ plus illis oib⁹ laborauit. vbi ad iudicandū sedeat nō hēbit:q̄ profecto cum alijs sc̄tis ad numerū iudicū se ptinere demonstrat cū dicit.Nescitis quia angelos iudicabimus?Augu.in lib. de pnia.In hoc ergo numero iudicantiū oēs intelligunt̄ q̄ propter euangeliū sua oīa dimiserūt:ꝛ secuti sunt dñm.Greg.x. mora.Quisquis eñ stimulo diuini amoris excitat⁹ hic possessa reliq̄rit illic ꝓculdubio culmē iudiciarie potestatis obtinebit:vt simul tunc iudex cū iudice veniat:q̄ nunc considerat iōe iudicij sese spōtanea paupertate castigat.Aug.xx.de ci.dei. De ipsis quoq3 iudicādis in hoc numero duodenario similis causa est.nō eñ q2 dictum est.Judicantes.xij.tribus israel. tribus leui que.xiij.est ab eis iudicanda non erit:aut soluz ilum populū:non etiam gentes ceteras iudicabūt. Chry.super Mat.

Judas exclu- ditur.

Uel p hoc qd dicit. In regeneratione: pmittit xps tempus xpianitatis futurũ post ascensioné suã. qr. s. homines regenerant per baptismũ. et illud est tps: quando xps sedet in sede maiestatis sue. Et vide qr nõ de tpe futuri iudicij dicit: sz devocatione gentiũ vniuersarũ. non em dixit. Cũ venerit filius hois sedés sup sedé maiestatis sue: sed in regeneratione cũ sederit in sede maiestatis sue. Qd extũc fuit ex quo gétes credere ceperũt in xpm. fm illud psalmi. Regnabit dñs sup gétes: de⁹ sedet sup sedé sanctaz suã. Et extunc apli sederũt sup. xij. thronos. i. i oibus xpianis. ois em xpian⁹ q suscipit verbum petri thronus fit petri: z sic de alijs apostolis. sedent ergo apostoli in his thronis. i. in. xij. partes distinctis fm differentias alarũ z diuersitates cordiũ: quas sol⁹ de⁹ cognoscit. Sicut em iudeorũ ppls in. xij. tribub⁹ fuit diuisus: sic z vniuersus populus christianus diuiditur in. xij. tribubus: vt quedã anime sint de tribu rubé: z sic de alijs propter diuersas virtutes. Nõ em oés grẽ in oibus equalr sunt: sed vnus precedit in ista: alius in illa. Et sic apostoli iudicabunt. xij. trib⁹ israel i. oés iudeos p hoc q verbũ apostolorũ est a gétib⁹ receptum. Omnes aũt xpiani sunt qdé. xij. sedes apłorum: sed vna sedes xpi. Christi eniz omnes virtutes sunt quasi vna sedes: quia in omni virtute equaliter ipse solus perfectus est. vnusquisqz etiam apostolorum in aliquo bono speciali fit perfectior: vt petrus in fide: z ideo petrus requiescit i fide: ioãnes i innocẽtia: z sic de alijs. z q de retributiõe apostolis in hoc mũdo danda christus loquatur demõstrat quod sequit. Et om. qui reli. do. vel fra. Si enim in hoc seculo cẽtuplum recipiunt: sine dubio z apostolorum etiam in hoc seculo merces futura promittebatur. Chrys. in ho. Uel discipulis promittit futura: quia excelsiores erant iaz z nihil psentium querebant: alijs auté que sunt hic repromittit. Orig. Uel aliter. Si qs reliqrit oia z secutus fuerit xpm que promissa sunt petro et ipse recipiet. Si aũt non oia reliqt sed quedã q specialiter referuntur hic multiplicia recipiet: z vitã possidebit eternam. Hiero. Ex occasione autez huius snie quidã introducũt mille annos post resurrectioné dicentes. Tũc nobis centuplũ omnium rerũ quas dimisimus: z vitaz eternam esse reddendam: q si in ceteris digna sit promissio: in vxorib⁹ appareat turpitudo: vt qui vnam pro domino dimiserit: centum recipiat in futuro. Sẽsus igitur iste est. Qui carnalia pro saluatore dimiserit: spiritualia recipiet: que comparatiõe z merito sui quasi paruo numero cẽtenarius numerus comparetur. Orig. Sed in hoc seculo qr p fratribus carnalibus multos inueniet fratres fm fidem: sic z parẽtes oés epos z presbyteros z filios oés etatem filiorũ habentes. Sunt aũt z angeli fratres z sorores oés: que exhibuerunt se xpo virgines castas tam iste q nunc habentur in terris: q ille que iã viuũt in celis. Agros autem z domos multiplices intellige in regno paradisi z ciuitate dei: super hec aũt oia possidebunt vitaz eternam. Aug. xx. de ci. dei. hoc etiã qd hic dr. Centuplũ accipiet. exponés quodãmodo apls ait: quasi nihil habentes z omnia possidentes. Centũ em pro ipsa vniuersitate ponuntur aliqñ. Hie. Quod autem dicit. Et omnis qui reli. fra. congruit illi snie q dixerat. Ueni separare hominé a pre suo. Qui em ppter fidez xpi ad pdicationé euãgelij omnes affectus cõtempserit atqz diuitias z seculi voluptates: isti centuplũ accipient: z vitam eternaz possidebũt. Chry. in homel. Cum autem dicit. Qui reli. vxorem: non hoc ait vt simpliciter nuptie diuellãtur: sz vt omnibus preferamus fidei pietatem. Uidetur autem mihi z persecutionis tempus occulte insinuare: quia em multi futuri erãt filios ad ipies

Rara expõ.

Error retũdit.

taté trahétes:cũ hoc acciderit;neqȝ p patrib⁹ neqȝ pro viris habeãtur. Raba. Uerũ qꝛ multi virtutum studia nõ eadé q:ia incipiũt intẽtione pietatis ↄsummãt:sed vel tepescũt: vel ad scelera labuntur. Sequitur. Mul. aũt erunt pꝛimi no. ꝛ no. ꝑmi. Orige. Per hoc exhortaꝫ eos q̃ nup accedũt ad verbũ diuinũ:vt festinẽt ad ꝑfectũ ascendere pꝛe multis q̃ vi dent senuisse in fide. Põt ẽt hic sensus descernere eos qui gloꝛianꝫ eo ꝙ xp̃ianis parentibus sunt enutriti in ipsa xp̃ianitate:neqȝ pusillanimes fiant ꝙ xp̃ianitatis dogmata nouissime receperũt. Habet ẽt aliũ intellectum vt sint pꝛimi israelite:q̃ facti sunt nouissimi pꝛopter infidelitatem:gẽtes aũt nouissime pꝛimi. Caute aũt d̃t. Multi. nõ eñ oẽs ꝑmi erũt nouissimi:nec oẽs nouissimi ꝑmi. Adhuc aũt multi hoim q̃ natura nouissimi sunt efficiunꝫ ꝑ vitã angelicã q̃busdã angelis supꝛioꝛes:ꝛ q̃dã ãgeli q̃ fuerũt ꝑmi sunt nouissimi ꝓpter culpã. Re. Põt ẽt spãlr referri ad tristitiã diuitis q̃ pꝛim⁹ videbaꝫ legis p̃cepta iplẽdo:sed qꝛ terrenaꝝ subam p̃tulit deo:nouissim⁹ fact⁹ ẽ. Scti ṽo aplĩ nouissimi videbanꝫ:ſꝫ reliq̃ndo oĩa ꝑ hũilitatis grãꝫ facti sunt ꝑmi. Sũt ẽt plr̃imi q̃ post studia bõoꝝ opeꝝa bõis opib⁹ ↄ̃ficiũt:ꝛ cũ fuerit ꝑmi:fiũt nouissimi. ¶ Ca. xx.

Simile ẽ regnũ celoꝝ hoĩ prĩfamilias q̃ exĩt pꝛimo mane ↄducere operarios ĩ vineã suã. Cõuẽtione aũt facta cũ operarijs ex denario diurno:misit eos in vineam suã. Et egressus circa hoꝛã tertiã vidit alios stãtes ĩ foro ociosos:ꝛ dixit illis. Ite ꝛ vos in vineã meã:ꝛ qð iustũ fuerit dabo vobis. Illi ãt abierũt. Iterũ ãt exĩt circa sextã ꝛ nonã hoꝛam:ꝛ fecit silr. Circa vndecimã ṽo exĩt ꝛ ĩuenit alios stãtes:ꝛ dixit illis. Quid h̃ statis tota die ociosi? Dicũt ei:qꝛ nẽo nos ↄduxit. Dicit ill̃. Ite ꝛ vos ĩ vineã meã. Cũ sero ãt factũ eẽt:d̃t dñs vinee ꝓcuratoꝛi suo. Uoca operarios ꝛ ill̃ꝭ redde mercedẽ suã:icipiẽs a nouissimis vsqȝ ad ꝑmos. Cũ venissent ḡ q̃ circa vndecimã hoꝛã venerãt:acceperunt singulos d̃narios. Ueniẽtes ãt ꝛ pꝛimi arbitrati sunt:ꝙ pl⁹ essent accepturi. Acceperũt aũt ꝛ ipsi singl̃os denarios. Et accipiẽtes murmurabãt aduers⁹ patrẽfamilias dicẽtes. Hi nouissimi vna hoꝛa fecerũt:ꝛ pares illos nobꝭ fecisti:q̃ poꝛtauim⁹ põd⁹ diei ꝛ est⁹? At ille rñdẽs vni eoꝝ dixit. Amice ñ facio tibi iniuriã. Nõne ex denario ↄuenisti mecũ? Tolle qð tuũ ẽ ꝛ vade. Uolo ãt huic nouissimo dare sicut ꝛ tibi. An nõ lꝫ mihi qð volo facere? An ocul⁹ tu⁹ nequã ẽ:qꝛ ego bon⁹ sũ? Sic erũt nouissimi pꝛimi:ꝛ pꝛimi nouissimi. Multi eñ sunt vocati pauci ṽo electi.

¶ Re. Qꝛ dixerat dñs. Mlr̃i erũt ꝑmi nouissimi et nouissimi pꝛimi:vt hãc sniaꝫ ↄfirmaret subiũxit similitudinẽ dicẽs. Si. ẽ re. ce. ho. prĩfamilias. Chꝛy. sup matt. Hõ prĩfamilias xp̃s ẽ:cui celi ꝛ terra q̃si vna ẽ dom⁹. familia ãt celestiũ ꝛ terrestriũ ꝛ ĩferioꝝ creaturaꝝ:vinea ãt ei⁹ iustitia ẽ:

Tropologica. Id quod diuerse spes iusticiarum posite sunt quasi vites: puta mansuetudo: castitas: patientia: ceterecque virtutes: que omnes generaliter iustitia appellantur. Homines aut vinee cultores ponuntur. vnde dr. Quia: ex.pri.ma.co.ope.i vi.sua. Deus enim iustitiam suam dedit in sensibus nris: non propter suam vtilitatem: sed propter nram. Scitote ergo quia mercenarii sumus conducti. Sicut ergo nemo ideo conducit mercenarium: vt hoc solum faciat quod manducat: sic et nos non ideo vocati sumus a xpo vt hec solum operemur que ad nrm pertinent vsum: sed ad gloriam dei: et sicut mercenarius prius aspicit opus suum: deinde quotidianum cibum: sic et nos primum debemus aspicere que ad gloriam dei ptinent: deinde que ad nram vtilitatem. Et sicut mercenarius totam diem circa dni opus expendit: vnam autem horam circa suum cibum: sic et nos omne tps vite nostre debemus expendere circa gloriam dei. modicam aut partem circa vsus nros terrenos. Et sicut mercenarius ea die qua opus non fecerit: erubescit intrare in domum et petere panem: quo tu non confunderis intrare in ecclesiam et stare ante conspectum dei: qui nihil boni in conspectu dei gessisti? Grego. in ho. Ut prfamilias. i. conditor nr habet vineam vniuersam. s. ecclesiam: que ab abel iusto vsque ad vltimum electum qui in fine mundi nascitur est quot sctos protulit quasi tot palmites misit. Ad erudiendam aut dns plebem suam quasi ad excolendam vineam suam nullo tpe destitit operarios mittere: quia et prius per pres: et postmodum per legis doctores: deinde per pphas: ad extremum vero per aplos quasi per operarios in vinee cultum laborauit: quamuis in qualibet modulo vel mensura quisquis cum fide recta bone actionis extitit: huius vinee operarius fuit. Orig. Totum aut hoc sctm pns vnam diem dicere possumus magnum quidem quantum ad nos: modicum autem quantum ad dei vitam. Greg. in ho.

Etates mundi. Mane aut mundi fuit ab adam vsque ad noe. Et ideo dr. Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. et modum conductionis subiungit dicens. Conuen. aut fa. cum ope. ex de. diur. Orige. Salutis aut arbitror nomen esse denarium. Remi. Denarius enim dr qui antiquitus pro .x. nummis computabatur et figuram regis habet. Recte ergo per denarium designatur obseruatio decalogi primum. pulchre ergo dicit. Conuentione facta ex denario diur. quia vnusquisque in agro sancte eccl'ie pro spe future remunerationis laborat. Greg. Tertia vero hora a noe fuit vsque ad abraham. de qua dr. Et egressus circa horam tertiam vidit alios in foro stantes ociosos. Orige. Forum aut est quicquid est extra vineam. i. extra ecclesiam xpi. Chry. super mat. In hoc enim mundo vendendo et emendo viuunt homines et inuicem sibi fraudem facientes: vitam suam sustentant. Grego. Qui aut sibi viuit: que carnis sue voluptatibus pascitur recte ociosus arguitur: quia fructum diuini operis non sectatur. Chry. sup mat. Uel ociosi sunt peccatores. illi enim mortui dicuntur. ociosus aut est qui opus dei non operatur. Uis ergo non esse ociosus: non aliena tollas: et de tuis des: et operatus es in via dni mie vitam colens. Sequitur. Et dixit illis. Ite et vos in vineam meam. Nota quod solis primis conuenit spaliter dare denarium: alios aut sub incerto pacto conduxit dicens. Quod iu. fue. dabo vobis. Sciens enim dns quia preuaricaturus fuerat adam: et omnes postmodum in diluuio erant perituri: certum fecit pactum ad eum: ne quando dicat se ideo neglexisse iustitiam: quia nesciebat que premia fuerat recepturus. Istis aut non fecit pactum: quia tm paratus est retribuere: quantum mercennarii recipere non sperabant. Orig. Uel quia operarios tertie hore non inuitauit ad totum opus: quicquid aut poterunt operarii: suo arbitrio reseruauit. poterant enim equale opus facere in vinea eis qui ex mane sunt operati: quicunque in tempore breui volebant operantem virtutem ad opus extendere: que ante non fuerat operata. Grego. Sexta quoque hora est ab abraham vsque ad moysen. Nona est a moyse vsque ad aduentum domini. vnde sequitur. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam et fecit similiter. Chrys. super Matth. Ideo autem coniunxit sextam et nonam: quia in sexta et nona gnationem vocauit iudeorum: et fre

quentauit cū hominibus dispone re testaméta quasi diffinito salutis omni tépore iam appropinquante.
Allegorica expō. Grego. Undecima vero hora est ab aduentu domini vsqȝ ad finé mūdi. Operator ergo mane: hora tertia: sexta: et nona antiqu⁹ ille ⁊ hebraicus pp̄ls designatur: qui in electis suis ab ipso mūdi exordio dum recta fide deum studuit colere quasi nō destitit in vinee cultura laborare: ad vndecimā vero gétiles vocātur. vnde sequit. Circa vndecimā vero exijt ⁊ inuenit alios stantes: ⁊ dixit ill. Quid hic statis tota die ociosi? Qui em̄ trāsacto tam lōgo mūdi tempore pro vita sua laborare neglexerant: quasi tota die ociosi stabant: sed pensate quid inquisiti respondeant. Sequitur enim. Dicunt ei: quia nemo nos cōduxit. Nullus quippe ad eos patriarcha: nullus propheta ad eos venerat. ⁊ quid est dicere. Nemo nos conduxit. nisi vite nobis nemo viā p̄dicauit? Chry. super Mat. Que est eniȝ conductio nostra et conductionis merces? promissio vite eterne. gentes enim sole neqȝ deuȝ sciebant neqȝ dei promissa. Hila. Hi igitur mittuntur ad vineā. vnde sequitur. Dixit eis. Ite ⁊ vos in vineam meā. Raba. Postq̄ autem operis diurni rō reddita est: ad remunerationis tépus oportunū dicit. Cum autem sero factuȝ esset. hoc est cū dies totius mūdi ad vesperam consummationis inclinata esset. Chrys. super Matth. Cōsidera quia sero: nō alio mane mercedem reddit. ergo adhuc stāte seculo isto iudicium est futurū: ⁊ vnicuiqȝ merces sua reddéda. et hoc p̄pter duas rationes. prima est: quia ipsa beatitudo futura est merces iustitie: ideo non in illo seculo fit iudiciū: sed ante illud. Deinde ante aduētum diei illius remittitur iudiciuȝ: ne videāt peccatores diei illius beatitudiné. Sequitur. Dixit dominus procuratori suo. i. filius spirituisancto. Glo. Uel si voluerit dicit pater filio: qui scilicet pater operatur per filium: et filius per spiritumsanctum: non propter aliquā differentiam substātie aut dignitatis. Orige. Uel dicit domin⁹ p̄curatori suo. i. alicui angelorum: qui super mercedes retribuendas est positus: siue alicui ex multis procuratoribus ſm q̄ scriptum est. Sub curatoribus ⁊ tutoribus esse heredé in tépore quo paruulus est. Remi. Uel domin⁹ iesus christ⁹ ipse est paterfamilias et vinee p̄curator: sicut ⁊ ipse est ⁊ ostiū ⁊ ostiarius: ipse enim est ventur⁹ ad iudicium: vt vnicuiqȝ reddatur ſm q̄ gessit. Uocat ergo operarios ⁊ reddit illis mercedé: qn̄ oēs congregabunt in iudicio: vt vnusquisqȝ accipiat ſm opera sua. Orig. Primi autē operarij testimoniū habētes p fidē nō acceperūt dei promissioné p nobis aliquid melius prospiciéte patrefamilias: vt non sine nobis perficiantur. Et q̄ misericordiam consecuti sumus primi mercedem speramus accipere qui sum⁹ christi: post nos auteȝ q̄ ante nos operati sunt. et ideo dr̄. Uoca operarios ⁊ redde illis mer. suam: inci. a nouissi. vsqȝ ad primos. Chry. super Matt. Semper enim libentius aliquid damus illis quibus gratis donamus: q̄ pro solo nostro honore donam⁹: ergo oibus sanctis deus reddés mercedé iust⁹ ostenditur: gentibus auté dans misericors: dicente apostolo. Gentes aūt super miam honorare deum. et ideo dicitur. Insipiés a nouissimis vsqȝ ad primos. Aut certe vt ostendat de⁹ inestimabilé miam suam primū nouissimis ⁊ indignioribus reddit mercedé: postea primis. nimia ei mia ordiné non aspexit. Aug. de spū ⁊ litera. Uel ideo velut priores reperiunt minores: q̄ minus dilati sunt. Sequit. Cū venissent auté qui circa vndecimā horam venerant ⁊c. Grego. Eūdé denariū accipiunt q̄ laborauerūt ad vndecimā queȝ expectauerūt toto desiderio: ⁊ q̄ laborauerūt ad p̄mā: q̄ equalé vite eterne retributioné sortiti sunt cū his q̄ ab initio mūdi vocati fuerāt: hi q̄ l sine
Denari⁹ btitudis.

mūdi ad deū venerūt. Chryso. super Mat. Nō aūt iniuste: nā & qui in prima parte seculi natus est: & non amplius vixit ꝙ statutū tēp⁹ vite sue: & quid illi nocuit si post illius exitū mūdus stetit: & q̄ circa finem nascūtur nō minus viuent ꝙ dies qui numerati sunt eis: et q̄d illis ꝓdest ad cōpēdiū laboris: si cito mūdus finitur cū pensum vite sue compleāt añ mūdū? Deinde nō est in hoīe quando nascat̃ prius aut postea: sed potestatis diuine. Nec ille quidem sibi priorē dʒ locū defendere: q̄ prius natus est: nec ille ɔtēptibilior dʒ esse q̄ postea. Sequit̃. Et acci. murmur. ad uer. patrēfa. Si aūt verū est qđ diximus: q̄ p̄mi & posteriores tempus suū vixerūt & non amplius neq̄ minus: & vnicuiq̄ mors sua est cōsummatio ipsi⁹: q̄d est qđ dicunt. Portauimus pond⁹ diei & estus? q̄. s. magna est nobis virtus ad faciendam iustitiā: cognoscere prope esse finē mundi. Unde & xp̄s nos armans dicebat. Appropinquit regnū celorū. Illis aūt infirmatio erat scire mundi spatia eē lōginqua. Quis ergo nō p oē seculū vixerint: tñ toti⁹ seculi grauamina ɔtulisse vident̃: aut pondus totius diei dicit onerosa legis mādata. estū aūt vrentē erroris tentationē quā conflabāt spiritus maligni in eos ad emulationē gētium eos irritantes: a quibus oīb⁹ gentiles liberi extiterūt xp̄o credentes: & per compēdiū gr̄e ad plenū saluati. Grego. Uel pondus diei et estus ferre est per longioris vite tp̄a carnis sue calore fatigari. Sʒ pōt queri: quomodo murmurare dicti sunt q̄ ad regnum vocantur celorū: etenī regnum nullus qui murmurat accipit: nullus qui accipit murmurare potest. Chry. in ho. Nō autem oportet ea que in parabolis sunt s̄m totum quod dicit̃ inuestigare: sed intentionem propter quam composita est intelligere: et nihil vltra scrutari. Non ergo inducit hoc vt ostendat aliquos esse inuidia morsos: sed vt ostendat hos tanto potitos esse honore ꝙ et inuidiam aliis poterat generare. Greg. Uel q̄ antiqui patres vsq̄ ad aduentum dn̄i quātumlibet iuste vixerant: ducti ad regnū non sunt eorum: hoc ipsum murmurasse est. Nos autem qui ad vndecimam venimus post laborē non murmuram⁹: quia post mediatoris aduētum in hoc mūdo venientes: ad regnum ducimur mox vt de corpore eximus. Hiero. Uel omnis retro uocatio gētilibus inuidet: & in euāgelij torquetur gratia. Hila. Et s̄m insolentiam populi iam sub moyse contumacis hoc murmur operantium est. Sequitur. At ille respondens vni eorū dixit. Amice: non facio tibi iniuriam. Remi. Per hunc vnū possunt intelligi omnes qui ex iudeis crediderunt: quos amicos propter fidem nominat. Chry. super Mat. Non autē dolebant quasi defraudati de mercede sua: sʒ quia illi amplius ꝙ merebantur acceperāt. Sic enim dolēt inuidi qñ alteri aliquid additur quasi eis subtrahat̃: ex quo patet ꝙ ex vana gloria nascitur inuidia. Ideo eñ dolet esse secūdus: q̄ desiderat esse prior: et iō inuidie motū remouet dicens. Nonne ex denario cōuenisti mecū? Hie. Denarius figuram regis habet. Recepisti ergo mercedem quam tibi promiseram: hoc est imaginem et similitudinem meam: q̄d queris amplius? & non tam ipse plus accipere ꝙ alium nihil accipere desideras. Tolle quod tuū est et vade: Remi. Id est recipe mercedem tuam & vade in gloriam. Uolo autem et huic nouissimo. i. gentili populo dare s̄m meritum: sicut et tibi. Orige. Forsitan autem ade dicit. Amice: non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuū est & vade. Tuum est salus quod est denarius. Uolo autē & huic nouissimo dare sicut et tibi: non incredibiliter potest quis arbitrari hunc nouissimum esse apostolum Paulum: qui vna hora operatus est: et similiter oēs qui ante eū fuerūt. Aug. de

Inuidorum ratio.

Anagogica expō. sancta virgi. Qr ꝟo ipsa vita eterna pariter erit oībus sanctis equalis: denarius oībus est attributus q̄ est oīm merces: qr ꝟo in ipsa vita eterna distincte fulgebunt lumina meritorū: multe mā̄siones sunt apud patrem: ac in denario quidem impari nō viuet alius alio ꝓlixius: in multis aūt mansionibus honorat̄ alius alio clarius. Grego. Et qr ipa regni perceptio eius est bonitas voluntatis recte subiungitur. An non licet mihi qd̄ volo facere? Soluta em̄ est questio hoīs ꝯtra bonitatē dei murmurare. Conquerendū quippe esset nō si dat quod nō debet: sed si nō daret quod deberet. vnde aperte subdit. An oculus tuus neq̄ est: qr ego bonus sum? Re. Per oculū em̄ vult intētionē intelligi. Iudei nā̄q neq̄ habuerunt oculū. i. intentionē malā: qr de salute gētiū dolebāt. Ad qd aūt sensus hui⁹ parabole tēdat: manifestat cū subditur. Sic erunt ꝑmi nouissimi et nouissimi primi: eo. s. q iudei de capite vertantur in caudā: ꝛ nos de cauda mutamur in caput. Chry. sup mat. Aut iō primos dicit nouissimos: ꝛ nouissimos ꝑmos: nō vt nouissimi digniores sint q̄ ꝑmi: s; vt coequent̄: et nulla sit inter eos dr̄ia tp̄is cā. Qd̄ aūt dicit. Mul. sunt vo. pau. ve. electi. Non ad superiores sanctos ꝑtinet: sed ad gētes: qm̄ ex ipsis gētib⁹ q̄ multi vocati sunt: pauci sunt eligendi. Grego. Ad fidē em̄ plures veniūt: ꝛ ad celeste regnū pauci perducunt̄: pleriq̄ em̄ deum vocibus sequuntur: morib⁹ fugiūt. Ex hoc ergo duo pensare debem⁹. Pimū est vt de se q̄sq minime ꝑsumat: qr ꝛ si iā ad fidem vocatus est: vtrū ad regnū eligendus sit nescit. Scd̄z ꝟo est vt vnusq̄sq ꝓximū suū quē iacere in vitijs cōspicit: desperare nō audeat: qr diuine mie diuitias ignorat. Uel aliter. Mane nr̄m

Etates hoīs. pueritia est: hora tertia adolescētia intelligi pōt: qr quasi iam sol in altū ꝓficit: dū calor etatis crescit. Sexta aūt iuuētus est: qr velut in cētro: sol figit̄ dū in ea plenitudo roboris solidat̄. Nona senect⁹ aūt intelligitur in q̄ velut sol ab alto axe descendit: qr etas a calore iuuētutꝫ deficit. Undecima ꝟo ē ea etas: q̄ decrepita vl' veterana vocat̄. Chry. in ho. Qd̄ aūt nō oēs sil' ꝯduxit: s; alios mane: alios hora tertia: ꝛ sic de alijs: ex dr̄ia mētis eoꝝ ꝓcessit. Tūc ei eos vocauit qn̄ erāt obedituri: nā et latronē vocauit: qn̄ obeditur⁹ erat. Si āt dicāt: qr nemo nos ꝯduxit: sicut dictū est. Nō opꝫ oīa scrutari q̄ in pabolis sunt. Itē hoc nō dicit dn̄s: s; operarij q ipse enim oēs q̄tū ad se ꝑtinet a prima etate vocet significat̄ cū dr̄. Exijt ꝑmo mane oparios ꝯducere. Greg. Qui g̃ vsq ad vltimā etatem deo viuere neglexerūt: vsq ad horā vndecimā ociosi steterūt. ꝛ tn̄ talis pr̄familias vocat: ꝛ plerūq an̄ remunerant̄: qr pri⁹ ad regnū de corpore exeūt: q̄ hi q̄ mō i pueritia vocati eē videbant̄. Orig. Nō aūt dicet̄. Quid h̄ statis tota die ociosi? his q̄ spū isti piētes carne cōsumunt̄: si postea regredi volūt vt iteꝝ spū viuāt: qd̄ nō dicim⁹: dissuadentes ne ad domū paternā reuertant̄ lasciui filij: q̄ viuendo luxuriose euāgelice doctrie substantiā cōsumpserunt. S; qm̄ non similes sunt eis q̄ peccauerīt i iuuētute sua dū nō adhuc didicissēt q̄ fidei erāt. Chry. in ho. Qd̄ aūt dicit. Erūt ꝑmi no. ꝛ no. ꝑmi. eos occl'te insinuat q̄ a ꝑncipio claruerūt: ꝛ postea virtutē contempserunt. ꝛ rursus eos q̄ a malitia reducti sunt: ꝛ multos supercesserūt. Cōposita ē ergo hec parabola: vt eos auidiores faceret: q̄ in vltima senectute ꝯuertunt̄: ne existimarent se min⁹ aliquid habituros.

¶ Et ascēdens iesus hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto: ꝛ ait illis. Ecce ascēdim⁹ hierosolymā: ꝛ fili⁹ hoīs tradet̄ ꝑncipib⁹ sacerdotū ꝛ scribis: et cōdēnabūt eū morte. Et tradēt eū gētibus ad illudēdū:

⁊ flagellandũ: et crucifigendum ⁊ tertia die resurget.

¶ Chry. in home. Dominus a galilea veniés nõ repéte hierosolymaz ascẽdit: sꝫ prius miracula fecit: pharisеos ꝯfutauit: ⁊ discipulos de vite perfectione ⁊ remuneratione instruxit: nunc iaz ascensurus hierl'm rursus eis de passione loqtur. vnde dr̃. Et ascẽ. ie. hic. assũ. duode. disci. secreto. Orige. In duodecim adhuc erat ⁊ iudas. adhuc enim forsitan dignus erat cũ aliis seorsum audire q̃ passurus erat magr̃. Chry. sup Mat. Ois aũt salus hoim in xp̃i morte posita ẽ: nec ẽ aliqd ꝑpter qd̃ magis deo grãs agere debeamus: q̃ ꝑpter mortẽ ipius. Iõ duodecim ap̃lis in secreto mortis sue ãnũciauit mysteriũ: q2 sp̃ ꝑciosior thesaurus i melioribus vasis includit. Si aũt alii audissent passioné xp̃i futurã: viri forsitã turbarẽt ꝑpter ĩfirmitatẽ fidei: et mlĩeres ꝑpt mollitiẽ sue nature: ex q̃ in tali negocio ad lachrymas excitãt. Chry. i ho. Dcm̃ est qdẽ ⁊ ad mltos tñ occulte sicut ibi. Soluite tẽplũ h̃ ⁊ signũ nõ dabit ei nisi signũ ione ꝓphete. Discipl'is ãt manifeste exposuit dicẽs. Ecce ascendimus hierl'imã. Chry. sup Matt. Qd̃ dicit. ecce. ꝯstãtie ẽmo ẽ vt mẽoriã ꝑtitie hmõi in cordibus recõdãt. dt ãt. Ascẽdimus. ac si. d. Uidete q2 volũtarie vado ad mortẽ: cũ g̃ videritis me i cruce pẽdẽtẽ ne estietꝭ me hoiez eẽ tñ: nã ⁊ si posse mori hois est: velle tñ mori hois nõ ẽ. Ori. H̃ igit ꝯsiderãtes scire debemus qm̃ frequenẽt ẽt cognoscẽtes qm̃ ⁊ tẽtatiõesaliq̃s subituri sumus nosipos offerre debemus: sꝫ supra dcm̃ ẽ. Si q̃s vos ꝑsecutus fuerit in vna ciuitate fugite in aliã. sapiẽtis i xp̃o ẽ vt cogñscat q̃le tp̃s exigit declinationẽ: q̃le aũt obuiationẽ piculorꝫ. Hier. Crebro aũt de passiõe sua discipl'is dixerat: sꝫ q2 multis in medio disputatiõis poterat labi de memoria q̃ audierant iturus hierl'imã ⁊ secũ ducturus apostolos ad tẽtationẽ eos parat: ne cũ venerit ꝑsecutio ⁊ crucis ignominia scãdalizenẽ. Chry. sup Mat. Tribulatio eñ cũ superuenerit expectãtibus nob leuior inueniẽ q̃ eẽt futura si repẽtina venisset. Chry. i hom. ꝑdicit ẽt eis vt discãt: qm̃ ꝑsciẽs ad passionẽ vẽit ⁊ volẽs: sꝫ a p̃ncipio qdẽ mortẽ ꝑdixit eis solã: qñ aũt exercitati sunt adducit alia. s. qm̃ tradeẽ gentibus. Raba. Tradidit eñ iudas dñz iudeis: ⁊ ipsi tradiderũt eũ gentibus. i. pilato ⁊ ptãti romanorꝫ. Iõ ãt dñs i mũdo noluit ꝓsꝑari sꝫ grauia pati: vt ostẽderet nobis q̃ ꝑ delectationẽ cecidimus: cũ q̃ amaritudine redire debeamus. vñ seq̃ẽ. Ad illu. ⁊ fla. ⁊ crucifigẽdũ. Aug. xviij. de ciui. dei. Passiõe oñdit qd̃ sustinere ꝑ v̾itate: resurrectione qd̃ sꝑare in trinitate dẽamus. vñ dt. Et ter. di. re. Chry. i hom. Que qdẽ huius grã dixit: vt cum tristia viderint: resurrectiõeꝫ expectarẽt. vñ subdit. Et ter. di. re. Au. iiij. de ci. dei. Una. n. mors s. saluatoris ẽm corpus duabus mortibus nr̃is saluti fuit. s. aie ⁊ corpis: et vna eius resurrectio duas nobis resurrectiões ꝑstitit. Hec ãt rõ simplici ad duplũ: orit qdẽ a ternario nũero. vnũ qppe ⁊ duo tria sunt. Orige. hic ãt nõ referũẽ discipl'i dixisse aut fecisse aliqd cũ audissẽt tristia hec xp̃o futura: recordãtes q̃ dñs dixit ad petrũ: ne audiãt talia vl' peiora: ⁊ nũc qdẽ q̃ diuinas lr̃as scire se arbitrãẽ scribe. ꝯdẽnãt iesũ morte ⁊ i linguis suis flagellãt: ⁊ crucifigũt eũ ꝑ h̃ q̃ tollere volũt doctrinã ipsius. Ille ãt paululũ deficiẽs: surgit apparẽs his q̃ acceperũt posse videre.

¶ **Tũc accessit ad eũ mr̃ filiorũ zebedei cum filiis suis adorãs ⁊ petẽs aliqd ab eo. Qui dixit ei. Quid vis? Ait illi. Dic vt sedeãt hi duo filii mei vnus ad dexterã tuã: et vnus ad sinistrã i regno tuo. Respõdẽs autẽ iesus dixit. Nescitis quid petatis. Po-**

Mors xp̃i sanctissima.

Tropologica expositio.

testis bibere calicē quē ego bibiturus sum? Dicūt ei. Possumus. Ait illis. Calicē quidem meū bibetis: sedere autē ad dexterā meā vel ad sinistrā nō est meū dare vobis: sz quibus paratū ē a patre meo.

¶ Hiero. Quia post oīa dixerat dñs. Et tertia die resurget putauit mulier post resurrectioné eū regnaturum: et auiditate feminea pñtia cupit: immemor futurorum. vñ dr. Tūc accessit ad eū mater filiorum zebedei cū filiis suis. Chry. sup mat. Hec mater filiorum zebedei est salome: cuius apud alterum euāgelistā ponit nomē vere pacifica: quia vere filios genuit pacis. Magna laus mulieris ex hoc loco colligitur: quia nō solū filij reliquerūt patrē: sed ipsa reliquerat virū suū: et secuta fuerat xpm: quia ille sine ista viuere poterat. ista autē sine xpo salua eē nō poterat: nisi forte quis dicat quia infra tps vocationis apostolorū et passiōis xpi mortuus est zebedeus: et sic illa sexu fragilis: etate defecta: xpi vestigia sequebatur. quia fides nūquam senescit: et religio fatigationem non sentit. Audacē aūt fecerat eā ad petēdū nature affectus. vñ dr. Adorans et pe. ali. ab eo. i. reuerētia exhibita petit: vt qđ petierit sibi det. Sequitur. Qui dixit ei. Quid vis? Nō liter rogat quasi nesciēs: sed vt illa exponente manifestū faceret irrationabilē esse petitioné. vñ subdit. Ait illi. Dic vt sedeāt hi duo filij. Augu. de cō. euā. Qđ aūt hoc per matrem dictū esse mattheus expressit: marcus ipsos filios zebedei phibet dixisse cū illa eorū voluntatē attulisset ad dñm: vñ magis ipsos quam illam dixisse qđ dictū est: marcus breuiter intimauit. Chry. in ho. Uidebāt eñ seipsos honoratos pre aliis: et audierant quod sup. xij. thoronos sedebitis. vñ primatū ipsius cathedre petebant accipere: et quod quidē plus aliis honoris apud xpm habebāt noue-rant: timebant vero petrū sibi preferri. vñ et alius euāgelista dicit: et quia prope erant hierlm putabant quod regnum dei esset in ianuis. i. aliquid sensibile. Uñ manifestū est quod nihil spūale petebāt: nec intelligentiam superioris regni habebant. Orige. Sicut eñ in regno mūdiali in honore esse videntur qui sedēt cū rege: nō fuit mirum si mulier muliebris simplicitate vel imperitia talia se debere petere estimauit: et ipsi fratres adhuc imperfecti: et nihil altius cogitātes de regno xpi: talia arbitrati sunt de his qui sedebunt cum iesu. Chry. super Mat. Uel aliter. Non dicimus qđ recte peteret hec mulier: sed hoc dicimus: quia nō terrena sz celestia filiis suis optabat. non eñ sentit sicut cetere matres que corpora natorū suorum amant: animas aūt contēnunt. desiderant illos valere in seculo isto: et non curant qđ sint passuri in illo: vt ostendant quia corporū sunt parentes: non animarū. Estimo autē quod hi fratres cū audissent dñm de passione ac resurrectione sua prophetantē: ceperunt dicere intra se cum essent fideles. Ecce rex celestis descendet ad regna tartarea: vt regē mortis destruat. Cum aūt victoria fuerit consummata quid aliđ restat: nisi vt regni glia subsequatur? Orige. Destructo enim peccato qđ regnabat in corporibus mortalibus hominū et omni principatu malignarū virtutum eminentiam xpi in hoībus christum recipit: qđ est ipsum sedere in sede glorie sue: quod autē omnia deus facit ad dexterā et sinistrā: hoc est vt iam nullū malum sit ante eū. et qui quidem precellūt pre ceteris appropinquantibus christo sunt a dextris eius: qui autem inferiores sunt a sinistris sunt eius. Dextram autem xpi vide si potes intelligere inuisibilē creaturā: sinistrā aūt visibilem et corporalē. Appropinquātium eñ xpo quidā dextrā sortiuntur vt intelligibilia: alij sinistram vt sensibilia. Chry. super mat. Qui

Maria salome

Doctrina salubris.

autem

autē seipm donauit hoib⁹: quō regni sui societatē nō donabit? petētis negligētia reprehendit: vbi de dātis misericordia nō dubitat. Si nos rogam⁹ magrm: forsitan ceterorum fratrū corda ꝯcutim⁹. Etsi em̄ vinci a carne nō pñt quasi iā spūales: tñ ꝯcuti pñt quasi adhuc carnales: ꝗ submittamus matrē nostrā: vt suo noie deprecet̄ ꝓ nobis. Si eniꝫ reprehensibilis inuenta fuerit: facile merebitur veniam. ipse enim sexus excusat errorem. Si autem nō fuerit importuna: facili⁹ impetrabit mater ꝓ filijs suis rogās. Ipse em̄ dñs ꝗ maternos aios filiorum miseratione impleuit: facilius audiet maternū affectū. Tūc dñs occultorum cognitor nō ad verba intercedētis mulieris rñdit: sed ad ꝯsilia suggerentiū filiorum. Bonū qdē erat eorum desideriū: sed incōsiderata petitio. iō etsi impetrare nō debebāt: simplicitas tñ petitiōis eorum ꝯfundi nō merebat̄: qꝛ de amore dñi talis petitio nascebatur: ꝓpterea solā ignorantiā in eis dñs reprehendit. vñ sequit̄. Rñdēs aūt ie. di. Nesci. qd petatis. Hiero. Nec mirum si ista arguat̄ imperitie: cū et de petro dicat. Nesciēs qd diceret. Chry. sup mat. Nō frequēter dñs patit̄ discipulos suos aliqd nō recte aut dicere aut agere aut cogitare: vt ex illorum culpa occasionē inueniat exponendi regula pietatis. sciēs qꝛ error eorum nō nocet pñte magro: ꝛ nō solū in pñti: sed ēt in futuro doctrina ei⁹ edificat. Chry. in ho. Hoc aūt dicit oñdens ꝙ vel nihil spūale petebāt: vel si nouissent ꝗ petebāt: nō ausi fuissent tm̄ qd petere: qꝺ super excedit supiores ꝟtutes. Hila. Nesciūt ēt qd petāt: qꝛ nihil de gloria aplorum ambigendū erat. indicaturos ei eos sermo supior exposuit. Chry. sup mat. Vel nescitis qd petatis. q. d. Ego vos vocaui ad partem dexterā et sinistram: ꝛ vos vro ꝯsilio curritis ad sinistrā: iō forsitan ꝛ per mulierē res agebat̄. Contulit eniꝫ se diabolus ad consueta arma mulierū: vt sicut adam ꝑ mulierem spoliauit: ita ꝛ istos separet per matrem: sed iam nō poterat per mulierem perditio introire in sanctos: ex quo de muliere salus cunctorū processit. Vel iō dicit. Nescitis quid petatis. Non em̄ solū debemus cogitare qualē gl'iam ꝯsequamur: sed quō euadam' ruinā peccati: qꝛ ꝛ in secular: bello ꝗ semꝑ de preda victorie cogitat difficile vincit. iō petendum erat. Da nobis auxilium gre tue vt oē malum vincamus. Raba. Nesciebant etiā qd peterēt: qꝛ sedē glorie a dño: quā nondū merebant̄ inquirūt. Delectabat eos culmē honoris: sed pri⁹ habebāt exercere viā laboris. vñ subdit. Po. bi. cali. quem ego bibi. sum. Hieroñ. Calicē in scripturis diuinis passionē intelligimus: vt in psal. Calicem salutaris accipiam. statimqꝫ infert qs iste sit calix. Preciosa in ꝯspectu dñi mors sctōrū eius. Chry. sup mat. Sciebat aūt dñs qꝛ passionē ipsius poterāt imitari: sed ideo interrogat vt oēs audiamus: qꝛ nemo pōt cum xpo regnare: nisi passionē xpi fuerit imitat⁹. res eniꝫ preciosa nō nisi precioso precio cōparat̄. Passionem aūt dñi dicim⁹ nō solum persecutionem gētilium: sed omnem violentiam quam patimur contra peccata certantes. Chry. in ho. Dicit ergo. Potestis bibere ꝛc. Ac si di. Vos mihi de honore ꝛ coronis loquimini: ego aūt de agonib⁹ vobis ꝛ sudorib⁹. nō em̄ hoc est premiorum tps. Ex mō autē interrogationis eos attrahit. nō enim dixit. Potestis sanguinem vestrū effundere: sed potestis bibere caliceꝫ? Deinde addit. Quem ego bibiturus sum? Remi. Ut ex cōione ad ipsuꝫ auidiores fiant. at illi ꝗ iam martyrij libertatē constantiāqꝫ retinebant: bibituros se pollicent̄. vñ sequitur. Di. ei. Possumus. Chry. super mat. Vel dicunt hoc non tam ex fiducia sue fortitudinis ꝙ ex ignorantia. Inexpertis em̄ leuis vr esse tentatio passionis ꝛ mortis. Chry. in ho. Vt hoc ex desiderio ꝓmittunt. Neqꝫ enim hoc

Rñsio dñi.

Cautio spūalis

dixissent nisi expectasset audire qd petebāt. Dñs aūt eis pphetat magna bōa. i. martyrio dignos efficiēdos. Seqt. Ait il. Cali. qdē me. bibe. Orig. Non ita rñdit xps. Calicē meū bibere potestis: sz ad futurā eorū pfectionē respiciēs dixit. Calicē quidē meū bibetis. Hiero. Querit aūt quō calicem martyrij filij zebedei: iacob⁹ vcz z ioānes biberint. cū scriptura narret iacobū tm̄ aplm ab herode capite trūcatū: ioānes autē

Martyrium apostolorum.

ppria morte vitā finierit? Sed si legimus in ecclīastica historia q ipse ioannes ppter martyriū sit missus in feruētis oleo doliū: z relegat⁹ in pathmos isulā sit: videbim⁹ martyrio animū nō defuisse: z bibisse ioannē calicē cōfessiōis: quē z tres pueri in camino ignis biberūt: lz psecutor nō fuderit sanguinē. Hila. Dñs ergo collaudans eorū fidē ait: martyrio quidē eos secum cōpati posse: sz leue ei⁹ ac dextre assidere alijs a deo patre fuisse dispositū. vñ seqt. Sede. aūt ad dex. meā. Et qdē qtū arbitramur: ita honor iste alijs est reseruatus: q tamen nec apli ab eo erūt alieni: q in. xij. patriarcharum sede cōsidētes: israelē iudicabunt. et qtum sentire ex ipsis euāgelijs licet: i regno celorum moyses z helias assidebūt qb⁹ comitātib⁹ cū glorie sue habitu in mōte apparuit. Hiero. Sed mihi hoc nequaq videtur: sed ideo sedentiū in regno celorū vocabula nō dicunt: ne paucis nominatis ceteri putarent exclusi. regnū em̄ celorum nō est tm̄ dātis: sz accipiētis. Non em̄ est personarū acceptio apud deū: sed quicunq talē se prebuerit vt regno celorum dign⁹ fiat. hic accipiet qd nō persone: sed vite paratū est. Si itaq tales estis qui consequamini regnū celorum: qd pater meus victoribus preparauit: vos quoq accipietis illud. Ideo tm̄ nō dixit. Neq non sedebitis: ne duos cōfunderet. neq sedebitis: ne ceteros irritaret. Chrys. in hom. Uel aliter. Uidet inuius olbus esse locus ille: nō solū hoībus sed etiā angelis. sic enim precipuus vnigeniti ponit id paulus dicens. Ad quem aūt angelorū dixit vnq. Sede a dextris meis. Dñs ergo nō quasi existētibus qbusdam q assessuri sunt: sed cōdescēdens interrogantiū suspitioni rñdit. hoc em̄ vnū solū qrebāt pre alijs stare apud ipm. Sed dñs rñdet. Moriemini qdē propter me: nō tñ hoc sufficit vos facere primū ordinem obtinere. Si em̄ aliqs alius venerit cū martyrio ampliorē virtutē possidēs: non qr vos amo illū expellā: z vobis dabo primatum. Propter hoc aūt vt non infirmus esse ostendatur nō dixit simpliciter. Nō est meū dare: sed nō est meū vobis dare: sed qb⁹ paratū est. his. s. qui ab operib⁹ pñt fieri clari. Remi. Uel aliter. Non est meum date vobis. i. superbis talibus quales vos estis: sed humilibus corde: quibus paratum est a patre meo. Aug. primo de tri. Uel aliter. Secundum formam serui discipulis dñs rñdet. Sedere aūt ad dexterā zc. Qd autē paratū est a pre ei⁹ z ab ipo filio est paratū: qr z ipse z pater vnum sunt.

Et audiētes decē idignati sunt duobus fratrib⁹. Iesus autē vocauit eos ad se z ait. Scitis qr pncipes gētiū dñant eorū: z q maiores sūt potestatē exercēt i eos. Nō ita erit inter vos. Sed qcunq voluerit inter vos maior fieri: sit vr̄ mister. Et qcunq voluerit inter vos prim⁹ eē: erit vester seruus. Sicut fili⁹ hoīs nō venit ministrari: sed ministrare: z dare animā suā in redēptionem pro multis.

Chry. in hom. Donec xpi snia incerta erat non tristabant alij discipuli: sed tūc tristati sunt qn̄ eos increpauit. vnde dr. Et audien. x. indi. sunt duo. fratribus. Hiero. Non ad

mulierē audaciā referūt postulantis: sed ad filios q ignorātes mensurā suam non modica cupiditate exarcerunt. Chry. in ho. Intellexerunt em̄ qz hec petitio discipulorū fuit qn̄ eos dn̄s increpauit. Quando aūt eos a dn̄o prehonoratos viderunt in transfiguratione: z si fm mentē volebāt: in medium efferre nō audebāt venerantes doctorem. Chry. sup mat. Sicut aūt duo carnaliter petierunt: ita z .x. carnaliter cōtristati sunt. nā velle quidem esse sup oēs vituperabile est: sustinere aūt aliū sup se min⁹ est gloriosum. Hiero. Humilis aūt magister z mitis nec cupiditat; duos arguit postulantes: nec .x. reliquos indignatiōis increpat z liuoris. vn̄ sequit. Jesus āt vocauit eos ad se. Chry. in hō. Qz em̄ turbati erant: vocatione eos ꝯsolat de ppinquo eis loquendo. etem̄ duo a societate .x. seipsos sepantes ppi⁹ stabāt: seorsum domino loquentes: non tn̄ sicut prius pueros i mediū ducēs eos ꝯsolat: sed a ꝯrio inseruit dicēs. Scitis qz principes gētiū dn̄ant eorū. Orig. Nō cōtenti tm̄ regere suos subos: sed violēter eis dn̄ari nitunt. inter vos aūt qui estis mei nō erunt hec: qm̄ sicut oia carnalia in necessitate sunt posita: spūalia aūt in volūtate: sic z q principes sunt spūales principatus coꝝ in dilectione subditorū dz esse positus: nō in timore corporali. Chry. in ho. Ondit autē in hoc q gentiliū est primatus cupere: z sic gentiū cōparatione coꝝ aiam estuantē cōuertit. Chrys. sup matt. Et corpus quidē desiderare bonū: bonū est: qz nostre voluntatis est: z nostra est merces. primatum aūt honoris cōcupiscere vanitas est: hoc em̄ cōsequi iudiciū dei est: ppt qd ex primatu honoris nescim⁹ si mercedē iustitie meremur. Neq em̄ apl's laudē habebit apud deū: qz apl's fuit: sz si op⁹ apl'at⁹ sui bene impleuit: nec apl's pro merito suo antecedēti honorat⁹ est vt esset apl's: sed ad hoc ministeriū aptus est iudicatus fm motū aie sue. primatus etiā fugientē se desiderat z desiderantē se horret. cōuersatio g̃ melior desideranda est: nō dignior grad⁹. Nolēs ergo dn̄s z duoꝝ fratrum zebedei z aliorū indignationem extinguere: introducit dr̄iam inter pncipes mūdiales et ecclesiasticos: ostēdēs qz primatus in xp̄o nec ab aliquo appetendus est non habente: nec alteri inuidendus est habēti: qz principes mundi iō sunt vt dn̄ent minoribus suis: z eos seruituti subijciāt z expoliēt: z vsq ad mortē eis vtant ad suā vtilitatem z gloriā. Principes aūt ecclesie sunt vt seruiāt minoribus suis: z ministrent eis q̄cunq acceperūt a xp̄o: vt suas vtilitates negligāt: z illoꝝ procurent: z mori nō recusent p salute inferioꝝ. Primatū ergo ecclesie concupiscere neq iustū est neq vtile. Nullus sapiens vult vltro se subijcere seruituti z periculo tali: vt det rōnem p oi ecclesia: nisi forte qui nō timet dei iudicium: abutēs primatu suo ecclesiastico seculariter: ita vt conuertat illū in secłarez. Hiero. Deniq sui pponit exēpluz: vt si dicta paruipēderēt erubescerent ad opa. vn̄ subdit. Sicut filius ho. non ve . nit . ministrari . sed ministrare . Orige. Nā z si angeli z martha ministrauerunt ei: tn̄ nō ideo venit vt ministret: sed vt ministret. z tātum creuit ministrās: vt impleret qd se qtur. Et daret aiam suā in redemptionē p multis. s. qui crediderunt in eū: daret inquā in morte. Sz qm̄ solus erat inter mortuos liber: et fortior oi ptāte mortis: oēs sed se volētes liberauit a morte. Ecclīarū g̃ principes imitari debent xp̄m accessibilē: et mulierib⁹ loquentē: z pueris man⁹ iponentē: z discipulis pedes lauātē: vt ipsi silr faciāt fratrib⁹. Nos aūt tales sum⁹ vt ēt pncipū mundi excedere videamur superbiā. vel nō intelligentes z ꝯtēnētes mādatū xp̄i: et querimus sicut reges acies precedentes: z terribiles nos z accessu difficiles: maxime

Imperfectio apłorū.

Distinctio carnalium z spūalium.

Exemplū plalatorum.

pauperibus exhibemus: nullā affa-
bilitatem habentes vel hr̄e ad nos
p̄mittētes. Chry. in homel. Quātō-
cūq; ḡ tu humiliatus fueris: nō po
teris tm̄ descēdere q̄tū dn̄s tuus.

¶ Et egredietib⁹ ill' ab hie
rico secuta ē eū turba mlta.
Et ecce duo ceci sedētes sec⁹
viā audierūt q2 iesus trāsiret:
ꝛ clamauerūt dicētes. Dn̄e
miserere nr̄i fili dd. Turba āt
icrepabat eos vt tacerēt. At
illi mag' clamabāt dicētes.
Dn̄e miserere nr̄i fili dd. Et
stetit ies⁹ ꝛ vocauit eos ꝛ ait.
Quid vultis vt faciā vob?
Dicūt illi. Dn̄e vt aperiant
ocl'i nr̄i. Misert⁹ āt eoꝝ iesus
tetigit ocl'os eoꝝ. Et cōfestī
viderunt: ꝛ secuti sunt eum.

¶ Chry. sup Mat. Sicut testimōiū
studiosi agricole est messis fecūda:
ita assidui doctoris est documentū
eccl'ia plena. vn̄ ꝛ hic dr. Et egre. il.
ab hierico. secu. est eum tur. multa.
Nemiē labor itineris impediuit:
q2 amor spūalis fatigationē nō sen-
Aurea snia. tit. Nemiē passionū suarū recor-
datio retraxit: q2 igrediebantur in
possessionē regni celestis. Uere em̄
nō hz fixer terrā qd amet: q bonū
celeste in veritate gustauerit. Op-
portune aūt oblati sūt an̄ faciē xp̄i
duo ceci: vt apertis oculis q̄si testes
ꝟtutis ascēderēt cū eo i hierl'm. vn̄
sequit. Et ecce duo ceci. Hi curren
tiū strepitū audiebāt ꝛ psonas non
videbāt: nihil solitū hn̄tes d toto
corpe nisi vocē. Et iō q2 pedib⁹ eū
sequi nō poterāt: voce seqbant. vn̄
dr. Audi. q2 ie. tran. ꝛ cla. dicentes.
Dn̄e miserere nr̄i fili dauid. Augu.
de cō. euā. Hoc aūt factū marc⁹ cō-
memorat: sz d vno ceco factū. Que
ita soluit q̄stio: nā duorū cecorū q̄s
matthe⁹ interposuit: vnū fuisse in
illa ciuitate famosissimū. ex hoc fa-
tis appet q ꝛ nomen ei⁹ ꝛ p̄ris ei⁹
marcus cōmemorauit. Barthime⁹
em̄ timei fili⁹ ex aliqua magna fe-
licitate deiectus notissime fuit: qui
nō solū cec⁹: verūetiā mēdic⁹ sede-
bat. Hinc est ḡ q ip̄z solū voluit cō-
memorari marc⁹: cui⁹ illuminatio
clarā famā huic miraculo cōpara-
uit: q erat illi⁹ nota calamitas. Lu
cas vero q̄uis oīno eodē mō factū
tm̄ in alio ceco intelligēdus est par
cōmemorare miraculū. Ille q̄ppe
hoc factū dicit: cū appropinquaret
hierico: aliū cū egrederet ab hieri-
co. Seqtur Tur. aūt icre. eos vt ta-
cerēt. Chry. sup Mat. Uidebant em̄
sordidas vestes: ꝛ nō cōsiderabant
conscie claritatē. Ecce fatua sapiā
hoim. existimabāt em̄ iniuriam pa
ti magnos si a pauperib⁹ honorēt.
Quis em̄ pauper ausus est diuitē
publice salutare? Orige. Uel silen-
tiū nō causa honoris exigūt: sed q
acerbe a cecis audiebāt q negabāt
s. dn̄m esse dauid filium. Orige. Uel
qui crediderāt increpabant eos: vt
nō appellarent eū cōtēptibili no
mie filiū dauid: sz poti⁹ dicerēt. Fi-
li dei miserere nr̄i. Hila. Inuitaban
tur aūt magis vetiti q̄ cpescebant:
fides em̄ qn̄ vetat magis accendit.
ꝛ iō in piculis secura est: ꝛ in securi
tate piclitat. vn̄ sequit. At illi ma-
gis cla. dicentes. Mise. no. filij dd.
Prio em̄ clamabant: q2 ceci erant.
Scdo magis clamabāt: q2 vetabā-
tur ad lumē accedere. Chry. in ho.
Xp̄s aūt permittebat eos vetari: vt
plus eorū desideriū appareret. Hinc
aūt disce: q̄n si abiecti fuerim⁹ cū
studio accedentes ad deum: p nos-
ip̄os assequimur qd petim⁹. Sequit.
Et ste. ie. ꝛ vo. eos ꝛ ait. Quid vul.
vt fa. vo. Hie. Ideo aūt stetit iesus
q2 ceci q̄ pgerēt ignorabāt. Multe
fouee erāt in hierico: multe rupes
ꝛ prupta in pfundū ꝟgentia. iccir-
co dn̄s stat: vt venire possint. Orig.
Uel iesus nō ptrāsit: sed stat: vt stan
te eo nō transfluat bn̄ficiū: sz q̄si de
fōte stāte misericordia defluat vsq;
ad eos. Hiero. Uocari autem iubet

ne turbe prohibeant: et interrogat quid velint: vt ex responsione eorum manifesta debilitas appareat: et virtus ex remedio cognoscatur. Chry. super Mat. Vel interrogabat propter fidem: vt dum ceci xpm filium dei confitentur: confundentur videntes: qui cum tantum hominem putant. Dominum quidem xpm vocauerant: et verum dixerant. Sed dicentes filium david: dissipabant quod bene confessi sunt: nam abusiue et homines domini dicuntur. vere autem neo dominus nisi deus. Cum ergo dicunt. Domine fili david: abusiue xpm secundum hominem honorant. Si autem solummodo dominum dicerent: deitatem confiterentur. ideo interrogat. Quid vultis? Tunc illi iam non dixerunt. Domine fili david: sed tantum domine. Sequitur enim. Dicunt illi. Domine vt aperiantur oculi nostri. Filius enim david cecos illuminare non potest: filius dei potest. Quamdiu ergo dixerunt. Domine fili david: suspensa est sanitas. Mox autem vt dixerunt domine: infusa est sanitas. Sequitur enim. Misertus autem eorum iesus tetigit oculos eorum: et confestim viderunt. Tetigit autem vt homo carnaliter: sanauit vt deus. Hiero. Prestat enim artifex quod natura non dederat: aut certe quod debilitas tulerat misericordia donat. Chry. in homi. Hi autem sicut ante donationem fuerunt perseuerantes: ita et post donationem non fuerunt ingrati. Chry. super Mat. Bonum enim munus obtulerunt xpo sanati. Sequitur enim. Et secuti sunt eum. Hoc enim deus a te requirit secundum prophetam: sollicitum te ambulare cum domino deo tuo. Hiero. Hi ergo in hierico contracti sedebant: nec clamare tantum nouerant: postea sequuntur iesum: non tam pedibus quam virtutibus. Raba. Hierico autem que interpretatur luna: defectum nostre mutabilitatis significat. Orig. Mystice autem hierico intelligitur mundus in quem xps descendit. Qui autem sunt in hierico exire nesciunt de sapientia mundi: nisi viderint non solum iesum exeuntem de hierico: sed etiam discipulos eius. Hec ergo videntes secute sunt eum turbe multe: mundum et mundana omnia contemnentes: vt xpo duce ascendant in hierusalem celestem. Duos cecos possumus dicere iudam et israel: qui ante xpi aduentum ceci fuerunt: quia non videbant verbum verum quod erat in lege et prophetis: tamen sedentes secus viam legis et prophetarum: et secundum carnem tantum intelligentes: clamabant tamen ad eum qui factus est ex semine david secundum carnem. Hiero. Vel duos cecos plerique phariseos et saduceos intelligunt. Vel aliter. Duo ceci sedentes iuxta viam significat de vtroque populo quosdam iam coherentes per fidem dispensationi temporali: secundum quam xps via est: et desiderantes illuminari. i. aliquid de verbi eternitate intelligere: quod transeunte iesu impetrare cupiebant. i. per meritum fidei qua creditur filius dei natus homo et passus propter nos. per hanc enim dispensationem quasi transit iesus quia actio temporalis est. oportebat autem vt tantum clamarent: donec resistentis sibi turbe: strepitum vincerent. i. tam perseuerando animum intenderent orando atque pulsando quousque consuetudinem desideriorum carnalium: que tanquam turba obstrepit cognitioni lucem veritatis eterne videre conanti: vel ipsam hominum carnalium turbam studia spiritualia impedientem fortissima intentione superarent. Aug. de ver. do. Bonos enim xpianos volentes facere precepta dei: xpiani mali et tepidi prohibent: clamant tamen illi non deficientes. cum enim quisque xpianus ceperit bene viuere: mundumque contemnere: in ipsa sui nouitate patitur reprehensores frigidos xpianos: sed si perseuerauerint ipsi iam obsequuntur qui ante prohibebant. Augu. de q. euan. Itaque audiens iesus: quia pulsanti aperiet. stans eos tangit: et illuminat: quia enim fides incarnationis temporalis ad eterna intelligenda nos preparat: transeunte iesu admoniti sunt: vt illuminarentur: et ab eo stante illuminati sunt. temporalia enim transeunt: eterna stant. Chry. super Mat. Quidam interpretantur duos cecos gentiles: vnus ex cham: alius ex iaphet: qui secus viam sedebant. i. iuxta veritatem conuersabantur: sed veritatem inuenire non poterant: vel secundum rationem verbi consistentes quia notitiam verbi nondum acceperant. Rab. Agnita autem fama nominis xpi

Xps filius david.

Allegorica expositio.

participes eius fieri querebāt con tradicebāt multi.primo iudei vt in actibus legimus.deinde etiā gētiles persecutiōe instabāt:nec tñ eos qui erant ad vitā pordinati:salute priuare valebant.Chry.super matt. Cōsequēter aūt gētiū oculos mentis tetigit Jesus:dans eis gratiam spūssanctiq̄ illuminate secute sunt eū operibus bonis. Orige.Et nos ergo sedētes iuxta scripturarū viā et intelligentes in quibus ceci sumus:si ex affectu petierim⁹:tanget oculos aiarū nostrarū et recedet a sensib⁹ nostris tenebra ignorantie: vt eū videam⁹ z sequamur q̄ dedit nobis posse videre:pp nihil aliud: nisi vt eū sequamur.

Moralitas

Cap.xxj.

Et cū appropinq̄ssēt hierosolymis z venisset betphage ad mōtē oliueti:tūc iesus misit duos discipulos dicēs eis. Ite i castellū qd̄ ꝯ vos ē:z stati inuenietis asinā alligatā z pullū cū ea:soluite z adducite mihi.Et si q̄s vobis aliq̄d dixerit dicite:q: dñs his op⁹ hz:z cōfestim dimittet eos. Hoc āt factū ē:vt adipleret qd̄ dcm̄ est p pphaz dicētē. Dicite filie syō:ecce rex tu⁹ vēit tibi māsuet⁹ sedēs sup asinā:z pullū filiū subiugal. Eūtes āt discipli fecerūt sicut pcepit illis iesus.Et adduxerūt asinā z pullū z ipo suert sup eos vestimēta sua: z eū desup sedere fecerunt. Plurima āt turba strauert vestimēta sua i via.Alij aūt cedebāt ramos de arborib⁹: z sternebāt i via.Turbe aūt que precedebāt z que seq̄bātur:clamabāt dicētes.Osāna filio dd:bñdict⁹ q̄ venit in noie dñi osāna i excelsis.

Remi.Narrauit superi⁹ euāgelista dñm egressum a galilea z cepisse ascendere hierosolymā. Postq̄ ergo narrauit q̄d in via gesserit i incepta itētiōe ꝑseuerās dicit.Et cū appropinq̄ssent hieroso.z ve.betpha. Betphage viculus fuit sacerdotuz situs in latere mōtis oliueti:distās vno miliario a hierlm. sacerdotes eñ q̄ p certos dies i tēplo deseruiebant cōpleto officio vicis sue:illic diuertebāt ad manendū.sicr z illi q̄ accipiebāt officiū illuc diuertebāt: q: preceptū fuit in lege vt null⁹ diebus sabbatoꝝ plus q̄ mille passus incederet.Orige.Vñ z interpretat betphage dom⁹ maxillarū:qm̄ maxilla ppria erat pars sacerdotū in lege.Sequitur.Tūc ie.mi.duos di. Chry.sup Mat.Nō dixit discipulis dicatis.Dñs tuus his opus hz:vel dñs vester:vt intelligāt q: ipe sit solus dñs:non solū animaliū sed oim hoim.nā z peccatores cōditione q̄dē sui sunt:volūtate aūt sua diaboli.Chry.in ho.Neq̄ puū eñ existimes qd̄ factū est.q̄s eñ suasit dñis iumētorū nō velle cōtradicere.volētes silere z ꝯcedere:z in hoc discipulos erudit:qm̄ poterat z iudeos ꝓhibere:sz noluit:sz docet vt qd̄cūq̄ petitū fuerit darent.si eñ q̄ ignorabāt xp̄z:ita cōcesserūt:multomagis discipulos cōuenit oībus dare. qd̄ aūt dicitur.Et cōfestim dimittet eos.Chry.super Mat.Intelligēdū est q̄ aial postq̄ ingressuz est in hierusalē ad dñm suū remissuz est xp̄o. Glo.Vel dñs iumētorū cōfestim dimittet eos in dñi seruitio mancipādos.Adhibetur aūt huic facto prophete testimoniū:vt appareat dñm omnia que de ipo scripta erant impleuisse:sed inuidia cecatos scribas et phariseos ea que ipsi legebant in-

Betphage iter sabbati.

telligere noluisse. et iõ sequit. Hoc aũt totũ factum est: vt adim. qd di. est per pphe. dicenté. s. zachariam. Chry. super Mat. Sciés em prophe ta malitiã iudeorũ: q contradicturi erant xpo ascendenti in téplum: pre monuit vt p hoc signũ cognoscerét regem suũ dicés. Dicite filie syon. Raba. Filia syõ historialr dr hieru salé ciuitas: q sita est in monte syon. Mystice aũt est ecclia fideliũ ptinés ad supnã hierlm. Chry. super mat. Ecce ostendétis vbũ. i. carnali aspe ctu: sz spũali itellectu opa vtutũ ei9 ɔspicite. Añ tépora quidé multi di cebant. Ecce: vt ondéret q ille de q loquebat anteq nascerek iam erat. Rex tu9. Cũ ergo videritis eũ noli te dicere. Nõ habem9 regé nisi cesa ré. Uenit tibi. Si intellexeris: vt sal uet te: si nõ itellexeris: véit ɔtra te. Mãsuet9. Nõ vt ppl potentiã time rek: sed vt pper mãsuetudiné ama retur. vnde nõ sedet in curru aureo pciosa purpurea fulgens: nec ascen dit super feruidũ equum discordie amatoré z litis: sed sup asinã trãqil litatis z pacis amicã. vñ sequit. Se dens sup asi. z pul. fi. subiu. Augu. de cõ. euã. In hoc aũt testimonio p phetico aliquãto diuersa est euãge listarũ locutio. hic ei matthe9 sic ad hibet vt asinã dicat cõmemorasse p phetã. nõ aũt ita se hz: vl quod ioan nes iterponit: vel codices ecclastí ce iterptatiõis. lxx. Cuius rei causa mihi videk q mattheus hebrea lin gua phibek euãgelium cõscripsisse. Manifestũ est aũt iterptationé illaz q dr. lxx. in nõnullis aliter se habere q inueniũt in hebreo q eã liguã no uerũt z q iterptati sũt singli eosdé libros hebreos. Hui9 ãt distãtie cã si qrak nihil pbabili9 estimo q eos lxx. eo spiritu iterptatos: quo z illa q interpretabantur dicta fuerant: quod ex ipsa eorum mirabili que p dicatur consensione firmatum est. ergo z ipsi nonnulla in eloquio va riando z volũtate dei cuius verba erant nõ credédo nihil aliud demõ strare voluerunt: q hoc ipm in euã

Cõcor dia euã gelioꝝ

gelistarũ ɔcordia quadam diuersita te narratur: qua nobis ostenditur non esse mendaciũ: sicut quisq ita diuerso modo aliquid narret vt ab eius voluntate cui cõsentiendũ est non recedat: qd noscere in moribus vtile est propter cauenda mendacia z ipsi fidei ne putemus quasi conse cratis sonis ita muniri veritatem tanq de9 nobis quéadmodũ ipsam rem: sic vba q pter illũ sunt dicen da cõmendet: cũ potius ita res ser mõib9 pferat: vt istos oĩo querere nõ deberem9 si ratio sine his nosse possemus: sicut illã nouit de9: et in eo angeli ei9. Sequit. Cum auté di scipuli fece. sicut pce. il. ie. z ad. asi. z pul. Ceteri auté euangeliste de asi na tacét. Nõ deberet aũt permoue re lectoré nec sic matthe9 de pullo tacuisset sicut illi de asina tacuerũt: q tominus moueri oportet: q vnus ita cõmemorauit asinã de qua cete ri tacuerũt: vt tamen pullum non ta ceret de quo illi dixerunt. vbi enim vtrũq potest intelligi factum nul la repugnãtia est: nec si aliud com memoraret: q tominus vbi vnus vnum: aliud vtrunq. Sequitur. Et imposuerunt super ea vesti. sua et eum desuper se. fe. Hieron. Sed vi detur q super vtrũq animal in par uo itineris spatio dñs sedere nequi rit. ergo cũ historia aut impossibili taté hẽat aut turpitudiné: ad altio ra trãsmittimur. i. ad mysticum sen sum. Re. Lz potuerit fieri vt super vtrũq aial dñs sederit. Chry. in ho. Mihi aũt videk q nõ propter myste riũ solũ sup asinã sedit: sz z mésuraz nobis sapie tribuens demõstrat. s. q nõ sup eqs ferri necesse é: sz sufficit asino vti: z eo q necessitatis est esse contentum. Interroga auté iudeos qs rex sup asinã delat9 intrauit hie rosolymã: sz non vtiq aliũ hñt dice re: nisi istũ solum. Hiero. Turbe er go que egresse fuerant de hierico. et secute saluatorem: supposuerunt vestimenta sua et strauerunt viam ramis arborum. et ideo sequitur. Plu. autem tur. stra. vestimen. sua

in via.pedibus asini.nec vbi offendat in lapidé:nec calcet spinam:nec labat in foueã.Seq̃tur.Alii autem cede.ra.de arbo.ꝛ ster.in via.de arborib⁹.s.fructiferis q̃bus mõs oliueti cõ situs est.Cũq3 ope cũcta fecissent:vocis quoq3 tribuũt testimoniũ.vñ sequit.Turbe aũt que p̃ce. ꝛ seq̃.cla.di.Osan.fi.da.Quid autez significet osanna:nũc pstringã breuiter.In.cxvij.psalmo.q̃ manifeste de aduentu saluatoris scriptus est: inter cetera hoc quoq3 legimus.O domine saluũ me fac:o dñe bene ꝓsperare.Benedictus q̃ véturus es in noie dñi.Pro eo q̃d in.lxx.habet interp̃tib⁹.O dñe saluũ me fac:i hebreo legimus.Anna adonay osi anna.Quod manifestius est interpretat⁹ Symmachus dicens.Obsecro dñe saluum me fac.Nemo ergo putet ex duobus verbis greco.s.ꝛ hebreo sermone:esse cõpositũ:s3 totuz hebraicũ est.Remi.Et est cõpositus ex integro ꝛ corrupto.Osi em̃ latine d̃r salua siue saluifica.Anna vero apud illos interiectio est obsecrantis.nã sicut apud illos ab obsecrante d̃r anna:sic apud latinos a dolente d̃r heu.Hier.Significauit em̃ ꝙ aduent⁹ xp̃i salus mundi sit.vñ seq̃tur.Bñdict⁹ q̃ venit in noie dñi.Saluatore quoq3 idip̃m in euãgelio cõprobante.Ego inq̃t veni in noie patris mei.Remi.Q̃r.s.in oib⁹ bonis operib⁹ nõ suã:sed pr̃is gloriã quesiuit.Glo.et est sensus.Bñdictus.i. gloriosus sit.Qui venit.i.incarnat⁹ est.In noie dñi.i.patris :cũ glorificando.Iterum repetunt.Osanna.i. salua obsecro.ꝛ determinant vbi se vel'ét saluari.In altissimis.i.in celestibus:nõ in terrenis.Hiero.vel p hoc quod iungit Osanna.i.salus in excelsis:ꝑspicue oñdit ꝙ aduentus xp̃i non tantũ hois salus:sed totius mundi sit:terrena iungens celestibus.Orige.Uel humanã q̃dem xp̃i dispensationem laudãt in eo ꝙ dicebant.Osanna filio dauid:benedict⁹ q̃ venit in noie dñi.Restitutionem aũt ei⁹ in sancta:in eo ꝙ dicebant. Osanna i excelsis.Chry.sup Matt. Osanna etiã q̃dã interpretant gloriam:alii vo redemptionem.Nam ꝛ gl'ia illi debet:ꝛ redéptio illi conuenit qui oés redemit.Hila.Laudationis em̃ verba redéptionis in eo exprimũt ptãté.filiũ aũt dauid nuncupant in quo agnoscerent eterni regni hereditaté.Chry.Nunq̃ autem antea dñs sibi adhibuit ministeria iumentorũ:nec ramorũ virentia circa se ornaméta cõstituit:nisi mõ qñ hierl'm vt pateret ascendit.Excitauit enim vidétes vt facerét q̃d pri⁹ volebant.ergo potestas eis data est nõ mutata volũtas.Hiero.Mystice autez appropinquat dñs hierosolymis egrediés de hierico:turbis inde eductis ꝙ plurimis:quia magn⁹ magnis ditatus mentib⁹ salute credentiũ rediens:ingredi cupit vrbé pacis ꝛ locuz visionis dei.Et venit bethphage.i.ad domũ maxillarũ.et ꝯfessiõis portabat typũ.ꝛ erat situs in monte olineti vbi est lumen sciétie laborũ ꝛ dolorũ requies.Per castellũ em̃ q̃d ꝯ̃ apl'os erat mundus iste designat.ꝯ̃ apl'os em̃ erat nec lumen doctrinaꝝ volebat accipere. Remi.Dñs ergo de monte olineti discipulos ad castellum misit:q̃r de primitiua eccl'ia p̃dicatores in mundũ direxit.Duos q̃ppe misit ꝑpter duos ordines p̃dicatorũ quos manifestat apl's dicens.Qui operatus est petro in apl'atũ circũcisionis:operatus est ꝛ mihi inter gentes:siue q̃r duo sunt p̃cepta charitatis:siue propter duo testaméta:siue ꝑpter l'ram ꝛ spiritũ.Hiero.Scire ꝑpter theoricã ꝛ practicã.i.sciam ꝛ opa.Asina auté ista q̃ subiugalis fuit et edomita ꝛ iugum legis traxerat:synagoga intelligit.Pullus asine lasciuus et liber gétiũ ppl's.Iudea em̃ s'm deũ mater est gentium.Rab.Unde mattheus sol⁹ q̃ iudeis euangeliũ3 scripsit asinã dño refert adductam:vt ei dé etiã géti hebree si peniteat non desperandam monstret esse salutez. Chry.super Mat.Propter quasdam aũt silitudines animalib⁹ assimilati

Interp̃tatio varia sup osanna.

anagogica expõ.

sunt hoies dei filiũ nõ cognoscẽtes. Est eñ aial imũdũ: ꝛ pre ceteris pene iumẽtis magis irrõnabile ꝛ stultũ ꝛ infirmũ ꝛ ignobile ꝛ onerifex. Sic fuerũt hoies ante xp̃i aduentũ passionib⁹ diuersis immũdi: irrõnabiles verbi rõne carentes: stulti ꝑpter dei ꝯtemptũ: infirmi fm aiam: ignobiles: q2 obliti generatiõis celestis facti fuerãt serui passionum ꝛ demonũ: oneriferi: quia sufferebant sarcinã erroris a demonib⁹ vel pharisieis impositã. Ligata autem erat asina. i. diabolici erroris vinculo impedita: vt nõ haberet libertatẽ eundi quo vellet. nã anteq̃ peccemus: liberũ habemus arbitriũ sed voluntatẽ diaboli an nõ. Qd si semel peccãtes obligauerim⁹ nos operib⁹ ei⁹: iam nostra virtute euadere nõ possum⁹: sꝫ sicut nauis fracto gubernaculo illuc ducit vbi tẽpestas voluerit: sic ꝛ hõ diuine gr̃e auxilio ꝑdito ꝑ pctm̃ non qd vult agit: sed qd diabolus vult. Et nisi deus valida manu misericordie sue soluerit eũ: vsq; ad mortẽ in peccatorũ suorũ vinculis ꝑmanebit: ꝛ iõ dicit discipulis. Soluite. s. ꝑ doctrinã vestrã ꝛ ꝑ miracula vestra: q2 oẽs iudei ꝛ gentes per ap̃los sunt liberati. Et adducite mihi. i. ad gloriã meã illos ꝯuertite. Orige. Uñ ꝛ ascẽdẽs in celum iussit discipulis suis vt soluerẽt peccatores dãs eis spiritũsanctũ. Absoluti aũt ꝛ proficientes: ꝛ nutriti verbi diuinitate digni habent remitti in locum ex quo erant assumpti: non iam ad opera priora: sed vt predicarent eis filiũ dei: ꝛ hoc est qd significat dicẽs. Et cõfestim di. eos. Hila. Uel per asinã ꝛ pullũ duplex vocatio ex gentibus ostẽdit. Erant enim samaritani sub quadã obseruantie sue cõsuetudine seruientes ꝛ feroces. qui. s. significant per asinã. erãt etiã indomite gẽtes ꝛ feroces q̃. s. significant per pullũ. Igitur duo mittũtur vt soluant ligatos erroris vinculis. per philippũ eñ samaria credit. per petrũ cornelius christo tañq̃ primitie gentium adductus est. Remi. Sicut autem tunc dictũ est apostolis. Si quis vobis aliquid dixerit: dicite: q2 dñs his opus habet: sicut nunc predicatorib⁹ est preceptũ vt si aliqd aduersitatis obstiterit a ꝑdicãdo non cessarẽt. Hiero. Uestis aũt ap̃lica q̃ iumẽto superponit: vel doctrina virtutũ vel discretio scripturarum intelligi potest: siue ecclesiasticoꝝ dogmatũ varietates: quibus nisi aia instructa fuerit ꝛ ornata: sessorẽ hr̃e dñm nõ meretur. Re. Dñs aũt sup asellũ sedẽs hierosolymã tẽdit: q2 ꝑsidẽs sctẽ eccl'ie vel aie fideli: ꝛ eã in hoc seculo regit: et post hãc vitã ad visionẽ celestis patrie introduxit. Ap̃li aũt ꝛ ceteri doctores vestimẽta posuerunt sup asinam: q2 gl'iã quã acceperunt a xp̃o: gentib⁹ dederunt. Turba aũt vestimenta sternebat in via: q2 credentes ex circũcisione gloriã quã habebant ex lege cõtẽnebãt. Ramos aũt de arborib⁹ ꝑcidebãt: q2 ex ꝓphetis acceperũt exẽpla de xp̃o: q̃si de arboribus virentib⁹. Uel turba q̃ vestimenta strauit in via: significant: martyres qui vestimenta sua. i. corpora q̃ tegumenta sunt aiarũ: ꝑ xp̃o ad martyriũ tradiderũt. Uel significant illi q̃ corpora sua per abstinentiã domant. Illi aũt ramos arborũ ꝑcidunt qui dicta ꝛ exẽpla sanctorũ patrũ q̃runt ad suam vel filiorũ salutem. Hiero. Qd aũt ait. Turbe autem q̃ precedebant ꝛ que sequebantur. vtrũq; ppl'm ostẽdit ꝛ qui ante euangelium: ꝛ qui post euangelium dño crediderunt: consona iesum cõfessionis voce laudarunt. Chry. sup mat. Et illi quidem prophetantes de xp̃o venturo clamauerũt: hi aũt laudantes clamant de aduẽtu christi iam adimpleto.

Allegorica expõ.

allegorica expõ.

¶ Et cũ intrasset hierosolymã: ꝯmota est vniuersa ciuitas dicẽs. Quis ẽ hic? Populi aũt dicebãt. Hic est iesus ꝓpheta a nazareth galilee. Et intrauit in tẽplũ dei: ꝛ eijcie

bat oēs vēdētes ꝛ emētes ī
tēplo:ꝛ mēsas nūmulariorꝫ:
ꝛ cathedras vēdētiū colum
bas euertit:ꝛ dixit eis. Scri
ptū ē. Dom⁹ mea dom⁹ ora
tiōis vocabit̄:vos aūt feci-
stis illā spelūcā latronū. Et
accesserūt ad eū ceci ꝛ clau-
di ī tēplo:ꝛ sanauit eos. Vi-
dētes āt pncipes sacerdotū
ꝛ scribe mirabilia q̄ fecit: et
pueros clamātes in tēplo ꝛ
dicētes:osanna filio dauid:
indignati sunt ꝛ dixerūt ei.
Audis qd isti dicūt? Jesus
aūt dixit eis. Utiqꝫ. Nūq̄ꝑ le
gistis:qꝛ ex ore infantiū ꝛ la
ctētiū ꝑfecisti laudē.

¶ Hiero. Introeunte iesu cū turba
tota hierosolymorū ciuitas ꝯmoue
tur:mirās frequētiā:nesciēs ꝟita-
tē. vñ dꝫ. Et cū itrasſ. hieroso. cōmo.ē
vni. ciui. di. Quis est hic? Chry. sup
mat. Merito āt ꝯmouebāt̄ vidētes
rē mirabilē:hōīē laudabat̄ q̄si de⁹:sed
de⁹ laudabat̄ i hoie. Puto āt q nec
ipi q̄ laudabāt sciebāt qd laudabāt:
sꝫ spūs subito ingressus in eos ꝟita
tis ꝟba fundebat. Orig. Sꝫ ꝛ qñ itra
uit iesus hierosolymā veterani ad-
mirātes virtutes celestes dicebāt.
Quis ē iste rex glie? Hiero. Aliis āt
vt̄ ambigētib⁹ vel iterrogātib⁹ nisi
plebecula ꝯfitet̄. vñ sequit̄. Ppl'i aūt
dicebāt. Hic est iesus ꝑpheta a na-
zareth galilee. A minorib⁹ incipiūt
vt ad maiora ꝑueniāt:ꝑphetā enim
dicūt quem moyses sui similē dixe-
rat esse venturū. A nazareth aūt ga-
lilee:qꝛ ibi educatus fuerat:vt flos
cāpi nutriret̄ in flore virtutū. Rab.
Notādū aūt q hic itroit⁹ ei⁹ i hieru
salē fuit āñ qnqꝫ dies pasche. Nar-
rat ei Joānes q āñ sex dies pasche
venerit in bethaniā:ꝛ in crastinum
asino sedēs venerit in hierl'm. Ubi
notāda est ꝯcordia nō solū in reb⁹:
sed ēt in tꝑib⁹ veteris ꝛ noui testi. *Cōcordia legis et euāgelij.*
Decia eñ die mēsis pmi agn⁹ q̄ i
pascha immolaret̄:domū introduci
iussus est:qꝛ ꝛ dñs decima die eius-
dē mensis:hoc est āñ qnqꝫ dies pa-
sche ciuitatē in qua pateret̄:erat in
gressurus. Sequitur. Et intrauit ie
sus in templū dei. Chry. sup Matt.
Hoc erat propriū boni filii vt ad do
mum curreret pris ꝛ illi honorem
redderet:ꝛ tu imitator xp̄i fact⁹ cū
ingressus fueris in aliquā ciuitatē
pmo ad ecclesiā curras. hoc ēt erat
boni medici:vt ingressus ad infir-
mā ciuitatē saluandam:primum ad
originē passionis intenderet. nam si
cut de tēplo omne bonū egreditur
ita de tēplo oē malū ꝓcedit:si eñ sa
cerdotiū integrū fuerit:tota eccle-
sia floret:si aūt corruptū fuerit:tota
fides marcida est:sicut enim cū vide
ris arborē pallētibus foliis intelli-
gis qꝛ vitiū hꝫ in radice:sic cū vide
ris ppl'm indisciplinatū:sine dubio
cognosce:qꝛ sacerdotiū eius nō est
sanū. Sequit̄. Et eiiciebat oēs ven-
dētes ꝛ emētes. Hiero. Sciendū q̄-
dē est q iuxta mādata legis in vene
rabili toto orbe tēplo dñi:ꝛ de cun-
ctis pene regionibus iudeorū illuc
ppl'o ꝯfluente:innumerabiles imo-
labant̄ hostie maxime festis dieb⁹:
taurorꝫ:arietū:hircorꝫ: pauperibus
ne absqꝫ sacrificio essēt pullos colū
barū ꝛ turtures offerētib⁹. Accide
bat aūt vt q̄ de longe venerāt victi
mas nō haberēt:excogitauerūt igi
tur sacerdotes quō predā de ppl'o
facerent:ꝛ oīa aīalia quibus opus *Auaritia sacerdotum.*
erat ad sacrificia vendebāt:ꝛ vt ven
derēt non hñtibus:ꝛ vt ipsi rursus
empta susciperēt. Hāc ergo strophā
i. fraudē se in diuersa vertentē cre-
bro venientiū inopia dissipabat:qui
indigebāt sumptibus:ꝛ non solum
hostias nō habebant:sed nec vnde
emerent. Posuerunt itaqꝫ nūmula-
rios qui mutuam sub cautione da-
rent pecuniam:sed qꝛ erat lege pre
ceptū vt nemo vsuras acciperet:ꝛ
prodesse non poterat pecunia fene-

rata q̄ cōmodi nihil hñet:et interdū pderet:forte excogitauerūt ⁊ aliam thechnyn.i.artē vt pro nūmulariis collibistas facerēt. huius verbi pro prietatē latina lingua non exprimit. Colliba apud illos q̄ nos appellamus tragemata vel vilia munuscula.verbi grā.frixi ciceris vuarumq̧ passarū et poma diuersi gñis.Igitur qr vsuras accipere nō poterant:collibiste pro vsuris accipiebāt varias spēs:vt q̄ in nūmo nō licebāt:in his rebus exigerēt q̄ nūmis coemunt: quasi non hoc ipsum ezechiel pdicauerit dicēs.Usurā ⁊ superabundantiā non accipietis.Huiusmodi dñs cernēs in domo patris negociationem seu latrociniū ardore spiritus cōcitatus tantā hoim multitudinē eiecit de templo.Orige.In quo non debēt vēdere ⁊ emere:sed orationibus tantū vacare qui cōgregantur quasi in domo orationis.vñ sequit. et dicit eis.Scriptum est.s.in esaia. Domus mea domus orōnis vocabit.Augu.in regula.Nemo ergo in oratorio aliquid agat nisi ad qđ factū est vñ ⁊ nomē accepit.Sequit.Uos autē fecistis illā spelūcā latronum. Hiero.Latro enī est ⁊ tēplū dei i latronū cōuertit spelūcā qui lucra de religione sectatur.Mihi autē inter oia signa q̄ fecit dñs:hoc videt esse mirabilius q̧ vnus hō in illo tēpore cōtēptibilis:intātū vt postea crucifigeret:scribis et pharisceis cōtra se seuiētibus ⁊ vidētibus lucra sua destrui potuerit ad vni⁹ flagelli verbera tantam eiicere multitudinem. Igneū enim quiddam atq̧ sidereū radiabat ex oculis eius:et diuinitatis maiestas lucebat in facie.Augu. de cō.euā.Manifestū aūt est hoc nō semel:sed iterū a dño esse factū:sed primū cōmemoratū est a ioāne:hoc autē vltimū a ceteris tribus.Chry. in home.In quo maior est accusatio iudeorū:qm cum his hoc idem fecisset morabantur tñ in sua demētia.Orige.Mystice autē templū dei est ecclesia xpi.Sunt autē multi in ea non sicut decet viuētes spiritua-

Marimū xpi miraculum.

liter:sed ſm carnē militant:qui domum orationis de lapidibus viuis constructam faciunt speluncam esse latronū actibus suis.Si autē oporteat tres species eiectas a tēplo cautius exponere possum⁹ dicere.Quicunq̧ in populo christiano:ad nihil aliud vacant nisi circa emptiōes et vēditiones.rarius autē in orationibus permanent vel in aliis actibus rectis:ipsi sunt vendentes ⁊ ementes in tēplo dei.Diaconi q̄ nō bene tractāt ecclesiarū pecunias:et diuites fiūt de rebus pauperū:ipsi sunt nūmulariū pecuniarū mēsas habentes quas christus euertit.q̧ autem mēsis ecclesiasticarū pecuniarū diaconi presint:docemur in actib⁹ apostolorū.Epi aūt q̄ tradūt ecclias q̄bus nō oportet:ipsi sunt qui vēdūt colūbas.i.gratiā spūssancti:quorū cathedras xp̄s euertit.Hila.Iuxta simplicē eni intelligentiā colūbe nō erant in catheris:sꝫ in caueis:nisi forte columbarum institutores sedebāt in cathedris:qđ absurdū est.qr in cathedris magrorū magis dignitas indicat:q̄ ad nihilū redigit cū mixta fuerit lucris.Obserua etiā ppter auaritiā sacerdotū altaria dei nummulariorū mensas appellari.Qđ autē de ecclesiis diximus:vnusquisq̧ de se intelligat:dicit ei aplūs.Uos estis tēplū dei:non sit ergo in domo pectoris vestri negociatio:non donorū cupiditas:ne ingrediatur iesus iratus ⁊ rigidus:⁊ non aliter mundet templum suum:nisi flagello adhibito:vt de spelunca latronum domum faciat orationis . Orige.Uel in secundo aduentu eiiciet vel euertet quos inueniet in tēplo dei indignos. Chryso. super Matth. Ideo etiam nūmulariorum mensas euertit:quod significat q̧ in templo dei non debent esse nummi nisi spirituales:qui dei habent imaginem: non qui portant imaginem terreni.Cathedras vendentium columbas euertit : loquens ipso facto quid faciunt in templo multe columbe venales:ex quo vna colūba

Doctrina moralis.

Auaritia sacerdotum.

gratuita descēdit in tēplū corporis mei. Qđ aūt turbe verbis clamaue/rūt: dñs factis ostendit. vñ sequitur. Et acces. ad eum ce. ꝛ clau. in tē. ꝛ sa. eos. Orig. In tēplo em̄ dei. i. in ecclesia non sunt oēs vidētes neq̄ recte ambulātes: sȝ qui ex eis intelligunt q: nullius est opus nisi xp̄i: vt sanētur: accedētes ad verbū dei sanant. Remi. Qđ aūt in tēplo sanant: significat q̄ hoies nō nisi in eccl'ia sanari pñt: cui data est ptās ligandi atq̄ soluendi? Hiero. Nisi autē mensas nūmulariorum subuertisset: cathedrasq̄ colūbas vēdētiū: ceci ꝛ claudi lucē pristinā ꝛ concitū gradum in tēplo non meruissent recipe. Chry. in ho. Principes autē sacerdotū neq̄ ita psuadebant: sed ex reliq̄s miraculis ꝛ preconiis puerorum cū extollentibus indignabant. Vñ sequitur. Vi. autē prin. sacer. Hiero. Cum em̄ manū non audeāt in eū mittere sacerdotes: tm̄ opa calūniant et testimoniū ppl'i atq̄ puerorum q̄ clamabant. Osanna filio dauid: bñdictus qui venit in noie dñi. q̄ vez hoc non dicit nisi soli filio dei. Uideant ergo epi ꝛ q̄libet scti hoies cū quāto piculo dici sibi ista patiant: si dño dño: cui hoc dicebatur: q: nondū solida erat credētiū fides pro crimine impigit. Chry. super mat. Sicut autem colūna si modicū obliquata fuerit accepto pondere amplius vadit in lat⁹: sic ꝛ cor hois cū peruersum fuerit: si alicui⁹ viri iusti opera videat vel audiat nō confirmat: sed magis ad inuidiā cōcitat. Hoc mō sacerdotes cōcitati sunt cōtra xp̄m dicētes. Audis quid isti dicunt? Hiero. Sed christi respōsio moderata fuit. Non dixit qđ scribe audire cupiebāt. bñ faciunt pueri: vt mihi testimonium perhibeant: nec rursum: errent pueri sunt: debetis etati ignoscere: sed profert exemplū de octauo psalmo vt tacente dño testimoniū scripturarū puerorū dicta firmaret: vñ sequitur. Jesus autē dicit eis. Utiq̄. Nūq̄ legistis ꝛc. Chry. super Mat. Tāq̄ si dicat. Esto: mea culpa est: quia isti clamant. Nunq̄d mea culpa est: q: ante tot milia annorū hoc futurū propheta predixit. Infantes autē ꝛ lactētes nec intelligere aliquez nec laudare pñt. Dicūt ergo infantes non etate sȝ simplicitate cordis: lactentes aūt q̄m quasi lactis suauitate: ita mirabiliū delectatiōe excitati clamabāt. Lac em̄ dicit op⁹ miraculorū: q: miracula nullū laborez vidētib⁹ ponūt: sȝ vidētes admiratiōe delectāt: ꝛ ad fidē molliter inuitāt. Panis aūt ē doctria pfecte iustitie quā accipe nō pñt nisi exercitati sensus circa res spūales. Chry. i homē. Hec aūt ꝛ tēp⁹ gētiū erat apl'is nō parua cōsolatio: vt eni nō angustiarent qualiter idiote existentes possent pdicare pueniētes pueri eorum eiecerūt timorē: q̄m. s. dabit eis sermonē q̄ hos fecit laudē cātare. Hoc ēt miraculū significat q̄ xp̄s cōditor erat nature: q: pueri significatiua loquebantur: ꝛ prophetis cōsona: viri aūt insipiētia et insania plena. Laus īfantium pphe ꝛ fata.

¶ Et relict' illis abijt foras ex ciuitatē i bethaniā: ibiq̄z māsit: ꝛ docebat eos d̄ regno dei. Mane āt reuertēs i ciuitatē esuriit. Et vidēs fici arborē vnā sec⁹ viā venit ad eā ꝛ nihil inuenit i ea nisi folia tm̄: et ait illi. Nūq̄ ex te fruct⁹ nascat in sempiternū. Et arefacta ē cōtinuo ficulnea. Et vidētes discipuli mirati sunt dicētes. Quō cōtinuo aruit? Rñdens aūt iesus ait eis. Amē dico vob̄ si habueritis fidē ꝛ nō hesitaueritis: nō solū de ficulnea facietis: sȝ ꝛ si mōti huic dixeritis tolle ꝛ iacta te in mare: fiet. Et oia q̄cūq̄z petieritis in oratione credentes: accipietis.

¶ Chry.super mat. Malum homine melius locum dando potest aliquis vincere ꝙ rñdendo: q2 malitia nõ instruit sermonibus: sed excitatur. et iõ dñs recedẽdo compescere studuit: quos rñdẽdo nõ cõpescuit. vñ dr. Et relic. il. abi. fo. extra ciuita. in betha. Hiero. Hinc autem intelligendum est ꝙ dñs tante fuerit paupertatis: et ita nulli adulatus sit: vt in vrbe maxima nullũ hospitẽ: nullam inuenerit mansionẽ: sed in vico paruulo apud lazarũ sororesq3 eius habitaret. eorum quippe viculus bethania est. vñ sequitur. Ibiq3 mansit. Chryso. super matth. Ut. s. ibi maneret corporal'r vbi spũaliter repausabat. nã sanctorũ virorũ est ꝙ nõ gaudent vbi epule large sunt: s3 vbi sanctitas floret. Hiero. Discussis autez noctis tenebris cũ in ciuitatẽ reuerterer dominus esuriit. vñ sequitur. Mane autez reuer. in ci. esu. veritatẽ. s. humane carnis oñdẽs. Chry. super mat. Qñ em̃ cõcesserit carni qd̃ proprium erat pati: tunc demõstrat eius passionẽ. Raba. Nota autẽ maiorem studiosi operatoris affectum dum dr̃ mane reuertisse in ciuitatẽ vt predicaret: et vt aliquos deo patri acquireret. Hiero. Dñs aũt passurus in pplis ꝛ baiulaturus scãdalum crucis: voluit discipulorũ aios signi anticipatione firmare. vnde sequitur. Et vi. fic. arbo. vnam ve. ad eam: ꝛ nihil inue. in ea nisi fo. tantũ. Chry. in home. Non propter hoc veniebat: quia esuriebat: sed ꝑpter discipulos: quia em̃ vbiq3 bene faciebat: nullum autem puniebat: oportebat ꝛ punituris eius virtutis demõstrationem tribuere. Noluit autem in hominibus hoc ostendere: sed in planta. Hila. Et in hoc quidem bonitatis dominice argumentum reperimus. Naz vbi afferre voluit ꝓcurate per se salutis exemplum virtutis sue potestatẽ in humanis corporibus exercuit: spem futurorum ꝛ anime salutem curis pñtium egritudinum commendans: nunc vero vbi in cõtumaces formam seueritatis cõstituebat: futuri spẽ damno arboris indicauit. vñ sequit. Et ait illi. Nunꝗ ex te fruc. na. in sempi. Hiero. Uel in seculũ: vtrũq3 em̃ vno mõ grecus sermo significat. Chrysost. in hom. Suspitiõis ãt discipulorꝫ erat existimare propter hoc eã esse male dictã: q2 nõ habebat fructũ: cur igit maledicta est? discipulorũ grã: vt discant qm̃ poterat siccare eos q̃ crucifixerunt eũ. vñ sequit. Et arefacta est cõti. ficul. Ideo aũt nõ in alia plãta: sed in omniũ humidissima miraculũ hoc fecit: vt hinc mai⁹ hoc miraculum appareat. Cũ aũt in plãtis vel in brutis fit aliquid tale: nõ queras qualiter iuste siccata est ficus: si tempus non erat. hoc enim querere est vltime demẽtie: quia. s. in talibus nõ inuenitur culpa ꝛ pena: sed miraculum inspice et admirare miraculi factorẽ. vnde sequitur. Et vidẽ. disci. mi. sunt di. qũo conti. aruit? Glo. Nõ facit creator iniuriaz possidenti: sed creatura suo arbitrio ad vtilitatem aliorum mutatur. Chry. in ho. Et vt discas qm̃ propter eos hoc factum est. s. vt ad ꝯfidẽdũ eos erigat. audi q̃d deinceps dicatur. Sequitur em̃. Rñ. ãt iesus ait il. Amẽ dico vobis: si habu. fidẽ. Hiero. Latrant ꝫ nos gentilium canes: asserentes apostolos nõ habuisse fidem: q2 mõtes trãsferre non potuerũt. Quibus respõdem⁹ multa facta esse signa a domino: q̃ scripta nõ sũt. igit ꝛ hec credimus fecisse apostolos: sed iõ scripta non esse ne fidelibus contradicẽdi maior daret̃ occasio: alioquin interrogem⁹ eos vtrũ credant his signis que scripta narrant̃: an nõ? ꝛ cũ incredulos viderim⁹: ꝯñr ꝓbabimus nec maiorib⁹ eos credituros fuisse q̃ mioib⁹ nõ crediderũt. Chr. in ho. Hoc aũt quod domin⁹ dicit orõm ascribit et fidei. vnde iterum dicit. Oia quecunq3 pe. in orõ. credẽ acci. Orige. Discipl'i em̃ xp̄i nihil eoꝝ q̃ non oportet petunt ꝛ quasi credentes magistro nihil aliud petunt nisi magna et celestia. Hila. Quotiens cunq3 autem petentes non exaudi

mur: ideo fit q2 vel contra auxilium nr̃e salutis petim⁹: vel q2 eorũ p q̃bus petim⁹ puersitas nõ ipetrem⁹ obsistit: vel in futurũ petitionis nr̃e differt effect⁹: vt desideria crescant: ⁊ pfecti⁹ capiãt gaudia q̃ requirũt. Aug. de q̃. euã. Cõsiderãdũ aũt mira tos esse discipulos de hoc q̈ arbor aruerat: ⁊ eis dñm r̃ndisse qđ dictũ est de fide: nõ ipso scđo die quo maledixerit arbori: s3 tertio die marc⁹ dicit. Ipso q̃ppe die scđo cõmemorauit marc⁹ de tẽplo eiectos vẽdẽtes: qđ p̃mo die factũ p̃termiserat. ipso ergo scđo die dicit facta vespa egressuz de ciuitate: ⁊ cũ mane trãsirẽt vidisse discipulos mane factaz ficũ aridã. Mattheus aũt sic loquit tanq̃ scđo die hoc totuz sit factum: vñ intelligit qđ cũ mattheus dixisset arefacta est ꝯtinuo ficulnea: pretermissis ceteris ad scđam diẽ pertinẽtibus adiũxit statim. Et videntes discipuli admirati sunt: ita tñ q̈ alio die viderit dñs ficulneã: et alio die discipuli mirati sunt. intelligit eniz nõ tũc aruisse qñ viderũt arefactã: sed continuo qñ maledicta est: non enim arescentez: sed penitus arefactã viderũt: ac sic eã cõtinuo in verbo domini aruisse intellexerũt. Orige. Mystice autẽ relinquẽs dñs p̃ncipes ⁊ scribas: fact⁹ est extra hierusalem terrenã que ideo cecidit. Venit aũt i bethaniã ad domũ obediẽtie. i. eccl'iam: vbi cũ redeuisset post principiũ cõstituẽdi ecclesiã reuertitur in ciuitatẽ: quã paulo añ reliq̃rat: ⁊ reuertẽs esurijt. Chrys. super mat. Si aũt quasi hõ esurisset cibuz carnalẽ: nũq̃ mane esurisset: s3 mane esurit: q̃ aliorũ esurit salutẽ. Hiero. Arborẽ aũt quã vidit in via intelligim⁹ synagogã q̃ iuxta viam erat: q2 legem habebat: nõ tñ credebat in viã: id est in xp̃m. Hila. Que ficus arbori cõparat: q2 credentes primi ex israel apostoli grosso mõ: ceteros resurrectiõis gloria et tp̃e anteibunt. Chry. sup mat. Fic⁹ etiã ppt̃ multitudinẽ granorũ sub vno cortice est q̃si cõgregatio multorũ fideliũ. Nihil autẽ inuenit in ea nisi folia. i. tradítiões pharisaicas: iactationem legis absq3 fructib⁹ v̄itatis. Orige. Et qñ arbor illa erat figuralr̃ alam hñs q̃si audiẽti dicit. Nũq̃ ex te fructus nascat in sempiternũ: iõ infructuosa est synagoga iudeorũ: ⁊ hoc erit vsq3 ad cõsummationẽ secl'i: donec intrauerit gẽtium multitudo: ⁊ aruit ficulnea adhuc peregrinante in hac vita xp̃o. Et vidẽtes discipuli oculis sp̃ualib⁹ mysteriũ fidei sicćare: mirati sunt: sed et discipuli xp̃i fideles ⁊ nõ hesitãtes relinquentes eã siccã faciũt: cũ vitalis v̄b⁹ trãsierit ab eis ad gentes: sed a singulis q̃ adducũtur ad fidẽ: tollit mons ille sathanas ⁊ mittit in mare. i. in abyssum. Chry. sup mat. Vel in mare. i. in istũ modũ vbi sunt aque salse. i. ppl'i iniq̃. Raba. Exclusiõe em̃ suã ab electis ampli⁹ seuiẽdo vindicat in reprobis. Augu. de q̃. euã. Vel hoc sibi seru⁹ dei dicere d3 de mõte supbie: vt eã a se repellat: vel q2 p eos euãgeliũ p̃dicatũ ẽ ip̃e dñs q̃ mons appellat⁹ est a iudeis in gẽtes tanq̃ in mare iacit. Orige. Ois etiã q̃ obedit v̄bo dei bethania est: ⁊ redescit xp̃s in eo malos q̃dẽ et pctõres relinq̃t: qñ aũt fuerit apud iustos fit ⁊ apud alios post illos et cũ illis: non enim dicit q̈ relinquẽs bethaniã venit in ciuitatem. Esurit autẽ semp dominus in iustis: volens mãducare fructum spiritussancti in eis: qui sunt charitas: gaudium et pax. Erat autem secus viam hec ficus que folia tantum habuit sine fructu. Chryso. super mat. i. iuxta mundum. Si eniz homo iuxta mundum vixerit nõ potest in se fructuz iustitie tenere. Orige. Si autem venerit dominus in tentationibus fructum requirens: et inuentus fuerit aliquis nihil iustitie habens: nisi professionem tantummodo fidei: quod est folia sine fructu: mox exiccat. hoc ip̃m etiã qđ v̄r fidelis amittens. s3 ⁊ vnusq̃sq3 discipulorum ficum arescere facit manifestũ faciẽs eũ esse vacuũ a xp̃o: sicut petrus dicit ad simonẽ. Cor tuũ

Cõcordia euãgeliorum

Allegorica expo.

non est rectū corā deo. Melius est em̄ vt fallacē ficū q̄ viuere estimatur: non aūt fructificat: siccari verbis discipulorū xp̄i ꝛ fieri manifestā: q̄ vt furet per figmētū innocētiū corda. Est aūt ꝛ in vnoquoq̧ infideli mons ſm mēsurā infidelitatis sue q̄ v̄bis disciplorꝝ xp̄i tollit.

¶ Et cū venisset i tēplū: accesserūt ad eū docētē princi pes sacerdotū ꝛ seniores populi dicētes. In q̄ ptāte hec facis? Et q̄s tibi dedit hanc ptātē? Rn̄dēs ies⁹ dixi eis: Interrogabo vos ꝛ ego vnū ſmonē quē si dixeritis mihi ꝛ ego vob̄ dicā i q̄ ptāte hec facio. Baptism⁹ ioannis vn̄ erat: e celo: an ex hoīb⁹? At illi cogitabāt inter se dicentes. si dixerim⁹ e celo: dicet nob̄. Quare ergo nō credidistis illi. Si āt dixerim⁹ ex hoīb⁹: timem⁹ turbā. Oēs eī hēbāt ioānē sicut pph̄az: Et rn̄dētes iesu dixerūt. Nescim⁹. Ait ill̄ ꝛ ipe. Nec ego dico vob̄ i q̄ ptāte hec facio.

¶ Chry. Q: viderāt sacēdotes xp̄m cū magna gl̄ia itroeūtē in tēplo: inuidia torq̄bant. Itaq̧ nō sufferentes in pectore suo inuidie stimulātis ardorē ꝓrūpūt i vocē. vn̄ seq̄t. Et cū ve. in tē. ac. ad eū do. p̄n. sa. ꝛ se. po. di. In q̄ po. h̄ fa. Chry. in hom. Q: n. signis d̄trahere nō h̄ēbāt: ex his q̄ ih̄ibebant i tēplo vēdere afferūt rep̄h̄ēsionē: ac si dicerēt. Nūq̄d magistralē suscepisti thronū? Sacerdos ꝯsecrat⁹ es: qui tātā demōstrasti ptātē. Chry. sup mat. Per hoc āt q̄ subdūt. Et q̄s dc. tibi hāc ptātē. Ondit m̄l'tas eē p̄sonas q̄ dant hoibus ptātē siue corpalē siue ēt spiritalē: q̄si dicerēt. De sacerdotali, familia genit⁹ nō es: senat⁹ tibi h̄ nō ꝯcessit: cesar nō donauit. Si aūt credidissent q: oīs ptās ex deo est: nūq̄ interrogassent q̄s dedit tibi hāc ptātē. Oīs. n. hō ſm se estimat alterū fornicari⁹ neminē estimat castū: cast⁹ nō facile de fornicario suspicatur: sic q̄ nō ē ex deo sacerdos: nll'u⁹ sacerdotiū putat ex deo. Hiero. Uel his v̄bis eandē quā supra calūniaz struūt: qn̄ dixerūt. In beelzebub p̄ncipe demoniorum eijcit demonia. Qn̄ em̄ dicūt. In q̄ ptāte hec facis. dubitāt de dei ptāte: ꝛ subintelligi volūt diaboli eē q̄d faciat. Addentes q̄z. Quis tibi dedit hāc ptātez? manifestissime dei filiū negant: quē putāt nō suis ſ; alienis virib⁹ signa facere. Poterat aūt dn̄s apta rn̄siōe tētatorꝝ calūniā ꝯfutare: ſ; prudenter iterrogauit vt suo ipsi vl' silētio vel sciētia cōdemnarent. vn̄ sequit. Respondens iesus di. eis. Interrogabo vos ꝛ ego vnū sermonē. Chry. sup mat. Nō quidē vt rn̄dentes audiāt: sed vt īpediti nō iterrogent: q: ipse p̄ceperat. Nolite sctm̄ dare canibus. Deinde etiā si dixisset nihil pficeret: q: non pōt sentire q̄ lucis sunt tenebrosa voluptas. Interrogātem em̄ opꝫ dicere: tētātem autē rōnabili pcussiōe ꝯfundere: nō autē ei virtutē mysterij publicare. Dn̄s ergo simplici interrogatiōi laqueū ponit in sua interrogatione: ꝛ quia eū vitare non poterāt: subdit. Queꝫ si dixeritis mihi: et ego vobis dicā in qua potestate hec facio. Est autem interrogatio talis. Baptis. io. vnde erat: ex ce. an ex hominibus? Aug. super ioan. Accepit quidem ioannes vt baptizare posset ab eo quem postmodum baptizauit: baptismus autem quem accepit: baptismus ioannis hic dicitur. Sol⁹ tale donū accepit nullus ante ip̄m iustorum: nullus post ip̄m accepit baptismum: qui baptismus diceretur ipsius. Uenit em̄ ioānes baptizare in aqua penitentie viam dn̄o p̄parando: nō aūt interius mundādo: q̄d purus hō nō pōt. Hiero. Ipsū

Omis potestas a deo.

Joannis baptism⁹ q̄mō de

autē sacerdotes quid in sua malitia
ptractauerint oñdit cum subdit. At
illi cogitabāt iter se. Si eñi rñdis-
sent baptisma ioānis esse de celo:
ꝯñs erat rñsio: q̄re ḡ nō estis bapti-
zati a ioāne? Si aūt dicere voluis-
sent hūana deceptiōe ꝯpositū ꝛ ni-
hil hr̄e diuinū: seditionem ppl'i for
midabāt. Oēs eñi ꝯgregate multi-
tudines ioānis receperant baptis-
ma: ꝛ sic habebāt eū vt ꝓphetā. Rñ
dit itaqꝫ ipsissima fictio ꝛ humilita
tis ꝟbo q̄ nescire se diceret ꝟsa est
ad isidias coopericdas. vñ sequit.
Et rñdētes iesu dixerūt. nescimus.
In eo ꝙ nescire se rñderāt mentiti
sunt: ꝯñs ḡ erat iuxta r̄isioné eoꝝ
dñm q̄ꝫ dicere. Nec ego scio: sꝫ mē-
tiri veritas nō pōt. Sequit eñi. Ait
illis ꝛ ipse: nec ego dico vobis in q̄
ptāte h̄ facio. Ex q̄ oñdit ꝛ illos sci
re: sed rñdisse nolle: ꝛ se nosse: ꝛ ideo
nō dicere: quia illi qd sciant taceāt.
Orige. Sꝫ aliqs ꝯ hoc: q: ridiculuꝫ
erat interrogare in q̄ potestate hoc
faceret iesus. nec ei poterat fieri vt
rñderet: q: i ptāte diaboli faceret:
sꝫ nec ipse petōr rñderet qd erat ve
rū: qm̄ i ptāte ꝓpria facit. Si qs au
tē dicat: qm̄ interrogabāt ꝑncipes
vt illū terrerēt: vtputa si facit aliqs
qd nobis nō placet in nostris: dici-
mus ei: qs te iussit h̄ facere? eū ter-
rētes vt recedat ab actu: sed q̄d ꝙ ꝛ
xp̄s ita rñdit. Dicite mihi vos h̄: ꝛ
ego vobis dico in q̄ ptāte h̄ facio.
Forte ḡ sic itelligit h̄ loc⁹: gn̄alr̄ qui
deꝫ sunt due ptātes diuerse: vna ex
pte dei: altera ex pte diaboli. Spāli-
ter āt sunt plr̄es. nō ei vna ptās oi- Due diuerse ptātes
bus ꝓphis faciētib⁹ signa coopa-
bat: sed alia istis: alia illis: ꝛ ad res
forsitā inferiores iferior: ad res aūt
eminētiores eminētior. Principes
aūt sacerdotū videbāt iesum multa
ꝓdigia faciētem: ꝛ iō ptātis sibi co-
opantis spēm ꝛ ꝓprietaté volebant
audire a xp̄o. Alij q̄dē q̄ signa fece-
rūt: in ꝑmis q̄dē i ista ptāte fecerūt.
Proficiētes aūt in alia ptāte maio
ri: tñ saluator vniuersa fecit in vna
ptāte quā accepit a pr̄e. Qm̄ aūt nō
erāt digni talia audire mysteria: ꝓ
pterea nō dat eis rñsum: sed econ-
tra interrogat. Raba. Ob duas eñi
causas scia veritatis ē occultāda q̄
rentib⁹: cū s. is q̄ q̄rit aut min⁹ ca-
pax est ad intelligendum: aut odio
vel contemptu veritatis indignus
est: cui debeat aperiri qd querit.

¶ Quid āt vobis vr̄? Hō q̄
dā hēbat duos filios ꝛ acce
dēs ad ꝑmū dixit. Fili vade
hodie opari i vineā meā. Il-
le āt rñdēs ait. Nolo. Post
ea āt pnīa mot⁹ abijt. Acce-
dēs aūt ad alterū dixit silr̄.
At ille rñdēs ait. Eo dñe: ēt
nō iuit. Quis ex duob⁹ fecit
voluntatē pr̄is? Dicunt ei.
Primus. Dicit illis iesus.
Amē dico vob: q: publicani
ꝛ meretrices ꝑcedēt vos i re
gno dei. Uenit ei ad vos ioā
nes i via iustitie: ꝛ nō credi-
distis ei. Publicani āt ꝛ me
retrices crediderūt ei: vos āt
vidētes: nec pnīam habui-
stis postea vt crederetis ei.

¶ Hiero. Post pmissa ifert dñs pa-
bolā q̄ ꝛ illos ipietatis arguat: ꝛ ad
gētes regnū dei doceat trāsferēdū
dicēs. Quid āt vobis vr̄. Chry. sup
mat. Quos reos ꝓponit in cā: ipos
ꝛ iudices petit: vt a nullo mereant
solū: q̄ seipos cōdēnāt. Magna est fi Iustitie magna fiducia.
ducia iustitie vbi aduersario ipsius
cā ꝯmittit. In pabol' ḡ figurat ꝑso-
nas eoꝝ: vt nō itelligāt quō ipsi ad
uersus se sntam dicerēt. Sequitur
eñi. Hō q̄dā habe. duos filios. Quis
ille nisi de⁹: q̄ oēs hoīes creauit: q̄
cū sit natura dñs: tñ vult magis di
ligi q̄si pr̄ q̄ timeri vt dñs. Maior
fili⁹ gētiū populus erat: minor ꝟo
ppl's iudeoꝝ: qm̄ gētes quidē erāt
ex tpe noe. sequit. Et ac. ad ꝑmū di-
xit: fili vade ho. ope. in vi. meam.

Hodie

Hodie.i.tpe seculi hui⁹.locutus est
autē nō in facie vt hō:sed in corde
vt deus.sensib⁹ ingerēs intellectū.
Opari aūt in vinea est iustitiā face-
re:nescio aūt si totā q̄s hoim suffi-
ciat opari.Hiero.primo q̄ dr gen-
tiliū pplo per naturalis legis noti-
tiā.Uade ⁊ opare in vineā meam:h̄
est qd tibi nō vis fieri:alteri ne fe-
ceris.q̄ supbe rn̄dit.vn̄ sequit̄.Ille
aūt rn̄dens ait.Nolo.Chry.super
mat.Gētes em̄ a pncipio relinquē
tes deū ⁊ iustitiā eius: ⁊ trāseūtes
ad idola ⁊ pctā in cogitatiōib⁹ suis
rn̄dere vident̄.Nolum⁹ facere dei
iustitiā.Hiero. Postea vo i aduētu
saluatoris:gentium ppl's acta pnia
opat⁹ est in vinea dei ⁊ sermonis cō
tumaciā labore correxit:et hoc est
qd dr.Postea pnia mot⁹ abiit.Seq
tur.Accedēs āt ad alterū dixit silr.
At ille rn̄.ait.Eo dn̄e.Scds em̄ fi-
li⁹ ppl's iudeorum est q̄ rn̄dit moysi.
Oia q̄cūq̄ dixerit nobis dn̄s facie
mus.Chry.sup mat.Sed postea a-
uersi mētiti sunt deo:fm illd.Filii
alieni mentiti sunt mihi.⁊ hoc ē qd
dr.Et nō iuit.Interrogat ergo dn̄s
ↄtr.Quis ex duob⁹ fecit volūtatē
pris?Dicūt ei.Prim⁹.vide quō ad-
uersus se ptulerūt sniam dicentes.
Priorē filiū volūtatē pris fecisse.i.
ppl'm gentiū:q2 meli⁹ est nō pmit-
tere deo iustitiā ⁊ facere:q̄ promit
tere ⁊ mētiri.Orige.Un̄ potest con-
siderari dn̄m esse locutū in parabo
la ista ad eos qui modicū aut nihil
promittūt:operibus autem osten-
dūt:⁊ cōtra eos q̄ magna pmittunt:
nihil aut fm pmissionē suam agūt.
Hier.Sciendū est autē in veris exē
plaribus nō haberi nouissimū sed
primum:vt proprio iudicio condem
nentur.Si autē nouissimum volue-
rimus legere.vt quidā habent:ma-
nifesta est interpretatio vt dicam⁹
intelligere quidē iudeos veritatē:
sed tergiuersari et nolle dicere qd
sentiunt:sicut et baptismū ioannis
scientes esse de celo dicere nolue-
runt.Chry.sup mat.Eorum aūt iudi-
ciū dn̄s abūdanter ↄfirmat.vn̄ seq-
tur.Dixit illis iesus.Amē dico vo-
bis: quia publicani et meretrices
precedēt vos in regno dei.ac si di-
cat.Non solū ppl's gentium melior
est vobis:sed etiam publicani et me
retrices.Raba.Potest autē regnum
dei euāgeliū vel eccl'ia pn̄s intelli- Allegoria pulchra.
gi:in quo gentes iudeos procedūt:
q2 citius credere voluerunt.Orige.
Per hoc autē non excludit̄ quin in
dei aliq̄n intrant in regnum dei:sed
cū plenitudo gētiū intrauerit:tunc
ois israel saluus fiet.Chryso.super
mat.Puto aūt q̄ ex psona omniū vi
rorū peccatorū publicani ponunt̄:
⁊ ex persona oim mulierū peccatri-
cum meretrices:quia auaritia preci
pue in viris abundat:fornicatio au
tem in mulieribus.Mulier enim in
quiete sedet inclusa:fornicatio autē
maxime ex ocio nascit̄.vir autē q̄m
in actib⁹ rerū diuersarū est assidue
in auaritie pctm̄ facile incurrit:in
fornicationē aūt non facile.nisi mul
tum sit lasciuus:nam occupatio viri
lium sollicitudinū voluptatem ple-
rūq̄ excludit.vn̄ pprium est hoc ado-
lescentium nihil agentiū.Cōsequen
ter exponit cām eius qd dixerat di
cens.Uenit em̄ ioannes ad vos in
via iustitie:⁊ non credidis.ei.Raba.
Uiā iustitie ioānes predicās venit:
q2 christū qui consummatio legis ē
digito monstrauit.Chry.super mat.
Uel venit in via iustitie sic manife-
ste:vt conuersatio eius venerabilis
peccatorū corda ↄcuteret:vn̄ sequi-
tur.Publicani aūt ⁊ meretrices cre
diderūt ei.Cōsidera qūo conuersa-
tio bona predicatoris predicationi
prestet virtutem:vt etiam indomita
domet corda.Sequitur.Uos autē vi
dentes : nec pniam habuistis post-
ea vt crederetis ei.ac si diceret.Il-
li fecerunt qd maius est credendo.
Isti autē neq̄ pniam fecerunt quod
minus est.In hac autem expositiōe
quā fm multorū expositionē tracta
uimus aliquid mihi vr̄ esse contra- Doctrina moralis.
rium.Si enim duo filii:iudei et gen
tes intelligendi sunt:postq̄ sacerdo
tes interrogati rn̄derunt priorem

filiū p̄ris volūtatē fecisse:cōcludēs xp̄s pabolā:sic debuit dicere. Amē dico vobis:q: gētes p̄cedēt vos in regnū dei. Nūc aūt dicit q: publicani ꝛ meretrices p̄cedēt vos in regnū dei:qđ magis pplariū hoīum ostēdit ꝯditionē q̄ gentiū:nisi forte intelligam⁹:vt p̄us dictū est. Jntantū gētiū ppl's magis placet deo q̄ vos:vt etiā publicani ꝛ meretrices sunt acceptabiliores deo q̄ vos. Hiero. Uñ aliȷ putāt nō gētiliū ꝛ iudeoꝝ eē parabolā: sed simpliciter pctōꝝ ꝛ iustoꝝ:eo q̄ illi q̄dē p males opa deo seruire negauerāt:postea pnīe baptismū acceperāt a ioāne. Pharisei aūt q̄ iustitiā p̄ferebāt ꝛ legē dei se facere iactabāt:ioānis ꝯtēpto baptismate ei⁹ p̄cepta non fecerūt. Chry. sup mat. Hoc āt iō introducit:q: sacerdotes non discēdicā:sed tētādi iterrogauerāt. Jn qua ꝑtāte h̄ facis? Multi autē ex pplis crediderāt:ꝛ iō introducit parabolā duoꝝ filioꝝ ostēdēs eis p eā:q: meliores sunt populares q̄ a p̄ncipio seculare ꝑfitent vitā:q̄ sacerdotes q̄ a p̄ncipio ꝑfitent deo seruire:q̄ populares q̄dē aliq̄n ꝯpūcti ꝯuertūt ad deū:sacerdotes aūt impenitibiles ꝯstituti: nunq̄ desinūt peccare in deū. Prior em̄ fili⁹ ppl's est. nō em̄ ppl's est propter sacerdotes:sed sacerdotes ꝑpter populū.

ſuos plures priorib⁹:et fecerūt illis sil'r. Nouissime autē misit ad eos filiū suū dicēs. Uerebunt forte filiū meum. Agricole āt vidētes filiū:dixerūt inter se. Hic est heres: venite occidam⁹ eū:ꝛ habebimus hereditatē ei⁹. Et apprehēsuꝫ eū eiecerūt ex vineā:et occiderunt. Cū ergo venerit dñs vinee q̄d faciet agricolis illis? Aiūt illi. Malos male pdet ꝛvineā suā locabit aliȷs agricolis:q̄ reddāt ei fructū tp̄ib⁹ suis. Dicit illis iesus. Nūq̄ legistis in scripturis? Lapidē quem reprobauerūt edificātes hic ē fact⁹ i caput anguli. A dño factū est istud ꝛ est mirabile in oculis nr̄is. Jđ dico vobis q: auferetur a vobis regnuꝫ dei:et dabit gēti facienti fructum ei⁹. Et qui ceciderit super lapidem istū cōfrīget:sup quem vero ceciderit conteret eum.

¶ Aliā pabolā audite. Hō erat paterfamilias q̄ plātauit vineā:ꝛ sepē circūdedit ei:ꝛ fodit i ea torcular:ꝛ edificauit turrim:ꝛ locauit eā agricolis ꝛ pegre ꝑfect⁹ est. Cū āt tp̄s fructuū appropinquasset misit ſuos suos ad agricolas vt acciperēt fruct⁹ ei⁹. Et agricol: apphēsis ſuis eis:aliū ceciderūt:aliū occiderunt:aliū v̄o lapidauerunt. Jterum misit alios

¶ Chry. in ho. Post priores parabolā aliā ponit vt ostēdat eoꝝ accusationē esse maioreꝫ ꝛ venia indignā. vnde dicit. Aliam parabolā au. Hō erat pa. fa. qui planta. vineam. Orig. Hō paterfamilias de⁹ est:qui dicit hō in q̄busdam parabolis:sicut si p̄r cū paruulo filio suo loquat infantilia vt descēdat ad v̄ba filiȷ sui et instruat eū. Chry. sup mat. Hō aūt de noie nō natura:sil'itudine non v̄itate:p̄scius em̄ fili⁹:q: ꝑpter appellationē hūani nois q̄si hō purus fuerit blasphemād⁹:ēt deū p̄rem inuisibilē hoiem appellauit:q̄ āgeloꝝ ꝛ hoīꝫ nā dñs ē:beniuolētia p̄r. Hier. Plātauit aūt vineā. de q̄ esaias lo De⁹ p̄r dicitur homo.

quit. Vinea dñi Sabaoth domus israel est. Sequit. Et sepē circundedit ei. vel murū vrbis vel angeloꝝ auxilia. Chry. sup matt. Vel per sepē intellige custodiā patrū iustorū q̄ tanq̄ murus facti sunt pplo israel. Orige. Vel custodia dei fuit sepes ipsi⁹: torcular aūt locus libationū de quo sequit. Et fodit in ea torcular. Hiero. Altare. s. aut torcularia illa quorū titulo tres psalmi prenotant: octauus: octogesim⁹: octogesimustertius: scʒ martyres. Hil. Vel ꝓphetas quasi quedam torcularia aptauit: in quos musti mō quedam vbertas spūssancti feruētis influeret. Chry. sup Mat. Vel torcular est vbū dei: qđ cruciat hoiem ꝯtradicēte carnis natura. Sequit. Et edificauit turrim. Hiero. i. tēplū de quo dr per Micheā. Et tu turris nebulosa filie syon. Hila. Vel in turre eminentiā legis extruxit: q̄ ꝛ in celum ex solo egressu ꝓueheret et ex qua speculari xp̄i posset aduentus. Sequit. Et locauit eam agricolis. Chry. sup Mat. Qn. s. per legem cōstituti sunt sacerdotes ꝛ leuite ꝛ ꝓcurationē regendi populū susceperunt. Sicut autē colonus q̄uis de suo munere obtulerit domino: non sic eū placat sicut si de vinea ei⁹ reddit⁹ ei obtulerit. sic et sacerdos nō tm̄ propter suā iustitiā placet deo quō si ppl'm dei in sanctitate docuerit: qm̄ ipsius iustitia vna est: populi aūt multiplex. Sequit. Et pegre ꝓfectus. Hier. Nō loci mutatione: nec eniʒ de⁹ alicubi abesse pōt: quo ꝯplent oia: sed abire videt a vinea vt vinitorib⁹ liberū operandi arbitriū derelinquat. Chryſ. in ho. Vel peregre ꝓfect⁹ est: cū longanimitatem habuit nō semꝑ eorū peccatis penas inducēs. Orige. Vel qꝛ dñs q̄ fuerat cū illis i nube diei ꝛ in colūna ignis per noctem: nequaq̄ postea sic apparuit illis. In esaia ergo iudaicus ppl's vinea nominatur: et ꝯminatio patrisfamilias contra vineā fit. In euāgelio aūt vineā non culpat: sed ei⁹ coloni. Sed forte in euangelio vinea est regnum dei. i. doctrina que scripturis inserta est scientie: vita aūt irreprehensibilis hominum est vinee fructus. Litera autem scripture est vinee sepes circūposita vt nō videant ab his q̄ foris sunt fructus qui sunt in absconso. profunditas autē eloquioꝝ dei est vinee torcular: in quod q̄ proferunt de eloquiis dei infundunt studia sua quasi fructus. Turris autem edificata est verbū de ipso deo ꝛ de dispensationibus xp̄i. hanc vineam tradidit colonis: id est populo ante nos tam sacerdotibus q̄ laicis. Et peregre profectus est ad suam ꝑfectionem dans occasionem colonis. Appropinquat autem tempus fructuum: ꝛ sm̄ vnūquēq3 ꝛ generaliter populo vniuerso. Primū enim vite tempus est sm̄ infantiā: ꝛ tunc nihil vinea ostendit: nisi tantum habēs in se vitalem virtutem: cū autem ceperit posse loqui tempus est generationis. Quantum autem proficit anima pueri et tantum vinea: id est verbum dei. ꝛ post profectum vinea operatur fructum maturum charitatis et gaudij et pacis et huiusmodi. Sed ꝛ populo qui acceperunt legem per moysen tempus fructuū appropinquat aliquando. vnde sequitur. Cum auteʒ tēpus fruc. appropinquasset misit seruos suos ad agri. vt acci. fruc. eius. Rab. Unde tempus fructuum posuit non prouentuum: nullus em̄ est fructus populi contumacis. Chry. in ho. Seruos dicit prophetas: qui offerunt quasi sacerdotes domini populi fructus et obedientie ostensionem per opera. Hi autem nō solum malitia potiti in non dando fructum: sed etiam in indignando ad eos qui venerunt ꝛ sanguine manus impleuerunt. vnde sequitur. Agri. apre. ser. eius: ali. ceci. ali. occi. aliū vero lapi. Hiero. Ceciderūt quidem vt hieremiam: occiderunt esaiam: lapidauerunt vt nabot ꝛ zachariam quem interfecerunt inter templum et altare.

allegorica.

Chry.sup mat. Per singulos autez gradus malitie dei mia addebatur:et per singulos grad⁹ diuie misericordie malitie iudeorũ crescebant:et sic contra dei clementiam malignitas hũana certabat. vnde sequitur. Iteruz misit alios seruos plu.prio.⁊ fe.illis silr. Hil. Missi autẽ plures prioribus illud tps designat quo post singulorum prophetarũ pdicationẽ:plurim⁹ simul numerus pphetãtium emissus est. Raba. Uel primi serui qui missi sunt: ipse legifer moyses intelligitur:⁊ aaron primus sacerdos dei:quos cesos flagello lingue vacuos emiserunt:alios aũt seruos pphetarũ chorus intellige. Hila. In filio aũt ad vltimum misso dñi nr̃i aduent⁹ significatur. Sequit̃ em̃. No.autem mi.ad eos fi.suũ. Chry.i ho. Quare autẽ non confestim misit:vt ex his que ad alios fecerãt:seipsos accusarent:⁊ furorẽ dimittẽtes verecũdarentur pp̃ter filiũ aduenientez: vnde sequitur. Uere.fi.meũ. Chry. Nunc aũt misit nõ quasi ad obnoxios pene sniam baiulantẽ:sʒ pnie veniã misit eos cõfundere nõ puniri re. Hiero. Qd autem dicit. Uere.fi. meũ.nõ de ignorantia venit. Quid em̃ nesciat pr̃familias qui hoc loco deus intelligat̃?sed semp ambigere de⁹ dicitur vt libera volũtas hoi reseruet̃. Chry.in ho. Uel hoc dicit annuncians quid fieri debebat:qm̃ oportebat eos verecũdari. per hoc enim vult ostendere peccatum eorũ magnũ ⁊ omni excusatione priuatum. Orige. Uel illud quod ait. Uerebunt̃ filiũ meũ:vr̃ impletum illis iudeis qui intelligentes xp̃m crediderũt in eum. Hoc autez quod sequitur. Agricole aũt vidẽtes filiuм:dixerunt intra se:hic est heres venite occidam⁹ eũ. In illis impletum est qui videntes xp̃m et cognoscentes filium dei:nihilominus crucifixerunt eũ. Hiero. Interrogamus Arrium ⁊ eunomium. Ecce pater dr̃ ignorare quicquid pro patre responderint:hoc intelligant de filio:qui se dicit ignorare cõsummationis diem. Chry.super Matt. Dicunt aũt quidã:qꝛ post incarnationem dictus est christus filius ex baptismo: sicut ceteri sancti:quos ex hoc loco cõuincit domin⁹ vbi dicitur. Mittam filium meum. Quando ergo adhuc cogitabat ad transmittendum filium post prophetas iam filius erat: deinde si eo modo dicitur filius sicut omnes sancti:ad quos factũ est verbũ dei:debuit et pphetas dicere filios sicut ⁊ xp̃m: aut ⁊ xp̃m seruum dicere sicut ⁊ ceteros prophetas. Hiero. Per hoc autem q̀ dicunt. Hic est heres. manifeste dñs pbat iudeorum principes: non per ignorantiam:sed per inuidiam dei filiũ crucifixisse. Intellexerunt em̃ eum esse illum cui pater per prophetam dicit. Postula a me ⁊ dabo tibi gẽtes hereditatem tuam. Hereditas quippe filio sancta ecclesia data est:quam non moriens pater illi reliquit:sed ip̃e sua morte mirabiliter acquisiuit. Chry.sup mat. Tamẽ postq̃ itroiuit in tẽplũ:⁊ vendentes animalia que ad sacrificiũ pertinebãt:foras eiecit:tunc precipue cogitauerunt eum occidere. vnde dicunt: Uenite occidamus eum. Dicebant eniʒ intra se. Necesse est vt populus per istum dimittat consuetudinem hostiarum que ad nostrum pertinent lucrum:⁊ acquiescat offerre sacrificium iustitie quod ad gloriã pertineat dei:⁊ sic iam nõ erit popul⁹ iste possessio nostra:sed dei. Si autem occiderimus eum: dum non est qui iustitie fructum a populo querat:semper durabit consuetudo offerendarum hostiarum:et sic populus iste erit nostra possessio. ⁊ hoc est quod sequitur, Et nostra erit hereditas:hec est cogitatio cõmunis omnium sacerdotum carnalium:qui non sunt solliciti quomodo viuat populus sine peccato:sed aspiciunt quid in ecclesia offeratur:⁊ hoc estimãt sacerdotũ sui lucrũ. Raba. Uel hereditatem occiso

Moyses legifer: aarõ sacerdos

Arrius ⁊ eunomius

condẽnãtur.

eos præripere moliebantur iudei: cū fidem que per eum est extinguere: et suam magis que ex lege est iustitiam preferre: ac gentibus imbuendis conabātur inserere. Sequitur. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam et occiderūt. Hila. Christus enim extra hierusalē tanq̄ extra vineam in sententiam dānationis abiectus est. Orige. Vel quod dicit: eiecerunt extra vineam: tale mihi videtur. Quantum ad se alienum eū esse iudicauerūt a vinea et colonis. Sequitur. Cū ergo venerit dominus vinee quid faciet agricolis illis? Hiero. Interrogat quidem eos dominus: non q̄ ignoret quid responsuri sint: sed vt propria responsione damnētur. Sequitur. Aiunt illi. Malos male perdet et vineam suam locabit aliis agricolis. Chry. super Matth. Quod autem verum responderunt non est illorū qui iuste iudicauerūt; sed ipsius cause: veritas enim ipsis violentiā fecit. Orige. Sicut enim cayphas: sic et isti non ex se prophetauerunt contra se: quoniam tollenda ab eis erant eloquia dei et danda gentibus fructum in tempore daturis: vel dominus quem occiderunt statim venit resurgens a mortuis: et malos quidem colonos male pdit: aliis autem colonis; id est apostolis vineam suam consignauit. i. eis qui ex iudaico populo crediderūt. August. de con. euan. Marcus autē hoc ab ipsis non responsum esse cō memorat: sed dn̄m consequēter locutum post interrogationem suam ipsum sibi quodāmodo respōdisse. Sed facile potest intelligi vel illorum vocem ita subiectam vt nō interponeretur: illi responderūt: sed tamen intelligeretur: aut ideo responsionē istā dn̄o potius attributā: q2 cum verū dixerūt: etiā de illis hoc ipse respondit qui veritas est. Chry. in ho. Vel nō est 2tradictiōis. etenī vtraq3 facta sunt: q2. s. et ipsi primo hoc r̄nderūt: et postea dn̄s intra uit. Aug. de cō. euā. S3 illud magis

Interrogatio dn̄i

Cōcor

mouet qd̄ lucas nō solū eos hoc respondisse nō dicit: verūetiā contrariā retulisse respōsionē. Ita em̄ narrat. Quo audito. s. hac sententia ex ore domini prolata dixerūt. Absit. Restat ergo vt intelligamus in plebe que audiebat quosdā respōdisse qd̄ mattheus cōmemorat: quosdā vo illud qd̄ lucas dicit. i. absit. Nec moueat q̄ mattheus principes sacerdotū et seniores ppl̄i dixit accessisse ad dn̄m. et sic sine interpositiōe alicui⁹ psone sermo cōtexitur: vsq3 ad hoc q̄ de locata agricolis vinea cōmemoratur. Potest enim putari oia hec cū principibus sacerdotū locutum fuisse. sed mattheus breuitatis causa tacuit qd̄ lucas non tacuit: parabolam. s. istam non ad eos solos dictā qui de potestate interrogauerant; sed ad plebem in qua erant qui dicerent: perdet illos et vineā suam dabit aliis: que vox recte etiam ipsius dn̄i fuisse intelligitur: siue propter veritatē: siue propter mēbrorū eius cum suo capite vnitatem. Erāt etiam qui talia respōdētibus dicerēt. Absit: quia intelligebant contra seipsos parabolā esse dictā. Chry. super matt. Vel aliter. Lucas quidem s̄m respōsionē oris eorum narrauit. Mattheus s̄m responsionem cordis. nam vere visibiliter quidem in facie contradixerunt dicentes. Absit. In cōscientia aūt susceperūt dicētes. Malos male perdet. Sicut cū homo deprehēsus fuerit in malo: verbis quidē excusat: intus aūt eius consciētia recognoscit. Chry. in home. Vel aliter. Dominus propter hoc eis parabolā proposuit: vt ipsi non intelligētes cōtra se sentētiā proferrēt; sicut et ad dauid factū est per nathā. rursus aūt intelligentes que dicta sunt cōtra se esse dixerūt. Absit. Raba. Moraliter aūt cuiq3 vinea locatur colenda cū baptismi mysteriū datur: q̄ operando exerceat. Mittitur seruus vn⁹ alter et terti⁹ cū lex psalmus prophetia legit: ad quorū monita bene operet. Sed missus

dia euāgelior

Tropologica expō.

ceditur ꝛ eiicitur: cū sermo cōtēnit: vel qđ peius est blaspbemat. Heredem quantū ad se occidit: qui filiuꝫ dei cōculcauerit ꝛ spiritui grē cōtumeliā fecerit. Perdito malo cultore vinea aliis datur: cū donū gratie quod superbus spreuerit humilis accipit. Chry. sup matth. Deinde q̄ si nō acquiescentibus illis testimonium scripture inducit. Sequitur enim. Dicit illis Jesus. Nunq̄ legistis in scripturis: lapidē quem reprobauerunt. i. si parabolam meam non intelligitis: vel istam scripturā cognoscatis. Hie. Uariis aūt parabolis res eedē contexūtur. quos enim supra operarios ꝛ agricolas appellaret: nunc edificatores. i. cementarios vocat. Chry. in ho. Lapidem autem christum vocat. Edificatores autem doctores iudeorū q̄ xp̄m reprobauerūt dicētes. Hic non est a deo. Raba. Sed illis nolētibus ideo lapis caput anguli firmauit: qꝛ de vtroq̧ pp̄lo quotquot ipse voluit sua fide coniunxit. vnde sequitur. Hic factus est in caput anguli. Hila. Est enim caput anguli factus: quia est inter legē ꝛ gentes lateris vtriusq̧ coniunctio. Chry. in home. Deinde vt discant quoniā nihil eorum que fiebant: deo contrarium erat. subdit. A dn̄o factum est. Orige. Id est iste lapis donum est donatum a deo edificio vniuerso: ꝛ admirabile caput in oculis nostris: qui possumus eū videre oculis mentis. Chry. super mattheum. Quasi diceret. Quare nō intelligitis in cuius edificii angulo ponendus est ille lapis: nō in vestro: qnādo reprobat᷒ est: sed in alio. Si aūt aliud edificium est futurum: ergo vestra edificatio est contemnenda. vnde subdit. Ideo dico vobis: quia auferetur a vobis regnum dei: et dabitur gentibus facientibus fructum eius. Orige. Regnuꝫ dei dicit mysteria regni dei. i. diuinas scripturas quas tradidit dn̄s: primo quidem populo illi priori cui credita sunt eloquia dei: secūdo aūt gentibus facientibus fructum: nemini enī datur verbū dei nisi faciēti fructum de eo: ꝛ nemini in quo peccatum regnat datur regnum dei quomodo ergo illis datum est: a quo ꝛ ablatuꝫ est? Sed considera quomodo qđ datur intelligitur gratis datū. Quib᷒ ergo locauit non oīno q̄si electis ꝛ fidelibus dedit. quib᷒ aūt donauit cum iudicio electionis donauit. Chry. sup matth. Lapis autem dicitur xp̄s: non soluꝫ propter firmitatē: sed etiā qꝛ est inimicorum magna contractio. vnde sequit. Et qui ceciderit super lapidem istum ꝛc. Hiero. Qui peccator est ꝛ tamen in illū cadit: credit quidē super lapidē ꝛ cōfringitur: sed non oīno cōteritur. Reseruat enī per patientiā ad salutē: sup quē vo ille ceciderit hic ē cui lapis ille irruerit: ꝛ q̄ christum penitus negauerit: sic conteret enim: vt nec testa quidem remaneat: in qua hauriatur aque pusillum. Chry. super matth. Aliud est enim cōfringi: ꝛ aliud comminui: de eo enim qđ confringitur: aliqd remanet. quod aūt cōminuitur quasi in puluerem cōuertitur. qđ autem cadit ad lapidē nō frangitur fm q̄ est lapidis virtus: sed inquātū fortiter cadit: aut propter pondus suū: aut propter altitudinē casus: sic et christianus peccās: non tantū perit quātū pōt perdere christ᷒: sed quātū ipse se perdit per opera sua: aut propter magnitudinē peccati: aut propter altitudinē dignitatis. Infideles autē pereūt tantum quantū potest perdere eos christus. Chry. in home. Uel hic duas pditiōes eorum ostendit. vnam ab eo q̄ offenderunt ꝛ scandalizati sunt: quaꝫ designat dicens. Qui ceciderit super lapidem ꝛc. aliaꝫ a captiuitate eis superuētura: quā manifestat dicēs. Super quē vero ceciderit. August. de quest. euangel. Uel de his dicit qui cadent super eum qui illum modo contēnunt vel iniuriis afficiūt. Ideo nondū penitus intereunt sed tamen confringuntur: vt non recti

Xp̄s lapis est.

ambulent sup quos cadet: dum ve-
niat desuper in iudicio cū pena per
ditionis. Ideo dixit. Conteret eos:
vt sint impij tanq̄ puluis quē proij-
cit ventus a facie terre.

¶ Et cū audissent pͥncipes
sacerdotum ⁊ pharisei para
bolas ei⁹: cognouerūt q̄ de
ipsis diceret. Et q̄rentes euz
tenere timuerūt turbas: qm̄
sicut prophetā eū habebāt.

Iesus quō tenetur.

¶ Hiero. Quāuis duro corde iudei
propter icredulitatē essent: tn̄ intel-
ligebāt contra se oēs dn̄i sn̄as diri
gi. vn̄ dr̄. Et cū audissent pͥnci. sacer
do. ⁊ pharisei parabolas eius: cog.
q̄ de ipsis diceret. Chry. super mat.
Hec est aūt dr̄ia bonorū hoim ⁊ ma
loꝝ. Bon⁹ em̄ cprehensus in pecca-
to gemit q̄ peccauit: malus aūt fre
mit nō q̄ peccauit: sed q̄ cōprehen
sus est in peccato: ⁊ nō solū pn̄iam
nō agit: sed magis aduersus corri-
pientē irascit. vn̄ ⁊ isti cōprehēsi ma
gis ad malitiā sunt excitati. Sequit
enī. Et q̄rentes tenere eū timuerūt
turbas: qm̄ sicut prophetā eū habe-
bāt. Orig. Sapiunt quidē aliquid de
eo quod verū est prophetā eum esti
mantes: nō aūt magnitudinē ei⁹ in-
telligunt scđm qđ erat filius dei. Tur
bas aūt sic sapientes de eo: ⁊ para-
tas p eo pugnare timēt principes.
neq̄ em̄ ad eoꝝ scientiam ptingere
possunt: nihil dignum sentiētes de
eo. Deinde sciendū est qm̄ volentiū
iesum tenere dr̄ia est: aliter em̄ prin
cipes ⁊ pharisei q̄rebant eū tenere:
aliter spōsa q̄ dicit. Tenui eum: nec
dimittā: adhuc eū tētura melius si
cut dicit. Ascendā in palmam ⁊ tene
bo altitudinē eius. Omnes enim nō
recte sapientes de diuinitate tene-
re volunt iesum ⁊ perdere eum. Et
alia quidem verba preter verbum
christi possibile est cōprehendere et
tenere. Verbum aūt veritatis nemo
potest comprehendere .i. intellige-
re: neq̄ tenere .i. conuincere: neq̄ se
parare a sensu credentiū: neq̄ mor-
tificare: id est destruere. Chry. super
mat. Ois etiā hō malus quantū ad
voluntatem suā ⁊ manus mittit in
deū ⁊ occidit eū. Qui eniz p̄cepta
dei cōculcat: q̄ murmurat cōtra deū
⁊ turbato vultu aspicit celuz: nonne
si fieri potuisset manus mitteret in
deum ⁊ occideret eum: vt iam licen
ter peccaret. Raba. Sed tamen q̄ ti
ment mittere manum in iesum pro
pter turbā quotidie in ecclesia ge-
ritur: cū quilibet solo nole frater fi-
dei ⁊ pacis vnitatem quam nō dili
git: propter bonos cohabitantes vl'
erubescit impugnare vel timet.

Tropologica expō.

¶ Capi. xxij.

Et rn̄dēs ies⁹ dixit
iteꝝ in parabolis
eis dicēs. Simile fa
ctū est regnū celo
rū homi regi: q̄ fecit
nuptias filio suo. Et misit
seruos suos vocare inuitatos
ad nuptias: ⁊ nolebant veni
re. Iterū misit alios seruos di
cēs. Dicite inuitatis ecce prā
diū meū paraui: tauri mei ⁊ al
tilia occisa sunt: ⁊ oia parata:
venite ad nuptias. Illi autē
neglexerunt: ⁊ abierūt: alius
in villā suā: ali⁹ vero ad nego-
ciationē suā. Reliq̄ vero tenue
rūt seruos ei⁹: ⁊ contumelijs af-
fectos occiderūt. Rex aūt cū
audisset irat⁹ est: ⁊ missis ex-
ercitib⁹ suis pdidit homici-
das illos ⁊ ciuitatē illoꝝ suc
cēdit. tūc ait seruis suis. Nuptie
q̄dē parate sūt: sz q̄ inuitati erāt
nō fuerūt digni. Ite ergo ad
exit⁹ viarū: ⁊ q̄scūq̄z inuene
ritis vocate ad nuptias. Et
egressi serui ei⁹ in vias: cōgre

gauerūt oēs quos īuenerūt malos ꝛ bonos:ꝛ īplete sūt nuptie discūbētiū. Intrauit āt rex vt videret discūbētes: ꝛ vidit ibi hominē nō vestitū veste nuptiali. Et ait illi. Amice quō huc intrasti nō hñs vestē nuptialē. At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis manib⁹ ꝛ pedib⁹ ei⁹ mittite eū ī tenebras exteriores: ibi erit flet⁹ ꝛ stridor dētiū. Multi aūt sūt vocati: pauci vero electi.

¶ Chry. in ho. Quia dixerat. Dabitur gēti faciēti fructus ei⁹: hic ostendit cui gēti. vñ dr. Et rñdens iesus dixit iterū in pabolis eis dicēs. Simile factū ē regnū celoꝝ ꝛc. Gl. Dicit āt. Rñdēs. i. obuiās praue cogitatiōi eoꝝ de morte sua. Aug. de con. euā. Parabolā aūt istā sol⁹ matthe⁹ narrat: silē qdē ēt lucas commemorat: sꝫ nō est hoc: sicut ꝛ ipe ordo indicat. Greg. in ho. Hic p nuptias p̄sens ecclīa: illic p cenā eternū ꝛ vltimū ꝯuiniū designat: qꝛ ꝛ ī hāc nōnulli, exituri intrāt: ad illud qſqs semel ītrauerit vlteri⁹ non exibit. At si qs forte ꝯtēdat hāc eādē eē lectionē: intelligi forsitā pōt: qꝛ de proiecto eo q cū nuptiali veste nō intrauerat qd lucas tacuit Matthe⁹ dixit. q ꝟo p illū cena p hūc aūt prādiū dr necq obsistit: qꝛ cū ad horā nonā apud antiqs prādiū fieret q̄tidie ipsum quoq prādiū cena vocabat. Orige. Regnū aūt celoꝝ silē est sꝫ eū quidē q regnat homini regi: ſm eū autē quī cōregnat filio regis: ſm ea vero que sunt ī regno regis; seruis ꝛ īuitatis ad nuptias īter qs est ꝛ exercit⁹ regis. Additū est autē hoi regi: vt hoibus q̄si hō loquat: ꝛ dispēsat hoies nō cupiētes dispēsari a deo. Sꝫ tūc cessabit regnū celoꝝ eē silē hoi cuꝫ cessante celo ꝛ cōtentione ꝛ ceteris passionibus ꝛ peccatis cessauerim⁹ ſm hoiem ambulare: ꝛ videbim⁹ eū sicuti ē. Nūc eñ videm⁹ eū nō sicuti est: sed sicuti per nostram dispēsationē factus fuerit nobis. Grego. in ho. Tunc autem deus pater deo filio nuptias fecit qñ hūc ī vtero virginis humane nature cōiunxit. Sꝫ qꝛ ex duabus psonis fieri solet nuptiarū cōiūctio: absit hoc ab intellectib⁹ nostris: vt psonā redemptoris nostri ex duab⁹ psonis credam⁹ esse vnitā. Ex duab⁹ qppe atq in duab⁹ hunc naturis existere dicimus: sed ex duabus psonis credere cōpositū vt nephas vitamus. Securius ergo dici potest: qꝛ ī hoc rex pr̄ regi filio nuptias fecit: q ei per incarnatiōis mysteriū sctām ecclesiam sociauit. Uterus aūt genitricis virginis huius sponsi thalam⁹ fuit. Chry. super Matth. Uel aliter. Cum resurrectio fuerit facta sanctorū: tunc suscipiet hoiem vita q est xp̄s: mortalitatem ei⁹ sua mortalitate absorbēs. Nunc eñ quasi arras futuri ꝯiugii spūsanctū accipim⁹: tūc aūt ipꝫ christū plenius in nobis habebimus. Orig. Uł coniunctionem sponsi ad sponsam. i. xp̄i ad animā verbi susceptionem intellige: partus autē opa bona. Hila. Merito autē a patre iam sunt he nuptie facte: qꝛ eternitatis hui⁹ societas: et noui corporis desponsata cōiunctio habet iam pfecta in xp̄o. Sequit. Et misit seruos suos vocare īuitatos ad nuptias: ꝛ noluerunt venire. Chry. super mat. Ergo quando misit seruos suos iam inuitati prius erāt. Inuitati sunt eñ hoies a tpe abrahe cui xp̄i īcarnatio pmittebatur. Hie. Misit aūt seruū suum: nec dubiū q moysen p quē legem inuitatis dedit. Si aūt seruos legerimus: vt plerq habent exemplaria: ad prophet.ꝫ referēdū est: quia inuitati per eos venire cōtēpserūt. Seqtur. Iterū misit alios seruos dicēs. Dicite inuitatis. Serui qui secūdo missi sūt melius est vt prophete intelligant q apl̄i: ita tñ si seruus supra fuerit scriptus: si autem seruos

Cōcordia euāgelioꝝ

nuptie allegorice.

ibidē legas:hic serui scdi aplī sunt itelligēdi. Chry.sup mat. Quos misit cū eis dixit. In viā gētiū ne abieritis:sed potius ite ad oues perditas domus israel. Orig. Uel q̄ p̄mo mittuntur serui vocare inuitatos ad nuptias habent p̄phete conuertentes ex populo p suas p̄phetias ad letitiā ⁊ restitutionē ecclesie ad xp̄m. Qui aūt noluerūt venire i primis inuitati:sunt qui noluerūt audire verba p̄phetarum. Iterum alii transmissi:alia cōgregatio prophetarum est. Hila. Uel serui primo missi q̄ iuitatos vocarēt apostoli sunt: qui autē admonent vt veniāt inuitati antea:pp̄ls israel est.in gloriam em̄ eternitatis p legē est aduocat⁹. Apostolorū ergo erat p̄priū cōmonefacere eos quos inuitauerant p̄phete. Qui vero iterū cū preceptorū ɔditiōe mittunt ap̄lici viri sunt successores eorum. Greg. Sed q: hi qui prius inuitati sunt ad nuptiarū cōuiuiū venire noluerūt:in scda inuitatione iā dr. Ecce prandiū meuz paraui. Hiero. Prandiū paratum ⁊ tauri ⁊ altilia occisa vel p metaphorā opes regie describunt:vt ex carnalib⁹ intelligant spūalia:vel certe dogmatū magnitudo ⁊ doctrīa dei lege plenissima sentiri pōt. Chrys. sup matt. Cū ergo dn̄s ap̄lis dixit. Euntes p̄dicate dicentes:q: appropinquauit regnū celorū:h̄ significauit q̄d hic dr. Prandiū meū paraui. i.ex lege ⁊ p̄phetis scripturarū mēsas ornaui.vn̄ sequit. Tauri mei et altilia occisa sunt. Grego.in home. Per tauros aūt p̄res veteris test̄ figurant: qui ex permissione legis inimicos suos v̄tutis corporee cornu feriebant. Altilia vero saginata dicim⁹:ab eo em̄ q̄ est alere altilia: quasi alitilia:vel q̄si alita vocamus. Per altilia ergo patres noui test̄ figurant:qui dū gratiam interne dulcedinis percipiūt a terrenis deside riis ad sublimia contemplationis sue penna subleuantur. Dicit ergo. Tauri mei ⁊ altilia occisa sunt.ac si diceret. Patrū precedentium mortes aspicite ⁊ remedia vite vr̄e cogitate. Chry. super mat. Uel aliter. Id dicit. Et saginata ⁊ tauros:non q: ⁊ tauri nō fuerint saginati:sed q: non oēs saginati fuerūt tauri:ergo saginata tm̄mō dicit p̄phetas qui fuerūt spūsctō repleti:tauros autē q̄ p̄phete fuerūt.⁊ sacerdotes:sicut hieremias ⁊ ezechiel:vt ei tauri duces sunt gregis:ita ⁊ sacerdotes principes sunt pp̄li. Hila. Uel alr̄. Tauri gloriosa martyrum species est quī ɔfessioni dei tāq̄ hostia electa sunt immolati. Saginata v̄o sunt hoies spirituales tāq̄ celesti pane ad euolādum aues paste:ceteros accepti cibi vbertate expleture. Grego. Notandū v̄o q̄ in priore inuitatiōe nil de tauris ⁊ altilib⁹ dr̄. In scda autē iam tauri ⁊ altilia mactata memorant:q: oipotēs deus cū v̄ba ei⁹ audire nolumus adiūgit exempla:vt oē q̄d impossibile credim⁹ tāto nobis ad sperādū fiat facili⁹:quāto p hoc trāsisse ⁊ alios audimus. Orig. Uel q: prandiū quod parat est eloquium dei:fortia quecq̄ eloquiorūz dei tauri intelligantur:suauia vero ⁊ delectabilia eorū sunt saginata. Si quis enim proferat quedam dicta modica ⁊ nō firma:⁊ nō magnā virtutē rōnis habētia:vident macra esse que proferuntur. Saginata aūt sunt cū ad vnamquāq̄ propositionē exēpla multa rationis probatione repleta inducunt:puta si aliquis de castitate sermonem loquitur:recte intelligitur turtur. Sz cū ipsum sanctitatis sermonem cū rōnis probatione de scripturis repletum protulerit:ita vt dilectet ⁊ confirmet animum audientis protulit eum saginatum. Chrys. super matt. Q̄d aūt dicit. Et oia parata sunt.intelligitur q: quicquid queritur ad salutē:iā adipletū est in scripturis. Qui enim ignorans est inuenit ibi quod discat. Qui ɔtumax est:inuenit ibi q̄d timeat:qui laborat inuenit ibi promissa:quib⁹ excitetur ad opus. Glo. Uel omnia parata sunt: introitus regni paratus est p fidem

nuptie allegorice.

P̄res veteris test̄i figurāt.

Tropologia v̄borum

mee incarnationis qui ante fuerat clausus. Chry. sup mat. Uel omnia parata dicit que pertinent ad mysterium dñice passionis et nostre redemptionis. Dicit auté. Uenite ad nuptias: non pedib9 sed fide et morib9. Sequit. Illi aũt neglexerunt. Quare ãt neglexerit mãnifestat cũ subdit. Et abierunt: alius in villam suã: ali9 vero ad negociationé suã. Chry. in ho. Quãuis auté videãtur rõnabiles occasiones esse: sed hinc discim9 etiã si necessaria sunt q̃ detinent: oibus tñ preponere spiritualia op3. Mihi aũt vr q̃ his occasionibus vsi negligẽtie velamina proponebant. Hil. Ambitione em̃ seculi tanq̃ villa hoies occupãtur: plures ṽo pp̃ter pecunie cupiditatem negociatione detinent. Chryf. sup matth. Uel aliter. Cum labore manuũ nostrarũ aliquid facimus: puta exercẽtes agrum vel vineam aut opus ligni vel ferri: villam colere videmur. Cũ auté nõ labore manuũ nostrarũ alta lucra sequimur: totuz hoc negociatio appellatur. O miserrimus mũdus et miseri qui eum sequunt. semp em̃ mũdialia opera hoies excluserũt a vita. Gre. Qui g̃ intentus labori terreno: vel mundi actionib9 dedit9 mysteriũ icarnationis dñice pẽsare: et ſm illud viuere dissimulat: q̃si ad villã vel negociuz pgẽs vẽire ad regias nuptias recusat. et plerũq3 qđ est graui9: nõnulli vocati grãm nõ solũ respuũt: sed et psequunt. vñ subdit. Reliqui ṽo té. ser. ei9 et ɔtu. affe. occiderunt. Chry. super mat. Uel p occupatioñé ville populares iudeoꝝ significat: quos mũdi delectatio separauit a xp̃o. Per occupatioñé vero negociationis sacerdotes ceterosq3 ministros tẽpli significauit: quos lucri obtentu venientes ad ministeriũ legis et templi auaritia separauit a fide. quib9 non dixit q̃ malignati sunt: sed neglexerunt. qui em̃ odio aut inuidia crucifixerũt xp̃3: illi malignati sunt. qui auté negociis impediti non crediderũt: illi neglexisse dicũtur non

Excusationes vane.

malignati. De sua tamen morte dominus tacet: q2 in priori parabola dixerat: sed ostendit mortem discipulorum suorũ quos post ascensuz ipsius occiderunt iudei. Stephanũ lapidãtes: et Jacobum alphei occidentes: propter que hierusalem destructa est a romanis. Et notandum q̃ ira in deo non proprie sed translatiue dicitur. Tũc em̃ irasci dr̃ q̃n vlciscitur. vnde et hic dr̃. Rex autem cum au. iratus est. Hiero. Q̃n inuitabat ad nuptias et agebat opera clementie: hois nomen appositum est: nunc autem q̃n ad vltioné venit: hõ siletur: et rex tm̃ dicitur. Orige. Dicant aũt qui peccant in deum legis et pphetarũ et totius creatiõis vtrũ iste qui et hõ dicitur et iratus proponit: ipse est pater xp̃i: q̃ si dixerint hunc ipsum esse cogendi sunt confiteri: quoniam multa in eo ſm passibilem hominum naturam esse dicũtur: non quia ipse passibilis est: sed q2 moré gerit passibilis nature hominũ. Et ſm hãc cõsequentiam suscipere conuenit et iram dei et penitentiã et cetera hmõi in prophetis. Seq̃tur. Et missis exerci. Hier. Per hos exercitus romanos intelligimus sub duce vespasiano et tyto: q̃ occisis iudee populis preuaricatricem incenderunt ciuitatem. Chryf. super mat. Romanus auté exercit9 dicitur exercitus dei: q2 domini est terra et plenitudo eius: nec etiã venissent romani hierusalem: nisi eos dominus excitasset. Orige. Uel angelorũ agmina sunt exercit9 regis nostri: missis ergo exercitibus extinxisse homicidas dr̃: q2 in hoibus oé iudiciuz per angelos exercetur. Homicidas ergo perdit: quia persequentes interimit. Ciuitatem eorũ igni succendit: quia illorum non solũ anime: sed caro quoq3 in qua habitauerãt eterna gehenne flamma crucianť. Orige. Uel ciuitas ipsoꝝ est ſm vnũquodq3 dogma cõgregatio eoꝝ q̃ ɔueniũt in sapiẽtia principũ hui9 seculi: quam succẽdit rex et exterminat quasi ex malis edifica

tionibus cõsistẽtem. Grego. Sed is qui inuitantẽ se cõtẽni conspicit: filij sui nuptias vacuas non habebit. quẽcꝫ em̃ sermo dei inuenturus est vbi requiescat. vnde subdit. Tunc ait seruis suis. Orig. Id est apostolis aut angelis qui prepositi erant in vocatione gentiũ. Nuptie quidẽ parate sunt. Remi. Id est oẽ sacramentum humane dispensatiõis iã peractũ atqꝫ cõpletũ est. Sꝫ qui inuitati erant. i. iudei non fuerunt digni: qꝛ dei iustitiã ignorãtes ꝛ suam statuere volentes indignos se indicauerũt eterne vite. Reprobato ergo iudaico populo ad has nuptias gẽtilis ppl's est susceptus. vñ sequitur. Ite ergo ad exi. viarũ: et quoscũqꝫ inueneritis vocate ad nuptias. Hiero. Gentiliũ em̃ ppl's nõ erat in vijs: sed in exitibus viarum. Remi. Qui sunt errores gẽtiliũ. Chry. super matth. Uel vie sunt oẽs professiones huius mundi: vtputa phie: militie et hmõi. Dicit ergo. Ite ad exitus viarũ. vt cuiuslibet conditionis homines vocent ad fidem: adhuc sicut castitas via est que ducit ad deũ: sic fornicatio via est que ducit ad diabolum: ꝛ sic de alijs virtutibus ꝛ vitijs. Jubet ergo vt cuiuscunqꝫ conuersationis vel conditionis homines inuitẽt ad fidez. Hila. Per viã etiã tempus seculi intelligendũ est atqꝫ ideo ad exitus viarũ iubentur ire: qꝛ oĩbus retroacta donantur. Grego. vel aliter in scriptura sacra vias actiones accipimus. Exitus viarum intelligimus defectus actionum: quia illi plerũqꝫ facile ad deũ veniũt: quos in terrenis actionibus prospera nulla comitantur. Orig. Uel aliter. Puto hãc primam vocationez fuisse ad nuptias aliquarum ingenuarum animarum. Principaliter enim deus vult venire ad epulationem diuini eloquij: eos qui ad intelligendum sunt ingeniosiores: ꝛ quoniam huiusmodi sunt nolũt ad istam vocationẽ venire: trãsmittũtur alij serui prouocãtes eos et promittẽtes qꝫ si venerint: percipient prandiũ paratum a rege. Sicut em̃ in corporalibus alia est que nubit sponsa: alij inuitatores: alij q̃ inuitantur ad nuptias: sic deus scit diuersos ordines animaruꝫ: earũqꝫ virtutes et causas: ob quas hi quidẽ in cõstitutiõe spõse accipiuntur: alij in ordine seruorũ vocantiũ: alij in numero inuitatoruꝫ ad nuptias. Sed qui principaliter quidem fuerãt inuitati ꝓmos inuitatores quasi pauperes sensu neglexerũt ꝛ abierunt sua sequẽtes: in quibus magis sunt delectati: q̃ in his que rex per seruos suos promittebat: sed hi leuiores sunt his qui seruis trãsmissis iniuriant ꝛ interficiũt: qui. s. preparatiõe contentiosorũ ṽborũ ausi sunt tenuisse seruos missos: qui nõ sunt preparati ad soluendas q̃ões eorũ versutas: ꝛ cõtumelijs afficiuntur vel interficiunt ab eis. Sequit. Et egressi serui eius in vias cõgregauerunt oẽs quos inue. ma. et bonos. Orige. Egredientes serui siue de iudea ꝛ hierusalem ap'li xp̃i: siue ab interiorib' angeli sancti: ꝛ veniẽtes ad vias diuersas diuersorũ morum congregauerunt quoscũqꝫ inuenerũt. Et non curant vtruꝫ aliq̃ ante vocationem mali fuerint aut boni. bonos aũt intelligere hic simpliciter ꝯuenit humiliores ꝛ rectiores ex eis q̃ veniebãt ad cultuꝫ dei; quibus cõueniebat qđ ap'ls ait. Cũ gẽtes que legẽ nõ habẽt: ea q̃ legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. Hier. Inter ipsos em̃ gẽtiles ĩfinita est diuersitas: cũ alios sciam' esse procliuiores ad vitia: alios ad honestatez morũ virtutib' deditos. Greg. Uel hoc dicit: qꝛ in hac eccl'ia nec mali sine bonis: nec boni sine malis esse p̃nt: bonus autẽ nõ fuit q̃ malos tolerare recusauit. Sequit. Et implete sunt nuptie discũbentium. Orig. Nuptie. s. xp̃i ꝛ eccl'ie sunt implete. duꝫ restituti deo que ab ap'lis sunt inuenti recubuerũt ad epulãduꝫ in nuptijs: sꝫ q̃m bonos ꝛ malos oportuit quidem vocari: non aũt vt mali permanerent mali sed. vt depo-

Allegorica expõ.

Conditiones gẽtiliũ.

nerēt vestimenta incōgrua nuptijs: z inducerēt nuptialia indumenta:scz viscera mie benignitatis zc.iō rex egredit vt videat discūbētes prius/ q̄ apponat eis prādium vt retineat habētes nuptialia vestimēta z delectet:cōdēnetq̄ cōtrarios.vñ sequit. Intrauit aūt rex vt videret discūbētes.Chry.sup matth.Nō q2 alicubi ipse nō est:sʒ vbi vult per iudicium aspicere:ibi dr pñs:vbi aūt nō vult: absens vr.Dies aūt aspectionis est dies iudicij:qñ visitaturus est xp̄ianos:qui super mensam scripturarū recūbūt.Orige.Ingrediens aūt inuenit quēdā q̄ nō mutauerat ꝑprios mores.vñ sequit.Et vidit ibi hoiez nō vestitū veste nuptiali.Singulariter dixit:q2 vnius sunt generis oēs q̄ seruant malitiā post fidē quā habuerāt añ fidē.Grego.Quid aūt debemus intelligere per nuptialē vestem nisi charitatē?q2 hāc in se dñs habuit:dum ad sociande sibi ecclesie nuptias veniret.Intrat ergo ad nuptias:sed sine veste nuptiali:qui in ecclesia fidē habet:sed charitatez nō habet.Augu.cōtra faustū.Uel sine veste nuptiali nuptias adit qui querit ibi gloriā:non spōsi sʒ suam. Hila.Uel vestis nuptialis est gratia spiritussancti z candor habitus celestis:qui bone interrogationis confessione suscept⁹ vsq̄ in cetū regni celorū immaculat⁹ z integer est reseruādus.Hiero.Uel vestis nuptialis precepta sunt domini:et opera que complētur ex lege z euangelio nouiq̄ hominis efficiunt vestimētū quod qui in die iudicij inuētus fuerit sub noie xp̄iano nō habere statiʒ corripitur.vnde sequitur.Et ait illi.Amice quomodo huc intrasti nō habēs vestē nuptialē?Amicum vocat q2 est inuitatus ad nuptias quasi sit amicus per fidē.Arguit autem imprudentie q̄ veste sordida mūdicias polluerit nuptiales. Orig.Et qm̄ qui peccat z non induit dñm Iesum xp̄m nō hʒ excusationē aliquā: ideo sequit.At ille obmutuit.Hier. In tpe em̄ illo nō erit locus impru

Moralis itellectus.

dētie:nec negādi facultas cum oēs angeli z mūdus ipse testes sint peccatorū.Grego.Nō aūt solū reiectus est a nuptijs qui iniuriā nuptijs fecit:sed adhuc a ministris regis sup vincula constitutis ligatus in cessione qua nō est vsus ad bonū:z apprehensoria virtute qua nullū opus ad bonū impleuit cōdēnatus est in loco ab oi lumine alieno:q̄ vocant tenebre exteriores.vñ sequit Tūc rex dixit ministris Liga.ma.z pe.mit. eū in tenebras exteriores Greg.Ligantur tūc pedes z manus ꝑ districtionē snie:qui mō a prauis opibus ligari noluerunt ꝑ meliorationē vite.vel tūc ligat pena quos mō a bonis operibus ligauit culpa.Augu. xj.de trini.Prauarū ṫo atq̄ distortarum voluntatū implicatio vinculū est quo alligat qui hoc ait.Ut proijciatur tenebras exteriores.Grego. Interiores autē tenebras dicimus cecitatem cordis:exterioreq̄ vero tenebras eternā noctem dānationis. Chry.super matth.Uel per hoc designat differētia tormētorū in peccatoribus.Sunt em̄ prime tenebre exteriores:interiores aūt minores et nouissima loci.Sequit.Ibi erit fletus z stridor dentium.Hiero.In fletu oculorū z stridore dentiū per metaphorā mēbroꝝ corporaliū magnitudo ostendit tormentorū.Manus quoq̄ ligatas z pedes:fletum oculorum z stridorem dentium ad cōprobandā resurrectiōis intellige veritatē.Greg.Ut illic dentes strideāt q̄ de edacitate gaudebāt:illic oculi defleāt qui hic per illicitas cōcupiscētias versabantur,quatenus singula mēbra supplicio subiaceant que hic singulis quibusq̄ vitijs sub iecta seruiebant.Hiero.Et quia in conuiuio nuptiali non initiū:sed finis queritur.Subditur.Multi em̄ sunt vocati:pauci vero electi.Hila. In inuitante enim sine exceptione publice bonitatis humanitas est: in inuitatis vero vel vocatis de iudicio meritorū ꝓbitatis electio est. Grego.Nonnulli em̄ bona nec inci

Tenebre itoriores z exteriores q̄ sint.

piũt:nõnulli ꝟo in bonis q̃ incepe-rũt minime persistũt. Tanto ergo si bi vnusquisq; sollicite metuat ꝙto ignorat que restãt. Chry.super mat. Uel alr. Quoties de⁹ tẽtat ecclesiaȝ suã igredit ad eã vt videat discũbẽ-tes: et si inuenerit aliquẽ nõ habẽ-tẽ vestẽ nuptialẽ: interrogat eum vt q̃d fact⁹ es xpianus si hec opa dili-gebas? Talẽ ergo xp̃s tradit mini-stris suis.i.aliquibus mag̃ris seductiõis: ꝛ ligãt manus ei⁹.i.opa ꝛ pedes.i.motus ale: ꝛ mittũt eũ in tenebras.i.errores vł gẽtiũ vł iudeoꝝ vł heresum. ppinquiores .n. sunt tenebre gẽtiliũ: q꞉ ꝟitatẽ spnũt quã non audierũt: sȝ exteriores iudeoꝝ q̃ audierũt: sȝ nõ crediderũt: sȝ magis extiores hereticoꝝ q̃ audierũt didicerũt.

Tropologica expõ.

Tũc abeũtes pharisei cõsiliũ inierũt vt caperẽt eũ in ſmone. Et mittũt ei discipulos suos cũ herodianis dicẽtes. Mag̃r: scim⁹ q꞉ verax es ꝛ viã dei i ꝟitate doces: ꝛ nõ ẽ tibi cura de aliq̃. Nõ eñi respicis psonã hoiȝ. Dic ergo nobis q̃d tibi vr̃: Lȝ cẽsuȝ dari cesari an nõ? Cognita aũt iesus neq̃tia eoꝝ ait. Quid me tẽtatis hypocrite? Ondite mihi nũmisma cẽsus. At illi obtulerũt ei denarium: ꝛ ait illis iesus. Cui⁹ ẽ imago hec ꝛ supscriptio? Dicũt ei. Cesaris. Tũc ait illis. Reddite ergo q̃ sunt cesaris cesari: ꝛ que sunt dei deo. Et audiẽtes mirati sunt: ꝛ relicto eo abierunt.

Tenebre interiores ꝛ exteriores q̃ sint.

Chry.super mat. Sicut si aliquis claudere voluerit aq̃ currẽtis meatũ si exclusa fuerit per aliquam violentiã: aliunde sibi semitam q̃rit: sic iudeoꝝ malignitas ex vna pte cõfusa aliũ sibi aditum adinuenit. vñ dr̃. Tũc abeũ. pha. cõsi. i. in. ie. vt ca. eũ in sermone. Abierũt inq̃ã ad herodianos. Quale ꝯsiliũ: tales ꝛ cõsiliatores. ꝛ ideo sequit. Et mittũt ei discipu. su. cũ herodianis. Glo. Tanq̃ ignotis vt facili⁹ deciperẽt ꝛ p eos illũ caperẽt cũ timẽtes turbã hoc p se nõ p̃sumerent facere. Hiero. Nup q̃dẽ sub cesare Augu. iudea subiecta romanis: q̃ñ in toto orbe est celebrata descriptio stipendiaria facta fuerat. Et erat in populo magna seditio: dicentibus aliis p securitate et quiete: q꞉ romani pro oĩbus militarent: debere tributa psolui. Phariseis ꝟo q̃ sibi applaudebãt in iustitia: econtrario nitẽtibus nõ debere pplm̃ dei q̃ decimas solueret: ꝛ primitias daret: ꝛ cetera q̃ in lege scripta sunt humanis legib⁹ subiacere. Cesar autẽ augustus herodẽ filium antipr̃is alienigenã ꝛ pselitũ regeȝ iudeis cõstituerat: q̃ tributis p̃esset et romano pareret impio. Mittunt igit pharisei discipulos suos cũ herodianis.i.militib⁹ herodis: seu q̃s illudẽtes pharisei: q꞉ romanis tributa soluebãt: herodianos vocabãt: et non diuino cultui deditos. Chry. in ho. Propter hoc autẽ suos discipulos ꝛ herodis milites simul mittũt: vt quodcũq; dixerit reprehẽdãt. cupiebant eñ magis aduersum herodianos eum aliq̃d dicere: q꞉ eñ euȝ detinere timebant propter turbas: voluerunt ei periculũ immittere ex hoc ꝙ esset publicis tributis obnoxius. Chry. sup mat. Hec est aũt hypocritaꝝ p̃ma simulatio: q꞉ laudant quos perdere volũt. Et ideo in laudem prorũpũt dicẽtes. Mag̃r scim⁹ q꞉ verax es. Mag̃rm eũ vocãt vt q̃si honorat⁹ ꝛ laudat⁹ mysteriũ sui cordis simplr̃ eis aperiat tanq̃ volens eos habere discipulos. Gl. Triplr̃ aũt cõtigit aliquẽ veritatẽ nõ docere. Prio ex pte ipsi⁹ docẽtis: q꞉ .s. veritatẽ vel nõ nouit: vel nõ amat. ꝛ ꝯ hoc dicũt. Scimus q꞉ verax es. Secũdo ex parte dei: cui⁹ timore postposito q̃dam veritatẽ de deo quam

Hypocrite notantur.

noluerunt:nō pure annūciāt:⁊ cōtra hoc dicāt. Et viā dei in veritate doces. Tertio ex pte ꝑmi:ex cui⁹ timore vel amore alīqs ṽitatē tacet:⁊ ad hoc excludēdū dicūt. Et nō est tibi cura de aliquo.s.hoie:non eñ respicis psonā hoim. Chry. in ho. Hoc de herode ⁊ cesare occulte insinuabant. Hiero. Blanda qdē ⁊ fraudulēta interrogatio illuc prouocat rñdētem vt magis deū ꝙ cesarē timeat. Vñ dicit. Dic ergo nobis qd tibi vi. li. censum dari cesari an nō? Ut si dicat nō debere tributa solui:stati audictes herodiani:seditionis reū cōtra romanū ꝑncipē eū teneāt. Chry. in hom. Qr eñ sciebāt ꝙ quidā hāc discordiā meditātes occisi erāt:volebāt ⁊ ipsum per sermones hos in talē suspitionē immittere. Sequit. Cognita aūt ie.neq.eorū ait. Quid me tenta. hypocrite? Chry. sup mat. Nō ſm sermones eorum pacificos blande rñdit:sed ſm cōscientiā eoꝝ crudelē aspera dixit:qr de⁹ volūtatibus rñdet:nō verbis. Hiero. Prima ergo virt⁹ est rñdentis interrogantiū mētes cognoscere:⁊ nō discipulos sꝫ tentatores vocare. hypocrita ergo vocat q aliud est:⁊ aliud simu-

Rñsionis modus.

lat. Chry. super mat. Dicit ergo eis hypocrite:et cōsiderātes eū humanorum cordiū cognitorē qd facere cogitabāt perficere nō auderēt. Uide ergo ꝙ pharisei blandiebant vt perderēt:sꝫ iesus eos ꝯfundebat vt saluaret:qr vtilior est hoi deus irat⁹ ꝙ hō propitius. Hier. Sapiētia eñ semꝑ sapient egit:vt suis potissimū tētatores sermonibus cōfutent. Et ideo sequitur. Ostēdite mihi nūmisma cēsus. At illi obtulerūt ei denariū. Hoc genus nūmi est qd ꝓ decē nūmis computabat:⁊ habebat imaginē cesaris. vñ sequitur. Et ait illis iesus. Cuius est imago hec ⁊ superscriptio? Qui putāt interrogationē saluatoris ignorātiā esse ⁊ nō dispēsationē:discant ex pñti loco ꝙ vtiqꝫ poterat scire iesus cuius imago esset in nummo. Sequit. Dicūt ei. Cesaris. Cesarē nō putemus augustū:sꝫ tyberiū ꝓuignū eum significari sub quo ⁊ passus est dñs. Oēs autem reges romani a ꝑmo Caio cesare:qui imperiū arripuerat:cesares appellant. Sequit. Reddite ergo que sunt cesaris cesari.i.nūmū:tributū ⁊ pecuniā. Hila. Si eñ nihil qd cesaris est penes nos resederit:conditione reddēdi ei q̄ sua sunt nō tenebimur. Porro aūt si reb⁹ illi⁹ incūbimus: si iure ptātis sue vtimur:extra q̄relā iniurie est reddere cesari qd cesaris est. Chryso. Tu aūt cū audieris. Redde q̄ sunt cesaris cesari:illa scito eū dicere solū q̄ in nullo pietati nocent:qr si aliqd tale fuerit nō adhuc cesaris est:sꝫ diaboli tributum. Deinde vt nō dicant:qm̄ hoib⁹ nos subiicis:subdit. Et q̄ sunt dei deo. Hiero. i. decimas:ꝑmitias:oblationes:⁊ victimas:sicut ⁊ ipse dñs reddidit cesari tributa pro se ⁊ petro:⁊ deo reddidit q̄ dei sunt:pr̄is faciēs voluntatē. Hila. Deo etiā q̄ ei⁹ sunt reddere nos opꝫ.i.corp⁹ et aīam et volūtatē. Nūmisma eñ cesaris i auro est in quo est ei⁹ imago depicta. Dei autem nūmisma hō est in quo est dei imago figurata:iō diuitias vr̄as date cesari:deo aūt innocentie vr̄e ꝯsciaꝫ ſuate. Orige. Ex hoc loco discim⁹ saluatoris exēplo vt nō his

Exēplū xpi.

q̄ a multis dicunt:⁊ ꝓpterea gloriosa vidētur occasione pietatis attendam⁹:sꝫ q̄ cōueniēter ſm ordineꝫ rōnis dicūtur. Possum⁹ aūt et moralr itelligere locū istū:quoniā debem⁹ corpi qdā dare q̄si tributū cesari.i. necessaria. Queciqꝫ aūt sunt conueniētia aīarū nature.i.ea q̄ ducūt ad ṽtutē:debem⁹ deo offerre. q̄ ĝ supra modū docēt legē dei ⁊ de reb⁹ debitis corpi nihil curare ꝑcipiunt:sunt pharisei q̄ reddere cesari tributum vetabāt:ꝓhibētes scꝫ nubere et abstinere a cibis q̄s de⁹ creauit. q̄ vo supra modum estimāt oportere corporib⁹ idulgere:ipsi sunt herodiani. Saluator aūt nr̄ vult vt nec virtus minoret dum supra modū carni seruim⁹:nec carnis natura grauet dū abūdātius virtutib⁹ adhere

mus. Uel p̄ceps mūdi.i.diabolus dr cesar: nō ei possum⁹ reddere deo q̄ dei sunt: nisi p̄us reddiderim⁹ p̄n cipi q̄ sunt sua.i.nisi deposuerimus malitiā vniuersam. Hoc ēt discam⁹ ex loco p̄nti q̄ ꝯ tentātes nec oino tacere debem⁹ nec simplr r̄ndere: sꝫ circūspecte vt p̄cidam⁹ occasionē q̄rētiū i nob̄ occasionē ⁊ doceamus irrep̄hēsibilr q̄ p̄nt saluare volētes saluari. Hier. Qui āt credere debuerāt ad tātā sapiaꝫ mirati sūt q̄ calliditas eoꝝ isidiādi nō īuenisset locū. vn̄ seq̄t. Et audiētes mirati sūt ⁊ relicto eo abierūt. Infidelitatē parit cū admiratiōe reportātes.

¶ In illa die accesserūt ad eū saducei q̄ dicūt nō eē resurrectionē ⁊ īterrogauerūt eū dicentes Magr̄: moyses dixit. Si q̄s mortu⁹ fuerit nō h̄ns filiū: vt ducat fr̄ ei⁹ vxorē illi⁹ ⁊ suscitet semē fr̄i suo. Erāt āt apd̄ nos septē fr̄es: ⁊ p̄m⁹ vxore ducta defūct⁹ ē: ⁊ n̄ h̄ns semē reliq̄t vxorē suā fr̄i suo. Silr̄ sc̄ds ⁊ terti⁹ vsq; ad septimū. Nouissime āt oiū ⁊ mulier defūcta ē. In resurrectione ḡ cui⁹ erit de septē vxor? Oēs.n.h̄uerūt eā. R̄ndēs aūt iesus: ait ill'. Errat' nesciētes sc̄pturas neq; v̄tutē dei. In resurrectiōe.n. neq; nubēt neq; nubēt: sꝫ erūt sicut āgeli dei in celo. De resurrectiōe aūt mortuoꝝ nō legist' q̄ dcm̄ ē a deo dicēte vobis ego sū de⁹ abrahā: ⁊ de⁹ isaac: ⁊ de⁹ iacob: nō ē de⁹ mortuoꝝ sꝫ viuētiū. Et audiētes turbe mirabanī in doctrina eius.

¶ Chry.i hom. Cōfutat' phariseorū discip̄lis cū herodianis: saducei se imittūt: cū tn̄ ex ꝯfusiōe p̄oꝝ eos oporteret effici pigriores: sꝫ p̄sumptio ineuerecūdū q̄d ē ⁊ ptinax ⁊ impossibilia tētās: pp̄ter h̄ ⁊ euangelista stup̄es eoꝝ demētiā h̄ ip̄ꝫ significat dicēs. In illa die acces.ad eū saducei. Chry.sup mat. Qn̄ recedebant pharisei accedebant saducei forte tali ꝯsilio: q̄d decertabāt q̄s cū eo dep̄hēdere posset: vl' si rōne cū nō possent superare: saltē p̄ ipsam frequētiā subuerterēt sensum ei⁹. Hiero. Due hereses erāt in iudeis. vna phariseorum: ⁊ altera saduceoꝝ. pharisei traditionū ⁊ obseruationū iustitiā p̄ferebāt. vn̄ ⁊ diuisi vocabantur a pp̄lo: saducei aūt q̄ iterp̄tanī iusti: ⁊ ipsi vēdicabāt sibi q̄d nō erāt priorib⁹ ⁊ corpis ⁊ aie resurrectionem credētib⁹ confitētibusq;: ⁊ angelos ⁊ spiritū sequētes iuxta act⁹ ap̄lorū oia denegabāt. vn̄ ⁊ hic dr. Qui dicūt resurrectionē nō esse. Orige. Nō solū aūt carnis resurrectionem negabāt: sꝫ ēt aie immortalitatē tollebāt. Chry super mat. Uidens em̄ diabolus: q2 iustitiā dei oino extinguere nō potuit: introduxit heresiꝫ saduceoꝝ q̄ dicerēt nō esse resurrectionē mortuoꝝ: q̄ res oē p̄positū faciēde iustitie frāgit: q̄s eni ꝯtētus erit aduersus seipsum quotidie: luctamina exercere nisi ad speꝫ resurrectionis aspiceret. Greg.c.iiii.mora. Sunt aūt nōnulli ꝯsiderantes q̄ sp̄us a carne soluit: q̄ caro in putredinē vertit: q̄ putredo in puluerē reducit: q̄ puluis l elemēta soluit vt neq̄q̄ ab humanis oculis videat: resurrectionem fieri posse desperāt: ⁊ dū arida ossa inspiciūt: hec vestiri carnibus: rursumq; ad vitā virescere posse fieri diffidūt. Aug. in ench. Nō aūt perit deo terrena materies: d̄ q̄ mortaliū creaī caro: sꝫ in quēlibet puluerē cinerēve soluat: i q̄slibet halitus aurasq; diffugiat: l quācūq; alioꝝ corpoꝝ subāꝫ vel in ipsa elemēta vertat in quoꝝcūq; aialiū: aut etiā hominū cibum

Due hr̄ses iudeorum.

Fides resurrectionis.

cedat carneqͣ mutet̃: aīe illi huma-ne in puncto tp̃is reddit̃ que eam primitus vt hō fieret: viueret ⁊ cre sceret: animauit. Chry. super mat. Ad defensionem aūt sui erroris in-uenisse se argutissimā rōnem sadu-cei putabant. vñ sequit̃. Et interro. eum dicētes. Magr: moyses dixit. Si q̄s mortuus fuerit ⁊c. Chry. in ho. Qꝛ em̄ immitigabile malū mors erat apud iudeos: qui oīa pro p̄nti vita faciebāt. in legē deduxit moy-ses defuncti sine filijs vxorē fratri dari oportere: vt defuncto fili⁹ na-sceret̃ ex fratre: ⁊ nō excideret no-men eius qd̄ erat q̄dā mortis miti gatio. nō aūt ali⁹ q̄ frater vel pro-pinquus iubebat̃ accipere vxorem defuncti: qm̄ nō ita putaret̃ qui ex tali ꝯiunctione erat nascitur⁹: esse filius ei⁹ q̄ obijt: ⁊ iterū extraneus nō ita haberet necessitatē statuere domū eius qui obierat sicut frater: cui etiā ex cognatione hoc facere iustū erat. Sequit̃. Erāt autē apud nos septem fratres. Hiero. Qui re-surrectionē corporū nō credebant ⁊ aiam putabāt interire cū corpib⁹: recte istiusmodi fingūt fabulā que delyramēti arguat eos qui resurre ctionē asserāt mortuorū. Turpitu-dinē q̄ fabule opponūt: vt resurre-ctionis denegēt veritatē. vnde con cludūt in resurrectione q̄ cui⁹ erit? pōt aūt fieri vt vere in gēte eorū h̄ aliqñ acciderit. Augu. de que. euā. Per hos aūt septē fratres mystice intelligunt̃ hoīes impij: q̄ fructum iustitie nō potuerūt afferre in ter-ra per oēs. vij mūdi etates: quibus ista terra cōsistit. postea enim ⁊ ipsa terra trāsiet per quā oēs illi quasi septē steriliter transierunt. Sequit̃. Rn̄dēs aūt iesus ait illis. Erratis nescientes scripturas neqͣ virtutē dei. Chry. sup mat. Sapiēter primū arguit stultitiā eoꝝ: qꝛ nō legebant. scd̄o ignorātiā: qꝛ nō cognoscebant deū. Ex diligentia em̄ lectionis na-scit̃ scia dei ignorātia aūt negligen tie filia est. Hiero. Propterea ergo errāt qꝛ scripturas nesciunt: ⁊ quia

Fabu-la asse-ritur.

scripturas nesciunt: consequenter ignorant virtutē dei. Orige. Duas autē res dicit eos nescire: vnā q̄dē scripturas: alterā aūt virtutē dei ꝑ quā resurrectio fit et noua vita in ea. Uel dn̄s arguens saduceos ne-scire v̄tutē dei se eos nō cognosce re arguebat. ipse em̄ erat virt⁹ dei ⁊ non cognoscebant eū quasi nescien tes scriptutas q̄ loquunt̃ de eo. p-pterea nec resurrectionē credebant quā factur⁹ fuerat ipse. Querit̃ aūt cū saluator dicat. Erratis nescien-tes scripturas. an dicat: ꝙ in quibus dam scripturis positū est qd̄ sequi-tur. In resurrectione neqͣ nubent ⁊c. qd̄ in veteri testō nō legitur scri ptū. Nos aūt dicimus: qꝛ scriptum est nō in ipsis sermonib⁹ manifeste ista dicētib⁹: sꝫ in mysterio indican-tib⁹ ſm intellectū moralē. nā cū sit lex vmbra futurorū bonoꝝ: dicens qd̄libet de viris ⁊ vxorib⁹: de spūa-libus nuptijs p̄ncipalr̃ dicit. Sed nec hoc inuenio alicubi scripturam dicentē sctōs post exitum fore sicut angelos dei: nisi forte q̄s ⁊ h̄ mora liter intelligat: ſm illud qd̄ dr̄. Tu aūt ibis ad p̄res tuos. Itē apposi-tus est ad pp̄l'm suū. Dicet autē ali q̄s. Ideo eos increpabat: qꝛ non le-gebāt ceteras scripturas q̄ sunt ꝑ legē: ⁊ iō errabāt. Ali⁹ autē dicit ꝙ nesciebant mosayce legis scriptu-ras: ex eo ꝙ diuinū sensum eaꝝ nō scrutabant̃. Chry. super mat. Uel qd̄ dicit. In resurrectione neqͣ nubent ⁊c. retulit ad hoc qd̄ dixerat. Nesci tis v̄tutē dei. Qd̄ aūt dixit: ego sum deus abrahā ⁊c. ad illd̄ qd̄ dixerat. Nescitis scripturas. Et q̄dem calū niatoribus primū opꝫ in aliq̄ qōne autoritatē scripture ꝓferre: deinde rōnē exponere. interrogātib⁹ autē per ignorantiā prius rōnē expona-mus: postea autoritate cōfirmem⁹: qm̄ calūniatores cōuincere opꝫ: inter rogatores aūt docere: iō his inter-rogātib⁹ ꝑ ignorantiā prius rōnē exposuit dicens. In resurrectione. Hiero. In hoc āt qd̄ dicit. Neqͣ nu bent neqͣ nubent̃. Latina cōsuetu-

Mod⁹ īformā di.

do grecos

do greco ydiomati non rñdet. Nubere em apud latinos proprie dñr mulieres:sed nos simplr dictũ intelligamus q nubere de viris:et nubi de mulierib⁹ dictũ sit. Chry. sup mat. In hoc qdē seculo qr nascimur:ideo morimur:qr morimur io vxores ducim⁹:vt qd moriēdo minuit̃:nascēdo suppleat. ibi aũt moriēdi necessitas tollit̃:vñ ꝛ nascēdi cā soluta ē. Hila. Et qdē suffecerat aduersus saduceos opinionē illecebre corpore recedisse:et officijs cessantib⁹ inania hec corporũ gaudia sustulisse:sed adiecit:sed sunt sicut angeli dei in celo. Chry. in ho. per qd ad interrogatũ cõueniēter rñdet:qr em hec erat eis cā estimādi resurrectionē non esse:qr credebant eandē fore resurgentiũ cõditionē. Hanc cām remouit:ondens eos alterius conditionis futuros. Chry. sup mat. Notandũ ꝟo q cuz de ieiunijs ꝛ elemosynis ceterisq virtutib⁹ spũalibus locutus fuit: nunq angelorum silitudinē introduxit:nisi cũ de absolutiōe a coitu loqueret̃:qm sicut oēs act⁹ carnales opa sunt aialiũ:precipue tñ act⁹ libidinis:sic oēs ꝟtutes sunt res angelice:pcipue tñ castitas:p quā vincit̃ natura ꝟtutib⁹. Hiero. Qd ḡ infert. Sed sunt sicut angeli dei in celo:spiritalis cõuersatio repromittit̃. Dio. Tunc em qñ incorruptibiles ꝛ imortales erim⁹ visibili qdē ipius dei apparitiōe in castissimis cõtēplationib⁹ adimplebimur. intelligibilis aũt luminis datione pticipabim⁹ in ipassibili ꝛ in imateriali mēte fm imitationē supcelestiũ mētiũ:ppter qd dr q erim⁹ angelis eq̃les. Hila. Eandē aũt calũniā quā saducei afferunt de ɔiugio afferre plres solēt:in quā formā muliebris sexus resurgat. Sed q̃lis in scripturis autoritas est de angelis opinando:talē in resurrectiōe spei nre sensum opz eē de feminis. August. xxij. de ciui. dei. Sz mihi melius vident̃ sapere qui vtrũq sexũ resurrecturum eē nõ dubitāt. Nõ em

Libidinis detestatio.

libido ibi erit:q confusionis cā est. Nā priusq peccassent nudi erāt:natura autem seruabit̃:q tũc qdem ꝛ a ɔcubitu ꝛ a ptu immunis erit:erũt tñ mēbra feminea non accõmodata vsui veteri:sed decori nouo quo nõ allicit̃ aspiciētis cõcupiscētia:q nulla erit:sed dei laudet̃ sapientia atq clemētia:q ꝛ qd nõ erat fecit:ꝛ liberauit a corruptione qd fecit. Hiero. Nemo em dicit de lapide ꝛ arbore et his reb⁹ q nõ hñt membra genitalia q nõ nubēt neq nubentur:sz de his q cum pñt nubere:tñ aliq rõne nõ nubunt. Raba. Hec autez q dicta sunt de resurrectionis cõditionib⁹ proposite reddidit qõni. de ipsa ꝟo resurrectione ɔ eorũ infidelitatē cõuenienter loquit̃. Chry. in ho. Et qr illi interrogādo moysen pmiserant per moysen eos ɔfutat. vnde subdit. De resurrectione aũt mortuorũ non legistis ꝛc. Hiero. Ad cõprobandum resurrectionis veritatē multis alijs exēplis manifestioribus vti potuit: ex qbus ē illud. Resuscitabunt̃ mortui:ꝛ resurgēt qui in monumentis sunt. ꝛ in alio loco. Multi dormientiũ de terre puluere resurgēt. Queritur ergo qd sibi voluerit dñs ḡ pferre testimoniũ qd vr ambiguum: vel nõ satis ad resurrectionis pertinens veritatē? ꝛ quasi hoc prolato probauerit qd volebat statim intulerit. Non est deus mortuorũ sed viuentium? Supra diximus saduceos nec angelum nec spm nec resurrectionē corporũ cõfitētes: ꝛ animarũ quoq interitum predicasse. hi qnq tm libros moysi recipiebant pphetarũ vaticinia respuentes. Stultum autez erat inde proferre testimonia cui⁹ autoritatē nõ sequebant̃. Porro ad eternitatē animarũ pbandam de moyse ponit exemplũ. Ego sum de⁹ abrahā. statimq infert. Non est de⁹ mortuorum sed viuētiũ:vt cũ pbauerit aias permanere post mortem: neq em poterat fieri vt eorũ esset deus qui nequaq subsisterent:cõuenienter introduceret ꝛ corporum resurrectio q cũ aiabus bona malaq

gesserunt. Chry. in ho. Sed qualr
alibi ait: vt viuoꝝ et mortuoꝝ dñet
sed hoc nō est sile ei qd̄ hic d̄r: mor/
tuoꝝ eī ibi d̄r eē dñs: coꝝ. s. qui vi
cturi sunt: nō aūt eoꝝ q̄ sel̄ dispa/
rauerūt ꝛ vltra nō resurgēt. Hiero.

Asser/tio re/surre/ctiōis.

Cōsiderādū ēt ꝙ sermo h̄ ad moy/
sen iā factus fuerat sctis patriar/
his iā pridē ꝗescētib⁹: erāt ḡ ꝗruz
de⁹ erat. nihil eñ habere poterant
si nō erāt: qꝛ i natura rei est vt eē id
necesse sit cui⁹ sit alterū: atqꝫ ita ha
bere deū viuētiū ē cū de⁹ eternitas
sit: ꝛ nō sit eoꝝ q̄ mortua sunt hr̄e
id qd̄ eternū est: ꝛ quō esse illi futu
ri semꝑ negabūr quoꝝ se eē ꝓfitea
tur eternitas. Orige. De⁹ etiā est q̄
dicit. Ego sum q̄ sum. Sic ḡ impossi
bile est vt dicatur eoꝝ de⁹ esse q̄ nō
sunt. Et vide quia non dixit: Ego
sum deus abrahā: isaac ꝛ iacob: sed
de⁹ abrahā: de⁹ isaac: ꝛ deus iacob.
In alio aūt loco sic dixit. Deus he
breoꝝ misit me ad te. Qui eñ pfe/
ctissime sunt circa deū ꝗ̄tū ad ꝯpa
ratiōnē ceteroꝝ hoim totū hn̄t deū
in se: ꝓpterea nō cōiter: sꝫ singula/
riter d̄r eoꝝ de⁹: vtputa si dicamus
Ager ille illoꝝ ē. ostēdim⁹ ꝙ vnus
ꝗsqꝫ eoꝝ nō hꝫ eū in toto. Si aūt di
cim⁹ ꝙ ager ille illi⁹ est. demonstra
mus: qꝛ totum agrum possidet ille.
Ubi ḡ d̄r. De⁹ hebreoꝝ: iperfectio
demōstraꝛ eoꝝ: qꝛ vnusquisqꝫ eoꝝ
aliquid modicū de deo hēbat. Di/
cit aūt. De⁹ abrahā: de⁹ isaac: ꝛ de⁹
iacob: qꝛ singuli eoꝝ totum hēbant
deū. nō aūt ad modicā laudē respi/
cit patriarcharū ꝙ viuebāt. Aug. ꝯ
faustū. Opportune itaqꝫ eadē voce
nūc cōuincunt manichei: q̄ tūc ꝯui
cti sunt saducei. nā ꝛ ipsam resur/
rectiōnē alio quidē mō: sꝫ tñ ēt ipsi
negāt. Aug. sup ioānē. Iō autē spā/
liter de⁹ abrahā de⁹ isaac ꝛ deus ia
cob d̄r: qꝛ in istis tribus oēs modi

Tres modi gñatio num.

gñationis filioꝝ dei vocāt. Generat
eñ deus multotiēs de bono p̄dica/
tore bonū filiū: ꝛ de malo malū: qd̄
significaꝛ p abraham qui de libera
vxore fidelē filiū habuit: ꝛ de ancil/
la infidelem genuit. aliqñ ꝟo gene/
rat per bonū p̄dicatorē bonū et ma/
lū filiū: qd̄ significaꝛ i isaac: q̄ d̄ libe/
ra vnū bonū ꝛ alterū malū gñauit.
Aliqñ gñat bonos p bonū ꝛ malum
p̄dicatorē: qd̄ significaꝛ p iacob qui
bonos filios genuit: ꝛ de liberis et
de ancillis. Chry. sup mat. Et vide
quō sit ifirmior cōgressio iudeoꝝ ꝯ
xp̄m. Pria fuit cū terrore dicēdo. In
q̄ ptāte h̄ facis? ꝯtra quā neċia fuit
ꝯstantia cordis. Scd̄a fuit cū dolo:
ꝯtra quā necessaria fuit acuta sapiē
tia. H̄ āt fuit cū p̄sumptiōe ignara: q̄
p̄cedētib⁹ facilior ē. Hoiēs eñ putā
tē se aliqd scire cū nesciat: viro scien
ti facile ē cōuincere. Sic et opatio
inimici in primis grauis ē: sed si qs
forti aio sustinuerit iueniet eū infir
miorē. Sequiꝛ. Et audientes turbe
mirabanꝛ i doctrina ei⁹. Remi. Nō
q̄dē saducei: sed turbe miranꝛ. Hoc
etiā quotidie agiꝛ in eccl̄ia. cū enim
diuina ispiratiōe aduersarij ecclesie
superantur: turbe fideliū letantur.

¶ Pharisei āt audiētes ꝙ
silētiū iposuisset saduceis cō/
uenerūt i vnū: ꝛ iterrogauit
eū vn⁹ ex eis legis doctor tē
tās eū. Magister qd̄ est mā
datū magnū i lege? ait illi ie
sus. Diliges dñz deū tuū ex
toto corde tuo: ꝛ ex tota aīa
tua: ꝛ in tota mēte tua. Hoc
est maximū ꝛ p̄mū mādatū.
Scd̄m etiā sile est huic. Dili
ges primū tuū sicut teipm.
In his duob⁹ mādatis vni/
uersa lex pendet ꝛ prophete.

¶ Hier. Qd̄ supra pharisei in osten
sione denarij fuerāt cōfutati et ad/
uerse ptis viderant factiōnē subru/
tam: debuerāt ex hoc moueri ne vl/
tra molirentur insidias: sed maliuo
lentia ꝛ liuor nutrit impudentiā. vñ
d̄r. Pharisei aūt au. ꝙ silen. impo. sa
du. cō. in vnū. Orige. Silentiū autez
saduceis imposuit iesus: volēs ostē

dere:qm̃ mẽdacij vocẽ obmutescere facit claritas veritatis. Sicut eñ ꝓpriũ est iusti tacere cũ sit tp̃s tacẽdi:ꝛ loqui cũ sit tp̃s loquẽdi:nõ tñ obmutescere. Sic ꝓpriũ ẽ oim̃ q̃ mẽdacij sunt doctores: obmutescere quidẽ quãtũ ad rẽ:non autẽ tacere.

Opꝰ sapiẽtis.

Hier. Pharisei ergo ꝛ saducei qui inter se ꝯtrarij sunt ad tẽtãdũ iesuꝫ pari mẽte ꝯsentiũt. Chry. sup matt. Uel conuenerũt in vnũ pharisei vt multitudine vincerẽt:quẽ rõnibus supare nõ poterant:a veritate nudos se ꝓfessi sunt qui in multitudine se armauerũt. Dicebãt eñ apud se. Unus loquatur pro omnibus:ꝛ omnes loquamur per vnũ:vt si quidẽ vicerit oẽs videamur vicisse:si autem cõuictus fuerit vel solus videat cõfusus. ꝛ iõ seqꝛ. Et interrogauit eum vnꝰ ex eis legis doctor tentans eum. Orige. Omnẽ ergo q̃ non discendi sed tentandi cã interrogat aliquẽ doctorũ:estimare debemus illius pharisei fratrem:sm̃ illud. Qd̃ vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Augusti. de con. euan. Non moueat aũt ꝙ matthęꝰ hic dicit tentantẽ fuisse:a quo dñs interrogatus est:marcus autẽ hoc tacet:ꝛ in fine ita cõcludit ꝙ ei dñs sapiẽter rñdenti dixerit. Nõ longe es a regno dei. Fieri enĩ põt vt q̃uis tentans accesserit:dñi tñ rñsione correctus sit. Aut certe ipsam tẽtationẽ nõ accipiamꝰ malã tãq̃ decipere volẽtis inimicum:sed causa potiꝰ tãq̃ experiri ampliꝰ volẽtis ignotũ. neq̃ frustra scriptũ est. Qui facile credit leuis est corde. qd̃ aũt interroget subdit. Magr̃ qd̃ est mãdatũ magnũ in lege? Orig. Tentãs dicebat. Magr̃ qm̃ non tãq̃ discipulus xp̃i ꝓferebat hanc vocẽ. Si qs ergo nõ discit aliquid a verbo:nec tradit se ei ex toto aio suo:dicit ãt ei magister. frater pharisei est xp̃m tentãtis. Cũ ergo ante saluatoris aduentũ legeret lex:forsitan querebaꝛ quod est mãdatũ magnũ in ea. Neq̃ enim interrogasset hoc phariseus nisi diu apud illos de hoc q̃situ fuisset ꝛ nõ inuẽtum:donec veniens iesus hoc doceret. Chry. sup mat. De magno tñ mandato interrogat:qui nec minimũ obseruabat. Ille dꝫ interrogare de maiore iustitia qui iam minorẽ cõpleuit. Hier. Uel nõ de mãdatis interrogat:sꝫ qd̃ sit primũ mandatũ magnũq̃:vt cuꝫ oia que deus mandauerit magna sint:quicquid ille respõdeat occasionẽ habeat calũniandi. Chry. super Mat. Dñs autem sic ei rñdit vt interrogationis eius fictã consciẽtiam statim primo responso percuteret. vnde sequitur. Ait illi iesus. Diliges dñm deum tuũ ex toto corde tuo:et ex tota aia tua:et in tota mente tua. Diliges inquit non timore:q2 diligere magis est q̃ timere. timere eñ seruorũ est:diligere filiorum. Timor sub necessitate est: dilectio in libertate. Qui in timore seruit deo penã quidem euadit: mercedẽ vo iustitie non hꝫ:q2 inuitus fecit bonum propter timorem.

Timor minuit meritũ

Non vult ergo deus vt timeatur seruiliter ab hoibus quasi dñs:sed vt diligatur quasi pater: qui adoptionis spiritũ donauit hoibꝰ. Diligere autẽ deũ ex toto corde est vt cor tuum non sit inclinatum ad alicuius rei dilectionẽ magis q̃ dei. Diligere autem deum in tota anima est certissimũ animũ habere in veritate:et firmũ esse in fide. Alius est eñ amor cordis:ꝛ aliꝰ est amor aie. Amor cordis q̃dãmõ carnalis est:vt etiã carnalr̃ diligamꝰ deũ. qd̃ facere non possumus:nisi recedãmus ab amore mundialium reruꝫ. Cordis ergo amor sentitur in corde:amor vero anime non sentitur sed intelligiꝛ:quia in iudicio anime consistit. Qui enim credit apud deũ esse omne bonum:ꝛ nihil boni esse extra ipsum:hic diligit deum in tota anima. Tota vero mẽte diligere deũ est vt omnes sensus deo vacent. Cuius eñ intellectus deo ministrat:cuiꝰ sapientia circa deũ est: cuius cogitatio ea que dei sunt tractat:cuiꝰ memoria q̃ bona sunt re-

cordatur tota mente diligit deum. Aug. De doctrina xpiana. Uel al'r. Deū ex toto corde diligere pcipis vt oēs cogitationes tuas. Ex tota aia: vt oēm vitā tuam. Ex tota mente tua: vt oēm intellectum tuum in illū cōferas: a q̄ habes ea q̄ cōfers. Nullā g̃ vite nr̄e ptē relīqt q̄ vacare debeat: ꝛ quasi locū dare vt alia re velit frui. Sed qcq̄d aliud diligēdū venerit in animū: illuc rapiatur quo totus dilectiōis impet⁹ currit: tūc ei ē optim⁹ hō cū tota vita sua pgit incōmutabile bonū. Glo. Uel ex toto corde. i. itellectu. Aia. i. volūtate. Mēte. i. memoria: vt nihil ei ɔtrariū velis: sentias aut recorderis. Orig. Uel al'r. Ex toto corde. i. fm totā recordationē ꝛ opationē ꝛ cogitationē. Ex tota aia. i. vt pati sint eā pōere p pietate dei. In tota mēte nihil aliud. s. pferentes nisi q̄ dei sunt. Et vide si potes cor qdē accipere p intellectu: quo intelligibil'r speculant: mētē aūt ad proferēdas res. Mente em̄ proferim⁹ singulares: ꝛ pnūqdqꝫ qd significat q̄si mēte nr̄a inābulam⁹ atqꝫ pferim⁹. Si aūt tētāti phariseo dn̄s nō rn̄disset estimare possemus nō esse vnū mandatū mai⁹ altero. Sed dn̄s rn̄dens subdit. Hoc est maximū ꝛ pmū mādatū. vbi discim⁹ sniam de mandatis: qd et magnū et sunt inferiora vsqꝫ ad minima. Respōdet aūt dn̄s: nō solū qd est magnū mandatū: sed etiā primū: nō p ordine scripture: sed p dignitate ṽtutis. Hi aūt soli huius mādati in se suscipiunt magnitudinē ꝛ primatū qui non solū diligunt dn̄m deū suum: sed etiā illa tria susceperint. s. ex toto corde ꝛc. Docuit aūt ꝙ nō solū est magnū ꝛ primū: sed ēt ꝙ eēt scd̄m sil'e pori. vnde seqtur. Secundū autē simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Si autem qui diligit iniquitatem odit animam suā: manifestū est ꝙ non diligit proximū sicut seipsum: cum nec seipsum diligat. Aug. j. de doctrina christiana. Manifestū est aūt oēm hoiem proximum esse deputādum: qꝛ erga neminem operandū est malum. Jā vero si vel cui pbendū: vel a quo prebendū est nobis officium misericordie recte proximus dicitur: manifestū est hoc precepto quo tenemur diligere proximū etiā sanctos angelos cōtineri: a quibus nobis tanta mie impenduntur officia: quāta nobis i scripturis aiaduertere facile est: ex quo ꝛ ipse dn̄s nr̄ primū se nobis dici voluit. qm̄ seipm dn̄s iesus xp̄s significat opitulatū eē semiuiuo iacenti in via. August. viij. de tri. Qui aūt amat homines: aut qꝛ iusti sunt: aut vt iusti sint amare debet. sic em̄ ꝛ seipm amare debet: aut qꝛ iustus est: aut iust⁹ sit: sic em̄ diligit primū sicut seipsum sine vllo periculo. Aug. j. de doc. christiana. Si aūt teipm non pter te debes diligere: sed pter illum vbi dilectionis tue rectissim⁹ finis est: nō succēseat aliquis hō si ꝛ ipm pter deū diligis. qsqs ergo recte primū diligit hoc cū eo dꝫ agere: vt ēt ipe toto corde diligat deum. Chry. sup Mat. Qui aūt hoiez amat simile est sicut qui deū amat: qꝛ imago dei est hō: in q̄ deus diligit: sicut rex in sua imagine honorat. Et pter hoc dr hoc mādatū sil'e esse primo. Orige. Uel al'r. Qd mādatū sequēs pmo est sil'e: significat idē eē officiū ꝛ meriti in vtroqꝫ: neqꝫ em̄ aut dei sine xpo: aut xp̄i sine deo pōt vtilis esse dilectio ad salutē. Sequit. In his duobus mādatis tota lex pendet ꝛ prophete. Aug. de quest. euāg. Pendet dixit. i. illo refertur vbi habet finē. Rab. Ad duo enim hec pcepta pertinet totus decalogus: pcepta qdē prime tabule ad dilectionem dei: pcepta secunde ad dilectionem proximi. Orige. Uel qꝛ qui omnia impleuit q̄ scripta sunt de dei dilectione ꝛ proximi: dign⁹ est magnas gratias a deo pcipere vt intelligat omnē legē ꝛ prophetas. Augu. viij. de trini. Cum aūt sint duo precepta in quibus pendet lex ꝛ prophete: dilectio dei ꝛ proximi: nō imerito scri

Expō p cepti charitatis.

Angeli diligendi.

p̄tura plerūq; pro vtroq; vnū ponit
Duo p̄cepta decalogi. siue dilectionē dei:sicut est illd.Sci
mus em̄ q̄m diligētibus deū oīa co
operātur in bonum:siue dilectionē
proximi:sicut est illud. Oīs lex in
vno sermone implet.Diliges pro-
ximū tuū sicut teip̄m. Sed hoc iō:
q2 qui proximū diligit cōsequēs est
vt deū diligat.Ex vna em̄ eademq;
charitate deū proximūq; diligim⁹.
sed deū propt deū:nos aūt ⁊ proxi
mū p̄pter deū.Aug.j.de doctr.xp̄ia
na.Sed tn̄ q̄m excellentior:et supra
nr̄az naturā est diuia substātia:pre-
ceptū quo diligimus deū a p̄ximi
dilectiōe distictū est.q̄ si te totū in-
telligas.i.aīaz ⁊ corpus ⁊ proximū
tuū:id est aīaz ⁊ corp⁹ nullū diligē-
daꝝ rerū genus in his duob⁹ p̄ce-
ptis pretermissuz est.Cū em̄ precur
rat dilectio dei sequtur dilectio pro-
ximi:eiusq; dilectiōis mod⁹ prescri
pt⁹ sit:vt eū sicut teip̄m diligas sit
⁊ tui abs te dilectio p̄termissa nō ē.

**¶Cōgregatis autē phari
seis:interrogauit eos iesus
dicēs.Quid vobis videt de
christo cui⁹ fili⁹ est?Dicunt
ei.Dauid.Ait illis.Quomo
do.ergo dauid in spiritu vo
cat eū dn̄z dicēs.Dixit dn̄s
dn̄o meo:sede a dextris meis.
Dōec ponā inimicos tuos:
scabellū pedū tuorū. Si er-
go dauid vocat eū dn̄z:quo
modo fili⁹ ei⁹ est?Et nemo
poterat ei r̄ndere verbū:ne-
q3 ausus fuit quisq̄ ex illa
die eū ampli⁹ interrogare.**

¶Chry.in home.Judei estimātes
christū esse hoiem purū eum tenta-
bāt:nec eū tentassent si filiū dei cre
didissent.Volēs ergo christus ostē-
dere q̄ cognoscebat fallaciā cordis
eoꝝ:⁊ q2 deberat:nec manifeste vo
luit vincere veritatē:ne occasionē
blasphemie inuenientes iudei am-
plius insanirēt.Nec oīno tacere:q2
ad hoc venerat vt veritatē annūcia
ret:iō talē interrogationē eis pro-
posuit:vt ipsa interrogatio eis ōn-
deret qs esset.Vn̄ dicit.Congrega-
tis autē phariseis iterrogauit eos
iesus dicens.Quid vobis vr̄ de xp̄o
cui⁹ filius est?Chry.in home.Disci
p̄los quidē primū interrogauit q̄d
alij dicerēt de xp̄o:⁊ tūc quid ipsi di
cerēt:hos aūt non ita.Profecto eū
seductorē eū dixissent ⁊ malū:existi
mabāt aūt q̄m xp̄s purus hō erat:⁊
ideo dixerūt eū eē filiū dauid.⁊ hoc
est q̄d subdit.Dicūt ei.Dauid. Ipse
autē hoc reprehēdēs:inducit pro-
phetā dn̄ationē eius ⁊ proprietatē
filiatiōis ⁊ cohonorationē q̄ est ad
patrē testantē.Vn̄ subdit.Ait illis.
Qūo ergo dauid in sp̄ū vocat eum
dn̄z dicēs.Dixit dn̄s dn̄o meo:sede
a dextris meis:donec.Hiero.Testi
moniū hoc de.cix.psalmo. sumptū
est.Dn̄s ergo fili⁹ dauid vocat:non
s̄m id q̄d de eo natus est:sed iuxta
id q̄d natus ex patre semp fuit p̄ue
niēs ipsum carnis sue patrē:vocat
aūt eū dn̄m suū:nō errore incerto:
nec p̄pria volūtate:sed sp̄ūsctō.Re-
mi.Q̄d autem dicit.Sede a dextris
meis.non intelligēdum est q̄ deus
corporeus sit vt dextrā vel sinistrā
habeat:sed a dextris dei sedere est
in honore ⁊ equalitate paterne di-
gnitatis manere.Chry.super Mat. Testimoniū diuinitatis xp̄i.
Puto aūt hāc interrogationē nō so
lū cōtra phariseos:sed etiā ꝯtra he-
reticos posuit:nā s̄m carnē vere fi-
lius erat dauid:dn̄s aūt s̄m diuini
tatē.Chry.i ho.Nō aūt in hoc stat:
sed vt timeāt subdit.Donec ponā
inimicos tuos scabellū pedū tuoꝝ.
vt saltē ita eos iducat.Orig.Deus
etiā nō ad perditionē solum ponit
scabellū pedū xp̄i inimicos ipsius:
sed et ad eorū salutē.Remi.Donec
aūt pro infinitiuo ponit:vt sit sen-
sus.Sed semp ⁊ inimici tui in sem-
piternuz subijciētur pedibus tuis:
Glo.Q̄d aūt a patre inimici subij-
ciūtur filio:nō infirmitatē filij:sed
vnitatem nature significat: nam et

filiꝰ subijcit inimicos pr̄i: qꝛ pr̄em clarificat sup terrā. Et ex hac autoritate ꝯcludit. Si ḡ dd vocat eū dn̄z quō filiꝰ eiꝰ ē? Hier. Interrogatio h̄ nobis ꝓficit vsqꝫ hodie ꝯ̄ iudeos. Et hi em̄ q̄ cōfitent̄ xp̄z esse vēturū hoīez simplicē ⁊ scm̄ virū asserunt de gn̄e dd. Interrogemꝰ ḡ eos docti a dn̄o si simplex hō est: ⁊ tm̄ filiꝰ dd: quō dauid vocat eū dn̄m suū? Iudei aūt ad diluendā interrogatiōis veritatē: friuola multa cōfingūt: vernaculū abrahe asserētes cuius filiꝰ fuerit damascꝰ eliezer: ⁊ ex ipsius persona scriptū psalmū: qd̄ post cedē q̄nqꝫ regū dn̄s deus dn̄o suo abrahā dixerit. Sede ad dexterā meā donec ponā ⁊c. Quos iterrogemꝰ quō dixerit abrahe ea q̄ sequūtur: ⁊ respōdere cogamꝰ quō abrahā an luciferū genitus sit: ⁊ quō sacerdos fuerit s̄m ordinē melchisedech: pro quo melchisedech obtulerit panē ⁊ vinū: ⁊ a quo decias prede accepit. Chry. in ho. Hoc tm̄ ipo suit finē ipsorū disputatiōibꝰ quasi magnū ⁊ sufficiēs precludere eorū ora. vn̄ sequit̄. Et nēo poterat r̄n̄dere ei v̄bū. Neqꝫ ausus fuit q̄sq̄ ex illa die eū ampliꝰ iterrogare. Siluerūt em̄ extūc nō volētes: sed nō habēdo aliq̄d dicere. Orige. Si aūt interrogatio eorū fuisset ex volūtate discēdi: nūq̄ eis talia ꝓposuisset: vt ampliꝰ nō essent ausi eū interrogare. Raba. Ex hoc aūt intelligimꝰ venena inuidie superari posse: sꝫ difficile quiescere.

Iudeorū correptio.

¶ Cap. xxiij.

Tunc Iesꝰ locutꝰ ē ad turbas ⁊ ad discipl'os suos dicēs. Sup cathedrā moysi sederūt scribe ⁊ pharisei. Oīa ergo quecūqꝫ dixerint vobis seruate ⁊ facite: s̄m opa vero eoꝝ nolite facere. Dicūt enī ⁊ nō faciūt. Alligant aūt onera grauia ⁊ iportabilia ⁊ imponūt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere.

¶ Chry. sup matth. postq̄ dn̄s sacerdotū r̄n̄sionē prostrauit: ⁊ incorrigibilem eorū conditionem ostendit: sicut clerici si male fecerint inemēdabiles sunt: laici vero delinquētes facile emēdantur: tunc conuertit sermones ad apostolos ⁊ ad populū. vnde dicitur. Tunc locutꝰ est Iesus ad turbas et ad discipulos suos. Infructuosum nāqꝫ est verbū in quo sic alter ꝯfundit̄: vt alter nō erudiat̄. Orig. Sūt aūt meliores discipuli xp̄i reliq̄s turbis: ⁊ inuenies in ecclesijs quosdā affectuosiꝰ accedētes ad verbū dei eē discipulos xp̄i: ceteros aūt populū esse ipsius. Et interdū q̄dā discipulis solis dicit: q̄dā vero turbis: alia vero turbis simul atqꝫ discipulis sicut sunt hec. vn̄ sequit̄ Dicēs sup cathedrā moysi ⁊c. Qui legē moysi ꝓfitent̄ ⁊ interp̄tari se gloriant̄: hi sedent sup cathedrā moysi. Qui ergo nō recedunt a lr̄a legis: scribe dicunt̄. Qui autē maius aliq̄d ꝓfitētes: diuidūt seipsos q̄si meliores a multis pharisei dicunt̄. qd̄ interpretant̄ diuisi.

¶ Qui aūt moysen s̄m sp̄ualē v̄tutē intelligūt ⁊ exponūt: sedēt q̄dem sup cathedrā moysi: sed nō sunt scribe ⁊ pharisei: sed his meliores dilecti xp̄i discipuli. Post aduētū autē xp̄i sedēt sup cathedrā ecclesie que est cathedra xp̄i. Chry. super matt. Uidendū est tn̄ quō quis super cathedrā sedeat: qꝛ nō cathedra facit sacerdotē: sed sacerdos cathedram: non locus sanctificat hoīem: sed hō locum. Idēqꝫ malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit: nō dignitatē. Chry. in ho. Ne aūt aliq̄s dicat: qm̄ ꝓpter hoc desidior factus sū ad agēdū: qꝛ malꝰ est doctor: hāc destruit occasionē: cum subdit. Oīa ergo quecūqꝫ dixe. vo. ser. et facite. Non enim sua dicunt: sed que dei

Que cathedra moysi.

sunt:que per moysen deus in legez deduxit. Et itucre quãto circa moy sen vtitur honore:cam iterum que ad vetus est testamentũ concordia ostendens. Orige. Si autẽ scribe et pharisei sedentes super cathedram moysi sunt iudeorum doctores ſm literam docentes legis mandata: quõ iubet nos dñs ſm oĩa q̃ dicunt illi facere?cũ apł'i in actibus vetent fideles viuere ſm literã legis. Sed illi docent ſm literã legem spiritua liter non intelligentes. Quecũq̧ er go dicũt nobis ex lege intelligẽtes sensum legis facimus ꝛ seruamus: nequaq̃ facientes ſm opera eoruz. Nõ eñ sicut lex docet faciũt nec in telligũt velamen esse super lr̃am le gis. Uel cũ oĩa audieris nõ oĩa itel ligas p̃cepta legis:puta multa que de escis sunt ꝛ q̃ d̃ hostijs ꝛ siłia:sȝ ea q̃ corrigũt mores. Sȝ quare non de lege gr̃e hoc mãdauit:sed de do ctrina moysi?q:.s.nõdũ erat tp̃s pre cepta noue legis ante tp̃s passionis manifestare. Mihi autem videtur q̧ et aliquid aliud predispensans hoc dicit:q: enim accusaturus erat scri bas ꝛ phariseos in sequẽtib⁹ sermo nibus:ne videretur apud stultos ex hoc eorum principatum cupere:vel p̱pter inimicitiã hoc facere:primuȝ a se hanc suspitionẽ remouet:ꝛ tunc eos incepit reprehendere:vt turbe nõ in eadẽ vitia incidant:et ideo ne existiment q̧ q: debent eos audire: ideo eos debeant in operibus imi tari. Subditur enim. Secundum ve ro opera eorum nolite facere. Quid est autem doctore illo miserabilius cuius vitam discipuli cum non se quuntur saluãtur:cũ imitantur per dunt? Chry. sup mat. Sicut autem aurum de terra eligitur:et terra re linquitur:sic et auditores doctrinaȝ accipiant ꝛ mores relinquant. Fre quenter enim de homine malo bo na doctrina procedit:sicut autem ꝛ sacerdotes melius iudicant p̱pter bonos malos docere q̃ p̱pter ma los bonos negligere:sic et subditi propter bonos sacerdotes etiam

Mali pñt eẽ bõa do ctrina.

malos honorent:ne propter malos boni etiam cõtemnãtur. melius est eñ malis iniusta p̃stare;q̃ bonis iu sta subtrahere. Chry. in ho. Conside ra vero vñ incipit eos rep̄hendere. Nã sequit̃. Dicũt enim ꝛ nõ faciũt. Maxime eñ accusatiõe dignus est: qui doctrine autoritatẽ habens:le gem transgreditur. Primo quidem q: preuaricatur qui alios corrigere debet:deinde q: peccans maiore pe na dignus est propter honorem:ter tio quia plus corrumpit velut in or dine doctoris peccans. Rursus au tem et aliam eorum reprehensionez ponit:quoniã graues sunt sibi subie ctis. vnde sequit̃. Alligant enim one ra grauia ꝛc. In quo duplicẽ eorum malitiam ostendit:vnam quidem in hoc q̧ sine venia expetũt a subditis summam diligentiam vite:aliam ve ro in hoc q̧ sibijpsis multam conce dunt licentiam. Oportet autem bo num principem econtrario se habe re. In his enim que ſm seip̄m sunt grauem iudicem esse : in subiectis autem mansuetum. Intende autem qualiter et eorum reprehensionez aggrauat. Non enim dixit. Nõ pos sunt:sed nolũt. Neq̧ dixit. Portare: sed digito mouere.i. neq̧ prope fie ri neq̧ tangere. Chry. super mat. Et quidem q̃tum ad phariseos et scri bas de quibus loquitur:onera gra uia et importabilia dicit legis man data:quibus petrus in actibus di cit. Ut quid vultis imponere iuguȝ super ceruices discipulorũ q̃d neq̧ nos neq̧ patres nr̃i portare potui mus? Onera eñ legis quibusdaȝ rõ nibus fabulosis commendantes:au ditorib⁹ q̃si vincula sup hũeros cor dis eorum alligabant:vt velut ratio nis vinculo cõstricti nõ reijcerẽt ea a se. Ipsi autẽ nec ex modica p̱te ea implebat.i. vt nõ dicãt pleno opere: sed nec modico tactu.i. digito. Glo. Uel alligãt onera.id est vndecunq̧ traditiones colligũt que conscien tiaȝ non leuant:sed grauant. Hiero. Humeri autem ꝛ digitus:et onera et vincula quibus alligant onera:

On⁹ legis.

spāliter sunt intelligēda. Hic etiaꝫ gnāliter dñs aduersus omnes magistros loquit: q̄ grādia iubēt ⁊ minora nō faciunt. Chry. super Mat. Tales aūt sunt qui graue pōdus venientib⁹ ad pniam iponūt: ⁊ sic duꝫ pena pñs fugit: ꝯtēnit pena futura. Si ei fascē sup hūeros adolescentis quē non pōt baiulare posueris: necesse hꝫ vt aut fascē reiiciat: aut sub pondere cōfringat: sic ⁊ hoi cui graue pōd⁹ pnie iponis: necesse est vt aut pniam reiiciat: aut suscipiēs dū sufferre nō pōt: scādalizat⁹ ampli⁹ peccet. Deide ⁊ si erram⁹ modicā penitētiā iponētes: nōne meli⁹ est ꝓpter miam reddere rōnē: q̄ ꝓpter crudelitatē? vbi pr̄familias larg⁹ ē: dispēsator nō dꝫ eē tenax. Si de⁹ benign⁹ vt quid sacerdos ei⁹ auster⁹? Vis apparere sanct⁹? circa tuā vitam esto auster⁹: circa alioꝝ benign⁹. Audiant te hoies parua mandātē ⁊ grauia faciētē. Talis est autē sacerdos q̄ sibi indulget ⁊ alios exigit: quemadmodū mal⁹ descriptor tributi in ciuitate q̄ se releuat ⁊ onerat tribuentes.

Notula pulchra.

¶ Oia v̄o opa sua faciunt vt videāt ab hoib⁹. Dilatāt enī philateria sua: ⁊ magnificāt fimbrias. Amāt aūt primos accubit⁹ i cen̄: ⁊ p̄mas cathedras i synagoḡ: ⁊ salutatiōes i foro: ⁊ vocari ab hominib⁹ rabbi. Uos āt nolite vocari rabbi. Un⁹ ē ei magr̄ vr̄: oēs āt vos fr̄es estis. Et patrem nolite vocare vobis sup terrā. Un⁹ ē enī pater vester q̄ in celis ē. Nec vocemini magistri: q2 magr̄ vester vn⁹ ē xp̄s. Qui maior ē vr̄x erit minister vr̄. Qui aūt se exaltauerit: humiliabit. Et q̄ se humiliauerit exaltabit.

¶ Chry. in ho. Supra dñs arguerat scribas ⁊ phariseos crudelitatis et negligentie: nūc aūt arguit eos inanis glie q̄ fecit eos a deo recedere. vñ dicit. Oia autē opera sua fa. vt vide. ab hoib⁹. Chry. i ho. In omni re nascit qd̄ ipsam exterminat sicut ex ligno vermis: ⁊ ex vestimēto tinea. vñ sacerdotū ministeriū: qui positi sunt ad edificationē sanctitatis corrūpere diabol⁹ nititur: vt hoc ipsuꝫ bonū dū ꝓpter hoies fit: fiat maluꝫ. Tolle hoc vitium de clero: ⁊ sine labore oia resecabis. ex hoc enī fit vt difficile clerici peccātes pniaꝫ agāt. Uult aūt dñs in hoc ondere cām ꝓpter quā non poterāt credere xp̄o: hoc est: q2 oia faciunt vt videant ab hoibus. Ipossibile enī est vt credat xp̄o celestia p̄dicanti: qui gloriaꝫ hominū ꝯcupiscit terrenā. Legi enī aliquē sic interp̄tantē hunc locū. Sup cathedra. i. in honore ⁊ gradu quo fuerat moyses cōstituti sunt scribe et pharisei indigne qui prophetantes de xp̄o venturo p̄dicabant aliis. ipsi autem nō recipiebant p̄sentē: ꝓpter hoc hortat pp̄lm audire legeꝫ quā predicabant. i. credere in xp̄m p̄dicatū a lege: ⁊ nō imitari scribas ⁊ phariseos icredulos. ⁊ reddit cām q̄re p̄dicabāt ex lege xp̄m venturū: ⁊ nō credebant in eū: q2 scilicet oia opera sua faciūt: vt ab hoib⁹ videātur. i. q2 nō predicabant xp̄m venturum desiderio aduentus eius: sꝫ vt doctores legis esse ab hoibus viderentur. Orige. Ad hoc autem opera sua faciunt vt ab hominibus videantur: visibilē suscipientes circūcisionem: ⁊ visibiliter corporalia fermenta auferentes de domib⁹ suis: et similiter his similia agentes. xp̄i vero discipuli legē in occultis implēt q̄si in occulto ꝯstituti iudei: vt apostolus dicit. Chry. in ho. Uide autē hic q̄ cū quadam intētione eos incusat. Nō ei simplr̄ ait: q̄ faciant opa sua vt videant ab hoibus: sed addidit oia. Deinde monstrat q̄ neq̄ in magnis vane gloriabantur: sed in quibusdam vilibus rebus. vnde subditur. Dilatant enim philateria sua et ma

Phariseorum error.

gnificant fimbrias. Hie. Dñs enim cum dedisset mãdata legis p moysen: ad extremũ intulit. Ligabis ea in manu tua: & erũt semp añ oculos tuos. & e sensus. Precepta mea sint in manu tua vt ope ꝯpleant. sint añ oculos tuos: vt die ac nocte meditēris in eis. Hoc pharisei male interpretantes scribebant in mēbranis decalogũ moysi. i. decē legis verba ꝯplicãtes ea & ligãtes in frõte: & quasi coronã capitis facientes: vt semper añ oculos mouerent. Iusserat quoqꝫ aliud moyses vt in quatuor angulis palliorum hiacintinas fimbrias facerẽt ad israel pplm discernendum: vt quõ in corporib⁹ circũcisio signũ iudaice gentis daret: ita vestis hr̃et aliquã differẽtiã. Supstitiosi vero doctores captantes auram popularẽ: atqꝫ ex mulierculis captantes lucra: faciebant grandes fimbrias & acutissimas i eis spinas ligabãt: vt vꝫ ambulantes & sedentes interdũ pungerent: & quasi hac cõmonitione retraherent ad ministeria seruitutis dei. Pictatiola ergo illa decalogi philateria vocabãt i. ꝯseruatoria: eo ꝙ quicũqꝫ habuissent ea: quasi ob custodiam & munimentũ sui haberent. Non intelligẽtibus phariseis ꝙ hec in corde portanda sunt non in corpore alioquin & armaria & arce habẽt libros: & notitiã dei nõ habẽt. Chry. Illorũ aũt exẽplo & nũc multi aliqua noia hebraica angelorũ cõfingũt & scribũt & alligãt: que nõ intelligẽtibus metuẽda vidẽtur: quidã vo aliquã partẽ euangelii scriptã circa collũ portant. Sed nonne quotidie euangeliũ in ecclesia legit: & auditur ab oĩbus? Cui ergo in auribus posita euangelia nihil prosunt: quomõ eũ possunt circa collũ suspensa saluare? Deinde vbi est virt⁹ euangelii: in figuris literarũ: an in intellectu sensuũ: si in figuris: bene circa collum suspendis: si in intellectu: ergo melius in corde posita prosunt: ꝙ circa collum suspensa. Alii vero sic exponunt hunc locũ: qꝛ dilatabant verba sua de propriis obseruãtiis: quasi philateria. i. cõseruatoria salutis ea pplo assidue pdicãtes. Fimbrias autẽ vestimẽtorũ magnificatas dicit supereminẽtias eorũdem mandatorũ. Hier. Cũ autẽ superflue philateria dilatant et magnas faciant fimbrias: gloriã captãtes ab hominibus: consequenter arguuntur in reliquis. vñ sequit. Amant eniꝫ primos accu. in ce. et primas cathe. in synago. Rab. Notandum ꝙ non salutari in foro: non primo sedere vel discũbere vetat eos: quibus hoc officiũ ordine cõpetit: sed eos qui hec siue habita siue nõ habita indebite amãt a fidelib⁹: quasi improbos docet esse cauendos. Chry. Non enim vituperat eos qui in primo loco recũbunt: sed eos qui amant primos discubit⁹ ad volũtatẽ vituperationem referẽs: nõ ad factuꝫ. Sine causa eñ loco se hũiliat: q corde se prefert. aliqs eñ iactator audiẽs laudabile esse in vltimo loco discumbere discũbit post oẽs: & non solũ iactantiam cordis nõ dimittit: sed adhuc aliã iactantiã humilitatis acquirit: vt qui vult videri iustus & humilis videat. Multi eniꝫ superbi corpore quidẽ in nouissimo recũbentes: cordis aũt elatione vident sibi in capite recumbere: et multi sunt humiles in capite recũbentes: & ꝯsciẽtia se in vltimo esse existimant. Chrys. in ho. Intẽde autẽ vbi in eis vana gloria dominabatur: in synagogis scilicet in quas intrabãt: alios directuri. In cenis hoc pati qualitercũ ꝙ tolerabile erat: ꝙuis doctorem in admirationem esse oporteat: non in ecclesia solũ: sed vbiqꝫ. Si autem diligere talia est incusatio ꝙ maluꝫ est studere: vt his aliquis potiatur. Chry. super mat. Primas etiam salutationes amant non solum in tempore vt eos primum salutemus: sed etiã in voce vt clamantes dicamus Aue rabbi. & i corpore: vt flexis capitibus eis incuruemur: & in loco vt in publico salutẽtur. vnde dicit. Et salutationes in foro. Rab. Quam-

Per uersio scripturarum.

Fictio noĩꝫ hebraicoruꝫ de ãgelis.

Signa supbie

uis in hoc culpa nō careat si iidem in foro litib⁹ interesse q̄ in cathedra moysi magr̄i synagoge cupiūt ap-pellari:et vocari ab hoībus rabbi. Chry.sup Mat.i.vocari volūt ⁊ non esse:nomē appetūt:⁊ officiū negli-gūt.Orig.In ecclesia ēt xp̄i inueniū-tur mensarū suscipiētes primatum vt diacones fiant:ꝑñr autē primas cathedras eoꝝ q̄ dicunt̄ presbyteri ꝑripere ambiūt.qdā autē machinā-tur vt ep̄i vocent̄ ab hoībus:hoc ē rabbi.Xp̄i aūt discipulus diligit q̄dem in spiritalibus cenis recubit⁹ ꝓmos:vt meliora spiritaliū ciboꝝ māducet.Diligit ēt cū apl̄is seden tib⁹ sup.xii.thronos primas cathe-dras:actibus bonis dignū se prebe re festinās cathedris hui⁹.Sic aūt ⁊ salutationes diligit q̄ fiunt in nū dinis celestib⁹.i.celestib⁹ primitiuo rū ꝯgregatiōib⁹.Uocari aūt rabbi neq̧ ad hoibus neq̧ ab aliquo alio diligit iustus:q̄ vnus est magr̄ om niū.vñ subdit.Uos aūt nolite voca ri rabbi.Chry.in ho.Uel aliter.Pre missoꝝ de q̄b⁹ phariseos incusaue rat:alia q̄dē sicut parua ⁊ vilia pre-termisit:quasi discipulis de his in-strui nō indigentib⁹:s̄ʒ qd̄ erat oīm maloꝝ cā.i.thronū appetere magi-stralē hoc in mediū ducit ad discipu los istruēdū.vñ subdit.Uos aūt no lite vo.rab.vn⁹ est eñ magr̄ vester. Chry.sup Mat.q.d. Nolite vocari rabbi:ne qd̄ deo debet̄ vobis presu matis.Nolite et alios vocare rab-bi:ne diuinū honorē hoībus defera tis.Unus est eñ magr̄ oīm qui oēs hoies naturaliter docet.Si eñ hō hoiem erudiret:oēs hoies discerēt q̄ hn̄t doctores.nūc aūt q̄ nō hō do cet:sed deus multi quidē docētur: pauci aūt discūt.Nō eñ hō intelle-ctū ꝑstat homini docēdo:sed a deo ꝑstitū per admonitionem exercet. Hil.Et vt meminerint discipuli se filios vnius parētis:⁊ ꝑ noue nati-uitatis generationē terreni ortus excessisse primordia subdit.Oēs au tem vos fratres estis. Hiero.cōtra heluidiū.Oēs aūt hoīes affectu fra tres dici possunt:quod in duo diui dit.in speciale ⁊ cōe.In spāle:quia oēs xp̄iani fratres vocātur.Porro in cōe:q̄ oēs homines ex vno p̄re nati pari inter nos germanitate cō iungimur. Sequit̄.Et patrē nolite vocari ⁊c.Chry.super mat.In mun-do eñ q̄uis hō hoiem generet:tñ vn⁹ est p̄r q̄ oēs creauit.Nō eñ ini tium vite habemus ex parentibus: sed transitum vite per eos accipi-mus.Orig.Sed quis non vocat pa trem in terris:q̄ per oēm actū sm̄ deū impletū dicit.P̄r nr̄ q̄ es in ce-tis.Glo.Q̄r vero apparebat ds eēt oīm p̄r:in hoc qd̄ dixerat.Qui es in celis.vult exponere ds sit oīm ma-gister.vñ ꝑceptū de magr̄o iterū re petit dicēs.Ne vocemini magr̄i:q̄ magister vester vn⁹ est xp̄s.Chry.in ho.Nō tñ dum dr̄ xp̄s magister:ex-cludit̄ p̄r:sicut neq̧ ex hoc q̄ deus p̄r nr̄ dr̄ hoiʒ p̄r:excludit̄ xp̄s.Hie. Querit̄ autē quare aduersum hoc ꝑceptū apl̄s doctorē gētium se esse dixerit:aut quō in monasteriis vul gato sermone seinuicem patres vo cāt:Quod sic soluit̄.Aliud est esse natura patrē vel magistrū:aliud in-dulgētia.Nos si hoiem patrē voca mus:honoreʒ etati deferimus:non autorem nostre ostendimus vite:q̄ magister enim dr̄ ex consortio veri magistri.⁊ ne infinita replicem quō vnus per naturam deus:⁊ vn⁹ fili⁹ nō ꝑiudicat ceteris:ne per adoptio nem dii vocentur ⁊ filii:ita ⁊ vn⁹ pa ter ⁊ magister non preiudicat aliis vt abusiue vocent̄ ⁊ patres ⁊ magi stri.Chry.in ho.Non solū antē dn̄s primatus cupere prohibet:sed ad contrarium auditorem inducit.vn-de subdit.Qui maior est vestrum: erit minister vester. Orige.Uel ali-ter.Et si ministrat quis verba diui-na:sciēs quia xp̄s in ea fructificat: nequaq̄ se magistrum sed ministrū profitetur.vnde sequitur.Qui ma-ior est vestrum:erit minister vester. quoniam ⁊ ipse christus cum esset vere magister:ministrū se esse ꝓfes-sus est dicēs.Ego sum in medio ve

Arrogantia clericorum.

Q̄d euāgelica.

strū quasi q̄ ministrat. bñ autem post oia qb⁹ vane glorie vetauit cōcupiscētiā: addidit dicēs. Qui aūt se exaltauerit hūiliabit: et q̄ se hūiliauerit exaltabit. Remi. Qđ sic intelligitur. Ois qui se de suis meritis extollit: apud deū humiliabit: ⁊ q̄ se de bñficiis humiliat: apud deū exaltabit.

Ve āt vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̄ clauditis regnum celoꝝ ante hoies. Vos eñi nō intratis nec introeuntes sinitis intrare.

Orig. Xp̄s quasi vere fili⁹ dei illi⁹ q̄ legē dedit fm similitudinem bñdictionum que sunt in lege dixit ⁊ ip̄e beatitudines eoꝝ q̄ saluant: fm similitudinē autē maledictionū positarū in lege ponit ve: aduersus peccatores dicēs. Ue vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: qui fatētur bonitatis esse aduersus peccatores ista pnunciare intelligāt: q2 sile est ppositum dei in maledictiōib⁹ legis: siue autē illa maledictio siue istud ve non ex pronunciante cōtingit peccanti: sed ex pctis quibus dignū se prebet ad susceptionē istoꝝ q̄ de⁹ disciplinę cā pnunciauit: vt conuertant hoies ad bonū: sicut pater increpās filiū profert ṽba maledictionis: nec tñ vult illū dignū fieri maledictiōib⁹ illis: sed magis ab eis diuertere. Huius autē ve cām subdit. Qui clau. reg. celo. ante ho. vos eñ non intra. nec introe. sinitis intra. Hec duo precepta naturaliter inseparabilia sunt: qm̄ hocipsum sufficit ad expulsionē q2 alios non pmittit intrare. Chr. sup matth. Regnū celoꝝ dicunt scripture: q2 in illis insertū est regnū celorum: ianua est intellectus earū. Uel regnū celorū est beatitudo celestis: ianua autē est xp̄s: per quē introit in eam. Clauicularii aūt sunt sacerdotes: quib⁹ creditū est verbū docēdi et interpretādi scripturas. clauis aūt est verbū scientie scripturarum: per quā aperitur hoib⁹ ianua veritatis. Aptio aūt eius est interpretatio vera. Uide autē q2 non dixit. Ue vobis qui aperitis: sed q̄ clauditis: ergo non sunt scripture clause: sꝫ sunt obscure. Orig. Pharisei ergo ⁊ scribe nec intrabāt: nec eū volebāt audire q̄ dixit. Si q̄s p me introierit saluabit. Et nec intrātes. i. eos qui credere poterāt pptērea q̄ a lege ⁊ prophetis ante fuerāt declarata de xp̄o introire sinebāt cū omni terrore ianuā claudētes adhuc derogabant doctrine eius: ⁊ subuertebant omnē propheticā scripturā de eo: ⁊ blasphemabāt oē opus ipsius dicētes falsum et a diabolo factum. Sed et oēs qui mala cōuersatione sua dant exemplū peccandi in populo: ⁊ q̄ faciunt iniuriā scandalizantes pusillos: claudere videntur añ hoies regnum celorum. Et hoc peccatū inuenitur quidē in popularibus: maxime autē in doctoribus qui docēt qđ decet fm iustitiā euāgelii hoies: nō aūt faciūt qđ docent. Bene autē viuentes et bene docentes aperiūt hominibus regnū celoꝝ: ⁊ dum ipsi intrāt alios prouocant introire. Sꝫ ⁊ multi nō pmittūt intrare in regnū celoꝝ intrare volētes: qñ ⁊ sine rōne excōicāt quosdā ppt aliquē zelū q̄ meliores sunt q̄ ipsi: et ipsi q̄dē nō pmittūt eos introire. Illi āt q̄ sobriū sūt mēte patiētia sua tyrānidē eoꝝ vincētes q̄uis vetiti: tñ intrāt ⁊ hereditāt regnū. Sed ⁊ q̄ cū multa temeritate seipsos dederunt ad pfessionē docēdi priusq̄ discerent: ⁊ iudaicas fabulas imitātes: detrahunt eis q̄ ea que sursum sunt in scripturis requirūt claudunt quantū ad se ante homines regnum celorum.

Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui comeditis domos viduaꝝ: orātiōes lōgas orātes propter hoc amplius accipietis iudicium.

Chry. in ho. De reliquo domin⁹ de gula eos reprehendit: ⁊ qđ deterius est: quoniam non a diuitibus: sed a viduis accipiebant: vnde ve-

Ve significatio.

Grauitas scandali.

tré iplerét:ꝛ illoꝝ inopiã ↄterebãt quam reuelare oportebat.vñ dr.Ue vo.scri.et pha.hypo.q̃ come.do.vidu.Gl.i.q̃ vr̃a supstitiõe nihil intéditis:nisi vt predã de subiecta plebe faciatis.Chry.sup matth.Sex⁹ aũt mulierũ incautus est:qꝛ nõ oĩa q̃ videt aut audit cũ rõne ↄsiderat.Mollis etiã est:qꝛ facile flectit:vel de malo ad bonũ:vel de bono ad malũ.virilis aũt sex⁹ ꝛ cautior ꝛ durior est: ppterea simulatores sanctitatis circa mulieres maxime negociantur. Qꝛ nec itelligere eoꝝ simulatiões pñt:ꝛ facile ad eoꝝ dilectionẽ inclinantur religionis cã:pcipue tñ circa viduas negociant.primo quidez quia mulier non facile decipit habens consiliarium virum.deinde qꝛ non facile de facultatibus suis aliqd dãt cũ sint in ptãte viri.ppterea ergo domin⁹ dũ iudaicos sacerdotes cõfundit:xp̃ianos monet ne viduis mulierib⁹ ampli⁹ cõmorent q̃ ceteris:qꝛ ꝛ si voluntas mala nõ sit: tamẽ suspitio mala est.Chry.in ho. Deinde ꝛ hui⁹ rapine modus erat grauior.Additur eñ.Oratiões lon. oran.Quicũq̃ eñ malũ facit dign⁹ est pena:sz q̃ a religiõe cãm accipit neqtie:grauiori est obnoxi⁹ pene.vñ sequit. Propter hoc ampli⁹ acci.iudiciũ.Chry.sup mat.Primũ qdẽ p eo q estis iniq:alterũ p eo q figmẽtũ accipitis sctitatis.auaritiã eñ vestrã religionis colore depingitis:et quasi prestatis diabolo arma dcipt amet iniquitas dũ pietas estimat. Hila.Uel qꝛ hinc procedat regni celestis obseruatio vt in obeundis viduarũ domib⁹ retineat ambitio:iõ accipiét amplius iudiciũ:qꝛ penã pprũ peccati ꝛ reatũ aliene ignorãtie debebunt . Glo.Uel qꝛ seruus sciẽs et non faciens vapulabit multis.

Uidue deuitã de religiosis.

¶Ue vobis scribe ꝛ pharisei hypocrite q̃ circuitis mare ꝛ aridã:vt faciatis vnũ pselitũ:ꝛ cũ fuerit fact⁹ facitis eũ filiũ gehẽne duplo q̃ vos.

¶Chrys.in ho.Post pmissa rursus eos dñs aliter incusat.ꝛ qꝛ inefficãces sunt ad multoꝝ salutẽ:cũ multo labore indigeãt:vt ad salutẽ vnũ cõuertãt.Et qꝛ nõ solũ desides sunt circa eos quos cõuertũt:sed eorum etiã destructores:dũ eos corrũpunt praue vite exẽplis.vñ dr.Ue vobis scrib.et pha.hypo.q̃ cir.ma.ꝛ ari.vt fa.vnũ prose.Hila.Maris autem et terre peragratione significat in totius orbis finibus eos esse xp̃i euãgelio obtrectaturos : et legis iugo contra iustificationes fidei aliquos subdituros.Proseliti enim sunt ex gẽtibus in synagogã recepti:quoꝝ futuroꝝ raritas in vno indicatur. Neq eñ post christi predicationem doctrine eorum fides relicta est:sed quisquis acquisitus fuerit ad fidem iudeoꝝ:fili⁹ fit gehenne.Orig.Quicũq eñ post saluatorem iudaizant: docẽtur imitari affectũ eoꝝ q̃ dixerũt illo tpe.Crucifige crucifige eũ. vñ sequit.Et cũ fa .fue.faci.eũ fi.gehẽne du.q̃ vos.Hila.Jõ autẽ pene duplicate erit filius:qui neq sit remissionẽ peccatoꝝ gẽtiliũ ↄsecut⁹: et societatẽ coꝝ qui xp̃m persecuti sunt sit secut⁹.Hiero.Uel aliť.Scribe,ꝛ pharisei totũ lustrãtes orbẽ id studij hẽbãt:de gẽtib⁹ facere proselitũ.i.aduenã incircũcisum miscere pplo dei.Chry.sup mat.Nõ aũt ppter miam volẽtes eũ saluare quez docebãt:sed aut ppter auaritiã vt additis in synagoga iudeis sacrificioꝝ adderet oblatio:aut ppter vanã gl'iaz.Qui eñ seipz mergit i gurgite peccatoꝝ:quõ alteꝝ a pctis velit eripere? Nũqd mag' misericors põt alteri aliqs esse q̃ sibi? Ex ipsis ergo actibus ostendit q̃ ppter deũ aliquẽ vult cõuertere:aut propter vanitatẽ.Grego.xxi.mora.Quia ho hypocrite q̃uis puersa semp operent:loqui tñ recta non desinũt.Hñ loquẽdo quidẽ in fide vel conuersatione filios pariũt:sed eo bene viuendo nutrire nõ pñt:q̃to enim se libẽtius terrenis actib⁹ inserũt:tanto negligẽti⁹ eos quos generãt age

Proseliti q̃ dicãtur.

re terrena pmittūt. Et qr obduratis cordib⁹ viuūt: ipsos etiā quos generāt filios nulla pietate debiti amoris agnoscūt: vñ et h̄ de hypocritis dr. Et cum fue.fa.faci.eū fi.gehenne du.ꝗ̄ vos. Aug. ꝯ faustū. Hoc autem non qr circūcidebat dixit: sʒ qr eorū mores imitat a qb⁹ imitandis suos cohibuerat dicēs. Sup cathedram moysi ⁊c. In qb⁹ vbis vtrūqꝫ dʒ aduerti: ⁊ quātus honor delat⁹ sit doctrine moysi in cuius cathedra etiā mali sedentes: bona docere cogebātur: ⁊ inde fieret ꝓselit⁹ fili⁹ gehēne nō qdē vba legis audiēdo: sʒ eorum sectā sectādo. Propterea autem duplo ꝗ̄ illi: qr h̄ negligebat implere: qđ ꝓpria volūtate susceperat: nō ex iudeis natus: sed sponte iudeus factus. Hiero. Uel qr ante dū esset gētilis simplr errabat: ⁊ erat semel fili⁹ gehēnę. Uidēs magrorū vitia: et intelligens destruere eos opere qđ vbo docebāt reuertit ad vomitum suū et gētilis fact⁹ quasi puaricator maiori pena dign⁹ erat. Chry. super mat. Uel qr forte sub cultura idolorū constitut⁹: vel ꝓpter hoīes iustitiā seruabat: fact⁹ aūt iude⁹ malorū magrorū ꝓuocatus exemplo fiebat peior magistris. Chry. in hom. Cum eñ vtuosus fuerit magr discipulus imitat: cū autē fuerit mal⁹ supercedit. Fili⁹ aūt vocat gehēne quō fili⁹ pditiōis ⁊ fili⁹ hui⁹ seculi. Unusqsqꝫ eñ cui⁹ opa facit: hui⁹ fili⁹ appellat. Orige. Ex hoc aūt loco discimus: qm̄ ⁊ eorū q̄ in gehennā futuri sunt erit dr̄ia tormētoꝝ qñ alter est simplr fili⁹ gegēne: alter vo dupliciter. Sed ⁊ hoc videre opʒ: ⁊ si gñalr est fieri aliquē filiū gehenne: vtputa iudeū: aut gētilē: aut etiā specialiter vt per singulas species pctō:ū fiat qs filius gehēne: vt iust⁹ qdē fm numerū iustitiarū suarū augeat i gloria: peccator autē fm numerū pctōrū suorū multiplicetur in gehenna.

Filius gehenne qs dicat.

¶ Ue vobis duces ceci: q̄ dicitis quicūqꝫ iurauerit p tēplū nihil est: q̄ aūt iurauerit i auro tēpli debitor ē. Stulti et ceci: qd eñ mai⁹ est: aurū: an templū quod sanctificat aurꝫ? Et quicūqꝫ iurauerit i altari nihil est: q̄ aūt iurauerit in dono quod super illud est dʒ. Ceci. Quid eniꝫ mai⁹ est: donū: an altare qđ sanctificat donū? Qui ergo iurat in altari: iurat in eo ⁊ i oībus q̄ super illud sunt. Et qcūqꝫ iurauerit in tēplo: iurat in illo ⁊ in eo q̄ habitat i ipso. Et qui iurat in celo: iurat in throno dei ⁊ in eo qui sedet super ipsum.

¶ Hiero. Sicut i philacterijs ⁊ fimbrijs dilatatis opinio sanctitatis captabat gl̄iam: ⁊ p occasionē gl̄ie q̄rebāt lucra: sic alia traditionis fraude inuēta impietatis arguit trāsgressores. Si qs eñ in ꝯtētiōe seu in aliq̄ iurgio vel i cause ambiguo iurasset i tēplo ⁊ postea ꝯuict⁹ esset mēdaciꝫ: nō tenebat crīs re⁹. ⁊ h̄ ē qđ dic̄. Ue vo.du.ce.q̄ di. Quicūqꝫ iurauerit p tē.nihil est.q.d. Nihil dʒ. Si autem iurasset i auro ⁊ pecuniā q̄ in tēplo sacerdotib⁹ offerebat: statiʒ id in q̄ iurabat cogebat exoluere. vñ sequitur. Qui aūt iura.in au.tē.dʒ vel debitor est. Chry. sup mat. Tēpluꝫ qdē ad gl̄iam dei ꝑtinet ⁊ ad hoīm spūalē salutē. Aurū autē tēpli ⁊ si ad gloriam dei ꝑtineat: th̄ magis ad delectationē hoīm ⁊ ad vtilitatem sacerdotū offert. Pharisei ergo auꝝ quo ipsi delectabant: ⁊ dona quibus ipsi pascebantur sanctiora dicebant esse ꝗ̄ ipsum templum: vt homines pmptiores facerent ad offerenda dona ꝗ̄ ad preces fundendas in templo. vnde conuenienter reprehēdit eos dominus dicēs. Stulti ⁊ ceci. Quid enim maius est: aurum: an templuꝫ qđ sancti.au. Multi autē nunc xpia

ni sic insipiẽtes intelligũt. Ecce em̃ si aliqua cã fuerit: modicũ vr̃ facere q̃ iurat p deũ. Qui aũt iurat p euã‑geliũ: maius aliquid fecisse vr̃. Qui‑bus sic̃ dicendum est. Stulti z ceci. nam scripture propter deuz scripte sunt: non deus propter scripturas. Maior ergo est deus qui sanctificat euangelium: q̃ euangelium qd̃ san‑ctificatur ab eo. Hier. Rursus si qs iurasset in altari: periurij reum ne‑mo retinebat: si autẽ iurasset in do‑no vel in oblationib⁹: hoc est in ho‑stia vel in victimis in simila z ceteris que offerũtur deo super altare hoc studiosissime repetebant. Totũ au‑tem faciebant non ob dei timorem: sed ob diuitiarum cupiditatem. vñ sequitur. Et qui iura. in altari nihil est. Qui autẽ iurat in dono: qd̃ super illud est dz. Arguit enim eos domi‑nus z stultitie z fraudulentie: q̄ mul to maius sit altare q̃ hostie que san ctificantur ab altari. vnde sequitur. Ceci: quid enim maius est: donum: an altare qd̃ sanctificat donum? Gl. Et ne forte i tantã insaniã prorũpe rent vt dicerent aurũ sanctius esse templo: et donum altari: eos alia ra tione conuincit: quia videlicet iura mento quod fit per templum et al‑tare continet̃ iuramentũ qd̃ fit per aurũ vel p donũ. Et h̃ est qd̃ subdit. Qui ergo iurat in alta. iurat i eo z i oib⁹ q̃ sup illud sũt. Et q̃ iurauerit zc. Ori. Sic̃ qm̃ iudei cõsuetudinez habebãt p celũ iurare: ad reprehen‑sionẽ eorum subdit. Qui iurat in ce lo: iurat in throno dei z in eo qui se det sup ipm̃. Nõ ergo sicut arbitran tur: euadũt periculũ in eo q̄ nõ per deũ iurãt: sed p thronũ dei: scz celũ. Glo. Qui. n. p subiectã creaturaz iu rat: z p diuinitatẽ p̃sidẽtẽ creature iurat. Ori. Est aũt iuramentũ confir matio v̄bi de q̃ iurat̃. Iuramentum ħ intelligẽdũ est testimoniũ scriptu rarũ qd̃ p̄fert̃ ad cõfirmationẽ v̄bi qd̃ loquimur: vt sit q̃dẽ templuz dei scriptura diuina: aurũ aũt sensus in ea. Sicut autẽ aurũ qd̃ fuerit extra tẽplũ non est significatũ: sic ois sen‑sus q̃ fuerit diuinã scripturã: q̃uis admirabilis videatur nõ est sanct⁹: nõ ergo debemus ad cõfirmãdũ do ctrinaz nostros intellect⁹ assumere: nisi ostẽderim⁹ eos esse sanctos ex eo q̄ in scripturis ꝯtinent̃ diuinis. Altare aũt est hois cor: qd̃ p̄ncipale habet̃ in hoie. Uota aũt z dona que ponunt̃ sup altare est oẽ qd̃ superpo nit̃ cordi: vt orare: psallere: eleemo‑synas facere: ieiunare. Sanctũ ergo facit oẽ votũ hois cor ei⁹ ex quo vo tũ ei offert̃. Ideo nõ p̄ot honorabi‑li⁹ esse votũ q̃ cor hois ex quo trãs mittit̃ votũ. Si ergo ꝯscia hois nõ pugnat: fiduciã h̃z ad deũ: nõ ꝓpter dona: sed q: vt ita dicã: altare cor‑dis sui bñ ꝯstruxit. Tertiũ est vt di‑cam⁹ q̄ sup tẽplũ. i. sup oẽm scriptu rã: z sup altare. i. sup oẽ cor est intel‑lectus q̃dã q̃ dr̃ celũ. thron⁹ ipsi⁹ dr̃ dei: in quo est videre facie reuelata cũ venerit quod ꝑfectũ est facie ve‑ritatis. Hila. Adueniẽte etiam xp̄o: inutilẽ docet eẽ fiduciã legis: q: nõ in lege xp̄s: s; lex sanctificat̃ in xp̄o i quo veluti sedes thronusq3 sit posi‑tus: atq3 ita stulti ceciq3 sunt q̃ san‑ctificãte pretermisso sanctificata ve nerant̃. Aug. de q̃. euãge. Tẽplũ etiã z altare ipsum xp̄m intelligimus: au rũ z donũ laudes z sacrificia precũ: que in eo et p eũ offerimus. Nõ em̃ ille p hoc: s; ista p illuz sanctificant̃.

Ue vob̃ scribe et pharisei hypocrite: q̃ deciatis mẽtã: z anetũ: z cyminũ: z reliq̃stis q̃ grauiora sũt legis: iudiciũ et miam z fidẽ. Et hec opor‑tuit facere illa nõ omittere. Duces ceci excollantes culi cẽ: camelũ autẽ glutientes.

Chryso. in hom̃. Supra dominus dixerat q̄ ligabant grauiora onera z aliis imponebãt: que ipsi nec tan‑gere volebant. Hic autem rursus ostendit q̄ in paruis querentes di‑ligentia magna cõtemnebant. vnde dr̃. Ue vo. scri. z pha. hypo. qui deci.

Cupi‑ditas sa cerdo‑tum no tatur.

Iura‑me nti ratio.

Allego rica ex põ.

mentã ꝛ ane.ꝛ cymi.Hier.Pharisei enim qꝛ preceperat dñs propter ali moniaꝫ sacerdotũ ꝛ leuitarũ quoꝝ pars erat dñs:olim rerum offerri in téplo decimas:vt intellect⁹ mysti cos dimittamus hoc vñ habebant studij:vt q̃ vilia fuerẽt cõportarentur:cetera q̃ erãt maiora paruipendebant.vñ sequit̃.Et reli.q̃ grauio. sunt le.iud.ꝛ miseri.ꝛ fi.Ex hoc capitulo arguit eos auaritie:q̃ studio se ẽt viliũ olerũ decimas exigant:ꝛ iudicium in disceptatione negociorũ:miamq; in paupes ꝛ fidẽ in deũ q̃ magna sunt:pretermittãt.Chryſ. super mat.Uel qꝛ sacerdotes auaritia pleni si quis decimas alicuius rei minime non obtulisset corripiebãt eũ quasi magnuꝫ crimẽ fecisset. Si quis autẽ alterũ ledebat:aut in deũ peccabat:non curabant eũ corripe:de lucro aũt suo solliciti:et de gl'ia dei ac salute hoim negligentes.Seruare eñ iustitiam ꝛ facere miam ꝛ habere fidẽ ꝑpter suã gl'iaꝫ de⁹ mãdauit.Decimas aũt offerre ꝑpter vtilitatẽ sacerdotũ vt sacerdotes q̃dẽ ppl'o in spũalibus obsequant̃:ppl'i aũt in carnalibus sacerdotib⁹ subministrẽt:sic ꝛ mõ fit:qꝛ omnes de honore suo sunt solliciti. De honore autem dei nulli portiones etiã suas vigilãter defendunt: sed circa obsequiũ ecclesie curã impẽdere non attendunt.Si populus decimas non obtulerit:murmurãt omnes.si peccantem populum viderit:nemo murmurat contra eos. Sꝫ qꝛ scribarũ ꝛ phariseoruꝫ ad q̃s loquebat̃:q̃dã populares erãt non est incõgruũ vt aliã expositionẽ faciam⁹ ꝑpter eos q̃ decimas dabãt. nã q̃ accipit decimas:recte decimare dr̃:ꝛ qui dat.Scribe ergo ꝛ pharisei minimaꝝ q̃dẽ rerũ decimas offerebãt:ostẽdende religionis grã.In iudicijs autẽ erãt iniusti:in fratribus sine mia:i ꝟitate icreduli.Orige.Sꝫ qm̃ ꝯtigẽs erat vt audiẽtes q̃dã dñm ista loquẽtẽ.ꝯtẽnerẽt:minimarũ rerũ decimationẽ:sapiẽter addidit:et hic oportuit facere:hoc est iudicium misericordiã ꝛ fidem:ꝛ illa nõ omittere.i.decimationẽ mẽte:aneti et cymini.Remi.Ostendit q̃ppe dñs his ꝟbis:qm̄ oĩa ꝑcepta legis tã maxima q̃ minima sũt implenda.Redarguunt̃ aũt q̃ eleemosynas de fructib⁹ terre faciũt putãtes se minime posse peccare:quib⁹ nihil ꝓsunt eleemosyne nisi a pctis studeãt cessare.Hila.Et qꝛ minoris piculi eẽt decimationẽ oleris:q̃ beniuolentie offm̃ preterire: irridet eos ꝯhr dñs dicens.Duces ceci ex col.culi.came.aũt glu.Hier.Camelũ puto esse magnitudinẽ ꝑceptoꝝ iudiciũ misericordiã ꝛ fidẽ.Culicẽ decimationẽ mẽte:aneti:et cymini ꝛ reliquorũ olerũ viliũ.Hec aũt precepta dei q̃ magna sunt deuoramus atq; negligimus:ꝛ operationẽ religionis in paruis q̃ lucrũ habent:cũ diligentia demonstramus. Orige. Uel excollãtes culicẽ.i.expellentes a se minima delicta q̃ culices nomiat.Camelũ aũt glutiũt.i.cõmittentes maxima delicta q̃ noiat camelos:alalia valet tortuosa ꝛ grandia. Scribe aũt moral'r sunt q̃ ampli⁹ nihil estimãt positũ i scripturis q̃ simplex sermo demõstrat.pharisei autẽ sunt oẽs q̃ iustificãt semetipsos:et diuidũt se a ceteris dicentes.Noli mihi appropinquare:qm̃ mundus sum.Mẽta aũt ꝛ anetũ ꝛ cyminum ciboꝝ ꝯditure sũt:nõ ꝑncipales cibi.Sic i ꝯuersatioẽ nr̃a q̃dã sunt necessaria ad iustificationẽ:vt iudiciũ: misericordia ꝛ fides.Alia sunt etiã q̃si ꝯdientia act⁹ nr̃os:ꝛ suauiores eos faciẽtia vt abstinẽtia risus:ieiunium:flexio genuũ:ꝛ hmõi.Quõ aũt nõ estimant ceci q̃ nõ vidẽt:qm̃ nihil ꝓdest cautũ eẽ dispẽsatorẽ in reb⁹ minimis:cũ ꝑncipalia negligũt. Hos g̃ s̃mo pñs ꝯfundit:nõ q̃dẽ leuia ꝓhibẽs obseruare:sꝫ ꝑncipalia ꝑcipiens cauti⁹ custodire.Grego.j. mor.Uel aliter. Culex susurrando vulnerat:camel⁹ aũt sponte se ad suscipiẽda onera iclinat.Liquauerunt g̃ culicẽ iudei:q̃ seditiosum latronẽ dimitti petierũt.Camelũ ꝟo

Ritus nefariũ arguũtur.

Moralis expositio

glutiert:qꝛ eū q̄ ad suscipienda nr̄e mortalitatꝫ onera spōte descēderat extinguere clamādo conati sunt.

¶ Ue vobis scribe ꝛ phari/sei hypocrite:q̄ mūdatis qd̄ de foris ē calicis ꝛ papsidis: itus aūt pleni estis rapina ꝛ immūdicia. Pharisee cece: mūda pri⁹ qd̄ int⁹ est calicis ꝛ parapsidis:vt fiat ꝛ id qd̄ de foris est mundum.

¶ Hiero. Diuersis vbis eodē sensu quo supra arguit pharisеos simulationis ꝛ mendaciȷ̄:ꝙ aliud ostendāt hoib⁹ foris:aliud domi agant. vnde dr̄. Ue vo.scri.ꝛ pha.hypo.qui mūdatis qd̄ de foris ē cali.et para. Nō h̄ dicit ꝙ in calice et parapside eoꝝ supstitio moraret̄:sed qd̄ foris hoib⁹ ondere͞t sctitatē:qd̄ manifestū est ex eo qd̄ addidit dicēs. Int⁹ aūt ple.estis ra.ꝛ immū. Chry.sup mat. Uel h̄ dicit:qꝛ iudei quotiēs igressuri erāt i tēplū:aut sacrificia oblaturi:aut p dies festos seipos et vestimēta sua ꝛ vētisilia lauāt:ꝛ a peccatis nemo seipsum purgabat:cum de⁹ neqꝫ corpis mūdiciā laudet:neqꝫ sordes ꝯdēnet. Pone tn̄ ꝙ deus odit sordes corpoꝝ ꝛ vasoꝝ:que necesse est vt ipo vsu sordidentur:ꝗ̄to magis sordes ꝯscie horret:quam si volum⁹ seipp mūdā seruam⁹? Hila. Arguit ḡ eos q̄ iactantiā inutilis studiȷ̄ sequētes:vtilitatis perfecte ministeriū dereliquūt. Calicis nāqꝫ vsus interior est:q̄ si obsordue rit:qd̄ pficiet lot⁹ exterior?atqꝫ id interioris ꝯscie nitor est obtinēdus vt ea q̄ corpis sunt:forinsec⁹ abluātur.ꝛ id subdit. Pharisee cece:munda pri⁹ qd̄ itus est ca.ꝛ pa.vt fiat ꝛ id qd̄ de foris est mūdū. Chry.sup mat. Nō aūt h̄ dicit de sensibili calice aut parapside:sꝫ de itelligibili q̄ si nūꝗ̄ tetigerit aquā:mundus pōt eē apd̄ deū. Si aūt peccauerit ꝛ tota aq̄ pelagi ꝛ fluminum se lauerit:sordidus est ꝛ miser ante deum.

Sordes duplices.

Chry.in hom. Attēde aūt ꝙ vbi de decimis loq̄bat̄:ꝯuenienter dixit. Hec oportuit facere ꝛ illa nō omittere. Decima eñ eleemosyna q̄daꝫ est. Quid aūt nocet eł'ynā dare?nō tn̄ h̄ dixit sicut legalē obseruationē inducēs. Hic aūt vbi de purgationib⁹ ꝛ imūdiciȷ̄s disputat:nō addit h̄ addit:sꝫ ondit ꝙ de necessitate ad interiorē mūdiciā exterior seq̄t̄:qd̄ q̄dē ex̄ calicis ꝛ parapsidis corpus vocās:qd̄ aūt est itus aiam. Orige. Hic sermo nos instruit vt festinemus esse iusti.nō appere. Qui eñ studet vt appareat iustus:que a foris sunt mundat:ꝛ q̄ vident̄ curat:corꝫ aūt ꝛ ꝯscia negligit. Qui autem studet ea q̄ intus sunt.i.cogitationes mundare:ꝯn̄s est vt ēt ea q̄ a foris sunt faciat mūda. Sed omnes falsi dogmatis pfessores calices sunt a foris quasi mūdati pter spēm religionis quam simulāt:abint⁹ autē pleni rapina ꝛ simulatione:dum rapiūt hoies ad errorē. Calix etiā est vas ad potum:parapsis ad cibum. Ois ḡ sermo p quē potamur spiritualiter vel ois narratio p quā nutrimur vasa sunt potus ꝛ cibi. Qui ergo studēt cōpositū pferre sermonem:magis ꝗ̄ salutari sensu replētū:calix ei⁹ a foris mūdatus est:ab intus aūt sordib⁹ vanitatis impletus. Sed ꝛ lr̄e legis ꝛ pphetarū calices spūalis pot⁹ ꝛ parapsides necessariarū escarū sunt. Scribe q̄dē ꝛ pharisei studēt sensum exteriorē mūdū demōstrare:discipli aūt xp̄i sensum spūalē mundare festinant.

Decia est eleemosyna.

¶ Ue vob̄ scribe ꝛ pharisei hypocrite:qꝛ siles estꝭ sepulchris dealbatis:q̄ a foris parēt hoib⁹ speciosa:intus vo plena sunt ossib⁹ mortuoꝝ ꝛ oi spurcitia. Sic et vos a foris q̄dē apparetis hoib⁹ iusti:intus autē pleni estis hypocrisi ꝛ iniquitate.

¶ Orige. Sicut hr̄ supius:itus pleni rapina

ni rapina ꝛ intēperātia sil'r hic pleni sunt hypocrisi ꝛ iniqtate: q̄ cōparant ossib⁹ mortuoꝝ ꝛ imūditie vniuerse. vñ dicit. Ue vo. scri. ꝛ pha. hypo. q̄ siles estis sepulchris dealbatis. Chry. sup mat. Merito q̄dē iustoꝝ corpa tēpla dñi: q: aia i corpe iusti dñat: sicut de⁹ i tēplo. vl' q: ipe de⁹ i corpib⁹ habitat iustis. Corpa aūt pctōꝝ sepulchra dñr mortuoꝝ: q: aia mortua ē i corpe pctōris. nec eñ viuēs putāda ē: q̄ nihil viuū aut spūale agit in corpe. Hiero. Sepulchra aūt forinsec⁹ leuigata sunt calce ꝛ ornata marmorib⁹ i auro: coloribusq; distinctis: int⁹ aūt plena sunt ossib⁹ mortuoꝝ. vñ dr. Que apparēt hoib⁹ speciosa: it⁹ aūt plena sunt ossib⁹ mortuoꝝ ꝛ oi spurcitia. Sic āt ꝛ puersi magrī q̄ alia docēt: ꝛ alia faciūt: mūditiā habitu vestis: ꝛ vboꝝ hūilitate demōstrāt: intus aūt pleni sunt oi spurcitia ꝛ auaritia ꝛ libidine. ꝛ h̄ manifeste exp̄mit iferēs. Sic ꝛ vos a foris q̄dē appa. ho. iusti: itus aūt pleni estis hypocrisi ꝛ iniquitate. Ori. Ois eñ iustitia simulata mortua est q̄ pp̄t deū nō fit: magis aūt neq; iustitia est: sicut mortu⁹ hō nō ē hō. Et sicut mimi q̄ psonas suscipiūt aliorum: et nō sunt ipi q̄s simulāt. Tāta g̃ sunt ossa i eis ꝛ imūditie: q̄ta bōa simulāt ex malo affectu. Uidēt aūt a foris iusti corā hoib⁹: nō eis q̄s scriptura appellat deos: s; corā eis qui sicut hoies moriunt. Grego. xxvj. mora. Ante districtū vo iudicē excusationē iō de ignorantia hr̄e non pñt: q: dū añ oculos hoim oēm modū sctitatis oñdūt: ipi sibi sunt testimonio: q: bñ viuere nō ignorant. Chry. sup mat. Dic autē hypocrita si bonū ē eē malū: vt q̄d nō vis apꝑere q̄d vis eē? Nā q̄ turpe ē appere: turpi⁹ ē eē: q̄d āt formosuz ē appere: formosi⁹ est eē. Ergo aut esto q̄d appares: aut apparere q̄d es.

Notula pulchra.

¶ Ue vob' scribe ꝛ pharisei hypocrite: q̄ edificatis sepulchra pphāꝝ: ꝛ ornat' monumēta iustoꝝ: ꝛ dicit'. Si fuissem⁹ i dieb⁹ patrū nroꝝ: nō essem⁹ socij eoꝝ i sanguie pphetaꝝ. Itaq; testioniō estis vobismetipis: q: filij estis eorū q̄ prophetas occiderunt.

¶ Hier. Prudentissimo syllogismo arguit eos eē filios homicidarum: dū xp̄i opiniōe bonitatis ꝛ glorie in pp̄lo edificāt sepulchra pphaꝝ: q̄s maiores eorū iterfecerūt. Et hoc ē q̄d dicit. Ue vo. scri. ꝛ pha. hypo. qui edificatis sepulchra pphārum ꝛ ornatis monumēta iustorū. Ori. Non satis rōnabil'r comminari dr aduersus eos q̄ edificant sepulchra pphārū: q̄tū eñ ad h̄ laudabile aliq̄d faciebāt. quō g̃ erāt digni suscipe ve? Chry. i hom. Nō g̃ eos incusat: q̄n sepulchra edificāt: sed intentioni eorū detrahit: cū q̄ edificabāt: q̄n non pp̄ter honorē eorū q̄ occisi fuerant: s; sicut pōpā sibi statuentes in occisionib⁹ illorū: ꝛ formidantes: ne forte tpe procedente sepulchris destructis: tabescat tante audacie memoria. Chry. sup mat. Uel q: dicebant apud se. Si bñ fecerim⁹ paupibus: nō multi vidēt: ꝛ p̄ tpe vidēt. Nōne g̃ meli⁹ edificia facimus q̄ oēs aspiciūt: nō solū i h̄ tpe: s; ēt in posterū. O insipiens hō q̄d tibi prodest post mortē istā memoria: si vbi es torqueris: ꝛ vbi nō es laudaris? Dū autez iudeos castigat domin⁹: xp̄ianos docet: nā si ad illos solos dixisset h̄ dicta fuissent tm̄: nō ēt scripta: nūc āt ꝛ dicta sunt pp̄ter illos: ꝛ scripta p̄pter istos. Si g̃ iuxta alia bona fecerit hō edificia sancta: additamentuz est bonis opib⁹. si autē sine aliis bonis opib⁹: passio est glorie secl'aris. Nō enim gaudēt martyres qñ ex illis pecunijs honorant in q̄bus pauperes plorāt. Semp ēt iudei p̄teritorū sctōrū cultores fuerūt ꝛ p̄ntiū contēptores: magis autem et persecutores. Non enim sustinētes increpationes pphārū suorū: psequebantur eos ꝛ occidebāt: postea vero nas

Bñ ascte vite eterna memoria.

scentes filij itelligebāt culpas patrū suoꝝ: ⁊ iō q̄si de morte innocentiū pphaꝝ dolētes edificabāt memorias eoꝝ. Et ipi tñ silr ꝯsequebāt: ⁊ iterficiebāt suos pphas icrepātes eos ppter pctā sua. ⁊ iō subdit. Et dicitis. Si fuissem⁹ in dieb⁹ patrū nostroꝝ: nō essem⁹ socij eoꝝ in sanguine prophaꝝ. Hiero. Hoc aūt etsi sermone nō dicant: ope loquunt: ex eo ꝙ ambitiose ⁊ magnifice edificant memorias occisoꝝ. Chry. sup mat. Qualia ergo cogitabāt i corde: talia loquebāt ⁊ fctis. Naturalē aūt ꝯsuetudinē oim malorū hoim hic xp̄s exponit: qꝛ alter alterius culpā cito intelligit: suam autē difficile. Nō eñ in cā alterius tranquillū hȝ cor: in sua ꝓo turbatū. In cā ḡ alteri⁹ de facili possum⁹ oēs iusti iudices esse. Ille aūt vere iustus ⁊ sapiēs est qui sibijpi iudex fieri pōt. Sequit. Itaqꝫ testimonio estis vobismetipis: quia filij estis eoꝝ q pphas occiderūt. Chry. in ho. Qualis aūt est incusatio filium eē homicide cū q nō cōicat menti p̄ris? ptȝ ꝙ nulla. vñ manifestū ē ꝙ ppē h̄ dicit: qꝛ occulte insinuat malitie silitudinē. Chry. sup mat. Testimonia enim sunt de filiis mores parentū. si eñ pr̄ fuerit bon⁹ ⁊ mr̄ mala: aut ecōuerso. filij iterdū p̄rē sequunt: iterdū mr̄ē. Si aūt ambo fuerint equales: fit qdē aliqñ vt de bonis parētib⁹ mali exeāt filij: aut ecōuerso: sed raro. Sic eñ hoc est: sicut cum extra regulam nature nascit homo: aut sex digitos hñs: aut oculos nō habēs. Orige. Sed ⁊ i ppheticis dictis narratio ꝺm historiā est corp⁹ spūalis aūt sensus est aīa. Sepulchra ipe lr̄e scripturaꝝ ⁊ libri. Qui ergo solā historiā attēdunt corpa pphetaꝝ colunt in lr̄is posita q̄si i qbusdā sepulchris. ⁊ dicuntur pharisei. i. precisi: quasi aiam prophetaꝝ precidentes a corpore.

Cōparatio nature ⁊ gr̄e.

¶ Et vos iplete mēsurā patrū vestroꝝ. Serpētes genimia viperaꝝ: quō fugietis a iudicio gehenne? Iō dico vobis. Ecce ego mitto ad vos pphas ⁊ sapiētes ⁊ scribas: ⁊ ex illis occidetꝭ ⁊ crucifigetis: ⁊ ex eis flagellabitis i synagogis vestr̄is: ⁊ psequimini ꝺ ciuitate i ciuitatē vt vēiat super vos oīs sanguis iust⁹ q effusus est sup terrā a sanguie abel iusti vsqꝫ ad sāguinem zacharie filij barachie: quē occidistis īter tēplū ⁊ altare. Amē dico vobis: veniēt hec oia sup gñationem istā.

¶ Chry. in ho. Qꝛ dixerat ꝯ phariseos ⁊ scribas ꝙ filij essēt eoꝝ q occiderūt pphetas: nūc māifestat ꝙ in malitia eis siles erāt: ⁊ ꝙ fictio erat hoc ꝙ dicebāt: ꝙ nō cōicassēt opib⁹ eoꝝ si fuissent i tpe illo. Et ideo ꝺt. Et vos implete mesurā pa. vr̄oꝝ. Nō qdē hoc ꝺt q̄si iniungēs: sed q̄si predicens qꝺ futurū erat. Chry. sup mat. Prophetizat eñ illis futurū eē vt sicut p̄res eoꝝ interfecerūt prophetas: sic ⁊ ipsi interficerēt xp̄m et apostolos ⁊ ceteros sctōs: vtputa si cōtra aliquē litiges aduersarium: dicis illi: fac mihi qꝺ es facturus. non iubes vt faciat: sed oñdis te intelligere qꝺ cogitat facere. Et quidē ꝙ tum ad veritatē excesserunt mensuram patrū suoꝝ. Illi eñ hoies occiderūt: isti deū crucifixerunt. Sed qꝛ volūtate sua descēdit in mortē: non imputat illis sue mortis pctm̄: ipu tat aūt illis mortē aplor̄ū ceteroꝝꝙ sctōꝝ. Et iō dicit. Implete: ⁊ non superimplete. Nā benigni ⁊ iusti iudicis est suas iniurias contēnere: et aliorum iniurias vindicare. Ori. Implēt ēt mēsurā p̄rūe iniqtatis: p hoc ipm ꝙ nō credūt in xp̄m. Cā aūt incredulitatis fuit: qm̄ semp aīm suū dederūt circa historias corporales nihil spūale in eis volentes intelligere. Hila. Qꝛ ḡ mēsurā p̄rūe volun

Generosi viri argumētum.

talis iplebũtur:nõ ꝛ serpẽtes ꝛ vipina gñatio sunt.vñ sequit̃.Serpẽtes ge nimina vipaꝝ quõ fugietis a iudi∕ cio gehẽne?Hiero.Hoc ipm ꝛ ioan nes baptista dixerat.Sicut ẽ de vi peris inqt nascũt̃ vipe:sic de homi cidis pr̃ibus vos nati estis homici de.Chry.sup mat.Genimina aũt vi peraꝝ dicunt̃:qm̃ talis est viperarũ natura vt filij rũpant vterũ mr̃is:ꝛ sic pcedãt:sic ꝛ iudei semꝑ parẽtes ꝯdẽnãt:reprehendẽtes eorũ facta. Dicit autẽ.Quõ fugietis a iudicio gehẽne? Nunqd sepulchra sancto∕ rũ edificantes?Sed prim⁹ gradus pietatis est sanctitatẽ diligere:deīn de sanctos:sine cã eĩn iustos hono∕ rat q̃ iustitiã sp̃nit.Non pñt sancti amici esse illoꝝ qb⁹ de⁹ est inimic⁹: an forsitan nomẽ vacuũ vos libera bit:qꝛ videmini eẽ in pp̃lo dei:pu∕ to aũt ꝙ meli⁹ est inimic⁹ apert⁹ q̃ amic⁹ falsus.sic ꝛ apud deũ odibi∕ lior est q̃ seruũ dei se dicit:ꝛ manda ta diaboli facit.apud deũ qdẽ q̃ ho minẽ occidere disponit:anteq̃ occi dat:homicida habet̃. Uolũtas eĩn est q̃ aut remunerat̃ ꝑ bono:aut cõ dẽnat̃ ꝑ malo:opa autẽ testimonia sunt volũtatis.Nõ ergo q̃rit deus opa ꝑpter se vt sciat quõ iudicet: sed propter alios vt oẽs intelligãt: qꝛ iustus est deus.Prouidet autem de⁹ occasioni peccandi malis:nõ vt peccare faciat:sed vt peccatorẽ ostẽ dat:ꝛ bonis ꝓbet occasionẽ:ꝑ quaꝫ ostẽdãt ꝓpositũ volũtatis sue. Sic ergo ꝛ scribis ꝛ phariseis dedit oc casionẽ ondẽdi volũtatẽ suã.vñ cõ∕ cludit.iõ ecce ego mitto ad vos ꝓ∕ phetas ꝛ sapiẽtes ꝛ scribas.Hil̃.i. ap̃los q̃ ꝺ futuro prenũciatiõe ꝓphe sũt xp̃i:agnitiõe sapiẽtes: de legis ĩtelligẽtia:scribe. Hier.Uel obser∕ ua iuxta ap̃lm scribentẽ ad corin∕ thios:varia dona esse discipulorũ xp̃i:alios ꝓphetas q̃ vẽtura predi∕ cãt:alios sapiẽtes q̃ nouerũt qñ de∕ bẽt ꝓferre sermonẽ:alios scribas in lege doctissimos:ex qb⁹ lapida∕ tus est stephan⁹:paulus occisus:pe trus crucifix⁹:flagellati in actibus

Uaria dona grãrũ.

ap̃loꝝ discipuli:ꝛ psecuti sunt eos de ciuitate in ciuitatẽ: expellentes de iudea vt ad gentiũ pp̃los trans∕ migrarent.Orig.Uel scribe q̃ mit∕ tunt̃ a xp̃o sunt ſm euãgeliũ quos ꝛ sp̃us viuificat ꝛ litera nõ occidit: sicut litera legis:quã sequẽtes ĩ va∕ nas superstitiones incurrũt.Sim∕ plex aũt euangelij narratio sufficit ad salutẽ.Scribe aũt legis scribas noui testamẽti adhuc ꝑ detractio∕ nem flagellant in synagogis suis: sed ꝛ heretici q̃ sunt sp̃uales phari sei:linguis suis christianos flagel∕ lant ꝛ psequunt̃ de ciuitate in ciui∕ tatem: interdum corporaliter : ali∕ quando autẽ spiritualiter volẽtes eos expellere:q̃si de ꝓpria ciuitate legis ꝛ prophetarũ et euangelij in aliud euangeliũ.Chry.super Mat. Deinde vt ostẽdat qm̃ nõ impugne hoc faciunt ineffabilẽ eis ex his ti morẽ incutit.vñ subdit̃.Ut veniat sup vos oĩs sanguis ꝛc.Rab.Jd est oĩs debita vltio ꝑ effuso sanguine iustorũ.Hier.De abel qdẽ nulla est ambiguitas qn is sit quẽ chain fra∕ ter occiderit.Justus aũt non solum ex dñi nũc sententia:sed ex genesis testimonio cõprobatur:vbi accepta eius a deo narrant̃ munera.Queri mus aũt qs fuerit iste zacharias fi∕ lius barachie:qꝛ multos legim⁹ za charias:ꝛ ne libera nobis tribuere tur erroris facultas .additum est. Quem occidistis inter templũ ꝛ al tare.Aliũ zachariam filiũ barachie dicunt qui in.xij.prophetis vndeci mus est:patrisq; in eo nomen cõsen tit:sed vbi occisus sit inter templũ ꝛ altare scriptura nõ loquitur:ma∕ xime cum temporibus eius vix rui ne templi fuerint.Aliũ zachariam patrem ioannis intelligi volunt. Orig.Uenit enim ad nos traditio talis:quasi sit aliquis locus in tem plo:vbi virginibus quidẽ licet ado rare deum:ex parte autẽ eaꝝ thorũ virilem non permittebantur in eo consistere.Maria autem postq̃ ge∕ nuit saluatorem ingrediẽs ad orã∕ dũ stetit in illo virginũ loco:phibẽ

Notã∕ da ver∕ ba.

tibus aūt eis q̄ nouerant eam iā fi-
liū genuisse. zacharias dixit qm̄ di-
gna est virginū loco: cum adhuc sit
virgo. Ergo q̄si manifestissime ad-
uersus legē agentē occiderūt eū in
ter templū et altare viri gn̄ationis
illi⁹: ⁊ sic verū est v̄bū x̄pi qđ dixit
ad p̄ntes: quez occidistis. Hie. Hoc
tn̄: qr de scripturis non hʒ autori-
tatem: eadē facilitate cōtēnit̄ q̄ pro
batur. Alij istū volunt esse zachariā
qui occisus sit a ioas rege inde iter
templum ⁊ altare. i. in atrio tēpli.
Sed obseruādum q̄ ille zacharias
non fuit filius barachie: sed ioiade
sacerdotis. Sed barachias in lin-
gua nr̄a b̄ndicēs deū dr̄: et sacerdo
tis ioiade iustitia hebreo noie de-
mōstrat̄. In euāgelio v̄o quo vtunt̄
nazarei: p̄ filio barachie filiū ioia-
de scriptū repim⁹. Re. Querēdū est
āt quō vsq̄ ad sanguinē zacharie di
xerit: cū plurimorū sctōrū sanguis
postea fuit effusus? Soluit̄ aūt sic.
Abel pastor ouium in cāpo fuit oc-
cisus: zacharias fuit sacerdos ⁊ in
atrio templi interfectus. Ideo dn̄s
hos duos cōmemorat: qm̄ per hos
oēs sctī martyres designant̄ laica-
lis. s. ⁊ sacerdotalis ordinis. Chry.
i ho. Abel ēt ꝯmemorauit: ostēdēs
qm̄ ex inuidia essent x̄pm ⁊ discipu
los eius occisuri. zacharie aūt mē-
tionē fecit: qm̄ duplex p̄sūptio fuit
in ei⁹ occisiōe. nō em̄ solū in sanctū
hoiem facta est: sed ⁊ in loco sctō.
Orig. zacharias ēt interp̄tatur me-
moria dei. Ois ergo q̄ memoriā dei
disperdere festinat: in eis q̄s scan-
dalizat: zacharie sanguinē videtur
effundere filiū barachie. Per bene-
dictionē enim dei: memores sum⁹
dei. Ab ipsis ēt memoria interficit̄
dei: qn̄ ⁊ tēplū dei a lasciuis corrū-
pitur: ⁊ altare ei⁹ p̄ negligentiā ora
tionū sordidaꝝ sordidat̄. Abel aūt
luct⁹ iterp̄tat̄. Qui ergo nō recipit
qđ scriptū est. Bti q̄ lugent: sangui-
nē effundit abel: hoc ē v̄itatē luct⁹
salutaris. Effundūt etiā aliq̄ v̄itatē
scripturaꝝ: q̄si sanguinē earum: qr
ois scriptura nisi s̄m veritatē itelli

gatur: mortua est. Chrys. in ho. Et
vt in omnē excusationē illis adime
ret: ne dicerent: qm̄ ad gentes eos
misisti: p̄pter hoc scādalizati sum⁹
p̄dixerat q̄ ad eos essent mittendi
discipuli. ⁊ iō de vltiōe eoꝝ subdit̄.
Amen dico vobis: venient hec oia
sup̄ gn̄ationē istā. Glo. Nō hos tm̄
p̄sentes dicit: sed oēm generationē
p̄cedentē ⁊ futurā: qr oēs vna ciui-
tas sunt: ⁊ vnū corpus diaboli. Hie
ro. Regula aūt scripturaꝝ est duas
generatiōes bonoꝝ ⁊ maloꝝ nosse:
De gn̄atione bonoꝝ dicit̄. Genera
tio iustorum benedicetur. de malis
vero in p̄nti loco generatio vipera
rū. Ergo ⁊ isti qr similia sicut chain
⁊ ioas cōtra ap̄los gesserūt: de vna
generatione esse referunt̄. Chry. in
ho. Uel al̄r. qr gehenne pena quam
eis cōminat⁹ fuerat tardabat. Cō-
minat̄ etiam eis p̄ntia mala cum di
cit. Ueniēt hec oia sup̄ generationē
istam. Chry. sup̄ mat. Sicut em̄ om
nia bona q̄ in singulis gn̄ationibus
a constitutione mundi omnes san-
cti merebant̄: illis nouissimis sunt
donata qui receperunt x̄pm: sic oia
mala q̄ in singulis generationibus
a cōstitutiōe mundi pati meruerūt
oēs iniqui sup̄ nouissimos iudeos
venerūt: qr x̄pm repulerūt. Aut ita
sicut ois iustitia p̄cedētiū sctōrū im
mo oim sctōꝝ tm̄ mereri nō potuit
q̄tū gr̄e datū ē hoib⁹ i x̄po: sic oim
pctā impiorū tantū malum mereri
nō potuerūt: q̄tū venit sup̄ iudeos
vt corporalia paterent̄: qualia pas-
si sunt a romanis: ⁊ sic postmodum
oēs gn̄atiōes eorū vsq̄ in finē secu
li p̄ijcerētur a deo: ⁊ ludibriū fierēt
gētib⁹ vniuersis. Quid enim peius
pōt fieri q̄ filiū cū mia ⁊ humilitate
venientē nō suscipere: sʒ tali mō in-
terficere. Uel ita: ois gens vel ciui
tas nō stati cū peccauerit punit eā
deus: sed expectat p̄ multas gene-
rationes. qn̄ aūt placuerit deo pde
re ciuitatem illā aut gentē videtur
oim generationū p̄cedentium pctā
reddere illis: qm̄ que oēs mereba-
mur: hec sola passa; sic ⁊ generatio

Regula sacre scripture.

Impietas iudeorū.

iudeorū pro patrib⁹ suis videt͛ puͣnita. Uere aūt nō ꝑ illis: sed pro se cōdēnati sunt. Chry. in ho. Qui em̄ multos iā peccātes vidit ⁊ incorrectus pmāsit: eadē rursus vel grauiora faciēs: maiori est pene obnoxi⁹.

¶ Hierusalē hierusalē q̄ occidis prophetas ⁊ lapidas eos q̄ ad te missi sunt: qͦtiēs volui cōgregare filios tuos queadmodū gallina cōgregat pullos suos sub alas: ⁊ noluisti? Ecce relinquet͛ vobis dom⁹ vestra deserta. Dico eñ vobis nō me videbitis āmodo donec dicatis. Benedictus q̄ venit in noīe dn̄i.

¶ Chry. in ho. Post p̄dicta ad ciuitatem ꝯuertit dn̄s sermonē: ex hoc erudire volens auditores. vñ dicit. Hierl'z hierl'm. Hec aūt duplicatio miserētis est: ⁊ valde diligētis. Hiero. Hierl'm aūt nō saxa ⁊ edificia ciuitatis: sed habitatores vocat: quā pr̄is plāgit affectu. Chry. sup mat. Preuidens ruinā ciuitatis illius ⁊ plagā: que a romanis superuētura erat: recordabat͛ quidē sanguinis sctōrū suorū: qui effusus erat ab illis ⁊ postmodū effundēdus. vñ addit. Que occidis prophetas: ⁊ lapidas eos q̄ ad te missi sunt. Missum ad te esaiam occidisti: ⁊ seruū meū hieremiā lapidasti. Ezechielem tractum per lapides excerebrasti: quō saluaberis: q̄ ad te medicū nō venire pmittis? ⁊ nō dixit. Occidisti aut lapidasti: sed occidis ⁊ lapidas. i. q̄si hoc propriā ⁊ naturalē consuetudinem habes vt occidas ⁊ lapides sctōs. Eadē em̄ fecit apl'is q̄ fecerat aliqñ pphetis. Chry. in ho. Deinde cū vocasset eam: ⁊ abolabiles ei⁹ occisiōes dixisset: q̄si se excusando dixit subdēs. Quotiēs volui cōgregare filios tuos. q. d. neqꝫ predictis occisiōibus me a tua beniuolētia auertisti: sꝫ volui te mihi adiū gere: nō semel aut bis: sꝫ ml'totiēs. Magnitudinē aūt amoris sub similitudine galline ondit. Aug. de q̄. euā. Hoc em̄ gen⁹ aiantis magnū affectū in filios hꝫ: ita vt eoꝝ infirmitate affecta ifirmet͛ ⁊ ipsa. Et qđ difficile i ceteris aiantib⁹ inuenies: aliis suis filios ꝓtegens cōtra miluū pugnat: sic ⁊ mr̄ nr̄a dei sapiētia: ꝑ carnis susceptōe; ifirmata quodā mō: fm illud apl'i. Qđ ifirmū est dei: forti⁹ est hoib⁹. ꝓtegit infirmitatē nostram ⁊ resistit diabolo ne nos rapiat. Orig. Filios āt hierl'm dt fm qđ dicim⁹ sp ciuiū successores p̄cedētiū filios. Dicit aūt. Quotiēs volui. cū sit manifestū semel eū docuisse in corpe iudeos. Semp eni; xp̄s p̄ns fuit ⁊ in moyse ⁊ in pphetis ⁊ in angelis ministrātib⁹ saluti hūane per singulas gn̄ationes. Siquis aūt nō fuerit cōgregatus ab eo: iudicabit͛ q̄si noluerit cōgregari. Raba. Cessent igit͛ heretici xp̄o principiū ex virgine dare: omittāt aliū legis ⁊ pphetarū deū p̄dicare. Augu. in enchiridiō. Ubi est autē illa oīpotentia q̄ in celo et in terra oia quecūqꝫ voluit fecit. si colligere filios hierusalem voluit ⁊ non fecit? An non potius illa quidem filios tuos ab ipso colligi noluit: sed ea quoqꝫ nolente: filios eius collegit ipse quos voluit. Chry. in ho. Deinde cōminatur penam quam semper formidauerunt. s. ciuitatis ⁊ templi euersionē dicēs. Ecce relinquet͛ vobis domus vestra deserta. Chry. super mat. Sicut em̄ corpus aia recedēte pri⁹ quidē frigescit: deide putrescit ⁊ soluitur: sic ⁊ tēplū nostrū dei spū recedēte prius seditiōibus et indisciplinatiōe replebit͛: deinde veniet ad ruinā. Orige. Semp etiā eis q̄ noluerunt cōgregari sub alis ei⁹ cōminatur xp̄s. Ecce relinquet͛ vobis dom⁹ vr̄a deserta. i. aia ⁊ corpus. Sꝫ ⁊ si q̄s ex vobis noluerit cōgregari sub alis xp̄i: ex tpe illo ex q̄ ꝯgregationē refugit actu magis q̄ corpe: nō videbit pulchritudinē verbi: dōec penitēs a ꝓposito malo di

Gallice natura

Tropologia pl'chra.

eat: bñdict⁹ q̃ venit ĩ noĩe dñi. Tūc eñi verbū dei bñdictū venit sup cor hoĩs: qñ fuerit qs ꝯuersus ad deū. vñ seqˀit. Dico eñi vobis: nõ me videbitis ammō donec dicatis. Bñdictus q̃ venit ĩ noĩe dñi. Hier. q. d. Nisi penitẽtiã egerit ꝛ ꝯfessi fueritis ipз eẽ me: de q̃ pphete cecinerūt filiū oĩpotẽtis pr̃is: faciẽ meã nõ videbit. Habẽt ergo iudei statutū sibi tp̄s penitẽtie. Cõfiteant bñdictū q̃ venit ĩ noĩe dñi. ꝛ xp̄i ora ꝯspiciẽt. Chry. in ho. Uel alr̃. per occulte secūdū aduẽtū significauit: qñ tūc oĩno eū adorabūt. Qd ãt dicit ammō ad tp̄s crucis refert. ¶ Cap. xxiiij.

Et egressus Jesus de tẽplo ibat. Et accesserūt ad eum discipli ei⁹: vt ostẽderẽt ei edificationes tẽpli. Ipse ãt rñdẽs dixit illis. Uidetis h oĩa? Amen dico vobis: nõ relinquet hic lapis super lapidẽ qui nõ destruat.

¶ Orig. Postq̄ oĩa q̃ sup hierusalẽ ventura erãt xp̄s pdixit: exijt de tẽplo q̃ ꝯseruauerat tẽplū ne caderet dõec fuit ĩ eo. vñ dr̃. Et egres. iesus de tẽplo ibat. Sз ꝛ vnusq̃sq cū sit tẽplū dei pp̄ter spm̃ dei inhabitãtẽ ĩ se: ipse sit cã sue desertiõis vt egrediat ab eo xp̄s. Seq̃t. Et accessert ad eū discipuli ei⁹: vt oñderẽt edificatiões tẽpli. Dignū est videre qño ostẽdūt ei structuras tẽpli: q̃si nūq̄ viderit tẽplū. Ad qd rñdendū est q cū xp̄s pphetizasset super⁹ ruinaз tẽpli futurã: audiẽtes discipli mirati sūt talẽ ac tãtã tẽpli structurã ad nihilū redigẽdã: pp̄terea oñdūt ei vt flecterẽt eū ad miam loci illi⁹ ne faceret qd fuerat cõminat⁹. Sз ꝛ cū sit hūane nature admirabilis ꝯstructio facta vcз tẽplū dei: discipuli ceter iqs sc̃i ẽt mõ mirãda opa dei erga figmentū hūanū cõfitentes: ante cõspectū xp̄i intercedūt: ne deserat genus hūanuз propter peccata

Questio euãgelica.

ipsorū. Sequitur. Ipse aūt rñdens dixit eis. Uidetis hec oĩa? Amẽ dico vobis nõ relinquet hic lapis sup lapidẽ qui nõ destruat. Rab. Iuxta historiam manifestus est sensus: q: xlij. anno post passionẽ dñi: sub Uespasiano ꝛ Tyto romanis p̃ncipib⁹ ciuitas euersa ẽ cū tẽplo. Remi. Diuinit⁹ aūt pcuratū ẽ vt reuelata iã luce grẽ: tẽplū cum suis cerimonijs tolleret: ne forte aliqs puul⁹ in fide dū videret oĩa illa q̃ a dño fuerãt instituta ꝛ a pphetis sctĩficata adhuc pmanere: paulatĩ recedẽdo a synceritate fidei: ad carnalẽ iudaismum trãsiret. Chry. i ho. Sed qualr̃ verū est q nõ mãsit lapis sup lapidẽ. Uel eñi desolationẽ ei⁹ oñdẽs oĩmodã hoc dixit: vel sm̃ illū locū vbi erat: sunt eñi eius ptes vsq ad fundamẽta destructe. Cū his ꝛ illud dicã: qm̃ ex his q̃ facta sunt: et de reliqs opз credere q peribūt perfecte. Hiero. Mystice aūt recedẽte dño de tẽplo: oĩa legis edificia ꝛ cõpositio mãdatorū ita destructa est vt nihil a iudeis possit impleri: ꝛ capite sublato vniuersa inter se mẽbra cõpugnẽt. Orige. Ois etiã hõ qui suscipiẽs in se verbū dei tẽplū est: si post peccatū adhuc seruat ex parte vestigia fidei et religionis templū est ex parte destructum ꝛ ex parte consistẽs. Qui aūt postq̄ peccauerit curã sui non habet paulatim minuitur donec ad plenum recedat a deo viuẽte: ꝛ sic nõ relinquet lapis sup lapidẽ mãdatorū dei q̃ non destruatur.

Allegoria p̃chia.

¶ Sedẽte aūt eo sup mõtẽ oliueti: accesserūt ad eū discipli secreto dicẽtes. Dic nobis qñ hec erūt: ꝛ qd signū aduent⁹ tui: ꝛ cõsummationis seclĩ? Et rñdẽs iesus dixit eis. Uidete ne qs vos seducat. Multi eñi veniẽt in noĩe meo dicentes ego sum christ⁹: et multos seducent.

¶Remi. Perseuerans dñs in itinere peruenit ad montē oliueti: et quibusdam discipulis in via ostendētib⁹ et laudantibus edificationē tēpli: ipse palā predixerat oīa esse destruenda: idcirco cū peruenisset ad montē oliueti: accesserūt ad eum interrogātes. vnde dr. Sedente aūt eo super montem oliueti. Chry. Propter hoc aūt secreto accesserūt: quia de magnis erāt interrogaturi. Etenim cupiebant discere diem aduētus eius: qr vehementer desiderabant gloriam eius videre. Hiero. Et interrogant tria. primo quo tpe hierlm destruēda sit dicentes. Dic nobis quando hec erūt? scdo quo tpe xp̄s ventur⁹ sit. vn̄ dicunt. Et quod signū aduentus tui: tertio q̄ tpe consummatio seculi sit futura. vn̄ dicūt. Et cōsummationis seculi. Chry. Lucas autē ait vnā esse interrogationē q̄ est de hierosolyma: q̄si estimātib⁹ discipulis tunc futurū esse xp̄i aduentū et finē mundi: qn̄ hierosolyma destrueretur. Marcus aūt ait non oēs eos de cōsummatione hierosolyme: sed petrum: iacobū: ioannē: et andreā: q̄si liberius et securius xp̄o loquentes. Orig. Puto aūt montem oliueti mysterium esse ecclesie que ex gentib⁹ est. Re. Mons aūt oliueti nō habet infructuosas arbores: sed oliueta quibus lumen nutritur ad fugandas tenebras: et quib⁹ fessis requies infirmis salus prestatur. Sedens autem dñs supra mōtē oliueti cōtra tēplū: de ruina ipsi⁹ et excidio iudaice gentis disputat vt etiā ipso situ corporis monstret: qr quietus manens in ecclesia impiorū supbiā condēnat. Orige. Agricola eñi residēs in monte oliueti: verbum dei est in ecclesia confirmatum: christus. s. qui semper oleastri ramos inserit in bonam oliuam patrū. Qui aūt habent fiduciā ante xp̄m: discere volunt signum aduentus xp̄i et consummationis seculi. Est autē duplex aduentus verbi in anima. Primus quidē stulta predicatio de xp̄o: qn̄ pdicam⁹ christuz natum et crucifixum. Scd̄s autez aduentus est in viris pfectis: de quibus dicitur. Sapientiā loquimur inter perfectos. et huic scd̄o aduētu adiungit consummatio seculi in viro perfecto cui mūd⁹ crucifixus est. Hila. Et qr tria a discipulis q̄sita sunt: distinctis et tēporibus et intelligentie significationib⁹ separātur. Rn̄detur ergo prio de ciuitatis occasu: et qn̄ cōfirmatur veritate doctrine: ne quis fallax ignorantib⁹ possit obrepere. vn̄ sequitur. Et respondens iesus dixit eis. Uidete ne quis vos seducat. Multi eñi venièt in nomine meo dicentes. Ego sum xp̄s. Chrys. Neqz enim de hierosolyme destructione: neqz de scd̄o aduentu rn̄dit statim: sed de malis qb⁹ statim obuiandum erat. Hiero. Unus aūt eorū de quibus loquitur fuit symon magus: quem in actib⁹ apostolorū legimus qui se magnam dicebat esse virtutem: hic quoqz inter cetera in suis voluminibus scripta dimittēs. Ego sum sermo dei: ego oīpotens: ego oīa dei. Sed et ioānes apostolus in epistola sua loquit. Audistis qr antichristus vēturus est: nunc autez antixp̄i multi sunt. Ego reor oēs heresiarchas antichristos esse: et sub nomine christi ea docere: que cōtraria sunt xp̄o: nec mirū si aliquos ab his videam⁹ seduci: cuz dominus dixerit. Et multos seducent. Orig. Multi autē sunt qui seducūtur: qr larga est porta que ducit ad perditionez: et multi sunt qui intrant per eā. Hoc autē solum sufficit ad cognoscendum seductionem antichristorum qui dicūt. Ego sum christus. qd̄ nunq̄ legitur christus dixisse. Sufficiebant enim ad credēdum q̄ ipse est christus opera dei: et sermo quem docebat: et virtus ipsius. Omnis etiā sermo q̄ profitetur expositionem scripturarum scd̄m fidem earū et nō habet veritatez antichristus est: veritas enim christ⁹ est: et simulata veritas antichrist⁹. Sed et omnes virtutes inuenimus esse christū: et omnes simulatas virtutes antichristum: qm̄ oēs species boni quascunqz habet christ⁹ in se in veri

Trina interrogatio discipulorum.

Aduentus duplex.

Snia de antichristo

tate ad edificationē hominum:oēs eas habet diabol⁹ in specie ad seductiones sanctorꝝ.Op⁹ ergo ē nobis deo auxiliatore:ne quis nos seducat vel sermo vel virtus.Malū em̄ inuenire aliquem ꝑm mores vite errantem.Multo autem peius arbitror esse non ꝑm verissimam regulā scripturarum sentire.

¶ Audituri em̄ estis ꝓlia et opiniōes preliorū:videte ne turbemini.Opȝ em̄ hec fieri sȝ nōdū stati est finis.Cōsurget em̄ gēs in gentē:ꝛ regnū i regnū:ꝛ erūt pestilētie ꝛ fames:ꝛ terremotus per loca. Hec āt oīa initia sūt doloꝝ.

¶ Aug.ad esichiū.Interrogātibus discipulis ea dn̄s rn̄dit q̄ iā ex illo tpe fuerāt secutura:siue de excidio hierl'm vn̄ orta est ipsius interrogatiōis occasio:siue de aduentu suo ꝑ ecclesiā in q̄ vsqȝ ad finē venire non cessat.in suis em̄ veniens agnoscit̄: dū eius quotidie mēbra nascuntur: siue de ipso fine in quo apparebit viuos iudicaturus ꝛ mortuos.Cum itaqȝ signa dicat que ad ista tria pertinent:quod eorū triū signorum ad aliqd horū referēdum sit diligenter ꝯsiderandū est:ne forte qd pertinet ad vnū referendū putem⁹ ad alterꝝ. Chry.Hic aūt loquit̄ de prelijs que hierosolymis erāt futura cuȝ dicit. Audituri em̄ estis ꝓlia ꝛ opiniōes ꝓlioꝝ.Orig.Qui audit ipsas voces q̄ fiunt in ꝓlijs:audit ꝓlia:q̄ autē de ꝓlijs longe gestis audit:opiniones vel rumores audit ꝓliorū.Chryſ.in ho.Qꝛ v̄o ꝑ hoc turbari ēt discipl'i poterāt.iō subdit.Uidete ne turbemini.De ide qꝛ estimabāt post illud bellū quo hierl'm destrueret̄:statim finē mundi esse venturꝝ:eos in vera opiniōe stabilit.dicēs.Opȝ em̄ hec fieri:sed nōdū statim est finis.Hier. i.nō putemus diē instare iudicij:sȝ in tēpus aliud reseruari:cui⁹ signū ꝑspicue in cōsequētibus ponit̄.Cōsurget em̄ gens in gentem ꝛ regnū in regnum.Raba.Uel admonentur apl'i ne his aduenientib⁹ terreant̄ vt hierosolymā iudeāqȝ deserāt:qꝛ non stati finis:sed in quadragesimū annū desolatio ꝓuincie:vltimumqȝ vrbis ꝛ tēpli seqtur excidiū:de qb⁹ subdit̄.Cōsurget em̄ gēs in gentem: ꝛ regnū in regnū.Cōstat āt hic acerbissimos dolores quib⁹ oīs vastata est ꝓuincia ad literā cōtigisse.Chry. in ho.Deinde vt ostēdat qm̄ et ipse ꝓliabit̄ ꝯ iudeos:nō solū bella prenunciat:sed ꝛ plagas diuinitus illatas.vn̄ subdit.Et erunt pestilētie et fames et terremotus ꝑ loca.Raba. Notandū qꝛ in hoc quod dicit.Consurget gēs in gentez:ostēdit̄ perturbatio hoim.Erūt pestilētie:ecce inequalitas corporū.Erit fames:ecce sterilitas terre.Terremotus per loca:ecce respectus ire desup.Chryſ. in ho.Et nō simpl'r hec fient ꝑm cōsuetudinē antea in hoibus existentē:sed ex ira que erit desup.Et propter hoc non simpl'r dixit ea esse vētura neqȝ repente:sed cū quadam significatiōe.vn̄ subdit.Hec autē oīa sunt initia doloꝝ.i.iudaicorū malorū.Orig.Ul' al'r.Sicut egrotāt corpora an̄ mortē:sic necesse est an̄ corruptionem mūdi:vt quasi languens terra freqūētius terra motibus conquassetur.Aer etiā vim mortiferam cōcipiēs pestilens fiat:et vitalis virtus terre deficiēs:suffocet fructus. Consequēs aūt est vt ꝓpter inopiā ciborū in auaritiā ꝛ bella hoīes excitent̄:sȝ qꝛ īsurrectiōes ꝛ lites interdum fiunt propter auaritiam:interdū autē ꝓpter cōcupiscētias ꝓncipat⁹ ꝛ gloriā vanā:adhuc profundiorē dabit aliqs cām eorum q̄ ante finē mūdi sunt vētura.Sicut em̄ aduentus xp̄i in pluribꝰ gētibus diuina virtute fecit pacē:sic ꝯn̄s est vt ꝓpter abūdantiam iniq̄tatis refrigueret charitas multorum:ꝛ iō derelinquerit illos de⁹ et xp̄s ei⁹:iterū fieri ꝓlia dū nō ꝓhibent̄ a sanctitate operationes seminatrices belloꝝ:sȝ ꝛ aduersarie virtutes:dū nō vertantur a

Signa triplicia.

Signa finis mundi

sanctis:⁊ a christo absq prohibitio ne operabunt in cordibus hoim:vt excitent gentē aduersus gentē:⁊ re gnū aduersus regnum. Si aūt sicut qbusdā placet:⁊ fames ⁊ pestilētie ab angelis sathane fiūt:hi ēt tūc in ualescēt ab aduersis ꝟtutib⁹ qñ nō fuerint sales terre ⁊ lux mūdi xpi di scipli:destruētes q̄ ex demonū ma litia seminant. Et aliqñ qdē in istis fames ⁊ pestilētie fiebāt ꝓpter pec cata:qs orōnes sanctoꝝ soluebāt. Vñ aūt p loca:nō ei isimul vult de⁹ pdere hūnū gen⁹:sed indicans per partes:dat pnīe locū. Si autē inci piētib⁹ hmōi malis:nō fuerit facta correptio:pficient ad peius. vñ se quit. Hec aūt oia initia sunt doloꝝ generaliū.s.in vniuerso mūdo:⁊ eo rum qui secuturi sunt aduersus im pios vt in dolorib⁹ acutissimis cru cientur. Hiero. Mystice autē videt regnū ꝯtra regnū ꝯsurgere:⁊ pesti lētia eoꝝ q̄rū s̄mo serpit vt cācer:⁊ fames audiēdi verbū dei:⁊ commo tio vniuerse terre:et a vera fide se paratio in hereticis magis intelli gi:q ꝯtra seinuicē dimicātes:eccle sie victoriā faciūt. Orige. Opʒ autē hec fieri anteq̄ videam⁹ perfectio nē sapientie q̄ est in xpo:sed non sta tim erit finis quē q̄rimus. pacific⁹ enim finis longe est ab hoibus istis. Hiero. Qd aūt dixit. Hec oia initia sunt doloꝝ:melius transfert pturi tionū:vt quasi ꝯcept⁹ qdā aduētus antichristi non partus intelligatur.

Tropologia.

Tūc tradēt vos in tribulatione:⁊ occidēt vos:⁊ eritis odio oib⁹ gētib⁹ ꝓpter nomē meū. Et tūc scandalizabūtur multi ⁊ inuicē tradēt:⁊ odio habebūt inuicē. Et multi pseudo pphe surgēt:⁊ seducēt multos:⁊ qm̄ abundauit iniqtas:refrigescet charitas mltoꝝ. Qui āt pseuerauerit vsqz in finē:h saluus erit. Et pdicabit hoc euāgeliū regni in vniuerso orbe in testimoniū oib⁹ gētibus:⁊ tūc veniet ꝯsūmatio.

Rab. Quo merito hierosolymis ac puincie iudeorum vniuerse:tot irrogāda fuerint aduersa dñs ma nifestat subdēs. Tūc tradēt vos ⁊c. Chry. in ho. Vel aliter. Qz discipli audiētes ea q̄ de hierosolyma pdi cebantur:sic dispositi erant vt extra turbationē essent quasi de alia pe na audiētes:sibi vero psp̄era super uentura sperabant:q̄ aduenire val de desiderabāt:propter hoc eis gra uia pnunciat in sollicitudinem eos statuens:⁊ pri⁹ qdē iusserat eos vi gilare ꝯ deceptiones seductorum: nūc aūt tyrānoꝝ violētiā eis pdicit dicēs. Tūc tra. vos in trib. ⁊ oc. vos Oppor:tunc.n.coꝝ mala iterposuit mitigationem hñtia a cōib⁹ malis: nec solū ita eos ꝯsolat⁹ est:sed ostē dendo tribulatiōis cām:adiūgens q ꝓpter nomē ei⁹ hec essent passu ri. vñ sequit. Et eri.odi.oi.ho.p.no. meū. Orige. Sʒ qño etiā in vltimis ptib⁹ terre ꝯmorātib⁹ gētib⁹ odio habet ppls xpi:nisi forte ⁊ hic ali qs dicat ꝓpter exaggerationē po sitū oib⁹ p mltis. sʒ ⁊ h̄ qd dt. Tunc tradēt vos hʒ qōnem. Nā ⁊ priusq̄ hec fierēt traditi sunt xpiani in tri bulatiōes:sʒ aliqs rn̄debit:qm̄ tunc maxime tradent xpiani in tribula tiones queadmodū vnq̄. Amāt eñ q in calamitatib⁹ sunt:cās earū di scutiētes inuenire aliqd qd loquan tur. Cōseqns ergo est vt q̄si derelin quētib⁹ hoib⁹ deorū culturā ꝓpter mltitudinē xpianoꝝ dicāt fieri bel la:fames:⁊ pestilentias:sed ⁊ terre mot⁹ cām dicerēt xpianos:propter qd ⁊ persecutiōes passe sunt eccle. Chry. in ho. Postq̄ aūt iam duplex preliū posuit.s.quod est a seductori bus ⁊ qd est ab inimicis:ꝯñter ter tiū preliū ponit:qd est a falsis fratri bus. vnde subdit. Et tunc scan.mul. ⁊ inui.tra.⁊ odio ha.inuicem. Vide

Qd soluitur.

aūt & paulum hec plorantē & dicentem. Foris pugne: int⁹ timores. Et alibi: Pericula in falsis fratribus. De qb⁹ alibi dicit. Tales sunt pseudo apl'i oparij subdoli. vñ & hic subditur. Et mul. pseu.pro.fur. & sedu. multos. Remi. Imminēte em̄ captiuitate hierusalem: multi insurrexerunt xp̄ianos se esse dicētes: & multos seduxerūt quos paul⁹ nominat falsos frēs: Joannes ṽo antixp̄os. Hila. Ut nicolaus vnus ex septem diaconib⁹ fuit: q̄ multos mētita veritate puertit. Chry. in ho. Deinde q̄d his difficili⁹ est ostēdit: q2 tales pseudo pphete nullā mitigationē a charitate accipiēt. vñ seq̄r. Et qm̄ abū. ini. re. cha. multo. Remi. i. vera dilectio erga deū & primū. Nā q̄to magis ab vnoquoq3 iniq̄tas suscipitur: tāto magis in corde ipsi⁹ ardor charitatis extinguit. Hiero. Considerandū aūt q̄ non negauit omniū minuendam esse charitatē: sed multoꝶ. Nā in apl'is & coꝶ silib⁹ pmāsura est charitas: de qua paul⁹ d̄t. Quis nos sepabit a charitate xp̄i? ppter q̄d & hic subdit. Qui aūt per se. vsq3 in fi. hic sal. erit. Remi. Usq3 in finē dicit: vsq3 ad terminum vite sue: q̄ em̄ vsq3 ad terminū vite sue i ɔfessione nois xp̄i perseuerauerit: & in charitate salu⁹ fact⁹ est. Chry. in ho. Deinde ne dicerēt: q̄liter ergo iter tot mala viuem⁹? q̄d pl⁹ est pmittit. q̄ nō solū viuerēt: sed etiā vbiq3 docerent. vñ subdit. Et p̄di. h̄ euā. reg. in vni. orbe. Remi. Q2 enim nouerat dn̄s corda discipuloꝶ ɔtristanda esse de excidio hierusalem & pditione sue gētis: hoc solatio ɔsolatur eos: q̄ multo plures credituri erāt de gētib⁹ q̄ de iudeis pirēt. Chrys. in ho. Quod aūt & añ captionem hierosolyme vbiq3 p̄dicatū est euāgeliū: audi quod ait paulus. In omnē terrā exiuit sonus coꝶ. Et vidēs eū a hierusalē ad hispaniā currentē. Si aūt vn⁹ tātā portionē accepit excogita: reliq̄ quāta operati sunt. Uñ & q̄busdā scribēs de euāgelio dicit: q̄ fructificat & crescit in oi creatura q̄ sub celo est. Hoc aūt est maximū signū virtutis xp̄i: q̄ i. xxx. annis vel parū ampli⁹ euāgelij sermo fines orbis terraꝶ impleuit. Q̄uis aūt euāgeliū vbiq3 p̄dicatū fuerit: nō tñ oēs crediderūt. ppter q̄d subdit. In testi. om. gentib⁹. i. in accusationē his q̄ nō crediderit. Qui em̄ crediderūt: testabunt aduersus eos q̄ nō crediderūt & condēnabūt eos. Cōuenienter aūt postq̄ p̄dicatū est euāgeliū p orbē terraꝶ tunc hierosolyma perijt. vñ seq̄r. Et tūc veɔsummatio. i. finis hierosolymoꝶ. Qui em̄ viderunt xp̄i virtutē vbiq3 refulgētē: & in breui tpe orbē terrarū supgressā: quā veniā h̄re debuerunt in ingratitudine pmanentes? Remi. Pōt aūt & totus loc⁹ iste referri ad cōsummationē seculi. Tūc em̄ plurimi scandalizabunt recedētes a fide: videntes multitudinē & diuitias maloꝶ & miracula antixp̄i & ɔsocios psequētur: & antixp̄s mittet pseudo pphetas q̄ seducēt multos: & abūdabit iniq̄tas: qm̄ numerus maloꝶ augebitur: & refrigescet charitas: qm̄ nūer⁹ bonoꝶ minuet. Hier. Signū etiā dn̄ici aduēt⁹ est in toto orbe euāgeliū p̄dicari: vt nullus sit excusabilis. Orige. Q̄d autē d̄r. Eritis odio oib⁹ hoib⁹ ppter nomen meū: sic saluare q̄s poterit: q2 nūc q̄dē in vnū ɔsenserūt oēs gētes aduersus xp̄ianos. Cū aūt ɔtigerit q̄ xp̄s p̄dixit: tūc fiēt persecutiones iā nō ex pte sicut añ: s3 gñaliter vbiq3 aduersus pplm̄ dei. Aug. ad esichi. Sed q̄ putāt hoc q̄d dicit. Predicabit euāgeliū regni in vniuerso orbe: p ipsos apl'os factum esse: nō ita esse certis documentis probatū est. Sunt em̄ in aphrica barbare innumerabiles gētes: in quib⁹ nōdū p̄dicatū esse euangeliū ex his q̄ ducunt inde captiui adiscere i prōptu est. Neq3 tñ vllo mō recte dici pōt istos ad pmissionē dei non pertinere. Nō em̄ romanos solum: sed oēs gētes dn̄s semini abrahe iurādo pmisit. In quib⁹ ergo gentib⁹ nōdū est ecclesia: oportet q̄ sit: nō vt oēs

Labor pauli notat.

Euāgeliū mūdi oib⁹ p̄dicatum.

qui ibi fuerint credant: quõ.n. et illud implebit. Eritis odio oib⁹ gētibus ppter nomē meū: nisi in oibus gētib⁹ sint: ꝛ q oderint: ꝛ quos oderint. Non est igit ab aplis pdicatio ista cõpleta qn adhuc sunt gentes: in qb⁹ nõdū cepit impleri. q aūt dixit aplis. In oēm terrā exiuit son⁹ eorū. q̄uis locutio sit preteriti tpis: verbis tn̄ qd futurum erat dixit. nõ qd iā factū atq̧ cõpletū: sicut ꝛ ipse ppheta quo vsus est teste fructificare ꝛ crescere dixit euāgeliū i vniuerso mūdo: vt ita significaret: vsq̧ quo crescendo esset venturum. Si ergo latet qn euangelio vniuersus orbis implebit: proculdubio latet qn finis erit: ante quippe nõ erit. Orig. Cū ergo ois gēs audiuerit euāgelii pdicationē: tūc erit secli finis: ꝛ hoc est qd sequit. Et tūc erit cõsummatio. Multe em̄ nõ solū barbaroꝝ: sꝫ etiā nr̄arū gētiū nõdū audierūt xp̄ianitatis v̄bū. Gre. Utrūq̧ aūt dictoꝝ verum esse pōt: si tn̄ diuerso mō diffusio pdicationis euāgelii intelligatur. Si em̄ intelligat q̄tū ad fructū predicationis: q est vt in singulis gētib⁹ fūdetur eccl̄a credētiū in xp̄m. vt Augustin⁹ ei pōit: est signū qd opꝫ pcedere an finē mūdi: nõ tn̄ pcessit an destructionē hierosolyme. Si aūt itelligat q̄tū ad famā pdicationis: sic an finē hierosolyme fuit cõpletū: discipulis xp̄i p q̄tuor mūdi ptes dispersis. Unde hiero. dicit. Non puto aliquā remāsisse gētē que christi nomē ignoret: ꝛ q̄q̄ nõ habuit predicatorem: tn̄ ex vicinis gētib⁹ opinionē fidei non pōt ignorare. Orig. Moraliter aūt q visur⁹ est sꝫ v̄bū dei aduētū gl̄iosum illū i aiaꝫ suā: necesse est vt sm mensurā pfectus sui insidias ea d̄rūs opatiōib⁹ patiat q̄si magn⁹ athleta: et xp̄s in eo ab oib⁹ odiat: nõ tm̄ a gētib⁹ sm carnē q̄tū a gētibus spūaliū nequitiarū: sed ꝛ i qōnibus pauci erūt veritatē pleni⁹ attingētes. Plures aūt scādalizabunt et cadēt ab ea pditores ꝛ accusatores alterutrū ppter dissensionē dogmatū veritatis: q cā fiet vt odiant se inuicē. Multi etiā erāt nõ sane tradētes de futuris sermonem: et quõ nõ opꝫ interpretantes pphetas quos pseudo prophetas dicit: seducētes multos ꝛ feruentē dilectionē q pri⁹ fuerat in simplicitate fidei refrigescere facient: sed q potuerit manere in apostolice traditionis proposito: ipse saluabit. ꝛ sic pdicatū euāgeliū in aies oim erit in testimoniū oib⁹ gentibus. i. oibus cogitationib⁹ incredulis animarum.

Tropologica expositio.

¶ Cū ergo videritis abominationē desolationis q dicta ē a daniele ppheta stātē i loco scto: qui legit intelligat. Tūc q i iudea sunt fugiāt ad mōtes: ꝛ q in tecto nõ descēdāt tollere aliqd de domo sua: et q i agro nõ reuertat tollere tunicā suā. Ue āt pgnātib⁹ ꝛ nutriētib⁹ in illis diebus. Orate āt vt nõ fiat fuga vestra hyeme vl sabbato. Erit enim tūc tribulatio magna: qualis nõ fuit ab initio mūdi vsq̧ mō: neq̧ fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi nõ fieret salua ois caro: sꝫ ppt electos breuiabūt dies illi.

¶ Chry. in ho. Cū supra occulte insinuauit hierosolyme finē: nūc idem manifeste ostēdit: pphetiā inducēs q destructionē iudeorū credere facit. vñ dicit. Cū ergo vide. abo. deso. q di. ē a daniele ppha stā. in lo. san. q le. intelligat. Hiero. Hoc aūt qd dictū est. Qui legit intelligat: ponit vt ad intelligētiā mysticā puocemur. Legim⁹ āt i daniele h mō. Et i dimidio hebdomad. auferet sacrificiū et libamina: ꝛ i tēplo desolationū abominatio erit vsq̧ ad cõsumatõeꝫ tpis: ꝛ cõsummatio dabit sup solitudinē: Augu. ad esic. Lucas quidē vt ostenderet tūc factā fuisse abominatiōeꝫ

Cõcordia euangelioꝝ.

desolationis: q a daniele pdicta est quādo expugnata est hierl'm: codez loco hec dñi verba cōmemorat. Cū videritis circūdari ab exercitu hierusalē: tūc scitote qꝛ appropinquauit desolatio eius. Chry. in ho. Uñ abominationē desolatiōis vr̄ mihi exercituz dicere: quo. s. desolata est ciuitas sctā hierl'm. Hiero. Aut pōt intelligi de imagine cesaris: quā pilat⁹ posuit in tēplo: aut de hadriani equestri statua: q in ipso sctā sanctoꝝ loco stetit vsq̄ i pñtē diē. Abominatio eñ f3 veterē scripturā idolū nūcupatur: ꝛ iccirco additur desolatiōis qꝛ in desolato templo atq̄ deserto idolū positū sit. Chry. i ho. Uel qꝛ ille qui desolauit ciuitatē et templū: statuā intus posuit. Ut aūt discāt: quoniā viuētibus quibusdaz eorū: hec aūt propter hoc dicit. Cū videritis. Ex quo admirare xp̄i virtutē: et discipulorū fortitudinē: qui in talibus tēporib⁹ predicabant: in quibus oia iudaica impugnabātur. Apostoli aūt ex iudeis existētes leges introduxerūt nouas aduersus romanos tunc dñantes: infinita milia iudeorū ceperūt romani et duodecim viros nō supauerunt nudos et inermes. Qꝛ vero multoties contigerat in grauib⁹ prelijs iudeos restauratos fuisse: sicut tpibus sennacherib ꝛ antiochi: ne aliqs suspicet tale aliquid futurū: suis fugienduz esse precepit cum subdit. Tunc qui in iu. sunt fu. ad mō. Remi. Hec eñ oia imminente desolatione hierl'm cōstat fuisse ipleta. appropinquāte nāq̄ rōano exercitu: oēs xp̄iani q i puincia erāt: sicut historia eccl'iastica refert: diuino miraculo moniti lōgius recesserūt: trāseūtes iordanē venerūt i pellā ciuitatē: ꝛ ibi sub tutela agrippe regis: cui⁹ mētio in actib⁹ aploꝝ fit: aliquāto tpe māserūt: ipse aūt agrippa cum parte iudeorū3 que sibi obtēperabat romano subdit⁹ erat iperio. Chry. in ho. Deinde ostēdēs ineuitabilia mala futura esse iudeis: ꝛ infinitā calamitatē subdit. Et q in tecto est: nō descen. tol. ali. de do. sua. Eligibili⁹ eñ erat nudo corpore saluari: qꝫ intrare domū: vt tolleret vestimētū et occidi: pp qđ ꝛ de eo q est i agro subdit. Et qui in agro est nō reuer. tol. tu. suā. Si eñ q i ciuitate sūt fugiūt multomagis q foris sūt: nō opꝫ ad ciuitatē refugere. et quidem pecunias cōtēnere facile est: ꝛ prouidere sibi in vestimētis non difficile: q autē a natura sunt qualiter aliquis fugiet. Qualiter eñ pgnās fiet leuis ad fugā: aut lactās poterit eum quē peperit deserere: ꝓpter qđ subdit. Ue autē preg. ꝛ nu. in il. diebus. His quidē qꝛ pigriores sunt: ꝛ quia facile fugere non possunt onere cōceptiōis grauate: his aūt qꝛ detinētur vinculo cōpassionis filiorū ꝛ nō pñt simul saluare eos quos lactāt. Orige. Uel quoniā nō erit tunc tp̄s miserēdi: neq̄ sup pregnantes: neq̄ super lactātes: neq̄ super infantes earum: et quasi ad iudeos loquēs: arbitrabantur in sabbato nō oportere ambulare viam amplius qꝫ est sabbati iter. subdit. Orate autem vt non fiat fuga ve. hye. vel sabbato. Hiero. Qꝛ. s. in altero duritia frigoris prohibet ad solitudines pergere et in mōtib⁹ desertis latitare: in altero aūt trāsgressio legis est si fugere voluerint: aut mors imminēs si remāserint. Chry. in ho. Uide aūt qm̄ aduersus iudeos est hic sermo. nō eñ apl'i sabbatū erāt obseruaturi: neq̄ ibi māsuri: cuz vespasianus hoc egit: etem̄ plures eorū iā pmortui erant. Si aūt aliquis remāserat in alijs partibus orbis terrarū: tūc conuersabatur. propter quid autez orādū eē dixerit subdit. Erit eñ tribula. mag. que nō fu. ab ini. mū. vsq̄ mo. ne. fiet. Augu. ad esichium. apud lucā sic legit. Erit aūt pressura magna super terrā: ꝛ ira populo huic: et cadēt in ore gladij: ꝛ captiui ducentur in oēs gētes. Nā et ioseph⁹ qui iudaicā scripsit historiam talia mala dicit illi pplo tūc accidisse: vt vix credibilia videātur. vñ non immerito dictū est talē tribulationem

Intellect⁹ vbo rum.

nec fuisse a creatnre initio:nec fu- turā:sȝ ⁊ si tpe antixp̄i talis aut ma ior forsitan erit:intelligenduȝ est de illo pplo dictuȝ:ꝙ eis talis amplius futura nō erit.Si.n.antixp̄m illi pri mitus et p̄cipue recepturi sunt:fa- cturus est tūc idē ppls tribulatio- nē potius ꝙ̄ passurus.Chry.in hom. Interrogo aūt iudeos vn̄ tā intole rabilis ira diuinitus venit sup eos oibus q̄ ante facte sunt difficilior.nā manifestū est qm̄ ꝑpter crucis ma- nifestationē:sȝ adhuc ostēdit ipsos grauiori pena fuisse dignos in hoc qd dr.Et nisi breuiati fuissent dies illi:non fieret salua oīs caro.Ac si dicat.Si amplius durasset preliū ro- manorū aduersus ciuitatē:vniuer- si perissent iudei.Omneȝ enim car- nem iudaicā dicit:⁊ qui foris ⁊ qui intus erāt:nō eni solū eos qui in iu dea erāt impugnabāt romani:sed et eos q̄ vbiq̧ dispersi erāt persequē- bantur.Augu.ad esichium.Quidam autem conuenienter mihi intellexis se videntur mala ipsa significata no mina dierū:sicut sunt dicti dies ma li i aliis scripture diuine locis.Ne- q̧ eni dies ipsi mali sunt:sed ea que fiunt in eis.ipsa.n.dicta sunt breuia ri:vt deo tolerantiā donante minus sentirentur:ac sic q̄ magna essent fie rēt breuia.Chry.in hom.Ne vero iu- dei dicerent qm̄ ꝑpter p̄dicationeȝ et discipulos xp̄i hec mala euene- runt:ostendit ꝙ nisi illi eēnt:radici tus perissent.vn̄ subdit.Sȝ ppt ele. bra.di.illi.Aug.ad esichium.Non.n. debemus ābigere qm̄ euersa est hieru salem fuisse in illo pplo electos dei q̄ ex circuncisione crediderant:siue fuerāt credituri electi ante ꝯstōneȝ mūdi:ꝑpter q̄s breuiarent dies il- li vt tolerabilia mala fierēt.Nō au- tē desunt q̄ existimāt ita breuiores dies illos futuros:ꝙ cursu solis ce leriore breuient:sicut fuit longior dies orante iesu naue.Hiero.Nec recordantur illius scripti.Ordina- tione tua perseuerat dies:sȝ iuxta tēporū qualitatē.i.abbreuiatos nō mēsura:sȝ numero:ne tēporū mora

concutiatur credentiū fides.Aug. ad esichiū.Nō tn̄ putemus hebdo- madas Danielis:vel propter dierum breuiationes fuisse turbatas:vel il- lo iā tempore non fuisse cōpletas:sȝ in fine tēporū esse cōplendas.Aper tissime eniȝ lucas testatur danielis ꝓphiaȝ tūc fuisse ꝯpletā qn̄ euersa est hierlm.Chryso.in hom.Intende aūt spūsscti dispersationē:qm̄ nihil horū scripsit ioānes:vt non videret ex ipsa eorum q̄ facta sunt historia scribere:etenī post captionē hierlm vixit multo tēpore.Sȝ q̄ ante mor- tui sunt et nihil horū viderunt ipsi scribūt:vt vndiq̧ fulgeat prenūcia- tionis virtus.Hila.Uel aliter.To- tū indiciū aduētus futuri dn̄s ponit dicēs.Cū vi.abo.⁊c.De antixp̄i eni tēporibus h̄ locutus est ꝓpha.abomi- natio ex eo dicta est:ꝙ aduersus deū veniēs honorē dei sibi vēdicet: desolatiōis aūt abominatio:q² bel- lis ⁊ cedibus terrā desolaturus sit atq̧ ob ida iudeis susceptus loco sctificatiōis instituit:vt vbi sctōruȝ precibus deus inuocabatur:illuc ab infidelibus receptus dei honore ve- nerabilis sit:et q² primus iste iudeo- rū error erit:vt q̄ veritatē respue- rūt:suscipiāt falsitatem:iudeam de- seri monet ⁊ trāsfugere in montes: ne admixtione plebis illius anti- xp̄o credituri vis aut cōtagio affe- rat.Qd aūt ait.Et q̄ i te.sunt nō des. tol.ali.de do.sua.sic intelligit.Te- ctū est domus fastigiū ⁊ habitationis totius excelsa perfectio.Qui igitur in cōsummatiōe domus sue.i.in cor- dis sui perfectiōne constiterit:rege neratiōe spiritus noui celsus nō de- scendere in humiliora rerū secula- riū cupiditate debebit.Et q̄ i agro erit:non re.tol.tuni.suā.s.positus in operatiōe p̄cepti nō ad curas pristi- nas reuertat:ob q̄s veterū ex inde peccaminū q̄bus antea contegebat erit tunicā relaturus.Augu.ad esi- chiū.In tribulationibus eni caue dū est ne q̄sꝙ̄ deuictus ad carnalē vitam de spūali sublimitate descēdat:aut qui p̄cesserat in anteriora se exten-

Notula pulchra.

Nota verba.

dens:deficiedo in posterio:a respiciat. Hila. qd aut dr. Ve pregnan. et nu. in il. dic. nõ de fetarũ onere dñz admonuisse credẽdũ est:sʒ animarũ pctis repletarũ õndisse grauitatem φ neqʒ in tecto posite:neqʒ in agro manẽtes reposite ire tẽpestatem vitare possint:illis qʒ ve erit q nutriẽtur. Infirmitatẽ em aiarũ q ad cognitionẽ dei tanq̃ lacte educant in his ostendit:ꝛ iccirco ve ipsis erit: qꝛ ad fugiendũ antixp̃m graues et ad sustinẽdũ imperite:nec pctã effugierũt:nec cibũ veri panis acceperũt. Augu. de v. d. Vel pgnãs est qui res alienas cõcupiscit:nutriẽs est q iam rapuit qd cõcupiuerat:istis em ve erit i die iudicij:φ aũt dñs dixit. Orate autem vt nõ fi. fu. ve. hye. vel sab. Aug. de q. euã. i. ne in letitia vel tristitia rerũ tẽporaliũ qs inueniat i die illo. Hila. Vel ne in pctõrũ frigore aut in ocio bonorũ operum reperiamur:qꝛ grauis vexatio incũbet:nisi φ cã electorũ dei dieb9 illis sit breuitas afferẽda:vt vim malorũ coartatũ tẽpus exuperet. Orige. Mystice autẽ in loco sancto oim scripturarũ tã veteris testi q̃ noui. Antixps q est falsum verbum stetit frequẽter:q aũt hoc vidẽt ex iudea ire:fugient ad sublimes veritatis mõtes. Et siqs inuentus fuerit ascẽdisse supra tectũ verbi ꝛ stare super fastigiũ ei9:nõ descendat inde occasione:vt auferat aliqd de domo sua. Et si fuerit in agro:i quo abscõdit9 est thesaurus:ꝛ reuersus fuerit retro incurret in seductionẽ vbi mẽdacis:ꝛ maxime si spoliauerat se vestimẽtũ vetus. i. veterẽ hoiem ꝛ iterũ ɔuersus fuerit tollere ipsuʒ:tũc aũt aia i vtero hñs q nec dũ fructificauit ex vbo incurrit in ve. piicit em cõceptũ:ꝛ euacuat a spe q est in actib9 vitatis:silr aũt si videat formatũ ꝛ fructificatũ vbũ:nõ aũt fuerit enutritũ sufficienter. orẽt autẽ q fugiãt in mõtes:ne fuga eorum fiat hyeme vel sab. qm in trãqllitate aie ɔstitute:pñt impetrare viã salutis:ꝛ in sabbato:qñ hõ bõa opa nõ facit:

Allegorica expõ.

fuga vr̃a nõ fiat. Neo em pienlo fal si dogmatꝭ facile supat:nisi q nud9 fuerit ab opib9 bõis. Que ẽ aũt maior tribulatio q̃ videre frẽs nr̃os seduci:ꝛ φ aliqs videat seipm moueri ꝛ conturbari? Dies autẽ intelliguntur precepta ꝛ dogmata veritatis:oẽs aũt intellect9 a sciẽtia falsi nois venientes additamenta sunt dierũ q de9 abbreuiat p quos vult.

¶ Tũc siqs vobis dixerit:ecce h ẽ xps aut illic:nolite credere. Surgẽt. n. pseudo xpi ꝛ pseudo pphete:et dabũt signa magna ꝛ pdigia:ita vti errorẽ inducãt si fieri põt etiã electi. Ecce p̃dixi vobis. Si ergo dixerit vobis ecce i deserto ẽ:nolite exire:ecce i penetralib9:nolite credere. Sicut em fulgur exit ab oriẽte: ꝛ apparet vsqʒ in occidentẽ: ita erit ꝛ aduẽtus filij hominis. Vbicũqʒ fuerit corpus: illuc congregabũtur ꝛ aqle.

¶ Chry. in ho. Cũ ɔplesset dñs ea q de hierosolymis sũt ad suũ decetero puenit aduẽtũ:ꝛ dic ei9 signa nõ illis vtilia solũ:sʒ ꝛ nob ꝛ his q post nos erũt oib9. vñ dic. Tũc si qs vo. di. Ec. h est xps aut illic:no. cre. Sic ãt cũ s. dixit euãge. In diebus illis iohes bap. n tps qd imediate ẽ ɔñs exposuit cũ. xxx. anni i medio ecũt: ita ꝛ hic cũ dr. Tũc th medium tps ptermisit:qd futurũ erat a captiõe hieroso. vsqʒ ad initia cõsũmatiõis mũdi:dãs ãt eis sig sui scdi aduẽt9 ꝛ loco eos certificat ꝛ d seductorib9: nõ. n. sic i priori aduẽtu i bethlee apparuit:ꝛ i paruulo angulo orb terrarũ:ꝛ nullo sciẽte a pncipio:ita ꝛ tũc erit: sʒ mãifeste veniet:ita φ nõ indigeat φ aliqs ei9 aduẽtũ ãnũciet:ppt qd dicit. Si qs vob dixerit. Ecce hic ẽ xps aut illic nõ credatis. Hiero. In q oñdit φ scds aduẽt9 nõ i hũilitas

Interpretatio futuri iudicij.

ce vt primus:sed in glia demõstrã- dus est. Stultũ est itaq3 eũ I quo lo co vel in abscõdito qrere q totius mũdi lumẽ est. Hila. Et tñ q2 in ma- gna vexatiõe positi erũt hoies pseu do pphe tãq pñtẽ in xpo opẽ sint iudicaturi multis I locis xpm esse atq3 hri mẽtient:vt i antixpi famu- latũ depssos vexatosq3 deducãt.et id subdit.surgẽt em pseudo xpi et pseudo pphe. Chry.i hom. Hic de ãtixpo loqt 2 de qbusdã ei9 mistris qs pseudo xpos 2 pphas appellat q̃les 2 tpe aplorum multi fuerũt:sed añ scdz aduẽtũ xpi erũt mlto poi- bus amariores.vnde subdit. Et da. sig.mag.2 pdi. Aug.in li.lxxxiij.qõ.

Mira- cula q- modo fiunt a malis.

Admonet aũt h dñs vt intelligam9 qdã miracula ẽt sceleratos hoies facere q̃lia scti facere nõ pñt:nec tñ iõ potioris loci apd deũ arbitrãdi sunt. Nõ.n.acceptiores erãt deo:q ppls isrl magi egyptiorum.q2 nõ po- terat ille ppls facere qd illi facie- bãt:qmuis moyses in vtute dei ma- iora potuerit. Sz iõ nõ oibus sctis ista attribuũt ne pniciosissimo er- rore decipiant ifirmi:existimãtes I talib9 factis maiora dona q in opi- bus iustitie:qb9 vita eterna cõpa- rat. Cũ g talia faciũt magi q̃lia nõ- nũq faciũt scti diuerso fine 2 diuer so iure fiũt. Illi em faciũt qrentes gliaz suã:illi qrẽtes gliaz dei:2 illi faciũt p qdã ptãtib9 2cessa i ordine suo q̃si puata 2mercia vel bñficia: illi aũt publica administratiõe iussu ei9 cui cũcta creatura subiecta est. Alr em cogit possessor equũ dare militi alr tradit ẽptori:vt cuilz do- nat aut cõmodat. Et quẽadmodum plerisq3 mali milites qs iperialis di sciplina 2dẽnat:signis Iperatoris sui nõnullos possessores territãt 2 ab eis aliqd qd publice nõ iubet extor quẽt:ita nonnunq mali xpiani vel scismatici vel heretici p nomen xpi vel p vba vel sacra xpiana exigunt aliqd a ptãtib9:cũ aũt malis iuben tib9 volũtate cedũt ad seducẽdos hoies cedũt qrũ errore letãt. Qua propter alr faciũt miracula magi:

aliter boni xpiani:aliter mali xpia- ni. Magi p puatos 2ct9:boni xpia- ni p publicã iustitiã:mali xpiani p signa publice iustitie:nec h ẽt opz mirari:q2 oia q visibilr:fiũt:ẽt p ife riores ptãtes aeris hui9 nõ absur- de fieri posse credũt. Aug.iij.de tri. Nec iõ tñ putãdũ est trãsgressorib9 angelis ad nutũ fuire hãc visibiliũ rerũ materiã:sed deo poti9 a q eis ptãs datur:nec sane creatores illi mali angeli dicẽdi sunt.sz p subti- litate sua semina rerũ istarũ nobis occultiora nouerũt:2 ea p cõgruas tẽtatiões electorum latẽter spargunt: atq3 ita 2 gignẽdarũ rerũ 2 accele- rãdorũ Icremẽtorum pbẽt occasiões: nã 2 multi hoies nouerãt ex qbus herbis:aut carnib9:aut succis:aut humorib9 ita obrutis vel cõmixtis q aialia nasci solcãt:sz h ab hoibus tãto difficilius fiunt:quãto desunt sensuũ subtilitates 2 corporũ mo- bilitates in mẽbris terrenis et pi- gris. Grego.xv.mo. Cũ g antixps corã carnaliũ oculis miranda pdi- gia fecerit:post se tunc homines tra het:q2 q bonis pñtib9 delectantur: ptãti illi9 se absq3 retractiõe subij- ciẽt.vñ sequit. Ita vt in erro.indu. si fie.po.ẽt electi. Orig. Exaggera- tori9 smo est dicẽs. Si possibile est: nõ em pnũciauit neq3 dixit:vt in er rorẽ mittant electi:sz oñdere vult qm frequenter valde psuasorũ sunt sermones hereticorũ:2 cõmouere potẽtes:etiã eos q sapiẽter agunt. Greg.xxxiij.mo. Uel quia electorũ cor 2 trepida cogitatione cõcutit: 2 tñ eorum cõstantia non mouetur: vna snia dñs vtrũq3 cõplexus est:q si em iã errare est in cogitatiõe tu- rbare:sed si fieri põt subiungitur q2 fieri nõ potest vt in errorem ele- cti capiantur. Orige. Uel non ideo hoc dicit q electio diuina frustret: sz qui humano iudicio electi vide- bantur: illi in errorem mittentur. Grego.in home. Minus autez iacu la feriunt q preuidẽtur.et propter hoc subdit. Ecce pdixi vobis. Dñs em nr pituri mũdi pcurrentia ma-

Virt9 demo- nũ oñtẽ ditur.

la denũciat:vt eo minꝰ pturbēt veniētia q̄ fuerit p̄scita.pp qđ ꝯn̄r cōcludit. Si ḡ dixeritvob. Ecce i dser. ē no.exire:ꝛ cc.in pe.noli. credere. Hila. Nā pseudo pphe de qbꝰ supra dixerat:nūc in desertis x̄pm eē dicēt:vt hoies errore dp̄rauēt:nūc i penetralibꝰ asserēt eū eē:vt hoies dn̄antis antix̄pi ptāte ꝯcludāt:sed dn̄s se nec loco ocultādū:nec a singulis seorsum ꝯtuēdū eē p̄fitet̄ sed vbiq̄ ꝛ in ꝯspectu oim pn̄tē se futurū eē denūciat.vn̄ sequit̄. Sicut eñ ful.exit ab ori.et ap.vsq̄ ad oc.ita erit aduē.fi.hois. Chry.in ho. Sicut eñ supra p̄dixit q̄l'r antix̄ps vēturꝰ est:ita ꝛ p h̄ oñdit q̄l'r ip̄e sit vēturꝰ Sicut eñ fulgur nō indiget annūciāte aut p̄cone:s; instāti momento tp̄is monstrat̄ fm vniuersum orbē terraꝝ ēt his q̄ in thalamis sedent: ita ꝛ aduētꝰ x̄pi filꝰ appebit vbiq̄ p pter gl'ie fulgorē:ꝯn̄r āt dr ꝛ aliud signū sui aduētꝰ:cū subdit. Ubicunq̄ fue.cor.il.cō.ꝛ aq.ꝯ aqlas multitudinē angeloꝝ martyrum:ꝛ sctōꝝ oim designās. Hier. De exēplo eñ naturali qđ q̄tidie cernimꝰ x̄pi instruimur sacro. Aq̄le eñ ꝛ vultures etiā trans maria dn̄r sentire cadauera:ꝛ ad escā huiscemodi ꝯgregari. Si ḡ irrōnabiles volucres naturali sensu tātis terraꝝ spatiis se parate:puū cadauer sentiāt vbi iaceat:q̄ttomagꝫ ois multitudo credētiū dꝫ ad x̄pm festinare:cuiꝰ fulgur exit ab oriēte:ꝛ pꝫ vsq̄ ad occidentē? possumꝰ āt p corpꝰ.i. Joathon qđ signiꝰ latine dr cadauer:ab eo q̄ p mortē cadat passionē x̄pi intelligere. Hila. Un̄ vt nec loci in q̄ vēturꝰ eēt essemꝰ ignari dicit. Ubicūq̄ fuerit cor.ibi ꝯgregabunt̄ ꝛ aqle. Sctōs de volatu sp̄ualis corpis aqlas nolauit:q̄rū ꝯgregātibus angelis ꝯuētū futurū i loco passionis oñdit ꝛ digne illic claritatis aduētus expectabit̄:vbi nobis gl'iā eternitatis passiōe corpee humilitatis opatꝰ est. Orig. Et vide q: non dixit Ubicū.fu.cor.ibi congre.vultures: aut corui:sed aquile. Uolēs oñdere

Expositio literalis.

magnificos ꝛ regales oēs:q̄ in passione dn̄i crediderūt. Hier. Aq̄le eñ appellant̄ q̄bꝰ iuuētꝰ renouata est vt aqle:ꝛ qui assumūt pennas:vt ad x̄pi veniāt passionē. Greg.xiiij.mo. pōt ēt intelligi. Ubicū.fu. cor.ꝛc.ac si dicat:q: celesti sedi incarnatꝰ p̄si deo:electorum aias carne soluero: ad celestia subleuabo. Hiero. Uel alit̄. Qđ h̄ de pseudo pphis dr itelligi pōt. Multi ei tpe captiuitatis iudaice principes extitere:q̄ x̄pos se esse dicerēt:intm̄ vt obsidētibus romanis tres intꝰ fuerit factiōes: sed meliꝰ de ꝯsummatiōe mūdi dr: vt expositū est. pōt aūt ꝛ tertio de hereticoꝝ ꝯ ecc'liā pugna itelligi: ꝛ de istiusmodi antix̄pis q̄ sub opinione false scie ꝯ x̄pm dimicāt. Orige. Gnal'r eñ vnꝰ est antix̄ps:sp̄es aūt eiꝰ multe:tāq̄ si dicamꝰ. Mendaciū nihil dr̄t a mendacio. Sicut aūt veri x̄pi fuerūt scti pphe:sic intellige fm vnūquēq̄ pseudo x̄pm: multos [illegible]ꝰ falsos pphas q̄ antix̄pi alicuiꝰ falsos sermōes predicāt q̄si vos:quoꝝ dicet aliqs. Ecce hic est x̄ps:ecce illic q̄si nō ex̄ scripturā foras aspiciendum est. Ex lege eñ et pphis ꝛ ap'lis p̄ferūt q̄ vident̄ defendere mendaciū.vel p h̄ q̄ dicit. Ecce hic est x̄ps:ecce illic:oñdūt nō x̄pm sed aliquem fictū eiusdē nois: vtputa fm marchionis doctrinam aut valētim ꝛ basilidis. Hiero. Si q̄s ḡ p̄miserit vob̄ q̄ in deserto gētiliū et ph'oꝝ dogmate x̄ps moret̄: aut hereticoꝝ penatralibus:q̄ dei pollicēt̄ archana:nolite credere:sed qđ ab oriēte vsq̄ i occidētē fides catholica in eccl'iis fulget. Aug. de q̄. euā. Oriētis ꝛ occidētis noie totū orbē voluit significare:p quē futura erat eccl'ia. Scđꝫ aūt illū sensum quo dixit. Ammodo videbitis filiū hois venientē in nubibꝰ:ꝯuenięter ēt nūc fulgur nolauit:qđ maxie solet emicare de nubibꝰ. Cōstituta ḡ aucte eccl'ie p orbē terraꝝ clara atq̄ manifesta: conueniēter discipulos admonet atq̄ oēs fideles ne scismaticis atq̄ hereticis credant

Allegoria.

Unūq̄q̄

Unūquodqꝫ scisma aut vnaqueqꝫ heresis locū suū hꝫ in orbe terraꝝ aliquā tenēs partē: aut obscuris atqꝫ occultis ꝯuēticulis curiositatē hominū decipit: q̄ ptinet qđ ait. Si qs vobꝫ dixerit: ecce hic est xp̄s aut illic. qđ signat terraꝝ ptes aut puinciarū: aut i penetralibꝫ: aut in deserto: qđ signat occulta ꝛ obscura ꝯuēticula hereticoꝝ. Hie. Uel p hoc q dicit. In deserto ꝛ i penetralibꝫ: ondit q persecutiōis ꝛ angustiaꝝ tpe semꝑ pseudo pphe decipiendi inueniūt locū. Orige. Uel qm̄ secretas ꝛ nō vulgatas scripturas pferunt ad cōfirmationē mēdacij sui vident dr̄e. Ecce in solitudine vbū est vitatis. Quotiēs aūt canonicas pferūt scripturas in qbꝫ ois xp̄ianus cōsentit vident dr̄e. Ecce in domibꝫ est verbū veritatis. Sed nos exire nō debemus a prima eccl'astica traditiōe: vel eis sermones q̄ sunt oīo extra scripturā ondere volēs dixit. Si dixerint vobis ecce in sollicitudine ē nolite exire de regula fidei. Eos āt q̄ simulāt diuinas scpturas ostendere volēs dixit. Si dixerit vobis. Ecce i penetralibꝫ est nolite credere. Ueritas em̄ silis ē fulguri egrediēti ab oriēte: ꝛ apparēti vsqꝫ ad occidētē. Uel hoc dicit: qm̄ veritatis fulgur ex oi scpturaꝝ loco defendit. Exit ḡ veritatis fulgur ab oriēte. i. ab initijs xp̄i: ꝛ apparet vsqꝫ ad passionē ipiꝫ in qua ē occasus eiꝫ: vel a pmo initio creature mundi vsqꝫ ad nouissimā aploꝝ scpturā. Ul' oriēs q̄dē est lex: occidēs autē finis legis ꝛ prophetie ioānes: sola aūt eccl'ia neqꝫ subtrahit huiꝫ fulguris verbū ꝛ sensum neqꝫ addit quasi pphiam aliquid aliud: vel hoc dicit: q non debemꝫ attendere eis q̄ dicūt. Ecce hic xp̄s nō aūt ondūt eū in eccl'ia: in q̄ tota totꝫ est aduentꝫ filij hois dicētis. Ecce ego vobiscū sum oībꝫ diebꝫ vsqꝫ ad ꝯsummationē seculi. Hier. Prouocamur autē ad passionē xp̄i: vt vbicūqꝫ in scripturis legitur: congregemur: vt per illam venire possimus ad verbum dei.

Ueritas similis fulguri.

¶ Statī āt post tribulatōez dierū illoꝝ sol obscurabit: ꝛ lūa nō dabit lumē suū: ꝛ stelle cadēt ō celo: ꝛ vtutes celorum cōmouebūt: ꝛ tūc apparebit signū filij hois in celo. Et tūc plāgēt oēs tribꝫ tre.

¶ Glo. Postq̄ dn̄s premuniuit fideles ꝯ seductionē antichristi ꝛ ministroꝝ eiꝫ: ondens se manifeste esse vēturū: nūc ordinē ꝛ modum sui aduentus demonstrat dicens. Statim autē post trib. die. il. sol obscu. Chry. in ho. Tribulationem dicit dierum antixp̄i et pseudo prophetarūꝫ. Tribulatio enim tūc erit magna: tot existētibus deceptoribꝫ: sed non extendetur per tpis longitudinē. Si em̄ iudaicū bellū ppter electos decurtatū est: multomagis ppter eos hec tribulatio abbreuiabit: ꝛ ppter hoc nō simplr' dixit. Post tribulationē: sed addit statim: ipse em̄ confestim aderit. Hila. Gloriā autē aduentus sui indicat obscuritate solis: ꝛ defectione lune: ꝛ casu stellarū. nā sequitur. Et lu. non da. lu. suum: et stel. ca. de celo. Orig. Dicet aūt aliqs. sicut in magnis ignibꝫ succēdi incipientibus tenebre ex fumo plurimo vidētur extolli: sic in cōsummatione mūdi ab igne q̄ succedēdus est: obscurabunt etiam luminaria magna: marcescente stellarū lūine: reliquū earū corpus cū exaltari non valeat: sicut pmū cū a lūine ipso portatū extollebat cadet de celo. His accidentibus: ꝯns est celorū rōnabiles virtutes patientes stuporē ꝛ cōmotionē aliquā pati ꝛ cōturbari: remotas. s. a primis functionibꝫ suis. vn̄ sequitur. Et ver. ce. cō. ꝛ tūc ap. si. fi. ho. in ce. q̄. s. celestia facta sunt. i. virtꝫ quā operatus est filiꝫ suspēsus in ligno ꝛ in celo appebit maxime signum illius vt hoīes de oibus tribubꝫ que prius nō crediderūt xp̄ianitatez annūciati: tūc recognoscētes p signum illud manifestatū plangēt ꝛ lamēta

Miranda expositio

bunt ppter ignorātiā suā atq3 peccata: vñ sequit. Et tūc plā. oēs tri. terre. Ali⁹ aūt aliter arbitrabit: qm sicut lucerne paulatim deficit lumē sic celestiū lūinū deficiēte nutrimēto sol obscurabit z luna: et stellarū lumē deficiet: z qd remāserit in eis q̄si terrenū cadet de celo. Sed quō pōt dici de sole: qm obscurabit lumen eius: cū esaias ppheta profectū aliquē solis in ɔsummatiōe fore declaret. silr z de luna esaias refert: qm erit sicut sol. de stellis autē quidā dicere tētāt: aut oēs aut plures earū maiores esse tota terra: Quō g̃ cadēt de celo cū magnitudini eaꝝ non sufficiat terra? Hiero. Nō n g̃ diminutione lūinis huius mūdi accidēt: alioqn solē legimus septulū habiturū luminis: sed comparatiōe vere lucis oīa visui apparebūt tenebrosa. Rab. Nihil tñ prohibet intelligi veraciter: tūc solē z lunā cū ceteris siderib⁹ ad tp̄s suo lūine pūari: sicut de sole factū constat tpe dñice passionis. vnde Johel dicit. Sol ɔuertet in tenebras: z luna in sanguinē anteq̄ veniat dies dñi magn⁹ z manifestus. Ceterum peracto die iudicij: z clarescēte future glīe vita: cū fuerit celū nouū z terra noua: tūc fiet qd esaias propheta dicit. Erit lux lune sicut lux solis: z lux solis erit septēpliciter. Qd aūt de stellis dictū est. Et stel. ca. de celo. in marco ita scriptū est. Et stelle celi erunt decidētes. i. suo lumine carētes. Hier. Per ṽtutes aūt celoꝝ: angeloꝝ multitudines intelligim⁹. Chry. in ho. Qui valde decenter cōmouebunt vel cōcutient vidētes tātā trāsmutationē fieri: et ɔseruos suos puniri: z orbē terraꝝ terribili assistentem iudicio. Orige. Sicut aūt i dispēsatione crucis sole deficiente tenebre facte sunt sup terrā: sic z signo filij hoīs apparente in celo deficiēt lumia solis lune z stellaꝝ: quasi cōsumpta ex multa virtute signi illi⁹. vñ sequit. Tunc ap. sig. fi. ho. i celo. Signū aūt crucis h̄ intelligam⁹: vt videāt iuxta zachariā z ioannē iudei quē cōpunxerant: z signū victorie. Chry. in ho. Si aūt sol q̄dē obtenebrat crux nō appareret: nisi multo solaribus radijs luculētior esset. Ne aūt discipli verecūdent z doleāt de cruce: eā signū noiat cū q̄dā claritate. Apparebit autē signū crucis: vt iudeorū inuerecūdiā cōfutet: adueniet ei xp̄s in iudicio non vulnera solū: sed mortē exprobratissimā ońdēs. vñ sequit. Et tūc plangēt se oēs tribus terre. Visa em̄ cruce cōsiderabunt q̄ morte suo eo nihil pfecerūt: z qm crucifixerunt eū quem adorari oportebat. Hiero. Recte autē dicit trib⁹ terre. Hi em̄ plāgēt q̄ municipatū nō hñt i celis: sed scripti sunt i terra. Orig. Moraliter autē dicet aliq̄s obscurādū solē eē diabolū: q̄ in cōsummatione est arguēdus cū sit tenebre: simulat aūt se solē. Luna aūt q̄ vr̄ illuminari ab hmōi sole est omnis ecclesia malignātiū: que freq̄nter lumen se hr̄e z dare pmittit: tūc aūt redarguta cū reprobatis dogmatibus suis: claritatē suā amittet: sed z q̄cūq3: siue in dogmatib⁹: siue i ṽtutibus falsis hoīb⁹ qd veritatē pmittebant: mēdacijs aūt seducebāt: hi cōuenienter dicēdi sunt stelle cadentes de celo: vt ita dicā: suo: vbi erāt in altitudine cōstitute: extollentes se aduersus sciam dei. Ad cōmēdationē autē sermonis hui⁹ vtemur exēplo prouerbiorū dicente. Lumen iustorū sp inextinguibile est: lumē āt impioꝝ extinguet. tūc claritas dei appebit in omni qui portauit imaginem celestis: z celestes letabūtur: terreni autem plāgēt. Vel ecclesia est sol: luna z stelle: cui dictū est. Speciosa vt luna: electa vt sol. Augu. ad esichium. Tūc em̄ sol obscurabit z luna nō dabit lumē suū: q2 ecclia non appebit ipūs tūc psecutorib⁹ vltra modū seuiētib⁹. Tūc stelle cadēt de celo: z ṽtutes celorū cōmouebunt: qm multi q̄ grā fulgere videbant psequentib⁹ cedēt z cadēt: z q̄dē fideles fortissimi turbabunt: hoc āt post tribulationē dierū illoꝝ dz eē futurū: nō

Appi tio crucis.

Allegoria.

q3 tracta tota illa psecutiōe acci/dāt ista:sed q2 pcedet tribulatio vt seqt q̄rsidā dfectio:z q2 p oēsdies il los ita fiet ppea post tribulationē diez illoz:s3 th in eisdē dieb9 fiet.

Et videbūt filiū hois venientē in nubibus celi cum virtute multa z maiestate.

Chry.in ho.Q2 crucē audierāt ne rursus existimarent aliqd turpe esse futuz subiūgit. Et vi.fi.ho.ve. in nu.ce.cū vir.mul.z ma.Augu.ad esichiū.Cui9 qdē pprior sensus est: z cū h̄ q̄sq3 audierit vel legerit ipm oē aduentū accipiat qn venturus est ad viuos et mortuos iudicādos in corpe suo:in q̄ sedet ad dexterā patris:in q̄ ēt mortu9 ē z resurrexit:z ascēdit in celū.z sicut i actib9 aploz legit. Nubes suscepit eū ab oculis eoz.z q2 illic dictū ē ab āgelis.Sic veniet quō vidistis eū eūtē in celū. merito credēd9 ē nō solū i eodē corpore:verūetiā i nube vētur9.Orig. Uidebūt q̄ oculis corpalib9 fi.hois spē hūana ve.in nu.ce.i.supnis.Sicut eni cū trāsformat9 ē:vox vēit de nube:sic cū veniet iterū i spēm trāsformat9 gl'iosam:z nō sup vnā nubē sed sup multas q̄ erūt vehiculū ei9. Et si qdē vt ne terrā calcaret filius dei hierosolymā ascēdēs: diligētes eū strauerūt vestimēta sua ivia neq3 asellū q̄ portabat eū volētes terraz calcare:qd mirū si pr̄ z de9 oim nubes sternat celestes sub corpe filij descēdētis ad op9 ɔsūmatiōis? Dicet āt aliqs:qm sicut i factiōe hois accepit de9 limū de terra z finxit hominē:sic vt appeat gloria xpi accipiēs dn̄s de celo z de celesti corpe: corporauit primū qdē in transfiguratiōe i nubē lucidā.i.i ɔsūmatione in nubes lucidas:ppt qd nubes celi dn̄r:sm q3 z lim9 terre ē dict9:z decet pr̄em talia miranda dare filio suo q̄ se hūiliauit:z ppt̄eā exaltauit illū:nō solū s3 spm:s3 ēt s3 corp9 vt sup talib9 nubibus veniret:z fortasā sup nubib9 rōnalib9 ne irrōnabile eēt vehiculū filij hois gl'ificati,

Aduentus secundi forma z mod9.

pmū qdē venit ies9 cū v̄tute ex q̄ faciebat signa z pdigia in pplo. Ois āt illa v̄t9ɔpatiōe illi9 v̄tutis mlte: cū q̄ i fine vētur9 ē modica erat:v̄t9 eni erat exinaniētis seipm.ɔns ē ēt vt ad maiorē gl'iaz reformet:q3 fuit trāsformat9 i mōte:tūc eni ppt tres tm̄mō trāsformat9 ē:i ɔsūmatiōe āt mūdi toti9 appebit i gl'ia multa:vt videāt eū oēs in gl'ia.Augu.ad esichiū.S3 qm scripture scrutāde sūt: nec eaz supficie debem9 eē ɔtēti:diligēter sunt inspiciēda seqntia.post pauca eni sequit.Cū videritis hec oia fieri:scitote q2 ppe ē iā i ianuis tūc ei scim9 ppe eē cū nō aliq̄ videmus eē pmissoz:sed hec oia:in qb9 z h̄ est:q3 videbit fili9 hois veniēs:z mittet angelos suos de q̄tuor ptibus mūdi.i.de toto orbe terraz.cōgregat electos suos que tota hora nouissima facit veniēs i suis mēbris tāq3 i nubib9:vl'i tota ipa eccl'ia tāq3 i nube magna:sicut nūc venire nō cessat:s3 iō cū ptāte magna z maiestate:q2 maior ptās z maiestas illi9 appebit sctis qb9 magnā v̄tutē dabit:ne tāta psecutiōe vincant.Orig. Ul' cū magna v̄tute venit q̄tidie ad alam ois credētis in nubib9 pphetiis:i scripturis pphārū z aplorū: q̄ v̄bū dei sup hūanā naturā i itellectib9 suis declarat:sic ēt eis q̄ itelligūt discim9 appere gl'iaz multā.q̄ q̄ dē vr i scdo v̄bi aduētu qd ē pfectorū.z sic fortasse oia q̄ a trib9 euāgelistis dicta sūt de xpi aduētu diligēti9 iter se collata z bn̄ discussa inueniet ad hoc ptinere q3 q̄tidie vēit in corpe suo:qd est eccl'ia de q̄ aduētu suo alibi dixit.Ammō videbitis filiū hois sedentē a dextris v̄tutis dei z venientē in nubibus celi.exceptis locis vbi ab eo ille aduentus vltimus in seipso promittitur.

Uidenda interiora scripture.

Et mittet āgelos suos cū tuba z voce magna:et congregabūt electos ei9 a quatuor ventis:a summis celorum vsq3 ad terminos coz.

¶ Orig. Qr de planctu mentionem fecerat: q ad hoc erit vt sponte contra se sniam pferāt: z seipsos cōdēnent: ne puteť q in isto planctu mala eoꝝ terminentur subdit. Et mit. ange. su. cum tu. z vo. magna. Remi. Hec aūt tuba nō reuera corpea est intelligēda: sed archangelica vox: q adeo magna erit: vt ad clamorē illi⁹ oēs mortui de terre puluere resurgāt. Chry. Son⁹ aūt tube ptinet ad resurrectionem: ad gaudium: ad representādum stuporē q tunc erit ad dolorē illoꝝ qui relinquentur: z in nubibus nō rapienť. Orige. Scriptū est aūt in nūeris: q ex q̄tuor vētis ɔgregabūt sacerdotes tubicinātes eos q sūt ex castris isrl': ꝭm q̄rū cōpationē de angelis xpi ɔñter dr. Et cōgregabūt electos ei⁹ a q̄tuor vētis. Re. i. a q̄tuor climatib⁹ mūdi i. oriēte: occidēte: aqlone: z austro. Orig. Et simpliciores qdem opināntur eos tm̄ q tunc inuēti fuerint in corpore aggregandos: sed meli⁹ est dicere cōgregandos: nō solū ab angelis xpi esse oēs: non solū ab aduentu xpi: z vsq ad cōsummationē vocatos atq electos: sed z oēs q a ɔstitutiōe fuerit mūdi: q viderūt sicut abrahā xpi diē: z exultauerūt in illam. Quoniā aūt non tantū illos q in corpore fuerint comprehēsi dicit congregandos christi electos: sed etiā illos q de corporib⁹ sunt egressi: manifestat sermo dicēs congregatos electos: nō solū a quatuor vētis: ſʒ etiā subdēs. A summis celoꝝ vsq ad terminos eorū. Qd nemini sup terrā existēti arbitror ɔuenire. Uel celi sunt scripture diuine: aut autores eoꝝ in q̄bus habitat de⁹. Sūma aūt scripturaꝝ sunt initia illarū: termini aūt ɔsummatiōes earū. Cōgreganť ergo sc̄i a summis celorū. i. ab eis q viuūt i initijs scripturaꝝ vsq ad eos qui viuūt in cōsummationib⁹ earū. Congregabūntur eñ tuba z voce magna: vt q audierint z aduerterint parent se ad viam perfectionis: que ducit ad filium dei. Remi. Uel aliter. Ne forte aliqs putaret q solūmō a q̄tuor ptib⁹ mūdi z nō a mediterraneis regionib⁹ z locis: iō addit. A summis celoꝝ vsq ad terminos eoꝝ. Per sūmū eñ celi mediū orbis itelligiť: qr medio orbis sūmū celi p̄sidet. Per terminos aūt celoꝝ: fines terre significat vbi lōge distantib⁹ circulis celi: terre īsidere videnť. Chry. Qd aūt p āgelos dñs electos vocat: ad electoꝝ honorē ptinet: nā et paul⁹ dicit q rapienť in nubib⁹: qr eos q dē q resurrexerūt ɔgregabūt āgeli: congregatos aūt recipient nubes.

Angelica tuba q̄lis futura.

Sēsus īralis.

¶ **Ab arbore āt fici discite parabolā: cū iā ram⁹ ei⁹ tener fuerit z folia nata: scitis qr ppe ē estas. Ita z vos cū videritis h̄ oia: scitote qr prope est in ianuis. Amen dico vobis: qr nō pteribit gn̄atio hec donec oia fiāt. Celum z terra trāsibūt: verba autem mea non preteribunt.**

¶ Chry. in ho. Qr dixerat q statim post tribulationē dierū illoꝝ q predicta sunt ɔtigerēt: ipsi āt q̄rere poterāt. Post q̄tū tp̄s? iō exponit exēplum ponēs de ficu dicēs. Ab ar. fi. disci. para. cū iā ra. eius te. fu. et fo. na. sci. qr prope est estas. Hiero. q. d. Sicut qñ teneri fuerint i arbore ficus cauliculi: z gēma crūpit in florem: corterq folia parturit: intelligitis estatis aduentū: et fauonij ac veris introitū. Ita cū oia q scripta sūt videritis: nolite putare iā adesse ɔsummatiōnē mūdi: ſʒ q̄si p̄uia z p̄cursores q̄sdā venire: vt ostendāt q prope sit et in ianuis. vñ sequiť. Ita z vos cū vide. hec om. scito. qr ppe est in ianuis. Chryſ. in ho. Per qd ostēdit q nō multū erit tp̄is mediū: sed statim aduētus xp̄i occurret. Per hoc aūt z aliud q̄ddā p̄nūciat. s. estatē sp̄ualē et tranquillitatē iustis post hyemem esse futurā: peccatoribus aūt ecōtrario hyemē

post estatem. Orige. Sicut enim ficus in tpe quidé hyemis vitalé virtuté hz in se absconditá: postmodű aűt cum virtus ipsa vitalis prodire ceperit ad manifestationé ptereunte hyeme et ipsa valitudine ei⁹ ramus efficitur tener ꝛ folia pducit: sic et műdus et vnusquisqꝫ eoꝝ qui saluant̄ ań xp̄i aduētű quasi in hyeme in se abscōsam habēt vitalé virtuté: xp̄o aűt inspiráte fiűt teneri ꝛ non duri cordis rami: ꝛ q̄ abscōdita erát in eis pgrediunt̄ in folia: ꝛ manifestos fruct⁹ ostédűt: talibus aűt ppe est estas: ꝛ aduét⁹ gl'ie v̄bi dei. Chry. in ho. Propter hoc ét istud posuit: vt credere faciat hűc sermoné oino ita esse vēturű. vbicűqꝫ eńi qđ oino euēturű est dicit naturales necessitates in exéplű inducit Augu. ad esichiű. Qđ aűt de signis euāgelicis ꝛ propheticis q̄ fieri cernim⁹ propinquű dñi aduētű sperare debemus qs negat? quotidie quippe magis magisqꝫ fit proxim⁹: sꝫ q̄to interuallo ppiquat: de hoc dictű est. Nō est vestrű scire tpa vel mométa. Uel qñ dixit apl's. Nűc ppior est nostra sal⁹ q̄ cű credidim⁹. ꝛ ecce tot ãni trãsierűt: nec tñ qđ dixit falsű ē: q̄to magis nűc dicédű est ppinquare dñi aduétű qñ tãtus fact⁹ est ad finé accessus. Hila. Mystice aűt synagoga ficus arbori cōparatur: ramus igit̄ ficus antixp̄s esse intelligit: diaboli filius: pcti portio: legis assertor: q̄ cű virescere cepit ꝛ frōdescere: quadã pctōrű exultãtiű viriditate: tűc proxima est estas. i. dies iudicij sentietur. Remi. Uel cű hec ficus rursum germinabit. i. cű synagoga verbum sancte predicationis accipiet: preiudicantibus enoch et helia intelligere debem⁹: qꝛ prope est dies cōsummationis. Aug. de q̄. euã. Uel per arboré fici itellige genus humanű ppter pruritű carnis. Cum iam ramus eius tener fuerit. i. cű filij hoim per fidé xp̄i ad spirituales fructus profecerint: ꝛ in eis honor adoptionis filiorű dei emicuerit. Hila. Ut aűt fides certa eét

Allegorica expō.

futuroꝝ subiunxit. Amen di. vo. qꝛ non prete. ge. hec do. oia fiãt. Amé aűt dicédo pfessioné veritatis adiűxit. Remig. Et simplices q̄dé ad destructioné hierl'm referűt v̄ba: ꝛ de illa gñatiōe estimãt dicta: q̄ passioné xp̄i aspexit: q̄ non esset trãsitura priusq̄ fieret destructio ciuitatis illius. Nescio aűt si verbuꝫ a verbo exponere possint ab eo qđ ait. Non relinquet̄ hic lapis sup lapidé. vsqꝫ ad illud qđ ait. Prope est in ianuis. forsitan eńi in q̄busdã potuerűt: in aliis aűt non potuerűt oino. Chry. in ho. Hec ergo oia de fine hierosolymoꝝ dicta sunt: ꝛ q̄ de pseudo pphetis ꝛ pseudo xp̄i: ꝛ alia aia q̄ dixim⁹ vsqꝫ ad xp̄i aduētű futura. qđ aűt dixit gñatio hec: nō de ea q̄ tűc erat dixit: sed de ea q̄ est fideliű. Cōsueuit ei scriptura gñationé nō solű a tpe designare: sed a loco cultus ꝛ ꝯuersatiōe: sicut cű đr. Hec est gñatio q̄rétiű dñz. Ex hoc aűt ostédit q̄ hierl'm peribit: ꝛ amplior pars iudeoꝝ destruetur: gñationé aűt fidelium nulla separabit tétatio. Orige. Gñatio tñ ecclesie transibit: aliqñ tñ totű hoc seculű vt hereditet futurű: tñ donec hec oia fiãt nō trãsibit. cű aűt oia hec facta fuerint trãsibit nō solű terra: sed ét celű. vñ sequit̄. Celű ꝛ terra. i. nō solű hoies quorű vita terrena est: ꝛ pptérea terra dicűtur etiã illi quoꝝ ꝯuersatio est in celis: ꝛ ideo celű vocant̄: trãsibűt ad futura: vt veniant ad meliora. Uerba auté qꝛ saluatore sunt dicta nō transibűt: qm̄ q̄ sua propria sunt operãtur: ꝛ semper operabunt̄. perfecti aűt ꝛ qui nō recipiűt vt iã meliores efficiant̄: transeuntes quod sunt: ad illud qđ non sunt. ꝛ hoc est quod subditur. Uerba aűt mea non preteribűt. Et forte quidé v̄ba moysi ꝛ prophetarű trãsierűt: qm̄ q̄ prophetizabant̄ ab illis ipleta sunt: verba aűt xp̄i semp sunt plena ꝛ quotidie iplent̄: ꝛ adhuc sűt ipléda sctis. Aut forte neqꝫ moysi verba aut prophetarű dicere debem⁹ ipleta oino. pprie eńi et illa verba filij dei sunt.

Gñatio spiritalis.

z semp iplẽtur. Hier. Uel h̄ p gñationẽ oẽ hoim sigt gen⁹: aut spãlr iudeorũ. Deinde mag eos ad fidẽ p-missor iducit cũ subdit. Celũ z ter. trãsi. v. aũt mea nõ pteribũt. Ac sidicat: facili⁹ ẽ fixa z i nobilia destrui q̃ smonũ meor aliqd decidere. Hila. Celũ ei z tra ex editiõe sue creatiõis nihil hñt in se necessitatis vt nõ sint: vba aũt xpi ex eternitate deducta: id i se cõtinẽt vtutis vt maneãt. Hier. Celũ aũt z terra trãsibũt in mutatiõe: nõ abolitiõe sui: alioqn quõ sol obscurabit z luna nõ dabit lumẽ suũ: si celũ in quo ista sunt terraq non fuerint? Raba. Celũ tñ qd trãsibit: nõ sidereũ s aereũ itelligere debem⁹: qd pri⁹ diluuio periit. Chry. in ho. Elemẽta ãt mũdi i mediũ adducit: oñdẽs qm pciosiora celo z terra ẽ eccl̃ia. simul etiã z hinc conditorem se hominum ostendit.

De die ãt illo z hora nẽo scit: neq ãgeli celor nisi pr̃ sol⁹. Sicut aũt in dieb⁹ noe: ita erit aduẽt⁹ filij hoĩs. Sicut eñi erãt in dieb⁹ ante diluuiũ comedẽtes z bibẽtes: nubẽtes z nuptui trãdẽtes vsq ad eũ diẽ quo intrauit noe in archã: z nõ cognouerunt donec venit diluuiũ: et tulit oẽs: ita erit z aduẽt⁹ filij hoĩs. Tunc duo erunt in agro: vn⁹ assumet: z vn⁹ relinquet. Due molẽtes in mola: vna assumet: z vna relinquetur. Duo i lecto vno: vn⁹ assumet: z vnus relinquetur.

Chry. in ho. Cũ dixisset dhsola q̃ precedũt christi aduẽtũ et ad ipsas ianuas narrationẽ duxisset: diẽ tacere voluit. vñ dicit. De die aũt il. et ho. ne. scit ne. an. ce. ni. pr̃ so. Hiero. In qbusdam aũt latinis codicibus additũ est. Neq filius: cũ in grecis et maxime Adamãtij z Piereij exẽplaribus hoc nõ habeat ascriptum: sed qz in nõnullis legit: differẽdum videtur. Remi. Marcus etiã euãgelista nõ solũ dicit angelos nescire: sed etiã filiũ. Hier. In quo gaudent Arrius et Eunomius. Dicũt enim. Nõ põt equalis esse: qui nouit et q̃ ignorat. Contra quos breuiter ista dicenda sunt: cũ oĩa tpa fecerit Jesus: hoc est vbũ dei: oĩa eñi per ipm facta sunt z sine ipso factũ est nihil. In oib⁹ aũt tpibus cu dies iudicij sit qua cõsequẽtia põt ei⁹ ignorare ptẽ cui⁹ totũ nouerit? hoc q dicendũ est. Quid est magis notitia pr̃ is an notitia iudicij: si mai⁹ nouit quõ ignorat qd min⁹ est? Hila. Nũquid etiã de⁹ pr̃ cognitionẽ ill⁹ dei filio denegauit: cum dictũ ab eo sit. Oĩa mihi tradita sunt a pr̃e meo: ergo non oĩa sunt tradita: si est aliqd qd negat. Hiero. Igit qz pbauim⁹ non ignorare filiũ dei cõsumatiõis diẽ: cã reddẽda est cur ignorare dicat. Post resurrectionẽ qdẽ iterrogat⁹ ab aplis de hac die manifesti⁹ respõdit. Nõ est vr̃m scire tpa z momẽta: q̃ pr̃ posuit i sua ptãte. In quo ostẽdit q ipse sciat: sed nõ expediat nosse aplis vt semp icerti de aduẽtu iudicis sic quotidie viuãt: q̃si die alia iudicãdi sint. Aug. j. de tri. q̃ gdicit. Nescit: intelligẽdũ est nesciẽtes facit. i. q nõ ita sciebat: vt tũc discipulis iudicaret: sicut dictũ est ad abrahã. Nunc cognoui qm times deũ. i. nũc feci vt cognosceres: qz z ipẽ sibi in illa tẽtatiõe innotuit. Aug. de ver. do. Qd autẽ dixit patrẽ scire id dicit: qz in pr̃e z fili⁹ scit: qd eñi est in die qd nõ in verbo factũ sit: p qd fact⁹ est dies. Aug. i li. lxxxiij. qõnũ. Bene aũt accipit qd dictũ est solũ patrẽ scire fm predictũ modũ sciẽdi: qz facit filiũ scire: fili⁹ aũt nescire dicit: qz nõ facit hoĩes scire. Orige. Uel aliter. Donec ecclesia q̃ est corpus xpi: nescit diẽ illũ et horã: tandiu nec ipse filius dicitur diẽ illũ z horam scire. Dicitur autẽ scire fm propriam significationem: sicut est

Insultatio arrij.

In consuetudine scripturarum. Apostolis eni salvatorē dicit nescientē; petmiqz non peccavit: pparat autē filius scientiam diei illius: z horam coheredibus sue pmissiōis: vt oēs simul sciant. i. re ipsa experiantur in illa hora z die q̄ pparavit deus diligētib⁹ se. Basi. Legi quoqz in cuiusdam libro filium hūc nō vnigenitū sed adoptiuum debere intelligi: non eni vnigenito filio angelos prepo- suisset: sic enim ait. Neqz angeli celorū neqz filius. Aug. ad esichium. Sic ergo euāgelium dicit. De die illa z hora nemo scit. Tu autē dicis. Ego aūt dico: neqz mensem neqz annum adventus ipsius scire posse: ita eni hoc videtur sonare tanq̄ nō possit sciri quo anno venturus sit: sed possit sciri qua hebdomada annorū vel qua decade tanq̄ dici possit atqz diffiniri. inter illos septem annos aut decem aut centū vel quolibet: seu maioris numeri seu minoris. tu autem hoc te non comprehendisse p̄sumis: hoc sentis quod ego. Chry. in ho. Ut autē addiscas q̄ non ignorātie sue est q̄ de die z hora iudicū tacet: aliud signum inducit cū subdit. Sicut aūt fuit in dieb⁹ noe ita fiet aduētus filii hōis. Hoc autē dixit ostendens q̄ repente venit et inopinate z pluribus lasciuientib⁹; hoc enim z Paulus dicit. Cum dixerint pax z securitas: tunc repentin⁹ eis superueniet interitus. vnde et hic subditur. Sicut enim erant in diebus illis ante diluuiū comedentes z bibētes. Rab. Nō igitur hic iuxta martionis z manichei errorem coniugia vel alimēta dānantur: cum in his successionis: in illis nature sint posita subsidia: sed immoderat⁹ licitorū vsus arguit. Hier. Querit autē quō supra scriptū est. Surget gens cōtra gentē: z regnū cōtra regnū: z erunt pestilētie z fames z terremotus: z nunc ea futura memorentur que pacis indicia sunt: sed estimandum q̄ post pugnas zc. quib⁹ vastat genus humanū: breuis subsecutura pax sit que cūcta ois repromittit: vt fides credētiū pprobet. Chry. in ho. Uel lasciuia erit z pax his que liensibiliter dispositi sunt: ppter hoc nō dixit apl's. Cū fuerit pax: sz cū dixerint: pax z securitas: insensibilitatem eorū ostendens: sicut illorū q̄ fuerūt in diebus noe qū mali lasciuiebant non aūt iusti: sed in tribulatione et tristitia ptransibant. Hinc aūt ostendit q̄ cum antixp̄s venerit: indicentes voluptates assumenē apud eos qui iniq̄ erunt: et de ppria desperabūt salute: z ideo exēplū ponit huic rei cōueniēs. Cū eni archa fabricaretur: preiacebat quidē in medio futura predicens mala. Mali autē credentes ac si nullum fuisset futurum malū lasciuiebāt: et q̄ futura apud multos credunē ex preteritis credibilia facit q̄ p̄dicit. Deinde aliud signum ponit per quod ostendit: q̄ inopinabiliter dies ille veniet: z q̄ ip̄e diem illum non ignorat dicens. Tūc duo erunt in agro: vnus assu. z al. relinquetur. Ex quibus verbis ostenditur q̄ assumentur z relinquētur: z serui z dñi: z qui i ocio z labore. Hila. Uel duos in agro duos populos fideliū et infideliū in seculo: tanq̄ in vite huius opere dies dñi dephēdet: separabunē tñ relicto alio et alio assumpto: in quo fideliū z īfideliū destructio docet. Dei enī ira ingrauescēte: scti i promptuario recondētur: perfidi vero ad celestis ignis materiā relinquenē: de molētib⁹ eni par rō est. vñ seqē. Due erūt mo. in mo. vna assu. z al. relin. Mola enim opus legis est: sed q̄ pars iudeorū vt p apostolos credidit: ita p heliā est creditura z iustificanda p fidē: iō vna p eandē fidem boni operis apprehendetur: alia vero infructuosa legis opere relinquetur moles incassum: z nō factura celestis cibi panem. Hie. Uel duo in agro pariter inuenienē eundē habentes laborē: z quasi parē sementem: sed fructus laboris non eque respiciētes. In duab⁹ etiā q̄ pariter molunt vel synagogam intelligere debemus vel ecclesiam: q̄ simul molere vi-

Martionis error elidit.

Allegorica expō.

deant in lege:⁊ de eisdē scripturis sanctis farinā terere preceptorum dei:vel ceteras hereses que aut de vtroq₃ testō aut altero videnť mole re farinā doctrinarū suarū. Sequitur. Duo in le. vnus assu. et vnus re lin. Hila. Duo autē in lecto sunt eā dem passionis dñice requié pdicantes:circa quā hereticorum ⁊ catholicorū eadē cōfessio est:s₃ q₃ vnitatē diuinitatis pr̄is ⁊ filij catholicorū fides predicabit:⁊ hereticorū falsitas impugnabit fidem confessionis vtrinsq₃ diuini arbitrij iudiciū cōprobabit:vnū assumēdo ⁊ aliū relinquēdo. Re. Uel his verbis tres ordines eccl'ie demōstranť:per duos in agro ordo pdicatoꝝ qb⁹ cōmissus est ager eccl'ie:p duos in mola ordo cōiugatoꝝ q̄ dū p diuersas curas nūc ad hec:nunc ad illa flectunť:q̄si molas in circuitu trahūt:p duos in lecto ordo cōtinentiū:quorū requies noie lecti designať. In his aūt ordinib⁹ sunt boni ⁊ mali:iusti ⁊ iniusti:et iō ex eis q̄dā relinquenť:⁊ q̄dā assumenť. Orige. Uel aliter. Corp⁹ q̄dē quasi infirmū in lecto est carnalium passionū:anima aūt molit in grani mola mundi:vel corporis sensus in agro mundi operantur.

¶ Uigilate ergo:q₃ nescitis q̄ hora dñs vester vētur⁹ sit. Illud aūt scitote qm̄ si sciret paterfamilias qua hora fur vētur⁹ esset:vigilaret vtiq₃ ⁊ nō sineret pfodi domū suā₃. Ideoq₃ ⁊ vos estote parati: q₃ nescitis qua hora fili⁹ hominis venturus est.

¶ Hila. Perspicue ōndit dñs q₃ supra dixit. De die aūt illa nemo nouit nisi pr̄ solus:q₃. s. non expediebat apl'is scire:vt pendule expectatiōis incerti:semp credāt eū eē vēturū:qué ignorāt qn̄ venturus sit:et iō quasi ex superiorib⁹ cōcludēs dicit. Uigila. ergo q₃ nesci. q̄ ho. do. ve. ven. sit. Et non dixit. Quia nescim⁹ sed nescitis. s. vt ostendat se diem iudicij non ignorare. Chry. in ho. Uult aūt eos semp in sollicitudine esse:ppter hoc dicit. Uigilate. Greg. Uigilat qui ad aspectū veri luminis oculos apertos tenet. Uigilat qui seruat operando qđ credit:vigilat qui a se torporis ⁊ negligētie tenebras repellit. Orige. Dicit autē q̄ simplicior est:qm̄ de scđo aduentu in quo vēturus fuerat:hūc dicebat sermonem:alius aūt q̄ intelligibilē ⁊ futurū in sensum discipulorū verbi dicebat aduētum:q₃ nondū erat in sensu eorū:quemadmodum erat futurus. Aug. ad esichiū. Non solū autē illis dixit vigilate qb⁹ tūc audientib⁹ loquebať:sed ēt illis q̄ fuerunt post illos annos:⁊ ad nosipsos:⁊ qui erūt post nos vsq₃ ad nouissimū eius aduentū:q₃ ad oēs pertinet q̄dāmō. tūc cū vnicuiq₃ veniet dies ille:cū venerit ei⁹ dies vt talis hinc exeat: qualis iudicand⁹ est illa die:ac per hoc vigilare d₃ ois xp̄ianus:ne imparatū eū ineniat dñi aduent⁹. Imparatū cū ieniet ille dies:qué imparatū inuenerit sue vite vltia dies. Orige. Uani aūt sunt oēs sine q̄ consūmationē mūdi scire se pfitenť qn̄ erit:siue qui vite ppríe finé scire se glorianť que₃ nemo cognoscere pōt nisi spūsancto illuminat⁹. Hie. Premisso autē prīsfamilias exēplo cur reticeat cōsummatiōis dié:manifestius docet cū subdit. Illud aūt sci. qm̄ si sci. prfa. q̄ ho. fur ven. es. vigi. vti. ⁊ nō sine. perfo. do. suam. Orige. Paterfamilias dom⁹ est sensus hominis:dom⁹ aūt eius est anima:fur aūt diabolus. Est aūt ois s̄mo cōtrarius q̄ nō p naturalé introitū intrat ad aiam negligētis:sed quasi q̄ foderit domū:primū destruēs q̄dā₃ naturalis edificia aie. i. naturales intellectus:⁊ p ipsam dirutionem ingressus spoliat aīam. Aliquotiens inuenit ds furé in ipsa perfossione:⁊ cōprehendens eū percussoré sermoné immittēs iterficit ipsum. Nō aūt in die fur venit:qn̄ illuminata est a sole iustitie aīa hois studiosi:sed in no

Vigilia spiritalis.

Tropologia.

ste.i.i tpe adhuc malitie pmanētis: in q̄ cū fuerit aliqs possibile est: z si nō habuerit ꝟtuté solis: q̄ tñ illustret ex aliq̄ splēdore ꝟbi: qd ē lucerna: adhuc q̄d ē manēs i malitia: sʒ tñ hñs ppositū melioꝝ z vigilātiū ne psodiaī hoc ei⁹ ppositū: vel i tpe tētationū: vel in q̄rūcūqꝫ calamitatuʒ marie fur solet venire: volēs psodere aie domū. Greg. Uel nesciēte pre familias fur domū ofodit: q2 dū3 a sui custodia spūs dormierit: improuisa mors veniens carnis nr̄e habitaculū irrūpit: z cū quē dñm dom⁹ dormiētē inuenerit necat: q2 dū ventura dāna spūs minime puidet: hūc mors ad suppliciū nesciente rapit: furi aūt resisteret si vigilaret: q2 aduētū iudicis q̄ occulte alas rapit p̄caués ei penitēdo occurreret: ne in penitēs piret. Horā ꝟo vltimā iccirco dñs voluit eē incognitā: vt semp possit eē suspecta: vt dū illā puidere minime possum⁹: ad illā sine intermissiōe pparemur. ppter qd seq̄r. Jōqꝫ esto. para. q2 ne. q̄ ho. fili. ho. vē. est. Chry. i ho. Hinc vr̄ ɔfundere eos q̄ nō tm̄ studiū faciūt aie sue: q̄tū studēt circa pecunias q̄ furē expectāt.

¶ Quisputas ē fidelis seruus z prudēs: quē cōstituit dñs supra familiā suā: vt det illis cibū in tpe? Btūs ille seru⁹ quē cū venerit dñs ei⁹ iuenerit sic faciētē. Amē dico vobis: qm̄ sup oīa bona sua ɔstituet eū. Si āt dixerit mal⁹ seru⁹ ille in corde suo. Morā facit dñs me⁹ venire: z ceperit pcutere cōseruos suos: māducet aūt z bibat cū ebriosis: veniet dñs serui illi⁹ i die q̄ nō sperat: z hora q̄ ignorat: z diuidet eū: ptēqꝫ ei⁹ ponet cū hypocritis: illic erit flet⁹ z stridor dētiū.

¶ Hila. Quānis dñs supra in communi nos ad indefensam vigilantie curā fuerit adhortat⁹: specialem tñ ppl̄i pncipib⁹ .i. epīs in expectatione aduentuqꝫ suo sollicitudiné mandat. Hūc eñ seruū fidelé atqꝫ prudētem ppositū familie significat: commoda atqꝫ vtilitates ppl̄i sibi commissi curanté. vñ dicit. Quisputans est fide. ser. z pru. quē3 consti. do. su. fa. suā: vt det illis ci. in tpe. Chry. in ho. Qd aūt dicit. Quisputas: nō est ignorātis: inuenit eñ z pr̄ interrogādo loqués: vt cū dicit. Adā vbi es? Re. Nec eñ signat hec interrogatio impossibilitaté pficiende virtutis: sʒ difficultaté. Glo. Rarus eñ est fidelis seru⁹ dño ppter dñm seruiés: oues xp̄i nō ad lucrum: sʒ p amore xp̄i pascēs: prudēs qui subditoꝝ capacitaté vitā z mores discutiat: quē ɔstituat dñs: qui. s. sit vocatus a deo z nō se iniecerit. Chrys. in ho. Duo aūt expetit ab hmōi seruo. s. prudētiā z fidé: fidelé eñ cum dicit: qm̄ nihil qd dñi sui est: sibi propriū fecit: nihil ēt de reb⁹ sui dñi vane z inaniter cōsumpsit. Prudenté aūt eū vocat: qm̄ cognouit id ad qd oportet dispēsare q̄ data sunt. Orig. Uel q̄ in fide proficit: z si nondū in ea perfectus est cōiter fidelis vocat: z q̄ naturalé h3 mentis velocitaté: dr prudens. Siquis aūt cōsideret: inueniet fideles multos z studiū fidei exercētes: non aūt z prudentes: qm̄ q̄ stulta sunt mūdi elegit deus. Et iterum videbit alios veloces q̄dé esse z prudentes: modice autem fidei. Cōuenire aūt in vnū fidelé atqꝫ prudētē: rarissimū ē. Ut aūt in tpe det cibū: necessariā h3 quis prudētiā: vt auté non adimat cibos indigentiū: opus est fides: qm̄ z fm simplicem intellectū op⁹ habemus: vt fideles simus ad dispensandū ecclesie reddit⁹. et nō deuoremus que sunt viduaꝝ: vt memores simus pauperū. z ne occasioné accipiētes ex eo qd scriptū ē. Dñs ɔstituit his qui euāgeliū predicāt de euāgelio viuere: amplius q̄ram⁹ q̄ cibum simplicē3 z necessa

Quis seruus fidelis.

ria vestiméta:r vt nec amplius teneamus nobis q̄ his qui necessitatem patiunt. Prudétes aūt vt prudéter intelligamus indigétiū cās: propter quas sunt indigétes: r vniuscuiusq; dignitaté: quō educatus est: r q̄tū necessariū hz. Multa eni sapiétia opus est ei q̄ bn̄ vult dispésare ecclesiasticos redditus. Sit et fidelis seruus r prudés vt nō effundat rōnabilem r spūalé cibū qbus nō opz: volés ondere se esse prudété illis. s. q̄ magis necessariū hñt v̄bū q̄ mores corrediscet: r vitā ɔponat: q̄ q̄ illumiat sciétie lucé: aut vt ne eis q̄ possunt acutius audire: pigeat exponere altiora: ne exponétes vilia cōténant ab his q̄ naturalr̄ sunt ingeniosi: aut p̄ exercitationem secularis sapientie acuti. Chry. in ho. Adaptatur etiam r ad p̄ncipes seculares hec parabola: vnūquēq; eni his q̄ hz ad ɔmunē vtilitaté vti opz: non ad nocumétū ɔseruoꝝ neq; ad pditioné suiipsius siue hz sapientiā siue principatū siue aliud quodcūq;. Rab. Dn̄s autē xp̄s est: familia aūt supra quā cōstituit est ecclesia catholica. Difficile est ergo inuenire in vno r vt prudés sit r fidelis: nō aūt ipossibile: nec ei beatificaret eū q̄ nō pōt esse cū subdit. Btūs ille seruus qué cū venerit dn̄s iesus inuenerit sic faciété. Hil. id est p̄cepto dn̄i sui obedientem: vt doctrine opportunitate v̄bū vite l eternitatis cibū alende familie dispéset. Re. Notādū aūt q̄ sicut magna distantia est meritoꝝ inter bonos predicatores r bonos auditores: ita magna distātia est p̄mioꝝ. Bonos eni auditores si vigilātes inuenerit: faciet discūbere: vt lucas dicit. Bonos aūt p̄dicatores sup oīa bona sua cōstituet. Vñ seq itr. Amē dico vobis: q̄m sup oīa bona sua cōstituet eū. Orige. vt. s. cōregnet cum xp̄o: cui oīa sua tradidit pater: sicut boni p̄ris filius sup oém p̄ris substātiā constitutus: participat hmōi dignitaté r gloriā fidelibus: r prudétibus dispésatoribus suis: vt sint r ipsi sup oém creaturā. Rab. Non vt soli sed vt pre ceteris eterna p̄mia habeant: tū pro sua vita: tū p gregis custodia. Hil. Vel super oia bona cōstituet. i. in dei gl'ia collocabitur: qr nihil est vltra quod melius sit. Chry. Deinde nō solū ab honore q̄ imminet bonis: sz a pena quā minat malis erudit auditoré cum subdit. Si aūt dixe. ma. ser. ille in co. suo. morā fa. do. me. veni. r cepe percutere. Augu. ad esichiū. Ex moribus huius serui appet animus eius: quos mores liscet breuiter magister bonus curauit exprimere. i. supbiā cū dicit. Et ceperit pcu. ɔser. suos. atq; luxuriā cū dicit. Mādu cet aūt r bi. cū ebrio. ne quod dicebat. Morā facit dn̄s meus: desiderio sui dn̄i dicere crederetur. Quō eni ardebat ille qui dixit. Sitiuit aīa mea ad deū viuū qn̄ veniaz. Dicédo eni qn̄ veniā. moras se ppeti moleste ferebat: qr et qd tpe accelerat: desiderio tardū videt. Orige. Peccat aūt in deū q̄cūq; ep̄s q̄ nō q̄si ɔseruus ministrat: sz q̄si dn̄s: r frequéter vt amarus dn̄s p vim dn̄at: r nō esuriétes suscipit: sz epulat cū ebriosis r semp somniat q̄ post multum tp̄is venturus est dn̄s. Raba. Typice et pōt intelligi cōseruos p cutere ɔscientias infirmoꝝ verbo vel exéplo vitiare. Hiero. Qd autez dicit. Ueniet dn̄s ser. il. in die q̄ non sperat r ho. q̄ igno. Ad hoc dicit: vt sciat qn̄ nō putat dn̄s tūc eū esse véturū: r vigilantie ac sollicitudinis dispésatores admonet. Porro q̄ dicit. Diuidet eū: nō est intelligédū q̄ gladio eū dissecet: sed a sctōꝝ ɔsortio eū seperet. Ori. Uel diuidet eū: qn̄ spūs eius. i. spirituale donū reuertet ad deū q̄ dedit eū. Ala aūt cum corpore suo vadet in gehénā. Iustus autē nō diuidit: sz aīa eius vadit cum spiritu. i. spūali dono ad regna celestia. Qui autē diuidunt: nō habent postmodū in se partem spiritualis doni q̄ erat a deo: sed relinquet pars q̄ est ipsoꝝ. i. aīa q̄ cū corpore puniet. vñ sequit. Et parté eius ponet cum hypocritis. Hiero. Cū his vez qui erant in agro r qui molebant:

tropologia.

et nihilominus derelicti sunt. Sepe enim dicimus hypocritam aliud esse et aliud ostendere: sicut et in agro et in mola idem facere videbantur: sed exitus diverse voluptatis apparuit. Raba. Vel etiam hypocritis suscipit partem suam .s. duplicem gehenne penam .i. ignis et frigoris. vnde sequitur. Ibi erit fletus et stridor dentium. ad ignem enim ptinet fletus oculorum: ad frigus stridor dentium. Orig. Vel fletus erit eis qui male in hoc mundo ridentes fuerunt: et his qui requieverunt irrationabiliter erit dentium stridor. nolentes enim dolores materialiter sufferre: compulsi tormentis dentibus strident illi .s. qui manducaverunt acerbitatem malitie. Ex his autem cognoscere est: quoniam non solum qui fideles sunt et prudentes: constituit dominus super familiam suam: sed etiam malos: et quod non soluat eos: de hoc quod constituti sunt a domino super familiam eius: sed vt dent in tempore cibos: et vt abstineant a speculationibus et comessationibus. Augu. ad esichium. Hoc autem seruo malo remoto qui proculdubio domini sui odit aduentum: constituamus ante oculos tres seruos bonos aduentum domini sui desiderantes. Si vnus eorum citius: alter tardius dominum suum dicat esse venturum: tertius de hac re suam ignorantiam confitetur: videmus tamen quis magis euangelio consonet. vnde dicit. Vigilemus et oremus: quia citius venturus est dominus. Alter dicit. Vigilemus quia breuis et incerta est vita ista: quamuis tardius venturus dominus. Tertius dicit vigilemus: quia breuis et incerta est ista vita: et nescimus tempus quando venturus est dominus. Quid autem aliud hic dicit quam quod cum audimus euangelium dicere. Vigilate quia nescitis qua hora venturus sit dominus: omnes quidem pre desiderio regni dei hoc volunt esse verum quod putat primus: deinde si factum fuerit gaudebit: cum illo secundus et tertius: si autem factum non fuerit: metuendum est ne inter ipsas moras perturbentur qui crediderant quod dixerat primus et incipiant domini aduentum non tardum putare sed nullum. Qui autem credit quod dicit secundus: tardius dominum esse venturum: si falsum fuerit nulli turbabuntur in fide: sed inopinato gaudio perfruentur. Qui autem quid horum verum sit ignorare se confitetur illud optat: hoc tolerat: in nullo eorum errat: quia nil eorum aut affirmat: aut negat.

Casus plebeer.

Cap.xxv.

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus: que accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue: et quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso dormitauerunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit: exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille: et ornauerunt lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostre extinguntur. Responderunt prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat nobis et vobis: ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere venit sponsus: et que parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias: et clausa est ianua. Nouissime vero veniunt et reliqui virgines dicentes. Domine domine: aperi nobis. At ille respondens ait. Amen dico vobis: nescio vos. Vigilate itaque: quia nescitis diem neque horam.

Chry. In superiori parabola dominus penam ostendit eius qui percutiebat: et inebriabat: et bona domini sui dispergebat. In hac autem parabola punitionem inducit etiam ei qui vtilitatem non affert: neque copiose hec quibus indiget sibi prepa-

rat:habebāt eñi fatue vgines oleū: sed nō copiose.vnde dr.Tūc si.erit re.ce.de.vir.Hila.Jō aūt dicit.Tūc: qr de magno die dñi de q̄ supra agebat ois hic sermo est.Chry.Regnū aūt celorū p̄sentis tpis ecclesia dicit sicut ⁊ ibi.Mittet fili⁹ hois angelos suos:et colliget de regno ei⁹ oia scādala.Hier.Similitudinē aūt.x. virginū fatuarū atq̄ prudētiū q̄dā simplr interpretant in virginibus: quarū alie iuxta apostolū et corpore ⁊ mēte sunt virgines:alie virginitatē tm̄ corporꝫ reseruātes:vel cetera opa nō habēt:vel parētū custodia reseruante:nihilominus corde nupserūt.Sed mihi videt ex superioribus ali⁹ esse sensus q̄ dr.Et nō ad virginalia corpora:sed ad oē hoim genus hanc cōparationē pertinere.

Allegorica expō.

Greg.in ho.Jn q̄nq̄ eñi corpis sensibus vnusq̄sq̄ subsistit geminatus: geminatus aūt quinarius denariū perficit.Et qr ex vtroq̄ sexu fideliū multitudo colligitur:scā ecclesia.x. virginibus similis denūciatur:vbi mali cū bonis:reprobi cum electis admixti sunt:recte sibe virginibus prudētib⁹ ⁊ fatuis perhibet.Chry. in home.Jdeo aūt ponit parabolā hanc in virginū persona:vt ostēdat q̄d licet virginitas magnū quid sit: tñ si ab opib⁹ misericordie sit deserta:cum adulteris foras eiciet.Orige.Uel sensus oim̄ q̄ receperūt verbum dei virgines sunt.Tale enim est verbū dei vt de sua mūditia accōmodet oibus qui per suā doctrinā recesserūt ab idolorum cultura: accesserūt aūt per xp̄m ad dei culturā.vnde sequitur.Que acci.lā.suas exierūt ob.spon.et sponse.

Expositio tropologica.

Accipiūt enim lāpades suas.i.organa sua naturalia:⁊ egrediuntur de mundo et de erroribus:⁊ veniunt obuiam saluatori qui semper paratus est venire:vt ingrediatur simul cum dignis ad beatam spōsam ecclesiam.Hila. Uel sponsus atq̄ sponsa dominus noster est in corpore:deus nāq̄ spiritui:caro spōsa est:lampades autē quas acceperūt animarū splendentiū lumen est que sacramēto baptismi splenduerunt.August.de verbis dñi.Uel lāpades que manibus gestantur opera sunt.dictū est eñi.Luceāt opera vestra corā hominibus. Greg.Qui aūt recte credūt:et iuste viuunt assimilātur quinq̄ prudentibus:qui autem profitētur quidem fidem iesu:nō aūt preparāt se bonis operib⁹ ad salutez reliquis quinq̄ virginibus fatuis. vnde subditur. Quinq̄ aūt ex eis erāt fatue ⁊ quinq̄ prudētes.Hiero.Sunt eniꝫ q̄nq̄ sensus qui festināt ad celestia et superna desiderāt.De visu autē ⁊ auditu ⁊ tactu specialiter dictum est. Quod vidimus q̄d audiuimus q̄d oculis nostris perspexim⁹ ⁊ man⁹ nr̄e palpauerūt.De gustu.Gustate ⁊ videte qm̄ suauis est dn̄s.De odoratu.Jn odorē vnguētorꝫ tuorum currimus.Aliī aūt sunt quinq̄ sensus terrenis fecib⁹ inhiātes.Aug. de ver.do.Uel per quinq̄ virgines significat q̄nq̄ ptita ꝯtinētia a carnis illecebris:cōtinēdus est eñi animi appetitus a voluntate oculorū: auriū:olfaciendi:gustandi:⁊ tangēdi.Sed qr ista cōtinētia partim corā deo fit vt illi placeat in interiori gaudio ꝯsciētie:partim corā hoib⁹ tm̄ vt gloria hūana capiat q̄nq̄ dicuntur sapiētes ⁊ q̄nq̄ stulte:vtreq̄ tñ virgines:qr vtraq̄ cōtinētia est: q̄uis diuerso fomite gaudeat.Orige.Sicut aūt sequūtur seipsas inuicē virtutes:⁊ qui vnā habuerit oēs habeat:sic ⁊ sensus oēs alterutrꝫ se subsequuntur:propterea necesse est vt aut oēs quinq̄ sensus sint prudētes:aut oēs fatui.Hila.Uel absolute in quinq̄ prudētibus ⁊ quinq̄ fatuis fidelium atq̄ infidelium est cōstituta diuisio.Grego. Notādum vero est q̄ omnes lāpades habent; sed non omnes oleum habent.Sequitur eñi.Sed quinq̄ fatue acce. lampa. non sumpse.oleum secum. Prudentes vero acce.oleum in vasis cum lampadibus.Hila.Oleum boni operis fructus est:vasa humana sunt corpora intra quorum vis

Sēsus quinq̄ spirituales.

scera thesaurus bone ꝯscie recōdēdus est. Hiero. Oleū ꝗ habēt virgines q̄ iuxta fidē opib⁹ adornant: nō habēt oleū q̄ vident̄ sil'r q̄dē fide cōfiteri: sꝫ virtutum opa negligūt. Augu. de ver. do. Uel p oleū ipam letitiam significari arbitror: fm illud. Unxit te de⁹ tuus oleo exultatiōis. Qui ergo nō ꝓpterea gaudet: q2 deo intrinsecus placet: nō hꝫ oleū secū. gaudiū eīm nō hn̄t dū continēter viuūt: nisi in laudibus hoim. Prudentes autē acce. oleū cuꝫ lampadibus i. letitiā bonorum operum. In vasis suis. i. in corde atqꝫ ꝯscia posuerūt: sicut et apl's monet. Probet inquit seipm̄ hō et tunc gloriaꝫ habebit in seipso ꝛ non altero. Chryso. in hom̄. Uel oleū hic vocat charitatē et eleemosynā: et q̄dcūqꝫ circa indigentes auxiliū. Lampades autē vocat virginitatis charisma: propter hoc et stultas eas vocat: qm̄ maiorē sustinētes laborē ꝓpter minorē oia perdiderūt: maiori eīm labore vincit carnis cupido q̄ pecuniarum. Orige. Uel oleū est verbū doctrine quo vasa animarū implent̄. Nihil eīm sic cōfortat sicut moralis sermo: q̄ oleum luminis appellatur. Prudētes ergo acceperūt hmōi oleum q̄d satis sit eis etiā tardēte exitu ꝛ morāte verbo venire ad cōsummationē eorum. Fatue autē acceperūt lampades: in primis q̄dē accēsas: sed tantū oleuꝫ nō acceperunt vt eis sufficeret vsqꝫ ad finem: negligētes circa susceptionem doctrine que confortat fidem: ꝛ bonorum actuū lumen illuminat. vn̄ sequit̄. Morā autem fa. spon. dor. oēs: et dormierunt. Aug. de ver. do. Ex vtroqꝫ eīm genere hoim moriuntur hoc interuallo temporis: donec sub aduētu domini fiat resurrectio mortuorum. Grego. Dormire etem̄ mori est. Ante somnū vero dormitare est an̄ mortē a salute languescere: q2 per pondus egritudinis peruenitur ad somnum mortis. Hiero. Uel dormitauerunt. i. mortue sunt. Cōsequēter aūt d2. Dormierūt: q2 postea suscitāde sunt. Per hoc autem q̄ dicit. Morā aūt faci. spō. ostendit q̄ nō parū tpis inter priorē ꝛ scd̄ꝫ dn̄i aduentū ꝑtergredit̄. Orige. Uel spōso tardāte ꝛ nō cito veniente verbo ad cōsummationē vite patiunt̄ aliq̄d sensus dormitātes: ꝛ quasi in nocte mundi agentes: et dormierūt: vt puta remissius agentes a sensu illo vitali: nō tn̄ lāpades pdiderūt: neqꝫ disperauerunt de cōseruatione olei ille prudētes. vn̄ sequit̄. Media autē nocte clamor factus est: ecce spō. venit exite obuiam ei. Hier. Traditio iudeorum est xp̄m media nocte vēturum in similitudinē egyptū qn̄ pascha celebratum est ꝛ exterminator venit: ꝛ dn̄s sup tabernacula trāsijt: et sanguine agni postes nostrarum frontiū cōsecrate sunt vn̄ reor ꝛ traditionē aplicā permāsisse: vt die vigiliarum pasche ante noctis dimidiū pplm dimittere nō liceat expectātes xp̄i aduentū: postq̄ illud tp̄s trāsierit securitate ꝑsumpta festum cuncti agant diē. vn̄ psalmista dicebat. Media nocte surgebā ad cōfitēdū tibi. Augu. de ver. do. Uel media nocte. i. nullo sciente aut sperante. Hier. Subito ꝗ q̄si intēpesta nocte et securis oib⁹: qn̄ grauissim⁹ sopor ē p angelor. clamorē ꝛ tubas ꝑcedētiū fortitudinū xp̄i resonabit aduētus: q̄d significatur cū d2. Ecce spō. venit exite obuiam ei. Hila. Tuba eīm excitāte spōso tm̄ obuiam procedit̄. Erunt eīm iā ambo vnū. i. caro ꝛ de⁹: q2 i gl'iā spūalē hūilitas carnis trāsformata erat. August. de ver. do. Uel q̄d dicit spōso tm̄ obuiā venire virgines: sic intelligēdū puto: vt ex ipsis virginib⁹ cōstet ea q̄ d2 sponsa: tāq̄ si oib⁹ xp̄ianis i ecclia cōcurrētib⁹ filii ad mrēꝫ currere dicant̄: cū ex ipis filiis ꝯgregatis ꝯstet ea q̄ d2 mr̄. nūc eīm despōsata ē ecclia: ꝛ virgo est ad nuptias pducēda illo tpe q̄ vniuersa mortalitate i ea ꝑtereūte: immortali cōiūctiōe habeat̄. Ori. Ul' media nocte. i. i altitudie remissionis fact⁹ est clamor oēs suscitare volētiū sic existimo angelorū q̄ sunt administratorij spūs int⁹ clamātes in

Lāpades q̄d mystice significent.

Medie noctis interpretatio.

sensibus olim dormientiũ. Ecce spon. ve. exite obuiã ei. ⁊ suggestionẽ quidẽ hãc oẽs audierũt: et surrexerũt: nõ aũt oẽs decẽter imposuerũt iam padib⁹ suis ornatũ. vñ sequit̃. Tũc surre. oẽs vir. ille et orna. lampa. su. Ornant̃ autẽ lãpades sensuum euãgelicis vsibus atq; rectis. Qui autẽ male vtunt̃ sensib⁹: ornamentum nullũ habẽt in sensibus. Grego. Uel tũc qdẽ oẽs virgines surgunt: qr et electi et reprobi a somno sue mortis excitantur. Lãpades ornãt quia sua secũ opa numerãt: p qbus eternã recipere beatitudinẽ expectant. Aug. de ver. do. Aptauerũt eñ lampades suas. i. rationes reddendas operũ suorum. Hila. Uel lãpadarum assumptio aiarũ est redit⁹ in corpa: earũq; lux est cõscia boni opis eluces: q̃ vasculis corporũ ɔtinet̃. Orige. Sz lãpades fatuarũ virginũ extingunt̃: qr earũ opa q̃ clara hoĩbus foris apparuerant in aduentu iudicis intus obscurant̃. vñ sequit̃. Fatue autẽ sapiẽtibus dixerunt. Date nobis de oleo vr̃o: qr lãpades nr̃e extingunt̃. Quid est aũt ꝙ tũc a prudẽtib⁹ oleũ petũt: nisi ꝙ in aduentu iudicis cũ se intus vacuas inuenerit: testimoniũ foris q̃rũt: ac si a sua fiducia decepte proximis dicãt. Qr nos quasi sine opere repelli cõspicitis: dicite de nostris operib⁹ qd vidistis. Augu. de ver. do. De consuetudine eñ id semper inquirit vnde gaudere animus solet. Itaq; hoim qui corda non vident testimonium volunt habere apud deum qui cordis inspector est: sed quorum facta aliena laude fulciuntur eadẽ subtracta deficiunt vnde ⁊ earum lampades extinguntur. Uel virgines q̃ lampades suas querunt̃ extingui ostendũt eas ex parte lucere: et tamen nõ habent lumen indeficiens: nec opera perpetua. Si quis igitur habet animum virginalẽ et amator est pudicitie: nõ debet mediocriter esse cõtẽtus his que cito exarescũt: ⁊ orto caumate arescunt: sed perfectas virtutes sequatur: vt lumẽ habeat sempiternum. Chry. in ho. Uel aliter. Non solum hec virgines stulte erant: quoniam hinc recesserunt misericordia carentes: sed quia estimabãt ibi se accepturas vbi importune q̃sierunt. Quãuis aũt illis virginibus prudentibus nihil misericordius sit: q̃ pter misericordiam maxime fuerunt approbate: non tñ stulte virgines sua petitione potite sunt. Sequit̃. Rñderunt prudentes dicentes. Ne forte nõ suffi. no. ⁊ vo. Hinc autem discimus ꝙ nullus nostrũ adire poterit nisi operib⁹ cum quibus inuẽti erimus. Hiero. Non eñ hoc virgines prudẽtes de auaritia: sed de timore rñdẽt vñ quisq; pro suis operib⁹ mercedẽ accipiet: neq; possunt in die iudicij alioꝝ virtutes aliorum vitia subleuare. Dãt autẽ prudentes consiliũ: vt non debeant sine oleo lãpadarũ spõso occurrere. Et hoc est qd sequitur. Ite potius ad venden. et emite vobis. Hila. Uendentes hi sunt qui misericordia fidelium indigẽtes reddunt ex se petita cõmercia indigẽtie sua satietate boni operis nostri cõscientiã venundãtes. Hec est eñ indefessi luminis copiosa materia q̃ misericordie fructibus emenda est et recõdenda. Chry. in hom. Uides ergo q̃ta nobis sit a pauperibus negociatio: pauperes autem nõ sunt ibi: sed hic. ideoq; hic oleum congregare oportet vt illic vtile sit cum tps nos vocet. Hiero. Uendit̃ etiã hoc oleũ ⁊ multo emitur precio ac difficili labore conqueritur: qd non solũ in elecmosynis: sed in cũctis virtutibus ⁊ cõsiliis intelligimus magistrorum. Orige. Uel aliter. Et si fatue erant tamen hoc intelligebant. quoniã cũ lumine debebãt obuiam ire sponso: oẽs lampades sensuum habentes illuminatas. videbant aũt et illud: quoniã ex eo ꝙ min⁹ habebant oleũ rationabile: iã propinquãtibus tenebris lampades earũ fuerant obscurãde. Sed sapiẽtes transmittunt fatuas ad olei venditores: vidẽtes quoniã nõ tãtũ oleum. i. ver

Deus cordis inspector.

Plectrũ moralitas.

bum doctrine ɔgregauerāt:vt suf- ficeret ipis ad vitā:ꝛ illos docerēt. vnde dicūnt. Ite poti⁹ ad ven.i.ad doctores. Et emite vobis.i.ab eis accipite.ꝛ preciū est perseuerātia ꝛ amor discendi:ꝛ diligētia:et labor cupientiū discere. Aug.de ver.do. Uel nō sunt putande dedisse cōsi- liū:sed crimē earū ex obliquo com memorasse. Uēdūt enī adulatores oleū q̄ siue falsa siue ignorata lau- dando:animas in errores mittūt: ꝛ eis vana gaudia tanq̄ fatuis cō- siliando aliquā de his mercedē cō- modi tpalis accipiunt. Dic.r ergo. Ite ad ven.ꝛ emi.vo.i.videamus nunc q̄d vos adiuuēt q̄ vobis lau- des vēdere ɔsueuerūt. Dicūt autē. ne for.nō suf.no.ꝛ vo. Qꝛ alieno te- stimonio nō iuuat q̄sq̄ apud deum: cui secreta cordis apparent:et vix q̄sq̄ sibi sufficit:cui testimoniū p̄hi bebat ɔscia sua. Hiero. Uerū qꝛ iam emēdi tp̄s excesserat:ꝛ adueniente iudicij die loc⁹ nō erat pnie:noua patrare opa:sed p̄teritorū rōnē co- guntur exoluere:vnde sequit. Cum aūt irēt emere ve.spō.ꝛ q̄ pate erāt intra.cuꝫ eo ad nuptias. Hila. Nu- ptie aūt imortalitatis assūptio est: ꝛ iter corruptionē atq; icorruptio- nē ex noua societate ɔiūctio. Chry so.in hom. Per h̄ aūt qd dicit. Duꝫ irēt emere.ōndit qꝛ ꝛ si misericor- des efficiamur post mortē nihil hic lucrabimur ad effugiēdū:sicut nec diuiti p̄fuit q̄ fact⁹ ē misicors ꝛ sol licit⁹ circa eos q̄ sibi attinebāt. Ori ge. Uel dicit. Dū irēt emere.ē.n.in- uenire q̄sdā q̄ qn̄ debuerūt neglexe rūt aliq̄d vtile discere:ꝛ ipo aūt exi tu vite sue dū disponūt discere:cōp hēdunt a morte. Augu.de ver.do. Uel aliter. Eūtib⁹ illis emere.i.in- clinātib⁹ se in ea q̄ foris sunt:ꝛ so- litis gaudere q̄rētibus : qꝛ gaudia interna nō nouerāt:venit iste q̄ iu- dicat. Et q̄ parate erāt.i.qb⁹ coram deo ɔscia testimoniū p̄hibebat.in- tra.cū eo ad nup.i.vbi mūnda aīa: puro ac p̄fecto dei v̄bo fecūda co- pulat. Hie. Post iudicij aūt diē bo- norū operū ꝛ iustitie occasio non re linquit.vn̄ sequit. Et clausa ē ianua. Aug.de ver.do. Receptis enī illis qui sunt in angelicā vitā cōmutati: claudit aditus ad regna celoꝝ.non enī post iudiciū pꝫ p̄cū ac meritoꝝ locus. Hila. Et tn̄ cū iā pnie nullum est tp̄s:fatue occurrūt:aperiri sibi aditū rogāt.vn̄ sequit. Noui.autē veni.ꝛ relique virgi.dicentes. Dn̄e dn̄e aperi nobis. Hier. Egregia in dn̄o appellatiōe confessio:indiciuꝫ fidei est. Sed quid p̄dest voce inuo care:quem operibus neges? Greg. Dolore autem repulsionis cōpul- se appellationem ingeminant do- minationis: inuocando patrem:cu ius in vita sua misericordiam cōn- tempserunt. Augu.de ver.do. Non autem dictum est q̄ emerunt oleū: ꝛ ideo intelligēde sunt nullo iam re manente de alienis laudibus gau- dio:in angustijs ꝛ magnis afflictio- nibus redire ad implorationeꝫ dei. Sed magna eius est seueritas post iudicium:cuius ante iudicium in- effabilis misericordia p̄rogata est. Propter quod sequitur. At ille re- spondens ait. Amen di.vo.nescio vos. Ex illa.s.regula:quia non ha- bet ars dei.i.eius sapientia vt in- trent in gaudium eius qui non co- ram deo:sed vt placerent homini- bus conati sunt aliquid s̄m p̄cepta eius operari. Hiero. Nouit enī do- minus eos qui sunt ei⁹:ꝛ qui igno- rat:ignorabitur. ꝛ lꝫ virgines sint vel corporis puritate:vel vere fidei confessione:tamen quia oleum non habent:ignorant a sponso. Ex hoc aūt q̄ īfert. Uigilate itaq; qꝛ nesci- tis diē neq; horā.intelligit vniuer sa q̄ dicta sunt esse premissa:vt quia ignoramus iudicij diē:sollicite no- bis lumen bonorū operum prepa remus. Aug.de ver.do. Non autem solū illius futuri tp̄is quo vēturus est sponsus:sed sue q̄sq; dormitio- nis diē etiā horā nescit:ad quā quis q̄ parat⁹ est:etiā parat⁹ inuenit cū illa vox sonuerit qua oēs euigila turi sunt. Augu.ad esichium. Non

Sēsus anagogicus.

Aurea diuine sapien tie regula.

desuerunt aūt q̄ docere voluerunt hec: quinqꝫ et quinqꝫ virgines ad hunc eius aduētū qui nunc fit per ecclesiam pertinere: sed hec nō sunt temere pollicenda: ne aliquid ocurrat quod valide contradicat.

¶ Sicut eī hō pegre pficiscēs vocauit seruos suos: et tradidit illis bōa sua. Et vni ȯdit q̄nqꝫ talēta: alij āt duo: alij vo vnū: vnicuiqꝫ s̄m ppriā vtutē: et pfect⁹ ē statiꝫ. Abijt āt q̄ q̄nqꝫ talēta acceꝑat et opat⁹ ē i eis: et lucrat⁹ ē alia q̄nqꝫ. Similr et q̄ duo acceꝑat: lucrat⁹ ē alia duo. Qui āt vnū acceꝑat abiēs fodit i terrā: et abscōdit pecuniā dn̄i sui. Post multuꝫ vo tpis venit dn̄s suoꝝ illoꝝ: et posuit rōnē cū eis. Et accedēs q̄ q̄nqꝫ talēta acceꝑat: obtulit alia q̄nqꝫ talēta dicēs. Dn̄e q̄nqꝫ talēta tradidisti mihi: ecce alia q̄nqꝫ suplucrat⁹ sum. Ait illi dn̄s ei⁹. Euge serue bōe et fidelis: q2 sup pauca fuisti fidelꝭ sup mlta te ꝯstituā: itra i gaudiū dn̄i tui. Accessit aūt et q̄ duo talēta acceperat: et ait. Dn̄e: duo talēta tradidisti mihi ecce alia duo suplucratus suꝫ. Ait illi dn̄s ei⁹. Euge serue bōe et fidelis q2 sup pauca fuisti fidelꝭ sup mlta te ꝯstituā: itra i gaudiū dn̄i tui. Accedēs āt ē q̄ vnū talētū acceꝑat ait. Dn̄e: scio q2 hō dur⁹ es: metis vbi nō seminasti: et ꝯgregas vbi n̄ sparsisti: et timēs abij et abscōdi talētū tuū i terra. Ecce hēs qd̄ tuū ē. Rn̄dēs āt dn̄s ei⁹ dixit ei. Serue male et piger sciebas q2 meto vbi nō semino: et ꝯgrego vbi nō sparsi. Oportuit ergo te ꝯmittere pecuniā meā nūmularijs: et veniēs ego recepissē vtiqꝫ qd̄ meū ē cū vsuris. Tollite itaqꝫ ab eo talētū: et date ei qui hꝫ decē talēta. Oī em̄ hn̄ti dabit et abūdabit: ei autē q̄ nō hꝫ et qd̄ vr̄ hr̄e auferetur ab eo. Et inutilē suū eijcite i tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium.

¶ Glo. In p̄cedēti pabola demonstrata est eorū ꝯdēnatio q̄ oleū sibi sufficiēter nō p̄parauerant: siue per oleū nitor opeꝝ: siue gaudiū ꝯsciē: siue eleemosyna q̄ est p pecuniā intelligat. Hec aūt parabola inducit ꝯ̄ eos q̄ nō solū pecunijs: sꝫ nec verbo nec alio mō pdesse p̄ximis volūt: sꝫ oīa occultant. vn̄ dicit. Sicut em̄ ho. pe. p. vo. ser. su. et tradidit illis bona sua. Greg. Hō autē ille qui pegre pficiscit redēptor nr̄ est: q̄ in ea carne quā assumpserat abijt in celū. Carnis em̄ locus ppri⁹ terra est: q̄ q̄si ad pegrinādū ducit: cum ꝑ redēptorē nr̄m i celo collocat. Orige. Scd̄m em̄ diuinitatis sue naturā nō pegrinat: sꝫ s̄m dispensationē corpis qd̄ suscepit. Qui em̄ dicit discipulis suis. Ecce ego vobiscū suꝫ vsqꝫ ad ꝯsummationē seculi vnigenit⁹ dei ē: q̄ nō est corporeo habitu circūclusus: hi aūt dicētes nō soluimus iesuꝫ: sꝫ vnicuiqꝫ sube ppricta tē eius saluam⁹. Possumus et talia dicere: qꝛ pegrinat dn̄s p fidē ambulātib⁹ et nō p spēꝫ: si aūt pegrinātes a corpe cū dn̄o fuerim⁹: tunc et ipe erit nobiscū. Simul ēt ꝯsidera: qꝛ non

Jesum solue re ē ei⁹ diuinitatis huma tatis vitatē negare

tẏ nō vř redditio sermonis ita conscripta:sicut hō peregrinās:ita ego aut filiꝰ hoīs:qm̄ ipe est q̄ in parabola ꝓponiť peregrinās:quasi hō nō sicut filiꝰ dei.Hier.Uocatis aūt apl'is doctrinā eis euāgelioꝝ tradidit:nō quasi ꝓ largitate ꝛ parcitate:alteri plus ꝛ alteri minus tribuēs:sed ꝑ accipientiū viribꝰ:quō ꝛ apl's eos q̄ solidū cibū cape non poterāt:lacte potasse se dicit.vñ sequiť.Et vni dedit qn̄qꝫ talenta:alij autē duo:alij ꝟo vnū:vnicuiqꝫ ſm ꝓpriā ꝟtutē.Chry.In qn̄qꝫ ꝛ duobus ꝛ vno talēto diuersas grās intelligimꝰ:q̄ vnicuiqꝫ tradite sunt. Orig.Si qn̄ eīm videris eoꝝ q̄ acceperūt a xp̄o dispēsationē eloquiorum dei:alios qdem hr̄e amplius: alios aūt minꝰ:ꝛ vt ita dicā:neqꝫ in dimidio intelligētes rerū negocia cōparatiōe melioꝝ.alios autē adhuc minꝰ hr̄e:videbitis dr̄ias eoꝝ q̄ eloqa dn̄i susceperunt a xp̄o:qm̄ alia fuit ꝟtꝰ eoꝝ qbꝰ data sūt qnqꝫ talēta:alia qbꝰ duo:alia qbꝰ vnū:et aliť alteriꝰ nō capiebat mēsurā:ꝛ q̄ accepit talētū vnū:accepit qdē datū nō ꝯtēptibile.Multū ē eīm ꝛ vnū talentū talis dn̄i:tn̄ tres sunt ꝓpriū serui:sicut tria sunt gn̄a coꝝ q̄ fructū faciūt.ꝛ qnqꝫ qdē accepit talenta:q̄ oia sensibilia scripturarū pōt adducere ad sensus digniores.duo aūt q̄ est corpalē doctrinā edoctus. duo eīm:vř carnalis numerꝰ esse:sꝫ adhuc minꝰ potēti vnū talētū pr̄familias dedit.Greg.Uel alr̄.Quinqꝫ talentis: dona quinqꝫ sensuū.i.exteriorū scia exprimiť.duobꝰ ꝟo intellectꝰ ꝛ opatio designať.vniꝰ aūt talenti noīe intellectꝰ tm̄ designať. Sequiť.Et ꝓfectꝰ est stati.Glo.Nō locū mutās:sed liberā eis operādi ptātē pmittēs ꝛ suo arbitrio relinquēs.Sequiť.Abijt aūt q̄ qn.talē. acce.ꝛ ope.ē i eis ꝛ lucratꝰ est alia qnqꝫ.Hiero.Acceptis eīm terrenis sensibꝰ:celestiū sibi notitiā duplicauit:ex creaturis intelligēs creatorē:ex corporalibus incorporalia ex breuibꝰ sempiterna.Greg.Sunt

Tria genera fructificātiū.

etiā nōnulli:qui etsi interna ac mystica penetrare nesciūt:pro intentione tn̄ supne pr̄ie docēt recta q̄ pñt de ipsis exterioribꝰ:q̄s acceperunt: dūqꝫ se a carnis petulantia:a terrenarū rerū ambitu:atqꝫ a visibilium voluptate custodiunt:ab his etiam alios admonēdo cōpescunt.Orige. Uel q̄ hn̄t sensus exercitatos cōuersati salutariter:ꝛ ad maiorem sciam seipsos erigentes:ꝛ studiose docentes:lucrati sūt alia qnqꝫ:quia nemo facile additamētū accipit virtutis alterius:nisi eiꝰ quā hꝫ:ꝛ q̄ta ipsa scit tāta alterū docet:ꝛ non ampliꝰ. Hila.Uel seruus ille qui quinqꝫ talenta accepit:populus ex lege credentium est:ex qua ꝑfectus meritū ipsiꝰ recte implete euangelice fidei operatiōe duplicauit.Sequitur.Similiter ꝛ qui duo acceperat lucratus est alia duo.Greg.Sunt eīm nōnulli q̄ dū intelligendo ꝛ operando aliis p̄dicāt:q̄si duplicatum de negocio lucrū reportāt:qꝛ dū vtriqꝫ sexui p̄dicatio impēdiť:q̄si accepta talenta geminanť.Orige.Uel lucrati sunt alia duo.i.corpalem editionem et aliam paulo sublimiorem.Hila. Uel ille seruus cui duo talenta commissa sunt:gentiū ppl's est:fide atqꝫ confessione ꝛ filij iustificatus ꝛ pr̄is dn̄m nr̄m iesum xp̄m deum atqꝫ hominē ex spū ꝛ carne cōfessus est.hic ergo huic sunt duo talēta commissa. Sed vt ppl's iudeorū oē sacrm̄ qd̄ in quinqꝫ talentis.i.in lege cognouerat:idip̄m fide euangelij duplicauit:ita iste incremēto duorum talentorū intellectū atqꝫ operationem ꝓ meruit.Sequiť.Qui aūt vnū acce. abiēs fodit in terra ꝛ abscon.pecu. dn̄i sui.Grego.Talentū quippe in terra abscondere:est acceptum ingenium in terrenis actibꝰ implicare. Orig.Uel aliter.Si qn̄ videris aliquē:qui ꝟtutē hꝫ docendi ꝛ aiabus ꝓficiēdi:ꝛ hāc virtutem occultat:q̄uis habeat quādā religionē cōuersatiōis:nō dubites dicere talē esse: q̄ accepit vnū talentum:ꝛ abscondit ipsum in terra.Hila.Uel iste seruus

Pulchra allegoria de iudeis.

qui vnũ talentũ accepit ⁊ i terra recõdidit:ppl's est in lege ↄsistẽs:qui ꝓpter inuidiã saluandarũ gẽtiũ in terra acceptũ talẽtũ abscondit. Jn terra eñ talẽtũ abscõdere: est noue ꝑdicatiõis gl'iã sub obtrectatione corꝑee passiõis occultare. Sequit. Post multũ vę.tẽ. ve.do .ser.illoꝝ: ⁊ posuit ra.cũ eis. Jn rõne aũt ponẽda iudicij examẽ est. Orig. Et obserua in hoc loco:qm̃ non serui ad dñm vadũt vt iudicent:sed dñs venit ad eos:cuȝ tp̃s fuerit ipletũ:de q̃ dicit. Post multũ ꝟo tp̃is.i.postq̃ dimisit aptos ad negociãdũ aiarũ salutẽ: ⁊ iõ forsitã nõ facile inuenit q̃s ex eis qui apti fuerint ad hmõi op⁹.vt cito trãseãt de hac vita:sic ẽ manifestũ ex eo.q ⁊ apl'i senuerunt. Ex q̃b⁹ d̃r ad petrũ. Cum senueris: extẽdes manũ tuã.de paulo aũt dictũ ẽ ad philemonẽ. Nũc ãt vt paulus senex. Chry.in ho. Uide ⁊ dñm vbiq̃ nõ ↄfestim expetentẽ rõnẽ vt discas ei⁹ lõganimitatẽ. Mihi autẽ vr̃ q resurrectiõeȝ occl'te insinuãs ħ dixit. Hier. Jõ ĝ dicit. Post mltũ tp̃is:q̃ grãde tp̃s ẽ inter ascẽsionẽ saluatoris:⁊ scd̃m ei⁹ aduẽtũ. Greg. Hec aũt lectio hui⁹ euãgelij ↄsiderare nos admonet:ne q̃ pl⁹ ceteris in ħ mũdo accepisse aliq̃d cernunt ab autore mũdi ĝui⁹ iudicent. Cuȝ eñ augent dona:rõnes ẽt crescunt donoꝝ. Tãto ĝ hũilior q̃sq̃ d̃ȝ esse ex muner..q̃to se obligatioreȝ esse cõspicit in reddẽda rõne. Orig. Fiducia ãt fecit eũ q̃ q̃nq̃ talẽta acceperat audere:vt ad dñm ꝑus accederet. Sequit eñ. Et acce.q̃ q̃nq̃ talẽ.acce.obtu.alia q̃nq̃ dicens. Dñe q̃nq̃ ta.tra.mi.ec.alia quinq̃ suplu.sũ. Greg. Seru⁹ ĝ q̃ geminata talẽta retulit:laudatur a dño:atq̃ ad eternã remunerationeȝ ꝑducit. vñ subdit. Ait illi dñs. Euge. Raba. Euge interiectio est letãtis:ꝑ qd̃ gaudium suum dominus insinuat:qui bene laborantem seruum ad gaudiũ eternũ inuitat:de q̃ ꝓpha ait. Letificabis nos in gaudio cũ vultu tuo. Chry.in ho. Serue bone:q̃

Notatu dignum.

de bono loquit qd̃ est ad p̃rimum. Et fidelis:q̃ nihil eorum que sunt dñi sibi appropriauit. Hiero. Dicit autẽ. Sup pauca fuisti fidelis:quia oĩa q̃ in p̄nti hẽmus:licet magna videant ⁊ plurima:tñ cõpatione futurorum parua ⁊ pauca sunt. Greg. Sȝ tunc fidelis seruus supra multa cõstituitur:quando deuicta oĩs corruptionis molestia de eternis gaudijs in illa celesti sede gloriatur. Tunc etiam ad domini sui gaudiũ ꝑfecte intromittit:qm̃ in eterna illa patria assumptus atq̃ angeloꝝ cetib⁹ admixtus:sic interius gaudet de munere vt nõ sit qd̃ exterius doleat iã de corruptione. Hiero. Quid autem põt maius dari fideli seruo q̃ esse cũ dño ⁊ videre gaudium dñi sui? Chry.in ho. Per ħ eñ verbuȝ oẽm beatitudinẽ ostendit. Augu.j.de tri. Hoc eñ erit plenũ gaudiũ nr̃m:quo amplius non est:frui deo trinitate: ad cui⁹ imaginẽ facti sumus. Hiero. Utriq̃ aũt seruo ⁊ q̃ de quinq̃ talẽtis.x.fecerat:⁊ q̃ de duobus q̃tuor idem p̄rfamilias sermo blanditur Utrũq̃ etiam simili recipit gaudio nõ ↄsiderãs lucri magnitudinẽ:sed studij volũtatẽ. vñ sequitur. Accessit aũt ⁊ q̃ duo tal.accepat. Orig. Quod autẽ dicit:vel in eo q̃ q̃nq̃ talẽta acceperat:vel in isto q̃ duo:accedens: intellige accessum transitum de hoc mũdo ad illũ:⁊ vide qm̃ cadeȝ dicta sunt ambob⁹:ne forte ⁊ q̃ minorem habuit virtutẽ:⁊ totã illã quam habuit sm̃ q oportebat exercuit:nihil minus habiturus sit apud deum:q̃ ille qui fuerit in maiori virtute. hoc eñ solũ querit vt quicq̃d habuerit hõ ex deo:toto eo vtatur ad gloriaȝ dei. Grego. Seruus autẽ q̃ opari detalẽto noluit ad dñm cum ꝟbis excusationis redit. vñ sequitur. Acces. autẽ ⁊ q̃ vnũ talẽ.acce.⁊ ait. Domine scio:q̃ hõ dur⁹ es. Hiero. Uere eñ hoc qd̃ scriptũ est. Ad excusandas excusationes in pctis:ẽt huic seruo ↄtigit:vt ad pigritiã ⁊ negligentiam superbie q̃ȝ crimen accederet. Qui eñ debuit simpliciter inertiã confi

teri z orare patrēfamilias:econuer
so calumniatur:et dicit se prudenti
fecisse consilio ne dum lucra pecu
nie quereret:etiā forte periclitare-
tur.Orig.Uī em̄ mihi iste seru⁹ fuis
se inter credentes quidem:nō autē
fiducialiter agētes:sed latere volē-
tes z oia faciētes vt nō cognoscant
quasi xp̄iani.adhuc vident mihi q̄
hmōi sunt timorē dei habere:et sa
pere de eo quasi de aliquo austero
z implacabili:hoc em̄ signat cū di-
cit.Dn̄e:scio qz hō durus es.intel-
ligimus aūt q͡ vere dn̄s noster me
tit vbi nō seminauit:quoniā iustus
seminat in sp̄ū:ex quo metet vitam
eternā.Metit etiā vbi non seminat
et congregat vbi non spargit:quia
sibi computat esse collata quecūq̄
in pauperibus fuerint seminata.
Hier.Ex eo etiam q͡ hic seruus au
sus est dicere.Metis vbi non semi
nasti.itelligim⁹ etiā z gentiliū phi-
losophorū bonā vitam recipe dn̄m.
Greg.Sunt aūt plerīq̄ intra eccle
siam quorū iste seruus imaginē te-
net:qui melioris vite vias aggredi
metuūt:et tn̄ iacere in sui corporis
ignauia non pertimescūt. Cunq̄ se
peccatores ꝯsiderāt scītatis vias
arripere trepidant:et remanere in
suis iniqtatib⁹ nō formidant.Hila.
Uel per hunc seruū intelligit pplˢ
iudeorū in lege ꝯsistens q̄ dicit.Ti
mui te:tāq̄ metu veterū precepto-
rū:ab vsu euāgelice libertatis ab-
stineat:dicatq̄.Ecce qđ tuū ē.velut
in his q̄ a dn̄o p̄cepta sunt fuerit ĩ-
moratus:cum tn̄ sciuerit metēdos
illic iustitie fructus vbi lex sata nō
sit:z colligēdos ex gentibus q̄ non
ex abrahe sint stirpe dispersi.Hier.
Sed qđ putauerat se p̄ excusatione
dixisse:in culpā propriam vertitur.
Unde sequit.Rn̄dēs aūt dn̄s ei⁹ di.
ei.Ser.male et pi.scis qz meto vbi
non semino.Seruus autem malus
appellatur:qz calumniam dn̄o fe-
cit.piger:qz talentū noluit duplica
re:vt in altero superbie:i altero ne-
gligentie condemnetur. Si inquit
durū z crudelē me noueras:et alie

Fictio xp̄ianorū damnabil.

Quos repn̄tet su⁹ piger moraliter.

na sectari:tu scires me mea diligē-
tius quesiturum:z dares pecuniā
meam siue argētum nūmularijs.
vtrūq̄ em̄ argylion grec⁹ sermo sigt
Eloqa inqt dn̄i eloquia casta:argē-
tū igne examinatū. pecunia ergo z
argētū:p̄dicatio euāgelij et sermo
diuin⁹ ē q̄ dari debuit nūmularijs.
i.vel ceteris doctorib⁹ qđ fecerunt
aplˡi p̄ singulas prouincias presby
teros z ep̄os ordinātes:vel cūctis
credētib⁹ qui pn̄t pecuniā duplica
re:z cū vsuris reddere:vt quicquid
sermone didicerāt:ope explerent.
Gre.Sicut ergo periculū doctorū
aspicitur:si dominicā pecuniam te
neant:ita z auditorum:qz cum vsu
ris ab eis exigitur quod audierūt:
vt scz ex eo quod audiūt etiam stu-
deāt intelligere non audita.Orig.
Non autē cōfessus est dominus se
esse durum sicut ille arbitrabatur:
ceteris autem eius sermonibus cō
cessit.Sed vere dur⁹ est his q̄ mise
ricordia dei abutunt ad negligen-
tiā suā non ad conuersionē.Grego.
Pigrum vero seruū qua sn̄ia dn̄s
feriat audiamus . Tollite itaq̄ ab
eo talentum:z date ei qui habet de-
cem talenta.Orige.Potest quidem
dn̄s sue diuinitatis virtute auferre
sufficiētiam ab eo qui pigrius est ea
vsus z dare ei qui eam multiplica-
uit.Grego.Oportunum autē vide
batur vt ei potius qui duo q̄ qui
quinq̄ talenta acceperat daretur.
illi em̄ dari debuit qui min⁹ habe-
bat.Sz cū per q̄nq̄ talenta exterio
rū sciētia designet.Per duo aūt in-
tellectus z opatio:plus habuit qui
duo q̄ qui quinq̄ talenta accepe-
rat:qz qui per talenta quinq̄ exte-
riorum administrationē meruit:ab
intellectu eternorū adhuc vacuus
fuit.Unū ergo talentū qđ p̄ intelle
ctum significari diximus:illi dari
debuit:qui bene exteriora que ac-
ceperat ministrauit quod quotidie
in sancta ecclesia cernimus:vt etiā
de interna intelligentia polleant
qui exteriora fideliter administrāt.
Hiero. Uel datur ei qui.x.talēta se

Notabile dictum.

cerat:vt intelligamꝰ ꝗ eq̄le sit dñi
gaudiū i vtriusq3 labore:eiꝰ.s.ꝗ qn-
q3 ⁊ qui duo duplicauit:tñ maiꝰ de
beri p̄miū ei ꝗ plꝰ i dñi pecunia la-
borauit.Greg.Generalis etiā mox
sniā subdit̃ q̄ dr.Oi em̄ ha.da.⁊ abū
da.ei aūt ꝗ nō hꝫ:⁊ qđ vr̄ hr̄e aufe-
ret̃ ab eo.Quisqs aūt charitatē hꝫ
alia ēt dona pcipit:qsqs aūt chari-
tatē non hꝫ ēt dona ꝗ pcepisse vide
bat̃ amittit.Chry.in ho.Qui etiam
grām sermonis ⁊ doctrine ad profi
ciēdū hꝫ:nō vtēs ea:grām pdit.qui
aūt studiū adhibet:ampliꝰ attrahit
Nota labor⁊ ⁊ industrie fructū. donū.Hie.Multi ēt cū sint sapiētes
naturalr̄:⁊ habeāt acumē igeniū:si
fuerint negligētes:⁊ desidia bonū
nature corruperint:ad cōparationē
eiꝰ ꝗ paululū tardior labore ⁊ indu
stria ꝯpensauit qđ minꝰ habuit:per
dūt bonū nature:⁊ p̄miū qđ eis fue
rat repromissum vident trāsire ad
alios.Pōt ēt sic itelligi.Ei ꝗ fidem
habet ⁊ bonā in dño voluntatē:etiā
si quid minus vt hō in ope habue-
rit:dabitur a bono iudice.Qui aūt
fidē nō habuerit:ēt ceteras virtu-
tes quas videbat̃ naturaliter pos-
sidere pdet.Eleganter inquit.Qđ
vr̄ hr̄e auferet̃ ab eo.quicqͩd em̄
sine fide xp̄i est:non ei dꝫ imputari
qui male eo abusus est:sed illi qui
etiam malo seruo nature bonū tri
buit.Grego.Uel quisquis charita-
tē non hꝫ:etiā ea ꝗ pcepisse videbat̃
amittit.Hil.Hn̄tibꝰ etiā vsum euā-
geliorꝫ ⁊ legis honor reddit̃:nō ha
benti aūt fidem xp̄i etiam quod ex
lege sibi esse videbat̃ honoris aufe
retur.Chrys.in ho.Seruꝰ autē ma
lus nō solū dāno punit̃:sed etiā in-
tolerabili pena:et cū pena accusa-
bili denūciatione.Uñ seqt̃.Et inuti
lē seruū eiicite in tenebras.Orige.
Ubi.s.nulla illuminatio est forsitan
nec corporalis:nec est respectio dei
illic:sed quasi indignis speculatio-
ne dei ꝗ talia peccauerunt:cōdēnāt̃
in his ꝗ exteriores tenebre appellā
tur.Legimꝰ ēt aliquē añ nos expo
nentē de tenebris abyssi:ꝗ est extra
mundū:vt q̄si idigni toto mūdo in
abyssum illā foras eiiciant̃ i ꝗ sunt
tenebre nemie eas illuminātē.Gre.
Et sic p penā i tenebras exteriores
cadet:ꝗ p suā culpā spōte i interio-
res tenebras decidit.Hie.Quid sit
aūt fletꝰ ⁊ stridor dētiū supra dixi-
mus.Chry.in ho.Uide aūt qr nō so
lū ꝗ rapit aliena:aut qr mala opa
tur punit̃ vltia pena:sed etiā ꝗ bo-
na nō facit.Grego.Habēs igit̃ intel
lectuꝫ:curet oino ne taceat.hn̄s re
rum affluentiā:a misericordia non
torpescat:hn̄s artē q̄ regit̃:vsum il
lius cum ꝓximo partiat̃:habēs lo-
quendi locū:apud diuitē ꝓ pauperi
bus intercedat.Talenti enim noie Uiđ q nemo ⁊ ꝗ nō vr̄ minimū talētū acceperit
cuilibet reputabit̃:qđ vel minimuꝫ
accipiet.Orig.Si aūt displicet tibi
qđ dicit̃ si propter qđ nō docuit qs
iudicatur:recordare illud apostoli.
Ue mihi est:si nō euangelizauero.

¶ Cū āt venerit filiꝰ hoīs i
maiestate sua ⁊ oēs āgeli eiꝰ
cū eo:tē sedebit sup sedē ma
iestatis sue:⁊ ꝯgregabūt̃ añ
eū oēs gētes:⁊ sepabit eos
abinuicē sicut pastor segre-
gat oues ab hedis.Et sta-
tuet oues qdē a dextris:he
dos āt a sinistris.Tūc dicet
his ꝗ a dextris eiꝰ erūt.Ue-
nite bñdicti p̄ris mei:possi
dete patū vob regnū a cōsti
tutiōe mundi.Esuriui eñ:⁊
dedistis mihi manducare.
Sitiui:⁊ dedistis mihi bibe
re.Hospes eraꝫ:⁊ collegistis
me.Nudꝰ:et operuistis me.
Infirmꝰ:⁊ visitastis me.In
carcere erā:⁊ venistꝭ ad me.
Tūc rñdebūt ei iusti dicen-
tes.Dñe:qñ te vidimꝰ esu-
riētē ⁊ pauimꝰ:sitiētē:⁊ de-
dimus tibi potū.Qñ autē

te vidim⁹ hospitē: ⁊ collegimus te: aut nudū: ⁊ coopuim⁹ te. Aut qñ te vidim⁹ īfirmū: aut ī carcerē: ⁊ venim⁹ ad te. Et rñdēs rex dicet illis. Amē dico vob: q̄diu fecistꝭ vni de his frīb⁹ meis minimis: mihi fecistꝭ. Tūc dicet ⁊ his q̄ a sinistrꝭ erūt. Discedite a me maledicti ī ignē eternū: q̄ parat⁹ ē diabolo ⁊ āgelis ei⁹. Esuriui eñ: ⁊ nō dedistis mihi mādūcare. Sitiui: ⁊ nō dedistꝭ mihi potū. Hospes erā: ⁊ nō collegistꝭ me. Nud⁹: ⁊ nō opuistꝭ me. Infirm⁹ ⁊ ī carcere: ⁊ nō visitastꝭ me. Tūc rñdebūt ei ⁊ ipsi dicētes. Dñe: qñ te vidim⁹ esuriētē: aut sitiētē: aut hospitē: aut nudū: aut īfirmū: aut ī carcere: ⁊ nō mistrauim⁹ tibi. Tūc rñdebit illis dicēs. Amē dico vobis: q̄diu nō fecistis vni de minorib⁹ his: nec mihi fecistis.

¶ Raba. Post pabolas de fine mūdi: iā exeqt dñs modū futuri iudicij. Chry. in ho. Est aūt hec ps delectabilissima: quā ɔtinue in aīo versētes cū studio: audiamus: ⁊ oī cōpūctiōe: nā ⁊ ipe xp̄s terribilis est ⁊ lucidi⁹ hūc pertractat sermonē. Ideo nō dicit de cetero. Silr factū est regnū celorū: sȝ reuelate seipm ostēdit dicēs. Cū āt ve. fi. ho. in maiesta. sua ⁊c. Hiero. Post biduū qd̄ pascha factur⁹ ⁊ tradēd⁹ cruci ⁊ illudēd⁹ ab hoib⁹ recte pmittit gloriā triūphātis: vt secutura scādala pollicitatiōis pmio cōpēsaret. Et notādū q̄ qui in maiestate cernēd⁹ est filius hois sit. Aug. sup Ioā. In

Alacritas euāgelij

forma eñ hūana videbūt eū ipi: videbūt ⁊ ad dexterā positi. In iudicio eñ appebit ī forma quā ex nobis accepit: sȝ postea futurū est vt videat in forma dei quā sitiūt oēs fideles. Remi. Destruit aūt his vbis illoꝝ error q̄ dixerūt dñz nō in eadē forma serui manere. maiestatē āt appellat diuinitatē q̄ eq̄lis est pr̄i ⁊ spūisctō. Orige. Uel qꝛ cū glīa huc reuertet: vt corp⁹ ei⁹ sit q̄le fuit cū trāsfigurat⁹ fuit ī mōte. Sedes āt ei⁹: aut qdā pfectiores sctōꝝ dnr de qb⁹ scriptū est. Qm̄ illic sederūt sedes in iudicio. aut qdā virtutes angelice: de qb⁹ dr. Siue throni siue dñatiōes. Aug. xx. de ci. dei. Descēdet eñ cū angelis q̄s aduocabit de sūmis locis ad faciēdū iudiciū. Uñ dr. Et oēs āgeli ei⁹ cū eo. Chry. in ho. Oēs eñ āgeli cū ipso aderūt testātes ⁊ ipsi q̄tū administrauerūt missi a dño ad hoiȝ salutē. Augu. de pnia. Uel angeloꝝ noie sigñit homines: q̄ cū xp̄o iudicabūt. Angeli eñ nūcij sunt. Nūcios āt rectissime accipim⁹ oēs q̄ salutē celestē hoib⁹ nūciauerūt. Sequit. Et cōgre. añ eū om. gē. Remi. His vbis vra hois futura demōstrat resurrectio. Augu. xx. de ci. dei. Hec aūt ɔgregatio per ministeriū āgelicū fiet: qb⁹ i psalmo dr. Cōgregate illi sctōs ei⁹. Orige. Uel nō localiter intelligam⁹ q̄ cōgregabunt añ eū oēs gētes: sȝ qꝛ iā nō erūt dispse ī dogmatib⁹ falsis ⁊ mltis de eo. Manifesta eñ fiet diuinitas xp̄i: vt nō solū nullus iustoꝝ: sȝ nec aliqs pctōꝝ ignoret. Nō eñ in aliq̄ loco appebit fili⁹ dei ⁊ in altero nō appebit: sicut ipe fm cōparatiōnē fulguris voluit demostrare: q̄diu ergo iniqui nec se cognoscūt nec xp̄ȝ: vel iusti p speculū ī enigmate vidēt: tādiu nō sūt segregati boni a malis. Cū aūt pp̄ter manifestatiōnē filij dei oēs ad itellectū venerit suū: tūc saluator segregabit bonos a malis. vñ sequit. Et sepa. eos abi. sicut pa. segre. oues ab hedis. qꝛ ⁊ pctōres cognoscēt sua delicta: et iusti manifeste videbūt semia iu

stitie sue: ad qlē eos pduxerit finē. Oues aūt dicti sunt q saluant ppt māsuetudinē quā didicerūt ab eo q ait. Discite a me: qr mitis sum. et pp qd vsqz ad occisionē pati fuerūt venire imitātes xpm: qui sicut ouis ad occisionē duct⁹ ē. Hedi aūt dnr ma li: q aspa et dura saxa ascēdūt: et p pre cipitia eoz incedūt. Chry. i ho. Uel hos vocat hedos: illos āt oues: vt hoȝ infructuositatē ostēdat: null⁹ eñ fit ab hedis fruct⁹. Hoz āt vtili tatē: mult⁹ eñ ē ouiū fruct⁹: et a lana et a lacte: et a fetib⁹ q pturiunt. nole āt ouis i scripturis diuinis simplici tas et inocētia solet designari. Pulchre ḡ i hoc loco p oues electi designātur. Hiero. Hedus aūt lasciuū est aial: et ferues sp ad coitū: et semper pro pctis offertur in lege: nec dicit capras: que possunt habere fetus: et tonse egrediunt de lauacro. Chry. in ho. Deinde segregat eos etiā situ. Nam sequitur. Et statuet oues qdē a dextris: hedos aūt a sinistris. Orig. Sctī eñ q dextera opa opati sūt acceperūt p mercede suo rū dexteroȝ dexterā regis in q reqes et glia est. Mali vo pp ter opa sua pessima et sinistra ceciderūt i sinistrā. i. i tristitiā tormētoȝ. Sequitur. Tūc di. rex eis q a dextris eius erūt. Uenite: vt qcqd minus fuerat eis cū pfecti⁹ vniti fuerint xpo cōsequāt. Addit aūt. Bndicti pris mei. vt eminētia bndictiōis eoȝ manifestet: qr pri⁹ bndicti sūt a dño q fecit celū et terrā. Raba. Uel vocātur bndicti qb⁹ p bonis meritis debet eterna bndictio. Pris aūt sui dr esse regnū: qr ad eū refert ptātē regni: a q ipse rex est genit⁹. vñ p autoritatem regiā: qua sol⁹ exaltabit in die illa pferet iudiciū snīaz. vñ signāter dr. Tūc dicet rex. Chry. i ho. Nota āt q nō dixit accipite: sz possidete siue hereditate: sicut familiaria bona: sicut paterna: sicut vra vobis antiqtus debita. vñ dr. Para. vo. reg. a cōsti. mūdi. Hier. Hec aūt iuxta pscīaz dei accipiēda sunt: apd quē futura iā facta sūt. Aug. xx. de ci. dei. Excepto aūt illo regno: de quo in fine dicturus est. Possi. para. vo. reg. lz lōge ipari mō ēt pñt eccl'ia dr regnū ei⁹: in quo adhuc cū hoste cōfligitur donec veniat ad illd pacatissimū regnū vbi sine hoste regnabitur. Aug. de pnia. Sz dicet aliqs: regnare nolo: sufficit mihi saluū esse: i quo primū eos fallit: qr eoȝ nec salus est vlla: quoȝ iniqtas pseuerat: deide si est aliq dria inter regnātes et nō regnātes: opz tñ vt in vno regno sint oēs: ne in hostiū: aut alioȝ nūero deputētur: et ceteris regnātib⁹ ipsi pareāt. Oēs eñ romani: romanū regnū possidēt: qūuis nō oēs in eo regnēt. Chry. in ho. Pro quibus ergo sctī celestis regni bona accipiant: manifestat cū subdit. Esuriui eñ et dedistis mihi māducare. Remi. Et notādū q in hoc loco sex opa misericordie a dño cōmemorant: q quicūqz implere studuerit: regnū a constitutiōe mūdi pparatū electis: pcipere merebit. Raba. Mystice aūt q esurientē et sitiētē iustitiā pane verbi reficit: vel potu sapiētie refrigerat: et qui errātē per heresim vel p peccatū in domū matris ecclesie recipit: et q infirmū i fide assumit: vere dilectionis obseruat iura. Grego. xxv. mora. Hi aūt quibus iudex veniēs in dexteram consistentiū dicit. Esuriui &c. sunt qui ex parte electoȝ iudicātur et regnant: qui vite maculas lachrymis tergūt: qui mala precedentia factis sequentibus redimentes quicquid illicitū aliqñ fecerant: ab oculis iudicis eleemosynarū superductione cooperiunt. Alij vero sunt qui non iudicātur et regnāt: qui etiā precepta legis perfectionis virtute transcendūt. Orige. Humilitatis ergo causa laude beneficioȝ suoȝ indignos se proclamāt: nō obliti eoȝ que fecerūt. Ipse aūt eis ostēdit suam cōpassionē in suis. vñ sequit. Tūc respōdebūt ei iusti di. Dñe: qñ te vidimus &c. Raba. Hoc quidē dnt non diffidentes de verbis dñi: sed stupēt de tanta sublimatione et de maiestate

Sēsus moralis.

Regnū alicui pparatū esse

est ipm pdestinatū esse

duplex regnantiū genus.

tis sue magnitudine. Uel qr videbi-tur ei⁹ puū esse bonū: quod egerant fm illud apl̄i. Nō sunt cōdigne pas-siones hui⁹ tpis ad futurā gloriam: q̄ reuelabit in nobis. Sequitur. Et rn̄dens rex di. eis. Amē di. vo. q̄diu fe. vni d̄ fra. meis mihi fecistis. Hie ro. Libera quidem nobis erat intel ligentia q̄ in omni paupere christ⁹ esuriens pasceret: sitiens potaret: ꝛ sic de aliis. sed ex hoc qđ sequitur: q̄ diu fe. ꝛc. nō mihi videt gn̄aliter di xisse de paupcrib⁹: sed de his q̄ pau peres spū sunt: ad quos extendens manū dixerat: fratres mei sunt qui faciunt voluntatē p̄ris mei. Chryſ. Sed si fratres eius sunt: quare eos minimos vocat? ppter hoc qr sunt hūiles: qr pauperes: qr abiecti. Non aūt per hos monachos solū intelli git: qui ad montes secesserunt: sed vnū quēq̄ fidelez: et si fuerit secula ris: ꝛ si fuerit esuriēs: aut aliđ hmōi vult mie pcuratione potiri. Fratrē em̄ baptisma facit et ministeriorum cōicatio. Sequit. Tunc di. ꝛ his qui a sini. eius erūt. Disce. a me male. in ignē eternū: qui ppa. est dia. ꝛ ange. eius. Origeñ. Sicut iustis dixerat: venite: ita ꝛ iniustis dicit: discedite: nā ppinqui sunt verbo qui seruant dei mandatū: ꝛ vocant vt adhuc pro pinquiores efficiant. Lōge autē ab eo sunt: ꝛ si videant ei assistere q̄ nō faciūt mandata ipsius: ppter hoc au diūt. Discedite: vt qui mō vel viden tur esse añ eū: postea nec videantur. Cōsiderandū est aūt qm̄ sctis dictū est: bñdicti patris mei: nō aūt nunc d̄r maledicti p̄ris mei. naz bñdictio nis q̄dem ministrator est p̄r: maledi ctiōis aūt vnusq̄sq̄ sibi est actor: qui maladictione digna est operat⁹. qui aūt recedūt a iesu decidūt in ignem eternū: q̄ alteri⁹ ē gn̄is ab hoc igne quē habem⁹ i vsu. Nullus em̄ ignis inter hoies est etern⁹: sed nec multi tpis. Et ꝯsidera qm̄ regnū quidem nō angelis pparatū dicit. Ignē autē eternū diabolo ꝛ angelis eius: quia q̄tū ad se homines nō ad pditionē creauit: peccantes aūt cōiungunt se diabolo: vt sicut q̄ saluant sctis an-gelis coequant: sic q̄ pereūt diabo-li angelis coequant. Aug. xxi. de ci. dei. Ex hoc aūt hr̄ q̄ idez ignis erit hominū supplicio attributus ꝛ de-monum. si autem erit corporalis ta ctu noxius: vt in eo possint corpo-ra cruciari: quō in eo erit pena spi-rituū malignorū? nisi qr sunt q̄dam demonibus corpora: sicut q̄busdam visum est ex isto aere crasso atq̄ hu mido. Si aūt aliq̄s nulla habere demones corpora asserat: non est de hac re contentiosa disputatione cer tandū. Cur em̄ non dicamus q̄uis miris tn̄ veris modis etiā spūs in-corporeos posse pena corporalis ignis affligi. Si spūs hoim etiam ip si profecto incorporei: ꝛ nūc potue-rūt cōcludi corporalib⁹ membris: ꝛ tunc poterunt corporū suorū vincu lis insolubil̄r alligari. Adherebunt ergo demones lz incorporei corpo-ralibus ignib⁹ cruciādi: accipiētes ex ignib⁹ penam: non dātes ignib⁹ vitā. Ignis autē ille corpore⁹ erit: ꝛ cruciabit hmōi corpora cū spiriti-bus: demones ante spūs sine corpo-ribus. Orig. Uel forsitan ignis ille talis substātia est: vt inuisibilia com burat: ipse inuisibilis constitutus: fm qđ ait apostolus. Que videntur temporalia sunt: que autem non vi-dentur: eterna. Ne autem mireris audiēs esse inuisibilē ignem ꝛ puniē tem: cū videas interius calorem cor poribus accendētē: ꝛ nō medio cru-ciantem. Sequitur. Esuriui enim et non de. mi. man. scriptum est ad fide les. Uos estis corpus christi. sicut ergo anima habitans in corpore: cū non esuriat q̄tum ad suam substan-tiā spūalē: esurit tn̄ corporis cibum: qr copulata est corpori suo: sic et sal uator patit que patitur corpus ei⁹ ecclesia: cuz sit ipse impassibilis. Et hoc considera: qr loquens ad iustos per singulas species eorum benefi-cia dinumerat. Ad iniustos autem prescindēs narrationem adunauit vtrunq̄ dicens. Infir. fui et in car. ꝛ nō visi. me: quoniam misericordia

Scđo mod⁹ dicēdi est ve-rior.

Bona analo-gia.

iudicis erat bñfacta q̄dem hoim lar
gius p̄dicare ⁊ ampliare:malefacta
aũt eorũ transitorie memorari ⁊ ab
breuiare. Chry. in ho. Intuere autẽ
q: nõ in vno tm̃ vel duob⁹:sed in oĩ
bus misericordiã deseruerunt:non
em̃ esurientẽ solũ nõ cibauerũt:sꝫ ne
q̃ qd leuius erat infirmuꝫ visitaue
rũt. Et vide qualiter leuia iniũgit.
nõ em̃ dixit. In carcere erã:⁊ nõ eri
puistis me. Infirm⁹:⁊ non curastis
me:sꝫ nõ visitastis:et nõ venistis ad
me. In esuriẽdo ẽt nõ p̄ciosam petit
mẽsam:sꝫ necessariũ cibũ. Oia ergo
Aurea deductio. sufficiẽtia sunt ad penã. primo q̄deꝫ
facilitas petitiõis:panis enim erat.
secũdo miseria ei⁹ q̄ petebat: paup.
em̃ erat. tertio cõpassio nature: hõ
em̃ erat. q̄rto desideriũ ꝓmissionis:
regnũ em̃ ꝓmisit. q̄nto dignitas ei⁹
q̄ accipiebat:de⁹ em̃ erat q̄ ꝑ paupe
res accipiebat. sexto supabũdantia
honoris:qm̃ dignat⁹ est ab hoibus
accipe. septimo iustitia dationis: ex
suis em̃ a nobis accipit:sꝫ cõtra vni
uersa hec hoies ꝑ auaritiã excecan
tur. Greg. xxv. mo. Isti aũt q̄b⁹ hoc
dr̃ sunt mali fideles q̄ iudicant ⁊ pe
reunt:aliĩ vo. s. infideles nõ iudican
tur ⁊ pereũt. Nõ em̃ eorũ tunc cã di
scutitur:qui ad ꝯspectũ districti iu
dicis iam cũ damnatione sue infide
litatis accedũt: ꝓfessionem vo fidei
retinentes:sed ꝓfessionis opa non
habentes redarguũtur vt pereant.
Isti em̃ saltim vba iudicis audiunt:
q: eius fidei saltẽ verba tenuerunt.
Illi in damnatione sua eterni iudi
cis nec vba pcipiũt:quia ei⁹ reuerẽ
tiã nec verbotẽn⁹ fuare voluerunt:
nã ⁊ princeps terrenã rẽpu. regens:
alr̃ punit ciuẽ interi⁹ delinquentẽ:
atq̃ aliter hostem exterius rebellan
tẽ:in illo enim iura sua cõsulit:cõtra
hostem vo bellũ mouet:et de pena
ei⁹ q̄d lex habeat nõ requirit. Chry.
in ho. Uerbis aũt iudicis redargu
it:cũ mansuetudine loquit. Sequit
em̃. Tunc rñ. ei ⁊ ipsi di. Dñe:qñ te
vidim⁹ ⁊c. Orig. Cõsidera q̃ iusti im
morant in vnoquoq̃ verbo:iniusti
autẽ non ita per singula:sed cursim
dicũt:qm̃ ꝓpriũ est iustorũ bñfacta
sua relata sibi in facie diligenter et
ꝑ singula refutare cã humilitatis:
malorũ autem hoim est culpas suas
excusatiõis cã:aut nullas esse osten
dere:aut leues et paucas:sꝫ ⁊ rñsio
xp̄i hoc ipsum signat. vnde sequit.
Tũc rñ. il. di. Amẽ di. vo. Uolens em̃
iustoꝝ bñfctã oñdere grãdia:pecca
torũ aũt culpas non grandes:ad iu
stos q̄dẽ dicit. Ex eo qd fecistis vni
ex minimis meis fratribus. ad inin
stos aũt non adiecit fratribus. reue
ra em̃ fratres ei⁹ sunt q̄ ꝑfecti sunt.
Gratius est aũt apud deũ opus bo
nũ qd fit in sanctioribus q̃ in min⁹
sctis:⁊ leuior culpa ẽ negligere mi
nus sanctos q̃ sanctiores. Augu. xx.
de ci. dei. Nũc aũt de nouissimo iu
dicio agit qñ xp̄s de celo venturus
est:viuos ⁊ mortuos iudicaturus:
hũc diuini iudicij vltimũ diẽ dicim⁹
i. nouissimũ tp̄s. nã ꝑ quot dies istd
iudiciũ ꝓtendat incertũ est:sed scri
pturaꝝ sanctarũ more:dies poni so
let ꝓ tp̄e. Iõ aũt dicimus vltimũ iu
diciũ vel nouissimũ:q: ⁊ nunc iudi
cat ⁊ ab humani gñis initio iudica
uit:a ligno vite separãs primos ho
mines ⁊ angelis peccãtib⁹ nõ pcẽs.
In illo autẽ finali iudicio simul ho
mines ⁊ ãgeli iudicabunt:fiet enim
virtute diuina vt cuiq̃ opa sua:vel
bona vel mala cuncta in memoriaꝫ
reuocentur:et mentis intuitu mira
celeritate cernantur:vt accuset vel
excuset scientia conscientiam.

**¶ Et ibũt hi i suppliciũ eter
nũ:iusti aũt in vitam eternã.**

¶ Augu. de fide ⁊ operibus. Non
nulli seipsos seducunt dicẽtes ignẽ
eternum dictum:non ipsam penam
eternam. Hoc preuidens dñs sniam
suam ita conclusit dicens. Et ibunt
hi in sup. eter. iusti vero in vi. eter.
Orige. Attende quoniã cũ prius di
xisset. Uenite benedicti. deinde. di
scedite maledicti. propterea q̃ pro
prium boni dei est primum recorda
ri bñfacta bonorũ q̃ malefacta ma
lorũ. hinc prius nominat penaꝫ ma

Iustoꝝ ꝓprietas.

lorū:deinde vitā bonoꝝ:vt primū q̄
timoris sunt euitemus mala:post-
ea q̄ honoris sunt appetamꝰ bona.
Greg.xv.mora.Si ergo tanta pena
mulctat q̄ nō dedisse ꝯuincit:q̄ pe-
na feriendus est:q̄ redarguitur ab
stulisse aliena? Aug.xix.d ci.dei.Est

Uite eterne descriptio.

aūt vita eterna summū bonū nr̄m ⁊
finis ciuitatis dei:de quo fine dicit
apls.Finē vero vitā eternā.Sed rur
sus q: vita eterna ab his q̄ familia
ritatē nō hn̄t cū scripturis sctis:pt
accipi ēt in vita maloꝝ pp̄ter ani-
me imortalitatē:vel pp̄ter intermi
nabiles penas impioꝝ.pfecto finis
ciuitatis huius:in quo summū ha-
bebit bonū:vel pax in vita eterna:
vel vita eterna in pace dicendꝰ est:
vt ab hoibꝰ possit intelligi.Aug.ij.
de trini.Qd enim dixit dn̄s famulo
suo moysi. Ego sum q̄ sum.hoc con
templabimus cū viuemus in eter-
nū.Ita eīn dn̄s ait.Hec est vita eter
na:vt cognoscant te verū deū.Hec
eī nobis ꝯtēplatio pmittit actio-
nū oīū finis:atq; eterna pfectio gau
dioꝝ:de qua dt ioānes.Uidebimꝰ
eū sicuti est.Hiero.Prudēs autē le
ctor itēde q ⁊ supplicia eterna sūt:
⁊ vita ppetua metū deinceps nō ha
beat ruinaꝝ.Greg.xxxiiij.mo.At in-
quint.Jō peccātibꝰ minatꝰ ē:vt eos
a pctis ꝯpesceret.qbꝰ rn̄demꝰ si fal
sa minatꝰ est:vt ab iniustitia corri-
geret:etiā falsa pmiserat vt ad iusti
tiā puocaret.⁊ sic dū satagūt deum
phibere misericordē:nō verent̄ ōdi
care fallacē.At inquiunt.Sine fine
puniri nō dꝫ culpa cū fine:qbꝰ rn̄de
mus q recte dicerent:si iudex iustꝰ
nō corda hominū:sꝫ facta pensaret.
Ad districti ergo iudicis iustitiā p-
tinet:vt nūq̄ careāt supplicio quo-
rum mens in hac vita nūq̄ voluit
carere pctō.Aug.j.de ciui.dei.Mul
liꝰ etiā legis iustitia attēdit:vt tāta
mora tpis q̄sq; puniat:quāta mora
tpis vnde puniret admisit.Nullus
eī extitit q̄ cēseret tā cito nocētiū
finiēda tormēta:q̄ cito factū est ho
micidiū vel adulteriū.Qui vero pro
aliq̄ grādi crimine morte mulctat:
nunqd morā q̄ occidit eiꝰ suppliciū
leges existimāt:⁊ nō q eū in sempi
ternū auferāt a societate viuentiū?
Jā vero dānū:ignominia:exilium:
seruitꝰ:cū plerūq; sic infligunt:vt
nulla venia relaxent:nōne p huius
vite mō silia penis vident̄ eternis?
Jdeo q̄ppe eterna eē nō pn̄t:q: nec
ipa vita q̄ his plectit porrigit i eter
nū Sꝫ inquūt.Qūo ergo verum est
qd ait xp̄s.Jn q̄ mēsura mēsi fueri-
tis remetietur vobis:si tpale pctm̄
supplicio punit eterno?nec atten-
dūt nō ppt eq̄le tpis spatiū:sꝫ ppt
vicissitudinē mali.i.vt q̄ mala fece-
rit mala patiat eandē dictā mensu-
rā fuisse.Factꝰ est āt hō malo dignꝰ
eterno:q̄ hoc in se peremit bonum
qd eē posset etnū.Greg.xx.mor.At
inquint.Nullus iustus crudelitati
bus pascit.⁊ delinquēs seruꝰ a iu-
sto dn̄o iccirco cedi pcipit:vt a neq̄
tia corrigat.Jniq̄ autē gehēne igni
bus traditi:q̄ fine semp ardebunt?

Cur pctō tēporali pena debeat eterna.

Quibꝰ rn̄demus q oipotens deus;
q: pius est miseroꝝ cruciatu nō pa
scitur:q: aūt iustus est:ab iniquoꝝ
vltiōe nō sedat:⁊ tn̄ ad aliq̄d iniqui
semper ꝯcremant:vt.s.iusti tāto in
eternū magis diuine gratie debito
res se esse cognoscāt:quāto in eter-
nū mala puniri ꝯspiciūt.q̄ eiꝰ adiu-
torio vitare potuerunt.Augu.xxj.
li.de ci.dei.Sꝫ nullū est inquiūt cor
pus qd dolere possit:mori n̄ possit.
Necesse est aūt vt viuat dolens:nō
est necesse vt occidat dolor:q: nec
corpora ista mortalia ois dolor oc-
cidit.Et vt dolor aliqs possit occi-
dere illa cā est.qm̄ sic ꝯnexa est aia
huic corpori:vt summis doloribus
cedat atq; discedat.tūc aūt tali cor
pori aia ⁊ eo cōnectitur mō vt illud
vinculū nullo dolore vincat:nō er
go tūc nulla:sꝫ sēpiterna mors erit:
qm̄ nec viuere aia poterit deum nō
habendo:nec doloribꝰ corporis ca
rere moriendo.Jnter hmōi autem
eternitatē supplicij:negātes:miseri
cordior fuit Origenes:qui ⁊ ipsum

Error origenis.

diabolum ⁊ angelos eius post gra-
uiora p meritis ⁊ diuturna suppli-

cia ex illis cruciatibus eruendos & sociādos sanctis angelis credidit. Sed illū & ꝓpter hoc & propter alia nōnulla non immerito reprobauit ecclesia: q2 et hoc ꝙ misericors videbat amisit faciendo veras mias: qb⁹ penas lueret: & falsas beatitudines: in qb⁹ securum & sempiternū boni gaudiū nō haberēt. Longe aūt aliter aliorum misericordia ab humano erat affectu qui hoim illo iudicio dānatorū miserias tpales: oim vero q vel citius vel tardius liberant eternā felicitatē putāt. Cur aūt hoc mia ad vniuersam naturaz manat humanē: & cū ad angelicam ventum fuerit: mox arescit. Grego. xxxij. mora. At inquiunt. Ubi est ꝙ sancti sunt: si ꝑ inimicis suis quos tūc ardere viderit: nō orabūt? Orāt qdē ꝑ inimicis suis eo tpe quo pñt ad fructuosam penitentiā eoꝝ corda ꝯuertere. quō aūt tūc orabit pro illis qui iā nullaten⁹ pñt ab iniqtate cōmutari? Augu. xxj. de ciui. dei. Itē sunt alij ab eterno supplicio liberationē nō oibus hoibus ꝓmittētes: sȝ tm̄mō xp̄i baptismate ablutis: q participes sunt corporis eius quōlibet dixerit: ꝓpter illud qd̓ ait dñs. Si qs mādūcauerit ex hoc pane: nō morietur ineternū. Iteȝ sunt qui nō oib⁹ habētib⁹ xp̄i sacr̄z: sȝ solum catholicis: q̄uis male viuentibus hoc pollicent: q nō solū sacro: sȝ re ipa māducauerūt corpus xp̄i: in corpore ei⁹ qd̓ est eccl'ia ꝯstituti: ēt si postea in aliquā heresim vel in gētiliū idololatriā fuerit lapsi. Sūt aūt q ꝓpter id qd̓ scriptū est. Qui ꝑseuerauerit vsqȝ in finē: hic saluus erit. nō nisi in catholica eccl'ia perseuerātibus hoc ꝓmittunt: ꝙ merito fundamenti. i. fidei ꝑ ignē saluentur: quo igne in vltio iudicio puniētur mali. Sȝ oibus his contradicit ap'ls dicens. Manifesta sunt opera carnis que sunt immūditia: fornicatio: & his silia: q predico vobis: qm̄ q talia agūt regnū dei non possidebunt. Si qs aūt tpalia in corde suo preponit xp̄o: & si videat hr̄e fidem xp̄i: nō est tn̄ in eo fundamētū xp̄s: cui alia ꝑponunt: ꝙtomagis si committat illicita: nō ꝑposuisse: sed post posuisse xp̄m cōuincit. Cōperi etiā quosdā putare eos solum arsuros illius eternitate supplicij: q ꝑ peccatis dignas elcemosynas facere negligūt: iō iudicē ipm noluisse existimāt cōmemorare aliud se esse dicturū nisi eleemosynas siue factas siue nō factas. Sed q digne ꝑ pctis suis elcemosynas facit: pri⁹ eas facere incipit a seipso. indignū est em̄ vt ipse sibi nō faciat qui facit in proximum cum audiat dicentē deum: Diliges proximū tuū sicut teipsuȝ. Itēqȝ audiat. Miserere aie tue placens deo. Hāc eleemosynā. i. vt deo placeat nō faciēs aie sue quomō dignas ꝑ pctis suis facere eleemosynas dicēdus est? propter hoc ergo eleemosyne faciēde sunt: vt cū de ꝑteritis pctis deprecamur exaudiamur: nō vt in eis ꝑseuerantes licentiā malefaciēdi nos ꝑ eleemosynas cōparare credamus. Iō autē dñs a dextris eleemosynas ab eis factas in sinistris nō factas se imputaturū eē ꝑdixit: vt hinc oñderet ꝙtū valēt eleemosyne ad priora delēda: nō ad ꝑpetua ipune cōmittēda pctā. Ori.

Uel nō vnius tm̄ iustitie species remunerat sicut existimant multi. In qlibuscūqȝ em̄ causis mandatū xp̄i qs fecerit: xp̄m cibat & potat: q fideliū iustitiā & veritatē māducat & bibit. Itē christo algēti teximus vestimentū accipiētes sapientie texturā adeo: vt ꝑ doctrinā aliqs doceam⁹ & induam⁹ eos viscere mie. Quādo & preparamus cor nostrū diuersis ỽtutib⁹ ad receptaculū ei⁹ vel illorū qui sunt ipsius: ipm peregrinātem suscipimus in domuȝ pectoris nr̄i. Itē cū fratreȝ infirmū siue in fide siue in bono opere visitauerim⁹: aut ꝑ doctrinā: aut ꝑ increpationeȝ: aut ꝑ ꝯsolationē: ipsum xp̄m visitamus. Deide oē qd̓ hic est: carcer est xp̄i: & eorum q sunt eius: qui sunt in hoc mundo degentes: quasi in carcere nature necessitate ꝯstricti. Cuȝ

Christi cibatio spiritalis.

ergo bonū opus in eis fecerim⁹: visitamus eos in carcere & xp̄m in eis

¶ Cap. xxvj.

Et factum est cū consummasset Jes⁹ sermones hos oēs: dixit discipulis suis. Scitis quia post biduū pascha fiet: & fili⁹ hominis tradetur vt crucifigatur.

¶ Hila. post sermonē quo venturū se dn̄s i reditu claritatis ostēderat: nūc passurū eē se admonet: vt sacr̄m crucis admixtū eē glīe eternitatis agnoscerēt. vn̄ dr̄. Et fa. est cum consum. ie. ser. hos oēs. Raba. De consummatione seculi & de die iudicij. Uel quia ab initio euāgelij vsq3 ad passionē oīa faciēdo & p̄dicādo compleuerat. Orig. Nō simplr̄ autē dixit oēs: sed hos oēs. adhuc em̄ oportebat eū ēt alios loq̄ sermones p̄usq̄ traderet: dixit discipulis suis. Sci. q2 post bi. pa. fiet. Raba. Sicut etiā ex ioannis narratiōe colligit: añ sex dies pasche venit iesus i bethaniā: inde venit hierusalē sedēs sup asellū. postea gerunt ea q̄ narrantur hic rosolymis gesta. Ex illo ergo die q̄ venit in bethaniā: intelligimus cōsummatum quatriduū: vt occurret dies ante biduū pasche. Hoc aūt inter pascha et azima distat: q2 pascha ipse sol⁹ dies appellat: in quo agn⁹ occidebat ad vesperā: hoc est. xiiij. luna primi mensis. xv. autē luna qn̄ egressus est pp̄ls de egypto succedebat festiuitas azimorū: verū euāgeliste vnū p̄ altero ponere solent. Hiero. pascha autē qd̄ hebraice dicit phase: nō a passiōe vt pleriq3 arbitrant: sed a transitu noiat eo q2 exterminator vidēs sanguinē in foribus israeliticorū ptrāsierit nec percusserit eos: vel ipse dn̄s prebēs auxiliū pp̄lo suo desuper ambulauerit. Remi. Siue q2 auxiliante dn̄o pp̄ls israeliticus liberatus ab egyptiaca seruitute transiuit ad libertatē. Ori. Nō autem dixit. Post biduū pascha erit aut veniet: ne ostēderet illud pascha futurū: quod fieri solebat sm̄ legem: sed pascha fiet: hoc est quale nunq̄ factū fuerat. Remi. Mystice enim pascha dicit: siue q2 ea die xp̄s trāsiuit de mūdo ad patrē: de corruptione ad incorruptionē: de morte ad vitam. Siue q2 salubri transitu a demoniaca seruitute mūdum redemit. Hiero. Post duos etiā dies clarissimi luminis veteris & noui testamēti: verū pro mūdo celebratur pascha: transitus etiam noster. i. phase ita celebrat: si terrena dimittentes ad celestia festinemus. Orig. Predicit aūt discipulis se tradēdū cū subdit. Et fi. ho. tra. vt cruci. Premuniēs eos ne p̄usq̄ audiāt q̄ fuerant futura subito videntes tradi magistrū ad crucē obstupescāt. ideo autē impersonaliter posuit. Tradetur: q2 deus tradidit eū propter miam circa genus humanū. Judas propter auaritiā: sacerdotes propter inuidiā: diabolus propter timorem: ne euelleretur de manu eius gen⁹ humanū p̄ doctrinā ipsius: nō aduertēs qm̄ magis fuerat eripiendū genus humanū per mortē ipsi⁹ q̄ ereptū fuerat per doctrinā & miracula.

Dr̄ia inter pascha et azima.

¶ Tūc cōgregati sunt p̄ncipes sacerdotū & seniores populi i atriū p̄ncipis sacerdotū: q̄ dicebat cayphas: & cōsiliū fecerūt vt iesum dolo tenerēt & occiderēt. Dicebant aūt. Nō in die festo: ne forte tumultus fieret in populo.

¶ Glo. Ostendit euāgelista apparatum & machinationem dn̄ice passionis: quā xp̄s prenunciauerat. vn̄ dicit. Tūc c̄gre. sunt p̄n. sa. Remi. Qd̄ aūt dicit. Tūc: superioribus v̄bis cōiungitur. i. anteq̄ pascha celebraretur. Orige. Nō autē veri sacerdotes et seniores: sed illius qui videbatur pp̄ls dei: vere aūt erat pp̄ls gomorre nō itelligētes summū sacerdotē

dei:insidiati sunt ei:⁊ non cognoscē tes ꝑmogenitū vniuerse creature: etiā seniorē oībꝰ:cōsiliati sunt ꝯtra eū.Chrys.in ho.Iniqua ꝟo negocia tētātes ad ꝑncipē sacerdotū veniūt inde volētes ptātē accipe vñ ꝓhibe re oportebat.Multi āt erāt tūc ꝑn- cipes sacerdotū:lex ꝟo vnū esse vo lebat.vñ manifestum est:ꝙ iudaica dissolutio accipiebat ꝑncipiū.Moy ses eñ vnū ꝑncipē sacerdotū eē ius sit:⁊ eo mortuo alterum fieri:postea ꝟo annui facti sunt.Eos igit ait:ꝑ ꝑncipes sacerdotū:q̄ de ꝑncipibꝰ sa cerdotū erāt.Remi.Cōdēnant autē isti:⁊ q̄ cōgregati sunt:et q̄ princi- pes ⁊ sacerdotes fuerūt.quo ei plu res ad pagēdū aliqđ malū ꝯueniūt: ⁊ quo sublimiores ⁊ nobiliores fue rint:eo deterius habet malū qđ cō- mittit:et eo maior pena illis ꝑpara tur.Ad ostēdēdā aūt dñi simplicita tē ⁊ innocentiā addit euāgelista.Ut iesum do.te.et occi.In quo eñ nul- lā mortis cām inuenire poterāt cō siliū fecerūt vt dolo tenerēt ⁊ occide rēt.Chrys.in ho.Cōsiliati sunt ergo vt tenerēt eū occulte:et interimerēt: formidabāt aūt ppl'm:idcq̄ expecta bāt festiuitatē ꝑterire:ꝓpter qđ se- quit.Di.au.nō in di.fe.Diabolꝰ eñ nolebat in pascha xp̄m pati:vt non manifestā eiꝰ constitueret passionē. Pricipes aūt sacerdotū nō ea q̄ dei sunt timuerunt:ne.s.pctō in hoc tpe pacto maior eis indignatio fieret:sed vbiq̄ q̄ humana sunt cogitabant.vñ sequit.Ne for.tu.fi.i po.Orig.Pro- pter diuersa studia ppl'i diligentis xp̄ꝫ ⁊ odiētis:credētis ⁊ nō creden- tis.Leo pa.in ser.de pas.Prouiden- tibꝰ ergo ꝑncipibꝰ ne in scō die tu multus oriret nō festiuitati:sed fa- cinori studebāt.seditiōes eñ turba rū fieri in ꝑcipua solēnitate metue- bāt:nō vt ppl's non peccaret:sed ne christꝰ euaderet.Chrys.in ho.Sꝫ tñ furore feruētes imutati sunt a suo cōsilio:q̄ eñ traditorē inuenerunt: q̄ in ipsa festiuitate xp̄m occiderūt. Leo pa.in ser.de pas.Diuino aūt in telligimꝰ dispositū fuisse cōsilio:vt iudeorū principes q̄ seuiēdi in xp̄m occasiōes sepe q̄sierāt:nō nisi in so- lēnitate paschali exercendi furoris sui acciperent ptātē.Oportebat eñ vt manifesto iplerēt effectu q̄ diu fi- gurata fuerant ꝓmissa mysterio:vt ouē significatiuam vera remoueret ouis:⁊ vno expleret sacrificio varia rū dña victiarū.Ut ergo vmbre ce- derēt corpi ⁊ cessarēt imagines sub ꝑñtia ꝟitatis:hostia l hostiā trāsiūt: sanguine sanguis aufertur:et lega- lis festiuitas dum mutatur implet.

Defe- ctio mo sayca.

Ouis si gnifi- catiua agnus pascha lis.

¶ Cū āt eēt Jesus i betha- nia i domo symonis leprosi: accessit ad eū mlier hñs ala bastrū vnguēti ꝑciosi:⁊ effu dit sup caput ipsiꝰ recūben- tis.Uidētes āt discipli:indi- gnati sunt dicētes.Ut quid pditio h̄?Potuit ei istđ ve- nūdari multo:⁊ dari paupi- bus.Sciēs aūt iesꝰ:ait illis. Quid molesti estis huic mu lieri?Opus eñ bonū opata est i me.Nā sp paupes habe bitis vobiscū:me āt nō sp ha bebitis.Mittēs eñ h̄ vnguē tū h̄ i corpꝰ meū:ad sepelien dū me fecit.Amē dico vob: vbicūq̄ ꝑdicatuꝫ fuerit hoc euāgeliū i toto mūdo dicet: ⁊ ꝙ hoc fecit i memoriā eiꝰ.

¶ Gl.Oñso ꝯsilio ꝑncipū de xp̄i oc- cisiōe vult exeq̄ euāgelista cōpletio nē eiꝰ:ostēdēs q̄lr iudas habuit ꝯuē tionē cū iudeis vt xp̄m traderet:sꝫ ꝑus cāꝫ pditiōis ꝑmittit.Doluit ei q̄ nō erat venūdatū vnguētū quod mulier sup caput xp̄i effudit:vt de ꝑcio aliqđ tolleret.Uñ voluit hoc dānū ꝓditiōe magrī recōpēsare.Di cit ergo.Cū aūt esset ie.in bet.i do. sy.le.Hier.Non ꝙ leprosus illo tpe ꝑmaneret:sꝫ q̄ antea leprosus post-

ea a saluatore mūdatus est:nomine pristino permanēte:vt virtus curantis appareat. Sequitur. Ecce.ad eū mu.ha.ala.vn. preci. Raba. Est autez alabastrū gen⁹ marmoris cādidi varijs colorib⁹ intincti quod ad vasa vnguētaria cauare solēt:eo q̄ optime suare ea incorrupta dicat̄. Hiero. Ali⁹ autē euāgelista p̄ alabastro vnguēti preciosi nardū pisticum posuit:h̄ est verū ⁊ absq̄ dolo. Rab. Pistis em̄ grece:latie ō fides.vn̄ pisticū.i.fidele. Erat em̄ illud vnguentū fidele.i.purū ⁊ non adulteratū. Sequit̄. Et ef.su.ca.ip.recū. Ori. Forsitā q̄s diceret quatuor fuisse mulieres:de quib⁹ cōscripserūt euāgeliste. Ego āt magis ꝯsentio tres fuisse:⁊ vnā q̄dē de q̄ scp̄serūt matthe⁹ ⁊ marc⁹:alterā āt de qua scripsit lucas:aliā de q̄ scripsit ioannes. Hier. Nemo em̄ putet eandē esse que sup̄ caput vnguētū:et q̄ sup̄ pedes effudit. Illa enim lachrymis lauit: et crine tersit: et manifeste meretrix appellatur. De hac autez nihil tale scriptū ē:nec em̄ poterat statim capite dn̄i meretrix digna fieri. Ambro.sup̄ lu. Pōt ergo nō eadē ēē:ne sibi cōtraria dixisse euangeliste videāt̄. Pōt ēt qō meriti ⁊ tp̄is diuersitate dissolui:vt adhuc illa peccatrix sit:iā ista p̄fectior. Chrys.in ho. Et s̄m h̄ apō tres euā.s.mat.marcū ⁊ lucā:vna ⁊ eadē ēē vr̄.nō āt absq̄ ratiōe lepre symonis meminit euā. sed vt oñdat vn̄ fiduciā sumēs hec mulier accessit ad xp̄m:q: em̄ lepra immūda passio ēē videbat̄:vidēs q̄ iesus illū hoiez curauerat apō quē manebat:cōfidit q̄ ⁊ aie ei⁹ immūditiā facile expurgabit.⁊ alijs mlr̄e rib⁹ p̄ curatione corporis ad xp̄m accedentibus sola ipsa honoris gr̄a ad xp̄z accessit:⁊ p̄pt̄ aie curationē: cū nihil i corp̄e ifirmū hēret. Quapropt̄ marie aliq̄s eā admirari debet. Apud ioānem aūt non est eadē mulier:s͞z altera q̄dā mirabilis lazari soror. Orige. Qm̄ mattheus q̄dez et marcus in domo symonis leprosi hoc factum fuisse exponunt:ioannes autem q̄ venit iesus vbi erat lazarus ⁊ nō symon:sed maria ⁊ martha ministrabat. Adhuc s̄m ioannē añ sex dies pasche venit i bethaniā:q̄n fecerūt ei cenā maria ⁊ martha:hic aūt q̄n recūbit in domo symonis:post biduū pascha erat futurum. Et apud mattheū ⁊ marcū discipuli indignant̄ ei bono p̄posito: apud ioannē autē solus iudas furādi affectu:apud lucā autē murmurat nemo. Gre.in ho. Uel dicendum q̄ hāc eādē quā lucas peccatricem mulierē:ioannes mariā noiat. Augu.de cō.euan. Lucas aūt q̄uis sil'e factū cōmemoret ei quod hic ōr:nomēq̄ ꝯueniat ei⁹ apud quē cōuiuabat̄ dn̄s:nā et ip̄m symonē dicit:tn̄ q: nō est ꝯ naturā vel morē hominū vnū nomen hr̄e duos hoies:potius credibile est fuisse aliū illum symonē nō leprosū:in cui⁹ domo hec in bethania gerebāt̄. Nihil igit̄ aliud arbitror:nisi q̄ nō q̄dem aliā fuisse mulierē q̄ peccatrix tunc accessit ad pedes iesu:s͞z eandē mariā bis hoc fecisse:semel.s.q̄ lucas narrauit.nā hec et ioannes mariam cōmendans cōmemorauit:añq̄ veniret in bethaniam. Erat inquit languēs lazarus in bethania de castello marie ⁊ marthe sororis ei⁹. Maria āt erat q̄ vnxit dn̄m vnguento:⁊ extersit pedes eius capillis suis:cuius frater lazarus infirmabat̄.iam itaq̄ hoc maria fecerat. Quod aūt in bethania rursus fecit aliud est:qō ad luce narrationē non p̄tinet:s͞z pariter narrat̄ a tribus:ioanne.s.mattheo:et marco. q̄ aūt matthe⁹ ⁊ marcus caput dn̄i vnguēto illo p̄fusum dn̄t:ioānes āt pedes:oñdit̄ nō esse ꝯtrariū:si accipiamus nō solū caput:s͞z ⁊ pedes dn̄i p̄fudisse mulierē:nisi forte qm̄ marcus fracto alabastro p̄fusum caput cōmemorat:tā quisq̄ calumniosus est vt aliquid in vase fracto neget remanere potuisse:vn̄ etiā pedes dn̄i p̄funderet. Ille āt qui sic calūniat̄: prius accipiat perfusos pedes añ q̄ illud fractuz esset:vt in itegro remaneret:vn̄ ēt caput p̄funderet̄ vbi

Hanc opinionē seq̄t̄ iacob⁹ fabri.

Hec est cōis opinio eccl'ie.

fractura illa totum effuderat. Aug. de doc. chri. Nec vllo mō quisq̄ so brius crediderit dñi pedes: ita vn guēto precioso a muliere perfusos: vt luxuriosorū et nequā hoīm solent. In oib⁹ em̄ talib⁹ nō vsus rerū: sz li bido vtētis in culpa est. Quisqs em̄ reb⁹ sic vtitur: vt metas cōsuetudi nis bonoꝝ inter q̄s versat̄ excedat: aut aliquid signt: aut flagitiosus est. Itaq̄ quod in alijs psonis plerūq̄ flagitiū est in diuina vel pphica p sona magnū cuiusdā rei signum est. odor em̄ bon⁹ fama bona est: quam q̄sqs bone vite opibus habuerit: dū vestigia xp̄i sequit̄ quasi pedes eius preciosissimo odore perfundit. Au gu. de que. euā. Sed hoc videri pōt esse cōtrariū qđ matthe⁹ et marcus postea q̄ dixerūt pascha post biduū futurū: deinde cōmemorauerunt q̄ erat iesus i bethania: vbi de vnguē to illo p̄cioso dr. Ioānes aūt añ sex dies pasche de vnguento eadē nar ratur⁹. Sz q̄ ita mouent̄ nō intelli gūt mattheū ⁊ marcū illud qđ i be thania de vnguento factū erat reca pitulādo posuisse. Nō em̄ q̄sq̄ coruz cū dixisset post biduū pascha futu rū: sic adiunxit vt diceret. Post h̄ cū eēt bethanie. Chry. in hom. Sz q: di scipuli audierāt magr̄m dicētē. Mi sericordiā volo: ⁊ nō sacrificiū. apud se cogitabāt. Si holocausta non ac ceptat multomin⁹ olei hui⁹ vsum. vñ sequit̄. Uidētes aūt discipuli in dignati sunt dicentes. Ut q̄d ꝑditio hec? potuit em̄ istud venūdari mlt̄o et dari paupib⁹. Hier. Scio quosdā hūc locū calūniari: quare ioānes vu dā solū dixerit ꝯtristatū: eo q̄ locu los tenuerit: et fur ab initio fuerit. et matthe⁹ scribat oēs discipulos i dignatos nescientes tropū q̄ vocat̄ synodoche: q̄ ⁊ ꝑ mltis vn⁹ ⁊ ꝑ vno multi soleāt appellari. nā et paulus i epl̄a ad hebreos dicit. Secti sunt: cū vnum tātūmō. s. esaiā sectū autu mēt. Aug. de cō. euā. Pōt etiā intelli gi q̄ ⁊ aliū discipl̄i aut senserūt hoc: aut dixerūt: aut eis iuda dicēte per suasum sit: atq̄ oim volūtatem mat

Cōcor dia euā gelioꝝ.

theus ⁊ merc⁹ ēt v̄bis expsserit. sz iudas ppterea dixerat: q: fur erat. ceteri vero propter pauperū curā. Ioānes aūt de solo illo id ꝯmemo rare voluit: cuius ex hac occasione furandi cōsuetudinē credidit inti mandā. Chry. in hom. Discipuli q̄ ita existimabāt: sed dñs mentē mu lieris vidēs permittit: mlt̄a ei erat eius religio ⁊ ieffabile studiū: iccir co cōdescēdēs cōcessit super caput suū vnguētū effundi. Sicut em̄ pa ter ei⁹ odorē victime ⁊ fumū patie batur: ita ⁊ xp̄s mulierē deuote vn gētē: cui⁹ discipuli mētē nesciebant querelā faciētes. vñ sequit̄. Sciens aūt iesus ait illis. Quid mo. es. huic mu. Remi. Per qđ apte ostendit q̄ apl̄i aliquid moleste locuti fuerāt aduersus eā. Pulchre autē subdit. Op⁹ bo. ope. ē i me. Ac si di. Non est ꝑditio vnguēti sicut vos dicitis: sz opus bonū. i. pietatis ⁊ deuotionis obsequiū. Chry. i ho. Ideo autē non simpl̄r dicit. Bonū op⁹ opata est in me. sz pri⁹ posuit. Quid molesti estis huic mulieri? erudiēs nos qđcūq̄ gerit̄ bonū a q̄cūq̄: ⁊ si nō valde di ligēter factū fuerit: suscipe ⁊ auge re ⁊ fouere ⁊ nō ex ꝑncipio oēm di ligētiā expetere. Quisqs. n. eū inter rogasset anteq̄ fecisset h̄ mulier: nō mādasset hoc fieri: sed post effusum vnguētū nō hēbat locū discipuloꝝ increpatio: ⁊ iō ipē vt nō obtūderet desideriū mulieris: oīa h̄ in cōsola tionē mulieris dixit. Sequit̄. Nam pau. sp ha. vo. Remi. Oñdit em̄ dñs his v̄bis q̄si ex quadā rōne: qm̄ nō erāt illi culpādi q̄ sibi adhuc imor tali corpe ꝯuersanti: aliqđ de suis facultatib⁹ ministrarēt: cū pauperes sp hñdi eēnt i eccl̄ia: qb⁹ fideles cū vellēt bñfacere possent. ipē v̄o bre ui tpe corpal̄r mãsur⁹ erat cuz eis. vñ sequit̄. Me aūt nō sp habebitis. Hiero. Oritur autem hic questio: quare domin⁹ post resurrectionem dixerit ad discipulos. Ecce ego vo biscū sum vsq̄ ad ꝯsummationē mū di: ⁊ nunc loquitur. Me autem non sp habebitis. Sz mihi vr̄ i h̄ loco de

Doctri na exē pli xp̄i ani.

pñtia dicere corporali:q neqꝫ cum eis ita futurus sit post resurrectionē quomō nūc i oi ꝯuictu ⁊ familiaritate. Remi. Uel soluit ita vt intelligatur q soli iude dictū sit:sꝫ iō nō dixit:habebis:sꝫ habebitis:qꝛ in persona iude oibus imitatoribus illius dictū est. Jō aūt dicit. Nō sp cum nec ad tps habeāt:qꝛ mali vident hr̄e xp̄m in pñti seculo qñ miscēt se mēbris xp̄i:⁊ accedūt ad mēsam eius. sꝫ nō sp sic habebunt:qñ solis electis dictur ē. Uenite bñdicti pr̄is mei. Sequit. Mit.n.hec vn.h in cor.me. ad sepe.me fe. Consuetudo erat illius ppl'i vt corpa mortuorū diuersis aromatibus ꝯdirent q̄tenus diutius illesa ꝯseruarent. Et qꝛ futurꝫ erat vt hec mlier corpus dñi mortuū vellet pūgere:⁊ tñ nō posset:qꝛ resurrectiōe anticiparet.iccirco diuina puidētia actū est:vt viuū dñi corpus pūgeret. h est q qd dicit. Mit. h ⁊c.i.cū h mlier corpus meū viuū pūgit:me moriturū ⁊ sepeliēdū ondit. Chry.i hom. Qꝛ q sepulchrū et mortē cōmēorauerat vt nō videat in tristitiā mittere mulierē:rursus eā ꝯsolat p ea q ꝯsequunt. Amē di. vo.vbicūqꝫ p̄di.eu. Raba.i.in q̄cūqꝫ loco dilatabit eccl'ia p totū mūdū dicet:⁊ q h fecit ⁊c.istd ⁊ appositū notat q sicut iudas contradicens adeptus est pfidie infamiā:sic ⁊ ista pie deuotionis gloriā. Hiero. Attende notitiā futurorꝫ q passurus post biduū ⁊ moriturus sciat euāgeliū suū i toto or.celebrādū. Chry.in hom. Ecce aūt qd dixit:factū est:et vbicūqꝫ terrarꝫ abieris:videbꝫ hāc mlierē famosaꝫ effectā:qd virtus precidētis effecit. Et regū q̄dē multorum ⁊ dūcū victore silentur:⁊ multi qui ciuitates cōstruxerunt:⁊ gentes multas seruituti subegerunt/ neqꝫ ex auditu:neqꝫ ex noie sunt cogniti. qm̄ autē hec mulier oleum effudit i domo leprosi cuiusdā.xij. viris presentibus:hoc oēs cōcinūt per orbem terrarum:⁊ tēpus tantum pertransijt:⁊ memoria eius qd factū est nō est tabefacta. Sꝫ quare

Effectus mirus euāgelij.

nihil speciale promisit mulieri:sed sempiternam memoriā?qꝛ ex his q dixit itelligi potuit. Si em̄ opus bonū fecit:manifestū est q ⁊ mercedē dignā suscipiet. Hiero. Mystice autē passurus p oi mūdo moratur in bethania in domo obedientie:que quondā fuit symonis leprosi. Symon q̄ꝫ ipse obediens dr:qui iuxta aliā intelligētiā mundus interptari pōt:in cuius domo curata est ecclesia. Orige. Oleū aūt vbiqꝫ in scripturis:aut opus misericordie intelligit:q lucerna verbi enutrita clarescit:aut doctrina cuius auditu xbū fidei qd est accēsuꝫ nutrit. Gñalr q oē q ds vngit oleū appellat : oleū aūt aliud est vnguētū:itē vnguenti aliud est preciosum:sic ois actus iustus opus bonū dr. Opis aūt boni aliud est qd facimus pp̄ter hoies vel fm hoies:aliud qd pp̄ter deū ⁊ fm deū. Jtē h ipsuꝫ qd facimus ppt deū:aliud proficit ad vsum hoium: aliud tm̄ ad gl'iaꝫ dei:vtputa aliqs bñfacit hoi naturali iustitia motus: nō ppt deū:quō faciebāt interdū ⁊ gētes opus illud oleū est vulgare nō magni odoris:⁊ ipꝫ tñ acceptabile apud deū:qm̄ vt dicit petrus apud clemētē. Opera bona que fiūt ab infidelibus in hoc seculo eis psunt:non in alio ad consequendum vitam eternā:qui aūt propter deuꝫ faciūt:magis illis in illo seculo pficit:hoc est vnguentum boni odoris. Sed aliud fit ad vtilitatē hominuꝫ:vtputa eleemosyne ⁊ cetera huiusmodi.hoc q facit in xp̄ianos pedes dñi vngit:quia ipsi sunt dñi pedes:qd precipue solent facere penitentes p remissione peccatorꝫ suorum. Qui autem castitati studet in ieiunijs:⁊ orationibus permanet:⁊ ceteris:que tantum ad gloriā dei pficiūt:h ē vnguētū qd vngit dñi caput:⁊ h ē vnguētū p̄ciosum:ex cuius odore tota replet eccl'ia.⁊ h ē opus p priū nō penitētiū sꝫ pfectorꝫ:aut doctrina q necessaria ē hoibus:hoc est vnguentū:quo pedes dñi vngunt. Agnitio aūt fidei q ad soluꝫ perti

Tropologia pulchra.

net deū eſt vnguētū:quo vngit caput xp̄i:quo conſepelimur xp̄o per baptiſmū in mortem. Hila. Mulier aūt hec in p̄figuratione plebis gētiū eſt:q̄ in paſſiōe xp̄i glīā deo reddit. Caput em̄ ei⁹ perūxit:caput āt xp̄i de⁹ eſt:nā vnguentū boni opis eſt fruct⁹:ſʒ diſcipuli fauore ſaluādi iſraelis vēdi hoc in vſum paupērū dicunt debuiſſe:pauperes autē iudeos fide indigētes:inſtinctu p̄phetico nūcupāt:quib⁹ dñs ait plurimū eē tpis:q̄ habere curā pauperū poſſent. Ceterū nō niſi ex precepto ſuo ſalutē gentibus poſſe p̄ſtari:q̄ ſecū infuſo mulieris huius vnguēto ſunt ꝯſepulte:q: regeneratio nō niſi commortuis in batpiſmi p̄feſſiōe reddet. ⁊ icci̇rco vbi predicabitur hoc euāgeliū narrabit op⁹ ei⁹:q: ceſſante iſrael:euangelij gloria fide gentium predicatur.

¶ Tūc abijt vn⁹ de duodeci q̄ dicebat iudas ſcarioth: ad p̄ncipes ſacerdotū:⁊ ait ill. Quid vultis mihi dare: ⁊ ego vobis eū tradā? At illi ꝯſtituerūt ei triginta argenteos. Et exinde q̄rebat opportunitatē vt eū traderet.

¶ Glo. poſita occaſiōe p̄ditionis: ꝯſequēter de p̄ditiōe iude agit euāgeliſta:vñ dicit. Tunc abi. vnus de xij. ⁊c. Chry. in hom. Tūc. ſ. qñ hoc audiuit qm̄ p̄dicabit h̄ euāgelium vbiq3. timuit em̄. nā v̄tutis ineffabilis erat qđ dictū eſt. Augu. de cō. euā. Ita em̄ ſermo dirigitur dicente dño. Scitis q: poſt bidu. paſ. fi. tūc cōgre. ſunt p̄n. ſacer. Tunc abi. vnus de. xij. Inter illud em̄ qđ dictū eſt. Ne tumultus fieret in populo. ⁊ hoc qđ đ:. Tunc abijt vnus de. xij. interpoſitum eſt illud de bethania qđ recapitulando dictū eſt. Orig. Abijt aūt aduerſus vnū principē ſacerdotū:qui factus ſacerdos internū ad multos principes ſacercerdotū:vt venderet precio volentem redimere totū mundū. Raba. Abijt aūt dicit:q: nō coactus:nō inuitat⁹:ſed ſpōte ſceleratū iniit conſiliū. Chry. in hom. Addit aūt:vnus de. xij. ac ſi diceret:de primo choro eorū q̄ ſublimiter electi ſunt:et ad deſignationem eius adiungit. Qui đ: iudas ſcarioth. Erat enim alius iydas. Remi. Scariotha nanq3 fuit villa vnde ortus eſt iſte iudas. Leo pa. in ſer. de paſ. Qui non timoris p̄turbatione xp̄m deſeruit:ſed pecunie cupiditate diſtraxit: amore enim pecunie vilis eſt omnis affectio:⁊ anima lucri cupida etiā pro exiguo perire non metuit:nullūq3 eſt iuſtitie in illo corde veſtigiū:in quo ſibi auaritia facit habitaculū. Hic p̄fid⁹ iudas inebriat⁹ veneno dū ſitit lucrū:tā ſtulte ipi⁹ fuit vt ⁊ dñm vēderet ⁊ magr̄m. vñ dixit p̄ncipib⁹ ſacerdotū. Quid vul. mi. da. ⁊ ego vo. eū tra. Hiero. Infelix iudas dānū qđ ex effuſiōe vnguēti ſe feciſſe credebat:vult magr̄i precio ꝯpēſare:nec certā tñ poſtulat ſummā vt ſaltē lucroſa videret proditio:ſed q̄ſi vile tradēs mācipiū in p̄tāte ementiū poſuit q̄tum vellēt dare. Orige. Hoc aūt faciunt oēs q̄ accipiūt aliq̄đ corpaliū aut mūdialiū rerū:vt tradant ⁊ eijciant ab aīa ſua ſaluatorē ⁊ v̄bū v̄itatis qđ erat in eis. Sequit. At illi ꝯſti. ei. xxx. arē. Tātā mercedē ꝯſtituētes:quantos annos ſaluator ꝯuerſatus fuerat in h̄ mūdo. Hiero. Ioſeph. autē nō vt multi putāt iuxta. lxx. interp̄tes. xxx. aureis venditus eſt:ſed iuxta hebraicam veritatem. xxx. argenteis. neq3 em̄ poterat. ſeruus p̄cioſior eſſe q̄ dñs. Augu. de cō. euan. Qđ aūt dñs. xxx. argēteis vēdit⁹ eſt ſignificauit p̄. iudā:iudeos iniq̄ſq3 qui p̄ſequentes carnalia ⁊ t̄palia q̄ ad quinq3 pertinent ſenſus corpis xp̄m habere noluerunt. et q: ſexta mundi etate fecerūt ſexies quinq3 eos quaſi preciū venditi dñi acce piſſe ſignatū eſt:⁊ q: eloquium dñi argētū eſt. illi autē ipam legē etiam carnalr̄ intellexerūt tāq̄ in argēto impreſſerant

Cōtra auaritiam.

Due p̄ſche re allegorie.

impresserāt secularis principatus imaginē quā amisso dño tenuerūt. Sequit̄. Et ex t.q̄.op.vt eū traderet. Orige. Qualē aūt opportunitatē q̄rebat iudas: lucas manifesti⁹ explanat dicēs. Et q̄rebat opportunitatē vt traderet eū sine turba. i. qñ pplš nō erat circa eū: s; secret⁹ erat cū discipulis: qd̄ ⁊ fecit tradēs eū post cenā cū secret⁹ eēt in p̄dio gethsemani: ⁊ inde vsq; nūc opportunitas ista vr̄ his q̄ volūt p̄dere dei v̄bū i t̄pe psecutionis qñ multitudo credentium nō est circa verbū veritatis.

¶ Prīa āt die azimorū accesserūt discipli ad iesū dicētes. Ubi vis parem⁹ tibi comedere pascha? At iesus dixit. Ite i ciuitatē ad quēdā: ⁊ dicite ei. Magr̄ dicit: t̄ps meū ppe est: apd te facio pascha cū discipulis meis. Et fecerūt discipli sicut ɔstituit illis iesus: ⁊ pauerūt pascha.

¶ Glo. Prosecut⁹ fuerat euāgelista de his que erāt preambula ad xp̄i passionē. s. de p̄nūciatiōe passionis: de cōsilio p̄ncipū: ⁊ de tractatu p̄ditionis. nunc autē t̄ps ⁊ seriē passionis incipit psequi dicens. Prima aūt die azi. Hiero. Prima dies azimorum .xiiij. dies mensis primi est: qñ agn⁹ imolat̄ ⁊ luna plenissima est ⁊ fermentū abijcit̄. Remi. Et notandū q̄ apd iudeos primo die pascha celebrat̄. reliq̄ v̄o .vij. seq̄ntes dies azimorū vocabant̄: s; nūc dies azimorū dr̄ p die pasche. Chry. in ho. Uel hāc p̄mā diē azimorū dicit: q: vij. dies azimor̄ erant. assueuerūt em̄ iudei a vespa sp̄ numerare diē. vñ hui⁹ diei facit mētionē s̄m quā in vespa pascha erat immolādū: qd̄ q̄nta feria fuit. Remi. S; forte dicet aliq̄s. Si ille typic⁹ agn⁹ figurā hui⁹ veri agni gestabat: q̄re non ea nocte passus est xp̄s qñ solebat agn⁹ imolari? Sed sciendū q: eadē nocte mysteria sanguinis et corpis sui discipulis celebrāda tradidit: et sic tent⁹ ⁊ ligat⁹ a iudeis ⁊ sue imolationis. i. passionis sacrauit exordiū. Sequitur. Accesserūt ad ie.di. Ubi vis pare. ti. co. pas. Inter eos autem discipulos q̄ accesserūt ad iesum interrogātes: ⁊ iudā fuisse estimo proditorē. Chry. in ho. Ex hoc aūt manifestū est: qm̄ non erat ei domus neq; tuguriū. Ego aūt estimo neq; discipulos habuisse. pfecto em̄ eū illuc rogassent venire: sequitur. At ie. dixit. Ite in ciui. ad quēdā ⁊c. Augu. de cō. euā. Eū. s. quē marc⁹ ⁊ lucas dñt p̄remfamilias vl̄ dñz dom⁹. Qd̄ ḡ iterposuit matthe⁹. Ad quendam: tanq̄ ex psona sua studio breuitatis illud ɔpēdio voluit insinuare. nam neminē sic loq̄ vt dicat. Ite ad quēdā: q̄s nesciat? Ac p hoc cū matthe⁹ v̄ba dñi posuisset dicētis. Ite i ciuitatē: iterposuit ipse. Ad quēdam: nō q: ipē dñs h̄ dixerit: s; vt ipē nobis insinuaret tanto noie fuisse quēdam i ciuitate ad quē dñi discipuli mittebant̄: vt prepararēt pascha. Manifestū ē em̄ discipulos a dño nō ad quē libet: sed ad quēdā hoiem. i. ad certum aliquē missos esse. Chry. in ho. Uel dicendum q̄ p hoc qd̄ dicit. Ad quēdā: ondit q̄ ad ignotum hoiem mittit: mōstrās hinc qm̄ poterat nō pati. Qui em̄ mēti huius psuasit vt eos susciperet qd̄ nō vtiq; opat⁹ eēt i his q̄ eum crucifigebant: si t̄n voluisset non pati. ego aūt neq; hoc admiror solū qm̄ eū suscepit ignot⁹ existens: s; qm̄ suscipiēdo xp̄m multorū odiū cōtēpsit. Hila. Uel iō hoiem cū q̄ pascha celebraturus eēt nō noīat: non eī xp̄iani nois honor credētib⁹ erat p̄stit⁹. Raba. Uel nomen p̄termittit vt oibus verū pascha celebrare volētib⁹ christūq; hospitio sue mentis suscipere: danda facultas designet̄. Hiero. In hoc etiam morez veteris testamēti noua scriptura conseruat. Frequenter em̄ legimus. Dixit ille illi: ⁊ in loco illo ⁊ illo: ⁊ t̄n nomen p̄sonarū locorūq; non ponit̄. Sequit̄. Et dicite ei. Magister dicit: tempus

Paupertas xp̄i

meū ppe est. Chry. in ho. Hoc autē dixit discipulis passionē cōmemorās: vt ex multiplici passiōis enūciatiōe exercitati meditarent qđ futurū erat: sil' aūt demonstrās q voles ad passionē venit. Seqt. Apd te facio pascha. In q demōstrat qm vsq ad vltimū diē nō erat 2tri' legi. Addidit āt. Cū discipulis meis. vt sufficiēs fieret preparatio: et vtile ad quē mittebat nō existimaret eū occultari velle. Seqt. Et fece. di. sicut 2sti. illis iesus: et pa. pascha. Orige. Forsitā aūt aliqs redret ex eo q iesus celebrauit more iudaico pascha qr 2uenit et nos imitatores xpi silr facere: nō 2siderās q ies' fact' est sub lege: nō vt eos q sub lege erant sub lege relinqret: sz vt ex lege educeret. Qto g magis nō 2uenit illos itroire i lege q pus fuerāt ex legē: sz spūaliter celebrātes q i lege corpalr celebrāda mādant: in azimis synceritatis et veritatis celebrem' pascha fm volūtatē agni dicentis. Nisi māducaueritis car. meā: et bibe. san. meum non ha. vi. in vobis.

Spūal' chre declarat origenes q̄liter. christ' nos absoluit a lege.

¶ Uespere āt facto: discūbebat cū duodecim discipulis suis. Et edētib' illis dixit: Amē dico vobis: qr vn' vrz me traditur' est. Et cōtristati vald' ceperūt singuli dicere. Nūqd ego sum dñe? At ipse rñdens ait. Qui intigit mecū manū i parapside: hic me tradet. Fili' quidē hois vadit sicut scriptū ē de illo. Ue autē hoi illi: p quem fili' hois tradet. Bonū erat ei: si natus non fuisset hō ille. Rñdēs aūt iudas qui tradidit eū dixit. Nunqd ego suz rabbi? Ait illi. Tu dixisti.

¶ Hiero. Qr supra dñs de paf. sua predixerat: nūc etiā de pditore pie dicit dās ei pnie locū: vt cum intelligeret sciri cogitationes suas et occulta cordis cōsilia: peniteret eū facti sui. vnde dr. Uespere āt fa. discum. cum. xij. disci. suis. Remi. Cum. xij. dicit: qr iudas adhuc erat in numero: qui iam recesserat merito. Hie. Omnia enim sic agit iudas vt tollat suspitio pditoris. Remi. Et notādum qr pulchre vespe facto discubuisse dr: qm ad vesperā agn' immolari solebat. Rab. Ideo etiā vespere discubuit cū discipulis: qr in passione xpi qn verus sol ad occasum pperauit refectio eterna oib' fidelibus preparata fuit. Chry. in ho. Designat autē euangelista q comedentibus illis disputat iesus de traditione iude vt et a tempore et mensa ostēdat malitiā pditoris. et iō sequit. Et edētibus illis dixit. Amen dico vo. qr vnus veme. tra. est. Leo papa i ser. de paf. In quo notā sibi esse proditoris sui conscientiā demōstrauit: non aspera ac apta impiū increpatiōe cōfundens: sed leui et tacita admonitione conueniens: vt facilius corrigeret penitēdo: quem nulla deformasset abiectio. Orig. Ul' dixit generalr: vt testimonio percussi cordis singulorū q̄litas pbaret: et vt iude ondcret malitiā q nec cognitori cōsiliorū suorum credebat: esto qr ipimis putauit latere quasi hoiem: q postq vidit conscientiā suā positā in verbis ipsius: quorū primū infidelitatis erat. scdz imprudētie: et vt ēt discipulorū ostenderet bonitatē: quia plus credebant verbis xpi q 2scie sue. vñ sequit. Et con. sunt val. et cep. sin. di. Nunquid ego sum dñe? Unusquisq em discipulorū sciebat ex his que docuerat iesus: qm ad malum vertibilis est humana natura: et in collucratione aduersus rectores huius mundi tenebrarū: et pter hāc cām vnusqsq eorū timens interrogauit. vñ et de oibus futuris timendū est nobis infirmis. Uidēs autē dñs de seipsis timētes discipulos: demōstrauit pditorē indicio pphice vocis dicētis. Qui māducat panē mecum amplia

Cur in cena christ' de traditore xba nō fecit.

Infirmi d futuris timere debent.

vit aduersum me supplantationé. Et inde sequit. At ipse rndens ait. Qui intin. me. ma. in pap. hic me tradet. Hiero. O mira dñi patientia: prius dixerat. Un⁹ vestrũ me tradet. ꝯseuerat ꝓditor in malo: manifestius arguit: ⁊ tamé nomé ꝓpriũ nõ designat. Judas em̃ ceteris contristatis et retrahétib⁹ manũ ⁊ interdicétib⁹ cibos ori suo: temeritate ⁊ impudétia q̃ ꝓditurus erat: ét manũ cũ magro mittit i parapsidé vt audacia bonã ꝯsciam métiret. Chry. In ho. Mihi aũt vr̃ ⁊ hoc xp̃z fecisse vt. s. iudas cũ eo in papside intingeret: magis eũ cõfundés ⁊ in amoré suũ attrahés. Raba. Qd̃ auté dicit hic matthe⁹. In parapside: marcus dicit in catino. Parapsis em̃ est vas escarũ quadrãgulatũ a ptibus assibus. i. eqs lateribus dictũ. catinum ho vas fictile aptũ ad immittendũ liquoré: ⁊ potuit fieri vt in mésa vas fictile quadrãgulatũ ꝯtineret. Ori. Hec est aũt ꝓpria cõsuetudo hoim nimis maloꝝ: vt post salem ⁊ pané insidient hoibus maxime nihil inimicitie ab eis habentib⁹. Si auté ⁊ post spũalé mésam abũdanti⁹ videbitis: multitudiné malitie eius non recordat⁹: nec in corporalib⁹ bonis magri dilectioné nec in spũalibus doctrinã. Tales sunt oés in eccl'ia q̃ isidiãt fratrib⁹ suis: cũ qb⁹ ad eã dé mésam corpis xp̃i freq̃nter simul fuerũt. Hier. Judas aũt nec primo nec scd̃o correct⁹: a proditiõe retrahit pedé: sed patiẽtia dñz nutrit impudentiã suã: ⁊ ideo pena p̄dicit: vt qué pudor nõ vicerat: corrigant denunciata supplicia. vñ sequitur. Filius qdé hois va. sicut scri. est de illo. Re. Humanitatis namq̧ est ire ⁊ redire: diuinitatis semp manere ⁊ eé: ⁊ qr hũanitas pati potuit ⁊ mori: iccirco pulchre dr filius hois abire. Apte etiã dicit. Sicut scriptũ est de eo: qm̃ q̃cunq̧ passus est: prius a ꝓphetis p̄dicta sunt. Chryś. in ho. Hoc aũt dixit ad ꝯsolandũ discipulos: vt nõ existimarent infirmitatis id eé qd̃ passurus erat: ⁊ vt ét corrigeret ꝓditoré. Quãuis aũt scriptũ fuerit passurũ eé xp̃m: nihilominus tñ incusat iudas. Non em̃ traditio iude saluté nostrã opata é: sz sapia xp̃i: qui alioꝝ nequitiis ad id qd̃ nobis expediebat vtebat. vñ sequit. Ue auté ho. illi p qué fi. ho. tradet. Orige. Nõ dixit ve hoi illi a q̃ tradet: sz per qué tradet: ostédés alterũ a quo tradebat. i. diabolo ipsum aũt iudã ministrũ esse traditionis. Ue aũt oib⁹ ꝓditorib⁹ xp̃i. q̃cũq̧ ei discipulos xp̃i tradit ipm xp̃m tradit. Remi. Ue etiã erit oib⁹ q̃ maligna cõscia et polluta ad mensam xp̃i accedũt. Quãuis em̃ xp̃m nõ tradant iudeis crucifigendum: tradũt tñ suis iniquis mébris sumendũ. et ad maioré exaggerationem subdit. Bonũ erat illi si nat⁹ nõ fu. hõ ille. Hiero. Nõ aũt id putãdus est ante fuisse q̃ nasceret: qr nulli posset eé bñ: nisi ei q̃ fuerit: sed simplr̃ dictũ est multomeli⁹ esse nõ subsistere q̃ male subsistere. Augu. de que. euã. Et si q̃spiã ꝯtendit aliquã vitã esse añ istã: nõ iude tm̃ vt nõ nasceretur: sed nulli expedire ꝯuincit. An diabolo dicit non expedire nasci. s. ad pctm̃: an etiã bonũ erat illi vt xp̃o nõ nasceret p vacationé ne eét apostata. Orige. Judas autem post oim apl'oꝝ interrogationes: et post xp̃i narrationé de ipso vix aliqñ et ipse interrogauit versuto ꝯsilio: vt similis ceteris interrogãdo celaret proditionis consiliũ. Nam vera tristitia nõ sustinet morã. vñ sequit. Respon. autem iu. qui tradi. eũ dixit. Nunquid ego sum rabbi? Hiero. In quo blandientis fingit affectum siue incredulitatis signum. Ceteri enim qui non erãt prodituri dicũt. Nunquid ego sum domine? Iste q̃ proditurus erat non dominum sed magistrum vocat: quasi excusationem habeat si dño denegatio saltẽ magistrũ ꝓdiderit. Orige. Uel hoc ipsum q̃si subsannãs dicit: qr vocabat magister cũ nõ eét hoc vocabulo dignus. Chry. in hom. Quis aute dño poterat dixisse: argentũ eo pa

Quid papsis ⁊ vñ dicatur.

Mira opinio

eius accipe et adhuc audes interrogare: sed nihil horum dixit mitissimus iesus: nobis terminos et regulas p̄figēs. Sequitur enim. Et ait illi tu dixisti. Re. Quod sic pōt intelligi. Tu dicis et verum dicis: siue tu dixisti et non ego: vt adhuc ei locus penitentie cōcederetur: dum non apertius eius peruersitas manifestatur. Raba. Potuit hoc ēt sic dici a iuda et a domino responderi: vt non omnes aduerterent quod dictum erat.

¶ Cenātibus autem eis: accepit iesus panem et b̄ndixit ac fregit: deditque discipulis suis: et ait. Accipite et comedite: hoc est corpus meum.

¶ Hie. Postq̄ typicum pascha fuerat ipletū: et agni carnes cum ap̄lis comederat: ad verū pasche trāsgreditur sacramentū: vt quō prefiguratiōe ei⁹ melchisedech summi dei sacerdos panē et vinum offerēs fecerat: ipse quoque in veritate sui corporis et sanguinis rep̄ntaret. vn̄ d̄r. Cenantib⁹ aūt illis. Aug. ad Januariū. In q̄ liquido appet: qn̄ p̄mo acceperūt discipuli corp⁹ et sanguinē dn̄i: nō eos accepisse ieiunos. Nunquid tn̄ ꝑpterea calūniād⁹ est ritus vniuerse eccl̄ie: q a ieiunis sēp accipit. Placuit enim sp̄ūiscto: vt i honorē tāti sacramēti in os xp̄iani pri⁹ dn̄icū corp⁹ intraret q̄ ceteri cibi. Saluator nāque quo vehemēti⁹ cōmendaret mysteriū hui⁹ altitudinē vltimum hoc voluit infigere cordibus et memorie discipulorum: a q̄bus ad passionē digressur⁹ erat: et iō nō precepit quo deinceps ordine sumeret: vt apostolis ꝑ quos ecclesiā dispositur⁹ erat seruaret hunc locū. Glo. Sub alia tamen spē carnem et sanguinē suum tradidit xp̄s: et deinceps sumēdū instituit: vt fides haberet meritū: q̄ de his est q̄ nō vidētur. Amb. de sacra. Et vt nullus horror cruoris sit: et p̄ciū tn̄ operet redēptiōis. Aug. sup Joā. Cōmendauit aūt dn̄s corp⁹ et sanguinē suū in eis reb⁹ q̄ ad vnū aliqd rediguntur ex multis. Panis nāque i vnū ex multis ḡnis ꝯfic: et vinū x̄o i vnū ex multis acinis ꝯfluit: ita dn̄s iesus xp̄os nos significauit: et mysteriū pacis ac vnitatis nr̄e in sua mēsa cōsecrauit. Remi. Apte etiam fructū terre obtulit vt ꝑ hoc demōstraret: q: ad hoc venerat: vt illā maledictionem auferret qua maledicta est terra ꝑpter pctm̄ primi hoīs. Congruēter etiam iussit offerri que de terra nascuntur: et pro quib⁹ hoīes maxime laborant: vt non esset difficultas in acquirendo: et hoīes de labore manuum suarū sacrificiū deo offerrēt. Ambro. de sacra. Ex hoc autem accipe anteriora esse mysteria xp̄ianorū q̄ iudeorū. Obtulit enim melchisedech panē et vinum: sit̄is ꝑ oīa filio dei. cui d̄r. Tu es sacerdos ineternū s̄m ordinē melchisedech. de quo et hic d̄r. Accepit iesus panem. Glo. Quod de pane frumēti intelligi debet. grano enim frumēti se comparauit dn̄s dicens. Nisi granū frumenti cadens in terra. Talis etiam panis competit sacramēto: q: eius vsus est cōior. nā aliū panes ꝑpt ei⁹ defectū fiūt. Q: vero xp̄s vsque ad vltimū diē demōstrauit se non esse ꝯtriū legi: vt supra ex v̄bis Chry. habitū est. In vespera vero qn̄ pascha immolabat s̄m legis preceptū azima comedēdū erat: et omne fermentatum abiiciendum: manifestū est q panis iste quē dn̄s accepit vt discipulis traderet azimus fuit. Grego. in registro. Solet aūt nōnullos mouere: q in ecclesia aliī offerunt panes azimos: aliī fermentatos. Ecclesia nāque romana offert azimos panes: ꝑpterea q dn̄s sine vlla cōmixtione susceperit carnē: alie vero ecclesie offerunt fermentatū: ꝑ eo q verbū p̄ris idutū est carne: et est verus de⁹ et ver⁹ homo. nā et fermētū cōmiscet farine: sed tn̄ tā azimū q̄ fermentatū dum sumimus vnum corp⁹ domini saluatoris efficimur. Ambro. de sacramen. Iste autē panis ante verba sacramentorum panis

Quod xp̄s in azimo ꝯsecrauit.

est vsitatus: vbi accesserit cōsecra-
tio: de pane fit caro xpi. Cōsecratio
aūt quib⁹ verbis est ꝛ quib⁹ sermo
nibus nisi dñi iesu? Si em̄ tāta vis
est in ei⁹ sermone vt inciperēt esse
que nō erāt: quātomagis operato
rius est: vt sint q̄ erāt: ꝛ in aliud cō-
mutenť. Si em̄ opat⁹ est sermo cele
stis in aliis reb⁹ nō operať i celesti
bus sacris? Ergo ex pane corp⁹ fit
xpi: ꝛ vinū fit sanguis cōsecratione
vbi celestis. ꝛ Modū reqris? Accipe.
Cōsuetudo est vt nō genereť hō ni
si ex viro ꝛ muliere: sꝫ qꝛ voluit dñs
de spūsctō ꝛ virgine natus est xp̄s.
Aug. de ver. do. Sicut ergo ꝑ spiri
tūsanctū vera caro sine coitu creať:
ita ꝛ per eundem substantia panis
et vini in idem corpus xpi et san-
guis consecratur: et ideo quia ver
bo dñi fit predicta ꝯsecratio subdi-
tur. Benedixit. Remi. Per hoc etiā
monstrauit quia humanā naturam
vna cū patre ꝛ spiritusctō gratia di
uine virtutis impleuit: ꝛ eterne im
mortalitatis munere ditauit. Sed
vt monstraret: quia corp⁹ eius non
absqꝫ sua volūtate subiectum erat
passioni: subditur. Ac fregit. Augu.
in lib. sentē. Prosperi. Cū em̄ frāgi-
tur hostia dum sanguis de calice in
ora fidelium funditur quid aliud q̄
dñici corpis imolatio in cruce: eius
qꝫ sanguinis effusio de latere designa
tur. Diony. in cele. hierar. In hoc
etiam ostenditur q̄ vnum ꝛ simplū
dei verbum per humanationē com
positum ꝛ visibile ad nos peruenit
et ad se nostrā societatem benigne
peragens: spiritualium bonorum
distributorū nos participes fecit.
vnde sequitur. Deditqꝫ discipulis
suis. Leo papa in ser. de passi. Nec
ab hoc quidem mysterio traditore
submoto: vt ostēderetur iudas nul
la iniuria exasperatus: qui impie-
tate voluntaria erat prescitus. Au
gu. sup Joā. De vno em̄ pane ꝛ pe-
trus accepit ꝛ iudas: sed petrus ac
cepit ad vitam: iudas ad mortem.
Chry. in ho. Et hoc ioannes osten-
dit dicens. Quoniā post hoc intra-
uit in eum sathanas. Etenī magis
peccatum ei factū est: ꝛ qm̄ cum ta
li mente ad mysteria accessit: ꝛ qm̄
cū accessisset: nō factus est melior:
neqꝫ timore: neqꝫ būficio: neqꝫ ho
nore. christus aūt nō prohibuit eū
quamuis oia nouerit vt discas qm̄
nihil dereliquit eorū que in corre
ptionem cōueniunt. Remi. In hoc
etiam facto reliquit exemplū eccle
sie: vt neminem a societate sui neqꝫ
a cōmunione corporis ꝛ sanguinis
domini segreget: nisi pro aliquo
manifesto ꝛ publico crimine. Hila.
Uel sine iuda pascha accepto cali-
ce ꝛ fracto pane conficitur: dignus
enim eternorū sacramentorum cō-
munione non fuerat: discessisse aūt
eum hinc intelligitur q̄ cū turbis
reuersus ostēdiť. Sequitur. Et ait
accipite ꝛ comedite. Augu. de ver.
do. Inuitat dominus seruos vt pre
pararēt eis cibū seipsū. Sed quis
audeat mādurare dñm suū: ꝛ quidē
q̄n manducatur reficit: sed non defi
cit. viuit manducatus: qꝛ surrexit
occisus: nec q̄n māducatur partes
de illo facimus: ꝛ quidem in sacra-
mēto sic fit. Norunt fideles quem-
admodū manducēt carnē xpi vnus
quisqꝫ partē suā accipit: per partes
manducať in sacramento ꝛ integer
manet: totus in celo: totus in cor-
de tuo. Ideo aūt ista dicūtur sacra-
mēta: qꝛ in eis aliud videť: ꝛ aliud
intelligitur. qđ videtur habet spe-
ciē corporalem: qđ intelligitur fru-
ctum habet spiritualē. Aug. super
Joannē. Carnem autem christi non
edamus tm̄ in sacramento: quod ꝛ
multi mali faciunt: sed vsqꝫ ad spi-
ritus participationē māducemus:
vt in domini corpore tanq̄ mēbra
maneamus: vt eius spiritu vegete
mur. Ambro. de sacra. Ante enī q̄
consecretur panis est: vbi autē ver
ba christi accesserint dicentis. Hoc
est corpus meum: corp⁹ christi est.

¶ Et accipiēs calicem gratias egit: ꝛ dedit illis dicēs. Bibite ex hoc oēs. Hic est

enim sanguis meus noui testa/
mētiq; pro multis effundet
i remissionē pctō𝔷. Dico aūt
vobis non bibā ammō de h
genimine vitis vsq; i diē il/
lū: cū illud bibam vobiscum
nouū in regno patris mei.

¶ Remi. Quia corpus suū sub spe/
cie panis dñs discipulis dederat:
pulchre etiam calicē sui sanguinis
tradit eisdē. vnde dicitur. Et acci/
piēs calicē gratias egit. In quo de
monstrat quantum de nostra salu/
te gratuletur: pro quibus etiā san/
guinē suū funderet. Chry. in hom.
Ideo etiā gratias egit: vt nos do/
ceret qualiter oporteret nos hoc
mysteriū perficere: et etiā mōstrauit
qm ad passionem nō venit nolens.
Erudiuit enim nos quodcūq; pati
mur cū gratiarū actiōe ferre: et etiā
ex hoc bonā spem nobis dedit. Si
enim figura huius sacrificii. s. immo/
latio agni paschalis: facta est libe/
ratio populi ab egyptiaca seruitu
te: multomagis veritas liberabit
orbē terrarū. Sequitur. Et dedit il
lis dicēs. Bibite ex hoc oēs. Ne au
tē hoc audiētes turbarētur primū
ipse sanguinē suū bibit: īducēs eos
sine turbatione in cōionem myste/
riorum. Hiero. contra heluidiū. Sic
igitur dñs Jesus fuit conuiuium:
ipse comedēs et qui comeditur. Se
quit. Hic est sanguis meus noui te
stamenti etc. Chry. in home. Hoc est
annūciationis legis noue: hoc enim
promittebat vetus testamentū qd
ꝯtinet nouū. Sicut enim vetus testa
mentū habuit sanguinē vitulorū et
ouiū: ita nouū habet sanguinē do/
minicū. Remi. Sicut enim legitur: q
accepit moyses sanguinem agni et
misit in craterē et intincto fasciculo
hisopi aspersit populū dicens: hic
est sanguis testamenti qd mādauit
ad vos deus. Chry. in home. San/
guinē aūt nolans: et passionē suam
pronunciat dicēs. Qui pro multis

Xp̄s se ipsū pri mo cōi cauit et hoc vā nota.

effundetur. Et rursus dicit mortis
cām cū subdit. In remissionē pctō𝔷.
q. d. sanguis agni in egypto effusus
est pro salute primo genitorū popu
lis israelis: hoc autē in remissionē
pctōrum vniuersi orbis terrarum.
Remi. Et notandū q; non ait. pro
paucis aut pro oibus: sed pro mul/
tis: q; nō venerat vnā tm̄ gētē redi
mere: sed multos de oib⁹ gētibus.
Chry. in ho. Hoc aūt dicēs ostēdit
q; passio eius. mysteriū est salutis
hūane: p qd et discipulos consolat.
Et sicut moyses ait. Hoc erit vobis
memoriale sempiternū. ita et ipe di
xit vt lucas refert: hoc facite i meā
cōmemorationē. Remi. Nō solū au
tē panē: sed etiā vinū offerendū do
cuit: vt esuriētes et sitiētes iustitiā
his mysteriis doceret esse recrean/
dos. Glo. Sicut enim corporalis refe
ctio fit per cibū et potū: ita sub spe
cie cibi et potus nobis spūalē refe
ctionē dñs preparauit. Conueniēs
etiā fuit ad signandū dñicā passio/
nem vt sub duplici specie hoc sacra
mentum institue retur. In passione
enim sanguinē suum effudit: et sic san
guis eius fuit a corpore separat⁹.
Oportuit ergo ad dñicā passionem
representādā seorsum proponi pa/
nē et vinū q sunt corpis et sanguinis
sacramēta. Sciendum tn̄ est: q; sub
vtraq; specie totus xp̄s ꝯtinet: sub
specie quidem panis simul sanguis
cū corpe: et sub specie vini simul cor
pus cū sanguine. Ambr. in epl'a ad
Corin. Ideo etiā in duab⁹ specieb⁹
celebrat. valet enim ad tuitionē cor/
poris et aie qd pcipim⁹. Chry. ad cō
ciliū. Calix vero dñi nō est aq sola:
et vinū solū. nisi vtrūq; misceat. quō
nec corp⁹ dñi pōt eē farina sola: aut
aqua sola: nisi vtrūq; fuerit aduna/
tū. Ambro. de sacra. Si aūt Melchi
sedech panē et vinū obtulit: quid si
bi vult aque mixtio? Accipe rōnē.
Tetigit moyses petrā: et petra vn/
dam maximam fudit: petra autem
erat xp̄s: et vnus de militibus lan/
cea tetigit latus christi: et de latere
eius aqua fluxit et sanguis: aqua vt

Immo oēs sim plr re demit quo ad sufficiē tiam.

Recte intelli gas istō sci endum

mundaret sanguis vt redimeret. Remi. Sciendum etiam q vt Joannes dicit. Aque multe populi sunt. Et quia nos oportet semp manere in christo: z christū in nobis: vinum aque mixtum offertur: vt ostendatur: quia caput z membra. i. christus z ecclesia vnū sunt corpus: vel vt demonstretur quia nec xps passus est absqz amore nostre redemptionis: nec nos saluari possum abſqz illi passione. Chry. in home. Quia vero de passione z cruce eis locut erat: consequenter eum qui de resurrectione est sermonem inducit dicēs. Dico autem vobis non bibā ammodo de hoc genimine vitis vsqz in di. il. cum il. bi. vobis. no. in regno pa. mei. Regnum autem resurrectionē suam nominat. Ideo autem hoc de resurrectione dixit; q. s. cum aplis esset bibiturus: ne aliqui existimarent phantasiā esse resurrectionem: z ideo persuadentes hominibus de christi resurrectiōe dixerūt. Simul comedimus z bibimus cū eo postq̄ resurrexit a mortuis: per hoc ergo ostendit q videbunt eum resuscitatum: z cum ipsis rursus erit. Quod autē dicit. Nouū clare intelligēdum est noue. i. nouo mō: nō quasi corpus passibile habēs z indigēs cibo. Nō enim post resurrectionē comedit z bibit: qr cibo indigeret: sed propter resurrectionis certitudinem. Quia vero sunt quidam heretici in sacris mysteriis aq̄ vtentes nō vino demōstrat p hec xba: qm̄ z cū sacra mysteria tradidit vinū dedit qd z resuscitatus bibit: pp̄ter hoc dicit. Ex hoc genimine vitis. Vitis eñi vinum nō aquam generat. Hie. Uel aliter. De carnalib dñs transit ad spiritalia. q vinea de egypto trāsplātata populus sit israel: sacra scriptura testatur: dicit ergo dñs se de hac vinea nequaq̄ esse bibiturū nisi in regno patris. Regnū p̄ris fidē puto eē credētiū: ergo cū iudei regnum receperint patris: tunc de vino eorum dñs bibet. Attēde aūt q dicat. patris et non dei. Omnis eñi pater nomen est

Quidā heretici loco vini vtūtur aqua.

filii: ac si diceret: cum crediderint in deum patrē: z adduxerit eos pater ad filiū. Remi. Uel alr. Nō bibam de geni. vi. huius. i. non vltra synagoge carnalib oblationib delectabor, in qbus illa paschalis agni immolatio precipuū locum tenere solebat. Aderit autem mee resurrectionis z dies in quo in regno patris constitutus. i. gloria eterne immortalitatis sublimatus: vobiscum illud bibam nouum. hoc est de saluatione illius populi iam renouati p aquā baptismatis: quasi nouo gaudio letabor. Augu. de qsti. euan. Uel aliter cum dicit. Bibam illud nouū: vult intelligi hoc vetus esse. Qr ergo de propagine adam: qui vetus homo appellatur corpus suscepit: quod in passiōe morti traditurus erat: vnde etiam per vini sacramentū commendauit sanguinē suum: quid aliud nouum vinū nisi immortalitatem renouandorū corporum intelligere debemus? Qd autē dicit. Uobiscū bibam. etiā ipsis resurrectionē corporū ad induendā immortalitatē promittit. vobiscū eñi nō ad idē tēpus: sed ad eandē innouationē esse dictum accipiendum est. nā z nos dicit apostolus resurrexisse cum xpo: vt spes rei future iā letitiā p̄sentem afferat. Qd aūt de hoc genimine vitis etiā illd nouū esse dicit: significat vtiqz eadē corpora resurrectura fm innouationem celestem que nunc fm terrenā vetustatem sunt moritura. Hila. Uidetur autem ex hoc q iudas cum eo non biberit: quia non erat biturus in regno: cum vniuersos tunc bibentes ex vitis istius fructu bibituros secum postea pollicetur. Gloss. Sed sustinendo aliorum sanctorum sententiam: q. s. iudas sacramenta receperit a christo: dicendum est quod hic dicit. Uobiscum: ad plures eorum non ad omnes referendum.

Anagogica positio.

¶ Et hymnodictō exierūt in mōtē oliueti. Tūc ait illis iesus. Oēs vos scādalū patiemini i me

in ista nocte.Scriptū ē enī.
Percutiam pastorē:ꝛ disper
gent̄ oues greg͡.Postq̄ āt
resurrexero:p̄cedaꝫ vos in
galileam.Respondens autē
petrus:ait illi.Et si oēs scan
dalizati fuerīt ī te:ego nūq̄
scandalizabor.Ait illi iesus.
Amen dico tibi:q2 in hac no
cte anteq̄ gall⁹ cātet:ter me
negabis.Ait illi petr⁹.Etiaꝫ
si oportuerit me mori tecuꝫ:
non te negabo.Similiter et
omnes discipuli dixerunt.

¶ Orige.Discipulos q̄ acceperant
benedictionis panē ꝛ biberant cali
cem gratiarum actiōis:docebat do
minus pro his oibus hymnum dice
re patri.vn̄ d2.Et hymno dicto ex-
ierunt in mon.oli.vt de alto transi-
rent ad altū;q2 fidelis nō p̄ōt aliq̄d
agere in cōualle.Chry.in ho.Audiāt
quicūq3 velut porci simpl̄r mandu-
cantes cū ebrietate surgūt:cum de-
ceret gr̄as agere ꝛ in hymnū mēsaꝫ
desinere.Audiāt q̄cūq3 vltimam ora
tionē in sacris mysteriis non expe-
ctāt.vltima eīm oratio misse illius
hymni ē signū.Gr̄as ergo egit anq̄
sacra mysteria discipulis daret; vt
ꝛ nos gratias agamus .Hymnum
dixit postq̄ dedit:vt ꝛ nos hoc ip̄m
faciamus.Hiero. Iuxta hoc exem-
plum saluatoris q̄ pane christi et ca
lice saturat⁹ ꝛ inebriatus fuerit:po
test laudare deum ꝛ ꝯscendere mon
tem oliueti:vbi laborū refectio do-
loris solatium et veri luminis noti
tia est.Hila.Per hoc etiam ostendi
tur q̄ hoīes consummati in vniuer-
sis diuinorū mysteriorū virtutibus:
gaudio ꝛ exultatione cōi in celestē
gloria efferunt̄.Orig.Apte ēt mōs
mle est elect⁹ vbi p̄nūciaturus fuit
scādalū infirmitatis discipulorū:iaꝫ
tūc parat⁹ vt nō repelleret discipu
los discedētes:sꝫ vt reciperet reuer-
tētes.vn̄ seq̄t̄.Tūc di.il.ie.Oēs vos
scā.patie.in me ī ista nocte.Hiero.
Predicit q̄dē q̄d passuri sunt:vt cuꝫ
passi fuerint nō desperēt salutem:sꝫ
agētes pn̄iam liberent̄.Chry.in ho.
In q̄ etiā docet nos quales añ cru-
cē fuerūt discipuli:ꝛ q̄les post cru-
cē.Etenī q̄ neq3 cū xp̄o dū crucifige
bat̄ stare poterāt:post mortē christi
adamāte fuerūt fortiores.Fuga eīm
discipulorꝫ ꝛ timor demōstratio est
mortis xp̄i:vt confundant̄ q̄ heresi
marchionis egrotāt.Si eīm neq3 li-
gat⁹ est neq3 crucifix⁹:vn̄ petro ꝛ re
liq̄s ap̄l̄is incussus est tant⁹ timor?
Hier.Et signāter addidit.In ista no
cte.q2 quō qui inebriant̄:nocte ine
briant̄:sic ꝛ q̄ scādalū patiunt̄ in no
cte ꝛ ī tenebris sustinēt.Hil.Hui⁹ ēt
predicationis fides autoritate pro-
phetie veteris ꝯtinebat̄.vn̄ sequit̄.
Scriptū est eīm.Percu.pasto.ꝛ disp.
oues gregis.Hie.Hoc aliis verbis
in zacharia p̄p̄ha scriptū est:ꝛ ex p-
sona p̄phete ad deū d2.Percute pa
storē ꝛ dispergent̄ oues.p̄cutit̄ autē
pastor bon⁹:vt ponat aiam suaꝫ pro
ouib⁹ suis:ꝛ de multis gregibus ex
rorū fiat vn⁹ grex ꝛ vn⁹ pastor.Chr.
in ho.Hāc aūt prophetiā inducit:si
mul q̄dē suadēs eis attēdere semp
q̄ scripta sunt:simul etiā ostendens
quoniā fm̄ dei consiliū crucifigeba
tur:ꝛ vndiq3 monstrans nō alienum
se esse a veteri testō:et a deo q̄ in eo
p̄nunciabat̄.nō aūt permisit eos in
tristibus permanere:sed leta p̄nun
ciat dicens.Postq̄ autem resurre-
xero precedam vos in galileam.nō
enim confestim post resurrectioneꝫ
in celō eis apparuit:neq3 in longaꝫ
quandā regionem vt eis appareat
vadit:sed in ipsa gente ꝛ in ipsis fe-
re regionibus:vt ꝛ hinc crederent:
q̄m qui crucifixus est:ipse est qui re
surrexit.Propter hoc etiā se in ga-
lileam abire dicit:vt a timore iu-
deorum liberati:crederent ei quod
dicebat̄.Orige.Predicit ēt hoc eis:
vt qui ad modicū dispergunt̄ scan-
dalum passi:post congregentur a re
surgente christo ꝛ precedēte eos in

cessit aplos i galileã gentiũ.

galileã gentium. Hila. Sed petrus intantum ꝛ affectu ꝛ charitate xpi efferebatur: vt ꝛ imbecillitaté carnis sue ꝛ fidem verboꝝ dñi nõ contueretur: quasi dicta ei⁹ efficienda non essent. vñ sequit. Respõdés petrus ait illi. Et si omnes scãdalizati fuerint in te: ego nunq̃ scãdalizabor. Chrẏ. in ho. Quid ais o petre. Propheta dixit dispergẽtur oues. ꝛ xps ꝯfirmauit qd̾ dictũ est: ꝛ tu dicis. Neq̃q̃. Qñ dixit. Un⁹ ex vobis me tradet: timebas ne tu esses traditor. q̃uis nihil tibi tale consciuseras: nũc aũt manifeste eo dicente: qm̃ oẽs scãdalizabimini: ꝯdicis: sʒ qꝛ erut⁹ erat ab anxietate quã de ꝑditione habuerat cõfidens de reliq̃ dicebat. Ego nunq̃ scandalizabor. hiero. Nõ tamen est temeritas nec mendaciũ: sed fides est apostoli petri: ꝛ ardens affectus erga dñm saluatoré. Remi. Qd̾ ergo ille dicit ꝓuidendo: iste denegat amando. vbi moraliter instruimur vt q̃tum confidimus de ardore fidei: tantum timeamus de carnis fragilitate. videt ẽ tñ acusabilis petr⁹: ꝛ quoniam cõtradixit: ꝛ qm̃ aliis seipsum ꝑposuit: ꝛ tertio: qm̃ totũ sibi attribuit quasi fortiter esset perseueraturus: vt hoc igit in eo sanaret: ꝑmisit fieri eius casum: non impellens eũ ad negandum: sed eum sibi deserens: ꝛ naturam humanaʒ de fragilitate conuincens. Orige. Unde alii discipuli scãdalizati sunt in iesu. Petrus auté non tantum scandalizatur: sed abundantius relinquitur vt ter denegaret. vnde sequit. Ait illi iesus. Amen dico tibi: qꝛ in hac nocte añq̃ gallus cantet: ter me negabis. Augu. de concordia euan. Põt auté mouere q̃ tã diuersa nõ tantum verba: sed etiam sententias euangeliste premittunt: quibus premonitus petrus illam presumptionem proferret vel cum domino vel ꝓ domino moriendi: ita vt cogant intelligi ter eum expresse presumptionem suam diuersis locis sermonis xpi. ꝛ ter illi a domino responsum q̃ eum esset ante galli cantum ter negaturus: sicut etiã post resurrectionem ter illum interrogat vtrũ eũ amet: ꝛ mandatum de pascendis ouibus ter precepit. Quid enim habét hec verba matthei vel sententie simile illis: vel quibus sm̃ ioanné: vel quibus sm̃ lucam petrus protulit presumptionem suam. Marcus autem pene ipsis verbis hoc commemorat quib⁹ ꝛ mattheus: nisi q̃ distinctius quemadmodum futurũ esset: expressit dictũ esse a domino. Amen dico tibi quia tu hodie i nocte hac priusq̃ bis gallus vocé dederit ter me es negatur⁹. vnde nõnullis qui parum attendunt Marcus videtur non congruere ceteris. tota eñ negatio petri trina est: q̃ si post primũ galli cantum inciperet: falsum dixisse viderentur tres euangeliste qui dicunt dixisse dominum q̃ anteq̃ gallus cantaret euʒ petrus esset negaturus. Rursus si totam trinam negationem ante peregisset q̃ cantare gallus inciperet: supfluo dixisse marcus deprehenderet ex persona domini. Priusq̃ gallus bis vocé dederit: ter me es negaturus. Sed quia ante primum galli cantum cepta est illa trina negatio: attẽderũt tres euangeliste non quando eam completurus esset petrus: sed quãta futura esset ꝛ quãdo inceptura: id est ante galli cantum: q̃q̃ in animo eius ꝛ ante primum gallicantũ tota posset intelligi: quoniaʒ ante galli cantum tantus timor obsederat mentem: qui eam posset vsq̃ ad tertiam negationem perducere. ꝛ Multominus igitur mouere debet: quia trina negatio etiam trinis negãtis vocibus ante galli cantum cepta: ꝛ si nõ ante primum galli cãtuʒ peracta est: tanq̃ si alicui diceretur. Anteq̃ gallus cãtet ad me scribes epistolam: in qua mihi ter conuitiaberis: non vtiq̃: si eam ante omnem galli cantũ scribere inciperet: ꝛ post primam galli cantum finiret: ideo dicendum erat falsum fuisse predictum. Orig. Queres autem si possi-

Cõcordia euãgelioꝝ.

sibile erat vt non scandalizaretur petrus: semel saluatore dicéteqm̄ oés vos scandalum patiemini in me. ad quod aliquis respódebitqm̄ necesse erat fieri qđ pdictū erat a iesu. Ait9 aūt dicit: qm̄ q̄ exorat9 a nimiuitis: q̄ pdixerat p ionā non fecit: possibile fuit vt repelleret etiā scādalū a petro depcante. Nūc auté pmissio ei9 audax in affectu q̄dé prōpto nō sine prudenti facta est et causa: vt nō solum scādalizaretꝛ: ve ūetiā ter denegaret. po:tq̄ autem cum affirmatione iuramenti pronūciauit: dicet aliquis q̄ nō erat possibile vt nō denegaret. Si enim iuramentū erat xp̄i amen: mentit9 fuisset dicendo. Amē dico tibi. si veruz dixisset petrus; qz non te negabo. videntꝛ aūt mihi ceteri discipuli cogitātes quod pmū fuerat dictum. Omnes vos scandalum patiemini. Ad hoc auté qđ dictū est petro. Amen dico tibi ꝛc. pmiserunt similiter petro: qz nō erāt comprehēsi in illa prophetia. vñ sequitur. Ait illi petrus. Etiā si opoꝛtuerit me mori tecū: nō te negabo. Similiter ꝛ oés discipuli dixerunt. hic etiam petrus nescit quid loquatur. Cum iesu enim mori pro omnibus morientes hominum nō erat: qm̄ omnes fuerāt in peccatis: ꝛ oés opus habebant vt pro eis ali9 moreretꝛ: non ipsi pro aliis. Raba. Sed qz intellexerat petrus dn̄z pre timore mortis enim se predixisse negaturū: ob hoc dicebat: q̄ licet periculū mortis immineret nullo mō ab ei9 fide posset auelli: ꝛ silr alii apostoli per ardorem mentis nō timuerunt damnū mortis: sed vana fuit p̄sumptio humana sine protectione diuina. Chry. in ho. Hinc ergo magnū discimus dogma: q̄ non sufficit desiderium hominis: nisi diuino aliquis potiatur auxilio.

Tunc venit iesus cū illis in villā que dicitꝛ gethsemani. Et dixit discipulis suis. Sedete hꝰ donec vadā illuc ꝛ orē. Et assumpto petro et duobus filiis zebedei: cepit ꝯtristari ꝛ mest9 esse: tūc ait illis. Tristis est anima mea vsqz ad mortem. Sustinete hic ꝛ vigilate mecum.

Remi. paulo superi9 euāgelista dixerat: qz hymno iā dicto exiūt cū discipulis in montē oliueti: ꝛ vt ostēderet ad quē locū ipsius montis diuerterit: ꝯñter adiūxit. Tunc venit iesus cū illis in villā q̄ dr̄ gethsemani. Raba. Lucas dicit. In montem oliueti. Ioānes. Trās torrenté cedron. quod idē est qđ gethsemani: ꝛ est locus in quo orauit ad radicē montis oliueti: vbi ort9 est: vbi etiā ecclesia est edificata. Hier. Gethsemani interpretatꝛ vallis pinguissima: in qua iussit discipulos sedere paulisper: ꝛ expectare redeūté: donec p cūctis dn̄s sol9 oraret. Orig. Non enim conueniebat vt ibi caperetur: vbi cum discipulis manducauerat pascha. cōueniebat autem et priusq̄ proderetꝛ orareꝛ eligere locū mūdum ad orationé. vnde sequitur. Et dixit discipulis suis. Se. hic do. va. il. ꝛ orem. Chrys. in ho. Hoc aūt dicit: qz discipuli indiuisibilr sequebātꝛ xp̄m. Cōsuetudo eñ ei erat sine discipulis orare: hoc aūt faciebat erudiés nos in orationib9 detē nobis ꝯstituere ꝛ solitudinem q̄rere. Dama. in li. iii. Sed cū oratio sit ascēsus intellect9 ad deū vl petitio decentiū a deo. q̄liter dn̄s orabatꝛ Neq̄ ei ascēsione q̄ ad deū est indigebat intellect9 ei9 semel fm p̄sonā deo v̄bo vnit9: neq̄ ea q̄ a deo é petitione. vnus enim de9 ꝛ hō chrust9 est. Sed formās in seipso quod nostrū est: docuit nos a deo patre petere: ꝛ ad ipsum extendi. sicut enim passiones sustinuit vt triūphās nobis aduersus eas victoriam tribueret: ita orat: nobis viam faciens ad eam que ad deum est ascensionem: ꝛ pro nobis omné iustitiam impléns ꝛ reconcilians nobis patrem suum:

Gethsemani interptatio.

et vt principium ipsum honorans: et monstrans q non est deo contrarius. Remi. Cum autem dominus in monte orauit: docuit nos in oratione pro celestibus dnm supplicare. Cum vero in villa orauit: nos instruxit vt in oratione semper humilitatem seruare studeamus. Raba. Pulchre autem appropinquans passioni: in valle pinguedinis orasse dicitur: vt demonstraret q per vallem humilitatis et pinguedinem charitatis mortem pro nobis susceperit. Moraliter etiam nos instruxit: vt non gestemus cor aridum a pinguedine charitatis. Raba. Appropinquans etiam morti dns in valle pinguedinis orauit: qz per vallem humilitatis et pinguedinem charitatis pro nobis mortem subiit. Remi. Quia vero fidem discipulorum et constantiam deuote sibi voluntatis acceperat: sed turbandos illos et dispergendos presciebat: ideo iussit eos in loco sedere. nam sedere requiescentis est: laboraturi enim erant eum negaturi. Qualiter autem progressus sit: manifestatur cum subiungit. Et assum. petro et duobus filijs zebedei cepit contristari et mestus esse. Illos vz assumpsit quibus in monte claritatem sue maiestatis ostenderat. Hila. Sed quia dicit, Cepit contristari et mestus esse. hereticorum omnis hic sensus est: vt opinentur metum mortis in dei filium incidisse: qz asserunt non de eternitate prolatum: neque de infinitate paterne substantie extitisse: sed ex nihilo per eum: qui omnia creauit effectum: ideo in eo doloris anxietas: ideo metus mortis: vt qui mortem timere potuit et mori possit. qui vero mori potuit: licet in futurum erit: non tamen per eum qui se genuit ex preterito sit eternus. q si per fidem capaces euangeliorum essent scirent verbum in principio deum: et hoc in principio apud deum: et eandem esse eternitatem gignentis et geniti. Sed si virtutem illam incorrupte substantie imbecillitatis sue forte assumptio carnis infecerit: vt sit ad dolorem infirma ad mortem trepida iam et corruptioni subdita erit: ac sic eternitate demutata in metum: hoc quod in ea est poterit aliquando non esse. Deus autem sine mesura temporum semper est: et qualis est talis semper eternus est. Mori igitur nihil in deo potuit: nec ex se metus deo vllus est. Hierony. Nos autem ita dicimus hominem passibilem a dei filio susceptum: vt deitas impassibilis permaneret. Passus est enim dei filius non putatiue: sed vere: omnia que scriptura testatur: secundum illud quod pati poterat: secundum. s. substantiam assumptam. August. x. de trinitate. Puto autem non alia hic ad timendum quam passionis et mortis causa a quibusdam pretenditur. Interrogo autem eos qui hoc ita existimant an ratione subsistat vt mori timuerit: qui omnem ab apostolis timorem mortis expellens ad gloriam eos sit martyrum adhortatus. quid enim ipse in mortis sacramento doluisse existimandus est: qui pro se morientibus vitam rependit? Deinde quem dolorem mortis timeret: potestatis sue libertate moriturus? Si etiam passio honorificatura eum erat: quomodo tristem eum metus passionis effecerat? Hila. super mattheum. Quia ergo mestum dominum fuisse legimus: causas mestitie reperiamus. Admonuerat superius omnes scandalizandos. Petrum etiam dominus ter negaturum esse respondit: assumptisque eo: et iacobo: et ioanne cepit tristis esse: ergo non ante tristis est quam assumit: sed omnis metus illis esse cepit assumptis: atque ita non de se orta est: sed de eis quos assumpserat mestitudo. Hiero. Contristabatur ergo dominus non timore patiendi qui ad hoc venerat vt pateretur et petrum temeritatis arguerat sed propter infelicissimum iudam: et scandalum omnium apostolorum: et reiectionem vel reprobationem populi iudeorum: et euersionem misere hierusalem. Dama. in libr. iij. Vel aliter. Omnia que a non

Moralis sensus notatu dignus.

Alia sententia hilarij.

ente ad esse deducta sunt a cōditoꝛ
re:existendi naturaliter desiderium
habēt et nō existere naturaliter fu-
giūt:⁊ deꝰ etiā verbū hō factus ha-
buit hoc desideriū qđ demonstrauit
escā et potū ⁊ somnū.quibus.s.con
seruatur vita desiderās:et natura-
liter in experiētia horum factus:et
econtrario desiderauit corruptiuo
rum amotionem.vnde et tpe passio
nis quā voluntarie sustinuit:habuit
mortis timorē naturalē ⁊ tristitiā.
Est em̄ timor naturalis aia nolen-
te diuidi a corpore propter eā que
ex principio a cōditore imposita est
naturalē familiaritatē.Hiero.Dn̄s
ergo noster vt veritatem assumpti
probaret hoīs:vere quidē cōtrista-
tus est:sed ne passio in animo illius
dominaretur:per passionē cepit cō-
tristari.aliud est enim contristari:et
aliud incipere cōtristari.Remi.De-
struuntur aūt in hoc loco manichei
qui dixerūt illū phātasticū corpus
assumpsisse:nihilominus et illi qui
dixerūt eū verā aiam non habuisse:
sed loco anime diuinitatem.Augu.
in lib 80.lxxxiii.qōnū.Habemꝰ enim
euangelistarū narrationes:p quas
xp̄m et natum de beata virgine ma-
ria cognouimus:et comprehensum
a iudeis:et flagellatum et crucifixū
atq; interfectū ⁊ sepultum in monu
mento:que oia intelligere sine cor-
pore nemo pōt facta esse:nec figu-
rate accipiēda quisq̄ vel demētissi-
mus dixerit:cū dicta sint ab eis qui
res gestas vt meminerant narraue-
rūt.Sicut ergo ista corpꝰ eū habuis-
se testanť:sic et eū habuisse indicant
aiam affectiōes ille q̄ nō possunt eē
nisi in aia:quas nihilominus eisdē
euāgelistis narrātibus legimus.Et
miratus est iesus:et iratus:⁊ cōtri-
status.Augu.xiiii.de ciuita.dei.c.ix.
Cū ergo in euāgelio ista referūtur
nō falso vtiq; referuntur:verum ille
hos motus certissime dispēsatiōis
grā.ita cū voluit suscepit aio huma
no:vt cū voluit factus est hō.Habe-
mus quidē et nos hmōi affectus ex
hūane cōditiōis infirmitate:nō aūt
ita dn̄s iesus:cuius infirmitas fuit
ex ptāte.Dama.in.iii.lib.Quapro-
pter naturales nr̄e passiōes fm̄ na-
turā ⁊ supra naturā fuerunt in xp̄o.
fm̄ naturā em̄ q: permittebat car-
ni pati q̄ ꝓpria:sup naturā aūt q: nō
p̄cedebāt in eo volūtatē naturalia.
nihil em̄ coactū in xp̄o considerať:
s; oia volūtaria.volens em̄ esuriuit:
timuit:⁊ ꝯtristatus est.Et iō de ma-
nifestatione tristitie subdiť.Tūc ait
illis.Tristis est aia mea vsq; ad mor
tē.Ambro.sup lucā.Tristis autē est
nō ipse sed aia.Nō em̄ tristis sapiē-
tia:nō diuina substātia:sed anima.su
scepit em̄ aiam meā;suscepit corpus
meū.Hiero.Nō aūt ꝓpter mortē: s;
vsq; ad mortē dr̄ cōtristatus:donec
apl̄os sua liberet passione.Dicāt q̄
irrōnabilē iesum sumpsisse aiam su-
spicanť:qūo cōtristeť ⁊ nouerit tp̄s
tristitie.q̄uis em̄ ⁊ bruta mereant
aialia:tn̄ non nouerūt nec cās neq;
tp̄s vsq; ad qđ debeāt ꝯtristari.Ori-
ge.Vel aliť.Tristis est aia mea vsq;
ad mortē.q.d.Tristitia cepta est in
me:nō semp s; vsq; ad tp̄s mortis: Tristitia xp̄i.
vt cū mortuus fuero pctō:moriar ⁊
vniuerse tristitie:cuiꝰ principiū tm̄
fuit in me.Sequiť.Sustinete hic et
vigilate mecum.ac si dicat.Ceteros
quidē iussi sedere ibi quasi infirmio
res ab agone isto seruans eos secu
ros:vos aūt quasi firmiores addu
xi:vt collaboretis mecū in vigiliis
⁊ orōnibꝰ:tn̄ ⁊ vos manete h̄ vtvnus
q̄sq; i gdu sue vocatiōis cōsistat:qm̄
oīs grā q̄uis fuerit magna h; supe
riorē.Hiero.Vel iō a sono prohibet
cuiꝰ tp̄s nō erat iminēte discrimīe:
s; a sono ifidelitatis ⁊ corpe mētis.

¶Et pgressꝰ pusillū:pcidit
i faciē suā orās et dicēs.Pr̄
mi:si possibile ē trāseat a me
calix iste.Verūtn̄ nō sicut ego
volo:s; sicut tu.Et venit ad
discipulos suos ⁊ iuenit eos
dormientes: et dicit petro.
Sic non potuistis vna hora

vigilat mecu. Vigilate et orate vt nō itretis in tētationē. Spūs qdē pmptus est: caro aūt infirma. Item secūdo abijt et orauit dicēs. Pr mi: si nō pōt hic calix trāsire nisi bibā illū: fiat volūtas tua. Et venit iterū et inuenit eos dormientes. Erant enī oculi eorum grauati. Et relictis illis item abijt et orauit tertio eundem sermonem dicens.

¶ Orig. petrū magis de se ↄfidētē et alios adduxit: vt videāt cadentem in faciē et orantē: et discāt nō magna sed humilia de se sapere: nec veloces esse ad pmittendū: sz sollicitj ad orandū. et ideo dicit. Et progressus pusillū. Nolebat em̄ longe fieri ab eis: sz iuxta eos constitut⁹ orare: et q̄ dixerat. Discite a me qr mitis sum et humilis corde. laudabiliter se humiliās cadit in faciē. vnde sequitur. Procidit in faciē suā orās et dicēs. Mi pr si possibile ē: trāseat a me calix iste. Manifestans aūt in oratione sua deuotionē quasi dilectus et complacēs dispositiōibus pris addidit. Uerūtamen nō sicut ego volo: sz sicut tu. Docens vt nō oremus fieri nostrā voluntatē: sed dei. fm autē q cepit pauere et tristari fm hoc orat calicē passionis transire: et nō sicut ipse vult: sed sicut pr: hoc est nō fm substātiā ei⁹ diuinā et impassibilē: sz fm naturā humanā et infirmā. suscipiens enim naturam carnis humane omnes pprietates impleuit: vt non in phantasia habuisse carnē estimaretur: sed in veritate. Proprium est aūt hois fidelis pmū qdē nolle pati aliqd doloris: maxie qd ducit vsq ad mortem: qr homo carnalis est: si autē sic voluerit de⁹ acquiescere: quia fidelis est. nā sicut multū confidere non debemus ne nostrā virtutem videamur profiteri: sic diffidere non debemus ne dei adiutoria nostri impotentiā videamur pronūciare. Notādū est autem quoniā marcus. qdē et lucas hocipsum scripserunt. Joannes autē orantē iesum: vt transiret ab eo calix nō introducit: qm̄ hi qdē magis fm humanam naturā ei⁹ exponūt de eo: q fm diuinā. Joānes aūt magis fm diuinam. Dr aūt iesus vidēs q̄ta erāt iudei passuri petētes eum ad mortē dicebat. pr si possibile est: transeat a me calix iste. Hiero. Uñ signanter dicit. Calix iste. hoc est populi iudeorum: q̄ excusationem ignorantie hre non pūt si me occiderint habentes legē et pphetas q̄ me vaticinātur. Orig. Rursus vidēs quāta vtilitas totius mūdi esset futura: p passionē ipsius dicebat. Sz non sicut ego volo: sz sicut tu. i. si possibile est vt sine passione mea omnia illa bona pueniant: que p passionem meā sunt puctura trāseat passio hec a me: vt et mundus saluet: et iudei in passione mea nō pereāt. Si aūt sine ↄditiōe quorūdā multorum salus nō pōt introduci: q̄tū ad iustitiā tuam nō transeat. Calicē autē hūc q̄ bibit: passiōis in multis locis notat scriptura. Bibit aūt calicē totū q̄ patit pro testimonio qcqd fuerit ei illatum. Effundit aūt accipiens q̄ denegat: ne aliquid patiat. Augu. de cō. euā. Et ne quis eū putaret pris minuisse ptātem: nō dixit. Si facere potes. sz si fieri pōt. vel si possibile est: ac si diceret. Si vis: fieri em̄ pōt qd ille voluerit. vñ et lucas hocipsum plani⁹ intimauit. nō em̄ ait. Si fieri pt: sz si vis. Hila. Uel aliter. Nō ait. Trāseat a me calix iste. hec em̄ eēt p se timētis orō. q aūt vt a se transeat rogat: non vt ipe ptereat orat: sz vt in alterū illud qd ad se trāsit accedat. Totius igit supra eos q̄ passuri erāt met⁹ ē: atq ideo p his orat q̄ passuri post se erant dicens. Trāseat calix a me. i. quō a me bibit: ita ab his bibat: sine spei diffidētia: sine sensu doloris sine metu mortis. Jō aūt ait si possibile est: quia carni et sanguini horū terror est. et difficile ē eorum acerbita

doctrina moralis.

Utilitas passionis xpi.

te corpa nō vinci humana. Qd̄ autē ait. Non sicut ego volo: sed sicut tu. vellet quidē eos nō pati: ne forte in passione diffidant si cohereditatis sue gloriā sine passiōis sue difficultate mereant. Nō ergo vt nō patiātur rogat dicens. Nō vt ego volo: sʒ vt tu atq; eo q pr̄ vult vt bibēdi calicis in eos ex ipso trāseat fortitudo: q2 ex voluntate p̄ris nō tam per xp̄m vinci diabolum q̄ etiā p eius discipulos oportebat. Augusti. in enchi. Sic igitur xp̄s hominē gerens ostendit priuatā quādam hominis volūtatem: in qua 2 suā et nostrā figurauit: qui caput n̄rm est cum dicit. Transeat a me. Hec em̄ erat humana volūtas ppriū aliqd et tanq̄ priuatum volens: sed quia rectum vult esse hoiez 2 ad deū dirigi: subdit. Uerūtamen non sicut ego volo: sed sicut tu. ac si diceret. vide te in me q2 potes aliqd propriū velle. et si deus aliud velit conceditur hoc humane fragilitati. hec vox capitis: salus est totius corpis. Leo papa in ser. de pas. Hec vox oēs fideles instruit: oēs cōfessores accēdit: oēs martyres coronauit: qs mundi odia? qs tentationū turbines? quis posset p̄secutorꝫ superare terrores: nisi xp̄s in oib' 2 p oib' patri diceret: fiat voluntas tua? Discant igit̄ hāc vocē oēs ecclesie filij: vt cū aduersitas violenter alicuius tētationis incūbit separato timore formidinis: accipiāt tolerātiam passiōis. Orige. pusillū aūt progrediēte iesu ab eis: nec vna hora potuerūt vigilare eo absente: propter qd̄ oremus vt nec modicū aliquādo iesus progrediatur. Sequit̄. Et ve. ad discipulos suos et inuenit eos dormiētes. Chry. in hom̄. Q2 tp̄s intēpeste noctis erat 2 oculi eorū a tristitia erāt grauati. Hila. Postq̄ ergo ad discipulos redit 2 dormiētes deprehendit: petrū arguit. vn̄ sequitur. Et dicit petro. Sic non potuisti vna hora vigilare mecū. Petrū ideo pre oib' ex tribus arguit: q2 pre ceteris non se scandalizādum fuerat gloriatus.

Chry. in hom̄. Sʒ q2 et alij idē dixerūt: oim etiā infirmitatē arguit. qui em̄ mori simul cū xp̄o elegerāt: neq; siilr̄ cū eo potuerūt vigilare. Orige. Inueniēs aūt eos dormiētes suscitat v̄bo ad audiēdū: et p̄cepit vigilare dicēs: vigilate et orate ne intretis in tētationē. vt primū vigilemus 2 sic vigilantes orem'. Uigilat q̄ facit opera bona et q̄ sollicite agit ne i aliqd̄ tenebrosū dogma incurrat. sic em̄ vigilātis exaudit̄ oratio. Hiero. Impossibile est humanā animā nō tētari. Ergo nō ait. Uigilate 2 ora. ne tēte. sʒ ne intretis in tenta. hoc est ne vos tentatio superet. Hila. Cur autē in tētationem venirent orare eos admonuisset ostendit dicēs. Sp̄us qdē pmpt' est: caro autē infirma. Nō em̄ de se h̄ dicit: ad eos em̄ h̄ sermo cōuersus est. Hier. Hoc autē est aduersus temerarios q̄ qd̄ crediderint putāt se posse 2seq. Ita q; q̄tū de ardore mētis cōfidim' tātū de fragilitate carnis timeamus. Ori. Hic 2siderādū ē vtrū sicut oim caro ifirma est: sic oim sp̄us pmpt' est: an oim quidē caro ifirma est. nō aūt 2 oim hoim sp̄us pmpt' est: sʒ tm̄ sctōꝫ: infideliū aūt sp̄us segnis est 2 caro ifirma. est autē 2 alio mō caro infirma eoꝫ solū quoꝫ spirit' pmpt' est: q̄ cū sp̄ū pmpto opa carnis mortificāt. Hos g̃ vult vigilare 2 orare: vt nō intrēt in tētationem: qm̄ q̄ spiritalior est: sollicitior deb; eē: ne magnū bonū ipi' grauē hēat lapsū. Remi. Uel aliť. His v̄bis oñdit se verā carnē ex v̄gine sūpsisse 2 verā alam habuisse. vn̄ 2 nūc dicit sp̄m suū pmptū esse ad patiēdum: carnē v̄o ifirmā timere dolorē passionis. Sequid. Iterū scd̄o abijt et orauit dicēs. Pr̄ mi si non pōt calix iste trāsire nisi bibā illū: fiat voluntas tua. Orige. Estimo q; calix ille passiōis omnino a iesu fuerat trāsitur': sʒ cū dr̄ia: vt si qdē biberet eū 2 ab ipso transiret: postmodum et ab vniuerso genere hominum. Si aut nō biberet eū: ab ipo qdē forsitā trāsiret: ab hoib' aūt nō trāsiret. hūc

Ex hoc passu discant 2solari tētati.

q̄ calicē passiōis volebat quidē a se
trāsire:sic vt omnino neq̄ gustaret
amaritudinē ei⁹:si tñ possibile eēt
sc̄d'm iustitiā dei. Si aūt non po-
terat fieri magis volebat vt sume-
ret eū:e sic trāsiret ab eo ⁊ ab vni-
uerso holum genere:q̄ vt s̄ volun-
tatem paternā bibitionē eius effu-
geret. Chry. in ho. Qd̄ quidē secun-
do vel tertio orat:ex affectu.s. hu-
mane infirmitatis quo mortem ti-
mebat:certificat q̄ vere factus est
homo. Sc̄do em̄ vel tertio aliq̄d fie-
ri v̄itatis est maxime demōstratiuū
in scripturis. vn̄ ioseph dixit pha-
raoni. Qd̄ vidisti sc̄do ad eādē rē p-
tinēs:somnii firmitatis indiciū est.
Hier. Uel alr̄. Sc̄do orat:vt si nini-
ue.i.gentilitas alr̄ saluari non pōt:
nisi aruerit cucurbita. i.iudea fiat
volūtas p̄ris:q̄ nō est c̄ria filū volū
tati dicēte ipso p̄ pphetā:vt facerē
volūtatē tuā de⁹ me⁹ volui. Hila.
Uel aliter. Passuris discipl'.s oēm
in se corporis nr̄i ifirmitatē assum-
psit cruciq̄ se cū vniuersa qb⁹ infir
mamur affixit:⁊ iō trāsire ab eo ca
lix nō pōt:nisi illū bibat:q̄ pati ni-
si ex ei⁹ passiōe nō possum⁹. Hiero.
Xp̄s aūt sol⁹ orat p̄ olb⁹:sicut ⁊ so-
lus patit̄ p̄ vniuersis. Seq̄tur em̄
Et ve. iterū ⁊ inuenit eos dorm̄. Erāt
em̄ oculi eoꝝ grauati: lāguescebāt
em̄ ⁊ opprimebāt aplr̄oꝝ ocl̄i nega-
tiōe vicina. Orig. Puto em̄ q̄ nō tm̄
corporū oculi q̄tum aiarum graua
ti erāt. nōdū enim erat eis spiritus
datus. vn̄ nō eos rep̄hēdit:sed va-
dēs iterū orauit docēs vt nō deficia
mus. sz p̄maneam⁹ in orōne:donec
ipetrem⁹ ea q̄ postulare iā cepim⁹.
vn̄ seq̄t. Et relictis illis iterū abijt
⁊ orauit tertio eūdē s̄monē dicens.
Hiero. Tertio aūt orauit:vt in ore
duorū vel triū testiū staret oē v̄bū.
Raba. Uel ideo tribus vicib⁹ d̄ī o-
min⁹ orauit:vt nos a peccatis pre-
teritis veniam:⁊ presentibus ma-
lis tutelam:⁊ futuris periculis cau
telam oremus:⁊ vt omnem oratio-
nem ad patrem ⁊ ad filium ⁊ ad spi
ritumsanctum dirigamus:⁊ vt in-

Mora-
liter in
strui-
mur.

teger spiritus noster ⁊ aia ⁊ corpus
seruet̄. Augu. de q̄. euan. Nō abiur-
de. ēt itelligit̄ p̄ trinā tētationē pas
siōis ter dn̄m orasse:Sicut em̄ tēta
tio cupiditatis trina ē:ita ⁊ tētatio
timoris tria ē. Cupiditati q̄ i curio
sitate est opponit̄ timor mortis. si-
cut em̄ i illa cognoscēdaꝝ rerū ē aui
ditas:ita ⁊ in ista met⁹ amittēde ta-
lis notitie. Cupiditati v̄o honoris
vel laudis opponitur timor igno-
minie ⁊ c̄tumeliaꝝ:cupiditati autē
voluptatis opponit̄ timor doloris.
Remi. Ul'ter orat p̄ aplis. ⁊ maxie
p̄ petro qui ter erat cū negaturus.

¶ Tūc venit ad discipulos
suos:⁊ ait ill'. Dormite iā ⁊
requiescite. Ecce appropin-
quauit hora: ⁊ fili⁹ hoīs tra
det̄ in man⁹ peccatoꝝ. Sur
gite:eamus. Ecce appropin
quauit qui me tradet.

¶ Hila. Post oratiōez ireq̄ntē post
discurs⁹ recursusq̄ mlt'plices me-
tū demit:securitatē reddit:requiez
adhortatur. vnde d̄r. Tunc venit ad
dis. suos:⁊ ait illis. Dor. iam et re-
qui. Chry. in ho. Et q̄dē tunc vigi-
lare oportebat:sz hoc dixit vt ōnde
ret:q̄m neq̄ visū possēt ferre futu-
roꝝ maloꝝ:⁊ q̄m eoꝝ ñ idiget auxi
lio:q̄m oīno tradi eū oportebat. Hil.
Ul'h dic̄:q̄ volūtatē p̄ris de disci-
pulis iā secur⁹ expectabat d̄ q̄ dixe
rat. Fiat volūtas tua. q̄ .s. trāsituꝝ
in nos calicē bibēs infirmitatē cor
pis nr̄i:⁊ timoris sollicitudinē ⁊ ip̄z
dolorē mortis absorbuit. Orige. Ul'
nō ē illcipōe sonus quē iubet nūc di
scipl'os suos dormire:⁊ ille qui eis
sup.⁹ scribit̄ cōtigisse. Illic em̄ dor-
miētes inuenit nō requiescētes:sz gra
uatos oculos hñtes:nūc autē p̄ce-
pit eis nō simpliciter dormire:sed
cū requie:vt ordo s̄uet̄:vt p̄mū quī
dē vigilem⁹ orantes vt non intre-
mus in tentationem:⁊ vt postea dor-
miamus ⁊ requiescamus:vt cū aliq̄s
inuenerit locū dn̄o: tabernaculum

deo iacob:ascēdat supra lectū stratus sui ꝛ det somnū oclis suis. Forsitan autē ꝛ aīa nō potēs sp̄ sufferre labores:q̄si icarnata remissiōes aliq̄s sine rep̄hensione consequet̄:q̄ moraliter dormitiōes dicunt̄:vt vsq̄ ad aliquātum tp̄is habēs remissionem renouata resuscitetur. Hila.

Notabilis sententia.

Qd aūt ad eos reuertēs dormientesq̄ reperiēs p̄mū reuersus obiurgat.scd̄o silet.tertio quiescere iubet.ratio ista est:q̄ primum post resurrectionē dispersos eos:ꝛ diffidētes ac trepidos rep̄hendit.scd̄o misso spū paraclito:grauatis ad cōtuēdam euangelij libertatē oculis visitauit:nā aliquandiu legis amore detēti:q̄dā fidei somno occupati sunt.tertio xo.i.claritatis sue reditu securitati eos q̄eticq̄ restituet. Orig. Postq̄ autē resuscitauit eos a somno vidēs in spū appropinquātē iudā traditioni:q̄ nondum videbatur a discipulis eius dicit. Ecce appropin.hora ꝛ fili⁹ homi.tradet̄ in manus peccatorꝫ. Chry.in homi. Per hoc aūt qd̄ dicit. Appropinquauit hora.oñdit q̄m diuine dispositiōis erat qd̄ gerebat̄.p hoc aūt qd̄ dicit in manus pctōꝝ.demonstrat: q̄m illoꝝ neq̄tie hoc op⁹ erat nō q̄ ipe delicto eēt obnori⁹. Orig. Sed ꝛ nunc in man⁹ pctōꝝ tradit̄ iesus q̄n hi q̄ vident̄ iesum credere habēt eū in manib⁹ suis cuꝫ sint pctōres. Sꝫ quotiēscūq̄ iustus habens in se iesum in ptāte factus fuerit pctōꝝ Jesus est traditus in manus pctōrū. Hiero. Postq̄ ergo tertio orauerat:ꝛ aplōꝝ timorē sequente penitētia impetrauerat corrigēdum:securus de passiōe sua ꝑgit ad persecutores ꝛ vltro se ad interficiendū prebet.vñ sequit̄. Surgite eamus. q.d. Nō vos inueniāt quasi timentes:vltro pergam⁹ ad mortē:vt cōfidentiā ꝛ gaudiū passuri:videant. sequit̄ eñ. Ecce appropinquauit q̄ me tradet. Orige. Non dicit appropinquauit mihi.nec eñ ipsi appropinquabat traditor ei⁹ qui se elongauerat peccatis suis ab eo. Augu.

de cō.euan. Uidet̄ autem hic sermo fm mattheū sibiipsi esse cōtrarius. Quō eñ dixit. Dormite iam et requiescite:cū cōnectat. Surgite:eamus:qua velut repugnātia quidam cōmoti conant̄ ita p̄nūciare qd̄ dictū est. Dormite iam ꝛ requiescite tanq̄ ab exprobrāte:nō a permittēte sit dictū:qd̄ recte fieret si esset necesse. Cū v̄o marcus ita cōmemorauerit:vt cū dixisset. Dormite iam ꝛ requiescite:adiungeret. Sufficit. et deinde inferret. Uenit hora. Ecce tradetur filius hoīs. vtiq̄ intelligitur post illud qd̄ eis dictum est. Dormite iam ꝛ requiescite:siluisse dominum aliquantū:vt hoc fieret qd̄ permiserat:ꝛ nunc intulisse. Ecce appropinquauit hora. Propter quod fm marcū positum est. Sufficit:id est q̄ iam requiescitis.

Concordia euangelij.

¶ Adhuc eo loquēte: ecce iudas vn⁹ de duodeciꝫ vēit: ꝛ cū eo turba multa cū gladijs ꝛ fustib⁹ missi a p̄ncipibus sacerdotū ꝛ senioribus ppl̄i. Qui āt tradidit eū dedit illis signū dicēs. Quēcūq̄ osculat⁹ fuero ipe ē:tenete eū. Et ꝯfestiꝫ accedēs ad iesū dixit. Aue rabbi. Et osculat⁹ ē eū. Dixitq̄ꝫ illi ies⁹. Amice ad q̄d venisti? Tūc accesserūt ad eū:ꝛ man⁹ iniecerūt in iesum ꝛ tenuerūt eū.

¶ Glo. Qr superius dictū est q̄ dominus vltro se p̄secutorib⁹ exhibebat ꝯñr euāgelista ostēdit quō sit a p̄secutoribus detentus.vnde dicit. Adhuc eo loquēte:ecce iudas vn⁹ de duodecim venit. Remi. Unus vꝫ numero non merito. Hoc aut dixit ad ostēdēdū l manc facin⁹ illi⁹ q̄ de aplica dignitate factus fuerat p̄ditor. Sequit̄. Et cū eo turba multa cū gladijs ꝛ fustib⁹. Ut aūt oñderet euāgelista inuidētie cā illū deprehensam

hẽsum subiũgit. Missi a ꝑnc.sacer. ⁊ senio.ppli. Orig. Põt dicere aliqs qm ꝑ ꝑ multitudinẽ eoꝝ q̃ iã crediderãt mlti venerũt aduersꝰ eũ:timẽtes ne mltitudo credẽtiũ de mãibꝰ eoꝝ tollerẽt eũ. Ego estimo etiã alterã cãm:qm q̃ putabãt i beelzebub eiice re solere demonia arbitrabãť eũ ex qbusdam maleficijs posse effugere de medio volẽtiũ eũ tenere. Multi etiã nũc spiritalibꝰ gladijs militãt ꝯ iesuz varijs.s.⁊ diuersis ꝯ deo dogmatibꝰ. Sequiť. Qui aũt tradi. eũ dedit eis signũ dicens. Quencũq͂ osculatꝰ fuero:ipse est tenete eũ. Dignũ ẽ aũt q̃rere cũ ſm faciẽ notus esset oibꝰ habitãtibꝰ i iudea: quare q̃si nõ cognoscẽtibꝰ effigiem eiꝰ dedit eis signũ? Uenit autẽ traditio talis de eo ad nos qm nõ solum due forme in eo fuerũt:vna ſm quã eũ oẽs videbãt:altera ſm quã trãsfiguratꝰ ẽ corã discip̄lis i mõte: sz ẽt vnicuiq͂ apparebat ſm q̄ fuerat dignꝰ:sicut ⁊ de mãna scriptũ ẽ: q̄ habebat saporẽ ad oẽm vsum cõuenientẽ:⁊ verbũ dei nõ sibi cunctis apparet. Propter hmõi g̃ trãsfigurationes eiꝰ:signo indigebãt. Chry. in ho. Ul'iõ signũ eis dedit:q: multotiẽs detẽtus ab ip̄is ptrãsijt nescientibꝰ eis:qð ⁊ tũc factũ eẽt:si ip̄e voluisset. Sequiť. Et ꝯfestim accedẽs ad iesũ dixit. Aue rabbi:⁊ osculatus est eum. Raba. Suscipit dñs osculũ traditoris:non q̄ simulare nos doceat:sed ne ꝑditionẽ fugere videať. Orige. Si aũt aliqs querat. Cur osculo iudas tradidit iesum? ſm quosdã quidẽ voluit reuerentiã ad mag̃rm seruare:non audẽs manifeste in eum irruere. ſm alios aũt hoc fecit:timẽs ne si forte se manifestum aduersariũ prebuisset:ip̄e eis fieret cã euasionis: cũ posset ſm opinionẽ eiꝰ effugere ⁊ facere se imperuiũ. Ego aũt puto q̄ oẽs proditores veritatis amare veritatẽ fingẽtes:osculi signo vtũtur. Omnes etiã heretici sicut ⁊ iudas iesu dicunt. Rabbi. Jesus autẽ placabilia rñdet:vñ sequitur. Dixitq͂ illi iesus. Amice ad quid venisti? Dicit autẽ amice improperans simulationẽ:hoc eñ noie neminem bonorũ i scripturis cognoscimꝰ appellatũ.ad malũ eñ dr. Amice quõ huc intrasti? Amice non facio tibi iniuriam. Aug. in ser.dñi de pas. Dicit autem. Ad quid venisti? tanq̄ si diceret:osculaaris ⁊ insidiaris:noui q̄re veneris:amicũ fingis:cum proditor sis. Remi. Siue Amice ad quid venisti?hoc fac: subintelligitur. Sequiť. Tũc accesserũt ⁊ manus iniecerunt in iesum:⁊ tenuerunt eũ. Tunc.s.qñ ipse permisit. frequenter eñ voluerunt:sed nõ potuerunt. Raba. Exulta xp̄iane in cõmercio inimicorum tuorũ vicisti: qð iudas vendidit:et qð iudeus emit:tu acquisiuisti.

Duplex forma christi.

¶ Et ecce vnꝰ ex his q̃ erãt cũ iesu extẽdẽs manũ exemit gladiũ suũ:⁊ ꝑcutiẽs ſuũ ꝑn cipis sacerdotuz amputauit auriculã eius. Tũc ait illi iesus. Conuerte gladiũ tuũ in locũ suũ. Oẽs eñ qui acceperint gladiũ:gladio peribũt. An putas q: nõ possuz rogare patrem meuz:⁊ exhibebit mihi modo plusq̄ duodeciz legiones angelorũ? Quomodo ergo implebunť scripture? Quia sic oportet fieri.

¶ Chry. i ho. Sicut lucas refert:dominꝰ in cena discip̄lis dixerat. Qui hz sacculũ tollat sibi ⁊ peram:⁊ qui nõ hz vẽdat tunicam suã ⁊ emat gladiũ.⁊ discip̄li rñderunt. Ecce gladij duo hic. Conueniens aũt erat illic. gladios esse propter agnuz.s.paschalem quẽ comederant. Audientes õz qm venirẽt ꝑsecutores ad christũ capiendum:a cena exeuntes gladios sumpserunt in auxilium aduersus ꝑsecutores:q̃si pro mag̃ro preliaturi. vñ ⁊ hic dr. Ecce vnꝰ ex his qui erãt cũ iesu extendẽs manũ exemit gla-

alis suum. Hiero. In alio euāgelio scriptū ē: q petrus hoc fecerit eodē ardore: quo et cetera fecit. vñ sequitur. Et percutiēs ser. prin. sacer. āpu. auriculā eius. Seruus principis sacerdotum malchus appellatur; auricula quoque que amputatur dextera est. trāsitorie dicēdū est q malchus. i. rex quondam populus iudeorum seruus factus est impietatis et deuorationis sacerdotum. Dextrāque perdidit auriculā: vt litere veritatē audiat in sinistram. Orige. Nā si videntur legē audire modo: cū sinistro auditu audiūt vmbrā traditionis de lege: nō veritatē. Populus autem ex gētibus significatus per petrū: per hoc ipsum quod crediderūt in christum: facti sunt causa vt precideretur iudeorum auditio dextera. Raba. Uel petrus non tollit audientibus intelligendi sensum: sed diuino ablato iudicio negligentibus pandit: verum eadem dextera auris in his: qui ex eodem populo crediderūt diuina pietate pristino restituta est officio. Hila. Uel aliter. Seruo principis sacerdotū auricula ab apostolo desecatur: populo scilicet sacerdotio seruiēti per christi discipulum inobediēs auditus excidit: et ad capacitatē veritatis hoc quod erat non audiēs amputatur. Leo pa. in ser. de pas. Dñs autē zelātis apostoli piū motum progredi vltra nō patitur. vnde sequitur. Tunc ait illi iesus. Conuerte gladiū tuū in locū suū. Cōtra sacramētū enim erat redēptionis nostre: vt qui mori pro omnibus venerat: capi nollet. Dat ergo in se furentibus licentiā seuiendi: ne dilato gloriose crucis triūpho: et damnatio diabolica fieret longior: et captiuitas humana diuturnior. Raba. Oportuit etiam vt actor gratie fideles patientiam suo exēplo doceret: potius ad sustinendū fortiter aduersa instrueret: quam ad vindicādū prouocaret. Chry. in hom. Ad hoc autem vt discipulo persuaderet cōminationem addit dicēs. Oēs enim qui acceperint gladiū: gladio peribunt. Augu. contra Faustum. Id est ois qui vsus fuerit gladio. Ille autem vtitur gladio: qui nulla superiore aut legitima potestate vel iubēte vel cōcedente in sanguinē alicuius armatur. Nam vtique dñs iusserat vt ferrum discipuli eius ferrēt: sed non iusserat vt ferirent. Quid ergo indignum si petrus post hoc peccatum factus est pastor ecclesie: sicut moyses post percussum egyptiū factus est rector et princeps synagoge? Uterque enim nō detestabili immanitate: sed emendabili animositate regulam excessit: vterque odio improbitatis aliene: sed ille fraterno: iste dñico: licet adhuc carnali tamen amore peccauit. Hila. Sed nō omnibus gladio vtētibus mors solet esse per gladiū. nā plures aut febris aut alius accñs casus absumit: qui gladio aut iudicij officio aut resistendi latronibus necessitate sunt vsi. Et si secundum sniam eius ois gladio vtens gladio perimeretur: recte ad necē eorū gladius eximebatur quo eodē vtebantur ad facinus. Hier. Quo ergo gladio peribit quicūque gladiū sumpserit? Illo nempe qui igneus vertitur ante paradisum et gladio spūs: qui in dei describitur armatura. Hila. Recondi ergo gladium precepit dñs: quia eos nō humano: sed oris sui gladio esset perempturus. Remi. Uel aliter. Qui gladio vtitur ad occidendū hoiem: ipse sue prius malitie moritur gladio. Chryso. in hom. Non solum autem mitigauit discipulos per cōminationē pene: sed etiam ostēdendo q voluntarie hoc sustinebat. vnde sequitur. An putas quia non possum rogare patrē meū: et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? Quia multa humane infirmitatis ostenderat: non videretur credibilia dicere: si dixisset q eos perdere posset. Et ideo dicit. An putas quia non possum. Hieroso. Quasi diceret. Non indigeo duodecim apostolorum auxilio: etiam si omnes me defenderent: qui possum habere duodecim legiones angelici exercitus. Una legio apud veteres sex millibus hominum complebatur. de. xij. ergo legionibus. lxxij. milia angelorum sunt: in quot gentes hominum lin-

Auricula āputata allegorice designat iudeorum cecitatem.

gna dimisis est. Orig. Ex hoc aũt demõstrat: q̃m fm similitudinẽ legionũ militie mũdialis: sunt z angelorũ legiones militie celestis militãtium ɔtra legiões demonũ. militia enim ois ppter aduersarios itelligitur cõstituta. Nõ aũt quasi indigẽs auxilio angelorũ hoc dicebat: sed fm estimationẽ petri volẽtis ei auxiliũ ferre. Magis eñ angeli op⁹ habẽt auxilio vnigeniti filij dei q̃ ipse illorũ. Re. Possum⁹ ẽt itelligere p ãgelos romanorũ exercitũ. cũ Tyto ei z vespasiano oẽs lingue aduersus iudeã surrexerũt: z ipletũ est. Quia pugnabit p eo orbis terrarũ cõtra insensatos. Chry. i ho. Nõ solũ aũt p hoc timorẽ discipulorũ euacuat: sed etiã p hoc q scripturas in mediũ itroducit dicẽs. Quõ ergo iplebunt scripture: q2 sic opz fieri. Hie. Hec snia prõptũ ad patiendũ demõstrat animũ: q frustra pphete cecinerint: nisi dominus eos vera dixisse sua passione asseueret.

Mot⁹ olm gẽtiũ in iudeos

¶ In illa hora dixit ies⁹ turbis. Tãq̃ ad latronẽ existis cũ gladijs z fustib⁹ cõprehẽdere me. Quotidie apd vos sedebã docẽs in tẽplo: z nõ me tenuistis. Hoc ãt totũ factũ est: vt adimplerẽtur scripture pphetarũ. Tũc discipuli oẽs relicto eo fugerũt. At illi tenẽtes iesuz duxerũt ad cayphã pncipẽ sacerdotũ: vbi scribe et seniores cõuenerãt. Petr⁹ aũt seqba tur eum a lõge: vsqz in atriũ pncipis sacerdotũ. Et igressus intro: sedebat cum ministris vt videret finem.

¶ Orig. Postq̃ dixit petro. Recõde gladiũ tuũ: qd ẽ patientie: postq̃ etiã auriculã restituit amputatam: sicut alter dicit euãgelista: qd summe benignitatis indiciũ fuerat z diuine virtutis: subdit. In illa hora dixit iesus turbis: vt si pterita bñficia nõ recordant vl pñtia recognoscãt. Tãq̃ ad latronẽ existis cũ gladijs z fustib⁹ ɔprehendere me? Re. Ac si diceret. Latronis offm ẽ nocere et latitare: ego vero nemini nocui: sed plures sanaui: z in synagogis semp docui. Et hoc ẽ qd subdit. Quotidie apd vos sedebã in tẽplo docẽs: z nõ me tenuistis. Hie. Quasi diceret. Stultũ est eũ cũ gladijs z fustib⁹ qrere q vltro se vris tradat manib⁹: z in nocte quasi latitantẽ p pditorẽ inuestigare: q quotidie in tẽplo doceat. Chry. in ho. Ideo aũt eũ in tẽplo nõ tenuerũt: q2 non ausi erant ppter turbã: ppter qd z dñs foras exiuit: vt ex loco z tẽpore daret eis aptitudinẽ se capiẽdi. Ex h ergo docet: q̃m nisi volũtari⁹ permisisset: nequaq̃ eũ capere voluissent. Deinde euangelista questionẽ soluit: ppter quid dñs capi voluit cum subdit. Hoc antem totũ factũ est: vt adimplerent scripture pphetarũ. Hie. Foderũt man⁹ meas z pedes meos. Et alibi. Sicut ouis ad victimã duct⁹ est. Et i alio loco. Ab iniqtatib⁹ ppli mei duct⁹ ẽ ad mortẽ. Re. Q2 eñ oẽs pphe pdixerunt xpi passionẽ: jõ nõ posuit fixũ testimoniũ: sz gñaliter dicit ipleri vaticinia olm pphetarũ. Chry. in ho. Discipli aũt q qñ detẽt⁹ ẽ dñs pmãserũt: qñ hec locut⁹ ẽ ad turbas: fugerũt. vñ seqtur. Tũc discipli oẽs relicto eo fugerũt. sciebãt eñ q̃m iã nõ erat possibile effugere: eo se volũtarie illis tradẽte. Re. In hoc tñ fctõ demõstrat fragilitas aplorũ. q enĩz de ardore fidei promiserãt se mori cũ eo: nũc timore fugiũt imemores sue pmissionis: qd etiã videm⁹ impleri in his qui pro amore dei magna se pmittũt facturos: z postmodũ nõ implẽt: non tñ desperare debent: sed cũ aplis resurgere: z p penitentiã resipiscere. Raba. Mystice antem sicut petrus qui culpam negationis pnie lachrymis abluit:

Latronis officiũ z cõditio.

recuperationem eorum ostendit q in martyrio labuntur:ita ceteri discipuli fugientes:cautelã fugiendi docent eos qui se minus idoneos ad tolerãda supplicia sentiũt. Sequit. At illi tenẽtes iesum duxerũt ad caypham principẽ sacerdotum. Aug.de cõ.euã. Sz tñ primo ad annã duct⁹ ẽ socerũ cayphe:sicut ioãnes dicit.duct⁹ ẽ aũt ligat⁹.cũ adessent in illa turba tribun⁹ ⁊ cohors: vt ioãnes cõmemorat. Hiero. Refert aũt iosephus istũ cayphã vni⁹ tm̃ anni pontificatũ pcio redimisse:cum tñ moyses deo iubente pceperit:vt põtifices patrib⁹ succederẽt:⁊ generationis in sacerdotib⁹ series texeretur.nõ ergo mirũ est si iniqu⁹ pontifex iniqua iudicet. Raba. Conuenit etiã nomẽ actioni caypha.i. inuestigator vel sagax ad implendã suã nequitiã:vel vomẽs ore:q: impudẽs fuit ad pferendũ mẽdaciũ:⁊ ad perpetrãdũ homicidium. Ideo autem illuc eum adduxerunt vt cũ consilio oĩa facerent. Unde sequitur. Ubi scribe ⁊ pharisei et seniores cõuenerãt. Orige. Ubi cayphas est pnceps sacerdotũ illic congregantur scribe: id est literati:qui presunt litere occidenti:⁊ seniores non in veritate: sed in vetustate litere. Sequit. Petrus aũt seqbatur eũ a longe. Non eñi poterat de proximo eum sequi: sed de longinquo: nec tñ omnino recedens ab eo. Chry.in ho. Multus eñi erat feruor petri:q cũ alios fugiẽtes vidisset:nõ fugit:sed stetit ⁊ intrauit. Si autem ⁊ ioannes intrauit:tamẽ notus erat principi sacerdotũ. Longe aũt seqbat:q: erat dñm negaturus. Re. Neq eñi negare potuisset si dño proxim⁹ adhesisset. Per hoc etiã significatur q petrus dñm ad passionẽ euntẽ erat secuturus.i.imitatur⁹. Aug.de con.euan. Significatur etiã ecclesiã secuturã qdẽ:hoc est imitaturã passiões dñi: sed longe differenter.ecclesia enim pro se patitur:at ille p ecclesia. Sequitur. Et ingressus intro sedebat cum ministris vt videret finẽ. Hiero.

Sacerdotiuz venale.

Uel amore discipuli: vel humana curiositate scire cupiebat qd iudicaret de domino pontifex:vtrũ eũ neci adiiceret:an flagellis cesum dimitteret.

¶ Principes aũt sacerdotũ ⁊ oẽ cõsiliũ qrebãt falsuz testimoniũ ɔ̃ iesuz:vt eũ morti traderẽt:⁊ nõ iuenerũt:cũ multi falsi testes accessissẽt. Nouissime aũt venerũt duo falsi testes:⁊ dixerũt. Hic dixit. Possuz destruere tẽplũ dei:⁊ post triduũ reedificare illõ. Et surgẽs priceps sacerdotũ ait illi. Nihil rñdes ad ea que isti aduersuz te testificãtur? Jes⁹ aũt tacebãt. Et priceps sacerdotum ait illi. Adiuro te p deũ viuũ:vt dicas nobis si tu es xp̃s filius dei. Dixit illi ies⁹. Tu dixisti. Uerũtamẽ dico vobis amodo videbitis filiũ hominis sedentez a dextris virtutis dei:⁊ venientẽ in nubib⁹ celi. Tũc princeps sacerdotũ scidit vestimẽta sua dicens. Blasphemauit. Quid adhuc egem⁹ testib⁹? Ecce nũc audistis blasphemiã. Quid vobis videtur? At illi rñdẽtes dixerũt. Re⁹ ẽ mortis. Tũc expuerũt in faciẽ eius:⁊ colaphis eũ ceciderũt. Alii aũt palmas in faciẽ ei⁹ dederũt dicentes:prophetiza nobis xp̃e quis est qui te percussit.

¶ Chry.in ho. Congregatis principib⁹ sacerdotũ:⁊ tota pestilẽtie cõuenticula:volebãt suis insidiis iu-

dicii formā imponere. vñ dr. Princi pes aūt sacerdotū ꝛ oē cōciliū qre bāt falsū testimoniū cōtra Jesum: vt eū morti traderent. Sed ꝙ fictū erat iudiciū: ꝛ oia tumult⁹ ꝛ turba tiōis plena: manifestat᷑ per hoc qđ subdit᷑. Et non inuenerunt cū multi falsi testes accessissent. Orig. Falsa eñi testimonia tunc locū habent qñ cū colore aliquo proferūtur. Sꝫ nec color inueniebatur qui posset contra iesum adiuuare mendacia: quāuis essent multi gratiā tribuere volentes principibus sacerdotū quod maximā laudē exhibet Jesu: qui sic oia irreprehēsibiliter dixit: et fecit vt nullā verisimilitudinem inuenirēt in eo reprehēsionis mali et multi astuti. Seqt᷑. Nouissime aūt venerunt duo falsi testes: et dixerūt. Hic dixit: possuꝫ destruere tēplum dei: ꝛ post triduum reedificare illud. Hiero. Quomodo autē falsi testes sunt si ea dicūt que dñm dixisse legimus? Sed falsus testis est qui nō eodem sensu dicta intelligit: quo dicunt᷑. dñs enim dixerat de tēplo corporis sui: sed in ipsis verbis calumniātur: vt paucis additis vel mutatis quasi iustam calumniā faciant. Saluator dixerat. Soluite tēplū hoc. isti cōmutant ꝛ aiunt. Possuꝫ destruere tēplū dei. Uos inquit soluite: nō ego: quia illicitum est vt nobisipsis inferamus manus. dein de illi vertūt. Et post triduū reedificare illud: vt proprie de templo iudaico dixisse videret᷑: dñs autem vt ostēderet ꝙ de aiale ꝛ spirās tēplū dixerat. ꝛ ego ī triduo suscitabo illud. aliđ est edificare: aliđ suscitare. Chry. in ho. Sꝫ quare nō attulerūt in mediū accusationē de solutione sabbati? qꝛ multotiēs eos sup hoc cōfutauerat. Hiero. Ira aūt pceps et ipatiēs nō inueniēs calūnie locū excutit de solio pōtificē: vt vesaniā mētis motu corporis demōstraret. vñ seqt᷑. Et surgēs princeps sacerdotū ait illi. Nihil respōdēs ad ea que isti aduersum te testificantur. Chry. in home. Hoc aūt dixit volēs ab eo iexcusabilē rñsionē elicere: vt ex ipsa eū capiat. Inutilis aūt erat excusatiōis rñsio: nullo eā exaudiēte. Et ideo seqt᷑. Jesus autē tacebat. Etenī solum figura iudicii ibi erat: in veritate aūt latronū erat incursus sicut in spelunca: et ideo silet. Orig. Ex hoc aūt loco discimus contēnere calūniantiū ꝛ falsorū testiū voces: vt nec respōsiōe dignos eos habeamus: qui non conuenientia dicunt aduersus nos: maxie vbi maius est silere ꝛ fortiter silere: ꝙ defendere sine vllo profectu. Hier. Sciebat eñi quasi de⁹ quicqđ dixisset: torquendū ad calūniam. Quāto ergo iesus magis tacebat ad indignos rñsione sua falsos testes ꝛ sacerdotes ipsos: tātomagis pōtifex furore superat⁹ eū ad respōdendū puocat: vt ex qualibet occasiōe sermonis locū inueniat accusandi. vñ sequitur. Et princeps sacerdotum ait illi. Adiuro te per deuꝫ viuū: vt di. no. si tu es xp̄s filius dei. Orige. In lege qdē adiurādi vsum aliquotiēs inuenimus. Estimo aūt qm̄ nō oportet vt vir q̄ vult ſm euangeliū viuere adiuret alterū. Si eñi iurare nō licet: nec adiurare: sed ꝛ q̄ respicit iesum imperātē demonib⁹ ꝛ ptātē dātē discipulis sup demonia dicet ꝙ ſm ptātē datam a saluatore nō est adiurare demonia: princeps aūt sacerdotū peccatū faciebat insidiās iesu: ꝛ ideo imitabat᷑ propriuꝫ patrē: q̄ bis dubie interrogauit saluatorē. Si tu es xp̄s fili⁹ dei. vnde quis recte dicere pōt: qm̄ dubitare de filio dei vtrum ipē sit xp̄s: opus diaboli est. Non dicebat aūt dñꝫ ad adiurationē pncipis rñdere sacerdotū quasi vim passum: propter qđ nec denegauit se filiū dei eē: nec manifeste cōfessus est. vñ seqt᷑. Dicit illi iesus. Tu dixisti. Nō eñi erat dign⁹ xp̄i doctrina: ppterea nō eū docet: sed verbū oris ei⁹ accipiēs: i redargutionē ipsi⁹ cōuertit. Seqt᷑. Uerūtñ dico vo. āmo. vide. filiū hominis. sedentē a dex. vir. dei. Videt᷑ mihi qm̄ firmitatē quādā regalē signi

Erat sessio filij hoīs:iuxta virtutem
ergo dei:q̄ solus est virt⁹ fundatus
est q̄ accepit oēʒ ptātē a pr̄e sicut in
celo ⁊ in terra. Erit aūt qn̄ hāc fun
datioнē videbūt ēt aduersariū:qđ a
tpe dispēsatiōis icepit ipleri. Uide
rūt em̄ ei⁹ discipuli eū resurgētēʒ a
mortuis:⁊ p̄ hoc viderūt eū fūdatū
ad dexterā v̄tutis. Uel q̄ s̄ʒ lōgitu
dinē sempiternā q̄ est apđ deū a cō
stitutiōe mūdi vsqʒ ad finē est vnus
dies. Nihil ergo miruʒ qđ hic dicit
saluator. Ammō spatiū in eē breuis
simū vsqʒ ad finē ostēdēs:et nō solū
sedentē eū ad dexterā virtutis visu
ros p̄phetabat:sed etiā venientē in
nubibus celi. vn̄ sequit̄. Et veni. in
nubib⁹ celi. He nubes sunt p̄phe ⁊
apostoli xp̄i:qb⁹ mādat pluere cum
opʒ:⁊ sunt nubes celi non trāseun
tes q̄si portantes imaginē celestis:
⁊ digne sunt vt sint sedes dei q̄si he
redes dei ⁊ coheredes xp̄i. Hiero.
Pontificē aūt quē de solio sacerdo
tali furor excusserat:eadem rabies
ad scidēdas vestes p̄uocat. vn̄ seq̄
tur. Tūc princeps sacerdotū scidit
vestimēta sua dicēs. Blasphemauit.
Consuetudinis em̄ iudaice est:q̄ cū
aliqđ blasphemū:⁊ q̄si ꝯtra deū au
dierint:scindāt vestimēta sua. Chry.
in home. Hoc igit̄ fecit vt accusatio
nē redderet grauiorē:⁊ qđ v̄bis di
cebat:factis extolleret. Hiero. Per
hoc aūt q̄ scidit vestimēta sua ostē
dit iudeos sacerdotalē gloriā pdi
disse ⁊ vacuā sedē hr̄e pōtificis. Dū
em̄ vestē sibi discidit:ip̄m quo tege
bat̄ velamētū legis abrubit. Chry.
in ho. Cū ergo scidisset vestimenta
sua:non fert snīam a seipso:sed ab
alijs eā exquirit dicēs. Quid vobis
videt̄? Sicut in cōfessis peccatis et
blasphemia manifesta fieri solet:et
q̄si cogēs ⁊ violētiā iferēs ad snīaʒ
p̄ferendā preuenit auditorē dicēs.
Quid adhuc egemus testib⁹? Ecce
nūc au. blasphemiā. Que aūt fuit il
la blasphemia? Etem̄ ante eis con
gregatis dixerat. Dixit dn̄s dn̄o
meo:sede a dextris meis. ⁊ iterp̄ta
tus est eis ⁊ siluerūtnec de cetero
cōtradixerūt. Q̄liter ergo nūc qđ di
ctū est blasphemiā vocāt? Sequit̄.
At illi rn̄dentes dixerunt. Reus est
mortis. Ipsi accusantes:ipsi discu
tiētes:ipsi snīam p̄ferentes. Orige.
Quātū putas fuit erroris:ip̄am p̄n
cipalē oīm vitā reā mortis pronū
ciare:⁊ p̄ tātorū resurgētiū testimo
nia nō respicere fontē vite:de quo i
oēs resurgētes vita fluebat. Chry.
in ho. Ut aūt venationē iuenietes:
ita suā demōstrabāt ebrietatē:⁊ isa
nia ferebātur. Sequit̄. Tūc expue. i
fa. ei⁹:⁊ cola. eū ceciderūt. Hier. Ut
cōpleret̄ qđ dictū est. Dedi maxillā
meā alapis:⁊ faciem meā nō auerti
a cōfusiōe sputoꝝ. Sequit̄. Alij aūt
pal. in faci. ei⁹ dede. dicē. Propheti
za no. xp̄e:q̄s est q̄ te p̄cussit? Gl. In
cōtumeliā ei hoc dicit:q̄ se p̄phetā
haberi voluit a p̄p̄lis. Hiero. Stul
tū autē erat verberātib⁹ respōdere
⁊ prophetare cedentē:cū palā per
cutiētis isania videret̄. Chry. in ho
me. Attēde aūt q̄ euāgelista cū sum
ma diligētia ea q̄ videt̄ eē exprobra
tissima exponit:nihil occultās aut
verecūdās:sʒ gloriā ex istimās ma
ximā:dominatorē orbis terrarū pro
nobis talia sustinere. Hoc aūt legā
mus continue:hoc nostre menti in
scribamus:⁊ in his gloriemur. Au
gu. de q̄. euā. Quod aūt dictum est.
Expuerūt in faciē eius:significauit
eos qui presentiam gratie eius re
spuunt. Item tanq̄ colaphis eū ce
dūt:qui ei honores suos preferūt.
Palmas in faciē ei⁹ dāt:q̄ p̄fidia ce
cati eū nō venisse affirmāt:tāq̄ p̄n
tiā eius extermināteс ⁊ repellētes.

opprobrium xp̄i honor est xp̄iani.

¶ Petrus vero sedebat fo
ris in atrio:⁊ accessit ad eū
vna ancilla dicens. Et tu cū
Iesu galileo eras? At ille ne
gauit corā oib⁹ dicēs. Ne
scio quid dicis. Exeūte aūt
illo ianuā:vidit eū alia an
cilla:⁊ ait his q̄ erāt ibi. Et
hic erat cuʒ iesu nazareno.

Et iterũ negauit cũ iuramẽ/to:q2 nõ noui hoiez. Et post pusillũ accesserũt q̄ stabãt:et dixerũt petro. Uere tu ex illis es. Nã ꝛ loq̄lla tua mãifestũ te facit. Tũc cepit detestari ꝛ iurare:q2 nõ nouisset hoiez. Et ꝯtinuo gall⁹ cãtauit. Et recordat⁹ ẽ petr⁹ ṽbi iesu qd dixerat:priusq̄ȝ gallus cãtet: ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare.

¶ Aug.de cõ.euã. Inter predictas dñi cõtumelias trina negatio petri fctã est:quã nõ oẽs euãgeliste eodez ordine narrant. Lucas eĩ explicat prius tẽtationẽ petri:nũc demũ ꝯtu melias dñi. Sȝ matthe⁹ et Marcus eas primo cõmemorãt:ꝛ deĩde petri tẽtationẽ. Sic eñ hic sequit. Petr⁹ ṽo sedebat foris in atrio. Hie. Foris sedebat vt videret exitũ rei:ꝛ nõ ap propinq̄bat iesu:ne ministris aliqua suspitio nascere. Chry.in ho. Et q̄ qñ detẽtũ magistrũ vidit solũ:ita ef/feruit vt gladiũ euaginauerit:ꝛ au riculã absciderit:qñ cõtumelias xp̄i audiuit negator efficit:ꝛ vilis puel/le minas nõ sustinet. Sequit eñ. Et accessit ad eũ vna ancilla dicens. Et tu cuȝ iesu galileo eras? Rab. Quid sibi vult q2 p̄ma eũ p̄dit ãcilla cũ vi ri magis eũ potuerint recognosce/re:nisi q̄ iste sex⁹ peccare i nece dñi videret:ꝛ ei⁹ passiõe redimeret. Se/quit. At ille negauit coram oibus di cẽs. Nescio qd dicis? palã coraȝ oi/bus negauit:q2 se manifestare expa/uit qd dicebat se nescire rñdit:q2 p̄ saluatore adhuc mori noluit. Leo papa in ser.de pas. Ob hoc aũt sicut appet hesitare p̄missus est:vt in ec/clesie p̄ncipe remediũ pnĩe cõderet: ꝛ nemo auderet de sua ṽtute ꝯfide re:qñ mutabilitatis p̄iculũ nec bea/tus petr⁹ potuisset euadere. Chrys. i ho. Nõ solũ ãt semel:sȝ ꝛ scd̃o ꝛ ter tio negat i breui tp̄e.vñ seq̄t. Exeũ te aũt eo ianuã vidit eum alia ancil la:ꝛ ait his q̄ erãt ibi. Et hic erat cũ iesu nazareno. Aug.de cõ.euã. Intel ligitur aũt q̄ postq̄ȝ exijt foras cum iã semel negasset:gall⁹ cantauit pri mũ qd marc⁹ dicit. Chry.in ho. Ut ostẽdat q̄ neq3 vox galli eum a nega tiõe detinuit neq3 in memoriã sue p̄ missiõis reduxit. Aug.de cõ.euã. Nõ aũt foris aũ ianuã iterũ negauit:sȝ cũ redisset ad focũ:neq3 eñ iam exie rat:ꝛ foris eũ vidit altera ancilla:sȝ cũ exiret eũ vidit.i.cũ surgeret ꝛ exi ret aiaduertit:et dixit his qui erant ibi.i.q̄ sil' aderãt ad ignẽ in atrio. Et hic erat cũ iesu nazareno. Ille aũt q̄ foris exierat:hoc audito regressus est:vt se q̄si purgaret negando. Uel quod est credibili⁹:non audiuit qd de eo dictum fuerat cum foras exi ret:ꝛ posteaq̄ȝ redijt qd dictũ est ei dixerũt ei ancilla ꝛ ille ali⁹ queȝ Lu cas ꝯmemorat. Seq̄t. Et iterũ nega uit cũ iuramẽto:q2 nõ noui hominẽ. Hie. Scio quosdã pio affectu erga apostolũ petrũ locũ hũc ita interp̄ta tos:vt dicerẽt petrũ hoiem negasse: non deum.ꝛ esse sensum. Nescio ho minẽ:q2 scio deũ. Hoc q̄ȝ friuoluȝ sit prudens lector intelligit:si eñ iste nõ negauit:ergo mentit⁹ est dñs qui dixerat. Ter me negabis. Rab. In hac aũt negatione petri dicim⁹ non solũ abnegare xp̄m:q̄ dicit eũ non es se christũ:sed qui cũ sit:negat se esse christianũ. Aug.de concor.euã. Nũc iam de tertia negatione inspiciam⁹. Sequitur enim. Et post pusil.acces. qui sta.ꝛ dix.petro. Uere ꝛ tu ex il lis es. Lucas autem dixit. Interual lo facto quasi hore vnius:ꝛ vt eum conuincãt consequenter adiungunt. Nam ꝛ loquela tua manifestum te fa cit. Hier. Non quo alterius sermo/nis esset petrus aut gentis externe: omnes quippe hebrei erant et qui arguebant: et qui arguebatur: sed quo vnaqueq3 p̄uincia et regio ha/beat p̄prietates suas ꝛ vernaculum loquendi sonũ vitare non possit. Re/mi. Uide autem q̄ȝ sint noxia prauo/rũ hominum colloquia:ipsa quippe

coegerũt petrũ negare dñm: quem prius cõfessus fuerat esse dei filiũ. Sequit̃ eñ. Tunc cepit detestari et iurare: quia non nouisset hominem. Raba. Nota q primum ait. Nescio quid dicis. secũdo cũ iuramento negat. tertio q cepit detestari et iurare q non nouit hoiem. perseuerare quippe in pctõ dat incremẽtũ scelez: & q minima spernit; cadit in maiora. Re. Spũaliter aũt p hoc q petr⁹ an primũ galli cantum negauit: illi designant̃ q an xpi resurrectionem non credebãt eũ esse deũ ei⁹ morte turbati. Per hoc aũt q post galli cantũ negauit: illi designant̃ qui in vtraq dñi naturã: & fm deũ & fm hoiem errãt. Per primã aũt ancillã designat̃ cupiditas: per scdam carnalis delectatio: p illos q astabant: demones itelligunt̃. his eñ trahunt̃ homines ad xpi negationẽ. Orig. Vel p primã ancillã itelligit̃ synagoga iudeorum q frequẽter ꝯpulerũt denegare fideles: p scdam cõgregatio gẽtiũ: q & p secuti sunt xpianos: per tertios stantes in atrio: ministri heresum diuersarum. Aug. de q. euã. Ter etiam petrus negauit. nã & error hereticoz de xpo trib⁹ generibus terminatur. Aut eñ ex diuinitate: aut de hũanitate: aut de vtroq fallitur. Rab. Post tertiã aũt negationez sequitur galli cãt⁹. & hoc ẽ qd subdit̃. Et cõti. gall⁹ cãtauit. Per quẽ doctor ecclesie intelligitur qui somnolentos increpãs ait. Euigilate iusti et nolite peccare. Solet autẽ sacra scriptura sepe meritũ causarũ p statũ designare tempoz. vñ Petr⁹ q media nocte negauit: ad galli cãtũ penituit. vnde sequit̃. Et recordat⁹ est Petr⁹ verbi iesu qd dixerat. Priusq̃ gall⁹ cantet: ter me negabis. Hie. In alio euãgelio legim⁹: q post negationem petri & galli cantum: respexit saluator Petrũ: & intuitu suo eum ad amaras lachrymas puocauit. nõ enim fieri poterat: vt in negatiõis tenebris pmaneret: quẽ lux pspexerat mũdi. vñ et hic sequit̃. Et egressus foras fleuit amare. In atrio enim cayphe sedẽs non poterat agere pniam. vñ foras egredit̃ de ipsorũ cõcilio: vt pauide negatiõis sordes amaris fletibus lauet. Leo papa. Felices o apostole sancte lachryme tue: que ad diluendam culpam negationis: virtutem sacri habuere baptismatis. Affuit enim dextera dñi iesu christi: que labentẽ te priusq̃ deiiceretis exciperet: & firmitatem standi in ipso cadẽdi piculo recepisti: cito itaq ad soliditatem rediit petra tanq̃ recipiẽs fortitudinẽ: vt q tũc i christi expauerat passione: in suo post supplicio nõ timeret; sed constans permaneret.

Aurea & elegã tissima leonis verba.

Capi. xxvii.

Mane aũt facto: cõciliuz inierũt oẽs principes sacerdotũ & seniores ppli aduersus iesum: vt eũ morti traderẽt. Et vinctũ adduxerunt eũ: & tradiderũt põtio pilato pñdi. Tũc vidẽs iuda q eũ tradidit q dãnat⁹ esset: pnia duct⁹ retulit triginta argẽteos pncipib⁹ sacerdotuz & seniorib⁹ dicẽs. Peccaui: tradẽs sãguinẽ iustũ. At illi dixerũt. Quid ad nos? Tu videris. Et piectis argenteis in tẽplo recessit: & abiens laqueo se suspendit.

Aug. de con. euã. Contexuerat superius euangelista narrationem in his q cũ dño facta sunt vsq ad mane. Sed postea rediit ad narrandam Petri negationem: qua terminata rediit ad mane: vt inde cetera contexeret. Et hoc est qd dr. Mane autem facto cõciliũ inierũt oẽs pncipes sacerdotum & seniores ppli aduersus iesum: vt eũ morti traderẽt. Ori. Putantes per mortem extinguere eius doctrinã & fidẽ: apud eos q crediderunt in eũ: qsi in filiũ dei. Talia autẽ

z eũ cõciliantes: alligauerũt iesum solucẽtẽ a vinculis. vñ sequit. Et vinctũ adduxerũt eũ: z tradiderũt pontio pilato p̄sidi. Hier. Uide sollicitudinẽ sacerdotũ in malũ: tota nocte vigilarũt vt homicidiũ facerent: z vinctum tradiderunt pilato. Habebãt eñ hũc morẽ: vt quẽ adiudicassent mortali: ligatum iudici traderẽt. Rab. Attñ notandũ q̄ non tunc p̄mũ ligauerũt: s; mox ꝯprehẽsum in orto: vt Joannes declarat. Chry. in ho. Ideo aũt eũ nõ occulte interfecerũt: q: volebãt ei⁹ glorĩã detrahere: multi eñ eũ admirabantur: z ꝑpter hoc studuerũt publice z corã oĩbus eũ occidere: z iõ ad p̄sidẽ eũ duxerunt. Hier. Uidens autẽ iudas dñm adiudicatũ morti: p̄ciũ retulit sacerdotibus: quasi in potestate sua esset ꝑsecutorꝝ mutare sniaz. vñ sequitur. Tũc vidẽs iudas qui tradidit eũ q̄ dãnat⁹ eẽt: pnia duct⁹: retulit triginta argenteos principibus sacerdotũ z senioribus populi dicẽs. Peccaui: tradens sanguinem iustũ. Orige. Rñdeant mihi q̄ de naturis quasdã fabulas introducũt. vñ ẽ q̄ iudas cognoscẽs pctm̃ suum dixit. Peccaui: tradẽs sanguinẽ iustũ: nisi ex bona plantatione mẽtis z seminatiõe virtutis: q̄ seminata est in olrõnabili aĩa: quã nõ coluit iudas: z iõ cecidit in tale peccatũ. Si aũt nature pereuntis est aliq̄s hoĩm: magis huius nature fuit iudas. Et si q̄dẽ post resurrectionẽ xp̄i hoc dixisset iudas: forsitã erat dicẽdum: q̄m cõpulit eũ penitere de peccato ipsa virt⁹ resurrectionis. Nũc aũt vidẽs eũ traditũ esse pilato penituit: forsitan recordat⁹ q̄ frequẽter iesus dixerat de sua resurrectione futura. Forsitan z sathanas q̄ ingressus in eum fuerat: p̄sto fuit ei donec iesus tradere pilato. Postq̄ aũt fecit qd voluit recessit ab eo: quo recedente pniam capere potuit. S; quõ vidit iudas: q̄m ꝯdẽnat⁹ ẽ: nõdũ eñ a pilato fuerat iterrogat⁹. Forsitan dicet aliq̄s: q̄m ꝯsideratiõe mẽtis sue vidit exitum rei ex eo q̄ traditum asperit. Alius aũt dicet: q̄m qd scriptũ est. Uidẽs iudas q: ꝯdẽnat⁹ est: ad ip̄z iudã refert: tũc eñ sensit malũ suũ z intellexit se ꝯdẽnatũ. Leo papa. Dicẽdo tñ. Peccaui tradens sanguinẽ iustũ: in impietatis sue ꝑfidia ꝑstitit: q̄ iesum nõ dei filium: sed nostre tm̃mõ cõditionis hoiez: etiã iter extrema mortis sue ꝑicula credidit: cuius flexisset misericordiaz: si eius omnipotentiã non negasset. Chry. in ho. Uide aũt q̄m penitentiã agit: q̄n cõpletũ est z finem accepit peccatũ. Nõ ei pmittit diabol⁹ eos q̄ nõ vigilant: videre malũ anq̄ ꝑficiãt. Sequitur. At illi dixerunt. Quid ad nos? tu videris. Remi. Ac si dicãt. Quid ad nos ptinet si iust⁹ est: tu videris. i. op⁹ tuũ q̄le sit manifestabit. Quidã aũt ꝯiunctim voluerũt legere hec v̄ba vt sit sensus. cuius estimatiõis deputaris apud nos: q̄ eũ quẽ tradidisti iustũ cõfiteris? Orig. Recedẽte aũt ab aliquo diabolo: obseruat iterũ tp̄s. z postq̄ cognouerit: z ad scd̃m peccatum induxerit: obseruat etiam tertie decẽptiõis locũ. Sicut ille q̄ p̄mo vxorẽ patris habuit: de hoc malo postea penituit. Sed postea diabolus voluit ipsam tristitiã supra modũ exaggerare: vt ipsa tristitia abundantior facta absorberet tristãtẽ. Simile aliq̄d factũ est in iuda. Postq̄ eñ penituit non seruauit cor suũ: sed suscepit abundantiorem tristitiam a diabolo sibi submissam: q̄ voluit eũ absorbere. vñ seq̄t. Et abiens laqueo se suspẽdit. Si aũt locũ penitẽtie req̄sisset: z tp̄s pnie obseruasset: forsitã inuenisset eũ q̄ dixit. Nolo mortẽ peccatoris. Uel forte estimauit preuenire magistrum moriturum: z occurrere ei cũ anima nuda: vt confidens z deprecãs misericordiam mereret: nec vidit: q: non conuenit seruũ dei seipsum expellere de hac vita: sed expectare dei iudicium. Raba. Suspendit autem se laqueo: vt se ostẽderet celo terreq̄ perosum. Aug. de questionib⁹ noui z vete. testa. Sed occupatis princi-

Dãnatio quã iudas vidit põt referri ad xp̄z z ad ip̄z iudam.

Sẽsus notatu dign⁹.

pᷓb9is sacerdotū ad necē dñi a mane vsqȝ ad horā nonā: quō iudas eis retulisse pciū sanguinis: qd̄ acceperat ante crucem domini probatur: ⁊ dixisse illis in tēplo: peccaui ꝙ tradiderī sanguinē iustū: cū ꝯstet oēs pncipes ⁊ seniores aň passionē dñi nō fuisse in tēplo? Quippe cū in cruce posito insultarēt ei. Nec eñ inde pōt pbari: q: aň passionē dñi relatū est cū sint multa q̄ ante facta probātur: ⁊ nouissima ordinant. Sed nec forte post horā nonā factū sit: sic videns iudas occisum saluatorē: et ob hoc velū tēpli scissuȝ: terrā tremuisse: saxa scissa: elemēta cōterrita ipso metu correptus doluerit. Sed post horā nonā occupati erant: vt existimo: seniores ⁊ pncipes sacerdotuȝ ad celebratiōnē pasche. Sabbato āt fm legē nō lȝ nūmos portare: ac p hoc nō est pbabile apud me: q̄ die summo tpe lasso vitā finierit iudas.

¶ Principes autē sacerdotum acceptis argēteis dixerūt. Nō lȝ eos mittere i corbonā: q: precium sanguinis est. Concilio aūt inito: emerūt ex illis agrū figuli in sepulturā peregrinorum: propter hoc vocat9 est ager ille acheldemach: hoc est ager sanguinis: vsqȝ i hodiernuȝ diē. Tūc ipletū est qd̄ dictuȝ eū p hieremiā pphetā dicētem. Et acceperūt triginta argēteos pciū appciati quē appreciauerūt a filiis israel: ⁊ dederūt eos i agrū figuli: sicut ꝯstituit mihi dñs.

¶ Chry. in ho. Q: principes sacerdotū nouerāt ꝙ occisionē emerant: a ppria cōsciētia ꝯdemnati fuerūt. ⁊ ad hoc ostēdēdū subdit euangelista. Pricipes aūt sacerdotū accepti argenteis dixerūt. Nō lȝ eos mittere i corbonā: q: pciū sanguinis est. Hie. Uere culicē liquātes ⁊ camelū glutiētes. si eñ ideo nō mittūt pecuniā in corbonā: hoc est i gazophilaciū ⁊ dona dei: q: pciū sanguinis est. cur ipse sanguis effundit? Orig. Uidebāt aūt qm̄ circa mortuos magis eā pecuniā ꝯueniebat expendi: q: pciū sanguinis erat. Sȝ q: ⁊ iter loca mortuoꝝ sunt dr̄ie: vsi sunt pcio sanguinis iesu ad cōparationeȝ agri figuli alicui9: vt in eo pegrini sepeliant: nō fm votū suū in monumētis pr̄nis. vn̄ sequit. Cōcilio aūt inito emerūt ex illis agrū figuli in sepulturā peregrinoꝝ. Aug. in ser. de ce. do. Prouidētia aūt dei factuȝ puto vt pciū saluatoris nō pctōrib9 sumptū prebeat: sed peregrinis requiem subministret: vt iam exinde xp̄s ⁊ viuos sanguinis sui passione redimat: ⁊ mortuos preciosa passione suscipiat. Precio ergo dñici sanguinis ager figuli comparat. Legimus in scripturis ꝙ toti9 generis humani sal9 redempta sit sanguine saluatoris. Ager ergo iste: mundus hic totus est. Figulus aūt q̄ mundi possit habere dominatum: ipse est q̄ vascula corpis nostri fecit de limo. Istius itaqȝ figuli ager xp̄i sanguine emptus est: peregrinis inq̄ qui sine domo patria ⁊ toto orbe exules iactabant: requies xp̄i sanguine puidet. Istos aūt peregrinos eē dicimus deuotissimos xp̄ianos: q̄ renunciātes seculo: nihil possidentes in mūdo: in xp̄i sanguine requiescunt. Sepultura eñ xp̄i nihil aliud est q̄ requies xp̄iani. Cōsepulti eñ sumus: sicut ait apl's: cū illo p baptismū in morte. Nos ergo pegrini i hoc mūdo sumus: et tanq̄ hospites in hac luce versamur. Hiero. Qui ēt peregrini eram9: a lege ⁊ pphetis praua iudeoꝝ studia suscepim9 in salutē. Orig. Uel peregrinos dicimus qui vsqȝ ad fineȝ extranei sunt a deo: nā iusti ꝯsepulti sunt xp̄o in monumento nouo quod excisum est in petra. Qui aūt alieni sunt a deo vsqȝ ad finē sepulti sunt in agro figuli opo

tantis lusum:qui precio sanguinis est comparatus:et ager sanguinis nominatur.vnde sequitur.propter hoc vocatus est ager ille acheldemach:hoc est ager sanguinis vsq in hodiernam diem.Glos.Quod referendum est ad tempus:quo euangelista hoc scripsit.deinde confirmat idez prophetico testimonio dicens. Tunc impletum est quod dictuz est per hieremiam prophetaz dicenté. Et acceperunt triginta argenteos precium appreciati quem appreciauerunt a filijs israel:z dederūt eos in agrum figuli:sicut constituit mihi domin⁹. Hiero.Hoc in hieremia penitus nō inuenitur:sed in zacharia qui penultimus est duodecim pphetarum:quedam similitudo refertur.z q̄q̄ sensus nō multū discrepet:tn̄ ordo et verba diuersa sunt. Augu.de cōcor.euange.Si quis ergo putat ideo fidei euāgeliste aliqd derogandum:primo nouerit nō oēs codices euangeliorū habere:q per hieremiam dictum sit:sed tantummodo per prophetam. Mihi autem hec nō placet defensio:qz et plures codices habent hieremie nomen:et antiquiores : et nulli fuit causa cur adderetur hoc nomē:et mēdositas fieret.Cur aūt tolleret̃ fuit vtiq cā vt hoc audax imperitia faceret:predicta questiōe turbata.Potuit autē fieri vt animo Matthei euangeliuz scribentis pro zacharia hieremias occurreret:vt fieri solet:quod tamē sine vlla dubitatione emēdaret saltem ab his admonitus:qui ipso adhuc in carne viuente hec legere potuerunt:nisi cogitarent recordationis sue:que spiritusancto regebat̃: non occurrisse aliud pro alio nomē prophete:nisi quia dn̄s hoc ita scribi constituit.Cur autē constituerit: prima causa est:quia sic insinuat:ita omnes prophetas vno spiritu locutos:mirabili inter se cōsensione cōstare:vt hoc multo amplius sit:q̄ si oīm verba prophetaruz vno vnius hois ore demōstrent̃:z ideo indubitater accipi debet q̄cūq p eos spūs sanct⁹ dixit:z singula esse oim z oia singulorū.Si enim hodie quisq̄ volens alicuius verba indicare:dicat nomen alterius : a quo dicta sunt: qui tn̄ sit amicissim⁹ illius cui⁹ verba dicere voluit:z cōtinuo recordatus aliū pro alio se dixisse:ita se corrigat:vt tamen dicat bene dixi:nihil aliud intuens nisi inter ambos esse concordiā:quātomagis de pphetis sanctis hoc cōmendandum fuit.Est etiā alia cā cur hoc nomē hieremie in testimonio zacharie sit manere permissum:vel poti⁹ sancti spiritus autoritate preceptum sit.Est apud hieremiā:q emerit agrū a filio fratris sui:et dederit ei argētū:nō quidē sub hoc nomine precij:quod positum est apud zachariam triginta argēteis.q autē propheriam de triginta argenteis ad hoc interpretatus sit euangelista:qd̄ modo de dn̄o completum est: manifestum est:sed ad hoc pertinere etiā illud de agro empto:quod hieremias dicit.hinc potest mystice significari:vt non hic zacharie nomen poneretur qui dixit:triginta argenteis:sed hieremie q̄ dixit de agro empto:vt lecto euāgelio atq inuento noie heremie:lecto autem hieremia:z non inuento testimonio de triginta argēteis:inuēto tamē agro empto admoneatur lector vtrūq cōferre:z inde sensum enucleare prophetie:quomodo ptineat ad hoc qd̄ in dn̄o completum est.Nam illud quod subiecit huic testimonio Mattheus cum ait.Queȝ appreciauerunt a filijs israel z dederūt eos in agrū figuli sicut cōstituit mihi dn̄s.nec apud zachariam nec apud hieremiam reperit̃.Unde magis ex persona euāgeliste accipiendū est:z mystice insertum:qz hoc ex dn̄i reuelatiōe cognouerit:z ad hāc rē q̄ de xp̄i p̄cio facta est hmōi pertinere prophetiam.Hiero.de optimo genere interpretādi.Absit ergo de pedissequo christi q possit argui de falso.cui cura fuit non verba z syllabas aucupari:sed sententias dogmatum ponere.Chryso.in homel.

Legi nuper in quodã hebraico volumie q̃ nazaree secte mihi hebre⁹ contulit hieremie apochryphuz: in quo hoc ad verbũ scriptũ reperi: sȝ tñ mihi videtur magis de zacharia sumptũ testimoniũ euãgelistarũ: et aploꝝ more vulgato: quo verborũ ordine pretermisso: sensus tñ de veteri testaméto proferunt exemplũ.

¶ Jesus ãt stetit añ p̃sidẽ: ꝛ iterrogauit eũ preses dicẽs. Tu es rex iudeoꝝ? Dicit illi iesus. Tu dicis. Et cũ accusaret a principib⁹ sacerdotũ ꝛ seniorib⁹: nihil rñdit. Tũc dicit illi pilat⁹. Nõ audis quãta aduersuȝ te dicũt testimonia? Et non respondit ei ad vllũ verbuȝ: ita vt miraretur preses vehementer.

¶ August. de con. euan. Finitis his que matthe⁹ de iuda proditore interposuit ad ordiné narrationis reuertit̃ dicens. Jesus aũt stetit ante presidé. Orige. Judex toti⁹ creature cõstitut⁹ a patre: vide q̃tũ se humiliauit: vt acquiesceret stare ante iudicé tũc terre iudee: ꝛ interrogatus est interrogationé quaȝ forsitã deridés aut dubitãs pilat⁹ interrogat. vñ sequit̃. Et iterrogauit eũ preses dicés. Tu es rex iudeoꝝ? Chry. i ho. Jd pilat⁹ interrogat: qđ aduersarii cõtra ipm ꝯtinue reuoluebãt. Qꝛ eñ sciebãt pilatũ nullã curã facienté legaliũ: ad publicas accusatiões ré ducũt. Orig. Uel pnũciatiue hoc dixit pilatus. vñ ꝛ alibi scripsit in titulo. Rex iudeoꝝ. principi ãt sacerdotũ rñdés. Tu dixisti: oblique arguit eius dubitationé. pilati vero sniam cõfirmat pronunciãtis. vñ seqt̃. Dicit illi iesus. Tu dicis. Chrys. in ho. Cõfessus est se esse regé sȝ celesté: vt in alio euãgelio manifestius legit̃. Regnũ indt meũ nõ est de hoc mũdo: vt neq̧ iudei neq̧ pilatus excusationem habeãt huic accusationi insistétes. Hila. Uel interrogãti põtifici an ipse esset iesus xp̃s dixerat. Tu dixisti: qꝛ semp futuruȝ xp̃m ex lege ipse dixisset. huic vero legis ignaro interroganti an ipse esset rex iudeorum dicitur. Tu dicis: qꝛ per fidé pñtis confessionis salus gentiũ est. Hiero. Attéde auté q̧ pilato qui inuitus promebat sententiã aliqua ex parte respondit: sacerdotib⁹ auté ꝛ pncipib⁹ sacerdotũ rñdere noluit: indignos eos suo sermone iudicãs. vnde sequitur. Et cuȝ accu. a prin. sacer. et senio. nihil respondit. August. de cõ. euã. Lucas auteȝ ipsa crimina: que accusantes obiecerũt apuit. dicit eñ Ceperunt illũ accusare dicentes. Hũc inuenimus subuertenté gété nostrã ꝛ prohibenté tributa dari cesari: ꝛ dicenté se xp̃ȝ regé esse. Nihil aũt interest ad veritaté: quo ordine ista retulerint. sicut nihil interest si ali⁹ aliud tacet qđ alius cõmemorat. Orige. Accusatus autem iesus sicut tũc illis nihil respondit: sic nec et modo. non fit eñ eis verbũ dei sicut aliqñ fuerat ad prophetas: sȝ neq̧ dignuȝ erat vt pilato interroganti responderet: qui non habebat permanens et firmũ de xp̃o iudicium: sed ad contraria trahebatur. vnde seqt̃. Tũc dicit eis pilatus. Non audis quanta aduer. te dicunt testimonia? Hier. Gétilis quidem est qui contémnit iesum: sȝ cãm refert in pplm iudeorũ. Chry. in ho. Jdeo aũt hoc dicebat: qꝛ volebat eũ liberare: dũ se excusando rñderet. Sequit̃. Et non rñ. ei. ad vl. verbũ: ita vt mira. p̃ses vehementer. Quia enim multas habétes demonstrationes ex ipsis rebus virtutis ꝛ mansuetudinis eius ꝛ humilitatis: tamen in ipsum indignabantur: et peruerso iudicio agebantur contra ipsum: propter hoc nihil respondet. et si aliquando respondet: breuia quidem dicit: ne cõtinua taciturnitate pertinacie opinio de ipso accipiatur. Hier. Uel ideo iesus nihil rñdere voluit: ne crimé dilués dimitteret̃ a p̃side ꝛ crucis vtilitas dif

ferret. Orig. Mirat⁹ est autē preses ɔstātiā ei⁹: forsitan sciēs q̄ idoneus eēt pnūciare crimē: ꝛ tn̄ videbat eū in trāquilla ꝛ quieta sapiētia ꝛ grauitate inturbabili stare: sz ꝛ vehemēter mirat̄. Dignū em̄ ei videbat̄ magno miraculo: vt exhibitus xp̄s ad criminale iudiciū: imperturbabilis staret ante mortē: que apud oēs homines terribilis estimatur.

¶ Per diē aūt solēnē ɔsueuerat preses pplo dimittere vnū vinctuz quem voluisset. Hēbat āt tūc vnū victū insignē q̄ dicebat̄ barrabas. Cōgregatis ḡ illis dixit pilat⁹. Quē vultis dimittā vobis: barrabā an iesum q̄ dr̄ xp̄s. Sciebat em̄ q̄ p̄ iuidiā tradidissēt eū. Sedēte āt illo p̄ tribunali: misit ad eum vxor ei⁹ dicens. Nihil tibi ꝛ iusto illi. Mlta ei passa suz hodie p̄ visuz pp̄ eū. Pricipes aūt sacerdotū ꝛ seniores psuaserūt pplis vt peterēt barrabā: iesum ꝟo pderēt. Rn̄dēs āt p̄ses ait illis. Quē vultis vob̄ ꝺ duob⁹ dimitti? At illi dixerūt. Barrabā. Dicit illꝭ pilat⁹: Quid igit̄ faciā ꝺ iesu q̄ dr̄ xp̄s? Dicūt oēs. Crucifigat̄. Ait illis p̄ses. Quid ei mali fecit? At illi magꝭ clamabāt dicētes. Crucifigat̄. Uidēs āt pilat⁹ q̄ nihil pficeret: sz magis tumult⁹ fieret: accepta aq̄ lauit man⁹ corā pplo dicēs. Innocēs ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et rn̄dēs vniuersus ppls dixit. Sāguis eius super nos: ꝛ sup̄ filios nr̄os. Tūc dimisit illis barrabā: iesum aūt flagellatū tradidit eis vt crucifigeretur.

¶ Chrẏ. in hom̄. Qr xp̄s ad accusationem iudeorū nihil rn̄derat: p̄ qd̄ posset eū pilat⁹ ab accusationibus iudeorū excusatū hr̄e: aliud machinatur: p̄ qd̄ eū liberare possit. vn̄ dr̄. Per diē aūt solēnē cōsue. pre. dimit. po. vin. vnuz quem voluisset. Orige. Sic em̄ quasdā gr̄as p̄stant gentes eis: q̄s subiiciūt sibi donec ɔfirmet̄ super eos iugū ipsorū: tn̄ cōsuetudo hec aliqn̄ fuit apud iudeos. Saul em̄ nō iterfecit ionathā: oi pplo petente eū ad vitā. Chrẏ. in hom̄. Per hāc aūt ɔsuetudinē xp̄m eripere tētauit. et vt neq̄ vmbrā excusatiōis iudei sibi derelinquant: manifestus homicida in cōparatione xp̄i adducit̄: de quo sequit̄. Habe. aūt tūc vinctū insignez qui dicebat̄ barrabas. Nō simplr̄ dicit latronē: sz isignē: hꝫ est in malitia diffamatū. Hier. Iste barrabas in euangelio qd̄ inscribit̄ iuxta hebreos: fili⁹ magistri eorum interp̄tat̄ q̄ ppter seditionem ꝛ homicidiū fuerat cōdēnat⁹. Offert autē optionem eis pilatus dimittēdi quē vellēt: latronē an iesum: non dubitās iesum potius eligendū. vn̄ sequit̄. Cōgre. ergo illis dixit pilatus. Quem vultis dimittā vobis: barrabam an iesum q̄ dicit̄ xp̄s. Chrẏs. in hom̄. q̄si dicat. Si nō vultis sicut innocētē dimittere: saltē sicut condēnatū: festiuitati dimittatis. Si enim oportebat i peccatis manifestis existentem dimittere: multomagis in dubiis. Uide aūt ordinē cōuersum. petitio p̄ condēnatis solet esse plebis: cōcessio aūt p̄ncipis: nūc autez ɔtrariū gestū est. princeps em̄ petit a plebe: et plebs ferocior redditur. Glo. Quare autē pilatus ad liberationem christi laborauit manifestat euāgelista cū subdit. Scicbat em̄ q̄ p̄ inuidiā tradidissent eū. Rem̄. Que

Pilati industria p̄ iesu liberando.

autem inuidia fuerit ioannes manifestat: qui narrat eos dixisse. Ecce mundus totus post eū vadit: ꝛ si dimittimus eū sic: oēs credēt in eum. Notandū etiā q̄ loco ei⁹ qd̄ Mattheus dicit. An iesum q̄ dicit xp̄s. Marcus dicit. Uultis dimittam vobis regem iudeorū. soli nāq̧ reges iudeoꝝ vngebantur: ꝛ ab ipsa vnctioni xp̄i vocabantur. Chryso. in home. Deinde subdit aliud qd̄ sufficiens erat omnes a passiōe reuocare. Sequitur enim. Sedente autē illo pro tribunali: misit ad eū vxor eius di. Nihil tibi ꝛ iusto illi. Cum demonstratione enim que erat a rebus: et somnus nō paruū quid erat. Raba. Notādū vero q̄ tribunal sedes est iudicis: soliū regum: cathedra magistrorū. In visionibus aūt et somnus gētilis viri vxor hoc intellexit quod iudei vigilantes nec credere nec intelligere voluerunt. Hiero. Nota etiam q̄ gētilibus sepe a deo somnia reuelantur: et q̄ in pilato et vxore ei⁹ iustum dominum confitētibus gētilis populi testimoniū fit. Chrys. in ho. Sed cuius grā nō ipse pilatus somniū videbat: q̄ illa magis digna erat. vel q̄ si pilat⁹ vidisset nō equaliter sibi creditum esset: vel forte neq̧ dixisset: propter hoc dispensatur a deo quod mulier vidit: vt manifestum omnibus fieret. Et nō simpliciter videt: sed et patitur multa. Sequit enim. Multa eñ passa sum ho. per vi. propter eum. vt s. a compassiōe que erat ad vxorem: desidior fieret vir circa occisionem: sed ꝛ tempus non parū conferebat. etenim eadem nocte vidit. Augu. in ser. de pas. Sic ergo iudex terret in coniuge: et vt crimini iudeorum nō pbeat in iudicio cōsensum ptulit in vxoris afflictione iudicium: iudicat ipse qui iudicat et torquetur anteq̄ torqueat. Raba. Uel aliter. Nunc demum diabolus intelligens per xp̄m se spolia sua amissurum: sicut primum per mulierem mortem intulerat: ita per mulierem vult christum de manib us iudeorum liberare: ne p ei⁹ mortē: mortis amittat imperiū. Chry. in ho. Nihil aūt pmissorum xp̄i aduersarios mouit: q̄ eos omnino inuidia excecauerat: vnde ex ppria malitia plebem corrumpunt. ꝛ hoc est qd̄ sequitur. Principes autem ꝛ seni. persuase. populo vt pete. barra. Je. vero pderent. Orig. Et est videre nūc quō populus iudeorū a senioribus suis et iudaice culture doctorib⁹ suadet: et excitat aduersum iesum vt pdāt eū. Sequit. Respō. autē preses ait illis. Quem vult vo. de duo. dimitti? Glo. Respōdisse autē dr̄ pilatus hec dicēs: siue ad ea q̄ vxor nunciauerat: siue ad petitionē ppl'i: q̄ iuxta cōsuetudinē aliquem in die festo sibi dimitti petebant. Orige. Turbe aūt quasi fere q̄ spatiosam ambulant viā voluerunt sibi barrabā habere solutum. vnde subdit. At illi dixe. barrabam. Ideo gens illa hȝ seditiōes et homicidia et latrocinia ſm quosdā gentis sue in rebus que foris habent: ſm autē oēs intus in aīa. Ubi enim nō est iesus: illic lites ꝛ plia sunt. vbi autem est: ibi sunt oīa bona ꝛ pax. Oēs etiā q̄ iudeis sunt siles vel in dogmate vel in vita barrabā sibi solui desiderant. Quicunq̧ enim mala agit: solutus est i corpore ei⁹ barrabas. Christus aūt vinctus: qui aūt bona agit xp̄m hȝ solutū: barrabam vinctū. Uoluit aūt pilat⁹ pudorē tāte iniq̄tatis incutere. vñ sequit. Dicit il. pilatus. Quid igit fa. de ie. q̄ dr̄ xp̄s. Nō solū āt h: sȝ ꝛ mēsurā colligere volens ipietatꝭ eoꝝ. Illi āt nec h erubescūt q̄ pilat⁹ iesum xp̄m eē ɔfitebat: nec modū impietatis seruant. vñ sequit. Dicūt oēs. Crucifigat. In q̄ multiplicauerāt ipietatis sue mēsurā: nō solū hōicidā postulātes ad vitā: sed ēt iustū ad mortē: ꝛ ad mortē turpissimā crucis. Raba. Pēdētes siq̄dē in ligno crucifixi: clauib⁹ ad lignū pedib⁹ māibusq̧ ɔfixi: producta morte necabāt: ꝛ diu viuebat i cruce: nō q̄ lōgior vita eligebāt: sed q̄ mors ipa ptēdebat: ne dolor citi⁹ finiret. vel iudei de morte pessima cogitabant

Iudei in suis reb⁹ dō na pastiūtur ob liuorē xp̄i necem

sȝ a dño nō intelligētib⁹ eis electa erat: ipam ei crucē diabolo supato erat tāq̄ tropheū in frōtib⁹ fideliū ponitur⁹. Hie. Cū aūt h̄ rñderēt: nō stati acq̄euit: sȝ iux̄ suggestionē vxoris q̄ mādauerat. Nihil tibi ⁊ iusto illi. Ipse q̄q̄ rñdit. vñ sequit̄. Ait illis pses. Quid ei mali fecit? Hoc dicendo pilatus absoluit iesum. Sequit̄. At illi magis clamabant dicētes. Crucifigat̄. Ut impleret̄ qd̄ in psalmo d̄r. Circundederūt me canes multi: cōgregatio malignātiuȝ obsedit me. Et illud hieremie. Facta ē mihi hereditas mea sicut leo in sylua: dederūt sup me vocē suam. Aug. de cō. euā. Sepius autem pilatus cū iudeis egit volens vt dimitteretur iesus: qd̄ paucissimis verbis testatur Mattheus cuȝ subdit. Uidens pila. q: nihil p̄fice. sed magis tumult⁹ fieret. qd̄ nō diceret: nisi multū ille conat⁹ fuisset: quāuis tacuerit quotiēs h̄ tētauit vt erueret iesum furori eorū. Sequit̄. Accepta aqua lauit man⁹ corā populo dicens. Innocēs ego sum a san. iusti huius. Remi. Mos enim erat apud antiquos: vt cum vellet q̄s se ostendere imunē ab aliq̄ crimine: accepta aqua lauaret manus suas corā populo. Hiero. Pilatus ḡ accepit aquā iuxta illud p̄pheticum. Lauabo iter inocētes man⁹ meas. quodāmodo in hoc contestans ⁊ dicēs. Ego q̄dē innocentē volui liberare: sed q̄m seditio orit̄: ⁊ rebellionis mihi cōtra cesarē crimē impingitur: innocēs sum a sanguine iusti hui⁹. Judex ergo q̄ cogitur contra dominū ferre sententiā: non dānat oblatū. sed arguit offerētes iustū esse p̄nūciās eū q̄ crucifigēdus est. Sequit̄. Uos videritis. q. d. Ego minister legū suȝ: vox vr̄a sanguinē fundit. Sequit̄. Et respō. vni. po. dixit. San. eius sup nos ⁊ su. fi. nr̄os. Perseuerat vsq̄ in p̄ntē diē hec imp̄catio super iudeos: ⁊ sanguis dñi nō aufertur ab eis. Chryſ. in hom̄. Intuere autem ⁊ hic iudeoꝝ multam insaniā. eorū em̄ impetus ⁊ pernicio sa concupiscentia non p̄mittit eos que oportet inspicere: ⁊ sibi maledicunt di. Sanguis eius sup nos: quid ad filios maledictionem attrahūt di. Et sup filios nostros? Sed tñ misericors deus coꝝ sententiam nō firmauit: sed ex eis ⁊ eoruȝ filiis suscepit q̄ penitentiā egerūt. etenī ⁊ Paulus ex ipsis fuit: ⁊ multa milia coꝝ q̄ in hierosolymis crediderunt. Leo papa in. ser. de pas. Excessit ergo pilati culpā facin⁹ iudeorū: sȝ nec ipse euasit reatū q̄ relinq̄t p̄priū iudiciū: ⁊ in crimen transiuit alienū. sequit̄ eū. Tūc dimi. il. bar. Jesum aūt flagellatum tradidit vt crucifigeret̄. Hiero. Sciēdū est aūt pilatū romanis legib⁹ ministrasse: qb⁹ sancituȝ est: vt q̄ crucifigit̄ p̄us flagellis verberet̄. Traditur igitur iesus militibus verberandus: ⁊ illud sanctissimū corpus pect⁹ dei capax flagellis secuerūt. Augu. in ser. de pas. Ecce dñs aptat̄ ad verbera: ecce iā cedit̄. rupit sanctā cutē violentia flagelloꝛum: repetitis ictib⁹ crudelia v̄bera scapularū terga cōscindūt. Prohdolor iacet extensus ante hominem deus: ⁊ supplicium patitur rei: in quo nullum peccati vestigium potuit inueniri. Hiero. Hoc aūt factū est: vt q: scriptū erat. Multa flagella peccatorum illo flagello nos a verberibus liberemur. In lauacro etiam manuū pilati: gētilium omnia opera purgantur: et ab impietate iudeorum nos alieni efficimur. Hilar. Hortantibus autem sacerdotibus populus barrabam elegit: qui interpretatur p̄ris filius: in quo archanum future infidelitatis ostenditur: christo antichristum peccati filium preferēdo. Rabba. Barrabas etiam qui seditiones faciebat in turbis: dimissus est populo iudeorum. i. diabol⁹ q̄ vsq̄ hodie regnat i eis: ⁊ iccirco pacem habere non possunt.

Mos antiq̄rum.

¶ Tūc milites p̄sidis suscipiētes iesum in pretorio: cōgregauerūt ad eum vniuer

sam cohortē: ꝛ exuētes eum: chlamydē coccineā circūdederūt ei. Et plectētes coronā de spinis ꝛ posuerunt sup caput ei⁹: ꝛ harūdinē i dextra ei⁹: ꝛ genu flexo añ eū: illudebāt ei dicētes. Aue rex iudeorū. Et expuētes in eū: acceperūt harūdinē ꝛ percutiebant caput eius.

¶ Aug. de ꝯcor. euāg. Post accusatiōes xp̄i: ꝯñs est vt ipaꝫ dñi passionē videam⁹: quā matthe⁹ sic icipit. Tūc milites p̄sidis suscipiētes iesuꝫ i p̄torio ꝯgregauerūt ad eū vniuersaꝫ cohortē. Hier. Q: em̄ rex iudeoꝝ fuerat appellatus: ꝛ h̄ ei scribe ꝛ sacerdotes crimē obiecerant: ꝙ sibi i pp̄lo isrl̄ vsurparet iperiū: illudētes h̄ faciūt vt nudatū pristinis vestib⁹ induāt chlamydē coccineā p̄ ruffo libo q̄ reges veteres vtebant: ꝛ p̄ diademate iponāt ei coronā spineā: p̄ sceptro regali dent calamū: ꝛ adorēt q̄si regē. ꝛ hoc est qd̄ subdit. Et exuē. eum chlamy. cocci. circū. ei: et plecten. coro. de spinis.

Limb⁹ vestis fascida est ei⁹ extremitatē ābiēs.

Aug. d̄ cō. euā. Per h̄ aūt intelligit Marcū dixisse indutū purpura. Pro regia enim purpura chlamys illa coccinea ab illudentibus adhibita erat: ꝛ est rubra q̄dā purpura cocco simillima. Pōt etiā fieri: vt purpurā ēt marcus cōmemorauerit quaꝫ chlamys habebat: ꝗuis eēt coccinea. Chry. i hom. Que igit erit nobis cura de reliq̄ si cōtumelias ab aliq̄ patiamur: postq̄ xp̄s h̄ passus est? Etem̄ qd̄ fiebat in xp̄m vltimus termin⁹ cōtumelie erat: nec vna p̄ticula tm̄: sed vniuersum corp⁹ patiebat iniurias: caput p̄ coronam et harūdineꝫ ꝛ colaphos: facies q: in spuebat: gene q: alapis cedebant: corpus totū p̄ flagella. Et q: denudatū est ꝛ p̄ circundationē chlamydis: ꝛ p̄ fictā adorationē: man⁹ per harūdinē quā dederūt ei p̄ sceptro: acsi timerēt ne aliqd̄ p̄termitterēt grauissime p̄sumptionis. Augu. de cō. euā. Apparet aūt Mattheum recapitulādo ista cōmemorasse: nō q̄ tūc factū sit: cū eū pilat⁹ crucifigēdū tradidisset. Joannes em̄ anteq̄ diceret: q̄ eū pilat⁹ crūcifigendum tradiderit ista cōmemorauit. Hier. Nos aūt oia hec intelligam⁹ mystice. Quō enim Cayphas dixit. Opꝫ vnū hoiem mori pro oib⁹: nesciens qd̄ diceret: sic ꝛ isti qd̄cūq̄ fecerūt: lꝫ alia mēte fecerint: tñ nobis qui credimus sacra tribuebāt. In chlamyde coccinea: opa gentiū cruēta sustētat. In corona spinea: maledictū soluit antiquū. In calamo: venenata occidit aialia: siue calamū tenebat in manu: vt sacrilegiū scriberet iudeoꝝ. Hila. Uel aliter. Susceptis oibus corpis nr̄i infirmitatibus a dño oim deinde martyrū: q̄bus regnū secū erat debitū: sanguine in cocci colore ꝓfundit. Spinis quoq̄. i. compūgentium quondam pctis gentiū coronatur: est em̄ aculeus in spinis: ex q̄b⁹ xp̄o victorie corona ꝯtexit. In calamo v̄o earūdem gentiū infirmitas atq̄ inanitas manu cōprehensa firmat: quinetiā capiti eius illudit: vt infirmitas gentium manu xp̄i cōprehensa etiā in deū patrē: qui caput ei⁹ est: cōquiescat. Orige. Uel calam⁹ mysteriū fuit ꝙ priusq̄ crederem⁹ cōfidebam⁹ in virga harūdinea egypti: vł cuiuscūq̄ regni ꝯtrij deo quē accepit: vt triūphet eū in ligno crucis. ꝑcutiūt aūt cū h̄ calamo caput xp̄i iesu: q: m̄ sp̄ regnū illud v̄berat deū p̄rem caput saluatoris. Remi. Uel alr̄. Per chlamydē coccineā caro dñi designat q̄ rubra d̄r propter sanguinis effusionē: per spineaꝫ coronaꝫ susceptio peccatoꝝ nostroꝝ: q: in silitudinē carnis peccati apparuit. Raba. Calamo igit xp̄i caput percutiūt: qui diuinitati ei⁹ cōtradicētes: errorē suū auctē sancte scripture: que calamo scribit: confirmare conant. Spuūt in faciē ei⁹ qui presentiā gratie illius verbis

execrādis respuūt: et iesum i carne venisse denegāt. Falso aūt illū adorāt q̄ in eū credūt: sed puersis actibus despiciūt. Aug. de cō. euā. Qd aūt dñm in passione exuerunt vestē ppriā: et induerūt fucatam: signati sunt heretici: qui eū dicunt verum corpus non habuisse: sed fictum.

¶ Et postq̄ illuserūt ei: exuerūt eū chlamyde: et īduerūt eū vestimētis ei⁹: et duxerūt eū vt crucifigeret. Exeūtes aūt īuenerūt hoīem cyreneū noīe symonē: hūc angariauerūt vt tolleret crucē eius. Et venerūt i locū q̄ dr golgotha: qd est caluarie loc⁹. Et dederunt ei vinū bibere cū felle mixtum. Et cum gustasset noluit bibere.

¶ Glo. postq̄ euāgelista cōmemorauit ea q̄ ad illusionē xp̄i ptinent: nūc narrare incipit pcessuz crucifixionis ipi⁹ vn̄ dr. Et postq̄ illu. ei exue. eū chlamyde: et indue. eū vestimē. suis: et duxe. eū vt crucifigeret. Aug. de cō. euā. Hoc aūt in fine factū eē itelligit: cū iā duceret ad crucifigendū. Postq̄. s. pilatus tradidit eū iudeis. Hier. Notādū aūt qn̄ flagellat iesus: et cōspuit nō hz ppria vestimēta: sed ea q̄ pp̄ter pctā nr̄a sumpserat: cū aūt crucifigit et illusiōis pōpā pterierit: tūc pristinas vestes recipit et ppriū assumit ornatū: statimq̧ elemēta turbant: et creatori dat testimoniū creatura. Orig. Et d chlamyde q̄dē scp̄tū ē: qm̄ denuo expoliauerūt eum. De corona autem spinea nihil tale euangeliste scripserāt: vt iam nō sint spine nr̄e antique postq̄ semel eas a nobis abstulit eius super venerabile caput suū. Chry. in ser. de pas. Nō aūt voluit dn̄s pati sub tecto: nō in tēplo iudaico: ne putares pro illa tm̄ plebe oblatū. et iō extra ciuitatē foras muros: vt scias sacrificium esse cōe qd totius terre est oblatio: quod cōis est purificatio: et hoc signatur cū dr. Exeūtes autē inuenerunt hominē cyre. noīe symonē: hunc angari. vt tolle. crucē eius. Hie. Ne quis aūt putet huic loco euāgeliste ioannis historiā esse 9trariā: illic eni dicit exeuntem dominū de pretorio portasse crucē suam. Matthens aūt refert q̄ inuenerūt hominē cyreneum cui imposuerūt crucē iesu. Sed hic intelligendū est q̄ egrediens de pretorio iesus ipse portauerit crucem suā: postea obuiam habuerunt symonem: cui portandam crucē imposuerunt. Orige. Aut egressi quidem angariauerunt symonē: appropinquantes aūt ad locū: in quo eum fuerant suspensuri: imposuerūt crucē et ipsi vt ipse eā portaret. Non fortuito aūt angariat⁹ est symon: sed fm dispositionem dei duct⁹ est ad hoc vt euangelica scriptura dignus inueniret et ministerio crucis christi. Non soluz aūt saluatorē conueniebat accipere crucē suā: sed et nos cōueniebat eam portare: salutarem nobis angariam adimplētes. nec tn̄ sic profecisset nobis eā accipere: sicut cū ipse eam accepit. Hiero. Mystice eni crucem suscipiūt natiōes: et pegrin⁹ obediens portat ignominiā saluatoris. Hil. Indignus eni iudeus erat christi crucem ferre: qr fidei gentiū erat in reliquum et crucē accipere et compati. Remi. Iste eni symon non erat hierosolymita: sed peregrinus et aduena. s. cyreneus. Cyrene enim ciuitas est libye. Interpretatur autē symon obediens: cyreneus heres: vnde pulchre per eum designat populus gentium qui peregrinus erat testamentorū dei: sed credendo factus est ciuis sanctorū et domesticus et heres dei. Greg. in ho. Uel aliter. Post symonē qui crucē dn̄icam in angariaz portat: designantur abstinentes et arrogantes: qr per abstinentiam: qu:idē carnē afficiūt: sed fructum abstinentie interius non requirūt. vnde idē symon crucē portat: sed non moritur: qr abstinentes et arrogantes

Cyrone⁹ symō gētil' erat

per abstinentiā quidē corpus affi-
ciunt:sed per desideriū glorie mū-
do viuūt.Sequit.Et vene.in locū
qui dicitur golgo.qd est caluarie lo
cus.Raba.Golgotha enim syrum
nomen est:et interpretatur caluaria.
Hiero.Audiui quendam exposuis-
se caluarie locum:in quo sepultus
est adam:et ideo sic appellatū:q2 ibi
antiqui hois sit conditū caput.Fa-
uorabilis interpretatio et mulcens
aurē populi:nec tn̄ vera.Extra vr-
bem etenī foris portā loca sunt in
quibus truncantur capita dānatio
rū:et caluarie.i.decollatoꝝ sumpse-
re nomen.Propterea autē ibi cruci
fixus est iesus:vt vbi prius erat area
damnatorū:ibi erigerentur vexilla
martyrij.Adā vero sepultum iuxta
ebron et arbee in iesu filij naue vo-
lumine legimus.Hila.Locus autē
crucis talis est vt positus in medio
terre ad capescendam dei cognitio
nem vniuersis gentibus esset equa-
lis.Sequit.Et dede.ei bibe.vinum
cum fel.mixtū.Augu.de cons.euā.
Hoc marcus ita narrat.Et dabant ei
bibere mirrhatū vinū.fel quippe p
amaritudine mattheus posuit.mir-
rhatū enī vinū amarissimū est quā
q̄ fieri possit vt et fel et mirrha vinū
amarissimum redderent.Hie.Ama
ra vitis amarū vinū facit:quo potāt
dn̄m iesū:vt impleat qd scriptū est.
Dederunt in cibum meum fel.Et
deus loquit ad hierl'm.Ego te plan
taui vineā verā:q̄o facta es in ama
ritudie vitis aliene?Et cū gustasset
noluit bibere.Aug.de cō.euan.Qd
autem marcus ait.Et nō accepit.in
telligitur:non accepit vt biberet.
gustauit autem sicut mattheus te-
stis est.et quod idem mattheus ait.
noluit bibere:hoc marcus dixit.
Non accepit.tacuit etiam q gusta
uit.Quod autem cum gustasset no-
luit bibere:hoc indicat q gustaue-
rit quidem pro nobis mortis amari
tudinem:sed tertia die resurrexit.
Hila.Uel ideo oblatum vinum fel-
le admixtum bibere recusauit:non
enim eterne glorie incorruptioni
peccatorū amaritudo miscetur.

¶ Postq̄ autē crucifixerūt
eū:diuiserunt vestimēta ei9
sortem mittētes:vt adimple
retur quod dictū est per p-
phetam dicētē.Diuiserunt
sibi vestimēta mea:et sup ve-
stem meā miserunt sortē.Et
sedētes seruabāt eum.Et im
posuerunt sup caput ei9 cāz
ipsius scriptam:hic est iesus
rex iudeorū.Tunc crucifixi
sunt cū eo duo latrones:vn9
a dextris et vnus a sinistris.

¶ Glo.Premisso quō xp̄us ad locū
passionis est ductus:hic euangelista
ipsam passionem prosequitur gen9
mortis exponens cum dicit.Postq̄
autem crucifixerunt eum.Augu.in
libr.lxxxij.questionum.Sapientia
quidem dei hominem ad exemplū
quo recte viueremus suscepit.per-
tinet autem ad vitam rectam ea
que non sunt metuenda non me-
tuere.Sunt autem homines qui q̄-
uis mortem ipsam non timeant:ge
nus tamen mortis horrescunt:vt er
go nullum mortis genus recte vi-
uenti homini metuēdum esset:illius
hominis cruce ostendendum fuit.
Nihil enim erat inter omnia gene-
ra mortis illo genere execrabilius
et formidabilius.August.in ser.de
pass.Quantum autem valeat virtus
crucis aduertat sanctitas vestra.
Contempsit adam preceptum acci-
piēs ex arbore pomū:sed quicquid
adam perdidit:christus in cruce in-
uenit.de diluuio aquarum humanū
genus archa lignea liberauit:de egy
pto dei populo recedente moyses
mare virga diuisit:pharaonem pro-
strauit:et populum dei redemit:
Idē moyses lignū in aquam misit:
et amaram aquam in dulcedinem
commutauit.Ex lignea virga de spi
rituali petra salutaris vnda pro-

ferit: et vt amalech vinceret circa vir gã: a moyses expansis manibus extenditur. et lex dei arche testamenti creditur lignee: vt his omnibus ad lignũ crucis quasi per gradus quosdam veniatur. Chry. in ser. de pas. Ideo et in excelso ligno nõ sub tecto passus est: vt etiam ipsius aeris natura mundet: sedet terra simile beneficiũ sentiebat decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Glo. Lignum etiam crucis significare videtur ecclesiam in quatuor mundi partibus diffusam. Raba. Uel scḋm moralem sensum crux per suam latitudinem significat hilaritatem operantis: quia tristitia angustias facit. latitudo enim crucis est in transuerso ligno vbi figuntur manus. per manus autem opera intelligimus. per altitudinem autem cui caput adiungitur: significatur expectatio retributionis de sublimi iustitia dei. longitudo autem qua totum corpus extenditur: tolerantiam designat. vnde longanimes dicuntur qui tolerant. profundum autem quod terre infixum est: secretum sacramenti prefigurat. Hila. Sic ergo in ligno vite cũctorum salus et vita suspenditur. vnde dicitur. Postq̃ aũt crucifi. eum diuise. vesti. eius: sorte mittentes. Augusti. de con. euang. Hoc breuiter a mattheo dictũ est. Joannes autẽ distinctius explicat quẽadmodũ gestũ sit. Milites: inquit: cum crucifixissent eum: acceperũt vestimenta eius: et fecerunt quatuor partes: vnicuiq; militi partem: et tunicã. Erat autẽ tunica inconsutilis. Chrys. in ho. Notãdum ergo q̃ non parua hec abiectio xp̄i erat: quasi eñ circa dehonoratum et oĩm vilissimũ in xp̄o hoc agebant: in latronibus autem nihil tale operati sunt. Diuidere enim vestimenta in condẽnatis valde vilibus et abiectis fit: et nihil aliud habentibus. Hiero. Hoc autẽ qḋ circa xp̄m gestũ est: in psalmo fuerat prophetatum. et ideo sequit. Ut adipleret qḋ dictũ est per p̄phetã dicentẽ. Diuiserunt sibi vestimẽta mea: et sup̄ vestẽ meã miserũt sortẽ. Sequit. Et sedentes seruabant eũ. s. milites. Diligentia militũ et sacerdotũ nobis profuit: vt maior et apertior resurgẽtis virtus appareat. Sequitur. Et imposuerũt sup̄ caput eius causam ipsius scriptã. Hic est iesus rex iudeorum. Non possum autẽ digne admirari pro rei magnitudine q̃ emptis falsis testibus: et ad seditionẽ clamoremq; infelici populo cõcitato: nullam aliam inuenerunt cãm interfectionis eius: nisi q̃ rex iudeorum esset. et illi forsitan illudentes ridẽtesq; hoc fecerũt. Remi. Diuinitus autẽ procuratum fuit: vt talis titulus super caput eius poneret: vt p̄ hoc iudei agnoscerent: q̃m nec etiã occidendo facere potuerũt vt eum regem non haberẽt. per mortis eñ patibulum non amisit imperiũ: sed potius corroborauit. Orig. Et princeps quidem sacerdotũ scḋm literam legis portabat in capite suo sanctificationem domini scriptam. Uerus autem princeps sacerdotum: et rex iesus in cruce quidem habet scriptum. Hic est rex iudeorum. Ascendens autem ad patrem pro literis: et pro nomine quo nominatur habet ipsum patrem. Raba. Quia enim rex simul et sacerdos est: cum sue carnis hostiam in altari crucis offerret: regis quoq; dignitatem titulus pretendit qui non infra: sed supra crucem ponitur: quia licet in cruce pro nobis hois infirmitate dolẽbat: super crucẽ tñ regis maiestas fulgebat: quã per crucẽ non perdidit: sed potius confirmauit. Sequit. Tũc crucifixi sunt cũ eo duo latrones: vnus a dextris: et vnus a sinistris. Hier. Sicut eñ p̄ nobis maledictũ crucis factus est christus: sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur. Leo papa in ser. de pas. do. Duo autem latrones vnus ad dexteram et alius ad sinistrã crucifigũtur: vt in ipsa patibuli specie monstraretur illa q̃ in

iudicio ipsi⁹ oim hoim est fiēda discretio. Passio igit̄ xp̄i salutē nr̄e cōtinet sacr̄m: et de instr̄o qd iniq̄tas iudeorū parauit ad penā potentia redēptoris gradū fecit ad gloriam. Hila. Uel aliter. Duo latrones leue ac dextre affigunt: oēm humani generis vniuersitatē vocari ad sacr̄m passionis dn̄i ostēdētes: sed q2 p diuersitatē fideliū ac infideliū fit oim fm dextrā sinistrāq3 diuisio vn⁹ ex duob⁹ ad dexterā ei⁹ sit⁹: fidei iustificatiōe saluat̄. Re. Uel p istos duos latrones designant̄ oēs: q̄ artioris vite cōtinentiā apphendunt: q̄cūq3 eñi sola intentiōe placendi deo hoc faciunt designant̄ per illū q̄ a dextris dei crucifixus est: qui vo p appetitu humane laudis: vel aliq̄ minus digna intentione: designantur per illū qui a sinistris crucifix⁹ est.

¶ Pretereūtes āt blasphemabāt eū: mouētes capita sua: z dicētes. Uah q̄ destruis tēplū dei: z in triduo illō reedificas. Salua temetipm̄ si fili⁹ dei es: descēde de cruce. Silr z pncipes sacerdotū illudētes cū scribis z seniorib⁹ dicebant. Alios saluos fecit: seipm nō pōt saluū facere. Si rex isrl̄ est: descendat nūc de cruce z credimus ei. Cōfidit in deo: liberet nūc eū si vult. Dixit eñ: q2 fili⁹ dei sum. Idipsum autem z latrones qui crucifixi erāt cū eo: improperabāt ei.

¶ Chry. in ho. Cū xp̄m denudassent z crucifixissent: vltra pcedūt: z i cruce vidētes affixū exprobrāt ei. vnde dr. Pretereūtes aūt blasphemabāt eū mouētes capita sua. Hiero. Blasphemabāt q̄dem: q2 ptergrediebātur viā: z in vero itinere scripturarū ambulare nolebant. Mouebant aūt capita sua: q2 iā ante mouerāt pedes: z non stabant supra petram. Idipsum autem insultans dicit fatuus populus q̄ falsi testes confinxerant. vnde sequitur. Et dicentes. Uah qui destruis templū dei: et in triduo illud reedificas. Remi. Uah interiectio est insultantis siue irridentis. Hila. Quid ergo venie erit cum post triduum reedificatum tēplum dei in corporis resurrectiōe cernetur? Chry. in ho. Et q̄si prioribus signis incipientes detrahere subiungunt. Salua temetipsum: si fili⁹ dei es: descēde de cruce. Chry. in ser. de pas. Sed ecōtrario q2 fili⁹ dei ē: ideo nō descēdit de cruce. nā ideo venit vt crucifigeretur p nobis. Sequitur. Similiter et principes sacerdotum illudentes cū scribis z senioribus dicebāt. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluū facere. Hiero. Etiam nolētes scribe z pharisei confitentur q̄ alios saluos fecerit. Itaq3 vestra vos cōdēnat sententia: qui enim alios saluos fecit: vtiq3 si vellet seipm saluare poterat.

Iudei ppriō ore cōdēnabiles.

Sequit̄. Si rex israel ē: descēdat nunc de cruce z credim⁹ ei. Chry. i ser. de passione dn̄i. Cōsidera aūt nunc vocē filiorū diaboli quomodo imitantur vocem paternam. Diabolus enim dicebat. Mitte te deorsum si filius dei es. et iudei dicūt. Si filius dei es: descēde de cruce. Leo papa. De quo erroris fonte iudei talium blasphemiarum venena potastis? Quis vobis magister tradidit? que doctrina persuasit: q̄ illū regem israel: illum dei filium credere deberetis q̄ se aut crucifigi nō sineret: aut a cōfixione clauorū liberum corpus excuteret? Non hoc vobis legis mysteria: aut pphetarū ora cecinerūt. Sed illud vere legistis. Faciē meā non auerti a confusione sputorum. Et iterum. Foderūt manus meas et pedes meos: dinumerauerūt oia ossa mea. Nūq̄d legistis dn̄s descendit de cruce? sed legistis dn̄s regnauit a ligno. Raba. Si autem fuis

de cruce surgeret insultantibus ce dens virtute nobis patiétie nõ de monstraret:sed expectaret paulu lum:irrisioné sustinuit:qui de cru ce surgere noluit:de sepulchro re surrexit. Hiero. Fraudulēta aūt est pmissio cū addit. Et credimus ei. Quid eñ pl⁹ de cruce adhuc viuē té descédere:an de sepulchro mor tuū resurgere? Resurrexit & nõ cre didistis.ergo etiā si de cruce descé deret nõ crederetis.Sed mihi vide tur hoc demones imittere.statim eñ vt crucifixus est dñs:senserunt virtuté crucis:& itellexerūt fractas vires suas esse:& hoc agūt vt de cru ce descēdat. Sed dñs sciēs aduersa riorū insidias permanet in patibu lo:vt diabolū destruat. Sequit. Cō fidit in deo:liberet nūc eum si vult. Chry.in ho. O inquinat valde. Nū qd pphete & iusti nõ erāt:qr eos nõ eripuit a piculis de⁹? Si aūt illorū glie nõ obfuitq eis picula induxi stis:multomagis in isto nõ oporte bat vos scādalizari p ea q̃ patit:qr semp ea q̃ dixit:hāc vrām remouit suspitioné. Sequitur. Dixit enim: quia filius dei sum. Per quod ostē dere volebant eū pati ob seducto ris & erronei causam:& sicut super buz & vane gloriātem in his que di cebat. Sic ergo non solū iudei & mi lites de subtus eū deridebant:sed et desuper latrones cum eo crucifi xi.vnde sequitur. Idipsum aūt & la trones qui crucifixi erāt cū eo ipro perabant ei. Aug.de con.euan. Pōt auté putari lucas repugnare ei qd hic dicit:qui dicit q vnus de latro nibus blasphemabat eum:quē al ter increpabat: nisi intelligamus mattheū breuiter restringenté hūc locum pluralé numeruz pro singu lari posuisse:sicut in epistola ad He breos legimus pluralr dictū clau serunt ora leonū:cuz solus Daniel significari intelligatur. Quid auté vsitatius q̃ vt aliquis dicat. En ru stici mihi insultant: etiam si vnus insultet. Esset aūt cōtrariū si mat theus dixisset ambos latrones con uitiatos domino. Cum vero dictuz est latrones:nec additum est ambo: potuit vsitato locutiōis modo per pluralé numerū significari. Hiero. Uel potest dici q primuz vterq scz blasphemauerit:deinde sole fugié te:terra cōmota:saxisq dirruptis:& ingruētib⁹ tenebris vnus credide rit in iesum:& priorē negationé se quēti cōfessione emēdauerit. Chry. in ho. Ut eñ non existimes ex qua dā cōniuētia id gestū fuisse neq la troné fuisse:qui latro videbatur a ɔtumelia:ostēdit tibi qm etiā i cru ce positus latro erat:& inimicus:& repente trāsmutatus est. Hila. Qd aūt latrones ambo ɔditioné ei pas sionis exprobrant:vniuersis etiam fidelibus scandalum crucis futurū esse significat. Hiero. Uel in duob⁹ latronibus vterq populus genti liū & iudeoꝝ primo dñz blasphema uit:postea signorū multitudine al ter exterritus egit penitētiā:& vsq hodie iudeos increpat blasphemā tes. Orig. Sed & latro qui saluatus est potest esse mysteriū eorū:q post multas iniqtates crediderūt i xp̄m.

¶ A sexta aūt hora tenebre facte sunt sup vniuersaz ter rā:vsqz ad horā nonā. Et cir ca horā nonā clamauit ies⁹ voce magna dicēs. Heli heli lamazabathani. Hoc est:de me⁹:deus meus:vt qd dere liquisti me? Quidā aūt illic stantes:& audiētes dicebāt. Heliam vocat iste. Et conti nuo currēs vn⁹ ex eis:acce ptaz spōgiam ipleuit aceto: & iposuit barūdini:& dabat ei bibere. Ceteri vo dicebāt. Sine:videam⁹ an veniat he lias liberans eū. Jesus autē iterum clamās voce magna emisit spiritum.

¶ Chry. in sermone de passiõe. Nõ poterat ferre creatura iniuriã creatoris. vñ sol retraxit radios suos: ne videret impiorum facinora. Et ideo dicitur. A sexta autẽ hora tenebre facte sunt super vniuersaz terrã vsq3 ad horã nonã. Orig. Ab hoc textu quidã calũniantur euãgelicã veritatẽ. Defectio enĩ solis a seculo semp fuit in suo tpe facta. Sz defectio solis q̃ ſm cõsuetudinẽ tẽporum ita currentiũ fieri solet: non in alio tẽpore fit nisi in cõuentu solis et lune quãdo luna subtus currẽs: solis impedit radios occurrentis ei. In tempore autem quo passus est christus manifestum est quoniã conuẽtus non erat lune ad solem: quoniam tempus erat paschale qđ consuetudinis est agere quãdo luna plena est. quidem autem credentium volentes defensionem aliquã inducere contra hoc dixerunt: quoniam illa defectio solis cõsequẽter ſm cetera prodigia noua: cõtra cõsuetudinem facta est. Dionysius in epistola ad policarpum. Inopinabiliter enim soli lunam incidentez videbamus. non enim erat conuentus temporis: et rursus ipsam a nona hora vsq3 ad vesperam ad dyametrũ solis supernaturaliter restitutã. Eclypsim etiam ipsam ex oriẽte vidimus inchoatam: ⁊ vsq3 ad solarem terminum venientem: postea regrediẽtẽ: et rursus nõ ex eodẽ et defectum et repugnationem: sed ecõtrario ſm dyamettrum factam. Chry. in home. Tribus etiã horis tenebre permanserũt: cum eclypsis in momento trãseat. non enĩ habet morã vt sciant illi qui considerauerũt. Orige. Sed aduersus hoc filii huius seculi dicũt. Quomodo hoc factum tã mirabile nemo grecorũ: aut barbarorũ scripsit eorũ qui notauerunt: si quid tale aliquid nouũ factũ est aliqñ? Et phlegon quidez in chronicis suis scripsit in principatu tyberii cesaris factũ: sed nõ significauit in luna plena. Arbitror ergo sicut cetera signa que facta sunt in passione ipsius: sez velũ scissum et terra tremuit: ⁊ cetera hierusalẽ tãtũmodo facta sunt. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram iudeam: sicut in. iii. lib. Regum dixit. Abdias ad Heliam. Viuit deus tuus: si est gens aut regnũ: vbi non misit dñs meus querere te: ostendens quoniam satis eum in gentibus quesierat circa iudeã. Est autẽ consequẽs intelligere quasdã tenebrosissimas nubes ⁊ multas ⁊ magnas cõcurrisse sup hierlm: ⁊ terrã iudee: ⁊ iõ facte sunt tenebre ꝓfunde a sexta hora vsq3 ad nonam. Due enĩ creature in sexta die facte fuisse intelliguntur: ante sextam quidẽ aĩalia: in sexta aũt homo: ⁊ ideo cõueniebat pro salute hoĩs morientẽ in hora sexta suspendi: et a sexta hora ꝓpter hoc tenebras fuisse factas super omnẽ terram vsq3 ad nonam. Et sicut moyse manus extendente in celum: facte sunt tenebre super egyptios: seruos dei tenẽtes in seruitute: similiter ⁊ xp̃o in sexta hora man⁹ extẽdẽte in cruce ad celũ sup pplm qui clamauerat. Crucifige eum: facte sunt tenebre: ⁊ ab oĩ lumie sunt priuati: in signũ futurorũ tenebrarũ: que cõprehẽsure erãt gentẽ iudeã. Item sub moyse facte sunt tenebre super oẽm terrã egypti tribus diebus: oĩbus autẽ filiis israel erat lumen. Sub christo autẽ facte sunt tenebre super omnem iudeam tribus horis: quoniã propter peccata sua priuati sunt a lumine dei patris: a splendore christi: et ab illuminatiõe spiritussancti. Lumen autem fuit super omnẽ reliquã terram: qđ vbiq3 illuminat omnem ecclesiam dei in christo. Et si vsq3 ad horã nonam tenebre facte fuerunt super iudeam: manifestum est quoniam iterũ eis lumen refulsit: quia cum plenitudo gentiũ intrauerit: tunc omnis israel salu⁹ fiet. Chry. in ho. Vel aliter. Hoc admirandum erat: q, in oẽm terram tenebre sunt facte: qđ nunq̃ prius cõtigerat. In egypto enĩ solũ tenebre facte sunt

quando pascha perficiendum erat.
que enim tunc agebantur: horum ty-
pus erant. Et intuere ꝙ fiunt tene-
bre in media die quando vbiqȝ ter-
rarum dies erat: vt omnes qui ha-
bitabāt terram: hoc miraculum co-
gnoscerent. Hoc aūt est signū quod
petentibꝰ promittebat dare dicens.
Generatio praua ⁊ adultera signum
querit: ⁊ signū non dabitur ei: nisi
signum Jone prophete. crucem si-
gnans et resurrectionem. Etenim
multo mirabilius eū in eo q̇ crucifi-
xus erat hoc fieri: ꝙ̄ ambulante eo
super terram. Hoc autem sufficiens
erat eos conuertere: non solum ma-
gnitudine miraculi: sed qꝛ hoc gestū
est postꝙ̄ omnia locuti fuerant: que
voluerant: ⁊ satietatē acceperant cō
tumeliarum. Qualiter autem non
admirati sunt vniuersi: neqȝ estima-
uerunt eū esse deū? qꝛ scilicet homi
num genus tūc multa malitia ⁊ de-
sid a detinebatur: ⁊ hoc miraculum
factum confestim transijt: et non no
uerant que esset causa eius quod ge
rebatur. Et propter hoc ipse postea
loquit̄: vt ostendat se viuere: et ꝙ ip
se hoc miraculum fecit. vnde sequi-
tur. Et circa horam nonam clama-
uit iesus voce magna dicens. Heli
heli lamazabathani. Hoc est. Deus
meus: deus meꝰ: vt quid dereliqui-
sti me? Hie. Principio vicesimipmi
psalmi vsus est. Jllud vero quod est
in medio versiculi. Respice in me: su
perfluum est. Legitur enim in he-
breo. Deus meus: deus meus: qua-
re me dereliquisti? Ergo impij sunt
qui psalmū ex persona Dauid siue
Hester ⁊ mardochei dictum putant:
cum etiam euangeliste testimonia
ex eo sumpta super saluatore intel-
ligantur: vt est illud diuiserunt sibi
vestimēta mea. ⁊ Foderunt manus
meas. Chry. in ho. Jdeo autem emi-
sit propheticam vocem: vt vsqȝ ad vl
timam horam testimonium perhi-
beat veteri testamento: ⁊ vt videant
qm̄ honorat patrē: ⁊ non est deo con
trarius: et ideo hebraicam vocem
emisit: vt eis fieret cognita et mani
festa. Orige. Requirendum est autē:
quid est ꝙ a deo derelictus est chri-
stus. Et quidam quia non possunt
exponere: dere: inqui christum a deo
dicunt ꝙ per humilitatē dictum est
Sed manifeste intelligere poteris
quid sit quod dicit: faciens compa-
rationem glorie illius quā habuit
apud patrem: ad confusionem quam
contemnēs sustinuit crucem. Hila.
Per hec autē verba ingenia conten Varie here-
dunt heretica: ꝙ aut defecisse. om- ses.
nino deum verbum in animā corpo
ris volunt: dum corpus officio ani-
me viuificat: aut omnino nec fuerit
christus homo natus: quia in eo dei
verbū mō spiritus habitauerit pro
phetalis: quasi iesus christus anime
solum ⁊ corporis homo communis
hoc habet sui exordium: quo esse ce
pit homo qui nunc a dei verbo con-
tracta rursum protectione desertus
clamet. Deus meus: quare me dere
liquisti? Uel certe in anima verbi na
tura mutata paterno christus in om
nibus vsus auxilio: nunc inops eiꝰ
mortiqȝ permissus solitudinem suā
conqueratur: relinquentemqȝ se ar-
guat. Sed inter has impias infirmas
qȝ sententias ecclesie fides imbuta
apostolicis doctrinis non patitur
iesum christum ne filius dei non ⁊ fi
lius hominis intelligatur. nam que
rela derelicti morientis infirmitas
est: promissio autē paradisi viuentis
dei regnū est. Habes in conquerētem
ad mortē relictū se esse: qꝛ hō es. Ha
bes cū q̇ morit̄ profitentem se in pa
radiso regnare: qꝛ deꝰ est. Non ergo
mireris v̄borum hūilitatē ⁊ q̄rimo
nias derelicti: cū formā serui sciens
scādalū crucis videas. Glo. Dr̄ autē
deꝰ eū deseruisse in morte: qꝛ potes
tati persequētiū eū exposuit. subtra
xit eñ ꝓtectionē: sed nō soluit vnio-
nem. Origeñ. Postꝙ̄ aūt vidit super
omnem terram iudeam tenebras.
hoc dicit ostendere volens. Dereli-
quisti me pater: id est talibus cri-
minibus calamitatibus tradidisti: vt
populus qui fuerat apud te hono-
ratus recipiat que i me ausus est vt

princek a lumine tue prospectionis: sed et pro salute gentium dereliquisti me. Quid autem tam bonum fecerunt: qui ex gentibus crediderūt: vt precioso sanguine super terram effuso pro eis emerez eos a maligno? Aut quid tale dignum facturi sunt homines: pro quibus patior ista? Forsitan autem et videns peccata hominum pro quibus patiebatur dixit. Quare me dereliquisti? vt fierem quasi qui colligit stipulam in messe et racemos in vindemia. Non autē estimes humano more saluatorem ista dixisse ppter calamitatez que comprehenderat eum in cruce. Si enim ita acceperis: non audies magnam vocem eius que ostendit aliquid esse magnum absconditum. Rab. Vel saluator hoc dixit: nostros circunferens motus: qui in periculis positi a deo deserti nos putam⁹. Humana em̄ natura propter peccatum a deo fuerat derelicta: sed quia filius dei factus est noster aduocatus: quorum suscepit culpam deplorat miseriam: in quo ostendit quantuz flere debeant qui peccant: quādo sic fleuit qui nunq̄ peccauit. Sequitur. Quidam autem illic stantes et audientes dicebant. Heliam vocat iste. Hiero. Non omnes: sed quidam quos arbitror milites fuisse romanos: non intelligentes hebraici sermonis proprietatē: sed ex eo q̄d dixit. Heli heli. putant Heliam ab eo inuocatū. Si autē iudeos q̄ hoc dixerint intelligere voluerim⁹: hoc more sibi solito fecisse: vt dn̄m imbecillitatis infament: qui helie auxilium deprecetur. Sequitur. Et cōtinuo currens vnus ex eis: acceptam spōgiam impleuit aceto et imposuit harundini: et dabat ei bibere. Aug. in ser. de pas. Sic ergo propinator fontiuz potatur aceto: mellis dator cibatur felle: flagellatur remissio: condemnatur venia: illuditur maiestas: ridetur virtus: profunditur largitor imbrīū sputis. Hila. Est autem acetum vinū quod per vitiuz aut incurie aut vasis acescit. vinum autem est honor immortalitatis aut virt⁹. Cum igitur in adam coacuisset: ipse accepit et potauit ex gentibus. In calamo enim et spongia vt potaret offertur. i. ex corporibus gentiuz in se ad cōionem immortalitatis ea q̄ in nobis erant vitiata transfudit. Remi. Vel aliter. Iudei acetū erant degenerantes a vino patriarcharuz et pphetarū: habebāt fraudulenta corda: quasi spongiā cauernosis atq̄ tortuosis latibulis. Per harundinē designatur sacra scriptura: q̄ in hoc facto implebatur. sicut em̄ lingua hebrea vel greca dicit loquela q̄ fit per linguā: sic et harundo dici posset litera vel scriptura que in hoc facto implebatur: que fit per harundinem. Orige. Et forsitan quicunq̄ fm doctrinā ecclesiasticam sapiūt: viuunt autē male: dant ei vinū bibere felle mixtū. Qui autem alienas a veritate sn̄ias applicant xp̄o: quasi eas dicenti: hi spongiā implētes aceto imponunt calamo scripture: et offerunt ori ei⁹. Sequitur. Ceteri vero dicebant Sine: videamus an veniat helias liberans eū. Rab. Qr enim milites prane sonū vocis dominice intelligebāt: ideo inaniter aduentum helie expectabant. Deum ergo quē saluator hebraico sermone inuocabat: inseparabiliter semper secum habebat. Augu. in ser. de pas. Cum ergo nil iam xp̄o restaret ex penis: mors moratur: q̄r sunt esse ibi nil sentit. Suspecta est vetustati nouitas. Hunc primum hunc solum vidit hominez peccati nescium: nora liberuz: iuris sui legibus nil debentē. Accedit tn̄ confederata iudaico more furori: et desperata vite inuadit autorem. vn̄ sequitur. Iesus autē iterum clamans voce magna emisit spiritum. Quare autem displicet si xp̄s de sinu patris ad nostram seruitutem venit: vt nos sue redderet libertati? nostram mortem suscepit: vt nos eius morte liberemur: quando nos despectu mortis mortales in deos retulit: terrenos celestibus estimauit. Quantum est diuina virtus operum contēpla

Quid allegorice designet acetū.

tione lucebat: tantum pati pro subiectis: p seruis mori insigne est charitatis imense. Ergo hec prima cā est dñice passiōis: qz sciri voluit q̄tum amaret hoiem deus: qui plus amari voluit q̄ timeri. Scđa causa est vt sententiam mortis quaz iuste dederat: iustius aboleret. Qz nanq3 primus hō adiudicāte deo: de reatu incurrerat mortem: z eam transmisit ad posteros: venit de celo secūdus homo pcti nescius: vt mors damnaret: que rapere iussa reos innocētie ipm inuadere p̄sumplit auctoré. Nec mirādū est si p nobis posuit qđ suscepit a nobis. s. aiam qui pter nos fecit tāta: z talia largit⁹ est nobis. Aug. cōtra Felicianum. Absit enim a fidelibus ista suspitio: vt sic xp̄s senserit mortem nostram: vt q̄tū in se est vita pderet vitā. Nā si hoc ita esset: quō illo triduo potuisse dicim⁹ aliqđ viuere: si vite fōs dicitur aruisse? Sensit igitur mortē deitas xp̄i participatiōe humana: si ne humani affect⁹: quē sponte susceperat: nō nature sue potētiam perdidit: p quā cūcta viuificat. In morte em̄ nostra sine dubio destitutū3 corpus vita animā nostrā non perimit dū discedēs anima nō vim suā perdit: sed qđ viuificauerat h̄ dimittit: z q̄tū in se est: alterius mortē facit: ipsa nō recipit. Quid nūc. De saluatoris nūc anima dicem⁹: que vt nō dicam propter inhabitantem diuinitatē z propter iustitiam singularem: certe pter comunē moriendi sortez corpus illo triduo sic potuit deserere: vt ipsa nō posset penitus interire. Credo enim dei filiū mortuum esse non fm penam iniustitie quā ex toto non habuit: sed fm legē nature: quam pro humani generis redemptione suscepit. Dama. Etsi tamen mortuus est vt homo: z sancta eius anima ab incontaminato diuisa est corpore: sed tamen deitus inseparabilis ab vtrisq3 permansit: ab anima dico et corpore. Et neq3 vna ita hypostasis i duas diuisa est. corpus enim et anima sicut a principio in verbi hypostasi habuerunt existentiā etiā in morte. Neq3 enim anima neq3 corpus propriā habuerunt hypostasim preter hypostasim verbi. Hiero. Diuine aūt ptātis indicium est emittere spm̄: et vt ipse quoq3 dixerat. Nemo potest tollere aiam meā a me: s3 ego pono eam: z iterū sumo eam. Spiritū em̄ in hoc loco p anima intelligam⁹. Sed qđ vitale aut spūale corpus faciat: seu q ipsi⁹ aie substantia ipūs sit: iuxta id quod scriptū est. Auferes spiritū eorum z deficiēt. Chry. in ho. propter hoc aūt z voce magna clamauit: vt ostendat q̄m fm ei⁹ ptātē id gerit. Per hoc em̄ q moriēs vocem emisit magnā: apertissime se verum deū esse ostēdit: q̄m hoies cum moriuntur: vix tenuem vocem emittere possunt. Augu. de con. euā. Quid autē voce magna dixit: lucas declarauit. dixit enim. Et clamans iesus voce magna ait. Pater in manus tuas cōmendo spiritum meum. Hila. Uel spiritum cum clamore magne vocis emisit: dolens nō se oia peccata portare.

Intelligē qđ efficiētiam.

Nota situ dignissimum.

¶ Et ecce velū tēpli scissum cū in duas ptes: a summo vsq3 deorsu3. Et terra mota est: z petre scisse sunt: et monumēta apta sunt: z multa corpa sanctorū q̄ dormierāt surrexerunt. Et exeuntes de monumentis: post resurrectionē ei⁹ venerūt i sctām ciuitatē: z appuerūt multis. Cēturio aūt z q̄ cū eo erant custodiētes iesum: viso terremotu z his q̄ fiebāt timuerūt valde dicētes. Uere fili⁹ dei erat iste. Erāt autem ibi mulieres multe a lōge: q̄ secute erāt iesū a galilea ministrātes. Inter q̄s erat maria

magdalene: et maria iacobi: et ioseph mater: et mater filiorum zebedei.

Origen. Magna facta sunt ex eo qd magna voce clamauit iesus. vñ sequitur. Et ecce velū tēpli scissuz est in duas partes a summo vsq deorsum. Augu. de con. euan. In quo satis ostendit tūc esse scissum cū emisit spūm. Si aūt non addidisset. Et ecce. et simpliciter dixisset. Et velū tēpli scissum est. incertū esset vtrū ipse et marcus hoc recapitulādo cōmemorassent. lucas autē ordinē tenuisset: qui cū dixisset. Sol obscuratus est. ɔtinuo subiungēdum estimauit. Et velum tēpli scissuz est. An lucas recapitulasset: qd illi ordine posuissent. Orige. Duo aūt fuisse vela intelliguntur: vnū qd velat sancta sanctorum: aliud exterius siue tabernaculi siue templi. In passione ergo domini saluatoris: velū qd erat a foris cōscissum est a sursum vsq deorsuz: vt ab initio mūdi vsq ad finē cōscisso velamine: mysteria publicentur: que vsq ad aduentū dñi rationabiliter fuerant occultata. Cū aūt venerit qd perfectū est: tunc auferet etiā scđm velū: vt videamus etiā q interius sunt occultata: scz verā archā testamēti: et sicut ipsa se hz natura videamus cherubin et alia. Hila. Uel ideo velū templi scinditur: qz exinde populus est diuisus in partes: et veli honor cū custodia angeli protegētis auferẽ. Leo papa in sermone de passione. Est autē ad testimoniū venerande passionis sufficiēs signū elementorum inordinata turbatio. vnde sequitur. Et terra mota est: et petre scisse sunt: et monumēta aperta sunt. Hiero. Nulli enim dubium est quid significet iuxta literam magnitudo signorum: vt crucifixū dñz suū et celum et terra et omnia demonstrarēt. Hila. Mouet terra: qz capax huius mortui esse nō poterat: petre scisse sunt: oia enim valida et fortia penetrās dei verbū et potestas eterne virtutis irruperat. Et monumēta aperta sunt. erāt enī mortis claustra reserata. Sequitur. Et multa cor. sanc. qui dormi. sur. Illuminans enim mortis tenebras: et infernoruz obscura collustrans: mortis spolia detrahebat. Chry. in ho. Ipso quidē in cruce manēte eū irridētes dicebant. Alios saluos fecit: se ipsuz nō potest saluū facere: et qd in se facere noluit: in seruorum corporibus cuz multa superabūdatia demōstrauit. Si enī quatriduanū lazarum exurgere magnuz fuit: multomagis eos repente: qui olim dormierant apparere viuentes: quod futuro resurrectionis erat indiciū: vt autem non putaret esse phātasma quod factuz est: euangelista subiūgit. Et exeun. de monu. post resurre. ei' ve. in san. ciui. et appa. mul. Hier. Quomodo autē lazarus mortu' resurrexit: sic et multa corpa sctōrū resurrexerūt: vt dñm ostenderent resurgentem: et tamen cuz monumēta aperta sunt: nō ante resurrexerūt: qz resurgeret dñs: vt eēt primogenit' resurrectionis ex mortuis. sanctā autē ciuitatē in qua visi sunt resurgētes: aut hierusalem celestem intelligamus: aut hāc terrenā q aū sctā fuerat. sctā et appellabat ciuitas hierusalem: propter tēplū et sctā sctōz: et ob distinctionē aliaz vrbiū: in qb' idola colebant. Or. Cū dr. Appar. multis. ostēdit nō generalis fuisse resurrectio q oib' appareret: sed specialis ad plurimos: vt hi viderēt: q cernere merebant. Remi. Queret autem aliqs qd de illis factū sit qui resurgente dño surrexerūt? Credendum qppe est qm iā surrexerūt: vt testes essent dñice resurrectionis. Quidā aūt dixerūt q iterum mortui sunt: et in cinerē ɔuersi: sicut et lazarus et ceteri quos dñs resuscitauit. Sed istorū dictis nullo modo est fides accōmodanda: qm maius illis esset tormentum qui surrexerunt si iterum mortui essent: qz si nō resurgerent. Incūctāter ergo credere debem': qz qui resurgēte dño a mortuis resurrexerunt: ascendēte eo ad celos

Uis de iunctione apertionis monumētorū et resurrectionis.

ctipsi pariter ascéderūt. Orig. Semp aūt hec eadē magna quotidie fiūt. velū em̄ tépli ad reuelādū q̄ int' ha bent̄ scindit̄ f'tis. Terra etiā mo uet̄.i.oīs caro nouo verbo ⁊ nouis rebus s̄m nouū testm̄. petre ēt scin dunt:q̄ mysteriū fuerūt pphetarū: vt in profundis eoꝝ posita spūalia mysteria videam'. Monuméta aūt dicunt̄ corpora peccatricū aiarū.i. mortuaꝝ deo:cū aūt per gratiā dei aie hmōi fuerint suscitate:corpora eorū que prius fuerūt monuméta: fiūt corpa scōꝝ:⁊ vident̄ a seipsis exire:⁊ sequūtur eū qui resurrexit: et in nouitate vite ambulāt cū eo. Et q̄ digni sunt habere cōuersatio né in celis ingrediunt̄ in sctā ciui taté p singula tpa:⁊ apparét multis vidētib' opa bona ipsoꝝ. Sequit̄. Céturio aūt ⁊ q̄ cū eo er.cus.ie.viso terremotu et his q̄ fie.ti.val.di.ve. fi.dei er.iste. Aug. de cō.euāge. Nō est ɔtrariū ꝙ matthe⁹ viso terre motu dicit admiratū centurioné et eos q̄ cū eo erāt:cū lucas dicat hoc admiratū:ꝙ emissa magna voce ex pirasset. In eo em̄ ꝙ matthe⁹ nō so lum dixit. Viso terremotu:sed etiā addidit. His q̄ fiebant integrū locū fuisse demonstrauit luce:vt diceret centurione ipsā dn̄i mortem fuisse miratū:q2 ⁊ hoc inter illa est q̄ tunc mirabiliter facta erāt. Hier. Ex hoc cōsiderādū ꝙ cēturio in ipso scāda lo passiōis vere dei filiū confiteat̄:⁊ arrius in ecclīa predicet creaturā. Raba. Uñ merito per cēturioné fi des ecclesie designat̄:q̄ vero myste rioꝝ celestiū per morté dn̄i reserā to:cōtinuo iesum ⁊ ꝟe iustū hoīe⁊ ⁊ vere dei filiū synagoga tacéte cōfir mat. Leo papa in ser. de paf. Exéplo igitur céturionis cōtremiscat in re déptoris sui supplicio terrena sub stātia:rūpantur infideliū mētiū pe trecet q̄ mortalitatis grauabant̄ se pulchris.discussa obstaculoꝝ mo ra prosiliant:apparcāt nūc quoq; in ciuitate sctā.i.ecclesia dei future re surrectiōis indicia:⁊ q̄d credendū est in corporib':fiat in cordib'. Se quit. Erāt autē ibi muli.mul.a lon. q̄ secute erant ie.a gali.mi.ei. Hier. Cōsuetudinis enim iudaice fuit:nec ducebat̄ in culpā more gétis antiq̄ vt mulieres de substātia sua victum atq; vestitum preceptoribus mini strarent. hoc:quia scandalum facere poterat in gentibus:paulus abie cisse se memorat. Ministrabāt autē dn̄o de substantia sua:vt meteret il larū carnalia cui' ille metebant spi ritualia: non quia indigebat cibis dn̄s creaturarū:sꝫ vt typū oñderet magistroꝝ:q2 victu atq; vestitu ex discipulis deberēt esse cōtenti. Sed videam' q̄les comites habuerint. Sequit̄ em̄ Inter quas erat maria mag. ⁊ ma.iac. ⁊ ioseph mater:⁊ ma ter filioꝝ zebedei. Orig. Apd̄ mar cū autē tertia illa salome appellat̄. Chry. in ho. He aūt mulieres cōsi derabāt q̄ gerebantur:que maxime erāt cōpassibiles:⁊ q̄ sequebant̄ mi nistrātes vsq; ad pericula affuerāt: maximā fortitudinē ostendentes:q2 cū discipuli fugerūt:ipse affuerunt. Hie. ɔtra heluidiū. Ecce inqt helui dius. Iacob' ⁊ ioseph sunt filij ma rie matris dn̄i:quos iudei appella uerunt fratres xp̄i. Dicit aūt iacobi minoris ad distinctioné iacobi ma ioris:q2 erat fili' zebedei. Impium em̄ dicit esse heluidius hoc sentire de maria:vt cū alie femine ibi fue rint:matré ei' abesse dicam':aut al terā esse mariam nescio quā confin gamus:p̄sertim cū euangeliū ioan nis testet̄ eā illic fuisse p̄senté. O fu ror cecus ⁊ in propriū exitiū mens vesana:audi quid ioannes euang. di cat. Stabāt iuxta crucé iesu mater eius ⁊ soror matris ei':maria cleo phe ⁊ maria magdalene. Nulli du bium est duos fuisse apostolos iaco bi nūcupatos vocabulo:iacobū ze bedei:⁊ iacobum alphei. Iste autē nescio quis minor iacobus qué ma rie filium scriptura commemorat. Si apostolus ést alphei filius erit: si nō est ap̄ls:sed tertius nescio q̄s iacobus quomō putandus est fra ter dn̄i:et quō tertius ad distinctio

Prima ad co rinth. 15.

ne maioris minor appellabit̃: cũ maior ꝛ minor nõ inter tres: sed inter duos soleãt prebere distantiã ꝛ frater dñi aplˀs sit: paulo dicẽte. Alium aplˀorũ vidi neminẽ: nisi iacobũ fratrẽ dñi. Ne aũt hũc iacobum putes filiũ zebedei: lege actus aplˀorũ: iaz ab herode fuerat interẽpt⁹. Restat ↄclusio vt maria ista q̃ iacobi minoris scribit̃ mr̃: fuerit vxor alphei: et soror marie matris dñi: quaz mariã cleophe ioãnes euã. ↄmemorat. Si autẽ inde tibi alia atq3 alia videt̃: ꝙ alibi dicat̃ maria iacobi minoris mr̃ ꝛ alibi maria cleophe: discens scripture ↄsuetudinẽ eũdẽ hoiez diuersis noib⁹ appellari: sicut raguel socer moysi ietro dr̃. Et filr̃ dr̃ maria cleophe vxor alphei: hec eadẽ dicta est maria mr̃ iacobi minoris: q̃ si mr̃ eẽt dñi: magis eã vt i oib⁹ locis matrẽ alteri⁹ voluisset intelligi. verũ ꝛ si alia fuerit maria cleophe et alia maria iaco. ꝛ ioseph mr̃. hoc tñ constat nõ eãdẽ mariã iacobi et ioseph eẽ ꝙ mrẽz dñi. Aug. de cõ. euã. Possem⁹ aũt dicere alias mulieres a lõge: vt tres euãgeliste dicũt: et alias iuxta crucẽ fuisse: vt ioannes dicit: vbi matthe⁹ ꝛ lucas mariã magdalenẽ noiassent inter stãtes lõge: quã scz ioãnes noiauit inter stãtes iuxta crucẽ. Quõ ãt hoc intelligit̃: nisi q2 eo interuallo erãt: vt ꝛ iuxta dici possent: q2 in ↄspectu ei⁹ p̃sto aderãt: et a lõge in ↄparatiõe turbe ꝓpinqui⁹ circũstãtis cũ cẽturione ꝛ milit:b⁹. Possum⁹ etiã intelligere: ꝙ ille q̃ simˀ aderãt cũ mr̃e dñi: postꝙ eã discipulo cõmẽdauit: abire iam ceperãt: vt a dẽsitate turbe se exuerẽt: ꝛ cetera q̃ facta sunt lõgi⁹ intuerent̃: vt euãgeliste q̃ post mortẽ dñi eas ↄmemorauerũt: ꝛ lõge stãtes cõmemorẽt.

¶ Cũ ãt sero fctm̃ eẽt venit q̃dã hõ diues ab arimathia noie iesoph: q̃ ꝛ ipe discipul⁹ erat iesu. Hic accessit ad pilatũ ꝛ petijt corp⁹ iesu. Tũc pilat⁹ iussit reddi corp⁹. Et accepto corpe ioseph iuoluit illud in syndone mũda: ꝛ posuit illd̃ i monumẽto suo nouo qd̃ exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnuz ad ostium monumenti: ꝛ abijt. Erãt autẽ ibi maria magdalene ꝛ altera maria sedentes contra sepulchrum.

¶ Glos. postꝙ euãgelista retulerat ordinẽ dñice passiõis et mortẽ: nũc agit de eius sepultura dicẽs. Cũ sero aũt factũ eẽt venit q̃dã hõ diues ab arimathia noie ioseph: qui ꝛ ipse discipulus erat iesu. Remi. Arimathia autem ipsa est ramatha ciuitas helcane et samuelis: q̃ sita est in regione chananitica iuxta diospolim. Iste aũt ioseph fm̃ sclˀi statũ magne fuit dignitatis: sed multo maioris meriti apud deũ fuisse laudat̃: siq̃dẽ iustus fuisse describit̃. Dicebat qppe eũ talẽ existere qui corp⁹ dñi sepelliret: quaten⁹ per iustitiã meritorꝫ dignus esset tali officio. Hiero. Diues ãt refert̃: nõ ob iactãtia scriptoris: quo virũ nobilẽ atq3 ditissimũ referat iesu fuisse discipulũ. Sz vt ostẽdat cãm quare a pilato corp⁹ xp̃i potuerit ipetrare. Sequit̃. Hic accessit ad pilatũ ꝛ petijt corpus iesu. Pauperes em̃ ꝛ ignoti nõ essent ausi ad pilatũ presidẽ romane ptãtis accedere: ꝛ crucifixi corp⁹ impetrare. In alio aũt euãgelio ioseph iste bulites appellat̃. i. cõsiliarius. ꝛ de ipso quidã putãt p̃mũ psalmũ fuisse cõpositũ. Beat⁹ vir q̃ nõ abijt in cõsilio ipiorꝫ ꝛc. Chry. in ho. Inspice aũt huius viri fortitudinẽ: in mortis em̃ piculũ se tradit inimicitias ad oẽs assumẽs ꝓpter beniuolẽtiã xp̃i: ꝛ nõ solũ audet corpus xp̃i petere: sed ꝛ sepelire. vñ sequit̃. Et accepit corp⁹ Iesu ꝛ iuoluit illd̃ in syndone mũda. Hier. Ex simplici sepultura dñi ambitio diuitũ cõdẽnat̃: q̃ nec in tumulis q̃dẽ possunt carere diuitijs. Possum⁹ aũt iuxta

intelligētiā spiritualē ⁊ hoc sentiret ꝙ corpus dñi nō auro:nō gemmis: nō serico:sꝫ lintheamine puro obuoluendum sit:quāꝗ̄ et hoc significet ꝙ ille in syndone mūda inuoluit Iesum:qui pura mente euꝫ susceperit. Remi. Uel aliter. Quia syndon lineus pān⁹ est:linū aūt ex terra procreat̄:et cū magno labore ad candorem perducit̄:designatur:q꞉ corpus illius qđ ex terra.i.ex virgine sumptū est:ꝑ laborē passiōis ꝑuenit ad candorē immortalitatis. Rab. Hinc etiā ecclesie mos obtinuit vt sacrificiū altaris nō serico:neqꝫ in panno tincto:sed in lino terreno celebretur. Ut a beato silvestro legim⁹ esse statutuꝫ. Sequitur. Et po. illud in mo. suo no. qđ exciderat in petra. Aug. in sermone de sabbato sancto. Ideo aūt saluator in aliena sepultura ponitur:quia pro aliorum moriebatur salute:vt quid ergo in propria sepultura:q̄ in se mortē ꝓpriaꝫ non habebat?vt qđ illi tumulus in terris:cuius sedes manebat in celis?vt quid illi sepultura ꝓpria:qui tridui tm̄ temporis spatio in sepulchro nō tā mortuus iacuit:ꝗ̄ velut in lectulo cōquieuit? Sepulchrum aūt mortis est habitaculū. Necessariū ergo nō erat mortis habitaculū xp̄o:quia vita est:nec opus habebat semꝑ viuēs habitaculo defunctoꝝ. Hier. In nouo aūt ponit̄ monumento:ne post resurrectionem ceteris corpibus remanentibus surrexisse alius fingeretur. Pōt aūt ⁊ nouū sepulchrū:marie virginalē vterū demonstrare. In monumēto aūt exciso i petra cōdit⁹ ē:ne si ex multis lapidib⁹ edificatū fuisset suffossis tumuli fundamētis ablat⁹ furto diceretur. Augu. in ser. de sabbato scō. Si etiā sepulchrum fuisset in terra: dicere poterāt:suffoderūt terram ⁊ furati sunt eū. Si fuisset lapis paruulus superpositus: dicere poterāt:dormiētibus nobis tulerūt eū. vnde sequitur. Et aduol. sax. ma. ad ost. monu. ⁊ abūt. Hiero. Saxū enim magnum appositum ostendit: non absqꝫ auxilio plurimorū sepulchruꝫ potuisse reserari. Hila. Mystice autem ioseph apostolorum habet speciem:hic in mūda syndone corpus inuoluit:et quidem in hoc eodem lintheo reperimus de celo ad petrū vniuersorū animantium genera submissa. ex quo intelligit̄ sub linthei illi⁹ noīe cōsepelliri xp̄o ecclesiā. Dñi ergo corp⁹ infert̄ in vacuā et nouā requiē lapidis excisi:q꞉ per apostolorū doctrinā impet⁹ duritie gentilis quodā doctrine opere excisum xp̄s infertur:rude.s.ac nouum: et nullo antea ingressu timore dei ꝑuiū:et q꞉ nil preter eū oporteat in pectora nr̄a penetrare: lapis ostio aduoluit̄:vt q꞉ nullus antea in nos diuine cognitiōis autor fuerat illatus:nullus absqꝫ eo postea inferatur. Orige. Non autē fortuitu scriptum est:quoniam inuoluit corpus in syndone munda:et posuit in monumento nouo:et ꝙ aduoluit lapidem magnū:quoniam oīa que sunt circa corpus iesu munda sunt ⁊ noua et oīa magna valde. Remi. Post ꝗ̄ aūt corpus dñi sepultū est:ceteris ad propria remeantib⁹:sole mulieres q̄ eū artius amauerūt ꝑseuerauerūt:et diligēti cura notauerūt locum in quo corpus dñi poneret̄: quatenus congruo tp̄e munus sue deuotionis ei offerrent. ⁊ ideo seq̄tur. Erant autē ibi ma. mag. ⁊ altera ma. se. ꝯtra sepulchrū. Orige. Mater autē filiorū zebedei nō scribit̄ sedere cōtra sepulchrū:forsitan eñ vsqꝫ ad crucē ꝑuenire potuit̄. Iste auteꝫ quasi maiores i charitate:neqꝫ his que postea gesta sunt defuerunt. Hiero. Uel ceteris relinquentibus dominū mulieres in officio perseuerant:expectantes quod promiserat iesus. Et ideo meruerunt prime videre resurrectionē:quia qui perseuerauerit vsqꝫ in finem: hic saluus erit. Remi. Quod vsqꝫ hodie sancte mulieres:id est humiles anime sanctoruꝫ:in hoc seculo faciunt: et pia curiositate attendunt quemadmodum passio christi cōpleta sit.

¶ Altera aūt die q̄ ē post pa/rasceuē: cōuenerūt p̄ncipes sacerdotū ꝛ pharisei ad pilatū dicētes. Dn̄e recordati sumus: q꞉ seductor ille dixit adhuc viuēs: post tres dies resurgā. Iube ergo custodiri sepulchrū vsq꞉ i diē tertiū: ne forte veniāt discipli ei⁹: ꝛ furēt eum: ꝛ dicāt plebi: surrexit a mortuis: ꝛ erit nouissim⁹ error peior p̄ore. Ait illꝰ pilat⁹. Habetis custodiā. Ite custodite sicut scitis. Illi āt abeūtes munierūt sepulchꝛu꞉: signātes lapidē cū custodib⁹.

¶ Hier. in hom. Nō suffecerat p̄ncipib⁹ sacerdotū crucifixisse dn̄m saluatorē: nisi sepulchrum custodirēt: ꝛ quātū i illis ē man⁹ iponerēt resurgēti. Vn̄ d꞉. Altera aūt die q̄ est post pasceuen ꝛc. Raba. Parasceue d꞉ p̄paratio. hoc noīe vocat̄ sexta sabbati: in q̄ p̄parabāt necessaria sabbato vt de māna dictū est. Sexta die colligetis duplū. q꞉ eñ sexta die fact⁹ ē hō: ꝛ septia die requieuit de⁹: ideo sexto die iesus p̄ hoīe morit̄: et in sabbato quieuit i sepulchro. Hier. Principes aūt sacerdotū lꝫ immēsum facinus in nece dn̄i p̄petrauerint: tn̄ nō sufficit eis: nisi ēt post mortē ei⁹ cōceptę neq̄tie vir⁹ exerceāt: famā ei⁹ lacerātes: et quē innocētē sciebant: seductorē vocāt. vn̄ dicunt. Dn̄e recor. sumus q꞉ seductor ille dixit ꝛc. Sicut aūt caypas ignorans aū p̄phetauerat dicēs. Expedit vnū hominē mori p̄ populo: ꝛ nō tota gēs pereat. sic ꝛ mō. seductor enim erat xp̄s: nō a veritate in errorē mittēs: sed a falsitate in veritatē: a vitiis ad virtutes: a morte ad vitā ducēs. Remi. Ex hoc aūt dicūt eum dixisse ꝙ post tres dies resurgam: q꞉ dixerat. Sicut fuit ionas trib⁹ diebus: ꝛ tribus noctib⁹ i vētre ceti ꝛc. Sꝫ videndū quō post tres dies resurrexerit. Nōnulli voluerūt tres horas tenebrarū vnā vestigi noctē: ꝛ lucē q̄ secuta est tenebras diē: sꝫ hi vim figurate locutiōis ignorauerunt. Figurate eñ sexta feria q̄ passus est cōprehēdit noctē p̄cedētē. Sequit̄ aūt nox sabbati cū suo die. Nox vero dñici diei cōp̄hēdit suū diē: ac p̄ hꝫ verū est ꝙ post triduū resurrexit. Aug. in ser. de pas. Ideo aūt post tres dies resurrexit: vt in passiōe filii toti⁹ trinitatis monstraret̄ assensus. triduum eñ legit̄ in figura: q꞉ trinitas que in principio fecerat hoiem: ipsa in fine hoiem p̄ xp̄i reparat passionē. Sequitur. Iube ergo custodiri sepulchru꞉ vsq꞉ in tertium diē. Raba. Discipuli eñ xp̄i fures spūaliter erant: q꞉ ab ingratis iudeis scripta noui ꝛ veteris testamēti ablata in vsum eccl̄ie cōferebāt: et saluatorē q̄ eis p̄missus fuerat: illis nocte dormiētibus: hoc est infidelitate torpētib⁹ abstulerūt gentib⁹ credēdū tradētes. Hila. Metus furādi corporis ꝛ sepulchri custodia atq꞉ obsignatio: stultitie atq꞉ infidelitas testimonium est. ꝙ signare sepulchꝛū ei⁹ voluerunt cui⁹ precepto cōsperissent de sepulchro mortuū suscitatū. Raba. In hoc aūt ꝙ dicūt. Et erit nouissim⁹ error peior p̄ore. ignorāter verū dicūt. Peior eñ fuit cōtēpt⁹ penitētie in iudeis: q̄ error ignorantie. Chryso. in hom. Uide etiā qualr̄ nolētes cōcertāt ad demōstrādam veritatē. irrefragabilis eñ demōstratio resurrectiōis facta est p̄ ea q̄ pretenderūt: q꞉ eñ custoditū est sepulchꝛum: nulla fraus facta est. Si autē fraus facta nō est: manifeste ꝛ irrefragabiliter dn̄s resurrexit. Quid aūt pilat⁹ r̄ndeat subiūgit̄. Ait illis pilat⁹. Habetis custodiam. Ite custodite sicut scitis. Raba. q. d. Sufficiat vobis ꝙ cōsensi in necē innocētis: decetero vester error vobiscū p̄maneat. Sequitur. Illi autem abeūtes muniērunt sepulchꝛū signantes lapidē cū custodibus. Chrys. in hom. Nō autē

Nota significatum.

Quō post triduū iacuerit i sepulchro vide.

Sacerdotes et milites sepulchrum sigillauerunt.

permitti et pilatus solos milites sigillare. si enim soli milites sigillassent possent dicere: quoniam milites permiserant quod discipuli corpus domini furarentur: et ita resurrectionis infringere fidem nunc autem dicere non poterant cum ipsimet sepulchrum sigillassent. ¶ Cap. xxviii.

Vespe autem sabbati que lucescit in prima sabbati: venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de celo: et accedens reuoluit lapidem: et sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: vestimenta autem eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes: et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio enim quod iesum qui crucifixus est queritis. Non est hic: surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum: vbi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius: quia surrexit: et ecce precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: ecce predixit vobis.

¶ Aug. in ser. de resur. Post illusiones et verbera: post aceti et fellis pocula mixta: post supplicia crucis et vulnera: et postremo post ipsam mortem et inferos: surrexit de suo funere caro noua: redit ab occiduo latens vita: et in morte salus reseruata resurgit pulchrior reditura post funus. Aug. de con. euan. De hora vero qua mulieres venerunt ad monumentum non contendenda creditur quo. Cum enim mattheus sic dicat. Vespe autem sab. que lu. in prima sab. quod est quod dicit marcus. Et valde mane vna sab. venit maria mag. et altera maria videre sepulchrum. A parte quippe prima noctis quod est vespe: ipsam noctem voluit significare mattheus: cuius noctis fine venerunt monumentum. Sed quoniam sab. impediebantur: vt non ante facerent: ab eo tempore nominauit noctem ex quo eis licere cepit: vt facerent quecunque vellent tempore eiusdem noctis. Sic itaque dictum est. Vespe autem sab. ac si diceret: nocte sab. id est nocte que sequitur diem sab. quod ipsa verba eius satis indicant. Sic enim ait. Que lucescit in prima sabbati: quod fieri non potest nisi tantummodo primam noctis particulam id est solum initium noctis intellexerimus dicto vespe significatum. Neque enim ipsum initium noctis lucescit in prima sabbati: sed ipsa nox que in luce incipit terminari. et vsitatus modus loquendi est diuine scripture: a parte totum significare. Vespe ergo noctem significauit: cuius extremum est diluculum. diluculo enim venerunt ad monumentum. Rab. Vel aliter. Quod dictum est: quare sancte mulieres vespe sabbati que lucescit in prima sab. venerunt videre sepulchrum: ita intelligendum: quia vespe quidem venire ceperunt: sed lucescente mane in prima sab. ad sepulchrum peruenerunt. id est vespe aromata parauerunt: quibus corpus domini vngere desiderabant: sed aromata vespere preparata: mane ad sepulchrum detulerunt. Quod mattheus quidem breuitatis causa obscurius posuit: sed euangeliste alii quo ordine factum sit euidentius ostendunt. Sepulto namque sexta feria domino reuerse a monumento mulieres preparauerunt aromata et vnguenta quamdiu operari licebat: et sabbato quidem siluerunt secundum legis mandatum: sicut lucas aperte designat. Cum autem transisset sabbatum: vespera que adueniente tempus operandi rediisset: prompte ad deuotionem emerunt: que minus preparauerant aromata: sic marcus commemorat. Ut venientes vngerent iesum. et valde mane veniunt ad monumentum. Hie. Vel aliter quod diuersa tempora istarum mulierum in euangeliis describuntur: non mendacium signum est: vt impii obiiciunt: sed sedule visitationis officium dum crebro abeunt et redeunt: et non patiuntur a sepulchro domini diu abesse vel longius. Remi. Sciendum autem quia

matthens mystice loquens studuit nob insinuare illa sacratissima nox quātā dignitatē ex honore deuicte mortis r dñice resurrectionis accepit.iō dixit. Vespe autē sab.q̄ lu.in prima sab. Cū ɔsuetus ordo tēpoꝝ habeat vt vespe nō lucescāt in diē: sed poti⁹ obtenebrescāt in noctem: ōndit̃ his v̄bis q̄ dñs totā hanc noctē luce sue resurrectiōis festiuā r choruscā reddidit. Beda in ho. Ab exordio ēt mūdane creationis vsq̃ huc:ita tēpoꝝ cursus distinguebatur vt dies noctē p̄cederet:q: hō a luce padisi peccādo lapsus in hui⁹ seculi tenebras erumnasq̃ decidit. Aptissime aūt nūc dies sequit̃ noctē: q̄ñ p fidē resurrectionis a pctī tenebris r vmbra mortꝫ ad lucē vite xp̄o largiente reducimur. Seue.in ser. pas. Est āt vespa sabbati q̄ lucescit: q: illuminat̃ p xp̄m sabbm nō deletur. Non inq̄t veni soluere legē:sꝫ adiplere. Illuminat̃ vt in o iē dñicā luceat:clarescat in eccl̄ia qd i synogoga iudeis obscurantib⁹ fuscabatur Sequit̃. Venit ma.mag.r al. ma.vi.sep. Sero q̄dē mulier currit ad veniā q̄ mature cucurrit ad culpā:q̄ de padiso pfidiā sumpserat:festinat fidē sumere de sepulchro.cōtēdit rape de morte vitā:q̄ de vita rapuerat mortē.nō aūt dixit. Venerūt:sed venit sub vno nomine:veniunt due mysterio non casu. Venit ipsa:sed altera vt mutaretur mulier virtute nō sexu. Precedūt aūt apostolos femine:que eccl̄iaꝝ typū ad dn̄i [illegible]serūt sepulchrū:maria scꝫ r maria:maternū xp̄i vnū nomē in duas geminat̃ feminas:q: hic ecclesia ex duob⁹ ppl'is veniens.i.ex gētibus r iudeis:vna esse figurat̃. venit aūt maria ad sepulchrū:sicut ad resurrectionis vterū:vt iterum xp̄s ex sepulchro nasceret̃ fidei qui carni fuerat gn̄atus ex ventre:r eū quē clausa v̄ginitas ad p̄ntē tulerat vitā clausum sepulchrū ad vitā redderet sempiternā. Diuinitatis insigne est clausam virginē reliquisse post partū:r de sepulchro clauso

Vide magis histo- riaꝫ d histo- ria euā gelica. cclxxx- iiij. et hūc pas sus ītel liges: alr nō.

exisse cuꝫ corpe. Sequit̃. Et ec.ter. fa.est ma. Hiero. Dñs nr̄ vnus atq̃ idē fili⁹ dei r hoīs iuxta vtrāq̃ naturam diuinitatis et carnis:nunc magnitudinis sue:nūc humilitatis signū demonstrat.vn̄ r in p̄nti loco quāq̄ hō sit q̄ crucifixus est. qui sepult⁹:tn̄ q̄ foris agunt̃:ondūt filiū dei. Hila. Mot⁹ em̄ terre resurrectionis est virtus cū ɔcusso mortis aculeo:r illuminatis illi⁹ tenebris resurgēte v̄tut ū celestiū dñoꝝ inferorum trepidatio ɔmouet̃. Chr.y.in hom. Vel iō terremot⁹ fact⁹ ē:vt exurgāt r euigilēt mulieres.etem̄ accesserāt vt vnguētū mitterent:r q: in nocte hec gerebant̃ pbabile est quasdā obdormisse. Beda in hom̄. q̄ etiā terremot⁹ resurgēte dño de sepulchro sicut etiā moriēte i cruce factus est magn⁹ significat terrena q̄dē corda p fidē passionis prius ac resurrectiōis eius ad penitētiā cōcutienda salubri pauore pmota. Seue.in ser.pasche. Si aūt sic terrū tremuit:cū dñs ad veniā suoꝝ resurgeret:quō ɔtremiscet cum noxioꝝ oīm surget ad penā:dicēte ppheta. Terra tremuit cū resurgeret i iudiciū de⁹. Et quō dñi p̄ntiā sustinebit:q̄ angeli p̄ntiā sustinere nō valuit:nā sequit̃. Angelus enim dñi descēdit de celo. Surgēte q̄dē xp̄o: morte pereunte terrenis redditur celeste cōmerciū:r mulieri cui fuerat cū diabolo letale cōsiliū:cū angelo colloquium fit vitale. Hila. Misericordie em̄ dei pr̄is insigne est resurgēte filio ab inferis virtutū celestium mysteria mittere:atq̃ iō prior resurrectionis ip̄e est index: vt quodā famulatu p̄ne volūtatis resurrectio nūciaret̃. Beda i hom̄. Qz em̄ xp̄s deus r hō est:inter acta hūanitatis sp ei angeloꝝ ministeria deo debita nō defuit. Sequit̃. Et accedēs reuoluit lapidem. Non vt egressuro dño ianuam pandat:sed vt egressus eius iā facti hoīb⁹ prestet indiciū. Qui em̄ mortalis clauso v̄ginis vtero potuit nascēdo ingredi mūdum ipse factus immortalis

Seuerian⁹.

talis

talis clauso sepulchro potuit resur
gēdo exire de mūdo. Remi. Signi-
ficat autem reuolutio lapidis rese
rationem sacro℞ xp̄i que lr̄a legis
tegebant: lex nāq3 i lapide scripta
fuit: ⁊ iō p lapidē designat̄. Seue. (Seuerian⁹.)
Nō aūt dixit. Uoluit: sed reuoluit
lapidē: q2 lapis aduolut⁹ probauit
mortē ⁊ reuolut⁹ extitit resurrectio
nis assertor. Mutat̄ hic ordo rerū:
sepulchrū mortē nō mortuū deuo-
rat: dom⁹ mortis māsio fit vitalis.
vteri noua forma mortuū recepit:
reddit viuū. Sequit̄. Et sedebat su
per eum. Sedebat inquā cui nulla
inerat lassitudo vt fidei doctor: vt
resurrectiōis magr̄: sedebat supra
petrā vt soliditas sedētis daret cre
dentibus firmitatē: ponebat ange-
lus sup petrā fundamēta fidei: su-
per quā xp̄s erat ecc̄liam fundatu
rus. Uel per lapidē monumēti pōt
designari mors qua oēs premebā-
tur. per hoc ergo q̄ angelus super
lapidē sedit: significat̄ q̄ xp̄s mor-
tem sua virtute subiecit. Beda in
hom. Et recte stās apparuit angel⁹ q̄
aduentū dn̄i in mūdo predicebat:
vt stando designaret: q2 dn̄s ad de-
bellandū mūdi principem veniret
Preco aūt resurrectiōis sedisse me
morat̄: vt sedēdo significaret eum
supato mortis auctore sedē regni
iam cōscendisse perpetui. sedebat
aūt sup lapidē reuolutū quo ostiū
monumenti claudebat̄: vt claustra
infero℞ sua ipm̄ ꝟtute deiecisse do
ceret. Aug. de cō. euā. Pōt autē mo-
uere quō fm̄ mattheū angelus su-
per lapidē sedebat reuolutū a mo-
numēto: cū marcus dicat mulieres
introeūtes in monumētū vidisse iu
uenē sedētē in dextris: nisi intelli-
gam⁹ aut mattheū tacuisse de an-
gelo: quē intrātes viderūt: marcū
aūt de illo quē viderūt sedentē sup
lapidē: vt duos viderit ⁊ a duobus
sigillati audierint q̄ dixerūt angeli
de iesu: aut certe q̄ dicit. Intrātes
in monumētū: in aliq̄ septa macerie
debemus accipe q̄ cōtū locum tūc
fuisse credibile ē. i. i aliq̄ spacio añ
petrā: i qua excisa loc⁹ fact⁹ fuerat
sepulture: vt ipz viderit in eodē spa
tio sedentē a dextris: quē dicit mat
the⁹ sedentē sup lapidē. Seqt̄. erat
āt aspe. ei⁹ sicut fulgur: ⁊ vesti. ei⁹ si-
nix. Seue. Uult⁹ claritas a vestium (Seuerian⁹.)
cādore sepat̄: ⁊ facies fulguri: niui
vestis angeli ꝯpat̄: q2 fulgur de ce
lo: nix de terra. vn̄ ꝑpha. Laudate
dn̄m de terra: ignis: grādo: nix ⁊c.
In facie g̊ angeli claritas celestis
seruat̄ nature: i veste significat̄ grā
cōionis humane. ⁊ sic tēperat̄ spēs
angeli colloquentis: vt carnales
oculi ⁊ vestiū ferāt placitā clarita
tē: ⁊ ex fulgure vult⁹: nūciā sui tre-
merēt ⁊ reuererent̄ auctoris. Idē
in alio ser. Quid aūt facit indumen
tū vbi tegēdi necessitas nō habet̄:
s3 angel⁹ nr̄m habitū: nr̄am formā i
resurrectiōe ꝑfigurat: vbi hō ipsa
corpis sui claritate vestit̄. Hier. In
cādido ēt vestitu angel⁹ sigt gl̄iam
triūphātis. Greg. i hom. de pas. Uel
al̄r. In fulgure terror timoris est: i
niue aūt blādimētū cādoris. q2 ꝟo
oipotēs de⁹ ⁊ terribilis ē pctōrib⁹
⁊ blādus iustis: recte testis resurre
ctionis eius angel⁹: ⁊ i fulgure vul
tus: ⁊ in cādore habit⁹ demonstrat̄:
vt de ipsa sua spē: ⁊ terreret repro-
bos ⁊ mulceret pios. vn̄ seqt̄. Pre
ti. aūt ei⁹ exter. sūt custo. ⁊ facti sūt (Cur timuerūt custodes.)
ve. mortui. Raba. Timoris anxieta
te sunt exterriti: q2 amoris fiducia3
non habebāt: ⁊ facti sunt velut mor
tui q̄ resurrectiōis veritatem crede
re noluerunt. Seue. in ser. pasche. (Seuerian⁹.)
Custodiebāt ei crudelitatis studio
nō pietatis obseqo. stare eī nō pōt
quē cōscia destituit: impellit reatus
hic ē q̄ angel⁹ ꝓcellit: ipios pios al
loquit̄ ⁊ solat̄. Sequit̄. Rn̄dens aūt
ange. dixit mulie. Hier. Custodes q̄
dem timore ꝯterriti ad instar mor-
tuorū stupefacti iacent: ⁊ tn̄ angel⁹
nō illos: s3 mulieres ꝯsolat̄ dicens.
Nolite ti. vos. q. d. Illi timeāt in q̄-
bus ꝑmanet incredulitas: ceterū
vos q2 iesum q̄ritis crucifixū: audi
te q̄ surrexit: ⁊ ꝑmissa perfecerit.
vn̄ seqt̄. Scio eni3 q̄ iesum q̄ cruci

stens est q̄ritis. Seue. Adhuc enim crucifixū ⁊ mortuū requirebāt: q̄ᵱ si dē seua passionis ꝑcella turbauerat: ⁊ tētatiōis ita eas pōdus icurvauerat: vt celi dñm q̄rerēt i sepulchro. Nō ē hic. Rab. Per pñtiā carnis: q̄ tñ nusq̄ deest ꝑ pñtiā maiestatis. Sequit. Surrexit eñ sicut dixit. Chry. in ho. q. d. Et si mihi non creditis illi⁹ memētote verboꝝ. deinde ⁊ alia sequit demōstratio: cū subdit. Uenite ⁊ videte locū vbi positꝰ erat dñs. Hier. Ut si meis v̄bis nō creditis: vacuo credatis sepulchro. Seue. Angel⁹ q̄ ōdicit nomē: crucē dicit: loquit passionē: sȝ mox resurrectionē: mox dñm ꝯfitet: ⁊ angelus post tanta supplicia: post sepulchrū agnoscit dñm suū. Cur hō aut minoratū deū i carne iudicat: aut in passiōe cristiat defecisse virtutē? Dicit aūt crucifixū ⁊ ōndit locū vbi positꝰ erat dñs: ne alter ⁊ nō idē resurrexisse crederetur ex mortuis. Et si dñs in eadē redit carne ⁊ sue resurrectiōis facit indicia: q̄re hō in a'ia putat se carne reditu rū: ant carnē forte seru⁹ dedignat suā cū nostrā dñs nō mutauit? Raba. Nō aūt solis v̄bis hoc gaudiuȝ magnū ꝯcessuȝ est occulto corde tenere: sed sit̄ amātibꝰ debetis illud pandere. vñ sequit. Et cito eum. di. dis. ei⁹ q̄ surre. Seue. q. d. Reuertere ad virū mulier iā sanata: et suade fidē que ꝑfidiā ante suasisti. Refert homini resurrectiōis indiciū: cui ante ꝯsiliū ruine dedisti. sequit. Et ecce p̄ce. vos in gali. Chryſ. in hom. Hoc aūt dicit eripiens eos a periculis: ne timor fidē impediret. Hier. Mystice aūt p̄cedet vos i galileā: hoc est in volutabrū gētiliū: vbi ante error erat ⁊ lubricū: ⁊ firmo ac stabili pede vestigiū nō tenebat. Sequit. Ibi eū videbitis: ecce predixi vobis. Beda in hom. Bene aūt dñs in galilea videt a discipulis q̄ iā de morte ad vitā: iā de corruptōe ad incorruptionē trāsierat. Galilea q̄ppe trāsmigratio interp̄tat. felicesq̄ femine q̄ triūphū resurrectionis mūdo annūciare meruerūt: feliciores a'e: q̄ i die iudicii ꝑcussis pauore reprobis: gaudium btē resurrectiōis itrare meruerint.

¶ Et exierūt cito de monumēto cū timore ⁊ gaudio magno: currētes nūciare discipulis ei⁹. Et ecce ies⁹ occurrit illis dicēs. Auete. Ille āt accesserūt ⁊ tenuerūt pedes ei⁹: ⁊ adorauerūt eū. Tūc ait illis ies⁹. Nolite timere: ite nūciate fratribꝰ meis vt eāt in galileam: ibi me videbūt.

¶ Hilarius. Mulieribus ꝑ angelū adhortatis cōfestim dñs occurrit: vt nūciare expectantibus discipulis resurrectionē nō angeli potius q̄ xp̄i ore loq̄rent. vñ d̄r. Et exierūt cito de monumēto cū timore ⁊ gaudio magno. Aug. de cō. euā. Egresse aūt dicunt a monumēto: hoc est ab illo loco vbi erat orti spatiū an lapidē effossum. Hier. Duplex autē mētes mulieꝝ tenebat affectus: timoris ⁊ gaudii: ⁊ alter de miraculi magnitudine: alter ex desiderio resurgētis: ⁊ tñ vterq̄ femineū cōcitabat gradū. vñ sequit. Currentes nūciate discipulis ei⁹. Pergebant eñ ad ap̄los: vt ꝑ illos fidei seminarium spargeret. Que aūt sic q̄rebāt: q̄ ita currebant merebant obuiam habere dñm resurgentem. vñ seq̄tur. Et ecce iesus occurrit illis dicens. Auete. Raba. Per hoc ostendit se omnibus iter v̄tutū inchoātibus: vt ad salutem per petuam ꝑuenire queāt adiuuādo occurrere. Hie. prime mulieres merent audire. Auete: vt maledictū eue mulieris in mulieribus solueret. Seue. In istis xp̄o feminis eccl'ie figurā manere euidenter ostendit: q̄ discipulos suos xp̄s de resurrectiōe arguit trepidātes. Occurrens aūt istis non ꝑtāte terret: sed preuenit charitatis ardore: xp̄s eū in eccl'ia

se salutat quã suũ recipit in corp⁹. Aug.de cõcor.euãgelista. Colligimus ꝛ angelorũ allocutionẽ bis numero eas habuisse veniẽtes ad monumẽtũ.s.cũ viderant vnũ angelũ de q̃ narrat matthe⁹ ꝛ marc⁹:ꝛ cũ postea viderũt duos vt narrãs lucas ꝛ ioannes. Et silr ipsi⁹ dñi bis: semel scʒ illic qñ maria hortulanũ putauit:ꝛ nunc iterũ cũ eis occurrit in via:vt eas ipsa repetitiõe firmaret:atq̃ a timore recrearet. Sene. Sʒ ibi marie nec tãgẽdi dať facultas.hic nõ solũ tãgendi:sʒ tenẽdi copia tota cõcediť.vñ sequiť. Illc aũt accesserũt ꝛ tenuerũt pedes ei⁹: ꝛ adorauerũt eũ. Raba. Superi⁹ q̃dẽ dictũ est:q: clauso surrexit monumẽto:vt imortale iã factũ doceret esse corp⁹ qd̃ in monumẽto clausum fuerat mortuũ. Tenẽdos autẽ mulierib⁹ nũc ꝑbuit pedes:vt intimaret verã se carnẽ hr̃e:q̃ a mortalibus tangit posset. Sene. Iste q̃dẽ tenẽt pedes xp̃i:q̃ in ecclesie typo euãgelice ꝑdicationis tenẽt ꝛ merẽtur excursuʒ:ac sic fide astringũt sui vestigia saluatoris:vt toti⁹ deitatis perueniant ad honorẽ. Illa aũt merito audit. Noli me tãgere:q̃ in terris deflet dñm:et sic in sepulchro q̃rit mortuũ:vt in celis eũ nesciat regnare cũ patre. Qd̃ ergo eadẽ maria nũc in fidei virtute cõstituta tãgit christũ:ac tʒ toto sanctitatis affectu:nũc imbecillitate carnis ꝛ feminea infirmitate deiecta dubitat:et tactũ sui nõ mereť auctoris:nõ facit q̃stionẽ. Si quidẽ illud de figura est:hoc de seru.illud est de diuina grã:hoc de hũana natura:q: nosipsi cũ diuina scimus deo viuimus:cũ humana sapim⁹:peccamur ex nobis. Tenuerũt aũt pedes eius:vt scirẽt in capite christi virũ esse:se aũt esse in pedibus christi:ꝛ datum sibi virũ sequi nõ preire ipsum. Qd̃ autẽ dixerat angelus:dicit ꝛ dñs:vt q̃s firmauerat angel⁹:christus redderet firmiores. Seq̃tur. Tũc ait illis iesus. Nolite timere. Hiero. Et in veteri ꝛ in nouo testõ hoc semꝑ obseruãdum est:ꝙ qñ aliqua angustior apparuerit visio:primũ timor appellať:vt sic mẽte placata possint q̃ dicunť audiri. Hi .ja. In cõtrariũ aũt ordo cause principalis est redditus:vt q: a sexu muliebri cepta mors esset:ipsi primũ resurrectiõis glie ꝛ visus ꝛ nũcius redderet. vñ dñs subdit. Ite nũciate fratribus meis vt eant in galileã:ibi me videbũt. Sene. Vocat fratres quos corpis sui fecit esse germanos. vocat frẽs quos benign⁹ heres sibi ꝑstitit coheredes. vocat frẽs quos patris sui adoptauit in filios. Aug. de cõcor.euã. Qd̃ aũt dñs nõ vbi primũ se monstratur⁹ erat:sed in galilea vbi postea visus est:se videnduʒ mãdauit:ꝛ per angelũ ꝛ ꝑ seipsum quẽuis fidelẽ facit intentũ ad q̃rendũ in quo mysterio dictũ intelligitur. Galilea nãq̃ interꝑtať vel trãsmigratio vel reuelatio. Pri⁹ itaq̃ ſm trãsmigrõnis significationẽ q̃d aliud occurrit intelligendũ:nisi q: christi gratia de pplo isreal trãsmigratura erat ad gentes:quib⁹ apostoli predicãtes euãgeliũ nullomõ crederẽt:nisi eis ipse dñs viã in cordibus hoim prepararet:ꝛ hoc intelligiť. Precedet vos in galileã. Qd̃ aũt subdiť. Ibi eũ videbitis:sic itelligitur:id est ibi mẽbra ei⁹ inuenietis:ibi viuũ corpus eius in his qui vos susceperũt agnoscetis. Secundũ autẽ ꝙ galilea interꝑtať reuelatio:nõ iam in forma serui intelligendũ est:sʒ in illa in qua equalis est patri. Illa erit reuelatio tanq̃ vera galilea:cũ similes ei erim⁹:ꝛ videbimus eũ sicuti est. Ipsa etiam erit beatior transmigratio ex isto seculo in illã eternitatem.

Concordia euãgelistarum.

Allegoria cũ anagoge.

¶ Que cũ abijssent:ecce q̃dã de custodibus venerunt in ciuitatẽ:ꝛ nũciauerũt ꝑncipibus sacerdotũ oĩa que facta fuerant. Et cõgregati cũ senioribus cõsilio acce-

pto pecuniã copiosam dederũt militibus dicẽtes. Dicite q̄ discipuli eius nocte venerũt: ꝛ furati sũt eũ nobis dormiẽtibꝰ. Et si hoc auditũ fuerit a p̄side: nos suadebimꝰ ei: ꝛ securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti: et diuulgatum est verbũ istud apud iudeos: vsq; in hodiernum diem.

Signorũ xpi ratio.

¶ Chry. in hom. Signorum q̄ circa xpm apparuerunt: q̄dã fuerũt orbi terrarum cõia: puta tenebre: q̄dam propria militibꝰ custodiẽtibꝰ: sicut mira angeli apparitio: ꝛ terremotus: q̄ propter milites facta sunt vt stupefierent: vt ab ipsis fiat testimoniũ veritatis. veritas em̃ a cõtrariis diuulgata magis refulget q̄d ꝛ ꝯtigit. vñ dr. Que cũ abiissent. s. mulieres. Ecce q̄dã de custodibꝰ venerunt in ciuitatem ꝛ nunciauerũt principibus sacerdotũ oia q̄ facta fuerant. Raba. Simplex q̄dem animi qualitas ꝛ indocta hoim rusticitas: sepe veritatem rei: vt est: sine fraude manifestat: at cõtra versuta malignitas: falsitatem verisimilibus verbis p̄ vero cõmẽdare decertat. Hiero. Principes ergo sacerdotũ q̄ debuerant cõuerti ad penitẽtiam: ꝛ iesum q̄rere resurgentẽ pseuerant in malitia: ꝛ pecuniã q̄ ad vsus templi data fuerat vertunt in redemptionẽ mẽdacii: sicut ꝛ ante. xxx. argenteos iude dederũt p̄ditori. vñ seq̄tur. Et cõgre. cũ seni. cõsi. accepto pecu. copio. dederunt militibus dicẽtes. Dicite q̄ disci. eiꝰ nocte vene. ꝛ fu. sunt eum no. dor.

Ratio obstinatiõis iudaice.

Se. Nõ em̃ cõtenti sunt interfecisse magistrum: inimo etiam quõ discipulos pdere possint moliunt̃: et discipulorũ crimen esse faciũt: virtutem magistri plane amiserũt: milites pdiderũt iudei: sed discipuli magistrum suũ: nõ furto sed fide: virtute nõ fraude: sanctitate nõ crimine: viuum non mortuũ sustulerunt. Chry. in hom. Qualr em̃ furarent̃ discipuli hoies paupes ꝛ idiote: et neq̃ apparere audẽtes? Si em̃ adhuc xpm viuum videntes fugerũt: qualr mortuo eo non timuissent tot militũ multitudinẽ? Nunquid ostiũ sepulchri poterãt euertere? lapis em̃ immiebat magnꝰ multis indigẽs manibꝰ. Nũq̄d etiã nõ erat sigillũ super impositũ? Propter q̄d aũt nõ furati sunt prima nocte q̄n nullus sepulchro assuit? Sabbato em̃ petierũt a pilato custodiã. Quid autẽ sibi volũt hec sudaria qui petrus vidit iacẽtia? Si em̃ vellẽt furari: nõ essent nudũ corpꝰ furati: nõ solum ne iniuriarent̃: sed ne etiam in exuẽdo traderẽt ꝛ tribuerẽt militibus se detinendi facultatẽ: maxime q̄ myrrha erat corpori ꝛ vestimẽtis affixa: ita glutinosa vt nõ facile esset a corpe auellere vestimẽta: quare nõ p̄suasibilia sunt q̄ de furto dicta sunt. Vñ per q̄ resurrectionẽ obũbrare conãt̃: p̄ hec eã faciũt clarere. Dicẽtes em̃ q̄ discipuli furati sunt: cõfitent̃ nõ esse corpꝰ in sepulchro: furtum aũt ostendit esse mẽdax custodia militũ ꝛ discipulorũ pauor. Remi. Sz si custodes dormierũt quõ furtũ viderũt? ꝛ si non viderũt: quõ testes fuerũt? ꝛ iõ q̄d voluerũt facere nõ potuerũt. Glo. Ne aũt timore p̄ncipis a mẽdacio reuocarent̃: timentes p̄pter negligẽtiã puniri subdũt. Et si hoc auditũ fuerit a p̄side: nos suadebimus ei et securos vos faciemus. Chry. in hom. Vide oẽs corruptos. Pilatus em̃ ipse psuasus est: plebs iudaica commota est: milites corrupti sunt. vñ sequitur. At illi accepta pecunia fecerũt sicut erant edocti. Si pecunia apud discipulum tantam habuit virtutẽ vt eũ faceret magistri p̄ditorẽ: nõ mireris si pecunia milites superant̃. Hila. Emitur ergo resurrectionis silentium: ꝛ mẽ

Refe quent̃ seniorꝝ dicta s eos.

dacij furti argento: qr honore .s. seculi: q in pecunia est et cupiditate: xpi gl'ia denegat. Raba. Sicut autē sanguinis reatus quē sibi et posteris suis ipsi imprecabantur: grauis peccatorū sarcina illos premit: ita emptio mēdacij per qd resurrectionis denegāt veritatē: reatu eos cōstringit ppetuo. vñ sequit. Et diuulgatum est verbū istud apud iudeos vsqz in hodiernū diez. Sene. Apud iudeos qdē diuulgatū est: nō apud xpianos: qd eni in iudea iude' obscurabat auro: fide toto claruit in mundo. Ipse. Oēs aūt q stipe tēpli et his q conferunt ad vsus eccl'ie abutuntur in alijs rebus quibus suam expleant voluntatem: similes sunt scribarū et sacerdotū redimentium mendacium et saluatoris sanguinē.

Expositio moralis.

Undeci aūt discipli abierūt in galileā in montē vbi cōstituerat illis iesus. Et vidētes eum adorauerūt: quidam autez dubitauerūt. Et accedēs iesus locut' est eis dicēs. Data est mihi oīs potestas i celo et i terra. Eūtes ergo docete oēs gentes baptizātes eos in noīe p'ris et filij et spiritussancti: docētes eos seruare oīa qcunqz mādaui vobis. Ecce ego vobiscum sum oībus dieb': vsqz ad cōsummationē seculi.

Beda in ho. postq̄ dñicā resurrectionē ab angelo nūciatam btūs matthe' asseruit visionē dñi etiā a discipulis impletā refert dicēs. Undecim aūt discipuli abierūt in galileā in mōtē vbi cōstituerat illis ies'. nā pgens dñs ad passionē ait discipulis. postq̄ resurrexero: pcedam vos i galileā. Angel' quoqz mulierib' ait. Dicite discipulis ei': qr pcedet vos in galileam. Quapropter iussioni magistri obediētia discipulorū obsequit. Recte aūt vndecim discipuli ad adorandū pgūt: iaz eni vnus perierat q dñm ac magistrum suū tradiderat. Hier. Post resurrectionē ergo iesus in galilee monte cōspicit: ibiqz adorat: lz qdā dubitēt et dubitatio eoz nostrā augeat fidē. Sequit. Et vidētes eū adorauerūt: quidā aūt dubitauerūt. Remi. Hoc aūt lucas euāgelista plenius manifestat. Refert eni quia cū dñs resurgens a mortuis ipse apparuisset discipulis: ipsi conturbati et exterriti: existimabāt se spiritū videre. Rab. In monte quidē apparuit eis dñs: vt significaret quoniā corpus qd de cōi generis humani terra nascendo susceperat: resurgendo iam super terrena oīa subleuauerat: et vt admoneret fideles si illic celsitudinē resurrectiōis ei' cupiūt videre: hic ab infimis voluptatib' ad superna studeāt desideria trāsire. Ies' aūt discipulos in galileā precedit qr xps resurrexit a mortuis primitie dormientiū. Sequunt aūt hi q sunt xpi et suo ordīe ad vitā de morte trāsmigrāt in sua specie diuinitatē cōtēplantes: et huic cōgruit q galilea reuelatio interpretat. Augu. de cō. euan. Sed considerandū est quō corpaliter in galilea dñs videri potuerit: qr eni nō ipo die quo resurrexit visus est manifestū est. nā in hierusalē visus est eo die in initio noctis: vt lucas et ioānes apertissime cōsonāt: neqz etiā in sequētib' octo dieb': post quos dt ioānes discipulis apparuisse dñm: vbi primo vidit eū thomas q eū nō viderat die resurrectiōis ei'. nisi qs dicat nō illos vndecim q iā tūc apl'i vocabāt: sz discipulorūz vndecim illic fuisse ex multo numero discipuloz. Sed occurrit aliud qd obsistit. Ioānes et qū cōmemorauit nō i mōte ab vndecim: sz ad mare tyberiadis a septez piscātib' visum esse dñm. Hoc iam tertio inquit manifestauit se iesus discipulis suis. qd intelligendum est ad numerū dierū retulisse: non

anagogic' sēsus.

rum numerum manifestationum. Si autē acceperimus intra illos octo dies anteq̄ eū thomas vidisset ab vndecim discipulis quibusq̄ dominum visum non erit ad mare tyberiadis tertio manifestatum esse: sed quarto. Ac per hoc cogimur intelligere post omnia factū esse: q̄ eū in mōte galilee discipuli vndeci viderūt: Inuenimꝰ itaq̄ apud quatuor euangelistas decies cōmemoratum dominū visum ab hominibus esse post resurrectionem. Semel ad monumentū mulieribꝰ. Iterū eisdem egredientibus a monumento in itinere. Tertio petro. Quarto duobꝰ euntibus in castellum. Quinto pluribus in hierusalem: vbi non erat thomas. Sexto vbi vidit eum thomas. Septio ad mare tyberiadis. Octauo i mōte gallilee ƒ̄z mattheū. Nono qd̄ dicit marcꝰ nouissime recūbentibus: q2 iam nō erant in terra cum illo conuiuaturi. Decimo in ipso die non iam in terra sed eleuatum in nube cum in celum ascenderet quod marcus et lucas cōmemorant: sed non omnia scripta sunt: sicut ioannes fatet: crebra enim erat eius cum illis cōuersatio per dies xl. priusq̄ ascendisset in celum. Remi. Videntes ergo discipuli dn̄z cognouerunt ⁊ iccirco demissis in terram vultibus adorabāt: et ideo piꝰ et clemens magister vt omnem dubietatem auferret a cordibus eorum: accedens ad eos corroborauit in fide. vnde sequitur. Et accedens iesus locutus est eis dicens. Data est mihi oīs potestas in celo ⁊ i terra. Hieroñ. Illi autem potestas data est qui paulo ante crucifixus: qui sepultus in tumulo: qui postea resurrexit. Raba. Non eñ hec de coeterna pr̄i diuinitate: s̄z de assumpta loq̄tur humanitate ƒ̄m quā minoratus est paulominꝰ ab āgelis. Seue. Filiꝰ quippe dei virginis filio: deꝰ homini diuinitas carni cōtulit qd̄ semper ipse cū patre possedit. Hie. In celo autem et in terra potestas data est: vt q̄ ante regnabat in celo per fidem credentiū regnet in terris. Remi. Quod ergo psalmista de resurgēte dn̄o dicit. Constituisti eū super opera manuū tuaꝝ. hoc nunc dominꝰ dicit. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ i terra. Et hic sciēdum quia anteq̄ dominus surrexisset a mortuis nō erāt angeli se subiectos homini xp̄o. Volēs ergo xp̄s etiam hominibus notum fieri q̄ data esset sibi omnis potestas in celo ⁊ in terra predicatores misit: q̄ verbum vite cunctis nationibus p̄dicarent. Unde sequitur. Eūtes ergo docete omnes gentes. Beda in ho. Qui enim ante passionē suam dixerat. In viā gentiū ne abieritis. surgēs a mortuis dicit. Ite docete oēs gētes. Quapropter cōfundātur iudei q̄ dicūt xp̄z tm̄mō ad suā salutē esse vētuꝝ. Erubescāt ⁊ donatiste q̄ localiter christū concludere cupiētes dixerūt tantūmō in aphrica esse. nō in aliis regionibꝰ. Hier. Primū ergo docēt oēs gētes: deide doctas tingūt in aq̄: nō eñ pōt fieri vt corpus baptismi recipiat sacramentū: nisi ante omnia fidei susceperit veritatē baptizantes eos in noie patris ⁊ filii ⁊ spiritussancti: vt quoꝝ est vna diuitas sit vna largitio nomēq̄ trinitatis vnꝰ deꝰ. Seue. Oēs ergo gentes ptās vna eademq̄ recreat ad salutē q̄s creauit ad vitaz. Didy. in lib. de spiritusancto. Licet aūt q̄s possit existere mentis aliene q̄ ita baptizare conet: vt vnū de predictis noibꝰ p̄termittat: videlicet cōtrarius christo legisdatori. tñ sine perfectiōe baptizabit: immo penitus a peccatis liberare non poterit: quos a se existimauerit baptizatos. Ex his autē colligitur q̄ indiuisa sit substātia trinitatis: ⁊ p̄rem vere filii esse patrem: et filium vere patris filiū: ⁊ spiritū sanctū vere patris ⁊ dei filii esse spiritū: et insuper sapientie ⁊ veritatis. i. filii dei. Hec est ergo salꝰ credētiū: ⁊ dispensatio ecclesiastice discipline i hac trinitate p̄ficit̄. Hila. Quid eñ in hoc sacramēto salutis humane nō cōtinetur?

Cathalogus apparitionū.

Vide q̄ mōr xp̄s reuocauit post p̄hibitum.

plena sunt oīa vt a plено et perfe-cto prolata. Habet enim nature sue nomē in patre: sed pater tm̄ est. Nō eīm humano mō habet aliūde q' pa-ter est. Ipe ingenitus eternus: hñs in se semp: vt semp sit soli filio no-tus. Filiꝰ aūt est progenies ingeni-ti ex vno verus a vero: viuꝰ a viuo: perfectꝰ a perfecto: virtutis virtꝰ: sapientie sapiētia: glorie gloria: ima go inuisibilis dei forma patris inge niti. Spūs aūt sctūs non pōt a con-fessiōe patris et filij separari: ꝛ qui-dē vbiq̄ nō deest hoc expectatiōis nr̄e solatiū. hic in donoꝝ operatiōi-bus future spei pignus est: hic men tiū lumē: hic splendor animorū est. Hec igitur licet mutare nō possint heretici: afferūt tñ humana ꝯmēta: vt sabellius patrē sibi extēdat in fi-liū: id q; noībus potius confitendū putat esse q̄ rebus: cum ipsum filiū ꝓponat et patrē: vt Ebion oē initiū ex maria cōtēdēs: nō ex deo hoiem: sed ex hoie deū ꝓferat: vt arriani q̄ ex nihilo atq; ex tpe formam et sa-piētiam et virtutem dei producūt: Quid aūt mirū est vt de spiritusctō diuersa sentiāt qui in filio largito-re eius tā temerarij sunt auctores? Hiero. Consideratur autē hic ordo precipuus. Iussit apl'os vt primum docerēt vniuersas gētes: deinde fi-dei tingerēt sacramento: ꝛ post fidē ac baptisma q̄ essent obseruāda pre ciperēt. vñ sequit̄. Docētes eos ser-uare omnia q̄cūq; mandaui vobis. Raba. Quia sicut corpus sine spiri-tu mortuū est: ita et fides sine ope-ribus mortua est. Chry. in ho. Q: ve ro eis magna iniūxerat: erigēs eo-rū sensus dicit. Et ecce ego vo. sum oībꝰ di. vsq; ad cōsum. seculi. q. d. ne dicatis difficile esse iniunctū nego-ciū: ego sum vobiscū: qui oīa facio leuia. Non aūt cum illis solū dixit se futurum esse: sed ꝛ cum omnibus qui post illos credunt: non eīm vsq; ad cōsummationem seculi apostoli mansuri erant: sed sicut vni corpo-ri fidelibus loquitur. Rab. Ex hoc aūt intelligitur q vsq; ad finē secu-li nō sunt defuturi in mūdo q̄ diui-na mansione ꝛ inhabitatiōe sint di-gni. Chry. Rememorat aūt eis ꝛ cō summationem: vt eos magis attra-hat: ꝛ ne pñtia solū inspiciāt: s; ꝛ fu-tura bona et sine fine mansura. q. d. Tristitia quā sustinebitis simul cū pñti vita cōsumet: et totū seculū in cōsummationē deueniet: bona autē quibꝰ potiemini sunt ineternum ꝑ māsura. Beda in ho. Querit aūt q̄-re hic dicat. Ecce ego vobiscū sum: cū alibi dixisse legat. Uado ad eū q̄ me misit. s; alia sunt que humanita ti ascribūtur: et alia que diuinitati. Ibit ad patrē per humanitatē: ma-net aūt cū discipulis in forma q̄ est patri equalis. Qd̄ aūt dicit. Usq; ad cōsummationē seculi: finitū ꝓ infi-nito ponitur. nā qui in presenti se-culo manet cū electis eos ꝓtegen-do: ipse post finē cum eis manebit eos remunerando. Hier. Qui ergo vsq; ad cōsummationē seculi cū di-scipulis se esse ꝓmittit: ꝛ illos ostē-dit semper esse victuros: ꝛ se nunq̄ a credentibus recessurū. Leo. pa. in ser. de pas. Qui enim ascendit in ce-los non deserit adoptatos: et ipse deorsum confortat ad patientiam: qui sursum inuitat ad gloriam. Cu-ius glīe participes nos faciat ipse christus rex glorie: qui est deus be-nedictus in secula. Amen.

Ordo verborū hystoricꝰ.

Qd̄ plꝰ chra.

Finē sortiun

tur optatā aurei Cōmentarij Tho-me aquatis in euangeliū Matthei. Impensis honorati viri Iacobi. q. Frācisci de Giūta Florētini ꝛ socio rum. In edibus Calcographi Be-nedicti Bonnyn. Anno salutis. M. ccccxlij. Die. xxj. mēsis May.

Registum.

✠. a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. ꝛ. ꝯ. ꝶ. A. B. C. D. E. Omnes sunt quaterni: dempto. E. qui est duernus.

I F